BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
2 1
15

XV 70

14-1. H. 9

PETRI HISPANI
SVMMVLAE LOGICALES
CVM
VERSORII PARISIENSIS
CLARISSIMA EXPOSITIONE.

Paruorum item Logicalium eidem PETRO HISPANO aſcriptum opus, nuper in partes ac capita diſtinctum.

Nouiſſima hac editione ſumma cura, ac diligentia à quampluribus erroribus caſtigata.

Duos demum Indices nunc primum excogitatos, quorum alter ſingulorum textuum ac capitum, alter verò, eorum, quæ in toto opere ſcitu digna habentur, imprimi curauimus.

[redacted] [redacted]

[redacted] [redacted]

Carmel. Diſcal. Romę

Conuentus S. mariae de Victoria

VENETIIS, M. D. C V I I I.

Apud Petrum Bertanum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX SVMMARVM SINGVLORVM TEXTVVM

Tract. Magiſtri Petri Hiſpani.

BIBLIOTH. CARMELIT. IN S. Mª DE VICTORIA

IN PROEMIO.

DE ſingulis huius libris cauſis, atque totius Dialecticæ facultatis partitione agitur.

Index Summarum Tractatus I.

Summa Tractatus.

DE Vocibus, De Orationis principijs, Nomine. ſ. & Verbo. de ipſa oratione, & eius ſpeciebus. De propoſitione categorica, hypothetica, & Modali deque illarum oppoſitionibus, ac circa ipſarum veritatem, & falſitatem quam plurimis regulis.

Summæ partes.

Quid Dialectica, & eius ad cæteras artes vtilitas carte 5

Ordo Dialectica artis ad alias. 7

Sonus quid ſit, deque definitionum natura multa tractantur. 9

Definitio vocis, & quæ eius ſint inſtrumenta. 10

Quid vox ſignificatiua, & non ſignificatiua. 12

Vox diuiditur in eam, quæ naturaliter, & quæ ad placitum ſignificat. 14

Vocis ſignificatiuę ad placitum diuiſio. 15

Quid nam ſit nomen dicitur, ac declaratur. 17

Quid ſit verbum, & cæteris eius differentiæ ponuntur. 20

Orationes definitio, ac diuiſio. 21

Diuiditur oratio imperfectam, & imperfectam, & quid vnaquaque harũ ſit. 23

De propoſitione, ac multiplici eius diuiſione, & de eius principijs. 25

De propoſitione categorica. 26

Diuiſio propoſitionis categoricæ in vniuerſalem particularem, indefinitam, & ſingularem, quidque ſit ea, quæ vniuerſalis eſt, declaratur. 28

Quid particularis, ac indefinita, propoſitio ſit, exponitur. 30

De propoſitione ſingulari, & eius ſubiecto. 32

Diuiditur propoſitio in affirmatiuam, & negatiuam, & quid vnaquæque ſit. 33

De triplici propoſitionis quæſitiuo. 35

Quædam ad propoſitionum paſſiones ad cognoſcendas, oppoſitiones. ſ. conuerſionem ęquipollentiam, principia traduntur, videlicet de diuerſa ipſarum adinuicem in terminis communicatione 37

De propoſitionum oppoſitione, quæque ſint contrariæ, ac ſubcontrariæ. 39

Contradictoriæ ac ſubalternæ propoſitiones quæ ſint. 41

De triplici propoſitionum materia naturali videlicet ſeu neceſſaria contingentia, ac remota. 43

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

De contingenti, ac remota propoſitio num materia. 45
Oppoſitarum propoſitionem leges quæ ad conſequentias plurimum, valeat traduntur, & primo contrariorũ. 46
Subcontrariorum, ac contradictoriorũ lex. 48
Subalternarum lex, qua, quomodo in veritate, ac falſitate ſe conſequantur oſtenditur. 50
De propoſitionũ triplici conuerſione.ſ. ſimplici, per accidens, & per contrapoſitionem, quæ ad propoſitionum conſequentias cognoſcendas plurimum valet. 52
Quid ſimplex conuerſio, & in quibus ꝓpoſitionibus ea vtamur. 54
Quid conuerſio per accidens, & quæ ꝓpoſitiones ea conuertuntur. 55
Quid conuerſio per contrapoſitionẽ ſit, & quæ propõnes ea conuertantur. 57
De propõnum hypotheticarũ natura deque triplici earum ſpem, conditionalium, copulatiua, ad diſiunctiua. 60
Quid ſi condiionalis, & quid ad eius veritatem & falſitatem exigatur. 61
Quid copulatiua propoſitio, & quæ ad eius veritatem ſeu falſitatem requirantur. 63
Quid nam diſiunctiua, deque eius veritate ac falſitate. 65
De propoſitionum æquipollentis duæ regulæ ponuntur. 67
Tertia æquipollentiarum regula ponitur. 68
De modalium propoſitionum natura, deque earum formatione & vſu agitur. 70
Ex modis, ſex tantum, verbi.ſ. compoſitionem determinantes, modales ꝓpoſitiones formatur. 72
Quid modalis propoſitio ſit. 74
Formatio omnium modalium propoſitionum iuxta quatuor modos fieri docetur. 77
De modalium æquipollentijs nonnullę regulæ traduntur. 78
Regulæ communes ad omnium modalium accidentia. 81
Oppoſitiones modalium nonnullis carminibus patefiunt. 83

Index Summarum Tractatus II.

Summarum Tractatus.

De quinq. vniuerſalis; ſeu prædicabilib genere.ſ. ſpecie, differentia, proprio, & accidenti, deque his communitatibus, ac proprijs agitur. 86

Summæ partes.

Quid prædicabile, & quotuplex ſit. ibi.
Quinque prædicabilia quæ ſint. 88
De generis triplici acceptione. 90
Quid ſit genus. 91
Idẽ ac differens qđ modis dicantur. 93
Quid nam ſit prædicari in quid, aliaquẽ generis definitio datur. 95
Diuiſio generis in generaliſſimum, ac ſubalternum, & quid vnum quodque ipſorum. 97
Quid nam ſpecies ſit. 99
Speciei alia deſcriptio ponitur ſubalternaque ac ſpecialiſſima quid nam ſint declaratur. 101
Prædicamentalis coordinatio. 103
Quid indiuiduum ſit. 104
De differentia triplici acceptione. 107
Quid differentia. 109
Alia differentia deſcriptio, prout ſpeciei conſtitutiua eſt. 111
Differentia diuiſiua & conſtitutiua eſſe dicitur. 113
De proprio quarto prædicabili, & eius quatuor modi. 115
Definitur ꝓpriũ, & ipſa definitio. 116
De accidente. Quid nam ſit. 118
Duæ aliæ accidentis deſcriptiones hic traduntur ac comparantur. 120
Accidẽs inſeparabile, & inſeparabile, & in cõe, & proprium partitur. 122
De communitatibus, & differentijs, & accidentis. 124

Index Summarum Tractatus III.

Summa Tractatus.

De ante prædicamentis, de decem prædicamentis, de poſtprędicamen. 127

Sum-

Summæ partes.

Ea quæ pdicantur, aut vniuoca, aut æqui uoca, aut denoïatiua eſſe dicũtur. 127
Quæ dicuntur æquiuoca. 129
De vniuocorum ratione. 131
De denominatiuorum ratione. 133
Eorum quæ dicuntur diuiſio. 135
Eorum quæ ſint, diuiſio, iuxta octo modos eſſendi In. 137
Diuiſio entium penes dici de, & eſſe in ſubiecto 139
Regulæ duo ponuntur, altera pdicatis eſsẽtialib. cõuenit, altera genera ſubalterna a non ſubalternis diſtinguit. 142
Cõmunis diuiſio ad decem genera rerum quæ in complexe dicuntur. 144
De ſubſtantia, & eius diuiſione in primam & ſecundam, & quid ſit prima ſubſtantia dicitur. 146
De ſecundis ſubſtantijs. 148
Secundarum ſubſtantiarum ad inuicem comparatio. 150
Quid commune, quidue proprium ſubſtantijs ſit. 152
Secundarũ ſubſtantiarũ proprietas. 154
Subſtantiæ quod nihil ſit contrariũ, nec ſuſcipiat magis & minus. 156
Propriæ propriũ ſubſtantiæ eſt, idem numero ſuſceptiuum eſſe contrariũ. 158
De quantitate, quæ primo diuiditur in continuam, & diſcretam. 160
De diſcreta quantitate, & eius ſpeciebus & de numero 162
Quæ & quot ſint ſpecies quantitatis continuæ. 164
De tempore, ac loco. 166
Cõitates ſeu proprietates quantitatis tam continuæ quam diſcretæ. 168
De ad aliquid, ſeu relatione. 170
Communitates relationis quæ ſint. 172
Nonnullæ communitates, relatiuis tamen proprie traduntur. 173
Relatiuorum alia proprietas ac definitio. 175
De qualitate quid ſit, & eius quot ſpecies ſint. 177
Prima qualitatis ſpecies, habitus, & diſpoſitio, & eorũ ab iuicẽ differẽtiæ. 179
De naturali potẽtia, vel impotentia, ſecunda qualitatis ſpecie. 181
De paſſione, ſ. ac paſſibili qualitate, tertia qualitatis ſpecie. 183
De quarta qualitatis ſpecie, forma, ſ. circa aliquid conſtans figura. 185
De quali, & eius multiplicib. mod. 186
Tres qualitates ,ppꝛietates enarrãt 189
De prædicamento actionis, & eius proprietatibus. 191
De paſſione, & ipſius accidentib. cum proprijs, tum communibus. 192
De prædicamento quando, & eius proprietatibus. 194
De vbi, & eius accidentibus. 196
De poſitione, & eius proprietatib. 198
De prædicamento habitus, & eius accidentibus proprijs. 199
Opponũ genera quatuor enumerãt 201
De relatiuę ac contrariæ appoſitis. 203
De priuatiua, ac contradictoria oppoſitione. 205
De ipſiũs Prioris quinq. modis. 207
De ipſo ſimul, & eius tribus modis. 209
De motus ſex ſpeciebus. 211
De ipſo habere, & eius multiplicibus modis. 213

Index Summarum Tractatus IIII.

Summa Tractatus.

De principijs ſyllogiſmi ſimpliciter propoſitione, ſ. & termino. Dici de Omni dici de nullo:
De ſyllogiſmis perfectis, ac imperfectis primæ, ſecundæ, ac tertiæ figuræ Modus item imperfectos ſyllogiſmos ad perfectos primæ figuræ modos reducendi per regulas inſeritur.

Summæ partes.

Quid propoſitio, ac terminus ſit. 215
De dici de omni, & dici de nullo. 217
Quid ſyllogiſmus. 219
De his quæ ad formationẽ ſyllogiſmi rũ requirantur: duob. ſ. propoſitionibus maiori, ac minori, & terminis tribus, maiori,

maiori, ſ. ac minori extremitatibus, & medio. 221
De modo, ac figura quæ ſint ſyllogiſmorum formalia principia. 222
Nonnullæ ad ſyllogiſmorum formationem in quacunque figura regulæ neceſſariæ, ac communes traduntur. 225
Regulæ quędam communes, ac proprię poſt numeratione modorũ primæ figuræ ponũt, deq; ipſo directe cõcludere, ad indirecte quid nã ſit dicitur. 227
De duob. modis arguendi in prima figura, Barbaria, ac Celarent. 229
De modis primæ figuræ Darij, ac Ferio particulariter, ac directe concludentibus. 231
De tribus modis primæ figuræ Baralipion, Celantes, dabitis directè concludentib. & ipſorum reductione ad modos perfectos. 233
De duobus vltimis modis Fapeſmo, ac Friſeſmorum, & ipſorum reductione ad modos perfectos. 235
De ſecundæ figuræ, & eius regulis, ac numero modorum. 238
De quatuor modis, videlicet Ceſare, Cameſtres, Feſtino, Baroco. 239
De tertia figura, Regulis, ac numero modorum. 242
De duobus huius figuræ modis, videlicet Darepti, ac Felapton. 244
De quatuor reliquis huius figuris modis videlicet Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon. 247
Nonnulla ad omnium modorum intelligentiarum traduntur principia, quibus ad quam qui ſuis modorum figuram reducatur & quomodo facilis eſt intellectus, & de terminis in Quibus Omni, & in Quibus Nulli. 249

Index Summarum Tractatus V.

Summa Tractatus.

De ſyllogiſmo Topico ſeu probabili, de multiplicib. argumentationis ſpeciebus, Enthimemate, ſ. exemplo, inductione, ſyllogiſmo.
De locis dialecticis, tam extrinſecis, quã extrinſecis. Multorum item terminorũ ad omnes artes, & ſcientias communium vniuerſalis notitia. 253

Summæ partes.

Quidnam Argumentum, Concluſio Quæſtio, ac medium ſit. 255
De argumentatione, eiuſque ab Argumento ac medio differentia, & quæ eius, & quot ſpecies ſit. 257
De inductione. 259
De enthimemate, exẽplo, & quomodo reducantur ad ſyllogiſmum. 260
De loco, & eius diuiſione iñ locũ maximam, & in locum differentiam maximę, & quid nam ſint ex argumentandi vſu diſſeritur. 263
Diuiditur locus differentia maximæ per locum intrinſecum, extrinſecum, & medium, & quid ipſorum vnũquodque ſit. 266
Locus intrinſecus à ſubſtantia, quid ſit, & quomodo diuiditur. 268
Definitionis ad definitum, & econtra quadruplex arguendi modus ac loci, & a quo locus denominationem ſuſcipiat talem. 269
De deſcriptione, & locis a deſcriptione ſumptis. 272
De interpretatione duplici, & locis ab interp̃tatiõe ad interpretationũ. 274
De locis a cõcomitantib. ſubſtantiam & eius multiplicitate, deque multiplici toto diſtinctio, & de locis à genere ad ſpeciem, & econtra, & modis in his arguendi, ac maximis. 276
De toto integrali & eius parte, & de locis ab illis ſumptis. 279
De toto in quantitate, & parte eius atq. de locis & modis arguendi in eis. 281
De toto ac parte in modo. 283
De toto in loco & parte eius, & modis arguendi in illis. 285
De toto in tempore eius parte, ac eorum locis. 287
De cauſa, & eius diuiſione in quatuor genere. 289

De

De cauſa efficiente, & modis arguendi ea,ac ſatis locis. 290
De materia & eius diuiſione in permanentem ac tranſeuntem, & modis arguendi in ea,ac locis ad ſuum effectū, & econtra. 292
De cauſa formali & eius effectu,ac de locis ab ea ſumptis,& modis i ea arguēdi. 294
De cauſa finali, effectu eius, ac locis & modis arguendi in ea. 296
Quid generatio,quid corruptio,& ipſarum locis. 298
Quid vſus,ac locus ab vſibus ſit,& communiter accidentium diſtinctione ,p poſita de eius locis diſſeritur. 300
De locis extrinſecis. 302
De oppoſitis relatiue,& locis ī ipſis. ibi.
De contrarietate contrarijs,& priuatiue oppoſitis,ac ſuis arguendi locis , ſeu maximis. 304
De contradictione,ipſiuſq.locis. 306
De maiori ac minori,ac locis il!,s ,pprijs.
De ſimilitudine item,ac proportione,ipſarum locis ad diſcrimine. 308
De duplici tranſumptione, & auctoritate,& ſuis locis. 310
De locis medijs. 313
De locis coniugatis,& a caſibus. ibid.
De multiplici diuiſionum acceptione, ac locis. 314

Index Sumarum Tractatus VI.

Summa Tractatus.

De ſyllogiſmorū multiplicitate,ac diſputationū variis generib & illarū inſtrumētis ſeu ſyllogiſmus diuerſis de quinque metis ipſarū terminis vel intentis finibus Fallaciarum,item, tā in dictione quanto extat numerus iuxta triplex potētialis genus fallacias in dictione fundans oſtenditur.

De ſingulis demum fallacijs ſpeciali cōſideratione agitur. 318

Summæ partes.

Syllogiſmorum diuiſione præpoſita qd ex illis demonſtratiuus,quid dialecticus,quid item ſophiſticus ſeu litigioſis ſyllogiſmus ſit oſtenditur. 318
Quid diſputatio,et eius quatuor ſpēs uidelicet doctrinalis,dialectica,tētātiua ac ſophiſtica, & quibus inſtrumentis, ſeu ſyllogiſmis ſingulæ fiant, & quid ſyllogiſmus tentatiuus. 320
Metæ quinq. Redargutio.ſ. falsū,iopinabile,ſolecismus, nugatio , ad quæ ſophiſtica diſputatio p ſyllogiſmum ſophiſticum tendit, quid ſint. 323
Quid fallacia,& de fallaciarum tam in dictione quam extra dictionem multiplicitate ex numero. 325
Multiplex,triplex,actuale.ſ.potētiale,ac fantaſticum,& de quo primo differēdum ſit. 328
De fallacia æquiuocationis, & illius tribus modis ſeu ſpeciebus. 330
De amphibologia,& eius tribus ſpeciebus ſeu modis,cum eius, tū eſt Ariſt. ſētentia recepti. Aliquarū item obiectionum ad hominem ſolutio. 335
De compoſitionis fallacia , & eius duobus modis. 339
De diuiſionis fallacia,ac modis eius duobus. 342
De fallaciæ accentus natura,& eius modis. 346
De figuræ dictionis fallacia, & tribus eius ſpeciebus ſiue modis. 349
De fallacijs extra dictionem. 352
Quod,& quæ ſint extradictionem fallaciæ,& de earum ab his, quæ in dictione ſunt differentia. 352
De fallacia accidētis & illius modis. 354
De fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter,& eius modis. 358
De fallacia ignorantiæ elenchi ; & eius modis. 361
De fallacia petitionis principij. 364
De fallacia conſequentis,& modis eius multiplicibus. 367
De fallacia ſecundum non cauſam ut cauſa. 369
De fallacia ſecundum plures interrogationes ut unam,& illius modis. 372
Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantiam elenchi reducuntur. 374

Index

Index Summarum Tractatus VII.

Paruorum Logicalium.

Summa Tractatus.

PRemittũtur quædam ſuppoſitionis naturam cognoſcẽdam neceſſaria, diuiditur itẽ ſuppoſitio in ſpecies, quã plures & ſingularum definitiones explanantur. 378

Summæ partes.

Eorum quæ dicuntur diuiſio. 378
De terminorum notitia ac multiplicitate. 369
Suppoſitionis a ſignificatione diſcrimẽ, per ipſarum rationes aſſignatur. 382
Suppoſitionum diuiſio. 384
Accidentalium ſuppoſitionum notitia. 385
Suppoſitio confuſa quid ſit. 389

Summa Tractatus 2.

De multiplici relationum genere, ac diuiſione, deque multis regulis illis cũ communibus tam proprijs. 394

Summæ partes.

Relatiuorum nõnullæ diuiſiones proponuntur. 394
Relatiuum identitatis ſubſtantiæ diuiditur in reciprocum, & non reciprocũ. 396
De relatiuis diuerſitatis cum nonnulis regulis. 400
De relatiuis accidentium, & eorum diuiſione multiplici. 403

Summæ Tractatus 3.

De ampliatione, reſtrictionis naturę, ac multiplicitate, & nonnullorum ipſa ſophiſmatum per regulas ſolutiones. 406

Summæ partes.

Quid perſonalis ſuppoſitio, & de reſtrictione. 406
Ampliationis multiplicitas. 408
Sophiſmatis in hac materia ſolutio, ac ampliationum aliquæ regulæ. 410

Summæ Tractatus 4.

De appellationum natura ac eius multiplicibus ſpeciebus ac modis. 413

Summæ partes.

Quid appellatio ſit, & a quo ſit denominetur, quomodo item diuidītur. 413
Appellationis termini communis duo genera 415

Summa Tractatus 5.

De reſtrictionis tam nominis quam verbi varijs acceptionibus, ac natura, & ſoluendi in eo multorum ſophiſmatum per regulas, tamen nominibus, quam verbi prius, intellectu, & obiectionis dilatio ponitur. 417

Summæ partes.

Quid ipſa rectrictio, & quotuplex ſit. 417
De reſtrictionis per nomẽ factæ quibuſdam neceſſarijs regulis. 419
Reſtrictionis per verbum factæ tres regulæ apponuntur. 422
Sophiſmatis ſolutio Omne animal fuit in Archa Noe. 425
Obiectionis ſolutio, deque quibuſdam reſtrictionis modis. 428

Summa Tractatus 6.

Diſtributionis, ac diſtributiuorũ ſignorum natura, & multiplicitas tam in ſubſtantia, quam qualitatẽ, ac quantitate.
De negationum item vi, atque vſu. 432

Sum-

Summæ partes.

Diſtributio quid ſit. 432
Signorum vniuerſalium diuiſionib. nonnullis propoſitis, de hoc ſigno Omnis natura, & varijs eius acceptionibus. 434
Quem nam terminum hoc ſignum Omnis oporteat appellare. 437
Quorundam ſophiſmatum pro hac materia dignior explicatio. 440
De hoc ſigno nullus. 443
De hoc ſigno nihil. 445
De ſignis diſtributiuis duorum, vt Vter, & Neuter. 447
De ea, quam diſtribuendo vi negationes ſortiantur obijcitur, ac ſoluitur. 449
De ſignis diſtributiuis partium integralium. 451
De ſignis diſtributiuis accidentium, & de his quæ ad genus qualitatis ſpectant. 454
De ſignis diſtributiuis, quæ ad genus q̄titatis pertinent. 456
Infiniti quinque acceptiones, & ſophiſmatis ſolutio. 458

Summa Tractatus 7.

Quid propoſitio exponibilis, & de his quæ exponibilem ipſam reddant. De ſignis ac dictionibus excluſiuis, exceptiuis, & reduplicatiuis. Deque incipit, & deſinit, & propoſitionibus ex illis formatis, & infinito. De comparatiuis, & ſuperlatiuis. Deque dictionum diuerſitatem importantium natura, & vſu. 461

Summæ partes.

Quid propoſitio exponibilis, & quænā ſigna exponibilem ipſam faciunt. 461
Quid ſigna excluſiua, & regulę quatuor, quib. excluſiuæ ſumitur expoſitio. 463
De ſignorum exceptiuorum natura, ac diuerſitate de regulis item quibuſdā ad exceptiuarum propoſitionem expoſitionem neceſſarijs. 467
De reduplicatiuis dictionibus, quomodo quæ per regulas ſint exponēda varia propoſitionum genera differitur. 469
De verborum incipit, & deſinit natura, & propoſitionum ex ipſis formatarū reſoluta expoſitio. 471
De infiniti quinque acceptionibus, & p̄poſitionibus ex ipſo formatis. 474
De comparatiuorum, & ſuperlatiuorū natura, & modo exponendi propoſitiones ex illis formatas. 476
Harum dictionum, Differt, Aliud, Ab, diuerſitatem deſignantium natura, in propoſitionibus vſus. 479

INDEX SVMMARVM

Ac capitum paruorum Logicalium.

PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS.

De compoſitione in communi.

CApur primum Syncategorematicarum dictionum natura in ſignificando in ipſa orationis compoſitione car. 482
Caput ſecundum. Eſt & non quid ſignificent, & quomodo ſe habeant in compoſitione 482
Caput tertium. Compoſitionis natura, & eius multiplex modus, deque natura nominis in communi. 483
Caput quartum. De duplici compoſitione actus cum ſubſtantia vniti, videlicet, & diſtantis. Prima participij alia verbi eſt, & de verborum Modis, & illorum origine ac natura. 486

De Negatione & affirmatione.

CAput primum. De negationis natura, & numero ſpecierum ipſius. 490
Caput ſecundum. Difficultatis ſolutio de nominis natura, & intellectu. 491
Caput tertium. De verborum infinitate. 494
Caput quartum. De multiplici negationũ vſu ad natura in orationibus tam negatiuis quàm affirmatiuis. 494

De Dictionibus excluſiuis.

CAput primum. Quid nam ſignificent dictionis excluſiuæ. 497
Caput ſecundum. Quęnam & quot cauſæ ad excluſionem exigantur. 498
Caput tertium. Partes ſeu ſpecies excluſionis duæ ſunt generalis, ac ſpecialis, & quid vtraque ſic. 500
Caput quartum. Quid nam ſit id quod excluditur, & quę excludi debeant. 501
Caput quintum. An excluſio generaliſſimis adenda ſit. 503
Caput ſextum. An dictio excluſiua adiũcta ſpeciei vnius prædicamenti excludat ſpeciẽ alterius prædicamenti. 504
Caput ſeptimum. Vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali totum excludat, & contra. 508
Caput octauum. De dictionis ſolus, & tantùm diſcrimine. 510

De Exceptiuis dictionibus.

CAput primum. De ſignificatione Exceptiuæ dictionis. 511
Caput ſecundũ. Quæ & quod nam ſint cauſę ad omnem exceptionem requiſita 512

Caput tertium. Quam habitudinem dicat dictio exceptiua. 512
Caput quartum. A qua multitudine dictio exceptiua excipiat. 513
Caput quintum. An propoſitio exceptiua ſit vniuerſalis, an ſingularis 515
Caput ſextum. Quomodo ſyllogiſmum reſpiciat exceptiua dictio. 516
Caput ſeptimum. De conſtrictione dictionis exceptiuæ. 517

De Dictionibus conſecutiuis & primo de coniunctione Si.

Caput primum. Quid nam hæc dictio ſignificet. 518
Caput ſecundum. Quot ſint conſecutiuæ ſpecies. 519
Caput tertium. A qua nam parte conſecutionis fieri deſcenſum cõtingat an ab antecedente, an a conſequẽte. 525
Caput quartum. Quomodo in conditionali ſumitur cõditio. 525
Caput quintum. An ex impoſſibili ſequatur quolibet. 526

De Coniunctione, An.

Caput primum. De multiplici interrogationum tam nominis quam verbi natura ac differentia quæritur. 530
Caput ſecundum. Quid nam hæc dictio An, ſignificet. 531
Caput tertium. De huius dictionis An a cæteris diſcrimine. 531
Caput quartum. Quæ nam hæc dictio An nata ſit diſiungere. 532
Caput quintum. Quomodo ad actus interrogationis, diſputationis, & dubitationis ſe habeant. 533

De Coniunctione, Vel.

Caput primũ. Quid ſignificet hæc dictio vel. 535
Caput ſecundum. An vel ſignificet ens ſimpliciter. 535
Caput tertium. An res huius dictionis vel ſit in genere relationis. 536
Caput quartum. Dictionis vel ab alijs diſtinctione. 536
Caput quintum. An terminus diſiunctus per hanc diſiunctionem, vel ſit de pluribus prædicabile. 537

De Coniunctione, Et.

Caput primũ. Quid ſignificet hæc dictio &. 539
Caput tertium. Quam vnitatem inferat hæc dictio &. 539
Caput quintum. Quæ diuerſa copulæ dictio copulatiua &. 540
Caput ſextum. Cur dictio copulatiua cũ præponitur geminetur. 540

De Coniunctione, Niſi.

Caput primum. An dictio Niſi, exceptiuæ teneatur nec ne. 54[illegible]
Caput ſecundum. De differentia niſi a ſi non. 543
Caput tertium. Quot nam ſint inſtantiuarum dictionum genera. 543
Caput quartum. Cur potius ex aduerbio negandi non fiat dictio inſtantiua quam aliqua alia dictio. 543
Caput quintum. Cur verbo ſubiectiui modi ſemper adiungatur. 544

De Coniunctione, Quin.

Caput primum. An dictio Quin, conſecutiuam ſignificet. 546
Caput ſecundum. Quam conſecutiuã. Quid ſignificet. 548
Caput tertium. An hæc dictio Quin ex quod & non compoſita ſit. 548
Caput quartum. An quod non, & Quin æquipolleant. 549
Caput quintum. Cur verbo ſubiunctiui modi ipſum quin adiungatur. 550

De multiplicitate dictionis Quanto. 553

De Dictione Quam.

CAput primum. De multiplicitate huius dictionis Quam. 554
Caput ſecũdum. Quomodo hæc dictio, quam cõparationem importat. ibid.
Caput tertium. Quam comparationem dictio quam habeat ad comparatiui dictionem. 555
Caput quartum. Quomodo cõparetur ad nominatiuum ſequentem. ibid.
Caput quintum. Cur dictionem quam nominatiuus ſequatur. ibid.
Caput ſextum. Cur quandoque comparatiuum per ipſam interpoſitam exponamus. ibid

De Dictione. Quicquid.

CApur primum. Quid ſignificet dictio quid. 556
Caput ſecũdum. An quicquid ſit dictio æquiuoca. 556
Caput tertium. An quicquid importet relationem. 557

De incipit & deſinit.

CAput primum. De ſucceſſiuorum permanentibus diſcrimine. 558
Caput ſecundum. Quę nam res ſucceſſiuorũ ac permanentium in verbo incipit & deſinit attendatur. ibid.
Caput tertium. An motus incipiat vel deſinat, & quid motus. 560
Caput quartus. An tempus incipiat, vel deſinat, & quid tempus. 561
Caput quintum. An potentia incipiat, vel deſinat. 562
Caput ſextum. Quam ſuppoſitionem termini ſubſtantiales in his terminis habeant. 564

De neceſſario, & contingenter.

CAput primum. Quid neceſſarium 563
Caput ſecundum. Neceſſarij, ac contingentis natura. 566
Caput tertium. An neceſſarium, ac contingens compoſitionem determinent necne. ibid.
Caput quartum. An neceſſario, ac contingenter natura habeant ampliandi. 568
Caput quintum. Quo nam modo propoſitionem de neceſſario ac contingenti conuertantur. 568

De reduplicatione.

CAput primũ. Huius reduplicationis, in eo quod conſideratio. 571
Caput ſecundum. In quo attendatur reduplicatio. 572
Caput tertium. In ſyllogiſmo vbi nam reduplicatio ponatur. 572
De reſponſione, ac interrogatione. 573
De ſyllogiſmorum multiplicitate. 573
Syllogiſmorum probationes. 574

NOTA.

NOTABILIVM DICTORVM Omnium, quæ in Petri Hiſpani volumine, ac Verſorij expoſitione continentur, nouus Elenchus.

A

AEquiuocum duplex æquiuocans, & æquiuocatum. 129.f
Actus, ſimpliciter prior eſt potentia, in vno autem, & eodem econtra. 330.d
Ad cognoſcendum autem cōuerſiones tam proprie, quam improprie dictas, ſeptem regulæ a doctoribus ponuntur hic quæ vide ex tex. 52.d
Ad denominationem tres conditiones requiruntur. 133.f
Ad falſitatem vniuerſalis non ſequitur falſitas particularis. 51.b
Adiectiua modi dici poſſunt. 71.d
Affirmatio, & negatio, quid & qua ratione ſint eſſentiales differentiæ, ex primo Periherm. c. 5. 6. 3[illegible].e
Accidens q̄nque cōe, quandoque infinitum, & per accidens dicitur. 119.b
Ad conſequentia modalium ad neceſſaria. 84.d
Ad præteri[illegible] nulla eſt potentia. 82.e
Ad placitum ſignificare, & ad uoluntatem quid. 14.e
Argumentatio eſt logicæ ſubiectum. 2.a
Ars mechanica quid. 5.f
Ars mechanica vnde dicatur. 6.d
A tota copulatiua ad alterā partem eſt bona conſequentia. 64.c
Accidens tripliciter conſiderari poteſt. 120.f
Aequiuocum à caſu, & a cōſilio, ſeu analogum. 130.a
Ad falſitatem particulari ſequitur falſitas vniuerſalis. 51.a
Aequiuocationis fallacia quid. 332.f
Argumentatio dupliciter. [illegible]8.b
Alia deſcriptio definitio. 273.a
Argumenta Medium, Ratio, & argumentum idem ſunt re, differūt ratione. 256.b
Argumēti ab argumētatione diſtinctio 258.a
Argumētum ſumitur dupliciter. 256.a
Argumenta Hoc verum eſt etiam naturaliter, vt patet 1 de generat. per totū 316.d
Actio, & paſſio materialiter ac formaliter ſumpta quæ, & in quo ſint ſubiectiue. 193.b
An deceptio ex diuerſa relatione. 399.b
Ampliatio multiplex de qua vide Paulum Pergulenſem, & alios. 408.f
Antecedens [illegible] minus eodē mō negatiua & in affirmatiua ꝓpoſitiōe reſtrigat 429.c
An a definitione, locus ſophiſticus ſumatur. 365.f
Accidentis variæ acceptiones. 356.b
Aliā Elenchi deſcriptio. 362.c
Actus verbi ad ſubiectum duplex comparatio. 423.e
An duæ tantum ſint negationes. 491.b
An verbum infinitū de quolibet quod eſt quod non eſt prædicetur. 494.a
An compoſitio [illegible] de ente, ac nō ente prædicetur. 490.a
Alius eſt antiquis ſophiſma ſoluēdi modus. 446.c
Ad excluſionem quæ requiratur 565.a
An compoſitio qualitatis cum ſubſtantia aliquid ſit. 485.a
Appellationis triplex acceptio. 413.c
An nomen infinitum indifferenter prędicetur de quolibet quod eſt, & quod non eſt 491.f
An compoſitio ſimplex ſit necne 489.b
An dubitationem cum interrogatione ſignificat. 531.d
Aſcenſus in numeris duplex. 509.e
An omne nomen ſit ęquiuocum. 484.d
An excluſiua adiungatur enti. 501.f
Abſtractum formam ſecundū ſe ſignificat,

cat,concretum in alio. 135.c
Accidens ſubſtantia tripliciter depēdet. 146.e
Aequale non ſuſcipit magis & minus. 173.e
Accidens reſpectiuū quomodo cognoſcatur. 2.b

C

COniunctionum varia compoſitio. 548.e
Copoſitā vnde ſigfionem ſortiant̄ ibid.
Concluſio de eſſentia ſyllogiſmi nequaquam eſt. 220.a
communiter accidentia. 301.b
conſequentia formalis ratio. 230.a
cauſa apparentiæ ac defectus in petitione principij. 365.d
cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ. 371.a
confuſæ ſuppōnis ſpēs appaiētes 392.d
cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ. 368.b
compoſitio in communi quid. 490.b
cuius nam rei ſucceſſiuæ,ſeu permanentis ſit primum vel vltimum inſtans aſſignare. 472.e
cur prius de ſignis diſtributiuis ſub actiuarum partiū agendum, quā integralium. Totus ſumitur dupliciter. 452.f
cauſa defectus, & apparentię huius fallaciæ. 363.a
cur hæc fallacia in ſyllogiſmo ad impoſſibilē ſemper fieri habeat. 371.b
conſequens tribus modis dicitur. 425.f
confuſum dupliciter dicitur,& quæ dicatur ſuppoſitio confuſa. 392.b
cauſa apparentiæ ac defectus huius fallaciæ in quo conſiſtat. 359.e
cur potius per verbum quam per nomē ſignificetur compoſitio. 487.b
compoſitionis ac diuiſionis diſpoſitio in modalibus quomodo exercenda, ac intelligenda ſit. 34.e
cur affirmatio prior ſit negatione 483
cur dicatur materialis, & accidentalis ſuppoſitio. 384.e
communis ſuppoſitionis diuiſio. ibid.e
complexio diſtans,& nō diſtans. 136.b
conditiones duæ requiruntur ad huius regulę veritatem. 143.a
cauſa formalis materialis finalis, & efficiens numēri. 163.a
commune omni ſubſtantia in ſubiecto non eſſe 152.f
cur a diuiſione potius quam definitione incipiat. 160.f
contrarietas eſt tantum in relatiuis ſecūdum dici. 172.d
conuerſio ſimplex cur dicatur. 54.c
carmina ad modaliū cōſequentias. 79.e
contradictoriarum multiplicitas. 43.b
coniunctio ſi,quid denotet. 2.b
contradictionis natura. 41.c
conditionalis vera neceſſaria eſt, falſa impoſſibilis. 62.e
contingentis diuiſio ex primo Periherm̄enias cap.vlt. 45.d
cur differētiæ ſiniſtri lateris poſitiuę dextri ſint priuatiuæ. 104.b
communis differentiæ ratio. 108.c
cur accidens adſit,& abſit. 119.d
cur propōnum triplex ſit materia. 43.f
cur Ariſt. omiſit conuerſionem per contrapoſitionem. 53.f
cōparatio definitionum accidētis 121.c
cur ecce potius q̄ aliqua cæterorū ſenſibiliū conceptus ai exprimamus. 13.b
complexorum ratio. 16.c
coordinatio prædicamentalis ad naturalem ſimilatur arborem. 103.d
conditionalis ſignificatio dependet ex habitudine antecedentis & conſequētis. 63.b
cur in materia contingenti ſubcontrariæ ſimul vere. 49.a
contradictoriæ nunq̄ ſimul vere. ibid.c
contradictoriæ nunq̄ ſimul falſæ. ibid.c
contrariæ ſimul falſæ in contingenti materia. 47.c
conuenientia & diſconuenientia inter figuram & formam. 185.d
cur tres termini requirantur ad ſyllogiſmum. 221.c
cur tantum duæ ſufficiant propōnes in ſyllogiſmo,& ipſorū nomina. 222.a
comparatio in relatiue oppoſitis. 304.a
caſus quæ dicantur. 313.e
conueniant oculus,& intellectus. 310.d

Duplex

D

DVplex negationis genus 450.e
Duarū regularū verbi de prǣterito ac futuro diligēs declaratio. 414.f
De iſto termino Bis q̄d importet. 457.a
Duplex eſt multitudo a qua excipit dictio exceptiua.. 514.a
De actu ac compoſitione verbi. 424.a
De hoc ſigno quotieſcunque. 457.d
Diuiſiones duę penes quas ſumunt omnes modi infiniti 475.b
Duo huius fallaciæ ſunt modi & de primo. 344.c
De duplici diſpoſitione ſubiecti. 421.a
Dictionum vel literarum accidentiam quatuor 347.d
De compoſitione ac diuiſione. 340.e
Dr̄ia ſignationis a ſuppoſitione. 380.e
Duo fallaciæ cōpoſitionis modi. 34 .b
De accidentali ſuppoſitione. 385.b
De naturali ſuppoſitione, 385.b
De ſuppoſitione, ſimplici. 387.a
De duplici inductionis formatione. 259.f
Deſcriptio quomodo fundet locum intrinſecum. 273.e
Diuiſionū alia p negationē, alia p affirmationem fit, & quō differunt. 315.d
Dici de omni, prędicati in eſſe autem in toto, ſubiecti conditio eſt. 217.f
Debitꝰ modꝰ ſyllogizādi in Darij. 232.a
Duplex priuationis genus. 209.e
Diuiſionū per affirmationem, alia per ſe, & hæc triplex eſt. 315.e
Definitio quidditatiua proprie eſt definitio 270.d
Diuerſus modus prædicandi ſubſtantiarum, & accidentium. 149.c
Duæ negationes quid operentur. 148.c
Dici tria ſignificat. 135.f
Diſtinctio ſubſtantialis formæ ab accidētalis. 238.e
De diſtinctione totiꝰ a ſuis partib. 138.c
Diſcretum & continuū quem ordinem, inter ſe ſortiantur. 161.c
De hoc eſt magna quęſtio īter Auer. & alios vt patet ī primo de Gener. 75.f
Diuerſis reſpectib. dicitur magis, & minus cōis aliquis terminis. 421.a
Dictio diminuens a diſtrahēte, quomodo differat. 419.f
De modo exponēdi exceptiuam deque quatuor eius conditionibus. 468.a
Dictionis exceptiuæ quid. 467.e
De cōi ad diſcreta ſuppoſitione. 384.d
De immobili ac nobili confuſa ſuppoſitione. 392.f
Duobus modis relatiuum accidētis a relatiuo ſubſtantiæ differt. 304.e
Diuerſalem dictionum diuerſa appellatio. 414.e
Diuiſionis ampliationis notitia. 469.d
Duo huius fallacię modi, & de primo. 347.e
Debitus arguendi modus a diuiſis ad cōiuncta, & econtra. 358.b
Duplex petito principij. 365.b
De antiquorum ſolutione non vera & illius ad vera comparatio 448.f
Diſtributio ſumitur dupliciter, proprie, & metaphorice. 432.e
Diuiſionis conditiones. 11.b
Definitionis conditiones. 9.f
Diuiſio generis in ſua ſpecies. 34.a
Differētia quinque modis capit. 111.d
Differentiæ ab alijs diſcrimen. 125.d
Duo modi arguendi indiſiunctiuis. 66.c
De loco differentiæ maxime. 265.c
Duo arguendi modi a partibus totius in quantitate ad ſuum totum. 282.c
Definitiōis ſyllogiſmi explanatio. 219.c
De parte in modo quid ſit. 283.e
Duplex arguēdi modus a toto in quantitate ad partem ſuam. 182.a
De oppoſitio contraria, & de contraria oppoſitorum ratione. 204.c
De relatiue oppoſitionis natura, et eius a cæteris differentia. 204.b
Diſputationū duplex comparatio. 322.d
De forma partis ac forma totius. 295.a
Diſputationis ſpecies. 321.d
Duæ conditiones ad rectę arg. per locū a contrarijs. 305.a
Diuiſionis perfectæ orationis adæquata ratio. 7.f
De aptitudini diſtributione. 451.a
Duobus modi intelligitur accidens a ſubiecto ſeparati. 122.c
Diuiditur vnum quodque in ea. 114.b

Duæ contrariæ ſimul vere ſimul. 47.b
Declaratio regulæ pulcherrima. 68.e
Differētia trib. modis cōſideratur. 110.a
Duo notabilia, ad conuerſiones, neceſſaria. 59.a
Diſcrēs & diuerſum diſtinguūtur. 94.e
Differentia magis propria. 108.e
Diſpō terminorū in tertia figurā. 242.e
De modo, & eius diuiſione, deque aduerbiorum multiplicare. 71.a
Diuiſiones accidentis in commune & proprij ratio. 123.a
Denominatiuū nō non differt a concreto neque denominans abſtracto. 133.f

E

ET non omnia copulat. 546.b
Exceſſus per comparatiuum; & ſuperlatiuum importati quatuor conſideranda. 477.e
Enunciatio, propoſitio, & interrogatio in quo conueniant ac differant. 373.a
Excluſio dupliciter vt concepta, & vt exercita ſumitur. Signorum excluſiuorum excluſionis vis. 464.f
Excluſiua cōtradictoria in q̄ negatio excluſionem præcedēs ponitur. 465.d
Enthymematis reductio ad ſyllogiſmū 262.b
Ex puris negatiuis nihil ſequitur. 225.d
Enthymema quid. 261.f
Et eſt terminus communis ſumptus confuſe & diſtributiue. 281.a
Ex puris particularibus nil ſequi. 225.b
Efficiens duplex, in actu. ſ. & in potentia vniuocum & æquiuocum. 291.d
Etymologia, translatio interpretatio, & de illorum locis. 275.b
Ex conditionali nec antecedens nec conſequens infertur. 545.e
Expoſitio dupliciter ſumitur, & qua propoſito deſeruiat. 279.d
Exempla de conſignificatione. 331.c
Ex parte modi modales, vniuerſales dicuntur, vel particulares. 78.a
Ens non eſt genus ad decem prædi. ſed analogum. 78.b
Enunciationis, ac propoſitionis diſcrimen. 9.b
Ex puris affirmatiuis nihil ſequit. 238.e

F

FAllaciæ cōpoſitionis modi duo. 339
Fallaciæ compoſitionis & diuiſionis intellectus. 341.a
Falſa & apparens regula de omnis appellatione. 439.d
Forma & finis materialiter quandoque coincidunt, formal̄r nunquam 290.e
Figura, & eius nominis definitio. 223.c
Finis conſyderatio duplex. 297.a

G

GEneratio ac vocis formatio. 11.d
Generis a cæteris prædicabilibus diſcrimen. 125.e
Genus, ſpecies, differentia, definitio, eandem ſub diuerſis eſſendi modis, eſſentiam dicunt. 98.a
Genaratio duplex ſubſtantialis, & accidentalis. 298.d

H

HOc ſignū qualis libet quid in ſua ratione includit. 457.d
Huius ſigni nihil, natura, & eius ab alijs diſcrimen. 445.f
Hypothetica, ex modo diuiditur in tres tantum ſpecies. 59.f
Huius ſigni omnis a cęteris differentia. 453.d
Habitus ab habere diſtinctio. 213.f
Habitus, & eius ſpēs, & indiuidua. 200.
Hoc ſignum omnis, in pluralia acceptus quod appellare habeat. 439.a
Hoc ſignum nullus diſtributiuum ac reſtrictiuum eſt. 444.b

I

INtrinſec⁹, & extrīſecus finis logici. 1.f
Incomplexorum ratio. 16.c
Indiuiduum vagum generis ad omnes ſpecies eius attinet. 101.f
In quo differant ac cōueniant abſtractū & concretum. 134.f
In omni fallacia eſt aliqd cauſa apparentiæ & aliquid cauſa effectus. 326.f
In quo quale ipſum a qualitate differat. 287.c
Interpretationis multiplicitas. 274.f
In qualibet diſtributione quatuor ſunt. 433.b
Iſtorum verborum incipit, & definit natura, ac ſolutio. 472.c

Inſi-

Infinitum ſubſtantiuum quandoque, & quãdoque adiectiuũ nomen eſt. 475.e
Ig...ignorantiæ multiplex modus 362.e

L

LOcus a toto in quãtitate ad ſuã partem, & quomodo teneat affirmatiue ac negatiue 282.a
Locus a termino inferente denominat non a termino illato. 271.b
Locus a ſubſtantia quid. 268 c
Locus eſt quantitas continua. 167.a
Locus arg. a priuatiue oppoſitis. 305.d
Locus a ſimili affirmatiue, & negatiue 309.e
Loci alij reducabiles ad locus ſubſtantia 275.d
Locus maxima, cur ſic nominetur. 265.a
Locus medius in ſuas diuidit ſpecies, & quæ nam coniugata dicantur. 315 e
Locus arg. a contradictorijs. 307.e
Locus a parte in modo. 284.e
Locus medius quid. 266 f
Loci extrinſeci ſpecies partitio. 302. c
Locus a cõcomitantibus ſubſtantia quid ſit. 268.d
Locus a cauſa materiali, quomodo teneat. 293.b
Locus ſubſtantia triplex. 268.e
Locus a toto vniuerſali, & modus arguẽdi in eo 278 a
Linea, ſuperficies, corpus quãtitatis continuæ ſpecies ſunt. 165.b
Logice medicis neceſſaria eſt. 8. e
Liberalium, & mechanicarum artiũ numerus quinque. 5.d
Logicæ totius diuiſio. 2
Liberalium numerus. 6.a
Locus a diſperatis affirmatiue, nõ tantũ valet. 307 e
Locus toto in modo. 284.b
Locus a partibus totius in quãtitate ad ſuum totũ affirmatiuæ ac negatiuę tenet. 282 b
Locus arguendi a toto integrali 280.a
Locus, & vbi in quo cõueniunt, ac differant. 196.f
Locus ſic diuiſus analogum eſt. 269.a
Loci maxime a loco differentia maxime diſcrimen. 264.e
Locus a cõcomitantibus ſubſtãtiam, & ſpecierum eius numerus. 277.c

M

MOdus educẽdi Fapeſmo per impoſſibile. 237.d
Modus arg. ab vſibus. 300
Modus arguendi a cauſa efficiẽte ad ſuũ effectũ affirmatiuũ & negatiuũ. 290 b
Modus arg. a relatiue oppoſitis. 303.a
Modus arguẽdi per locum a maiori ad minus & econtra. 209 b
Modus arguendi a tranſumptione quadruplex. 311.a
Maioris, & minoris extremitatis ac medij rationes. 221.d
Modus arg. a generatione negatiue 298.f
Modorum infiniti ſufficientia 459.f
Modus ſoluẽdi ſoſphiſma, verus, & apparens. 446 a
Modorum quinque ſecundum quid ad ſimpliciter, expoſitio. 359.e
Modus arg. a ſimpliciter ad ſecũdũ, quid idem. 360 b
Menſurare dicit continuitatem. 522 e
Menſura vocis prolatæ quæ. 163.d
Modus ſoluendi omnes rationes. 573.f
Modus arguendi in Ceſare & eius reductio. 229.d
Modus arguendi in Baroco, q ſolũ probatur per impoſſibile. 241 b
Modus reducendi friſeſmo per impoſſibile 246.f
Modus arguendi in Feſtino & eius probatio. 241.a
Modi duo arguendi in conditionalib. neceſſarij. 62.f
Modus arguendi in cameſtres & eius probatio. 240 f
Modus arguẽdi in Feriſon, & reductio. 248.e
Modus arguendi in Darapti, & eius triplex probatio. 245.c
Modorũ trium æquiuocationis ſufficientia. 334 b
Modus arguendi in Datiſi, & eius reductio. 548.f
Modus arguendi in Felapton. 245.f
Multiplex quoddã actuale quoddam potentiale quoddam fantaſticum. 329.b

Modus

Modus capitur tam nominaliter quam aduerbialiter. 74.a
Modus communis ſoluendi quoſcũque paralogiſmus. 332.e
Modus exiſtente particulari nihil ſequitur. 238 c
Modus arguendi in Diſamis, & eius probatio. 247.e
Modus arg. a cauſa formali. 295.b
Modus arg. a cauſa materiali. 293.d
Modus arg. ab effectu formali. 295.a
Modus argu ab effectu cauſæ materialis ad materiam ipſam. 294.a
Modus arguendi ab effectu ad ſuum efficiens. 291.e
Modus arg. a cã Finali ad effectũ. 296.f
Membra diuiſionis oppoſitionem quomodo habent. 346.c
Modus arguendi incelerant quomodo probatur. 230 c
Modus arguendi a parte ſubiectiua ad ſuum totum. 278.b
Modus arg. a cõiter accidentibus. 301. c
Modus arg. a relatiuis. 303.a

N

Nomen infinitum, & eius conditione car. 18.b
Nota regulam pro reductione, modorũ huius, figuræ ad primam. 246.b
Nominis a uerbo differẽtia ex 4. phy. t.com.130 & idem. 17.f
Negationis officium in modalibus. 81.f
Naturalis potentiæ, uel impotentiæ origo. car. 182.e
Neceſſitas conſequentis ac conſequentię. car. 219 f
Non omnis terminus infinitari contingit. 497.f
Nõ ſunt eadem ſigna accidentium diſtributiua ſecũdum numerum, & ſpeciẽ ſicut ſubſtantiæ. 455.d
Non niſi quandoque exceptionem quãdoque conſecutionem dicit. 542.f
Negatio præpoſita vel poſtpoſita termino ſingulari idem ſignificat ſecus in communibus 496.c
Nota dictum Alber. pulcherrimum de reduplicationis & diſtributionis natura ac diſcrimine. 470.a

O

Octo modis ſumitur ſubiecti. 5
Oppoſitum ſubalterna & cauſa omiſit Ariſt. 41.e
Oppoſitiones dupliciter conſiderantur ex qua duplex oppoſitionum. 206.a
Oppoſitionum, alia, relatiua, alia contraria, alia priuatiua. 201.e
Oppoſitionis triplex acceptio. 202.c
Omnium ſpecierum ſyllogiſmi ſufficiẽtia. 318.f
Ordinari cauſas adinuicem quatuor modis contingit. 258.f
Oratio triplex. 162.b
Omnis fallacia in dictione ad ignorantiam elenchi reducuntur. 376.c
Oĩs in plurali qñque collectiue, qñque vere diſtributiue ſumi cõtingit. 435.f
Omnium exceptionem circa totum in quantitate fieri neceſſe. 465.f
Ordo fallaciæ diuiſionis ab alijs. 343.b
Orationis compoſitæ, ac diuiſæ diſcrimen. 344.b
Oĩs ſophiſmatũ ſoluẽdi modus. 411.b
Ordo huius fallaciæ ad alias. 346.f

P

Prius ordine priori ſecundum perfectionem diſcrimen. 208 e
Proprie proprium actionis eſt ex ſe paſſionem inferre. 181.e
Propoſitio uniuerſalis duplex. 516.a
Proprietas termini totus quę. 451 f
Propoſitio exponibilis quid ſit. 462.d
Pręmiſſa cauſa concluſionis, & quæ non cauſa. 370.e
Propoſitiones de ſuperlatiuo quomodo affirmatiue ſeu negatiue exponendę ſint. 478.b
Propoſitionis de comparatiuo propriẽ ſumpto formatæ triplex exponendi modus. 477.f
Propoſitionis excluſiuæ exponendi modus, quæ item ad excluſionem requirantur. 465.e
Propoſitio affirmatiue de hoc ſigno, totus. quomodo exponitur. 580.e
Propoſitæ ſolutionis intellectus. 426.f
Propter quid dictio aliqua excluſiua dicatur. 497.f

Perſona

Perſonalis ſuppoſitionis ſpecies. 388.e
Propoſitiones de incipit & deſinit aliter in rebus permanentib. & in ſucceſſiuis exponendæ ſunt. 472.e
Propoſitionis reduplicatiuum naturæ ſecundum quatuor exactiſſima conſyderatio. 470.a
Propoſitio de ſigno totus formata vniuerſalis eſt. 480.e
Propoſitiones de infinito quomodo exponendæ. 474.d
Primus fallaciæ accidentis modus 355.b
Primus huius fallaciæ modus. 368.c
Primæ regulæ intellectus ac ratio. 242.e
Primæ ſubſtantiæ, æqualiter ſubſtantiæ ſunt. 151.d
Præter quinque ſextum etiam in cōparatione quandoque annumeratur. 555.f
Proprium eſt quantitati non habere cōtrarium. 168.b
Proprium eſt ſubſtantiæ non ſuſcipere magis, & minus. 157 f
Prædicabile, & vniuerſale in quo differant. 87.d
Prædicabile prædicamentū, & prædicatum quomodo diſtinguantur. 87.e
Per ſe, æquiualet neceſſario, ſicut per accidens contingens. 74.e
Prædicari quid ſit & quid ad ipſum requiratur. 92.b
Partes definitionis verbi exponunt. 19.c
Propō de ſcđo & tertio adiacente. 27.d
Proprium commune de pluribus ſpeciebus prędicatur. 126.e
Primus modus æquiuocationis. 331.b
Primus amphib. modus eſt ex eo ꝙ oro vna principaliter plura ſignat. 335.c
Penes quid in diſputatione ſophiſtica cauſa apparentię ſumatur, & quomodo diuiditur. 327.a
Prędicatur ſpecies de differentibus numero natura cōplete, & ſic excluduntur omnes obiectiones. 101.b
Primę regulę intellectus. 242 f
Proprium quatuor modis dicitur. 115.a
Propriū quo nā mō ſpēm ſequat. 117.c
Proprijs ab aliis differentia. 126.a
Paſſio, & paſſibilis qualitas vnam ſpeciē dicunt. 184.b
Pręmiſſa particulari, & concluſio erit particularis. 225 f
Plurib. in exiſtere habitui ꝓpriū ē. 209.e
Pars integralis & quomodo ex eā ad ſuū totum arguatur. 279.e
Priuatiuę oppoſita. 305.c
Poſt propoſitionem terminus definiatur. 216.e
Priuatiua oppoſitio quid ſit. 226.b
Prius tempore ac ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam. 225.f
Poſitionis, ac ſitus differentia. 198.e
Poſitio eſt ſpeciale p̄dicamentum. 188.d
Pręmiſſa negatiua, & concluſio negatiua erit. 226.a
paſſionis & paſſibilis qualitatis rō. 184.a
propō, q̄ſtio cōcluſio, re idem rōne autē quomodo diuerſa dicantur. 263.e
prius ſecundum cauſalitatem. 208. f
paſſio ſumitur ſex modis. 193.b

Q

Quantitas omnium modalium in quocunque ordine. 83.f
Quid ſi genus. 78.d
Quatuor propōnum oppoſitiones. 39.c
Quę propoſitiones ſimpliciter conuertantur. 54.e
Quomodo vna vox ſit vel plures ipſa oratio. 22.b
Quid contingens materia. 45.c
Quando quis vere redargutus dici poſſit & quando nō. 324.d
Quid ſolœciſmus ac barbariſmus, ac nugatio. 324.f
Quid formale ac materiale in voce ſignificatiua. 13.a
Quid ſignum vniuerſale. 29.d
Quid ſubiectum & prędicatum propoſitionis. 27.c
Quid ſit vox ſignificatiua. 12.f
Quodammodo Logica Gramma. pręcedat. 7.f
Quid ſenſibile per ſe & ſenſibile per accidens. 9.b
Quatuor modis fit ſingularis propoſitio. 32.d
Qūo dīa prędicetur in quale. 110.c
Quatuor conditionib. quolibet in prędicamento reponitur. 145.a

Quid

Quid, & a quo prædicamentum dicatur, & quod ſit. 145.e
Quid prima ſubſtantia, & quo ſubſtare accidentibus ſibi conuenit. 147.f
Quæ genera ſubalternatim poſita dicantur. 143.d
Qua ratione hæc conuerſio per contra poſitionem dicatur. 58.b
Quæ nam fallacia ad præſens conſideretur. 325.d
Quatuor tantum ſunt huius figuræ modi. 239.a
Quid & vnde dicatur æquipollẽtia. 67.d
Quid amphibologia. 337.b
Qui ir que merę & quomodo intelligantur. 324.b
Quid ſit abundare. 112.a
Quid vox naturaliter, & quæ ad placitum ſignificet. 14.c
Qua rõne propoſitioni materia ĩ ſit. 43.b
Qua rõne contrariæ ſemper in veritate, aut in falſitate repugnent. 47.e
Quid materia remota. 46.f
Quid nam vniuerſalis propoſitio ſit, & quæ ipſam conſtituant. 29.b
Quæ nam ſit conſequẽtia mala, & eius ratio. 56.e
Quid commune omnibus prædicabilibus. car. 125.a
Quę propoſitiones contrariæ ſint. 39.e
Quid termino participare. 437.e
Quid propoſitionis terminus. ibid.f
Quomodo affirmatio, ac negatio ſint propoſitionis qualitas. 36.a
Quid propoſitio affirmatiua. 34.b
Quæ a nominis ratione excludant. 18.a
Quando modus dicto attribuatur ſeu remoueatur. 80.d
Quid denominatiuum. 133.d
Qua rõne vniuerſalis negatiua ĩ ſuã particularẽ, per accidẽs conuertatur. 56.d
Quæ ſubſtãtia qualis qualitatẽ, quanta quãtitatem quærit enũtiationis. 36.b
Quid multiplex potentiale. 226.f
Quæ qualitas ſub hac collocentur ſpecie. 184.c
Quid totum vniuerſale, & pars ſubiecti ua. 277.e
Quatuor tantum eſſe ſpecies argumentationis. 158.d
Quo nam modo vera inductio ad ſyllogiſmum reducatur. 260.b
Quid deſcriptio. 272.d
Quõ cauſa effectum præcedat. 178.d
Quando ſimplex, ac cõpoſitum quid, & quæ ipſius quando ſint ſpecies. 195.b
Quando, indefinite ſumptum prædicamentum eſt. ibid.a
Quid poſt prædicamentum ex quo ordo patet. 201.f
Quid cauſa formalis. 294.f
Quid totum in modo. 283.c
Quid priuatiue oppoſita ex tex. 206.c
Quando denominatio non ſumatur a qualitate. 188.a
Quid ſyllogiſmus dialecticus ex diuerſis probabilium generib ſumptus. 419.c
Quot modis materiã accipitur. 293.c
Quid per effectum cauſæ finalis intelligatur. 297.b
Quæ nam qualitates in hac reponantur ſpecie. 186.b
Quinque modis tãtum dicitur alteram altero prius. 209.a
Quot propoſitionum genera in quacunque figura concludantur. 252.a
Quæ accidentia, deſcriptionem ingrediantur. 272.e
Quinam habitus dicatur qualitatis ſpecies. 180.a
Quid locus extrinſecus & ab oppoſitis & quod eius ſpecies. 302.e
Quid generatio. 212.a
Quid cauſæ efficiente. 291.a
Quomodo per dici de omni, & de nullo ſyllogiſmi regulentur. 218.c
Quid argumentum. 255.e
Quæ ſint ſingularia ex quibus formatur inductio. 256.b
Quinque Poſt prædicamentorum ſufficientia. 202.a
Quid ſecũdum locum mutatio per omnes differẽtias, poſitionis Teſtis poſitionum differentijs vide 5. Phiſi. & 2. cæli. & mun. t. comm. 14. 212.d
Quid ſit naturalis potentia, vel impotentia. 182.a
Quid contradictio. 306.e

R

Regula excluſionis ſpecialis. 500.f
Relatiuum ſubſtantiæ, & accidentis, quod. 395.b
Relatiua identitatis quæ referant 397.a
Regula ad generalem excluſionẽ 501.b
Rerũ i ſucceſſiuas, & pmarẽtes diuiſio earũque ab inuicẽ differentia. 472.c
Res quę eſt diſpõ ſubiecti duplex 482.b
Reduplicatiua quomodo exponenda ſit c di unctiuæ. 440.c
Regula pro fallacia accidentis cognoſcẽda. 441.b
Relatiuum identitatis in accidentibus quotuplex. 405.c
Reſtrictio nñlis quot modis fiat. 418.b
Reſtrictionis per implicationem factæ alia regula. 421.e
Regulæ duæ ad ampliationũ notitiã. 411
Relatiuum ſubſtantiæ diuiditur. 395.c
Relatiuum accidentis quod. 403.d
Relatiuum ſubſtantiæ, diuiditur in reciprocum, & non reciprocum. 398.c
Relatiuũ reciprocũ qd nõ inferat 398.d
Reſtrictionis per nomẽ factæ neceſſaria regula 421.c
Relatiui reciproci ab alijs diſcrimẽ. 399
Regulę ad exceptionẽ neceſſariæ. 513.b
Reſtrictionum alia per uerbum, alia per nomen fit. 418.e
Relationis realis rõnis doctrina. 176.c
Relatiua ſimul cognoſcuntur. 176.d
Relati particuli qualis. 229 e
Regula neceſſaria ad copulatiuã cũ contradictionem cognoſcendam. 64.e
Regula ad conuertendas propoſitiones valde neceſſaria. 57.c
Regula de reductione horum modorũ plurimum neceſſaria. 248.a
Regula de diſtributione. 242.b
Regula reperiendi terminos in quibus omni, & in quibus nulli. 213.b
Regula quatuor, uirtute quarum tenent conſequentiæ. 80.a
Riſus ac fletus in homine ortus. 117.d
Reductio exempli ad ſyllogiſmũ. 243 f

S

SVfficientia liberalium artium. 6.b
Subiectũ attributionis cuiuſcunque ſcientiæ. 2.f
Senſibile per ſe duplex. 9.c
Septẽ in quolibet reperiuntur indiuiduo quæ rationem eius complent 105.e
Subalternarum natura. 42.e
Singuli modi quatuor propoſitiones formant. 77.d
Speciei ab alijs differentia. 125.e
Subiectũ pdicatũ, & copula qd ſint. 27.b
Secundus amphibo. modus ex tranſumptione orationis fit. 335.d
Sicut affir. ad affir. ita nega. ad nega. verificatur in conuertibilibus. 59.f
Syllogiſmus expoſitorius. 226.e
Si ſubalternans eſt vera, ſubalterna eſt vara, & non econtra, ſi ſubalterna eſt falſa, ſubalternans, eſt falſa, & non econtra. 50.e
Semper eſt concluſio negatiua in ſecunda figura. 238.e
Sophiſma pro huius ſigni ampliori notitia. 453.d
Solutio paralogiſmorum duplex. 353 e
Si affirmatione conuertuntur, & negationes. 507.b
Sex modis ſumitur ratio. 254.e
Syllogiſmis cõfectus et iperfectus. 220 b
Syllogiſmorum multiplicitas. 254.b
Sex ſyllogiſmorum poteſtates. 251 e
Septem modorum ipſis habere intellectus. 214.a
Similitudo, & ad eam requiſita. 309.c
Sequi ad aliud duobus contingit modis. 158.e
Syllogiſmus expoſitorius, & eius regula.
Signũ vniuerſale quo pacto ſuam vim amittit. 422.d
Superlatiuus, & comparatiuus aliquando proprie aliquando improprie ſumpta quid ſunt. 477 c
Subſtantiuorum ſuppoſitio. 380.e
Solutio ſophiſmatis per duas regulas 426.d
Signorum ad quantitatem ſpectantium ſpeculatio præcedit eam quæ de infinito, quæ nam ſunt ſigna ad genus quantitatis pertinentia. 457.a
Significatio duplex naturalis, & ad placitum. 381.a

Signum

Signum diſtributiuorum effectus multiplex, ac diuiſio. 433 d
Similis oſtẽſiuus, & ꝑ ĩpoſſibile q.d. 570.
Suppoſitio perſonalis quæ. 406.b
Signorum uniuerſalium affirmatiuorũ ac negatiuorum iudicium. 392.a
Suppoſitionis notitia, quãtũ valeat. 378.
Suppoſitio accidentalis quæ. 385.f
Suppoſito alicuius termini in actu dupliciter dicuntur. 389.d
Simplicis ſuppoſitionis ſpecies. 387.d
Suppoſitio perſonalis quæ. 386.d
Suppoſitionis accidentails in ſimplicem & perſonalem diuiſiõ. 386.f
Subſtantia quatuor modis dicitur. 518.c
Sex regula deſcenſus. 525 b
Subſtantia, & accidens per quid indiuiduantur. 141.c
Sufficientia modorum eſſendi in. 138. a
Subſtantiæ, particularis, & uniuerſalis differentia. 141.a
Species ſpecialiſſimæ æqualiter ſubſtantiæ ſunt. 151.c

T

TEmpus eſt æternum. 561.e
Termini ſubſtãtiales & accidẽtales non ſimiliter ſupponũt cum incipit, & deſinit. 564.e
Terminus homo quõ ſupponat 389.e
Terminus communis, vel apponens verbo præſentis tpis ſimpliciter ſumpto nõ habentium ampliãdi a ſe, vel ab alio, ad ea quæ termini ſupponentis ſunt reſtringitur. 423.d
Tres relatiuorum regulæ ad modum neceſſariæ. 402 b
Totum diuerſimodo ſumptũ quõ propoſitionem exponibilem reddat. 480.c
Terminum eũdem, quomodo diſtribui, ampliari, reſtringi, ac ſuppoſitionem habere dicatur. 432 f
Triplex orationis acceptio. 21.f
Tres ſunt differentiæ actus. 113.c
Triplicis conuerſionis ſufficientia. 52.f
Triplex negatio.ſ.negans, infinitans, & priuans. 67.c
Tres ſunt ęquiuocationis modi, & de primo. 333.c
Tertius amphibolog. modus ex orõnis compoſitę ſeu diuerſa diuiſa ſignificãtis ſumitur. 335.e
Terminus communis dupliciter. 415.d
Tria ad fallaciæ accidentis naturam requiruntur. 356.d
Terminorum appellatiuorum multiplicitas. 415.f
Tres ſunt huius fallaciæ modi, & de primo. 337.e
Termini eandẽ in negatiua quã in affirmatiua habent reſtrictionem. 430 a
Termini definitio. 216.d
Tres poſitionis proprietates. 198.e
Totius & partis multiplicitas, & oppoſitio. 277.d
Triplex determinationis genus. 283.f
Triplex ſyllogiſmus ſophiſt. 246.e
Totum integrale, & de eius cæteris differentia. 279.c
Totum homogeneum, & heterogeneũ carte. 279.d

V

VNiuocũ duplex, vniuocans, & vniuocatum. 131.f
Vniuerſalis uariæ acceptionis. 86.d
Vnde dicatur propoſitio ĩdefinita. 31.b
Vniuerſalium notitia, ad q̃ ſit utilis. 87.f
Vniuerſalis negatiua ſimpliciter conuertitur. 54.f
Verb infinitorũ natura duo exigit. 206
Vna figura alia perfectior in modo concludendi. 246.d
Vbi duplex compoſitum ac ſimplex, & eius ſpecies. 197.b
Vox non ſignificatiua. 13.c
Virtus ampliandi a quo ſit. 409.e
Vſus duplex conſyderatio 300.e
Virtutem diſtribuendi habere duob. accidit modis. 450.f
Vniuerſalis quare inuẽta fuerũt. 433.b
Verbum quõ reſtringere habeat terminum communem, tamen ĩ negatiua, quam in affirmatiua. 429.e
Verbi præſẽtis tẽporis ꝓprietas. 430.d
Vnde dicat relatiuum accidentis. 404 f
Vnũ correlatiuum quomodo in alterius definitione ponatur. 176.e
Vniuoce ꝓdicari tripliciter ſumit. 154.e

FINIS.

VERSORII DOCTORIS PARISIENSIS,

Commentaria in Petri Hiſpani Summulas, Hoc eſt totius Logicæ Ariſtotelis Compendium.

De ſingulis huius Libri cauſis, atque totius Dialecticæ facultatis partitione.

EXORDIVM.

ISTE eſt Tractatus Summularum MAGISTRI PETRI HISPANI, in quo ipſe compendioſè determinat de his, quæ in libris Logicæ Ariſtotelis, Boethij, & Porphyrij prolixe continentur. Et dicitur Liber Summularum per ſimilitudinem ad ſummam proprie dictam. Eſt enim ſumma proprie dicta magnus numerus reſultans ex aggregatione plurium paruorum numerorum, & tranſumptiue per ſimilitudinem ad ſummam proprie dictam, aliquis liber, in quo eſt aggregatio plurium tractatum particularium, vel capitulorum, dicitur Summa. & Summula eſt diminutiuum a ſumma, ſic accepta ſecundum tranſumptionem. Et, quia iſte Liber breuis eſt & compendioſus, ideo vocatur ſummula, & definitur ſic. Summula eſt quoddam breue compendium in breui, & generali compræhendens illa, quæ in libris Logicalibus diffusè, & in ſpeciali tractantur. Et dicitur PETRI HISPANI ad denotandum cauſam efficientem huius tractatus. Ipſe enim hunc tractatum extraxit a libris Ariſt. & aliorum Logicorum. & per hoc patet titulus huius libri ſecundum omnes, vel aliquas ſuarum cauſarum.

A Efficiēs cauſa huius libri. F I

Primo ſciendum, quòd huius libri ſicut & aliorum ſunt quatuor cauſæ, ſcilicet cauſa efficiens, materialis, formalis, & finalis. Cauſa autem efficiens dicta eſt. Et eius cauſa materialis, ſiue ſubiectum attributionis, ſicut etiam totius Logicæ eſt argumentatio, quæ nihil aliud eſt quàm quidam proceſſus

Quid ratio diſcurſiua

A *rationis noſtræ de notitia noti ad ignoti notitiam, & capitur ibi ratio in prædicta definitio, vt capitur ab Iſac. quam ſic definit, quod eſt animæ noſtræ intelligibilis virtus faciens currere cauſam in cauſatum. Et quod argumentatio ſit ſubiectum huius ſcientiæ, ſic probatur ratione. quia cõditiones ſubiecti attributionis conueniunt argumentationi reſpectu huius ſcientię, ergo ipſa eſt ſubiectum attributionis huius ſcientiæ. vnde tres ſunt conditiones ſubiecti attributionis. Prima eſt quod illud ſit principalius conſideratum in ſcientia cuius eſt ſubiectum, & ideo paſſiones ſubiecti, & principia, & partes ſubiectiuæ, & integrales, quæ conſiderantur ratione ſubiecti, & non principaliter non habent rationem ſubiecti. Secunda conditio eſt, quòd omnia cõſiderata in ſcientia cuius eſt ſubiectum, habeant reductionem ad tale ſubiectum, & ſub eo contineantur quantum ad rationem formalem ſuam, & modum conſiderandi. Vnde aliqua reducuntur ad ſubiectum vt principia eius, aliqua vt paſſiones, & aliqua vt partes ſubiectiuæ vel integrales. Tertia eſt*
B *quòd tale ſubiectum ſit adæquatum ſcientiæ, cuius eſt ſubiectum ita quod ſub tali ratione formali in nulla alia ſcientia conſideretur, ſed quod tale ſit ſibi proprium ſub tali formali ratione.*

Argumentatio ẽ Logicæ ſubiectũ.

Octo modis ſumitur ſubiectum.

Secundo ſciendum, quòd ſubiectum octo modis ſumitur. Primo modo pro obiecto alicuius potentiæ, vt color dicitur ſubiectum viſus, ideſt obiectum. Secundo modo pro famulo alicuius domini, vt famulus dicitur ſubiectus ſuo domino. Tertio modo pro corpore poſito ſub alio, vt fundamentum dicitur ſubiectum parietis. Quarto modo pro ſubiecto accidentis, vt paries eſt ſubiectum albedinis. Quinto pro ſubiecto propoſitionis, vt homo eſt animal. Sexto pro ſubiecto propriæ paſſionis, vt homo eſt ſubiectum riſibilis. Septimo pro ſubijcibili vel inferiori reſpectu alicuius ſuperioris, vt homo reſpe-
C *ctu animalis. Octauo pro ſubiecto attributionis, de quo modo eſt hic principaliter propoſitum, & deſcribitur ſic. Subiectum, & ſub cuius ratione formali omnia tradita in illa ſcientia conſiderantur, & ad ipſum haben. attributionem, & ordinem: qui modi in his verſibus notantur.*

Obiectum, verna, poſitum ſub, cui quod inhæret.
Quod prius eſt copula, proprij, logicaliter infra.
Quo ſimul ars hæret, ſunt bis ſubiecta quaterna.

Intrinſecus, & extrinſecus finis huius artis.

Tertiò ſciendum, quòd duplex eſt cauſa finalis, ſcilicet intrinſeca, & extrinſeca. Vnde finis eius intrinſecus eſt perfecta & completa cognitio ſui ſubiecti, ſcilicet argumentationis, & hoc quantum ad ſua principia, partes, & proprietates, ſicut & in qualibet ſcientia ſpeculatiua finis propinquus eſt perfecta cognitio ſui ſubiecti. Sed eius finis extrinſecus eſt cognitio omnium aliarum ſcientiarum, quæ per argumentationem acquiruntur. Et ideo, cum omnis ſcientia noſtra ſit bonum, & perfectio ipſius animæ excedens in

A perfectione omnia bona corporis, ſequitur quòd Logica, per quam oēs aliæ ſcientiæ acquiruntur, eſt vtilis & neceſſaria. Vnde bonitas rei, & vtilitas attenduntur ex parte ſui finis.

Quarto ſciendum, quod cauſa formalis huius tractatus eſt duplex, ſcilicet forma tractandi, & forma tractatus. Forma tractandi eſt ſuus modus procedendi, qui eſt quadruplex, ſcilicet definitiuus, diuiſiuus, prrbatiuus, & ratione noſtri exemplorum poſitiuus. Cuius ſufficientia ſic habetur. Nam omnis modus procedendi in aliqua ſcientia, aut eſt de bene eſſe, aut eſſe, aut eſt de neceſſitate doctrinæ. Si primum, ſic eſt quartus modus, qui eſt exemplorum poſitiuus. Si ſecundum, hoc eſt dupliciter, aut ſe tenet ex parte ſcientiæ tantum, & ſic eſt argumentatiuus, aut ſe tenet ex parte reiſcibilis, & hoc eſt etiam dupliciter, quia aut notificat ipſum ſcibile quantum ad ſua eſſentialia, & ſic eſt modus definitiuus, aut notificat illud quantum ad poteſtatē, & ſic eſt diuiſiuus. Et forma tractatus eſt diuiſio libri per tractatus, & tractatuum per capitula, & capitulorum per partes, & partiū per lectiones.

Logicæ totius diuiſio.

B Vnde in hoc libro ſunt ſeptem tractatus principales. Primus eſt de Enunciatione, correſpondens libro Periheremenias. Secundus eſt de Vniuerſalibus, correſpondens libro Prædicabilium Porphyrij. Tertius eſt de Prædicamentis, correſpondens libro Prędicamentorum Ariſt. Quartus eſt de Syllogiſmo ſimpliciter, correſpondens libro Priorum. Quintus eſt de Locis Dialecticis correſpondens libro Topicorum. Sextus eſt de Fallacijs, correſpondens libro Elenchorum. Septimus eſt de paruis Logicalibus conſyderans de aliquibus proprietatibus terminorum, ſcilicet de ſuppoſitionibus, de relatiuis, de appellationibus, ampliationibus, reſtrictionibus, & de dictionibus, ſincategorematicis, qui Tractatus non correſpondet alicui ſpeciali librorum Logicæ, ſed eſt extractus a diuerſis libris. Et licet via doctrinæ ille tractatus

C ſequatur tractatum Fallaciarum, tamen ordine naturæ debet immediate ſequi tractatum Prædicamentorum, quia ibi determinatur de paſſionibus terminorum incomplexorum. Et ſic patent titulus, cauſæ, & diuiſio huius libri. Et ſi quæratur, cui parti Philoſophiæ ſcientia libri ſubordinatur: reſpondetur, ſermocinali; quia Logica eſt ſcientia tractatus de ſermone.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſte Liber eſt tantum vna Summula, igitur male nominatur Summulæ in plurali numero. Secundo ſic. Anima eſt ſubiectum ſcientiæ huius Libri, quia eſt ſubiectum cuiuslibet ſcientię. igitur non argumentatio.

Tertio ſic. Scientia eſt habitus concluſionis, ſed argumentatio non eſt cōcluſio, igitur de ipſa non eſt ſcientia, nec eſt ſubiectum.

Quarto ſic. Prius nunq̄ reducitur ad poſterius, ſed principia ſubiecti præcedunt ipſum, igitur, nunquā habent reductionē ad ipſum, vt dictū eſt prius.

A Quinto ſic. Finis logicæ eſt perfectio Animæ, cum ſit finis cuiuslibet ſciẽtiæ, ergo perfecta cognitio argumentationis non eſt hic finis, cum illa cognitio ſit effectus animæ conſequens ſuum eſſe completum.

Rñſiones.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod ſi conſideretur iſte Liber, vt eſt vnus totalis tractatus, bene dicitur Summula in ſingulari; ſed, ſi conſideretur vt continens plures partiales tractatur bene dicitur Summulæ in plurali.

Ad ſecundum dicitur, quod licet anima ſit ſubiectum inhæſionis cuiuſlibet ſcientiæ capiendo ſubiectum pro ſubiecto accidentis, non tamen eſt ſubiectum attributionis eius de quo ſolum eſt hic ad propoſitum.

Ad tertium dicitur, quòd de concluſionem tantum eſt ſcientia directe, tanquam de obiecto proprio eius, ſed tamen indirecte eſt ſcientia de ſubiecto, concluſionis, & de eius prædicato, de principijs & partibus eiuſdem ſubiecti, modo licet argumentatio non ſit concluſio tantum, tamen vt deſignatur B per modum incomplexi, poteſt eſſe ſubiectum, vel prædicatum concluſionis.

Ad quartum dicitur, quòd licet principia ſubiecti ſecundum ſuum eſſe nõ habeant reductionem ad ſubiectum, tamen poſſunt reduci ad ipſum quantũ ad rationem conſiderandi, & iſto modo poſteriora ſunt.

Ad quintum, negatur conſequentia, & cauſa eſt, quia licet perfecta cognitio argumentationis ſit ipſamet perfectio, ſiue effectus animæ, tamen bene eſſe poteſt perfectio eius accidentalis, & poteſt perficere ipſam in ordine ad ſuum finem vltimum, qui eſt ſumma fælicitas, ideo, &c.

C

PETRI

PETRI HISPANI SVMMVLARVM LOGICAE TRACTATVS PRIMVS.

SVMMA TRACTATVS PRIMVS.

De vocibus. De Nomine, & Verbo. De Oratione, & eius ſpeciebus. De propoſitione categorica, hypothetica, & modali, deque illarum oppoſitionibus, ac circa ipſarum veritatem, & falſitatem quam plurimis regulis.

Quid Dialectica, & Eius ad cæteras artes vtilitas.

A Primo 10. c. 12. & 2. Poſte. c. vlti. & 4. Me. t. c. 1. & in pleriſq; alijs locis.

DIALECTICA eſt ars artium ſcientia ſcientiarũ, ad omnium methodorum principia viam habens. Sola. n. Dialectica probabiliter diſputat de principijs omniũ aliarum ſcientiarum.

Poſtquã dictum eſt de cauſis huius Libri, & titulo eius, hic cõſequenter accedẽdum eſt ad materiã eius. In principio aũt huius Auctor præmittit proœmiũ, & q̃a in proœmio quilibet Auctor dẽt reddere auditorem beneuolum, docilem, & attentum, ideo rõne huius Auctor primo oſtendit excellẽtiã, vtilitatẽ & ordinẽ huius ſciæ, rõne cuius primo definit Dialecticã dicens, q̃ eſt ars artiũ, &c. In qua definitione oſtendit excellentia eius, cũ dr̃ [Ars artium.] & tãgitur vtilitas eius, cum dr̃ [Ad omniũ methodorum principia viam habens] pro cuius definitionis intellectu.

B Primo ſciẽdũ eſt quod ars dupliciter accipitur, vno modo ſpecialiter, vt ab Ariſt. definitur qđ eſt recta ratio rerũ a nobis factibiliũ, & ſic eſt vnus habitus intellectualis ab alijs diſtinctus, & hoc mõ diuiditur per ſeptẽ artes męchanicas, quę continentur his verſibus.

Ars męchanica quid.

Lana, Nemus, Miles, Nauigatio, Rus, Medicina.

His ars fabrilis coniungitur machanica ſunt.

Alio modo ſumit ars gñaliter vt deffinitur a Tullio, quę eſt collectio pluriũ præceptorum in vnum finem tendẽtium, & hoc modo eſt, quoddam ſuperius ad ſcientiam & ad artẽ proprie dictam, & hoc modo ponitur in definitione Dialecticæ, rõne cuius primo ponitur ars q̃ ſcientia, & non capitur ſpãliter vt opponitur ſcientiæ, quia ſic oppoſita poneretur in eadẽ definitione. Secũdo ſciendum eſt qđ ars gñaliter capta ſub ſe cõprehendit plures habitus intellectuales, & nõ eſt vnus habitus intellectualis ab alijs diſtinctus. Vnde quinq; ſunt habitus vel virtutes intellectuales, quibus non contingit falſum dicere. ſ. Sapientia, Scientia, Intellectus, Prudentia, & Ars duorũ ſic habetur ſufficiẽtia. Quia oĩs habitus intellectualis, vel eſt ſpeculatiuus vel practicus, ſi ſpeculatiuus, hoc tripliciter, vel dicit cognitionẽ principiorũ, & cõcluſionũ ſimul, & ſic eſt Sapiẽtia, vł principiorũ tm̃, & ſic eſt ĩtellect⁹, vł cõcluſionũ tm̃, & ſic eſt ſcĩa. D

C Liberalium & mechanicarũ artium numerus.

Quinque habitus intellect⁹. 6. Ethi. c. 4.

Vel ſic oĩs habitus eſt ſpeculatiuus, vel practicus. Si ſpeculatiuus, hoc eſt dupliciter, vel circa principia, vel circa cõcluſiones, ſi ẜm, ſic eſt. Scientia ſi primum, hoc eſt dupliciter, vel circa principia demonſtrationum, quæ ſunt principia cognoſcendi, & ſic eſt intellectus, vel circa principia rerũ, quæ ſunt principia quo ad eſſe, & ſic eſt Sapientia.

Si ſit practicus, eſt dupliciter, vel circa agibilia, & ſic eſt Prudentia, quæ ſic deſcribitur. Prudentia eſt recta ratio rerũ a nobis agibiliũ, vel circa factibilia, & ſic eſt Ars. Vñ Sapientia eſt cognitio

A de primis cauſis, & principijs complexit rerũ, ſed intellectus eſt habitus principiorum indemõſtrabilium, ſciẽtia vero eſt habitus cõcluſionis firmus certus & euidens per demõſtrationem acquiſitus, & oẽs iſti habitus aliquo modo continentur ſub arte generaliter dicta, quia in quolibet eſt collecto pluriũ preceptorum vel regularum ad vnum finẽ tendentium. Ex quo patet q ſub arte accepta generaliter continentur ſeptẽ artes liberales, quia illæ continentur ſub ſciẽtia, quæ ſunt Grammatica, Logica, Rhetorica, Muſica, Arithmetica, Geometria, & Aſtrologia. Tres primæ dñr triuiales, quaſi trib. vijs in vnum finẽ tẽdentes, quia Grammatica cõſyderat de B ſermone congruo vel incõgruo: Logica vero de ſermone vero vel falſo. Rhetorica de ſermone ornato, vel inornato: & ſic procedunt in cognitionem ſermonis. Aliæ dñr quadriuiales, quaſi quatuor vijs in vnũ finẽ tendẽtes: ſ. in cognitionem quãtitatis, quia Arithmetica eſt de quantitate diſcreta nõ cõtracta. ſ. de numero. Muſica eſt de quantitate diſcreta contracta ad ſonũ. Geometria de quãtitate cõtinua non cõtracta. Aſtrologia de quãtitate continua contracta ad motum, vnde omniũ liberalium artium ſic poteſt haberi ſufficiẽtia. Omnis ars liberalis eſt circa ſermonẽ, vel circa quantitatẽ ſi primum, ſic eſt tripliciter, vel circa ſermonẽ cõgruum vel incongruum, & ſic eſt Grammatica, aut circa ſermo- C nẽ verum vel falſum, & ſic eſt Logica, aut ornatũ vel inornatũ, & ſic eſt Rhetorica. Si circa quantitatẽ, hoc eſt dupliciter, vel circa quantitatem continuam, vel diſcretam, ſi ſecundum hoc eſt dupliciter, aut circa ea ſimpliciter & non cõtractã, & ſic eſt Arithmetica, quæ eſt de numero in communi, vel eſt circa quantitatẽ diſcretam contractam ad ſonũ, & ſic eſt Muſica, quę conſyderat de numero ſonorum, ſi primum hoc eſt dupliciter, aut eſt circa cauſam ſimpliciter non contractam, & ſic eſt Geometria, aut circa ipſam contractam ad motũ, & ſic eſt Aſtrologia, vnde verſus.

Liberalium artiũ numerus.

Sufficiẽtia liberaliũ artium.

Gra, loquitur, dia vera refert, re verba colorat. D

Mus canit, ar. numerat, Geo, ponderat, As. colit Aſtra.

Iſtæ autẽ artes dicuntur liberales triplici de cauſa. Prima quia antiquitus ſolum liberi, & nobiles cõſueuerũt eis ſtudere. Secunda, quia liberant hoĩes, eis ſtudentes à curis mũdanis. Tertia quia ordinãtur ad opera per animam tãtum exercenda, quia anima libera eſt reſpectu corporis, ideo iſtæ artes dicũtur liberales. Artes vero mæchanicæ, dicuntur potius ſeruiles, quia ordinãtur ad opera per corpus exercenda, corpus autẽ ſeruit animæ, & dñr illæ liberales artes alia de cauſa; quia liberæ informãt intellectũ noſtrum ſine aliqua difficultate, E & per hoc Phyſica, & Metaphyſica, quę non libere formant intellectum, nõ dicũtur liberales, quia Metaphyſica eſt de nimis eleuatis ſupra intellectũ, Phyſica vero eſt de nimis immerſis materiæ.

Ars mechanica vnde dicatur.

Tertio ſciendum q Methodus accipitur dupliciter vno modo proprie prout eſt breuis & recta via cito ad terminum ducẽs. alio modo trãſumptiue & ſimilitudinarie, & ſic eſt ſciẽtia cõpẽdioſe tradita, cito ducens in cognitionẽ ſui ſubiecti, & hoc modo capitur in iſta definitione cũ dicitur, quòd Logica habet viã ad principia oĩum Methodorum, ſẽſus eſt oĩum ſciẽntiarum, & valet p hoc ad illarum principia, quia cõſiderat de argumẽtatione, per quam inquirimus de F principijs omnium ſciẽtiarum, & quia nulla ſcia ab iſta docet modum arguendi probabiliter, ideò ſola Dialectica diſputat de principijs aliarũ ſcientiarum.

Quarto ſciendum q Dialectica dupliciter accipitur. Vno modo gñaliter pro tota Logica. Alio modo ſpãliter ſolum pro illa parte Logica, quæ traditur in libris Topicorum; hic aũt definitur pro tota Logica, tamen ſub nomine ſuæ partis. Logica. n. probabiliter diſputat rõne ſuæ partis, quia illud, quod conuenit parti ẽt aliquo modo conuenit toti gratia partis, & ſic patet definitio Dialecticæ & quõ hic capitur ſcilicet cõiter.

Dubitationes.

Sed

A Sed contra hanc definitionem primo arguitur. Ars eſt de factibilibus a nobis, cum ſit recta ratio rerum a nobis factibilium, ſed Logica non eſt de factibilibus a nobis, ergo non eſt ars.

Secundo ſic, Modus ſciendi non eſt ſcientia, ſed Logica eſt modus ſciendi, ergo Logica non eſt ſcientia.

Tertio ſic. Ille genitiuus artium, ſiue ſcientiarum denotat excellentiã Logicę ad alias ſcientias cum oĩs genitiuus pluralis numeri refluxus ſuper ſuum noiatiuum ſingularem importat excellẽtiã, ſed Logica nõ eſt excellẽtior alijs ſcientijs cum multæ ſint excellentiores ipſa, vt puta ſcientia Metaphyſicæ, ergo &c.

Quarto arguitur ſic. Logica eſt quidã Methodus, ergo ſi docet viã ad principia, ſequitur, quod doceat viam ad principia ſuijpſius quod eſt inconueniens.

B Quinto arguitur. Principia ſciarum ſunt per ſe nota, ergo Logica non valet ad cognitionem illorum principiorum.

Solut. Ad rõnes. Ad primum iſtorum dicitur quod licet ars ſpecialiter capta ſit de factibilibus a nobis, non tamen ars generaliter capta, & iſto mõ capitur hic, & ſic Logica bene eſt ars.

Ad ſm dr̃, ꝙ Logica dupliciter accipitur vno mõ, ꝓ pfecta argumentationis cognitione, q̃ dr̃ Logica docens, & ſic dr̃ ſcientia, nec eſt modus ſciendi, alio modo ꝓ vſu argumẽtationis, quo vtimur ĩ alijs ſciẽtijs, q̃ vſus dr̃ Logica vtẽs & ſic eſt mod⁹ ſciẽdi, nõ ẽ ſciẽtia ꝓprie dicta.

Ad tertium dr̃ ꝙ Logica non eſt excellentior in dignitate oĩbus alijs ſcientijs, & in perfectione, eſt tñ excellentior cęteris in vſu ſui ſubiecti, & applicatione eius ad acquirendum ad alias ſcĩas.

C Ad quartũ dr̃, quòd de rõne argumẽtationis, ꝑ quam poſſumus inquirere de principijs Logicæ, eſt, ꝙ Logica valet ad inquirendum ſua principia ſm ꝙ argumentatio eſt inſtr̃m ſciendi: argumẽtatio n. in vniuerſali cõſyderata eſt ſubiectũ Logicæ, & in particulari bñ eſt inſtr̃m ad inquirẽdum de principijs eius.

1. Poſterior. c. 6 Ad quintũ dr̃, q̃d licet principia ſciarũ ſint p ſe nota ſm ſe, tñ qñq; sũt ignota quo ad nos, & ſic ex parte noſtri argumẽtatio valet ad cognitionem eorũ. D

Ordo huius artis ad alias.

Et ideo in acquiſitione omniũ aliarum ſcientiarum Dialectica debet eſſe prior. Dicitur autem Dialectica à dia, quod eſt duo, & logos, quod ſermo, vel ratio, quaſi duorum ſermo vel ratio ſcilicet opponentis & reſpondentis in diſputatione. Sed, quia diſputatio non poteſt haberi niſi mediante ſermone, nec ſermo niſi mediante voce, nec vox niſi mediante ſono, omnis. n. vox eſt ſonus, ideo à ſono, tanquam a communiori inchoandum eſt.

Poſtq̃ Petrus Hiſp poſuit definitionẽ dialecticę, & ꝓbationẽ vnius partis eius. in qua definitione oſtẽſa eſt excellẽtia, & vtilitas huius ſciæ, hic conſequẽter oſtendit ordinem huius ſcientiæ ad alias, & interpretationẽ huius nois Dialectica. Ad reddẽdũ auditorẽ huius ſciẽtiæ docilẽ & attẽtũ oſtendit de quo, & quo ordine ſit in hac ſcia cõſyderandũ. Rõne autẽ primæ infert vnũ correlariũ dicens, ꝙ Dialectica in acquiſitionem aliarũ ſciarũ dr̃ eſſe prior. Cuius rõ eſt, qa principia oĩum aliarum ſcientiarũ, & ẽt concluſiones acquiruntur per argumentationẽ, ſed Logica conſiderat de argumentatione, & docet modũ arguẽdi, ergo dẽt prius acquiri quam aliæ ſciæ, ideo in acquiſitione debet eſſe prior. E

Primo ſciendum, ꝙ vna ſcia dr̃ eſſe prior alia dupliciter. Vno modo ordine naturæ & perfectionis, & ſic ſciẽtię reales præcedũt Logicã, & ratio eſt. quia ordine naturæ ſcię ordinantur ſicut & ſua ſubiecta, ſed eius reale prius eſt ente rõnis, ergo ſciæ reales, vt Phyſica, & Metaphyſica, q̃ ſunt de ente reali, præcedũt Logicam, quæ eſt de ente rationis, & ſimiliter alias ſcientias rõnales, vt ſunt Grammatica & Rhetorica. Alio modo vna ſcia dr̃ prior alia ordine doctrinæ, & quo ad nos, & hoc mõ intelligitur ꝙ Logica eſt prior alijs ſciẽtijs, ideo notater dr̃ q̃d nõ ſit prior ſimpliciter, ſed in F

Quoniã mõ Logica Gram. ꝑcedat.

A acquiſitione, eo quod dicitur prius acquiri alijs ſcientijs, quæ per argumentationem acquiruntur.

Quid nomine Dialecticę. Secundo ſciendum, ꝙ Auctor ponit interpretationē huius nominis Dialecticæ, quod poteſt dupliciter deriuari, vno modo poteſt dici a dia, qđ ſcribitur per I. Latinū, quod eſt de, & logos ſermo, & ycos, ſcia, quaſi ſciētia de ſermone. Alio mō a dyas per I. Græcum qđ eſt duo, & logos, ſermo, & ycos, ſciētia, quaſi ſcientia de ſermone duorū.ſ. opponētis, & reſpōdentis, licet enim idē poſſit arguere, & reſpondere, & per ſe facere diſputationē, tamen hoc eſt inquantum ipſe tenet locum duorum. Ex hoc patet ꝙ hic non accipitur, dicitur, prout tantum valet ſicut profertur, uel prædicatur, ſed B vt tantum valet, ſicut deriuatur.

Subiectū Logices. Terito ſciendum quod in hoc libro incipiendum eſt determinare de ſono tāquam a communiori in hac ſcientia cōſyderatio. Cuius ratio eſt, quia Logica conſyderat de argumentatione tāquam de propio, & adæquato ſubiecto eius, & de diſputatione, quæ fit mediante argumentatione, ſed argumentatio nō poteſt fieri niſi mediante ſermone, nec ſermio niſi mediāte voce, nec vox, niſi mediante ſono ideo a ſono tāquam a communiori incipiendum eſt, quia communior eſt omnibus iſtis.

Quarto ſciēdum ꝙ dupliciter poteſt fieri argumentatio, ſiue diſputatio. Vno C modo mentaliter, quando homo diſputat per ſeipſum cōſyderando, & talis diſputatio poteſt fieri ſine uocibus, & ſermone. alio modo uocaliter, & talis proprie eſt diſputatio, quaſi duorū putatio, nam talis ſemper eſt inter opponētē, & reſpōdētē, & ita non poteſt fieri niſi mediāte ſermone, & in hoc habetur ordo huius ſciētię ad alias, & iterpretatio huius nominis Dialectica, & de quo ſit terminandum, & a quo ſit incipiendum.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur: Grammatica debet prius acquiri quam Logica, cum Logicus præſupponat ſignificationem terminorum, & modum cōgrue loquendi, qui per Grammaticam habetur, ergo Grammatica prior eſt in D acquiſitione, & non Logica.

Secūdo arguit. Plures medici acquiſiuerūt ſciētiā, medicinæ ante inuentionē Logicæ, & etiā multi qui non habuerūt Logicam, ergo logica non eſt prior in acquiſitione aliarum ſcientiarum. Patet in Hipp. q naturaliter fuit Logicus.

Tertio. Sonus, & vox ab ore animalis ęque cito ꝓferunt. ergo ſonus nō p̄cedit vocē. igitur vox non fit mediante ſono.

Quarto ſic. Idem non debet conſyderari in diuerſis ſcientijs, ſed ſonus conſyderatur in phyſica, ergo non debet cōſyderari in Logica.

Quinto ſic. Qualitas eſt prior quam ſonus, cum ſit genus ſoni, ergo magis incipiendum eſt a qualitate quam a ſono. E

Solut. Ad argumenta. Ad primum dicitur. quod duplex eſt Grāmatica .ſ. poſitiua & regularis. Poſitiua eſt cognitio, quæ eſt de ſignificatis terminorū & regulis Grammaticæ, non cognoſcendo cauſas eorum, & illa bene præcedit Logicam. ſed nō eſt ſciētia proprie dicta, ſed quædam cognitio imperfecta: Sed Grammatica regularis eſt cognitio propter quid regularum Grammaticaliū, qua cognoſcuntur probatiue, & per cauſas, & talis bene eſt ſcientia, & non poteſt acquiri ante Logicā niſi imperfectæ, cum acquiratur per argumētationem, quæ per Logicam cognoſcitur.

Ad ſecūdum dicitur, ꝙ licet tales medici acquiſiuerunt Medicinam imperfectę per quandam argumentationem naturalem factam. ſ. naturali cognitione intellectus qui eſt naturaliter diſcurſiuus non tamen perfectæ acquiſiuerunt eā, & per argumentationem artificioſe factam, quia non habuerunt artem arguēdi, & inde fuit ꝙ inciderunt in errorem. Et ſimiliter dicendum eſt de alijs ſcientijs, quæ non acquiruntur perfectę ſine argumentatione, de qua eſt Logica. F Logica medicis neceſſaria eſt.

Ad tertium dicitur, ꝙ licet ſonus nō præcedat uocem ſecundum tempus, tñ bene præcedit ſecundum naturam, & in rōne principij formalis, & ideo uox fit mediante ſono in genere cauſæ formalis, & nō efficiētis. Ad quartū dr̄, ꝙ idē, ſub

A ſub diuerſis rationibus pōt in diuerſis ſcientijs conſyderari, licet non ſub eadē rōne, modo ſonus in Phyſica conſyderatur vt paſſio rei naturalis, & in Logica vt eſt ſignum conceptus mentis, ideo diuerſis rōnib. hic, & ibi conſideratur.

Ad quintū dr̄, ꝙ qualitas eſt cōior ſono ſm prædicationem, non tñ vt eſt ſignū cōceptus mētis, q̄a nō ſignificat cōceptum niſi vt eſt in ſono, & ſub illa rōne ſonus hic conſideratur, licet ēt ſonus nō ſit ſignū conceptus, niſi vt eſt in voce, quia tamen eſt proximum genus vocis, oportuit hic de ipſo determinare.

Sonus, quid ſit, denique definitionem natura.

B Sonus eſt quicquid per ſe, & proprie ab auditu percipitur. Dico autē ꝓpriē, quia licet homo, vel cāpana audiatur, hoc tamen non eſt niſi per ſonum eius.

Quid ſēſibile ꝑ ſe, & ſenſibile ꝑ accidēs 2. de aīa t. 74.

Poſtq̄ Petrus Hiſp. poſuit proœmiū ſuum, hic conſequenter agreditur tractatum, & quia in illo primo tractatu, cuius enunciatio eſt ſubiectum, determinatur de nomine & verbo eo, quod ſunt partes enuntiationis, & in eorum definitionibus ponitur vox, cuius ſonus eſt genus, ideo auctor primo determinat de ſono, ipſum definiēdo. Sonus eſt qcq̄d auditu propie, & ꝑ ſe percipitur.

Pro cuius intellectu primo ſciendū C eſt, ꝙ ſenſibile in cōi dr̄ illud, qđ aptum natum eſt ſentiri. & diuiditur in ſenſibile per ſe, & ſenſibile per accidens. Senſibile per ſe eſt, quod per ſe immutat ſenſum, & non rōne alicuius accidentis, ſicut color per ſe, & non rōne alicuius accidentis eius immutat viſum, & ſapor guſtum. Senſibile per accidens eſt quod non rōne ſui, ſed rōne alicuius accidentis eius immutat ſenſum, ſicut campana immutat auditum non rōne ſui, ſed ratione ſoni eius, qui ſibi eſt accidens.

Senſibile per ſe duplex vbi ſupra.

Secundo ſciendū, qđ ſenſibile per ſe iterū diuidit̄ in ſenſibile cōe & proprie. Senſibile cōe, eſt qđ a plurib. ſenſib. ſentiri pōt, ſicut iſta quinque magnitudo, D numerus, motus, figura, quies q̄ dicuntur cōia, non quia ab omnibus ſenſibus percipiantur, ſed a plurib. Sed ſenſibile proprium eſt, quod ab vnico ſenſu ſentiri pōt, ſicut color eſt proprium obiectū viſus, ſicut propriū ſenſibile, & ſonus ꝓpriū obiectū auditus, & odor olfactus, & ſapor guſtus, & qualitates tangibiles, quæ ſunt calidum, frigidū, humidū, & ſiccū, ſunt ꝓpriū obiectū tactus.

Tertio ſciendū eſt, quod ſenſibile in cōi, vt patet ex prædictis, eſt genus ſoni, & illud debet intelligi in ſua definitione, cum dr̄ quidquid percipitur, i. aliquid perceptibile vel ſenſibile, quia percipit in illa definitione dicit aptitudinē, & nō actū. & ſic illa pars definitionis ſoni ponitur loco generis. deinde ponitur, E per ſe, ad differentiam ſenſibilium per accidens, quia vt dictum eſt, ſonus eſt ſēſibile per ſe, & dr̄ propria ad differentiā ſenſibilium cōium, quia ſonus eſt ſenſibile propriū auditus, & ſubiungitur ab auditu, ad differentiā propriorū ſenſibilium aliorū ſenſuum, & ſic intellectus definitionis eſt, ꝙ ſonus eſt ſenſibile per ſe, & propriū auditus, & melius ſic definitur per ſuū genus propinquū qđ eſt ſenſibile, q̄ per ſuum genus remotum, quod eſt qualitas ſenſibilis, vt definit ipſum Buridan⁹, & poſſet ēt iſta definitio probari, quia tres condōnes bonæ definitionis ſibi cōueniūt, igit̄ eſt ſufficiens.

Quarto ſciendum ꝙ tres ſunt condōnes bonæ definitionis. Prima eſt quod F definitio debet conuenire omni contēte ſub definitio. Secunda eſt quod cōueniat ſoli definito, & ratio harum cōditionum eſt, quia definitio componitur ex genere, & differētia propria definiti, ſed illa differentia competit omni contento ſub definito, & ſoli definito, quia conuertitur cum ipſo, ideo definitio debet conuenire omni, & ſoli. Tertia conditio eſt, ꝙ definitio dēt ſufficienter explicare naturā definiti, & facere ipſum differre a quolibet alio. Ratio eſt, quia natura rei ſufficienter explicare per genus, & differentiam, quæ dicunt primā potentiā, & vltimū actū naturæ rei, definitio

Definitionis conditionis.

A finitio autem fit ex genere, & differẽtia, & ratione differẽtiæ propriæ facit definitũ differre a quolibet alio. Iſte aũt tres cõditiones conueniunt definitioni ſoni, vt ꝓbatur inductiue, igitur eſt ſufficiẽs.

Quadruplex definitio.

Sciendũ vlterius ꝙ quadruplex eſt definitio, ſ. quiditatiua, diſcreptiua, cauſalis, & quid nominis. Definitio quiditatiua eſt oratio quid eſt eſſe rei ſignificans per eſſentialia, vt huomo eſt animal rationale, & mortale. Definitio deſcriptiua eſt oratio q̃d eſt eſſe rei indicans per accidẽtalia, vt huomo eſt animal greſſibile bipes. Definitio cauſalis eſt, quę datur per cauſas .i. efficiẽtẽ, vel materialem, ut ita eſt accenſio ſauguinis ad cor. Definitio
B quid nominis, eſt oratio ſignificans quid per nomen importatur, ſicut vacuum dr̃ ſpacium non repletum corpore, poſſibile tamen repleri, ſed quia definitio cadit ſub prima operatione intellectus, iõ ſciendũ quod tres ſunt operatione intellectus. prima eſt ſimplicium apprehenſio, ſecunda eſt compoſitio, vel diuiſio, tertia eſt diſcurſus, & ratiocinatio.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur. Omnis definitio eſt falſa, in qua prædicatur vniuerſale, vniuerſaliter ſumptũ, ſed ſic eſt in iſta. ſonus eſt quicquid, nã qcq̃d eſt ſignũ diſtributiuũ, ĩcludẽs materiã ſuæ diſtributionis, igitur definitio eſt male poſita. Secũdo ſic. Audibile nõ eſt de eſſentia ſoni, ſed accidens eius, igitur ſonus, cum percipiatur per auditum,
C per accidens percipitur ab auditu, & nõ per ſe. Tertio ſic. Omnis motus eſt ſenſibile commune, vt patet ex prædictis, ſed ſonus eſt quidam motus, cum ſit motus aeris refracti, ut dicitur in libris de anima. ergo ſonus eſt ſenſibile commune, & ſic in iſta definitione male ponitur proprie. Quarto arguitur ſic. Nullũ obiectum potentiæ paſſiuæ dẽt definiri ꝑ potẽtiã, cuius eſt obiectum, cũ ipſum ſit prius, & notius ipſa potentia, ſed ſonus eſt obiectum auditus, qui eſt potentia paſſiua, igitur. Quinto ſic. Silentium proprie, & per ſe percipitur ab auditũ, quia non percipitur ab eo per aliquod accidens, nec etiam percipitur ab alijs D
ſenſibus quam ab auditu, igitur definitio ſilentio, igitur non conuenit ſoli ſono definitio.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dr̃ quod qcquid eſt ſignum diſtributiuum, ſed tñ ibi nõ tenetur diſtributiue, ſed infinite, & tñ valet quicquid percipitur. i. id, qđ eſt perceptibile, ergo nõ ibi prædicatur vle vl'iter ſumptum. Ad ſm dr̃, ꝙ licet audibilitas ſit accidens proprium ſoni, non tñ eſt ſibi accidens cõe, quia contingit adeſſe, & abeſſe, ideo ſibi bene conuenit per ſe, ſicut propria paſſio conuenit per ſe ſuo ſubiecto. Ad tertium dr̃, ꝙ licet ſonus, quantum ad ſuum materiale, dicatur motus aeris, quia ſemper multiplicatur cum motu aeris, tñ quan- E
tum ad ſuum formale non eſt motus localis, ſed eſt qualitas cauſata ex violenti fractione aeris, vel alicuius alterius medij. ideo non eſt ſenſibile commune.

Ad quartum dr̃, ꝙ obiectum potẽtiæ paſſiuæ non definitur à priori, & quiditatiue per potentiam, cuius eſt obiectũ, tñ bene definitur per ipſam a poſteriori, & deſcriptiue, & hoc quando potentia eſt nobis obiecto notior, ſicut eſt in propoſito. Ad quintum dr̃, quòd licet ſilentium percipiatur priuatiue ab auditu, ſ. per carentiam ſoni, non tamen poſitiue, & per ſe, ſicut ſonus, ideo non ſibi competit præſens definitio.

Definitio vocis & eius inſtrumenta. F

Sonorum, alius vox, alius non vox. Sonus vox, idẽ eſt quod vox. Vnde, vox eſt ſonus ab ore animalis prolatus naturalibus inſtrumentis formatus. Naturalia autem inſtrumenta, quibus vox formatur, ſunt hæc, guttur, lingua, palatum, quattuor dentes, & duo labia, & pulmo, vnde verſus Inſtrumenta decem ſunt, guttur, lingua, palatum. Quattuor, & dentes, pariter duo labia pulmo. Sonus non vox, eſt ille, qui generatur ex colliſione, duorum corporũ inanimatorum, vt fragor arborum, ſtrepitus pedum.

Præ-

A Præmiſſa definitione ſoni,hic conſequēter Auct. ponit diuiſionem eius ipſum diuidendo per ſonum vocem,& ſonum non vocem.Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis ſonus fit ex violenta fractione aeris, vel alicuius corporis, vel igitur in tali fractione fit formatio vocis ab ore aīalis cū naturalibus inſtrumētis, vel fit ex percuſſione corporum ſine tali formatione,ſi primum,ſic eſt ſonus vox.ſi ſecundum,ſic eſt ſonus non vox. Et poteſt illa diuiſio probari per conditiones, quæ cōueniunt bonæ diuiſioni.

Diuiſionis cōditiones.

Primo ſciendum qđ tres ſunt conditiones bonę diuiſionis.Prima eſt,ꝙ mēbra debent eſſe oppoſita,quod debet intelligi quòd ſint oppoſita, vel formaliter, vel virtualiter, ſic ꝙ aliquo modo B includant modos contradictionis oppoſitos,quia in his,quæ diuiduntur, vel diſtinguuntur inter ſe ſemper vnū includit,aliquo modo negationē alterius. Secunda eſt,quod membra diuiſionis non debent excedi a diuiſo, ſed debent euacuare totā naturā ipſius diuiſi, ſiue poteſtatem, ſic quòd nihil cōtineatur ſub diuiſo, quod nō ſit in aliquo membrorū diuiſionis.Tertia eſt,quod illa mēbra ſimul ſumpta non excedat diuiſum, ſed cum eo cōuertantur. Sed iſtæ tres cōditiones in prædicta diuiſione reperiūtur, vt poteſt facile declarari, ideo ipſa eſt C ſufficiens. Et eſt prædicta diuiſio generis in ſuas ſpecies,quia diuiſum æqualiter,& vna definitione dicitur de mēbris diuidentibus. Et licet ſonus vox ſit pfectior, & prior via perfectionis ꝙ ſonus non vox parte proprie naturæ & perfectionis, & ſpeciei,non tñ reſpectu ſoni in communi ſed ſe habent æqualiter.

Secundo ſciendum quòd vox dicitur ſonus ab ore aīalis prolatus naturalib. inſtrumētis formatus.Et ibi,ponitur ſonus,loco generis,& ponitur ab ore animalis prolatus ad differentiam ſoni facti ex percuſſione duorū corporum , & ponitur naturalibus inſtrumentis formatus ad differentiā tuſſis, & ſternutationis,& multorum ſonorū,quæ fiūt ab ore animalis, & tamen non formantur naturalibus inſtrumentis . ideo nō ſunt D voces vnde informatione vocis decem inſtrumenta requiruntur. ſ. guttur, lingua,palatū,quatuor dētes , pulmo, duo labia. Et licet plura requirātur in cauſatione vocis,tñ iſta ſufficiūt ad debitā formationē tanquā inſtrumenta ꝓpinqua.

Generatio ac vocis formatio ex 2. de animat. c. 87.

Tertio ſciendum ꝙ quadrupliciter fit formatio vocis.Primo.n.per reſpirationem fit attractio aeris ad pulmonem.Secundo aeris attracti circa pulmonē ingroſſato. Tertio fit aeris ingroſſati reuerberatio ad arteriam vocalem,in qua expulſiue cauſatur ſonus. Quarto fit ſoni in aere repercuſſio, & debita diſtractio & formatio cum plectio linguæ ad palatum,& ad dentes,& ex diuerſa percuſſione cauſatur diuerſitas vocis, & ꝑ defectum huius ſoni, facti ab hore animalis E ſine tali formatione cum naturalibus inſtrumētis,non ſunt voces. Et hæc generatio vocis explicatur in definitione eius quæ ſic ponitur in ſecundo de Anima , quod eſt percuſſio aeris reſpirati ab anima ad vocalem arteriam cū imaginatione ſignificandi.

Quarto ſciendum quòd ſonus non vox eſt ille, qui cauſatur ex colliſione corporum inanimatorum, vt fragor arborum,ſtrepitus pedum , & eſt colliſio, mutua percuſſio duorum corporum adinuicem, & dicitur colliſio ex cō,quod eſt ſimul,& læſio,& ponitur hic loco generis. F Dicitur corporum inanimatorū quantum ad modum faciendi ſonum, quia nō oportet quod talia corpora ſint inanimata ſecundum ſubſtantiam ſuā, quia fragor arborum, & percuſſio manuum ſunt ſoni voces,& fiunt a corporibus,quæ ſunt animata ſecundum ſubſtantiam, ſed ſunt inanimata quantum ad modum operandi, quia faciunt talem ſonum vt ſunt corpora dura, & nō vt ſunt animata.

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo. Nulla forma ſimplex eſt diuiſibilis, ſonus eſt forma ſimplex , igitur male diuiditur.Secundo. Sonus tubæ,& inſtrumentorum muſicalium eſt quædā vox, cum habeat continuationem, melodiā, & artu-

A & articulationē, quæ ſunt proprie paſſiones vocis, & tñ non fit ab ore animalis cum naturalibus inſtrumentis, ergo contra definitionem vocis.

Tertio ſic. Homines edētuli, & quædā aues carentes labijs & dentibus faciunt vocē, & tñ non habent inſtrumēta prius enumerata, ergo ad formationem vocis nō requiruntur prædicta inſtrumenta.

Quarto ſic. In fractione panni vel papiri fit ſonus non vox, & tñ ille non generatur ex mutua colliſione, i. percuſſione duorū corporū inanimatorū, igitur.

Quinto ſic. Tuſſis eſt ſon⁹ nō vox, & tñ nō fit ex percuſſione duorū corporū inanimatorū, ergo cōtra definitionem.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur B quod nulla forma ſimplex eſt diuiſibilis in parte integrales, & quantitatiuas, q̄a caret talibus, tamen bene eſt diuiſibilis in partes ſubiectiuas, ſicut genus in ſuas ſpecies, & hoc modo hic diuiditur ſonus in ſpecies eius, & licet illud membrum ſonus non vox, ſit quoddam in cō plexum includens negationem tamen ponitur ad circumloquendum vnā ſpeciem poſitiuam, & incomplexam defectu nominis ſimplicis ſibi impoſiti.

Ad ſm dr̄, ꝙ licet voces tubæ, & cæterorū inſtrumentorum dicant̄ voces trāſumptiuæ, & ſimilitudinariꝫ, eo qđ per ſimilitudinem participiāt ꝓdictas paſſiones vocis, non tñ ſunt voces propriæ.

C Ad tertium dr̄, ꝙ homines edentuli, & aues formant quodammodo voces indiſtincte, & imperfecte, non tamen voces dicta bene diſtinguuntur propter defectum illorum inſtrumentorum.

Ad quartum dr̄, qđ licet in fractione panni nō eſt formaliter mutua percuſſio duorum corporum, tamen ibi eſt æqualenter quantum ad ſuum effectū qui eſt ſubita, & violenta fractio aeris, quæ poteſt fieri per ſubitam ſubtractionem partium talis corporis.

Ad quintum dr̄, qđ licet in tuſſi non ſit percuſſio corporum inanimatorum ſecundum ſubſtantiam eorum, tñ ſunt ibi corpora inanimata quantum ad modum operandi, quia non fit ibi aliqua formatio vocis ſecundum aliquam virtutem cognoſcitiuam animæ. D

Quid vox ſignificatiua, & non ſignificatiua.

Vocum alia ſignificatiua, alia non ſignificatiua. Vox ſignificatiua eſt illa, q̄ auditui noſtro aliquid repreſentat, vt homo, equus, vel gemitus infirmorum, qui ſignificat dolorem. Vox non ſignificatiua eſt illa, quæ auditui noſtro nihil repreſentat, vt bu, ba, baf.

Poſtquam Auctor premiſit diuiſionē ſoni, & definitiones membrorum, hic conſequenter ſubdiuidit illud membrū, de quo eſt ſermo ad propoſitum. ſ. ſonū E vocem, aliud membrum relinquens, q̄a ſuo propoſito non deſeruit. Et diuidit vocem in ſignificatiuam, & non ſignificatiuam, cuius diuiſionis ratio eſt, q̄a omnis vox ſe obijcit intellectui, vel ergo aliquid repreſentat intellectui, tanquam ſignum alterius, vel ſolum repreſentat ſeipſam, & non eſt ſignum alterius ſignificati. Si primum eſt vox ſignificatiua. Si ſecundum eſt vox non ſignificatiua. Et nō eſt iſta diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed ſubiecti in accidentia. accedit enim voci quod ſecūdum ſe accipiatur, & vt ſignum alicuius ſignificati. nec iſte ſunt eſſentiales, & formales differentiæ vocis, ſed acciden- F tales.

Primo ſciendum qđ vox ſignificatiua eſt illa quæ auditui aliquid repreſentat, & intelligitur qđ repreſētat aliq̄d, tanquam ſignificatū eius, cuius ipſa eſt ſignū. Signū autem vt dicit Tullius, eſt quod offert ſe auditui, aliquid relinquens intellectui, ideo talis vox mediāte auditu, aliquid repreſentat intellectui, qđ ſit hoc modo, q̄a vox ordinata ad ſignificandū (cum ſit quidā ſonus) ꝑ ſe, ſe obijcit auditui, & per auditum ſpecies, vel ſimilitudo illius vocis ꝓſentatur intellectui, per quam ſpeciem intellectus cognoſcens impoſitionē vocis ad ſignificandū cognoſcit, & accipit ſpēm — Quid vox ſignificatiua.

ſignificati

A ſignificati talis vocis, & ſic mediante auditu repñtat intellectui ſuũ ſignificatũ.

Quid formale ac mate riale in uoce ſignificatiua ex 1. lib. Periherm. c. 1. & 2. 52. doc. Sc̃do ſciẽdũ, ꝙ vox ſignificatiua duo includit. Primũ eſt materiale, ꝙ eſt ipſa vox. Sc̃dum vero eſt formale, qđ eſt virtus ſignificãdi, & repræſentandi actualiter ſuũ ſignificatũ, q̃ virtus ꝓuenit ꝑ inſtitutionem, & ordinationẽ ad ſignificãdum per hoc. n. ꝙ ipſa ponitur ad aliqđ ſignificandum, & efficit ſignũ eius, accipit virtutem repræſentãdi actualiter illud ſignificatum, & hæc uirtus qñque vocatur ſignificatio habitualis, q̃a habetur ab ipſa voce, tanq̃ à forma materia, & qñque rõ ſignificãdi, q̃a eſt rõ, & cauſa, ꝓpter q̃ vox eſt ſignificatiua, & datur B ipſi voci quandoque per ordinationem primi imponentis qui ordinat uocẽ ad ſuum ſignificatum, & non ad aliud. qñque vero venit ꝑ ordinationẽ, q̃ fit ab inſtinctu naturæ q̃ inſtigat & inclinat animalia ad formãdũ voces ꝑſentãtes ſuos affectus ex quo patet ꝙ ad uocẽ ſignificatiuã reqritur primo ꝙ hẽat ſignificatum aliud a ſe, cuius ipſa eſt ſignum. Secundo reqritur ꝙ habeat ordinationem ad tale ſignificatum vel ſecundum placitum, vel ſecundum inſtinctum naturæ.

Tertio ſciendum licet quòd quinque C ſint obiecta propria ſenſũ particulariũ, ſicut ſuperius uiſũ eſt, tñ, q̃a vox percipitur per auditum, magis imponitur ad ſignificandum conceptus, & affectiones aĩæ q̃ obiecta aliorũ ſenſuũ ab auditu. Cuius rõ eſt q̃a voces ſunt in ptãte noſtra, & poſſumus formare ipſa cum uolumus, & variare ſm multas differẽtias, nõ aũt poſſumus formare ad placitũ noſtrum obiecta aliorũ ſenſuũ, ut puta colores, uel ſapores. ideo vox eſt magis cõueniẽs ad ſignãdum cõceptus aĩe, & ad hoc ꝙ fiat ſignãtiua, q̃ cætera ſenſibilia.

Cur uoce poti⁹ quã aliquo cęterorũ ſenſibilium cõceptus aĩ exprimamus.

Vox nõ ſignificatiua. Quarto ſciendum quod vox nõ ſignificatiua eſt quæ nihil auditui repræſentat, quod ſic intelligitur nihil repræſentat prę ter ſeipſam per modũ ſigni, licet bene aliquid repræſentet per modum rei ſicut buff, & baff, quæ non repræſentãt. Si tñ illę voces ꝓferãtur indegnãter, vel cũ aſperitate vocis pñt ſignificare D deriſionẽ: uel aliquẽ effectũ mẽtis, & eſſent interiectionis ſed qñ, ꝓferũtur ſine ſpeciali ſigno ĩ geſtu corporali vel ĩ modo proferendi, ſic ſunt nõ ſignificatiuæ, & per hoc patet diuiſio uocis & definitiones membrorum eius.

Argu. Sed cõtra prædicta primo arguitur. In bona diuiſione mẽbra diuiſionis non det excedere diuiſum, ſed ſignificatiuum excedit vocem, cum multa ſint ſignificatiua. q̃ nõ ſunt uoces, ſicut eſt circulus añ tabernam. ergo illa diuiſio nõ ualet.

Sc̃do ſic. Oĩs vox repſentat aĩal, cuius eſt illa vox, ergo vox nõ ſignificatiua aliqd auditui nr̃o repñtat. Tertio ſic. Vox ſe non obijcit itellectui, ſed tñ auditui, ſed auditus non apprehendit ſignificatum uocis, igitur vox ſignificatiua nihil auditui repræſentat. E

Tex. cõ. 90. & ibi doct. Quarto ſic. Omnis vox fit cum intentione ſignificandi, ut patet in ſecũdo de Anima, ergo oĩs vox eſt ſignificatiua. Quinto ſic. Omne ſubiectum alicuius propoſitionis, eſt nomen, & per conſequẽs vox ſignificatiua, ſed buff, & baff, bene ſũt ſubiecta ꝓpoſitioni, vt dicendo buff eſt una vox ergo tales ſunt noĩa, & per cõſequens ſunt uoces ſignificatiuæ.

Solut. Ad argumenta. Ad primum dr̃ qđ Significatiuũ ĩ cõi, bene excedit uocẽ, nec F eſt membrũ huius diuiſionis, ſed ſignificatiuũ vt eſt adiectiuũ vocis, & tñ ualet ſicut vox ſignificatiua, nõ excedit uocẽ, & iſto mõ hic intelligitur. Ad ſm dr̃, qđ licet uox nõ ſignificatiua repſentet aĩal, ſicut effectus ſuam cauſam, non tñ ſicut ſignũ ſuũ ſignificatũ, cui imponit ad ſignificandũ, de qua repſentatione eſt hic ad ꝓpoſitum. Ad tertium dr̃, ꝙ licet uox ſignificatiua nõ primo ſe obijciat intellectui, tñ bene ſe obijcit ex cõſequenti mediante auditu; quia ꝑ auditum repræſentat ſuam ſimilitudinẽ, & ex conſequenti ſignificatum intellectui. Ad quartum dicitur, quòd in ſecundo de Anima ſolum principaliter intelligitur de uoce ſignificatiua, & per analogiam de nõ ſignificatiua; vnde non oportet ꝙ definitio analogi

A nalogi pro qualibet ſui parte conueniat cuilibet mēbrorū diuiſionis, ſed ſufficit qđ completa conueniat primo, & ſm alias partes alijs. Ad quintū dſ qđ buff, poteſt eſſe ſubiectū propoſitionis, non quod habet ſignificatū, ſed ſolū prout ab itellectu capit loco vni⁹ vocis, impoſitæ ad ſignificandum talem vocem imperfectam, & tunc tenetur materialiter.

Vox diuiditur in naturaliter, & ad placitum ſignificantem.

Vocum ſignificatiuarum alia ſignificat nauraliter, alia ad placitum. Vox ſignificatiua naturaliter, eſt illa B quæ apud omnes homines idē repræſentat; ut latratus canum, & gemitus infirmorum. Vox ſignificatiua ad placitum, eſt illa quæ ad uoluntatem primi inſtituentis aliquid repræſentat; ut homo hominem, equus, equum.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionē uocis in communi, & definitiones partium eius, hic conſequēter ſubdiuidit vocem ſignificatiuam dicens, ꝙ vocē ſignificatiuarum, q̄dā ſignificat ad placitum, & q̄dā naturaliter. Cuius ratio eſt, quia omnis vox ſignificatiua hēt impoſitionē, & ordine ad ſuum ſignificatū, vel ergo talis ſignificatio fit ſm inſtinctū na-C turæ, & ſic eſt uox ſignificatiua naturaliter, vel ſm placitum imponentis, & ſic eſt vox ſignificatiua ad placitum.

Quid vox naturaliter, & q̄ ad placitum ſignet ex 2.phy.t.cō. 5. 6. & inde, & ibi Doct. — Primo ſciēdū ꝙ vox ſignificatiua naturaliter eſt illa, q̄ apud oēs hoīes idē ſignificat, ut gemitus īfirmorū. Cuius ratio eſt quia talis uox ordinatur ad ſignificandum, & repræſentandum ſuum ſignificatum per inſtinctum naturæ, quæ inclinat animal ad formandum talē vocem, & ad exprimendum ſuas affectiones, ut puta ad exprimendū iram, famē, tædium, uel gaudium, & ſic de alijs, & quia natura eſt eodem apud omnes, & eodem modo inclinat animalia ad explicandū ſuas paſſiones, ideo vox ſignificatiua naturaliter idem repræſentat apud omnes, ſed ſignificatiua ad placitum nō D ſignificat idem apud omnes, ſed ſolum apud illos, qui nouerūt eius impoſitionem ad ſignificandum.

Secundo ſciēdum quod vox ſignificatiua naturaliter, & vox ſignificatiua ad placitū quadrupliciter differunt. Primo in ꝓlatione, qa vox ſignificatiua naturaliter nō ꝑfecte formatur, neque ꝓfertur ꝓpter impetū paſſionis, q̄ impedit hominē ad debite ꝓferendū, ſed vox ſignificatiua ad placitum eſt debite prolata, & formata. Secūdo differūt ex parte ſignificationis, qa ſignificatiua naturaliter apud omnes idē repræſentat, alia vero nō, ſed tātū apud illos, qui cognoſcūt eius impoſitionē. Tertio differūt ex parte B ſignificati, qa ſignificatiua naturaliter ſignificat affectiones, & paſſiones apetitus, alia vero ſignificat cōceptū intellectus. Quarto ex partes cauſæ ſuæ ordinationis ad ſignificandum, quia ſignificatiua naturaliter ordinatur ad ſignificandum ab inſtinctu naturæ, alia vero ſecundum placitum imponentis.

Tertio ſciēdum eſt, ꝙ vox ſignificatiua ad placitum eſt, illa, quæ ad placitum primi imponentis aliquid repræſentat. Vnde differunt volūtas, & placitum, qa voluntas eſt potentia volitiua, vel actus eius, qui incipit ab intra, & terminatur ad extra, ſcilicet in bonum cognitū, ſed F econtra placitum nominat actum uoluntatis, qui incipit ab extra, & terminatur ad intra. incipit. n. a re cognita, & terminatur ad uoluntatem. Et quia uox ſignificatiua ad placitum imponitur ad ſignificandum rem, quæ cōcipitur ab anima, & illa cognitio primo venit ab extra, ideo magis proprie dicitur ſignificare ad placitum, quam ad voluntatem.

Ad placitum ſignificare, & ad voluntatē q̄d.

Quarto ſciendū, ꝙ cum res præſentatur ſenſui, mediante ſenſū generata ſuā ſimilitudinem in anima, & per illam ſimilitudinem anima format intra ſe conceptum rei, quem poſtea vult exprimere, propter quod imponit vocem ad ſignificandum talem conceptum, & mediante ipſo rem cōceptam, & ideo apud

pro-

A proferentem, vox primo ſignificat conceptũ, licet apud audientẽ, primo repræſentet rẽ cõceptã. vnde ipſa proprie nõ ſignificat cõceptum tantum, nec rẽ tm̃, ſed rem ſub cõceptu. Vnde iſta quatuor, ſcilicet res, conceptus, rei uoces, & ſcripturæ ſic ſe habent, quòd conceptus ſignificãt res a quib. cauſant in anima, & voces immediate ſignificãt cõceptus, & ſcripturę ſignificãt uoces, & sũt ſigna tantum, nec ulterius ſignificant ꝑ aliud. Ex iſtis patet diuiſio uocis ſignificatiuę, & definitionis membrorum eius.

Argu. Sed cõtra prædicta primo arguit̃ ſic. Sicut ſe habent cõceptus ad res, ita uoces ad cõceptus, ſed cõceptus naturaliter ſignificant res, ergo uoces naturaliter ſignificant cõceptus: & ꝑ cõſequens nullæ voces ſignificant ad placitũ. Secũdo ſic. Omne ſignũ habet ſimilitudinẽ ſui ſignificati, ſed omnis vox ſignificatiua eſt ſignũ rei, ergo habet ſimilitudinẽ rei. & ꝑ cõſequens ſignificat eã naturaliter, & nulla ſignificat eam ad placitum. Tertio ſic illa, vox ſignificat naturaliter, quæ ex ſui natura repræſentat ſuum ſignificatũ, ſed gemitus infirmorũ ex ſui natura nõ repſentat ſuum ſignatum, qa ſi proferatur ab hoĩe ſano, talis non ſignificat dolorem, ergo talis non ſigñat naturaliter. Quarto. Quilibet cognoſcẽs impoſitionem vocis ſignificatiuæ ad placitum, cognoſcit ſignificatum eius, ſed

C oẽs pñt cognoſcere talẽ impoſitionem, ſicut oẽs poſſunt cognoſcere impoſitionem huius vocis homo, ergo talis vox idem ſignificat apud omnes. Quinto ſic. Illud, quod fit ad placitum, eſt variabile in infinitum, cum voluntas hominis in infinitum varietur. ergo, ſi vox ſignificet ad placitum, ſua ſignificatio erit variabilis in infinitum, & ſic nulla erit certa cognitio de ſignificatione vocis ſignificatiuæ, quod eſt inconueniens. ergo ipſa non ſignificat ad placitum inſtituentis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̃, quod licet ſit in iſtis ſimile in hoc, ꝙ vocis ſignificat conceptus, & conceptus res, eſt tamen diſſimile in hoc, ꝙ conceptus eſt eſſentiali ſimilitudo cauſata a D re ipſa naturaliter, ideo ſigñat eam naturaliter. ſed vox non cauſatur naturaliter a conceptu, ſed a voluntate concipiẽtis. iõ ſigñat ipſum naturaliter. Ad 2m dr̃, qđ signum cauſatũ a natura, ſemper hẽt ſimilitudinẽ ſui ſignificati, ſed nõ oportet de ſigno cauſato per voluntatẽ, ſicut patet de circulo tabernæ qui non hẽt ſimilitudinem vini. Ad tertiũ dr̃, quòd ſi talis vox eodẽ modo formaretur ab hoĩe ſano ſicut ab hoĩe infirmo, tunc ſemper repræſentabit dolorẽ, ſed ſi non hẽt formam eãdem prolationis cum geſtu corporali, non repræſentabit idem, nec erit eadẽ niſi materialiter. Ad quartũ dr̃, q ſi oẽs cognoſcerent impoſitionem huius E vocis, homo, tũc ſignificaret idem apud oẽs, ſed non ſine notitia ſuæ impoſitionis, quia illa impoſitio nõ eſt nota apud omnes, ſicut eſt inclinatio naturalis, qua vox ſignificat naturaliter.

Ad quintum dicitur, quod illud, quod fit ad placitum cuiuslibet indifferenter variatur in infinitum, non tñ id, quòd determinate fit ad placitum vnius, ſicut eſt vox ſignificatiua, quæ ſignificat ſolũ ad placitum primi inſtituentis.

Vocis ſignificatiuæ ad placitum diuiſio.

Vocum ſignificatiuarum ad placitũ, alia complexa, alia incomplexa, vt ratio, F alia incomplexa, vt nomen vel verbum.

Poſtq̃ Auctor poſuit diuiſionem vocis ſignificatiuæ, & definitiones mẽbrorũ eius, hic cõſequẽter Auct. diuidit vocẽ ſigñatiuã ad placitũ, per vocẽ cõplexã, & incõplexã. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia oĩs vox ſignificatiua ad placitũ, vel continet plures voces ſignificatiuas, vel vnam tantum. Si primum, eſt vox cõpleta, ſi ſecundum, eſt incompleta.

Primo ſciendum eſt, quòd quælibet res dupliciter accipitur. Vno modo ſecundum ſe, & tunc fit cõceptus ſimplex, ſiue incomplexus, vt cum Socra. ſecundum

A dum ſe, & non per habitudinē ad aliud apprehendā. Secundo mō aliqd cōcipit ſm cōpoſitionē, vel habitudinē ad aliud, vt cū Socra. apprehendit ſiue cognoſcit ſub albedine, vel alio accidēte, & tūc fit cōceptus complexus, iō eſt duplex cōceptus rei. ſ. complexus, & incomplexus. Et qa vox ſignificatiua ad placitū ſignificat cōceptum aīæ, ideo aliqua ex complexa, ſignificans conceptum aīæ cōplexū ſicut orō, & alia eſt incōplexa conceptum incomplexum ſignificans, vt nomen, & verbum per ſe ſumptum.

Cōplexorū rō. Secundo ſciendū, q vox cōplexa eſt illa, in qua vniunt plures voces ſignificatiuæ, & repræſentant cōceptū cōplexū, & ideo ad perfectā rōnem vocis complexæ

B tria requiruntur. Primo q ibi ſint plures voces ſignificatiuæ, & illæ voces habeāt ſe tanq̄ materiale vocis complexæ. Secūdo qđ illæ voces habeant complexionē, & vnionem, ita q vna ſe habeat vt determinatio, alia vero vt determinabile, pp cuius defectum hæc non eſt vox complexa, hō aſinus, quia licet ibi ſint plures voces ſignificatiuæ, tn̄ non habent complexionem intrinſece inter ſe, cum ibi non ſit vnio determinationis, & determinabilis, & hoc ſecundum eſt formale in voce complexa. Tertio requiritur, quòd talis vox ſignificet complexum conceptū,

C ſed illud eſt minus principale in voce complexa, quamuis tamē requiratur ex parte cauſæ finalis.

Incōplexorū rō. Tertio ſciendum, q vox incomplexa eſt illa, quę continet ſolum vnam vocem ſignificatiuam, ſicut homo, vel aſinus, & repręſentat conceptū incomplexū, & ad talem vocem non ſufficit, quòd habeat ſignificatū incomplexum, ſed magis requiritur, quòd ſit tm̄ vna vox ſignificatiua, ideo licet definitio ſolum hēat vnum ſignificatum remotum, quod eſt definitū, quod ſignificatum eſt incomplexū, quia tamen continet plures voces ſignificatiuas, & etiam ſuum ſignificatum ꝓpinquum, ſ. complexum conceptū generis, & differentiæ definiti, eſt complexū, ideo ex vox ſignificatiua complexa.

D Quarto ſciendum, q ad vocem incōplexā non requiritur qđ hēat tm̄ vnum ſignatum ſed ſufficit quòd ſit actualiter vna. ſ. q̄tum ad vocem & modū ꝓferēdi. Et ideo nomen ęquiuocū, ſicut eſt canis, eſt bene vox incōplexa, qa licet hēat plura ſignata, tn̄ eſt dictio actualiter vna, nō cōtinēs plures voces ſignificatiuas. Nec requiritur ad vocem ſignificatiuam incōplexā, qđ nō ſit cōpoſita ex pluribus vocibus, ſed ſufficit, q illæ voces nō ſint in toto ſignificatiuæ, ideo nomen cōpoſitæ figuræ, cū partes eius nō ſint ſignificatiuæ, eſt vox incōpelxa. ideo non eſt idem complexio ſm Logicum, & compoſitio ſm Grammaticum. Et per hoc patet diuiſio vocis ſignificatiuæ ad placitum, & definitiones membrorum eius.

E Sed contra prædicta primo arguitur. Vox incomplexa eſt pars vocis cōplexæ, & in ipſa continetur, igitur vnum mēbrum huius diuiſionis cōtinetur in alio, & ꝑ conſequens mēbra non ſunt oppoſita, nec diuiſio eſt ſufficiens. Scđo ſic. Oīs conceptus eſt incōplexus, ſed vox ſignat conceptū, ergo oīs vox eſt incomplexa: & ſic diuiſio eſt inſufficiēs. maior patet, quia intellectus non pōt plura ſimul intelligere, ſed vnum tm̄, ergo oīs conceptus eſt incomplexus. Tertio ſic. Oratio eſt tm̄ una uox ſignificatiua, & non continet plures uoces, cum ſit unum nomē,

F igitur male dr̄, quòd quędam eſt uox cōplexa, ut oratio. Quarto ſic. Omne complectens, uocem, & ſignificatum, eſt cōplexum, ſed oīs uox continet uocem, & ſignificatum, ergo quęlibet uox eſt complexa, & nulla eſt incomplexa. Quinto ſic. Omnis uox cōponitur ex literis, & ſyllabis, quæ Grammaticaliter elementa uocantur, igitur quęlibet uox eſt incomplexa, ergo male dicitur, quòd aliqua eſt incomplexa, ut nomen, & uerbum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, & licet uox incomplexa materialiter cōtineat in uoce complexa, non tamen formaliter tanquam pertinens ad formam uocis complexæ, & licet in uoce cōplexa maneat forma uocis incomplexæ, tñ

ille

A illa ſe habet per modum materiæ reſpectu formæ totius vocis complexę.

Ad ſecundum dicitur, quod licet intellectus noſter poſſibilis non poſſit intelligere plura ſimul per modum plurium, tamen poteſt intelligere plura ſe habentia per modum vnius, quia plura ſimplicia ibi ſunt ſub vna cōplexione.

Ad tertium dicitur, quòd ſi ſumatur oratio pro illa voce, vel intentione, tūc eſt vox incomplexa, ſed ſi ſumatur pro re ſubiecta intentioni, ſiue pro ſignificato illius vocis, vt hic ſumitur, tunc eſt vox complexa.

Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur complexio generaliter pro quacunque complexione reali, vel etiam rationis, tunc conceditur quòd omne complectens vocem, & ſignificatum eſt cōplexum, ſed ſi capitur ſpecialiter pro vnione plurium vocum ſignificatiuarum, vt hic ſumitur in propoſito, ſic maior eſt falſa. B

Ad quintum dicitur, quòd licet vox ſignificatiua componatur ex literis, & ſyllabis, tanquam elementis, quia tamen non ſunt voces ſignificatiuæ, ideo non debet dici, quòd ſit vox complexa.

Nominis definitio, & explicatio.

C

Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum, ſine tempore cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta. Vox in iſta diffinitione ponitur loco generis, Significatiua, ponitur ad differentiam vocis non ſignificatiuæ. Ad placitum, ponitur ad differētiam vocis ſignificantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam verbi quod ſignificat cum tempore. Cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, ponitur ad differentiam orationis cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti, vt non homo quod non eſt nomen ſecundum Dialecticum, ſed nomen infinitū non equus. Recta ponitur ad differentiam nominum obliquorum, vt Catonis, Catoni, quæ non ſunt nomina ſecundum Dialecticum, ſed nomina obliqua, vel caſus nominum. Vnde ſolus nominatiuus, ſiue rectus dicitur eſſe nomen ſecundum Dialecticum. D

Ex primo Periherm. c. 2. & D.S.

Poſtquam Auctor determinauit de ſono, & voce quæ ſunt principia materialia partium orationis, hic conſequenter determinat de partibus orationis, ſ. de noīe, & verbo priuſquā de tota oratione, eo quòd partes, ex quibus fit aliquod totum naturaliter præcedunt ipſum totum, & quia nomen ſubſtantiā ſignificat, a qua egreditur actus, verbū vero ſignificat actū egredientem a ſubſtantia, ideo prius determinat de noīe, quam de verbo ipſum ſic definiens. Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta. E

Pro quo ſciendum primo, quòd vox, in iſta definitione ponitꝰ loco generis, quia vox habet modum generis reſpectu vocis ſignificatiuæ, & non ſignificatiuæ, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, ſcilicet ſignificatiua, ad differentiam vocis non ſignificatiuę, ad placitum, ad differentiam, vocis naturaliter ſignificantis. Nomen enim conſyderatum materialiter quātum ad ipſam vocem ſecundum placitum, imponitur ad ſignificandum, ſi tamen conſyderetur formaliter ſub ratione ſigni, illo modo de neceſſitate eſt ſignum, quia hoc eſt de ratione ſigni. F

Secundo ſciendum ꝙ nomen ſignificat per modum ſubſtātiæ, & per modū permanētis, & non per modum fluxus, & fieri, & quia tēpus eſt menſura motus, & fluxus, ideo nomen ſignificat ſine tempore, quod ponitur ad differentiam verbi, quod ſignificat cum tempore, & licet multa nomina, vt dies, annus, & ſimilia ſignificent tempus, non tamen cum tempore. Vnde ſignificare

Noīs à verbo drīa ex 4. phyſ. tex. cō. 120. & idem.

A tempus eſt de ſuo principali ſignificato importare tp̃s, ſed ſignificare cum tẽpore eſt cum ſuo principali ſignificato importare vnam differentiam tp̃is, vt præſens, vel præteritum, & hoc nulli nomini conuenit, in quo differt a verbo. Deinde ponitur. Cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, ad differentiam orationis, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant, & ponitur finita, ad differẽtiam nõis infiniti & ponitur recta ad differentiam nominum obliquorum.

Quæ a nõis rõne excludantur.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſm Logicum ſolũ illud eſt nomen qđ põt eſſe ſubiectum enuntiationis, & de quo aliquid põt verè, vel falsè enunciari, & q̃a nomen infinitũ non põt eſſe ſubiectũ enuntiationis, q̃a nõ ſignat aliq̃d determinatũ, de quo aliquid poſſit enuntiari verè, vel falsè, ſimiliter nomen obliquũ, qđ non ſignificat per modũ ſubſtantiæ abſolute, ſed per modũ depẽdentis, nõ põt eſſe ſubiectum verbi, ideo nõia infinita, & obliqua non ſunt nõia ſm Logicum. Item nomen eſt vox primo, & per ſe ſignificatiua, ſed nomen infinitum non eſt primo, & per ſe ſignificatiuum, ſed ſolum ratione nõis finiti, cui iungitur negatio infinitans, & nomẽ obliquum ſolum ſignificat ex conſequenti ratione recti, a quo deſcendit, ideo nomina infinita, & obliqua non ſunt nomina.

B

C

Nomen infinitũ, & eius cõditiones.

Quarto ſciendum, ꝙ nomen infinitũ eſt, cuius priuata eſt certa, & determinata qualitas remanente ſubſtantia infinita, vt non homo, non equus. In nõie enim eſt ſubſtantia quę finitur per qualitatem, & eſt qualitas determinãs ſubſtantiam, & negatio adueniẽs nomini per compoſitionem tollit illam qualitatem, & compoſitionem eius cum ſubſtantia relinquens ſubſtantiam indeterminatã, & ſic reddit nomen infinitum. Sed ad hoc ꝙ aliquod nomen infinitetur requiruntur duæ cõditiones. Prima eſt ꝙ habeat qualitatem determinatã, defectu cuius tranſcendentia vt res, verum, bonum, & ens, capta in cõi, & infinita, vt quis, & aliquis, & ſigna diſtributiua, vt oĩs, quilibet non p̃nt infinitari, quia non habent qualitatem, & ſubſtantiam determinatam. Secunda eſt, ꝙ tale nomẽ non ſit negatiuũ, ſed habeat qualitatẽ poſitiuã defectu cuius nemo, nihil, & ſimilia non p̃nt infinitari, ex quibus patet intellectus definitionis.

D

Argu.

Sed cõtra p̃dicta arguitur primo. nulla materia vere prædicatur de toto compoſito, cũ non dicat totum eſſe eius, ſed vox eſt materia nõis, ergo male dr̃, ꝙ nomen eſt vox Secundo ſic. Fluxus, & fieri mẽſurantur tp̃e, ſed motus importat fluxum, & fieri, & multa alia, ergo motus, ꝙ eſt nomen ſignificat cum tp̃e.

Tertio ſic. Partes nominis compoſiti ſignificant aliquid ſeparatę, ſicut partes huius nominis equiferus, & tamen eſt nomen, ergo male dicitur cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant.

E

Quarto ſic. Nomen infinitum poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, vt dicendo non homo currit, & ſimiliter nomẽ obliquum, vt dicendo, regis intereſt, ergo ipſa ſunt nomina ſecundum Logicum. ergo contra definitionem.

Quinto ſic. Aliquis eſt nomen infinitum, & ſimiliter alter, & reliquus, & tamen in ipſis non eſt priuata qualitas determinata, quia nunquã habuerunt qualitatem determinatam, ergo contra definitionem nominis infiniti.

F

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ licet materia proprie dicta, quę eſt materia ex qua naturalibus, non verificet̃ de toto compoſito, quia non dicit totum eſſe eius, tñ materia in qua, & materia ſm modum, bene verificatur de eo, cuius eſt, vt dicendo album eſt homo. modo vox ſecũdo modo eſt materia nõis, & habet ſimilitudinem cũ materia rei artificialis in hoc, ꝙ ſicut materia rei artificialis prædicatur in recto de compoſito, vt patet dicendo domus eſt fundamentum parietes, & tectum, ita etiã materiam ſecundum modum cuiuſmodi eſt vox reſpectu nominis.

Ad ſecundum dicitur, quòd motus dupliciter accipitur, vno modo ſecundum

A eundem ſuum eſſe reale, vel materiale, quod habet in mobili, & ſic non eſt ens permanens, ſed ſucceſſiuum. alio modo ſm eſſe, quod habet in anima, quæ retinet primam partem ipſius motus cum alijs ſequentibus. & iſto modo eſt ens pmanens, & q a modus ſignificādi eius immediate ſumitur a tali modo intelligendi, quo cōcipitur ab anima. ideo motus non ſignificat per modum fluxus, licet ſignificet fluxum. ideo non ſignificat cum tempore.

Ad tertiū dr. ꝙ ſi partes nominis cōpoſiti conſyderentur, vt ſunt partes orationis, ſic bene aliquid ſignificant, ſed, ſi cōſiderentur, vt ſunt partes nōis compoſiti ſic nihil ſignificant, & cauſa eſt, B qa illæ partes in nōie compoſito non imponuntur ad ſignificandum, ſed totū nomen compoſito vno concepto ſignificat ſuū ſignificatum. Vnde partes huius nōis equiferus in hoc nōie nihil ſignificāt per ſe, licet bene ſignificent vt ſunt partes huius orationis equus fer⁹.

Ad quartum dicitur, ꝙ ſi nomen infinitum conſyderetur vt nomen infinitum eſt, ſic non poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, ſed ſi conſyderetur inq̄tum virtute intellectus determinat ad C aliquod ſubiectum finitū, vt non homo capitur pro omni alia parte ab ipſo homine ſit ſubiectū enunciationis, ſed tūc non capitur vt eſt infinitum, ſed p modū finiti. Dicitur ſecundo ꝙ in hac oratione, regis intereſt, & ſimilibus, obliquus non eſt ſubiectū, ſed nominatiuus in tali oratione intellectus, vt patet reſoluendo, regis intereſt, hoc eſt aliquid eſt pertinens regi. Ad quintum dr, ꝙ ſi capiatur generaliter nomen infinitum pro omni illo, quod ſignificat ſubſtantiam infinitam, & habet ſignificatum indeterminatū, ſic aliquis, & reliquus, bene ſunt nomina infinita, & ſimiliter omnia pronomina, ſed ſi capiatur ſpecialiter pro illo, quod ſit infinitum per aduentum negationis, pro quo hic definitur, ſic nō ſunt nōia infinita. ideo hæc definitio non conuenit alijs a deſinito.

Verbi definitio & explicatio. D

Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat, ſine tempore. Finita ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba ſecundum Dialecticū, ſed verba infinita. Recta ponitur ad differentiam verborum obliquorum; vt currebat, cucurrit, quæ non ſunt verba ſecundum Dialecticum, ſed verba obliqua. Solum.n. verbū præſentis temporis indicatiui modi, dicitur, eſſe verbū ſecundum Dialecticum. Reliqua autē alia verba eiuſdem modi, & aliorū modorum dicuntur verba obliqua. Omnes E autem aliæ differentiæ ponuntur hic in verbo eadem ratione, qua ponebantur, & in nomine. Et ſciendum eſt qđ Dialecticus ſolum ponit duas partes orationis. ſ. nomen, & verbum. Alias autē omnes appellat ſyncategorematicas, i. conſignificatiuas.

Poſtquam Auctor determinauit de nomine, quod ſignificat ſubſtantiam, a qua egreditur actus, quod quidem nomen in ꝓpoſitione dicitur ſubiectum, F & eſt materia propoſitionis, hic conſequenter determinat de verbo, quod ſignificat actum egredientem ſubſtantia, & eſt prædicatum formale propoſitionis ipſum primo ſic definiens. Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat finita, & recta.

Pro cuius intellectu primo ſciēdum quòd in hac definitione ponitur vox loco generis, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, ſcilicet ſignificatiua ad placitum &c. & alia eadem ratione hic ponuntur qua ponebantur in definitione nominis, ſed cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore, & ponitur finita, & recta, ad differentiam verborum infini-

Partes definitionis verbi eſt ponuntur.

A infinitorum, & obliquorum, quæ ſecundum Logicum non ſunt verba.

In iſta autem definitione non ponitur illa particula, & eſt ſemper eorũ, quæ de altero dñr nota, eo ꝙ non reſpicit naturam verbi nec de neceſſitate ponitur, quia illa ſolum ponitur de bene eſſe ad maiorem declarationem, & non de neceſſitate.

Scđo ſciendum, ꝙ oĩs fluxus, & fieri menſuratur tpe Tempus.n.eſt menſura motus, & fluxus ſm prius & poſterius, & quia verbum ſm ſuum eſſentialem modum ſignificandi ſignat per modum fluxus, & fieri, idõ omne verbum ſignat cum tpe, i.cum proprio ſignatio cõſignificat B tps, non tñ capiendo tempus proprie, prout eſt numerus motus, ſed capiendo tempus generaliter pro omni modo têporis, vt reperitur in qualibet menſura durationis, ſ in æternitate, in æuo, & tempore proprie dicto. ſicut.n. verbum non ſemper ſignificat uerum fluxum, ſed ſufficit ꝙ ſignificet per modum fluxus, ſic non ſemper conſignificat uerum têpus, conſignificat per modum temporis.

Signã e cũ tpe vide 4. phyſ.te. co. 101.

Tertio ſciendum, quòd verbum infinitum eſt cuius eſt priuatus actus ſpeciales remanent actu generali infinito. Sicut n.in nomine eſt ſubſtantia, & qualitas, finiens talem ſubſtantiam, ſic in omni alio verbo ab iſto verbo eſt, includitur C actus generalis, quia eſt eſſe, & actus ſpecialis, ſiue res verbi, quæ importatur per participium, illius verbi. Ideo omne uerbum præter eſt, reſoluitur per eſt, & ſuum participium, vt currit, ideſt eſt currens, & ideo ſicut in nomine finito negatio, remouens qualitatem determinatam a ſubſtantia, facit nomen infinitum, ſimiliter in verbo negatio tollens actum ſpecialem qui determinat actum generalem reddit verbum infinitum, qđ ſe extendit, tam ad ens quàm ad non ens. Ex quo patet quòd tale verbum nõ poteſt enunciari de ſubiecto, quia non ſignificat aliquem determinatum actũ, qui per intellectum dicitur de alio enũciari, ideo ſecundum Logicum non eſt D verbum, vnde tale verbum non poteſt eſſe infinitum in oratione, nec etiam infinitandum eſt in oratiõne, quia negatio ſibi adueniens in oratione negat cõpoſitionem actualem extremorum, & nõ compoſitionem intrinſecam ipſius verbi. Vide ad hoc quòd verbum infinitetur duo requiruntur. primo ꝙ ſignificet ante infinitationem actionem, vel paſſionem determinatam, & non generalem & pp hoc verbum eſt, ſignificat generalem actum eſſendi incluſum in omni alio verbo, ſecundo requiritur, ꝙ tale verbum non determinet ſibi tale certum ſuppoſitum, & ideo verba exceptæ actionis, & verba primę uel ſecũdæ perſonarum non poſſunt infinitari.

Verborũ infinitorũ natura, duo exigit.

E Quarto ſciendum ꝙ verba obliqua ſunt verba cæterorum temporũ, & modorum a præſenti indicatiui modi, quorum aliqua ſunt obliqua ſm tempus tantum, vt præteritum, & futurũ indicatiui, alia vero ſm modum tãtum, vt præſentia aliorum modorũ, alia autem ſecundum vtrunque, vt pterita. & futura de alijs modis. Vnde talia verba obliqua non poſſunt vere vel falſe enuntiali de aliquo nec faciunt per ſe, & primo orationem veram, vel falſam, & quia ſolum ſm Logicum illud eſt nomen qđ per ſe primo, & non ratione alterius poteſt dici ſubiectum enunciationis, ſimiliter illud eſt verbum apud Logicã qđ F primo, & per ſe, & non ratione alterius vere, vel falſe prædicatur, ideo ſm ipſũ verba obliqua non ſunt verba. Vnde ſecundum ipſum, tm̃ duæ ſunt partes orationis, & capit ſpecialiter partem orationis pro parte requiſita neceſſario ad orationem veram, vel falſam, & non capit eam generaliter, ſicut Grammaticus qui capit partem orationis pro omni voce ſignificatiua, q̃ ponitur in oratione ſiue ponatur vt pars principalis, ſiue vt diſpoſitio partium, ratione cuius ipſe ponit octo partes orationis, & per hoc patet determinatio definitionis ipſius verbi.

Verba obliqua & ipſorum natura.

Sed contra prędicta primo arguitur.

Verbum

A Verbum ſignificat per ſuam ſignificatione, ſed ſignificatio eſt de natura verbi, cum virtus ſignificandi ſit de ratione eius, ergo verbum ſignificat naturaliter, & non ad placitum.

Secūdo ſic. Creare eſt verbum, & tñ non ſignificat cū tempore, qa nō ſignificat fluxū, & fieri ſed actionē, q̄ ſi i ſin diuiſibi i, ergo male ponitur cum tp.

Tertio ſic Literæ, & ſyllabę ſunt partes verbi, & ſunt ſignificatiuę ſeparatę, qa ſicut voces ſignificāt cōceptus, ita literæ vel ſyllabę ſignificant voces, ergo partes verbi aliqd ſeparatę ſignificant.

Quarto ſic Verbū infinitum pōt prędicari in oratione, ergo eſt verbum. antecedēs patet, qa ſignificat actum cōem enti, & non enti, ſed omne cōius poteſt B pędicari de ſuis inferioribus, ergo tale verbum apud Logicum dicitur verbū.

Quinto ſic. Iſtæ propōnes ſunt veræ, Adam fuit, Antichriſtus erit, & tñ ibi p̄dicatur verba obliqua, ergo verbum obliquū poteſt vere prædicari de aliq. igitur eſt verbum ſecundum Logicum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, q ſi verbum conſideretur formaliter in rōne ſigni ſic virtus significandi eſt de rōne, & de natura eius. ſed hic hoc modo non capitur ſed, ſi conſyderetur materialiter in rōne vocis, ſic ſigñatio nō eſt de rōne eius, ſeu natura, ſed ſibi attribuit ad placitum. & hoc modo intelligi C tur in iſta definitione, referēdo ad placitum ad ipſam vocem, quia ſignificatiuum ad placitum refertur ad vocem.

Ad 2m dr̄, qd̄ creare nō ſignificat fluxum realem, qui menſuretur tpe, ſed ſignificat per modum fluxus, & fieri ideo ſignificat ſub modo tēporis, & hoc ſufficit Ad tertium dicitur, quod, ſi capiatur litera pro figura ſcripta in aliqua ſuperficie, tunc literę, & ſyllabę ſunt ſignificatiuæ vocum, ſed ſic non ſunt partes verbi, ſed ſi capiatur litera pro voce indiuiſibili ſignificata per illam figuram, quæ proprie dicitur elementum, tunc literæ, & ſyllabæ bene ſunt partes verbi, ſed non ſunt ſignificatiuæ.

Ad quartum dr̄, quod omne cōius de D terminatum pōt prædicari de ſuis inferioribus, ſed cōius indeterminatum, & infinitum, q non pōt accipere per intellectum pro aliquo certo, & determinato non prædicatur de ſuis inferioribus, modo ſic eſt de verbo infinito.

Ad quintum dr̄, quod verba præterita, & futura indicatiui modi non prædicantur vere de aliquo, nec faciunt orationem veram, vel falſam, inquantum obliqua ſunt, ſed ſolum inquantum includūt præſens tempus indicatiui. Iuxta illud, propōnes de pręterito, vel de futuro non ſunt veræ, vel falſæ, niſi per reductionē ad illas de præſenti. vnde iſta non eſt vera, Adam fuit, niſi quia iſta fuit vera Adam eſt, & ſimiliter de futuro ſuo modo. E

Orationis definitio, ac diuiſio.

Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Hoc totum, cuius partes ſeparatæ, aliquid ſignificant ponitur ad differentiam nominum & verborū quorū partes ſeparatæ aliquid non ſignificāt. reliquæ autem particulæ ponuntur hic ſub eadem ratione, qua in nomine, & verbo ponebantur.

Poſtquam determinatum eſt de noīe & verbo, q̄ ſunt partes materiales enūciationis, hic conſequēter Auctor determinat, de orōne, q̄ eſt genus enunciationis, & qa definitio explicat eſſe rei, diuiſio vero poſſe ſiue ſeparationem partiū eius, & eſſe p̄cedit poſſe, vel ſeparationem, ideo anteq̄ diuidat orationem ponit eius definitionē, q̄ talis eſt Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitū, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. F

Pro quo primo eſt ſciendum, quod oratio accipitur tripliciter. Vno mō pro re ſubiecta intentioni ſecundum ſe, & illo modo nō definitur hic, quia eſt vox complexa. & complexorum inquantū huiuſmodi nō eſt definitio. Alio modo — Triplex, orōnis acceptio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A & articulationē, quæ ſunt propriè paſſiones vocis, & tñ non fit ab ore animalis cum naturalibus inſtrumentis, ergo contra definitionem vocis.

Tertio ſic. Homines edēdi, & quædā aues carentes labijs & dentibus faciunt vocē, & tñ non habent inſtrumēta prius enumerata, ergo ad formationem vocis nō requiruntur prædicta inſtrumenta.

Quarto ſic. In fractione panni vel papiri fit ſonus non vox, & tñ ille non generatur ex mutua colliſione, i. percuſſione duorū corporū inanimatorū, igitur.

Quinto ſic. Tuſſis eſt ſon⁹ nō vox, & tñ nō fit ex percuſſione duorū corporū inanimatorū, ergo cōtra definitionem.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur B quod nulla forma ſimplex eſt diuiſibilis in parte integrales, & quantitatiuas, q̃a caret talibus, tamen bene eſt diuiſibilis in partes ſubiectiuas, ſicut genus in ſuas ſpecies, & hoc modo hic diuiditur ſonus in ſpecies eius, & licet illud membrum ſonus non vox, ſit quoddam in cōplexum includens negationem tamen ponitur ad circumloquendum vnā ſpeciem poſitiuam, & incomplexam defectu nominis ſimplicis ſibi impoſiti.

Ad ſcdm dr̄, ꝙ licet voces tubæ, & cæterorū inſtrumentorum dicant̄ voces trāſumptiuæ, & ſimilitudinarię, eo qd̄ per ſimilitudinem participiāt p̄dictas paſſiones vocis, non tñ ſunt voces propriæ.

C Ad tertium dr̄, ꝙ homines edentuli, & aues formant quodammodo voces indiſtinctè, & imperfectè, non tamen voces dicta bene diſtinguuntur propter defectum illorum inſtrumentorum.

Ad quartum dr̄, qd̄ licet in fractione panni nō eſt formaliter mutua percuſſio duorum corporum, tamen ibi eſt æqualenter quantum ad ſuum effectū qui eſt ſubita, & violenta fractio aeris, quæ poteſt fieri per ſubitam ſubtractionem partium talis corporis.

Ad quintum dr̄, qd̄ licet in tuſſi non ſit percuſſio corporum inanimatorum ſecundum ſubſtantiam eorum, tñ ſunt ibi corpora inanimata quantum ad modum operandi, quia non fit ibi aliqua formatio vocis ſecundum aliquam virtutem cognoſcitiuam animæ. D

Quid vox ſignificatiua, & non ſignificatiua.

Vocum alia ſignificatiua, alia non ſignificatiua. Vox ſignificatiua eſt illa, q̃ auditui noſtro aliquid repreſentat, vt homo, equus, vel gemitus infirmorum, qui ſignificat dolorem. Vox non ſignificatiua eſt illa, quæ auditui noſtro nihil repreſentat, vt bu, ba, baf.

Poſtquam Auctor pręmiſit diuiſionē ſoni, & definitiones membrorum, hic conſequenter ſubdiuidit illud membrū, de quo eſt ſermo ad propoſitum. ſ. ſonū E vocem, aliud membrum relinquens, q̃a ſuo propoſito non deſeruit. Et diuidit vocem in ſignificatiuam, & non ſignificatiuam, cuius diuiſionis ratio eſt, q̃a omnis vox ſe obijcit intellectui, vel ergo aliquid repreſentat intellectui, tanquam ſignum alterius, vel ſolum repreſentat ſeipſam, & non eſt ſignum alterius ſignificati. Si primum eſt vox ſignificatiua. Si ſecundum eſt vox non ſignificatiua. Et nō eſt iſta diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed ſubiecti in accidentia. accedit enim voci quod ſecūdum ſe accipiatur, & vt ſignum alicuius ſignificati. nec iſte ſunt eſſentiales, & formales differentiæ vocis, ſed acciden- F tales.

Primo ſciendum qd̄ vox ſignificatiua eſt illa quæ auditui aliquid repreſentat, & intelligitur qd̄ repreſētat aliq̃d, tanquam ſignificatū eius, cuius ipſa eſt ſignū. Signū autem vt dicit Tullius, eſt quod offert ſe auditui, aliquid relinquens intellectui, ideo talis vox mediāte auditu, aliquid repreſentat intellectui, qd̄ ſit hoc modo, q̃a vox ordinata ad ſignificandū (cum ſit quidā ſonus) p ſe, ſe obijcit auditui, & per auditum ſpecies, vel ſimilitudo illius vocis p̄ſentatur intellectui, per quam ſpeciem intellectus cognoſcens impoſitionē vocis ad ſignificandū cognoſcit, & accipit ſpēm ſignificati

Quid vox ſignificatiua.

A ſignificati talis vocis,& ſic mediante auditu repñtat intellectui ſuũ ſignificatũ.

Quid formale ac materiale in uoce ſignificatiua ex 1.lib. Periherm. c.1.& 2. 52. doc.

Scđo ſciẽdũ, ꝙ vox ſignificatiua duo includit. Primũ eſt materiale, ꝙ eſt ipſa vox. Scđum vero eſt formale, qđ eſt virtus ſignificãdi,& repræſentandi actualiter ſuũ ſignificatũ, q̃ virtus ꝓuenit p inſtitutionem,& ordinationẽ ad ſignificãdum per hoc.n.ꝙ ipſa ponitur ad aliqđ ſignificandum,& efficit ſignũ eius, accipit virtutem repręſentãdi actualiter illud ſignificatum, & hæc uirtus qñque vocatur ſignificatio habitualis, qa habetur ab ipſa voce, tanq̃ à forma materia, & qñque rõ ſignificãdi, qa eſt rõ, & cauſa ꝓpter q̃ vox eſt ſignificatiua,& datur B ipſi voci quandoque per ordinationem primi imponentis qui ordinat uocẽ ad ſuum ſignificatum, & non ad aliud. qñque vero venit p ordinationẽ, q̃ fit ab inſtinctu naturæ q̃ inſtigat & inclinat animalia ad formãdũ voces pſentãtes ſuos affectus ex quo patet ꝙ ad uocẽ ſignificatiuã reqritur primò ꝙ hẽat ſignificatum aliud a ſe, cuius ipſa eſt ſignum. Secundo reqritur ꝙ habeat ordinationem ad tale ſignificatum vel ſecundum placitum, vel ſecundum inſtinctum naturæ.

Cur uoce potiꝰ quã aliquo cęterorũ ſenſibilium cõceptus aïe exprimamus.

Tertio ſciendum licet quòd quinque C ſint obiecta propria ſenſũ particulariũ, ſicut ſuperius uiſũ eſt, tñ, qa vox percipitur per auditum, magis imponitur ad ſignificandum conceptus,& affectiones aïæ q̃ obiecta aliorũ ſenſuũ ab auditu. Cuius rõ eſt qa voces ſunt in ptãte noſtra,& poſſumus formare ipſa cum uolumus, & variare ſm multas differẽtias, nõ aũt poſſumus formare ad placitũ noſtrum obiecta aliorũ ſenſuũ, ut puta colores, uel ſapores. ideo vox eſt magis cõueniẽs ad ſignãdum cõceptus aïe,& ad hoc ꝙ fiat ſignatiua, q̃ cætera ſenſibilia.

Vox nõ ſignificatiua.

Quarto ſciendum quod vox nõ ſignificatiua eſt quæ nihil auditui repræſentat, quod ſic intelligitur nihil repræſentat pręter ſeipſam per modũ ſigni, licet bene aliquid repræſentet per modum rei ſicut buff,& baff, quæ non repræſentãt. Si tñ illę voces ꝓferãtur indegnãter, vel cũ aſperitate vocis pñt ſignificare D deriſionẽ: uel aliquẽ effectũ mẽtis, & eſſent iteriectionis ſed qñ ꝓferũtur ſine ſpeciali ſigno ĩ geſtu corporali vel ĩ modo proferendi, ſic ſunt nõ ſignificatiuæ, & per hoc patet diuiſio uocis & definitiones membrorum eius.

Sed cõtra prædicta primo arguitur. Argu. In bona diuiſione mẽbra diuiſionis non det excedere diuiſum, ſed ſignificatiuum excedit vocem, cum multa ſint ſignificatiua. q̃ nõ ſunt uoces, ſicut eſt circulus añ tabernam. ergo iſta diuiſio nõ ualet.

Scđo ſic. Oĩs vox repñtat aïal, cuius eſt illa vox, ergo vox nõ ſignificatiua aliqđ auditui nr̃o repñtat. Tertio ſic. Vox ſe non obijcit itellectui, ſed tñ auditui, ſed auditus non apprehendit ſignificatum uocis, igitur vox ſignificatiua nihil auditui repræſentat. E

Quarto ſic. Omnis vox fit cum intentione ſignificandi, ut patet in ſecũdo de Anima, ergo oĩs vox eſt ſignificatiua, Tex.cõ. 90.& ibi doct. Quinto ſic. Omne ſubiectum alicuius propoſitionis, eſt nomen, & per conſequẽs vox ſignificatiua, ſed buff,& baff, bene sũt ſubiecta ꝓpoſitioni, vt dicendo buff eſt una vox ergo tales ſunt noïa, & per cõſequens ſunt uoces ſignificatiuæ.

Ad argumenta. Ad primum dr̃ qđ Solut. F Significatiuũ ĩ cõi, bene excedit uocẽ, nec eſt membrũ huius diuiſionis, ſed ſignificatiuũ vt eſt adiectiuũ vocis, & tñ ualet ſicut vox ſignificatiua, nõ excedit uocẽ, & iſto mõ hic intelligitur. Ad ſm dr̃, qđ licet uox nõ ſignificatiua repſentet aïal, ſicut effectus ſuam cauſam, non tñ ſicut ſignũ ſuũ ſignificatũ, cui imponit ad ſignificandũ, de qua repſentatione eſt hic ad ꝓpoſitum. Ad tertium dr̃, ꝙ licet uox ſignificatiua nõ primo ſe obijciat intellectui, tñ bene ſe obijcit ex cõſequenti mediante auditu; quia p auditum repræſentat ſuam ſimilitudinẽ,& ex conſequenti ſignificatum intellectui. Ad quartum dicitur, quòd in ſecundo de Anima ſolum principaliter intelligitur de uoce ſignificatiua, & per analogiam de nõ ſignificatiua; vnde non oportet ꝙ definitio analogi

A profetentem, vox primo ſignificat conceptũ, licet apud audientẽ, primo repræſentet rẽ cõceptã. vnde ipſa proprie nõ ſignificat cõceptum tantum, nec rẽ tñ, ſed rem ſub cõceptu. Vnde iſta quatuor, ſcilicet res, conceptus, rei uoces, & ſcripturæ ſic ſe habent, quòd conceptus ſignificãt res a quib. cauſant in anima, & voces immediate ſignificãt cõceptus, & ſcripturę ſignificãt uoces, & ſũt ſigna tantum, nec ulterius ſignificant p aliud. Ex illis patet diuiſio uocis ſignificatiuę, & definitionis membrorum eius.

Argu. Sed cõtra prædicta primo arguit ſic. Sicut ſe habent cõceptus ad res, ita uoces ad cõceptus, ſed cõceptus naturaliter ſignificant res, ergo uoces naturaliter ſignificant cõceptus: & p cõſequens nullæ voces ſignificant ad placitũ. Secũdo ſic. Omne ſignũ habet ſimilitudinẽ ſui ſignificati, ſed omnis vox ſignificatiua eſt ſignũ rei, ergo habet ſimilitudinẽ rei. & p cõſequens ſignificat eã naturaliter, & nulla ſignificat eam ad placitum.

Tertio ſic illa, vox ſignificat naturaliter, quæ ex ſui natura repræſentat ſuum ſignificatũ, ſed gemitus infirmorũ ex ſui natura nõ repſentat ſuum ſignãtum, q̃a ſi proferatur ab hoĩe ſano, talis non ſignificat dolorem, ergo talis non ſignãt naturaliter. Quarto. Quilibet cognoſcẽs impoſitionem vocis ſignificatiuæ ad placitum, cognoſcit ſignificatum eius, ſed C oẽs pñt cognoſcere talẽ impoſitionem, ſicut oẽs poſſunt cognoſcere impoſitionem huius vocis homo, ergo talis vox idem ſignificat apud omnes. Quinto ſic. Illud, quod fit ad placitum, eſt variabile in infinitum, cum voluntas hominis in infinitum varietur. ergo, ſi vox ſignificet ad placitum, ſua ſignificatio erit variabilis in infinitum, & sic nulla erit certa cognitio de ſignificatione vocis ſignificatiuæ, quod eſt inconueniens. ergo ipſa non ſignificat ad placitum inſtituentis.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum

Solutio. dr̃, quod licet ſit in illis ſimile in hoc, q̃ vocis ſignificat conceptus, & conceptus res, eſt tamen diſſimile in hoc, q̃ conceptus eſt eſſentiali ſimilitudo cauſata a D re ipſa naturaliter, ideo ſignãt eam naturaliter. ſed vox non cauſatur naturaliter a conceptu, ſed a voluntate concipiẽtis. iõ ſignãt ipſum naturaliter. Ad ſcdm dr̃, qđ ſignum cauſatũ a natura, ſemper hẽt ſimilitudinẽ ſui ſignificati, ſed nõ oportet de ſigno cauſato per voluntatẽ, ſicut patet de circulo tabernæ qui non hẽt ſimilitudinem vini. Ad tertiũ dr̃, quòd ſi talis vox eodẽ modo formaretur ab hoĩe ſano ſicut ab hoĩe infirmo, tunc ſemper repræſentabit dolorẽ, ſed ſi non hẽt formam eãdem prolationis cum geſtu corporali, non repræſentabit idem, nec erit eadẽ niſi materialiter. Ad quartũ dr̃, q̃ ſi oẽs cognoſcerent impoſitionem huius E vocis, homo, tũc ſignificaret idem apud oẽs, ſed non ſine notitia ſuæ impoſitionis, quia illa impoſitio nõ eſt nota apud omnes, ſicut eſt inclinatio naturalis, qua vox ſignificat naturaliter.

Ad quintum dicitur, quod illud, quod fit ad placitum cuiuſlibet indifferenter variatur in infinitum, non tñ id, quòd determinate fit ad placitum vnius, ſicut eſt vox ſignificatiua, quæ ſignificat ſolũ ad placitum primi inſtituentis.

Vocis ſignificatiuæ ad placitum diuiſio.

Vocum ſignificatiuarum ad placitũ, alia complexa, alia incomplexa, vt ratio, F alia incomplexa, vt nomen vel verbum.

Poſtq̃ Auctor poſuit diuiſionem vocis ſignificatiuæ, & definitiones mẽbrorũ eius, hic cõſequẽter Auct. diuidit vocẽ ſignãtiuã ad placitũ, per vocẽ cõplexã, & incõplexã. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia oĩs vox ſignificatiua ad placitũ, vel continet plures voces ſignificatiuas, vel vnam tantum. Si primum, eſt vox cõpleta, ſi ſecundum, eſt incompleta.

Primo ſciendum eſt, quòd quælibet res dupliciter accipitur. Vno modo ſecundum ſe, & tunc fit cõceptus ſimplex, ſiue incomplexus, vt cum Socra. ſecundum

dum

A dum ſe, & non per habitudinē ad aliud apprehendā. Secundo mō aliq̃d cōcipit ſm cōpoſitionē, vel habitudinē ad aliud, vt cū Socra. apprehendit ſiue cognoſcit ſub albedine, vel alio accidēte, & tūc ſit cōceptus complexus, iō eſt duplex cōceptus rei. ſ. complexus, & incomplexus. Et q̃a vox ſignificatiua ad placitū ſignificat cōceptum aīæ, ideo aliqua ex complexa, ſignificans conceptum aīæ cōplexū ſicut orō, & alia eſt incōplexa conceptum incomplexum ſignificans, vt nomen, & verbum per ſe ſumptum.

Cōple- xorū rō. Secundo ſciendū, ꝙ vox cōplexa eſt illa, in qua vniunt plures voces ſignificatiuæ, & repræſentant cōceptū cōplexū, & ideo ad perfectā rōnem vocis complexæ

B tria requiruntur. Primo ꝙ ibi ſint plures voces ſignificatiuæ, & illę voces habeāt ſe tanq̃ materiale vocis complexæ. Secūdo qđ illæ voces habeant complexionē, & vnionem, ita ꝙ vna ſe habeat vt determinatio, alia vero vt determinabile, pp cuius defectum hæc non eſt vox complexa, hō aſinus, quia licet ibi ſint plures voces ſignificatiuæ, tñ non habent complexionem intrinſece inter ſe cum ibi non ſit vnio determinationis, & determinabilis, & hoc ſecundum eſt formale in voce complexa. Tertio requiritur, quòd talis vox ſignificet complexum conceptū,

C ſed illud eſt minus principale in voce complexa, quamuis tamē requiratur ex parte cauſæ finalis.

Incōple xorū. c. ¶ Tertio ſciendum, ꝙ vox incomplexa eſt illa, quę continet ſolum vnam vocem ſignificatiuam, ſicut homo, vel aſinus, & repręſentat conceptū incomplexū, & ad talem vocem non ſufficit, quòd habeat ſignificatū incomplexum, ſed magis requiritur, quòd ſit tm̃ vna vox ſignificatiua, ideo licet definitio ſolum hēat vnum ſignificatum remotum, quod eſt definitū, quod ſignificatum eſt incomplexū, quia tamen continet plures voces ſignificatiuas, & etiam ſuum ſignificatum ꝓpinquum, ſ. complexum conceptū generis, & differentiæ definiti, eſt complexū, ideo eſt vox ſignificatiua complexa.

D Quarto ſciendum, ꝙ ad vocem incōplexā non requiritur qđ hēat tm̃ vnum ſignatum, ſed ſufficit quòd ſit actualiter vna. ſ. q̃tum ad vocem & modū ꝓferēdi. Et ideo nomen ęquiuocū, ſicut eſt canis, eſt bene vox incōplexa, q̃a licet hēat plura ſignata, tñ eſt dictio actualiter vna, nō cōtinēs plures voces ſignificatiuas. Nec requiritur ad vocem ſignificatiuam incōplexā, qđ nō ſit cōpoſita ex pluribus vocibus, ſed ſufficit, ꝙ illæ voces nō ſint in toto ſignificatiuæ, ideo nomen cōpoſitæ figuræ, cū partes eius nō ſint ſignificatiuæ, eſt vox incōpelxa. ideo non eſt idem complexio ſm Logicum, & compoſitio ſm Grammaticum. Et per hoc patet diuiſio vocis ſignificatiuæ ad placitum, & definitiones membrorum eius.

E Sed contra prædicta primo arguitur. Vox incomplexa eſt pars vocis cōplexæ, & in ipſa continetur, igitur vnum mēbrum huius diuiſionis cōtinētur in alio, & ꝑ conſequens mēbra non ſunt oppoſita, nec diuiſio eſt ſufficiens. Scđo ſic. Oīs conceptus eſt incōplexus, ſed vox ſignat conceptū, ergo oīs vox eſt incomplexa: & ſic diuiſio eſt inſufficiēs. maior patet, quia intellectus non pōt plura ſimul intelligere, ſed vnum tm̃, ergo oīs conceptus eſt incomplexus. Tertio ſic. Oratio eſt tm̃ una uox ſignificatiua, & non continet plures uoces, cum ſit unum nomē, igitur male dr̄, quòd quędam eſt uox cōplexa, ut oratio. F Quarto ſic. Omne complectens, uocem, & ſignificatum, eſt cōplexum, ſed oīs uox continet uocem, & ſignificatum, ergo quęlibet uox eſt complexa, & nulla eſt incomplexa. Quinto ſic. Omnis uox cōponitur ex literis, & ſyllabis, quæ Grammaticaliter elementa uocantur, igitur quęlibet uox eſt incomplexa, ergo male dicitur, quòd aliqua eſt incomplexa, ut nomen, & uerbum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, & licet uox incomplexa materialiter cōtineat in uoce complexa, non tamen formaliter tanquam pertinens ad formam uocis complexæ, & licet in uoce cōplexa maneat forma uocis incomplexæ, tñ

ille

A illa ſe habet per modum materia reſpectu formæ totius vocis complexę.

Ad ſecundum dicitur, quòd licet intellectus noſter poſſibilis non poſſit intelligere plura ſimul per modum plurium, tamen poteſt intelligere plura ſe habentia per modum vnius, quia plura ſimplicia ibi ſunt ſub vna cōplexione.

Ad tertium dicitur, quòd ſi ſumatur oratio pro illa voce, vel intentione, tūc eſt vox incomplexa, ſed ſi ſumatur pro re ſubiecta intentioni, ſiue pro ſignificato illius vocis, vt hic ſumitur, tunc eſt vox complexa.

Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur complexio generaliter pro quacunque complexione reali, vel etiam rationis, tunc conceditur quòd omne B complectens vocem, & ſignificatum eſt cōplexum, ſed ſi capitur ſpecialiter pro vnione plurium vocum ſignificatiuarum, vt hic ſumitur in propoſito, ſic maior eſt falſa.

Ad quintum dicitur, quòd licet vox ſignificatiua componatur ex literis, & ſyllabis, tanquam elementis, quia tamen non ſunt voces ſignificatiuæ, ideo non debet dici, quòd ſit vox complexa.

Nominis definitio, & explicatio.

C

Ex primo Periherm. c. 2. & D.S.

Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum, ſine tempore cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta. Vox in iſta diffinitione ponitur loco generis, Significatiua, ponitur ad differentiam vocis non ſignificatiuæ. Ad placitum, ponitur ad differētiam vocis ſignificantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam verbi quod ſignificat cum tempore. Cuius nulla pars ſepatata aliquid ſignificat, ponitur ad differentiam orationis cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti, vt non homo quod non eſt nomen ſecundum Dialecticum, ſed nomen infinitū D non equus. Recta ponitur ad differentiam nominum obliquorum, vt Catonis, Catoni, quæ non ſunt nomina ſecundum Dialecticum, ſed nomina obliqua, vel caſus nominum. Vnde ſolus nominatiuus, ſiue rectus dicitur eſſe nomen ſecundum Dialecticum.

Poſtquam Auctor determinauit de ſono, & voce quæ ſunt principia materialia partium orationis, hic conſequenter determinat de partibus orationis, ſ. de noīe, & verbo priuſquā de tota oratione, eo quòd partes, ex quibus fit aliquod totum naturaliter præcedunt ipſum totum, & quia nomen ſubſtantiā ſignificat, a qua egreditur actus, verbū vero ſignificat actū egredientem a ſubſtantia, ideo prius determinat de noīe, E quam de verbo ipſum ſic definiens. Nomen eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta.

Pro quo ſciendum primo, quòd vox, in iſta definitione ponit̄ loco generis, quia vox habet modum generis reſpectu vocis ſignificatiuæ, & non ſignificatiuæ, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, ſcilicet ſignificatiua, ad differentiam vocis non ſignificatiuę, ad placitum, ad differentiam, vocis naturaliter ſignificantis. Nomen enim conſyderatum materialiter quātum ad ipſam vocem ſecundum placitum, imponitur ad ſignificandum, ſi tamen conſyderetur formaliter ſub ratione ſigni, illo modo de neceſſitate eſt ſignum, quia hoc eſt de ratione ſigni. F

Secundo ſciendum ꝙ nomen ſignificat per modum ſubſtātiæ, & per modū permanētis, & non per modum fluxus, & fieri, & quia tēpus eſt menſura motus. & fluxus, ideo nomen ſignificat ſine tempore, quod ponitur ad differentiam verbi, quod ſignificat cum tempore, & licet multa nomina, vt dies, annus, & ſimilia ſignificent tempus, non tamen cum tempore. Vnde ſignificare

Noīs à verbo dr̄ia ex 4. phyſ. tex. cō. 120. & idem.

A tempus eſt de ſuo principali ſignificato importare tps, ſed ſignificare cum tẽpore eſt cum ſuo principali ſignificato importare vnam differentiam tpis, vt præſens, vel præteritum, & hoc nulli nomini conuenit, in quo differt a verbo. Deinde ponitur. Cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, ad differentiam orationis, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant, & ponitur finita, ad differẽtiam nois infiniti & ponitur recta ad differentiam nominum obliquorum.

Quæ a nois rõne excludantur.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſm Logicum ſolũ illud eſt nomen qđ pōt eſſe ſubiectum enuntiationis, & de quo aliquid pōt verè, vel falsè enunciari, & qa nomen in-

B finitũ non pōt eſſe ſubiectũ enuntiationis, qa nõ ſignat aliqd determinatũ, de quo aliquid poſſit enuntiari verè, vel falsè, ſimiliter nomen obliquũ, qđ non ſignificat per modũ ſubſtantiæ abſolute, ſed per modũ depẽdentis, nõ pōt eſſe ſubiectum verbi, ideo noīa infinita, & obliqua non ſunt noīa ſm Logicum. Item nomen eſt vox primo, & per ſe ſignificatiua, ſed nomen infinitum non eſt primo, & per ſe ſignificatiuum, ſed ſolum ratione noīs fiñiti, cui iungitur negatio infinitans, & nomẽ obliquum ſolum ſignificat ex conſequenti ratione recti, a quo deſcendit, ideo nomina infinita, & obliqua non ſunt nomina.

C Nomen īfinitũ, & eius cõditiones.

Quarto ſciendum, ꝙ nomen infinitũ eſt, cuius priuata eſt certa, & determinata qualitas remanente ſubſtantia infinita, vt non homo, non equus. In noīe enim eſt ſubſtantia quę finitur per qualitatem, & eſt qualitas determinãs ſubſtantiam, & negatio aduenĩes nomini per compoſitionem tollit illam qualitatem, & compoſitionem eius cum ſubſtantia relinquens ſubſtantiam indeterminatã, & ſic reddit nomen infinitum. Sed ad hoc ꝙ aliquod nomen infinitetur requiruntur duæ cõditiones. Prima eſt ꝙ habeat qualitatem determinatã, defectu cuius tranſcendentia vt res, verum, bonum, & ens, capta in cõi, & infinita, vt quis, & aliquis, & ſigna diſtributiua, vt oīs, quilibet non pñt infinitari, quia non habent qualitatem, & ſubſtantiam determinatam. Secunda eſt, ꝙ tale nomẽ non ſit negatiuũ, ſed habeat qualitatẽ poſitiuã defectu cuius nemo, nihil, & ſimilia non pñt infinitari, ex quibus patet intellectus definitionis. D

Argu.

Sed cõtra pdicta arguitur primo. nulla materia vere prædicatur de toto compoſito, cũ non dicat totum eſſe eius, ſed vox eſt materia noīs, ergo male dr̃, ꝙ nomen eſt vox. Secundo ſic. Fluxus, & fieri mēſurantur tpe, ſed motus importat fluxum, & fieri, & multa alia, ergo motus, ꝙ eſt nomen ſignificat cum tpe.

Tertio ſic. Partes nominis compoſiti ſignificant aliquid ſeparatę, ſicut partes huius nominis equiferus, & tamen eſt nomen, ergo male dicitur cuius partes ſeparatæ nihil ſignificant. E

Quarto ſic. Nomen infinitum poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, vt dicendo non homo currit, & ſimiliter nomẽ obliquum, vt dicendo, regis intereſt, ergo ipſa ſunt nomina ſecundum Logicum, ergo contra definitionem.

Quinto ſic. Aliquis eſt nomen infinitum, & ſimiliter alter, & reliquus, & tamen in ipſis non eſt priuata qualitas determinata, quia nunquã habuerunt qualitatem determinatam, ergo contra definitionem nominis infiniti.

F Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ licet materia proprie dicta, quę eſt materia ex qua naturalibus, non verificet de toto compoſito, quia non dicit totum eſſe eius, tñ materia in qua, & materia ſm modum, bene verificatur de eo, cuius eſt, vt dicendo album eſt homo. modo vox ſecũdo modo eſt materia noīs, & habet ſimilitudinem cũ materia rei artificialis in hoc, ꝙ ſicut materia rei artificialis prædicatur in recto de compoſito, vt patet dicendo domus eſt fundamentum parietes, & tectum, ita etiã materiam ſecundum modum cuiuſmodi eſt vox reſpectu nominis.

Ad ſecundum dicitur, quòd motus dupliciter accipitur, vno modo ſecundum

A eundem ſuum eſſe reale, vel materiale, quod habet in mobili, & ſic non eſt ens permanens, ſed ſucceſſiuum. alio modo ſm eſſe, quod habet in anima, quæ retinet primam partem ipſius motus cum alijs ſequentibus. & iſto modo eſt ens ꝑmanens, & q. modus ſignificādi eius immediate ſumitur a tali modo intelligendi, quo cōcipitur ab anima. ideo motus non ſignificat per modum fluxus, licet ſignificet fluxum. ideo non ſignificat cum tempore.

Ad tertiū dr. ꝙ ſi partes nominis cōpoſiti conſyderentur, vt ſunt partes orationis, ſic bene aliquid ſignificant, ſed, ſi cōſiderentur, vt ſunt partes nois compoſiti ſic nihil ſignificant, & cauſa eſt, B q̄a illæ partes in noie compoſito non imponuntur ad ſignificandum, ſed totū nomen compoſito vno concepto ſignificat ſuū ſignificatum. Vnde partes huius nois equiferus in hoc noie nihil ſignificāt per ſe, licet bene ſignificent vt ſunt partes huius orationis equus fer⁹.

Ad quartum dicitur, ꝙ ſi nomen infinitum conſyderetur vt nomen infinitum eſt, ſic non poteſt eſſe ſubiectum enunciationis, ſed ſi conſyderetur inq̄tum virtute intellectus determinat ad C aliquod ſubiectum finitū, vt non homo capitur pro omni alia parte ab ipſo homine ſit ſubiectū enunciationis, ſed tūc non capitur vt eſt infinitum, ſed ꝑ modū finiti. Dicitur ſecundo ꝙ in hac oratione, regis intereſt, & ſimilibus, obliquus non eſt ſubiectū, ſed nominatiuus in tali oratione intellectus, vt patet reſoluendo, regis intereſt, hoc eſt aliquid eſt pertinens regi. Ad quintum dr, ꝙ ſi capiatur generaliter nomen infinitum pro omni illo, quod ſignificat ſubſtantiam infinitam, & habet ſignificatum indeterminatū, ſic aliquis, & reliquus, bene ſunt nomina infinita, & ſimiliter omnia pronomina, ſed ſi capiatur ſpecialiter pro illo, quod ſit infinitum per aduentum negationis, pro quo hic definitur, ſic nō ſunt noīa infinita. ideo hæc definitio non conuenit alijs a definito.

Verbi definitio & explicatio. D

Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat, ſine tempore. Finita ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba ſecundum Dialecticū, ſed verba infinita. Recta ponitur ad differentiam verborum obliquorum; vt currebat, cucurrit, quæ non ſunt verba ſecundum Dialecticum, ſed verba obliqua. Solum.n. verbū præſentis temporis indicatiui modi, dicitur, eſſe verbū ſecundum Dialecticum. Reliqua autē E alia verba eiuſdem modi, & aliorū modorum dicuntur verba obliqua. Omnes autem aliæ differentiæ ponuntur hic in verbo eadem ratione, qua ponebantur, & in nomine. Et ſciendum eſt qđ Dialecticus ſolum ponit duas partes orationis. ſ. nomen, & verbum. Alias autē omnes appellat ſyncategorematicas, i. conſignificatiuas.

Poſtquam Auctor determinauit de nomine, quod ſignificat ſubſtantiam, a qua egreditur actus, quod quidem nomen in ꝓpoſitione dicitur ſubiectum, F & eſt materia propoſitionis, hic conſequenter determinat de verbo, quod ſignificat actum egredientem ſubſtantia, & eſt prædicatum formale propoſitionis ipſum primo ſic definiens. Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata aliquid ſignificat finita, & recta.

Pro cuius intellectu primo ſciēdum quòd in hac definitione ponitur vox loco generis, & totum reſiduum ponitur loco differentiæ, ſcilicet ſignificatiua ad placitum &c. & alia eadem ratione hic ponuntur qua ponebantur in definitione nominis, ſed cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore, & ponitur finita, & recta, ad differentiam verborum infini-

Partes definitionis verbi cur ponuntur.

A infinitorum, & obliquorum, quæ ſecundum Logicum non ſunt verba.

In iſta autem definitione non ponitur illa particula, & eſt ſemper eorũ, quæ de altero dñr nota, eo ꝙ non reſpicit naturam verbi nec de neceſſitate ponitur, quia illa ſolum ponitur de bene eſſe ad maiorem declarationem, & non de neceſſitate.

Sigñare cũ tpe vide 4. phyſ. te. co. 101.

Scđo ſciendum, ꝙ oĩs fluxus, & fieri menſuratur tpe Tempus.n.eſt menſura motus, & fluxus ẜm prius & poſterius, & quia verbum ẜm ſuum eſſentialem modum ſignificandi ſigñat per modum fluxus, & fieri, iō omne verbum ſigñat cum tpe, i. cum proprio ſigñatio cõſignificat B tps, non tñ capiendo tempus proprie, prout eſt numerus motus, ſed capiendo tempus generaliter pro omni modo tẽporis, vt reperitur in qualibet menſura durationis, ſ in æternitate, in æuo, & tempore proprie dicto. ſicut.n. verbum non ſemper ſignificat uerum fluxum, ſed ſufficit ꝙ ſignificet per modum fluxus, ſic non ſemper conſignificat uerum tẽpus, conſignificat per modum temporis.

Verborũ infinitorũ natura, duo exigit.

Tertio ſciendum, quòd verbum infinitum eſt cuius eſt priuatus actus ſpeciales remanent actu generali infinito. Sicut n. in nomine eſt ſubſtantia, & qualitas, finiens talem ſubſtantiam, ſic in omni alio verbo ab iſto verbo eſt, includitur C actus generalis, quia eſt eſſe, & actus ſpecialis, ſiue res verbi, quæ importatur per participium, illius verbi. Ideo omne uerbum præter eſt, reſoluitur per eſt, & ſuum participium, vt currit, ideſt eſt currens, & ideo ſicut in nomine finito negatio, remouens qualitatem determinatam a ſubſtantia, facit nomen infinitum, ſimiliter in verbo negatio tollens actum ſpecialem qui determinat actum generalem reddit verbum infinitum, qđ ſe extendit, tam ad ens quàm ad non ens. Ex quo patet quòd tale verbum nõ poteſt enunciari de ſubiecto, quia non ſignificat aliquem determinatum actũ, qui per intellectum dicitur de alio enũciari, ideo ſecundum Logicum non eſt verbum, vnde tale verbum non poteſt D eſſe infinitum in oratione, nec etiam infinitandum eſt in oratione, quia negatio ſibi aduenien s in oratione negat cõpoſitionem actualem extremorum, & nõ compoſitionem intrinſecam ipſius verbi. Vide ad hoc quòd verbum infinitetur duo requiruntur. primo ꝙ ſignificet ante infinitationem actionem, vel paſſionem determinatam, & non generalem & pp hoc verbum eſt, ſignificat generalem actum eſſendi incluſum in omni alio verbo, ſecundo requiritur, ꝙ tale verbum non determinet ſibi tale certum ſuppoſitum, & ideo verba exceptæ actionis, & verba primę uel ſecũdæ perſonarum non poſſunt infinitari.

Verba obliqua & ipſorum natura.

E Quarto ſciendum ꝙ verba obliqua ſunt verba cæterorum temporũ, & modorum a præſenti indicatiui modi, quorum aliqua ſunt obliqua ẜm tempus tãtum, vt præteritum, & futurũ indicatiui, alia vero ẜm modum tãtum, vt præſentia aliorum modorũ, alia autem ſecundum vtrunque, vt pterita & futura de alijs modis. Vnde talia verba obliqua non poſſunt vere vel falſe enuntiali de aliquo nec faciunt per ſe, & primo orationem veram, vel falſam, & quia ſolum ẜm Logicum illud eſt nomen qđ per ſe primo, & non ratione alterius poteſt dici ſubiectum enuntiationis, ſimiliter illud eſt verbum apud Logicã qđ F primo, & per ſe, & non ratione alterius vere, vel falſe prædicatur, ideo ẜm ipsũ verba obliqua non ſunt verba. Vnde ſecundum ipſum, tm̃ duæ ſunt partes orationis, & capit ſpecialiter partem orationis pro parte requiſita neceſſario ad orationem veram, vel falſam, & non capit eam generaliter, ſicut Grammaticus qui capit partem orationis pro omni voce ſignificatiua, ꝗ ponitur in oratione ſiue ponatur vt pars principalis, ſiue vt diſpoſitio partium, ratione cuius ipſe ponit octo partes orationis, & per hoc patet determinatio definitionis ipſius verbi.

Sed contra prędicta primo arguitur.

A Verbum ſignificat per ſuam ſignificationẽ, ſed ſignificatio eſt de natura verbi, cum virtus ſignificandi ſit de ratione eius, ergo verbum ſignificat naturaliter,& non ad placitum.

Secũdo ſic. Creare eſt verbum,& tñ non ſignificat cũ tempore, qa nõ ſignificat fluxũ,& fieri ſed actionẽ,q̃ fit in indiuiſibili, ergo male ponitur cum tp̃e.

Tertio ſic Literæ,& ſyllabę ſunt partes verbi,& ſunt ſignificatiuę ſeparatę, qa ſicut voces ſignificãt cõceptus,ita literæ vel ſyllabę ſignificant voces, ergo partes verbi aliqd ſeparatę ſignificant.

Quarto ſic. Verbũ infinitum põt pdicari in oratione, ergo eſt verbum. antecedẽs patet,qa ſignificat actum cõem enti, & non enti,ſed omne cõius poteſt B pdicari de ſuis inferioribus, ergo tale verbum apud Logicum dicitur verbũ.

Quinto ſic. Iſtæ propõnes ſunt veræ, Adam fuit, Antichriſtus erit, & tñ ibi p̃dicatur verba obliqua,ergo verbum obliquũ poteſt vere prædicari de aliq̃. igitur eſt verbum ſecundum Logicum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃,ꝙ ſi verbum conſideretur formaliter in rõne ſigni ſic virtus ſignificandi eſt de rõne,& de natura eius. ſed hic hoc modo non capitur ſed, ſi conſyderetur materialiter in rõne vocis, ſic ſigñatio nõ eſt de rõne eius, ſeu natura, ſed ſibi attribuit̃ ad placitum.& hoc modo intelligi C tur in iſta definitione,referẽdo ad placitum ad ipſam vocem, quia ſignificatiuum ad placitum refertur ad vocem.

Ad ſcm dr̃,qđ creare nõ ſignificat fluxum realem.qui menſuretur tpe,ſed ſignificat per modum fluxus,& fieri ideo ſignificat ſub modo tẽporis, & hoc ſufficit Ad tertium dicitur, quod, ſi capiatur litera pro figura ſcripta in aliqua ſuperficie,tunc literę,& ſyllabę ſunt ſignificatiuæ vocum, ſed ſic non ſunt partes verbi, ſed ſi capiatur litera pro voce indiuiſibili ſignificata per illam figuram, quæ proprie dicitur elementum,tunc literæ, & ſyllabæ bene ſunt partes verbi, ſed non ſunt ſignificatiuæ.

Ad quartum dr̃,quod omne cõius de D terminatum põt prædicari de ſuis inferioribus, ſed cõius indeterminatum, & infinitum, ꝙ non põt accipere per intellectum pro aliquo certo,& determinato non prædicatur de ſuis inferioribus, modo ſic eſt de verbo infinito.

Ad quintum dr̃, quod verba præterita, & futura indicatiui,modi non prædicantur vere de aliquo,nec faciunt orationem veram, vel falſam, inquantum obliqua ſunt, ſed ſolum inquantum includũt præſens tempus indicatiui. Iuxta illud,propõnes de pręterito,vel de futuro non ſunt veræ, vel falſæ,niſi per reductionẽ ad illas de præſenti. vnde iſta non eſt vera, Adam fuit, niſi quia iſta fuit vera Adam eſt,& ſimiliter de futuro ſuo modo. E

Orationis definitio, ac diuiſio.

Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes; ſeparatæ aliquid ſignificant.Hoc totum,cuius partes ſeparatæ,aliquid ſignificant ponitur ad differentiam nominum & verborũ quorũ partes ſeparatæ aliquid non ſignificãt. reliquæ autem particulæ ponuntur hic ſub eadem ratione, qua in nomine, & verbo ponebantur.

Poſtquam determinatum eſt de noïe & verbo, q̃ ſunt partes materiales enũciationis,hic conſequẽter Auctor determinat,de orõne,q̃ eſt genus enunciationis, & qa definitio explicat eſſe rei, diuiſio vero poſſe ſiue ſeparationem partiũ eius, & eſſe pcedit poſſe,vel ſeparationem, ideo anteq̃ diuidat orationem ponit eius definitionẽ, q̃ talis eſt Oratio eſt vox ſignificatiua ad placitũ, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificant. F

Pro quo primo eſt ſciendum, quod Triplex oratio accipitur tripliciter. Vno mõ pro orõnis acceptio. re ſubiecta intentioni ſecundum ſe, & illo modo nõ definitur hic,quia eſt vox complexa. & complexorum inquantũ huiuſmodi nõ eſt definitio. Alio modo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A poteſt capi abſolute pro illa intẽtione, uel illa uoce ſignificatiua, q̃ eſt oratio, & ſic iterum non definitur hic; quia partes eius ſeparatæ nihil ſignificarent. Tertio modo capitur pro illa intẽtione vt eſt ſignificatiua rei ſubiectæ, quæ eſt ſignificatũ eius, & illo modo hic definitur. ſicut enim homo definitur ſub illa voce homo, & pro ſuo ſignificato, pro quo eſt animal ratione, ita ſimiliter hęc vox, oratio, definitur pro ſuo ſignificato pro quo eſt uox, quædam complexa.

Qũo vna vox ſit vel plures ipſa oratio.

Secundo, ſciendum quòd licet oratio non ſit una uox incomplexa, eſt tñ vna per complexionem, & poteſt dici vna propter duas cauſas. Primo ratione formæ, quia ibi eſt vnitas ordinis, ꝙ cõplexionis plurium vocum ſignificatiua B rum, quę ſub tali forma uniuntur. Secũdo ex parte finis, quia prædictæ uoces vniuntur ad ſignificandum unum conceptũ cõplexũ, ideo in definitione orationis bene ponitur vox tanquã genus.

Tertio ſciẽdum, quod, licet oratio nõ fuerit primo, & per ſe impoſita ad ſignificandum, tamen fuit ex conſequenti impoſita ratione impoſitionis ſuarum partium per hoc. ſ. quòd partes ſunt ſignificatiuæ oratio cõpoſita ex ipſis trahit ſuum ſignificatum, & tñ habet ſignificatum diſtinctũ ab illis, quia illæ partes ſignificãt cõceptus ſimplices oratio vero ꝑ ſe, & primo ſignificat cõceptum complexum. Et eodem modo poteſt dici orationem ſignificare ad placitum ratione impoſitionis ſuarum partium, q̃ facta eſt ad placitum, licet oratio ſecundum ſe non ſignificet primo ad placitum, ideo in definitione orationis cõuenienter ponitur ſignificatiua ad placitum ratione differentiæ, ſicut in definitionibus nominis, & verbi. Et ibi ponitur, cuius partes ſeparatæ aliquid ſignificãt ad differentiam nominis, & verbi.

Quarto ſciendũ quòd duplices ſunt partes orationis, q̃dã ſunt remotæ, ut literæ & ſyllabæ, & q̃dã ꝓpinquæ vt nomẽ, & verbum primæ aũt nõ ſunt ſignificatiuę, nec ſunt partes orationis, niſi ſm quid, ſed aliæ ſunt ſignificatiuæ, q̃ D propriẽ dicuntur partes orationis, de quibus intelligitur in iſta definitione, & per hoc habet declaratio huius definitionis orõnis, quæ ſatis cõcordat definitioni eius ſic poſitę a Priſciano, orõ eſt congrua dictionum ordinatio congruã perfectamque ſententiam demonſtrans, ex modi ſignificandi cauſata.

Argu.

Sed contra ꝑdicta primo arguit. Nullum complexum põt definiri, cum non habeat vnum eſſe, oratio eſt q̃d cõplexum, ergo male hic definit. Secũdo ſic. Nulla quantitas eſt vox cũ ſit q̃dã qualitas, oratio autem eſt q̃dã quãtitas cum ſit ſpecies quãtitatis diſcretæ, igitur male dicitur quod oratio eſt uox. E

Tertio ſic. Oĩs vox ſignificatiua ad placitum hẽt aliq̃d ſignificatum ꝓpriũ. orõ nõ eſt huiuſmodi, q̃a nõ ſignificat, niſi ratione ſuarum partium ergo male dicitur, oratio eſt uox ſignificatiua.

Quarto ſic. Nullũ ſignificãs de neceſſitate ſignificat ad placitum, ſed illa oratio hõ currit ĩ prima eius formatione ſignificabat ſuum ſignificatum. ſ. hoĩem, currere, nec poterat aliud ſignificare, ſimiliter quęlibet alia orõ, ergo orõ nõ ſignificat ad placitum primi impõẽtis.

Quinto ſic. Dicendo ſic, curro, pluit, ſunt orationes, & tamen partes earum ſeparatæ nihil ſignificant, igitur male ponitur, cuius partes ſeparatæ, &c. F

Solutio.

Ad argumẽta. Ad primum dr̃ ꝙ nullum cõplexum, complexe deſignatum põt definiri, quia ibi nõ eſſet explicatio unius definiti ſm nomen, tñ cõplexum ſignificatum incomplexe ſub uoce incõplexa, bene definit̃, & ſic eſt in ꝓpoſito. Ad ſm dr̃ ꝙ ſi capiatur orõ pro menſura prolationis, ſic eſt quãtitas diſcreta, nec illo modo hic definitur, ſed ſi capiatur ꝑ voce ſignificatiua complexa, ſicut capitur in propoſito, ſic nõ eſt quãtitas, ſed quantum ad ſuum materiale, quod eſt uox quædã, eſt qualitas. Ad tertium dicitur, quod licet oratio trahat ſuum ſignificatum cauſaliter ex ſuis partibus, non tamen trahit illud formaliter

a par-

A a partibus ſed hẽt proprium ſignificatũ rõne cõpoñis partium, & illud eſt cõceptus complexus ſignãtorum ſuarum partium. Ad quartum dr̃, quòd illud, qđ neceſſario ſignificat ſuum ſignificatũ, non ſignificat per ſe primo ad placitũ, ſed ex conſequenti, & ſic eſt de oratione, quæ ſignificat ad placitum pp impoſitionem ſuarum partium facta ad placitũ, ſed ſuppoſita tali impoſitione partium oratio compoſita ex ipſis, neceſſario hẽt ſignificatum determinatum. Ad quintum dr̃, ꝙ illæ voces, curro, pluit, & ſimiles, ex vi ſermonis non ſunt orationes, ſed verba tm̃, ſed virtute intellect⁹, qui ſubintelligit ſuppoſita in verbis pri
B mæ, & ſecundæ perſonarum, & in verbis exceptæ actionis ſunt orationes, & partes ſeparatæ aliquid ſignificat, dum intelligitur ſuppoſitum, vt curro, tantũ valet, ſicut ego curro, & pluit, ſicut De⁹, vel natura pluit, & ſic de ſimilibus.

Diuiſio orationis in perfectam, & imperfectam.

Orationum alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta, eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in animo auditoris, vt homo currit. Oratio imperfe-
C cta eſt illa quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris vt homo albus. Orationum perfectarum alia indicatiua vt homo currit, alia imperatiua, vt petre fac ignem, alia optatiua, vt vtinam eſſe bonus clericus, alia ſubiunctiua, vt ſi veneris ad me dabo tibi equũ, alia deprecatiua, vt miſerere mei Deus. Harum autem orationum ſola indicatiua oratio dicitur eſſe propoſito.

Poſtquã Auctor præmiſit definitionẽ orõnis, q̃ explicat ipſam a priori, hic conſequenter ponit diuiſionem eius, q̃ explicat ipſã a poſteriori, ipſam ſic diuidens. Orationum, alia perfecta, alia imperfecta. Cuius diuiſionis ratio eſt, q̃a oĩs oratio repræſentat aliquẽ ſenſum intellectui, vel ergo repræſentat ſenſum p fectum, & ſic eſt oratio pfecta, vel im- D
perfectum, & ſic eſt oratio imperfecta.

Pro quo ſciẽdũ primo ꝙ ſenſus perfectus eſt ille, qui pfecte terminat actũ intellectus, nõ ſuſpendẽs aĩum audĩetis ad inquiſitionem alterius requiſiti ad ſuam intellectionem, vt cum dr̃ hõ eſt animal, ibi eſt ſnĩa completa, non requirens additionem alterius, vt complete intelligatur. Sed ſenſus imperfectus eſt ille, qui non terminat perfecte actũ intellectus, ſed indiget alio vt cõplete intelligatur, vt dicendo, hõ albus, ibi eſt ſnĩa incõpleta, & imperfecta, in qua intellectus audientis nõ pfecte terminatur, ideo eſt ibi ſenſus imperfectus. Vnde clare patet, ꝙ hic non capitur ſenſus pro potẽtia ſenſitiua aĩæ, ſed capitur p ſententia, quę eſt ſignificatio orationis. E

Quis perfectus orõnis ſenſus, ac imperfectus.

Secundo ſciendũ, ꝙ oratio perfecta eſt illa, quæ perfectum ſenſum generat in aĩo auditoris, i. in intellectu audiẽtis ipſam. Per hoc. n. quod ipſa præſentatur auditui ſua ſpẽs, ſiue ſimilitudo defert ad intellectũ, & intellectus cognoſcẽs ſignificationes terminorum apprehendit per illas ſignificationes perfectum ſenſum orõnis. Et ita orõ perfecta, mediante ſua ſpẽ, & ſimilitudine, generat perfectum ſenſum in intellectu audientis. Sed orõ imperfecta dr̃ illa, quæ imperfectum ſenſum generat in animo auditoris, & ibi capit̃ generat, vt dicit aptitudinem, & non actum, quia talis oratio nõ ſemper generat ſenſum in actu, ſed bene ſecundum aptitudinem. F

Tertio ſciendum, qđ orõ perfecta diuiditur per orõnem indicatiuam, imperatiuam, optatiuam, ſubiunctiuam, cõiunctiuam, & depræcatiuam. Quarum ſic habetur ſufficientia, quia oĩs oratio perfecta explicat perfectũ ſenſum. vel ergo explicat cõceptum intellectus, vel affectum appetitus. Si conceptum, hoc eſt dupliciter, vel explicat talem conceptum categoricę, & determinate, & ſic eſt indicatiua, aut dubitatiue, & condiſionaliter, & ſic eſt cõiunctiua. Si explicat affectum, hoc eſt dupliciter, vel per-

Diuiſio nis perfectæ orationis adequata rõ.

A tenet ad appetitum cócupiſcibilem, & ſic eſt optatiua vel iraſcibilem, & hoc eſt, dupliciter, qua vel denotat imperiũ qđ fit ad minores, & ſic eſt imperatiua vel deprecationem, quę fit ad maiores, & ſic eſt deprecatiua, & hæc eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, & ſimiliter p̄cedens, quia licet oratio non ſit verum genus ſecundum rem, tamen eſt genus ſecundum modum, & diuiditur ad modum diuiſionis generis, & ſimiliter oratio perfecta. Et ideo iſtæ diuiſiones ſub diuiſione generis continentur.

Quarto ſciendum ꝙ orō indicatiuo eſt, cuius verbum principale eſt indicatiuũ, & imperatiua, cuius verbũ principale eſt imperatiuum, & ſic de alijs modis ſuo modo, &, q̃a verbum indicatiuũ

B cæteris eſt perfectius, iō orō indicatiua ceteris perfectior eſt. Vnde ſola indicatiua ſignificat verum, vel falſum, eo qđ aliæ nō dicunt determinate aliquid eſſe, vel nō eſſe, ſed ſola indicatiua rōne verbi indicatiui, ideo ipſa ſolo dicitur ꝑpoſitio, vel enunciatio. Ex quibus apparet diuiſio orationis & definitionis membrorum eius, & diuiſio orationis ꝑfectę.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Nihil eſt perfectum, qui poteſt fieri additio, ſed cuilibet orationi poteſt fieri additio ergo nulla oratio eſt perfecta.

Secundo ſic. Omne, qđ hēt debitā cō-

C poſitionem materiæ, & formæ eſt perfectum. Dr̄. n. perfectum cui nihil deeſt de requiſitis ad ſuum cōplemētum, ſed oīs orō hēt debita cōpoſitionē materię, & formæ, ergo oīs orō eſt ꝑfecta, & ſic diuiſio dicta nō valet. Tertio ſic. Nulla orō agit in aīo auditorum, igitur nulla generat perfectum ſēſum intellectu. Antecedens tripliciter probatur primo, q̃a omne, quod agit eſt ſuppoſitum, ſecundo, quia oro nō p̄ſentať intellectui, q̃an vox non peruenit ad intellectum, ſed ad auditũ tm̄. tertio, quia intellectus eſt impaſſibilis cũ ſit imaterialis, & paſſio oritur a materia, ergo orō nō agit itellectũ.

Quarto ſic. Aliqua eſt oratio perfecta infinita, quia talis cōponitur ex nomine, & verbo, & tamen talis non ponitur in diuiſione orationis perfectæ, igi- D

tur illa non eſt bona.

Quinto ſic. Iſta oratio optatiua, vellē eſſe bonus clericus, ſignificat verum vel falſum, ergo non ſola indicatiua ſignificat verum vel falſum.

Ad argumenta. Ad primum dr̄ ꝙ aliquid dr̄ perfectũ dupliciter vno modo ſimpliciter, & abſolute, cui nulla ſimpliciter pōt fieri additio. Et ſic oratio non eſt perfecta, ſed ſolus Deus. Alio mō in genere, vel ſpecie, cui nihil deeſt de requiſitis ad ſuā perfectionē in tali gñe, vel ſpecie, & ſic oratio dr̄ perfecta, & ſibi non pōt fieri additio eſſentialis, requiſita ad ſuum genus, vel ſpeciem, ſed accidentalis tm̄. Ad ſm dr̄, quod licet oīs o- E

ratio poſſit dici perfecta perfectione primaria, quæ reſultat ex debita compoſitione materiæ, & formæ eius, quæ eſt eius modus proferendi; tñ non oīs oratio eſt perfecta perfectiōne finis orationis qui eſt repræſentatio conceptus, perfecti cōplexi. Ad tertium dicitur, quod oratio non agit per modum efficientis principalis, & tanquam quod, quia hoc cōuenit ſoli ſuppoſito, tñ bene agit per modum formæ, vel inſtrumenti, vel tanquam quo. Dicitur ſecundo ꝙ ipſa præſentatur ex conſequenti intellectui ſm ſuā ſpeciem, licet non ſm ſe. Dicitur, ter- F

tio, quòd licet intellectus nō ſit paſſiuus paſſione corruptiua tñ bene eſt paſſiuus paſſione ſaluatiua, & ꝑfectiua, quia poteſt perfici per ipſum intellectum. Ad quartum dicitur ꝙ licet oratio infinita habeat nomen & uerum obliquum nō tamen rectum, quare non perfectum ſenſum generat in animo, ideo non eſt oratio perfecta, nec debuit poni in diuiſione eius. Ad quintum dicitur, ꝙ iſta ergo, vellem eſſe bonus clericus, ſi conſideretur optatiua eſt, & explicat deſiderium non eſt vera neque falſa, ſed ſi conſyderetur ut uirtualiter includit vnam indicatiuam, ſ. iſtam, volũtas mea eſt vt eſſem clericus, ſic eſt vera, vel falſa, & ita dicendum eſt de ſimilibus.

Vide 3. de aīa tca 3. 14. & ibi docto.

De pro-

A **De propoſitione, ac eius multiplici diuiſione.**

Propoſitio oratio uerum, uel falſum ſignificans indicando, ut homo currit, Propoſitionum, alia categorica, alia hypothetica.

Poſtquã Auctor determinauit de oratione, quæ eſt genus enunciationis, hic conſequenter determinat de ipſa enunciatione de qua principaliter intenditur in hoc primo tractatu. Et ipſam primo definit, ſic ſub nomine propoſitionis dicens. Propoſitio eſt oro verũ, vel falſum ſignificans indicãdo. In qua definitione
B ponitur oro loco generis uerum vel falſum ſignificans, ad differentiam orationũ imperfectarum, & aliarum perfectarum ab indicatiua, quia nulla earum ſignificat, verũ vel falſum, & ponitur indicando ad maiorem explicationem, ſ. ad oſtendendum quod ſola indicatiua dicit propoſitio, & quamuis hoc poſſit intelligi per hoc quod dicitur verum, vel falſum ſignificans, non tamen æque explicite. ideo illa pars non ſuperfluit, quamuis etiam aliqua propoſitio hypothetica non ſit indicatiua, non tamen ſignificat verum vel falſum, niſi per reductionem ad indicatiuam.

C Pro quo eſt ſciẽdũ primo, ꝙ ꝓpoſitio & enunciatio dicũt idẽ realiter, ſed differũt ratione, quid nominis. Nã dr̃ enunciatio, inquãtum penes ipsã extra intellectũ enunciat prædicatũ de ſubiecto, dr̃.n. enunciatio ab e, quod eſt extra, & nunciatio, quia ipſa eſt quaſi nuncius intellectus, nuncians cõceptum interiorẽ extra intellectũ. Sed dr̃ ꝓpoſitio inquãtum ponitur pro alio. ſ. pro concluſione inferenda in argumentatione. ſed quia idem ſunt realiter propoſitio, & enunciatio, ideo hñt eãdẽ definitionẽ eſſẽtialẽ. Vnde definitur enunciatio, quod eſt oratio in qua verum, vel falſum eſt, & hęc eſt eadem cũ definitione propoſitionis. Ideo hic definit enunciatio ſub noie propõnis, quia hic cõſyderatur in

Enũciationis, ac ꝓpõnis, diſcrimẽ.

ꝗtum ordinat finaliter ad ſyllogiſmũ. D
Secũdo ſciendũ, ꝙ ſignificare verum, eſt ſignificare aliquid ita eſſe ſicut eſt, vel aliq̃d ita non eſſe ſicut non eſt. Et ſignificare falſum, eſt ſignificare aliq̃d eſſe, vel non eſſe. aliter q̃ eſt ideo ꝓpõ ſignificat verũ qñ repręſentat aliqua cõpoſitionem adæquatę ſicut eſt & ſignificat falſum, qñ repræſentat illã compoſitionem inadæquatę, & aliter q̃ ſit. Ex quo patet, ꝙ veritas propõnis eſt adæquatio eius ad ſuum ſignificatũ, & falſitas eſt inadæquatio. Patet vlterius ꝙ primũ ſignificatum, & formale propõnis eſt compoſitio extremorum, & verũ vel falſum ſunt ſignãtum materiale, & ſecũdarium propõnis. Ipſa,n primo E ſignificat illã compoſitionẽ, & dr̃ ſignificare verum, vel falſum quantũ ad modos ſignificandi vel repræſentandi illã compoſitionem, & per hoc patet declaratio definitionis propoſitionis.

Quid verum vel falsũ ſignificare.

Tertio ſciendũ, ꝙ propõ in cõi diuiditur in propõnem categoricam, & hypotheticã. Cuius diuiſionis ratio eſt quia oĩs propõ eſt oratio vera, uel falſa. vel ergo talis oratio componit immediate ex terminis, vel ex pluribus orõnibus. ſi primum eſt categorica ſi ſm eſt hypothetica. & hãc diuiſionẽ ponit Ariſt. in lib. Perihermenias, aliter hoc mõ. enunciationum alia eſt vna ſimpliciter, quæ dr̃ categorica, alia eſt coniũctione vna, quæ dicitur hypothetica.

F Quarto ſciendum, ꝙ iſta diuiſio dr̃ dari penes ſubſtantiam propõnis, quia propõ categorica, & hypothe. differunt ſm ſuam ſpeciem, i. ſm materiã, & formam ipſarum, & ex conſequenti ſm totam ſubſtantiam, quia categorica habet ſubiectum, & prædicatum materiale ꝓ materia, & hẽt copulam verbalem pro forma. hypothetica vero habet duas cathegoricas pro materia, & coniunctionem vnientem ipſas pro forma, & per hoc patet declaratio huius diuiſionis.

Sed contra prędicta primo arguitur. Arg. Nulla diſtincta de ſeinuicẽ verificantur cum diuiſio ſemper includat oppoſitionem,

A nem,& in ea fundet; ſed propō & oratio diſtinguuntur; cum oratio ſit cōior propoſitione,igitur male dr̄ ꝙ propoſitio eſt oratio. Secundo ſic. In bona definitione nō debent poni oppoſita, ſed in iſta ponuntur verum vel falſum,quæ ſunt oppoſita,ergo nō eſt bona. Tertio ſic. Oīs oratio,q̄ ſemper ſignificat ſuum ſignificatum,ad ꝙ eſt impoſita ad ſignificandum eſt vera, ſed oīs propō repræſentat ſuum ſignificatū, vt hæc propō, homo currit, ſemper ſignificat hoīem currere, ſiue currat ſiue non,ergo omnis propō ſemper ſignificat verum, & nunquam falſum. Quarto ſic. Membra diuiſionis propōnis non ſunt oppoſita, quia vnum in alio continet vt pars alte-
B rius,quia categorica eſt pars hypotheticæ. igit illa diuiſio eſt inſufficiēs. Quinto ſic. Hæc oratio,tantum homo currit, eſt propoſitio & tamen non eſt categorica, quia continet plures categoricas, nec hypothetica,cum non ſit ibi coniūctio,veniens plures categoricas,ergo diuiſio illa eſt inſufficiens.

Solutio. Ad argumēta. Ad primū dr̄,ꝙ illa, q̄ ſunt diſtincta eſſentialiter, vt oppoſita vel diſperata de ſe inuicē nō verificant, ſed illa, q̄ diſtinguuntur accidentaliter tm̄, vt ſuperius, & inferius bene verificantur de ſeinuicem. & hoc modo ſolū diſtinguuntur propoſitio & oratio.

Ad ſm dr̄, ꝙ ſi conſyderentur oppoſita vt oppoſita ſunt, & deſtruunt ſein-
C uicem, ſic non debent poni in eadē definitione, ſed ſi cōſyderentur vt circunloquuntur aliquod ſuperius, vel explicāt diuerſas paſſiones inferiorū definiti, ſic bene ponunt diſiunctiue in eadē definitione,& ſic ponunt verū, & falſū in eadē definitione ad circumloquendū propriam paſſionē propōnis, & diuerſas paſſiones ſuorum inferiorum.

Ad tertium dr̄,quòd oratio nō dr̄ vera eo quòd repreſentat ſuum ſignificatū, ſed quia repreſentat ipſum adæquatæ. ideo maior rationis eſt falſa.

Ad quartum dr̄, quòd categorica materialiter continetur in hypothetica tāquam pertinens ad materiam eius,non D
tamen formaliter, tanquam pertinens ad formam eius, & licet ibi maneat categorica ſecundum formam eius, tamē illa forma ſe habet per modum materiæ reſpectu hypotheticæ. ideo non manet ibi formaliter,& ſic bene opponuntur illæ propōnes ſecundum formas.

Ad quintum dicitur, quòd iſta tantum homo currit,eſt formaliter categorica,quia ſolum ponit formaliter vnam categoricam præiacentem eius, ſed eſt virtualiter hypothetica,quia virtualiter & implicite continet duas categoricas coniunctas copulatiue, vt patet in reſolutione eius, quia valet tantum homo currit,ſicut,homo, & nihil aliud ab homine currit. E

De propoſitione categorica.

Propoſitio categorica eſt illa,quæ habet ſubiectum, prædicatum,& copulā, tanquam principales partes ſui, vt homo currit. in hac enim propoſitione homo currit, homo eſt ſubiectum, currit vero prædicatum, & quod coniungit vnum cum altero,eſt copula,vt patet in reſoluendo.vt homo currit,ideſt,homo eſt currens.ibi hoc nomen homo eſt ſubiectum;& currēs,prædicatum, & hoc verbum eſt,dicitur eſſe copula,quiā cōiungit vnum cum altero. Et dicitur categorica a categorizo, quod idem eſt quod prædico. vnde dicitur categorica, F
ideſt propoſitio prædicatiua. Subiectū eſt illud,de quo aliud dicitur, ſcilicet p̄dicatum. Prædicatum eſt illud; quod de altero dicitur,ſcilicet de ſuo ſubiecto.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem propoſitionis, & eius diuiſionem in categoricam, & hypotheticam, hic cōſequenter incipit determinare de mēbris illius diuiſionis, & quia propoſitio categorica pars eſt propoſitionis hypotheticæ & pars naturaliter præcedit totum,quod ipſa componit. ideo prius determinat de propoſitione categorica,

quam

A quã hypothetica, ipſã ſic definiens. Propoſitio categorica, eſt illa, q̃ hẽt vnum ſubiectũ, vnã copulam & vnum prædicatum, tanquam principales partes ſui.

Pro quo primo ſciendũ, quòd in hac definitione per hoc relatiuum illa intelligitur genus definiti, ſ. propõ: eſt n. relatiuum identitatis ſubſtantiæ, & ſupponit pro ſuo antecedente, quod eſt propõ ideo dat intelligere genus definiti. Et totum reſiduum ponitur ad differentiam hypotheticæ propõnis in qua licet ſint ſubiectum, prædicatum, & copula, non tamen tanquam partes principales ſui, ſed ſicut minus principales, & remotæ: & per ſubiectum & prædicatum, intelligitur materia propoſitionis categoricæ, & per copulam, B intelligitur forma partis, & ſua forma totius eſt eſſe vnitũ, reſultans ex vnione copulæ prædicati, & ſubiecti, ideo per hanc definitionem ſufficienter explicatur natura propoſitionis categoricæ.

Subiectũ p̃ſ. dicatũ & copula quid ſint. Secundo ſciendũ quòd in oĩ propõne categorica dr̃ aliquid de aliquo, & iõ in qualibet propõne categorica tria requiruntur. Primo illud de quo aliquid dr̃, ſ. ſubiectum, ſm eſt illud, quod dr̃ de aliquo: ſ. prædicatum materiale, tertiũ eſt illud, per quod, vel mediante quo vnum dicitur de alio, quod eſt copula vel prædicatum formale propõnis. & ideo dicitur categorica, quaſi prædicatiua, a categorizo, quod eſt idem, quod C prædico, quia ſemper ibi prædicatur aliquid de ſubiecto, & magis dr̃ prædicatiua a prædicato, quàm ſubiectiua a ſubiecto, quia prædicatũ in ipſa hẽt rõnem formæ, ſubiectum vero rationem materiæ. modo a formaliori dẽt fieri denominatio, & ideo attenditur hęc denominatio principaliter ex parte prędicati formalis quod eſt copula.

Quid ſubiectũ & prædicatũ propõnis. Tertio ſciendum q; ſubiectum propõnis dr̃ illud, de quo dr̃ aliud, ſ. prædicatum. Et prædicatum eſt illud, quod dr̃ de alio, ſ. de ſubiecto. Duplex tamen reperitur prædicatum in propõne, ſ. materiale, quod vnitur cum ipſo ſubiecto per copulam, & prædicatum formale, D quod vnit prædicatum materiale cum ſubiecto, quod eſt ipſa copula, vt in hac propõne, homo eſt aĩal, ibi hoc verbum eſt dicitur prædicatum formale & animal, dr̃ prædicatum materiale, & quandoque in propõne, prædicatũ materiale, & formale ſecundum vocem, & realiter diſtinguuntur, quandoq; vero differunt ratione tantum, & non ſecundum vocem, vt hic, homo currit.

Propõ de ſecũdo & tertio adiacente. Quarto ſciendum q; propõnum categoricarum, quędam ſunt de eſt, ſecundo adiacente in quibus nõ ponitur aliquo prædicatum materiale, pręter illud verbum eſt, vt hic, homo eſt. Aliæ ſunt propõnes de tertio adiacente, in quibus p̃ter illud verbum eſt ponitur prædicatũ E aliud materiale, vt hic homo eſt aĩal, & in propõnibus de tertio adiacente prædicatum materiale, & formale ſecundũ vocem diſtinguuntur, & formaliter, ſe in illis de ſecundo adiacente non diſtinguuntur realiter, ſed ratione tantum, probatur, quia tale verbum ſignificat, quendam actum per modum fluxus, & fieri, & importat illum vt fluit ab agente, & recipitur in patiẽte, ratione cuius verbum ſignificat per modũ actionis, vel paſſionis, & dicibilis ab alio. & de ratione actus, verbum dicit id quod vnitur cum ſubiecto, & habet orationem prædicati materialis ſed inquantũ reſpicit id cuius eſt, ſcilicet id, a quo fluit, vel in quo recipitur, eſt vnitiuum, ſui ipſius F ad ſubiectum, & habet rõnem prædicati formalis, ideo in propõne de ſecundo adiacente prædicatum materiale, formale, ratione diſtinguuntur.

Sed contra prędicta arguitur primo. Tantũ ſunt duæ partes principales orationis, ſ. nomen & verbum, ergo propõ categorica nõ hẽt tres partes principales.

Argu. Secundo ſic. In iſta propõne, homo eſt, non reperiuntur ſubiectum, & prædicatum, & copula & tamen eſt categorica, igitur definitio non conuenit omni contento ſub definito.

Tertio ſic. In iſta propõne homo eſt

A eſt homo, homo eſt ſubiectum, & tamē de ipſo non dr̄ aliud, cum idem prædicetur de ſeipſo, ergo male definitur ſubiectum, quòd eſt de quo aliud dicitur.

Quarto ſic. Subiectum, & p̄dicatum opponuntur, quia de rōne ſubiecti eſt eſſe ſub, & prædicati eſt eſſe ſupra, ergo prædicatum non pōt dici de ſubiecto.

Quinto ſic. Idē nō pōt eſſe definiēs, & definitum reſpectu eiuſdē, quia ſi ſic, idē ignotius & notiꝰ eſſet reſpectu eiuſdē, ſed ſubiectū definitur p̄ prędicatū, ergo male definit̄ p̄dicatū p̄ ſubiectum.

Ad argumēta. Ad primum dr̄, ꝙ licet ſint tm̄ duæ partes orationis eſſentialiter diſtinctæ quantum ad modos ſignificandi, ſ. nomen & verbum tn̄ ſunt plu- B res accidentaliter diſtinctæ. ſ. quantum ad ſitum & numerum earum in propōne, & ſic diſtinguitur prædicatum materiale, & ſubiectum propoſitionis.

Ad ſm̄ dr̄, quod licet in illa propōne, hō eſt, prædicatum, & copula nō diſtinguantur ſm̄ vocem, & realiter tn̄ diſtinguūtur rōne vt prius viſum eſt. & ideo poteſt reſolui in iſtā, homo eſt ens, vbi prædicatum, & copula vocaliter diſtinguuntur, & ſimiliter quęlibet propō, in qua ponitur nomen & verbum tantum poteſt reſolui per participium illius verbi, & per hoc verbum eſt, vt homo legit. ideſt homo eſt legens.

Ad tertium dr̄, quòd in illa, homo eſt C homo, licet prædicatum non ſit realiter aliud a ſubiecto, eſt tamen aliud ſm̄ ſitum & numerum vocis, & hoc ſufficit, quia non ſumitur hic aliud proprie vt dicit diuerſitatem eſſentialem.

Ad quartum dr̄, ꝙ ſubiectum & prædicatum accepta formaliter, quantū ad intentiones ſubiecti & p̄dicati, opponūtur, ideo iſta eſt impoſſibilis, ſubiectum eſt p̄dicatum, tn̄ ipſa accepta materialiter q̄tum ad illud, qđ ſunt, non opponūtur, & hoc modo vnum dicitur de alio.

Ad quintum dicitur, quod licet in entibus abſoluti idem non ſit definiens & definitum, tamen bene eſt in relatiuis, in quibus vnū pōt eſſe magis, & minus notum altero ſecundum diuerſas ratio- D nes. & huiuſmodi ſunt ſubiectum & p̄dicatum, & ideo per ſe inuicem conuenienter poſſunt definiri.

Diuiſio propoſitionis categoricæ, in vniuerſalem particularem, indefinitam, & ſingularem.

Propōnum categoricarum, alia vniuerſalis, alia particularis, alia indefinita, alia ſingularis. Propoſitio vniuerſalis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus cōmunis ſigno vl̄is determinatus. Vel propoſitio vniuerſalis eſt illa, q̄ omni, aut E nulli in eſſe ſignificat, vt omnis homo currit, nullus homo currit. Terminus communis eſt qui aptus natus eſt prædicari de pluribus vt homo eſt terminus communis, quia prædicatur de Socrate, & Platone, & de vnoquoque homine. Signa vniuerſalia ſunt hæc omnis, nullus, nihil, quilibet, alter, uter, neuter, & ſimilia.

Poſtquam Auctor pręmiſit definitionum propōnis categoricę, hic conſequēter Auctor eā diuidit per vniuerſalem propōnem, particularem, & indefinitā, & ſingularem. Cuius diuiſionis ſufficiētia ſic haberi poteſt, quia in omni propōne categorica eſt ſubiectum, prędicatum & copula, vel ergo ſubiectum eius F tenetur pro unico ſuppoſito, & ſic eſt ſingularis, uel pro pluribus. & hoc dupliciter, uel tenetur ſub q̄titate indeterminata per ſignū, & ſic eſt indefinita, uel ſub quantitate determinata per ſignū & hoc dupliciter, qa uel illud ſubiectū determinatur per ſignū uniuerſale, & ſic eſt uſ̄is, uel per ſignum particulare, & ſic eſt particularis. Et dr̄ iſta diuiſio ſummi ex parte quantitatis propōnis. Solut.

Primo ſciendum quòd quātitatis p̄pōnis eſt diſpoſitio ſubiecti qua menſuratur acceptio eius pro unico uel pro pluribus. Et dicitur iſta diſpoſitio quātitas

A titas tranſumptiue per ſimilitudinem, quia ſicut quãtitas proprie dicta eſt mẽſura ſubſtantiæ ſic iſta eſt menſura ſubiecti ꝓpoſitionis. Et quia iſta diuiſio ſumitur ex parte diſpoſitionis, ſubiecti ꝓpoſitionis, ut patet ꝑ ſufficientiam eius, ideo ſumitur ex parte quantitatis, & iterum quia illa quantitas ſe tenent ex parte ſubiecti & materiæ, licet immediate ſumatur ex parte quãtitatis. Ex quo patet ꝙ nõ eſt diuiſio gñis in ſuas ſpecies, quia illa diuiſio ſemper fit per formales drĩas, quod non conuenit illi diuiſioni, ſed magis eſt diuiſio ſubiecti accidentia.

Quid nã vl'is propõſit, & q̃ ipsi, cõſtituãr.

Sc̃do ſciẽdũ ꝙ ꝓpoſitio uniuerſalis, eſt ĩ qua ſubijcitur terminus cõis ſigno uniuerſali determinatus, ut oĩs hõ currit. Et ad ipſum requirit̃ primo quod ibi ſit terminus cõis, cõmuniter tẽtus, defectu cuius iſta non eſt uniuerſalis, oĩs hõ B eſt totum ĩ quãtitate, ſed ſingularis, qa licet nõ ẽm ſe ſit terminis cõis, tñ ibi capitur ſingulariter pro ſeipſo, non diſtributo ĩ ordine ad ꝑdicatũ ideo illa propoſitio eſt ſingularis. Sc̃do requirit ꝙ diſtribuatur per ipſum, & teneatur uniuerſaliter, defectu cuius iſta non eſt uniuerſalis, nõ oĩs hõ currit, ſed particularis, qa illud ſignũ oĩs, non diſtribuit ſubiectũ, ſed per negationẽ impeditur actio eius. & ſic patet ꝙ in propoſitione uniuerſali requiritur terminus vniuerſalis uniuerſaliter tẽtus, & qđ ſit uninerſalis hẽt ex parte ſui ſignificanti, & qđ ſit uniuerſaliter tẽtus habet a ſigno uniuerſali, & ab C hoc ultimo ꝓpoſito dicitur uniuerſalis.

Tertio ſciẽdũ ꝙ ad notificandum definitionẽ propoſitionis uniuerſalis Auctor notificat terminum cõem & ſigna uniuerſalia. Vnde terminus cõis eſt aptus natus ꝑdicari de plurib. Et huius rõ eſt, qa terminus cõis, dr̃ cuius ſignificatũ eſt communicabile multis, ſicut homo ſignificat humanitatẽ, q̃ communicabilis eſt Socrati, & Platoni, & ſic de alijs, & quia tale ſignificatũ cõe eſt repertũ ĩ multis actu uel aptitudine, ideo terminus communis poteſt ꝑdicari de multis, & communitas eius attenditur ex parte ſui ſignificati, & non ex parte uocis, quia eſt parte uocis homo non hẽt maiorem communitatẽ quam Socrates. D

Quid ſignũ vniuerſale.

Quarto ſciendum ꝙ ſignũ uniuerſale dr̃ qđ facit terminum, cui iungitur teneri uniuerſaliter pro oĩbus ſuis ſuppoſitis, vel eſt ſignum qđ ſignificat qm̃ uniuerſaliter. i. ꝙ terminus, cui, addit̃ teneatur uniuerſaliter, & diſtributiue, & ſignorum, q̃dã ſignificant uniuerſaliter, & affirmatiue, alia uniuerſaliter & negatiue. Ex quo patet ꝙ ſignũ uniuerſale eſt q̃dam diſpoſitio ſubiecti non tñ abſoluta dicens quali ſit ſubiectum ẽm ſe, ſed eſt diſpoſitio reſpectiua. dicens qualiter ſubiectum ſubijcitur prædicato, & ꝓpter hoc reperta fuerunt, & per hoc patet prima diuiſio propoſitionis categoricæ, & definitio primi membri eius.

Argu.

Sed contra ꝑdicta primo arguit̃. Mẽbra diuiſionis propoſitionis categoricæ E non ſunt oppoſita, igitur &c. Antecedẽs patet, qa particularis propoſitio continet in uniuerſali, igit̃ illę nõ ſunt oppoſitæ vel oppoſita eſſent in eodem. Sc̃do ſic. In iſta, cuiuslibet hõis aſinus currit, ſubijcit̃ terminus cõis ſigno uniuerſali determinatus & tñ eſt ĩdefinita. igit̃ definitio ꝓpoſitionis uniuerſalis conuenit alijs a definito. Tertio ſic, iſta eſt vniuerſalis, nihil eſt in burſa, & tñ nõ ſubijciũtur termin⁹ cõis, ſed tm̃ modo ſignũ uniuerſale, ſ. nihil igitur contra illam definitionẽ. Quarto ſic. Iſta eſt uniuerſalis, nõ homo currit, cũ ſit cõtradictoria iſti⁹, F hõ currit, & tñ ibi non ponitur ſignum uniuerſale igitur in illa definitione male ponitur ſigno uniuerſali determinatus. Quinto ſic, Oẽ uniuerſale ꝑdicat̃ de multis ſed nullũ ſignũ ꝑdicatur de multis igitur nullum eſt ſignum uniuerſale.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur quòd propoſitio particularis, licet ẽm ſuum ſignificatum cõtineatur in vniuerſali, non tamen formaliter, & ſecundum uocem, ideo formaliter bene opponuntur pœnes uniuerſale. & particulare Ad ſecundum dicitur ꝙ iſta, cuiuslibet hominis aſin⁹ currit, eſt duplex ſubiectũ, ſ.

ſubiectum

A ſubiectum locutionis, quod reddit ſuppoſitum verbo, & ſubiectum diſtributionis, qđ ibi diſtribuitur per ſignum vl'e, rõne primi eſt indefinita, rõne ſecundi eſt vniuerſalis, ſed quia enuntiatio ſimpliciter denominatur quanta ex parte ſubiecti locutionis, quod proprie eſt ſubiectũ enuntiationis, ideo eſt ſimpliciter indefinita, & ſimiliter dicendũ eſt de iſtis, cuiuslibet hoĩs oculus ex dexter oẽm hoĩem videt, Socrates ad tertiũ dr̃, ꝙ licet in iſta, nihil eſt in burſa non ponatur explicite terminus cõis, tñ virtualiter ponitur & implicite in illo ſigno nihil qđ includit terminum ſuę diſtributionis. ſ. ens. Ad quartum dr̃, ꝙ in

Solutio.

B iſta non hõ currit, licet nõ ponatur formaliter ſignũ vl'e, tñ ibi ponitur diſtributio ex conſequenti rõne negationis, q̃ per ſe primo negat veritatẽ huius ꝓpoſitionis, hõ currit, & per hoc remouetur prædicatũ a quolibet ſuppoſito ſubiecti, qa hoc requiritur ad falſitatem huius, hõ currit, & ideo ex cõſequenti ponit iſtã, nullus hõ currit, & diſtribuit ſubiectum Ad quintum dr̃, ꝙ nullum vl'e ſignum eſt vniuerſale in prædicãdo, ſed bene in diſtribuendo, quod ſufficit, vt aliqua dicantur ſigna vniuerſalia.

Quid particularis ac indefinita propoſitio ſit.

Propoſitio particularis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus communis, ſi-

C gno particulari determinatus, vt aliqs homo currit, quidam equus mouetur. Signa particularia ſunt hæc, aliquis quidam, reliquus, alter & ſimilia. Propoſitio indefinita eſt illa in qua ſubijcitur terminus communis, nullo ſigno determinatus, vt homo currit.

Poſtq̃ auctor determinauit de ꝓpoſitione vniuerſali, q̃ inter alias hẽt perfectionem q̃titatem eo, ꝙ ſubiectũ eius teneatur in actu, & ſm modum enunciandi ꝓ oĩbus ſuis ſuppoſitis, qđ nõ ſit in alijs, hic conſequenter auctor determinat de propoſitione particulari, & indefinita, & qa propoſitio particula-

D ris hẽt quantitatem ſui ſubiecti determinatam per ſignũ non aũt indefinita, ideo prius determinat de particulari ipſam ſic definiẽs, propoſitio particularis eſt illa, ĩ qua ſubijcit̃ termin' cõis ſigno particulari determinatus, vt q dam hõ.

Primo ſciendũ, ꝙ in ꝓpoſitione particulari ſubiectũ contrahitur ad ſtãdũ ꝓ aliqua parte eius, ſiue pro aliquo ſuo ſi particularium, & inde dr̃ particularis, & qa terminus diſcretus non hẽt aliq̃ partem ſubiectiuã ſub ſe, ideo nõ habet cõtrahi ſtandũ pro aliquo eius particulari, nec põt eſſe ſubiectum alicuius propoſitionis particularis, ideo oportet, ꝙ in ea ſubijciat̃ terminus cõis, & qa terminus cõis non hẽt de ſe maiorẽ determinationẽ ad ſtandũ ꝓ natura ſimplici

Particularis ꝓpoſitio, & eius ſubiectum.

E q̃ pro particularibus, nec ad ſtando ꝓ oĩb. ſuppoſitis ſimul, vel pro aliquibus tm̃, ideo ad determinandum ipſum pro aliquo particulari eius requiritur, ꝙ ſit determinatus per ſignum particulare.

Secundo ſciendũ ꝙ ſignum particulare eſt diſpoſitio ſubiecti, determinãs ipſum pro parte indeterminata eius. ſ. ꝓ indiuiduo vago ĩ ordine ad prædicatum, & inde dr̃ particulare a parte, quia contrahit terminũ ad aliq̃ partem eius, vt dicendo, quidã hõ currit, illud ſignũ quidam determinat hoĩem ad indiuiduũ eius, licet indeterminatum, hõ. n. remoto illo ſigno non haberet talem determinationem, ſed poſſet indifferẽter accipi pro natura cõi, vel pro ſuppoſi-

F tis, & non eſt ſignum, particulare diſpoſitio abſoluta ſubiecti, ſed eſt diſpoſitio reſpectiua ſubiecti, dicens qualiter ſubiectum prædicato ſubijcitur ſicut dictũ eſt de ſignis vniuerſalibus.

Tertio ſciendũ quòd propoſitio indefinita eſt illa, quia in ſubijcit̃ terminus cõis ſine ſigno, vt hõ currit. Cuius ratio eſt, quia propoſitio indefinita eſt in determinata ſecundum quãtitatem, & acceptionem ſui ſubiecti, & quia terminus ſingularis ſemper habet determinatam acceptionem, quia tenetur pro

Indefinita propoſitio.

vnico

A vnico determinato ſuppoſito ió ĩ ꝓpoſitione indefinita non pt ſubijci terminus diſcretus, ſed ibi requirit terminus cõis: & quia terminus cõis acceptus cũ ſigno vniuerſali, vel particulari, ſemper habet determinatã quãtitatẽ. ideo ad ꝓpoſitionẽ indefinitã requiritur, & talis terminus ponatur ſine ſigno, determinãte ipſũ ad certã quantitatẽ menſurando acceptionẽ ei, ꝑ vnico ſuppoſito, vel ꝑ pluribus, & ad ꝓpoſitionẽ indefinitã, & particularẽ requiritur, ꝙ ſit ibi terminus cõmunis cõmuniter tentus, defectu cuius hæc non eſt indefinita, homo eſt ſpẽs, quia homo ibi tenetur ſimpliciter.

Quarto ſciẽdũ ꝙ ꝓpoſitio indefinita nõ dr̃ indefinita, q̃a nõ habeat determinatã quãtitatẽ ſm rem, & intellectũ, q̃a

B *Vnde dicatur ꝓpoſitio indefinita.* omnis ꝓpoſitio ſm rẽ habeat determinatã quãtitatẽ cũ in ea ſit determinata acceptio ſui ſubiecti, ſed dr̃ indefinita, quia acceptio ſui ſubiecti nõ eſt determinata ad certam quãtitatẽ ſecũdum modũ enunciãdi, quę ꝓuenit ex diſpoſitione ſubiecti ꝑ ſignũ vniuerſale, uel particulare. Ideo dr̃ indefinita, ideſt indeterminata, q̃a ſubiectum eius nõ eſt determinatũ ſigno vniuerſali vel particulari ad aliquã quãtitatẽ, & licet ſubiectũ eius ſupponat determinate quãtum ad illud, pro quo verificatur locutio, tñ quantum ad modum enunciandi tenetur indeterminate, quia non determinatur per ſi-

C gnum, & per hoc apparent definitiones propoſitio nõ particularis, & indefinitę.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Hæc eſt particularis non omnis homo currit, & tamen ibi non eſt terminus cõmunis ſigno particulari determinatus igitur contra definitionem.

Secundo ſic. Nullum cõius põt determinare minus cõe, cum ſit magis determinatum quam ſic cõius, ſed ſignũ particulare eſt cõius, & minus determinatum qui terminus cõis quia põt applicari ad quemlibet terminum cõem, ergo non põt determinare terminum cõem.

Tertio ſic. Signum particulare non remouet communitatem termini communis, quia quidam homo verificatur de tot hominibus, ſicut homo, ergo ſignum particulare non contrahit terminum communem ad aliquã eius partẽ. D

Quarto ſic hæc eſt indefinita. Sortes eſt dictio diſſyllaba, quia Socr. ibi tenetur pro vocibus prolatis a diuerſis hominibus, & poteſt pro qualibet uerificari, & tamen ibi non ſubijcitur terminus communis, igitur in indefinita non ſemper ſubijcitur terminus communis.

Quinto. Iſta eſt indefinita, tantum homo currit, & tamen ibi non ponitur terminus communis ſine ſigno, igitur &c. *Solut.*

Ad argumẽta. Ad primum dr̃, ꝙ licet in iſta, non omnis homo currit, non ſit ſignum particulare formaliter, tñ ibi eſt virtualiter rõne negationis: remouentis vniuerſalitatem ſigni uniuerſalis ſequentis, & ponentis ex cõſequenti particularitatem. Ad ſecũdum dr̃, ꝙ licet ſignum particulare ſit minus determinatum ſm ſpeciem q̃ terminus communis, quia applicabile eſt indifferenter ad omnes ſpecies, tñ eſt magis determinatum ſm numerum, & quo ad hoc poteſt contrahere terminum cõem ad aliquam partem eius. Ad tertium dr̃, ꝙ licet ſignum particulare non contrahat terminum cõem ad partem determinatam eius. ſ. ad indiuiduum ſignatum, tñ bene contrahit ipſum ad partem indeterminatam, & licet quidam homo, uerificetur de tot ſuppoſitis de quot homo, non tñ poteſt teneri pro natura ſimplici, ſicut homo per ſe ſumptus, ideo eſt ibi determinatio quã tum ad acceptionem, & prædicationem indiuidui. vnde quidam homo, non prędicatur de multis hominibus, niſi æquiuoce, licet bene ꝑdicatione ſpeciei. Ad quartum dr̃, ꝙ ſi Socr. ſumat̃ ꝑ uno ſuppoſito eſt terminus diſcret⁹: ſed ſi ſumat̃ loco vnius vocis impoſitæ ad ſignificandum omnes ſimiles voces in ꝓlatione, ſicut ſumitur in hac, Sortes, eſt dictio diſſyllaba, ſic habet rationem termini communis, & ideo illa eſt indefinita, & Socr. ibi ſupponit determinate. Ad quintum dr̃, ꝙ licet in iſta, tm̃ homo currit, ſit

(Right margin, beside the text: E, F.)

A ſit ſignum excluſiuum, non tñ ſignum vſe, vel particulare diſponens ſubiectũ ſm vniuerſalitatem vel particularitatẽ, & de illo ſolum eſt hic ad propoſitum.

De propoſitione ſingulari, & eius ſubiecto.

Propoſitio Singularis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus ſingularis vel diſcretus, vt Socrates currit vel terminus cõis cũ pro nomine demonſtratiuo primitiuæ ſpeciei, vt iſte homo currit. Terminus ſingularis vel diſcretus eſt qui aptus natus eſt prædicari de vno ſolo vt Socrates de ſeipſo.

Poſtquã determinatum eſt de propoſitione vniuerſali, particulari, & indefinita, hic conſequenter Auctor determi- B nat de ꝓpoſitione ſingulari. Ratio ordinis eſt, q̃a in tribus primis ſubijciuntur terminus cõis cõiter acceptus, qui ſemper põt teneri pro multis. in ſingulari vero ſubijcĩt terminus ſingulariter captus, qui non põt tenere pro pluribus, ideo in illis tribus eſt perfectior quantitas ſubiecti q̃ in ſingulari, ratione cuius inter has propoſitiones auctor vltimo determinat de ſingulari ipſam ſic definiens. Propoſitio ſingularis eſt illa, in qua ſubijcitur terminus diſcretus vel cõis cum pro nomine demonſtratiuo.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ in pro- C poſitione ſingulari ſubiectũ debet teneri ſingulariter, & pro vno tm̃ ſic, quòd non poſſit teneri pro pluribus, ratione cuius ipſa dicitur ſingularis. Et, q̃a omnis terminus communis, communiter acceptus tenetur pro pluribus in actu vel in aptitudine, ideo in propoſitione ſingulari non põt ſubijci terminus communis, communiter acceptus, ſed ibi requiritur terminus diſcretus, qui ſolũ ſumitur pro vno vel aliquod ſibi æquiualens, quod etiã tenetur ſingulariter, & pro vnó tantum, ſicut eſt terminus cõmunis. ſumptus cum pronomine demonſtratiuo, quod quidem pronomen contrahit terminum communem ad vnum ſuppoſitum determinatum. D

Secundo ſciẽdũ ꝙ quatuor modis fit propõ ſingularis. Primo modo, qñ ibi ſubijcĩt terminus diſcretus, vt Socr. currit. Scdo modo, qñ ibi ſubijcĩt terminus cõis, cũ pronoie demonſtratiuo, vt iſte hõ currit, qđ debet intelligi de pro nomine demonſtratiuo primitiuo, & non deriuatiuo, q̃a hæc eſt indefinita, mea tunica eſt alba Tertio qñ ſubijcitur terminus cõis captus pro natura ſimplici ſignificata ꝑ ipſum, vel habens ſuppoſitionem ſimplicẽ, vt homo eſt ſpecies, aĩal eſt genus. Quarto, qñ ſubijcitur aliquod dictum, quod ſolum ſupponit ꝓ vno ſingulari dicto, vt hic, hominẽ currere eſt poſſibile, vel hic, hominem eſſe animal eſt neceſſarium, eſt propoſitio vera, ſimiliter in omnibus modalibus. E

Quatuor modis fit ſingularis propoſitio.

Tertio ſciendum, ꝙ cum dr̃ hoĩem currere eſt poſſibile, illud dictum quod eſt hoĩem currere, accipitur pro ſeipſo in defectu vnius vocis, q̃ non eſt impoſita ad ſignificandum ipſum. ideo ſupponit pro tali dicto, nec põt ſupponere, nec appellare pro aliquo alio dicto, ſicut non põt ſumi ꝓ iſto dicto, aſinum moueri, vel hoĩem eſſe aſinũ. iõ tenetur ſingulariter, & reddit propoſitionẽ ſingularẽ, & licet ibi nõ ſubijciatur terminus diſcretus formaliter, tñ ibi ſubijcĩt virtualiter, & æquiualenter, & ſimiliter in alijs ſingularibus Vnde ad declarationẽ definitionis propoſitionis ſingularis, hic definitur terminus diſcretus. F

Quarto ſciẽdum, ꝙ terminus diſcretus eſt qui eſt aptus natus prædicari de vno ſolo. Cuius ratio eſt q̃a terminus diſcretus hẽt ſignificatum incõmunicabile, quod eſt diſcretũ. i. diſtinctũ ab alijs, ſed incõicabile non conuenit pluribus actu, vel aptitudine. & quia ab eſſe in pluribus ſumitur dici de pluribus, ideo terminus diſcretus non põt dici de pluralibus, ſed tantum de vno ſolo. ſ. de ſeipſo, vnde patet ꝙ idem ſunt terminus diſcretus ſecundum Logicum, & nomen proprie qualitatis ſm Grammaticum, ſicut idem ſunt terminus cõmunis

Aduerte, ꝙ declaratur hic definitio termini ſingularis.

A munis, & nomẽ appellatiuũ. Nomẽ eñ appellatiuũ habet ſignificatũ cõmunicabile mul i, ꝓpriũ vero incõmunicabile, & p hoc patet declaratio d finitionis ꝓpoſitionis ſingularis, & termini diſcreti.

Sed cõtra prædicta arguit. Iſta eſt ſingularis in homo eſt ſpecies, & tñ ibi nõ ſubijcitur terminus diſcretus vel terminus cõis cũ ꝓnomine demonſtratiuo, ergo contra diffinitionem propoſitionis ſingularis.

Argu. Secundo ſic. Iſta eſt ſingularis, omnes Apoſtoli Dei sũt duodecim, & tñ ibi nõ ſubijcit terminus diſcret⁹, nec formaliter, nec virtualiter, qa ſubiectum actu teneť ꝓ plurib⁹, ergo definitio eſt mala.

B Tertio ſic. In iſta totus, Soc. eſt albus ſubijcit terminus diſcretus. & tamen nõ eſt ſingularis, qa æquiualet iſti quęlibet pars Socra. eſt alba, modo ęquiualentes ſunt eiuſdem quãtitatis, ergo definitio conuenit alijs a definito.

Quarto ſic. Nullũ indeterminatũ cõtrahit terminũ cõmunẽ ad ſtandũ ꝓ aliquo vno ſingulari diſcreto, ſed ꝓnomen demonſtratiuũ eſt indeterminatũ, qa ſignificat ſubſtantiam infinitam: & põt demonſtrare gñaliter oẽ ens reale, vel rationis, igitur terminus communis ſumptus cum pronomine demonſtratiuo non facit propoſitionem ſingularem.

Quinto arguitur ſic. Socrat. eſt terminus

C diſcretus, & tamẽ prædicatur de iſto Socr. & de illo, ergo terminus diſcretus non prædicatur ſolum de vno ſolo.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primũ dr̃, ꝙ in iſta hõ eſt ſpecies, nõ ſubijcit terminus diſcretus formaliter, ſed bene virtualiter, qꝛ hõ, ibi teneť ſimpliciter ꝓ natura ſimplici, in ſe accepta p modũ vnius diſcreti, & habet modũ ſingularis vnius reſpectu huius ꝓdicati ſpecies, qđ cõuenit ſibi ſcđm ſe, & nõ ea parte, qua communis eſt ſuis inferiorib. ſed ĩquãtũ differt ab eis.

Ad ſecundum dicitur, quod ſi in iſta omnes Apoſtoli Dei sũt duodecim. omne ſumatur diſtributiue, vel ſincategoreumatice ẽ vniuerſalis, & falſa. & ſi collectiue, vel categoreumatice eſt ſingularis & vera, & licet ſubiectum ibi teneať

D actu pro pluribus, tñ illa plura accipiuntur v collecta p modum vnius diſcreti, vt ſunt vnum ſubiectum huius numeri duodecim, & ſic eſt ibi virtualiter terminus diſcretus vel ſingularis. Ad tertiũ dicitur, quod ſi in illa totus Socra. eſt albus, ſi totus, teneatur collectiue pro perfecto, eſt ſimpliciter ſingularis, ſed ſi teneatur diſtributiuę pro partibus integralibus vt tantum valet, ſicut quælibet pars, tunc eſt virtualiter vniuerſalis, ſed adhuc eſt formaliter ſingularis. Ad quartum dicitur, ꝙ pronomen conſyderatum ſecundum ſuos modos ſignificandi eſſentiales, qui sũt ſignificare per modum ſubſtantiæ indeterminate, & determinabilis, eſt indeterminatum, nec poteſt determinare, nec contrahere terminum communem, ſed ipſum conſyderatum quãtum ad ſuos modos ſignificandi accidentales, qui ſunt relatio, vel

E demonſtratio, virtute demonſtrationis contrahit terminũ communẽ, cui addiť, ad ſtandũ ꝓ vno ſuppoſito determinato. Ad quintũ dr̃, quod licet Socr. dicatur ęquiuoce de iſto, & de illo, non tamẽ vniuoce ſcđm vnã rationẽ, & licet illę Socr. & alius habeant eãdẽ rationẽ communẽ, vt qa conueniunt in nomine hominis, non tamen vt conueniunt in hoc nomine Socra. ſignificat eos ſecundum idem ſignificatum, nec ſecundum eandem impoſitionem uocis.

F

Diuiſio propoſitionis in affirmatiuam, & negatiuam, & quid vtraque ſit.

Propoſitionũ categoricarũ alia affirmatiua, alia negatiua, affirmatiua eſt illa, in qua prædicatum coniungitur cum ſubiecto, vt homo currit, Negatiua eſt illa, in qua predicatum remouetur a ſubiecto, vt homo non currit.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionem propoſitionis categoricæ, ſumptam

A ex parte quantitatis & materiæ eius, & etiã poſuit definitiones mẽbrorum eius, hic cõſequẽter ponit aliã diuiſionẽ propoſitionis categoricæ, quæ ſe tenet ex parte formæ, & qualitatis eſſentialis propoſitionis, dicens ꝓpoſitionũ alia affirmatiua, alia negatiua. Cuius diuiſionis ratio eſt q̃a in oĩ ꝓpoſitione categorica eſt compoſitio prædicati, & ſubiecti, vel ergo ibi cõpoſitio eſt ſecundũ voces tantũ, & ſic eſt negatiuo, vel fit ſecũdum voces, & ſignificata, & ſic eſt affirmatiua.

Diuiſio gñis in ſuas ſpecies.

Pro quo ſciendum primo, q̃ in omni voce complexa eſt compoſitio plurium vocem ſignificatiuarum. Et quia omnis propoſitio categorica eſt quędam uox complexa ex ſubiecto, & prędicato, ideo B in qualibet categorica eſt compoſitio ſubiecti & prædicati. Sed ſubiectum qñque componitur cum prædicato ſecundum vocem & ſignificatum ſimul, vt hic homo eſt animal, ibi eſt compoſitio hominis, & animalis ſecundum voces, & ibidem, ſignificatur compoſitio eorum ſm ſignificata. Qñque vero componuntur ſubiectum & prædicatum ſecundum voces tãtum, & ibi ſignificat̃ diuiſio eorum quãtum ed ſignificata, vt hic, homo non eſt aſinus ſignificatur diuiſio, & remotio ſignificatorum hominis, & aſini.

Quid ꝓpõ affirmatiua.

Secundo ſciendum, q̃ propoſitio affirmatiua eſt illa, in qua prædicatũ affirmat̃ de ſubiecto, vt hõ currit, & ponit̃ il C la, loco generis, & reſiduũ ad dr̃iam propoſitionis negatiuæ, in qua prædicatum non affirmat̃ de ſubiecto. Et dr̃ aliquid affirmari de ſubiecto aliquo, qđ cõponitur cũ ipſo mediãte copula verbali non negata. Et q̃a in ꝓpoſitione affirmatiua prædicatũ cõponit̃ cum ſubiecto mediante copula verbali ſine negatione, & ibi deſignatur compoſitio ſubiecti & prædicati, ideo in ipſa prædicatũ cõponitur cum ſubiecto, non eſt tñ intelligẽdum de intentionibus ſubiecti, & prædicati, q̃ componantur inter ſe, ſed dẽt intelligi de reb⁹ ſubiecti intẽtionib. illis.

Quid ꝓpõ negatiua.

Tertio ſciendum, q̃ propoſitio negatiua eſt illa, in qua prædicatum remouetur à ſubiecto, vt homo non currit. Ratio D eſt, quia illud dr̃ remoueri a ſubiecto qđ ſolum componitur cũ eo ſm vocem, & eius denotatur diuidi, & ſeparari ab eo ſecundum rem, & ſic eſt in negatiua, vt prius dictum eſt. ideo in ea prædicatum remouetur a ſubiecto ſecundum modũ enunciandi. ſ. mediante negatione compoſitionis deſignatæ per verbum eſt, & per hoc differunt propoſitio affirmatiua, & negatiua. Ex quo patet, quòd ꝓpoſitio affirmatiua, & negatiua inter ſe differunt ſecundum ſpẽm. Cuius ratio eſt, quia quæcunque differunt ſecundum ſuas formas eſſentiales ſic, quòd dr̃ia ſumat̃ ab illis formis eſſẽtialib. dummodo conueniant in gñe, differunt in ſpẽ, ſed dr̃ia propõnis affirmatiuæ, & negatiuæ E ſumitur ſecundum ſuas formas eſſentiales, quia ſumitur ex parte cõpoſitionis, quę eſt forma eſſentialis categoricæ, iõ propoſitione illę ſpecie differunt, & ideo diuiſio prius poſita eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies ſecundum modum.

Ratio quare affirmatiua, & negatiua differunt ſpecie. *(margin: tiua, & eius ab affi matiua diſcimẽ.)*

Quarto ſciẽdũ, quòd affirmatio, & negatio dupliciter accipiũtur. Vno modo formaliter, ſ. affirmatio ꝓ compoſitione affirmatiua prædicati cũ ſubiecto, negatio, ꝓ cõpoſitione negatiua eo ũdẽ, quę fit p negationẽ appoſitã verbo capiẽdo negationẽ ꝓ aduerbio negandi, & iſto modo affirmatio, & negatio ſunt dr̃ię eſſẽtiales enũciationis categoricę. Alio modo materialiter. ſ. affirmatio pro oratione affirmatiua. & negatio ꝓ orõne ne F gatiua, & hoc modo sũt ſpecies enunciationis, & ad Ariſt. definiunt̃. Affirmatio eſt enunciatio alicuius de aliquo Negatio vero eſt enunciatio alicuius ab aliquo. & capiendo iſto modo, diuiſio pręſens fit in ſpecies, ſed capiendo affirmationem & negationem primo modo formaliter, ſic fit per differẽtias formales.

Affirmatio, & negatio quod & qua rõne ſint eſſentiales dr̃iæ ex 1. Periher. c. 5.6.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Nulla oratio, in qua deſtruitur forma compoſitionis, eſt propoſitio, ſed negatiua eſt huiuſmodi, quia negatio deſtruit cõpoſitionem, quæ eſt forma ꝓpoſitionis, igit̃ nulla ꝓpoſitio eſt negatiua.

Secundo

A Secundo ſic Hæc eſt categorica, quod libet eſt, vel non eſt, & tñ non eſt affirmatiua, vel negatiua, quia vnum membrum affirmatur, & aliud negatur, & ſic non dēt magis dici affirmatiua quam negatiua. igitur contra diuiſionem datam.

Tertio ſic. Hæc eſt affirmatiua. Socr. q non currit mouetur, & tñ ibi prædicatū non affirmatur de ſubiecto, cū ibi ſit negatio negans præcedens prædicatum, ergo male definitur propō affirmatiua.

Quarto ſic. Vbi p̄dicatum componit cum ſubiecto non remouet ab eo, ſed in propōne negatiua prædicatū componit cum ſubiecto, cum hoc ſit de ratione propoſitionis, igitur non remouetur prædicatum a ſubiecto, igitur &c.

B Quinto ſic. Hæc eſt negatiua, hō non eſt animal, & tamen prædicatum non remouetur a ſubiecto, cum impoſſibile ſit animal remoueri ab homine, igitur &c.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd licet in propōne negatiua deſtruatur cōpoſitio ſignificatorum ſubiecti, & prędicati, non tñ deſtruitur copula verbalis ſecundum ſe, nec compoſitio prædicati, & ſubiecti ſecundum vocem.

Ad 2m dr̄, quòd ſi iſta quodlibet eſt, vel non eſt, ſit vna diſiunctiua, ſic eſt affirmatiua, q̄a eius copula principali. ſ. cōiuncto illa, vel non negatur, & ſimiliter, ſi ſit categorica de diſiuncto prædicato, eſt affirmatiua, quia principalis eius copula non negatur, ſenſus, n. eſt, quodlibet eſt ens, vel non ens, & illud verbum eſt, non negatur.

C Ad tertium dr̄, quòd hæc eſt ſimpliciter affirmatiua, homo, qui non currit mouetur, q̄a principale verbum eius. ſ. mouetur, non negatur, & licet negatio negans præcedat ipſum, hoc tñ non eſt immediate, ſed actus eius terminatur ſuper illud verbum currit, q̄ ſe tenet ex parte ſubiecti, quia hoc eorum, qui non currit, eſt quædam implicatio determinatiua ſubiecti.

Ad quartum dr̄, q̄ vbi prędicatū componitur cum ſubiecto, non remouet ab eo 2m id in quo componitur, ſed bene ſecundum aliud modo in negatiua prædicatum ſecundum diuerſa componitur, & diuidiť a ſubiecto, vt viſum eſt prius. D

Ad quintum dicitur, quòd in iſta, homo non eſt animal, prædicatum non remouetur a ſubiecto ſecundum rem, ſed bene ſecundum modum enunciandi. ſ. per negationem, qua denotatur ab ipſo ſeparari, & hoc modo intelligitur remoueri in definitione propoſitionis negatiuæ, ideo non ſequitur.

De triplici propoſitionis interrogatione.

Diuiſa propoſitione, tripliciter, ſciendum eſt, quòd triplex eſt quæſitiuum, p quod quærimus de ipſa propoſitione, ſ. Quæ, Qualis, & Quanta, Quæ quærit de ſubſtantia propōnis. vnde ad interrogationem factam per Quæ reſpondendū eſt categorica vel hypothetica. Qualis, quærit de qualitate propōnis, ideo ad quæſtionem factam per qualis reſpondendum eſt affirmatiua vel negatiua, Quanta, quærit de quantitate propōnis. ideo per Quanta reſpondendum eſt vniuerſalis, vel particularis, indefinita, vel ſingularis. vnde verſus. E

Quæ ca, vel hyp; qualis, ne vel af, V. quanta pa..in, ſin.

Poſtquam Auctor poſuit tres diuiſiones, vnā propōnis in communi, & duas propōnis categoricæ, hic conſequenter oſtendit aliqua quæſitiua illis diuiſionibus correſpondentia ad quærendum de membris earundem dicens, quod ſecundum triplicem diuiſionem propōnis, triplex eſt eius quæſitiuum. ſcilicet quæ, qualis, quanta. Quorum ſic habetur ſufficientia, quia omne quæſitiuum abſolutum propōnis, vel quærit de ſubſtantia eius, vel de accidente. Si primum ſic eſt quæ. Si ſecundum hoc eſt dupliciter. vel quærit de quantitate, & ſic eſt quanta, vel de qualitate, & ſic eſt qualis. F

Pro quo ſciendum primo, quòd hic non enumerantur omnia quæſitiua generali-

A neraliter, quibus poteſt interrogari de ꝑpōne, ſed ſolum enumerantur hic quæſitiua correſpondentia tribus prædictis diuiſionibus, quibus quærimus de ſubſtantia, quantitate & qualitate propōnis, & magis hęc enumerantur quam alia quęſitiua, vt ſunt, ne, an, vtrum duplici rōne. Primo, qa iſte tria quæritur de ſubſtātia qualitate, & quātitate propōnis alia vero de veritate, & falſitate modo inferius determinatur de appoſitione, conuerſione, & ęquipollentia propónum ad quas cognoſcendas neceſſarium eſt cognoſcere ſemper ſubſtantiam, qualitatē & quantitatem propōnis, non autem ve-

B ritatem, & falſitatem propōnis. alia ratio eſt, quia iſta tria quærunt de his, quæ conueniunt propōnis ſecundum ſe abſolute, alia vero de his, quæ ſibi conueniunt reſpectiue, ſcilicet per reſpectum ad eius ſignificatum, ideo iſta hic potius enumerantur, quam alia.

Quę ſubſtantia qualis qualitate, quanta quāritate ę̄ q̄rit enunciationis.

Secundo ſciēdum, quod vt dicitur in textu, quæ quærit de ſubſtātia propónis, eo quòd nomen infinitū, ſignificans ſubſtantiam infinitam, & quæſitiuum, ſubſtantiæ rei ad quam applicatur, & quærit inſtrumentaliter tantum, non autem principaliter per modum principalis agentis, & ſibi debet reſponderi categorica, vel hypothetica, quæ dicunt ſubſtantiam propónis. Et ſunt membra diuiſionis eius datæ penes ſubſtantiam. Sed q̄-

C ta quærit de quantitate propoſitionis, eo quòd eſt quæſitiuum quantitatis ad q̄d debet reſponderi vniuerſalis, vel particularis, infinita, & ſingularis, eo quòd illa ſunt membra diuiſionis propoſitionis, ſumptæ penes quantitatem eius & materiam. Sed qualis quærit de qualitate propōnis, eo quòd eſt quæſitiuū qualitatis, & ſibi debet reſponderi affirmatiua vel negatiua, quæ dicunt qualitatē propoſitionis.

Tertio ſciēdum, ꝙ ſubſtantia accipitur dupliciter. Vno modo proprie vt eſt ens per ſe, ſicut dicimus, quòd hoc nomē homo ſignificat ſubſtantiam. Alio modo tranſumptiue, & generaliter pro omni

D illo, quod accipitur ſecundum ſe, & per modum ſubſtantiæ, vt cum dr̄, ꝙ albedo eſt ſubſtantia albi. In propōne autem nō reperitur ſubſtantia proprie dicta, ſed intelligitur, quòd in ipſa eſt modus ſubſtātiæ. ideo quæ, non quærit de ſubſtantiæ abſolute, ſed de ipſa accepta per modū ſubſtantiæ. Similiter in propōne non reperitur q̄titas proprie dicta, vt eſt menſura ſubſtantiæ materialis, ſed ibi reperitur tranſumptiue. ideſt ſimilitudinarie quantitas, vt eſt menſura acceptionis ſubiecti propoſitionis, & ſimiliter eſt de qualitate, vnde affirmatio, & negatio ſecundum ſimilitudinem dicuntur qualitates propoſitionis.

E Quarto ſciēdum, quòd dupliciter poteſt intelligi affirmationem, & negationē eſſe qualitates propōnis. Vno modo, ꝙ ſint qualitates accidentales, & accidētia conſequentia propōnem affirmatiuam, & negatiuam, & hoc modo nō dēt intelligi, quia non adueniunt ipſis poſt ſuum eſſe complectum, quia non eſt propō affirmatiua, niſi habeat affirmationē. Alio modo, quod ſint qualitates eſſentialis illarum propōnum. Et iſto modo dicuntur qualitates propōnis, & habet modum accidentis reſpectu propōnis in communi, cuius ſunt differentiæ diuiſiuæ, ſicut ſemper differentiæ diuiſiuæ alicuius generis habent modum accidentis reſpectu illius generis.

Qūo affirmatio, ac negatio ſint propōnis qualitas

F Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Per vnū, bene quærimus de ſubſtantia propoſitionis, & etiam de quātitate, vt dicendo vtrum iſta, homo currit, ſit categorica vel hypothetica, & tamen illud quæſitiuum non enumeratur inter iſta, igitur hic inſufficienter enumerantur quæſitiua, correſpondentia tribus diuiſionibus præmiſſis. Secundo ſic. Per q̄ quęrimus de quantitate propoſitionis, dicendo, quæ quantitas eſt in hac propoſitione, homo eſt ergo, quæ non ſolum quærit de ſubſtantia propoſitionis. Tertio ſic. omnis quantitas eſt continua vel diſcreta, ſed propoſitio non habet quantitatem continuam nec diſcretam, igitur

Argu.

A tur non habet quantitatem, nec quanta quærit de quantitate eius. Quarto, ſic vnius quæſitiui eſt tãtum unum reſponſiuum, ſed quanta eſt unum quæſitiuum, igitur non ſibi debent reſponderi iſta quatuor. ſ. uniuerſalis, particularis, indefinita, & ſingularis. Quinto ſic. Qualis eſt quæſitiuum qualitatis in cõi, igitur non eſt propriæ quæſitiuũ propoſitionis, ergo male enumerat inter quæſitiua eius.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicit, ꝙ per illud quæſitiuũ vtrum, bene quæritur indirecte de ſubſtantia, uel quantitate propoſitionis, non tñ directe, ſed per ipſum quæritur directe de veritate propoſitionis in qua poteſt fieri mentio de B ſubſtantia, uel quantitate ut hic. utrum homo currit, ſit categorica. directę, quæritur veritas huius propoſitionis, homo currit. eſt categorica. Ad ſecundum dicitur, ꝙ per quæ quandoque quæritur de quantitate propoſitionis, accepta per modum ſubſtantiæ ſecundum ſuam eſſentiam, non tñ quæritur de ipſa ſecundũ eſſe quantitatis, vt eſt denominatiua propoſitionis, ſed hoc ſolũ fit per quanta. Ad tertium dicitur, ꝙ omnis quantitas proprie dicta eſt continua, uel diſcreta, non tamen quantitas accepta trãſumptiue, ſicut hic accipitur.

Ad quartũ dicitur, ꝙ unius quęſitiui eſt tantum vnum reſponſiuum adæqua C tum, & proprium, tamẽ poſſunt eſſe plura particularia non adæquata, & ſic eſt de illo quęſitiuo quanta, proprium eius reſponſiuũ eſt quantitas propoſitionis in cõmuni, particularia vero reſponſiua eius, contenta ſub quãtitate propoſitionis ſunt com muni, particularia vero reſponſiua eius, contenta ſub quantitate propoſitionis ſunt uniuerſale, particulare, & ſic de cęteris. & debet reſponderi tantum vnum reſponſiuum cum q̃ritur de unica propoſitione, & de diuerſis dantur diuerſa reſponſiua. Ad quintũ dicitur ꝙ qualis in communi eſt quæſitiuũ, qualitatis in cõi, ſed per applicationem ad propoſitionem dici poteſt quęſitiuũ, qualitatis propoſitionis, & etiã propriũ eo, ꝙ non quærit de alijs accidentibus D eius. Et ſilr diceretur de alijs quęſitiuis.

De propoſitionum in terminis communicatione.

Item propoſitionum categoricarum, aliæ participant vtroque termino, ut homo currit, homo non currit. aliæ vero altero termino tantum, ut homo currit, homo diſputat. Aliæ vero nullo termino, ut homo currit. Soc. mouetur. Item propoſitionũ participantium vtroq. termino, quædam participant vtroque termino ſecũdum eundem ordinem, ut homo currit, homo non currit, quædam E vero ordine conuerſo, ut homo eſt animal, animal eſt homo.

Poſtquam Auctor determinauit de ꝓpoſitione ſecundum ſe, & quantum ad principia eius. hic conſequenter incipit determinare de aliquibus paſſionibus eius. ſ. de oppoſitione, conuerſione, & æquipollentia. Et antequam de ipſis determinet, duas diuiſiones ponit valentes ad cognitionem ipſarum. Quarum prima eſt propoſitionum categoricarum, quædam participant vtroque termino: aliæ vero vno tantum, aliæ vero nullo. Cuius diuiſionis ſic poteſt haberi ſufficientia, quia omnes propoſitiones categoricæ, uel conueniunt in extremis, vel diſcoueniunt. Si conueniunt hoc eſt F dupliciter, vel conueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt primum membrum, vel in altero tm̃, & ſic eſt ſm. uel diſconueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt tertiũ.

Quid termino participare. Pro quo primo ſciendum ꝙ participare tripliciter accipit̃. Vno modo idem eſt quod participati rationem ſuſcipere, ſicut ſpecies participat genus, quia ſuſcipit definitionẽ eius. Secundo modo idẽ eſt, quod partem rei capere ſicut duo fratres dicunt patris bona participare. Tertio modo idẽ eſt, quod cõuenire in aliquo, vt qñ aliqua duo conueniũt in aliquo tertio, & iſto modo ſumitur in pro

A poſito, & ideo illæ propoſitiones dicuntur participare vtroq. termino, quæ conueniunt in vtroque ſuorũ terminorum ſeu extremorũ, ſ. in ſubiecto & pdicato.

Quid ꝓ pônis termin° Secundo ſciendum ꝙ terminus eſt dictio materialiter, & per ſe terminãs propoſitionẽ. Et dicitur materialiter, ad differentiam copulæ verbalis, quæ terminat formaliter, & dicitur per ſe ad differẽtiam diſpoſitionem ſubiecti, & prædicati, ſicut ſunt ſigna diſtributiua, & adiectiua, quæ non terminant per ſe ꝓpoſitionem. Et dicitur terminus a terminando, eo quòd terminat propoſitionem ſicut extremum eius.

Tertio ſciendum, ꝙ conuenientia, vel diſconuenientia vnius propõnis ad aliã, B eſt accidens reſpectiuum propõnis, & non abſolutum & quia iſta diuiſio, attẽditur penes conuenientiam, & diſconuenientiam propoſitionis vnius ad aliam, ſeu cum alia ex parte ſuorum terminorum ſequitur, ꝙ iſta diuiſio, ſumitur ſm accidentia propoſitionis, quare iſta diuiſio eſt ſubiecti in accidentia non generis in ſuas ſpecies. Et valet iſta diuiſio ad cognoſcendum quibus propoſitionib. oppoſitio, conuerſio, & æquipollentia conueniunt, & quibus non, quia ſolum conueniunt propoſitionibus vtroq; termino participantibus. vnde illæ tres ſunt paſſiones reſpectiuæ, quæ ſolum conueniũt C propoſitioni per comparationem ad aliã propoſitionem.

Quarto ſciendum, ꝙ propõnes vtroque termino, participantes iterum diuiduntur, quia quædam participant vtroq; termino eodem ordine, aliæ vero ordine conuerſo. vnde illæ ſunt participantes vtroque termino eodem ordine, q̃ ſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt homo eſt albus, homo non eſt albus. Sed illæ ſunt participantes ordine conuerſo, quarum prædicatũ vnius eſt ſubiectum alterius, & econtra, vt homo eſt albus, album eſt homo, & per hoc faciliter daretur ſufficientia huius diuiſionis. Et valet iſta diuiſio ſimiliter ſicut præcedẽs ad cognoſcendũ quibus propoſitionibus oppoſitio, & æquipollentia conueniant D quia ſolum conueniunt participantibus vtroque termino eodem ordine, & quibus conueniat conuerſio, quia ſolũ cõuenit participantib. vtroq; termino ordine conuerſo. Et per hoc patent iſtæ duæ diuiſiones propoſitionum categoricarum.

Sed contra prædicta primo arguitur. Argum. Diſtinctæ propoſitiones ſemper habent diſtinctos terminos, cum diſtinguantur per ſua ſubiecta & prædicata, ergo nullæ propõnes diſtinctæ participant vtroque termino. Secũdo ſic. Omnes propoſitiones categoricæ conueniunt in rõne propoſitionis categoricæ, cum quælibet propõ categorica ſemper habeat duos terminos, ſubiectũ, & prædicatum, igitur nul- E læ participant altero termino tantum, cũ tantum excludat oẽ aliud. Tertio ſic. In oi propõne categorica reperit hoc verbũ eſt, & tñ eſt terminus, quia terminat, & actuat propõnem, & ẽt eſt prædicatũ propõnis ergo omnes propoſitiones aliquo termino participant, & non ſunt aliquæ nullo termino participantes. Quarto ſic. In qualibet propõne eſt vnus ordo, ergo diuerſæ propoſitiones habent diuerſos ordines, ergo nullę ſunt propõnes participantes eodem ordine contra ſecundam diuiſionem. Quinto ſic. Ordo propõnis eſt ordinatio ſuorum terminorum. ſ. ſubiecti, & prædicati, ſed in omnibus eſt ordinatio eadem, quia ſubiectũ, F & prædicatũ ſimiliter ordinantur, cũ ꝓ ſubiectũ præcedat prædicatum, igit nullæ ſunt partipantes ordine conuerſo.

Ad argum. Ad primum dicitur, quòd licet omnes propoſitiones diuerſæ hẽant diuerſos terminos ſecundum numerum quia quod ſemel dictum eſt in vna propõne, amplius reſumi non poteſt idẽ numero, tamen bene habent eoſdem terminos ſm ſpẽm vocis, & ſignificati ſimul. Ad ẽm dr, ꝙ ſi tñ, faciat excluſionem reſpectu conuenientiæ propoſitionis in cõmuni, ſic nullæ categoricæ conueniunt tñ vno terminorum. ſed ſi faciat excluſionẽ reſpectu conuenientiæ terminorũ, ſic aliquæ propõnes conueniunt in alte-

A tô tñ, & ſic intelligitur circa præcedentem diuiſioné. Ad tertium dr̃, ꝙ hoc verbum eſt, non eſt terminus, quia licet terminet propoſitionẽm formaliter, & in ratione copulæ, non tamen materialiter, inquantũ hẽt rõnem copulæ. & ſi aliqñ ſit prædicatum, vt hic, homo eſt, tñ in rõne copulæ non dr̃ prædicatum materiale, ideo ratione ipſius non oẽs propõnes participant vno termino. Ad quartum dr̃, quòd licet diuerſę propoſitiones ſp habeant diuerſum ordinem in numero, non tñ in ſpecie. Ad quintum dr̃, quòd licet ſubiectum, & prædicatum, accepta ſm illas intentiones ſimiliter ordinẽtur in propõne, quia ſemper illud, ꝙ habeat rõnem ſubiecti pręponitur alteri tñ quã-
B tum ad res ſubiectas intentiõnib illis nõ ſemper ſimiliter ordinãtur, quia aliqñ ſubiectum vnius propoſitionis bene ſit prædicatum alterius, & econuerſo.

De propoſitionum oppoſitione, quæ ſint contrariæ, ac ſubcontrariæ.

Item propoſitionum participantium vtroque termino, ſecundum eundem ordinem, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ. Contrariæ ſunt, uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, ut non omnis homo currit, & nullus homo currit.
C Subcontrariæ ſunt, particularis affirmatiua & particularis negatiua eiuſdem ſubiecti, & prædicati, ut quidam hõ currit, & quidam homo non currit.

Poſtquam Auctor premiſit duas diuiſiones ualentes ad cognoſcendum cõuerſiones, oppoſitiones, & æquipollentias propoſitionum, hic conſequenter determinat de illis paſſionibus, & primo de oppoſitionibus. Cuius ratio eſt quia oppoſitio ſolum conuenit propoſitionibus, quæ participat ſecundum eundem, & cõuerſio conuenit illis, quæ participant ordine conuerſo, ideo oppoſitio præcedit conuerſionem. Et quia æquipollentia ſumitur reſpectu propoſitionum oppoſitarum, quæ fiunt æquipollentes, ideo etiã oppoſitio pręcedit ęquipollentiam, quare conuenienter determinatur prius de oppoſitionibus quam alijs. D

Primo ſciendum, ꝙ duplex eſt oppoſitio, qdam eſt oppoſitio rerum, vel terminorum, q̃ eſt repugnantia aliquorũ duorum non permittentiũ ſe ſimul, & reſpectu eiuſdẽ, & de iſta nõ determinat̃ hic, ſed in Poſtprędicamentis. Alia eſt propõ propõnum, vel modorum enunciandi, q̃ eſt repugnantia duarum categoricarum eiuſdem ſubiecti, & eiuſdẽ prædicati in qualitate, & quantitate ſimul, vel in altero eorum, & illo modo hic conſyderatur E de oppoſitione, & de propõnib. oppoſitis. Vnde ad cognoſcendum ſpẽs oppoſitionis prædictę, hic auctor ponit diuiſionem propoſitionum oppoſitarum.

Duplex oppoſitionũ genus: Peri herm. c. 7. Quatuor prõnum oppoſitio.

Pro quo ſciẽdũ ſcdo, ꝙ propõnum oppoſitarum, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ cõtradictoriæ, aliæ ſubalternę. Cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia: quia oẽs propõnis oppoſitæ hẽnt repugnantiã inter ſe, vel ergo repugnãt in qualitate, & quantitate ſimul: & ſic ſunt contradictoriæ, vel in altero eorum tm̃, & ſic eſt dupl'r quia vel repugnant in quantitate ſolum, & ſic ſunt ſubalternæ, vel in qualitate hoc eſt tripliciter: vel ambæ ſunt vniuerſales, & ſic ſunt contrarię, vel ambæ ſunt particulares, & ſic ſunt F ſubcontrariæ, vel ambæ ſunt ſingulares & ſic iterum ſunt contradictoriæ.

Tertio ſciendũ, ꝙ contrariæ ſunt vl'is affirmatiua, & vl'is negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt quilibet homo currit, & nullus homo currit, & in ipſis requiritur identitas ſubiecti, & prædicati in tribus, vel ſecundum tria. Primo, ꝙ ſint eadem ſm vocem, ratione cuius iſtæ non contrariantur, quilibet hõ currit, nullum rationale currit. Secundo, quòd ſint eadem ſecundũ ſignificata; rõne cuius iſtæ non contrariantur, oĩs canis currit, nullus canis currit, ſi canis teneatur æquiuoce, quia poſſunt ambæ

Quæ propones cõtrariæ ſint.

A ſimul eſſe veræ. Tertio q́ ſint eandē q̃ tū ad ſuppoſita, pro quibus tenentur, ita q́ æque amplæ, & æque ſtricte in vtraque teneantur, ideo illę nō cōtrariātur, oīs hō eſt albus, nullus homo fuit albus, quia in prima ſupponit pro præſentib. tm̃, & in ſecunda pro præſentibus & præteritis ſimul, & ſic non ſunt eiuſdem ſubiecti ſecundum rem, & vocem, quod tamen requiritur in omnibus oppoſitionibus.

Quæ ſubcontrariæ. Quarto ſciendū, q́ ſubcontrariæ ſunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua eiuſdē ſubiecti, & eiuſdē prædicati. Vnde ad ipſas requiritur, quod ambæ ſint particulares, vel indefinite Ratio eſt, quia ſubcontrariæ dñr quaſi ſubcontrarijs poſitæ, ſed ſubcontrarijs non ponuntur

B propoſitiones, vĺes, nec ſingulares, quia non ſunt eiuſdem ſubiecti cum ipſis ideo ſubcontrariæ dēnt eſſe ambæ particulares, vel indefinitæ Et quia non repugnant in quantitate, oportet eas repugnare in qualitate, & ſic vna dēt eſſe affirmatiua, alia negatiua, & non ponūtur aliquæ ſubcontradictoriæ ſicut ſubcōtrariæ, quia vna eſt particularis in contradictorijs, ſub qua nō poteſt ſimul alia propō, quia ſub particulari nunquam eſt ſumere aliquid. Et per hoc patet diuiſio propōnum oppoſitarum, & definitio cōtrariarum, & ſubcontrariarum.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur.

C Illæ propoſitiones oīs hō nō currit, nullus homo currit, participant vtroq; termino, & eodē ordine, & tñ non ſunt contrariæ, nec ſubcontrariæ, & ſic de alijs, ſed ſunt æquipollentes, igitur hic male diuiduntur propoſitiones vtroq; termino participantes eodem ordine. Secundo ſic. Omnia contraria ſunt formæ actiuæ, & paſſiuæ inter ſe, ſed propoſitiones nūquam actiuę, & paſſiuę, cum propoſitiones non agant, nec patiantur inter ſe, igitur nullæ ſunt contrariæ.

Tertio ſic. Definitio contrariarū conuenit iſtis, omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus, & iſtis, & omnis homo currit, nullus homo currit, & tamen iſtæ non ſunt contrariæ quia in prima homo ſupponit pro viris, & mulieribus, & in ſe

D cunda, pro viris tantum. igitur, &c.

Quarto ſic. Propoſitiones, quæ ſimul ſe compatiuntur in veritate, non opponuntur, quia non habent repugnantiam, ſed ſubcontrariæ ſimul ſe compatiuntur in veritate, ergo non opponuntur.

Quinto ſic. Iſtæ ſunt ſubcōtrariæ, iſte homo currit, iſte homo non currit, quia ſunt poſitæ ſubcontrarijs, quæ ſunt vniuerſales, & tamen illæ non ſunt particulares, nec indefinitæ, igitur male definiūtur ſubcontrariæ.

Ad argumenta. Ad primū dicitur, q́ hic non diuiduntur propōnes participātes utroque termino in cōi, ſed tm̃ participātes utroq; termino, q̃ ſunt oppoſitæ. ideo, cum prædictæ propoſitiones ſint æquipollentes, non contrariantur. Ad ſe- Solutio.

E cundum dicitur, quòd licet contraria incomplexa ſint, formæ actiuæ, & paſſiuæ, non tamen complexa, de quibus hic ſolum eſt ad propoſitum.

Ad tertium dr̃, quòd de uirtute ſermōnis iſtæ non contrariantur, omnis homo currit, nullus hō currit, quia ſubiectum in utraque non tenetur pro æqualib. ſuppoſitis, ſed uirtute uſus ſunt contrariæ, quia ſecundum uſum hō reſtringitur ad ſtandum pro uiris tm̃, & eſt ibi reſtrictio ab uſu, ſed de alijs dr̃, quòd uere contrariantur quia albus in prædicato per conſignificationem eius reſtringit hominē

F in utraq. ad ſtandum pro uiris, pro quibus ſolum diſtribuitur.

Ad quartum dicitur, quòd licet ſubcontrariæ non repugnent in ueritate, tamen bene repugnant in falſitate, & etiā in qualitate, ideo opponuntur. Ad qnintum dicitur, quòd licet ſingulares ſint poſitæ ſub uniuerſalibus, quæ ſunt contrariæ, non tñ ponuntur ſub ipſis ſecundum idem ſubiectum, quia in contrarijs terminus communis, ut homo, ſupponit ꝓ omnibus ſuis ſuppoſitis, & in illis ſingularibus pro vno ſolo, ideo non habent idem ſubiectum cum ſuis vniuerſalibus, quod tamen requiritur ad ſubcontrarias reſpectu contrariarum.

Con-

A

Contradictoriæ, ac ſubalternæ propoſitiones quæ ſint.

Contradictoriæ ſunt, vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua vel vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti, eiuſdem prædicati, vt omnis homo currit, quidam homo non currit, vel nullus homo currit, quidam homo currit.

Subalternæ ſunt vniuerſalis affirmatiua & particularis affirmatiua, vel vniuerſalis negatiua, & particularis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt omnis homo currit, quidā homo currit, nullus homo currit, quidam homo non currit, & hec totum patebit in ſequenti figura.

B

Poſtquam Auctor determinauit de cō trarijs, & ſubcontrarijs propoſitionibus, hic conſequenter determinat de contradictorijs, & ſubalternis. Ratio ordinis eſt quia contrariæ, & ſubcōtrariæ ſunt eiuſdem quantitatis, ſed contradictoriæ, & ſubalternæ ſunt diuerſæ quantitatis. Et quia contradictoriæ opponuntur ſimpliciter, & ſecundum rem, ſubalternæ vero ſecundum modum tantum, ideo prius Auctor determinat de contradictorijs q̄ de ſubalternis, ipſas ſic definiens. Contradictoriæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, vel vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti, & prædicati.

C

Contradictoriarū multiplicitas.

Vbi primo ſciendum, quòd duplices ſunt contradictoriæ. Quædam ſunt repugnantes in veritate, & falſitate, & qualitate, & non in quantitate, & talis ſunt contradictoriæ ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, non autem ſecūdum rem, & modum ſimul. & hoc modo duæ ſingulares eiuſdem ſubiecti, & prędicati, & diuerſæ qualitatis bene ſunt contradictoriæ. Aliæ ſunt contradictoriæ, quæ repugnant in veritate, & falſitate, in quātitate, & qualitate ſimul, & iſtę ſunt contradictoriæ ſecundum rem, & modum ſimul, & perfecte contradictoriæ & ſolum de talibus datur illa definitio, & non de alijs. ideo bene dicitur, q̄d contradictoriæ ſunt eiuſdem ſubiecti, & prædicati, & diuerſæ quantitatis, & qualitatis ſimul. Vnde in talibus eſt perfecta contradictio.

D

Cōtradictionis natura.

Secundo ſciendum, quòd cōtradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, ad idem, ſecundum idem, ſimiliter & in eodē tempore. vnde ad ipſam hęc quinque reperiuntur requiri. primo requiritur quod affirmetur idem de eodem ſecundum rem & uocem, defectu cuius iſtæ non contradicunt. Tullius currit, Marcus non currit. Secundo, quòd prædicatum in vtraque enuncietur de ſubiecto comparato ad idem: ideo iſtæ non contradicunt. Socra. eſt pater Platonis, Socr. non eſt pater Tulij.

E

Subalternarū natura.

Tertio, quòd prædicatum affirmetur, & negetur de eodem ſecundum eandem partem, uel rationem, ideo iſtæ non contradicunt, Socrate videt ſecundum oculos, & Socrate non uidet ſecundum aures.

Oppoſitio ſubalterna, & cur eā omiſit Ariſ.

Quarto, quòd ſubiectum in utraque teneatur ſimiliter. ideo iſtæ non contradicunt, homo eſt ſpecies, nullus homo eſt ſpecies, quia in prima homo tenetur pro natura ſimplici, & in ſecunda pro ſuppoſitis.

Quinto, quòd prædicatum enuncietur in utraque pro eodem tempore, ideo iſtæ non contradicunt, Socra. currit hodie, Socr. non currit cras & per iſtas conditiones ſatis poteſt cognoſci natura cōtradictoriarum.

F

Tertio ſciendum, q̄ ſubalternæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, uel uniuerſalis negatiua, & particularis negatiua eiuſdē ſubiecti, & prædicati. unde ad ipſas requiritur quòd ſint diuerſæ quantitatis. Cuius ratio eſt, quia in ſubalternis una ponitur ſupra aliam ſicut totum ſupra partem, ſed duæ uniuerſales non ponuntur ſupra ſe inuicem, nec duæ particulares eiuſdem ſubiecti, & prædicati, ideo in ſubalternis requi-

requi-

A requiritur vna vniuerſalis, quæ ponatur ſupra, & eſt ſubalternans, & alia particularis, quæ ponatur infra. & eſt ſubalternata. Secundo requiritur, quòd ſint eiuſdem qualitatis, quia negatiua nunquam ponitur ſub affirmatiua de eodem ſubiecto, & prædicato, nec econuerſo ideo ſubalternæ ſunt vel ambæ affirmatiuæ, vel ambæ negatiuæ.

Oppoſitio ſubalterna & cur eā omiſit Ariſt.] Quarto ſciendum, quòd ſubalternæ non opponuntur ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, ſed ſecundum modo tantum. Cuius ratio eſt, quia ſolum propoſitiones illę opponuntur ſecundum rem, quæ repugnant in veritate, & falſitate ex parte ſuorum ſignificatorum, ſed ſubalternæ non repugnant in B veritate, & falſitate, q̃a poſſunt ſimul eſſe verę uel falſæ. ergo non opponunt̃ ſecundum rem. Ideo Ariſto. inter oppoſitiones non enumerauit oppoſitionem ſubalternam, quia cępit oppoſitionem ſpecialiter pro repugnātia duarum propoſitionū ſecundum affirmationem, & negationem, ſed Pet. Hiſpa. qui cæpit oppoſitionem generaliter pro omni repugnantia duarum propoſitionum eiuſdem ſubiecti, & prædicati in qualitate, vel quantitate, ideo poſuit oppoſitionem ſubalternam unde ipſæ ſubalternæ opponuntur ſecundum modum enun- C ciandi. ſ. ex parte quantitatis ſui ſubiecti, & penes vniuerſale, & particulare. & p hoc patet quid ſint ſubalternæ, & contradictoriæ.

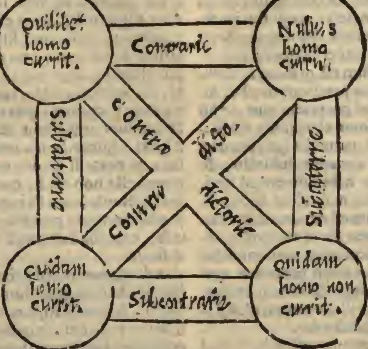
Argu. Sed contra prædicta arguitur primo. Iſtæ contradicunt Socr. eſt, Socr. non eſt, cum ibi ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & tamen ibi nulla eſt vniuerſalis vel particularis, ergo contra definitionem contradictoriarum. Secundo ſic. In contradictorijs ſubiectum debet teneri ſimiliter, ſed in vniuerſali, & particulari non tenetur ſimiliter, quia in vna diſtribuitur, & in alia non. igitur vniuerſalis, & particularis non ſunt contradictoriæ. Tertio ſic. Iſtæ cōtradicunt omnis homo eſt ens, quidam homo eſt D non ens, & tamen ambæ ſunt affirmatiuæ. ergo in contradictorijs vna non eſt affirmatiua, & alia negatiua. Quarto ſic. Vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua eiuſdē ſubiecti, & prædicati non opponuntur inter ſe, quia particularis continetur ſub vniuerſali, & ſequitur ad vniuerſalem, ergo ſubalternæ non opponuntur. Quinto ſic. Duæ ſubcontrariæ ſunt ſubalternæ, quia ſunt ſub alijs poſitæ, & tamen non ſunt vni- E uerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, nec econuerſo, igitur contra definitionem earundem.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̃ licet illæ ſingulares ſint contradictoriæ ſecundum rem, non tamen ſecundum rem, & modum ſimul, quia nōn repugnant in quantitate, & qualitate, ſed ſolum in qualitate, & de contradictorijs ſecundum rem, & modum ſimul datur iſta definitio.

Solutio. Ad ſecūdum dicitur, q̃ in vniuerſali, & particulari, ſubiectum non tenetur ſimiliter quantum ad diſtributionem, tamen tenetur ſimiliter quantum ad illa, pro quibus ſumitur, quia in vtraque tenetur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vel pro his ad quæ reſtringitur. Ad tertium dicitur, q̃ illæ bene contradicunt virtualiter & non formaliter, & eo modo quo contradicunt, vna eſt negatiua virtuali- F ter. ſ. iſta, homo eſt non ens, quæ includit iſtam, homo non eſt ens Ad quartum dicitur, q̃ particularis continetur, & ſequitur ad vniuerſalem ratione ſui ſignificati, & non ratione quantitatis, ſecundum quam opponuntur, & habent repugnantiam. Ad quintum dicitur, quod licet ſubcontrarię ſint ſubalternæ reſpectu ſuarum contrariarum, non tamen ſunt inter ſe ſubalternæ, quia vna non ponitur ſub alia. & hæc definitio intelligitur, de his, quę adinuicem ſunt ſubalternę, ſeu ſubalternantur, & omnia hęc patent in figura ſequenti.

Pręſenti

A Præſenti figura propoſitionum oppoſitiones clare conſpiciuntur. D

B E

De triplici propoſitionum materia naturali, ſeu neceſſaria, contingenti, ac remota.

Propoſitionum triplex eſt materia, ſ. naturalis, contingens, & remota Naturalis eſt illa, in qua prædicatum eſt eſſentia ſubiecti, vel proprium eius, vt homo eſt animal, homo riſibilis.

C Quare rõne ꝓpõni materia ĩ ſit. Poſtquã Auctor determinauit de oppoſitionibus oppoſitionũ, conſequẽter vult determinare de legibus oppoſitionũ, & quia illæ leges, vel regulæ variantur ſecundum variationem materiæ propoſitionum, ideo antequam de ipſis determinet prius agit de materia propoſitionem, & licet propoſitio non habeat materiam proprie dictam, quia nullum accidens vel ens rationis habet materiã proprie dictã, propõ aũt ſm ſuum materiale qđ eſt vox, eſt accidens, & q̃tum ad formale, qđ eſt eſſe ſignũ compõnis eſt ens rõnis: ideo non hẽt materiam ꝓprie dictam, ſed ſimilitudinariæ tantum.

Primo ſciendũ, ꝙ propõ hẽt materiã ex qua ſimilitudinarie, & materiã ĩ qua, & circa, quam vnde materia ex qua ſunt ſubiectum, & prædicatum, & ſubiectum vocis eſt materia in qua vel ipſa vox ſi ꝓpõ conſideretur quantum ad ſuum formale, ſed enunciabile, de quo eſt ipſa ꝓpõ, eſt ſua materia circa quam. hic aũt capitur materia propõnis ſolum pro conditione materiæ ſuæ ex qua. i. pro habitudine prædicati ad ſubiectum. ideo materia propõnis, vt hic ſumitur, eſt habitudo prædicati ad ſubiectum in qua fit cõpoſitio prædicati cum ſubiecto, & in qua ſubiectum, & prædicatum conueniunt. F

Secundo ſciendum, ꝙ triplex eſt materia propõnum, ſ. naturalis contingens, & remota, qđ probatur per ſufficientiã, qa materia propõnis eſt habitudo prædicati ad ſubiectũ, vel ergo illa habitudo dicit repugnantiã prædicati cũ ſubiecto, & ſic eſt materia remota, vel dicit conuenientiam, & hoc dupľr, vel dicit conuenientiam

A Diuiſio gñis in ſuas ſpecies.

ex parte quantitatis & materiæ eius, & etiã poſuit definitiones mẽbrorum eius, hic cõſequẽter ponit aliã diuiſionẽ propoſitionis categoricæ, quæ ſe tenet ex parte formæ,& qualitatis eſſentialis propoſitionis,dicens ꝓpoſitionũ alia affirmatiua, alia negatiua. Cuius diuiſionis ratio eſt qa in oi ꝓpoſitione categorica eſt compoſitio prædicati,& ſubiecti,vel ergo ibi cõpoſitio eſt ſecundũ voces tantũ,& ſic eſt negatiuo,vel fit ſecũdum voces,& ſignificata, & ſic eſt affirmatiua.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ in omni voce complexa eſt compoſitio plurium vocem ſignificatiuarum. Et quia omnis propoſitio categorica eſt quędam uox complexa ex ſubiecto,& prędicato,ideo B in qualibet categorica eſt compoſitio ſubiecti & prædicati. Sed ſubiectum qñque componitur cum prædicato ſecundum vocem & ſignificatum ſimul,vt hic homo eſt animal,ibi eſt compoſitio hominis,& animalis ſecundum voces, & ibidem, ſignificatur compoſitio eorum ſfm ſignificata. Qñque vero componuntur ſubiectum & prædicatum ſecundum voces tãtum,& ibi ſignificaẽ diuiſio eorum quãtum ed ſignificata,vt hic,homo non eſt aſinus ſignificatur diuiſio,& remotio ſignificatorum hominis, & aſini.

Quid ꝑ põ affirmatiua.

Secundo ſciendum, ꝙ propoſitio affirmatiua eſt illa, in qua prædicatũ affirmaẽ de ſubiecto,vt hõ currit, & ponit il C la,loco generis,& reſiduũ ad drĩam propoſitionis negatiuæ, in qua prædicatum non affirmaẽ de ſubiecto. Et dr̃ aliquid affirmari de ſubiecto aliquo,qđ cõponitur cũ ipſo mediãte copula verbali non negata.Et qa in ꝓpoſitione affirmatiua prædicatũ cõponiẽ cum ſubiecto mediante copula verbali ſine negatione, & ibi deſignatur compoſitio ſubiecti: & prædicati, ideo in ipſa prædicatũ cõponitur cum ſubiecto,non eſt ẽñ intelligẽdum de intentionibus ſubiecti, & prædicati, ꝙ componantur inter ſe,ſed dẽt intelligi de reb⁹ ſubiecti intẽtionib. illis.

Quid ꝑ põ negatiua

Tertio ſciendum,ꝙ propoſitio negatiua eſt illa, in qua prædicatum remouetur à ſubiecto,vt homo non currit.Ratio D eſt,quia illud dr̃ remoueri a ſubiecto qđ ſolum componitur cũ eo ſfm vocem, & denotatur diuidi, & ſeparari ab eo ſecundum rem, & ſic eſt in negatiua, vt prius dictum eſt.ideo in ea prædicatum remouetur a ſubiecto ſecundum modũ enunciandi.ſ.mediante negatione compoſitionis deſignatæ per verbum eſt, & per hoc differunt propoſitio affirmatiua,& negatiua.Ex quo patet, quòd ꝓpoſitio affirmatiua, & negatiua inter ſe differunt ſecundum ſpẽm. Cuius ratio eſt, quia quæcunque differunt ſecundum ſuas formas eſſentiales ſic,quòd drĩa ſumaẽ ab illis formis eſſẽtialib.dummodo conueniant in gñe,differunt in ſpẽ, ſed drĩa propõnis affirmatiuæ, & negatiuæ E ſumitur ſecundum ſuas formas eſſentiales,quia ſumitur ex parte cõpoſitionis, quę eſt forma eſſentialis categoricæ, iõ propoſitione illę ſpecie differunt, & ideo diuiſio prius poſita eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies ſecundum modum.

tiua, & eius ab affirmatiua diſcrimẽ.

Quarto ſciẽdũ,quòd affirmatio, & negatio dupliciter accipiũtur. Vno modo formaliter, ſ.affirmatio ꝓ compoſitione affirmatiua prædicati cũ ſubiecto,negatio,ꝓ cõpoſitione negatiua eorũdẽ, quę fit ꝑ negationẽ appoſitã verbo capiẽdo negationẽ ꝓ aduerbio negandi, & iſto modo affirmatio, & negatio ſunt drĩę eſſẽtiales enũciationis categoricę. Alio modo materialiter.ſ. affirmatio pro oratione affirmatiua.& negatio ꝓ orone ne F gatiua,& hoc modo ſũt ſpecies enunciationis,& ad Ariſt.definiunẽ. Affirmatio eſt enunciatio alicuius de aliquo Negatio vero eſt enunciatio alicuius ab aliquo.& capiendo iſto modo,diuiſio pręſens fit in ſpecies,ſed capiendo affirmationem & negationem primo modo formaliter, sic fit per differẽtias formales.

Affirmatio, & negatio quod & qua rõne ſint eſſentiales drĩæ ex 1.Periher.c.5.6.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Nulla oratio, in qua deſtruitur forma compoſitionis,eſt propoſitio,ſed negatiua eſt huiuſmodi, quia negatio deſtruit cõpoſitionem, quæ eſt forma ꝓpoſitionis,igiẽ nulla ꝓpoſitio eſt negatiua.

Secundo

A Secundo ſic Hæc eſt categorica, quod libet eſt, vel non eſt, & tñ non eſt affirmatiua, vel negatiua, quia vnum membrum affirmatur, & aliud negatur, & ſic non dēt magis dici affirmatiua quam negatiua. igitur contra diuiſionem datam.

Tertio ſic. Hæc eſt affirmatiua. Socr. q non currit mouetur, & tñ ibi prædicatū non affirmatur de ſubiecto, cū ibi ſit negatio negans præcedens prædicatum, ergo male definitur propō affirmatiua.

Quarto ſic. Vbi p̄dicatum componit cum ſubiecto non remouet ab eo, ſed in propōne negatiua prædicatū componit cum ſubiecto, cum hoc ſit de ratione propoſitionis, igitur non remouetur prædicatum a ſubiecto, igitur &c.

B Quinto ſic. Hæc eſt negatiua, hō non eſt animal, & tamen prædicatum non remouetur a ſubiecto, cum impoſſibile ſit animal remoueri ab homine, igitur &c.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd licet in propōne negatiua deſtruatur cōpoſitio ſignificatorum ſubiecti, & prędicati, non tñ deſtruitur copula verbalis ſecundum ſe, nec compoſitio prædicati, & ſubiecti ſecundum vocem.

Ad ſm dr̄, quòd ſi iſta quodlibet eſt, vel non eſt, ſit vna diſiunctiua, ſic eſt affirmatiua, q̃a eius copula principali. ſ. cō iuncto illa, vel non negatur, & ſimiliter, ſi ſit categorica de diſiuncto prædicato, eſt affirmatiua, quia principalis eius copula non negatur, ſenſus, n. eſt, quodlibet eſt ens, vel non ens, & illud verbum

C eſt, non negatur.

Ad tertium dr̄, quòd hæc eſt ſimpliciter affirmatiua, homo, qui non currit mouetur, q̃a principale verbum eius. ſ. mouetur, non negatur, & licet negatio negans præcedat ipſum, hoc tñ non eſt immediate, ſed actus eius terminatur ſuper illud verbum currit, q̄ ſe tenet ex parte ſubiecti, quia hoc eorum, qui non currit, eſt quædam implicatio determinatiua ſubiecti.

Ad quartum dr̄, q̄ vbi prędicatū componitur cum ſubiecto, non remouet ab eo ſm id in quo componitur, ſed bene ſecundum aliud modo in negatiua prædicatum ſecundum diuerſa componitur, & diuidit a ſubiecto, vt viſum eſt prius. D

Ad quintum dicitur, quòd in iſta, homo non eſt animal, prædicatum non remouetur a ſubiecto ſecundum rem, ſed bene ſecundum modum enunciandi. ſ. per negationem, qua denotatur ab ipſo ſeparari, & hoc modo intelligitur remoueri in definitione propoſitionis negatiuæ, ideo non ſequitur.

De triplici propoſitionis interrogatione.

Diuiſa propoſitione, tripliciter, ſciendum eſt, quòd triplex eſt quæſitiuum, p̄ quod quærimus de ipſa propoſitione, ſ. Quæ, Qualis, & Quanta, Quæ quærit de ſubſtantia propōnis. vnde ad interrogationem factam per Quæ reſpondendū eſt categorica vel hypothetica. Qualis, quærit de qualitate propōnis, ideo ad quæſtionem factam per qualis reſpondendum eſt affirmatiua vel negatiua, Quanta, quærit de quantitate propōnis. ideo per Quanta reſpondendum eſt vniuerſalis, vel particularis, indefinita, vel ſingularis. vnde verſus. E

Quæ ca, vel hyp; qualis, ne vel af, V. quanta p... in, ſin.

Poſtquam Auctor poſuit tres diuiſiones, vnā propōnis in communi, & duas propōnis categoricæ, hic conſequenter oſtendit aliqua quæſitiua illis diuiſionibus correſpondentia ad quærendum de membris earundem dicens, quod ſecundum triplicem diuiſionem propōnis, triplex eſt eius quæſitiuum. ſcilicet quæ, qualis, quanta. Quorum ſic habetur ſufficientia, quia omne quæſitiuum abſolutum propōnis, vel quærit de ſubſtantia eius, vel de accidente. Si primum ſic eſt quæ. Si ſecundum hoc eſt dupliciter. vel quærit de quantitate, & ſic eſt quanta, vel de qualitate, & ſic eſt qualis. F

Pro quo ſciendum primo, quòd hic non enumerantur omnia quæſitiua generali-

A tur non habet quantitatem, nec quanta quærit de quantitate eius. Quarto, ſic vnius quæſitiui eſt tātum unum reſponſiuum, ſed quanta eſt unum quęſitiuum, igitur non ſibi debent reſponderi iſta quatuor.ſ.uniuerſalis, particularis, indefinita, & ſingularis. Quinto ſic. Qualis eſt quæſitiuum qualitatis in cōi, igitur non eſt propriæ quæſitiuū propoſitionis, ergo male enumerat inter quæſitiua eius.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicit, ꝙ per illud quæſitiuū vtrum, bene quæritur indirecte de ſubſtantia, uel quantitate propoſitionis, non tn̄ directe, ſed per ipſum quæritur directe de veritate propoſitionis in qua poteſt fieri mentio de B ſubſtantia, uel quantitate ut hic, utrum homo currit, ſit categorica. directę, quæritur veritas huius propoſitionis, homo currit. eſt categorica. Ad ſecundum dicitur, ꝙ per quæ quandoque quæritur de quantitate propoſitionis, accepta per modum ſubſtantiæ ſecundum ſuam eſſentiam, non tn̄ quæritur de ipſa ſecundū eſſe quantitatis, vt eſt denominatiua propoſitionis, ſed hoc ſolū fit per quanta. Ad tertium dicitur, ꝙ omnis quantitas proprie dicta eſt continua, uel diſcreta, non tamen quantitas accepta trā ſumptiue, ſicut hic accipitur.

Ad quartū dicitur, ꝙ unius quęſitiui eſt tantum vnum reſponſiuum adæquatum, & proprium, tamē poſſunt eſſe plura C particularia non adæquata, & ſic eſt de illo quęſitiuo quanta, proprium eius reſponſiuū eſt quantitas propoſitionis in cōmuni, particularia vero reſponſiua eius, contenta ſub quātitate propoſitionis ſunt co muni, particularia vero reſponſiua eius, contenta ſub quantitate propoſitionis ſunt uniuerſale, particulare, & ſic de cęteris. & debet reſponderi tantum vnum reſponſiuum cum q̄ritur de unica propoſitione, & de diuerſis dantur diuerſa reſponſiua. Ad quintū dicitur ꝙ qualis in communi eſt quæſitiuū, qualitatis in cōi, ſed per applicationem ad propoſitionem dici poteſt quęſitiuū, qualitatis propoſitionis, & etiā propriū eo, ꝙ non quærit de alijs accidentibus D eius. Et ſiſr diceretur de alijs quęſitiuis.

De propoſitionum in terminis communicatione.

Item propoſitionum categoricarum, aliæ participant vtroque termino, ut homo currit, homo non currit. aliæ vero altero termino tantum, ut homo currit, homo diſputat. Aliæ vero nullo termino, ut homo currit. Soc. mouetur. Item propoſitionū participantium vtroq. termino, quædam participant vtroque termino ſecūdum eundem ordinem, ut homo currit, homo non currit, quædam E vero ordine conuerſo, ut homo eſt animal, animal eſt homo.

Poſtquam Auctor determinauit de ꝓpoſitione ſecundum ſe, & quantum ad principia eius. hic conſequenter incipit determinare de aliquibus paſſionibus eius.ſ. de oppoſitione, conuerſione, & æquipollentia. Et antequam de ipſis determinet, duas diuiſiōnes ponit valentes ad cognitionem ipſarum. Quarum prima eſt propoſitionum categoricarum, quædam participant vtroque termino: aliæ vero vno tantum, aliæ vero nullo. Cuius diuiſionis ſic poteſt haberi ſufficientia, quia omnes propoſitiōnes categoricæ, uel conueniunt in extremis, vel diſconueniunt. Si conueniunt hoc eſt F dupliciter, vel conueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt primum membrum, vel in altero tm̄, & ſic eſt ſm. uel diſconueniunt in utroque ſimul, & ſic eſt tertiū.

Quid termino participare.

Pro quo primo ſciendum ꝙ participare tripliciter accipit. Vno modo idem eſt quod participat rationem ſuſcipere, ſicut ſpecies participat genus, quia ſuſcipit definitionē eius. Secundo modo idē eſt, quod partem rei capere ſicut duo fratres dicunt patris bona participare. Tertio modo idē eſt, quod cōuenire in aliquo, vt qn̄ aliqua duo conueniūt in aliquo tertio, & iſto modo ſumitur in pro

A poſito, & ideo illæ propoſitiones dicuntur participare vtroq. termino, quæ conueniunt in vtroque ſuo ꝙ terminorum ſeu extremorũ, ſ. in ſubiecto & ꝑdicato.

Quid ꝑ pônis termin⁹ Secundo ſciendum ꝙ terminus eſt dictio materialiter, & per ſe terminãs propoſitionẽ. Et dicitur materialiter, ad differentiam copulæ verbalis, quæ terminat formaliter, & dicitur per ſe ad differẽtiam diſpoſitionem ſubiecti, & prædicati, ſicut ſunt ſigna diſtributiua, & adiectiua, quæ non terminant per ſe ꝑpoſitionem. Et dicitur terminus a terminando, eo quod terminat propoſitionem ſicut extremum eius.

Tertio ſciendum, ꝙ conuenientia, vel diſconuenientia vnius propônis ad aliã, B eſt accidens reſpectiuum propônis, & non abſolutum & quia illa diuiſio, attẽditur penes conuenientiam, & diſconuenientiam propoſitionis vnius ad aliam, ſeu cum alia ex parte ſuorum terminorum ſequitur, ꝙ iſta diuiſio, ſumitur ſm accidentia propoſitionis, quare iſta diuiſio eſt ſubiecti in accidentia non generis in ſuas ſpecies. Et valet iſta diuiſio ad cognoſcendum quibus propoſitionib. oppoſitio, conuerſio, & æquipollentia conueniunt, & quibus non, quia ſolum conueniunt propoſitionibus vtroq; termino participantibus. vnde illæ tres ſunt paſſiones reſpectiuæ, quæ ſolum conueniũt C propoſitioni per comparationem ad aliã propoſitionem.

Quarto ſciendum, ꝙ propônes vtroque termino, participantes iterum diuiduntur, quia quædam participant vtroq; termino eodem ordine, aliæ vero ordine conuerſo. vnde illæ ſunt participantes vtroque termino eodem ordine, q̃ ſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt homo eſt albus, homo non eſt albus. Sed illæ ſunt participantes ordine conuerſo, quarum prædicatũ vnius eſt ſubiectum alterius, & econtra, vt homo eſt albus, album eſt homo, & per hoc faciliter daretur ſufficientia huius diuiſionis. Et valet iſta diuiſio ſimiliter ſicut præcedẽs ad cognoſcendũ quibus propoſitionibus oppoſitio, & æquipollentia conueniant D quia ſolum conueniunt participantibus vtroque termino eodem ordine, & quibus conueniat conuerſio, quia ſolũ cõuenit participantib. vtroq; termino ordine conuerſo. Et per hoc patent iſtæ duæ diuiſiones propoſitionum categoricarum.

Sed contra prædicta primo arguitur. Arguũ. Diſtinctæ propoſitiones ſemper habent diſtinctos terminos, cum diſtinguantur per ſua ſubiecta & prædicata, ergo nullæ propônes diſtinctæ participant vtroque termino. Secũdo ſic. Omnes propoſitiones categoricæ conueniunt in rône propoſitionis categoricæ, cum quælibet propô categorica ſemper habeat duos terminos, ſubiectũ, & prædicatum, igitur nul- E læ participant altero termino tantum, cũ tantum excludat oẽ aliud. Tertio ſic. In oi propône categorica reperit hoc verbũ eſt, & tñ eſt terminus, quia terminat, & actuat propônem, & ẽt eſt prædicatũ propônis ergo omnes propoſitiones aliquo termino participant, & non ſunt aliquæ nullo termino participantes. Quarto ſic. In qualibet propône eſt vnus ordo, ergo diuerſæ propoſitiones habent diuerſos ordines, ergo nullę ſunt propônes participantes eodem ordine contra ſecundam diuiſionem. Quinto ſic. Ordo propônis eſt ordinatio ſuorum terminorum. ſ. ſubiecti, & prædicati, ſed in omnibus eſt ordinatio eadem, quia ſubiectũ, F & prædicatũ ſimiliter ordinantur, cũ ſp ſubiectũ præcedat prædicatum, igit nullæ ſunt partipantes ordine conuerſo.

Ad argum. Ad primum dicitur, quód licet omnes propoſitiones diuerſæ hẽant diuerſos terminos ſecundum numerum quia quod ſemel dictum eſt in vna propône, amplius reſumi non poteſt idẽ numero, tamen bene habent eoſdem termi nos ſm ſpẽm vocis, & ſignificati ſimul. Ad ſm dr̃, ꝙ ſi tñ, faciat excluſionem reſpectu conuenientiæ propoſitionis in cõmuni, ſic nullæ categoricæ conueniunt tñ vno terminorum. ſed ſi faciat excluſioné reſpectu conuenientiæ terminorũ, ſic aliquæ propônes conueniunt in altero

A rō tñ, & ſic intelligitur circa præcedentem diuiſionē. Ad tertium dr̃, ꝙ hoc verbum eſt, non eſt terminus, quia licet terminet propoſitionē̃m formaliter, & in ratione copulæ, non tamen materialiter, inquantū hẽt rōnem copulæ. & ſi aliqñ ſit prædicatum, vt hic, homo eſt, tñ in rōne copulæ non dr̃ prædicatum materiale, ideo ratione ipſius non oēs propōnes participant vno termino. Ad quartum dr̃, quòd licet diuerſę propoſitiones ſꝑ habeant diuerſum ordinem in numero, non tñ in ſpecie. Ad quintum dr̃, quòd licet ſubiectum, & prædicatum, accepta ſm̃ illas intentiones ſimiliter ordinētur in propōne, quia ſemper illud, ꝙ habeat rōnem ſubiecti prępōnitur alteri tñ quātum ad res ſubiectas intentiōnib illis nō B ſemper ſimiliter ordinantur, quia aliqñ ſubiectum vnius propoſitionis bene fit prædicatum alterius, & econuerſo.

De propoſitionum oppoſitione, quæ ſint contrariæ, ac ſubcontrariæ.

Item propoſitionum participantium vtroque termino, ſecundum eundem ordinem, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ. Contrariæ ſunt, uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, ut non omnis homo currit, & nullus homo currit. C Subcontrariæ ſunt, particularis affirmatiua & particularis negatiua eiuſdem ſubiecti, & prædicati, ut quidam hō currit, & quidam homo non currit.

Poſtquam Auctor premiſit duas diuiſiones ualentes ad cognoſcendum cōuerſiones, oppoſitiones, & æquipollentias propoſitionum, hic conſequenter determinat de illis paſſionibus, & primo de oppoſitionibus. Cuius ratio eſt, quia oppoſitio ſolum conuenit propoſitionibus, quæ participat ſecundum eundem, & cōuerſio conuenit illis, quæ participant ordine conuerſo, ideo oppoſitio præcedit conuerſionem. Et quia æquipollentia ſumitur reſpectu propoſitionum oppoſitarum, quæ ſiunt æquipollentes, ideo etiā oppoſitio pręcedit ęquipollentiam, quare conuenienter determinatur prius de oppoſitionibus quam alijs. D

Primo ſciendum, ꝙ duplex eſt oppoſitio, q̃dam eſt oppoſitio rerum, vel terminorum, q̃ eſt repugnantia aliquorū duorum non permittentiū ſe ſimul, & reſpectu eiuſdē, & de iſta nō determinat̃ hic, ſed in Poſtprędicamentis. Alia eſt propōpropōnum, vel modorum enunciandi, q̃ eſt repugnantia duarum categoricarum eiuſdem ſubiecti, & eiuſdē prædicati in qualitate, & quantitate ſimul, vel in altero eorum, & illo modo hic conſyderatur de oppoſitione, & de propōnib. oppoſitis. Vnde ad cognoſcendum ſpēs oppoſitionis prædictę, hic auctor ponit diuiſionem propoſitionum oppoſitarum. E

Duplex oppoſitionū genus: Periherm. c. 7. Quatuor propōnum oppoſitio.

Pro quo ſciēdū ſcd̃o, ꝙ propōnum oppoſitarum, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ cōtradictoriæ, aliæ ſubalternę. Cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia, quia oēs propōnis oppoſitæ hēnt repugnantiā inter ſe, vel ergo repugnāt in qualitate, & quantitate ſimul, & ſic ſunt contradictoriæ, vel in altero eorum tñ, & ſic eſt dupl'r quia vel repugnant in quantitate ſolum, & ſic ſunt ſubalternæ, vel in qualitate hoc eſt tripliciter. vel ambæ ſunt vniuerſales, & ſic ſunt contrarię, vel ambæ ſunt particulares, & ſic ſunt ſubcontrariæ, vel ambæ ſunt ſingulares & ſic iterum ſunt contradictoriæ. F

Tertio ſciendū, ꝙ contrariæ ſunt vl'is affirmatiua, & vl'is negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt quilibet homo currit, & nullus homo currit, & in ipſis requiritur identitas ſubiecti, & prædicati in tribus, vel ſecundum tria. Primo, ꝙ ſint eadem ſm̃ vocem, ratione cuius iſtæ non contrariantur, quilibet hō currit, nullum rationale currit. Secundo, quòd ſint eadem ſecundū ſignificata, rōne cuius illæ non contrariantur, oīs canis currit, nullus canis currit, ſi canis teneatur æquiuoce, quia poſſunt ambæ

Quæ ꝓpōnes cōtrariæ ſint.

A ſimul eſſe veræ. Tertio quod ſint eandē quam tū ad ſuppoſita, pro quibus tenentur, ita quod æque amplæ, & æque ſtricte in vtraque teneantur, ideo iſtę nō cōtrariātur, oīs hō eſt albus, nullus homo fuit albus, quia in prima ſupponit pro præſentib. tm̄, & in ſecunda pro præſentibus. & præteritis ſimul, & ſic non ſunt eiuſdem ſubiecti ſecundum rem, & vocem, quod tamen requiritur in omnibus oppoſitionibus.

Quæ ſubcontrariæ. Quarto ſciendū, quod ſubcontrariæ ſunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua eiuſdē ſubiecti, & eiuſdē prædicati. Vnde ad ipſas requiritur, quod ambæ ſint particulares, vel indefinitę. Ratio eſt, quia ſubcontrariæ dn̄r quaſi ſubcontrarijs poſitæ, ſed ſubcontrarijs non ponuntur B propoſitiones, vl̄es, nec ſingulares, quia non ſunt eiuſdem ſubiecti cum ipſis, ideo ſubcontrariæ dēnt eſſe ambæ particulares, vel indefinitæ. Et quia non repugnant in quantitate, oportet eas repugnare in qualitate, & ſic vna dēt eſſe affirmatiua, alia negatiua, & non ponūtur aliquæ ſubcontradictoriæ ſicut ſubcōtrariæ, quia vna eſt particularis in contradictorijs, ſub qua nō poteſt ſimul alia propō, quia ſub particulari nunquam eſt ſumere aliquid. Et per hoc patet diuiſio propōnum oppoſitarum, & definitio cōtrariarum, & ſubcontrariarum.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. C Iſtæ propoſitiones oīs hō nō currit, nullus homo currit, participant vtroque termino, & eodē ordine, & tn̄ non ſunt contrariæ, nec ſubcontrariæ, & ſic de alijs, ſed ſunt æquipollentes, igitur hic male diuiduntur propoſitiones vtroque termino participantes eodem ordine. Secundo ſic. Omnia contraria ſunt formæ actiuæ, & paſſiuæ inter ſe, ſed propoſitiones nūquam actiuę, & paſſiuę, cum propoſitiones non agant, nec patiantur inter ſe, igitur nullæ ſunt contrariæ.

Tertio ſic. Definitio contrariarū conuenit iſtis, omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus, & iſtis, & omnis homo currit, nullus homo currit, & tamen iſtæ non ſunt contrariæ quia in prima homo ſupponit pro viris, & mulieribus, & in ſecunda, pro viris tantum. igitur, &c. D

Quarto ſic. Propoſitiones, quæ ſimul ſe compatiuntur in veritate, non opponuntur, quia non habent repugnantiam, ſed ſubcontrariæ ſimul ſe compatiuntur in veritate, ergo non opponuntur.

Quinto ſic. Iſtæ ſunt ſubcōtrariæ, iſte homo currit, iſte homo non currit, quia ſunt poſitæ ſubcontrarijs, quæ ſunt vniuerſales, & tamen illæ non ſunt particulares, nec indefinitæ, igitur male definiūtur ſubcontrariæ.

Ad argumenta. Ad primū dicitur, quod hic non diuiduntur propōnes participātes utroque termino in cōi, ſed tm̄ participātes utroque termino, quę ſunt oppoſitæ. ideo, cum prædictæ propoſitiones ſint E æquipollentes, non contrariantur. Ad ſecundum dicitur, quòd licet contraria incomplexa ſint, formæ actiuæ, & paſſiuæ, non tamen complexa, de quibus hic ſolum eſt ad propoſitum. Solutio.

Ad tertium dr̄, quòd de uirtute ſermonis iſtæ non contrariantur, omnis homo currit, nullus hō currit, quia ſubiectum in utraque non tenetur pro æqualib. ſuppoſitis, ſed uirtute uſus ſunt contrariæ, quia ſecundum uſum hō reſtringitur ad ſtandum pro uiris tm̄, & eſt ibi reſtrictio ab uſu, ſed de alijs dr̄, quòd uere contrariantur quia albus in prædicato per conſignificationem eius reſtringit hominē in utraq. ad ſtandum pro uiris, pro quibus ſolum diſtribuitur. F

Ad quartum dicitur, quòd licet ſubcontrariæ non repugnent in ueritate, tamen bene repugnant in falſitate, & etiā in qualitate, ideo opponuntur. Ad quintum dicitur, quòd licet ſingulares ſint poſitæ ſub uniuerſalibus, quæ ſunt contrariæ, non tn̄ ponuntur ſub ipſis ſecundum idem ſubiectum, quia in contrarijs terminus communis, ut homo, ſupponit pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & in illis ſingularibus pro vno ſolo, ideo non habent idem ſubiectum cum ſuis vniuerſalibus, quod tamen requiritur ad ſubcontrarias reſpectu contrariarum.

Con-

A
Contradictoriæ, ac ſubalternæ propoſitiones quæ ſint.

Contradictoriæ ſunt, vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua vel vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti, eiuſdem prædicati, vt omnis homo currit, quidam homo non currit, vel nullus homo currit, quidam homo currit.

Subalternæ ſunt vniuerſalis affirmatiua & particularis affirmatiua, vel vniuerſalis negatiua, & particularis negatiua eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, vt omnis homo currit, quidã homo currit, nullus homo currit, quidam homo B non currit, & hec totum patebit in ſequenti figura.

Poſtquam Auctor determinauit de cõtrarijs, & ſubcontrarijs propoſitionibus, hic conſequenter determinat de contradictorijs, & ſubalternis. Ratio ordinis eſt quia contrariæ, & ſubcõtrariæ ſunt eiuſdem quantitatis, ſed contradictoriæ, & ſubalternæ ſunt diuerſæ quantitatis. Et quia contradictoriæ opponuntur ſimpliciter, & ſecundũ rem, ſubalternæ vero ſecundum modum tantum, ideo prius Auctor determinat de contradictorijs q̃ de ſubalternis, ipſas ſic definiens. Contradictoriæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, vel vniuerſalis C negatiua, & particularis affirmatiua eiuſdem ſubiecti, & prædicati.

Vbi primo ſciendum, quòd duplices ſunt contradictoriæ. Quædam ſunt repugnantes in veritate, & falſitate, & qualitate, & non in quantitate, & talis ſunt contradictoriæ ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, non autem ſecũdum rem, & modum ſimul. & hoc modo duæ ſingulares eiuſdem ſubiecti, & prędicati, & diuerſæ qualitatis bene ſunt contradictoriæ. Aliæ ſunt contradictoriæ, quæ repugnant in veritate, & falſitate, in quãtitate, & qualitate ſimul, & iſtę ſunt contradictoriæ ſecundum rem, & modum ſimul, & perfecte contradictoriæ & ſolum de talibus datur illa definitio, & non de alijs. ideo bene dicitur, q̃d D contradictoriæ ſunt eiuſdem ſubiecti, & prædicati, & diuerſæ quantitatis, & qualitatis ſimul. Vnde in talibus eſt perfecta contradictio.

Contra dictoria rũ multiplicitas.

Secundo ſciendum, quòd cõtradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, ad idem, ſecundum idem, ſimiliter & in eodẽ tempore. vnde ad ipſam hęc quinque reperiuntur requiri. primo requiritur quod affirmetur idem de eodem ſecundum rem & uocem, defectu cuius iſtæ non contradicunt. Tullius currit, Marcus non currit. Secundo, quòd prędicatum in vtraque enuncietur de ſubiecto E comparato ad idem: ideo iſtæ non contradicunt. Socra. eſt pater Platonis, Socr. non eſt pater Tulij.

Cõtradictionis natura.

Tertio, quòd prædicatum affirmetur, & negetur de eodem ſecundum eandem partem, uel rationem, ideo iſtæ non contradicunt, Socrate videt ſecundum oculos, & Socrate non uidet ſecundum aures.

Subalternaũ natura.

Quarto, quòd ſubiectum in utraque teneatur ſimiliter. ideo iſtæ non contradicunt, homo eſt ſpecies, nullus homo eſt ſpecies, quia in prima homo tenetur pro natura ſimplici, & in ſecunda pro ſuppoſitis.

Oppoſitio ſubalterna, & cur eã omiſit Ariſ.

Quinto, quòd prædicatum enuncietur in utraque pro eodem tempore, ideo iſtæ non contradicunt, Socra. currit hodie, Socr. non currit cras & per iſtas con F ditiones ſatis poteſt cognoſci natura cõtradictoriarum.

Tertio ſciendum, ꝙ ſubalternæ ſunt vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, uel uniuerſalis negatiua, & particularis negatiua eiuſdẽ ſubiecti, & prædicati. unde ad ipſas requiritur quòd ſint diuerſæ quantitatis. Cuius ratio eſt, quia in ſubalternis una ponitur ſupra aliam ſicut totum ſupra partem, ſed duæ uniuerſales non ponuntur ſupra ſe inuicem, nec duæ particulares eiuſdem ſubiecti, & prædicati, ideo in ſubalternis requi-

A requiritur vna vniuerſalis, quæ ponatur ſupra, & eſt ſubalternans, & alia particularis, quæ ponatur infra, & eſt ſubalternata. Secundo requiritur, quòd ſint eiuſdem qualitatis, quia negatiua nunquam ponitur ſub affirmatiua de eodem ſubiecto, & prædicato, nec econuerſo ideo ſubalternæ ſunt vel ambæ affirmatiuæ, vel ambæ negatiuæ.

[Oppoſitio ſubalterna & cur eã omiſit Ariſt.]

Quarto ſciendum, quòd ſubalternæ non opponuntur ſecundum rem ex parte ſuorum ſignificatorum, ſed ſecundum modo tantum. Cuius ratio eſt, quia ſolum propoſitiones illę opponuntur ſecundum rem, quæ repugnant in veritate, & falſitate ex parte ſuorum ſignificatorum, ſed ſubalternæ non repugnant in

B veritate, & falſitate, q̃a poſſunt ſimul eſſe verę uel falſæ. ergo non opponunt̃ ſecundum rem. Ideo Ariſto. inter oppoſitiones non enumerauit oppoſitionem ſubalternam, quia cępit oppoſitionem ſpecialiter pro repugnãtia duarum propoſitionũ ſecundum affirmationem, & negationem, ſed Pet. Hiſpa. qui cæpit oppoſitionem generaliter pro omni repugnantia duarum propoſitionum eiuſdem ſubiecti, & prædicati in qualitate, vel quantitate, ideo poſuit oppoſitionem ſubalternam unde ipſæ ſubalternæ opponuntur ſecundum modum enun-

C ciandi. ſ. ex parte quantitatis ſui ſubiecti, & penes vniuerſale, & particulare. & p̃ hoc patet quid ſint ſubalternæ, & contradictoriæ.

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo. Iſtæ contradicunt Socr. eſt, Socr. non eſt, cum ibi ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & tamen ibi nulla eſt vniuerſalis vel particularis, ergo contrá definitionem contradictoriarum. Secũdo ſic. In contradictorijs ſubiectum debet teneri ſimiliter, ſed in vniuerſali, & particulari non tenetur ſimiliter, quiá in vna diſtribuitur, & in alia non. igitur vniuerſalis, & particularis non ſunt contradictoriæ. Tertio ſic. Iſtæ cõtradicunt omnis homo eſt ens, quidam homo eſt

D non ens, & tamen ambæ ſunt affirmatiuæ. ergo in contradictorijs vna non eſt affirmatiua, & alia negatiua. Quarto ſic. Vniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua eiuſdẽ ſubiecti, & prædicati non opponuntur inter ſe, quia particularis continetur ſub vniuerſali, & ſequitur ad vniuerſalem, ergo ſubalternæ non opponuntur. Quinto ſic. Duæ ſubcontrariæ ſunt ſubalternæ, quia ſunt ſub alijs poſitæ, & tamen non ſunt vni-

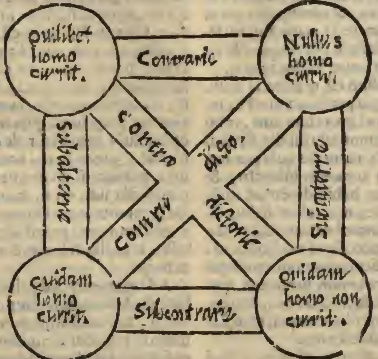
E uerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, nec econuerſo, igitur contra definitionem earundem.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̃ licet iſtæ ſingulares ſint contradictoriæ ſecundum rem, non tamen ſecundum rem, & modum ſimul, quia nòn repugnant in quantitate, & qualitate, ſed ſolum in qualitate, & de contradictorijs ſecundum rem, & modum ſimul datur iſta definitio.

Solutio.

Ad ſecũdum dicitur, q̃ in vniuerſali, & particulari, ſubiectum non tenetur ſimiliter quantum ad diſtributionem, tamen tenetur ſimiliter quantum ad illa, pro quibus ſumitur, quia in vtraque tenetur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, vel pro his, ad quæ reſtringitur. Ad tertium dicitur, q̃ illæ bene contradicunt virtualiter & non formaliter, & eo modo quo contradicunt, vna eſt negatiua virtuali- F ter. ſ. iſta, homo eſt non ens, quæ includit iſtam, homo non eſt ens. Ad quartum dicitur, q̃ particularis continetur, & ſequitur ad vniuerſalem ratione ſui ſignificati, & non ratione quantitatis, ſecundum quam opponuntur, & habent repugnantiam. Ad quintum dicitur, quod licet ſubcontrarię ſint ſubalternæ reſpectu ſuarum contrariarum, non tamen ſunt inter ſe ſubalternæ, quia vna non ponitur ſub alia. & hæc definitio intelligitur, de his, quę adinuicem ſunt ſubalternę, ſeu ſubalternantur, & omnia hęc patent in figura ſequenti.

A Præſenti figura propoſitionum oppoſitiones clare conſpiciuntur. D

B E

De triplici propoſitionum materia naturali, ſeu neceſſaria, contingenti, ac remota.

Propoſitionum triplex eſt materia, ſ. naturalis, contingens, & remota Naturalis eſt illa, in qua prædicatum eſt eſſentia ſubiecti, vel proprium eius, vt homo eſt animal, homo riſibilis.

C Poſtquã Auctor determinauit de oppoſitionibus oppoſitionũ, conſequẽter vult determinare de legibus oppoſitionũ, & quia illæ leges, vel regulæ variantur ſecundum variationem materiæ propoſitionum, ideo antequam de ipſis determinet prius agit de materia propoſitionem, & licet propoſitio non habeat materiam proprie dictam, quia nullum accidens vel ens rationis habet materiã proprie dictã, propō aũt ẽm ſuum materiale qđ eſt vox, eſt accidens, & q̃rum ad formale, qđ eſt eſſe ſignũ compōnis eſt ens rōnis. ideo non hẽt materiam ꝑpꝛie. dictam, ſed ſimilitudinariæ tantum.

Qua rō-ne ꝑpō-ni mate-ria ī ſit.

Primo ſciendũ, ꝙ propō hẽt materiã ex qua ſimilitudinarie, & materiã i qua, & circa, quam vnde materia ex qua ſunt ſubiectum, & prædicatum, & ſubiectum vocis eſt materia in qua vel ipſa vox ſi ꝑpō conſideretur quantum ad ſuum formale, ſed enunciabile, de quo eſt ipſa ꝑpō, eſt ſua materia circa quam. hic aũt capitur materia propōnis ſolum pro conditione materiæ ſuæ ex qua. i. pro habitudine prædicati ad ſubiectum. ideo materia propōnis, vt hic ſumitur, eſt habitudo prædicati ad ſubiectum in qua fit cōpoſitio prædicati cum ſubiecto, & in qua ſubiectum, & prædicatum conueniunt. F

Secundo ſciendum, ꝙ triplex eſt materia propōnum, ſ. naturalis contingens, & remota, qđ probatur per ſufficientiã, q2 materia propōnis eſt habitudo prædicati ad ſubiectũ, vel ergo illa habitudo dicit repugnantiã prædicati cũ ſubiecto, & ſic eſt materia remota, vel dicit conuenientiam, & hoc dupľr, vel dicit conuenien-

tiam

A & ſic eſt naturalis, vel contingentem, & accidẽtalem & ſic eſt contingens. Et q̄a conuenientia neceſſaria perfectior eſt, quam contingens, & cõtigens, quam remota, ideo materia naturalis perfectior eſt alijs, deinde contingens & remota ultimo eſt imperfectior cęteris.

Materia naturalis.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ materia naturalis eſt illa, in qua prædicatum eſt de ſubiecti eſſentia, uel proprium eius, vt hõ eſt animal, uel homo eſt riſibilis Et dicitur talis materia naturalis quia prædicatum naturaliter conuenit ſubiecto, & habet naturalem habitudinem ad ipſũ, ſed id quod habet naturalem habitudinem ab ſubiectum eſt de natura, & eſſen-
B tia ſubiecti, vel neceſſario conſequẽs naturam ſubiecti ſicut proprium conſequitur ſpeciem. licet enim proprium non ut de natura ſui ſubiecti. tamen immediate conſequitur illam natura, ideò naturaliler ineſt, ſubiecto ſuo.

Quarto ſciendum, ꝙ eſſentia dr̄ illud quo formaliter res hẽt eſſe, ſicut humanitas eſt illud, quo modo habet eſſe, & ſimiliter aĩa rationalis Eſſe autẽ ſm̄ Boethum, eſt exiſtentia formæ in materia, vel actus in potentia. Quid autem ſit proprium videbitur in prædicabilib. & per hoc patet intellectus huius diuiſionis, & definitionis materiæ naturalis.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur. Habitudo p̄dicati ad ſubiectum eſt for-
C ma in qua extrema illa ꝓpoſitionis conueniunt, ergo materia propoſitionis eſt forma, ergo illa habitudo non eſt materia propoſitionis. Secundo. Iſta propoſitio. Soc. eſt ens, eſt in materia naturali, cũ ens ſit de ratione ſubſtantiæ, & omnium ſuorum inferiorum, & ẽt eſt in materia contingenti, quia prædicatum poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, cum Socr. poſſit eſſe, & nõ eſſe, ergo materia naturalis, & cõtingens coincidunt igitur membra diuiſionis materiæ propoſitionis non opponuntur. Tertio ſic. Hæc eſt in materia naturali, animal eſt homo, & ſimiliter iſta, homo eſt homo, cum iſtę ſint neceſſariæ, & tamen prædicatum non eſt de eſſentia ſubiecti, cum inferius non ſit de D eſſentia ſuperioris, nec idem de eſſentia ſui ipſius, nec etiam eſt proprium eius, igitur contra definitionem materia naturalis. Quarto. Iſt. ignis eſt calidus, eſt in materia naturali, cum ſit neceſſaria, & tamen prædicatum non eſt de eſſentia ſui ſubiecti, cum prædicatũ poſſit adeſſe, vel abeſſe ſubiecto, cum ſit accidens eius, nec proprium, quia contingit alijs, & ſimiliter argueretur de iſta, aqua eſt frigida. Quinto. In iſta homo eſt animalitas, prædicatũ eſt de eſſentia ſubiecti, tamen illa non eſt in materia naturali, ſed in remota, cum ſit impoſſibilis quia prædicatum non poteſt uere dici de ſubiecto, ergo illa definitio conuenit alijs a E definito.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet illa habitudo ſit forma reſpectu ſubiecti, & prædicati, tamen habet modũ materiæ reſpectu cõpoſitionis actualis propoſitionis, ideo bene dicitur materia propoſitionis. Ad ſecundum dicitur, quòd ſi capiatur ens nominaliter, ut idem eſt, quod habens eſſentiam, ſic de eſſentia ſubſtantiæ, & etiam cæterorum entium, & hoc modo iſta. Socr. eſt ens, eſt in materia naturali, ſed ſi capiatur participaliter, ut tantum ualet, ſicut exiſtens. ſi conuenit ſubſtantiæ contingenter, & ſimiliter Socrati, & ſic illa eſt in materia contingenti, & ſic non eſt idem prædicatum illius propoſitionis, nec eadem pro- F
poſitio dum eſt in materia naturali, & contingenti. Ad tertium dicitur, quod licet homo non ſit de eſſentia animalis in communi, eſt tamen de eſſentia aliquorum ſuppoſitorum animalis ſcilicet illorum, quę cõtinentur ſub homine, & in iſta, animal eſt homo, animal ſupponit pro ſuis ſuppoſitis, & homo pro natura ſimplici, & ſic verificatur locutio pro ſuppoſitis animalis quæ ſunt ſub homine. ideo prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti quãtum ad ſuppoſita, pro quibus verificatur de ipſo, & in iſta, homo eſt homo, homo in ſubiecto ſupponit pro ſuis ſuppoſitis, & in prædicato pro natura

tura

A tura ſimplici,ideo prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti.

Ad quartum dr̃, ꝙ licet eſſe calidũ nõ ſit proprium ignis quarto modo,eſt tñ ꝓprium eius ſecundo modo,& hoc ſufficit ad hoc ꝙ ſit in materia naturali quia proprium ſecundo modo, & quarto modo,neceſſario conueniunt, & ſemper iõ faciunt propõnem in materia naturali, & de iſta,aqua eſt frigida,dr̃ ꝙ,ſi eſſet frigidum dicat aptitudinē.eſt in materia naturali,& eſt proprium aquæ ſecũdo modo,ſed ſi dicat actum in materia contingenti, & pt̃ adeſſe, & abeſſe ipſi aquæ.

De hoc vidẽ Porphyriũ ca. 5. & ibi Docto.

Ad quintũ dr̃,qđ licet aĩalitas ſm rem ſit de eſſentia hois,non tñ ſm modũ quo B prædicatur in illa propõne,quia ibi prædicatur in abſtracto prout ſumitur cum pręciſione ſuorum inferiorum, ideo ſub tali modo non conuenit ſubiecto,ſed illa eſt in materia remota, ideo.

De contingenti ac remota propoſitionum materia.

Contingens materia eſt illa,in qua ꝑdicatum poteſt adeſſe,& abeſſe ſubiecto præter eius corruptionem, vt homo eſt albus,homo non eſt albus. Remota materia eſt,in qua prædicatum nullo modo poteſt conuenire ſubiecto, vt homo eſt aſinus,lignum eſt lapis.

Poſtquam Auct determinauit de ma-
C teria naturali, hic conſequenter determinat de materia contingenti,& remota. & primo de materia contingenti, q̃ ſic definitur.Materia contingens eſt illa, in qua ꝑdicatum poteſt adeſſe, & abeſſe ſubiecto, vt homo currit. In hac definitione ponit adeſſe,ad dr̃iam materiæ remotæ, in qua ꝑdicatum non poteſt conuenire ſubiecto,& ponitur abeſſe, ad differentiam materiæ naturalis,in qua prędicatum non poteſt abeſſe ſubiecto.

Quid contingẽs materia.

Cur talis materia contingens dicatur.

Primo ſciendum quòd materia dr̃ cõtingens eo, quòd ꝑdicatum contingẽter conuenit ſubiecto illud aũt qđ contingẽter conuenit alicui, poteſt ſibi ad eſſe,cũ non habeat repugnantiam, & ẽt poteſt D
tali ſubiecto abeſſe, quia non conuenit ſibi neceſſario.ideo qđ contingenter ineſt poteſt non ineſſe, ideo bene definit materia contingens, in qua prædicatum poteſt abeſſe,& adeſſe ſubiecto. non eſt tñ intelligendum quòd poſſit adeſſe, & abeſſe ſimul ſm actum, quia hoc implicat contradictionem,ſed ſm aptitudinẽ, & ſucceſſiue quantum ad actum.

Contingẽns diuiſio ex 1 Perihermen. c. vlt.

Secundo ſciendum, qđ contingens a quo venit contingenter, dupliciter accipitur. Vno modo pro oĩ eo qđ poteſt eſſe, & conuertitur cum poſſibili, & dr̃ tã de neceſſario,q̃ de non neceſſario. Alio modo ſpãliter pro contingenti non neceſſario, quod poteſt eſſe & non eſſe, & diuiditur per contingens natum ad vtrũ E
libet,& contingens raro.Contingẽs natum eſt, quod eſt magis determinatum ad eſſe, q̃ ad nõ eſſe,vt frigus in hieme. Et contingens raro eſt, qđ eſt magis determinatum ad non eſſe q̃ ad eſſe, ſicut bos natus cum duobus capitib. Contingens ad vtrumlibet eſt,qđ non magis determinatum eſt ad eſſe q̃ ad non eſſe,ſicut virum ludere, & a contingenti hoc modo accepto venit contingenter, qđ denominat materiã contingentẽ,& non a contingenti in cõi accepto, quia tale contingẽs non ſemper poteſt eſſe & nõ eſſe, cum dicatur de neceſſario,quod nõ eſt contingens,ſed ſemper eſt. F

Quid materia remota.

Tertio ſciendũ,qđ materia remota illa, in qua ꝑdicatum non põt conuenire ſubiecto, vt hõ eſt aſinus, & rõ eſt,quia in materia remota ꝑdicatum hẽt repugnantiã,& diſtantiã cũ ſubiecto,& a tali repugnãtia,vel remotione ꝑdicati a ſubiecto, dr̃ materia remota. illud aũt, qđ hẽt repugnantiã cũ aliquo, non põt ſibi conuenire,ſicut aſinus per repugnantiã, q̃ hẽt cum hoĩe, per irrationabile, non poteſt ſibi conuenire,ideo bene dr̃ materia remota, in qua prædicatum non poteſt conuenire cum ſubiecto propter remotionem eius a ſubiecto.

Quarto ſciendũ, qđ tripliciter poteſt fieri remotio prædicati a ſubiecto. Vno

modo

A modo per negatioonē, negando ipſum a ſubiecto. Alio modo remouendo ipſum de propōne, & a ſubiecto ſm uocem, & de illis remotionibus non eſt hic ad propoſitum. Alio modo ꝙ remoueatur prædicatum ſm ſuum ſignatum a ſubiecto ꝑp repugnātiam, q̄ habent ádinuicē, & a tali remotione, ꝑ repugnantiam ꝑdicati a ſubiecto, dr̄ materiam remota. Ex quo patet, ꝙ propōnes affirmatiuæ in materia remota ſunt falſæ, & negatiuæ ueræ, ſicut in materia naturali affirmatiuæ ſunt ueræ, & negatiuæ, falſæ, in contingenti, uero, affirmatiuæ, & negatiuæ poſſunt eſſe ueræ, & falſæ, & per hoc patent definitiones iſtarum materiarum.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo. B Iſta eſt in materia contingēti, homo eſt quantus, & tñ q̄tum non pōt abeſſe ſubiecto. igitur cōtra definitionē. maior patet, quia illa propō non eſt in materia remota, nec in materia naturali, cum ꝑdicatū non ſit de eſſentia ſubiecti uel proprium eius, ergo eſt in materia contingenti. Secūdo ſic. Hæc eſt in materia contingenti, coruus eſt niger, & tñ prædicatum non poteſt abeſſe ſubiecto, cum ſit accidens eius inſeparabile, ergo contra definitionē. Tertio ſic. In iſta, homo uiuit ꝑdicatū adeſſe poteſt, & abeſſe ſubiecto, & tñ non eſt in materia contingēti, cū uita ſit de eſſe hoīs, & eadem cum aīa eius, & ſimiliter de iſta, hō eſt, ergo illa C definitio conuenit alijs a definito. Quarto ſic. Hæc eſt in materia remota. Socr. eſt albedo uel qualitas, & tñ ꝑdicatum poteſt couuenire ſubiecto, ergo male definitur materia remota. Quinto ſic. Iſta eſt in materia remota, homo non eſt aſinus, cum affirmatiua, & negatiua ſint in eadem materia, & tñ ꝑdicatum poteſt conuenire ſubiecto, quia uere enunciatur, de ipſo, ergo definitio eſt mala.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd iſta, homo eſt quantus, eſt in materia naturali, & licet q̄tum non ſit propriū homini quarto modo, eſt tñ ſibi proprium ſecundo modo, & quarto modo ꝓpriū reſpectu corporis de gñe ſubſtantiæ, qđ eſt ſuperius ad hoīem. ideo illi eſt ī materia naturali, ſicut, & iſta homo eſt riſibilis. D Ad ſm, quòd licet nigrum non poſſit faciliter abeſſe coruo remanentibus ſuis principijs complexionalibus, tñ pōt ſibi abeſſe permutationem ſuæ complexionis, unde non dr̄ accidens inſeparabile, qa nullo modo poſſit ſeparari, ſed quia cum difficultate. Ad tertium dr̄, qđ ſi uiuit dicat actū uiuendi, & eſſe actuale uiuētis, ſic poteſt abeſſe hōi, & illa eſt in materia contingenti. Sed ſi dicat aptitudinē, ſibi conuenit naturaliter, & non pt ſibi abeſſe, & illa eſt in materia naturali, & ſimiliter iſta, homo eſt, quia eſt, pt dicere actum, qui contingenter aduenit cuilibet rei creatæ, & ſic eſt in materia contingenti, uel eſſe poſſibile, & in E ſuis cauſis, quod ſemper conuenit rei & ſic eſt in materia naturali. Ad quartū dr̄, quòd albedo ſm rē poteſt in eſſe Socrati, non tñ ſm denominationem ut deſignatur in abſtracto qa deſignatur cū ꝑciſione ſubiecti, & ſic non poteſt uerificari de ſubiecto, cū ſecū hēat repugnantiā ſub tali modo ſignificandi. Ad quintum dr̄ quòd licet illud ꝑdicatum uere enunciuetur negatiue de ſubiecto, non tñ ꝑp hoc hēt conuenientiam cum eo, ſed magis repugnātiā, qa dici de alio negatiue non ſumit abeſſe in, ſed potius a non eē.

Oppoſitarum propoſitionum leges, & primo de contrarijs. F

Lex ſiue natura contrarium talis eſt, quòd ſi una eſt uera reliqua erit falſa, & non econuerſo. Poſſunt n. ambæ ſimul eſſe falſæ, in contingenti materia ut omnis homo eſt albus, nullius homo eſt albus in naturali autem materia ſemper ſi una eſt uera, reliqua erit falſa, & econuerſo, ut omnis homo eſt animal, nullus homo eſt animal. Similiter in remota materia, ut omnis homo eſt aſinus, nullus homo eſt aſinus. Et in materia contingenti, quando prædicatum eſt accedens eſt inſeparabile, ut omnis coruus eſt niger, nullus coruus eſt niger. Sed il-

A læ quæ ſunt de accidente ſeparabili ambę poſſunt ſimul eſſe falſæ, vt omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus.

Poſtquam Auct. determinauit de materia propõnum cuius cognitio valet ad cognoſcendum leges oppoſitum, hic cõſequenter proſequitur indeterminando de illis legibus propõnum oppoſitarum. Et quia propoſitiones contrariæ præcedunt omnes alias oppoſitiones ſecundũ ordinem ſuperius poſitum, eo quod contrariæ ſunt ambæ vniuerſales, & habent perfectionem quantitatem alijs propõnibus oppoſitis, ideo hic Auctor determinat de lege contrariarum priuſquam de alijs.

Duæ cõtrariæ ſimul vere ſimul

B Primo ſciendum, ꝙ duæ contrariæ nũquam poſſunt eſſe ſimul veræ in quacunque materia. Cuius duplex eſt ratio. Prima eſt quia in contrarijs vna eſt vniuerſalis affirmatiua denotans prædicatum conuenire ſubiecto pro omni ſuppoſitio eius, & alia eſt vniuerſalis negatiua, denotans prædicatum remoueri a quolibet ſuppoſito ſubiecti, ſed quia impoſſibile eſt idem prædicatum ſimul conuenire cuilibet ſuppoſito ſubiecti, & a quolibet remoueri, quia hoc implicat contradictionem, ideo duæ contrariæ non poſsũt ſimul eſſe veræ. Secunda ratio eſt, quia ſi duæ contrariæ quæ ambæ ſunt vniuerſa-
C les ſint ſimul veræ, & ad veritatem vlis ſequatur veritas particularis per legem ſubalternarum, duæ ſub contrariæ, quæ ſunt particularis eſſent ſimul veræ cum ipſis, & per conſequens propõnes contradictoriæ eſſent ſimul veræ, quod eſt impoſſibile, ergo contrariæ non poſſunt ſimul eſſe veræ.

Contrariæ ſimul falſæ in cõtingenti materia

Secundo ſciendum, quòd duæ cõtrariæ bene poſſunt eſſe ſimul falſæ in contingenti materia, dum tamen accidens eſt ſeparabile cuius ratio eſt quia in materia contingenti prædicatum poteſt cõuenire ſubiecto pro aliquibus ſuppoſitis, & pro aliquibus non ſicut albus conuenit homini pro aliquibus ſuis ſuppoſitis, & ꝓ quibuſdã non ſed pro illa parte, qua non conuenit ſubiecto vlis affirmatiua falſificatur, & ea parte, qua cõuenit, vlis negatiua redditur falſa, igitur in tali materia contingenti, ambæ contrariæ poſſunt ſimul eſſe falſę, & dicitur notanter, dum accidens eſt ſeparabile, quia ſi eſſet inſeparabile, affirmatiua ſemper eſſet vera, & negatiua falſa, & ſic non poſſent ſimul eſſe falſæ. D

Tertio ſciendum, ꝙ duæ contrariæ in materia naturali, & remota nunquam pñt ſimul eſſe falſę. Cuius ratio eſt, quia in contrarijs in materia naturali ſemper vlis affirmatiua eſt vera, cum prædicatũ ſubiecto conuenit pro quolibet ſuppoſitum, & vlis negatiua falſa. & econuerſo eſt in materia remota, vlis affirmatiua vel falſa, & negatiua vera, & ſic ibi duæ E
contrariæ nunquam poſſunt ſimul eſſe falſę. Ex quibus patet quod tres ſunt partes in lege contrarium. Prima eſt, ꝙ cõtrariæ nunquam pñt eſſe ſimul veræ, ſed repugnant in veritate. Secunda eſt ꝙ in materia contingenti pñt ſimul eſſe falſæ, & ſic non repugnant in falſitate. Tertia eſt quod in materia naturali, & remota non poſſunt ſimul eſſe falſæ.

Qua rõne contrarię ſp [?] i veritate, aut i falsitate repugnent.

Quarto ſciendum qđ repugnantia in veritate conuenit contrarijs rõne formæ ſuæ oppoſitionis, quia in quacunq; materia ſint conuenit ipſis ſemper. ideo ꝑtinent formaliter ad legem ipſarum, ſed repugnantia in falſitate, qñque conuenit F
ipſis, vt in materia naturali, & remota, & qñque non, vt in contingenti, & ſic repugnantiam in falſitate non conuenit ipſi rõne formæ ſuæ oppõnis, ſed ratione materia, & ideo non pertinet formaliter ad legẽ ſuarũ, ſed ſolum primũ mẽbrum .ſ. repugnantia in veritate.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur. Omnis lex eſt conſtitutio quædam præcipiens bonum, vel prohibens malum, ſed in contrarijs non eſt talis cõſtitutio, igitur nullæ ſunt leges contrarium. Secundo ſic. Iſtæ, omnis homo currit, & nullus homo currit, poſſunt ſimul eſſe veræ, quia ambæ ſimul habent potentiam ad hoc quod ſint veræ, cum nunc

quælibet

A quælibet ſit in potentia ad veritatẽ, igitur cõtrariæ poſſunt ſimul eſſe veræ. Tertio ſic. Iſtæ contrariantur, oĩs homo eſt totum in quantitate, & nullus homo eſt totum in quantitate & nõ ſunt ſimul veræ, ergo contrariæ pñt ſimul eſſe veræ. Quarto ſic. In contrarij includuntur ſub contrariæ, igitur, ſi contrariæ ſunt ſimul falſæ, ſequitur, ꝙ & ſubcõtrariæ, quod eſt impoſſibile. igitur contrariæ nõ pñt ſimul eſſe falſæ in contingenti materia. Quinto ſic. Iſtæ contrariantur in materia naturali, vel remota, oẽ aĩal eſt hõ, nullum animal eſt hõ, & tamen ſunt ſimul falſæ, igitur contrariæ in materia naturali, vel remota, pñt ſimul eſſe falſę.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, quòd

Solutio. lex vno modo capitur proprie, vt eſt re-

B gula operationum humanarum, docens modum bene viuendi, ſicut eſt lex naturæ, vel diuina, vel humana, & hoc modo eſt præcipiens bonum, vel prohibẽs malum, & ſic nõ capitur in propoſito. Alio modo capitur ſimilitudinarie, vt eſt regula de modo repugnantiæ propoſitionum oppoſitarum, & ſolum hoc modo capitur hic & conuenit contrarijs. Ad ſecundum dicitur, ꝙ hæc eſt duplex, contrarię poſſunt ſimul eſſe veræ, quia hæc determinatio ſimul, põt referri ad pñt, & ſenſus iſtius eſt, ſimul habent potentiam, vt ſint veræ. & hoc modo eſt vera, alio modo poteſt referri ad eſſe veræ, & ſic ponitur ſimul in præſenti loco. Ad ter-

C tium dr̃, ꝙ ſi in illis, homo diſtribuatur, ſic ſunt contrariæ, & tũc eſt falſa, omnis hõ eſt totum in quantitate; ſed ſi homo teneatur ibi ſimpliciter pro ſeipſo diſtributo, ſic non ſunt contrariæ, quia ambæ ſunt ſingulares, & ita debet teneri homo de vi ſermonis ratione illius attributi, totum in quantitate. Ad quartum dr̃ quòd ad falſitatem vniuerſalis non ſequitur falſitas particularis, ideo non oportet, ꝙ ſi duæ ſubcontrariæ includantur in duabus contrarijs ſimul falſis, quod propter hoc ſint falſæ. Ad quintum dicitur, quòd licet illæ ſint materia remota, vel naturali tamen ibi eſt prædicatio indirecta, & hoc quod dictum eſt prius, quod con- D trariæ in illis materijs non poſſunt ſimul eſſe veræ, debet intelligi in prædicatione directa, & ordinata, vnde, licet illa oĩs hõ eſt animal ſit in materia naturali, tñ iſta oẽ animal eſt homo, ponitur in materia remota, quia aĩal ibi ſtat nõ ſolum pro hoĩbus, ſed etiam pro alijs animalibus, quibus homo non poteſt cõuenire.

Subcontrariarum, ac contradictoriarum lex.

Lex ſiue natura ſubcontrariarum talis eſt, quòd ſi vna eſt falſa, reliqua erit vera, & non ecõuerſo. Poſſunt enim ambæ ſimul eſſe veræ in contingenti materia, & hoc, quando accidens eſt ſeparabile, vt quidam homo eſt albus, quidam E homo non eſt albus. Vnde lex ſubcontrariarum contrario modo ſe habet ad legem contrariarum. Lex ſeu natura cõtradictoriarum talis eſt, quod ſi una eſt vera, reliqua eſt falſa, & econuerſo, in nulla enim materia poſſunt ambæ eſſe ſimul veræ, vel falſæ, vt omnis homo eſt animal, quidam homo non eſt animal.

Poſtquam Auctor determinauit de lege contrariarum, hic conſequenter determinat de lege ſubcontrariarum, in qua ſunt plures partes, ſicut in lege con- F trariarum. Prima eſt, quòd duæ ſubcontrariæ in nulla materia poſſunt ſimul eſſe falſæ. Cuius ratio eſt, quia, ſi duæ ſubcontrariæ poſſunt ſimul eſſe falſæ, duæ contradictoriæ erunt ſimul falſæ, ut ſi iſtæ ſubcontrariæ, quidam homo currit, quidã homo non currit, ſint falſæ, cum ad falſitatem particularis ſequatur falſitas uniuerſalis, vt ad falſitatem iſtius aliquis homo non currit, ſequat̃ falſitas iſtius, omnis homo currit, ergo duæ contradictoriæ erunt ſimul falſæ, quod eſt inconueniens. ideo, ſi in ſubcontrarijs aliqua ſit falſa, reliqua erit vera, & non econuerſo.

Primo ſciendum, quòd ſcđa pars legis ſub-

A ſub cõtrariarũ talis eſt, qđ duę ſub cõtrariç in materia cõtingẽti poſſunt ſimul eſſe uerç, ratio eſt. nã in materia contingenti prędicatũ põt ineſſe ſubiecto pro aliquo ſuppoſito, & ꝑ aliquo nõ ineſſe. ſed ꝑ illo ſuppoſito, cui conuenit verificatur particularis affirmatiua, quia ad ueritatẽ eius ſufficit prędicatũ eius ineſſe ſubiecto pro unico ſuppoſito, & pro ſuppoſito, cui non ineſt uerificatur particularis negatiua, qui ad ueritatẽ eius ſufficit prædicatum remoueri ab vnico ſuppoſito ſubiecto. ideo in materia contingenti duę ſubcontrarię poſſunt ſimul eſſe veræ, vt iſtæ, quidam homo eſt cęcus, quidam homo non eſt cęcus.

Cur in materia cõtingẽti ſubcõtrarię ſi mul veræ.

B Secundo ſciẽdũ, ꝗ in materia naturalis, & remota duæ ſubcontrariæ, nunquã poſſunt ſimul eſſe uerę. ratio eſt, qa in materia naturali prædicatũ conuenit omni ſuppoſito ſubiecti, ideo negatiua ſp eſt falſa, & affirmatiua ſp uera, ſed in remota, prædicatum remouetur a quolibet ſuppoſito ſubiecti, ideo ſp affirmatiua eſt falſa, & negatiua uera. Ex quo patet, ꝗ tres ſũt partes in lege ſubcontrariarum. Prima eſt, qđ non poſſunt ſimul eſſe falſæ. Secunda eſt, ꝗ pñt eſſe ſimul ueræ in materia contingenti. Tertia eſt, eſt, quod in materia naturali, & remota nũꝗ poſſunt ſimul eſſe ueræ, nec falſæ, & ſic ſp repugnat, ĩ falſitate, & hoc cõuenit eis ratione formę ſuæ oppoſitionis, ideo

C pertinet formaliter ad legẽ ipſarũ, qñq; repugnat in ueritate, & quãdoque non, ideo conuenit ipſis ratione materiæ, nec pertinet formaliter ad legẽ ipſarũ unde patet, qđ lex ſubcontrariarum econtrario ſe habet ad legem contrariarum.

Contra dictorię nunquã ſimul veræ.

Tertio ſciendum, ꝗ duæ contradictoriæ in nullla materia poſſunt ſimul eſſe ueræ. cuius ratio eſt quia in contradictorijs denotatur idem ineſſe, & non ineſſe eidem, quia idem affirmatur & negatur de eodẽ, ſed impoſſibile eſt, idem ineſſe, & non ineſſe eidem, hoc enim eſt primum principium omnium complexorum, ideo contradictoriæ nunquã poſſunt ſimul eſſe ueræ, ſed ſi una uera, alia falſa eſt.

D Quarto ſciẽdũ eſt, ꝗ cõtradictorię in nulla materia poſsũt ſimul eſſe falſæ. ratio eſt, qa, ſi poſſunt ſimul eſſe falſæ cum unũ cõtradictoriorũ ſit ens & aliud non ens, ſequeretur, ꝗ inter ens, & nõ ens eſſet dare mediũ, ſed hoc eſt impoſſibile, qa ens cõtinet omnia entia, & oẽ illud ab ente dr̃ nõ ens; ideo contradictorię nõ poſsũt ſimul eſſe falſæ, & ſic habẽt repugnãtiam in ueritate, & falſitate ſimul & ut unq. pertinet formaliter ad legẽ ipſarũ & hoc eſt quod dr̃, ꝗ contradictoriæ magis opponuntur ꝙ contrariæ, & ſubcontrariæ, quia contrarię in ueritate opponuntur, ſubcontrariæ, in falſitate ſolum ſubalternæ in quantitate ſolum.

Contra dictorię nunꝗ ſimul falſæ.

E Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Duę contrarię pñt ſimul eſſe falſæ, ſđ falſitas vniuerſalis prouenit eſt falſitate alicuius particularis eius, igit̃ ad falſitatẽ contrariarũ oportet, ꝗ ſubcontrariæ ſint ſimul falſæ. Scđo ſic. Idẽ non pt̃ ineſſe, & non ineſſe eidẽ, nec uere affirmari, & negari de eodem, ſed in ſubcontrarijs ſp idẽ affirmat̃, & negat̃ de eodem; igit̃ i materia contingenti non pñt ſimul eſſe veræ. Tertio ſic. Iſtæ ſunt ueræ ſimul, quoddã ens eſt bonũ, quoddã ens non ẽ bonũ, & tamẽ ſũt in materia naturali, qa bonũ eſt ꝓprietas entis, ergo in materia naturali ſubcontrariæ poſsũt ſimul eſſe uere, qđ eſt contra legẽ earũ. Quarto ſic. In

Argu.

F morte Socratis, Socra. habet ſimul eſſe, & non eſſe, igit̃ duo contradictoria quãdoque ſũt ſimul uera. Antecedẽs patet, qa ſi eſſe, & non eſſe ſibi non ſimul conuenirent in eodem inſtanti, ſibi conuenirent in diuerſis inſtantibus, & ibi eſſet tempus inter medium. in quo Socra. nec haberet eſſe, nec non eſſe. & ſic duæ contradictoriæ eſſent ſimul falſæ. & cũ hoc ſit impoſſibile, oportet dare primum, quod ſimul hẽt eſſę, & non eſſe. Quinto ſic. Vnum contradictoriorum eſt falſum igitur alterum eſt falſum, & ſic pñt ſimul eſſe falſa, conſequentia tenet quia uel alterũ eſt falſum, uel non alterum. Si non alterum, cum non alterum, & neu-

A tum æquipolleant, ſequeretur pro neutrum erit falſum, ſed erunt ambo vera.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ad falſitatem vl̃is non ſequitur falſitas particularis eius, ſed tãtum modo vnius ſuarum ſingulariũ, & licet veritas vnius ſingularis ſufficit ad veritatem particularis, tamen ad falſitatem ſingularis non ſufficit falſitas particularis, qa plus requiritur ad veritatem ſingularis q̃ particularis, ſ. prædicatum ineſſe, & non ineſſe ꝑ vno ſuppoſito determinato, quod non requiritur ad particularem.

Ad ſm dr̃, ꝙ licet idẽ numero ineſſe, & non ineſſe non poſſit eidẽ numero, tñ B põt ineſſe, & nõ ineſſe eidem in ſpẽ ꝑ diuerſis ſuppoſitis, & ſic pro diuerſis ſuppoſitis verificantur ſubcontrariæ.

Ad tertium dr̃, ꝙ ſi capiantur bonum, vt eſt paſſio entis, & cõuertitur cũ ente, illa ſunt in materia naturali, & negatiua eſt falſa. ſed, ſi capiatur, vt dicit bonitatẽ moris, illo modo eſt accidẽs reſpectu entis, & illæ ſunt in materia contingenti.

Ad quartum dr̃, ꝙ in morte Socr. ipſe hẽt eſſe, & non eſſe in eodẽ inſtanti, capto materialiter, diuerſo tñ formaliter, qa vt eſt in finis p̃teriti hẽt in eo eſſe, & vt eſt principiũ futuri hẽt in eo non eſſe. & qa nõ eſt idẽ inſtans formal̃r, iõ eſſe, & nõ eſſe nõ dñr ſimul conuenire Socrati, nec ẽt oportet ibi eſſe tempus mediũ.

Ad quintum dr̃, quòd alterũ, vno mõ C capitur indefinite, vel particulariter, & tm̃ valet ſicut vnum, vel aliquod, & ſic bene ſequitur vnum cõtradictorium eſt falſum, ergo alterum, & valet probatio conſequentiæ. Alio modo relatiuæ, vt eſt relatiuum diuerſitatis, & ſic conſequentia non valet nec ꝓbatio eius, qa hoc mõ nõ alterũ, & neutrũ nõ æquipollet, ideo.

Subalternarum lex, qua quomodo in veritate, ac falſitate ſe conſequantur oſtenditur.

Lex ſeu natura ſubalternarũ talis eſt quod ſi vl̃is eſt vera ſua particularis erit vera, & non ecõuerſo, põt. n. vl̃is eſſe falſa ſua particulari exiſtente vero, & ſi par D ticularis eſt falſa, ſua vniuerſalis erit falſa, & non econuerſo.

Poſtq̃ Auct. determinauit de lege cõtradictoriarũ, q̃ repugnant in qualitate, & q̃titate ſimul, hic cõſequenter determinat de lege ſubalternarũ, q̃ repugnant in q̃titate ſolũ: Subalternæ. n. non repugnant in veritate, qa pñt ſimul eſſe verę. nec in falſitate, qa pñt ſimul eſſe falſæ. nec in qualitate, iõ ſolũ repugnant in q̃titate. iõ inter oẽs propõnes ſubalternæ minime repugnãt ſiue opponũtur, rõne cuius Auct. vltimo determinat de ipſis. & primo dicit, quòd ſi vl̃is eſt vera, particularis eſt vera, & non econuerſo. E

Vbi primo eſt ſciendum, ꝙ ad veritatẽ vl̃is ſequitur veritas particularis ſibi ſubalternæ. Cuius ſunt duæ rõnes. Prima, ꝙ ſi prædicatũ vere dicam de quolibet ſuppoſito ſubiecti, ſicut dicit vl̃is, ẽt vere dr̃ de aliquo ſuppoſito ſubiecti, qđ ſufficit ad veritatem particularis: ideo ad veritatem vl̃is ſequitur veritas ſuæ particularis. Secunda ratio eſt, quia ſi vl̃is eſt vera ſua particulari exiſtente falſa, ſequeretur ꝙ contradictoriæ eſſent ſimul verę, & ſimul falſæ, quia ſi iſta eſſet vera, oĩs homo non currit, & illa falſa, quidam hõ currit. ſubcontraria iſtius. ſ. quidam hõ non currit, per legem ſubcontrariarũ eſſet vera, ſed hæc, aliquis homo nõ currit, contradicit primæ. ſ. oĩs hõ currit, q̃ ponebatur vera, igitur duæ contradictoriæ F erunt veræ ſimul ẽt ſi illa ſit vera oĩs homo currit, per legem contrariarum, ſua contraria erit falſa ſ. nullus homo currit, ſed iſta contradicit illi particulari, aliqs homo currit, ideo, ſi iſta ponatur falſa, & vniuerſalis vera, duæ cõtradictoriæ erũt ſimul falſæ, quód eſt impoſſibile, ideo relinquitur, quòd ſi vniuerſalis eſt vera, ſua particularis erit vera.

Si ſubalternas ẽ vera, ſubalterna ẽ vera, & nõ ecõtra, ſi ſubalternae eſt falſa, ſubalternans eſt falſa, & non ecõtra.

Secundo ſciendum, qđ ad veritatem particularis nõ ſequitur veritas vniuerſalis, & ratio eſt, quia in materia contingenti prædicatum poteſt conuenire, alicui ſuppoſito, & tñ nõ conuenire omnibus

A bus,ideo particularis pōt eſſe uera, qa ad ipſā ſufficit pdicatū vere dici de ſubiecto,p aliquo, vniuerſali tñ exiſtente falſa iō, q̄uis,ad ueritatē vniuerſalis ſequatur veritas particularis, non tamen econuerſo.

Tertio ſciendū ꝙ ad falſitatē particularis ſequit̄ falſitas ſuæ uniuerſalis. Rō eſt,qa ſi pdicatū non verificetur de aliqđ ſuppoſito ſubiecti, quod reqritur ad veritatem particularis,nō uerificabitur de quolibet,ſicut requirit̄ ad veritatem uniuerſalis. igitur; ſi particularis eſt falſa, ſua uniuerſalis eſt falſa,licet non econuerſo, ēt ſi particularis poneret̄ falſa,& nō uniuerſalis eius, ſequeretur,qđ duæ

Ad falſitatē particularis ſequitur falſitas uniuerſalis.

B cōtradictoriæ eſſent ſimul veræ, & ſimul falſæ, qđ pbaret̄ eodē modo ſicut pbatū eſt i prima parte legis ſubalternarum.

Quarto ſciendum,quod ad falſitatem vniuerſalis non ſequitur falſitas particularis. Rō eſt. qa ad falſitatem vniuerſalis ſufficit prædicatum falſo dici de aliquo ſuppoſito ſubiecti; & ad falſitatem particularis requiritur falſo dici de oībus. Sed, ſi falſo dicat̄ de vno, nō oportet quod falſo dicatur de oibus alijs.iō ad falſitatē vniuerſalis nō ſeqtur falſitas particularis,& hoc in materia cōtingenti, qa in materia naturali, & remota,ſi vniuerſalis ſit falſa,ēt,& particularis, & per hoc habētur quatuor partes,quæ sūt in lege ſubalternarū. Ex prædictis colligitur quod ad ueritatē uniuerſalis affirmatiuæ, pdicatū dēt ineſſe ſubiecto pro

Ad falſitatē vniuerſalis nō ſequitur falſitas particularis.

C quolibet ſuppoſito, & ad falſitatē ſufficit, quod remoueatur ab aliquo ſeu vnico ſuppoſito. Sed ad veritatem particularis,vel indefinitæ ſufficit pdicatū verificari de ſubiecto pro unico ſuppoſito eius,& ad falſitatē eius oportet ipſū falſo dici de quolibet ſuppoſito, & ad veritatē ſingularis reqritur,quod verificetur de unico determinato ſuppoſito, & ad falſitatem, qđ remoueatur ab eodem.

Sed contra prædicta primo arguitur. Ad poſitionem uniuerſalis non ſequitur poſitio particularis, ut ad poſitionē animalis non ſequitur poſitio hominis, ergo ad ueritatem vniuerſalis non ſequitur veritas particularis.

D

Scđo ſic. Nō ſeqtur, oē animal pter Socratem currit, ergo qđdā animal pter Socratem currit.igit̄ ad veritatē vniuerſalis non ſequitur veritas particularis.

Tertio ſic. Ad ueritatem huius, qdam homo eſt animal ſequit̄ ueritas huius, oīs hō eſt animal, & ad iſtā aliqs Sol lucet,ſequit̄ iſta,oīs Sol lucet, igit̄ ad ueritatem particularis ſequitur ueritas uniuerſalis.

Quarto ſic. In oī bona conſequentia conſequens includitur in antecedente, ſed in falſitate particularis non includitur falſitas uniuerſalis,quia ī particulari non includitur uniuerſalis ſua, ergo ad falſitatem particularis non ſequitur falſitas uniuerſalis.

E

Quinto ſic. Vbicūq; ſubiectū tenet̄ p æqualibus ſuppoſitis, & ubi eſt idē pdicatum,eſt eadē cauſa ueritatis,& falſitatis,ſed in uniuerſali; & particulari eius ſubiectum tenetur pro æqualibus ſuppoſitis,alias non eſſent oppoſitæ:igitur habet eandem cauſam ueritatis, & falſitatis,ergo ad falſitatem vniuerſalis ſequitur falſitas particularis.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dr̄,qđ ad poſitionē uniuerſalis icomplexi, qđ eſt ſuperius alicuius iferioris, non ſequitur poſitio ſui particularis, ſed ad poſitionē uniuerſalis complexi, qđ eſt propoſitio uniuerſalis,ſequitur poſitio ſui particularis,& de iſto uniuerſali ſolum eſt hic ad

F

propoſitū ſm dr̄, ꝙ ibi male capit̄ particulare illius ppoſitionis uniuerſalis, qa exceptio nō pōt addi termino capto particularis, ſed ſic dēt capi ſua particularis,aliqđ animal,aliud a Socrate currit, & tūc bene ſequitur ad ſuā uniuerſalem.

Ad tertiū dr̄ quod licet in illis propoſitis ad particularē ſequatur uniuerſalis, hoc tñ non eſt ratione modi enūciandi,ſe tm̄ gratia materiæ, qa non ſeqtur in oībus, uñ duæ primæ ſunt in materia naturali,ī quā uniuerſalis, & particularis eius æquipollent quod ad ueritatem, & in alijs eſt unū ſolū ſuppoſitum

A ſubiecti [illegible], ſi particularis eſt vera [illegible] vniuerſalis

[illegible] tñ [illegible] φ licet in falſitate particularis non includatur formaliter falſitas vlis, tñ includitur virtualiter, quia in hoc, qđ prædicatum falſo dr̃ pro qualiter ſuppoſito ſubiecti includitur quod falſo dr̃ pro aliquo [illegible] ſufficit ad falſitatẽ vlis.

Ad quintum dr̃, quod in vli. & particulari ſubiectũ dr̃ de æqualibus ſuppoſitis, non tñ eodẽ modo, quia in vli diſtribuitur, & tenetur in actu pro omnib. ſuppoſitis eius, & in particulari ſolum tenetur in actu pro omnibus in aptitudine, & non in actu, cum non diſtribuatur, & ſic patet de lege ſubalternarum.

B
De triplici propõſitionum cõuerſione, Simplici per Accidens & per Contrapoſitionem.

Item propõnum vtroq; termino participantium ordine conuerſo, triplex eſt conuerſio.ſ. ſimplex, per accidens, & per contrapoſitionem.

Poſtquã Auct. determinauit ſuperius de oppõne quæ eſt paſſio propõnũ participantium vtroq; termino eodem ordine, hic conſequenter determinat de conuerſione, q̃ eſt paſſio propõnum participantiũ vtroque termino ordine conuerſo. Et qa conuerſio dr̃ analogice.i. ſcđm prius, & poſterius, & poſterius de ſuis

C ſpecieb ideo Auctor non definit eam in cõi, ſed diuidit, & poſtea definit eam in ſuis ſpeciebus. hic tamen videndum eſt de ratione eius in communi.

Primo ſciẽdũ, φ conuerſio accipit̃ dupliciter. Vno modo gñaliter, pro quacũque mutatione rei de vero in aliud, ſicut eſt conuerſio de bono in malum, vt conuerſio aquæ in vinum, & ſic dr̃ tã de conuerſione terminorũ q̃ rerum, & propõnum. Alio modo capitur ſpãliter ſolum mutatione vnius propõnis in aliam, quę eſt conuerſio propõnum, & ſic eſt proprietas propõnum, quæ conuertũtur, & ſi conſyderatur hic, & non primo modo.

D Secundo ſciẽdũ, q̃ conuerſio propõnum adhuc accipitur tripliciter. Vno modo cõiter, pro omni mutatione vnius ꝓpoſitionis in aliam, & ſic continet ſub ſe conuerſionem in terminis, & conuerſionem in oppoſitam qualitatẽ q̃ conuenit propoſitionibus de cõtingẽti ad vtrũlibet, vt dicendo Socratem currere eſt cõtingens. Secundo modo capitur minus communiter prout eſt mutatio prædicati in ſubiectũ, & econuerſo, ſiue ibi ſit bona conſequentia, ſiue non, tertio capitur proprie prout eſt mutatio pđicati in ſubiectum, & econtra cum bona conſequẽtia vnius propoſitionis ad aliam, vnde, q̃a mutatio ſitus terminorum, cum qua eſt bona conſequẽtia dr̃ debita mutatio, alia aũt vbi non eſt bona conſequẽtia, dr̃ indebita mutatio, ideo conuerſio magis proprie ſignificat mutationem ſitus terminorum propoſitionis cum bona conſequentia vnius propoſitionis ad aliam q̃ ſignificet aliam mutationem, & ſolũ huc tertio modo ſumitur hic conuerſio.

Ad cognoſcẽdũ auconue[illegible]ſione[illegible] tam prie[illegible] imp[illegible] pri[illegible] ctas pte[illegible] gulæ doct[illegible] bus p[illegible] nuntur, hic quæ vide ex tex.

E Tertio ſciẽdũ, φ conuerſio ſic definit̃. Conuerſio eſt propoſitionum, vtroque termino participãtium ordine conuerſo vnius ad aliã formali conſequentia. In qua definitione ponit̃ formalis conſequẽtia loco gñis, ipſa.n. eſt ſuperius ad argumẽtationem, conuerſionem, & ad alias ſimplices conſequentias. & eſt formalis conſequentia, q̃ tenet in omnibus terminis ſimili forma arguendi retenta. Deinde ponitur ꝓpoſitionum vtroque termino participantium, ad dr̃iam conſequentiæ ꝓpoſitionum, q̃ non ſunt vtroq; ter-

F mino participãtes, ſicut eſt in enthymemate, vel exẽplo ponitur ordine ecõuerſo, ad dr̃iam conſequentiæ propoſitionum, q̃ ſunt vtroq; termino participantes eodem ordine, ſicut eſt conſequẽtia inter ſubalternas, vel inter æquipollentes. Ex q̃b. patet, φ in qualibet conuerſione, cũ ſit q̃da conſequentia, req̃runt̃ duæ ꝓpoſitiones, & prima eſt cõuerſa, & eſt antecedẽs reſpectu alterius, ſcđa vero dr̃ conuertens, & ex conſequens ad aliam.

Triplicis conuerſionis ſufficientia.

Quarto ſciendum φ propoſitionum catego-

A categoricarum vtroque termino participātiū ordine conuerſo, triplex eſt cōuerſio ſimplex, per accidēs, & ꝑ contrapoſitionem cuius diuiſionis ſufficiētia ſic hr. quia oīs conuerſio eſt conſequētia vnius propoſitionis ad aliam cum mutatione ſitus terminorū, vel ergo in illis ꝓpoſitionibus termini habent contraria poſitionem, ſic ꝙ in vna ponātur finite, & in alia infinite, vel habent ſimilē poſitionē, ſic quod eodem modo tenētur in vtraq; ſi primum, ſic eſt cōuerſio per contrapoſitionem, ſi ſm, ſic eſt dupliciter, vel una ꝓpoſitio ſequitur immediate, & conuertibiliter ad aliā, & ſic eſt conuerſio ſim-
B plex, vel non conuertibiliter, ſed ſolū ex conſequenti, & ſic eſt cōuerſio per accidens, in qua conuertens non ſeqtur immediate ad conuerſam, ſed per alterū ſ. rōne vnius propoſitionis, q̄ ſequitur primo ad conuerſam, ad quam ſequitur ſua conuertens, ſicut inferius patebit.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Conuerſio dicitur mutatio prædicati in ſubiectū, ſed pdicatū, cum habet rationē formæ nō pōt mutari in ſubiectū, quod hēt rationem materiæ, ergo conuerſio non eſt poſſibilis, nec eſt paſſio propoſitionū. Scdo ſic. Conuerſio eſt mutatio ſitus terminorū ꝓpoſitionis, igit̄ dēt dici paſſio terminorū, & nō ꝓpoſitionum.

C Tertio ſic. Conuerſio non eſt aliqua argumētatio, cū ī ipſa nō ſit mediū, & tñ in oī argumētatione eſt aliqđ mediū igitur cōuerſio nō eſt cōſequētia formalis.

Quarto ſic. Homo, & riſibile conuertuntur, & non conuertuntur per aliquā harum ſpecierum cōuerſionis, igitur male ponuntur tm̄ tres ſpēs conuerſionum.

Quinto ſic. Ariſt. ſufficienter determinans de conuerſionibus non poſuit conuerſionē per contrapoſitionē, igitur hic male ponitur inter ſpecies cōuerſionis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd conuerſio eſt poſſibilis cū omnes eius cauſæ ſint poſſibiles, & licet pdicatū formaliter ſub intētione pdicati non poſſit mutari in ſubiectum, tamen quantum ad illud, quod eſt bene mutatur in ſubiectum, & econtra. Ad ſm dr, ꝙ con- D uerſio debita quatū ad rationem, a qua ſumitur nomen conuerſionis dr̄ mutatio ſitus terminorū, dr̄ n. conuerſio quaſi ſimul uerſio ſubiecti in pdicatū, & econtra, & ſm hoc in ſuo nomine non eſt bona conſequentia, ſed quatū ad id, cui nomen imponitur eſt conſequentia, cum mutatione terminorū, & talis conſequentia eſt paſſio propōnum, & non terminorum, & adhuc mutatio terminorum non conuenit terminis ſecundū ſe, ſed vt ſunt in propōne. ideo eſt paſſio ꝓpōnis, ſibi conueniens ratione terminorum. Ad tertium dr, quò 1 licet conuerſio non ſit aliqua argumentatio, tñ non ſequitur non ſit conſequentia formalis, E quia conſequentia eſt quoddam ſuperius ad argumentationem, & ſimplices conſequentias, cuiuſmodi ſunt conuerſio. & æquipollentia. Ad quartum dr ꝙ homo & riſibile inter ſe conuertuntur ꝑ conuertibilitatem, & non per conuerſionem. ſic. n. differunt conuerſio, & conuertibilitas, & conuertētia, qa conuertibilitas eſt paſſio terminorū conuertibilium qui de ſe inuicem vr̄ verificantur, ſed conuertentia eſt paſſio relatiuorum, quæ ad inuicem referuntur, vt ſunt pater, & filius, & conuerſio eſt paſſio propoſitionum. Ad quintum dicitur, quod Ariſt. conſiderat conuerſionem, vt eſt principium reductiuum ſyllogiſmorum F imperfectorum ad perfectos, & qa conuerſio per contrapoſitionem ad hoc nō deſeruit, quia in ipſa non manent idem termini ſimpliciter, qui tamen debent remanere in reductione ſyllogiſmorū, ideo illam non enumerauit Ariſt. inter conuerſiones. ſed Petr. Hiſp. conſyderauit conuerſionem, vt eſt paſſio propōnis, & conuerſio per contrapoſitionem eſt quædam paſſio eius, ideo ipſam cum alijs enumeraui, inde etiam prouenit, quod Auctor iſte determinauit de conuerſione in primo tractatu, vbi conſyderat de enunciatione, & Ariſtot. de conuerſione in libro Priorum determinat, vbi conſyderat de ſyllogiſmus.

Cur. Ariſ. omiſit conuerſionē p cōtrapoſitionem.

Vide 1. Priorū. c. 2 3. & 4.

A Simplex conuerſio, & in quibus propoſitionib. ea vtamur.

Simplex conuerſio eſt qñ de prædicato fit ſubiectũ. & de ſubiecto prædicatũ, manente eadem qualitate, & quantitate propõnis, & hoc modo conuertitur vniuerſalis negatiua in ſeipſam, & particularis affirmatiua in ſeipſam, vt nullus hõ eſt lapis, nullus lapis eſt homo, quidam hõ eſt animal quoddam aĩal eſt homo.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionẽ conuerſionis hic conſequenter determinat de membris eius, & quia in conuer- B ſione ſimplici, & per accidens manent idem termini, & ſm rem, & vocem, & in conuerſione per contrapoſitionem ſolum manentur ſm vocem, & variatur ſecundum ſignificationem, ideo prius determinat de conuerſione ſimplici & per accidens, quam de alia, & quia in conuerſione ſimplici eſt ſolum mutatio ſitus terminorum, & non mutantur quãtitas, nec qualitas propoſitionis, & in conuerſione per accidens eſt mutatio quantitatis cum mutatione ſitus terminorũ, ideo prius agit de conuerſione ſimplici, quã per accidens.

Primo ſciẽdum, ꝙ conuerſio ſimplex eſt mutatio prædicati in ſubiectum, & C econtra manente eadem quantitate, & qualitate in qua definitione ponitur mutatio loco generis, deinde ponitur prędicati in ſubiectum, & econtra ad differentiam conuerſionis per contrapoſitionẽ, vbi non mutatur ſimplr prædicatum in ſubiectũ, ſed mutantur termini finiti in terminos infinitos, & ſic variantur ſm ſignificata. Deinde ponĩt manente eadẽ qualitate, & quantitate ad dñiam conuerſionis per accidens, vbi eſt mutatio quãtitatis propõnis, non tñ remanet hic eadem qualitas vel quantitas in numero q̃a conuertẽs, & conuerſa numero differunt, ſed ſolum manet eadem in ſpẽm.

Conuerſio ſimplex cur dicatur. Secundo ſciendum, q̃d iſta conuerſio dr̃ ſimplex duplici de cã. Primo quia ibi eſt ſimplex mutatio, pdicati in ſubiectũ, D ſine mutatione quantitatis vel terminorum finitorum in infinitos terminos, ſicut in conuerſione, per contrapoſitionẽ, quæ non eſt ſimplex mutatio, ſed eſt mutatio complectẽs plures mutationes. Secunda cauſa eſt quia in hac conuerſione propoſitio conuerſa per ſe primo, id eſt ſm ſe totam conuertitur, & non gratia partis, ſicut in conuerſione per accidẽs, vbi vl̃is non ſm ſe totã cõuertitur, ſed ſecundum ſuam particularem. & inde eſt quòd in iſta conuerſione vna propoſitio ſimplr conuertitur in aliã & ideo in conuerſione ſimplici eſt conſequentia conuertibilis, quia ſicut conuertens ſequitur ad conuerſam, ita econuerſo, quod tñ nõ E fit in conuerſione per accidens, vbi licet particularis conuertens ſequatur ad vniuerſalem, non tñ contra, vt licet ſequaĩ, omnis homo eſt animal, ergo quoddam animal eſt homo, non tamen econtra.

Quæ põnes ſimplr conuertantur. Tertio eſt ſciendum, quòd ſm conuerſionem ſimplicem conuertitur particularis affirmatiua, quod ſic probatur, quia bene ſequitur quidam homo eſt animal, ergo, quoddam animal eſt homo, & ibi eſt mutatio prædicati in ſubiectũ, & ecõtra, igitur ibi eſt bona conuerſio. Antecedens patet. quia, ſi iſta ſit vera, quidam homo eſt animal, oportet, quòd aliquid idem ſit homo, & animal. tunc ſignetur F illud idem quod ſit homo, & animal, & vocetur Socrates, & arguitur ſic per ſyllogiſmum expoſitorum, i. ex ſingularib. factum. Socrates eſt homo, Socr. eſt animal, ergo quoddam animal eſt homo, & ſic iſta, quoddam animal eſt homo, ſequitur ad illam. ſ. quidam homo eſt animal ad quam ſequuntur præmiſſæ illius ſyllogiſmi expoſitorij.

Vl̃is negatiua ſimplr conuertitur. Quarto ſciendũ, ꝙ iſta conuerſione etiam conuertitur vniuerſalis negatiua, quod probatur ſic. quia bene ſequitur, nullus homo eſt lapis, ergo nullus lapis eſt homo, quia omnis conſequentia eſt bona in qua eſt oppoſito conſequẽtis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſed ſic eſt de iſta, quia ad iſtam, quæ eſt contradictoria conſequentis, quidem lapis eſt homo

A homo, ſequitur iſta, quidā hō eſt lapis p conuerſionē ſimplicem particularis affirmatiuę, iā probatā, & illa eſt oppoſitū antecedentis, ergo prima cōſequētia fuit neceſſaria. Et pōt aliter ſic argui ſi non ſequitur, nullus hō eſt lapis, ergo nullus lapis eſt hō, oppoſitum conſequētis ſtabit cum antecedente, ſed ad ipſum ſequitur contradictorium antecedentis, ergo duę contradictoriæ ſtabūt ſimul in veritate, qđ eſt impoſſibile, igitur oportet primā conſequētiā fuiſſe neceſſariā.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. In ei conuerſione eſt mutatio prædicati cū mutatione ſubiecti, ergo in qualibet B conuerſione ſūt plures mutationes, & p cōſequēs nulla eſt mutatio ſimplex ſiue cōuerſio. Scđo ſic. Hæc eſt cōuerſio ſimplex, Socr. eſt hō, igitur quidā hō eſt Socra. & tñ ibi non remaneat eadē quantitas, cum prima ſit ſingularis, & ſecunda ſit particularis, igitur in conuerſione ſimplici non manet eadem quantitas.

Tertio ſic. Nullus hō eſt ſpēs, igitur nulla ſpēs eſt homo, non ſeqtur, cum antecedens ſit verum, & conſequens falſū. cū contradictorium conſequentis ſit verum, ſ. aliqua ſpēs eſt hō, igitur vlis negatiua non bene cōuertitur ſimpliciter. Quarto ſic. Nō ſeqtur nullus ſenex erit puer, ergo nullus puer erit ſenex, cū antecedens ſit verum, & conſequens falſum, igitur conuerſio ſimplex vlis negatiuæ, non eſt bona conſequentia.

C

Solut. Quinto. Non ſequitur, quidam lapis eſt in muro, ergo quidam murus eſt in lapide igitur particularis affirmatiua nō conuertitur ſimpliciter.

Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd licet in cōuerſione ſimplici ſint duæ mutation s in numero q̄tum ad terminos propōnis, tñ eſt vna tm̄ in ſpē ſ. mutatio ſitus terminorū, & non eſt complectens plures mutationes ſpē, ſicut eſt in alijs conuerſionibus. Ad ſm dr̄, ꝙ in illa conuerſione non manet eadem quantitas q̄tum ad modum enunciandi, tamen manet eadem virtualiter, quantum ad id, p quo verificantur illæ propōnes, quia ſicut ſingularis pro vnico ſuppoſito verificatur, ita & particularis, & indefinita, rōne cuius de ſingularibus, particularibus, & indefinitis, idem eſt iudicium q̄tum ad conuerſiones. Ad tertium dr̄, ꝙ illa, nullus homo eſt ſpecies, dēt ſic conuerti, nulla ſpēs eſt aliquis homo, ad hoc ꝙ homo in ſecunda euidenter teneatur pro ſuppoſitis, ſicut in prima. Ad quartum dr̄, quòd illæ duæ. ſ. nullus ſenex erit puer, & nullus puer erit ſenex pñt capi in ſenſu compoſito, & tunc eſt ſenſus, nullus ſenex ſub forma ſenis erit puer, & ſic ambæ ſunt veræ, & poſſunt capi in ſenſu diuiſo, & ſenſus talis, nullus ſenex, quantum ad id quod eſt erit puer, & ſic prima eſt falſa, ſicut & ſecunda, quia ibi ſenex ſupponit pro omnibus ſenibus pñſentibus & futuris ratione verbi de futuro, & pro omnibus illis diſtribuitur. modo de aliquo futuro ſene qui forſan cras naſcetur, verū eſt dicere quod erit puer. Ad quintum dr̄, quòd illa non conuertitur ſic, quidam lapis eſt in muro, ergo qdam murus eſt in lapide, ſed debet ſic conuerti, ergo quoddam ens in muro eſt lapis, quia prædicatum primæ non eſt murus, ſed ens in muro. & ſimiliter etiā dicitur de illis, quidam oculus eſt in capite, quoddam vinum eſt in dolio.

D

E

Quid conuerſio per accidens, & quæ propoſitiones ea conuertantur.

F

Conuerſio per accidens eſt facere de prædicato ſubiectum, & de ſubiecto prędicatum manente eadem qualitate, ſed mutata quantitate. Et ſic conuertitur, vniuerſalis affirmatiua in particularem affirmatiuam, vt omnis homo eſt animal, quoddam animal eſt homo, & vniuerſalis negatiua in particularem negatiuam, vt nullus homo eſt aſinus, quidā aſinus non eſt homo.

Poſtq̄ Auctor determinauit de conuerſione ſimplici, in qua ſolū eſt mutatio pdicati in ſubiectum, & econtra, hic

A conſequenter determinat de conuerſione per accidens, in qua ſunt duæ mutationes. ſ. prædicati in ſubiectum, & quãtitatis, ipſam ſic definiens. Conuerſio p accidens eſt tranſpoſitio prędicati in ſubiectũ. & ecõtra, manente eadẽ qualitate, ſed mutata q̃titate. Cuius definitionis eſt eadẽ explicatio ſicut pcedentis p̃ter hoc, ꝙ hic ponit mutata quantitate, ad differentiam conuerſionis ſimplicis.

Primo ſciendũ ꝙ hæc conuerſio dr̃ p accidens, q: per ipſam non conuertit ꝓpõ ſm ſe totã, & per ſe primo, ſed gratia partis. ſ. ſm ſuã particularem. vt hæc oĩs hõ eſt aĩal, ergo quoddam aĩal eſt homo. prima non conuertitur niſi ratione ſuæ particularis. ſ. quidam homo eſt aĩal, q̃ conuertitur ſimplr in aliam, & non con

B uertitur ſm ſe totam, hoc eſt ſm omnes ſuas ſingulares, etiam illa conuertens ſequitur ad ipſam ſm partem eius, & non per ſe primo, modo id, quod cõuenit alicui ſecundum partem ſibi conuenit per accidens, & per alterum, ideo talis conuerſio per accidens nominatur.

Scdo ſciendũ, quòd ſm hanc conuerſionẽ debite conuertitur vl'is affirmatiua in particularem affirmatiuam probatur, qa hic eſt bona conſequentia cũ tranſpoſitione ſubiecti, & prædicati, oĩs hõ eſt aĩal, ergo quoddam aĩal eſt homo, ergo ibi eſt debita conuerſio, cum conuerſio ſit formalis conſequentia vnius propõnis ad aliam cum mutatione pdicati, in

C ſubiectũ & ecõtra. Antecedens ꝓbatur, qa ad illã, oĩs homo eſt aĩal, ſequitur ſta, quidã homo eſt aĩal, per legem ſubalternarum, & vltra ſequitur, quidã homo eſt aĩal, ergo quoddam aĩal eſt homo, p cõuerſionem ſimplicem ergo de primo ad vltimum ſequitur, oĩs homo eſt aĩal, ergo quoddam animal eſt homo per illã regulam, conſequentiarum, quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedens, & talis conſequentia vocatur de primo ad vltimũ. & ſic vniuerſalis affirmatiua bene conuertitur per accidens, non tamen poteſt conuerti ſimpliciter, quia argueretur a

Cõis cõſequentiarũ regula.

non diſtributo ad diſtributum à parte **D** prædicati primæ propõnis, quod nõ diſtribuitur in prima eo quòd eſt prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, & tamẽ diſtribueretur in ſecunda cum eſſet ſubiectum propoſitionis vniuerſalis.

Tertio ſciendũ, quòd p conuerſionẽ per accidens debite conuertitur vl'is negatiua in particularem negatiuã patet: quia hęc eſt bona conſequentia cũ tranſpoſitione terminorum, nullus homo eſt lapis, igitur quidam lapis non eſt hõ. igitur vl'is negatiua bene conuertitur. per accidens. Antecedẽs patet quia bene ſequitur, nullus homo eſt lapis, ergo nullus lapis eſt homo per conuerſionẽ ſimplicem vl'is negatiuæ, ad quam ſequitur iſta, quidam lapis non eſt homo per legem ſubalternarum, ideo ſequebatur ad **E** primam, & illa eſt bona conſequentia. Item, ſi non ſequatur, nullus homo eſt lapis, ergo quidam lapis non eſt homo, oppoſitum conſequentis ſtabit cum antecedente in veritate. ſ. oĩs lapis eſt hõ, ſed ad ipſam ſequitur, quidam hõ eſt lapis, per conuerſionem per accidens vl'is affirmatiuę, ſed illa eſt contradictoria antecedentis, igitur duæ contradictoriæ ſtabunt ſimul in veritate ꝙ eſt impoſſibile. & ſimiliter poſſet probari cõuerſio per accidens vniuerſalis affirmatiuæ.

Qua rõne vl'is negatiua ĩ ſuã particularem p accidẽs conuertatur.

Quarto ſciendum, ꝙ vt ſupponitur in hac probatione vltima, in oi mala cõſequentia oppoſitum conſequentis ſtabit in veritate cum antecedente. Cuius rõ **F** eſt, qa in omni mala conſequentia antecedens põt eſſe verum, conſequente exiſtẽte falſo. & ideo oppoſitũ conſequẽtes ipſius põt ſtare in veritate cũ antecedente. vnde conſequentia non dr̃ mala, niſi quia conſequens eius non includitur in antecedente. ſed poteſt eſſe falſum antecedente exiſtente vero, ideo ſuum oppoſitum põt eſſe verum cum antecedente talis conſequẽtiæ, & econtra in bona cõſequẽtia. vñ ex vero nunq̃ ſequit̃ falſum, licet ex falſo, qñq: ſequatur verum. Ex quibus patet, ꝙ vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua bene cõuertunt̃

Quænã ſit cõſequentia mala, et eius rõ.

per

A per accidens, ſed nulla particularis pōt conuerti per accidens, quia ſi ſic, conuerteretur in vniuerſalem: ſed ad particularem nunquam ſequitur formaliter ſua vniuerſalis: ideo particularis nunquam conuertitur per accidens.

Auct. Sed contra prædicta primo arguitur. Qualitas rei conſequitur q̃titatem eius: igitur mutata quantitate mutabit̃ qualitas, ergo in conuerſione ꝑ accidens non manere eadē qualitas mutata quãtitate.

Secundo ſic. Non ſequitur, oīs homo videt lapidem. igitur quidam lapis videt hoiem, ergo vl̃is affirmatiua non bene conuertitur per accidens. Tertio ſic. Nō B ſequitur, oīs homo eſt mortuus, & ecōtra quoddam mortuum eſt homo cum antecedens poſſit eſſe verum, conſequēte exiſtente falſo. ergo vl̃is affirmatiua non bene cōuertitur per accidens. Quarto ſic. Non ſequitur, nullus homo eſt mulier, ergo quędam mulier non eſt homo. igitur contra conuerſionem vl̃is negatiuæ. Quinto ſic. Non ſequitur, nullū animal, præter hoiem eſt rationale, ergo quoddam rationale non eſt animal, præter hominem, igitur vniuerſalis negatiua non debet conuerti per accidens.

Argu. Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ mutata quantitate in numero, mutatur qualitas ſm numerum, quia qualitas ſequit̃ quantitatem ineſſe numerali, ſed mutata C quantitate in ſpecie non mutatur qualitas in ſpecie, quia ſm eſſe ſpecificū non ſequitur quantitatem, & de iſta eſt hic ad propoſitum. Ad ſm dr̃, ꝙ illa non bene cōuertitur, ſed debet ſic conuerti, oīs homo videt lapidem, ergo quoddam videns lapidem eſt homo. eſt.n. regula in cōuerſionibus, ꝙ qñ in propoſitione ponitur verbum adiectiuū pro copula principali, antequam conuertatur ppoñ, illud reſoluendum eſt per eſt, & ſuū participium, & debet illud participium accipi in prædicato & reduci ad ſubiectum conuertentis, aliter non fieret de prædicato primæ ſubiectum ſecundæ. Ad tertiū dr̃, ꝙ illa nō bene conuertit̃, q̃a ĩ iſta, oīs hō eſt mortuus, homo ſupponit pro

Regula ad conuertendas propōnes valde neceſſaria.

p æſentib. & præteritis ſimul rōne illius D præteriti mortuus, & in alia tenetur pro præſentibus tm̃, & non ampliatur, ſed debet ſic cōuerti, oīs homo eſt mortuus, ergo quoddam mortuum, eſt vel fuit homo, vnde habendam eſt pro regula, q̃d termini conuertentis & conuerſæ debēt teneri æque amplæ, & æque ſtrictę, i. pro æqualibus ſuppoſitis, aut illæ non eſſent participantes vtroque termino, ideo iſta ſic conuertitur oīs homo eſt generãdus, ergo quoddam generandum eſt vel erit homo, & debet poni verbum futurum, vt homo ſtet in ſecunda pro futuris ſicut in prima. Ad quartum dr̃, ꝙ illa debet ſic conuerti, nullus homo eſt mulier, ergo E quædam mulier non eſt aliquis homo, & ponitur aliquis homo, vt homo ſtet in ſecunda pro vl̃is tm̃ ſicut in prima. Ad quintum dr̃, ꝙ illa male conuertitur, ſed dēꝗ ſic cōuerti nullum aīal præter hominem eſt rōnale, ergo quoddam rōnale non eſt aīal, aliud ab homine reſoluēdo præter, per aliud & ab, & ſic dē fieri in omnibus exceptiuis. De iſtis tamen, & reduplicatiuis, & excluſiuis habet videri in paruis logicalibus, quomodo in ſpeciali conuertantur, & ſic patet de cōuerſione per accidens.

Conuerſio per contrapoſitionē, & quæ propoſitiones ea conuertantur. F

Conuerſio per contrapoſitionem eſt, quando de ſubiecto fit prædicatum, & de prædicato ſubiectum, manente eadē qualitate, & quantitate, ſed terminis finitis in terminos infinitos mutatis. Et hoc modo conuertitur vniuerſalis affirmatiua in ſeipſam & particularis negatiua in ſeipſam, vt omnis homo eſt animal, omne non animal eſt non homo, & quidam homo non eſt lapis, quidam non lapis nō eſt non homo vnde verſus.

Feci Simpliciter conuertitur, Eua per Acci.

Aſto per Contra, ſic fit conuerſio tota.

Aſſerit

A Aſſerit A. negat E. ſunt vl'iter ambæ.
Aſſerit I. negat O, ſunt particulariter ambæ.

Ecce tibi Sim, armigeros Ac, Arma bona Con.

Et notandum quòd illud ſignum, qđ eſt in ſubiecto propoſitionis, quæ debet conuerti quodcunque ſit illud, dēt poni ſupra totū prædicatum, & reducere ipſum ad ſubiectum in conuertente propōnis præterea, eadem eſt conuerſio, indefinitæ ſingularis, & particularis.

Poſtquam determinatum eſt de conuerſione ſimplici, & per accidēs, vbi termini mutantur ſolum ſm ſitum, hic cōſequenter determinat de conuerſione p contrapōnem. vbi termini mutātur ſm ſitum, & ſignificata ſimul, ipſam ſic definiens. Conuerſio per contrapoſitionē eſt mutatio ſubiecti in prædicatum, & econuerſo manente eadem qualitate, & quantitate, ſed mutatis terminis finitis in terminos infinitos cuius definitionis ſimilis eſt explicatio, ſicut præcedentiū, niſi quia hic ponitur mutatis terminis finitis in terminos infinitos, ad dr̄iam conuerſionis ſimplicis, & per accidens.

Primo ſciendum, q terminus finitus & infinitus contradicunt ideo dn̄ habere contrariam poſitionem, & non ſimilem & quia in iſta conuerſione termini finiti mutantur in terminos infinitos habentes contrariam poſitionem terminis finitis. ideo talis conuerſio dr̄ per Contrapoſitionem. vnde quia terminus finitus, & infinitus contradicunt, vt dictum eſt, & quanto vnum contradictorium eſt cōius, & de pluribus dr̄, tanto ſuum contradictoriū eſt minus cōe, & de paucioribus dr̄. ideo quāto terminus finitus eſt cōior, & generalior, tanto terminus infinitus eſt ſpecialior, vt patet per exēplum, aīal.n. eſt communius, quam homo, & econtra, non homo eſt communius, quam non animal, quia dr̄ de omnibus alijs ab animali, & cum hoc de alijs animalibus ab homine, & non animal ſolum dicitur de alijs ab animali.

Quare nō ne hæc conuerſio per Contrapoſitionem dicatur.

Secundo ſciēdum, quod per iſtā conuerſionem debite conuertitur vl'is affirmatiua, patet quia hæc eſt bona conſequentia, omnis homo eſt animal. ergo oē non animal eſt non homo, igitur vniuerſalis affirmatiua conuertitur in vniuerſalem affirmatiuam per contrapoſitionem. Antecedens, patet quia bene ſequitur, oīs homo eſt animal. igitur oīs homo non eſt non animal, quia animal & non animal contradicunt, & vltra, & oīs hō non eſt non aīal, igitur omne non aīal non eſt homo per conuerſionē ſimplicem vl'is negatiuæ, & vltra, oē nō animal eſt non homo, ergo omne non animal eſt non homo, quod homo, & non homo contradicunt, ideo de quocunq; verificatur homo negatur non homo, ergo de primo ad vltimum ſequitur, omnis homo eſt animal, ergo omne nō animal eſt non homo. Aliter etiam poſſet probari, quia ſicut animal eſt ſuperius ad hominem, ita non homo ad non aīal ratione infinitionis vt dictum eſt, ideo ſicut animal vniuerſaliter verificatur homine, ita non homo de non animalibus.

Tertio ſciēdum, quòd particularis negatiua debite conuertitur per contrapoſitionem, patet, quia bene ſequitur quidam homo non eſt lapis, ergo quidam non lapis non eſt non hō, & ſic ibi eſt debita conuerſio. Antecedens patet qa bene ſequitur, quidam hō non eſt lapis, ergo quidam homo eſt non lapis, quia lapis, & non lapis, contradicunt, & vltra, quidam homo eſt non lapis, igitur quidam non lapis eſt homo, per conuerſionem ſimplicem particularis affirmatiuæ, & vltra, quidam non lapis eſt homo, igitur quidam non lapis non eſt nō homo, quia homo & non homo contradicunt. ergo de primo ad vltimum bene ſequitur, quidam homo non eſt lapis, ergo quidā non lapis non eſt non homo, & ſic particularis negatiua bene conuertitur per contrapoſitionē, & non tamen conuertitur ſimpliciter, nec per accidēs, quia ibi argueretur a non diſtributo ad diſtributum ex parte ſubiecti primæ,

quod

A quod in prima non diſtribuitur, cum ſit ſubiectum propoſitionis particularis, & tñ in ſecundo diſtribueretur, cum eſſet prædicatum propoſitionis negatiuæ.

Quarto ſciendum, quod circa côuerſiones pdictas Auctor ponit duo notabilia in textu. Primum eſt, quòd ſignum poſitũ in ſubiecto propoſitionis, quæ debet conuerti, debet poni ſupra totum prædicatum eius, & illud aggregatum debet poni in ſubiecto conuertentis. Ratio eſt quia ſignum non eſt ſubiectum, nec pars eius, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti in quantum ſubiecti, ideo nunquam debet poni ad prædicatum, ſed ſemper ad ſubiectum, & hoc eſt intelligendum de conuerſione ſimplici, & per contrapo-

Duo notabilia ad conuerſiones, neceſſaria.

B ſitionem, ubi manet eadem quãtitas, & idem ſignum, & non de côuerſione per accidens, vbi mutatur quantitas. Secundum notabile eſt quòd eadem eſt conuerſio particularis indefinite, & ſingularis. Rõ eſt, qa ſicut ſingularis pro vnico ſuppoſito uerificat̃, ita & particularis, & indefinita, ideo de ipſi idem eſt iudiciũ quãtũ ad conuerſiones unde ex prædictis patet, quod uniuerſalis affirmatiua conuertitur per accidens, & per contrapoſitionem ſimul, & uniuerſalis negatiua ſimpliciter, & per accidens. Sed particularis affirmatiua ſolum conuertitur ſimpliciter, & particularis negatiua ſolũ per contrapoſitioné, & per hoc habentur omnes conuerſiones, unde verſus.

C Simpliciter feci côuertit̃ Eua per acci.
Aſto per contra ſic fit côuerſio tota.

Qui ſic intelliguntur. Feci.i. vniuerſalis negatiua deſignata per E, & particularis affirmatiua deſignata per I, conuertũtur ſimpliciter. Eua.i. uniuerſalis negatiua deſignata per E & uniuerſalis affirmatiua deſignata per A côuertunt̃ per accidés. Aſto.i. vlis affirmatiua deſignata p A, & particularis negatiua deſignata per O, côuertũtur p cõtrapoſitioné.

Sed contra prædicta arguitur primo. Termini finiti, & infiniti non ſunt idem termini, igitur in conuerſione per contrapoſitionem nõ remanet idem termi-

Argu.

ni, igitur ibi non ſit de ſubiecto prędicatum, nec contra. Secundo ſic. Sicut ſe habet homo ad animal, ſic & ſicut ſe hẽt affirmatio ad affirmationem, ita ſe hẽt negatio ad negationem. ſed hõ nõ põt uniuerſaliter dici de animali, ergo non homo non põt dici uniuerſaliter de nõ animali, igitur hæc eſt mala côuerſio, oís homo eſt animal, ergo oẽ non animal eſt non homo. Tertio ſic. Si particularis negatiua conuertatur per contrapoſitionem argueretur a non diſtributo diſtributũ a parte ſubiecti conuerſæ, quod diſtribuitur in ſecunda, & nõ in prima, igitur talis conuerſio particularis negatiuę nõ valet. Quarto ſic. Hæc eſt bene côuerſio, aliquis homo eſt Socr. igitur Socr. eſt homo, & tñ ſignum ſubiecti non dẽt addi prędicato conuerſæ, quia termino ſingulari non debet addi ſigrũ. igitur ſignum poſitum in ſubiecto non ſemper debet addi prædicato in côuerſione ſimplici. Quinto ſic. Duæ ſingulares diuerſæ qualitatis contradicunt non aũt duæ particulares, ergo de particularibus, & ſingularibus non idem iudicium.

D

E

Solutio

Ad argumẽta. Ad primum dr̃, ꝙ licet ĩ côuerſione ꝑ contrapoſitioné non manét idẽ termini ſp ſignificatũ, & modũ ſignificãdi, manét tñ idẽ termini ſp uocẽ, quia in termino infinito includitur tota uox termini finiti, ideo fit de pdicato ſubiectũ ſemper q.d, & illę ꝑpoſitiones ſunt utroq; termino participantes.

Ad ſecũdum negatur maior. quia homo eſt inferius ad animal, ſed non homo, eſt ſuperius ad non animal, ideo nõ ſe habet ſimiliter, & illa auctoritas, ſicut ſe habet homo ad animal, ideo non homo ad non animal, &c. intelligitur in côuertibilibus, & non inter inferius, & ſuperius. Ad tertiũ dicitur, ꝙ in hac conuerſione ſubiectum conuerſæ non manet ſimpliciter, & ſemper ſignificatũ eius, ideo non eſt idem, quod diſtribuit in prædicato côuertentis, & in ſubiecto conuerſæ eſt non diſtributum, quare nõ arguit a nõ diſtributo ad diſtributũ. Ad quartũ dr̃, ꝙ illud notabile ſolũ intelligi tur

F

Sicut af fir. ad af fir. ita ne ga. ad ne ga. verificatur ĩ conuertibilib.

A tur, qñ ꝑdicatū cõuerſæ eſt termin' cõis, cui bñ pt addi ſignū, nõ aūt qñ eſt terminus ſingularis. Ad quintū dr, ꝙ licet de particularibus, & ſingularib. non ſit idē iudicium quantū ad oppoſitionē, eſt tñ idē iudicium quantum ad conuerſionē

De propoſitionum hypotheticarum naturali, deq; triplici earum ſpecie. Conditionali, Copulatiua, ac Diſiunctiua.

Propoſitio hypothetica eſt illa, quæ hēt duas propoſitiones categoricas cõ- B iunctas tanquam principales partes ſui, vt ſi homo currit, homo mouetur. Et dicit hypothetica ab hypo, quod eſt ſub, & teſis, quod eſt poſitio, quaſi ſuppoſitio, ſiue ſuppoſitiua locutio, quia in ea vna pars eius ſupponitur alteri. Propoſitionum hypotheticarum tres ſunt ſpecies, ſcilicet conditionalis, copulatiua, & diſiunctiua.

Poſtq̃ ſuperius determinatū eſt de ꝓpõne categorica, quæ eſt ſimplex enunciatio, & de qua principaliter in hoc tractatu intendit, hic conſequēter Auct. determinat de propõne hypothetica, quæ componit ex pluribus categoricis, & ſequitur categoricā ſicut compoſitū ſua cõponentia, ipſam ſic definiens. Propõ hypothetica eſt illa, q̃ hēt duas categoricas C coniunctas per aliq̃ coniunctionē, vel ꝑ aliqđ ſibi ęquiualens, vt ſi hõ eſt, aïal eſt.

Pro quo ſciēdum primo, ꝙ in hac definitione per hoc relatiuum illa, intelligitur genus definiti, ſ. propõ, quæ hēt modum generis reſpectu propoſitionis hypotheticæ, & reſiduum ponitur ad differentiam propoſitionis categoricæ, vnde ibi ponitur, quæ habet duas categoricas ad explicandum materiam propoſitionis hypotheticæ duæ.n. categoricæ materialiter componunt hypotheticam, & ponitur coniunctas ad oſtēdendum formam totius hypotheticæ, quæ eſt eſſe cõiunctiuum duarum categoricarum inter ſe, & ponitur per aliquam coniunctionem B ꝑ formam partis hypotheticæ, ſicut.n. in categorica ſubiectum & prædicatum ſunt materia, & copula eſt forma partis, & eſſe vnitiuum ſubiecti, & ꝑdicati eſt forma totius, ſic in hypothetica duæ categoricæ ſunt materia, & coniunctio, ipſas vniēs forma partis, & eſſe vnitiuū ipſarum eſt omnino forma totius.

Secundo ſciendum, ꝙ propõnes hypotheticæ poſſunt dici affirmatiuæ vel negatiuæ, quia vt dictum eſt habent copulam principalem, & ſi illa ponatur cū negatione dicuntur negatiuæ, & ſi ſine negatione dñi affirmatiuæ, & ſic pñt dici quales, ſed non quantæ. Cuius ratio eſt, quia quantitas propõnis ſe tenet ex B parte ſubiecti propoſitionis, ſed ſubiectum categoricæ non eſt pars principalis propõnis hypotheticæ, ſed tantūmodo remota, & a partib. remotis non dēt fieri denominatio rei, ideo hypotheticę, non dicuntur alicuius quantitatis.

Tertio ſciendum, ꝙ prædicta definitio propoſitionis hypotheticę, poteſt dici quidditatiua ſecūdum modum. Ratio eſt quia explicat naturam propoſitionis hypotheticæ per genus, & differentiam, hoc eſt per materiam, & formam eius. ideo oſtendit principia eſſentialia definiti, & eſſentiam eius eo modo, quo habet eſſentiam & per ipſam habetur ſufficienter quid eſt propoſitio hypothetica. Et dicitur hypothetica ab hypo, ꝙ eſt ſub & theſis poſitio, quaſi ſuppoſitiua lo- B cutio, quia in ipſa vna categorica eſt potentia ad aliam. vnde prima ſe hēt quodammodo in potentia ad ſecundā, ideo aliquo modo ſibi ſupponitur.

Quarto ſciendum, quòd propoſitio hypothetica diuiditur per conditionalē copulatiuam, & diſiunctiuam, quæ dicuntur ſpecies eius ſecundum modum, quæ diuiſio ſic probatur, quia in omni ꝓpoſitione hypothetica coniungūtur duæ categoricæ, vel ergo coniunguntur ſecundum voces tantum, & ſic eſt diſiūctiua, vel ſecundum voces, & ſignificata ſimul, & hoc dupliciter, q̃a vel illa ſignificata

Hypothetica, ex mõ diuidit ĩ tres ĩm ſpecies.

ficata

A ſicata denotatur continere ſe inuicem, ſicut antecedens continet conſequẽs, & copulantur per modum vnius, & ſic eſt conditionalis, vel copulatur per modũ diuerſorum, & ſic eſt copulatiua, & per hoc patet ꝙ in conditionali, in qua vniũtur duæ categoricæ per modũ antecedẽtis, & conſequẽtis, & per modum vnius magis vniuntur categoricæ quã in alijs, vbi vniuntur per modum diuerſorum, & adhuc magis in copulatiua quã in diſiunctiua, ideo conditionalis p̄cedit copulatiuam, & copulatiua diſiunctiuam.

Argu. Sed contra p̄dicta arguitur primo Idẽ eſt ꝓpoſitio, & propoſitio vna, ſicut hẽt Philoſophus, idem eſt homo, & vnus ho B mo, ſed hypothetica non eſt propoſitio vna, igitur, nec eſt propoſitio, & per conſequens male ponit propoſitio eſſe genus eius. Secundo ſic. ex duobus actu exiſtentibus non poteſt fieri vnum tertiũ, ſed duæ categoricæ ſunt duæ propoſitiones in actu, igitur hypothetica nõ fit ex duob. categoricis. Tertio ſic. Hæc eſt hypothetica, Socr. currit, q̄ mouet̃, & tñ ibi nõ eſt coniũctio vnius ipſas categoricas, igitur contra definitionẽ hypotheticæ. Quarto ſic. Aliqua eſt hypothetica cauſalis, vt hæc, q̄a Sol lucet dies eſt, & ali-C qua temporalis, vt qñ Sol lucet dies eſt, & aliqua localis, vt Socr. currit vbi Plato diſputat, & tñ illę ſpecies non ponuntur in diuiſione propoſitionis hypotheticę, igitur diuiſio non eſt bona.

Quinto ſic. Eadẽ eſt copulatiua, & diſiũctiua, vt Socr. currit, & Plato, vel Robertus diſputat, igit̃ mẽbra illius diuiſionis coincidũt, igit̃ diuiſio eſt inſufficiẽs.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primum dr̄, ꝙ licet hypothetica non ſit vna simpl̄r, eſt tñ vna coniunctione, q̄a capit vnitatem a coniunctione vniente ipſas categoricas.

Ad ſm vero dr̄, quòd licet ex duobus exiſtentibus actu, vt actu, ſunt non fiat vnum tertium, tñ ex ipſis inq̃tum vnum eſt in potentia reſpectu alterius, bene fit vnum tertium actu, ſed in hypothetica, una categorica bene eſt in potentia ad aliã, eſt tñ categorica ſm proprium eius actum, qui eſt vnio prædicati, & ſubie-D cti in hypothetica, tñ ille actus proprius nõ eſt ſibi vltimus actus, ſed ipſe eſt ſub actu totius hypotheticæ, ideo non dr̄ ibi eſſe ſub actu proprio, nec manet ibi ſub forma propria, tanq̃ ſub vltima forma, q̄a forma eius ſe hẽt per modum potentiæ ad formam totius hypotheticæ.

Ad tertium dr̄, qđ in illa propoſitione non eſt coniunctio explicite, licet ſit implicite, & implicat̃ in hoc relatiuo qui, quod tñ valet ſicut, & ille, ideo ſenſus eſt, Socr. currit, q̄ mouetur. i. Socr. currit, & ille mouetur, & ſimiliter diceretur de iſtis, Socr. eſt tantus, quantus eſt Plato, & Hector eſt talis, qualis eſt Paris

Ad quartum dr̄, quod illæ tres hypo-E theticæ continentur ſub iſtis tribus, tanquam ſibi inferiores, ideo non debuerũt contra ipſas enumerari. vnde cauſalis cõtinetur ſub conditionali, & temporalis, & localis ſub copulatiua, quia cum dicit̃ Socr. currit, qñ Plato diſputat ſenſus, eſt Socr. currit in aliquo tẽpore, & in eodẽ Plato diſputat, & ſimiliter cum dicitur Socr. currit, vbi Plato diſputat. ſenſus eſt Socr. currit in aliquo loco, & in eodem Plato diſputat, & ſic vtraque reſoluitur in copulatiuam.

Ad quintum dicitur, quòd licet eadẽ hypothetica ſit materialiter copulatiua, & diſiunctiua, non tamen eſt eadem formaliter, quia ſm quòd in ipſa poſſunt ca-F pi diuerſæ coniũctiones pro copula principali, ſic eſt diuerſarum ſpecierum, vt in illa Socr. currit. & Plato vel Robertus diſputat, & ſi ſit copula principalis, eſt copulatiua, & ſi vel eſt copula principalis, eſt diſiunctiua.

Quid ſit Conditionalis, & quid ad eius veritatem & falſitatem exigatur.

Conditionalis eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniũctionem ſi vt ſi homo currit, homo mouetur & categorica illa cui immediate adiungitur, hęc coniunctio ſi, dicitur antece-

A tecedens, reliqua vero conſequens. Ad veritatem conditionalis exigitur q̄ antetecedens non poſſit eſſe verum ſine conſequente, vt ſi homo eſt animal eſt, vnde omnis conditionalis vere eſt neceſſaria, & omnis conditionalis falſa eſt impoſſibilis. Ad falſitatem eius ſufficit, quod antecedens poſſit eſſe ſine conſequente, vt ſic Socrates eſt, albus eſt.

Poſtq̄ Auctor poſuit definitionem ꝓpōnis hypotheticæ, & eius diuiſionem, hic conſequenter determinat de mēbris eius, & quia conditionalis perfectior eſt omnibus alijs, quia in ipſa vniuntur duę B categoricæ per modum antecedentis, & conſequētis, in alijs aūt ſolum vniuntur per modum diuerſarū propōnum, ideo prius determinat de conditionali, quàm de alijs eam ſic definiens. Conditionalis eſt illa in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem ſi.

Coniūctio ſi, quid denotat.

Primo ſciendum, q̄ talis propō dr̄ cōditionalis, quia ponit veritatem ſui conſequentis conditionaliter tm̄, & non abſolute. vnde ponit ſuam veritatem ſub illa conditione, ſi antecedens eſt verum, denotando conſecutionem vnius propōnis ad aliam, & quia iſta coniunctio ſi, denotat conſecutionem, & anteceſſionē vnius propoſitionis ad aliam, ideo in cōditionali duæ categoricæ conuenienter C coniunguntur per coniūctionem ſi, vel per aliam, ſibi æquiualentem. Ex quo patet, quòd ad perfectam rationem conditionalis ſufficit quòd vna propoſitio denotetur ſequi ad aliam, & hoc fit in propōne cauſali, vbi denotatur, quòd antecedens eſt cauſa conſequentis, & infert ipſum, vt hic, quia Sol lucet dies eſt. ideo cauſalis eſt vna ſpecies contenta ſub cōditionalis, & ſed vltra rationem conditionalis addit cauſalitatem ſui antecedens reſpectu conſequentis, rōne cuius, plus requiritur ad veritatem eius, quam ad veritatem conditionalis.

Veritas condōnalis.

Secundo ſciendum, q̄ ad veritatē conditionalis requiritur, quod antecedens non poſſit eſſe verum ſine conſequente hoc eſt ſine veritate ſui conſequentis. D Cuius ratio eſt, quia conditionalis vera importat conſequentiam neceſſariā, ſed in omni bona conſequentia, ſi antecedens ſit verum, conſequens eius erit verum, quia conſequens, actu in intellectū includitur antecedētis, ratione cuius eſt vero non ſequitur niſi verum. ideo in oī conditionali, ſi antecedens eſt verum, cōſequens eius erit verum.

Falſitas condōnalis.

Tertio ſciendū, qđ ad falſitatē condōnalis requiritur qđ antecedens poſſit eſſe verum ſine conſequente. Rō eſt, quia condōnalis, denotat conſequentiā vnius propōnis ad aliam. Sed ad hoc, qđ ſit mala conſequentia, oportet qđ antecedens poſſit eſſe verum conſequente eiuſdem E exiſtente falſo, niſi ſit repugnantia terminorū antecedentis, eo qđ in tali conſequētia conſequens non includitur in antecedente. Ideo ꝓp habitudinem antecedētis, & cōſequētis non repugnat antecedens eſſe verū ſine conſequente vnde in condōnali illa propō, cui immediate iūgitur hæc coniunctio ſi, dr̄ antecedens, alia vero conſequens. Ex ꝑdictis patet, qđ oīs condōnalis vera eſt neceſſaria, quia dicit neceſſariā conſequentiā vnius propōnis ad aliam, qđ requiritur ad veritatem eius, ſed oīs conditionalis falſa eſt impoſſibilis, quia ipſa dicit conſequētiam vnius propoſitionis ad aliam, & illa conſequentia pro nullo tempore eſt neceſſaria, ſiue ſit ibi habitudo contingens, F ſiue impoſſibilis. ideo eſt pro omni tempore falſa, & ſic eſt impoſſibilis.

Condōnalis vera neceſſaria eſt falſa impoſſibilis.

Mō duo arguēdi ī conditionalibus neceſſarij.

Quarto ſciendum, q̄ a tota conditionali duobus modis arguitur. Vno modo a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis, vt hic, ſi Socr. currit, Socrate mouetur, ſed Socr. currit, ergo mouetur. Secundo modo a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, vt ſi Socr. currit, Socr. mouetur. ergo ſi non mouet̄ non currit, & tales ſyllogiſmi dicuntur hypothetici. Poſſet ēt argui per alias regulas conſequentiarū, vt per iſtam. Quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ, ſequitur

ad ante-

A ad antecedens eius. Et ꝑ iſtã, Quicq̃d antecedit ad antecedens, antecedit ad cõſequens. Et nõ eſt, quia conditionalis eſt q̃dam conſequentia, vt dictum eſt.

Argu. Sed cõtra ꝑdictæ primo arguitur. Hæc eſt condõnalis, ſi hõ eſſet aſinus eſſet rudibilis, & tñ ibi non coniunguntur duæ categoricæ, ſed duæ orationes coniunctiuæ. igitur male definitur propõ condõnalis. Secundo ſic eſt condõnalis. Socrates currit, igitur mouetur, cũ ſit hypothetica, & nõ ſit copulatiua, nec diſiunctiua, & tñ ibi non coniũguntur duæ categoricæ, ꝑ hanc coniunctionẽ ſi ergo cõtra definitionẽ. Tertio ſic. In iſta ſi hõ eſt aſinus,

B equus currit, antecedens non põt eſſe verũ ſine conſequente qa illud antecedens nullo mõ põt eſſe verum, & tñ nõ eſt vera condõnalis, ergo ad veritatem condõnalis non ſufficit, qđ antecedẽs non poſſit eſſe verũ ſiue conſequẽte. Quarto ſic. Hæc conditionalis vera eſt, ſi Socr. currit, Socr. mouetur, & tñ non eſt neceſſaria, cum vtraque pars ſit contingens. ergo non ois conditionalis vera eſt neceſſaria. Quinto ſic. Iſta eſt falſa ſi homo currit, hõ eſt albus, & tñ poteſt eſſe vera, ſuppoſito, quod oẽ currens ſit album. igitur non omnis falſa eſt impoſſibilis.

Solut. Ad argumenta Ad primum dr̃, quòd iſta non eſt condi ionalis per ſe primo,

C ſed ſolum per reductionem iſtarum coniunctiuarum ad propoſitiones indicatiuas. Ratio eſt, qa conditionalis denotat veritatem ſui conſequentis ſequi ad veritatem ſui antecedentis, ſed antecedens non poteſt eſſe verum, vel falſum. nec cõſequens, niſi ſit oratio indicatiua.

Condõnalis ſignificatio depẽdet ex habitudine antecedentis, & cõſequentis.

Ad ſm dicitur, quòd licet in illa non ponatur formaliter hæc coniũctio. ſi ponitur tamen virtualiter in hac coniunctione ergo, quæ denotat habitudinem vnius propoſitionis ad aliam. ſicut illa coniunctio ſi. & licet illa propoſitio ponat veritatem ſui antecedentis, hæc tamen non eſt inquantum conditionalis ſe virtute modi poſitionis, & prolationis propoſitionis categoricæ.

Ad tertium dr̃, quod licet in illa propõne antecedẽs non poſſit eſſe verũ. ꝑp D repugnãtiam ſuorum terminorum, hoc tñ non repugnat ꝑp habitudinem eius ad ſuum conſequens cum poſſit eſſe verum ſine conſequente, quia ſi poneretur eſſe verum per impoſſibile, non ꝑp hoc ſequeretur conſequens, ideo illa non eſt conditionalis vera.

Ad quartum dr̃, ꝙ licet vtrãque pars illius conditionalis ſit contingens, tñ habitudo vnius ad aliam eſt neceſſaria. & hoc ſufficit ad veritatem condi ionalis, quæ ſolum denotat neceſſariam habitudinem vnius categoricæ ad aliam.

Ad quintum dr̃, quòd ſi ſupponatur illa vniuerſalis, omne currens eſt album, tunc cõcluſio ſequitur de neceſſitate, ſed hoc erit virtute illarum duarum pręmiſſarum, omne currens eſt album, & homo currit, & non virtute illius ſolius ꝓpoſitionis homo currit, ideo illa conditionalis prima non propter hoc efficitur vera, ſed ſemper eſt impoſſibilis. E

De copulatiua, & quę ad eius veritatem, ſeu falſitatem requirantur.

Copulatiua eſt illa, in qua coniunguntur duæ propõnes categoricæ pro hanc coniunctionem, & vel aliquam ſibi ſimilem, vt Socrates currit, & Plato diſputat. F Ad veritatem copulatiuæ exigitur vtrãque partem eſſe veram, vt homo eſt animal, & Deus eſt. Ad falſitatem eius ſufficit alteram partem eſſe falſam, vt homo eſt animal, & equus eſt lapis.

Poſtquam Auctor determinauit de ꝓpoſitione conditionali, hic conſequenter ſecundum ordinem prius poſitũ determinat de copulatiua, ipſam ſic definiens. Copulatiua eſt illa in qua coniunguntur duæ propoſitiones categoricæ ꝑ hanc coniunctionem, & vel per aliquod ſibi æquiualens. Et ponitur per hanc cõiunctionem, & ad differentiam aliarum ſpecierum hypotheticæ, in quibus categoricæ coniunguntur per alias coniunctiones,

A ctiones, dr̄ talis propoſitio copulatiua magis quā alis hipotheticæ, q̄a licet in alijs coniūgatur categoricæ per aliquam coniunctionē, tñ in iſta ſolū copulantur per coniunctionē copulatiuā, vñ in conditionalis cōiungunt̄ p modū vnius, ſicut antecedens, & conſequens, q̄ includūt ſe inuicē, & in diſiunctiua ſolū coniungūtur quantū ad uoces, & diſiūgunt̄ q̄tū ad ſignata, iō in ſola copulatiua categoricæ uniūtur ſimplr̄, & p modū diuerſorū Primo ſciēdū, q̄ ad ueritatē copulatiuæ requirit̄, q̄ vtraque pars ſit uera. Cuius rō eſt, q̄a copulatiua ſimul ponit ambas partes eius, ſimul aſſerendo eas ſm ſua ſignificata, ideo ad ueritatē eius

B requiritur q̄d vtraque pars ſit uera. ipſa .n. eſt ſicut totum integrale reſpectu partium euis, ſed ad eſſe totius integralis ſequitur eſſe cuiuslibet partis principalis eius, iō ad ueritatem copulatiuæ requiritur ueritas vtriuſq; partis quamuis in tēporali vltra hoc requiratur, quod ambę partes ſint ueræ pro eodē tēpore, & hoc eſt, quia ſpecies ſemper addit aliquid vltra ſuum genus modo temporalis eſt vna ſpecies copulatiuæ. ēt in locali requiritur utranq; partem eſſe ueram pro eodem loco, vt hic, Socrates currit vbi Plato diſputat. hoc tamen non requiritur ad ipſam, inquantum copulatiua eſt, ſe inquantum eſt talis copulatiua.

C Secundo ſciendum, quod copulatiua inter omnes propoſitionis hypotheticæ ſpecies, habet minorē unitatē, quia ipſa ponit duas categoricas ſimul, q̄a tum ad ueritatē earū ſicut prius dictum eſt Conditionalis autē ſolū ponit habitūdinem unius ad alium, & Diſiunctiua ſolum ponit ueritatē vnius categoricæ. ideo copulatiua habet minorū unitatem inter omnes, & eſt ſimpliciter ꝓpoſitio plures, & ſolū eſt una coniunctione, & ſecundum quid unde, quia copulatiua ſimul ponit ueritatē vtriuſque partis eius, ideo arguendo a tota copulatiua ad ueritatē cuius libet partis eius ſeorſum, eſt bona conſequentia, ut bene ſequitur, homo eſt animal, & Deus eſt, ergo homo eſt animal.

A tota copulatiua ad alterā partem eſt bona cō ſequentia.

D Tertio ſciendū, q̄d ad falſitatē copulatiuæ ſufficit alterā partem eſſe falſā. Ratio eſt, quia ipſa ſimul ponit ambas partes eius, ſicut uniuerſalis omnes ſuas ſingulares, ergo ꝓpter falſitatem unius categoricæ, ipſa eſt tota falſa, & copulatiua, cuius ambę partes ſunt falſæ, non eſt magis falſa intenſiue, quam illa, quæ habet tātū vnā falſā, licet ſit magis falſa extenſiue, q̄a falſitas eius ad plura ſe extendit. Ex iſtis ſequitur, quod arguendo a falſitate unius categoricæ ad falſitatem totius copulatiuę eſt bona conſequentia Sequitur etiā quod ad poſſibilitatē copulatiuę req̄rit̄ poſſibilitas vtriuſq. partes eius, & non ſufficit quod ambæ partes ſint ſm ſe poſſibiles, ſed requiritur q̄d ſint inter

E ſe cōpoſſibiles ideo iſta non eſt poſſibilis. Soc. eſt & Socr. non eſt, quia illæ duæ non ſūt compoſſibiles inter ſe in ueritate, cū ſint contradictoriæ. Sed ad neceſſitatem copulatiuæ requiritur neceſſitas utriuſq; partis eius. Et ad impoſſibilitatem ſufficit impoſſibilitas unius partis ei⁹. Et ad cōtingētiā ſufficit cōtingentia unius partis, niſi altera ſit impoſſibilis.

Quarto ſciendū, q̄ ad dandū contradictionem in copulatiuis habetur talis regula, q̄ copulatiua, & diſiūctiua de partibus contradicentibus contradicūt, q̄a non poſſunt ſimul eſſe ueræ, nec ſimul falſæ, ſed repugnant in ueritate & falſitate ſimul. Et poſſet ēt aliter dari contradictio in omnibus hypotheticis ferendo negationē ad principalē copulā hypotheticæ, vel præponendo negationem toti ꝓpoſitioni, q̄a non eſt uerius dare contradictionem q̄ toti ꝓpoſitioni præponere negationem. & per hoc patet q̄d ſit ꝓpoſitio copulatiua, & quid requiritur ad falſitatem, & veritatem eius.

Regula neceſſaria ad copulatiuā cōtradictionē cognoſcendā.

F

Sed contra prædicta primo arguitur. Hæc eſt copulatiua, Socrates, & Plato currunt, & tñ ibi non ſunt duæ categoricæ, igitur contra definitionem copulatiuæ. Secundo ſic. Hæc eſt copulatiua, omnis homo currit, quia copulatiuę continet iſtas Soc. currit, Plato currit, & ſic de alijs, & tamen ibi non eſt coniunctio copulatiua

Argu.

copulatiua

A copulatiua, igitur conata definitionem. Tertio ſic. Hæc eſt copulatiua vera, homo eſt aĩal, & equus eſt lapis, igiť ad veritatẽ eius non requiriť ueritas utriuſque partis Antecedens patet, qa omnis ꝓpoſitio, aliquid dicens, ita eſſe ſicut eſt vera, ſed illa dicit aliquid eſſe ſicut eſt igitur eſt vera, quia dicit hominem eſſe animal. Quarto ſic. In copulatiua magis vniuntur duæ categoricæ, quam in disiũctiua, in qua vniuntur ſm uoces, tantum igitur copulatiua eſt magis vna, quam disiunctiua. igitur non habet minorem ueritatem omnib. alijs. Quinto ſic. Totũ valet tantum, quantũ quælibet pars, igi-

B tur ad hoc, quòd tota copulatiua ſit falſa, oportet quamlibet partẽ eſſe falſam, & non ſufficit falsitas alterius partis.

Solut. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd si in illa propoſitione, Socra. Plato currunt, illa coniunctio, & copulet inter terminos. ſ. inter Socra. & Plationem, ipſa eſt categorica de copulato ſubiecto, ſed ſi copulet inter ꝓpoſitiones, ipſa eſt copulatiua. & tunc ibi ſunt duæ categoricæ. ſ. Socra. currit, & Plato currit. Ad ſecundũ dř quòd licet iſta, omnis hõ currit, materialiter contineat plures categoricas, etiam copulatiuę, tñ illę non conti-

Argu. nentur per modum plurium, & formaliter, ſed per modum vnius tñ, ideo non eſt copulatiua. Ad tertium dř quod licet iſta, omnis hõ eſt animal, & equus eſt la

C pis, dicat aliquid eſſe ſicut eſt, quantum ad partẽ ſui ſignificati, non tamen quantum ad ſuũ totũ ſignificatum quod ipſa affirmat, quod requiritur ad ueritatem ꝓpoſitionis copulatiuę. Ad quartum dř, quòd licet in disiunctiua categoricæ minus vniantur, quam in copulatiua, qa tñ disiũctiua ſolum ponit veritatem vnius categoricę, ideo habet ſimpliciter maiorem vnitatem quã copulatiua. Ad quintum dicitur, quòd ſi capiať tota, diſtributiue, tunc ad hoc, quòd tota copulatiua ſit falſa, requiritur falſitas vtriuſque partis eius, ſed ſi capiatur tota copulatiua pro pfecta, ſic tota dicitur falſa propter falſitatem unius partis.

De diſiunctiua, deque eius veritate ac falſitate. D

Diſiunctiua eſt illa in qua coniunguntur duæ ꝓpoſitiones categoricę per hãc coniunctionem vel, aut aliam ſibi æquiualentem, vt Socrates currit, uel Plato diſputat Ad ueritatem diſiunctiuæ ſufficit alteram partem eſſe ueram, vt homo eſt animal, vel equus eſt asinus, tamen permittitur quod vtraque pars eius ſit uera. ſed non ita proprie, ut homo eſt animal, uel equus eſt hinnibilis. Ad falſitatem eius oportet vtranque partem eius eſſe falſam, ut homo eſt aſinus, vel equus eſt lapis. E

Poſtquã Auctor determinauit ſuperi' de propõne copulatiua, ĩ qua duę categoricæ coniunguntur ſecundũ uoces, & ſignificata ſimul, hic cõſequenter determinat de disiunctiua, in qua categoricæ cõiunguntur ſecundũ voces tantum, ipſam primo ſic definiens. Diſiunctiua eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem uel aut per aliam ſibi æquiualentem.

Primo ſciendũ ꝙ hæc ꝓpoſitio dř diſiũctiua, eo ꝙ ĩ ipſa duę categoricę diſiũgunť quantũ ad ſignificata, & qa hoc fit cõuenienter ꝑ coniũctionẽ diſiunctiuã iõ in ipſa categoricæ vniũtur ꝑ aliquam cõiunctionẽ diſiunctiuã Cõiunctionis. n. F diſiunctiuę duo ſũt actus. Primus eſt cõiungere uoces, in quo cõuenit cũ alijs cõiunctionibus rõne cuius cõiunctio dř. Secundus actus eſt diſiungere ſignificata, rõne cuius dř diſiũctiua, & in hoc differt ſic ab alijs ſpecieb. cõiũctionis, & ꝑ hoc patet intentio definitionis præmiſſæ.

Secundum ſciẽdum, quod ad ueritatẽ diſiũctiuę ſufficit alterã e.' partẽ eſſe veram. Ratio eſt, qa diſiũctiua ponit duas categoricas ſ. unam ſub diſiunctione ad aliã, ideo de ſuo formali ſignificato tñ ponit unam categoricam, non tñ determinate hanc uel illam, ſed indeterminate. Iõ ad ueritatẽ eius ſufficit alteram partẽ eſſe uerã, cum ponat ſolum unam Ad ueritatẽ diſiũctiuæ quid requiratur.

A illarũ partiũ, ipſa.n.eſt ſicut totũ vniuerſale. Sed ad eſſe totius ac neceſſitatẽ vniuerſalis ſufficit poſitio unius ſuarum partiũ, ſicut ad poſitionem animalis ſufficit poſitio hominis. ideo ad veritatẽ diſiunctiuę ſufficit ueritas vnius partis. Ex quo patet qđ ad poſſibilitatẽ eius reqrit̃ poſſibilitas alterius parti eius, & ſimiliter ad neceſſitatẽ partis eius ſufficit neceſſitas uni⁹ partis eius, q̃a eadẽ eſt rõ, de poſſibilitate, ſicut de neceſſitate ei⁹ & veritate.

Tertio ſciẽdũ, ꝙ ad falſitatẽ diſiunctiua requirit̃ utranque partẽ eſſe falſam. q̃a, ſi tantũ vna ſit falſa, & alia uera, cum ad veritatem eius ſufficiat ueritas vnius partis, ipſa erit uera ſimpliciter, & non B poterit dici falſa. Ideo ad hoc, ꝙ ipſa ſit falſa, requiritur falſitas vtriuſque partis eius, ſicut ad deſtructione vniuerſalis requiritur deſtructio omniũ ſuarũ partiũ ſubiectiuarũ. Ex quo ſequit̃, ꝙ ad impoſſibilitatẽ diſiunctiuæ requirit̃ impoſſibilitas utriuſque partis eius, quia ſi vna eſſet poſſibilis, tota diceretur poſſibilis. Et ad contingentiam eius requiritur utranque partẽ eſſe contingentẽ, vel qđ vna ſit impoſſibilis, & alia contingens. q̃a ſi vna ſit neceſſaria, & alia contingẽs, tota diceretur neceſſaria, & hoc intelligendum eſt in affirmatiuis, quia oppoſitio modo ſe habet in negatiuis.

C Duo modi arguẽdi in diſiũctiuis.

Quarto ſciendum, quod dupliciter arguitur a diſiunctiuis. Vno modo, a tota diſiunctiua cum diſtructione unius partis ad poſitionem alterius, vt hõ eſt aĩal, uel equus eſt lapis, ſed equus non eſt lapis igitur homo eſt aĩal Secũdo modo, arguendo a veritate unius partis ad ueritatem totius, & eſt bona conſequẽtia, vnde bene ſequitur, hæc eſt uera, hõ currit, igitur hæc eſt uera, homo eſt aſinus, uel homo currit. Et poſſet argui a falſitate totius diſiunctiuę ad falſitatẽ utriuſque partis, & econuerſo. De modo autem dandi contradictionem in diſiunctiuis ſatis dictum eſt.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo. Hæc de diſiunctiua, omnis propoſitio eſt uera, vel falſa, cum ibi ſit coniunctio diſiunctiua, & tamen ibi non ſunt duæ B categoricę, igitur.

Secũdo ſic. Cõiungere, & diſiungere, ſũt actus oppoſiti, qui nõ poſſunt cõuenire eidẽ, ſed coniunctio diſiunctiua hẽt diſiungere ꝓpoſitiones, igit̃ ꝑ eam non coniunguntur duæ categoricę in diſiunctiua. Tertio ſic. Omne totũ integrale ſimul ponit oẽs ſuas partes, ſed diſiũctiua eſt totũ integrale, cũ integret̃ ex ſuis partibus. igit̃ ſimul ponit utraque, & ad veritatẽ eius nõ ſufficit ueritas unius partis. Quartus ſic. Diſiunctiua nõ ponit ueritatẽ alicuius partis eius, quia nõ ponit ueritatem nec primæ, nec ſecundæ, igitur ad ueritatem eius non requiritur ueritas unius partis. Quinto ſic. Hæc diſiũctiua E eſt falſa, omnes homines ſunt aſini, uel homines, & aſini ſunt aſini, & tñ una pars eius eſt uera, ſ. hæc, aſini ſunt, aſini igitur ad falſitatem diſiunctiuæ non requiritur falſitas utriuſque partis.

Solutio. Ad arg. Ad primum dr̃, ꝙ ſi hæc coniunctio, vel cõiungat inter terminos, ſic illa non eſt diſiunctiua, ſed categorica de diſiuncto prædicato, cuius prædicatũ eſt hoc totũ, uerũ, vel falſũ, & ſic eſt uera ſed, ſi cõiungat inter ꝓpoſitiones, ſic eſt una diſiunctiua falſa, & ſic in ea ſũt duæ categoricæ. ſ. iſtę omnis ꝓpõ eſt uera, vel oĩs propoſitio eſt falſa. Ad ſm̃ dicitur, ꝙ cõiungere, & diſiũgere non poſſunt conuenire eidẽ, & reſpectu eiuſdẽ, ſed bñ reſpectu diuerſorũ, & ſic ſimul cõuenit cõiunctioni diſiũctiuę cõiungere, & diſiũgere, quia coniungit uoces, & diſiungit ſignificata reſpectu alicuius tertij. F Ad tertium dicitur, ꝙ ſi conſideretur diſiũctiua ſecundum uocem, bene eſt totum integrale ſuarum categoricarum, ſed nõ ſi cõſideretur quantũ ad ſignificata eius quia non ponit formaliter ſignificatum utriuſq; partis de ſuo ſignificato formali, ponit tamen ſignificatum unius tm̃.

Ad quartum dicitur, ꝙ licet diſiunctiua non ponat ueritatem alicuius partis eius determinate, tamen ponit ueritatem eius indeterminate ſub diſiunctione ad aliam. Ad quintũ dr̃, quod in illa propoſi-

A propoſitione, prius categorica poteſt eſſe de diſiũcto pdicato, & eſt ſic vna copulatiua vera, quia vtraq; pars eſt vera. prima n pars eſt oẽs hoĩs ſunt aſini, vel hoĩes. Secunda eſt, aſini ſunt aſini, alio modo, ſecũda categorica poteſt eſſe de copulato ſubiecto, & ſic eſt diſiunctiua falſa, quia vtraque pars eſt falſa, prima pars eſt oẽs hoĩs, ſunt aſini, ſecũda eſt, homines & aſini, ſunt aſini, & ſic eo modo, quo eſt diſiunctiua hẽt vtramq; partem falſam, & ſic patet de hypotheticis.

De propoſitionum æquipollentijs duæ regulæ ponuntur.

B Sequitur, De æquipollentijs de quib. tales dantur regulæ. Quarum prima eſt talis. Si alicui ſigno vl'i vel particulari præponatur negatio æquipollet ſuo cõtradictorio. & ideo æquipollent iſtæ duę non oĩs hõ non currit, quidam hõ non currit, & ita de alijs. Secunda regula talis eſt, ſi alicui ſigno vl'i poſtponatur negatio, ęquipollet ſuo contrario, ſicut iſte oĩs homo non eſt animal, nullus homo eſt animal, vel iſtæ nullus homo nõ currit, omnis homo currit, & ita de alijs ſignis vl'ibus affirmatiuis, vel negatiuis.

Poſtquam Auct. determinauit de ꝓpoſitionibus tã categoricis, q̃ hypotheticis, hic conſequenter determinat de C quadã paſſione propõnis. ſ. de æquipollentia, q̃ per ſe primo conuenit propõnibus categoricis, & per categoricas hypotheticis, & licet ordine naturæ æquipollentia dẽat immediate poni poſt oppoſitiones, & ante cõuerſiones, ſicut poſuit Buridanus, eo qđ regulæ æquipollentiarum dãtur per reſpectũ ad oppoſitiones, tñ ordine doctrinę conuenientius ponũtur poſt ꝓpõne, hypotheticas ad innuendum ꝙ æq̄pollentiæ, nõ ſolũ conueniũt, ꝓpõnib. categoricis, ſed ẽt ex conſequẽti hypotheticis. ſ. rõne ſuarum partium, vt illæ æquipollent, ſi nullus homo mouetur, nullus homo currit, & ſi non quidã homo mouetur, non quidam hõ currit.

Primo ſciendum, quod æquipollentia D dr æquiualentia duarum propõnum in qualitate, & quantitate, in veritate, & falſitate per aduẽtũ negationis facta. Et dr æquipollentia ab æqui, quod eſt ęquale, & polleo es, quod eſt idem, quod valeo es, ideo æquipollentia, & æquiualentia, idem dicunt realiter Sed æquiualentia communiter accipitur pro æquiualentia rerũ terminorum, & propõnũ. Aequipollentia vero, quamuis ita generaliter, & ita cõiter poſſit accipi, tñ magis proprie ſumitur pro æquiualentia ꝓpõnum, q̃ pro alijs ideo æquiualentia ſe hẽt vt genus ad æquipollentiam. ideo bene ponitur in ſua definitione loco generis & reſiduum, quòd ſequitur loco differentiæ ad explicandum ſpecialiter naturam æquipollentiæ propoſitionum. E — Quid & vñ dicat̃ equipollentia.

Secundo ſciendũ quod triplex eſt negatio, ſ. negans, infinitans, & priuãs. Negatio negans eſt, quæ negat totum qđ repe it poſt ſe, & eius oppoſitum ponit, cuius proprius actus eſt negare in cõpõnem propoſitionis intrinſecam. Sed negatio infinitans eſt, quæ negat cõpõnem intrinſecam termini finiti, faciẽs ipſum infinitum, ſicut eſt negatio noĩs infiniti, vel verbi infiniti, q̃ ſolũ infinitat, & negat qualitatem. vel actũ determinatum, relinquẽs ſubſtantiã infinitã, vel actum indeterminatum, vt non homo, & non currit. Sed negatio priuans eſt, q̃ negat habitum ſubiecti, & relinquit ſubiectũ F cum aptitudine ad habitum ſicut eſt cæcitas, & de negatione negante ſolum intelligitur in definitione æquipollentiæ, & in regulis ſequentibus, non autem de alijs negationibus. — Triplex negatio. ſ. negãs, infinitãs, & priuans.

Tertio ſciendũ, ꝙ æquipollentiæ propoſitionum quatuor regulis notificantur in textu. Quarũ prima eſt, ſi alicui ſigno vniuerſali, vel particulari præponatur negatio æquipollet ſuo contradictorio. cuius ratio eſt, quia contradictoriæ repugnant in qualitate, & quantitate ſimul, ſed negatio prępoſita ſigno mutat quãtitate, & quali ate, & quantitate ſimul, ſed negatio ꝓpoſita ſigno mutat

 quanti-

A quantitatẽm ſigni, & qualitatẽ copulæ in ſuam oppoſitam, eo qđ ipſa totũ negat, qđ poſt ſe reperit. ideo facit propões prius repugnantes in qualitate, & quantitate ſimul eſſe eiuſdem, qualitatis, & quãtitatis, & ſic facit contradictorias æquipollere, per aduentum eius.

Quarto ſciendum, ꝙ ſecunda regula eſt, quod ſi alicui ſigno vľi, poſtponatur negatio æquipollet ſuo contrario. cuius ratio eſt, q: contrariç repugnant in qualitate ſolũ, & in quantitate non, ſed negatio, poſtpoſita ſigno & addita copulç, mutat qualitatem copulç, & non quantitatẽ, q: non agit in pcedens. ideo ipſa facit prius contrarias eſſe eiuſdem qualitatis, & æquipollet inter ſe. Et harum regularum exempla, ſatis patent in textu.
B

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Signo non eſt addẽda negatio, vt dř. Primo Perihermenias, neq; infinitans, neq; negans, eo qđ actus negationis negantis eſt negare compõnem ſubiecti cũ pdicato. igitur ſigno non dẽt præponi negatio aliqua, vt dicit prima regula. Secũdo ſic. Nulla negatio dat propõni aliquam q̃titatẽ, ſed ſolũ negat, & deſtruit id, qđ reperit. igitur negatio addita ſigno particulari non dat ſibi quantitatem vľem. igit non facit ipſam æquipollere ſuo contradictorio. Tertio ſic. Contradictoriæ nunquam ſunt æquipollentes, cum ſimul repugnent in qualitate, & quantitate. ergo
C negatio præpoſita ſigno non facit contradictorias ipſas æquipollere.

Quarto ſic. Negatio poſtpoſita ſigno eſt eiuſdẽ virtutis ſicut ppoſita, cum ſit eiuſdem naturæ, & rõnis. igitur, ſicut negatio præpoſita ſigno facit æquipollere contradictoria, ita negatio poſtpoſita, & ſic non facit æqpollere contraria. igitur cõtra ſcđam regulã. Quinto ſic. In iſtis, oẽ non currens mouet, eſt negatio poſtpoſita ſigno, & tñ non facit contrarias æquipollere, quia illæ non æquipollent in veritate, ergo ſecunda regula falſa.

Solutio Ad argu. Ad primum dř, ꝙ ſigno non eſt addenda negatio infinitans, quia non eſt infinitabile, tñ ſibi põt, addi negans, & licet actus primus negationis negantis ſit negare compõnem orationis, tñ ſecundario poteſt negare quantitatem ſigni, & alia, q̃ reperit poſt ſeipſum. Ad ſecundũ vero dř, ꝙ licet negatio negans, p ſe ſolum neget id, quod poſt ſe reperit, tñ ex conſequenti poteſt ponere oppoſitum illius qđ ipſa negat, licet ſit per accidens, & non per ſe. ideo, q̃n negat particularem q̃titatem ex conſequenti ponit vľem, & econtra. & negando negationẽ ex conſequenti ponit affirmationem. Ad tertium dř, quod ſi capiantur contradictoriæ formaliter, vt contradictoriæ sũt, nunq̃ ſunt æquipollentes, ſed repugnantes, ſed ſi capiantur materialiter, ſecundum illud qđ ſunt, bene ſunt æquipollẽtes per aduentum negationis, ſic qđ illæ duæ quæ prius erant contradictoriæ per aduentum negationis fiunt æquipollentes, & ſic intelligitur iſta regula, & oẽs aliæ regulæ ſequentes. Ad quartum dř, quod licet negatio poſtpoſita ſigno ſm ſe ſit æqualis virtutis ſicut præpoſita, tñ non eſt eodem modo applicata ad ſubiectum, quod debet negare, eo quod non reperit poſt ſe quantitatem propoſionis ſicut alia, ideo non mutat quantitatem, nec facit çquipollere contradictoria Ad quintum dř, quod licet in illis ſit negatio poſtpoſita ſigno, tamen non fertur ſupra cauſam principalem propoſitionis, ſed ſupra illud participiũ currens iõ non facit contrarias æquipollere, ſed ſolum mutat ſubiectũ propoſitionis. Vnde regula intelligitur ſic, quod ſit negatio poſtpoſita ſigno, & toti ſubiecto, cadens ſupra copulam propoſitionis qđ tamen non fit in iſtis.

(Right margin, beside D, E and F: D — E — F Declaratio regulæ pulcherrima.)

Tertia æquipollentiarum regula ponitur.

Tertia regula talis eſt, ꝙ ſi aliq ſigno vľi, vel particulari præponatur, & poſtponatur negatio æquipollet ſuo ſubalterno, ſicut iſtæ duæ non oĩs hõ non currit, quidam homo currit, vel iſtæ non nullus hõ non currit, q̃dam homo non currit,

&

A & ſic de alijs, ſimul, de quolibet alio ſigno. Ex iſtis regulis ſumitur alia regula talis. Si duo ſigna vniuerſalia negatiua ponantur in eadem oratione, ita quòd vnum in ſubiecto, & reliquum fuerit in prædicato, primum æquipollet ſuo contrario per ſecundam regulam, reliquum vero contradictorio per primam regula, vt illa, nihil eſt nihil, æquipollet huic, quodlibet eſt aliquid. quia per ſecundã regulam, nõ nihil & quodlibet æquipollent, ſunt omnis non & nullus, & per primam regulam, nõ nihil, & aliquid æquipollent. Vnde hæc nihil eſt nihil, æquipollent huic, quodlibet eſt aliquid, quia B non nihil, & aliquid æquipollent, ſicut non nullus. & quidam. Vnde verſus.

Non omnis, quidam non, omnis nõ, quaſi nullus.

Non nullus, quidam, ſed nullus non, valet omnis.

Non aliquis, nullus: non quidam nõ, valet omnis.

Non alter neuter, neuter non, præſtet vterque.

Item.

Præ, contradic, poſt contra, præ poſtque ſubalter.

Poſtquam Auctor determinauit, & poſuit duas regulas. ſ. primam ad habendum æquipollentiam contradictoriarũ, C & ſecundam ad habendum æquipollentiam contrariarum, hic conſequenter ponit tertiam, ad habendum æquipollentiam ſubalternarum, quæ talis eſt. Si alicui ſigno vniuerſali, vel particulari præponatur, & poſtponatur negatio, æquipollet ſuo ſubalterno, quia ſubalternæ repugnant in quantitate ſolum, & non in qualitate, ſed negatio præpoſita ſigno mutat quantitatẽ propoſitionis, & poſtpoſitiua impedit ne mutetur qualitas, quia vna negatio deſtruit actũ alterius, & ideo prima negatio variat quantitatem propoſitionis. & non qualitatem, & per conſequens facit ęquipollere ſubalternas.

Primo ſciendum, quòd vt in iſta regula habetur, duæ negatione æquiualẽt vni affirmationi. cuius ratio etiam, quia prima negatio, quæ poſt ſeipſam reperit aliam negationem, negat & deſtruit ipsã, ſed deſtructa negatione ponitur affirmatio, quia de quolibet eſt affirmatio, vel negatio vera & nullo ambæ ſimul. & ideo duæ negationes cadentes ſupra ſe inuicem æquiualent vni affirmationi.

Secundo ſciendum, quòd duæ affirmationes non æquiualent vni negationi, ſed duæ negationes vni affirmationi, cuius ratio eſt, quia vna affirmatio non deſtruit aliam, ſed magis affirmat, eam affirmatio.n. nõ eſt inſtrumentum intellectus ad deſtruendum illud, quod prius dictum eſt, vel quod repetit poteſt ſe, ſicut eſt negatio ideo non deſtruit affirmationem ſequentem, quare non ponit negationem per deſtructionem affirmationis, ſicut fit in negationibus. & licet affirmatio ex conſequenti deſtruat negationẽ rõne oppoſitionis, tamen non primo, & per ſe deſtruit ſicut negatio, ſed ſolum ex conſequenti. per hoc ꝙ primo ponit ſuum ſignificatum proprium cũ quo non poteſt ſtare negatio eius. E

Tertio ſciendum, ꝙ licet in textu ponantur tres regulæ ſpeciales de æquipollẽtia cõtradictoriarũ, cõtrariarũ, & ſubalternarũ, tñ nulla ponitur de ſubcõtrarijs. Cuius ratio eſt, quia, ſi daretur æquipollentiã in ſubcõtrarijs, vel negatio ꝑponeretur, & poſtponeretur ſigno particulari, vel ꝑponeretur tm̃, & ſic vtroque modo mutaretur quantitas propõnis iõ ſubcontrariæ non eſſent eiuſdem quantitatis, vel poſtponeretur tm̃, & hoc dupliciter. quia vel eſſet in affirmatiua, vel in negatiua, ſi ſm ſic eſſet negatio ponẽdo duas negationes vt hic, quidã homo non currit. Si primũ, ſic eſſet penitus eadem propõ cum alia, & ſic non eſſet æquualentia duarum propoſitionum, ideo in iſtis non poteſt dari æquipollentia. F

Quarto ſciendũ, ꝙ ex præcedentibus regulis Petrus Hiſpanus infert quartam regulam quodammodo continentem

A primi,& ſecundā. quæ talis eſt. Si in eadē locutione ponantur duo ſigna vniuerſalia negatiua, vnum in ſubiecto, & reliquū in pdicato, primum ęquipollet ſuo contrario, & reliquū ſuo cōtradictorio. Cuius ratio eſt, quia primo ſigno poſtponitur negatio ſecundi, & ſic æquipollet ſuo cōtrario p ſcdam regulā, & ſcdo ſigno pponitur negatio primi, & ſic æquipollet ſuo cōtradictorio per primam regulā, vt illæ æqpollent, nihil eſt nihil, & quolibet eſt aliquid. vnde ad retinēdum pdictas regulas cū exēplis earum ponūtur metra in textu quæ ſatis faciliter poſſunt intelligi per ea, quæ dicta ſunt.

Argum. Sed cōtra pdicta primo arguitur. Duo ſubalternæ minus repugnāt, quam duæ cōtradictoriæ, iō minus requiritur ad faciēdū eas æquipollere, ſed ad ęquipollentiā cōtradictoriarū ſufficit vna negatio, ergo cum duæ negationes magis faciant quā vna ſequitur qđ ad æqpollentiā ſubalternarū non requiritur duæ negationes, igitur cōtra tertiā regulā in ordine, & primā huius lectiones. Scđo ſic. Vna negatio nō pōt deſtruere aliā, igitur per hoc qđ negatio propoſita, & poſtpoſita ſe deſtruāt, nō fit æquipollētia ſubalternarū. Antecedēs patet, quia oē, quod corrūpitur a ſuo contrario corrumpitur, ſed duæ negationes non opponūtur, immo ſunt eiuſdem, rōnis igitur una non deC ſtruit aliam. Tertiò ſic. Duæ negationes nō ponūt affirmationē, quia unū contradictorium nunquā ponit reliquum. ſed negatio contradicit affirmationi, ergo negatio præpoſita, & poſtpoſita ſigno, nō facit ęquipollere ſubalternas. Quarto ſic. Signū uniuerſale eſt diſpoſitio ſubiecti, inquātum ſubiectum eſt ergo nūquā debet poni pdicato, igitur in quarta regula ſupponitur falſum, qđ ſignum vniuerſale ponat a parte pdicati. Quinto ſic. Iſtæ nō ęquipollent, nihil eſt nihil & quolibet eſt aliquid. qa prima eſt negatiua, cum ibi ponatur tm̄ vna negatio ante copulam, & alia eſt affirmatiua, igitur contra quartam regulam.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ minus requiritur ad æquipollentiam ſubalD ternarum, quam contradictoriarū, quia ibi ſolum requiritur mutatio quantitatis, & in contradictorijs requiritur mutatio quantitatis, & qualitatis ſimul, & licet duæ negationes ſint aliquid pluſquā una ſm uocem, tn̄ ſm actum negandi minus faciunt, quia ſolum mutāt quātitatem, & unā ſola præpoſita ſigno mutat quantitatē, & qualitatem ſimul. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi duæ negationes conſyderentur ſm ſuam rationem, ſic non opponuntur, ſed ſi una conſideretur inquātū eſt inſturmentū intellectus ad negandum aliquid, & alia, ut eſt obiectum, qđ negatum, ſupra quod cadit actus negādi, illo modo bene opponuntur ſm ratioE nem agētis, & patiētis, & ſic una deſtruit aliā quātum ad ſuos actus, & nō ſm ſubſtantiam eius. Ad tertium dicitur, quòd licet negatio per ſe primo non ponat affirmationem, tamen bene ex conſequenti, & per accidens, negādo negationem, qua negata ponitur affirmatio.

Ad quartum dicitur, ꝙ ſignum uniuerſale, vt includit in ſe terminū ſuæ diſtributionis, ſiue ſignificatū termini, qui per ipſum diſtribuitur bene ponitur in pdicato propoſitionis, & adhuc inquantum diſtributum eſt, poteſt poni a parte ſubiecti ſeu a parte predicati, licet, magis proprie ponatur a parte ſubiecti.

F Ad quintum dicitur, ꝙ licet in iſta, nihil eſt nihil, ſecunda negatio non ponatur ante copulam ſecundum uocem, tamen ponitur ſecundum intellectū & ſenſum conſtructionis, quia debet reſolui ſecundum nihil, per non & aliquid, & eſt ſenſus, nihil eſt nihil, ideſt nihil non eſt aliquid, ideo illa ſimpliciter eſt affirmatiua, & æquipollet alteri affirmatiuæ, & ſic patet de æquipollentijs.

De Modaliū ꝓpoſitionū natura, deq; earū formatione, & uſu.

Modus eſt adiacens rei determinatio, & habent fieri per adiectiuum. Sed adiectiuū eſt duplex. Eſt. n. quoddā adiectiuum

A ctiuum nominis, vt albus, niger, & ſimilia, & quoddam eſt adiectiuum verbi, vt aduerbium, quia ſecũdum Priſcianum, aduerbium eſt verbi adiectiuum, & ideo duplex eſt modus. Vnus eſt nominalis, qui fit per adiectiuum nominis, vt hic, homo albus currit, alius vero aduerbialis, qui fit per adiectiuum verbi, vt homo currit velociter.

De mõ, & eius diuiſione, deq; aduerbiorum multiplicitate.

Item aduerbiorum quædam determinant verbum, gratia compoſitionis, vt iſta ſex, neceſſario, contingenter poſsibiliter, impoſsibiliter, vere, & falſe. alia determinãt verbum gratia rei verbi, vt fortiter agit, velociter currit, aliæ determinant verbum, gratia temporis, vt hodie craſſa, alia aduerbia temporalia, alia determinant verbum ratione modi, vt aduerbia optandi, & hortandi, & ſic de alijs. Et ſecundum hoc ſumitur multipliciter modus per aduerbia.

B

Poſtquam Auct. determinauit ſuperius de propoſitione de ineſſe, in qua denotatur ſimplex inhærentia prędicati ad ſubiectum, & eſt compoſitio ſimplex, hic conſequenter vult determinare de propoſitione modali, in qua eſt compoſitio modificata, & compoſita ſecundũ rationem ex compoſitione dicti, & modificatione, ratione cuius modalis ſequitur illam de ineſſe, ſicut compoſitũ ſuũ ſimplex, & quia propoſitio modalis dicitur a modo, per quem formaliter modificatur ideo, antequam Auctor notificet propoſitionem modalem prius determinat de modo in communi definitiue, & diuiſiue, vt eliciat modum facientem ꝓpoſitionem modalem.

C

Primo ſciendum, quod modus eſt adiacens rei determinatio. Et huius ratio eſt, quia idem eſt modus realiter ſecundum Logicum, & adiectiuum ſecundũ Grammaticum, ſed omne adiectiuum eſt determinatio adiacens rei. ſ. ſuo ſubſtantiuo, omne. n. adiectiuum eſt determinatio ſui ſubſtantiui, & ſibi adiacer. ideo modus bene dicitur determinatio adiacẽs rei, & ponitur ibi determinatio loco generis, quia determinatio eſt quoddam ſuperius ad determinationem quæ fit per adiectiuum, & ad determinationem, quæ fit per ſubſtantiuum, vel per inferius additum ſuo ſuperiori, vt aĩal homo. Deinde dr̃ adiacens rei ad drĩam determinationis factæ per ſubſtantiuũ. Ex iſta definitione patet quod oẽ adiectiuum ſiue ſit determinatio verbi, ſiue rei ſubiectæ, vel prædicatæ, vel ſubiecti inquantum ſubiectum vel prædicati, inq̃tum eſt, vt ſunt ſigna vniuerſalia, vel particularia, & aliæ diſpoſitionis reſpectiuæ, poſſunt dici modi, accipiendo modum communiter ſicut accipitur hic.

D

Adiectiua modo dici poſſũt.

Secundo ſciendum, quod modus in communi ſic diuiditur, quia quidam eſt modus nominalis, alius aduerbialis. Cuius ratio eſt, quia omnis modus hẽt fieri per adiectiuum cum ſit adiacens rei, uel ergo fit per adiectiuum nominis, & ſic eſt modus nominalis, vel per adiectiuũ uerbi, quod eſt aduerbium, & ſic aduerbialis, qui modus eſt determinatio determinans ipſum verbum, & ſibi adiacens, unde talis modus poteſt dici uerbalis ratione obiecti ſui quod determinat, quia eſt determinatio uerbi, & poteſt dici aduerbialis ratione ſui ſubiecti, eo quod eſt aduerbium.

E

F

Tertio ſciendum, eſt ꝙ nomen ſignificat per modum permanentis, ſiue per modum quietis, uerbũ uero per modum fluxus, & fieri, & quia adiectiuum nominis ſignificat per modum permanẽtis, iõ ſolũ habet determinare nomen, uel aliquid captum per modum nominis ſecũdum ſuos modos ſignificandi, ſed aduerbium ſignificat per modũ fluxus. & fieri in alio, ratione cuius eſt conueniens determinatio verbi, & adiectiuum eius, iõ iſti modi ſic differunt interſe, q̃a modus nominalis eſt adiectiuum nominis, & ẽt determinatio nominis ſubſtantiui, ſed modus aduerbialis habet fieri aduerbia, & determinatio verbi.

Adiectiua, determinant nõis aduerbia vero verba.

Quarto ſciendũ, quòd modus aduerbialis ſubdiuidĩt per quatuor modos ſecundum diuiſionem aduerbiorum, quia quædam

In verbo quatuor ſunt cõpoſitiuo-

nes tps modus penes q̃ cũcta ſu muntur aduer-bia.

A quædam modificant uerbum gratia cõpoſitionis, ut poſſibiliter, impoſſibiliter, & ſic de alijs, alia vero gratia rei uerbi, ut velociter, cõiter fortiter, alia uero gratia tpis, vt aduerbia temporalia, alia gratia modi, ut aduerbia optandi, & hortandi cuius ratio ẽ, q̃a verbũ, ſpãliter adiectiuum includit in ſe quatuor iſta. ſ. compoſitionem, q̃ eſt actus generalis, & rem uerbi, q̃ dici ut actus ipſius uerbi, ut in hoc uerbo currit importatur compoſitio q̃ eſt actus generalis eius, & curſus in ipſo dicitur rei uerbi, & eſt actus ſpecialis per ipſum importatus tertiũ eſt tempus, quartũ eſt modus, ſed duo prima ſunt eſſentialia uerbo, duo uero ultima sũt modi ſignificãdi accidẽtales eius. Et ſm iſta

B quatuor ſunt diuerſa aduerbia uerbum diuerſimode determinãtia Ex prędictis patẽt definitio & diuiſio modi, & ſubdiuiſione eius patet etiam quod cũs modus cadens in propoſitione eſt determinatio ſubiecti, uel p̃dicati, uel compõnis ipſorum, quia ſemper eſt determinatio alicuius nominis, vel alicuius uerbi.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo. Omnis determinatio eſt actio, quia determinare eſt agere, ſed modus non eſt actio, igitur non eſt determinatio. Scd̃o ſic. Impoſſibile, eſt modus, & tamen non eſt determinatio rei adiacens, quia non ſignificat aliquam formam alteri adiacẽtem igitur male ponitur definitio modi.

C Tertio ſic. Omne nomen ſignificat per modum per ſe ſtantis, eum oẽ nomen ſignificet per modum ſubſtantiæ, igitur nullum eſt adiectiuum nominis, nec modus nominalis. Quarto ſic. Vnus determinabilis eſt tãtum unica determinatio, ſed uerbum eſt unum determinabile, ergo male ponuntur plura aduerbia quæ poſſunt determinare idem verbũ. Quinto ſic. Quædam aduerbia determinant uerbum gratia loci, ut aduerbia localia, & quædam gratia numeri, ut aduerbia numeralia igitur inſufficienter enumerantur aduerbia determinantia uerba.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̃ determinare effectiue, & per modum agentis eſt agere, ſed non determinare D formaliter. ideo, licet determinatio actiua ſit actio, non tamẽ determinatio formalis de qua intelligitur in definitione modi. Ad ſecundum dicitur, q̃ licet impoſſibile, non ſignificet formam realem, adiacẽtem compoſitioni, quia ſignificat impoſſibilitatem, quæ eſt priuatio potentiæ. tamen ſignificat formam, & determinationem ſecundũ modum intelligendi, quia impoſſibilitas bene apprehẽditur per modum formæ, & determinationis compoſitionis, & ſic ſignificatur per hunc modum impoſſibile. Ad tertiũ dicitur, q̃ duplex eſt modus ſubſtantiæ, ſcilicet modus permanentis, & per ſe ſtã E tis, & omne nomen ſignificat per modũ ſubſtantiæ quantum ad modum permanentis, ſed ſola ſubſtantiua ſignificant per modum per ſe ſtantis, adiectiua uero per modum alteri adiacẽtis. Ad quartum dicitur, quod unius determinabilis ſecundum idem eſſe, uel eadem rationẽ eſt unica determinatio ſed tamen unius determinabilis materialiter ſecundum diuerſas rationes, poſſunt eſſe plures determinationes & ſic eſt de uerbo, quod diuerſis rationibus determinatur per aduerbia. Ad quintum dicitur, quod aduerbia loci, & numeri, & alia multa determinant uerbum gratia rei uerbi, & continentur in illa diuiſione. vnde aduerbiũ F numeri non determinat uerbum ratione numeri, qui eſt modus ſignificandi uerbi, ſed ratione numeri rei ſignificatæ per uerbum, ut cum dicitur Socrates omnis currit, ibi determinatur currit, ratione qualitatis curſus ſignificati per ipſum uerbum, non autem ratione numeri ſingularis, aut pluralis abſolute.

Modis ſex tantum verbi compoſitionem determinantes, modales, propoſitione format.

Sed omiſſis oĩbus alijs, nunc eſt dicendum ſolum de illis modis, quæ compoſitionem determinant, & ſunt hi ſex neceſſa-

A neceſſario, contingenter, & cętera. Cum enim dicitur, homo currit neceſſario, hic ſignificatur, quod compoſitio curſus cũ homine ſit neceſſaria, cum autem dicitur, homo currit bene, uel uelociter, ſignificatur, quod curſus hominis ſit bonus, uel uelox, & ita in iſta determinatur res uerbi, in prima uera compoſitio, & ſic intelligendum eſt de alijs prędictis aduerbijs. Vnde ſolus ille modus qui determinat compoſitionem facit propoſitionem modalem, & ſolum de tali hic intendimus. Et ſciendũ quod iſti ſex modi, quandoque ſumuntur ad-
B uerbialiter, ut poſſibiliter, impoſſibiliter, neceſſerio contingenter, uere, & falſe, quandoque nominaliter, ut poſſibile, impoſſibile, neceſſarium, contingens, uerum, & falſum.

Poſtquã Auctor determinauit de modo in cõi, tam definitiue, quam diuiſiue, hic conſequẽter oſtẽdit de quomodo eſt intẽtio ſpecialiter hic, ad propoſitum, dicens, qđ hic ſolũ in ſpãli dicẽdum eſt de mõ, q determinat verbũ gratia cõpõnis, & cõpõne ꝓpoſitionis. Cuius ratio eſt, q̃a hic ſolũ principaliter conſiderat modus faciens ꝓpoſitionẽ modalem, ſed ſolus modus determinans cõpoſitionẽ ꝓpoſitionis, facit ꝓpoſitionẽ modalem, eo ꝙ compoſitio eſt forma totius ꝓpoſitionis, iõ modus ipſa modificans reddit ꝓ-
C poſitione modalẽ. Sed modi determinantes ſubiectũ, uel prædicatũ, q̃a ſolũ modificant partes materiales propoſitionis, non faciunt propoſitionẽ modalem, quare de illis non eſt amplius determinandum.

Primo ſciẽdum, ꝙ compoſitio propõnis põt dupliciter determinar. Vno modo generali determinatione, qñ ſibi addit aliq̃s modus entis ſine ampliatione ipſius cõpõnis, & hoc modo determinatur iſtis modis vere, vel falſe Sed q̃a generalis determinatio non eſt determinatio ſimpliciter ſed ſm̃ q̃d tãtũ, ideo compoſitio hoc modo nõ ſimpliciter modificatur, nec ſit ſimpliciter modalis propoſitio. Alio modo determinatur ſpeciali determinatione, quando. ſ. modus dicit ſpecialem modum entis, & ampliat compoſitionem vltra tempus præſens, & ſic determinatur iſtis modis poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium, hoc modo ſimpliciter ſit propoſitio modalis. D Modus duplex.

Secũdo ſciendũ, qđ ad modũ facientẽ ꝓpoſitionẽ modalẽ requirunt tres conditiones. Prima quod talis modus determinet cõpoſitionẽ ꝓpoſitionis defectu cuius adiectiua, quę determinant ſubiectũ uel p̃dicatũ, materiale ꝓpoſitionis, vel verbũ gratia rei verbi, modi, vel temporis nõ reddũt ꝓpoſitionẽ modalẽ. Secũda cõditio eſt, qđ talis modus dicat aliquã differẽtiã vel modũ entis circa talẽ cõpoſitionẽ defectu cuius negatio, & iſti modi opinabile, & inopinabile, vel credibile, non faciũt ꝓpoſitionẽ modalẽ Tertia eſt, qđ talis modus ampliet cõpoſitionẽ ultra tps ſuæ præſentis defectu cuius vere, & falſe nõ faciũt ꝓpoſitionẽ modalẽ ſimpliciter dictam, ſed generaliter tm̃. E

Tertio ſciendum, quod tantum quatuor ſũt modi facientes ſimpliciter propoſitionem modalem. ſ. poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium, probatur per ſufficiẽtiam, quia omnis modus faciens propoſitionem modalem, determinat compoſitionẽ propoſitionis. vel ergo circa ipſam dicit non eſſe, & ſic eſt impoſſibile, uel dicit eſſe & hoc dupliciter: vel dicit ſimpliciter eſſe, & in actu, & ſic eſt neceſſarium. vel eſſe permixtũ potentiæ, & hoc eſt dupliciter, vel dicit ipſum per reſpectum ad ſuum actum, & ſic eſt poſſibile, vel per reſpectũ ad ſuã cauſam contingentem, & ſic eſt contingens. vnde quod modi determinent compoſitionem, patet, quia cum dicitur Socra. neceſſario currit, deſignatur quod compoſitio curſus cum Socr. ſit neceſſaria, & non neceſſitas Socratis ſecũdũ ſe, nec curſus, ſed neceſſitas compoſitionis vnius, cũ altero. ſed ſi dicat̃, Socra. currit fortiter, deſignat̃ qđ ille curſus ẽ velox. F

Quarto ſciendũ, quod prædicti modi poſſunt

A poſſunt ſumi dupliciter. Vno modo nominaliter, alio modo aduerbialiter. Et ratio eſt, quia modus in cōi, & adiectiuum idem ſunt, ſed omne adiectiuum poteſt ſumi nominaliter, cū ſignificat per modū permanentis, & aduerbialiter cū ſignificat ꝑ modū fluxus, & fieri ideo illi modi pñt duobus illis modis accipi, & vtroque modo faciunt propōnem modalem ſimpl'r quia ſimpl'r determinant cōpoſitionem propōnis, differunt tñ qñ ſumuntur nominaliter, determinant compoſitionem acceptam per modū noīs, vt hic, Socr. currere eſt poſſibile, compoſitio iſtius dicti Socratem currere, ſumit nominaliter, ſed qñ ſumitur aduerbialiter determinant compoſitionem verbaliter deſignatam, vt hic Socr. currit poſſibiliter. Ex dictis patet qui, & quod ſūt modi facientes propoſitionem modalem, & quot modis accipiantur.

Modus capit tā noīāliter q̃ aduerbialiter.

B

Argu.

Sed contra ꝑdicta, primo arguitur ſic. Omne determinabile eſt in potētia, ſed compoſitio ꝓpōnis, cū ſit forma totius eſt in actu tantum, & per conſequēs non eſt determinabilis, igitur nullus modus determinat illam compoſitionem.

Secundo arguitur ſic. Modus determinans partem totius ex conſequenti denoīat totū, vt ſignum diſtribuens primo ſubiectum propōnis ex conſequenti denominat totam propōnem vl'em, ergo modi determinantes ſubiectū vel prædicatum debent denoīare totam propōnē, & non ſolum modus determinans totā compōnem. C Tertio ſic. Determinationes entis in cōplexi non determināt cōpōnem orōnis, ſed neceſſariū, & contingens ſūt determinationes entis incōplexi, qa ens dr̄ neceſſariū, vel contingēs, ergo iſti modi non determināt cōpōnem.

Quarto arguitur ſic. Per ſe, & ꝑ accidens faciunt ꝓpōnem modalem, vt dicēdo, Socr. accidentaliter currit, igitur non ſunt tm̄ quatuor modi facientes propōnem modalem. Quinto ſic. Nihil, qd̄ ſignificatur noīaliter determinat compōnem verbi, ſed ſolū illud quod deſignat aduerbialiter, ſed modi facientes propoſitionem modalem determinant verbū D gratia compoſitionis, igitur non poſſunt nominaliter deſignari.

Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd licet compō orationis non ſit in potētia reſpectu eſſe totius propōnis, ſed in actu tm̄, tñ eſt in potentia reſpectu determinationem accidentalem eius, ideo bene poteſt modificari. Idem. n. reſpectu diuerſorum bene eſt in potētia, & in actu ſimul. Ad ſm dr̄, qd̄ in accidentibus, quę non conueniūt toti niſi gratia partis accidens partis bene denominatorum, ſed in illis quæ pñt conuenire toti, & partibus, accidens partis, non ſufficit denominare totum, & ſic eſt de modificatione, quia tota propoſitio poteſt per ſe primo E modificari, quando modificatur ſua forma totius, & poſſunt modificare ſuæ partes, ſed illa modificatione non denominatur propoſitio modalis. Ad tertium dicitur quod ſi contingens & neceſſarium accipiantur vt ſunt differentiæ entis incomplexi, ſic ſunt determinationes eius, ſed ſi accipiantur vt ſunt differentiæ entis complexi, quod eſt inhærentia prædicati ad ſubiectum, ſic ſunt determinationes compoſitionis, & ſic ſumuntur in propoſitio. Ad quartum dicitur, quod ꝑ ſe, & per accidens non ſunt modi diſtincti ab illis, quia per ſe ſub neceſſario cōtinentur reductiuè, & per accidens, ſub contingenti.

Solutio.

Per ſe, æquiualet neceſſario ſicut ꝑ accidēs contingens.

Ad quintum dicitur, quod licet illud, quod ſumitur nominaliter non poſſit determinare compoſitionem verbaliter acceptam, ſed ſolum aduerbium, tamē poteſt bene determinare compoſitionem F nominaliter captam quomodo determinant iſti modi nominaliter capti.

Quid Modalis propoſitio ſit.

Propoſitio modalis eſt quę modificatur aliquo iſtorum ſex modorum, ſ. poſſibile contingens, impoſsibile, neceſſario, vere, & falſe, vt Socratem currere eſt poſsibile, Socratem currere eſt contingens, & ſic de alijs.

Et

A Et ſciendum quòd in modalibus verbum debet ſubijci, modus aũt prædicari. omnes aut aliæ propoſitiones, quæ nõ determinantur per illos ſex modos, dicũtur de ineſſe, i. de ſimplici inhærentia prædicati ad ſubiectum. Et per hoc patet diuiſio propõnis, quæ ſolet fieri. Propoſitionem alia modalis, alia de in eſſe. Illæ autem propoſitiones, quæ modificantur his modis, ſ. vere, vel falſe, ad præſens relinquantur, quia eodem modo ſumitur oppoſitio, & æquipollentia in eis, ſicut in illis de in eſſe. In his aũt modis, qui ſunt poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſe, non ſic ſumitur oppoſitio, & æquipollentia, vt poſtea patebit.

Poſtquam Auct. determinauit de mo-
B do, qui eſt principium formale propoſitionis modalis, hic conſequenter determinat de propoſitione modali, & quia ſubſtantia rei præcedit paſſiones eius, ideo prius determinat de propoſitione modali ſecundum ſe, quàm de æquipollentijs, & oppoſitionibus eius, ipſam primo ſic definiens. Propoſitio modalis eſt illa, quæ modificatur aliquo iſtorum ſex modorum ſcilicet poſſibile, impoſſibile, contingens, neceſſarium, verum, & falſum.

Primo ſciẽdum, ꝙ propõ modalis dupliciter accipitur. Vno modo cõiter pro omni propoſitione, in qua modificatur compoſitio, ſiue hoc ſit determinatione
C generali, ſiue ſpeciali, & ſic verum & falſum faciunt propoſitionem modalem, & hoc modo definitur hic in generali. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum ꝓ illa propoſitione, cuius compoſitio ſpeciali determinatione modificatur ampliando ipſam vltra tp̃s ſuæ præiacentis. & ſic ſolum fit propoſitio modalis per illos quatuor modos, poſſibile, impoſſibile, contingens, & neceſſarium, & ſolum illæ, q̃ ſunt modificatæ his modis, ſunt ſimpliciter modales, & de illis in ſequentibus ſolum determinabitur, eo ꝙ nõ habent eaſdem æquipollentias, & oppoſitiones, ſicut illæ de in eſſe. Illæ vero, quæ modificantur per verum & falſum. hẽt D
eaſdem æquipollentias, & oppoſitiones, ſicut illæ de ineſſe, quia non habent ampliationem vltra tempus præſens, ratio de illis non determinabitur amplius.

Secundo ſciendum, ꝙ duplex eſt propoſitio modalis. ſ. compoſita, & diuiſa. Compoſita eſt illa, in qua prædicatum dicti componitur cum materia, & forma ipſius ſubiecti, & debet proferri dictum prolatione continua, ad deſignandum illam compoſitionem non pauſando inter partes dicti, ſed interdictum, & modum. Diuiſa eſt illa, in qua prædicatum dicti ſolum componit̃ cum materia ſubiecti, & diuiditur a forma eius. & debet proferri prolatione diſcontinua, ad deſignandum illam diuiſionem inter partes E
dicti pauſando, & non inter dictum, & modum, vt hæc, album eſſe nigrum eſt poſſibile, ſi nigrum componatur cum albo pro, ſubiecto albedinis, & pro ipſa albedine, tunc eſt compoſita, & falſa, ſed, ſi componatur cum albo pro ſubiecto albedinis, & diuidatur ab albedine diſcontinuando partes dicti, ſic eſt diuiſa, & vera. Ex quibus patet ꝙ tam in modalib. diuiſis, quam compoſitis, modus determinat totam compoſitionẽ dicti, licet differenter. ideo vtraque eſt ſimpliciter modalis, & de vtraque intelligitur definitio prius, poſita nec differunt ſpecie eſſentiali compoſita, & diuiſa de eodem modo, ſed ſpecie accidẽtali ſolum.

Tertio ſciendum, ꝙ in propoſitioni- F
bus modalibus dictum ſubijcitur, & modus ſemper prædicatur. Cuius ratio eſt, quia ſicut ſe habent eſſe, & non eſſe in illis de ineſſe, eſſe, vel non eſſe eſt prædicatum formale, ergo ſimiliter modus in modalibus eſt prædicatum formale, & non materiale, q̃a eſt illud, quo prædicatũ materiale denominatur in eſſe ſubiecto. Itẽ illud, qđ eſt determinatio, & ſe hẽt per modũ formæ reſpectu compoſitionis dicti, nunq̃ ſubijcitur in propõne modali, ſed ſemꝑ prædicat̃, eo ꝙ determinatio non habet ſubijci ſuo determinabili, ſed modus ſe hẽt vt forma reſpe-
ctu

Quæ modales compoſitæ, & q̃ diuiſæ.

A ctu cōpoſitionis dicti, q̃ eſt determinatio eius, licet non ſit determinatio compoſitionis, quæ eſt interdictum, & modum. igitur in modalibus nunquā modus ſubijcitur, ſed ſemper prædicatur.

Quarto ſciendum, ꝙ in modalib. dictū eſt illa oro, cuius compō modificatur, ſiue ſit cōpoſita ex accuſatiuo caſu, & verbo infinitiuo, cui additur modus noialiter captus, ſiue ſit oratio perfecta, cui additur modus aduerbialiter captus & talis oratio, ante aduentum modi, dr̃ præiacens propōni modali, & tale dictū, eſt materia propōnis, & modus determinās compōnem eius ſe hēt vt forma partis, & eſſe modificatum compoſitionis reſultans ex vnione modi & compōnis B dicti, quæ faciunt vnum ſicut determinatio, & determinabile eſt forma totius ꝑpōnis modalis. & per hoc patet quid ſit propō modalis, & quot modis dicitur, & quid ſit ſubiectum, & prædicatum eius.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur. In iſta, Socr. currere eſt poſſibile, hic dictum, Socr currere, eſt illud quod modificatur per illum modum poſſibile, & tñ non eſt propō modalis, ſed tm̃ eius ſubiectum, ergo propō modalis, non eſt, quæ modificatur aliquo illorū ſex modorū. Secundo ſic. Hæc eſt modalis, hominē eſſe aſinum eſt impoſſibile, & tñ nō modificatur igitur. Minor patet, quia in illa ille modus impoſſibile, deſtruit totā cō C pōnem dicti. igitur non determinat, vel modificat ipſam. Tertio ſic. Aduerbium in oratione nunquā prædicatur, ſed modus in modalibus q̃nque ponitur aduerbialiter, ergo modus in ipſis non ſemper prędicatur Quarto ſic. Modalis aliquando conuertitur, igitur in ea ſit prædicato ſubiectum, & econtra. ergo, cum modus quandoque prædicetur per conuerſionem mutatur in ſubiectum, & ſic non ſemper prædicatur.

Quinto ſic. Vniens ſemper eſt formalis unito, ſed modus unitur cum dicto mediante copula verbali, igitur modus ſe habent in modalibus ut prædicatum materiale, & non ut formale.

Ad argumenta. Ad primū dr̃, ꝙ licet illud dictum modificetur primo ꝑ modū partis, & tanq̃ quo, tñ tota ꝓpoſitio modificat ꝑ modū totius, & tanquā ꝙ, licet hoc ſibi cōueniat per cōpoſitione dicti, quæ primo modificatur, iō tota ꝓpō dicitur modalis, & non ipſum dic ū tm̃. D Solutio. Ad ſm dr̃, ꝙ impoſſibile, nō deſtruit primo, & per ſe illam compōnem, ſed ex cōſequenti tantū, quia per ſe primo negat vnū ſpālem modum entis a tali compōne.i. poſſibilitatem ſiue potentiā ad eſſe, qua negata, deſtruitur ex conſequenti cōpō. Ad tertium dr̃, ꝙ aduerbiū, ꝑ ſe ſumptum non eſt ꝑdicatum propōnis, ſed aduerbium coniunctum cum verbo, ſicut determinado ſuo determinabili pōt eſſe prædicatum formale propōnis, & E ſic eſt de modo aduerbialiter poſito in propōne modali, quia determinat formaliter verbum gratia compoſitionis, & inde ſit vnum prædicatum formale. Ad quartū dr̃, ꝙ propō modalis non conuertitur ſm ſed totā ſic, ꝙ modus ponat in ſubiecto, ſed ſolum conuertitur q̃tum ad dictum faciendo de prædicato dicti ſubiectum & econtra, vnde modales de poſſibili, & neceſſario ſm dictum, eodē modo conuertuntur ſicut ille de ineſſe. Propōnis categoricæ diuiſio i modalē, & de ineſſe. & ſimiliter illæ de contingenti accepto pro poſſibili, ſed in illis de contingenti ad vtrumlibet, ſit conuerſio in oppoſitā qualitatem, & vniuerſalis negatiua i eis F conuertitur ſimpliciter in terminis, ſed particularis affirmatiua conuertitur ſimpliciter. Sed in illis de impoſſibili primo ad conuertendum illas oportet videre quibus æquipollent de neceſſario, & cōuertere illas de impoſſibili, ſicut conuertuntur ſuæ æquipollentes de neceſſario, & in eis vl'is affirmatiua non conuertitur in terminis, ſed particularis negatiua bene conuertitur in terminis. Ad quintū dr̃, quòd modus non vnitur cum dicto mediante verbo inquantum eſt modus. ſed ſolum inquantum nominaliter ſignificatur in ratione modi, & non eſt in potentia ad copulam vnientem, ſed eſt ꝑdicatum formale reſpectu compoſitionis.

For-

A ## Formatio modalium propoſitionum iuxta quatuor modis.

Et ſciendum quod vnuſquiſque iſtorum quatuor modorum facit quatuor ꝓpoſitiones modales Et cum quatuor ſint modi, erunt quater quatuor propoſitiones, & ſic ſunt ſexdecim propoſitiones. Verbi gratia. Ille modus qui eſt poſſibile, ſi ſumatur ſine negatione facit vnam propoſitionem modalem, vt Socratem currere eſt poſſibile, ſi ſumatur cum negatione poſita ad verbum facit ſecundã propoſitionem, vt Socrates non currere
B eſt poſſibile ſi vero ſumatur cum negatione poſita ad modum, facit.

Tertiam propoſitionem vt Socratem currere non eſt poſſibile ſi ſumatur cum duplici negatione, vna poſita admodũ & alia ad verbum, facit.

Quartam propoſitionem, vt Socratẽ non currere non eſt poſſibile, & ſic ſecũdum vnumquemque iſtorum quatuor modorum ſumuntur quatuor propoſitiones. Vnde verſus.

Deſtruit. V. totum, ſed A. confirmat vtrunque.

Deſtruit E, dictum, ſed deſtruit I, quoque modum.

Edictum Ique modum negat A. nil, ſed V. totum.

C

Poſtquam Auctor determinauit de ꝓpoſitione modali quantum ad ſubſtantiam eius, hic conſequenter determinat de ſuis paſſionibus. i. de æquipollentijs & oppoſitione. Et quia æquipollentiæ, & oppoſitiones modalium faciliter cognoſci nequeunt niſi cognoſcatur multiplicatio propoſitionum modalium, iõ antequam de illis paſſionibus determinet, prius oſtendit quot propoſitiones poſſunt multiplicari ſecundum quemlibet modum.

Primo ſciendum, quòd in propoſitione modali duplex eſt compoſitio: Prima eſt, compoſitio partium dicti inter ſe. Secunda vero eſt compoſitio modi cum dicto quæ eſt in principalis in ipſa. Et quia D qualitas propõnis, ſiue affirmatio. Et negatio attenduntur ex parte compoſitionis, ideo propoſitio modalis poteſt dupliciter dici affirmatiua, & negatiua. Ex parte modi, & ex parte dicti illa autem in qua negatur modus, eſt ſimpliciter negatiua modalis, ſed illa in qua ſolum negatur compoſitio dicti, nõ eſt ſimplr negatiua, ſed vt dicit A, iſt. hẽt negatiuam figurã, & poteſt dici negatiua de dicto.

Vide ad hoc in 1. Prio: ũ in multis locis.

Secundo ſciendum, ꝙ ſm illum modum poſſibile, per variationem affirmationis, & negationis poſſũt fieri quatuor propõnes modales. Prima eſt affirmatiua, tam de dicto quam de modo, vt poſſibile eſt eſſe. Secunda eſt negatiua de vtroque vt non poſſibile eſt non eſſe. Tertia eſt negatiua de dicto ſolum, vt poſſibile eſt non eſſe. Quarta eſt negatiua ſolum de modo, vt non poſſibile eſt eſſe. Et ſimiliter poſſunt fieri quatuor ſecundum quemlibet aliorum modorum. & ſic in toto poſſunt multiplicari in ſexdecim propoſitiones modales ſecundũ quatuor modos. Vnde prędictæ quatuor propoſitiones quatuor vocales ſignificantur per A, ſignificatur affirmatiua tã de dicto, quam de modo, per V. negatiua de vtroque per E, negatiua de dicto ſolũ per i, negatiua de modo ſolum. Iuxta illos verſus.

E *Singuli modi quatuor propõnes formant.*

Edictum Ique modum negat A, nil, F ſed V, totum.

Vel illos verſus.

Deſtruit V, totum, ſed A, affirmat vtrunque.

Deſtruit Edictũ, deſtruit I quoq. modũ.

Ex quibus patet quomodo ſumitur, & variatur, qualitas in modalibus.

Sed ad videndũ de quantitate ipſarũ eſt tertio ſciendũ ꝙ in modalibus tripliciter attenditur quãtitas. primo ex parte dicti, qđ eſt ſubiectũ totius propõnis, ſecundo ex parte ſubiecti dicti, tertio ex parte modi. Vñ ex parte dicti oẽs ſunt ſingulares, quia in ipſis dictũ ſingulariter accipitẽ pro vno ſolo dicto in defecto vnius vocis impoſitæ ad ſignificandũ ipſum,

A Ex parte modi modales, vſes. dñr, vel particulares.

ſum, ſed ex parte ſubiecti dicti pñt dici vniue ſalis, particulares indefinite & ſingulares, ſm q tale ſubiectũ differenter, tenetur vr, particulariter indefinite, aut ſingulariter, ſed ex parte modi, aliquæ ſunt vniuerſales, ſicut ſunt illæ de neceſſario, & impoſſibili, aliæ particulares, ſicut ſunt illę de contingenti, & poſſibili, & nullæ ſunt indefinitæ, aut ſingulares. Quarto ſciendum, quòd quantitas modalis ſumpta eſt parte modi non eſt q̃titas ſuppoſitorum, ſed tpm quæ eſt mẽſura acceptionis copulæ reſpectu tpis ſm ampliationem modi ſic vt quãtitas ſuppoſitorũ eſt menſura acceptionis ſubiecti reſpectu ſuorum ſuppoſitorũ, vñ modales de neceſſario, & impoſſibili dñr

B vſes, eo q neceſſarium ampliat ad omne tps affirmatiue, ſicut ois diſtribuit, vſr, & affirmatiue, & impoſſibile, ampliat ad omne tps negatiue, ſicut nullus diſtribuit vſr, & negatiue, Sed illæ de poſſibili, & contingenti ſunt particulares, quia vtrumque ampliat particulariter, & affirmatiuæ, quia ſolum ampliant ad præſens, & futurum, & habet ſicut illud ſignum quidam. Vnde verſus

Omne neceſſarium, impoſſibile eſt quaſi nullus.

Poſſibile eſt quidam, quidam nõ poſ-

C ſibile non.

Argu. Et ꝑ hoc patet de multiplicatione, qualitate, & q̃titate ꝓpõnum modalium.

Sed contra ꝑdicta primo arguitur. Secundum hunc modum poſſibile poſſunt fieri infinite propõnes modales, igitur maledictum eſt, q ſecũdum ipſum, ſolũ ſunt quatuor propoſitiones modales. Secundo ſic. Oẽs propoſitiones de eodem modo ſunt eadẽ propoſitio in ſpecie, eo quod modales ſpecie diſtinguuntur ex parte modi, qui eſt forma propoſitionis modalis, igitur nullus modus facit quatuor propoſitiones modales in ſpecie. Tertio ſic. Iſta, Socratem currere non eſt poſſibile, & ſimiliter aliæ, vbi poſſibile negatur, non eſt de poſſibili, ſed de impoſſibili, vel neceſſario, igitur male dr̃ q poſſibile facit vnam negatiuã propoſitionem modalem ex parte modi. Quarto ſic. Cuiuslibet rei eſt tm̃ vna forma, ſed qualitas eſt forma propoſitionis, igitur vnius propoſitionis modalis eſt vna qualitas, & ſic in illis non poteſt accipi duplex qualitas. Quinto ſic. Modus in modalibus ſe hẽt per modum formæ, ſed quantitas rei ſe tenet ex parte materiæ, & nõ ex parte formæ, igitur in ipſis non ſumitur quantitas ex parte modi.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dr̃, quòd ſecundum quemlibet modũ pñt fieri infinitæ propoſitiones in numero, non tñ poſſunt fieri pluſquam quatuor, in ſpecie, & ſolum de tali multiplicatione ſecundum ſpeciem eſt hic ad propoſitum.

B Ad ſm dr̃, quòd licet omnes modales de eodem modo affirmato ſint eadem propoſitio in ſpecie eſſentiali, & ex parte modi, tamen bene variantur ſpecie accidentali ex parte affirmationis, vel negationis dicti. Ad tertium dicitur, quòd licet propoſitio, in qua negatur poſſibile, quantum ad ſignificatum eius, ſit de impoſſibili, vel de neceſſario, tamen eſt formaliter de poſſibili, quod ibi ponitur ſecundum vocem. Ad quartum dicitur, quòd licet vnius modalis ſit tantum vna qualitas principalis, tamen poſſunt eſſe plures ſubordinatæ ad ſe inuicem, quarum vna eſt minus principalis, & ſubordinatur alteri, ſicut compoſitio dicti reſpectu compoſitionis modi cum dicto. F Ad quintum dicitur, quòd quãtitas ſuppoſitorum ſumitur ex parte ſubiecti, & materiæ propoſitionis, tamen quantitas temporum bene ſumitur ex parte formæ, ideo poteſt ſumi ex parte modi ampliantis compoſitionem vltra tempus eius.

De modalium æquipollentijs regulæ nonnullæ traduntur.

Harum autem propoſitionum modalium æquipollentiæ, ſiue conſequentiæ, quatuor regulis cognoſcuntur. Prima regula talis eſt, cuicunque dicto affirmato attribuitur poſſibile, eidẽ attribuitur con-

A contingens,& ab eodem dicto remouetur impoſſibile, & ab eius contradictorio oppoſito remouetur neceſſe.

Secunda regula eſt, cuicunque dicto negatio attribuitur poſſibile, eidem attribuitur contingens & ab eodem remouetur impoſſibile,& ab eius cōtradictorio oppoſito remouetur neceſſe.

Tertia regula eſt, a quocunque dicto affirmato remouetur contingens, & eidem attribuitur impoſſibile,& eius contradictorio oppoſito attribuitur neceſſe.

Quarta regula eſt, a quocunque dicto negato remouetur poſſibile, ab eodem remouetur contingens, & eidem attribuitur impoſſibile, & eius contradictorio oppoſito attribuitur neceſſe. D

Iſtarũ aũt regularũ exẽpla diſponunt in quatuor lineis ſiue ordinib. figuræ ſequentis qui pñt per hoc verſus denotari.

Primus amabimus eſt Edentuli. quæ. Secundus.

Tertius Iliacæ, ſedent Purpurea. Quartus.

Contrariæ.

Omne.
Purpurea.
B Quarta Regula.
Linea 4 Nō poſſibile eſt nō eſſe.
Non contingens eſt non eſſe.
Ordo 4 Impoſſibile eſt non eſſe.
Neceſſe eſt eſſe.

Nullus.
Iliacę.
Tertia regula. B
Non poſſibile eſt eſſe.
Non contingens eſt eſſe. Linea 3
Impoſſibile eſt eſſe. Ordo 3
Neceſſe eſt non eſſe.

Subalternæ. Contra- dictoriæ. Contra- dictoriæ. Subalternæ.

Amabimus.
Prima Regula.
Linea 1 Poſſibile eſt eſſe.
Contingens eſt eſſe.
Non impoſſibile eſt eſſe.
Ordo 1 Non neceſſe eſt nō eſſe.
Quidam.

Edentuli.
Secunda Regula. Linea 2
Poſſibile eſt non eſſe.
Contingens eſt nō eſſe. Ordo 2
Nō ipoſſibile eſt nō eſſe.
Non neceſſe eſt eſſe.
Quidam non.

Subcontrariæ.

C Omnes autem illę propoſitiones, quę ſunt in prima linea æquipollent, ſibi inuicem per primam regulam, & conuertuntur inter ſe, quæ autem in ſecunda linea, æquipollent per ſecundam regulã, & ſimiliter conuertuntur, & quæ in tertia, per tertiam, & quæ in quarta per quartam. Ad cuius expoſitionem dátur quidam verſus.

Carmina ad modalium cō ſequentias.

Omne neceſſe valet, valet impoſſibile, nullum.
Poſſibile, eſt quidam, quidam non, poſſibile eſt non.

Poſtquam Auctor oſtendit multiplicationem propoſitionum modalium ad cognoſcendum earum æquipollentias, hic conſequenter determinat de æquipollentij earum, quarum cognitio valet ad cognoſcendum conſequentias propoſitionum modalium, quia inter æquipollentes ſemper vna propoſitio ſequitur ad aliam,& econuerſo, eo quòd ſunt æquipollentes, ſiue æquiualentes, in veritate,& falſitate. F

Vbi primo ſciendum, quod hic magis determinatur in ſpecialis de æquipollẽtijs modalium, quam de conuerſionibus earũ, eo ꝙ modales eodem modo conuertunt ſicut illę de ineſſe, & ſolũ quantum ad dictum, ſed æquipollentia, non conuenit ipſis eodem mō ſicut illis de ineſſe, quia in ipſis variatur æquipollẽtia, & etiam ſumitur ex parte modi ampliãus

A tis compoſitionẽ & non ex parte ſubiecti propoſitionis, ſicut in illis de ineſſe, & etiam conuenit ipſis inquantum ſunt modales, ideo oportuit ſpecialiter determinare de æquipollentia earum.

Regulæ quatuor, virtute quantum tenent cõſequentiæ.

Scđo ſciẽdũ, qꝫ prędictæ æquipollentiæ quatuor regulis cognoſcunt. Prima eſt. Cuicũq. dicto affirmato attribuitur poſſibile, eidẽ attribuit cõtingens, & ab eodẽ remouetur impoſſibile, & ab eius cõtradictorio oppoſito remouetur neceſſe. Cuius ratio eſt, qa poſſibile, & contingẽs cõuertũtur; igit cuicunq. attribuitur poſſibile, & contingens, & poſſibile, & impoſſibile contradicuntur, iõ cuicunque attribuit poſſibile ab eodẽ remoue- B tur impoſſibile, qa vnũ cõtradictoriorũ remouet reliquũ, & ſi aliquid dictum ſit poſſibile põt aliqñ verificari, & ſuum cõtradictoriorum põt eſſe falſum, ideo ſi alicui dicto attribuitur poſſibile, ab eodẽ remouet impoſſibile, & ab eius cõtradictorio remouetur neceſſe. Scđa regula cuicũque dicto negato attribuit poſſibiles eidẽ attribuit contingens, & ab eo remouet impoſſibile, & a ſuo contradictorio oppoſito remouetur neceſſe. Tertia regula eſt, a quocunque dicto affirmato remouetur poſſibile, ab eodẽ remouetur contingens, & eidem attribuitur impoſſibile, & ſuo contradictorio attribuitur neceſſe. Quarta regula eſt, a quocunque C dicto negato remouetur poſſibile ab eodem remouetur contingens, & eidẽ attribuitur impoſſibile, & ſuo cõtradictorio attribuit neceſſe, & iſtę tres regulæ poſſunt eodem modo probari ſicut prima.

Quãdo modus dicto attribuatur, ſeu remoueatur

Tertio ſciendũ, qđ modus dr̃ attribui dicto: quando affirmatiuę prędicaẽ de ipſo. & dr̃ ab eo remoueri, quãdo negaẽ de ipſo. Dupliciter tamẽ põt intelligi modũ remoueri a dicto. Vno modo, quod remoueaẽ ab ipſo ſm̃ rem, & uocem, & ſic nõ debet intelligi in propoſito, quia, ſi ſic remoueret, nõ remaneret ꝓpoſitio modalis. Alio modo, qđ remoueaẽ ſm̃ modũ enũciãdi ꝑ negationẽ, & ſic capiẽ hic remouetur, prout tm̃ ualet ſicut negatur.

Quarto ſciendũ quod prædictarum regularũ exempla diſponuntur in quatuor D lineis, ſiue ordinibus. & oẽs de primo ordine æquipollẽt per primam regulam, & cõſequuntur ſe inuicem, & omnes dẽ ſecũdo per ſcđam, & ſic de alijs, & oẽs illi ordines habentur per hos uerſus.

Primus Amabimus eſt Edẽtuliq. ſcđs
Tertius Iliacæ, Purpurea, reliquus.

Prima dictio. ſ. amabimus ſignificat primũ ordinem & quatuor eius uocales dant intelligere quatuor propoſitiones primi ordinis ſignificãdo ꝑ primũ A. ꝓpõnẽ de poſſibili eſſe affirmatiuam tã de dicto, quã de modo, & per ſm̃ A. illam de cõtingẽti eſſe affirmatiuã de vtroque & I. ſignificat illã de impoſſibili eſſe negatiuã de modo, & V. ſignificat illam de E neceſſario eſſe negatiuã de vtroque, & ſimiliter exponerentur alię dictiones pro alijs ordinibus ſecũdum ſignificationes ſuarum uocalium iuxta ſententiam illorum uel ſuum in proxima expoſitione poſitorum ſuperius. Et per hoc patent æquipollẽtiæ propoſitionũ modalium.

Arg.

Sed contra prædicta primo arguiẽ ſic. Hoc dictũ hominem eſſe animal eſt poſſibile, & tamen non eſt contingẽs, cũ ſit neceſſariũ, ergo male dr̃ i primo regula, cuicunque dicto affirmato attribuiẽ poſſibile eidẽ attribuitur contingens. Secundo ſic. Huic dicto negato. Deũ non eſſe attribuiẽ poſſibile, dicẽdo, Deũ non eſſe eſt poſſibile, & tamẽ ab eo non remouetur impoſſibile cum ſemper ſit impoſſibile igitur contra ſecundam regulam. F Tertio ſic Impoſſibile ſemper negat dictum, cui attribuitur quod deſtruit cõpoſitionẽ eius. igitur nõ poteſt attribui dicto affirmato, contra tertiam regulã. Quarto ſic. Propoſitio affirmatiua, & negatiua nunquam ſunt æquipollentes, quia non ęquiualent in qualitate. igitur propoſitio negatiua de poſsibili, & affirmatiua de neceſſe, nunquam ęquiualent contra quartam regulam. Quinto ſic. Omnes propoſitionem æquiualentes debent eſſe eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem prædicati, cum ęquipollentia duarum propoſitionum vtroque termino participantium

A pantium ſecundum eundem ordinem, ſed illa de poſſibili, & de neceſſario, quæ ponuntur in quarta regula, non habent idem ſubiectum, quia in eis cōtradictoria dicta ſubijciuntur, nec idem prędicatum, quia non eſt idem modus in ipſis. igitur ille propōnes non æquiualent.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi capiatur contingens ſpecialiter pro contingenti non neceſſario, quod diuiditur per contingens natum, raro, & vtrumlibet, illud dictum hominem eſſe animal, non eſt contingens, ſed ſi capiatur generaliter contingens, vt conuertitur cum poſſibili, & diuiditur per neceſ- B ſarium, & non neceſſariū, ſic bene eſt cōtingens, illo mō capitur contingens hic.

Solutio. Ad ſm dr̄, q̄ licet ab hoc dicto, Deum non eſſe, non vere remoueatur impoſſibile, tn̄ falſæ remouetur ab ipſo eodem mō, ſicut poſſibile falſæ ſibi attribuitur.

Ad tertium dr̄, quòd licet impoſſibili neget virtualiter dictum, cui attribuitur, non tamen formaliter, ideo poteſt attribui dicto formaliter affirmatio.

Ad quartum dicitur, quòd licet affirmatiua, & negatiua, de eiſdem extremis nunquam ſint æquipollentes, tamen illę de diuerſis extremis poſſunt æquipollere, quo ad veritatem, & falſitatem, licet non ſecundum qualitatem.

Ad quintum dr̄, q̄ ſi capiatur æquipollentia ſpecialiter pro æquiualentia propoſitionum vtroque termino participā- C tium in qualitate, & quantitate, veritate, & falſitate, ſic maior eſt vera, ſed ſi capiatur generaliter pro quocunque æquiualentia duarum propōnum in veritate, & falſitate, ſic eſt falſa, & in propoſito ſit accipitur æquiualentia generaliter.

Regulę communes ad omnium modalium accidentia.

Item æquipollentia, & conuertentia, & conſequentia propōnum modaliū poteſt haberi per has regulas. Prima regula. Omnes. n. propoſitiones de poſſibili, & impoſſibili æquipollent verbo ſimili- D ter ſe habente, & modo diſſimiliter, vt Socratem currere eſt poſſibile, & Socr. currere non eſt impoſſibile. Secunda regula. Omnes propoſitiones de poſſibili, & de neceſſe æquipollent, verbo, & modo diſſimiliter ſe habentibus vt Socratē currere eſt poſſibile, & Socratem non currere non eſt neceſſe. Tertia regula omnes propoſitiones de impoſſibili, & neceſſe æquipollent verbo diſſimiliter ſe habente, & modo ſimiliter. vt Socratem currere non eſt impoſſibile, & Socratem non currere non eſt neceſſe, & intelligatur modus ſimiliter, & diſſimiliter ſe habere quantum ad affirmationem, & negationem, vt dicatur modus E ſimiliter ſe habere, quando affirmatur, vel negatur vtrobique. Diſſimiliter autem, quando affirmatur in vna, & negatur in altera, & eodem modo intelligendum eſt de verbo ſicuti dictum eſt de modo.

Et ſciendum eſt, quòd prædictæ regulæ non faciunt mentionem de contingēti, eo quòd contingens conuertitur cum poſſibili. vnde idem eſt iudicium de propoſitionibus vtriuſque. Exempla autem huius quærantur in ſuperiori figura diſpoſita per quatuor ordines in prima, ſecunda, tertia, & quarta linea, quia iſta regula eſt generalis ad omnes.

Poſtquam Auct. ſuperius oſtēdit per quatuor regulas æquipollentias, & cōſe F quentias modaliū, hic conſequenter notificat ipſas ſm alias regulas, & quamuis ipſæ æquipollentiæ ſufficienter notificētur per regulas prædictas, tamen magis facile cognoſcuntur per iſtas regulas cū alijs, q̄ per alias tm̄, ideo iſtæ regulæ ad maiorem, & faciliorem cognitionē hic cōuenienter ponuntur, & nō ſuperfluæ.

Primo ſciendum, quod negatio poſita admodum negat quātitatem ampliationis temporum, quæ ſe tenet ex parte modi, & etiam qualitatē propoſitionis, quia negat modificationem, & eſt conſequenti compoſitionem modifica- tam, Negationis officiū in modalibus.

F

A tā.ideo mutat quantitatē, & qualitatē ꝓpoſitionis,& facit contradictorias æquipollere ipſa enim negatio præpoſita modo ſimiliter ſe habet in modalibus ſicut negatio ꝑpoſita ſigno in illis de ineſſe. Sed negatio poſita ad dictum tantum, negat ſolum compoſitionem propoſitionis,& non quantitatem modi, & ſic nō mutat quantitatem ipſius; quia in negādo præuenit ampliationem modi. ideo talis negatio mutat qualitatē, & nō quātitatē, & ſe habet negatio poſtpoſita ſigno, quæ facit æquipollere contrarias, ſed negatio poſita ad dictū, & ad modū ſimul mutat quantitatē ſolū, iō ſe habet ut negatio ꝑpoſita & poſtpoſita ſigno, & facit æquipollentiam ſubalternam.

B Scđo ſciendū, quod ad cognoſcēdū ꝑdictas ęquipollētias ponūtur hic tres regulæ. **Prima regula.** Prima eſt, qđ ꝓpoſitiones de poſſibili, & impoſſibili æquipollent uerbo ſimiliter ſe habente, & modo diſſimiliter. Cuius ratio eſt, qa ꝓpoſitiones de poſſibili, & impoſſibili cōtradicūt, ſed negatio poſita ad modū tm̄,facit contradictorias æqpollere, ut dictū eſt, ideo ꝓpoſitiones de poſſibili,& impoſſibili ęqpollēt modo diſſimilr̄ ſe habente,& uerbo ſimiliter. Et dr̄ modus ſimiliter ſe habere quantū ad affirmationē, & negationē,quādo ī utraq; affirmat̃ uel negat̃, & diſſimiliter.quādo in una negat̃, & ī alia affirmat̃. & ita ītelligit̃ uerbū ſimiliter, uel diſſimiliter ſe habere ſuo modo.

C **Secūda regula.** Tertio ſciēdū, ꝙ ſecūda regula talis eſt. Omnes ꝓpoſitiones de poſſibili, & neceſſario æquipollēt uerbo, & modo diſſimiliter ſe habentib. Cuius ratio eſt, qa ꝓpoſitiones de poſſibili, & neceſſario affirmatiuæ de dicto, & modo ſimul opponūtur ſubalternę,ſed negatio poſita ad dictū, & ad modū ſimul facit ī modalib.ęqpollētiā ſubalternarū, qa ſe hēt ſicut negatio præpoſita,& poſtpoſita ſigno in illis de ineſſe,iō propoſitiones de poſſibili, & neceſſario æquipollent poſita negatione ad dictū, & ad modum ſimul,unde ex iſtis duabus regulis ſeqt̃ ꝙ propoſitiones de contingenti, & impoſ-

D ſibili etiam ęquipollent uerbo ſimiliter ſe habente, & modo diſſimiliter.ſed illę de contingenti, & neceſſario æquipollēt uerbo,& modo diſſimiliter ſe habentibus, quia illæ de poſſibili, & contingenti adinuicem conuertuntur.

Tertia regula. Quarto ſciendum, pro tertia regula, quòd propōnes de impoſſibili,& neceſſario æquipollent verbo diſſimiliter ſe habente,& modo ſimiliter. Cuius ratio eſt,quia illæ de impoſſibili,& neceſſario affirmatiuę de vtroq; cōtrariantur, ſed negatio poſita ad dictum tm̄ in modalibus facit contrarias æquipollere, quia ſolū mutat qualitatem, igitur,illę de impoſſibili, & de neceſſario æquipollent verbo diſſimiliter ſe habente, & modo ſimiliter. Hic aūt nō ponuntur regulæ in E textu de æquipollentijs propoſitionum de contingenti, qa de ipſis idē eſt iudicium,ſicut de illis de poſſibili, eo,ꝙ contingens,& poſſibile conuertuntur, capiēdo contingēs in cōi, vt ſe extēdit ad neceſſarium,& non neceſſarium, & cā eſt, quia vtrunque ampliat ad preſens,& ad futurū affirmatiue, & non ad ꝑteritum, eo ꝙ vtrunque dicit potentiam,& potētia ſe hēt ad præſens & ad futurum, quia ad præteritum nulla eſt potentia. **Ad præteritum nulla eſt potētia.** iō propoſitiones de poſſibili, & cōtingenti adinuicem conuertuntur, & æquipollent verbo, & modo ſimiliter ſe habentibus.

F Sed contra prædicta primo arguitur. Iſtæ duæ æquipollent de impoſſibili, & impoſſibili, Socr.currere eſt poſſibile,& Socratē currere nō eſt impoſſibile, & tñ verbum non ſe hēt ſimiliter, qa in vna negat̃ hoc verbū eſt, & in alia affirmat̃, igitur illæ de poſſibili, & impoſſibili, nō æquipollēt verbo ſimiliter ſe habent. Secundo ſic. Oēs æquipollentes in modalibus ſunt eiuſdē quantitatis ex parte modi, igitur modus in oībus eodem modo ampliat,& ſe hēt ſimiliter, igitur illæ de poſſibili, & impoſſibili nō æquipollent mō diſſimiliter ſe hñte. Tertio ſic,illę nō æquipollent, Socratem currere eſt poſſibile,& Socratem nō currere, non eſt neceſſe, quia prima aliquid ponit, & ſcđa

non

A non cum ſit negatiua tam de dicto, q̃ de modo. igitur illæ de poſſibili, & neceſſario, non æquipollent, verbo, & modo diſſimiliter ſe habentibus. Quarto ſic. Impoſſibile ſemper includit negationem, & neceſſe affirmationem. igitur impoſſibile, & neceſſe non poſſunt ſimiliter ſe habere quantum ad affirmationem, & negationem, ergo propoſitiones de ipſis non æquipollent, modo ſimiliter ſe habente, & verbo diſſimiliter.

Quinto ſic. Illa quæ ſunt inter ſe diuerſa non conuertuntur, ſed poſſibile, & contingens ſunt diuerſi modi, nã aliter, non erunt quatuor modi facientes propoſitionem modalem, ergo poſſibile, &

B contingens non conuertuntur inter ſe.

Ad argumenta Ad primum dr̃, quòd licet in illis propoſitionibus verbum vniens modum cum dicto, ſe habeat diſſimiliter, tamen verbum dicti ſe habet ſimiliter, & ſolum de illo hic intelligit.

Solutio. Ad ſm dicitur, ꝙ licet in omnibus modalibus, quæ æquipollent modus ſe habeat ſimiliter quantum ad ampliationẽ, non tñ quantum ad affirmationẽ, & negationem, & hoc modo intelligitur modus diſſimiliter ſe habere vel ſimiliter.

Ad tertium dr̃, quòd iſta, Socratẽ non currere non eſt neceſſe, nihil ponit primo, & per ſe, tñ ponit aliquid ex conſequenti, quia negat hoc dictum, Socratẽ

C non currere eſſe neceſſarium, ideo ex cõſequenti ponit ſuum contradictorium eſſe poſſibile.

Ad quartum dicitur. quòd licet impoſſibile includat negationem intrinſecam, tamen non includit extrinſecam, de qua ſolum eſt ad propoſitũ, ideo quò ad illam poſſunt ſimiliter ſe habere, & diſſimiliter impoſſibile, & neceſſarium.

Ad quintum dicitur, & licet illa, quæ conuertuntur quantum ad ſuppoſita, & rõnem formalem non ſint diuerſa, tamẽ illa quæ conuertuntur quantum ad ſuppoſita, & non quantũ ad rõnem formalem pñt eſſe diuerſa, & ſic poſſibile, & cõtingens conuertuntur. & faciunt inter ſe diſtinctas propoſitiones modales.

D

Oppoſitiones modalium nonnullis carminibus pateſiunt.

Item propoſitionum modalium, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, & aliæ ſubalternæ. Vnde Quartus, & Tertius ordo contrariantur. Vnde verſus.

Tertius eſt quarto ſemper contrarius ordo.

Primus autẽ modus, & ſecundus ſubcontrariantur. Vnde verſus.

Sit tibi linea ſubcontraria prima ſecundæ. E

Item primus ordo, & tertius, & ſimiliter ſecundus, & quartus contradicunt. Vnde verſus.

Tertius eſt primo contradictorius ordo.

Pugnat cum quarto contradicendo ſecundus.

Item prima linea ſubalternatur quartæ, & ſecunda tertiæ. Vnde verſus.

Prima ſubeſt quartæ vice particularis habens ſe.

Hanc habet ad ſeriem ſe lege ſecunda ſequentem.

Vel ſic. F

Ordo ſubalternus ſit primus, ſiue ſecundus.

Et hoc totum patet in ſuperiori figura.

Poſtquã Auct. determinauit de æquipollentijs modalium, quæ ſunt inter ꝓpoſitiones eiuſdem qualitatis, & quantitatis, hic conſequenter determinat de oppoſitionibus ipſarum, quæ quidẽ oppoſitiones ſunt inter propoſitiones diuerſæ quantitatis. & primo ponit talem diuiſionem. Propoſitionum modalium, aliæ ſunt contrariæ, aliæ ſubcontrariæ, aliæ contradictoriæ, aliæ ſubalternæ, cuius diuiſionis eodem modo poteſt dari ſufficientia, ſicut data eſt de oppoſitionibus propoſitionum de ineſſe.

A Quantitas oīū modorum in quocunque ordinum. Primo ſciendum, ꝙ inter propoſitiones modales ſuperius poſita in quatuor ordinibus, omnes de primo ordine, quæ ſignãntur per Amabimus, ſunt particulares ex parte modi, vel formaliter, vel æquiualẽter. & ẽt affirmatiuæ, quia oẽs æquipollent iſti, Socrat. currere eſt poſſibile, q̃ ex particularis affirmatiua. Et omnes de ſecundo ordine, quæ ſignificã tur per Edentuli, ſunt particulares negatiuæ, quia æquipollent iſti, Socratem nõ currere eſt poſſibile, quæ eſt particularis negatiua. Et omnes de tertio ordine, quæ ſignificantur per Iliacę, ſunt vniuerſales negatiuæ, quia æquipollent iſti, Socratem currere eſt impoſſibile. Et omnes de quarto ordine, quæ ſignificantur B per Purpurea, ſunt vłes affirmatiuę, quia æquipollẽt iſti, Socr. currere eſt neceſſe.

Secundo ſciendum ꝙ quartus, & tertius ordo, ſuæ propoſitiones de tertio, quarto ordine inter ſe contrariantur. & ratio eſt, quia uniuerſalis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua contrariantur. illæ autem de tertio ordine ſunt uniuerſalis negatiuæ, & illæ de quarto uniuerſales affirmatiuæ, ut patet intuenti. Sed propoſitiones de primo, & ſecundo ſub contrariantur. & ratio eſt. quia illæ de primo ſunt particulares affirmatiuæ. & illæ de ſecundo ſunt particulares negati C uæ. Sed illæ de primo ordine contradicunt illis de tertio, quia in primo particulares affirmatiuæ, & in tertio uniuerſa lis negatiuæ. Similiter illæ de ſecundo, quæ ſunt particulares negatiuæ contradicunt illis de quarto, quę ſunt uniuerſa les affirmatiuæ, & ſic ibi eſt repugnantia in quantitate, quòd qualitate ſimul.

Tertio ſciendum, quòd ad dandum contradictionem in modalibus de modo, ferenda eſt eadem negatio ad modũ, & non ad dictum. cuius ratio eſt, quia contradictio eſt affirmatio & negatio eiuſdem de eodem. Sed in modali affirmatiua modus formaliter affirmatur de compoſitione dicti, & eſt prædicatum formale reſpectu ipſius. igitur ad dandũ contradictionem debet ferri negatio ad modum, dicto remanente eodem. Item, D ſicut ſe habet uerbum in illis de ineſſe, ita modus in modalibus, ſed ad dandum contradictionem in de ineſſe, negatio debet ferri ad uerbum, igitur negatio in modalibus debet ferri ad modum, & non ad dictum. & non refert utrum immediate ponatur ad modum, uel ad compoſitionem, qua componitur cũ dicto, ut nõ refert dicere, Socratem currere eſt non poſſibile, uel Socratem currere non eſt poſſibile.

Ad conſequẽtia modalium ad neceſſaria. Quarto ſciendum, quòd propoſitiones de primo ordine ſubalternantur illis de quarto, & illæ de ſecũdo ſubalternantur illis de tertio quia repugnant in quã titate, ut patet per ea, quæ dicta ſunt. & per hoc poſſunt haberi plures conſequẽtiæ iſta um modalium. quia omnes par- E ticulares ſequuntur ad uniuerſales, quibus ſubalternantur, ut illę de primo ordine ſequuntur ad illas de quarto ordine, ut ad iſtam, Socratem currere eſt neceſſe, ſequuntur omnes de quarto ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de primo ordine per legem ſubalternarum, ſimiliter ad iſtam, Socratem non currere eſt neceſſe, ſequuntur omnes aliæ propoſitiones, de tertio ordine per æquipollentiam, & omnes illæ de ſecundo ordine per legem ſubalternarum. & ſic ad iſtas duas, Socra. currere eſt neceſſe, & Socratem non currere eſt neceſſe, F ſequuntur omnes illæ modales de quatuor ordinibus, & etiam in ipſi poſſunt haberi conſequentię ſecundum leges oppoſitionum ſuperius poſitas. Ex prædictis patet, quòd ad neceſſe eſſe, ſequitur poſſibile eſſe per legem ſubalternarum, & etiam ad neceſſarium ſequitur poſſibile, primũ patet ꝑ legẽ ſubalternarum, quia neceſſe eſſe eſt de quarto ordine, & poſſibile de primo Alia ratio eſt, quia poſſibile in communi dicitur tam de neceſſario, q̃ de non neceſſario, quia dicitur de omni illo, quod non eſt impoſſibile, & non habet repugantiam ad eſſe. ideo eſt ſuperius ad neceſſarium, ſed ſuperius ſequitur ad ſuum inferius, ergo ad

A ad neceſſarium ſequitur poſſibile conſequentia valet per locum a ſpecies ad genus ſuum, ſi conſyderentur poſſibile, & neceſſarium quo ad ſuppoſita, de quibus verificantur, &, ſi conſyderentur quo ad ampliationem ipſorum eſt locus a toto in quantitate ad ſuam partem, quia neceſſarium ampliat vniuerſaliter, & affirmatiue, & omnium iſtorum exẽpla poſſunt videri in præcedenti figura.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Omnes contrariæ ſunt vniuerſales, ſed nullæ modales ſunt vniuerſales, cũ omnes ſunt ſingulares, igitur nullæ modales contrariantur. Secundo ſic. Omnes B contrariæ repugnant in qualitate, ſed ꝓpoſitiones de quarto ordine, & de tertio non repugnant in qualitate, quia iſtæ ſunt ambæ affirmatiue, Socratem currere eſt neceſſe, Socratem non currere eſt neceſſe, igitur illæ de quarto ordine, & tertio non contrariantur. Tertio ſic. Subcontrariæ ſunt eiuſdem ſubiecti, ſed illæ de primo ordine, & ſecundo nõ ſunt eiuſdem ſubiecti, vt patet de iſtis Socratem non currere eſt poſſibile, igitur non ſunt ſubcontrariantur. Quarto ſic. Illæ de ſecundo ordine ſequuntur ad illas de quarto, igitur non contradicunt ſibi. Antecedens patet, quia ſequitur, Socratem currere eſt neceſſe, Socratem currere eſt contingens, igitur per legem ſubalternatum, & vltra ſequitur, Socratem currere C eſt contingens, igitur Socratem non currere eſt contingens, per conuerſionem in oppoſitam qualitatem. & ſic iſta de ſecundo ordine ſequitur ad primam, quæ eſt de quarto. Quinto ſic. Particulare nõ ſequitur ad ſuum vniuerſale, ſed neceſſarium eſt vniuerſale reſpectu poſſibilis, igitur ad neceſſarium eſſe, non ſequitur poſſibile eſſe. & ſic propoſitiones de primo ordine non ſubalternantur illis de quarto. D

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd licet ex parte totius dicti omnes modales ſunt ſingulares, tamen ex parte modi aliquę ſunt vniuerſales, & aliquæ particulares. ideo poſſunt eſſe contrariæ. Ad ſecundum dicitur, quòd licet iſta, Socratem non currere eſt neceſſe, ſit formaliter affirmatiua ex parte modi, tamen eſt virtualiter negatiua, quia virtualiter includit iſtam, Socratem currere non eſt poſſibile. Ad tertium dicitur, quòd licet in propoſitionibus de ineſſe ſubcontrariæ ſint eiuſdem ſubiecti formaliter, tamen non requiritur in modalibus. quia E in ipſis non ſumitur eodem modo oppoſitio ſicut in illis de ineſſe. Ad quartum negatio antecedente, dicitur ad probationem, quòd licet propoſitiones de contingenti ad vtrumlibet conuertantur in oppoſitam qualitatem, non tamen propoſitiones de contingenti communi, quæ ſe extendit ad neceſſarium, & non neceſſarium, de quo eſt hic ſermo. &, licet illæ propoſitiones realiter ſint de contingenti ad vtrumlibet, tamen prima nõ ſequitur ad ſuam vniuerſalem, inquantum eſt de contingenti ad vtrumlibet, ſed inquantum eſt de contingenti communi, & ſub illa ratione non habet conuerti in oppoſitum qualitatem.

Ad quintum dicitur, quòd licet ad vniuerſale in prædicando non ſequatur ſuũ particulare, ſicut ad animal non ſequitur homo, tamen ad vniuerſale in diſtribuẽdo, vel ampliando, ſicut eſt neceſſarium reſpectu poſſibilis, bene ſequitur ſuum particulare. Et hæc de primo tractatu dicta ſufficiant. F

A VERSORII PARISIENSIS D

EXPOSITIO.

In Secundum Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS SECVNDI.

De Quinque vniuerſalibus, ſeu prædicabilibus. Genere, Specie, Differentia, Proprio, Accidenti. Deque his Communibus, ac proprijs.

B PRędicabile quandoque ſumitur proprie, & ſic ſolum dicit prędicabile quod de pluribus prædicatur, quandoque ſumitur communiter, & ſic dicitur prædicabile, quod de vno ſolo, ſiue de pluribus prędicatur. vnde prædicabile, proprie ſumptum, idem eſt quod vniuerſale, ſed differũt in hoc, quòd prædicabile definitur per dici de, & vniuerſale per eſſe in. eſt enim prædicabile quod aptum natum eſt dici de pluribus, vniuerſale autem quod aptum natum eſt eſſe in pluribus.

Poſtquam Petrus Hiſpanus in primo tractatu determinauit de enunciatione ſiue propoſitione, quæ componitur ex terminis incomplexis, hic conſequenter incipit determinare de ipſis terminis incõplexis. Ratio ordinis eſt, quia licet ordine naturæ termini præcedant enuncia-
C tionem, tamen via doctrinæ ſcientia de enunciatione conuenienter præponitur ſcientię de terminis incomplexis ſcilicet de prædicabilibus, & prædicamẽtis, eo, quod totum eſt nobis notius ſuis partibus, & etiam quia oratio perfecta ſcilicet propoſitio, quæ continet nomen, & verbum de quibus igitur in primo tractatu quodammodo præſupponitur cognita in Grammatica. ideo procedendo a notioribus, Auctor prius determinat de enunciatione, & conſequenter de terminis incomplexis, licet ecõuerſo ordinatur in Logica, & primo determinat de incomplexis quantũ ad rationes vniuerſalium in hoc ſecundo tractatu, deinde quantum ad rõnes ordinabiliũ in genere ſecundum ſub, & ſupra in tertio tractatu. E

Vl'is variæ acceptiones.

Primo ſciendum, ꝙ licet vniuerſale dicatur multipliciter quia quoddam eſt vniuerſale in cauſando, ſicut Deus, aliud in cognoſcendo, ſicut intellectus, aliud in diſtribuẽdo, ſicut ſignum vniuerſale, & aliud in repręſentando, vt ſpecies intelligibilis, tamen hic ſolum eſt propoſitum de vniuerſali in prædicando, quod eſt natura communis, quæ poteſt prædicari de multis, & tale vniuerſale iterum capitur dupliciter. Vno modo materialiter pro tali naturali abſolute, & non per comparationem ad intentionem vniuerſalis, & ſic eius conſyderatio pertinet ad Metaphyſicum, alio modo conſyderatur formaliter quantum ad rationem, & intentionem vniuerſalis, & ſic conſyderatur a Logico, & ſic eſt pro- F
prium ſubiectum huius tractatus, quia principaliter conſyderatur in hac ſcientia, & ſub eius ratione formali alia hic tradita conſyderantur, & in nulla alia ſcientia conſyderatur ſub propria ratione vniuerſalis prædicabile autem eſt propria paſſio eius.

Vl'ium notitia ad q̃ ſit vtilis.

Secundo ſciendum, quod tota argumẽtatio componitur ex enunciationib. enunciatio autẽ ex terminis incomplexis qui ſunt ordinabiles in genere ſecundũ ſub, & ſupra ſicut ſubiectum, & prædicatum. quæ quidem ordinatio fit ſecundũ ratio-

ratio-

A rõnẽ uniuerſalis, ut gñis, aũt ſpeciei, nec poteſt cognoſci illa ordinatio, quæ fit in prædicamentis niſi prius cognoſcantur rationes uniuerſalem, quia ordinare neſcit q rationes ordinabiliũ ignorat. iõ hæc ſcientia de uniuerſalibus utilis eſt ad cognitionem prædicamentorũ enunciationis, quantum ad omnes eius ſpẽs. Valet etiam ad aſſignandũ definitionis, quæ fiunt ex genere, & dña, uel ex genere, & proprio, & ad cognoſcendum diuiſiones generis in ſuas ſpecies uel ſubiecti in accidentia, & iſti ſunt fines extrinſeci huius ſciẽtiæ, ſed eius finis intrinſecus eſt pfecta cognitio uniuerſaliũ quãtũ ad rationẽ vniuerſalis. Et per hoc (B) patet cã materialis, & finalis huius tractatus formalis, & efficiẽs eodẽ mõ sũt aſſignãdę, ſicut dictũ eſt in primo Tractatu.

Tertio ſciendum, ꝙ hic primo determinatur de uniuerſali in communi, deinde ſpeciali quãtum ad partes eius. Et ad cognoſcendũ eius definitionem Auctor præmittit diuiſionem prædicabilis in cõi, quod diuiditur in prędicabile ꝓprie ſumptũ qđ prædicatur de multis uniuoce, & in ꝓdicabile cõiter sũptũ, ꝙ ꝓdicatur de uno ſolo uniuoce, ſiue de multis, æquiuoce, & per hoc facile eſt dare rõnẽ huius diuiſionis, & de ꝓdicabili proprie dicto ſolũ eſt hic, ad propoſitũ, non autẽ de prædicabili communiter ſumpto.

C — *Prędicabile, & vniuerſale ĩ quo differãt.*

Quarto ſciendũ, ꝙ prædicabile, & uniuerſale, proprie ſumptũ, idem ſunt ſcđm rem, quia eſt eadem natura cõis realiter, q̃ dr̃ uniuerſaliter, & prædicabilis, tñ differunt ratione, quia dr̃ uniuerſale inquãtũ aptum natũ eſt eſſe in multis, dr̃.n. uniuerſale quaſi unum uerſum ĩ multis, ſed dr̃ prædicabile, prout aptũ natũ eſt ꝓdicari de pluribus. & per hoc habent diffinitiones uniuerſalis, & prædicabilis. Vniuerſale.n. eſt quod eſt aptum natum eſſe in multis, & ꝓdicabile eſt quod eſt aptũ natũ ꝓdicari de multis, & q̃a eſſe in multis naturaliter præcedit, dici de multi, iõ ratio uniuerſalis præcedit rationem prædicabilis. & ſic ipſum uniuerſale ſe habet ut ſubiectum prædicabile uero ut paſſio eius, & per hoc patet qu'd ſit uniuerſale, (D) & quid prædicabile, & quomodo inter ſe conueniant, & differant.

Argum. Sed contra ꝓdicta primo arguiť ꝓdicabili proprie ſumptum continetur ſub ꝓdicabili cõiter ſumpto, igitur illa mẽbra ꝓdicta diuiſionis coincidunt & nõ opponuntur. Secundo ſic. Omnis paſſio realiter, differt a ſuo ſubiecto, prædicabile eſt paſſio uniuerſalis, igitur differt ab eo ẜm rem. Maior patet quia idem non poteſt demonſtrari de ſeipſo cũ non habeat cauſam inhærẽtiæ ad ſe ipſum, ſed paſſio poteſt demõſtrari de ſuo ſubiecto, igiť differt ab eo ẜm rem. Tertio ſic. Quacunq; ſunt eadem realiter hñt eandem definitionem, quia definitio explicat eſſe eſſentiã rei. (E) ergo, ſi uniuerſale, & pręd icabile ſint idem ẜm rem rationes, eorum non differũt. Quarto ſic ſol eſt pręd icabile, & tñ non prædicatur de pluribus nec ẽt luna, ergo definitio prædicabilis eſt inſufficiẽs. Quinto ſic. Deus eſt quoddam uniuerſale, cũ ſit cauſa uniuerſaliſſima, & tñ non eſt aptus natus eſſe in multis, ergo male ponitur, definitio uniuerſalis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, quòd ſi conſyderentur prædicabile pro præſumptum, & prędicabile communiter ſumptum ſecundum illud quod ſunt nõ opponuntur, ſed unum ſub alio continetur. ſed, ſi conſyderentur quantum ad rationes communis, & proprij, ut ſunt mẽbra (F) huius diuiſionis, habent oppoſitionem. Et licet prędicabile communiter ſumptum conuertatur cum diuiſio, quãtum ad ſuppoſita, non tamen quantum ad modos ſuæ acceptionis. Ad ſecundũ dicitur quod, licet omnis paſſio extrinſeca realiter differat a ſuo ſubiecto, non tamen intrinſeca, & licet idem ſecundum rem, & rationem ſimul non poſſit de ſeipſo demonſtrari, tamen idem rem differens ſecundum rõnem, bene poteſt demonſtrari de ſe ipſo, quo modo ſunt uniuerſale, & prædicabile. Ad tertium dicitur, quod licet ea quę ſunt eadem realiter habeant eadem definitionem quiditatiuam poſſunt tamen habere diuerſas ratio-

A ſas rationes diſcrepãtias ſecundum diuerſos modos eſſendi eiuſdem rei, & ſic eſt de uniuerſali, & prædicabili.

Ad quartum dicitur, quod licet Sol nō prædicetur actu de multis, nec ſit actu in multis propter repugnantiam ſuæ materiæ quæ tota actuata eſt per unã formã tñ prædicatur de multis ſecũdum aptitudinem ſuæ formæ, quæ de ſe cõmunicabilis eſt. Ad quintũ dicitur quod Deus eſt uniuerſalem in cauſando, & non in prædicando, de quo datur definitio.

Quinque prædicabilia quę ſint.

Prædicabile autem, ſiue uniuerſale dicitur in genus ſpeciem, Differentiam, B Proprium, & Accidens, & ſolum de his quinque hic intendimus.

Poſtquam Auctor definiuit uniuerſale, & prædicabile proprie ſumptum, hic conſequẽter ponit diuiſionem uniuerſalis, ſeu prædicabilis dicens, ꝙ prædicabile diuiditur in Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, & Accidens, quæ diuiſio probatur per ſufficientiam quia omne prædicabile prædicitur in quid, uel in quid de pluribus differentibus numero, & ſic eſt Spẽs, uel in quid de pluribus differentibus ſpecie, & ſic eſt Genus, ſi in quale, hoc eſt dupliciter. uel in quale eſſentiale, & ſic eſt Differẽtia, uel accidẽ- C tale, & hoc eſt dupliciter, uel in quale cõuertibile, & ſic eſt propriũ uel nõ cõuertibile, & ſic eſt Accidens, & iſtorum etiã faciliter daretur ſufficientia ſm, qđ conſyderantur in rõne uniuerſalis accipiẽdo diuerſas rationes ipſorum vniuerſalium.

Vniuerſale triplex.

Primo ſciẽdum, quòd uniuerſale ſecũdum ſuum eſſe diuiditur. ſ. in uniuerſale in re, ante rem, & poſt rem. & ante rẽ adhuc dupliciter, ſ. ante rem natura, & tempore ſimul, & ante rem natura tantum, & ſic uniuerſale ante rem natura & tempore ſimul, eſt natura cõis accepta & ſm eſſe quod habet intellectu primę cauſæ, vel in cauſis ſecũdis in quo eſſe natura, & tempore ꝓceſſit ꝓductionẽ ſingularium, ſed uniuerſale ante rẽ natura tñ, eſt eadem natura cõis conſyderata D ſm ſe, & quãtum ad ſua principia eſſẽtialia ſine reſpectu ad ſua ſingularia, quæ ipſa naturaliter præcedit tãquã principiũ formale ipſorum, licet non habeat ſuum eſſe extra ſingularia. Sed uniuerſale i re, eſt natura cõis, accepta ſm eſſe quod habet in ſuis indiuiduis, quibus dat eſſe, & rõnẽ tãquã principiũ intrinſecum, & eſſentiale ipſorum, ſed uniuerſale poſt rẽ eſt eadem natura cõis accepta ſm eſſe, quod habet in intellectu noſtro, per quẽ abſtrahitur a ſuis ſingularibus. & illo modo uniuerſale, quandoque dicitur intentio, quia mediante ipſo, intellectus tendit in cognitionem rei ad extra, vnde intentio dicitur conceptus rei. E

Qui prima, & ſc̃da intẽtio.

Secundo ſciendum ꝙ duplex eſt intentio. ſ. prima, & ſecũda. Prima intentio eſt conceptus primarius quem habemus de re. Sed ſecunda intentio eſt ſecundarius conceptus, quem intellectus facit de re iam cognita in prima intentione ut cũ intellectus cõcepit natũra animalis ſm ſe, ibi eſt prima intẽtio. & ſignificat̃ iſte conceptus hoc nomine primæ intentionis. Animal. Sed, cum intellectus cõcipit illã eandem eſſentiam per reſpectum ad multa inferiora in quibus eſt, ibi eſt ſecunda intentio, & ſignificatur hoc nomine ſecũdæ intentionis, ſ. uniuerſale, quia hoc modo concipit ipſam tanquam unũ- F uerſum in multis, & ꝑcipit uniuerſalitatem illius naturæ cõmunis, quia cognoſcit eam per reſpectum ad multa. & cum cognoſcit illam naturam eſſe commũnem ad multas ſpecies, ſibi attribuit generalitatem, quæ ſignificatur hoc nomine genus & ſimiliter daret̃ exemplum de alijs quatuor prædicabilibus.

Tertio ſciendum, quod in præſenti diuiſionem non diuiditur uniuerſale pro reliqua ſubiecta intentione uniuerſalis, ad pro ipſa communi intentione, & quia talis intentio communis non ſignicat aliq̃ unam naturam, ideo non poteſt habere aliquam vnam definitionẽm ſimpliciter cum vnitas definitionis præſuppponat unitatem definiti, ideo nõ dicitur

vniuoce

A vniuoce de quinq. prædicabilibus, q̄a nihil eſt vnū realiter, q̄ ſit vniuocū ad quinque prædicabilia, quæ dn̄t res diuerſorū generum, & ēt intentio vl'is non dicit eſſentiam rei ſecundum ſe, nec quidditatē eius, ſed formaliter importat reſpectum ſuperadditum eſſentię, vt viſum eſt, ideo non poteſt prædicari in quid de quinque prædicabilibus, quare non eſt genus ad quinque prædicabilia.

Quarto ſciendum, q̄d vl'e dr̄ de iſtis quinque vl'ibus analogice, i. ſm prius & poſterius, cuius ratio eſt quia vl'is debet eſſe vnum in multis, ſed vnum non pōt B eſſe in multis niſi per diuiſionem eius, ſed diuiſio primo conuenit generi, quod diuiditur per differentias formaliter, & quia genus conſtituit ſpeciem cum dr̄ia, ideo dat ſibi diuiſibilitatem, ipſa tamen diuiditur ſolum diuiſione materiali per ſua indiuidua. Et dr̄ia eſt in ſpecie, & ēt proprium, ideo vtrunque diuiditur per diuiſionem ſpeciei, & per ipſam habet eſſe in multis, & ſimiliter accidens commune, quo diuiditur diuiſione ſpeciei, vel gn̄is per diuerſa indiuidua, hēt eſſe in multis, & ſic eſſe in multis primo conuenit generi, ſecundo ſpeciei, tertio per ſpēm conuenit dr̄iæ. proprio, & accidēti. ideo vniuerſale per iſta quinque diuiditur diuiſione analogi in ſua analogata, & non generis in ſuas ſpecies.

C Argu. Sed cōtra p̄dicta primo arguitur. Ens eſt p̄dicabile, cū prædicetur de multis, & tn̄ non continetur ſub aliquo iſtorū quinque vniuerſalium, ergo diuiſio nulla.

Secundo ſic; vniuerſale, quod hic diuiditur eſt aliquod vl'e, cum ſibi conueniat definitio vniuerſalis prius poſita, & tamen non cōtinetur ſub aliquo iſtorum membrorum diuiſionis, igitur. Tertio ſic. Prædicabile, & prædicamentum idem ſunt, ſed decem ſunt prædicamenta, igitur decem ſunt prędicabilia igitur. Quarto ſic. Genus verę prædicatur de ſpecie, ergo genus, & ſpecies non opponuntur inter ſe, igitur iſta diuiſio nō dat per mēbra oppoſita. Quinto ſic. Qualitas eſt accidens, & etiam genus cum ſit vnum prædicamentum, igitur genus & accidens, quæ ſunt membra diuiſionis coincidunt igitur diuiſio non eſt bona. D

Solutio. Ad argum. Ad pmū dr̄, q̄d ens non prædicatur tanq̄ aliquod vnum de multis, quia non Prædicatur vniuoce, ideo non eſt vl'e nec prædicabile cōiter ſumptum, licet ſit prædicabile cōiter ſumptum, q̄a æquiuoce prædicatur de multis, & hic ſolum diuiditur prædicabile proprie ſumptum. Ad ſecundum dr̄, quod vl'is, quod hic diuiditur non dicit aliquam vnā cōmunem naturam, quæ ſit in multis, ideo non eſt aliquod vniuerſale, ſed eſt vna intentio cōmunis dicta analogice de quinque prędicabilibus, & definitio vl'is non E conuenit ſibi æqualiter pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed ſolum ſibi conuenit tanquam cōi analogo ſm prius, & poſterius nec dātur iſta definitio pro iſta intētione ſm ſe, ſed pro re ſubiecta intentioni. Ad tertium dr̄, quod licet idem ſit realiter prędicabile, & prędicamentum, hoc tamen eſt diuerſis rationibus, quia dicitur prædicabile inquantum poteſt prædicari de pluribus, & prædicamentū inquantum metitur, & colligit omnia prædicabilia eiſdem coordinationis, ſicut eſt genus generaliſſimum, vel ipſa tota coordinatio dicibilium eiuſdem generis. Aliter enim diſtinguuntur prædicabile, prædicamentum, & prædicatum. F

Prædicabile p̄dicamentum, & p̄dicatū quō diſtinguātur. nam prædicabilia diſtinguuntur per ſuos modos prædicādi de ſuis ſubijcibilibus, & prædicamenta ſecundū diuerſos modos prædicandi de prima ſubſtantia ſecundū quod prædicantur vniuoce, & denominatiue, & prædicata ſecundum diuerſos modos inhærendi ſuis ſubiectis, ſcilicet eſſentialiter, vel accidentaliter: ideo nō oportet tot eſſe p̄dicabilia quot ſunt prædicamenta, vel prædicata. Ad quartū dicitur quod ſi genus, & ſpecies conſyderentur materialiter quātum ad id quod ſunt genus prædicatur de ſpecie, & ſic non opponuntur, ſed ſi conſyderentur formaliter quantum ad intentiones generis, & ſpecie opponuntur quia genus dicit reſpectum ad diuerſas ſpecies

A ſpecies, & ſpecies ad ſuum genus, quod ipſa ſpecificat, & determinat. Ad quintum dr, ꝙ qualitas, per reſpectũ ab ſubſtantiam. dr accidens, & per reſpectum ad ſua inferiora dr genus. ideo non eſt idem formaliter quod dicitur genus, & accidens, ſed materialiter tm̃. & ſecundum diuerſas formas reſpectiuas ſibi attribuuntur illæ diuerſæ intentiones.

De generis triplici acceptione.

Cap. 1. vniuerſalium.

Genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur genus collectio multorum ſe habentium quodammodo ad ſe inuicem, & ad vnum principium, vt collectio eorum, qui ſunt de eadem parentela, deſcendentium ab vno, vt Romani a Romulo. Secũdum mõ dr genus, quod eſt principium vniuſcuiuſque generationis, vt pater, vel patria, ſiue locus. Tertio modo dicitur genus, cui ſupponitur ſpecies, & hoc vltimo modo ſumitur hic genus.

Poſtq̃ determinatum eſt de vli in cõi tam diffinitiue, quam diuiſiue, hic conſequenter in ſpeciali determinat de quolibet quinq. prædicabilium, &, quia genus, ſpẽs, & differentia prædicãtur eſſentialiter, ideo prius de ipſis determinat, q̃ de alijs quæ prædicantur accidentaliter, & prius de gñe, & ſpẽ, q̃ prædicãtur C in quid q̃ de dña, q̃ prædicatur in quale. Illud.n. quod prædicatur in quid importat eſſentiam rei ꝑ modum ſubſtantiæ, & quod prædicat in quale importat eſſentiam per modũ accidentis, i. ſub modo qualitatis & quia genus eſt in multis ſpeciebus, ſpecies vero in multis indiuiduis, ideo genus eſt verius vle, quam ſpecies, quare Auctor prius determinat de genere, quam de ſpecie, primo ponens eius acceptiones ad eliciendum membrum, de quo eſt ſibi ad propoſitum.

Vbi alios vbi hæc ad vnguẽ.

Vbi primo eſt ſciendũ, ꝙ tres ſunt acceptione gñis. nam primo modo accipitur genus, vt eſt collectio multorũ quodammõ ſe habentiũ ad ſeinuicem, & ad vnum principiũ, vt eſt collectio multorũ eiuſdẽ cognationis, vel progeniei, ut tota progenies Romanorum, quæ deſcẽdit a Romulo, dr vnũ genus, & hoc modo genus eſt idem quod progenies. ſecũdo modo dr genus quod eſt principium alicuius generationis, vt primus pater, vel genitor progeniei dr genus reſpectu filiorum, per hoc. ſ. ꝙ ab eo tranſmittitur ſemen, vnde ille generant. Etiam locus eſt principiũ generationis per hoc quòd in eo eſt virtus generatiua, & conſeruatiua locati. ratione cuius homines nati in eodem loco conueniunt in colore, vel in complexione, vel in aliquo alio, ꝓpter vnitatem virtutis generatiuæ loci quæ coadiuuat virtutẽ generatiuã patris, inde locus dicitur genus. B Tertio modo dr genus id, cui ſupponitur ſpecies, & illo modo eſt genus logicum, & alij modi ſunt modi dicti in ciuilibus, ad cuius ſimilitudinem genus logicum ſumitur.

Genus logicũ.

Secundo ſciendum, quòd hic ſpãliter eſt determinandum de gñe logico. & nõ de alijs acceptionis generis. Et, quia genus logicũ, ſumptũ eſt per ſimilitudinẽ a gñe dicto in ciuilib. ideo hic enumerãtur iſtæ duæ primæ acceptiones, ad quarũ ſimilitudinem dr genus logicum vt ꝑ illas acceptiones habeatur cognitio de gñe logico &, quia hic non enumerãtur oẽs acceptiones generis, ſed ſolum illæ, ad quarũ ſimilitudinem dr genus logicũ. F ideo hic nulla ſit mentio ne gñe fœminino, maſculino, actiuo, paſſiuo, & neutro, quia ad ſimilitudinem corũ non ſumitur genus logicum, licet forſan hẽat aliquam ſimilitudinem cũ ipſis.

Tertio ſciẽdũ, ꝙ genus logicũ hẽt aliqualiter cõuenientiam, & dñam cũ gñe primo mõ dicto. conuenit.n. in hoc, quia ſicut genus primo modo dictũ dicit collectionẽ multorum ad ſeinuicem, ita genus logicũ dicit collectionem multarum ſpecierũ, quæ ſub eo continentur, ſed ſic differunt, quia talis collectio eſt totũ integrale reſpectũ collectorum in ipſa, ſed genus logicũ eſt totum vniuerſale reſpectu ſpecierum, & non totum integrale.

Quar-

A Quarto ſciendũ, ꝙ genus logicum, & genus ſcd'o modo dictũ conueniunt et, & differũt. Conueniunt quidem, qa ſicut genus ſcd'o modo dictũ eſt principiũ ſuo ũ generatorum, ſic etia genus logicum eſt principium formale ſuarum ſperum, & ſicut ſecundo modo dictum transfundit virtutẽ generatiuam, & ſemen propagationis per ſua generata, ſic ẽt genus logicum multiplicat ſuã eſſentiam per ſuas ſpẽs. Sed differunt, qa genus ſcd'o modo dictũ non eſt totũ ꝑ eſſentia in quolibet generatorũ, idẽ de ipſis non prædicat nomine, & rõne. ſed genus logicũ eſt totũ per eſſentiam in qualibet ſpẽ eius ideo de ipſis prædicatur vniuoce, vnde patet, B ꝙ ſecũda exceptio generis maiorem habet conuenientiam cum genere logico, quàm prima. ideo ſibi iuxta ponitur tanquam magis pertinens ad propoſitum, quàm prima, & per hoc patẽt acceptiones generis, & ordo ipſarum.

Argu. Sed contra ꝑdicta, primo arguitur ſic. Oẽ genus eſt vniuocum, igitur non eſt æquiuocum, igitur non ſunt tres acceptiones gñis. Secundo ſic. Genus ſp dicit aliqd vnum, ſed collectio multorũ eiuſdem progeniei non eſt aliqd vnum, ergo non dẽt dici genus. Tertio ſic. Genus eſt vnum vle, ſed principium generationis vt pater, vel locus eſt vnum ſingulare, igitur non dẽt dici genus. Quarto ſic. C Oẽ, quod eſt genus eſt generans, vel genitum, quia genus dña gigno gignis, vel de gignoris. ſed patria, vel locus non eſt generãs vel genitus, ergo non eſt genus. Quinto ſic. Genus, & ſpecies idem ſunt, quia dicent eandem eſſentiam ſed idem non ponitur ſub ſeipſo, igitur genus nõ eſt cui ſupponitur ſpecies.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, ꝙ genus logicũ captum ꝑ re ſubiecta intẽtioni ſp eſt vniuocum, tñ intentio generis in cõi bene dr æquiuoce de genere ciuili, & logico. Ad ſm dr, ꝙ collectio multorũ eiuſdem prolis non eſt aliquid vnum in numero, tamen eſt aliquid vnum pp vnitatem principij materialis, quod eſt ſemen propagationis multiplicatum in tota progenie, a quo exiſtentes in illa progenie habent affinitatem inter ſe, & ad ſuum principium. Ad tertium dr, ꝙ licet genus logicum ſemper ſit vniuerſale, nõ tamen genus dictum in ciuilibus ſed eſt quandoq; ſingulare, ſicut patet generãs aliquam prolem. Ad quartum dicitur, ꝙ licet locus non ſit generans principale, tñ coadiuuat virtutem principalis agentis ratione virtutis diffuſæ in loca a corporibus cœleſtibus Ad quintum dicitur ꝙ licet genus, & ſpecies dicant eandem eſſentiam, non tamen ſub eodem modo eſſendi, ſed ſub diuerſis, quia genus dicit eam ſub eſſe confuſo, & communi, ſpecies vero ſub eſſe determinato per differentiam. ideo genus ratione communitatis bene ponitur ſupra ſpeciem. D E

Quid ſit genus.

Et definitur ſic. Genus eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quid eſt, vt animal prędicatur de homine, & de equo, & leone quæ differunt ſpecie.

Poſtquam Auct. poſuit tres acceptiones generis, hic conſequenter determinat de tertia. i. de gñe logico, de quo ſolũ eſt hic ad propoſitum, ipſum primo in rõne prædicabilis definiens ſic. Genus eſt quod prædicatur de pluribus differentib. ſpecie in eo quod quid. In qua definitione ſubintelligitur, vniuerſale loco generis per hoc relatiuum quod, dãs intelligere ſuum antecedens. ſ. vniuerſali. deinde ponitur prædicatur in quid, ad dñam differentiæ, proprij, & accidentis, quæ prædicantur in quale. deinde ponitur de pluribus differentibus ſpecie, ad differentiam ſpecici, quæ prædicatur ſolum de pluribus differentibus numero, per hoc etiam poteſt genus diſtinguì ab indiuiduo, ſed potius diſtinguitur ab eo per primam partem definitionis, in qua ſubintelligitur vniuerſale. F

Primo ſciendum, ꝙ genus eſt nomẽ ſcdæ intentionis, & in ſua ſignificatione duo repræſentat. Primũ eſt natura cõis

plu-

A pluribus.ſpeciebus. quæ dr res ſubiecta eius. Secundũ eſt reſpectus naturæ cõis ad diuerſas ſpeces, qui dr generalitas. & cõceptus generalitatis illius eſt intentio generis. Primum eſt materiale in genere, & ſe hẽt vt ſubſtantia, cui nomen generis attribuitur. Secundũ vero eſt formali, & ſe habet vt qualitas, a qua nomen generis imponitur, ideo genus formaliter inquantum genus eſt, dicit talem reſpectum generalitatis. &, quia talis reſpectus nõ eſt actualiter in reb. ſed ſolum in intellectu, qui abſtrahit talem naturam a plurib ſpecieb. & ipſam poſtea ad eas cõparat, ideo talis intẽtio habet fundamentum in re, & cõplemẽtum in intellectu.

B Ex dictis patet ratio quare genus qñque ſupponit pro illa natura communi, vt dicendo genus prædicatur in quid, qñque vero pro intentione generalitatis, vt dicendo genus eſt ſecunda intentio. in hæc autem definitione definitur genus ſub intentione communi pro ipſa re ſubiecta, qui conuenit prædicari in quid.

Prędicari quid ad ipsũ requiritur.

Scđo ſciendum, ꝙ prædicari dupliciter capitur. Vno modo generaliter vt cõprehendit prædicari uere, uel falſe, affirmatiue, vel negatiue. Alio modo ſpãliter pro prædicatione uera, & affirmatiua, & hic ſumitur prædicari ſpiritualiter, & non generaliter, quia indiuiduum põt ꝓ

C dicari inquid negatiue, uel falſe de pluribus differentib. ſpecie, ſed hoc nõ eſt prędicari ſimpliciter, ſed ſolum ſm quid. Et dicit hoc verbũ ꝓdicatur, aptitudinẽ & non actum, ſicut in alijs definitionibus uniuerſalium. Et ad hoc ꝙ aliquid prædicetur requiruntur tres conditiones. Prima, ꝙ ſit forma, ideo materia nõ poteſt prædicari de toto compoſito. Secunda, quod ſit forma totius, ideo forma partis non eſt prędicabilis, vt hæc non eſt uera, homo eſt animal rationalis. Tertio eſt, ꝙ illa forma deſignetur per modum totius, ideo forma deſignata in abſtracto per modum partis non eſt prædicabilis, ut hæc non eſt vera Soc. eſt humanitas, ſed iſta Socrates eſt homo, quia ibi tenet per modum totius.

Tertio ſciendũ, quod illud prædicatur in quid, quod importat formam eſſentialem rei per modum per ſe ſtantis, & non præſupponit aliquid ante ſe, quod qualificet, & determinet. & quia genus importat eſſentiam ſpeciei per modum per ſe ſtantis, & non ſub modo adiacentis alteri, quia non præſupponit aliquid ante, ſe quo determinet ſicut facit differentia, ideo genus prædicatur in quid. Aliquid tamen poteſt tripliciter dicere quid, ſi re eſſentiam rei. vno modo ſm rem, & modum ſimul, ſicut genera, & ſpecies de genere ſubſtantiæ. alio modo ſecundum rem tantum, ſicut differentia ſubſtantialis, quæ dicit quid tm̃ ſm rem E per modũ qualitatis. Tertio, modo, ſm modũ tm̃, vt genera & ſpẽs accidentiũ.

Quarto ſciendũ, ꝙ genus in ſua potentia habet dñas oppoſitas, per quas diuiditur, ſed quælibet dñia conſtituit vnam ſpeciem ſub genere, ideo genus ſub ſe cõtinet ſpecies oppoſitas, & diſtinctas, in quibus eſt eſſentialiter, ideo prædicatur & differentibus ſpecie. & per hoc patet intellectus definitionis.

Sed contra prędicta primo arguitur. Argu.
Omnis definitio debet notificare naturam definiti, ſed in iſta ponitur illud nomen infinitũ, quod. qđ nihil poteſt notificare, eo ꝙ eſt infinitum, & ignotum, F igitur definitio mala eſt. Secundo ſic. Omne prædicabile dicit formam totius, ſed genus non dicit formam totius ſpeciei, ſed ſe hẽt per modũ partis materialis ad ipsã, & differentia per modum formæ, igitur male dicitur, ꝙ genus prædicatur de ſpecie. Tertio ſic. Omne qđ prædicatur dicit totum eſſe illius de quo prædicatur, genus autem non dicit totum eſſe ſpeciei, cum non dicat eſſe datum ſpeciei per differentiam, igitur non prædicatur de ſpecie. Quarto ſic. Omnis forma qualificans aliquid dicit quale, & ꝓdicatur in quale, ſed genus dicit formã qualificãtem aliquid cum oĩs forma qualificet materiam ſuam, ergo genus prædicatur in quale, & non in quid. Quinto ſic. Quæcunque conueniunt in

aliquo

A aliquo indiuiſibili ſm eſſentiam ſunt idē eſſentialiter, & in ſpecie, ſed quæcunq; ponuntur ſub gñe conueniunt in vno in diuiſibili per eſſentiā, quia genus eſt indiuiſibile ſm eſſentiam igitur illa, q̄ ſunt ſub gñe conueniunt in ſpecie, & ſunt idē eſſent aliter. igitur genus non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie.

Solutio. Ad argu. Ad primum dr̄, ꝙ licet hoc pronomen quod, de ſe ſit infinitum, tñ ia illa definitione capitur finite, & finitur per ea quæ ſibi adduntur, & per ſuū antecedens. ideo poteſt notificare definitum. Ad ſecundum dr̄, ꝙ ſi conſyderet genus, vt contractum eſt ad ſpeciem per drīam, bene hēt modum partis materia- B lis, & ſpēs modum totius, ſed ſi conſyderetur in cōi, vt ſub ſe cōtinet multas ſpecies, ſe habet per modum totius, & eſt totum vſē reſpectu ſpeciei. ideo hoc modo poteſt de ſpecie prædicari. Ad tertiū dr̄, quòd ſpecies hēt duplex eſſe. ſ. confuſum, quod habet in genere, in quo conuenit cum alijs ſpeciebus, & eſſe diſtinctum qđ hēt per drīam, in quo differt ab alijs ſpeciebus & licet genus non dicat totum eſſe diſtinctum ſpeciei, tñ dicit totum eſſe confuſum eius. Ad quartum dr̄, ꝙ licet forma qualificans aliud, deſignata per modum adiacentis alteri, & qualificantis alterum dicat quale, & prædicetur in quale tamen forma eſſentialis deſignata per modum per ſe ſtantis non di C cit quale, ſed ſolum prædicatur in quid, quia non capiatur ſub illo reſpectu, quo qualificat aliud, ſed ab eo abſtrahitur. modo ſic eſt de gñe vt prius patuit. Ad quintū dicitur, ꝙ oīa contenta ſub genere conueniunt potentialiter in vno indiuiſibili ſm eſſentiam, non tñ actualiter. ideo non oportet quòd inter ſe conueniant eſſentialiter, & ſpecie. ideo genus non ſolum prædicatur de differentibus ſpecie, ſed etiam de conuenientibus.

Idem, ac differens quot modis dicantur.

Ad cognoſcendum autem hoc membrum de differentibus ſpecie, oportet D ſcire, quòd differens dicitur tot modis quot dicitur. idem. Idem autem dicitur tripliciter, ſcilicet idem genere, idem ſpecie, idem numero. Eadem genere ſunt, quæcunque ſub eodem genere cōtinentur, vt homo, & aſinus ſub animali. Eadem ſpecie ſunt, quæcunque ſub eadem ſpecie continentur, vt Socrates, & Plato ſub homine. Idem numero dicitur quadrupliciter, ſcilicet idem nomine, idem definitione, idem proprio, & idem accidente. Eadem nomine dicuntur quorum res eſt vna, nomina vero plura, vt Marcus Tullius Cic. Eadem definitione dicuntur, quorum vnum eſt E definitio alterius, vt animal rationale mortale, & homo.

Eadem proprio dicuntur, quorum vnum eſt proprium alterius, & conuertitur cum eo, vt riſibile, & homo. Eadem accidente dicuntur quorum vnum eſt accidens alterius, vt Socrates, & albedo quæ eſt in ipſo. Similiter differens dicitur tripliciter ſcilicet genere, ſpecie, numero, Differentia genere ſunt, quæcunque ſub diuerſis generibus continentur, vt homo, & arbor. quia homo continetur ſub hoc genere, quod eſt animal, & arbor ſub hoc genere, quod eſt planta. Differentia ſpecie ſunt, quæcunque ſub diuerſis ſpeciebus continentur, vt Socr. ſub homine, & Brunellus ſub aſino. F Differentia numero ſunt, quæcunque diuerſum numerum conſtituunt, vt Socrates, & Plato.

Poſtquam Auctor poſuit definitionē generis, hic conſequenter declarat aliquas partes eius, & primo illam partem differentibus ſpecie. Et, quia priuatio cognoſcitur per ſuum habitum, & differens ſe habet per modum priuationis reſpectu eiuſdē ideo ad cognoſcendū modos differentis, Auctor notificat modos eiuſdem, q̄a tot modis dicitur differens, quot modis dicitur idem. Nā quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot modis dicitur, & reliquum. Etiam eadem

forma

A forma eſt cauſa identitatis inter illa, q̃ cõueniunt. & cã diuerſitatis ab alijs nam per eandem formam habet res identitatem in ſe, & diuerſitatem ab alijs. ideo primo videndum eſt de modis eiuſdem.

Pro quo ſciendum primo, ꝙ idem dr̃ tripliciter, idem gñe, idem ſpecie, idẽ numero. patet per ſuffici entiam, q̃a oĩs idẽtitas, & vnitas ſumitur a forma. vel igĩ ſumitur a forma incõicabili, & ſic eſt idẽ numero, vel cõicabili, & hoc eſt dupl̃r, vel ſumitur á forma completa, & determinata, & ſic eſt idem ſpecie, vel incomplexa. & indeterminata, & confuſa, & ſic eſt idẽ gẽnere, & inter iſtos modos, eadem numero habent maiorem vnitatem quam eadem gñe, vel ſpecie, q̃a habent maiorem diuiſionem. ideo ille eſt
B perfectior modus identitatis. hic autem non ponitur ideo ſm̃ analogiam, quia illa non eſt identitas ſimpliciter, nec ſumitur ab aliqua forma vna. & hic ſolũ enumerantur modi identitatis, qui ſumuntur ab aliqua identitate formæ.

Differẽs & diuerſũ diſtiguunt.

Secundo ſciendum, ꝙ eadem genere ſunt, quæ ſub eodem gñe continentur & per oppoſitum dr̃ia a gñe, quæ ſub diuerſis generibus continentur, & licet gña generaliſſima qñque dicantur dr̃ia genere, tñ magis proprie diuerſa genera dñr, quam dr̃ia genere. Differunt.n. diuerſa & differentia. quia diuerſa ſunt, quæ in nullo cõi vniuoco conueniunt, differentia, vero, q̃ in aliquo cõi conueniunt, &
C in aliquo ſpeciali differunt, quod nõ cõuenit generibus generaliſſimis. Sed eadẽ ſpecie ſunt, quæ continentur ſub eiſdem ſpeciebus, & differentia ſpecie, quæ ſub diuerſis ſpeciebus continentur. Et eadẽ numero ſunt, quæ non faciunt diuerſum numerum inter ſe, vt Socra. & homo, & prouenit talis vnitas a forma, quæ format, & actuat materiam, & realiter idẽ ſunt vnitas numeralis, & indiuiſo, ſed differunt ratione, quia dicitur vnitas inquantum cauſatur a forma, quæ vnit partes materiæ, & indiuiſio, inquantum ꝓuenit a materia, quæ reddit formam incommunicabilem. Sed differentia numero ſunt, q̃ faciunt diuerſum numerum in
D ter ſe, vt Socr. & Plat. & prouenit illa diuerſitas originaliter ex parte materię diuiſæ ab agente in diuerſas partes, ſub q̃titate, completiue aũt prouenit a forma totius, q̃ variatᷣ ſm̃ eſſe in diuerſas partes materiæ prius diuiſæ, & per hoc hr̃ q̃uo ſpẽs diuidit diuiſione materię, & q̃uo indiuidua eiuſdẽ ſpẽi formaliter differunt.

Quę eadem numero dicantur.

Tertio ſciendũ, ꝙ idem numero quadrupliciter dr̃.ſ. idem noĩe, idem definitione, idem proprio, idem accidente, qđ patet ꝑ ſufficientiam, q̃a q̃cunq; ſunt eadem numero, vel ſunt eadem eſſentialiter, vel accidentaliter. ſi primũ, eſt dupliciter. vel ſunt eadẽ ſm̃ rem, & rõnem ſimul, & ſic ſunt eadẽ noĩe, vel ſunt eadẽ ſcđm eſſentiam tm̃, & differunt rõne, &
E ſic ſunt eadem definitione, in quib. definitio ſcđm naturam præcedit definitũ. ſi ſunt eadem accidẽtaliter, hoc eſt dupl̃r. vel ſunt vnum accidentaliter accidente proprio, & ſic ſunt eadem proprio, vel cõi, & ſic ſunt eadem accidente. & ſicut habetur ſufficientia modorum eiuſdem, ita poteſt dari ſufficientia modorum differentis, & etiam modorum vnius, quia vnum & idem, realiter idem ſunt.

Quarto ſciendũ, ꝙ eadẽ noĩe dicũtur, quorum res eſt vna, noĩa vero plura, & hoc modo ſynomina dñr eadem. Sed eadem definitione dñr, quorum vnum eſt
F definitio alterius, vel ẽt de definitione, ſicut ſpecies eſt vna definitione cum indiuiduo, & omne ſuperius eſſentiale cum ſuo inferiori eſt idem. Eadem proprio ſunt, quorum vnum eſt proprium, & eadem accidente ſunt quorum vnum eſt accidens, & prouenit hæc vnitas formaliter ex parte formæ accidentalis, quæ ſeipſa inhæret formaliter ſuo ſubiecto, effectiue vero ex parte ſui ſubiecti, qđ dat accidenti eſſe, & vnitatem in genere cauſæ efficientis, materialis, & finalis.

Arg. Vide io. Mat. c. 26. & ibi A.

Sed contra ꝑdicta, arguitur primo. Cęlum & terra ſub eodem genere continẽtur. ſ. ſub corpore, & tñ non ſunt eadem genere, q̃a corruptibile, & incorruptibile differunt plusq̃ genere. ergo male hic definiun-

A definiuntur eadem gñe. Secundo ſic. Homo,& aſinus differunt ſpecie, & tñ non cōtingētur ſub diuerſis ſpeciebus, igitur male definiuntur differentia ſpecie. Tertio ſic. Socr. & Plato differunt numero, & tñ nō faciunt diuerſum numerū inter ſe ſed tm̄ faciunt unum numerū.ſ.binariū ergo male difiniūtur differentia numero. Quarto ſic. Plura nomina ſunt differentia nomine, ergo nō poſſunt eſſe eadem nomine, quorū res eſt una, noīa uero plura. Quinto ſic. Vbi ſunt diuerſæ formæ ibi ſūt diuerſa eſſe, ſubiectū,& accidens importāt diuerſas formas, igiī nō habent unū eſſe, nec ſunt eadē numero.

uerr. oēs Doctor.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ corruptibile,& incorruptibile nunq̄ ſūt B eadem ī genere Phyſico, qđ eſt materia eo ꝙ habent eiuſdem rationis materiā, tm̄ bene poſſunt eſſe eadem genere Logico, de quo ſolum eſt hic ad propoſitū. Ad ſm dr ꝙ licet homo,& aſinus nō ſint ſub diuerſis ſpeciebus, tñ habent diuerſas differentia ſpecificas, quibus differūt ſpecie, ideo poſſunt differentia ſpecie, ſed magis proprie dicuntur diuerſæ ſpecies. Ad tertium dicitur, ꝙ ſi capiatur numerus proprie, prout eſt multitudo ex unitatibus, aggregata, ſic Socr.& Plato non faciunt diuerſum numerum, ſed, ſi capiatur improprie, pro unitate numerali, uel cōiter ut ſe extendit ad numerū,& unitatem. ſicut hic capitur, ſic Soc. C & Pla. faciunt diuerſum numerum, i. diuerſas unitates numerales, ſiue materiales. Ad quartum dicitur, ꝙ licet diuerſa nomina ſint differentia ex parte uocis, ſiue nominis nominātis, poſſunt tñ eſſe eadē ex parte rei nominatę, & propter illam unitatem dicūtur eadem nomine. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſubiectū,& accidens habeant diuerſa eſſe eſſentiæ. tamen habent unum ſolum eſſe exiſtentię, per quod ſubiectum exiſtat per ſe, accidens uero ex conſequenti, ad exiſtentiam ſubiecti, uel ſubſtantiæ.

Quid nam ſit prędicari in quid, aliaq; generis definitio datur. D

Illud autē dicitur prędicari in quid, quod conuenienter reſpondetur ad interrogationem factam per quid, ut cum quæritur quid eſt homo: conuenienter reſpondetur, animal. ergo animal prædicatur de homine in quid. Aliter autem definitur genus ſic. Genus eſt cui ſupponitur ſpecies.

Poſtq̄ Auctor notificauit illud membrum definitionis generis .ſ. differentib. ſpecie, hic conſequenter notificat aliud mēbrum ſ. prædicari in quid dicens, ꝙ illud dicitur prædicari in quid, quod cōuenienter reſpondetur ad quæſtionem E factam per quid cuius ratio eſt, quia interrogatiuum quid, quęrit de ſubſtātia, & quiditate rei &, quia interrogationi debet eſſe proportionata reſponſio, ideo ad illud interrogatiuum, quid debet reſponderi illud, quod dicit eſſentiam, & quiditatem rei, ideo quod conuenienter reſpondetur ad quæſtionem factam per quid, dicitur prædicari in quid.

Primo ſciendum, ꝙ forma, actus, quiditas, rō, eſſentia, & natura, idem ſm rē, ſed differunt rationibus. quia eſſentia rei quinq; modis conſyderatur. Primo modo inquantum informat materiam, uel totū compoſitum,& ſic dicitur forma ſecundo modo, prout actuat potentiam F materiæ, & ſic actus. tertio modo, ut eſt principium eſſendi, & ſic dicitur eſſentia. eſt. n. eſſentia id, quo res habet eſſe. quarto modo, conſyderatur, inquantum eſt principium cognoſcendi rem,& ſic dicitur quiditas, quaſi dicens quid eſt res, quia res formam eius ab intellectus cognoſcitur. & etiam quandoque dicitur, ratio, quia eſt id quo rō, uel intellectus cognoſcit ipſam rem. quinto modo conſyderatur, inquantum eſt principium operandi. & ſic dicitur natura. & dr Natura a naſcor naſceris, quia ab ea, naſcūtur motus,& operationes cōpoſiti, vel quia eſt principiū naſcentiæ rei, &

per

A per hoc patet quid ſit quiditas rei, & q̃d prædicatur in quid, quia illud ꝙ importat quiditatem rei per modū ſubſtãtiæ.

Genus ſpecies, dr̃ia, definitio, eandem ſub diuerſis eſſēdi modis. eſſētiam dicunt.

Scd'o ſciendū, & genus ſpẽs, differẽtia, & definitio important eadē eſſentiā realiter, ſed ſub diuerſis modis eſſẽdi q̃a genus importat eā ſub confuſo eſſe determinabili, ꝑ differentias oppoſitas formaliter, differentia vero importat eãdem eſſentiā ꝑ modū formantis, & qualificãtis potentiā generis, & hoc, q̃a determinat genus ad ſpẽm. Spẽs vero importat illā eſſentiā, ꝑ modū formati, & determinati, implicite tñ. Sed definitio importat eā ꝑ modū cõpleti, & explicite. explicat em̃ ipſam a prima potentia vſq; ad actū vltimū per genus, & differentiā ſpẽi. rõ B definitio ꝑdicatur in q̃d de ſpecie, tñ nõ eſt unū ꝑdicabile tm̃, ſed complectit̃ plura ꝑdicabilia. ſ. genus, & differentiā. alia vero, q̃a ſunt incomplexa, dicũtur ꝑdicabilia, & q̃a modis eſſẽdi ſumunt̃ modi ꝑdicandi. & non ab eſſentia ſm ſe, ideo genus & ſpẽs, q̃ importãt eſſentiā ſub mõ ſubſtãtię, ꝑdicant̃ in q̃d, nõ aũt differentia, q̃ importat eam ſub modo qualitatis.

De hoc ꝑ Doct. 8. Phyſ. primo. & Cęli & mun. & 12. Met.

Tertio ſciendum, ꝙ genus dupliciter conſyderatur. Vno modo ſub ratione ꝑdicabilis, & ſic de ipſo data eſt definitio prius poſita. Alio modo ſub rõne gñis. in quantū habet reſpectū ad plures ſpecies, & ſic de ipſo datur hæc definitio. Genus eſt cui ſupponit̃ ſpecies, cuius rõ eſt q̃a in ordine ꝑdicabiliū cõius dẽt poni C ſupra minus cõe, cũ poſſit de ipſo ꝑdicari uniuerſaliter, & non econuerſo, ſed genus eſt cõius q̃ ſit ſpẽs, q̃a ad hoc q̃d ſit genus requiritur, quod poſſit eſſe in pluribus ſpeciebus, & q̃d ſub eo ſint plures ſpecies aptitudine, & q̃a ĩ perpetuis, ſicut ſunt vniuerſalia, non differunt eſſe, & poſſe ſcd'm tp̃s iõ, cũ genus ſit in potẽtia ad plures ſpecies, ẽt hẽt plures ſpecies ſub ſe in actu, & licet genus ſecundū totã ſuã eſſentiā poſſit ſaluari in unica ſpecie, non tñ ſecundū totã eius potẽtiam, quia poteſtate continet omnes ſpecies, ſub ſe, ideo ſemper manet communius, & ſpecies conuenienter ponitur ſub eo.

D Quarto ſciendū, ꝙ ſub gñe aliq̃d' dupliciter ponitur. Vno modo lateraliter ut differentia, quæ a latere contrahit partem poteſtatis gñis, & a latere concurrit ad cõſtõnem ſpeciei tanquam determinatur eſſentiā gñis ad ſpeciem. Alio mõ directe, ut id, quod importat eſſentiam gñis per modū determinatæ ſubſtãtię, & ſic ſpecies ſupponit̃ gñi ẽt immediate, & formaliter, quia per differentiam genus determinatur ad ſpeciem, indiuidua vero ponuntur ſub gñe mediãte ſpecie, & hoc materialiter, q̃a ſpecies diuidit ꝑ indiuidua ſolum diuiſione materiali, & non formali ideo conuenienter dicitur, ꝙ genus eſt cui immediate directe, & E formaliter ſupponitur ſpẽs, & non dr̃ia, vel indiuiduum propter cauſas iã dictas.

Argu.

Sed contra prædicta primo arguitur. Si quæratur quid eſt oratio, conuenienter reſpõdetur bene quod eſt uox, & tñ uox nõ ꝑdicatur de oratione in quid. cũ oratio nõ habeat quiditatẽ, eo quod eſt ens rationis. igitur male definitur prædicari in quid. Secũdo, ſi quęratur, quid eſt chymera, bene reſpõdetur, quod eſt quid imaginabile, compoſitū ex impoſsibilibus cõponi, & tamen hoc nõ prædicatur in quid de chymera, cum ipſa nõ habeat quiditatem. Tertio ſic. Vnius definibilis F vnica eſt definitio, cũ vnius rei ſit vnū eſſe, & definitio ſit orõ explicãs eſſe rei ergo male punitur hæc ſecũda definitio generis. Quarto ſic. Potentia ponitur ſub actu, & non econuerſo, ſed genus eſt potẽtia reſpectū ſpeciei. igitur ponitur ſub ſpecie, & ſibi non ſupponitur ſpecies. Quinto ſic. Prius nõ debet definiri per poſterius, ſed ſpecies eſt poſterior genere. igitur genus male definitur per ſpẽm.

Solutio

Ad argum. Ad primum dr̃, ꝙ licet orõ non hẽat quiditatem ſecundum rem, & ſimpl'r, tñ hẽt quiditatem ſcd'm modum eo modo, quo hẽt eſſe, cum quiditas non ſit aliud q̃ rei entitas, vt notificatiua ipſius, iõ vox de orõne in quid ꝑdicatur eo modo, quo r̃ndetur ad interrogationem eius factã per quid. Ad ſcd'm dr̃, ꝙ ſi de chymera, quæratur quid rei, non valet

definitio,

A definitio, ſed ſi q̄ratur quid nominis bene datur illa definitio, & pōt prædicari in q̄d de chymera, uel ēt ſecundū modū p̄dicatur in quid de ipſa oſtendendo entitaté eius, prout eſt ens rationis. Ad tertiū dr̄, quod licet unius rei ſit unicū eſſe eſſentiæ, & unica definitio quiditatiua, tamen poſſunt eſſe plures modi eſſendi. vel plura eſſe accidētalia, quę explicātur per definitionē deſcriptiuā. ideo unius rei ſecundū plures modos eſsēdi poſsunt eē plures definitionis diſcriptiuę, & ſic ē de genere in iſtis definitionib. Ad quartum dicitur, quòd duplex eſt potentia, quædam eſt potentia ſubiectiua, quę eſt B potentia materiæ, uel ſubiecti, per quam poteſt ſuſcipere formam, alia eſt potentia formalis, quæ eſt aptitudo formæ aptæ determinari per diuerſas formas, & licet potentia ſubiectiua ponat̄ ſub actu, non tamen potentia formalis. ſed ponitur ſupra actū, & hoc modo genus ē potentia reſpectu ſpeciei. Ad quintū dr̄, ꝙ ſi ſpecies capiat̄ ꝓ re ſubiecta intētioni, ſic eſt poſterior genere, ſed ſi capiat̄ pro intentione concreta rei, adhuc dupliciter conſyderatur. vno modo vt habet dependentiam ad ſuum genus quod terminat ipſam, & ſic adhuc eſt poſterior, alio modo vt ipſa terminat reſpectū, & dependentiā intentionis generis, & ſic C eſt prior genere, cū terminans præcedat terminatū, & ſolū hoc modo capitur in definitione generis poſtremo poſita.

Diuiſio generis in generaliſſimū ad ſubalternum, & quid vnū quodque ipſorum.

Porphirius, & Doct. in c. de genere.

Et diuidit̄ in genus generaliſſimum, & genus ſubalternatum. Genus generaliſſimum eſt, ſupra q̄d non eſt aliud genus ſuperueniens, vel genus generaliſſimum eſt q̄d, cum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies. Et diuiditur in decem generaliſſima, quæ ſunt decem prædicamenta. ſ. ſubſtantia quantitas, qualitas, relatio, actio, paſſio, quando, ſitus, ubi, habitus. Hæc autem decem p̄dicamenta dicuntur generaliſſima, quia nullum ens habent ſupra ſe, licet enim ens dicatur de iſtis decem, tamem non dicitur de ipſis uniuoce, ſed ęquiuoce. ſiue multipliciter. ideo nō eſt genus eorum. De his autem decem nihil modo dicemus, ſed in prędicamentis determinabitur de ipſis. Genus ſubalternū eſt q̄d, cū ſit genus, poteſt eſſe ſpecies, vt animal eſt genus hominis, & equi, & eſt ſpecies corporis animati. D

Poſtquā Auctor determinauit de genere definitiue ponendo duas definitiones eius, hic conſequēter determinat de ipſo diuiſiue, dicens q̄d genus diuidit̄ in genus generaliſſimum, & genus ſubalternū, cuius ratio eſt. Quia omne genus ordinat̄ in ordine prædicamentali, vel ergo eſt principiū ſui ordinis ſic, quod non ponitur ſub alio, & ſic eſt genus generaliſſimū, vel ſubordinatur alteri, & ſic eſt genus ſubalternū & iſtorū mēbrorū, generaliſſimum dr̄ perfectus genus quam ſubalternum. ratio eſt, quia ratio generis a generalitate ſumitur. & communitate ſui ambitus, ſed genus generaliſſimum habet maiorem generalitatem, & communitatem, quā ſubalternum, quia plura ſub ſe continet, ideo perfectius dr̄ genus, quare ſequitur quod diuiſio prædicta eſt diuiſio analogi i ſua analogata. E F

Primo ſciendum quod genus gn̄aliſſimū eſt q̄d cum ſit genus nō pōt eſſe ſpecies, cuius ratio eſt quia genus gn̄aliſſimum habet, quod ſit genus. & quod ſit, gn̄aliſſimum primum habet per reſpectū ad ſuas ſpecies, quarum dr̄ genus, & ſecūdum habet per negationem prioris generis, quod ſit generalius ipſo, & vnū que explicatur in definitione prædicta, primum cum dicitur, quid cū ſit genus, ſecundo per hoc q̄d dicit̄, nō poteſt eſſe ſpecies, quia ſi non poſſit eſſe ſpecies, nō habet aliquod genus communius ipſo, ideo aliter ſic poteſt definiri. Genus generaliſsimum eſt, ſupra quod non eſt aliquod ſupraueniēs genus.

A Secundo ſciendum, ꝙ gñaliſſimũ dupliciter exponitur. ſ. affirmatiue, & negatiue, negatiue ſic. Gñaliſſimum eſt gñale, & nihil eſt eo gñalius affirmatiua ſic. Gñaliſſimum eſt qđ eſt gñale, & oĩ alio eſt gñalius, quod põt dupř intelligi, vel quod oĩ alio generalius ſit ſimpř. vel oĩ alio de ſuo ordine, vnde ſi exponaẽ gñaliſſimũ affirmatiue, & intelligatur ꝙ ſit oĩ alio gñalius ſimpř, ſic ſubſtantia non eſſet gñaliſſimum, ipſa.n. non eſt oĩ alio gñalior, ſ. q̃titate, & tunc quantitas non eſſet genus gñaliſſimum, & ſic oportet tñ vnum eſſe genus generaliſſimum.

Sed ſi exponatur generaliſſimum negatiue, vel affirmatiue cũ iſta reſtrictione, quod ſit omni alio de ſuo ordine ge-

B neralius, ſubſtãtia bene eſt genus gñaliſſimum, & ſimiliter alia prædicamenta, & hoc modo capitur hic generaliſſimũ.

Tertio ſciendum, ꝙ genus gñaliſsimũ diuiditur per decem prædicamenta, quæ ſunt ſubſtantia q̃titas, aliquid, qualitas, actio, paſsio, ſitus, habitus, vbi qñ, & dñr iſta generaliſsima, quia non hẽt aliquod genus ſupra ſe, quia licet genus generaliſsimum diuiditur per iſta decem, tñ nõ eſt genus ipſorum, ſed ſolum eſt intẽtio cõis, quæ de ipſis pdicatur accidentaliter, & licet ens dicatur de oĩbus illis. tñ non eſt genus ipſorum, qa non prædicaẽ de ipſis vniuoce, nam quod prædicatur vniuoce, prædicatur ſm vnum nomen, & vnam rõnem, æqualiter participatam

Ens non eſt gen⁹ ad decẽ pdi. ſed analogũ

C a multis, ſed rõ entis, quæ eſt habere eſsẽtiam, vel habere actum eſſendi, nõ æqualiter participatur a decem prædicamẽtis, quia actus eſſendi primo conuenit ſubſtantię, & per ſubſtantiã ſolum conuenit alijs. ſ. accidentib & non conuenit ipſis per ſe, Similiter habere eſſentiam verius conuenit ſubſtantiæ q̃ alijs. Idem oẽ genus diuiditur per dr̃ias formales, q̃ ſunt extra rationem generis, ſed ens non diuiditur in decem prædicamenta per differentia formales, quæ ſint extra rõnem vel naturam entis, quia tunc eſſent non entia modo non ens nullam conſtituit ſpẽm ſub ſe, ideo ens non habet diffe-

D rentia formales, nec eſt genus ad decem prædicamenta, ſed eſt cõe analogum.

Quid ſit genus ſubalternum.

Quarto ſciendũ, ꝙ genus ſubalternũ dr̃ qđ cũ ſit genus bene põt eſſe ſpẽs, cuius rõ eſt, qa ſubalternũ mediat poſitione, vel rõne ordinis inter gñaliſsimum, & ſpãliſsimum rõne cuius hẽt duplicem reſpectum, primo hẽt reſpectum gñaliſſimi, qđ eſt ſibi ſuperius, ab illo dr̃ ſpẽs, ſecundo hẽt reſpectum ſuorum inferiorum, a quo dr̃ genus, & ſic bene dr̃ quod, cum ſit genus põt eſſe ſpẽs, & dr̃ ſubalternum, quaſi alternatim ſub ſupra poſitum ſ. poſitione formali, & non dr̃ ſubalternum, quia eſt ſub altero natum, qa tunc ſpecies ſpecialiſsima diceretur ſubalterna, & per hoc patet de diuiſione ge- E neris, & de definitionib. mẽbrorũ eius, & de diuiſione generis generaliſsimi.

Argu.

Sed cõtra pdicta primo arguitur. Oĩs diuiſio gñis ſit p dr̃ias ĩ ſpẽs eius, ſed iſta diuiſio gñis non fit in ſpẽs eius, cũ gñaliſſimum non poſsit eſſe ſpẽs, igitur illa diuiſio non eſt ſufficiens. Secundo ſic. Qđ põt habere eſſe determinatũ per dr̃iam põt eſſe ſpẽs, ſed genus gñaliſsimum eſt huiuſmodi, quia ſubſtantia hẽt eſſe determinatum per rõnale ad hoiem, ergo generaliſsimum põt eſſe ſpẽs. Tertio ſic. Qđ dr̃ per ſuperabũdantiam vni ſoli cõuenit, ſed generaliſsimum per ſuperabũdantiam dr̃, igitur vni ſoli conuenit, igiẽ non ſunt de eſſe prædicamenta. Quarto ſic. Omne quod prædicatur in quid eſt F cõius alio eſt genus, ſed ens prædicatur in quid de quolibet prædicamentorum, & eſt cõius quolibet, quia ſi quæraẽ quid eſt ſubſtantia conuenienter reſpondetur quod eſt ens, ergo ens eſt genus ad decẽ prædicamenta Quinto ſic. Oppoſita nũquam ſimul poſſunt eſſe in eodem genus, & ſpecies opponuntur ſecundũ intentionem eorum, ergo genus ſubalternum non eſt genus ſimul, & ſpecies.

Solutio.

Ad argumenta Ad primum dr̃, quòd dupř dr̃ diuiſio gñis, vno mõ rõne modi diuiſionis, qa fit ſm formã diuiſionis gñis per dr̃ias oppoſitas. Alio mõ dr̃ diuiſio generis ratione diuiſi, eo quod ibi

di-

A diuiditur genus vel intentio generis. Et licet diuiſi generis primo modo dicta ſp fiat diuerſas ſpes, non tñ diuiſio gñis ſcđo mō dicta,& illa non eſt propria diuiſio gñis,ſed cōis analogi,& hoc modo eſt diuiſio,quia hic non diuiditur genus pro aliqua ſpeciali re ſubiecta intentionis, ſed ꝑ intẽtione cōi gñs cōtreta rei, quæ non habet differentias formales.

Ad ſm dr̄,qđ ſic gñaliſsimum conſyderetur quantum ad eſſentia eius bene pōt habere determinatum eſſe p drīam, ſed ſi cōſyderetur ſm ſuū modum eſſendi,quo dr̄ cōiſſimū ſui ordinis, ſic non pōt habere eſſe determinatū per drīam, B & quia genus gñaliſſimum utrunq. importat.ſ.eſſentiam,& talē modū eſſendi, rō vt gñaliſſimū eſt, non pōt eſſe tale determinatum. Ad tertiū dr̄, quod licet illud ꝙ ſuper abundantiam dr̄ uni ſoli conueniat in uno ordine, tñ pōt conuenire diuerſis in diuerſis ordinib. & ſic eſt de decē prædicamentis, quorum quodlibet in ſuo ordine dicitur generaliſſimum.

Ad quartum dr̄, quod ens dupliciter capitur uno modo principaliter, ut tm̄ ualet ſicut exiſtens,uel habens actum eſſendi, & ſic non prædicatur in quid de aliquo prædicamento, ſed ipſis accidētaliter vel contingenter conuenit alio modo nominaliter, & tātum ualet ſicut hēs C eſſentiam,& ſic bene prædicatur in quid prędicamentis,ſed non eſt cōius, aliquo illorum cōmunitate naturæ,uel rei, quæ diuiditur per illa decem,ſed ſolum communius cōitate vocis,ideo dicitur vniuoce de ipſis. Ad quintum dr̄, quod ſi genus,& ſpecies comparētur ſcđum idē,ſic opponuntur ſcđum ſuas intentiones,ſed reſpectu diuerſorum non opponūtur, & hoc modo conueniunt ſubalterno.

Ens duobus modis capitur.

Quid nam Species ſit.

Species eſt quod prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid eſt. In hac autem definitione hoc uerbum prædicatur, dicit aptitudinem, & non actum.Similiter in alijs,vt homo prædicatur de Soc.& Platone,& de aliis D particularibus hominibus,quæ ſunt plura differentia numero, ut prius patuit.Et prędicatur de his in qd, qa cū quærit qd eſt Soc.conuenienter reſpōdetur homo.

Poſtquam determinatum eſt de gñe quod eſt principiū ſpecie, hic conſequenter Auctor determinant de ſpecie,quę capit rationem, & naturā uniuerſalem ab quo genere, ipſam primo ſic definiens. Species eſt quod prædicatur de pluribus differentib. numero in eo quod quid, in qua definitione per illam particulam qđ prædicatur de pluribus hr̄, quod ſpecie eſt unum prædicabile,per quod intelligitur genus definitū. deinde ponitur differentib.numero, ad drīam generis,quod E prædicatur de differentibus ſpecie,& ponitur in quid,ad drīam drīæ, proprij, & accidentis,quæ prædicantur in quale, & conuenit hæc definitio ſpeciei ſpecialiſſimæ tantum,& non ſubalternæ. Ratio eſt, quia hic definitur ſpecies in rōne p̄dicabilis. in cuius ſignum ponitur hoc relatiuum, quod referens prædicabile, vel vniuerſale, ſed ſpecies ſpecialisſima in ſolum eſt prædicabile ab alijs diſtinctum, & non ſubalternæ, ſed illa continetur ſub prædicabilis generis.

Primo ſciendum, quòd ſpecies dupliciter accipitur. Vno modo proprie, vt eſt F vniuſcuiuſq. forma.i.pulchritudo vel formitas corporis, quæ conſiſtit in debita q̄titate, & debita menſuratione memborū corporis cū viuacitate coloris, & hoc modo dr̄,ſpecies in ciuilib.Secundo modo capitur ſpecies tranſumptiue pro forma cōicabili,quæ ponitur ſub aſsignato gñe, & illo modo dr̄ ſpecies Logico vñ nomen ſpēi primo repertū eſt in ciuilib. & per ſimilitudinem translatum eſt ad ſpēm Logicā,quia ſicut ſpēs, quæ eſt pulchritudo actuat ipſum corpus remouendo eius turpitudinē, ſic ſpēs Logica actuat,& determinat ipſum genus,& remouet eius turpitudinem.ſ. potētialitatem, & determinationem ab hoc.n. qđ eſt ſpecificare,dr̄ ſpecies,& de ſpecie ſecundo

Spēs dupr ſumitur.

A cundo modo dicta eſt hic ad propoſitū.

Secundo ſciendum, ꝙ natura ſpeciei vt puta natura hoīs tripliciter conſyderatur. Vno modo ſecundum ſe, & abſolute, & ſic non dr̄ vl'is, nec particularis, qa non capitur ſub aliqua ſecunda intētione. Alio modo capitur ſub reſpectu ad ſua indiuidua, & ab illo dr̄ vl'is. Tertio modo per reſpectum ad ſuum genus, & ab illo accipitur intentio ſpeciei, & ſecūdum illum reſpectum habet ſpecificare genus. hic aūt non definitur ſpecies pro illa natura cōi abſolute, ſed pro illa natura, vt ſubſtat intentioni prædicabilis, & ſpēi ſimul. &, quia non definitur in rōne prædicabilis tm̄ quia tunc per iſtam definitionem non differret ab alijs prædi-
B cabilibus, ſed definitur in rōne prædicabilis determinati, & contracti ad ſpālem modum prædicandi, & per intentionem ſpeciei. vnde ſpecies in ſuo noīe includit prædictam naturam cōem materialiter, & formaliter includit intentionem ſpeciei cum intentione vl'is. ideo definitur pro illa re ſubiecta, inquantum ſubſtat intentioni vniuerſalis, & ſpeciei.

Prædicati dicit aptitudinem nō actum. Tertio ſciendum, ꝙ dū in aliqua definitione ponitur verbum, qd̄ habet ſignare actum dēt capi. vt dicit aptitudinem. cuius rō eſt, quia definitio ſp eſt de aliquo vl'i, & non de ſingularibus eo quod ſingularium non eſt demonſtratio, & p conſequens neq. definitio, qa definitio
C eſt medium demonſtrationis, ſed aptitudo ſe tenet ex parte vl'ium, actus autem ex parte ſingularium, cum actus, & operationes ſint ſingularium & ſuppoſitorū, ideo dum verbū ſignās actum ponit in definitione debet capi vt dicit aptitudinem tm̄ ideo in præſenti definitioni hoc verbum prædicatur, dicit aptitudinē ad prædicandum, & non actum.

Quarto ſciēdum, ꝙ genus, & ſpecies diuerſimode multiplicantur, & diuidun tur genus. n. diuiditur diuiſione formalis. ſ. per differentias formales, formaliter contrahentes eſſentiā gn̄is ad diuerſas ſpecies, rōne cuius genus prædicatur de differentib ſpēm, ſed ſpēs diuiditur ſo lum diuiſione materiali, p hoc & ipſa ac D cipitur in materia diuiſa p diuerſas partes, i quas ipſa multiplicatur ſm eſſe. &, qa talis diuiſio materialis cauſat diuerſa indiuidua dr̄ia numero. ideo ſpēs prædicatur de differentib. numero. &, qa ipſa dicit totā eſſentiā cōpletam illorum indiuiduorum per modum ſubſtantiæ, ideo prædicatur de ipſis in quid. & per hoc patet intellectus definitionis ſpeciei.

Arg. Sed contra prædicta primo arguitur. Nullū ens cōpletum hēt eſſe in pluribus cum ens in alio ſit imperfectum, & non per ſe exiſtens, ſed ſpēs eſt ens cōpletū. & pfectū ſicut genus eſt imperfectum, ergo ſpēs non hēt eſſe in plurib nec prædicari de multis. Scd̄o ſic. Oē prædicabi- B le dicit totū eſſe ſui ſubijcibilis, ſpecies non dicit totū eſſe indiuiduorum, quia indiuiduum vltra ſpeciem addit materiā ſignatā accidentib. q̄ ſpecies non includit. ergo ſpecies non prædicatur de indiuiduis differentibus numero. Tertio De hoc p Philoſoph. & Doct. 1. Poſte. t. 20. & 7. Topi & in 2. de aīa per Doct. ſic. Indiuiduum nō hēt quiditatem, nec definitionem, ergo ſpecies non dicit qditatem indiuiduorum, & per conſequens non prædicatur in quid de differentibus numero. Quarto ſic. Genus prædicatur in quid de differentibus numero, vt aīal de Socr. & Brunello. ergo iſta definitio conuenit generi, nec valet dicere, quòd genus prædicatur de differentib numero ſolum mediāte, qa prædicatur immediate de differentib. qa diuerſę ſpecies in F genere ſubſtantiæ differunt numero. igitur genus immediate prædicatur de differentib. numero. Quinto ſic. Materia p̄dicatur in quid de hac materia & illa q̄ differunt numero, & tn̄ non eſt ſpecies, cum non ſit forma totius. ergo iſta definitio conuenit alijs a definito.

Ad argum. Ad primum dicitur, quòd licet ſpecies ſit ens cōpletum perfectione eſſentiali, & formali, non tn̄ eſt perfectum perfectione ſuppoſiti. ideo non eſt per ſe ſubſiſtens, ſed bene pōt eſſe in multis, ſicut ſuperius in ſuo inferiori, licet non ſit in alio, vt accidens in ſubiecto, quod eſt ſimpliciter imperfectum.

Ad

A Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet ſpecies non dicat totum eſſe materiale, & proprium indiuidui, quia indiuiduum vltra ſpēm addit materiam, vel ſm aliquos ſignificationem materiæ, tñ ipſa dicit totum eſſe ſpecificum ſuorum indiuiduorum qđ ſufficit ad prædicandum de ipſis Ad tertium dř, quod indiuiduum dupliciter conſyderatur. Vno modo vt eſt res particularis, terminans fluxum naturæ cōis, & illo modo bene habet eſſentiam, & quidditatem. Alio modo conſideratur ſub ratione diſcreti, vt includit accidentia indiuiduantia, & hoc modo nō habet eſſentiam, niſi per ſuas partes, q̃a
B includit eſſentias de diuerſis prædicamētis. nec iſto modo ſpecies prædicatur in quid de indiuiduis, ſed primo modo. Ad quartum dř, quòd licet genus mediate prædicetur in quid de differentibus numero, non tñ immediate ſicut intelligitur de ſpecie, & licet diuerſæ ſpecies ſub ſtantiæ per ſe, & primo differant numero. ſ. numeroſitate eſſentiæ, & non tamē numeroſitate ſuppoſiti, de qua ſolū hic intelligitur. Ad quintum dicitur, quòd licet materia prædicetur in quid de differentib. numero ſecundum modum, non tamen ſecundum rem, quia ipſa non eſt forma dicens eſſe huius materiæ vel illius, niſi ſecundū tm̃, & illo modo poteſt dici ſpecies Logica ſecundum modum eo modo, quo prædicatur in quid de dif-
C ferentibus numero.

Prædica tur ſpēs de differentibus numero natura cōplere, & ſic excludunt oēs obiectiones.

Species alia deſcriptio ponitur ſubalternaque ac ſpecialiſſima quid nam ſint declaratur.

Definitur etiā ſic ſpecies eſt, quæ ponitur ſub aſſignato genere, & de qua genus in eo quod quid ſit prædicatur, & diuiditur in ſpeciem ſpecialiſſimam, & ſpeciem ſubalternam. Species ſpecialiſſima eſt, quæ cum ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus, vt homo equus, & cōſimilia vel ſic ſpecies ſpecialiſſima eſt, ſub qua non eſt alia inferior ſpecies. Species ſubalterna eſt, quæ cum ſit ſpecies, poteſt eſſe genus vt animal. vnde quæcunque D ſunt inter genus generaliſſimum, & ſpeciem ſpecialiſſimam, poſſunt eſſe genera & ſpecies, ad aliud quidē, & ad aliud ſumpta ſunt enim genera, reſpectu inferiorum. ſpecies vero reſpectu ſuperiorū, ſicut patebit in arbore Porphyriana.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem ſpeciei in ratione prædicabilis & per reſpectum ad ſuā inferiora, ſecundum quē dicitur uniuerſalis, hic conſequenter definit ipſam ſub ratione ſpeciei, & per reſpectum ad ſua ſuperiora, ſecundū quē dicitur ſpecie, dicens, quòd ipſa alter ſic definitur. Species eſt, quæ ponitur ſub E aſſignato genere, & de qua genus in eo quod quid prædicatur, & debet intelligi quod ponitur directe, & ſub genere, & non lateraliter, ſicut differentia, & etiā ponitur immediate, & non mediante alio ſicut indiuiduum, & cōuenit iſta definitio tam ſpeciei ſpecialiſſimæ, quam ſubalternæ, quælibet enim illarum ponitur ſub aſſignato genere. ideo ipſa eſt communior præcedente.

Primo ſciendum, quòd ſpecies ſub genere ponitur poſitione formali, & ordine vel poſitione participationis, cuius ratio eſt, quia ſpecies ponitur ſub genere, eo quòd eſt minus, & magis determinata, quam genus, ſed quòd ſit magis determinata, habet a dřia formali quæ contrahit formaliter, & determinat genus F ad ſpeciem, ideo ſpecies ponitur ſub genere poſitione formali, & ēt ordine participationis: quia participare eſt rōnem participati in ſe capere ſeu ſuſcipere, ſpecies autē in ſe ſuſcipit generis rationem quaſi eius definitionē. Vnde patet quod ſpēs aliter ponitur ſub gñe quam indiuiduum, quia indiuiduum ponit̄ mediāte ſpecie ſub gñe; & ſub ſpecie ponitur poſitione materiali tm̃, indiuiduum. n. contrahit formam gñis vel ſpeciei per materiam ſolum q̃ eſt principiū indiuiduationis: & reddit formam incommunicabilē, per q̃ efficitur minus cōmunis, & per talem determinationem indiuiduū po-

A nitur ſub genere, uel ſpecie, ratione cuius indiuiduũ vagum generis, vel aliqđ animal, reſpectum animalis, nõ ponitur ſub aliqua parte determinata poteſtatis generis ſed indifferenter contrahit genus ad indiuiduum cuiuslibet ſpeciei.

Indiuiduũ vagum, generis ad omnes ſpecies eius atti net.

Scđo ſciendũ, ꝙ ſpẽs actu, & intellectu includit eſſentiã generis, & ideo ipſa non põt poni indifferenter ſub diuerſis generib ſed ſolũ ſub illo determinatio genere, cuius habet eſſentiã, & ideo poni dicitur ſub aſſignato genere. i. ſub ſuo genere determinato, cuius habet eſſentiam, & de ea genus prædicatur in quid, eo quod dicit totam eius eſſentiã per modum ſubſtantiæ, licet ſub eſſe cõ B fuſo, vt prius dictum: & per hoc patet intellectus huius definitionis.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſpẽs diuiditur per ſpẽm ſpecialiſſimam, & ſubalternam cuius rõ eſt quia oĩs ſpecies eſt determinata per dĩam per quã conſtituitur. vel ergo eſt totaliter determinata per dĩam, & ſic eſt ſpecialiſſima, vel adhuc eſt determinabilis, & diuiſibilis per differentias oppoſitas, & ſic eſt ſubalterna. Rõ eſt, quia ratio ſpeciei ſumiť ab hoc quod eſt ſpecificate poteſtatem, & cõfuſionẽ gñis per ſimilitudinẽ ac ſpẽm in cuiulib. quæ ſpecificat ipſum corpus, ſed in ſpecie ſpecialiſſima genus verius determinať, & ſpecificatur, quã in ſubalterna cũ C in ſubalterna genus adhuc ſit determinabile per differẽtiam, & in ſpecies ſpecialiſſima eſt totaliter determinatum.

Quarto ſciendũ, & ſpẽs ſpecialiſſima eſt, quæ, cum ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus, vnde ipſa reſpectu ſui generis dicitur ſpẽs, ſed inquantum eſt totaliter determinata per differentiã & non amplius diuiſibilis eſt per differentias, dicitur ſpecialiſſima, quia non eſt diuiſibilis formaliter, ideo non põt eſſe genus. rõ dr̃ ꝙ eſt ſub qua non eſt alia inferior ſpecies. Sed ſpecies ſubalterna eſt, quæ cũ ſi ſpẽs, põt eſſe genus. ipſa. n. eſt ſpecies reſpectu ſuorũ ſuperiorum, & genus reſpectu ſuorũ inferiorum; quia poteſt diuidi per differentias formales, quarum quælibet conſtituit ſpeciem ſub ſe, ideo poteſt eſſe genus reſpectu illarũ ſpecierum, & hoc modo omnia intermedia inter genus generaliſſimum, & ſpeciẽ ſpecialiſſimam dicũtur genera reſpectu inferiorum: & ſpecies reſpectu ſuperiorum, & per hoc patet diuiſio ſpeciei, & definitiones membrorum eius. D

Sed cõtra pdicta arguiť primo. Magis cõe nõ poniť ſub minus cõi, ſed ſpecies cõior eſt quã genus, q a plures ſunt ſpecies, q̃ gña, ergo ſpẽs de pluri b. dr̃ quam genus, & p cõſequens nõ poniť ſub gñe. Scđo ſic. Idẽ non eſt definiens, & definitum reſpectu eiuſdem, cum idem non ſit notius, & minus notum reſpectu eiuſdẽ, ſed genus prius definitum eſt p ſpeciẽ, ergo ſpecies hic male definitur per genus. Tertio ſic. Indiuiduum vagum generis immediate ponitur ſub aſſignato gñe, vt aliquod aĩal immediate poniť ſub aĩali, & tñ non eſt ſpẽs. ergo iſta definitio nõ conuenit ſoli definito. Quarto ſic Homo eſt ſpẽs ſpecialiſſima, & tñ eſt genus viri, & mulieris, cũ vir, & mulier ſpẽ & formaliter differant. ergo ſpecialiſſima bene poteſt eſſe genus Quinto ſic. Nullum genus habet aliquã dĩam in actu, ſed in potẽtia ſolum ſed omnis ſpecies ſubalterna habet vnam differentiã in actu igitur non poteſt eſſe genus. Argum. E

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ ſi ſpẽs capiatur pro intentione, ſpeciei, ſic eſt cõior, quã genus ſed ſi capiatur pro re ſubiecta intentioni, pro quo hic definitur, non eſt cõior gñe, ſed magis determinata, ideo ponitur ſub gñe. Ad ſm dr̃, ꝙ in abſolutis, ideo non põt eſſe definiens, & definitum, ſed bene in relatiuis, ſeu reſpectiuis, vnũ definitur per alterũ, & econuerſo, modo genus, & ſpẽs relatiue dñr. vnde in relatiuis, idẽ põt eſſe magis & minus notum reſpũ eiuſdem ſm diuerſas rationes. Relatiua. n. conſyderantur tripliciter, vno modo ſecundũ ſubiecta vel fundamenta relationum, & ſic vnum eſt notius altero, & non econuerſo. Secundo modo inquantum in vtroque eſt vna ſpecies relationis, & ſic ſunt Solutio. F

Relatiua iuxta diuerſũ modum ad reliquũ per reliquũ definiri.

ſimul

A ſimul natura, & ſic ambas, vt nota æqualiter. Tertio mô, inquantum vnũ terminat dependentium alterius & ſic vnum eſt magis notũ, & minus notum altero, inq̃tum.n. eſt terminans eſt magis notũ inquantum vero ad aliud terminatur eſt minus notum, & hoc modo relatiua per ſe inuicem differenter definiuntur. Ad tertium dr̃, ꝙ licet indiuiduum vagum generis immediate ponatur ſub genere, poſitione materiali, non tñ poſitione formali, de qua eſt hic ad propoſitum. Ad quartum dr̃, quòd vir & mulier non differunt ſpecie ſubſtantiali quare hõ non eſt genus eorum; ſed ſpecie accidentali ſolum per naturalẽ potentiã, & naturalẽ impotentiam, quæ ſunt qualitatis.

B Ad quintum dicitur, ꝙ ſi genus cõparetur ad ſuas drĩas, per quas diuiditur, & inquantum eſt genus, nullam habet in actu ſe, ſed ſi cõparetur ad drĩas ſuis ſuperioris, hẽt vnam in actu, ſed hoc ſibi non conuenit inquantum eſt genus, ſed inquantum eſt ſpecies ſui ſuperioris.

Prædicamentalis coordinatio.

Vt autem hoc ſit magis planum ſumatur exemplum in vno prædicamento, vt ſubſtantiæ eſt genus primum hac autem eſt corpus, ſub corpore corpus animatũ, ſub quo animal, ſub animali animal rationale, ſub quo homo, ſub homine ſunt indiuidua, vt Socrates, Plato, & C Cicero.

Poſtquam Auctor præmiſit definitiones ſpeciei ſpecialiſſimæ, & etiã ſubalternæ, & prius poſuerat definitionis generaliſſimi, & ſubalterni, hic conſequenter declarat omnia prædicta per exẽpla ponendo coordinationem prædicamentalem vnius prædicamenti.ſ. prędicamenti ſubſtantiæ quod eſt cæteris nobis notius dicens, quòd in tali coordinatione eſt vnum genus, quod eſt ſubſtantia, qđ diuiditur per has differentias corporeũ, conſtituitur corpus, quod diuiditur per animatum, & inanimatum, ſub quo eſt corpus animatum.ſ. ſub quo eſt animal, D ſub animali animal rationale, ſub quo eſt homo, ſub hõie ſolũ ſunt indiuidua.

Primo ſciendum, ꝙ hæc coordinatio, ad ſimilitudinem arboris naturalis, vocatur, quædam arbor, quia ſicut in arbore naturalis ſunt truncus, rami, & radices, ita per ſimilitudinem in iſta coordinatione, vnde recta linea, in qua ſunt generaliſſima, & ſpecialiſſima ſe habet ſicut truncus in arbore directe protenſus. Drĩæ vero laterales ſunt ſicut rami lateraliter in arbore protenſi, & quantum ad eſſentiæ genus generaliſſimum ſe habet per modum radicis, quia ſicut in arbore tota egreditur, & ẽt tota virtus eius a radice, ſic etiã in generaliſſimo primo continetur totum eſſe eſſentiæ ſuorum inferiorum, vnde tale eſſe primo conuenit vniuerſalib. & per vſ ia ſingularibus, & q̃tum ad eſſe exiſtentię radix ponitur in indiuiduis, quia illud eſſe primò conuenit indiuiduis, & per ipſa vniuerſalibus quæ non exiſtunt niſi in indiuiduis. E

Coordinatio pdicamẽtalis ad naturalẽ ſimilatur arborem.

Secundo ſciendum, quod in iſta coordinatione eſt tantum vnum genus generaliſſimum.ſ. ſubſtantia, ſed ſunt plura ſpecialiſſima. Cuius ratio eſt, quia procedendo a generaliſſimo ad ſpecialiſſima fit proceſſus per diuiſionẽ vnius in multa; ideo ſub generaliſſimo plura ſpecialiſſima continentur, & procedendo a ſpecialiſſimis ad generaliſſimum procedit a multitudine per collectionem in vnitatem, & licet in hoc prædicamẽto ſint plura ſpecialiſſima, tamen gratia exẽpli hic ſolum ponit vnum.ſ. hõ vnde intermedia inter hominem, & ſubſtantiam dicũtur ſubalterna, & dñr intermedia non p abnegationem, qa de ipſis non pñt negari ſua ſuperiora, ſed p participationẽ, quia participant rationes accidentales extremorum: quia generaliſſimum eſt ſupra tantum, & ſpecialiſſimum ſolum ponitur ſub poſitione formali, & ſubalterna ponuntur ſub & ſupra. F

Tertio ſciẽdum, ꝙ in linea recta prædicamentali hæc tria ponuntur, ſ. genus quod dicit quid, ſpecies, quæ dicit aliquid,

A quid, indiuiduũ, quod dicit hoc aliquid. & licet indiuidua qnque literaliter ponantur ſub ſpecie, tñ non eſt ad denotãdum, quod non ſint in recta linea ꝓdica mentali, ſed ad denotandum, quo ſpecies diuiditur per plura indiuidua, ipſa tñ non ponũtur in recta linea ꝓdicamentali poſitione formali, ſed materiali ſolũ, qa per materiã ſub ſpecie ponuntur. ideo quantum ad poſitionem formalẽ, generaliſſimũ, & ſpecialiſſimũ extrema dicuntur. ideo ꝓcedẽdo a generaliſſimo ſit ſtatus in ſpecialiſſimi ſm poſitionẽ formalem, & hoc eſt quod dicit Porphyrius, a generaliſſimo ad ſpecialiſſima deſcendentem iubet Plato quieſcere.

B Quarto ſciẽdum, quod in hac arbore differentiæ ſiniſtri lateris deſignant poſitiuæ, aliæ uero priuatiuæ. Ratio, eſt qa differentiæ ſiniſtri lateris ſunt nobis notiores, ideo ſunt ſibi noĩa poſitiua impoſita, aliæ uero ſunt minus notæ. ideo propter penuriã uocum ſignificãtur per nomina priuatiua dicentia priuationẽ differẽtiarũ ſiniſtri lateris, licet illæ drĩæ ſignificentur priuatiue. tñ dñt veras differentias poſitiuas q̃ conſtituunt ſpecies ſub genere ſubſtantię. Ex quibus oĩbus patet intellectus huius coordinationis.

Cur differentię ſiniſtri lateris poſitiuę dextri ſint priuatiuæ.

Argum. Sed contra prædicta primo arguitur. Subſtantia non prædicatur uno noĩe, & una ratione de ſubſtantijs corporeis, &

C incorporeis, ergo non prædicatur uniuoce. Antecedens patet, quia ſubſtantia non dicit aliquid unum reale, quod ſit commune ad illas differentias, ergo non habet unam definitione, cum unitas definitionis præſupponat unitatem definiti. Secundo ſic, nulla materia totius compoſiti eſt genus, ſed corpus eſt materia in corpore animato cuius anima eſt forma, igitur corpus hic male ponitur vt genus Tertio ſic. Nullum complexum per ſe, & directe ponitur in prædicamento, corpus animatum eſt quid complexum. ergo male hic ponitur ut genus indirecta linea. Quarto ſic. Omne corpus eſt ſenſibile cum omne corpus poſſit uideri, ergo nullum corpus eſt inſenſibile, igitur male diuiditur corpus animarum per ſenſibile, & inſenſibile. Quinto ſic. Animal rationale conuertitur cum hoĩe cum ſit propria definitio hoĩs, ergo non eſt genus hominis. & per conſequens male ſupra ipſum ordinatur vt genus. D

Solutio. Argumenta Ad primum dicitur, ꝙ licet ſubſtantia in communi non dicat aliquid vnum in numero vel ſpecie, tamen dicit aliquod vnum vnitate generis, quæ eſt conuenientia plurium ſpecierum inæqualiter vno gradu perfectionis communis, vnde ſubſtantiæ corporeæ, & incorporeę æqualiter in uno gradu conueniunt, ꝙ ſunt per ſe ſubſiſtentes, & non in ſubiecto. Ad ſecundum dicitur, quod corpus dupl'r capitur vno E modo vt eſt pars corporis animati materialis, & ſic non ponitur vt genus, alio modo, vt dicit formam totius, quæ reſultat ex vnione formæ cum materia, per q̃ ſubſtantia eſt apta nata ſuſcipere tres dimenſiones, & hoc modo non eſt pars corporis animati, ſed forma totius, & ſic ponitur eſſe genus.

Ad tertiũ dicitur, qđ corpus aĩatum, ſecundum vocem & ſignificatum propinquum ſibi, qđ eſt conceptus corporis & aĩæ, eſt quoddam incomplexum. ſed tamen eius ſignificatum remotũ, ſ. vinũ, quod hæc circumloquuntur, eſt incõplexum, & hoc modo ponitur genus.

F Ad quartum dicitur, quod ſi capiatur ſenſibile prout eſt aptum natum ſentiri, omne corpus eſt ſenſibile, ſed ſi capitur actiue; vt tantum valet ſicut aptum natũ ſentire, ſic ſolum animal eſt ſenſibile.

Ad quintum dicitur, quòd ſecundum rei veritatem animal rationale non eſt genus homini, ſed conuertitur cum homine. & hic ſolum ponitur ſupra hominem ad declarandum opinionem Porphyrij, qui in ſequendo opinionẽ Stoicorum, qui ponebant animal rationale diuidi per homines, & Deos, poſuit animal rationale ſuperius ad hominem hoc tamen eſt erroneum, quod animal rationale ſic diuidatur. ideo non eſt tenendum.

Quid

A ## Quid indiuiduum ſit.

Indiuiduum autem eſt quod de uno ſolo prædicatur ut Socrates.

Poſtquam auctor determinauit de ſpecie, hic conſequenter determinat de indiuiduo, eo quod in definitione ſpeciei dicitur quod ipſa prædicatur de differentibus numero, quam ſunt indiuidua & incoordinatione prædicamentali prius poſita dicitur, quod ſub ſpecie ſpecialiſſimo ponuntur indiuidua. Ideo hic definitur indiuiduum vnde indiuiduum eſt quod prædicatur de vno ſolo, vbi ponit quod prædicatur, loco generis, & capiat hoc p̄dicat cōmuniter vt ſe
B extēdit ad p̄dicabile ꝓprie ſūptū, & communiter, deinde ponit de vno ſolo, ad differentiam prædicabilis proprie ſumpti.

Primo ſciendum, quod res particularis, vt Socra. dupliciter conſyderatur, vno modo ſecundo ſe, & abſolute, & ſic ſignificatur nomina primæ intentionis, vt nomine Socratis. vel Platonis, alio modo inquantum eſt incommunicabilis, & habet negationem communitatis reſpectu plurimum indiuiduorū, & ſic ſignificatur hoc nomine ſecundæ intentionis, quod eſt indiniduum, vn̄ indiuiduū in ſua ſignificatione duo repræſentat. Primum eſt iſta res particularis, quā materialr importat. Secundū eſt intētio incōicabilis, quā formaliter importat, &
C a qua imponit, quādoque tamē ſumitur indiuiduū pro illo nomine ſecūdæ intentionis indiuiduū quandoque vero ꝓ ſub ſignificato, quod eſt res particularis ſub eſſe cōmunicabili, & pro tali ſignificato hic definitur, & non pro ipſa voce.

Duplex indiuiduū, vagū. & ſi. Secūdo ſciedū, ꝙ duplex eſt idiuiduū .ſ. indiuiduū vagū, qđ importat naturā cōtractā, ad indeterminatū ſuppoſitū, vt aliquis hō & dr̄ vagū, ideſt indeterminatum quo ad nos. licet ſit determinatum ſecundum rem, cum ſit vnum eius in numero. Aliud eſt indiuiduum determinatum qđ importat naturam contractam ad determinatum ſuppoſitum, quo ad nos Et iſtud eſt quadruplex, quia aliud eſt determinatū noīatione, quod ſignificatur proprio nomine ſibi impoſito, ut D
Socrates. Aliud eſt determinatum determinatione, quæ fit per terminum cōem cum pronomine demonſtratio, vt iſte homo. Aliud determinatum ex circumlocutione, quod ſignificatur, per circumlocutionem proprietatum indiuidui, vt dicendo talis homo cum craſſo capite, lungo Naſo &c. quartum eſt determinatū ex ſuppoſitione, vt Socratis filius, vnde Socr. filius non eſt de ſe indiuiduum, cum poſſit ſunt pro multis, ſed ſolū ex illa ſuppoſitione, ꝙ Socra. habeat vniucum filium & cuilibet iſtorū conueni definitio prius poſita. E

Tertio ſciendum, ꝙ de ratione indiuidui eſt, ꝙ ſit incommunicabile multis, & per hoc differt ab vniuerſali, & ideo illud quod reddit formā incommunicabilem quæ de ſe eſt cōmunicabilis, eſt principiū indiuiduationis, ſed materia q̄ de ſe eſt hęc, & cōicabilis reddit formam in ea receptā incōicabilē. ideo materia eſt principium indiuiduationis, & ideo ratione ipſius habet indiuiduum, quod prædicetur de vno ſolo, & ꝙ non poſſit conuenire multis, vnde patet ꝙ ſpecies ſecundum ſe ſumpta non includit materiā cum materia ſit principium indiuiduationis, & ſic incōicabilis, licet in ſuis ſuppoſitis includat materiā & formā. iō indiuiduum vltra ſpeciem ſecundum ſe F
acceptam addit materiam.

Quarto ſciendum, ꝙ ſeptē ſunt proprietates vel accidentia indiuidui, quæ his verſibus notantur. Forma, figura, locus, nomen, ſtirps, patria, tps. Hęc ſeptē propria continet omnis, homo. Vnde in indiuiduum, cuius ſunt hæc ꝓprietates. duplicitier conſyderatur. Vno modo quantum ad eſſe indiuidui, inquantū eſt ens incōicabile, & illo modo illæ proprietates, non ſunt aliquo modo principia indiuidui, ſed capiunt indiuidationem a ſubiecto ſuo. Alio modo conſyderatur quantum ad ratione diſcreti & ſic accidentia ſunt principia indiuidui quantū ad ſenſibilem diſcretionem, & quo ad Septem in quolibet reperiuntur in indiuiduo, q̄ rōnem eius cōplent.

nos

nos,quia dicitur diſcretũ quaſi diuerſis indiſcretũ.i. diuerſis accidentib. ab alio diſtinctũ.Ex quib.patet quõ capitur idi uiduum in pręſenti definitione,& quod modis capitur, & quid ſit principiũ indi uiduationis,& quomodo cõditionis indiuidui concurrunt ad ratione eius.

Argum. Sed contra prædicta primo arguitur. Vniuerſalium,tamen eſt definitio,& nõ ſingularium,primo Poſteriorum,ſed in diuiduum non eſt vniuerſale.igitur &c. Secundo ſic. A prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio vt dicitur in prædicamentis. ſed indiuiduum ſubſtantia eſt prima ſubſtantia.ergo indiuiduum non prędicatur. Tertio ſic. Indiuiduum, prædicatur de multis etiam vniuoce,vt dicendo Socr.eſt indiuiduum,Pla.eſt in
B diuiduum,igitur non prædicatur de vno ſolo. Quarto ſic Socr.prædicatur vniuoce de iſto Socr. & de alio, quia prædicatur vno nomine,& vna ratione de ipſis,quia eadem eſt definitio ipſius Socr. & alterius.ergo indiuiduum non prædi catur de vno ſolo. Quinto ſic:aliquis homo eſt indiuiduum, & tamen uniuoce prædicatur de iſto,homine de alijs.cum eadem rõne ſit iſte aliquis homo, & alij eiuſdem ſpeciei.ergo definitio eſt mala.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ ſic capitur indiuiduum, pro aliqua re ſubiecta intentioni eius, ſic non eſt vniuerſale,tamen ſi capiatur pro intẽtione cõi.ſub qua hic definitur eſt quoddã vniuerſale vniuerſalitate intentionis, licet non vniuerſalitate naturæ, & illud pro quo definitur eſt ſingulare, & indiuiduum. Ad ſecũdum dicitur quod a prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio directa,& ordinata tamen bene eſt prædicatio indirecta, quę non eſt ordinata ſecundum ordinem ſuperioris,& inferioris, vt quando Socr. prædicatur de ſeipſo. habet tamen in prædicato rationem formæ, & in ſubiecto rationem materiæ. Ad tertium dicitur, ꝙ indiuiduum, captum pro intentione communi, prædicatur de multis vniuoce vniuocatiõne intentione,tamen indiuiduum, capi tum pro re ſubiecta intentioni,pro qua datur definitio non prædicatur de multis. Ad quartum dicitur,quod licet iſte homo,& alius habeãt eandem definitio nem communem ſuæ ſpeciei.non tamẽ D
habent cum definitionem communem, vt conueniunt in nomine Socratis. ideo Socra.non prędicatur de ipſis ſecundũ vnam rationem. vnde in ſuis proprijs definitionibus ponuntur ſuę conditiones indiuiduantes, quę non poſſunt ſimul eſſe in diuerſis indiuiduis,ideo duo indiuidua nunquam habent eandem definitionem propriã. Ad quintum dicitur, & licet aliquis homo prædicatione ſpeciei,& ratione naturæ, contractæ prædicetur de multis.non tamen prædicatione indiuidui.ſ.quando conſyderatur ex parte ſigni contrahentis naturam, quod eſt materia, denotans principium indiuiduationis, quod eſt differens in diuerſis indiuiduis. Hæc autẽ omnia patent in figura ſequenti, quę dicitur arbor Porphyriana. vnde verſus.

Iſta tibi plana facit arbor Porphyriana.

C

Genus

Genus generaliſſimum.

Corporea. —	Subſtantia.	— Incorporea.
I	I	I
Aĩatum. —	Corpus.	— Inaĩatũ.
I	I	I
ſenſibile —	Corpus ani matũ	— Inſenſibile.
I	I	I
Rationale. —	animal.	— Irrationale.
I	I	I
mortale. —	animal rõnale.	— Immortale.
I	I	I
Sortes. —	homo.	— Plato.

De Differentia.

A DIfferentia dicitur tripliciter, communiter, proprie, & magis proprie. Communiter differentia eſt qua alterum differt ab altero, vel à ſeipſo ſeparabili accidente, vt Socrates ſedens differt a ſeipſo non ſedente vel ab alio. Proprie differentia eſt, qua alterum differt ab altero inſeparabili accidente, vt Socrates ſimus a Platone non ſimo, vnde accidens inſeparabile dicitur, vt ſimum vel aquilum. Magis proprie drĩa eſt, qua alterũ differt ab altero ſpecifica B drĩa. i. p ſpẽi drĩam, vt hõ differt ab equo per rationale, & hoc ultimo modo ſumitur hic differentia, & definitur.

Poſtq̃ determinatum eſt de ſcđo prędicabili. ſ. de ſpecie, hic conſequenter determinat de tertio. ſ. de Differentia. Ratio ordinis eſt, quia, licet differẽtia ſecundum naturam eius præcedat ſpeciẽ, vt principium conſtitutiuum ſpeciei, tamen

A tamen quantum ad rationem vniuerſalis,& prædicabilis ſpecies eſt prior,quia ſpecies dicit eſſentiã rei ſub modo ſubſtantiæ,ideo prædicatur in quid,differẽtia vero ſub modo accidentis. Ideo prædicatur in quale, quare ſecundum rationẽ prædicabilis ſpecies debet præcedere differẽtiam. Item ſpecies dicitur correlatiue ad genus, ſed vnum relatiuum cognoſcitur per aliud, & econuerſo, quia definiuntur per ſeinuicem. ideo ordine doctrinæ ſpecies præcedit differentiam, & debet poni immediate poſt genus.

Triplex dña. Primo ſciendum, quòd dña in communi eſt quoddam æquiuocum, ideo priuſquã definiatur diuiditur. Vnde triplex eſt dña. ſ. cõis, propria,& magis propria. Ratio eſt, quia oĩs differentia facit differre,& inde dicitur differens. Vel ergo facit differre eſſentialiter, & ſic eſt differentia magis propria, vel accidẽtaliter, & hoc eſt dupliciter vel facit differre per accidens ſeparabile, quod hẽt cauſam mutabilem in ſubiecto, & ſic eſt differentia cõis, vel per accidens inſeparabile,qđ habet cãm permanentem, & ſic eſt propria, & quia differre eſſentialiter perfectius eſt q̃ differre accidentaliter, & differre inſeparabili accidente eſt verius differre q̃ ſeparabili, ideo dña magis propria eſt verior dña quam aliæ, & propria quam communis.ideo in hac diuiſione, vltimo ponitur differentia magis propria,de qua fit conſequens determinatio,& primo ponitur communis tã quam remotior à vera differentia.

Cõis differentiæ ratio. Secũdo ſciendũ, ꝙ dña cõis eſt qua vnum differt ab alio ſeparabili accidente, & dicitur accidens ſeparabile quod non habet cauſam ſtantem, & permanẽtem,ſed variabilem in ſubiecto,quare faciliter ſeparatur a ſubiecto, ſicut cã quã inſequitur albedo vel color in Socrate, & tale accidens dicitur accidens inquãtum eſt in ſubiecto,& differentia inquãtum facit ſuum ſubiectum differre ab alijs quæ habent formam oppoſitum, & dicitur talis differentia communis, non quia cauſetur ab accidẽte communi, ſed quia primo dicta eſt ſecundum communiter loquentes,qui dicunt aliqua differre per quamcunque diuerſitatem accidẽtalem,quæ percipitur a ſenſu. D

Tertio ſciendum,quod differentia ꝓpria eſt qua vnum differt ab alio accidẽte inſeparabili,& dicitur inſeparabile accidens, quod habet cauſam permanentem,& ſtantem in ſubiecto,quæ non faciliter ſeparatur a ſubiecto. Et tale duplex eſt quia quoddam eſt inſeparabile priuatiue,quod licet non faciliter ſeparetur a ſubiecto,tamẽ poteſt aliquo modo ſeparari cum difficultate, ſicut albedo in cignis & continetur ſub prædicabilis accidentis. Aliud eſt inſeparabile E negatiue, quod nullo modo a ſubiecto realiter ſeparatur,ſicut eſt accidens proprium & de vtroque hic intelligitur, & quia vtrumque habet cauſam permanẽtem ſubiecto;ideo vtrumq. quodãmodo ſibi appropriatur; & inde vocatur differentia propria.

Dña magis propria. Quarto ſciendum, quòd differentia magis propria eſt qua vnum differt ab altero ſpecifica differentia, & eſt ſpecifica differentia, quæ conſtituit ſpẽm ſub aliquo genere, talis n. dat ſpeciei eſſe,& vnitatẽ, & diuerſitatẽ ab alijs,& dr̃ magis propria per reſpectum ad differentiam propriam, quia magis facit differre,quam propria, quæ facit differre,accidentaliter tantum Et differt magis propria,ab alijs tripliciter Primo, quia ipſa F facit aliud,& alteratũ ſimul differre eſsẽtialiter, & ex conſequenti accidentaliter,aliæ vero faciunt alteratum tantum. Secundo,quia differentia magis propria eſt per ſe differentia, aliæ vero per accidens. Tertio,quia communis, & ꝓpria ſuſcipiunt magis, & minus, hæc autem non,ſed conſiſtit indiuiſibili. Item communis differentia eſt ſeparabilis alia verò inſeparabiles, vnde ſola differentia magis propria eſt vnum prædicabile,ab alijs diſtinctum, aliæ vero continentur ſub proprio, & accidente, a quibus cauſantur.

Sed contra prædicta primo arguit. Socra.

A cra. & Plato differũt eſſentialiter, & non per aliquam iſtarum differentiarum, & quia non differunt accidente ſeparabili, nec inſeparabili, nec etiam dña ſpecifica, ergo non ſufficienter ponuntur acceptiones differentiæ. Secundo ſic. Differentia cõis eſt id quod diuiditur in iſta diuiſione, ergo male ponitur membrum diuiſionis. Tertio ſic. Illud, quod facit cõuenire non facit differre, ſed accidens ſeparabile facit cõuenire, cum ſit quoddã cõe, in quo multa cõueniunt. igitur. Quarto ſic. Quia riſibile eſt dña ꝓpria, & tamen non eſt accidens inſeparabile, quia non continetur ſub accidente, ergo differentia propria quia male definitur.

B Quinto ſic. Sẽſibile eſt dña magis ꝓpria, & tñ nõ eſt dña ſpecifica, ſed generica, ergo dña magis ꝓpria non eſt qua vnũ differt ab alio differentia ſpecifica.

Solutio. Ad argum. Ad primum dr̃, quòd licet Socr. & Plat. eſſentialiter differant, hoc tñ fit originaliter per dñam materialem, & non formalem. hic aũt ſolum ponuntur acceptiones dñæ, quæ ſolum faciunt differre eſſentialiter per formam. Ad ſm dr̃, quod licet hæc dña, quæ hic diuiditur dicatur cõis ſecundum prædicationem, nõ tñ dr̃ cõis rõne vſus ipſius, eo quòd primo venit in vſum cõiter loquentium ſicut dña dr̃ cõis, quæ ponuntur membrũ huius diuiſionis. Ad tertium dicit, quòd

C licet accidens cõe ſit cã cõuenientiæ ſuorum ſubiectorum, quib. conuenit, tñ eſt cã differentiæ ſuorum ſubiectorum ab alijs, quæ hñt formam ſibi oppoſitã. Idem enim reſpectu diuerſorum bene facit cõuenire, & differre. Ad quartum dicitur, quòd riſibile non eſt accidens inſeparabile, contentũ ſub accidente cõi: tamen, ſi accidens inſeparabile capiatur generaliter per oĩ accidente, quod non ſeparat a ſuo ſubiecto, ſicut capitur in propoſito, riſibile bene eſt accidens inſeparabile. Ad quintum dr̃, quòd ſenſibile nõ eſt differentia ſpecifica conſtituens ſpeciem ſpãliſſimam, tñ eſt differentia ſpecifica conſtituens ſpeciem ſubalternam. ideo capiendo dñam ſpecificam cõiter, pro omni differentia conſtitutiua ſpeciei, ſicut hic capitur poteſt dici ſpecifica. D

Quid differentia.

Differẽtia eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo qđ quale, vt rationale prædicatur de homine, & de Dijs, quæ ſunt differentia ſpecie ſumus enim rationales nos, & Dij, vt vult Porphyrius, ſed mortale additũ nobis, ſeparat nos ab illis. Illud autem dicitur prædicari in quale, ad quod conuenienter reſpondetur ad interrogationẽ factam per quale. cum enim dicit qualis eſt homo, conuenienter reſpondetur rationale, & ideo rationale prædicatur de homine in quale. Cap. 4. Vſium circa finem. E

Poſtquam Auctor poſuit acceptiones differentiæ, vt eliceret membrum, quod faciebat ad propoſitum, ſ. differentiam magis propriã, hic conſequenter determinat de ipſa, ipſam primo ſic definiẽs. Differentia eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo qđ quale. In qua definitione ponitur quod prædicatur, loco generis, & de plurib. ad differentiam indiuidui, de differentib. ſpecie ponitur ad differentiam ſpeciei, & ꝓprij, quæ ſolum prædicantur de indiuiduis eiuſdem ſpeciei, & ponitur in eo quod quale, ad differentiam generis, & ſpeciei, quæ prædicantur in quid. & accidentis, & proprij, quę prædicantur in quale accidentale, & non in quale eſſentiale ſicut facit differentia. F

Primo ſciendum, quod ſicut genus dicit potentiã ſpeciei facit, ita dña dicit vltimum actum eius, & rõ eſt quia illud, quod facit differre ſpeciem ab omnibus alijs rebus, eſt vltimus actus ſpeciei, qa per ſe potentiale, & per actum communem ſpecies non differt ab alijs, ſed cum ipſis conuenit, ſed differentia dicit id, quod vna ſpecies differt ab alio, ergo differentia dicit vltimum actum ſpeciei. Talis autem actus conſideratur tripliciter, vno modo ſecundum ſe, & abſolute, & ſic ſignificatur per nomen primæ inten-

A intẽtioni, vt per rationale. ſcd'o modo, vt eſt communicabilis plurib. inferioritatibus, & ſic ſibi attribuitur intentio, & nomẽ vniuerſalis, tertio modo inquãtũ facit differre, & in qua eſt ab alijs, & ab illo reſpectu capit intẽtionẽ, & nomẽ differentiæ & differẽtia quantũ ad illud .ſ. materiale cui nomẽ attribuitur, dici vltimum actu ſpeciei, & quantũ ad ſuum formale, a quo imponitur, dicit reſpectũ differentiæ ad id a quo facit differre.

Differẽtia trib. mod cõſiderat.

Scd'o ſciendũ, quod hoc definitur dña pro re ſubiecta eius, vt ſtat ſub intentione vniuerſalis, & prædicabilis & nõ ſub ratione intẽtionis differentię. Ratio eſt, quia hic definitur, dña, vt habet reſpũ ad plura inferiora eius. ſ. ad plures ſpẽs B in quib. eſt, ſm talem reſpectum hẽt rationẽ vniuerſalis, & prædicabilis, ideo hic definitur ſub rõne pdicabilis, & non ſm illud reſpectum, quo facit differre a quo ſumitur rõ differentiæ, ideo hic nõ definitur differentia quãtum ad rationẽ intentionis dñæ. quare hic conueniẽtius dr̃, differentia, eſt quod prædicatur, quã differentia, eſt quæ prædicatur quia qđ prædicatur, dat intelligere prædicabile, quod eſt ſuum antecedens.

Tertio ſciẽdum, qđ differentia magis propria dupliciter capitur, vno modo C generalr̃, p quacunq. differentia conſtitutiua ſpẽi, ſiue ſpecialiſsimæ, ſiue ſubalternæ, & hoc modo nõ definitur hic qa hæc definitio nõ cõuenit differentiæ conuertibili cum ſpecie ſpecialiſsima alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro differentia generica, quæ conuertitur cum genere ſubalterno, & conſtituit ſpẽm ſubalternam. & hoc modo hic definitur, talis n. conſtituit ſpeciem ſubalternã, quæ diuiditur per plures ſpecies, ideo eſt cõmunis plurib. ſpecieb ſicut illa ſpecies, quam conſtituit. ideo prędicatur de plurib. ſpecieb. ẽt immediate quantum ad ſuũ modũ prędicandi de ipſis, ſ. in quale.

Qũo differentia pdicetur in quale.

Quarto ſciẽdũ, qđ illud dicitur prędicari in quale quod importat formam, ſiue eſſentiã per modũ qualitatis, ſed differentia importat ſpẽi eſſentiã per modũ qualitatis, quia per modũ qualificantis, & determinãtis genus ad ipſã ſpẽm. D ideo prædicatur in quale de ipſa ſpecie. Etiam conuenienter per dñam rñdetur ad quæſtionẽ factam per quale de ipſa ſpecie. ideo prędicatur de ſpecie in quale, non accidentale, ſed eſſentiale. Eſt.n. triplex quale. 1 quale generis, quod importat differentiã, quod non eſt quale ſimpliciter, quia differentia nõ aduenit generi poſt eſſe ſuũ completũ ſicut accidens aduenit ſubiecto, ſed dicit eãdẽ eſſentiam cum ipſo. ideo dicit quale eſſentiale, aliud eſt quale ſpeciei, qđ importat per propriũ, & eſt quale ſimpliciter. tertiũ eſt quale indiuiduorum, & eſt quale pure accidentale quod importãtur p accidens cõe, qđ eſt, ſimpliciter quale, qa aduenit rei poſt eſſe eius completum. E

Sed contra prædicto primo arguitur. Omne prædicabile dicit totum eſſe res, de qua pdicatur, ſed differentia nõ dicit totũ eſſe ſpeciei cum ſit tñ pars ſpẽi, & non dicat totum eſſe cõfuſum eius, quod importatur p genus: igitur ipſa non pdicat de ſpecie. Secundo ſic. Differentia ſolũ prædicatur de ſpecie, quam conſtituit, ſed vna dña vnã ſolã ſpeciem conſtituit igitur differentia prædicatur de vnica ſpecie, & non de plurib. Tertio ſic. F Rõnal. eſt differentia, & tñ nõ prædicatur de plurib. ſpecieb. qa cõuertitur cum homine, igitur definitio differentiæ non competit omni contento ſub definito.

Argu.

Quarto ſic. Illud, quod dicit quiditatem rei prædicatur in qd, ſed dña dicit quiditatem ſpeciei. qua ponitur in ſua definitione quidditatiua, igitur prædicatur in quid, & non in quale. Quinto ſic. Accidens commune prædicatur de plurib. ſpecieb. in quale, igitur iſta definitio competit alijs, a definito.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, qp licet dña non dicat totũ eſſe ſpẽi ſm oẽs modos eius, quia nõ dicit ipſũ per modum confuſi, tñ ipſa dicit totum eſſe eius ſm vnum modũ eſſendi. ſ. actuãtis, & determinantis, & quia ſolum dicit illud eſſe ſm vnum modũ eſſendi, ideo dicitur

Solutio.

pars

A pars ſpeciei non quantū ad eſſe,ſed quātum ad ſuos modos eſſendi. Ad ẜm dr̄,ꝙ dr̄ia generica ſolum primo cōſtituit vna ſpeciem ſubalternam,tñ ex conſequenti conſtituit ſpecies plures inferioris eius, de quibus prædicatur in quale. Ad tertiū dr̄, quòd rationale eſt differentia ſpecifica,& non generica, de qua ſolum datur iſta definitio. ideo non continetur ſub definito huius definitionis. & licet Auctor exemplificet de illa in textu, hic tñ eſt ſolum ad explicandū falſam opinionem eorum, qui poſuerūt aīal rationale cōe ad Deos,& ad hoies, & non ad oſtēdendum,quod aīal rōnale ſit in pluribus ſpeciebus. Exemplorum.n.non requirit veritas ſed ſufficit vt addiſcēs intelligat.

B Ad quartum dr̄, quod licet dr̄ia dicat quiditatem ſecundū rem,hoc tñ eſt ſub modo qualitatis, & quia a modo eſſendi,& non ab eſſentia ſecundum rem ſumitur modus prædicandi, ideo prædicatur in quale. Ad quintum dr̄, ꝙ licet accidens prædicetur in quale accidentale. non tñ prædicatur in quale eſſentiale,de quo in hac definitione ſolum intelligitur.

Alia differētia deſcriptio prout ſpeciei conſtitutiua eſt.

Aliter ſic definitur. Differētia eſt qua ſpecies abundat a genere,vt homo abun

C dat ab animali his differentijs, quæ ſunt rationale, mortale.

Poſtquam Auctor poſuit definitionē differentiæ ſub rōne prædicabilis & declarauit ipſam, hic conſequenter ponit aliam definitionem quę ſibi conuenit in quantum eſt conſtitutiua ſpeciei,quæ talis eſt. Dr̄ia eſt qua abundat ſpecies a genere; ſicut hō abundat ab aīali per rōnale. & primo loco huius definitionis intelligitur genus definiti,quod eſt forma, vel natura,per illud relatiuum,qua quia ſenſus eſt dr̄ia eſt qua,i. forma, qua ſpēs abundat a genere, & per totum reſiduū dr̄ia diſtinguitur ab omnibus alijs prædicabilibus, quia in nullo aliorum ſpecies abundat a genere eſſentialiter.

Primo ſciendum, quòd ẜm quinq; actus dr̄iæ, dr̄ia conſyderatur quinq; modus, & ſcd̄m hoc hēt diuerſas definitiones. Primo modo cōſyderatur vt eſt vna forma cōicabilis multis ſpeciebus, & p̄dicabilis de ipſis & ſic de ipſa datur prima definitio eius. ſecundo modo,vt eſt conſtitutiua ſpeciei, & actualiter includitur in ipſa datur præſens definitio. Tertio modo, vt facit differre ſolum ſpeciē, quam conſtituit ab alijs. & tunc ſic definitur. Differentia eſt qua differunt a ſingula.i.ſingulæ ſpecies alicuius generis. D Dr̄ia quinque modis capitur.

Quarto modo vt eſt diuiſiua gn̄is, & ex conſequentis ſpecierum, quæ ſunt in poteſtate generis & tunc definitur ſic. Dr̄ia eſt, quæ eſt apta nata diuidere genus,& ea quæ ſub gn̄e ſunt. Quinto modo, vt determinat genus ad eſſentiā ſpeciei.& hoc modo eſt pars eſſentialis ſpeciei, & ſecundum hunc actū ſic definit. Dr̄ia eſt quod cōducit genus ad eſſe rei, & eius quod eſt. eſſe rei pars eſt, & per hoc patet qūo ſecundum diuerſos modos eſſendi dr̄iæ ſunt eius plures definitiones,& qūo hæc ſecunda dr̄ia definitio aliter de ipſa datur quam prima. E

Secundo ſciendum,quod ſpēs actu,& intellectu includit dr̄iam cuius ratio eſt, quia ſpēs componitur eſſentialiter ex genere,& dr̄ia, ſicut ſtatua ex ære,& figura, ſed compoſitum actu includit cōponentia, ergo ſpecies actu includit differentiam,& ēt intellectu,quia impoſſibile,& intelligere ſpeciem non intelligendo definitionem, & eius eſſentiam, ſed in eſſentia ſpeciei eſt dr̄ia, ergo ipſa eſt de intellectu eius. Sed genus non includit ſuas differentias in actu quia cum illæ dr̄iæ ſint oppoſitæ, oppoſita ſimul, & actualiter eſſent in eodem, quod eſt impoſſibile,nec ēt includit eas ſecundū intellectum, quia genus ſecundum naturā eius præcedit ſuas dr̄ias modo poſterius non eſt de intellectu prioris. ideo dr̄iæ non ſunt de intellectu generis ſed genus pōt intelligi nō intelligendo dr̄ias eius. F

Tertio ſciendum, quòd illud dr̄ abundare, reſpectu alterius quod plus habet

A alio ſm actũ,& dr notanter ſm actũ, q̃a aliquid non dr abunde vltra aliquid, qđ ſecũm pontentia includit plura alio, ſicut homo pauper quãuis ſit in potientia ad habendũ plures diuitias q̃ habeat diues, non tamen dicitur abundantior diuite, quia illa potentia non eſt reducta ad actum. & quia ſpecies actu includit differentiam genus uero nullam includit actu, ideo ſpẽs dicitur abũdare a genere per differentiam, quamuis tñ genus plures differẽtias includit in ſua poteſtate.

Quid ſit abundare.

Quarto ſciendum, φ poteſtas generis eſt aptitudo eſſentia generis q̃ hẽt determinari per diuerſas differentias in diuerſas ſpecie. Eſſẽtia.n. generis eſt de ſe ĩdeterminata, & eſt de ſe in potẽtia ut determinetur ad diuerſas ſpẽs, ut natura animalis de ſe cõis, eſt, & indeterminata reſpectu ſuarũ ſpecierum, & cum hoc eſt in potentia ut determinetur ad hoĩem, vel equum per differentiam eius, & talis potentia, uel aptitudo per q̃ poteſt determinari uocatur poteſtas generis, & qñque uocatur ambitus, vel cõitas generis, q̃a eſt cõis reſpectu eſſentiæ generis ad oẽs ſpecies, qñque uero dicitur habitus confuſus differentiarũ generis, q̃a in tali aptitudine, cõfuſione, & potentia cõtinent oẽs differẽtię eius, q̃ poſtea diſtinctæ accipiũtur per intellectũ abſtrahentẽ illas differentias ab illo eſſe confuſo, & non differt talis poteſtas realiter ab eſſentia generis. ſed, ratione tantum, quia talis eſſentia eſt ens abſolutum, poteſtas uero reſpectiuum. Ex quib. patet iutellectus definitionis prius poſitæ.

Sed contra prędicta primo arguitur. Hæc definitio explicat differentiam, ut eſt cõſtitutiua ſpeciei, [in qua eſt, & prędens explicat differentiam, per reſpectum ad inferiora ſpeciei conſtitutæ per differentiam, ſed differentia prius reſpicit ſpeciem q̃ inferiora eius], ideo iſta diffinitio debet præcedere primam Secundo ſic Genus includit plures differentias, ſimul ſpecies uero unam tm̃, igitur ſpecies non abundat genere per differentiam. Tertio ſic. Differentia nihil addit realiter vltra genus. quia realiter in gñe continetur. igitur per differentiã ſpecies non abundat genere, antecedens patet, quia, ſi differentia aliquid adderet ultra genus, cum ſit in ſpecie eſſentialiter genus, nõ diceret totam eſſentiam ſpecie. Quarto ſic Illud, quod eſt ſeparatum a genere eſt ſeparatum ab oĩ ſpẽs eius, ſed differentia eſt ſeparata a genere cum ſit vltra naturã eius, ut habet quarto Topicorũ, iõ eſt ſeparata a ſpecie, & ſic ſpẽs non abundat a geuere per differentiam. Quinto ſic. Spẽs includit proprium, ſicut hõ riſibile, qđ tñ nõ includit genus. igiẗ ꝓpriũ eſt quo ſpẽs abũdat a genere. igiẗ definitio conuenit alijs a definitio.

Argu.

B

C

D

E

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, φ licet differentia prius reſpicit ſpeciem quam conſtituit, quam inferiora determinata illius ſpeciei, tamen non prius reſpicit ipſam ſpeciem, cum ſit forma communicabilis multis. quia, vt ipſa pręcedit naturaliter ſpeciem iu illo eſſe, eſt apta nata eſſe in multis, & dici de multis, licet non ſic reſpiciat determinata inferiora ideo prima definitio explicãs eam in eſſe prædicabilis cõuenienter pręponitur. Ad ſecundum dr φ licet genus includat plures differentias uirtualiter, & ſecũdum poteſtatem, non tamen in actu quare non dicitur abundare reſpectu ſpeciei. Ad tertium dicitur, qđ licet differentiam nihil addat realiter ultra genus ſecundum eſſentiã, addit tñ ſecundum determinationem aliquid, & ſecũdum modum eſſendi, quia genus dicit eſſentiam ſecundum eſſe indeterminatũ, differentia uero dicit eã per modum determinantis, & cauſat modum terminari in ipſa.

Solutio.

F

Ad quartum dicitur, quod licet illud quod ſeparatũ eſt uniuerſaliter, & ſecundum rem a genere ſit a ſpecie ſeparatum non tamen oportet de illo, quod eſt ſeparatum a genere ſecundum rationem tantum, & ſic dicitur differẽtiam eſſe extra genus, quia nõ includitur in eſſentia generis differentia, eo quòd differentia de ſuo formali ſignificato, ſolũ dicit ultimũ actum ſpeciei qui non includit eſſe

confu-

A cõfuſum generis. Ad quintum dicitur, ꝙ licet ſpecies includat proprium tanq̃ conſequens eſſentiam,& accidentaliter, non tamen includit ipſum eſſentialiter, ſicut includit differentiã.ideo ſolum abũdat eſſentialiter per differentiam.

Differentia diuiſiua,& conſtitu titiua eſſe dicitur.

Et ſciendum eſt, quòd eadem differentia eſt diuiſiua,& conſtitutiua. ſed diuiſiua generis,conſtitutiua vero ſpeciei, ut rationale diuidit animal cum differentia ſibi oppoſita,ſcilicet irrationale.dicimus enim animalium, aliud rationale, aliud irrationale, & iſtæ duæ differentiæ conſtituunt diuerſas ſpecies ſub ani-
B mali.omnis enim differentia ad ueniens generi conſtitutiua,ſeu ſpeciem, & ideo conſtitutiua, ſeu ſpecifica nominatur:mortale enim,aditum ſuper hoc genus, quod eſt animal,conſtituit hominem, & ob hoc dicit Boethus, quod ſola ſpecies definitur.Definitio enim conſiſtit ex genere, & differentia, ſed ſola ſpecies habent genus, & differentia, ergo ſola ſpecies definitur.

Poſtquam Auctor determinauit de differentia ponendo duas definitionis eius;hic conſequenter ponit vnũ notabile ipſius differentia dicens, quod eadem differentia põt dici diuiſiua,& conſtitutiua,diuiſiua generis.& conſtitutiua ſpẽi.
C cuius ratio eſt,quia ipſius differentię per ordinem ſunt tres actus.

Tres sũt driæ actus.

Primus eſt diuidere genus, unde denominatur diuiſiua. Secundus eſt conſtituere ſpẽm ſub genere,quod diuidit, vñ dicitur cõſtitutiua.Tertius eſt facere differre ſpẽm,q̃ conſtituit ab alijs, & inde dicitur differẽtia. Et quia vnũquodque denominatur a ſuo vltimo actu, qui eſt formalior alijs,ideo ipſa magis denominatur differentia ab hoc vltimo actu quã nominetur a præcedentibus.

Primo ſciendum,ꝙ genus dupliciter cõſyderatur. vno modo quantũ ad eſſentiã eius,quę eſt natura importat per genus & quia natura eſt forma ſimplex,iõ D
eſt indiuiſibilis,& tota contrahitur ad q̃libet ſpẽm eius ſicut tota eſſentia aĩalis eſt in hoĩe, & tota in equo. uariat tñ in diuerſis ſpẽb.eſſentialiter ſm eſſe formale, quod capit a differentijs, q̃ cõtrahunt genus ad diuerſas ſpẽs Scdo modo conſyderatur,quantum ad poteſtatem eius, q̃ eſt potẽtia ipſius eſſentiæ,q̃ põt contrahi per diuerſas drĩas in diuerſas ſpẽs, & q̃a hæc potentia importat plures reſpectus,& una differentia, aduenięns gñi, ſolũ cõtrahit ipſum ꝑ vnũ reſpectũ,quẽ hẽt ad vnã ſpeciem,& per aliũ contrahit ab alia drĩa, ideo genus ſm ſuã poteſtatẽ diuiditur per duas drĩas.ideo differen E
tia bene dicitur diuiſiua generis.

Secundo ſciendum,quod illud eſt conſtitutiuũ ſpeciei, quòd cõtrahit determinat genus ad eſſe determinatæ ſpeciei. Per hoc enim quòd genus ſpecificat in eſſe determinato, cauſat ſpẽs, ſed differentia contrahit genus ad determinatũ eſſe,& diſtinctum ſpeciei,ideo differentia cũ genere eſt conſtitutiua ſpeciei. In tali aũt conſtitutione, genus ſe hẽt per modũ materiæ, non tñ eſt vera materia ſpeciei,ſe ſolum ſm modum, quia ſicut materia eſt determinabilis per diuerſas formas,ſic ẽt genus dicit potentia formalẽ determinab.lem per diuerſas drĩas, differentia uero ſe habet per modũ for- F
mæ,vel actus,& ſpecies ſe hẽt ut totum compoſitum ex genere, & differentia ideo ut dicit Porphyrius, ſpecies componitũ genere, & differentia. ſicut ſtatua ex ære,& figura.Quare conuenienter differentia eſt conſtitutiua ſpẽi. ſ.in genere cauſæ formalis, & non in genere cauſæ efficiẽtis.Illud, n. quod effectiue cauſat, eſt extrinſecum conſtitutio. Ex prædictis patet,quod tota eſſentia ſpeciei completur per genus,& differentiã quorum utrunque eſt forma, & nõ materiã. ideo ſpecies ſm ſe accepta in ſua eſſentia, nõ includit materiam,ſed includit eam in eſſe phyſico,& in ſuis ſuppoſitis.

Cap. de ſpẽ te.3 & ibi p Doct.

Tertio ſciendũ,quòd duplex eſt compoſitio,quędam eſt compoſitio realis, q̃

A habet extrema realia diſtincta, vt cõpoſitio hois ex corpore, & aĩa, & ad talem compoſitionem duo requirũtur primo, ꝙ ſit entium realium, ſcđo, quod illa entia ſint realiter diſtincta. Alia eſt compoſitio rõnis, quæ eſt inter entia rationis, vel alicuius, in quo extrema ſola rõne diſtinguentur, exemplum primi, vt cõpoſitio chymeræ, & alterius imaginabilis exemplum ſecundi, vt cõpoſitio primæ cauſæ, & voluntatis eius. Et q̃a in cõpoſitione ſpeciei extrema non ſunt realiter diſtincta, q̃a genus, & diffe entia nõ ſũt realiter diſtincta, ſed ratione ſolum, & ſecundũ modum eſſendi, ideo compoſitio ſpeciei, ad genere, & differentia non eſt

B compoſitio realis, ſed rationis tantum.

Diuidĩt vnũqđque ĩ ea ex quib. cõponĩt Quarto ſciendum, ꝙ vnumquodq; diuiditur per ea quibus componitur. ſicut enĩ res cõponitur ex ſuis partibus, ita in ſuas partes diuiditur, & q̃a ſpecies cõponitur ex genere, & differentia, ideo reſoluitur p̃ genus, & dr̃iam, quod fit in definitione quiditatiua ſpeciei. ideo ex prædictis patet, quod ſola ſpecies definĩt definitione quiditatiua. Rõ eſt, q̃a talis definitio continet genus, & dr̃iam, quia dẽt explicare definitum a prima potentia q̃ eſt genus vſq. ad vltimũ actum, q̃ eſt differentia, ſed ſola ſpecies habet genus, & dr̃iam, quia genus gñaliſſimum non hẽt

C genus, nec ẽt dr̃iam, quia differentia ſuperior non eſt genus inferioris, nec etiã indiuiduum, habet genus, & differentiã, niſi ſolum mediante ſpecie, ſed ſola ſpecies habet genus, & differentiam. ideo ſola ſpecies definitur quiditatiuæ.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Diuidere, & cõſtituere ſunt actus diuerſi, & oppoſiti, igitur non pñt ſimul conuenire eidem, igitur eadem differentia non eſt diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei. Secundo ſic. Genus eſt indiuiſibile, igitur differentia non eſt diuiſiua generis. Nec valet dicere, quòd genus diuiſibile ſecundum ptãtem ſit, nam poteſtas & eſſentia gñis idem ſunt, igitur, cũ eſſentia generis ſit indiuiſibilis, ſic etiã erit ſua poteſtas. Tertio ſic. Idem non eſt diuiſiuũ, & conſtitutiuũ reſpectu eiuſdẽ, D ſed dr̃ia eſt diuiſiua generis, quia dr̃ia eſt apta nata diuidere genus & ea, quæ ſub eo ſunt. igitur ipſa non eſt conſtitutiua ſpeciei. Quarto ſic. Subſtantia eſt genus generaliſſimum, & tamen definitur definitione quiditatiua, dicendo ꝙ eſt ens per ſe, quia ibi explicatur eſſe ſubſtantiæ per ſuam eſſentiam, ergo non ſola ſpẽs definit definitione quiditatiua. Quinto ſic. Dr̃ia dicit totũ eſſe ſpeciei in actu, igitur in definitione ſpẽi præter dr̃iam non requiritur genus, cum dr̃ia ſufficienter notificet eſſe ſpeciei, igitur non oĩs definitio datur per genus, & differentiam.

Solutio Ad argum. Ad primum dicitur, ꝙ diuidere, & conſtituere comparata ad idem, E & ſm idem ſunt actus oppoſiti, tñ comparata ad diuerſa, non opponuntur igĩ eadem dr̃ia põt diuidere genus, & conſtituere ſpeciem. Ad ſecundum dr̃, quod licet genus ſit indiuiſibile ſecundum ſuã eſſentiam, eſt tñ diuiſibile ſecundum poteſtatem eius, & licet illa poteſtas non differat realiter ab eſſentia, diſtinguitur tñ ſecundum modum eſſendi, quia eſſentia eſt ens abſolutum, & Poteſtas reſpectiuum, ideo Poteſtas diuidi poteſt, eſſentia non diuiſa. Ad tertium dr̃, quòd licet differentia ſit diuiſiua verius ſpeciei ab alijs ſpeciebus per hoc quòd ſeparat, & facit eam differre ab alijs, tamen non F eſt diuiſiua ſpeciei per ſe, & ſecundum ſe, ſed cõſtitutiua. Ad quartum dr̃, quòd illa definitio ſubſtantiæ non eſt quiditatiua, ſed deſcriptiua tñ. quia ens, q̃d ibi ponitur nõ eſt cõius ſm rem quam ſubſtantia. ſed ſecundũ vocem tñ. & per ſe non eſt differentia formalis, q̃ contrahit ipſum ens. Ad quintum dicitur quòd licet differentia dicat tum eſſe ſpeciei implicite, & ſecundũ vnum modum eſſendi, non tñ explicite, & ſm oẽs modos eſſendi, quod tñ requiritur ad definitionẽ. Nam definitio explicat eſſe definiti ſecũdum eſſe potentiale, & actuale ſimul. Ideo in definitione non ſufficit differentia tantum, nec genus tantum, ſed requiritur genus, & differentia ſimul.

De

A De Proprio quarto prędicabili.

Propriū quatuor modis dicitur. Proprium quad upliciter dicitur. Vno .n. modo dr p. opriū quod ineſt alicui ſoli ſpeciei, ſed non ei indiuiduo, vt eſſe Medicum vel Grāmaticum conuenit ſoli homini, ſed non oī. Secundo mod o dr Proprium, quod ineſt oī, ſed non ſoli, vt eſſe bipedem ineſt oī homini, ſed non ſoli. Tertio modo dicitur Prop. iū, qđ ineſt oī & ſoli, ſed non ſemper vt caneſcere in eſt oi homini, & ſoli. ſed nō ſemper, quia ſolum in ſenectute. Quarto modo dicit Proprium, quod ineſt oī, & ſoli, & ſp, vt riſibile i ieſt omni homini & ſoli homini, & ſemper, nō ideo ꝙ actu ſéper rideat, ſed quod aptus natus eſt ad riden
B dū & hoc quarto modo dicitur propriū, vnum de quinque prædicabilibus.

Poſtq̄ Auctor determinauit de gñe, Specie, & Differentia quæ prædicantur eſſentialiter, hic determinat de alijs prędicabilib. q̄ prædicantur accidentaliter. Rō ordinis eſt quia illa, q̄ prædicātur eſſentialiter, cum dicāt eſſe eſſen iale rei, uerio i mō prædicātur q̄ illa, q̄ prędican tur accidētaliter. Primo dete minatur de proprio, q̄ de accidente pp d iplicem rōnem. Primo, quia Proprium fluit a principijs ſpēi, & conſequitur ſpēm, accidens uero a principijs indiuidui modo ſpēs
C eſt prior in iuiduo. Scđo, quia propriū ueriori modo prædicatur, quā accidens cum ꝑdicetur conuertibiliter. Accidens autem non conuertibiliter. ideo conuenienter proprium præcedit accidens.

Primo, ſciēdum, ꝙ Proprium. vt dr in textu, accipitur quadrupliciter primo modo Propriū eſt, quod ineſt alicui ſoli ſpēi, & non oī indiuiduo. cuius rō eſt; quia propriū primo mō conſequitur propria principia ſpeciei contingenter, & quia illa principia ſoli ſpeciei cōueniunt cum ſint propria principia, iō proprium fluens ab ipſis conuenit ſoli ſpeciei. ſed, quia fluit ab ipſis contingenter & non neceſſario, ideo non conuenit omni indiuiduo eius, ſicut eſſe Grammaticum

Vnde canicies hoibus.

fluit a proprijs principijs hominis me- D dia nte intellectu, & voluntate ſecundū, qđ intellectus per voluntatem ad ſtudiū applicatur. &, quia voluntas libere applicat intellectum, & non de neceſſitate, nec eodem modo inclinatur in omnibus hominibus, ideo eſſe Grammaticū fluit contingenter ab illis principijs, & non conuenit omni homini. & hoc capiendo eſſe Grammaticum, vt dicit actum & non aptitudinem quia ſi diceret aptitudinem, ſic conueniret omni homini.

Scđo ſciendū, ꝙ Proprium ſcđo modo ineſt oī, ſed nō ſoli. cuius rō eſt, q͂a tale proprium conſequitur cōia principia ſpeciei de neceſſitate. & quia illa principia conueniunt oī indiuiduo ſpeciei, & E non ſoli ſpeciei, cū ſint cōia plurib. ideo proprium conſequens ipſa de neceſſitate conuenit oī indiuiduo ſpeciei, ſed nō ſoli, ſicut eſſe bipedem conſequitur principia cōia hoīs, in quibus conuenit cum auibus in hoc .ſ. quòd in omnibus eſt forma requirens talem diſpōnem materiæ ad debite exercendū ſuas operationes .ſ. gradiendo cum duobus pedibus, ideo bipes conuenit omni homini & non ſoli. Et licet per accidens, quandoque homo non habeat duos pedes in actu, tamen ſecundum aptitudinem ſuæ ſpeciei quilibet naſcitur cum duobus pedibus.

Tertio ſciendum, ꝙ proprium tertio F modo ineſt omni, & ſoli, ſed non ſēper. cuius ratio eſt, quia tale propriū conſequitur ꝓpria principia ſpēi de neceſſitate, nō tamen ſub quacunque diſpoſitione, ſed ſub vna determinata ipſorū diſpoſitione. &, quia conſequitur neceſſario talia principia, quę conueniunt omni, & ſoli, ideo omni, & ſoli conuenit; ſed, q͂a ſolum conſequitur ea ſub vna determinata diſpoſitione, q̄ non ſemper conuenit, ideo tale Propriū non ſemper conuenit, vt caneſcere, conſequitur principia naturalia hoīs neceſſario, vt ſtāt ſub vna determinata diſpoſitione temporis. vnde canicies hominis cauſatur in ſenectute pp debilitatem caloris naturalis, qui non ſufficit digerere ſuperfluos hu-

A mores cerebri, vnde cauſatur putredo in cerebro, ex quo cauſatur albedo, & canities pilorum, & non cõuenit homini niſi in ſenectute, niſi per accidens in iuuentute nimis debilitetur calor naturalis. & licet in alijs animalibus generentur pili albi, tamen hoc non eſt ex putredine cerebri ſed humorum corporis, ideo nõ dicuntur caneſcere, ſed griſeſcere.

Quarto ſciendũ, ꝙ Proprium quarto modo ineſt omni, & ſoli, & ſp. cuius rõ eſt, quia tale Propriũ neceſſario cõſequitur propria principia ſpeciei intranſmutabiliter, & ſub quacunq; diſpõne. ideo ſicut illa propria principia conueniunt ſoli ſpeciei, & oĩ indiuiduo eius, & ſem-B per, ſic & proprium quarto modo. Et iſtorum modorũ ſufficientia iſto modo habetur. quia oẽ proprium fluit principijs ſpẽi, vel igitur fluit ab ipſis adæquate, vel non adæquate ſi primum eſt dupliciter, vel conſequitur tranſmutabil'r, & ſic eſt tertius modus, vel nõ tranſmutabil'r, & ſic eſt quartus modus, ſi non adæquate, hoc eſt dupliciter. vel principia ſpẽi excedũt ꝓpriũ, & ſic eſt primus modus; vel excedunt ab eo, & ſic eſt ſecundus modus. Et inter iſtos ꝓpriũ quarto modo eſt verius propriũ, & cõſequẽter alia, ſm ꝙ magis accedunt ad ipſum, & ſolum proprium quarto modo eſt prę-C dicabile ab alijs diſtinctum, alia continetur ſub Accidenti communi.

Argu. Sed prædicto primo arguitur. Philoſophus, qui ſufficiẽter enumerat modos proprij, ſolum ponit tres modos eius. ſ. Proprium quĩ proprium ad aliquid, & Proprium ſimpliciter, igitur male dr ꝙ Propriũ accipitur quadrupliciter. Secundo ſic. Species de neceſſitate conuenit oĩ indiuiduo eius igitur Propriũ primo modo omni indiuiduo ſpeciei conuenit. Tertio ſic. Eſſe bipedem eſt proprium ſecundo modo, & tamen conuenit ſoli homini, igitur male dicitur, ꝙ ꝓprium ſecundo modo ineſt oĩ, & nõ ſoli. Mino patet, quia bipes eſt vltima dĩa definitionis hominis, qua dr homo eſt animal greſſibile bipes, ſed vltima dĩa ſemper eſt conuertibilis cum definito, D igitur bipes ſoli homini conuenit.

Quarto ſic. Illud, quod ineſt omni cõuenit plurib. & nõ ſoli, igitur ſi Propriũ tertio modo conueniat omni, non poteſt conuenire ſoli. Quinto ſic. Illud quod ineſt, oĩ eſt cõe multis, cum multis conueniat, ſed Proprium quarto modo eſt cõmune, igitur non conuenit omni.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, quod Ariſt. 1. Topic. ſub Proprio ad aliquid comprehẽdit duos iſtorum modorum, ſ. primum, & ſm, quia vtrunque dr Proprium ſubiecto ſolum per reſpectum ad aliquid, vt eſſe bipedem eſt propriũ homini comparato ad equum, cui non cõuenit, ſed quia iſti duo modi diſtinguun- E tur abinuicem, vt dictum eſt, ideo hic bene ponuntur quatuor modi.

Ad ſm dr, ꝙ licet illud, quod conuenit neceſſario ſpeciei, & neceſſario cõueniat oĩ indiuiduo eius, non tñ oportet de illo, quod ineſt ſpeciei contingenter, & accidentaliter, ſicut eſt Proprium primo modo. Ad tertium dicitur, quòd licet in definitione quiditatiua, in qua ponitur propria dĩa ſub noĩe proprio, vltima differentia ſit conuertibilis cum definito, non tñ oportet de illa, vbi ponitur propria dĩa ſpẽi per circũlocutionem tñ. ſicut eſt in iſta, hõ eſt aĩal greſſibile bipes, F quia hæc duo. ſ. greſſibile, bipes, circumloquuntur proprium differentiam hominis, ſ. rationale, ideo non oportet, quod bipes conuertatur cum hoĩe. Ad quartũ dr, quòd licet aliud, ꝙ ineſt oĩ inſit pluribus indiuiduis, tamen non ineſt plurib. ſpeciebus ſed põt ineſſe vni ſoli, hic n. omni refertur ad indiuidua, & ſoli, ad ſpeciem Ad quintum dicitur, quòd licet proprium comparatum ad ſpeciem non dicatur commune, ſed proprium, tamen reſpectu indiuiduorum ſpeciei dicitur commune, & vniuerſale, ergo poteſt cõuenire omni, & ſoli.

Proprij, & definitionis definitio.

Et definitur ſic ab Ariſtot. Proprium eſt,

A eſt, quod ineſt omni, ſoli, & ſemper. & conuerſim prædicatur de re, & non indicat quid eſt eſſe rei, ut riſibile ineſt homini. Et non indicat quid eſt eſſe rei, ponitur in definitione proprij ad differentiā definitionis. definitio.n. conuerſim prædicatur de re, & indicat quid eſt eſſe rei ut ſubſtantia animata ſenſibilis cõuertitur cum animali, & indicat quid eſt eſſe eius, quia omnis definitio fit per ſubſtantialia, omne autem ſuperius eſt de eſſentia ſui inferioris. Definitio.n. ſic definit ab Ariſtotele. Definitio eſt oratiō, quid eſt eſſe rei ſignificans. Proprium autem non indicat quid eſt eſſe rei.

Quidnam definitio ſit 7. Topic. c. 4.

B Poſtquam Auctor diuiſit Propriū in quatuor modos, ut eliceret membrum de quo erat ſibi ad propoſitū. ſ. Propriū quarto modo, quod eſt unum prædicabile diſtinctum ab alijs, hic conſequenter ponit definitionem Proprij quarto modo dicens, proprium eſt, quod cõuerſim prædicatur de re, & non indicat quid eſt eſſe rei. hic autem ponitur, q prædicatur loco generis. ſ. prædicabile, deinde ponitur conuerſim, i. conuertibiliter, ad differentiam aliorum quatuor prædicabiliū, quorum nullum de ſuis ſubijcibilib. cõuertibiliter prædicat̄, & ponitur, & non indicat quid eſt eſſe rei ad drīam prædicati definitionis, qd̄ prædicatur eſſentialiter, & conuertibiliter. hæc.n. definitio proprij data eſt in 1. Topic. vbi Propriū C definitur, vt vnum de quatuor prædicatis, quæ ſunt genus definitio proprium, & accidens, ratione cuius ponitur illa particula p quam differt a definitione.

Propriū quonā mō ſpeciem ſequatur.

Primo ſciendum, q ſpecies dupliciter conſyderatur, vno modo in cõi, & ſecundum ſe, & ſic conſyderatur per modum vnius, & non multorum, & ſub tali rõne eam non conſequitur Proprium. alio modo conſyderatur per inclinationem eius ad materiam, & ad ſua indiuidua, & iſto modo proprium conſequitur ſpēm, & de ipſa p̄dicatur. Et quia ſpecies multiplicata, & diuiſa per ſua indiuidua non habet rationem vnius, ſed multorum, & Proprium de ipſa, hoc modo prędicatur, D ideo proprium immediatè prędicatur de multis, & ſic eſt vnum p̄dicabile & etiā hēt p[ro]pria ſubijcibilia formaliter diſtincta a ſubijcibilib. aliorū prædicabilium. vnde inferiora ſpēi cõſyderata reſpectu accidentium, q̄ conſequuntur ſpēm ſunt ſubijcibilia Proprij, & ſi conſyderentur quantum ad eſſe eſſentiale, quod habent a ſua ſpecie, ſunt ſubijcibilia ſpeciei vt Socr. & Plato, ſunt ſubijcibilia hoīs, & etiam riſibilis ſecundum diuerſa eſſe.

Riſus ac fletu in hoīe ortus.

Secūdo ſciēdū, q Propriū fluit, & cauſatur a p[ro]prijs ſpeciei, ſicut riſibile a proprijs principijs hoīs, per hoc n. q homo eſt rõnalis, & intellectiuus, ex cognitis principijs conſurgit in admirationem, E & ex admiratione fit inquiſitiuus veritatis, & per inquiſitionē inuentiuus. & per inuentionē apprehenſiuus delectabilis, vnde cauſatur in eo riſibilitas, vel ēt triſtabilis vn̄ ſibi prouenit flebilitas, q a p[ro]pria principia ſpeciei conueniunt huic p[ro]prio conuertibiliter ideo Proprium conſequens ipſam cõuerſim p̄dicatur de re, ſ. de ſpē & iſte eſt p[ro]prius modus p̄dicādi eius. ſ. p̄dicari cõuertibiliter & accidētaliter. non eſt tñ intelligendū, q Propriū formaliter fluat a p[ro]prij principijs ſpēi, ſed fluit effectiue ab ipſis & in gñe cauſę formalis fluit a principijs ſui generis. vt riſibile, quod eſt de ſecunda ſpecie qualitatis habet principia in tali genere, vt ſunt cognoſcibilitas, & admiratio.

Tertio ſciendum, q principia, a quib. F Proprium fluit dupliciter cõſyderantur, vno modo ſecundum quòd habent habitudinem potentiæ, & actus, & ſub tali ratione ſolū ſunt principia eſſentialia ſpeciei, alio modo conſyderantur ſub habitudine totius compoſiti ad operationem ſuam, & ſic ſunt principia effectiua proprij. ideo ſecundum diuerſas rationes ſint principia formalia ſpeciei, & principia effectiua Proprij vnde patet, quod Proprium non eſt de eſſentia ſpecie, ſed accidens eius, quia conſequitur eſſe conſtitutiuum ſpeciei. Quandoq. tamen dr̄ ineſſe ſpeciei eſſentialiter, eo q imme-

 diate

A diate cõſequit̃ eſſentiã ſpẽi,ſed nõ eſſentialiter tanq̃ exiſtens de eſſentia ſpeciei. Quarto ſciendũ, qđ illud dr̃ iudicare qđ eſt eſſe rei, quod explicat principia rei cognoſcit̃ per illa principia, a quibus eſſentialia ipſius rei, quia eſſe eſſentiale intrinſece cauſat, ſed Propriũ non explicat,nec formaliter oſtendit principia eſſentialia, nec eſt de eſſentia ſpẽ, vt dictũ eſt,ideo non indicat qđ eſt eſſe rei. & p hoc differt a definitione,quę explicat quiditatem & eſſentiam ſpeciei per hoc.ſ.ꝙ importat genus, & differentiam, ex quibus tota eſſentia,& eſſe eſſentiale ſpeciei conſtituitur, & inde dicitur definitio eſt oratio indicans quid eſt eſſe rei. Et ſic per hoc ſatis poteſt intelligi aperte quid ſit

B intellectus definitionis Proprij.

Argu. Sed contra prędicta primo arguitur. Omne prædicabile dicit totum eſſe ſui ſubijcibilis. Proprium non dicit totum eſſe ſpeciei,nec indiuiduorum eius, cum ſit accidens conſequens eſſe ipſorum,igitur Proprium non eſt prædicabile.

Secundo ſic.Omne prædicabile debet immediate prædicari de multis.Propriũ autem immediate nõ prædicatur de multis,ſed de una ſola ſpecie,& mediante ipſa de ſuis indiuiduis, igitur non eſt prędicabile.Tertio ſic. Dicendo,Soc. eſt riſibile riſibilis prædicatur de Socrate,ut Proprium,& tñ non prædicatur conuertibi-

C liter de Socrate, igitur Proprium prædicatur conuerſim. Quarto ſic. Accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcẽdum quod quid eſt, & ſpecialiter accidẽtia propria, igitur Proprium facit cognoſcere quod quid eſt ſpeciei, igitur male dicitur,quod Proprium nõ indicat quid eſt eſſe rei.Quinto ſic. Nullum accidens extrinſecum indicat,quid eſt eſſe rei, ſed definitio eſt accidens extrinſecum definito, cũ ſit oratio imperfecta, ergo ipſa non indicat quid eſt eſſe rei.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ Proprium non dicit totum eſſe eſſentiale rei,ut ſpeciei, & indiuiduorum eius, tamen dicit totum eſſe accidẽtale, quod datur a forma importata per ipſum Proprium,hoc ſufficit ad hoc quod prædicetur de ſpecie,& indiuiduis eius. Prædicabile enim dicere debet totum eſſe rei ſm unum modum,non tñ ſecũdum omnes. D

Ad ſecundum dicitur,quod licet Proprium immediate prædicetur de ſpecie, tamẽ prædicatur de ipſa accepta per modum multorũ,ut eſt diuiſibilis, uel diuiſa per ſua indiuidua,& nõ ſolum prædicatur de ipſa accepta per modum unius & ſecundum ſe,ideo immediate, & ſecũdum aptitudinem prædicatur de multis. Ad tertium dr̃ quod in hac propoſitione Socra. eſt riſibilis, riſibile eſt Proprium reſpectu hominis incluſi in Socrate. non tamẽ reſpectu Socratis, vnde riſibile ſub-rõne prædicabilis prædicatur de Socra- E te, & Plato, & de alijs hominibus, ſed ſub ratione proprij prædicatur de homine in communi. Ad quartum dicitur, ꝙ licet propriũ faciat a poſteriori, & quo ad nos cognoſcendum quod quid eſt & non tamen a priori,tãquam dicens principia eſſentialia rei: ideo non indicat eſſe rei Ad quintum dicitur, quod ſi definitio conſyderetur ex parte vocis: tantũ, ſic eſt accidens extrinſecũ definito,ſed ſi conſyderetur ex parte vocis, & ſignificati ſimul,ſic non eſt accidens eius, quia. ſignificata definitionis ſunt principia eſſentialia intrinſeca definiti, ſ. genus & F differẽtia.vnde illa principia ſimul ſumpte dicunt quod qđ eſt, vel quiditatem ſpẽs,& definitio eſt ſignum explicans illam quiditatem,ideo definitio,& quiditas differunt ſicut ſignum, & ſignatum.

De Accidente.

Accidens eſt quod adeſt,& abeſt pręter ſubiecti corruptionem,vt album,nigrum, ſedere,& non ſedere, hæc enim poſſunt adeſſe homini, & abeſſe præter eius corruptionem.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de quarto prædicabili. ſ proprio, hic conſequenter determinat de vltimo. ſ.de Accidente. Accidens.n. inter cætera prædicabilia eſt imperfectius, quia ſolum dicit totũ eſſe accidentale rei nõ cõuerti-

A uertibiliter. ideo habet imperfectiorem modum p̄dicandi alijs oĩbus, ideo conuenienter ordinatur in vltimo loco, & ſic definitur. Accidens eſt quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem. ubi ꝑ quod intelligitur uniuerſale ſiue p̄dicabile, quod .e habet vt genus definiri, & reſiduum ponitur ad differentiam aliorum p̄dicabiliũ. q̃a oĩa alia ſunt de eſſentia rei, vt ſunt genus, ſpẽs, & differentia, vel neceſſario ſequuntur eſſentiam ſicut Proprium. iõ nullum aliorum põt adeſſe vel abeſſe prẹter ſubiecti corruptionem.

Primo ſciendum, quòd accidens dupliciter capitur. uno mõ cõiter, ꝓ oĩ il-
B lo, quod aduenit rei poſt eſſe eius cõpletum, & ſic diuidit̃ cõtra ſubſtantia, & dr̃ de oĩ illo, quod non eſt ſubſtantia. hoc modo accidens ſub ſe continent Proprium, & Accidẽs cõe. & illo modo non definit̃ hic. Alio modo capitur ſpecialiter, ꝓ oĩ illo, qđ aduenit rei poſt eius eſſe completũ, & non fluit a ꝓprijs principijs indiuidui. & ſic eſt p̄dicabile diſtinctum a ꝓprio, & oĩbus alijs, & hoc modo hic definit̃, & tale accidens qñque vocatur accidens cõe. qñque infinitum, & qñque accidens ꝑ accidens. Dr̃ cõe, ſm cauſalitatem eius q̃a a pluribus cauſis indifferenter poteſt ĩ ſuo ſubiecto cauſari. & dr̃ infinitũ, quia ĩfinitis modis varari poteſt ſecũ varationem principiorum indiuidui. & dicitur Accidens, quia non cauſatur in ſubiecto per cauſam eſſentia-
C lem, ſed per cauſam accidentalem.

Accidẽs qñque cõe, qñ que infinitum, & per accidẽs dr̃.

Secundo ſciendum, ꝙ Accidens cõe, quod hic definit̃ poteſt dupliciter conſyderari. vno modo ſm eſſe particulare eius, quod habet accidentaliter ĩ ſuo ſubiecto. & illo modo corrũpitur, & variatur ĩ infinitum, nec iſto modo eſt ens neceſſarium, ideo ſub tali eſſe non definit̃, oẽ.n. quod definit̃ debet habere eſſe neceſſarium, quod explicatur per definitionem eius. Alio modo conſyderat̃ ſm eſſe uniuerſale ſub quo attribuit̃ ſibi intentio accidentis. & ſic capitur vt ens neceſſariũ, & hoc modo multa ſibi de neceſſitate conueniunt, ut quod ſit accidens, & quod ſit variabile in aptitudine, vnde eſſe variabile ſibi conuenit ĩuariabiliter, & iſto modo in vniuerſali hic definitur. D

Cur accidens ad ſit, & abſit.

Tertio ſciendum, quod illud accidens poteſt adeſſe & abeſſe, ſubiecto, quod habet eſſe variabile, & cauſat̃ contingenter in ipſo ſed Accidens habet eſſe variabile, & cauſatur contingenter in ipſo ſubiecto ꝑ cauſam contingentem, eo ꝙ cõſequitur principia indiuidui, q̃ ſunt variabilia, & tranſmutabilia. ſicut rubedo cauſata in hoĩe ꝑꝑ verecundiam, q̃a cauſatur in eo per cam contingentem, poteſt faciliter adeſſe, & abeſſe, igitur accidens cõe poteſt adeſſe & abeſſe ſubiecto eius, & per hoc datur intelligi modus p̄dican-
di accidentis. ſ. quod p̄dicat̃ accidentaliter & non conuertibiliter, per hoc.n. quòd habe cauſam cõtingentem, prẹdicatur accidentaliter, & quia quandoque abeſt, prẹdicatur non conuertibiliter. E

Quarto ſciendum, quòd illud quod aduenit rei poſt eſſe eius completum, & contingenter poteſt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti talis corruptionem, eo quod ante aduentum eius res eſt completa, ideo non eſt de compoſitione, uel conſtitutione rei. ideo per aduentũ eius non conſtituit̃ ſubiectum, nec per remotionem eius cauſat illius corruptionem, ſed accidens cõe aduenit rei poſt eſſe eius completum, & per cauſam contingentẽ, ergo poteſt adeſſe & abeſſe ſiue corruptione ſui ſubiecti. Item ad corruptio-
nem poſterioris non ſequitur corruptio prioris, q̃a eſſe prioris a poſteriori nõ dependet ſed accidens cõe eſt poſterius ſubiecto. ideo ad eius corruptionẽ non ſequit̃ corruptio ſubiecti, quare põt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionẽ. & ꝑ hoc põt intelligi præmiſſa definitio. F

Sed contra prædicta arguitur Omne definibile habet eſſe neceſſarium, & finitum, quia contingens & infinitum non ſunt definibilia, ſed accidens non habet eſſe neceſſarium, & finitum, ſed contingens, & infinitum, igitur nõ eſt definibile. Secundo ſic. In nulla definitione debent poni oppoſita ſimul ſed adeſt, & ab

Solutio.

A eſt ſunt oppoſita. igitur definitio accidentis non eſt bona. Tertio ſic. Mors, & cóbuſtio ſunt accidentia, & tñ non pñt adeſſe pter ſubiecti corruptionem, igit contra definitionem. Quarto ſic. Viuere eſt accidens, cum non ſit de eſſentia viuentis, & tñ nō pōt abeſſe pter ſubiecti corruptioné. igit. Quinto ſic, accidés corrūpitur p ſui ſubiecti corruptioné, igit nō pōt abeſſe pter ſubiecti corruptionem.

Solutio. Ad argum. Ad primum dr, φ licet accidens ſm eſſe particulare, quod hēt accidentaliter in ſubiecto non ſit neceſſariū, & finitum, tñ ſm eſſe vle eius bene accipitur vt finitum, & neceſſariū, ideo iſto B modo pōt definiri. Ad ſm dr, quòd adeſſe, & abeſſe, vt dicunt actū contradictoriæ opponuntur, & non pñt ſimul ineſſe eidem, ſed vt dicunt actum aptitudiné, non opponuntur, & pñt ineſſe eidem ſimul, & ſic ſumuntur in iſta definitione, vnde ſenſus eſt, quod accidens in vli adeſt, & abeſt ſm aptitudinem, ſed in particulari adeſt, & abeſt actu. ſed hoc ſibi conuenit ſucceſſiue. Ad tertium dicitur, quòd mors capitur dupliciter, vno modo materialiter, vt dicit alterationem, q̃ præcedit corruptionem viuentis, & ſic eſt accidens, & poteſt adeſſe, & abeſſé præter ſubiecti corruptionem, alio mō capit formaliter pro corruptione viuentis. i. p C ſubita mutatione, qua mutatur de eſſe ad non eſſe, & hoc modo non eſt accidens, ſed mutatio ſubſtantialis, quæ ſeductiue eſt de gñe ſubſtantiæ, ſicut motus eſt reductiue in gñe ſui termini ad quem & ſimiliter dicedum eſt de combuſtione. Ad quartum dr, quòd ſi capiatur viuere pro eſſe ſubſtantiali viuente, ſm quod viuere viuentibus eſt eſſe, hoc modo vita, vel viuere non eſt accidens, ſed eſſe ſubſtantiæ, ſed ſi capiatur pro operationibus viuentis, vt ſunt videre, & audire, ſic eſt accidens. & poteſt abeſſe ſubiecto præter ſubiecti corruptionem. Ad quintum dr, quod licet accidens cōe corrumpatur per corruptionem ſubiecti. non tamen hoc modo ſolū corrumpitur, ſed tribus alijs modis. vno modo per accidens ſibi con-

Morsan ſit accidens.

trariū, vt frigus per calorem, alio modo D per remotione cauſæ per quam eſt in ſubiecto, v lumen corrumpitur in aere per remotionem Solis, tertio modo per remotionem termini accidétis reſpectiui, vt patet per corruptionem filij, ideo non oportet φ propter corrūptionem accidétis fiat corruptio ſubiecti, ſed corrumpi præter ſubiecti corruptionem.

Duæ aliç Accidentis deſcriptiones, hic traduntur, ac comparantur.

Definitur etiam ſic Accidens eſt quod neque eſt genus, neque ſpecies, neque differétia, neque proprium, ineſt autem E rei, vel ſic. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, vt album, nigrum, ſedere & huiuſmodi. & de his duabus vltimis definitionibus dicit Ariſtoteles quòd ſecunda melior eſt, quam prima, quia ad intelligendum prima neceſſe eſt præſcire quid ſit genus, & quid ſpecies, quid differentia, & quid proprium, ſecunda autem per ſe ſufficiens eſt ad cognoſcendum, quid eſt quod dicitur per ipſam.

Poſtq̃ Auct. poſuit definitioné Accidétis, hic conſequenter notificat ipſum ponendo duas alias definitiones, quarū prima eſt. Accidens eſt, qđ neq; eſt genus, F neq; ſpēs, neq; dĩa, neq; proprium, ineſt aūt rei. In prima parte huius definitionis, per hoc relatiuū, qđ intelligitur genus definiti. ſ. prædicabile, & reſiduum ponitur ad dĩam aliorum prædicabiliū, per abnegationem. n. aliorum oſtenditur accidens hēre vnum aliū modum prædicādi ab ipſis. Deinde ponitur ineſt aūt rei, ad explicandum eſſe eius in ſubiecto.

Primo ſciendum, quod Accidens tripliciter conſideratur, vno modo per reſpectum ad ſubiectū, in quo eſt reſpectu cuius dicitur accidens quaſi ad aliud cadens, & hoc modo daẽ de ipſo prima definitio illa. n. explicat ipſum per reſpectum ad ſuum ſubiectū. Secundo modo

Accñs triplrcō ſiderari poteſt.

con-

A conſyderatur per reſpectū ad alia p̄dicabilia, & ad prędicabile in cōi, & hoc modo definitur per hanc definitionem q̄ datur per abnegationem aliorū p̄dicabilium, & explicat ipſum in eſſe p̄dicabilis. Tertio modo conſyderatur per reſpectum ad cauſam, propter quam ineſt ſubiecto, & ſic conſyderatur in tertia definitione, & per hoc patet q̄ iſtæ definitiones diuerſimode explicant eſſe accidentis.

Scd̄o ſciendū, q̄ ōis priuatio habent eſſe, & cognoſci per ſuum habitū, ſed definitio rei explicat eſſe rei, ideo ōis priuatio habet definiri per reſpectū ad ſuum habitum, & quia accidēs ſe habet, vt priuatio reſpectum aliorum p̄dicabilium, q̄ B habet imperfectionem modum p̄dicandi omnino alijs, ideo hic conuenienter definitur per abnegationem aliorum, ſicut priuatio per abnegationem ſui habitus, non tamen definitio eſt proprie negatiua, q̄a primas pars, quia intelligitur vniuerſale, eſt affirmatiua, & etiam vltima. ſ. ineſt autem rei, & ita negatio aliorum prędicabilium explicat aliquid affirmatū. ſ. ſpālem modum p̄dicandi accidētis, inde eſt, quod p̄dicabiliter accidentaliter, & non eſſentialiter, vt tria prædicabilia prima, & prædicatur nō conuertibiliter, & per hoc non eſt proprium.

Tertio ſciendum, q̄ alia eſt definitio accidentis. Accidens eſt quod contingit C eidem ineſſe, & non ineſſe, rō eſt, q̄a illud, qd̄ eſt in ſubō per cām cōtingentē, contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, ſed Accidens eſt hmōi, vt prius patuit, & in hac definitione explicatur cauſa, p̄ quā accidens eſt in ſuo ſubō per hoc, quod dicit, contingit, i. contingenter aduenit, ſ. per cauſam contingentem, & li, ineſſe, & non ineſſe poſſunt ſumi octo modis, ſm̄ octo modos eſſendi in, tñ hic accipitur ineſſe pro illo modo, quo forma accidentalis ineſt ſuo ſubiecto, & ſimilr̄ non ineſſe, & hic modus continetur ſub quinto modo eſſendi in. & per hoc ſatis patet intellectus huius definitionis.

Comparatio definitionum Accidētis. Quarto ſciendum eſt, quod inter has tres definitiones accidētis, tertio eſt melior, quā ſecunda propter duas rationes. D Prima eſt, quia ſecunda explicat eſſe accidentis per reſpectum ad alia prædicabilia, & per negationem aliorum, tertia vero explicat ipſum per reſpectum ad ſuam cauſam, & ad ſuum ſubiectum, & quia accidens habet ſuum eſſe reſpectu cauſę, & ſubiecti, & definitio dēt explicare eſſe rei, ideo tertia eſt perfectior ſecūda, quia perfectius explicat eſſe accidentis. Secunda cauſa eſt, quia illa definitio eſt melior, quæ facilius explicat definitum, ſed tertia facit facilius cognoſcere, accidens quam ſecunda, quia ad cognoſcendū ſcd̄am oportet cognoſcere alia prædicabilia, non aūt ad intelligendum tertiam, ideo tertia eſt melior ſecunda.

E Argum. Sed cōtra p̄dicta primo arguitur. Nulla bona definitio debet dari per negationem, quia negatio non explicat eſſe rei, ſed iſta definitio accidentis, in qua dicitur, accidens non eſt genus, &c. datur, per negationem, igitur.

Scd̄o ſic. Color eſt accidens, & tñ eſt genus albedinis, & ſpēs qualitatis igitur male dicitur in ſecūda definitione, quod accidens non eſt genus, neque ſpecies.

Tertio ſic. Anima Socr. non eſt genus, neq. ſpecies. neq. differentia, neque Proprium, & ineſt rei ſ. corpori. igitur iſta definitio ſibi competit, & tamen nō eſt accidens, igitur definitio mala.

F Quarto ſic. Illud, quod eſt ſp̄ in ſubō ſubſiſtens, nō pōt ineſſe, & nō ineſſe in ſubō, ſed accidens ſemper eſt in ſubiecto, ſubſiſtens, ut dicit Porphyrius, igitur non contingit eidem ineſſe, & nō ineſſe.

Quinto ſic. Pes Socr. cōtigit eidē ineſſe, & nō ineſse, & tñ non eſt accidēs, igit̄.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄, q̄ ſi negatio conſideretur formalr̄, inquātū dicit non ens, & eſt negatio pura ſic nulla definitio dēt dari per negationē, ſed ſi conſideretur materialr̄ inquantū ex cōſequēti poteſt implicare aliquā affirmationē, & dare intelligere eſse definiti, ſic definitio poteſt dari per negationē oppoſitorum eius, cuiuſmodi eſt in prædicta definitione. Ad ſm̄ dicitur, quod licet color

A color, reſpectu ſuorũ inferiorum ſit genus & reſpectu ſuperiorum ſit ſpecies tamen non eſt genus vel ſpecies reſpectu ſui ſubiecti, ſed eſt accidens. ideo ſub illo reſpectu, quo eſt accidens nunquam põt eſſe genus, vel ſpecies, licet tñ materialiter poſſit dici genus, & ſpecies & accidens, reſpectu diuerſorum. Ad tertium dr̃, quod prima pars huius definitionis, non conuenit animæ Socratis, ſ. prædicabile, nec etiam vltima, quia licet in ſit ei tanquã forma ſubſtantialis materiæ, non tamen vt forma accidentalis ſubiecto, & iſto modo hic capitur ineſſe. Ad quartum dicitur, quòd cum dicitur. Accidens ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens, ſi B ſemper dicat diſtributionem pro omnibus partibus temporis generaliter illa ꝓpoſitio eſt falſa, nec iſto modo intelligitur a Porphyrio, ſed, ſi dicat diſtributionem pro partibus temporis durationis accidentis ita quòd ſit ſenſus ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens. i. quamdiu durat ineſſe, ſic propoſitio eſt vera, & accidẽs põt eidem ineſſe, & non ineſſe. Ad quintum dicitur, quòd per Socr. poteſt eidem ineſſe, & non ineſſe, ſicut pars integralis ſuo toto, non tamen ſicut forma accidẽtalis ſuo ſubiecto, de quo modo eſſendi in, hic intelligitur.

C Accidens inſeparabile, & in inſeparabile, & in commune, & proprium partitur.

Accidentium aliud ſeparabile, vt albedo in homine, aliud inſeparabile, vt nigredo in coruo, & æthiope, & album in cigno. licet enim nigrum accidat inſeparabiliter coruo, & æthiopi, & album cigno, tamen hoc non eſt contra definitionem, in qua dr̃ poteſt adeſſe, vel abeſſe, præter ſubiecti corruptionem, quia vt vult Porphyrius, coruus poteſt intelligi albus & æthiops nitens candore præter ſubiecti corruptionem. Item accidentium, aliud commune, vt album, ſedere, & ſimum eſſe, aliud proprium vt albedo Socratis, & ſimitas naſi.

Poſtq̃ Auct. notificauit accidens per D definitionẽ, ponendo tres definitiones, hic cõſequenter ipſum notificat per diuiſionem ponendo duas diuiſiones eius, quarũ prima eſt Accidentiũ, illud ſeparabile, aliud inſeparabile. cuius diuiſionis rõ eſt, quia oẽ accidẽs eſt in ſubiecto, vel ergo hẽt cauſam firmam, & permanentẽ in ſubiecto, & ſic eſt inſeparabile, vel hẽt cauſam variabilem, & non ſtantem, & ſic eſt ſeparabile, vnde ſeparabile, & inſeparabile aũtquidam modi accidentales, conuenientes accidenti per reſpectũ a ſubiecta, in quibus ſunt. ideo hæc diuiſio poteſt dici ſubiecti in accidentia.

Primo ſciendum, quòd ſeparabile dr̃, qđ eſt aptum natum ſeparari ab alio faciliter. ſed dupl̃r contingit aliq̃d ſeparari ab alio. vno modo per realẽ ſeparationẽ, ſic quòd ambo extrema remaneant facta ſeparatione, & iſto mõ nullum accidens põt ſeparari naturaliter a ſubiecto, licet qñque ſupernaturaliter accidẽs ſeparetur a ſubiecto, vt in Sacramẽto altaris, vbi remanent accidentia ſeparata ſine ſubiecto. Alio mõ põt vnum ab alio ſeparari per corruptionem eius, & ſic accidens eſt ſeparabile a ſubiecto, quia põt ab eo faciliter ſeparari per eius corruptionem, eo quod non hẽt cauſam ſtantem, & fortiter radicatam in ſubiecto. Solutio E

Secũdo ſciendũ, ꝙ accidens inſeparabile eſt quod non põt faciliter ſeparari ſubiecto, eo qđ hẽt cauſam fortiter radicatam in tali ſubiecto ut nigredo corui, q̃ radicatur in propria cõpletione corui, q̃ non põt faciliter ab eo ſeparari Aliquid tamen dicitur, dupliciter inſeparabile. vno modo negatiue, & ſic ꝙ nullo mõ põt ſeparari prout illa negatio in addita ſeparabili, negat actum, & potentiam ſimul, & ſic. Proprium eſt inſeparabile realiter a ſpecie, & etiam dr̃ia. Alio modo dicitur inſeparabile priuatiue, quod non ſeparatur actu vel faciliter ſeparatur, ꝓut illa negatio, in negat actum, vel facultatem actus, & relinquit potentiam, & hoc modo accidens cõmune, quod non faciliter ſeparatur dicit̃ inſeparabile, & F Duob. modis ĩtelligit̃ accidẽs a ſubiecto ſepa rari.

non

A nõ negatione, ſic quod nullo modo poſſit ſeparari, ſicut nigredo corui tranſmutata complexione corui, poſſet ab eo ſeparari, & non tamen, hoc fieri poteſt faciliter.

Diuiſiones accidentis in cõe, & proprium. Tertio ſciendum, quòd accidens ſecũdo modo, diuiditur per commune, & ꝓprium. cuius ratio eſt, quia omne accidens, vel poteſt conuenire plurib. indiuiduis, vel indifferenter pluribus partibus ſui ſubiecti, & ſic eſt accidens cõe, vt album, vel nigrum, vel eſt appropriatum alicui parti ſui ſubiecti vel alicui indiuiduo, & ſic eſt accidens proprium, vt albedo Socrati, vel ſimitas naſo. Ex quo patet quod iſta diuiſio ſicut præcedens eſt. diuiſio ſubiecti in accidentia, quia cõe, & proprium accidunt ipſi accidẽti, & licet accidens nunquam ſit principale ſubiectum alterius accidentis, tamen B poteſt eſſe ſubiectum proximum, & minus principale, vt ſuperficies eſt proximum ſubiectum albedinis.

Quinto ſciendum, quòd accidens ſumitur dupliciter vno modo quantum ad cauſalitatem eius, eo qđ indifferẽter cauſatur a plurib caufis, ſi hoc modo accidẽs, quod hic diuiditur, dr̃ accidens cõe. alio modo dr̃ cõe per prędicationem, vel inhærentiam, eo quod conuenit plurib. indiuiduis, aut ſpeciebus, & ẽt pluribus partib. corporis indifferenter, & hoc modo accidens cõe, eſt vnum membrum huius diuiſionis, tale.n. dr̃ cõe per cauſalitatem, & prædicationem, ſed accidens ꝓ C prium licet ſit cõe per cauſalitatem, vt albedo Socr. non tamen per prædicationem, ideo dr̃ proprium, quia eſt appropriatum vni indiuiduum, vel determinatæ parti ſubiecti ſui. Et per hoc patent duæ diuiſiones accidentis.

Sed contra prædicta primo arguitur. Sicut non eſſe in ſubiecto eſt proprium ſubſtantiæ, ſic eſſe in ſubiecto eſt proprium accidenti, igitur accidens ſemper habet eſſe in ſubiecto, & non eſt ſeparabile. Secundo ſic. Omne accidens adeſt, & abeſt ſubiecto præter eius corruptionem, ergo nullum accidens eſt inſeparabile patet antecedens per definitio- D nem eius, quæ debet competere omni contento ſub definito.

Solutio Tertio ſic. Idem accidens ſpecie eſt ſeparabile, & inſeparabile, ſicut album in cigno eſt inſeparabile, & in ligno ſeparabile, ergo membra huius diuiſionis coincidunt. Quarto ſic. Accidẽns cõe diuiditur in ſecunda diuiſione, ſed illud nõ dr̃ de accidente proprio, & ẽ cõuertitur cum vno membro illius diuiſionis, ig ẽ illa diuiſio eſt mala. Quinto ſic. Accidẽs proprium eſt vnum prædicabile diſtinctum ab accidente, & non continetur ſub ipſo, igitur male ponitur membrum diuiſionis accidẽtis in ſecũda diuiſione.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet eſſe in ſubiecto in aptitudine ſemper conueniat accidenti, tñ eſſe in ſubie- E cto in actu, nõ ſemper ſibi conuenit ſimpl̃r, ſed ſolum, ꝙ diu durat, ideo poteſt a ſubiecto ſeparari per corruptionem. Ad ſecũdum dr̃, quòd licet oẽ accidens poſſit aliquo modo ſeparari a ſubiecto, & ab eſſe, non tñ quolibet p̃t ſeparari faciliter. ideo non oẽ accidens dr̃ ſeparabile. nullum.n. accidens dr̃ inſeparabile. negatiue ſic, quòd nullo modo ſeparetur a ſubiecto, ſed bene dr̃ inſeparabile priuatiue, qnia non faciliter ſeparatur. Ad tertium dr̃ quod idem accidens in ſpẽ dr̃ ſeparabile. & inſeparabile reſpectu diuerſorum ſubiectorum, nõ tñ reſpectu eiuſdem ſubiecti, & ideo iſta membra non coincidunt in eodem accidente in nu- F mero. Ad quartũ dr̃, quòd licet diuiſum in ſecunda diuiſione dicatur cõe ꝑ cauſalitatem non tñ per prædicationem. iõ verificatur de accidente proprio, quia illud eſt cõe per cauſalitatem; nec ẽt conuertitur cum accidente cõi, quòd eſt mẽbrum huius diuiſionis, quia illud dicitur commune per prædicationem.

Ad quintum dicitur, quòd licet proprium ſpeciei ſit proprium prædicabile diſtinctum ab accidente, non tamen ꝓprium indiuidui. de quo eſt hic ad propoſitum, ſed tale bene continetur ſub p̃dicabili Accidentis.

De

A

De communitatibus, & differentijs, Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentis.

Commune eſt autem omnibus quinque prædicabilibus de pluribus prædicari. Differunt autem, quia Genus de pluribus prædicatur quam alia, & per hoc differt ab alijs.

Differentia vero differt a genere, eo quòd prædicatur in quale, Genus autem in quid.

B Item differt differentia à Specie, & a Proprio, quia Differentia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, illa vero non. Differt etiam ab accidente. quia Accidens ſuſcipit intenſionem, & remiſſionem.

Differentia vero non ſuſcipit, magis, neque minus. Differt autem Species a genere, quia genus continet ſpecies, & non continetur ab eis.

Item ſpecies differt a differentia, quia ex pluribus differentijs bene conſtituitur vna ſpecies, vt iſtæ duæ differentiæ, rationale, & mortale coniunguntur ad conſtitutionem huius ſpeciei homo. ſpecies vero non coniunguntur ſpeciei, vt
C gignat aliam ſpeciem.

Quædam enim particularis equa cuidã particulari aſino permiſcetur ad muli generationem, ſed non equa, & aſinus in communi.

Item, Species differt a proprio, quia Species natura prior eſt Proprio, proprium autem poſterius ſpecie. præterea, quorum termini, ideſt definitiones ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia, ſed definitiones Proprij, & Speciei ſunt differentes, ergo & ipſa erunt differentia.

Item, Species differt ab accidẽtẽ, quia Species prædicatur in quid. Accidens autem in quale, vel quomodo ſe habet, & ſpecies natura prior eſt accidente, omne enim accidens natura poſterius eſt D
ſuo ſubiecto.

Proprium autem differt ab accidente, quoniam proprium de vna ſola ſpecie prædicatur, cuius eſt proprium, accidens vero de pluribus ſpeciebus, & accidens primo ineſt indiuiduis & per poſterius, ſpeciebus, & generibus, non enim homo, vel animal currit, niſi quia Socr. vel Plato currit.

Proprium autem primo ineſt ſpeciei, & per ſpeciem indiuiduis conuenit. Idẽ, genus, differentia, ſpecies, & proprium, æqualiter participantur ab omnibus, de quibus prædicantur, accidens vero non, ſed ſuſcipit intenſionem, & remiſſionem. E

Item, genus, differentia, ſpecies, & proprium vniuoce prædicantur vniuoce, ſed denominatiue.

Prædicari autem vniuoce eſt prædicari ſecundum nomen vnum, & rationem vnam, ſecũdum illud nomen ſumptam, vt homo ſecundum vnum nomen ſolum prædicatur de Socrate, & Platone, vt Socrates eſt homo, Plato eſt homo, & ratio eius ſecundum illud nomen eſt vna, vt animal rationale mortale, ſecundum quòd prædicatur de ſuis inferioribus. vt Socrates eſt animal rationale mortale, & ſic de alijs. & ob hoc ens non poteſt eſſe genus, quia licet ſecundum vnum nomen prædicetur F
de omnibus, tamen non ſecundum rationem vnam. ratio enim entis ſecundum quòd dicitur de ſubſtantia, eſt ens per ſe, ſecundum autem quòd dicitur de alijs nouem prædicamentis; eſt ens in alio. & ita prædicatur ſecundum diuerſas rationes, & ideo non prædicatur uniuoce, ſed potius æquiuoce, aut multipliciter.

Prædicari autem æquiuoce eſt prædicari nomine vno, & rationibus diuerſis ſecundum illud nomen ſumptis, ut canis prædicatur nomine uno de latrabili animali, marino piſce, & cœleſti ſidere, ratio autem ſecundum illud nomen non eſt eadem omnibus;

ſed

A ſed alia, & alia. Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo ſolo caſu ſunt differentia, & ſecundum illud nomen habent appellationem, vt a Grammatica Grammaticus, a fortitudine fortis. Vnde Grammaticus, & fortis prædicantur denominatiue, & ideo accidens dicitur prædicari denominatiue.

Quid cõe oib. p̄dicabilibus. Poſtquã auctor determinauit de vno quoq; quinq; p̄dicabilium, hic cõſequẽter determinat de ipſis cõparatiuæ, ſ. cõparando ipſa ſm cõuenientiã, & dr̃iam eorum. Prius.n. vnumquodq; habet ſm ſe cognoſci, q̃ per reſpectum ad aliud. & quia conuenientia eſt, vt habitus, & differentia ſe habent per modum priuatio-B nis. ideo antequam ipſa comparet ſecundum dr̃iam oſtendit conuenientiam ipſorum dicens, cõe eſt oĩbus quinq; p̄dicabilib. de pluribus prædicari, cuius rõ eſt, q̃a hoc eſt de rõne p̄dicabilis in cõi, ſ. prædicari de pluribus. ideo in hoc omnia prædicabilia habent conuenientia.

Gñis a cæteris p̄dicabilibus diſcrime. Sed ad videndum de ſuis differentijs. Primo ſciendum, q; genus differt ab omnibus alijs prædicabilibus in generali, p̄ hoc quòd genus prædicatur de pluribus, quam quodcunque aliorum, & etiam quia genus eſt principium aliorum prædicabilium. Eſt.n. principiũ differentiarum, q̃ incohantur in poteſtate generis, & ẽt ſperum, quæ ſunt ſub ipſo, & quia proprium cauſatur a ſpẽ, accñs vero ab in-C diuiduis, quorum genus eſt principium, & rõ genus eſt principiũ proprij. & accidẽtis, & ſic eſt principium & cã omniũ aliorum quod nulli alteri cõuenit. Sed in ſpeciali primo differt a differentia, quia ſe hẽt vt determinabile, dr̃ia, vero vt determinans. Secundo differt a ſpecie, quia genus prędicatur de pluribus ſpeciebus, ſpecies vero de multis indiuiduis. Tertio differt a proprio, quia genus prædicatur non conuertibiliter, proprium vero ſic. Quarto differt ab accidente, quia genus prædicatur eſſentialiter, accidens vero accidentaliter tantum.

Dr̃iæ ab alijs diſcrimẽ. Secundo ſciendũ, quòd differentia in gñali differt ab oĩbus p̄dicabilibus alijs D p̄ hoc quòd eſt formalis et diuiſiua gñis, & facit differre eſſentialiter, quòd nulli alteri cõuenit. Sed in ſpãli, primo differt a gñe per hoc, quòd ipſa p̄dicat̃ in quale, q̃a dicit eſſentiam rei per modum qualitatis, genus vero p̄dicatur in quid, q̃a dicit eſſentiam rei p̄ modum ſubſtantiæ. p̄ hoc ẽt dr̃ia differt a ſpẽ Secundo differt a ſpecie, & proprio, quia prædicatur de multis ſpẽbus, ſpẽ vero, & proprium ſolum prędicãtur de indiuiduis vnius ſpẽi, & hoc intelligendo de differentia generica, & nõ ſpecifica. Tertio differt ab accidente. quia accidens ſuſcipit magis, & minus, differentia vero non quia eſſe ipſius conſiſtit in indiuiſibili, cum ſit vl-E timus actus ſpeciei, qui ſemper eſt in aliquo determinato gradu entis.

Spẽi ab alijs differẽtia. Tertio ſciendũ, q; ſpẽs in gñali differt ab alijs, p̄ hoc, quòd ipſa ſubijcit̃ reſpũ oĩum aliorũ p̄dicabilium, ſ. gñi, & dr̃iæ ſm prædicationem eſſentialem, p̄prio, vero, & accidenti ſecundũ p̄dicationem accidentalem, & hoc nulli aliorum conuenit. Sed in ſpãli, primo differt a gñe, q̃a genus continet ſub ſe ſpẽm, & eſt totum vl̃e reſpectu ſuarũ ſperum, ſed ſpẽs non continet genus. quia pars non continet ſuum totum. Scd̃o differt a dr̃ia, quia ex pluribus differẽtijs bene fit vna ſpẽs, ſed ex pluribus ſpeciebus non fit vna ſpẽs tertia, quia ex duobus entibus cõpletis exiſtentibus in actu nõ põt fieri vnũ terti-F ũ. duæ, aũt ſpẽs ſunt entia completa in actu. Tertio ſpẽs differt a dr̃ia, quia ſpẽs eſt ens cõpletum in actu ex duob. ſ. gñe, & differentia, ſed ſic non eſt differentia.

Proprij ab alijs dr̃ia. Quare differt a p̄prio, q̃a ſpẽs eſt eam p̄prij quare naturaliter ipsũ p̄cedit, & ẽt q̃a definitio ſpẽi, & p̄prij differũt, vt patuit prius, & ſpẽs differt ab accidente, q̃a p̄dicat̃ in quid, accidẽs vero in quale.

Quarto ſciendũ, quòd p̄prium differt ab oĩbus alijs in generali, quia prædicat̃ conuertibiliter, quod nulli aliorum conuenit. Sed i ſpãli primo differt a genere, ſpecie, & dr̃ia per differentias prius poſitas, aſſignando differentias aliorũ p̄dicabilium

A cabiliũ a proprio. Secũdo differt ab accidẽte quia propriũ de una ſola ſpẽ pdicatur eo q̃ conſequitur propria principia ſpeciei, accidens vero de pluribus. Itẽ p priũ primo ineſt ſpeciei, & p ſpẽm indiuiduis, accidẽs vero econtra, eo q̃ ſunt a principijs indiuidui. Ex quo ſatis patet, qualiter accidens in ſpeciali differt a cęteris prædicabilibus, quoniã poſita ſunt differentiæ omnium aliorum prædicabiliũ ab ipſo, tñ in generali dupliciter differt a cæteris. Primo, q a accidẽs ſuſcipit magis, & minus, alia quatuor æqualiter participant a ſuis inferioribus ſcdo, q a cętera pdicant uniuoce, accidens uero denominatiue, & ad declarationẽ huius hic definit uniuoce, pdicari, equiuoce, &
B denominatiue, uñ pdicari. Vniuoce, eſt pdicari vno nomine, & una ratione de multis, ut hõ prędicatur de Socra. Platone. Prædicari ęquiuoce eſt predicari uno nomine, & diuerſis rationib. de multis, ut homo de homine uiuo, & de picto. Sed prædicari denominatiue, eſt prædicari uno nomine tantũ, & non ratione, vt albũ de Socrate, nomine, & ratione.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur. Genus non differt ab alijs prædicabilib. per hoc in quo conuenit cum ipſis, ſed conuenit cum alijs in hoc, quod eſt de pluribus prædicari, igitur hoc differt ab
C alijs per hoc, quod prædicatur, de pluribus. Secundo ſic. Omne ſuperius actu, & intellectu continet in ſuo inferiori, igitur ſpecies continet ſuum genus, & male dicitur quod genus continet ſpẽs & non continetur ab eis.

Tertio ſic. Ex duobus exiſtentibus in actu non fit unum tertium, ſed duę differẽtiæ ſunt entia in actu, uel duo actus, igit ex duab. differẽtijs nõ põt fieri vna ſpecies. Quarto ſic. Non eſſe ſubiecto eſt p priũ ſubſtãtię, & tñ pdicat de multis ſpeciebus. ſ. de oĩbus ſpeciebus ſubſtantię, ergo p priũ nõ pdicat de una ſola ſpecies. Quinto ſic. Omne uniuerſale debet prædicari uniuoce, de multis, accidens eſt uniuerſale, igitur

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, q̃ de pluribus capitur dupliciter. Vno modo abſolute, vt tm̃ valet, ſicut de multis, & hoc modo genus conuenit cum alijs. per hoc q̃ de multis prędicatur, alio mõ comparatiuę, & per hoc genus differt ab alijs. quia prædicatur de pluribus, q̃ alia. ideo non eſt idem in quo genus conuenit, & in quo differt ab alijs. Ad ſecundũ dr, q̃ licet ſpẽs contineat genus ſicut totũ eſſentiale, vel ĩferius ſuũ ſuperius. ſ. quo ad partẽ poteſtatis eius, non tamẽ ſicut totũ uniuerſale, ſuas partes, ſic, q̃ contineat genus ſecũdũ totã ptẽ, & cõmunitatem eius, Ad tertium dicitur, q̃ ex duobus exiſtentibus in actu vt ſic, non fit vnum, ſed tamen in quantum unum eſt in potentia ad alterũ bene fit tertiũ. E
Modo duarum differentiarum vna poteſt ſe habere in potentia reſpectu alterius per hoc q̃ differentia ſuperior conſtituit unum genus, quod eſt diſtinguibile, & determinabile per differentiã inferiorẽ, nõ eſt tñ intelligendũ, quòd differentia in quantum differẽtia eſt, & vltimus actus ſpeciei, ſit in potẽtia ad aliã differentiã. ſed inquãtum ſe hẽt ut actus confuſus ſpeciei inferioris, & eſt conſtitutiua generis.

Propriũ cõe de plurib. ſpẽb. pdicatur. Ad quartũ dr, q̃ ſi propriũ capitur cõmuniter pro omni proprio generis, vel ſpẽi, ſic bene prędicat de plurib. ſpeciebus, quia propriũ generis prędicatur de uno genere, ut eſt in multis ſpecieb. ſed quia tale eſt cõmune, multis ſpeciebus, F ideo non habet ſimpliciter modum proprij, ſed accidentis communis. Sed ſi capiatur ſpecialiter ſolum pro proprio ſpẽi ſpecialiſſimæ, vt hic capitur, ſic de una ſola ſpecie pdicatur. Ad quintũ dicitur, q̃ ſi capiatur prædicari uniuoce generaliter pro omni illo quod ſecundum ſignificatũ prædicatur de multis, ſic omne uniuerſale debet prædicari de multis uniuoce, & illo modo accidens uniuoce prædicatur, ſed ſi capiatur uniuoce prędicari ſpecialiter ut eſt prædicari nomine, & ratione eſſentiali de ſubiecto, ſi nõ prædicatur uniuoce hęc de Prędicabilibus dicta ſufficiant.

VER-

A VERSORII PARISIENSIS B
EXPOSITIO.

In Tertium Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS.

De antepædicamentis. De decem prædicamentis.
De poſtprædicamentis.

Ea, quæ prędicantur, aut Vniuoca, aut Aequiuoca, aut Denominatiua eſſe dicuntur.

Cap. 1. primæ partis.

B AD cognoſcendum prædicamenta quædam neceſſaria pręmittenda ſunt, ſine quorum cognitione nequaquã haberi poteſt cognitio prædicamẽtorum. Et ideo diſtinguimus cum Ariſt. triplicẽ motum prædicandi. Eorum, quæ prædicantur, quædam ſunt æquiuoca, quędam vniuoca, quædam denominatiua.

Iſte eſt Tertius tract. de Prædicamentis, in quo poſtq̃ Petr. Hiſp in præcedẽti tractatu determinauit de Dicibili incõplexo ſub rõne prædicabilis, & vl̃is, hic conſequenter determinat de dicibili incomplexo ſub rõne ordinabilis in genere ſecũdum ſub, & ſupra. Cuius ordinis
C rõ ė, q̄a ordinatio ſ̄m ſub, & ſupra eſt ordinatio in linea prædicamentali, in qua genus ordinatur ſupra ſpẽm, & ſpẽs ſub genere, & indiuidua ſub ſpeciebus, & ſic de alijs Sed quia talis ordinatio fit ſcd̄m rõnes prędicabilium ideo oportebat determinare prius de dicibili incomplexo quantum ad rõnem vl̃is, quam ſecundũ rõnem ordinabilis in gñe ſecundum ſub & ſupra, quod fit in hoc tractatu de prædicamentis. Et intitulatur hic Tract. de prædicamentis, quia inter dicibilia incomplexa, prædicamenta ſunt principaliora, a principaliori autem parte ſubiecti ſæpe fit denominatio ſcientiæ.

Primo ſciendum, quòd prædicamenta quæ ſunt genera generaliſſima dupliciter conſyderantur. Vno modo inquantum ſunt prima principia diuerſitatis rerum formalia, & hoc modo non poteſt de ipſis aliquid demonſtrari, nec de ipſis ſub tali ratione habetur ſciẽtia. Alio modo conſyderantur per reductionẽ ad aliquod commune in quo conueniunt, & hoc dupliciter, vel inquantum reducuntur ad ens, & ſunt partes entis, & hoc modo conſyderantur in Metaphyſica, q̃ conſyderat de ente inquantum ens, alio modo inquantum reducuntur ad dicibile incomplexum, & ſub tali ratione in Logica conſyderantur. Logicus.n. non conſyderat res abſolute, ſed inquantum referuntur ad rationem dicibilis, & prædicabilis vel vt in ipſis fundantur aliquę ſecundæ intentiones.

E Qũo p̃dicamẽta ad Logicũ, & Meth. p̃tineant.

F Secundo ſciendũ, q; ſubiectum huius Tractatus eſt dicibile incomplexum ordinabile in gñe ſcd̄m ſub, & ſupra. Dicit̃ dicibile, eo quòd hic conſyderantur res vt referuntur ad dici, & dicitur incomplexum, ad drĩam ſubiecti primi Tractatus, quod eſt dicibile complexum, ſ. enũciatio. Dicitur ordinabile in genere ad differentiam ſubiecti libri prædicabiliũ, quod eſt dicibile incomplexum ſub ratione vniuerſalis, & non ſub ratione ordicabilis in genere, & non eſt prædicamẽtũ ſubiectũ huius tractatus, quamuis

ſit

A ſit principalior pars eius, q̄a nō nomina hic cōſyderata principaliter cōſyderant̄ ſub ratione prædicamenti, ſed ſub ratione dicibilis incomplexi, ordinabilis in genere, & per hoc patet, quæ ſit cauſa materalis huius tractatus, per quod habet̄ quæ ſit cāuſa finalis. eius, vñ finis intrinſecus eſt pfecta cognitio ſubiecti, ſicut in alijs ſciētijs ſpeculatiuis, & finis extrinſecus eſt cognitio enunciationis q̄ ſit ex dicibilib. incōplexis, & argumentationib9, & ēt generaliter acquiſitio omniū aliarū ſcientiarū. Et eius cauſa formalis eſt modus procedēdi, q̄ eſt definitiuus diuiſiuus, & exemplorū poſitiuus. Et forma tractatus eſt eius diuiſio ꝑ capitula, & capitulorū per partes vñ tres ſunt partes principales. In prima traduntur. Ante pdicamenta. In ſecunda Prædicamenta. In tertia Poſtprædicamenta.

Huius tractat9 cauſæ.

B

Tertio ſciēdū, q̄ ante pdicamētum eſt documentū præcedens determinationē Prędicamentorum, immediate ordinatū ad cognitionē eorū habēdam. Et dr̄ immediate ordinatū, &c. quia licet definitiones prædicabiliū ad cognitionem prędicamētorum valeant, nō tñ immediate ordinatur ad cognoſcendū prædicamenta, ſed ad cognoſcēdū ipſa uniuerſalia. Et ſūt tria ante pdicamēta in generali. ſ. definitio, diuiſio, & regula. Et ſeptē in ſpāli. ſ. res, definitiones, diuiſiones, & duæ regulæ. Quorū ſic habet ſufficiētia q̄a ante pdicamentū ordinat̄ ad cognitionē prædicamētorū, vel ergo ualet ad cognoſcendū cōuenientiā, vel dr̄iā, vl̄ ordinē, ſi primum hoc eſt tripliciter. vel ualet ad cognoſcendū cōuenientiā pdicamentorum in unū cōem æquiuo cū qđ eſt ens, & ſic eſt definitio æquiuocorū, uel ad cognoſcēdū cōuenietia dicibiliū unius ordini, & ſic eſt definitio uniuocorū, uel ad cognoſcēdū cōuenientiā omnium prædicamentorū accidentium in vnum cōe ſubiectum. ſ. ſubſtantiā, de qua dn̄t denominatiue, & ſic eſt definitio denominatiuorū. Si ad cognoſcendum differentiam, hoc eſt dupliciter vel docet differentiā eorū, q̄ ponuntur in gn̄e ab his, quæ nō ponuntur

Tractatus partitio.

Quid ante pdicamētū, & quot ſint, ualet tres in genere, & ſeptem in ſpecie.

C

D in genere, & ſic eſt prima diuiſio uel eorū, q̄ ponunt̄ i diuerſis generib. interſe, & ſic eſt ſecūda diuiſio. Si ad cognoſcendū ordinē in linea pdicamentali. hoc eſt dupliciter, uel reſpectu unius coordinationis, uel diuerſarum; ſi primum, ſic eſt prima regula: ſi ſcđm, ſic eſt ſcđa. Et iſta anteprædicamēta ſū illa, q̄ præmittēda ſūt antepdicamēta ſine quorū cognitione nō pōt haberi faciliter cognitio prædicamentorum.

Quarto ſciendum, ꝙ cognoſcendum tria prima antepraedicamenta. Auctor ponit vnam diuiſionem modorum prędicandi, ſiue eorum, quæ prædicantur dicens, ꝙ eorū, q̄ pdicant̄, alia ſunt uniuoca, alia æquiuoca, & alia denominatiua. Cuius rō eſt, quia omne, quod prædicatur, uel prædicatur, tanquā multa, & ſic ſunt æquiuoca, vel tanquā vnum, & hoc dupliciter, vel prædicantur nomine tm̄, & ſic eſt denominatiuum, vel nomine, & ratione, & ſic eſt uniuocum, & de his tribus poſtea in ſpeciali uidebitur. B

Sed contra prædicta primo arguit̄ ſic. Oē illud, de quo eſt ſcientia hēt principia p quæ de illo pbantur paſſiones, & cognoſcunt̄, ſed pdicamēta, cū ſint prima principia, nō habent principia, ergo de ipſis nō eſt ſcia. Scđo ſic. Logicus nō hēt conſyderare res, cum Logica ſit ſcia rōnalis, & nō realis, ergo, cū prædicamēta ſint res naturales, hic male determinatur de pdicamentis. Tertio ſic. Prima principia ſunt de ſe nota ſimpliciter, & quo ad nos, ergo prædicamenta erunt p ſe nota, & ad cognoſcendum ipſa aliqua non ſunt præmittenda. F

Quarto ſic. In libro pdicabiliū determinatū eſt de modis prędicādi, ergo de ipſis non debet hic determinari, ſed tm̄ de dicibilibus incōplexi ordinabilibus in genere, & ſic male diſtinguit triplex modus pdicādi. Quinto ſic Mēbra huius diuiſionis coincidūt, ergo, &c. Antecedens patet q̄a hō uniuoce pdicauit de Soc & Plat. & æquiuoce de homine uiuo, & homine picto, ergo iſta diuiſio eſt mala.

Ad argumenta. Ad primū dicitur, qđ

licet

A licet prædicamenta non habeant principia formalia, & uniuoca, habent tamen effectiua, & formalia æquiuoca, ideo de ipſis, vt reducũtur in unum commune, poteſt eſſe ſcientia per talia principia.

Solutio. Ad ſm dicitur, q Logicus non conſyderat principaliter de reb. ſm ſe acceptis ſed tm, ut ſubſtant intentionib. primis, & ſecundis, ex quib. fiunt argumentationes. & ob hoc dicit Auicenna, quod Logica eſt de ſecundis intentionib. adiunctis primis. Ad tertium dicitur, quod licet prima principia cõplexa ſint per ſe nota, & ſimpliciter, & quo ad nos, ut illud oẽ totũ eſt maius ſua parte, non tñ prima principia incomplexa, ſed nobis

B ſũt difficillima ad cognoſcendum prædicamenta aũt ſunt principia incomplexa & non cõplexa. Ad quartum dr, quod licet in hoc libro non debeat determinari de aliquib modis prædicandi quinq. vniuerſalium in ſpeciali, poteſt tamẽ determinari i generalis de aliquib. modis, ad oſtẽdendũ quõ genus prædicatur de ſuis inferiorib. & accidẽs de prima ſubſtantia. Ad quintũ dicitur, q licet hõ, vt accipitur pro oĩb. ſignificatis eius prædicetur æquoce, & qñ accipitur pro uno tm pdicetur vniuoce, nõ tñ eſt æquiuocũ, & vniuocũ ſm eãdem acceptionem eius, ſed ſolum ſcdo diuerſas. ideo illa membra diuiſionis non coincidunt.

C

Quæ dicatur Aequiuoca.

Aequiuoca dicũtur, quorum nomen ſolum eſt commune, & ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa, vt cum animal ſignificat animal viuum, vel verum, & pictum, & nomen ſolum commune eſt eis, & ſecundum nomen ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa. Dicimus n. de Leone picto in pariete, ecce terribile animal, & de Leone viuo idem dicimus. & de ſtatuis regum dicimus iſti ſunt tales reges. & de his, qui adhuc regnant dicimus, iſti ſunt reges, ſumẽdo æquiuoce nomen regis.

D Poſtq̃ Auctor præmiſit diuiſionẽ dicibiliũ per vniuoca, æquiuoca, & denominatiua, hic cõſequẽter ponit definitionẽ horũ mẽbrorũ, & primo ponit definitionem æquiuocorũ. Cuius rõ eſt, qa illa valet ad cognoſcendũ reductionẽ pdicamentorũ ad vnũ cõe, quod eſt ens, quod dicitur æquiuoce de ipſis, & definitio vniuocorũ valet ad cognoſcendũ reductionẽ oĩum dicibilium eiuſdẽ generis ad ipſum genus gñaliſſimũ & definitio denominatiuorum valeat ad reducendũ oĩa prædicamenta accidentiũ ad ſubſtãtiã, de qua prædicãtur denominatiue, & quia reductio prædicamentorũ ad ens eſt prior alijs, ideo definitio æquiuocorũ conuenienter præcedit alias. E & qa ẽt reductio dicibilium ad ſuũ genus præcedit reductionem accidentium ad ſubſtãtiã. iõ definitio vniuocorũ pcedit definitionem denominatiuorũ. ſic ergo ponitur definitio ęquiuocorũ. Aequoca dñr quorũ ſolũ nomẽ eſt cõe, & rõ ſubſtantiæ ſm illud nomen eſt diuerſa. In quia definitione ponitur dñr. ſ. ſunt dicibilia ad explicãdũ genus definiti, quod eſt dicibile. & nõ ponitur ſunt, qa hic nõ conſyderantur inquantũ ſunt, entia ſed inquãtũ ſunt dicibilia, & totũ reſiduum ponitur ad drĩam vniuocorũ, & denominatiuorũ, quia vniuoca nõ habent ſolũ nomen cõe, ſed cum hoc habent rationem, & denominatiua non prędicantur ſecundum diuerſas rationes. F

Aequiuocũ duplex æquiuocans, & æquiuocatũ. Primo ſciendũ, q duplicia sũt æquoca. ſ. æquiuoca æquiuocatia, & æquoca æquiuocata. Aequiuocũ æquiuocãs eſt nomẽ cõe, diuerſis rationib. plura ſignificans, ſicut hoc nomen animal diuerſis rationib. ſignificat animal uiuum, & aĩal pictum, ſed æquiuoca, æquiuocata dñr res diuerſæ diuerſis rõnib. per unum nomen ſignificatæ, ſicut aĩal uiuum, & aĩal pictum ſunt diuerſæ res diuerſis rõnib. ſignificatæ per hoc nomen aĩal. Hæc autem definitio ſolũ, datur de æquiuocis æquiuocatis, & nõ æquiuocãtib. qui æquoca æquiuocata ſolum habent nomen commune, tamen per hãc definitionem

A poteſt haberi definitio, æquiuoci æquiuocantis, quia ſicut ęquiuoca æquiuocata habent vnum nomen cõe, & diuerſas rationes, ita æquiuocum æquiuocans eſt nomen commune diuerſis rationib. plura ſignificatus, & quia æquiuoca æquiuocata ſūt plures res ſignificatæ per vnum nomen commune: ideo ad deſignandum iſtam pluralitatem, hic definiuntur æquiuoca in plurali numero.

Aequiuocũ a caſu & a cõsilio, ſeu analogum. Secundo ſciendum, ꝙ adhuc duplex eſt æquiuocum æquiuocans, & ſimiliter æquiuocum æquiuocatum. ſ. æquiuocum a caſu, & a consilio, quod dr̃ analogum. vnde æquiuocum a caſu eſt, quod æque primo plura ſignificant, & dr̃ a caſu, quia imponens ipſum ad ſignificandum, B in ſecũda impoſitione eius nõ habuit reſpectum ad ſuam primam ſignificationẽ, ſed caſu accidit, quod tale nomen prius habuit aliud ſignificatum, ſicut equus, ſi dicatur idẽ eſt, quod æqualis, vel idem eſt quod animal, & imponens ipſum ad vnum ſignificatum non habuit reſpũ ad aliud, & per hoc pñt definiri æquiuoca æquiuocata a caſu. Sed æquiuocum a conſilio eſt unum nomen per prius, & poſterius plura ſignificans, & dicuntur a conſilio, quia ſicut in iudicio vnus imitatur iudicium alterius, ſic ẽt tali nomini attribuitur vna ſignificatio per reſpũm ad aliã. ſicut animal ſignificat animal viuũ, & ex conſequenti per ſimilitudinẽ ſignificat animal pictũ, vñ C æquiuoca ęquiuocata a consilio ſũt res diuerſæ ſcd̃o prius, & poſterius ſignificatę ꝑ vnũ nomẽ, & de vtriuſque. ſ. caſu, & a cõsilio datur hęc definitio ęquocorũ.

Nomen cõmune duplex. Tertio ſciẽdum, ꝙ nomen dr̃ cõis dupliciter, vno mõ ſcd̃o vocem, quæ cõis eſt ad multa ſignificata, ſicut Socra. dr̃ nomen cõe ad illum Socratem, & ad illũ. alio mõ dr̃ cõe ſcd̃o ſignatũ eius, qđ eſt cõe ad plura ſuppoſita, ſicut ſignatũ eius, qđ eſt cõe ad plura ſuppoſita, ſicut ſignatum hois ſ. humanitas, quæ eſt cõis ad oia indiuidua eius. hic autem ſumit nomen cõe primo mõ, pro illo, qđ eſt cõe ſcd̃o vocem per reſpectum ad plura ſignata, & non ſecũdo modo, quia si sic D caperetur, tunc nullus terminus ſingularis diceretur æquiuoce de multis, nõ ſit nomen cõe cõitate ſui ſignificati. vnde æquiuoca æquiuocata ex quo diuerſæ res diuerſa ſunt ſignificata eiuſdẽ vocis iõ habent nomen cõe primo mõ.

Quarto ſciendum, ꝙ ratio ſubſtantię dupliciter accipitur, vno modo ſpãliter. pro definitione quiditatiua ueræ ſubſtãtię, quæ eſt per ſe, & iſto modo non accipitur hic, quia ſic in accidentibus non eſſent aliqua æquiuoca, cum non hẽant hoc mõ rõnem ſubſtantię. Alio mõ capitur gñeraliter pro quacunq; definitione quiditatiua ſubſtãtiali, & accidẽtali, q̃ aliquo mõ explicat eſſentiã rei, capien E do ſubſtantiam pro eſſentia, & hoc mõ ęquiuocorum rõ ſubſtãtię eſt diuerſa. Cuius rõ eſt, quia quæcũque habent diuerſas formas, quibus ſignificantur per unum nomen, & ẽt ſub diuerſis conceptionib. habẽt diuerſas definitiones ſm tale nomen, ſed ęquiuoca æquiuocata ſunt diuerſę res ſcd̃o diuerſas formas, & diuerſos conceptus, quib. ſignificãtu ꝑ unum nomen cõe, & non ſignificantur per unũ conceptum cõem, & ideo ſcd̃o nomen ipſorum ratio ſubſtantię generaliter ſumpta eſt diuerſa. Et per hoc patet intellectus definitionis ęquocorũ.

Argu. F Circa prędicta arguitur primo. Canis eſt quoddã ęquiuocorum ad canem latrabilẽ, piſcẽ marinũ, ſydus cęleſte, & tñ non habet unum cõe nomen, cum ipſum ſit unum nomen, ergo male dr̃ pro æquiuoca habent unum nomen cõe.

Secundo sic. In uerbis reperiuntur æquiuoca, & tñ ibi non eſt nomen commune, igitur definitio mala. Tertio sic. Aequiuoca a conſilio habent unã rõnẽ communẽ unitate proportionis, & analogicę. & tamen ſunt æquiuoca, ergo male dr̃, quod æquiuoca habent ſolum nomen commune. conſequentia tenet, qa iſtis æquiuocis ultra nomen commune, eſt ratio communis.

Quarto sic. Cuius latrabilis, marinus piſcis, ſunt æquiuoca ęquiuocata, & tamen

A men non habet ſolum nomen cõe, ſed conueniunt in ratione ſubſtantiali corporis animati, & habent vnam rationẽ cõem, ergo male dr̃, quòd æquiuoca habent ſolum nomen commune, & rationem ſubſtantiæ diuerſam. Quinto ſic.

Vnus rei eſt tm̃ vna forma, ſed ſignificatio eſt forma nõis, & ſic vnius nois eſt tm̃ vna ſignificatio, ergo, & vnum ſignatum, & ꝑ cõſequens, ſi æquiuoca habent vnũ nomen cõe, hẽnt unam rõnẽ, quæ ſignificatur per tale nomen.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, quòd licet hoc nomen canis ſit æquiuocũ æquiuocans, non tñ eſt æquiuocatum, & de B æquiuocis æquiuocatis datur tantum p̃ſens definitio. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſi nomen capiatur ſpecialiter pro voce, quę ſignificat per modum permanentis, ſiue habitus, & quietis, & vt eſt pars orationis diſtincta contra verbum, ſic in uerbis non reperitur nomen, ſed, ſi capiatur generaliter, prout eſt nota mẽtis, i. ſignum illius, quod in mente concipitur, ſic uerbum bene dicitur nomen, & hoc modo capitur in definitione. Ad tertium dicitur, quòd licet æquiuoca a conſilio habeant rationem communem ſecundum modum, non tñ ſecundũ rẽ, quia unitas analoga non eſt unitas ſecũdum rem, ſed tm̃ ſecundum modũ, & ad C cõitatem requiritur unitas rei. vnde illa, quę habent talem unitatem proportionis ſunt ſecundum rẽ diuerſa, licet habeant quendã modum unitatis. Ad quartum dr̃, quod licet canis latrabilis & canis marinus habeant unam cõmunem rationem, ut conueniunt in corpore animato, non tamen ut conueniunt in nomine canis, ideo rõnes eorum, ſumptę ſecundum illud nomen ſunt diuerſę. Ad quintum dicitur, quod licet ſignificatio ſit forma accidentalis nominis, non eſt tamen forma eſſentialis. ideo unius nominis pñt eſſe plures ſignificationes, ſicut eiuſdem rei plures formę accidentales, ſed ſua forma eſſentialis eſt de articulatio, ſiue modus proferendi, & ipſa uox eſt materia eius.

De Vniuocis. D

Vniuoca dicũtur quorum nomen eſt commune, ſecundum illud nomen ratio ſubſtantiæ eſt eadem. ut hoc nomen animal, eſt commune homini, & boui, & ſimiliter ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen, eſt eadem. dicimus enim, homo eſt animal, bos eſt animal, & hõ eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. & bos eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, & ſic nomen eſt commune eis, & ratio eorũ, ſecundum illud nomen eſt eadem. nihil enim aliud eſt homo, ſecundum, quod eſt animal, niſi ſubſtantia animata ſenſibilis, ſimiliter, & bos. E

Poſtquam Auctor poſuit definitionẽ æquiuocorum, hic conſequenter ponit definitionem uniuocorum dicens. Vniuoca dicuntur quorum nomen commune eſt, & ſecundum illud nomen, ratio ſubſtantiæ eſt eadem. In hac definitione dñr i. ſunt dicibilia, ponitur loco generis definiti, quod eſt dicibile, & non ponit ſunt, quia hic non conſiderantur uniuoca ſub ratione entis, ſed inquantum, referuntur ad dici. Illud qđ ſequitur, ponitur ad differentiam aliorum ut ſtatim declarabitur. & accipitur hic nomen cõmune pro uoce ſignificatiua, q̃ eſt nota mentis, & non ſpecialiter ut eſt pars orationis diſtincta a uerbo, q̃a in uerbis reperiuntur uniuoca, ſicut & in nominib. F

Vniuocum duplex uniuocans, & uniuocatũ.

Primo ſciendum, quod duplicia ſunt uniuoca: ſ. uniuoca uniuocantia, & uniuoca uniuocata. Vnde uniuocum uniuocans eſt nomen ſecundum unam rõnẽ pluribus attributum, ut hoc nomen aĩal ſecundum unam rõnem cõem attribuitur hoĩ. & aſino. Et uniuoca uniuocata ſunt res diuerſæ ſecundum unam rationem cõem per idem nomen importatæ, ut homo, & aſinus ſecundum unam rõnem communem repertam in hoc noĩe animal. hic autem definiuntur uniuoca uniuocata, & non uniuocum uniuocãs, ſicut prius dictum eſt de æquiuocis, & quia uniuoca uniuocata ſunt res plures,

A & diuerſæ contentæ ſub eodem nomine, ideo ad notandum illã pluralitatem, hic vniuoca in plurali definiuntur.

Secundo ſciendum eſt, quod vniuoca differunt a multiuocis, & diuerſiuocis. qa multiuoca ſunt diuerſæ voces vni rei attributæ, q̃ aliter vocantur ſynomina, & diuerſiuoca sũt diuerſæ voces diuerſis rebus attributæ, & de iſtis hic non determinatur ſicut de æquiuocis, & vniuocis, qa non valent ad cognoſcendũ reductionẽ p̄dicamentorũ in aliquod vnum, nec neceſſario requiruntur ad cognitionẽ eorum, & in iſtis non reperitur vnũ B nomen cõe, ſed ſunt plura noĩa vniuoca vero habent vnũ nomen cõe ſignificans vnum conceptum communem, in quo cõueniunt: ideo in definitione vniuocorum conuenienter ponitur quorum nomen eſt commune, ad differentiam multiuocorum, & diuerſiuocorum.

Vniuocorũ ab æquiuocis diſtĩctio. Tertio ſciẽdũ, q̀ vniuoca differunt ab æquiuocis. qa ęquiuocũ hẽt plura ſignificata formalia. ideo dr̃ æquiuocũ, quaſi æqualiter plura vocans. Et licet æquiuocũ a cõſilio, ex parte rõnis nominis non æqualiter vocet oĩa ſignificata eius, ſed ſm prius, & poſterius, tñ ex parte vocis, ſecluſa ratione ſe habet æqualiter. ſed vniuocum habet tm̃ vnum ſignificatum formale, & immediatũ ideo dr̃ vniuocũ, C quaſi vnum vocans, ſicut aĩal immediate ſignificat aĩalitatem, & quia vniuoca vniuocata conueniunt in ſignificato formali quod eſt forma cõis ſignificata per nomen vniuocum, & illa forma cõis hẽt vnam rõnem eſſentialẽm, ideo vniuoca habent eandem rõnem ſubſtantiæ, ſumptã ſm nomen cõe eorũ, ideo hæc particula rõ ſubſtantiæ eſt eadem, ponitur cõuenienter ad differentiã æquiuocorum.

Quõ uniuoca a denoĩatiuis diſtĩguãtur. Quarto ſciendum, q̀ vniuoca, & denominatiua ſic differunt inter ſe, quia denoĩati vniuoca vniuocata includunt eſſentialiter ſignificatum formale nominis vniuoci in quo cõueniunt, ideo rõ propria illius ſignificati cõis eſt ratio cõis, & eſſentialis uniuocatorũ, iõ vniuocũ noĩe, & ratione dr̃ de uniuocatis, ſed denominata alicuius denominatiui non includunt eſſentiale ſignificatum formale ipſius denominati, ſed accidentaliter tm̃, D ideo ratio eſſentialis illius ſignificati nõ eſt ratio denominatiuorum, ut cũ albus prædicatur de hoĩe, & equo, homo, & equus sũt denominata, album vero denominatiuum, & homo, & equus includunt ſolũ accidentaliter formale ſignificatũ albi, qđ eſt albedo. iõ rõ illius ſignificati nõ eſt rõ illorum denominatorũ. ideo per hanc particulam, rõ ſubſtantiæ eſt eadẽ, vniuoca differũt à denominatiuis. Et per hoc patet, q̀ iſta definitio explicat naturã vniuocorũ, faciẽs ipſa differre ab oĩbus alijs. ideo eſt ſufficiens.

Argum. Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Nomen vniuocum habet tm̃ vnum E ſignificatum, ſed vniuoca vniuocata sũt res diuerſæ, & non ſunt vnum ſignãtum nominis, ergo vniuoca vniuocata non importantur per idem nomen cõe.

Secundo ſic. Homo, & equus ſunt vniuoca vniuocata, & tñ ipſorũ non eſt una rõ ſubſtantiæ. ſed habent diuerſas definitiones, cũ differãt ſpẽ, ergo rõ ſubſtantiæ vniuocorum non eſt eadem. Tertio ſic. Albedo, & nigredo ſunt vniuoca vniuocata, & tñ non habent eadem definitionem ſubſtantiæ cõem, cũ ſit accidentia, ergo, contra definitionem. Quarto ſic. Aequocum dr̃, qđ eſt ęqualiter plura vocans, ſed aĩal æqualiter vocat hoĩem, & F aſinum, qa tale ſub ſuo gñe æqualiter continentur, ergo male dat exemplum, qđ aĩal ſit cõe uniuocum hoĩ, & aſino. Quinto ſic. Ratio aĩalis, ſm vnumquãque ſpecies animalis eſt altera, & altera, vt dicitur Septimo Phyſicorum. ergo hic male dicitur, quod homo, & aſinus conueniunt in vna ratione animalis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, quod ſi vniuoca, conſiderentur q̃tum ad id, quod ſunt, & ad ſuas rõnes proprias, ſic non ſignificantur per nomen commune vniuocum, ſed ſi conſiderentur quantum ad naturã cõem, in qua conueniunt ex conſequẽtis importantur per nomen uniuocum tanquã ſignificata materialia

eius

A eius,& illa natura cōis eſt ſignificatum ſuum formale,& immediatum. Ad ſecundum dicitur,quod ſi hō,& aſinus cō ſiderentur ſecundum proprias ipſorum formas,& ſic habent diuerſas definitiones proprias.ſed ſi conſiderentur ut conueniunt in animali, bene habent unam definitionem ſubſtantialem communē ipſis, quæ ſumitur ſecundum formam communem,in qua conueniunt.

Ad tertium dr, quod ſi capiatur ſubſtantia proprie pro ente per ſe,ſic albedo,& nigredo non habent rationē ſubſtantiæ, ſed ſi capiatur generaliter pro eſſentia,ſicut accipitur in iſta definitione,ſic habent bene eandem rōnem ſubſtantiæ cōem. B Ad quartum dr, quod licet hoc nomen animal, ex conſequenti plura ſignificet æqualiter,ſcilicet ſpecies ſui ſignificati, non tñ primo , & immediate plura vocat æqualiter, ſed tantum vnum proprium ſignificatum eius. ideo animal non eſt æquiuocum , ſed vniuocum , æquiuocum.n. eſt parte vocis immediate plura ſignificans. Ad quintum dicitur, quod ſi aial conſideretur ſecundum eſſe quod habet in diuerſis ſpeciebus eius, contractum per diuerſas differentias ſic ratio animalis ſecundum vnāquamque ſpeciem eius bene eſt altera, & altera , ſed ſi conſyderetur ſecundum ſimplicem eius eſſentiam , ſic ſua ratio eſt eadem, & non diuerſa , quia ſic accipitur ſua eſſentia indiſtincta,& nō diuiſa per differentias eius. ideo ratio explicans ipſam ſic acceptam non eſt diuerſificata .

C

De Denominatiuis.

Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo ſolo caſu ſunt differentia, & ſecundum illud nomen habent appellationem, vt a Grammatica Grammaticus, & a fortitudine fortis . Differunt ſolo caſu , id eſt ſola cadentia , quæ eſt ex parte rei , & ſecundum illud nomen habent appellationem nomen.n. denominatiuū debet cōicare cum noīe vniuoco in principio , ſed differre , in fine , vt a Grammatica Grammaticus. D

Quid denoīatiuum.

Poſtq̃ Auctor poſuit definitionē vniuocorum, quæ docet reductionem dicibilium in ſuum genus generaliſſimum, quod dr de ipſis vniuoce,hic conſequenter ponit definitionem denominatiuorū per q̃ cognoſcitur reductio accidentium ad ſubſtantiam , de qua prædicantē denoiatiue dicens . Denominatiua dūr, q̄ æcunq; ab aliquo ſolo caſu dña ſunt, & ſm illud nomen hñt appellationē. In qua definitione ponitur dñr,loco generis definiti,vt dictum eſt in præcedētibus. Deinde alia pars ponitur ad differentiam vniuocorum , & æquiuocorū,q a vniuoca , & æquiuoca non hñt appellationem.i. nominationem ſecundum illud nomen abſtractum , a quo differunt ſolo caſu , ſicut denominatiua . ſed primo,& per ſe importat ſua ſignificata,& non per cadentiam ab aliquo . E

Primo ſciendū,q in denoīatione tria requiruntur.ſ. denoīans , denoīatum, & denoīatiuum. Denominans , eſt forma accidentalis,q̄ importatur p nomen abſtractum , & dr denoīans, quaſi de ſe aliud noīans.q a de ſe dat concreto,qđ prædicetur & noiet ſubiectum.Sed denoīatiuum eſt accidens concretū,qđ prædicatur denoīatiue de ſuo ſubiecto,vt album vel nigrum. Et dr denominatiuū , quaſi de alio nominatiuum,quia eſt denominatiuum ſubiecti rōne formæ accidentalis,quæ eſt alia a ſubiecto.Denoīatum eſt ſubiectū de quo prædicatur accidens concretū , vt in hac prædicatione denominatiua, Socr.eſt albus,albedo ſignificata in hoc noīe albus , & p illud abſtractum,albedo,eſt forma denominans, & illud concretum album eſt denominatiuum Socratis,& Socr. eſt ſubiectum denoīatum . Et per hoc patet denoīatiuū, & concretum idem ſunt,& denoīans,& abſtractum ſimiliter importanr.

Denoīatiuū nō differt a concreto, neq; denominans ab abſtracto. F

Ad denoīationē tres

Secundo ſciendum , quod ad veram denominationem requiruntur tres conditiones.Prima cōditio eſt, quod forma deno-

A denominans ſit alia a ſubiecto, ſic quod nō ſit de eſſentia eius, ſicut genus reſpectu ſpēi, & qđ non fluat ex principijs eſſentialib. eius ſicut ꝓprium, defectu cuius prædicata eſſentialia, & propria nō prædicantur denoīatiue, hic.n. nō eſt vera denoīatio, hō eſt humanus, vel hō eſt riſibilis. Secunda condō eſt qđ forma denominans ſignificetur ſecundum cadentiam, & inhærentiam ad ſubiectum, vt fit in noīe concreto, rōne cuius nulla abſtracta prædicantur denoīatiuæ. Tertia condō eſt, ꝙ denoīatiuum, & abſtractū conueniant in principio dictionis, & differāt in fine, cuius defectu, ſtudioſus nō dī denominatiue a virtute, quia ibi non eſt conuenientia in principio dictionis.

cōditiones requiruntur.

Tertio ſciendum, ꝙ triplicia ſunt denominatiua, q̄dam ſecundum rē tm̄, &

B non ſcđm voce, in quib. ſ. forma cōcreti naturaliter prouenit a forma abſtracti, & tñ non eſt conuenientia in principio dictionis, & dr̄ia in fine, & ſic ſtudioſus dicit̄ denoīatiue a virtute. Alia ſunt denoiatiua ſcđm vocē tm̄ & non ſcđm rē, quæ habent cōuenientiam in principio, & differentiam in fine noīs abſtracti, & concreti, & tñ non importāt alienā naturam a denominato, ſicut hō & humanus Alia ſunt denominatiua ſecundum rem, & vocem ſimul. & ſunt illa, quibus conueniunt tres conditiones præſuppo-

C ſitæ ſimul, ſicut album, & nigrum, quæ ſunt vera denominatiua, & ſolum de ipſis datur definitio præſens.

In quo differāt ac cōueniāt ab concretum.

Quarto ſciendum, ꝙ denoīatiuum & denominans, ſiue concretum, & abſtractū conueniunt dupliciter, & differunt dupliciter. Conueniunt primo in re ſignificata, quia ſignificant eandem formam eſſentialiter, ſicut albedo, & albū ſignificāt formam albedinis. Dicitur.n. in prædicamentis, album autem ſolam qualitatem ſignificat. Secundo conueniunt in principio dictionis, vt albedo, & album, & illa conuenientia in principio dictionis ſignificat conuenientiā in re ſignificata, ſed differunt in modo ſignificandi, & in modo eſſendi, quia con-

D cretum ſignificat formam cum cadētia, & inhærentia ad ſubiectum ꝑ reſpectū ad ſubiectū & iō dicitur concretū quaſi ſimul cernens formā, & ſubiectū eius, ſicut album ſignificat albedinem inhærentem ſuo ſubiecto, ſed abſtractū ſignificat formā ſecundum ſe ſine inhærētia, & cadentia ad ſubiectum, & ſignificat eam ſubſtantiue, & ꝑ modum per ſe ſtātis, & inde dicitur abſtractum, quaſi ab alio tractū, q̄a ſcđm modum eius ſignificandi ſignificat formā cū pręciſione ſubiecti, deſignando ipſam cūno ſine ſuo ſubiecto, & inde eſt, ꝙ nō pōt verificari de ſuo ſubiecto, ſcđo differunt in finali terminatione uocis. & iſta differentia ſignificat differētiam, q̄ eſt in modo ſignificandi. ideo in definitione denominatiuorum conuenienter dicitur, ꝙ differūt

E ab aliquo, ſ. quodlibet a ſuo abſtracto in ſolo caſu. quia ſolum differunt ab ipſis in cadentia, & in mō ſignificandi, & in hoc explicantur duæ differentiæ, denominatiui, & denominantis, & ſubiungitur, ſecundum illud nomen habent appellationem ad explicandum conuenientiam illorum in principali ſignificato, & in principio dictionis. vnde ordine naturę, concretum habet appellationem, i. denominationem a ſuo abſtracto, quia ab ipſo accipit ſuum ſignificatum, & ꝑ hoc patet intellectus definitionis.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. In nulla bona definitione dēt poni

Argum.

F vniuerſale, vniuerſaliter ſumptum, quia ſic talis definitio non poſſet uere prædicari de definito, ſed in iſta ponit̄ uniuerſale, uniuerſaliter ſumptum, ſcilicet quęcunque, ergo male ponitur in iſta definitione, quæcunque. Secundo ſic. Albū & nigrum ſunt denominatiua, & tamē non differunt ſolo caſu, ſed etiā in principali ſignificato, ergo ī hac definitione male ponitur, ab aliquo ſolo caſu differentia ſunt. Tertio ſic. Denoīatiuum, & abſtractum differunt in modo ſignificādi, ut prius dictum eſt, & etiam in genere, ſicut albedo, & albus, ergo non differunt ſolo caſu, ergo. Quarto ſic. Studioſus

A dioſus eſt denominatiuū virtutis, quia ꝑdicat denominatiue de ſuo ſubiecto, & hoc non habet niſi forma virtutis, & tñ non habet appellationem ſecūdū nomē virtutis, ergo male dr̃, quod illud nomen habet appellationē. Quinto ſic. Abſtractū denominatur a concreto, ſicut, a iuſto iuſtitia, ergo abſtractū habet appellationem a concreto, & non ecōtra, ergo male dr̃, quod denominatiuum ſecundū illud nomen abſtracti hēt appellationē.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ quæcunque in hac definitione non tenetur vniuerſaliter, ſed infinite, & tantum valet ſicut illæ, quæ ideo non ponitur vniuerſale, vniuerſaliter ſumptum

B Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet albū, & nigrum non differant inter ſe ſolo caſu, tamen reſpectu ſuorum abſtractorum, ſ. albedinis, & nigredinis ſolo caſu differunt, & ſic intelligitur in definitione, ꝙ denominatiua ſolo caſu differunt a ſuis abſtractis. Ad tertium dicitur, quod negatio conſequentia & cauſa eſt quia, cū C dicitur ſolo caſu non ſolum dicitur de cadentia vocis, ſed etiam de cadentia q̄ eſt in modo ſignificandi concreti, & abſtracti, & ēt quātum ad modos eſſendi, qui per iſtos modos ſignificandi importantur. Ad quartum dicitur, quod licet ſtudioſus ſit denominatiuum ſecundū rem non tñ ſecundum vocem, & rem ſimul & ſolū de illis denominatiuis datur iſta definitio. Ad quintū dr̃, quod licet ſecundum fornicationem vocis, quæ a Grammatico principaliter conſyderatur, abſtractum denominetur a concreto, tñ ſecundū ordinem veræ ſignificationis, & denominationis, concretum deriuatur ab abſtracto eo quod abſtractum importat formam ſecundum ſe, & concretum importat eam per cadentiam ad ſubiectum modo ipſa ſecundum ſe naturaliter præcedit inhærentiam eius ab ſubiectum, ideo in tali ordine cōcretum capit denominationem, & appellationem a Logico conſyderatur, ideo dicitur concretum ab abſtracto deriuari.

Abſtractū formā ſm ſe ſignificat, cōcretū in alio.

Eorum quæ dicuntur diuiſio. D

Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt hō currit, quædā ſine complexione, vt homo, vel currit.

Poſtquam Auctor poſuit in ſpeciali tria ante prædicamenta. ſ. definitiones, q̄ valent ad reductione dicibilium, & cōuenientiam eorum in aliquod vnum cōmune, hic conſequenter ponit duas diuiſiones valentes ad cognoſcendum diſtintionem, & drĩam eorū, q̄ ponuntur in ꝑdicamento adinuicem, & ab his, q̄ non ponuntur, & quia prius oportet diſtinguere illa, quæ non ponuntur, in ꝑdicamento ab his, q̄ ponitur in prædicamento, q̄ diſtinguere ea, q̄ ponuntur in ꝑdicamento ad inuicem, iō Auctor ponit primo hāc diuiſionem, ſi valet ad cognoſcendum, q̄ ponunt̄ in ꝑdicamento, & q̄ nō dicens. Eorum quæ dicuntur, q̄dam dicuntur cum complexionem ſicut orō, quædam vero ſine complexione vt termini incomplexi. Cuius ratio eſt, quia omne, quòd dicitur exprimitur, vel ſignificatur per vocem complexam, ex pluribus vocibus ſignificatiuis, & ſic dr̃ cum complexione, vel exprimitur per vnam ſolam vocem ſignificatiuam, & ſic dicitur ſine complexione.

Primo ſciendū, qđ dici tripliciter accipit, vno mō vt tm̄ valet, ſicut deriuari ab alio, vt cum dicitur doctus dicitur a doctrina. i. deriuatur, ſecūdo modo prout tantū valet, ſicut prædicari, vt in definitione prædicabilis cum dicitur, prædicabile eſt quod aptum natum eſt de pluribus dici. i. ꝑdicari, tertio modo dici, accipitur, prout tantum valet, ſicut exprimi, vel ſignificari per vocem ſignificatiuam, & iſto modo ſumitur in propoſito, & per hoc patet quid ſit diuiſum in hac diuiſione. Eſt. n. dicibile, quod eſt ſignificabile, & dici poteſt per dictionem q̄ eſt vox ſignificatiua, iō tm̄ valet dicere, Eorū q̄ dicuntur, ſicut, Dicibiliū quæ per vocem ſignificatiuam exprimūtur.

Dici tria ſignificat

Secūdo ſciendum, quod cōplexio dupliciter accipitur, vno modo generaliter

A pro quacunque compoſitione duorum adinuicem, ſiue ſit duarũ reiũ vel dictio nũ, literarũ, vel ſyllabarũ, & iſto mô non accipit hic. Alio mô accipit ſolũ ſpâliter p̄ côpoſitione pluriũ vocũ ſignificatiua- rũ, & iſto mô ſumitur, in propoſito, & ido côplexio, vt hic ſumitur, eſt côpoſitio ex pluribus vocibus ſignificatiuis. Et dici cũ complexione, eſt ſignificari, vel ex primi per vocẽ côpoſitã ex pluribus vocib. ſignificatiuis & dici ſine complexio ne, eſt exprimi per vnã ſolũ dictionem.

Côplexio distans & non distans. Tertio ſciendum, q̄ duplex eſt complexio. Quædã eſt complexio diſtans in qua extrema copulantur per copulam verbalẽ, ſicut in qualibet oratione perfecta. Et dicitur complexio diſtans qa extrema illius compoſitionis accipiuntur ab anima diſtincte, & tanquam en- B tia diſtincta concipiunt, & poſtea vniũtur ad inuicem, & hoc ſignificatur per copulã verbalem, q̃ eſt nota côpoñis factæ in intellectu. Vel et dr̃ diſtãs, iõ q̄ inter extrema eius media copula verbalis. Alia eſt côplexio indiſtans cuius extrema nõ copulãtur per copulã verbalem, & ſe habet ſicut determinatio, & ſuũ determinabile, ſicut ſit in oratione imperfecta, vt dicendo hõ albus. Et dicitur indiſtans, quia extrema talis compoſitionis deſignantur confuſæ, & appræhẽdũtur ab anima, vt vnũ ab alio, & ideo inter ipſa non mediat copula verbalis.

Côplexa quot & q̃ reponant in p̄dicamento. Quarto ſciendum, q̄ illa, q̃ dñr cũ côplexione, dupliciter pñt côſyderari, vno mô, inquãtũ habẽt côplexionẽ, ex pluribus vocibus, & important conceptũ côplexũ, & iſto modo complexa non ponũtur in p̄dicamento niſi per ſuas parte, & ſi illæ partes ſint de diuerſis prædicamẽtis, vt hic, homo eſt albus, tale dicibile ſecundũ ſuas partes reponitur in diuerſis prædicamentis, & ſi illæ partes ſint de eodẽ prædicamẽto, vt animal rõnale, C tale dicibile ponitur in eodem prædicamento tñ ſecundum ſuas partes, quia tñ non per ſe eſt vnum, dicibile, ſed plura, ideo ſimpliciter loquendo dr̃, q̄ tale dicibile complexũ non eſt reponibile, in prædicamento. Alio modo põt conſyderari illud, quod dicitur cum complexione. ſ. dicibile côplexum, inquantum ſumitur ad circulo quendum vnum incôplexum, & illo modo bene ponitur in D prædicamento loco illius incomplexi, quod ei circunloquitur, vt quando diffinitio ponitur loco diffiniti ad circũloquendum ipſam diffinitum ſed, ſi capiatur de- De hoc vid. Bu. & alios in ante p̄dica. finitio inquantum includit genus, & differentiam, hoc modo non poni. in p̄dicamento per modum vnius, ſed per modum plurium ſecundum ſuas partes. ſ. per modum generis, & differentiæ, & ſic dicibilia complexa, vt complexa ſũt, non ponuntur in prædicamento, incomplexa vero ponuntur, & per hanc diuiſionem cognoſcimus quo differunt dicibilia complexa, & incomplexa, ideo hęc diuiſio valet ad cognoſcendum differẽtiam eorum, quæ ponuntur in prædicamento ab ijs, quæ non ponuntur. E

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omne dicibile eſt prædicabile, cum idẽ ſit dici, & prædicari, ſed oẽ prædicabile eſt incomplexũ, ergo & oẽ dicibile, ergo nulla dicuntur cũ côplexione. Secũdo ſic. Vnũquodq; hẽt dici, & ſignificari eo modo quo habent eſſe, ſed omne ens hẽt eſſe incomplexum, & eſſe vnum ergo omne dicibile eſt incomplexum. Tertio ſic. Canis eſt vnum dicibile, & tamẽ nõ eſt incôplexũ, cũ includat plura ſignificata, nec côplexum, cũ nõ hẽat plures voces ergo male dr̃, quod dicibilium q̃dam dñr cum complexione, & quædam ſine. Quarto ſic. Huius diuiſionis membra non ſunt oppoſita quia complexum F & incomplexum in eodem incidunt, ergo diuiſio eſt mala. Quinto ſic. Oẽ compoſitum ex voce, & mõ proferẽdi eſt côplexum ſꝫ oẽ dicibile hẽt vocẽ & modũ proferẽdi, ergo nullũ hẽt ſine côplexione.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃ quod ſi capiatur dicibile, vt eſt aptum natum prædicari, ſic omne dicibile eſt prædicabile, ſed, ſi capiatur vt eſt aptum natum exprimi, & ſignificari per dictionem, vt in propoſito ſumitur, ſic non omne dicibile

A bile eſt prædicabile. Ad ſecundum dicitur quod licet omne ens ſecundum ſe ſit vnum incomplexum, tamen in ordine ad aliud, cum quo eſt complexum, vel cum quo eſt componibile aliquid ens, poteſt dici complexum licet hoc ſibi cõueniat formaliter per reſpũm ad intellectum componentem, & diuidentem, q facit actualiter tñ complexionem, quæ prius eſt in reb. ſecundum aptitudinem. Ad tertium dicitur, quod licet canis ex parte vocis, & materialiter ſit vnum dicibile, & tamen formaliter ex parte ſignificatorum non eſt vnum dicibile ſed plura non tamen debet dici dicibile cõplexum, quia illa ſignificata non habent inter ſe aliquam vnionem, vel compoſitionem, nec ſe habent vt determinatio, & determinabile ideo illo modo non poteſt dici complexum, vel incomplexum, quia hic diuiditur dicibile, quod aliquo modo habet rationem vnius dicibilis. Ad quartum dicitur quod licet cõplexum, & incomplexum materialiter coincidunt in eodem, eo quod incomplexum materialiter eſt pars complexi, tamen formaliter opponuntur quantũ ad formas complexi, & incomplexi, & ſicut dictum eſt circa diuiſionem vocis, per complexam, & incomplexam, in qua multa ponuntur, quæ ad intellectũ huius diuiſionis præſupponuntur. Ad quintum dicitur, quod licet compoſitũ ex voce, & modo proferendi habeat cõplexionem generaliter acceptam, non tamen habet complexionem proprie dictam, quæ eſt pluribus vocibus ſignificatiuis de qua eſt hic ſolum ad propoſitũ.

Solutio. B C

Eorum quæ ſunt diuiſio iuxta octo modo eſſendi in.

Sed, antequam alterum membrum huius diuiſionis vbi diuidatur, diſtinguendi ſunt modi eſſendi quia neceſſarij ſunt ad ſequentem diuiſionem cognoſcendam, & ad ea, quæ poſtea dicentur. Primus igitur modus eſſendi in, eſt quando dicitur aliquid in alio eſſe, ſicut pars integralis in ſuo toto, vt digitus in manu, paries in domo, & ſimilia. Secundus modus eſſendi in, eſt ſicut totum integrale in ſuis partibus ſimul ſumptis, vt domus in pariete, tecto, & fundamento. Tertius modus eſſendi in, eſt, ſicut ſpecies in gñe, vt homo, vel bos in animali, & vnumquodque inferius in ſuo ſuperiori. Quartus modus eſſendi in, eſt ſicut genus in ſpecie, vt animal in homine vel boue, & ſimiliter quodlibet ſuperius in quo inferiori. Quintus modus eſſendi in, eſt, ſicut forma in materia, & iſte quintus modus ſubdiuiditur, quia eſt quædam forma ſubſtantialis, vt animal eſt forma ſubſtantialis hominis, quædã eſt forma accidentalis vt albedo hominis, & primã harum dicitur proprie eſſe in, ſicut forma in materia, vt anima in corpore, alia autem dicitur eſſe in, ſicut accidens in ſubiecto, vt albedo in pariete. Sextus modus eſſendi in, eſt, ſicut aliquid in ſua cauſa efficiente, vt regnum in regente. Septimus modus eſſendi in, eſt, ſicut aliquid eſt in ſuo fine, vt virtus in beatitudine. Octauus modus eſſendi in, eſt, ſicut aliquid in ſuo continente, vt vinum in vaſe, locatum in loco. Hos autem octo modos eſſendi diſtinguit Ariſtotelis in 4. Phyſ. Boethius autem aſſignat nouem, quia ſubdiuidit quantum quemadmodum dictum eſt. Vnde verſus.

D B E

In ſunt pars totum ſpecies genus & calor igni.
Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Poſtquam Auctor poſuit primã diuiſionem ante prædicamentale, hic conſequenter vult ponere ſecundam, ſed quia illa diuiſio non poteſt perfecte cognoſci niſi cognoſcuntur modi eſſendi in, ideo priuſquam Auctor ponat illam diuiſionem diuidit eſſe in alio per octo modos quæ in his verſibus continentur.

Carmina modorum eſſendi in.

In ſunt pars, totum, ſpecies, genus, & calor igni.
Rex in regno, res in fine, locoque locatum.

Quo-

A Sufficiẽtia modorum eſſendi in.

Quorũ ſic' hr ſufficientia, qa oẽ ꝙ in aliquo, vel conuenit real'r cũ eo in quo eſt, vel ab eo differt realiter, ſi conuenit cũ eo realiter ĩ quo eſt dupliciter. vel eſt in eo ꝑ modũ partis, vel ꝑ modũ totius, ſi ꝑ modum partis, hoc eſt ẽt dupliciter, vel ꝑ modum partis integralis, & ſic eſt primus modus, vel ꝑ modũ partis ſubiectiue, & ſic eſt tertius modus. Si per modũ totius, hoc eſt dupliciter vel per modũ totius integralis, & ſic eſt ſcd̃us modus, vel per modum totius vl̃is, & ſic eſt quartus modus. Si differt ab eo in quo eſt realiter, hoc eſt dupliciter. vel eſt ĩ eo actualiter, vel virtualiter tm̃. ſi actualiter hoc eſt dupliciter, vel id, qđ eſt in alio dat eſſe cui ineſt, & facit vnũ eſſe cũ eo, & ſic eſt quintus modus, quo, ſ. forma eſt in materia, vel ab eo in quo eſt ſuſcipit eſſe, & diſtinguitur ĩ eſſe ab ipſo, & ſic eſt octauus modus, quo locatũ eſt in loco. Si ſit in alio virtualiter tm̃. hoc eſt dupliciter, vel eſt in alio q̃tum ad virtutẽ productiuã, quo ꝓducitur in eſſe, & ſic eſt ſextus modus quo effectus eſt ĩ cã efficiente, vel eſt in eo ſolum virtualiter q̃tum ad bonitatem, & ſic eſt ſeptimus modus quo effectus hẽt eſſe in ſuo fine, & non eſt hæc diuiſio ante prædicamẽtum, quia non immediate ordinatur ad cognitionem ante prædicamentorũ, ſed ad cognitionem vnius diuiſionis ante ꝑdicamẽtalis, ſicut ex conſequenti valeat ad cognitionem prædicamentorum.

C De diſtinctione tot' a ſuis partib.

Primo ſciẽdũ eſt, ꝙ partis diuerſimode ſunt in toto integrali, & totũ integrale in ſuis partib qa partes ſunt in toto per modũ materiæ; & cõponũt ipſũ totũ materialiter, & actualiter vniũtur, & continent adinuicem ꝑ formam totius ſub qua vniunt. Sed totũ integrale eſt in ſuis partibus, ꝑ modum formæ, cum ſit vniens actualiter, & continens ſuas partes adinuicẽ vnde, cũ totum habeat rõnem actus, reſpũ ſuarum partium, & ex ipſis componatur, & actus eſt in eo cui' actus, eſt iõ totũ conuenienter dr̃ eſſe in ſuis partib & non differt realiter ab ipſis coniunctim exceptis, ſed rõne tm̃, licet diſtinguant realiter a ſuis partib diuiſim acceptis, ſicut Socr. differt a manu eius, eo quod includit alius partes, q̃ realiter a manu diſtinguunt, & ſimiliter a quacunque alia parte diuiſim accepta. D

Secundo ſciendũ ꝙ diuerſimode ſpẽs eſt in gñe, & genus in ſpẽ, quia ſpẽs eſt gñe ptẽtem tm̃, & non actu, & continet ſub eo ſecundum totam entitatem eius, & ſimiliter intelligendum eſt de qualibet alia parte ſubiectiua reſpectu ſui totius. Sed genus eſt in ſpẽ actu, & intellectu, qa ſpẽs non põt intelligi nõ intelligendo genus, & ẽt eſt in ſpẽ ſecundũ eſſentiã & ſcd̃m partẽ ſuæ poteſtatis, & non ſecundum totã cõitatem eius, & ꝑ hoc habetur differentia tertij modi, & quarti, & licet genus, ſpẽs ſint idem realiter, quãtum ad eſſentiã, non tñ ꝑꝑ hoc ſequitur, quòd idẽ eodẽ mõ ſit in ſeipſo eo, quòd genus, & ſpẽs diſtinguuntur ſecundum diuerſos modos eſſendi, quare non eſt inconueniens, quòd ſub illis diuerſis modis vnũ inſit alteri, & econtra. E

Diſtinctio ſubſtantilis formæ ab accidentali.

Tertio ſciendũ circa quintum modũ, quòd forma ſubſtantialis, & formæ accidentalis multipliciter inter ſe differunt & differenter ſunt in aliquo. Primo mõ qua forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter materiæ, in qua ſuſcipitur, qa dat ſibi eſſe ſubſtantiale, quod eſt eſſe ſimpliciter, ſed forma accidentalis dat eſſe ſcd̃m qd ſubiecto ſuo, quia ſolum dat ſibi eſſe accidentale in genere cauſæ formalis. & ſuſcipit eſſe a ſuo ſubiecto in triplici genere cauſæ, ſ. cauſæ efficientis, materialis, & finalis. Secundo differunt, quia forma ſubſtantialis nunquam præſupponit eſſe in actu, & completum ſui ſubiecti, ſed in potentia tm̃. Sed forma accidentalis præſupponit eſſe completum in actu ſui ſubiecti. Tertio differunt, quia deſtructa forma ſubſtantiali deſtruitur illud in quo eſt non autem deſtructa forma accidentali. & propter has cauſas in quintus modus ſubdiuiditur a Boetho in duos modos. F

Quarto ſciẽdũ, quod aliquid eſt differenter in ſua cã efficiente, & in ſua cauſa

A ſa finalis, quia res eſt in ſuo efficiēte per hoc, quod ipſum efficiens habet virtutem productiuam, qua pt producere effectum. ſicut domificator habet uirtutem productiuam quā poteſt producere domum, & in efficiente per natura non eſt cognitio effectus. Sed in agente ſcdum propoſitum, effectus eſt i ſua cauſa quā tum ad ſimilitudinem eius, per q̄ cognoſcitur, ſicut domus eſt in mente. Artificis ſcd in ſuā ſimilitudinem, quia cognoſcitur domus, & ad cuius imaginem ipſa producitur. Sed res eſt in ſuo fine accidentaliter tm̄. ſ. quantum ad bonitatem eius, quia tota bonitas rei ordinate ad finem prouenit ex bonitate finis, & ſic ſua bonitas continetur in ſuo fine, ſicut bonitas ſecuris continetur in ſecatione,
B & bonitas equi in equitatione, & per hoc aliqualiter habetur intellectus octo modorum eſſendi in.

Argum. Sed contra prædicta arguitur, primo ſic Omne contentū exceditur ab eo, in quo continetur, ſed totum integrale nō exceditur a ſuis partib⁹, ſed ipſas oēs continet, ergo nō continetur in ſuis partib. & per conſequens non eſt in ipſis. Secūdo ſic. Vnum oppoſitorum nō poteſt eſſe i alio, ſed materia, & forma ſunt oppoſita, cum materia ſit potentia forma vero actus, ergo forma non eſt in materia, contra quintum modum. Tertio ſic. effectus eſſētialiter, & realiter diſtinguitur a ſuo efficiente, & fine, cū illæ duæ ſint
C cauſæ extrinſecæ effect⁹. ergo res non eſt i efficiēte, nec i ſuo fine. Quarto ſic. Locus, & locatū diſtinguūt eſſentialiter, & realiter, q̄a locus eſt in locāte, & non in locato. ergo locatū nō habet eſſe in loco, ſed eſt extra ipſū. Quinto ſic. Sicut aliquid eſt in loco, ſimiliter aliquid eſt in tempore, & tamen modus eſſendi in tēpore inter iſtos modos nō enumeratur, ergo no ſufficienter ponuntur modi eſſendi in.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dicitur, q licet totum integrale ſecundum ſuppoſita, & eſſe actuale nō excedatur a ſuis partibus, tamen exceditur quantum ad eſſe potentiale, & ſecundum rationem, eo q eſſe potentiale ſibi conuenit a ſuis partibus, in quibus primo reperitur. Ad ſecundum dicitur, q licet forma & materia, quantum ad ſuos modos opponant. ſ. quantum ad modum actus, & modum potentiæ, non tñ ſm eſſe ſuū per quod quidē eſſe conſiſtunt, materia & forma in cōpoſitio ideo forma bene eſt in materia, cui dat eſſe. Ad tertiū dr, qđ licet effectus nō ſit actualiter, & eſſentialiter in ſua cauſa efficiente vel finali, tñ bene eſt in aptitudine in ipſis, & virtualiter, vt prius uiſū eſt. Ad quartū dr, q licet locatum non ſit in loco per inhærentiam, ſic quod loco inhæreat, tamen eſt in eo per continentiam, quia a loco continetur, & circundatur. Ad quintum dicitur, quod licet eſſe in tempore nō numeretur hic diſtincte, & formaliter, tamen æquiualēter enumeratur, quia cōtinetur ſub octauo modo, ſcilicet ſub eſſe in loco, quia eſſe in loco, & in tempore eſt eſſe in alio vt in menſura extrinſeca rei. E

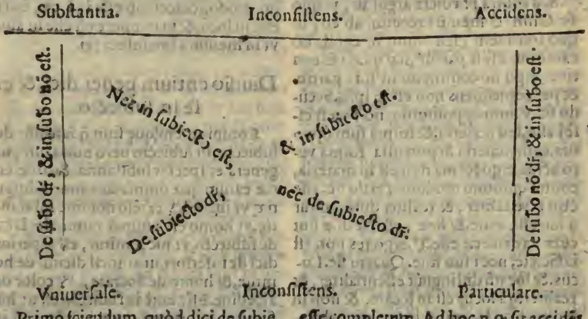
Diuiſio entium penes dici, & eſſe in ſubiecto.

Eorum autem quę ſunt, q̄dam dñr de ſubiecto, in ſubiecto uero nullo ſunt, ut genera et ſpecies ſubſtantiæ, & differentiæ earum quæ omnia dicuntur ſubſtantiæ vniuerſales extēſo nomine ſubſtantię, vt homo eſt animal rationale. Dici F de ſubiecto, vt hic ſumitur, eſt ſuperius dici de inferiori, ut animal dicitur de homine, & homo de Socrate, & color de albedine. Eſſe autē in ſubiecto eſt ut hic ſumitur ſecundum, quod accidens eſt in ſubiecto. Alia uero neq; dicunt de ſubiecto, neque ſunt in ſubiecto, ut indiuidua ſubſtantiæ, alia uero dicuntur de ſubiecto, & ſunt in ſubiecto, ut genera & ſpecies aliorum nouem prædicamentorum, quæ dicuntur de ſuis inferioribus, & ſunt ſubiecto, ut accidens in ſubiecto, ut color dicitur de albedine ut de inferiori, & eſt in corpore, ut in ſubiecto. Alia uero in ſubiecto ſunt de ſubie-

A do ſubiecto autem nullo dicũtur, vt hęc ſcientia eſt in anima, ſicut accidens in ſubiecto, & non dicitur de aliquo inferiori, vt iſte color eſt in ſubiecto, vt in corpore, & non dicitur de ſubiecto, omnis enim color in corpore eſt.

Poſtquã Auctor præmiſit diuiſionem modorum eſſendi in quæ, ualet ad cognoſcendum ſecũdã diuiſionem ante p̃dicamentalem. hic conſequẽter ponit ſcd̃am diuiſionẽ ante p̃dicamentalẽ dicẽs, qd̃ Entiũ dicibiliũ, aliqua nõ ſũt in ſubiecto, & dñr de ſubiecto; & alia nec ſunt in ſubiecto, nec de ſubiecto dñr, a- B lia in ſubiecto ſunt, & de ſubiecto dicuntur, & alia in ſubiecto ſunt, & de nullo ſubiecto dicuntur. Cuius diuiſionis ſic põt haberi ſufficiẽtia, quia omne ens di- D cibile eſt ſubſtantia, uel accidens, ſi ſubſtantia, hoc eſt dupliciter, uel ſubſtantia uniuerſalis, & ſic eſt primum membrũ, uel ſubſtantia particularis, & ſic eſt ſecũdum. Si accidens, hoc eſt dupliciter, uel accidens uniuerſale, & ſic eſt tertium membrum, uel accidens particulare, & ſic eſt quartum membrum. Et in hac diuiſione ſubdiuiditur ſecundum membrum primæ diuiſionis ante prædicamentalis. ſ. dicibile incomplexum, non tamen diuiditur hic dicibile incomplexum in tota communitate eius, ſed ſolũ E dicibile quod eſt ens reale. ideo ponit Ariſt. in textu prædicamentorum in hac diuiſione, eorum quæ ſunt, & non eorũ quæ dicuntur.

Hanc Figuram, quæ ex Boethio ſumpta eſt conſpicientibus, præſens incomplexorum diuiſio manifeſta fiet.

F

C

Primo ſciendum, quòd dici de ſubiecto, & eſſe in ſubiecto ſic differunt inter ſe; quod dici de ſubiecto, ut hic ſumitur eſt ſuperius dici de inferiori; unde ſuperius, eo quòd dicitur totum eſſe ſui inferioris, p̃dicatur de ſuo inferiori; & ſic capitur hic ſubiectũ; non p ſubiecto accidẽtis; ſed pro inferiori ſubijcibili alicuius ſuperioris. Sed eſſe in ſubiecto eſt eſſe in alio ut accidens in ſubiecto, tanq̃ forma ſibi inhærẽs, & adueniens ei poſt eſſe completum. Ad hoc.n. ſit accidẽs reqritur ipſum hr̃e ens cõpletũ ante ſe, ad qd̃ cadit, aut inhæret. & ſic capit hic ſubiectum p ſubiecto accidẽntis, eſt indiuiduum de gñe ſubæ, & p hoc patet quo diuerſimodo capitur ſubiectũ dicendo, aliquid dñr de ſubiecto, & dicendo, quòd aliqua ſunt in ſubiecto, quia ſ. in primo modo capitur pro inferiori, in ſecundo uero pro ente completo, & perfecto, quod eſt ſubiectum accidentis.

Secun-

A Secundo ſciendũ, quòd in primo mẽbro huius diuiſionis dr̃, qđ aliqua dñr de ſubiecto, & non ſunt in ſubiecto, per qđ intelliguntur ſubſtantię vl̃es, illæ.n. habent quod ſint ſubſtantiæ, & quod ſint vl̃es, inquantum ſunt ſubſtantiæ, non ſunt in ſubiecto, quia proprium eſt ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe, eo quod eſt ens per ſe, & non in alio. ſed inquantũ ſunt vl̃es, dñr de ſubiecto, quia habent inferiora ſub ipſis Sed in ſecundo mẽbro dr̃ quod quædam non dñr de ſubiecto, nec ſunt in ſubiecto, & per hoc intelliguntur ſubſtantiæ particulares. Ille enim inquantum ſubſtantiæ, non ſunt B in ſubiecto, inquantum vero particulares ſunt. non dñr de ſubiecto, quia non habent aliqua inferiora ſub ipſis, & per iſtos duos modos habetur dr̃iæ inter ſubſtantias vniuerſales, & particulares.

Subę particularis, & vl̃is differētia

Tertio ſciendum, quòd in tertio mẽbro dr̃. Alia ſunt in ſubiecto, & dñr de ſubiecto per quod intelliguntur accidentia vl̃ia. Illa.n. inquantum accidentia ſunt, in ſubiecto ſunt, quia oẽ accidens habet eſſe in ſubiecto. vnde propriũ eſſe accidentis eſt inhærentia ad ſubiectum. ſed inquantum vl̃ia ſunt, dñr de ſubiecto, ſ. de ſuis inferioribus, & cũ dicitur in quarto membro, alia ſunt in ſubiecto, & de ſubiecto nullo dicuntur, per hoc intelliguntur, accidentia particularia, q̃ inquantum ſunt accidentia, ſunt in ſubiecto, C inquantum vero particularia non dicũtur de ſubiecto quia non habent inferiora, & iſtorum modorũ ſine mẽbrorum exempla ſatis patent in textu.

Subã & accidẽs ꝑ quod indiuiduãtur.

Quarto ſciendũ, quòd ſubſtantiæ particulares, & accidẽtia particularia diuerſimode particularizantur, & indiuiduãtur. quia particulares ſubſtantię particularizant, & indiuiduantur per materiam ſignatam, quæ eſt principium indiuiduationis, & ſic illæ ſubſtantiæ indiuiduantur per aliquid de ſuo genere, & quia a ſuas ſpecieb per principiũ indiuiduationis, ideo talia indiuidua de genere ſubſtantiæ per aliquid de ſuo gñe a ſuis vl̃ibus differunt, ſed accidentia particularia D particularizantur per indiuiduationẽ ſui ſubi, quia capiunt vnitatẽ, & pluralitatem numeralem ab vnitate, & pluralitate ſui ſubiecti. & quia ſuum ſubiectum non eſt de ſuo gñe, ideo non indiuiduantur per aliquid ſui generis, nec ꝑ aliquid ſui gñis differunt a ſuis vl̃ibus ſicut ſubſtantia indiuiduæ. Vnde ex prædictis patet, quod per hanc diuiſionem cognoſcitur dr̃ia eorum, quę ponuntur in prædicamento ſubſtantiæ ab his, quæ ponuntur in prędicamentis. Accidentiũ et cognoſcunt dr̃ia eorum quę ponũtur in prędicamento eodem, ſ. penes vniuerſale, & particulare. & ideo habetur ad quid hæc diuiſio eſt vtilis. E

Sed cõtra ꝓdicta arguit primo. Quicquid dicitur de ſubiecto eſt in ſubiecto, cum dici de, pręſupponit eſſe in ergo nulla dñr de ſubiecto, quę non ſunt in ſubiecto, vt dicitur in primo membro. Secũdo ſic. Oẽ ſubiectum prius eſt illo, cuius eſt ſubiectum, ſed inferius nõ eſt prius ſuo ſuperiori, ergo non eſt ſubm ſui ſuperioris, per cõſequens dici de ſubiecto non eſt dici de inferioris. Tertio ſic. Aliquis hõ eſt ſubſtantia particularis, & tñ dicitur de ſubiecto.i. ſuo inferiori vt dicendo Socr. eſt aliquis homo, vbi aliquis homo, eſt ſuperius ad Socr. ergo male dr̃ qđ ſubſtantia particularis non dr̃ de ſubiecto, nec eſt in ſubiecto.

Quinto ſic. Omne, quod eſt in ſubo, eſt in eſſentia, vel eſſe ſubiecti, ſed accidens vniuerſale non eſt intra eſſentiam F ſubiecti cũ non ſit de eſſentia eius, nec de eſſe, cũ eſſe rei alię naturę nõ permiſceatur, igitur accidentia vniuerſalia nullo mõ ſunt in ſubiecto. Quinto ſic. Oĩs forma cõicabilis dr̃ de ſubiecto, hoc eſt de inferiori, ſed accidentia particularia ſunt formę cõicabiles, cũ oĩs forma ſit cõicabilis, ergo illa accidẽtia dñr de ſubiecto. quod eſt contra quartum mẽbrũ.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd ſi capiatur ſp eodem modo ſubiectũ, tũc verũ eſt, quòd quicquid dicitur de ſubiecto. hoc eſt de inferiori, eſt in ſubiecto.i. in inferiori, ſed capiendo ſub-

A ſubiectum diuerſimode vt accipitur in iſtis membris, tunc non omne quod dr̃ de ſubiecto, hoc eſt de inferiori, eſt ĩ ſubiecto accidentis, quod eſt ens completũ & perfectũ exiſtens actu, quod eſt cauſa, & occaſio alteri exiſtenti in eo, ſicut homo eſt cauſa albedinis exiſtẽtis in eo.

Solutio. Ad 2m dr̃, ꝙ licet ſubm accidentis ſit naturaliter prius eo, cuius eſt ſubm, nõ tñ ſubm alicuius ſuperioris, & iſto mõ capitur hic ſubiectum in definitione dici de ſubiecto. Ad tertiũ dr̃, ꝙ licet aliqs hõ prædicatione ſpẽi, & conſyderando ipſum ex parte naturæ contractæ, dicat̃ de Socr. & vt de inferiori, non tñ prædi-B catione indiuidui, & conſyderando ipſum ex parte ſigni contrahentis naturã. ſed hoc modum dicendo, Socr. eſt aliqs hõ, prædicatur idem realiter de ſeipſo, & non ſuperius de inferiori. Ad quartũ dr̃, ꝙ licet accidens non ſit in eſſentia ſubiecti. tanquam principium eius eſſentiæ, tñ per inhærentiam dr̃ eſſe in eſſentia ſubiecti ex conſequenti, vt eſt in toto compoſito, & ſub eſſe ipſius, ſed tamen per ſe, & primo non inhæret eſſentiæ, vel eſſe, ſed toti compoſito, licet quandoque rõne materiæ, & quandoque rõne formę. Ad quintum dr̃, ꝙ licet omnis forma ſecundum ſe accepta ſit communicabilis non tñ forma accepta, & indiuiduata per ſubiectum eius, ſed eſt incõmunicabilis. ideo accidens particulare, eo quod particulare, & non eſt communi-C cabile, nec dicitur de ſubiecto.

Regulæ duæ quarum vna coniungere, altera diſtinguere docet.

Quando alterum, de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunque de eo ꝙ prædicatur dicuntur, omnia de ſubiecto dicuntur, vt Socr. eſt homo, hõ eſt aĩal. ergo Socr. eſt aĩal. Diuerſorum generũ, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies, & differentiæ, vt animalis, & ſcientiæ, quæ ſunt diuerſa genera differentiæ.n. animalis ſunt rationale, & irrationale, diuiditur.n. per has differen- D tias, vt animalium aliud rationale, aliud irrationale. Differentiæ autem ſcientiæ ſunt naturale, morale, & ſermocionale. diuidimus.n. ſcientiam per has differentias, vt ſcientiarum, alia Naturalis, alia Moralis, alia Sermocinalis.

Poſtquã Auctor ſuperius poſuit duas diuiſiones valentes ad cognoſcendũ differentias dicibilium inter ſe, tam ponibilium in prædicamento, quam non ponibilium, hic cõſequenter ponit duas regulas antepredicamentales valentes ad cognoſcendum ordinẽ illorum, quæ in p̃dicamento ponuntur. Et quia prius eſt cognoſcere ordinem dicibilium reſpe- E ctu vnius prædicamenti, quod dicitur p primam regulam, quam cognoſcere ordinem ipſorum reſpectu diuerſorum p̃dicamentorum, quod fit per ſecundam regulam, ideo conuenienter præponit primam iſtarum regularũ quæ talis eſt. Quando alterum de altero prædicatur vt de ſubiecto, quæcunque de eo quod prædicatur dicuntur, omnia de ſubiecto dicuntur, vt ſi Socrates eſt homo & animal prædicetur de homine, etiam prædicabitur de Socrate.

Primæ regulæ intellectus ac ratio.

Primo ſciendum, quòd in iſta regula per illud quod prædicatur, ſiue per prædicatum, intelligitur ſuperius, habens modum prædicandi alicuius prædicabilis. & per ſubiectum intelligitur inferius alicuius ſuperioris, ideo ſenſus regulæ F eſt, qñ aliquod ſuperius p̃dicatur de ſuo inferiori quæcunque prædicantur eſſentialiter de illo ſuperiori, ẽt prædicantur de inferiori eius. cuius ratio eſt, quia ſuperius actualiter includitur in ſuo inferiori, ideo quæcunque inſunt tali ſuperiori, & de ipſo prædicantur eſſentialiter, ſunt etiam actualiter in ſuo inferiori, & de illo actualiter prædicantur. & ſi primum ſuperius eſſentialiter prædicetur de ſuo inferiori, etiam ſua ſuperiora p̃dicabunt̃ eſſentialiter, & ſi accidental̃r ẽt ſua ſuperiora prędicabuntur accidentaliter de ſuo ſubiecto, & p hoc patet, ꝙ

A iſta regula valet ad cognuſcendum ordinem dicibiliũ in vna linea prædicamẽtali,& quomodo de ſe omnia ſuperiora, alicuius generis, ſunt ſuperiora ſuarum ſpecierũ, & etiam quæ prædicabilia poſſunt de ſe inuicem prædicari.

Condõnes duæ requiruntur ad huius regulæ ueritatem.

Scdõ ſciẽdũ,ꝙ ſcdõ iſta regulã debẽt obſeruari duę cõditiones. Prima eſt, ꝙ prima ꝓpõ ſit directa, & ordinata. ſiue ſit ibi eſsẽtialis ꝑdicatio,ſiue accidẽtalis oportet.n. ibi aliquod ſuperius ꝑdicari ſm ordinẽ alicuius quinq; prædicabiliũ. Scda conditio eſt,qđ in ſcda præpoſitione ſit prædicatio eſsẽtialis. & directa de ſectu cuius hic nõ arguiť ꝑ regulã, hõ ẽ aĩal, aĩal eſt aſinus, ergo hõ eſt aſinus. qa in ſcda ꝓpoſitione nõ eſt eſsentialis B prædicatio, cũ inferius nõ ꝑdicať eſsẽtialiter de ſuo ſuperiori,qđ tñ hic requiritur ꝓpter hoc,ꝙ reducẽdo talẽ ordinem ad ſyllogiſmũ, ſcda propoſitio ſit maior in prima figura,& illa dẽt eſſe uniuerſalis ſ ꝑ actualiter,vel virtualiter,& non eſſet virtualiter vniuerſalis niſi eſſe ibi prædicatio eſsẽtialis, & tenet iſta regula in negatiuis, ſuppoſitio tñ ꝙ prima ꝓpoſitio ſit affirmatiua, q̃ oportet fieri minorẽ ĩ prima figura & in ſcda ꝓpoſitione ꝑdicatũ negať eſsẽtial' de prędicatio primę. Vñ ſequiť Socrates eſt hõ, homo non eſt aſinus, ergo Soc. non eſt aſinus.

C Tertio ſciendum, ꝙ ſecunda regula añprædicamẽtalis talis eſt. Diuerſorum gñrum & nõ ſubalternatim poſitorũ diuerſæ ſunt ſpẽs,& drĩæ. Cuius rõ eſt,qa ſpẽs, & drĩæ. alicuius gñis eſſentialiter deſcendũt a ſuo gñe,& dicunt eandẽ eſſentiã cum ipſo,ſed diuerſa gña eſſentialiter differũt.ergo ſpẽs, & differentia includunt eſſentias oppoſitas illorum generũ,& per cõſequens diuerſorum generũ, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpẽs. & drĩæ,& ꝑ hoc patet ꝙ iſta regula valet ad ſciendum quomodo ſub diuerſis ꝑdicamentis debẽt ordinari diuerſæ ſpecies,& quomodo eſſentiæ prædicamentorũ ſunt impermixtę.

Quæ genera ſub

Quarto ſciendum, ꝙ genera ſubalternatim poſita dicũtur,quorum vnum eſſentialiter eſt ſub alio ſicut corpus, & D animal,& per oppoſitũ illa dñr non ſubalternatim poſita,quorũ vnũ non continetur ſub alio eſsẽtialiter,ut ſunt ſubſtãtia, & qualitas, & in hac regula dicitur non ſubalternatim poſita,ad differentiã generum ſubalternatim poſitorum, qa ipſorum poſſunt eſſe eadẽ ſpecies,& differentię,ſicut ſpecies animalis ſunt ſpẽs corporis,& etiam ſubſtãtię,licet nõ ſint immediatæ reſpectu illorum generum, & ſimiliter differentię animal ex conſequenti ſũt differentię coordinationis ſubſtantię, ſed genera poſita non ſubalternatim non poſſunt ex conſequenti habere eaſdem differentias, nec ſpecies, propter cauſam prius dictam.

alternatim poſita dicãtur.

E Argum.

Contra prædicta primo arguitur ſic. Nõ ſequiť,Soc. eſt hõ, hõ ẽ ſpẽs, igiť Socrates eſt ſpẽs,& tñ ibi arguiť per primã regulã, ergo illa nõ eſt bñ aſſignata. Secũdo ſic. Nõ ſequitur per illam regulã, hõ eſt albus, albũ eſt accidẽs,ergo hõ eſt accidens,& tñ arguiť ſm cõditiones regulę primæ, ergo, nõ eſt ſufficiens. Tertio ſic; ſubſtãtia. & quãtitas ſunt diuerſa genera, & tñ corpus eſt ſpẽs utriuſque, ergo male dicitur in ſecunda regula, diuerſorũ generũ diuerſæ ſunt ſpecies.

Quarto ſic. Animal, & ſcientia ſunt diuerſa genera non ſubalternatim poſita, & tñ ipſorum eſt eadẽ differentia, ſ. rationale,quod eſt differentia hominis. F quia diuidit animal,& etiam ſcientiam, quia ſcientia diuiditur per ſcientiam rationalem, & realem ergo diuerſorum generum non ſunt diuerſæ differentiæ. Quinto ſic, intellectiuũ eſt differentia hominis,& etiam angeli, & tamen homo, & angelus non continentur ſub eodem gñe,ſed ſub diuerſis,quia homo continetur ſub corpore, & angelus eſt ſubſtantia incorporea.ergo diuerſorum generum eſt eadem differentia.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur,ꝙ ibi non arguitur per regulam, quia in hac propoſitione, homo eſt ſpecies, non eſt prædicatio eſſentialis, quia intentiones ſecundæ non prædicantur

de

A de primis eſſentialiter, ſed accidentaliter ſolū, eo q̄d dn̄t reſpectus accidentales, qui accidūt rebus primæ intētionis, & eodē mō diceret de iſto, hō eſt ſubſtātia eſt genus, ergo hō eſt genus, & ſic de alijs. Ad ſm dr̄, quod albū in prædicato primæ propoſitionis, & in ſubiecto ſecū dę differenter tenetur, q̄a in prima, albū tenetur contractum ad ſubiectum, ſm, quòd dicit totum eſſe eius, in ſecunda uero tenetur, ſub propria ratione eius, & non inq̄tum dicit eſſe per reſpectum ad ſuum ſubiectum, iō in illa ſecunda ꝓpoſitione non prædicatur aliquid de prędicatio primæ formaliter accepto, ſicut tenebatur in prima, iō non arguitur per B primam regulā, ſed cōmittitur fallacia accidentis. Ad tertiū dr̄, q̄d corpus non eſt ſpecies ſubſtantiæ, & quantitatis capiendo corpus uniuoce, ſed capiendo æquiuoce tm̄, quia prout corpus eſt ſuba quæ pōt ſuſcipere tres dimenſiones eſt ſpecies ſubſtantiæ, & ſcd̄m ꝙ importat actu illam dimenſionem.ſ. longitudinē, latitudinem, & profunditatem, eſt ſpēs, quantitatis, & ſi tenetur æquiuoce, non eſt una ſpēs, ſed diuerſę. Ad quartum dr̄, ꝙ rōnale non eſt eadem drīa, ut eſt drīa aīalis, & ſcientię, quia non tenetur uniuoce, ſed ęquiuoce, quia ſecundū quod dicit formam qua poſſumus, uti rōne eſt drīa aīalis, & ſecundum quod dicit ſciētiam, quę eſt de Ente rōnis eſt drīa ſcien C tię. Ad quintum dr̄, quòd intellectiuum non reperitur ęqualiter in homine, & in angelo, nec ſunt intellectus hominis, & angeli in ęquali gradu perfectionis, cum intellectus angeli ſit perfectior eſſentialiter intellectu hominis, & ideo intellectiuum dr̄ de ipſis analogice, & nō uniuoce. ideo non eſt differētia eadem.

Pars Secunda, quæ primo continet diuiſionem decem prędicamentorum.

Eorum quę ſecundum nullam complexionem dicuntur ſingulum aut ſignificat ſubſtantiam, aut Quantitatem, aut Qualitatem, aut Ad aliquid, aut D Agere, aut Pati, aut Vbi, aut Quando, aut Situm eſſe, aut Habere. Eſt n. Subſtātia ut exemplariter dicatur, ut hō equus, Quantitas, ut bicubitum, tricubitum, Qualitas, ut albedo nigredo. Ad aliq̄d, ut duplum triplum, Vbi, ut in loco eſſe Quando, ut heri fuiſſe cras fore, Situs, ut iacere, ſedere, Habere, ut calciatum eſſe armatum eſſe. Agere, ut ſecare, urere. Pati ut ſecatur uri.

Poſtquam Auct. determinauit de Antepręd̄icamentis, quę neceſſario requirū tur ad cognitionem pręd̄icamentorum, hic cōſequenter incipit determinare de pręd̄icamentis, & quia cognitio gn̄alis, & confuſa pręcedit in nobis cognitionē E ſpālem, & diſtinctam, ideo determinat de ipſis in gn̄ali prius q̄ in ſpeciali, pręmittens talem diuiſionem. Eorum, quæ dn̄r ſcd̄m nullam cōplexionem. i. unūquodq; dicibiliū incōplexorū, ſingulū, aut ſignificat Subſtantiam, aut Quantitatē, aut Qualitatē, aut Ad aliq̄d, & ſic de alijs de quolibet iſtorum ſatis patent exempla in textu. Vnde patet quod iſta diuiſio non eſt unum antepręd̄icamentum, q̄a non p̄cedit determinationē pręd̄icamentorum, ſed determinat de pręd̄icamentis in gn̄ali diſtinguendo ipſa, & exemplificādo de quolibet ipſorum.

Primo ſciendum, quod dicibile in- F complexum accipitur dupliciter. Vno modo pro oī illo, quod ſignificatur per unam uocem incomplexam, ut capitur in prima diuiſione antepręd̄icamentali, & iſto modo nō capitur hic, quia multa dicibilia hoc modo incomplexa ſunt, quę non ponuntur in aliquo pręd̄icamento, ut chymera, & multa alia entia rationis. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro dicibili incomplexa ordinabili in genere. & hoc modo ſumitur dicibile in iſta diuiſione. ſecundū ꝙ ſignificat Subſtantiam, Quantitatē, &c. & per hoc quod dicit ſignificat, dat intelligere quod hic nō conſiderantur res ſub ratione entis, nec homo ordinatur in pre-

A in prædicamẽtis. Sed conſiderantur illæ uocis, & p quas res ſignãtur, & ſub tali cõſideratione ordinant res i pdicamẽto.

Quatuor cõditionib. qđlibet in pdicamẽto reponitur

Secundo ſciendum eſt, q ad hoc q aliquid ſit ordinabile in gñe quatuor conditiones requiruntur. Prima eſt, quòd tale dicibile ſit vnum formaliter, & uirtualiter. quia, ſi eſſet æquiuocum, eſſent plura dicibilia, & poſſet ordinari in diuerſis ordinibus ſiue in diuerſis prædicamẽtis, & pp hoc æquiuoca, vt æquiuoca ſunt non ordinantur in prædicamento. Secunda conditio eſt, quòd tale dicibile ſit incomplexum, quia, ſi eſſet complexum, ſm diuerſas partes eius eſſet in diuerſis prædicamentis, uel in diuerſis locis eiuſdem ordinis, ſicut patet de

B definitione genus. n. ponitur in recta linea, dña vero in linea literali. & pp hanc rõnem complexa non ponuntur in genere ſm ſe ut complexa ſunt, ſed ſm ſuas partes ſolum, uel inquantum ſumuntur pro uno incomplexo. Tertia conditio eſt, q tale dicibile ſit ens reale, & quòd hẽat ordinem certum in rebus, & pp hoc entia rõnis, ut chymera, & hircoceruus, & ſimilia non ponunt in prædicamentis. Quarta conditio eſt, q tale dicibile ſit uñe uel particulare, quia ordinatio ſm ſub, & ſupra ſit ſecundum rationes uniuerſalis, uel particularis, ſic quod particulare ponitur ſub, & uniuerſale ſupra, & propter hoc Deus non ponitur in prędicamento. non. n. eſt uniuerſalis, quia

C non poſſunt eſſe plures Dij, nec particularis cum nõ habeat aliquid ſuperius uniuocum, & per hoc patet quòd id, q diuiditur in præſenti diuiſione eſt dicibile incomplexũ ordinabile in genere.

Tertio ſciendum, q huius diuiſionis ſic habetur ſufficientia. quia omne dicibile ordinabile in genere, vel dicit ens per ſe, uel in alio. ſi primum, ſic eſt Subſtantia. ſi ſecundũ hoc eſt dupliciter, uel eſt ens abſolutum, uel reſpectum. ſi abſolutum hoc eſt dupliciter, uel cõſequitur ſubſtantiam gratia materiæ, & ſic eſt Quantitas, vel gratia formæ, & ſic eſt Qualitas. ſi reſpectiuum, hoc eſt dupliciter vel ſumitur a reſpectu ſubſtãtię ad

D aliqđ extrinſecũ, uel a reſpectu alicuius extrinſeci ad ſubſtãtiã. ſi primũ, hoc eſt dupliciter, uel dicit reſpectũ partiũ ſubſtãtiæ ad ſuũ totũ, & ad locũ, & ſic eſt Situs, vel dicit reſpectum ſimplice ſubſtãtiæ ad aliqđ extrinſecũ, & hoc eſt tripliciter, qa uel oritur a forma, & ſic eſt Actio, uel oritur a materia, & ſic eſt Paſſio, uel a toto cõpoſito, & ſic eſt ad aliqd. Si uero dicat reſpectũ extrinſeci ad ſubſtantiam, hoc eſt dupľr, uel tale extrinſecũ eſt adiacẽs, & applicatũ ſimul, & ſic eſt Habitus, uel adiacẽs tñ & hoc eſt dupľr, uel adiacet rei motu, & ſic eſt qñ, uel in quiete, & ſic eſt. Vbi & p hoc hr quod tantũ decẽ ſunt prædicamento.

E *Quid, & a quo prædicamentũ dicit. & quot ſit.*

Quarto ſciendum, quod prædicamẽtum eſt genus gñaliſſimum reſpectu alicuius coordinationis. uel eſt ipſa tota coordinatio Et dr pdicamentum de pdicari, & metior metiris, quia eſt menſura oium aliorum, q̃ ſunt in tali gñe, vel etiã qa in ſe, vel ſub ſe colligit oĩa prædicata eiuſdem generis & ſicut patet in definitione prædicamenti, prædicamentũ põt accipi dupľr. & vtroque modo tñ decẽ ſunt prædicamenta. quia, ſi ſumatur, primo modo pro genere generaliſſimo tantum decẽ ſunt genera generaliſſima &, quia coordinationes prędicamentales diſtinguuntur per generaliſſima q̃ ſunt prima principia formalia illarum coordinationum, igitur ſi ſecundo modo ſumatur pro tota coordinatione, erunt de-

F cem prædicamenta ſolum.

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Ens eſt dicibile, & incomplexum, & ſimiliter Res. Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, quæ ſunt traſcendentia, & tñ non ponuntur in aliquo prædicamento. cũ ens ſit cõius quolibet prędicamento. ergo iſta diuiſio non valet. Secundo ſic. Deum eſt in prædicamento, & tñ non eſt in aliquo iſtorum, ergo diuiſio mala. Antecedens patet, quia omne particulare dicibile incomplexum poſſunt in pdicamento, ſed Deus eſt quoddam particularę, cum ſit vnũ ens in numero, ſed

A vnum in numero, & particulare, idem ſunt ergo. Tertio ſic. Genus, & ſpecies ſunt dicibilia incomplexa, & tñ non ponuntur in aliquo iſtorum prædicamentorum, igitur. Quarto ſic. Illi termini incomplexi, propō, & oratio ſunt dicibilia incomplexa, & ordinabilia in genere, q̃a propō eſt ſpēs reſpectu orationis, & tñ non ſunt in aliquo iſtorum p̄dicamētorũ. Quinto ſic. Materia eſt dicibile incomplexũ, & ens reale, & ſibi cõueniunt conditiones ordinabilium, & tñ non ponitur in aliquo iſtorum. ergo non ſufficienter enumerantur hic prædicaměta.

Argu. Ad argumenta. Ad primum iſtorum B dicitur, ꝙ licet ens ex parte vocis ſit vnũ dicibile quodammodo, tñ ex parte ſignificatorum eius nõ eſt vnum dicibile, ſed multa dicibilia, quia ipſum acceptum in cõi non eſt vniuocum. igitur non ponĩt in aliquo vno prædicamento, ſed ẜm diuerſa ſignificata eius ponitur in diuerſis prædicamentis, ſiſr dicendũ eſt de alijs tranſcendentibus. Ad ẜm dr̃, quòd licet Deus ſit vnus in numero, q̃a eſt indiuiſibilis, nõ eſt tñ quoddam particulare, q̃a particulare dicit partem alicuius totius. Deus aũt ſub nullo toto continetur, & licet vnũ in numero, & particulare in aliquo ſint, idem realiter tñ non ſunt idem formaliter, ſed differunt rõne, vt dictum eſt. C Ad tertium dicitur, quod licet genꝰ, & ſpēs de materiali ſignato eorũ dicant ens reali aliq̃d, tñ q̃tum ad ſua formalia ſignificata importat entia rõnis, a q̃bus ſumuntur intentionis ſcd̃æ & illi reſpectus non ſunt entia realia, ideo genus, & ſpēs non ponũtur p̄ ſe in prædicamẽto. Ad quartũ dicitur, ꝙ licet iſti termini, propō, & oratio ex parte uocis ſint dicibilia incomplexa, tñ ex parte ſignificatorum ſunt dicibilia complexa, & q̃a non conſiderantur voces tantum, ſed capiuntur uoces pro reb. ſignatis, ideo propō, & oratio, & alia, quæ important dicibilia cõplexa non ſunt in p̄dicamento, iõ male ponit Buridanus vndecimum prædicamentum. ſ. Signi ad reponendũ omnia iſta ſigna, vel entia rõnis. Ad quintum dicitur, quòd licet materia ſit ens B reale reductiue, & per modũ principij, non tñ eſt ens completum, ideo per ſe non ponitur in prædicamento, ſed bene ponitur reductiue in prædicamento ſubſtantiæ, & per modũ principij ſubſtãtiæ corporeæ, eo modo quo ipſa eſt ens.

De ſubſtantia, & eius diuiſione in primum, & ſecundam.

His habitis dicendum eſt de vnoquoque ipſorum prædicamentorum, & primo de ſubſtantia, cum ſit prior alijs prædicamentis. Subſtantia diuiditur in primam ſubſtantiam, & ſecundam. Prima ſubſtantia eſt, quæ proprie, & principaliter & maxime ſubſtare dicitur, vel prima ſubſtantia eſt, quæ neque de ſubiecto dicitur, neque in ſubiecto eſt. vt aliquis homo, & aliquis equus. E

Poſtquam Auctor determinauit de decem prædicamentis in generali, hic conſequenter determinat de ipſis in ſpeciali. & quia ſubſtantia eſt prior accidentibus natura, diffinitione, & tpe, & eſt cã omnium accidentiumq́ in triplici gñe cauſæ ſ. efficientis, materialis, & finalis, cã naturaliter præcedit ſuum effectum. ideo prius Auctor determinat de ſubſtãtia, quam de accidentibus, ipſam primo diuidens per primam, & ſecundam ſubſtantiam cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia, quia omnis ſubſtantia, vel per ſe primo ſubſtat accidentibus, vt ſubſtãtia particularis, & ſic eſt ſubſtantia prima, vel ſecundario ſubſtat accidẽtibus, vt ſubſtantia vniuerſalis, & ſic eſt ſecunda ſubſtãtia, & per hoc patet, quod non ſunt ponendæ tres, aut quatuor ſubſtantiæ, ſed ſolum duæ, ſcilicet prima, & ſecunda, eo quòd omnis ſubſtantia, vel eſt particularis, vel vniuerſalis, ſed omnes vniuerſales ſubſtantiæ ſecundo ſubſtant accidentibus per hoc, quod ſunt in primis, particulares vero primo, & per ſe ſubſtant. (Accñs a ſubſtantia tripliciter dependet.) F

Primo ſciendum, ꝙ ſubſtantia tripliciter

A citer accipitur, vno mō vt eſt prima, & p fectior pars entis, & ſic eſt de conſyderatione Metaphyſici, ſcd'o mō, vt eſt genus & principiū primū omniū ſubſtātiarum, ad quod omnes aliæ reducunt, tertio mō accipitur, vt eſt primum ſubiectū oium accidentium, & iſtis duobus modis conſyderatur a Logico, principalius tñ vt ē ſubiectū accidētiū, q̄ diſtinguuntur inter ſe, ſecundum diuerſos modos prædicādi de prima ſubſtantia. ideo hic conuenientius diuiditur per primam, & ſecundam inquantum eſt ſubiectum accidentium, & diuerſimode ſubſtat ipſis quā diuideretur ſub rationis generis in ſuas ſpecies.

Scd'o ſciēdū, ꝙ nomē ſubſtātiæ a duo B bus ſumitur. Primo modo, a per ſe eſſendo, & ſic ſumitur a ꝓprio eſſe ſubſtātię, quod eſſe per ſe, & abſolutum, & hoc mō ſubſtātia vniuoce dr̄ de omnib. ſubſtantijs, & eſt genus ipſarū Alio mō ſumitur a ſubſtādo, & ſic ſumitur ab eſſe reſpectiuo ſubſtātiæ, quo eſt in potētia ad ſubſtādū accidentibus, & iſto modo ſubſtantia prius dr̄ ne ſubſtātijs particularibus, q̄ principaliter ſubſtant accidētibus quā de ſubſtātijs vniuerſalibus, q̄ ſecundario ſubſtant, & quia hic diuiditur ſubſtantia inquantū habet ſubſtare accidētibus, & ut ſic per prius dr̄ de primis ſubſtātijs, q̄ de ſecundis, ideo iſta diuiſio eſt diuiſio analogi i ſua analogata, & hinc eſt, quod C per prius ſubſtantia diuiditur, q̄ definiatur, quia æquiuocum prius eſt diuidendum, quam definiendum.

Tertio ſciendum, quod ſubſtantiam prima, vno modo ſic definitur. Prima ſubſtantia eſt, quæ proprie, & principaliter, & maxime ſubſtare dicitur, i qua definitione per illud relatiuum, quæ ſubintelligitur ſubſtantia loco generis definiti, & ponitur proprie ad differentiam, accidētium, in quibus licet vnum aliquo mō ſubſtet alteri, ſicut ſuperficies albedini, tamen hoc non eſt proprie, & tanquam ſubiectum principale, & per ſe ſubſiſtens, ſicut prima ſubſtantia. deinde ponitur principaliter ad differentiam ſecundarum ſubſtātiarū, quæ minus principaliter, & ſecundario ſubſtant acciden D tibus Tertio ponitur maxime ad differētiā ſpecierum de genere ſubſtantiæ quę magis principaliter videntur ſubſtare q̄ genera, ſed adhuc prima ſubſtantia pluribus ſubſtat, quam illa ſpecies, quia quibuſcunque ſubſtat ſpecies ſubſtat indiuiduum, & vltra hoc ipſi ſpeciei, & ponit, ſubſtare, ad explanandum eſſe ſubſtantiæ quæ eſt ſuſceptiua accidentium.

Quarto ſciendū, quod aliter definitur prima ſubſtātia. q̄ eſt quę nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto dr̄ vt aliquis hō, aliquis equus, in qua definitione ſubintelligitur genus definiti, ſ. ſubſtantia. Deinde dr̄, quę nec eſt in ſubiecto, ad drīa accidētiū, q̄ ſunt in ſubiecto, deinde ponit, nec E de ſubiecto dr̄, ad differētiā ſcd'o ſubſtantiarum, quæ licet non ſint in ſubiecto dicuntur. Prima.n. ſubſtātia habet, quod ſubſtātia, quod ſit prima inquantum.n. ſubſtātia, cōuenit cū ſedis ſubſtātijs. & ſibi cōuenit non eſſe in ſubiecto, quia hoc eſt cōmune omni ſubſtātiæ, ſed inquātū prima eſt non habet inferiora ſub ſe, nec dr̄ de ſubiecto, per hoc differt a ſecundis ſubſtātijs, & iſta definitio exēplificatur per indiuiduū vagū, vt aliquis homo, aliquis equus magis quā per indiuiduum determinatum, eo q̄ indiuidua determinata, vt determinata ſunt per conditiones indiuiduātes, ſunt ab arte relinquenda, quòd per hoc patet diuiſio ſubſtātiæ F & definitiones primi membri eius.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Vbi eſt ęqualitas ibi non eſt primum, & ſecundum, ſed ſubſtātia æqualiter dicitur de ambabus ſubſtantijs, cum ſit genus ipſarū, ergo male hic diuiditur per primam, & ſecundam. Secundo ſic. Vnū membrum huius diuiſionis prædicatur de alio, quia ſecunda prædicatur de prima, ergo prima, & ſecunda non opponuntur. ergo iſta diuiſio non datur per oppoſita. Tertio ſic. Materia prima principaliter ſubſtat, quia ſubſtat formæ ſubſtantiali, & prima ſubſtantia ſolum ſubſtat accidentibus, & tamen non eſt prima ſubſtantia, ergo illla definitio con Argum. 3

A ueni t alijs a definitio. Quarto ſic. Oīs paſſio, quæ realiter cōuenit pluribus indiuiduis conuenit ipſis realiter ratione communis in quo conueniunt, ſed ſubſtare eſt paſſio communis, omnibus ſubſtantijs primis, ergo conuenit ipſis ratione alicuius ſuperioris ipſarum, ſed tale ſuperius non eſt niſi ſecunda ſubſtantia, ergo ſubſtare per prius conuenit ſecundæ ſubſtantiæ, & principalius, quam primæ. Quinto ſic. Definitio primæ ſubſtātiæ ſolum datur per negationem, ergo non ſufficienter naturam definiti explicat. & ergo non eſt ſufficiens.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, quod licet ſubſtantia, vt dicitur a per ſe eſſen-
B do, dicatur æqualiter de omnibus ſubſtātijs, & uniuoce, tamen non vt dicitur a ſubſtando, & iſto modo diuiditur.

Ad ſecundum dicitur, quòd licet ſecunda ſubſtantia, & prima, ſecundum id quòd ſunt, non opponantur, & ſecunda prædicetur de prima, tamen ſecundum rationem primi & ſecundi, opponūtur, & ſic ſunt membra diuiſionis.

Ad tertium dicitur, quòd licet materia prima proprie, & principaliter ſubſtet reſpectu formæ ſubſtantialis, non tamen reſpectu accidentium, ſed totū cōpoſitum principalius ſubſtat accidentibus, & materia, & forma non ſubſtant ipſis, niſi ex conſequenti inquantū ſunt
C in toto compoſito, & de tali ſubſtare, accidentibus, ſolum intelligitur in iſta definitione.

Denegationes, qđ operentur. Ad quartum dicitur, quòd licet ſubſtare per prius conueniat ſecundæ ſubſtantiæ. ſ. ſubſtantiæ in communi, ſicut cauſæ, & formæ a qua prouenit talis paſſio, non tamen ſibi primo conuenit tanquam ſubiecto, ſed iſtud per prius conuenit primæ ſubſtantiæ, quæ eſt ens, ſeu ſubiectum completum ſe ſubſiſtens per hoc, quòd non eſt in alio, & quod eſt vltima.

Ad quintum dicitur, quòd in ſecunda definitione primæ ſubſtantiæ, licet ponantur duæ negationes, tamen ponūtur ad explicandum aliquam affirmationē ibi enim explicatur, quòd prima ſubſtā- D
tia eſt prima in ſubſtando per hoc, quòd non eſt in alio, & quòd eſt ultima in p̄dicando per hoc, quod non dicitur de ſubiecto. ideſt de inferiori, & etiam prima pars definitionis eſt affirmatiua.

De ſecundis ſubſtantijs.

Secundæ ſubſtantiæ ſunt ſpecies, in quibus ſunt primæ ſubſtantiæ, & harū, ſpecierum genera, ut homo, & animal, eſt. n. aliquis homo in homine, qui eſt ſpecies, & homo in animali, quod eſt genus. Indiuidua ſubſtantiæ dicuntur primæ ſubſtātiæ, quia primo ſubſtant alijs, genera uero, & ſpecies eorum dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ, quia ſecundo ſub- E
ſtant alijs. Aliquis. n. homo dicitur Grāmaticus, & currens, & animal, & ſubſtātia, & ita hō dr̄ Grammaticus, currens, animal, & ſubſtantia. Item ea quæ dicūtur de ſubiecto omnia prædicantur nomine, & ratione, ut homo prędicatur de Socrate, & Platone. Eorum vero q̄ ſunt in ſubiecto, in pluribus neque ratio prædicatur, ut hæc albedo. in aliquibus aūt nomen nihil prohibet prædicari aliqñ de ſubiecto, rationem uero prædicari de ſubiecto eſt impoſſibile, ut album de ſubiecto prædicatur, ratio uero albi nunquam de ſubiecto prædicatur.

Poſtq̄ Auctor ſuperius determinauit F
de primo mēbro diuiſionis ſubſtātiæ. ſ. de primis ſubſtantijs. hic conſequenter determinat de ſcđo membro ſ. de ſecundis ſubſtantijs ad ens, ꝙ ſecundæ ſubſtātiæ ſunt ułia, ut gña, & ſpēs in quib. ſunt primæ ſubſtantiæ, & dn̄ ſubſtantiæ uniuerſales ſecundæ, eo ꝙ tales ſubſtantiæ ſecundario ſubſtant accidentibus nō primo, & per ſe, ſicut ſubſtantiæ particulares, cuius ratio eſt, quia accidens fluit immediate a principijs indiuidui, & ſubſtantiæ uniuerſales non includunt principia indiuidui, ideo non primo ſubſtāt accidentib. ſed ſolum ex conſequenti, in q̄tum habent eſſe in primis ſubſtantijs. De iſtæ
Primo ſciendum, ꝙ ſubſtātiæ uniuer- diſtinct.
ſales

A ſales dupliciter conſiderantur. vno modo quantum ad eſſe eſſentiæ ipſarum, & quantum ad hoc, quod eſt per ſe eſſe, & hoc modo ſunt priores ſubſtantijs particularibus. eo qꝫ ſunt cauſæ formales ipſarum, ipſis dātes eſſe, nomē, & rōnem, alio modo cōſyderantur ſm̄ eſſe exiſtentiæ, & quantū ad hoc qꝫ eſt ſubſtare accidentibus, & hoc modo ſubſtantiæ particulare pręcedūt uniuerſales. Cuius rō eſt, quia ſubſtātię uniuerſales non habēt eſſe exiſtentię, nec ſubſtare accidentibus niſi ex conſequenti, ſecundo eſſe, qđ habent in primis ſubſtātijs & iō ſubſtātiæ uniuerſales q̄tū ad exiſtere, & ſubſtare, & accidentibus dn̄r ſecundæ ſubſtantię.

eſt maxima controuerſia inter Socr. & Tho. 1. Senten. & ī alijs

B Secundo ſciendum, qꝫ ſecūdæ ſubſtantiæ diuerſimode ſūt in primis, & primæ in ſecundis. Primæ.n. ſunt in ſecūdis uirtualiter, & potentialiter tm̄, ſicut pars totius uniuerſalis eſt in toto uniuerſali, & inferius in ſuo ſuperiori, ſed ſecūdę ſubſtātiæ ſunt in primis actu, & intellectu, qa ſūt de intellectu, & eſſentia primarū ſubſtantiarum, & ſolū habēt eſſe exiſtētiæ in primis ſubſtantijs, nō tm̄ capiunt illud eſſe exiſtentiæ a primis ſubſtantijs ſe in gn̄e cauſæ efficiētis, & finalis cauſant a cauſis extrinſecis, ſicut prima cauſa, & natura. ſed in gn̄e cauſę formalis hn̄t a ſeipſis, ſicut ſunt formæ q̄dam, & non hn̄t ipſum ab alia cā formali, & in C genere cauſæ materialis quodammodo, & ſecundum quid accipiūt eſſe a primis q̄ ſunt materia in qua, reſpectu ipſarum ſecundarum ſubſtantiarum.

Solutio.

Tertio ſciēdum, quod ea, quæ dn̄r de ſubiecto. ſ. ſuperiora aliquorū inferiorū, & ea, q̄ ſunt in ſubiecto ſ. accidentia, diuerſimode p̄dicantur de ſuis ſubijcibilibus. qa ſuperiora p̄dicantur de ſuis inferioribus nomine, & ratione, & cā eſt. qa illud dr̄ prędicari ſcđo nomen, cuius nomen de aliquo prędicatur, ſeu verificatur, illud dr̄ prædicari ratione. cuius definitio, vel eſſentia includitur eſſentialiter in inferiori. ſed oē ſuperius ſcđo nomen eius verificatur de inferiori, & includitur eſſentialiter definitione ſui in- D ferioris, & etiam definitio eius conuenit ſuo inferiori, ideo omne ſuperius eſſentiale prædicatur nomine, & ratione de ſuis inferioribus, & ſic prædicatur vniuoce. Sed accidentia aliqua, nec nomine, nec ratione de ſubiecto prædicantur vt albedo, & nigredo, alia vero nomine prædicantur, ſed non ratione, ſicut album, vel nigrum, & ſic ſolum prædicantur denominatiue de ſuis ſubiectis.

Diuerſus modus prædicandi ſubſtantiarū & accidentium.

Quarto ſciendum, quod duplex eſt accidens, quia quoddam eſt accidens abſtractum, quod importat formam accidentalem ſcđo ſe, & non ſcđo inhærētiā eius ad ſubiectum, vt albedo, & tale accidens nullo modo de ſubiecto prædicatur. quia omne illud, quod de alio p̄dicatur debet dicere totum eſſe eius, ſed accidens abſtractum non dicit totum eſſe ſui ſubiecti, ſed importatur. cum præciſione ſubiecti, & ſine inhærentia ad ipſum, ideo non prædicatur de ſubiecto, nec nomine, nec ratione. Aliud eſt accidens concretum, quod importat formā cum inhærentia ad ſubiectū, & tale de ſubiecto prædicatur nomine, ſed non ratione, cuius cauſa eſt. quia prædicari ratione eſt eſſentialiter includi in ratione alterius modo accidens concretum non prædicatur eſſentialiter de ſuo ſubiecto, nec includitur eſſentialiter in ratione ſui ſubiecti, iō nō p̄dicatur de ipſo ſcđo rationem, & per hoc cognoſcitur differentia ſecundarū ſubſtantiarum. & accidentium reſpectu primæ ſubſtantiæ. ſecundæ.n. ſubſtantiæ prædicantur de ipſis vniuoce, accidentia vero denominatiue tm̄, per hoc ēt cognoſci pōt quid eſt eſſe in ſubiecto, & quid dici de ſubo, q̄ in definitione primæ ſubæ ponuntur.

Modus prædicādi accidentis abſtracti, & cōcreti. E F

Argum.

Contra prędicta arguitur primo ſic. Subſtantię ſecundę ſubſtat ſecundario accidentibus, ſed ſubſtantię vniuerſales non ſubſtant accidentibus, cum accidēs ſolum indiuiduis inſit, & ſolum fluat a principijs indiuidui, ergo ſubſtantię vniuerſales non ſunt ſecundę ſubſtātię. Secundo ſic. Subſtantię vniuerſales ſūt priores particularibus, & per prius conue-

A uenit eis ratio ſubſtãtiæ.ſ. per ſe eſſe, q̃ indiuiduis,ergo ſubſtãtia vniuerſales debẽt dici primæ,& non particulares. Tertio ſic.Genus generaliſſimũ dicit de ſubiecto.ſ. de ſuis inferiorib. & tamen non prædicatur ratione,quia non habet definitionem ,ergo nõ oẽ ſuperius prædicatur noĩe, & ratione de inferiori Quarto ſic.Ois forma dãs eſſe alic i dat etiam nomen ſibi,& prædicatur nomine de ipſo , ſed accidẽs abſtractum eſt forma dãs eſſe ſuo ſubiecto , ergo ſm nomen de ſubiecto pdicatur. Quinto ſic. De quocũq.prædicatur definitũ,prædicatur, & definitio,ergo,ſi accidẽs cõcretum prædicat de ſubõ,ergo & definitio eius, & per cõſequẽs prędicatur noĩe,& rõne ſimul.

Solutio. Ad argumenta . Ad primum iſtorum B dr̃, q licet Subſtantiæ vniuerſales non primo, & per ſe ſubſtent accidentib. tñ ſubſtãt ſecũdario , vt sũt in primis ſubſtã tijs,& accidens cõueniens primis ſubſtã tijs ẽt conuenit ex conſequenti ſecundis ſubſtãntijs,q̃ ſunt in primis , vt quia Socrates eſt albus ex conſequenti homo dicitur albus,& animal ſubſtantia.

Ad ſm dr̃, quòd licet ſubæ vniuerſales ſunt priores primis quantum ad eſſe eſſentiæ,& quantũ ad eſſe per ſe, tñ ſunt poſteriors quantum ad actum ſubſtandi accidẽtib. Ad tertium dicitur, quod C licet genus generaliſſimum non habeat propriam definitionem quiditatiuam, qua prædicetur de ſuis inferiorib. tamen includitur eſſentialiter in rõne ſuorum inferiorũ , & etiam definitio notificans eſſentiam eius , conuenit ipſis,ideo prædicatur noĩe,& ratione de ſuis inferioribus . Ad quartum dicitur, quod licet ois forma deſignata per modum totius det nomen ſuo ſubiecto, & prædicetur noĩe de ipſo , non tamen forma deſignata per modum partis cum illa non dicat totum eſſe ſubi,modo accidens abſtractum deſignatur per modum partis. Ad quintum dicitur, quòd licet definitio accidẽtis cõcreti prædicetur de ſuo ſubõ denominatiue,ſicut ipſum accidens.nõ tamen prædicatur eſſentialiter . ideo non prædicatur nomine,& rõne.definitio.n.debet cõ D uertibiliter,& eſſentialiter ineſſe.

Secundarum ſubſtantiarum ad inuicem comparatio.

Item ſecundarum ſubſtantiarum ſpecies eſt magis ſubſtantia , quam genus, quia ſpecies eſt propinquior primę ſubſtantiæ,quam genus, & etiam quia pluribus ſubſtat. quibuſcunque enim ſubſtat genus , eiſdem ſubſtat ſpecies, & cũ hoc ſpecies ſubſtat ipſi generi. Sed ſpẽs ſpecialiſſimæ æqualiter ſubſtant, & æqualiter ſunt ſubſtantiæ , vt homo , equus , & ſimilia.

Poſtquam Auctor determinauit de E primis ſubſtantijs, & ſecundis ſm ſeipſa definiendo , & comparando eas ad inuicẽ,hic conſequẽter cõparat ſecundas inter ſe dicens , q ſecundarum ſubſtantiarum magis ſpecies eſt ſuba quã genus, cuius auctor duas aſſignat rationes Prima eſt,quia Secundarum ſubſtantiarum illa eſt magis ſubſtantia,quæ eſt propinquior primæ ſubſtantiæ , cum in omni analogia illud,quod eſt propinquius primo,magis participet rationem analogi, ſed ſpecies eſt propinquior primę ſubſtantiæ quam genus, quia ordinatur inter primam ſubſtãtiam, & ſuum genus, F ergo ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus. Secunda ratio eſt, quia Secundarum ſubarum illa eſt, magis ſubſtantia, quæ pluribus ſubſtat ſecundum diuerſos modos ſubſtandi , & ſpẽs pluribus ſubſtat,q̃ genus,quia ſubſtat ipſi gñi & ſic ſubſtat vt ſubiectũ accidentibus, & generi,ut inferius ſuperiori ideo ſpecies eſt magis ſubſtantia quam genus.

Quõ vna ſuba a'ia ſubſtantia, magis eſſe ĩ eligatur.

Primo ſciendum, quod ſubſtantia,vt viſum eſt dupľr conſideratur . Vno mõ quantum ad ſuum proprium eſſe quod eſt per ſe eſſe , & ſic ſumitur a per ſe eſſendo,& ſic vna ſubſtantia nunquam dicitur magis, vel minus ſubſtantia quam alia . Secundo modo quantum ad eſſe accidentale,quo eſt in potẽtia ad ſubſtã-

dum

A dum alteri, & hoc modo vna ſubſtantia pót eſſe magis ſubſtantia quam altera. ſed quia tale eſſe.ſ. in potentia ad ſubſtã- dum alteri, non eſt proprium ſubſtãtiæ, ſed ſubſequitur ſuum proprium eſſe, iõ ipſa in proprio ſuo eſſe non intenditur, nec remittitur. Ideo propter hoc non debet dici ſuſcipere magis & minus, ſicut etiam dicitur in vna proprietate eius.

Secundo ſciendum, ꝙ ſpẽm eſſe propinquiorem primæ ſubæ dupl͞r intelligi pót. Vno mõ, quod ſit ꝓpinquior primæ ſubæ quantum ad eius eſſe, & hoc mõ, ipſa non eſt propinquior quam genus, quia in eſſe primæ ſubſtantiæ & genus, & ſpés idẽ ſunt eſſentialiter, & ſub B actu ſimul. Ideo quãtum ad tale eſſe nõ dr̃ ſpés primæ ſubæ propinquior quam genus. Secundo modo pót intelligi, qđ ſit propinquior primæ ſubæ quantum ad modos ſubſtandi alijs, & hoc modo ſpés eſt propinquior primæ ſubſtãtiæ q̃ genus, quia genus habet eſſe indeterminatum, & confuſum, ſpés vero hẽt eſſe determinatum per dr̃iam, non ſm numerum, ſed ſm ſpeciem, prima vero ſuba hẽt eſſe determinatum ſm numerum, & ſic ſecundum iſtum modum eſſendi ſpés eſt gñe propinquior primæ ſubſtã- tiæ, & etiam, quia ſpecies ſubſtat accidẽtibus & etiam ſuis ſuperioribus genus aũt inquantum genus non, ſed ſolũ ſub- C ſtat accidentibus, & non ſuperioribus. ideo inquantum ad illud, quod eſt ſubſtare alijs, magis conuenit ſpecies cum prima ſubſtantia quam genus.

Spés ſpã liſſimæ æqualiter ſubę ſunt. Tertio ſciendum, ꝙ oẽs ſpés ſpecialiſſimæ de gñe ſubæ dñr æqualiter ſubſtantiæ. cuius ratio eſt, quia illæ ſubſtantiæ, quę æqualiter appropinquant primis ſubſtantijs, & æqualiter habent ſubijci ſuis accidẽtibus ſunt ęqualiter ſubſtantię, ſed oẽs tales ſpés ſpecialiſſimæ æqualiter appropinquant primis ſubſtã tijs, quia oẽs immediate diuiſione materiali deſcendunt ad indiuidua, & ſic ſpés ſpecialiſſima ſunt ęqualiter ſubſtantię, & licet in analogia membra ſubordinata, inquantũ ſunt ſubordinata, inæqualiter ſuſcipiant rationem analogi, tñ D membra non ſubordinata inter ſe, quæ ſolum ſunt ſubordinata vni tertio, pñt æqualiter ſuſcipere rationem ſui ſuperioris, modo ſpecies ſpecialiſſimæ non ſunt ſubordinatę inter ſe. ideo licet ſuba ſit quoddam analogum, tamen non eſt inconueniens quod ſpecies ſpecialiſſimæ æqualiter dicantur ſubſtantiæ.

Primæ ſubæ, ęqualiter ſubæ ſunt. Quarto ſciendum, quod oẽs primæ ſubſtantiæ dicuntur æqualiter ſubæ. vnde Socrates non eſt magis ſubſtantia, q̃ Plato, vel econtra, cuius ratio eſt, quia illæ æqualiter dicuntur ſubæ, quæ æque primo ſubſtant accidentibus ſed oẽs primæ ſubæ æque primo ſubſtant acciden- E tibus, ergo æqualiter debent dici ſubæ. Et licet quandoque vnum indiuiduum ſubſtet pluribus accidentibus, q̃ aliud, tamen ęque primo ſubſtant, modo ſuba nõ dr̃ magis ſuba propter numerũ illorum, quibus ſubſtat, ſe ſecundum quod habet plures modos ſubſtandi, & perfectiores quam alia ſubſtantia.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Oĩs ſuba eſt ens per ſe, ſed genus, & ſpecies, non ſunt entia per ſe, ſed ſolum habent eſſe in alio. ſ. in prima ſubſtantia, ergo ſpecies, & genus non ſunt ſubſtantiæ, & ſic vnum nõ eſt magis ſubſtã tiam, quam aliud. Secundo ſic. Genus ſubſtat pluribus accidentibus, q̃ ſpés, quia ſubſtat omnib. accidentib. plurium ſpecierum eius, ſpecies aũt ſubſtat acci- F dentibus vnius ſpeciei, ſicut animal ſubſtat accidentibus oĩum animalium. hõ autem ſolum ſubſtat accidentibus hoĩs, ergo genus eſt magis ſubſtantia, quam ſpecies, & per conſequens male dicitur, quòd ſpés eſt magis ſuba, quam genus. Tertio ſic. Genus per prius conuenit primæ ſubæ quam ſpecies, quia Socr. ſecũdum naturam eſt prius animal, quã ſit homo. ergo genus eſt propinquius primæ ſubæ quam ſpecies, & per conſequens male dr̃, ꝙ ſpecies eſt ſibi propinquior. Quarto ſic. Genus, & indiuiduũ in hoc conueniunt, quia vtrunque eſt indeterminatũ, & quodãmodo infinitum,

A quia indiuidua variantur in infinitum ſecundum potentiam, & ẽt genus habet de ſe eſſe confuſum, ergo genus magis conuenit cum prima ſubſtantia, q̃ ſpẽs. ergo eſt ſibi propinquius. Quinto ſic. Vna ſpecies ſpecialiſſima eſt perfectio ſuba, quam alia ſpecies, ſicut hõ eſt perfectior, & prior cæteris ſpeciebus aialis, ergo vna ſpecies ſpecialiſſima eſt prior alijs, & per conſequens non ſunt æqualiter ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primum dicitur, ꝙ licet ſpẽs, & genus ſint in aliquo, ſicut ſuperius in ſuo inferiori, nõ tñ ſunt ĩ alio ſicut accidens in ſubiecto ſuo, modo, illud, quod eſt in alio ſicut ſuperius in inferiori, põt eſſe ens per ſe, qñ ſuum inferius eſt ſuba, quia per vnum, & idẽ eſſe ſunt inferius, & ſuperius in ipſo inferiori. vnde, cum ſubſtantia dr̃ ens per ſe ibi per ſe, non dicit negationem cuiuslibet cauſæ a qua ſuba habeat eſſe, ſed ſolum dicit negationem alicuius entis completi, quod ſit cauſa materialis in qua, per cuius exiſtentiam ſubſtantia hẽat eſſe.

B Ad ſcđm dr̃, ꝙ licet genus q̃tum ad numerũ accidentium pluribus ſubſtet quã ſpẽs, non tñ pluribus ſubſtat, q̃tum ad plures modos ſubſtandi alijs quam ſpẽs, q̃a ſpecies ſubſtat alteri vt ſubiectum accidentibus, & alteri vt inferius ſuperiori.

C Ad tertium dr̃, quod licet genus, q̃tũ ad viam generationis, prius cõcurrat ad eſſe primæ ſubſtantiæ quam ſpecies, nõ tamen eſt propinquius primæ ſubſtãtiæ quantum ad modum eſſendi eius. nec, etiam quantum ad modum ſubſtandi alijs, ſed illo modo ſpecies eſt ꝓpinquior primæ ſubſtantiæ, vt dictum eſt.

Ad quartum dr̃, qđ licet indiuiduum ſit indeterminatum q̃tum ad conditiones accidentales eius, quæ variantur in infinitum, tñ quantum ad eſſe ſubſtantiale eſt determinatũ, cum illud eſſe ſit tm̃ vnum in numero genus autem non eſt hoc mõ determinatũ. Ad quintum dr̃, ꝙ licet vna ſpecies ſit perfectior alijs q̃tum ad gradum perfectionis ſuæ naturæ, & ſecundũ hoc dicatur prior, & perfectior alijs ſpeciebus tñ quantum ad modum ſubſtandi ſuis accidentibus vna nõ eſt perfectior alijs, ſed hoc modo omnes ſpecies ſpecialiſſimæ de genere ſubſtantiæ dicuntur æqualiter ſubſtantiæ. D

Imo ſpecies ſe hñt ſicut numeri. 7. Meta.

De proprietatibus ſubſtantiæ.

His autem viſis dicendum eſt de cõmunitatibus & proprietatibus ſubſtantiæ, commune eſt autem omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. quia eſſe in ſubiecto ſolum conuenit accidenti, & hoc patet de primis ſubſtantijs per definitionem primæ ſubſtantiæ, de ſecundis autem patet inductione, & ſyllogiſmo inductione, ſic homo non eſt in ſubiecto, equus non eſt in ſubiecto, leo non eſt in ſubiecto neq. animal, & ſic de ſingulis. E ergo nulla ſubſtantia ſecunda eſt in ſubiecto, ſyllogiſmo ſic. Nihil eorum, quæ ſunt in ſubiecto prædicatur nomine, & ratione de ſubiecto, ſed omnis ſecunda ſubſtantia prædicatur nomine, & ratione de ſubiecto, ergo nulla ſecunda ſubſtantia eſt in ſubiecto. Hoc autem non eſt proprium ſubſtantiæ, ſed etiam differentię competit, & hoc intelligitur de differentijs ſubſtantiæ. Neque eſt inſtantia de partib. ſubſtantiæ, quę ſunt in ſuo toto, & ideo videntur eſſe in ſuo ſubiecto, quia alius eſt modus eſſendi, in ut accidens in ſubiecto, & alius ſicut pars in ſuo toto, ut prius patuit. F

Poſtquam Auctor determinauit de ſubſtantia ſcđm ſe, & quantum ad eſſe ſubſtantiale eius, hic conſequenter determinat de proprietatibus eius, quia eſſe ſubſtantiale rei debet procedere proprietatem eius cum tale eſſe ſit cauſa illarũ proprietatum, & primo ponit iſtam ꝓprietatem, quod commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. Et iſtius proprietatis ratio eſt, quia nullum ens per ſe eſt in ſubiecto, per cuius eſſe ſubſtet, quia tũc non eſſe ens per ſe, ſed ens in alio. vnde eſſe in alio ſolum cõuenit accidentibus, ſed omnis ſubſtantia eſt ens per ſe. cum hæc ſit definitio, ideo cõ-

Cõe eſt oĩ ſubæ in ſubiecto non eſſe.

A uenit oĩ ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe.

Primo ſciendũ, ꝙ per id quod dr̃, cõe eſt omni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe non intelligitur pura negatio, ſed iſta negatio fundatur in affirmatione, & dat intelligere vnam affirmatiuam, ſ. ꝙ proprium eſt ſubſtantiæ eſſe per ſe, & non eſſe in ſubiecto, vnde in tali eſſe duo ſũt ſecundum rõnem ſ. eſſe per ſe, qui eſt modus eſſendi ſubſtãtiæ, & negatio modis accidentis, qui a modus eſt eſſe in alio, & licet eſſe per eſſe non ſit proprietas ſubſtæ, quia non conſequitur ſuũ eſſe cõpletum, ſed eſt ipſum eſſe, tñ negatio modi eſſendi accidentis bene ponit ꝓ-B prietas ſubſtantiæ, quia conſequitur rõnem ſubſtantiæ, licet non diſtinguatur realiter a tali eſſe, & per hoc patet, quòd iſta proprietas non conuenit chymeræ, nec entibus rõne, quia licet non ſint in ſubiecto, tamen non habent eſſe quod præſupponitur in iſta proprietate.

Secundo ſciendum, ꝙ iſta proprietas conuenit tam primis ſubſtantijs, quam ſecundis. de primis patet per ſuam definitionem, & de ſecũdis ꝑ inductionem, & ſyllogiſmum in textu, quæ probatio ſatis clara eſt. Aliter ẽt probatur, quia eſſe in ſubiecto vt accidẽs, eſt eſſe i alio tanꝗ forma aduenẽiens ſibi poſt eius eſſe completum, ſed ſecundæ ſubſtantiæ non adueniunt primis poſt eſſe earum completum, cum ſint cauſæ formales dãC tes eſſe primis ſubſtantijs, ideo ſecundæ ſubſtantiæ non ſunt in ſubiecto.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſubſtantia dupl'r accipitur. vno modo gñaliter, pro omni illo, quod importat naturam, vel eſſentiã de gñe ſubſtantię, & hoc modo ſubſtantia comprehendit omnes ſubſtantias cõpletas, & differentias ſubſtantiales, & ſi hoc modo ſumatur ſubſtantia, ſic iſta ꝓprietas eſt ſubſtãtiæ propria, quarto modo. Alio modo capitur ſubſtantia ſpãliter, pro ſubſtantia completa ſolum quæ eſt ſubſtantia ſecundum rem, & modũ ſimul, per hoc quod importat ſubſtantiæ eſſentiam, & proprium modum eſſendi eius, & ſic ſubſtantia continet ſubſtantias perfectas, quæ ponuntur in recta linea prædicamentali, & hoc modo hæc ꝓprietas eſt propria ſecundo modo ſubſtantiæ, quia conuenit omni, & non ſoli, quia conuenit differentijs ſubſtantiæ, quæ non ſubſtantiæ hoc modo. D

Quarto ſciendũ, ꝙ licet partes ſubæ, q̃ ſunt in toto ſuo aliquo mõ videantur eſſe in ſubiecto, q̃ tñ ſunt ſubſtantiæ, & per hoc aliqua ſuba videat̃ eſſe in ſubiecto, tñ illæ partes non ſunt in ſuo toto, ſicut accñs in ſubiecto, quia eſt alius modus eſſendi in quo partes ſunt in ſuo toto, ab illo quo accidens eſt in ſubiecto. vñ differunt tripliciter. Vno mõ, quia pars integralis eſt de compõne, & perfectione totius, & requirit ad eſſe eius cõpletũ, E accñs vero non, ſed conſequit̃ eſſe cõpletũ ſui ſubiecti. Scd̃o mõ differũt, quia ꝑ ſeparationẽ partiũ a ſuo toto, aliquo mõ deſtruit̃ totũ, accidens vero põt a ſubiecto ſeparari, præter ſubiecti corruptionẽ. Differunt tertio, quia pars integralis, põt remanere ſeparata a ſuo toto accidens vero non, niſi hoc ſit ſupernaturaliter, quia ſm naturam accidens ꝑ eſt in ſubiecto ſubſiſtens, & per hoc patet prima proprietas ſubſtantiæ. Quõ partes ſubarũ in ſubiecto ſint.

Cõtra pdicta arguitur primo ſic. Propriũ eſt ſubſtãtiæ in ſubiecto nõ eſſe, ergo male dr̃, ꝙ cõe eſt, oĩ ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe. Scd̃o ſic. Iſta proprietas nõ conuenit oĩ, nec ſoli, ergo nullo mõ eſt proprietas. Antecedẽs patet ꝑ prima parte forma, quia ſubſtantialis eſt ſuba, F q̃ eſt in ſubiecto, cũ ſit in materia, & ſecunda pars probatur, quia accidens qñque non eſt in ſubiecto, vt in Sacramento altaris, vbi accidentia exiſtunt ſine in ſubiecto, ergo non eſſe in ſubiecto non conuenit ſoli ſubſtantia. Tertio ſic. Illud, quod eſt in ente completo in actu, habet eſſe in ſubiecto ſed ſubſtantiæ ſecundæ ſunt in primis, & prima ſubſtantia eſt ens completum in actu, ergo ſecũda ſubſtãtia eſt in ſubiecto. Quarto ſic. Omne qualificãs aliquid eſt in ſubiecto, qd̃ qualificat, ſed differentia ſubſtantialis qualificat, aliquid. ſ. eſſentiam generis,

A ris, ergo eſt in ipſa, vt in ſubiecto. ergo male dr̄, ꝙ iſta proprietas dr̄iis cõuenit. Quinto ſic Differentia ſubſtantialis dr̄ ſubſtantia, ergo iſta proprietas non cõuenit alijs a ſub̄a per hoc ꝙ ipſa conuenit ipſi dr̄iæ, & ſic male dicitur in textu, quod conuenit alijs.ſ. differentijs.

Argu. Ad argum. Ad primum dr̄, ꝙ licet nõ eſſe in ſubiecto ſit proprium ſubſtantiæ in cõi.ſ.ſm ſe cõſideratæ, tñ hoc eſt cõe ſub̄æ diuiſæ, & multiplicatæ per ſua inferiora. Ad ſm dicitur, ꝙ licet forma ſubſtantialis adueniat materiæ tanquam in illo, quod recipit ipſam; tñ non aduenit materiæ poſt eius eſſe completũ, ſed dat eſſe materiæ, ideo non eſt in ea ſicut ac-B cidens in ſubiecto. Et ad ſm probationẽ dicitur, quod licet accidens ſupernaturaliter ſi ſine ſubiecto actu, hoc eſt ſecũdum actum, tamen eſt ſemper in ſubiecto ſecundum Aptitudinem, ſed ſubſtantia, nec actu, nec aptitudine vnquam eſt in ſubiecto. Ad tertium dicitur, quod licet ſecunda ſubſtantia ſit in prima, vt principium eius, non tamen aduenit ei poſt eius completum, ideo nõ eſt in ipſa, vt accidens in ſubiecto. Ad quartum dicitur, quod differentia non aduenit generis poſt eius eſſe completum, ſed implet, & perficit ſuum eſſe determinando ipſum ad certam ſpeciem. Ad quintum dicitur, quod licet differentia ſubſtãtiæ, C ſit ſubſtantia ſecundum rem. quia importat eſſentiam ſubſtantiæ, non tamen ſecundum rem, & modum ſimul, quia non importat eam per modum entis ꝑ ſe, ſed ſub modo eſſendi accidentis.ſ. qualificantis, ideo non eſt ſubſtantia cõpleta, cum non habeat ſimul eſſentiam, & proprium modum eſſendi.

Secunda ſubſtantia prædicatur vniuoce, prima ſignificat hoc aliquid.

Item, oĩbus ſecundis ſubſtantijs, & differentijs earum conuenit vniuoce ꝓdicari de primis. Hæc.n.omnia prædicãtur de primis ſubſtantijs nomine, & ratione, quare vniuoce prędicantur. Item oĩs prima ſub̄a ſignificat hoc aliquid i. indiuiduum & vnum numero, ſed ſub̄a ſecunda videtur ſignificare hoc aliquid ſub appellationis figura, eo quod eſt in prima ſubſtantia, & de eſſentia eius, nõ tñ ſignificat hoc aliquid, ſed potius ſignificat quale quid, ſeu aliquid cõe.non.n. illud qđ ſignificatur per ſubſtantiam ſecundam, eſt vnũ numero, ſicut eſt illud, qđ ſignificatur per primam ſubſtantiã.

Poſtquam Auct. poſuit primã ꝓprietatem ſub̄æ, hic conſequenter ponit ſecundam dicens, ꝙ oĩbus ſecundis ſubſtãtijs, & differentijs earum conuenit vniuoce prædicari de primis cuius rõ eſt, E qa vniuoce prædicari eſt prædicari vno noĩe, & vna rõne, ſed oẽs ſecundæ ſubſtantiæ, & dr̄iæ earum vno noĩe, & vna rõne prædicantur de primis ſubſtantijs, & includuntur eſſentialiter in rõnibus primarum. ideo oĩbus ſecundis ſubſtantijs & differentijs earum conuenit vniuoce prædicari de primis, & dr̄ notanter de primis ſubſtantijs, ad dr̄ia accidentiũ vniuerſalium, quæ licet prædicentur vniuoce ſuis inferioribus, tamen de primis ſubſtantijs prædicantur denominatiue ſolum, & non vniuoce.

Primo ſciendum, quod prędicari vniuoce tripliciter accipitur. Vno mõ cõiter ꝓ omni illo, quod ſm vnum ſignificatum prædicatur de pluribus, & ſic cõtinet ſub ſe denominatiue prædicari, & hoc modo accidens vniuoce prædicatur de primis multis ſubſtantijs, vt album de Socr. & Platone prædicat̄ ſm vnum ſignãtur. Alio mõ capitur minus cõiter, pro illo ſolo, quod prædicatur vno noĩe, & vna ratione de multis, ſiue ſit ratio quidditatiua ſiue diſcreptiua, & ſic propium tantummodo prædicatur vniuoce de primis ſubſtantijs, vt dictum eſt in prædicabilibus, quod proprium vniuoce prædicatur de indiuiduis ſpeciei. Tertio modo ſumitur proprie, vt ſolum conuenit illi, quod ſecundum vnum ſignificatum prædicatur, quod ineſt, eſſentialiter F

Vniuoce ꝓdicari tripliciter ſumitur.

ſentialiter

A ſentialiter ſubiecto. & cuius eſt ratio eſſentialis ſubiecti, & hoc modo propriũ, & accidens non prædicatur vniuoce de primis ſubſtantijs, cum nullum eorum inſit eis eſſentialiter, ſed hoc ſolum conuenit ſecundis ſubſtantijs, & differentijs earum, & ſic capitur in propoſito, & per hoc patet, quod ſi capiatur ſubſtantia ſecunda generaliter pro omni ſubſtantia vniuerſali completa vel incompleta, hæc proprietas eſt ſibi propria quarto modo ſed ſi capiatur ſolũ pro ſubſtantia completa, quæ importat ſubſtantiam ſub modo ſubſtãtiæ, ſic eſt propria ſecundo modo, quia conuenit omni, ſed non ſoli.

B Secundo ſciendum, quod tertia proprietas ſubſtantiæ ponitur, quod omnis ſubſtantia prima ſignificat hoc aliquid. i. indiuiduũ, & Vnũ numero, cuius rõ eſt, quia hoc aliquid eſt indiuiduũ ſubſiſtens in ſpẽ cõpletum, ſed oĩs ſubſtãtia prima ſignificat indiuiduũ ſubſiſtẽs, cum oĩs ſubſtãtia particularis ſit per ſe ſubſiſtens, & ẽt importat aliqd cõpletum in ſpẽ ali.er non eſſet prima ſubſtãtia, q̃ directe ponit ſub ſpẽ, ideo oĩs prima ſubſtãtia ſignificat hoc aliquid. Et rationẽ huius qđ eſt hoc aliquid, tria requiruntur. Primo, requiritur, quod ſit indiuiduum, quare nullum uniuerſale ſignificat hoc aliquid. Secundo requiritur, quod ſubſiſtet per ſe, ratione cuius nulla accidẽtia ſignificãt hoc aliqd, nec ẽt ſcđæ ſubſtantiæ, qa non per

Ad hoc aliquid tria exiguntur.

C ſe ſubſtant, ſed in primis, ſubſiſtere. n. eſt ſub ſuo proprio eſſe ſtare. Tertio requiritur, quod tale indiuiduũ ſint ſpecie cõpletum, & propter hoc anima rationalis a corpore ſeparata nõ ſignificat hoc aliquid, quia licet ſit indiuiduum ſubſiſtẽs, non tñ eſt in ſpẽ ens completum, cum ſit pars ſpeciei humanæ. Et hęc tria ſimiliter requiruntur ad ſuppoſitũ qđ idem dicit, ſicut hoc aliquid, & primũ iſtorũ triũ importatur cum dr hoc. hoc. n. eſt pnomen demonſtratiuum. tm̃ rei ſingularis, tertio importatur cũ dr aliquid aliquid. n. dicit proprie aliquid ſub genere ſubſtantiæ, in ſpecie diſtinctum, ſm pro ocnit. ſ. quod ſit ſubſtens ex coniunctione illorum duorum, & per hoc patet,

D quod prima ſubſtantia habet quod ſignificet hoc, a principio indiuiduationis, & quod ſignificet aliquid. habet a forma ſpeciei, quam includit.

Tertio ſciendum, quod licet ſecunda ſubſtantia non ſignificet hoc aliquid, eo quod non eſt indiuidua, ſed uniuerſalis, videtur tñ ſignificare hoc aliquid, primo propter hoc quod ineſt eſſentialiter primæ ſubſtantiæ, & eadẽ eſt realiter cũ ipſa ſecundo pp figurã appellationis, qa eadem res qñque uocatur noĩe primæ ſubſtantiæ, & qñque nomine ſecundæ, ſicut Socrates qñque uocatur ſub nomi-

E ne Socratis, & qñque ſub nomine hominis, ſicut per hoc nomen homo, qñque vocatur homo in cõmuni, quandoq; uero in particulari ſub eadem forma vocis, quæ eſt figura appellationis.

Quarto ſciendum, quod omnis ſecunda ſubſtantia ſignificat quale quid, ſicut omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid. cuius ratio eſt, quia quale quid dr forma ſubſtantialis, communicabilis, multis q̃ inquantum forma eſt, dr qualis ſm modum, quia qualificat aliquo modo illud, cuius eſt forma. & inquantũ ſubſtantialis eſt, dr qd, quiditas n. proprie ſubſtantiã importat, ſed oĩs ſecunda ſubſtãtia importat formã ſubſtãtialẽ cõem multis, ideo quælibet ſignificat quale quid. & per hoc patet de genere, quod

Secunda ſubſtantia quale quid ſignificat.

F importat eſſentiam qualificabilem, per differẽtias eius, & ratione eſſentiæ dicit quid, & ratione eius quod qualificabile eſt, dicit quale, & ſimiliter differentia dicit eſſentiam qualificãtem, ſpecies verò qualificatam, & per hoc patet ſecunda & tertia proprietas ſubſtantiæ.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Prima ſubſtantia prædicatur uniuoce de ſeipſa, quia non prædicatur æquiuoce, nec denominatiue. ergo nõ eſt proprium omnibus ſecundis ſubſtantijs uniuoce prædicari de primis. Secundo ſic. Differentia ſubſtãtię non habet genus, & differentiam, quia ſubſtantiæ non eſt differentia, ergo nõ habet rationẽ, ergo

Argum.

non

A non prędicatur nomine, & ratione primis ſubſtātijs Tertio ſic. Idem nō ſignificat ſeipſum, ſed ſubſtātia prima ē hoc aliquid, ergo non ſignificat hoc aliquid. Quarto ſic Hoc albū ſignificat hoc aliquid. & tamen non eſt prima ſubſtātia. ergo ſignāre hoc aliquid nomē eſt proprium primę ſubſtantię. Antecedens patet primo, quod ſignificet hoc probatur. quia eſt indiuiduum, & ꝙ ſignificat aliquid, probatur qa nihil eſt, quod non ſignificet aliquid uel nihil, ſed album nō ſignāt nihil, ergo ſignāt aliquid. Quinto ſic. Idem ſignificatur per primā ſubſtantiam, & ſecundam, ſe prima ſubſtantia B ſignificat hoc aliquid, igitur, etiam ſecūda, & ſic non ſolum ſignificat quale.

Solutio Ad argumenta. Ad primū dicitur, ꝙ licet prędicatione impropria, ſubſtātia, prima prædicetur de ſe ipſa, non tñ pdicatione ꝓpria. Quid pdicatione ꝓpria. denotatur prædicatum eſſe in ſubiecto, ſed idē totaliter non eſt ꝓprie in ſeipſo, iō idem non pdicatur pdicatione ꝓprie dicta ſe ſeipſo. iō vt hic dr̃ ab Ariſ. a prima ſubſtātia nulla eſt pdicatio. Ad ſcd̃o dr̃, quod licet dr̃ia non habeat ꝓprie definitionem, tñ bene eſt eſſentialiter in definitione primæ ſubſtātiæ, & hoc ſufficit ad pdicadū vniuoce de ipſa. Ad tertiū dr̃, ꝙ licet prima ſubſtātia, capta pro re ſubiecta intētioni, ſit hoc aliqd, & nō ſignificet hoc aliqd, tñ ipſa accepta pro C intentione concreta rei bene ſignificat hoc aliqd. & ſic cōſyderat ā Logico, qui conſyderat res, vt p voces importantur. Ad quartum dr̃, ꝙ ſi capiatur aliquid, ut conuertitur cum ente hoc albū ſignificat hoc aliquid, ſed, ſi capiat ꝓprie, vt dicit quidditatem ſpēi ſubſtantialia, ut capitur in ꝓpoſito, hoc albū non ſignificat hoc aliqd, ſed bene ſignificat hoc quale albū. n. ſolū qualitatē ſignificat. Ad quintum dr̃, ꝙ licet prima ſubſtantia, & ſecūda dicant idem ſcd̃ō eſſētiam, hoc tamē eſt ſub diuerſis modis eſſendi quia ſecunda dicit illud ſub eſſe cōmuni, prima vero ſub eſſe particulari, ideo non oportet quod ſi prima ſignificet hoc aliquid, qd̃ etiam ſecunda, cum iſti modi ſignificandi ſumantur a diuerſis modis eſſendi. D

Subſtantia non habet contrarium, nec ſuſcipit magis, & minus.

Item, ſubſtantiæ nihil eſt contrariū, ſed hoc non eſt propriū ſubſtantiæ, quia non conuenit ſoli ſubſtantiæ, ſed etiam quantitati & quibuſdam alijs Item ſubſtantia non ſuſcepit magis, nec minus, non autem dico quod vna ſubſtantia nō ſubeſt magis quam alia, ſed dico, quod vna quæque ſubſtantia ſecundum eſſe ſuum non intenditur, nec remittitur, vt E album, quod quandoque eſt magis albū, quandoque minus album. Socrate vero non eſt magis homo in vno tempore, quam in alio, nec magis homo, quam Plato.

Poſtq̃ Auct. poſuit tertiam proprietatem ſubſtantiæ, hic conſequenter ponit quartam, q̃ talis eſt, qd̃ ſubſtantiæ nihil eſt contrarium. cuius ratio eſt, quia contraria ſunt formæ actiuæ, & paſſiuæ ſub eodem gñe maxime diſtantes, q̃ ab eodem ſubiecto mutuo ſe expellūt actu, vel aptitudine, nulla aūt ſubſtantia eſt in ſubiecto. vt dictum eſt prius, ergo nullæ ſubſtantiæ adinuicem contrariantur. & hæc proprietas non eſt ꝓpria quarto modo ipſi ſubſtantię q̃ conuenit alijs. ſ. q̃titati, & quibuſdam alijs, vt poſtea dr̃. F

Cur ſub ſtantiæ nihil ſit contrarium.

Primo ſciendum, quod contrarietas dupliciter accipitur. uno modo generaliter, prout ſe extendit ad contrarietatē perfectam, & imperfectam, & iſto mō contrarietas continet oppoſitionem inter priuationem & habitū, & ēt cōtinet ſub ſe repugnantiam dr̃iarum, quæ ecōtrario diuidūt aliqd̃ genus, & aliquo mō tales dr̃iæ dr̃r contrariæ, ſecundū ꝙ dr̃ quod in vnoquoque genere eſt una prima contrarietas. ſ. repugnantia differentiarum quæ immediate diuidunt ipſum genus. alio mō capitur cōtrarietas ſolū pro cōtrarietate perfecta, quæ eſt repugnantia

A gnãtia formarum actiuarũ, & paſſiuarũ eiuſdẽ gñis, quę mutuo ſe expellũt ab eodẽ ſubo, & talis cõtrarietas ſolũ reperit̃ inter qualitates de tertia ſpẽ qualitatis.

Quo nã modo intelligatur, ſub ſtantiæ nihil eſt contrarium.

Sc͂do ſciẽdum, ꝙ ſi ſubſtãtia capiatur gñaliter pro oĩ illo, quod ponitur per ſe vel reductiue in gñe ſubæ ſiue ponatur vt ſubi completa in recta linea pdicamẽtali, vt genus, ſpẽs, vel indiuiduum, ſiue ponatur reductiue tãquam principiũ diuiſiuũ gñis, & cõſtitutiuum ſpeciei, vt ſunt dĩæ (ſiue ponatur vt principia ſpẽrum de tali gñe, vt materia, & forma, ſiue ponatur ut via ad terminũ, vt generatio, & corruptio, ſiue vt negatio vel priuatio aliquorum de tali genere) tunc hoc B modo in ſuba bene reperitur contrarietas imperfecta, quia ibi reperitur repugnantia oppoſitarũ dĩarũ, q̃ imperfecte contrariantur. Etiam ibi reperitur oppoſitio formæ, & priuationis & contrarietas formarũ naturalium, q̃ aliquo modo ſe expellũt ab eodem ſubo, & ẽt generatio & corruptio aliquo modo contrariãtur imperfecte. Sed, ſi capiatur ſpecialiter ſuba, pro ſuba completa ſolum, quæ eſt ſubſtantia ſm eſſentiam, & modum eſſendi, & ponitur in recta linea pdicamentali ſic in ſubſtantia non reperitur contrarietas nec perfecta, nec imperfecta, & quia hoc modo hic accipitur, ideo bene dicitur ſimpliciter, quod C ſubſtãtiæ nihil eſt contrarium, eo quod nulla talis ſubſtantia eſt in ſubo. & per hoc patet intellectus huius proprietas, & quo modo eſt propria ſubſtantiæ.

Propriũ eſt ſubſtãtiæ non ſuſcipere magis, & minus.

Tertio ſciendum, ꝙ quinta proprietas ſubæ ponitur ſ. ꝙ ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus cuius ratio eſt, quia Suſcipere magis, & minus, eſt aliquid intendi, & remitti ſc͂do ſuum eſſentiale propriũ, ſed ſubſtantia non intenditur, nec remittitur ſc͂do ſuum propriũ eſſe eſſentiale, quia eſſe eſſentiale ſubſtãtiæ ſolum ſimul acquiritur, & conſiſtit in indiuiſibili. ideo ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus Et licet vna ſubſtantia quã tum ad eſſe accidentale eius. ſ. quantum ad actum ſubſtandi alijs, dicatur magis D ſubſtantia quam alio, vt prima eſt magis ſubſtantia, quam ſecunda, tamen quantũ ad ſuum proprium eſſe, quod eſt eſſe per ſe, vna non dicitur magis ſubſtantia quã alia, ideo non intenditur, nec remittitur ſecundum suum proprium eſſe, neque ſuſcipit magis neque minus.

Quid ſit inten di ac remitti.

Quarto ſciendũ ꝙ intendi eſt aliqd ſucceſſiue perfici in ſuo proprio eſſe, vt cũ aliquid eſt album, & efficitur albus, illa albedo perficit in ſuo proprio eſſe. & talis argumentatio perfectionis vocatur intenſio, quia ibi forma tendit abeſſe imperfecto in ſuum eſſe completum. & econtra, remitti eſt aliqd imperfici in ſuo eſſe, & dr̃ illa imperfectio remiſſio, E qua ſi formę amiſſio ſui eſſe perfecti. vel iterata miſſio ſuum eſſe incompletum, & imperfectũ. Et dupliciter aliqd põt ſuſcipere intẽſionẽ, & remiſſionẽ quo modo ſc͂do maiorem & minorẽ permixtionẽ cũ ſuo contrario, vt aliquid dicitur eſſe albus, ꝙ eſt nigro impermixtius vel dr̃ minus albũ ſc͂do ꝙ eſt nigro plus permixtũ, alio mõ fit ĩtẽſio, et remiſſio ſc͂do maiorẽ, & minorẽ radicationẽ formę in ſubo, q̃ qdem radicatio ſequitur actionẽ cõtrariorum, q̃ magis, & minus diſponunt ſubiectum ad susceptionem talis formæ, & quia ſubſtantia non eſt in ſubiecto, neq. habet contrarium, vt prius dictum eſt, ideo nullo iſtorũ modorũ poteſt suſcipere intenſionẽ, & remiſſionẽ, F ſiue magis & minus, capiendo ſubſtantiam pro ſuba completa, vt in proprietate pręcedenti & hæc eſt ꝓprietas eodem modo propria ſubę ſicut pcedens.

Argum.

Sed cõtra pręditta arguitur primo ſic. Ignis & aqua cõtrariãtur. & tñ sunt ſubſtãtiæ, ergo ſubſtantiæ aliquid eſt contrarium. Sc͂do ſic. Oẽ quod corrumpit, a ſuo cõtrario corrumpitur, ſed multæ ſubſtantiæ corrũpũtur. ergo ſubſtantia habent contrariũ. Tertio ſic. Elementa, vt ignis & aqua, ſunt ſubſtantiæ, & tñ in mixto intendunt, & remittuntur, ergo ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus.

Quarto ſic. Rationale eſt ſubſtantia, & tamen ſuſcipit magis, & minus, quia ali-

A aliqui hominis dicuntur magis rationales alijs. Quinto ſic. Ignis lux eſt magis ſubſtantia, quam ignis flamma, & Ignis flamma, quam ignis carbo, ergo cũ ignis ſit ſubſtantia completa, ſequitur, quod ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, q̃ ignis, & aqua ſcd̃o accidens contrariantur, ſcd̃o ſuas qualitates, quæ ſunt calidũ & frigidũ humidum, & ſiccum, tamẽ non cõtrariantur per ſe ſcd̃o ſuas formas ſubſtantiales & de contrarietate per ſe ſolum eſt hic ad ꝓpoſitum. Ad ſcd̃o dr, quod omne, quod corrumpitur, corrumpitur a ſuo cõtrario, vel per ſe, vel per accidens, ſed non oportet omne, quod corrumpitur, habere contrarium nam ſubſtantia, quæ corrumpitur, corrumpitur, B ab aliqua qualitate. Ad tertium dicitur, quod licet elementa in mixto ſcd̃o ſuas qualitates intendantur, & remittantur, non tamen ſcd̃o ſuum proprium eſſe ſubſtantiale, ideo non ſuſcipiunt magis & minus. Ad quartum dicitur, quod rationale capitur dupliciter, vno modo quantum ad formam, quam importat ſcd̃o ſe, & ſic non ſuſcipit magis & minus, alio modo capitur, vt eſt principium operationis rationis, & adhuc dupliciter. vno modo ex parte ipſius formæ, & ſic iterũ non ſuſcipit magis & minus, alio modo, C ex parte materiæ, quæ ſcd̃o magis, & minus poteſt eſſe diſpoſita ad talem operationem rationis, & ſic ex parte materiæ, rationale quantum ad operationes eius ſuſcipit magis, & minus; ſed, hoc eſt ſm ſua accidentia: ſed ſcd̃o ꝓprium eſſe non ſuſcipit intenſionem nec remiſſionem. Ad quintum dicitur, quod ignis lux quãtum ad eſſe ſubſtantiale, non eſt magis ignis quã ignis flamma, ſed ſolum quantum ad eſſe accidentale vt ſunt claritas, puritas, luciditas, & ſic de alijs. ideo ſecundum ſuum proprium eſſe non ſuſcipit magis, & minus.

De hoc eſt magna, q̃ſtio iter Auerr. & alios ut patet in 1. de Gener.

Proprium ſubſtantiæ eſt, eſſe Suſceptiuum Contrariorum. D

Item proprie proprium ſubſtantiæ, cum ſit vna, & eadem numero, ſecundum ſui mutationem eſſe ſuſceptibilem contrariorum, vt idem homo aliquando eſt albus, aliquando niger, aliquando calidus, aliquando frigidus, & aliquando prauus, aliquando ſtudioſus. neque eſt de oratione inſtantia, quia licet hæc eadem, Socr. ſedet aliquando ſit vera, aliquando falſa, non tamen eſt hoc ſecundo ſui mutationem, ſed rei, vt quia Socra ſurgit, aut currit. & ideo nota, quod verum, & falſum ſunt in reb. ut in ſubiecto, & ſunt in oratione vt in ſigno, E vnde æquiuocatur modus eſſendi in eũ dicitur verum uel falſum eſt in rebus, & in oratione, ſimiliter æquiuocatur ſuſceptibile, cum dicitur res eſt ſuſceptibilis veri, & falſi, & oratio eſt ſuſceptibilis veri, & falſi, ſicut æquiuocatur ſuſceptibile, cum dicitur, vrina hominis vel animalis, eſt ſuſceptibilis, ſanitatis, & animal eſt ſuſceptibile ſanitatis, hæc.n. ſuſcipit ſanitatem, quia ſignificat eam, illud vero, quia ſubiectum eſt eius, & ita huius proprium non conuenit orationi, ſed ſubſtantię. F

Poſtquam Auctor poſuit quintã proprietatem ſubſtantiæ, hic conſequenter ponit ſextam, & vltimam, dicens q̃ maxime proprium eſt ſubſtantiæ. cũ ſit vna, & eadem numero, ſecundum ſui mutatione eſſe ſuſceptibilem contrariorum. cuius ratio eſt, quia omnia contraria sũt formæ accidentales, cum ſubſtantia non habet contrarium, vt dictum eſt, ſed omnia accidentia sunt inhabitantia ſicut in ſubiecto, & etiam contraria fiunt circa idẽ ſubiectum in numero a quo mutuo ſe expellunt, ut patet per ipſorum definitionem, ergo ſubſtantia, una manens, & eadẽ numero, eſt ſuſceptibilis contrariorum, ſicut idem homo eſt q̃nque albus, quandoque niger, quandoque calidus, quandoque frigidus, & ſic de alijs.

Quare ſuſceptiuũ eſſe contrariorum ſubſtantiæ maximum ꝓpriũ eſt.

Primo

A Primo ſciendum, quod contraria non põt recipi in eodem ſubiecto numero, ſine aliqua ſui mutatione, ideo ſubſtantia non poteſt ſine aliqua ſui mutatione ſuſcipere contraria, talis aũt mutatio non eſt ipſorum contrariorũ tanq̃ ſubiecti, quod mutatur cũ illa contraria ſint termini mutationis ideo talis mutatio eſt ſubſtantiæ tanq̃ ſubiecti q̃ quidem ſubſtãtia manet eadem ſub vtroq; contrariorum. ideo in hac ꝓprietate bene dr̃, qđ ſubſtantia ſecundũ ſui mutationẽ eſt ſuſceptiua contrariorũ. & licet ſubã ſcđm ſuum eſſe ſubſtantiale non mutetur, ſed maneat ſub vtroque contrariorum, tamen mutatur ſecundum ſuum eſſe accidentale, quod capit ab ipſis contrarijs. B

Secundo ſciendũ, quod iſta proprietas conuenit omnibus ſubſtantijs, tam primis quam ſecundis, licet diuerſimode quia primæ ſubſtantiæ ſunt per ſe ſuſceptiuæ contrariorum, & ſecunda ſubſtantia ex conſequenti ſuſcipit contraria per hoc quod habet eſſe in primis, ꝑ hoc enim quod Socra eſt albus, vel niger, homo ex conſequenti eſt albus, vel niger, & ſimiliter corpus, vel ſubſtantia, & ſic ſecunda ſubſtantia manens, eadẽ numero, cum prima ſubſtantia, eſt ſuſceptibilis contrariorũ, licet ex conſequẽti, & ſic iſta proprietas conuenit omni ſubſtantiæ, & ẽt conuenit ſoli, quia nulla q̃titas manens eadem numero eſt ꝓpriũ ſuſceptibile contrariorum, ſicut eadem linea in numero non ſit curua, & recta. ſimiliter etiam, nec eadem qualitas ſuſcipit contraria, nec eadem actio. eadẽ enim actio in numero non põt eſſe bona, & mala, & ſic de alijs accidentib. & ſic iſta proprietas conuenit oĩ ſubæ, & ſoli, & ẽt ſemper ſecundũ aptitudinem, & hc eſt ſibi propria quarto modo. C

Tertio ſciendum, quod licet eadem oratio ſit; qñque vera, qñque falſa, & ꝑ hoc videatur manens eadẽ numero eſſe ſuſceptiua contrariorum, tamen ſibi nõ conuenit hæc proprietas propter duas rationes. Primo eſt, quia ipsa non ſuſcipit contraria, ſ. uerum, & falſum ſcđum ſui mutationem, ſed ẜm mutationẽ rei ſignificatæ, unde ueritas orationis eſt adæquatio eius ad rem ſignificatã, & falſitas eſt in adæquatio, ſed talis adæquatio, uel in adæquatio mutatur per mutationem ſignificati propõnis, & non per mutationem orationis, ſicut hæc oratio. Iacobus ſedet, Iacobo ſedente. eſt uera, ipſo uero non ſedente, eſt falſa per mutationem rei. Secunda ratio eſt quia oratio non eſt ſuſceptiua ueri uel falſi per modum ſubiecti, ſed tñ per modum ſigni & in illa proprietate intelligitur, qđ ſubſtantia ſit ſuſceptibilis contrariorũ, tanquam ſubiectum ipſorum. ideo oratio non eſt ſuſceptibilis contrariorum, ut hic capitur ſuſceptibile. D

Quarto ſciendum, quod uerum & falſum solum sunt in oratione ut in ſigno ſecundum, quod oratio eſt ſignum adęquatum uel inadæquatum compoſitionis, extremorum, quæ eſt ex parte rei, & in intellectu tanquam in cognoſcente, & ſunt in rebus tanquam in ſubiecto. Cuius cã eſt, quia ueritas eſt uera rei entitas, & eſt paſſio entis, ſed paſſiones entis sunt in rebus, ut in ſubiecto, cuius ẽt ſignum eſt: quia, ſi nullus intelligat ſignificatum huius orationis, Socr. ſedet, & non intelligens proferat, illa propõ erit uera Socr. ſedente, & talis ueritas nõ eſt in propoſitione, ut in ſubiecto, ergo relinquitur quod ſit in rebus & hoc patet, quod uerum & falſum diuerſimode sunt in rebus, & in oratione. ideo æquiuocatur modus eſſendi cum dr̃ eſſe in utroque illorum, & etiam ſuſceptibile, cum dicitur, quod res eſt ſuſceptibilis ueri & falſi, & etiam oratio, quia oratio ſuſceptiua eſt ſolum tanquam ſignum, & res ſicut ſubiectum, & per hoc patet intellectus huius proprietatis E F

Verũ & falsum in oro-ne, ĩ intellectu, & in rebus diuerſimode sunt.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Deus eſt ſubſtantia cum ſit ens per ſe, tamen non eſt ſuſceptibilis contrariorum, cum in illo nullum ſit accidens. ergo non omnis ſubſtantia ſuſceptibilis eſt contrariorũ. Secũdo ſic. Angeli non ſunt ſuſceptibiles contrariorum, cum ſint

Argu.

A ſint formæ ſimplices, ſimiliter neque cę lum quod ſeparatum ab omnib. contrarijs, ergo illa proprietas non conuenit omni ſubſtantiæ.

Tertio ſic. Eadē ſuperficies numero ſuſcipit album,& nigrū,quæ ſunt cōtraria, ergo non ſolum ſuƀa eſt ſuſceptiua contrariorū. Quarto ſic. Duo contradictoria non pñt verificari de eodem ſine ſui mutatione,ſed verū, & falſum ſe habent ut contradictoria reſpū propoſitionis,ergo eadē propoſitio nō pōt eſſe vera,& falſa ſine ſui mutatione. Quinto ſic.Illud,qđ ſp ſignificat idem, nō qñq; ſignificat verum,qñque falſum ,ſed una B oratio ſp idem ſignificat, ut hæc oratio Petrus ſedet,ſp ſignificat Petrum ſedentem,ſiue ſedeat,ſiue non.ergo eadē oratio non fit quandoque,vera,quandoque falſa per mutationem rei.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dr̄,quod licet capiendo ſubſtantiam cōiter, pro omni ente per ſe. Deus ſit ſubſtantia,tñ ſi capiatur ad ſubſtantia ſpāliter ſolum pro ſubſtantia vniuerſali & particulari, vt capiatur in propoſitio,ſic Deus nō eſt ſubſtantia Ad ſ̄m dr̄. quod licet Angeli nō ſuſcipiant contraria realia, quæ ſunt qualitates actiuæ,& paſſiuę, nec ēt cœlum, tamen bene ſuſcipiunt de bono in gñe moris, quia ſcđo eorū naturam variabiles ſunt de bono in malum, ſunt ēt C ſuſceptibiles ſcientiæ,& ignorantiæ,cælum ēt ſuſcipit contraria de gñe ſitus.& de genere vbi, ut deorſum, & ſurſum, ante & retro,& ſic de alijs,& ēt ſuſcipit aliquas contrarietas, vt denſum, & rarum. Ad tertium dr̄,qđ liceat eadē ſuperficies, ſuſcipiat contraria tanquā ſubiectum quo non tñ ſuſcipit contraria tanquam ſubiectum,qđ ſuſcipit ipſa,& dat ipſis exiſtentiam,& hoc modo ſubſtantia eſt ſuſceptiua contrariorū Ad quartum dr̄, quod ſi capiatur gñaliter mutatio pro quacunque variatione in aliqua forma abſoluta vel reſpectiua, contradictoria non poſſunt verificari de eodem ſine ſui mutatione,ſed,ſi capiatur mutatio ſolum pro variationem in aliqua forma abſoluta,ſic contradictoria bene verificantur de eodem ſine ſui mutatione. D modo verum, & falſum ſunt,formæ reſpectiuæ,& non abſolutæ,ideo bene verificantur de propoſitione per mutationem rei ſine mutatione orationis.

Ad quintum dicitur, quod licet oratio ſignificet ſemper idem ſignificatū, nō tamen ſemper ſignificat ipſum adæquate,ideo non ſemper eſt vera.

De Quantitate, quæ diuiditur primo in continuum ac diſcretum.

Quantitatis, aliud continuum, illud diſcretum. Quantitas continua, eſt cuius partes copulantur ad vnum terminum communem. Diſcretum vero eſt E cuius partes non copulantur ad aliquē terminum communem.

Poſtquā Auctor determinauit de primo prædicamento. quod eſt ſubſtantia, hic conſequenter determinat de prædicamētis accidentium,& primo de Quātitate. cuius ratio eſt,quia prædicamenta ordinantur ſ̄m ꝙ propinquius ſe hñt ad ſubſtantiam, ſed inter omnia accidētia quātitatis immediatius ineſt ſubſtantiæ materiali,& ēt accidentia inſunt ſubſtantiæ mediante q̄titate,eo ꝙ alia accidentia a quantitate in ſubſtantia mate- F riali acquiruntur per motum,vel ex primo, vel ex conſequenti. ſed ſuƀa materialis non ſubijcitur motui niſi per quātitatem,iō accidentia alia mediante q̄titate in ſubſtantia acquiruntur, ideo cōuenienter pręponitur alijs accidentib.

Primo ſciendum, quod licet quantitas uniuoce dicatur de omnib.quantitatibus, quia prædicatur de ipſis ſecundū vnum nomen, & unam rōnem,quæ,eſt ꝙ quantitas eſt menſura ſubſtantiæ, tamen, quia q̄titas non pōt definiri quidditatiue,& a priori ēt non poſſet dari definitio de ipſa, qua diſtincte notificaret quantum ad diuerſos modos,quib. menſurat ſubſtantiam, & illi modi poſſunt diſtin- Cur a diuiſione potiꝰ q̄ definitione incipiat.

A diſtincte notificari per diuiſionem, ideo quantitas conuenienter diuiditur anteq̃ definiatur. vnde, ſi deſiniret in cõi, talis definitio parum notificaret quantitatẽ, & ipſa magis notificatur a poſteriori per diuiſionẽ, ſicut etiam alia generaliſſima quãq. magis notificantur, & facilius per diuiſionem q̃ per definitionẽ, qa magis diſtincte cognoſcuntur ſcd̃o ſuas ſpẽs.

Secundo ſciendum, quod quantitas in textu diuiditur ſic. Quantitatis, aliud continuum, aliud diſcretum cuius diuiſionis ratio eſt, qa oĩs quãtitas eſt menſura ſubſtantię, vel ergo menſurat ipſam ſcd̃o, ꝙ habeat partes ſeparatas, & diſcretas adinuicem, & ſic eſt diſcreta, vel ſecũdum, ꝙ

B habet partes continuas, & coniunctas inter ſe, & ſic eſt quantitas continua. Vnde in quantitate diſcreta, partes non copulantur ad aliquem terminum cõem, ſed ſunt adinuicem diſcretæ, & ſeparatę & in quantitate cõtinua partes copulantur ad aliquem terminum cõem, qui eſt principiũ vnius partis, & finis alterius. Et in hac diuiſione dr̃ quantitatis in ſingulari numero, & non quantitatũ, ad denotãdũ ſeu oſtendendum vnitatem gñis quãtitatis, & ponitur aliud, & nõ alia ad oſtẽdendum ꝙ iſta diuiſio nõ eſt diuiſio generis in ſuas ſpẽs ſpecialiſſimas, ſed in genera ſubalterna. vnde ſenſus eſt generis quantitatis, aliud continuum aliud

C diſcretum, & magis dicitur aliud quam alterum, ad oſtẽdendum diuerſitatem eſſentialẽ quãtitatis continuę, & diſcretę.

Diſcretũ & cõtinuum quẽ ordinẽ inter ſe ſortiãtur.

Tertio ſciendũ, ꝙ iſtæ duæ ſpẽs, ſ. continuũ, & diſcretũ poſſũt dupliciter cõſiderari. uno modo comparãdo eas ad quãtitatem in cõi, & hoc modo vna non eſt prior altera. ſed quãtitas ęque primo, & vniuoce dr̃ de ipſis alio modo cõparãdo eas inter ſe, & hoc dupliciter. quia vno modo inter ſe cõparari hç poſſunt ſcd̃o viã noſtræ cognitionis, & quo ad nos, & ſic quãtitas cõtinua p̃cedit diſcretã, quia per diuiſionẽ cõtinui cauſatur quodãmodo numerus & cognoſcitur a nobis, qui eſt quãtitas diſcreta. alio mõ cõparantur ſm ordinẽ naturę, & ſimplicitatis, & hoc modo diſcreta p̃cedit continuam. qa vnitas, q̃ eſt prĩcipium diſcretę, prior eſt ſimpliciter puncto, q eſt principium quãtitatis continuæ, eo qđ vnitas nõ habet poſitionem i cõtinuo ſicut habet punctus. & per hoc patet ordo illarum ſpecierum.

D

Quarto ſciendum, ꝙ in diuiſione quãtitatis, Auctor enumerat continuum ante diſcretum, & determinãdo de ipſis p̃ponit quantitatem diſcretã continuæ, & hoc facit ad oſtendendũ duplicem ordinem illarum ſpẽrum inter ſe. per hoc. n. ꝙ in diuiſione, continuũ p̃ponitur diſcreto, oſtenditur harũ ſpẽrum ordinatio ſm ordinem noſtræ cognitionis & quo ad nos, ſed determinando de ipſis, diſcretũ p̃ponitur continuo, ad oſtendendum ordinem illarum ſpecierum ſm ordinẽ naturæ, & per hoc ſatis patet ordo q̃titatis inter alia prædicamẽta, & quare prius diuiditur q̃ definiatur, & declaratio ſuæ diuiſionis, & ordinis ſuarum ſpecierum. E

Sed contra p̃dicta primo arguitur ſic. Vnum p̃dicamentũ hẽt vnum modũ denominandi primã ſubam, cũ prædican ẽ ta diſtinguant ſecũdum diuerſos modos p̃dicandi de prima ſuba vnde illa q̃ non hñt eundem modũ prędicandi cõem de ipſa, ſp ſunt in diuerſis prædicamẽtis, ſed q̃titas non habet vnum modũ p̃dicandi de prima ſuba, qa q̃titas continua denominat ſubſtantiam quantam, & diſcreta quotam. ergo q̃titas non eſt vnum p̃dicamentum Secundo ſic. Omne genus æqualiter dr̃ de ſuis ſpeciebus, ſed q̃titas non dr̃ æqualiter de ſuis ſpeciebus, ſ. de continua & diſcreta, ſed diſcreta prior eſt continua, ergo quantitas non eſt vnum genus prædicamentale. Argu.

F

Tertio ſic. In omni genere eſt vnum minimum quod eſt metrum, & menſura omnium illorum, quæ ſunt in tali genere; ſed in quãtitate ſunt duo minima, ſ. vnitas, & punctus, ergo non eſt vnum prædicamentum quantitatis. Quarto ſic. Omne uniuocum habet prius definiri quam diuidi, quantitas eſt vniuocum, ergo male diuiditur prius, quam definiatur. Quarto ſic Omne cõtinuum eſt diſcretum

ſcretum,cum oẽ continuum ſit vnũ in ſe diuiſum ab alijs, ergo continuum,& diſcretum coincidũt, ergo membra huius diuiſionis non ſunt oppoſita.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primũ iſtorũ dr̃, ꝙ licet ſm̃ vſum noſtrum non hẽamus vnũ modum denominandi primã ſubãm per q̃titatem tñ ſecundũ eſſe quantitatis habemus vnũ modũ cõem denominãdi ipſam, qa cum oĩs q̃titatis det eſſe q̃tum, pt denominare ſubãm q̃tam, licet illud denominatiuũ quo ad nos ſit appropriatum q̃titati continuæ, eo ꝙ habemus aliud denominatiuum proprium q̃titatis diſcretæ,ſ. quot ẽt oĩs q̃titas denominat ſubãm menſurabilẽ, vel menſuratã. Ad ſcd̃m dr̃, ꝙ licet comparando illas duas
B ſpẽs inter ſe, diſcreta ſit vno modo prior continua, tñ per reſpectum ad ſuũ genus æqualiter ſe habent,& q̃titas dr̃ vniuoce de ipſis. Ad tertium dr̃, ꝙ licet punctus & vnitas ſint minima reſpectu aliquarũ ſpecierũ q̃titatis, tñ nullum illorum eſt ſimpl̃r minimum reſpectu totius gñis q̃titatis,quia nullum illorum eſt cõe principium oĩum ſpecierum eius, ſed eſſe q̃titatis in cõi eſt minimum ſimpl̃r in illo prædicamento. Ad quartũ dr̃,quod licet oẽ vniuocum,qd̃ põt diſtincte magis notificari, per definitionẽ q̃ per diuiſionẽ, prius dẽat definiri quã diuidi, non tamẽ oportet de eo,ꝙ facilius,& magis diſtincte notificetur per diuiſionẽ q̃ per defi-
C nitionẽ,mõ ſic eſt de quantitate,vt dictũ eſt prius. Ad quintũ dr̃, quòd licet continuum, & diſcretum in vno materialiter coincidant,& ſcd̃m diuerſas rões, non tũ formaliter, & ſcd̃m vnã rõnem,vnde aliquid ſubiectum, inquantũ eius partes inter ſe copulantur ad vnum terminum cõem,dr̃ continuum, ſed inquantum eſt diſcretum & ſeparatum ab alijs indiuiduis dr̃ diſcretum, & ſic habent menſurari quantitate continua,& diſcreta.

De diſcreta quantitate, ac eius ſpeciebus.

Quantitas autẽ diſcreta eſt numerus & oratio, vnde duæ ſunt ſpecies eius, non D enim eſt in numero aliquis communis terminus, ad quem partes numeri copulẽtur, vt in decem, quinque, & quinque, aut tria & ſeptem, ad nullum enim terminum communẽ copulantur,ſed ſemper diſcretæ ſunt,& ſeparatæ. Eſt autem numerus multitudo ex vnitatibus,aggregata. ſimiliter & in oratione, ſyllabæ nõ copulantur ad aliquem terminũ cõem, ſed vnaquæque ſeparata eſt ab alia.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionẽ q̃titatis,hic conſequenter determinat de membris eius,ſ.de continua, & diſcreta, & qa ordine naturæ quantitatis diſcreta prior eſt quantitate continua, cum ſit E ſimpliciter, ideo prius determinat de diſcreta quam de continua, quia tum continua eſt nobis notior quã diſcreta, ideo notificat diſcretam per negationem illius quod conuenit continue,ſ quòd habeat partes, quæ per vnum terminũ cõmunem adinuicem copulentur, vnde ſic definitur,quantitas diſcreta eſt cuius partes non copulantur ad aliquem terminũ communem, ſed ſemper inter ſe diſcretæ,& ſeparatæ ſunt, & diuiditur in duas ſpecies,ſ.numerum,& orationem, cuius ratio eſt, quia omnis quantitas diſcreta habet partes permanentes vel ſucceſſiuas. ſi primum,ſic eſt numerus,ſi ſecundum, ſic eſt oratio. F

Quid numerus. Primo ſciẽdũ,quòd numerus eſt multitudo ex vnitatibus aggregata, & ibi ponitur multitudo, loco generis,& dicitur ex vnitatibus aggregata, ſcilicet ex vnitatibus formalibus de gñe quantitatis, ad denotandũ quòd numerus eſt multitudo formalis,quæ ex talibus vnitatibus conſurgit,ad differentiam multitudinis materialis, ſicut eſt multitudo ſubiectorum habentium tales vnitates,& eſt talis numerus q̃titas diſcreta, & quod ſit quantitas patet,quia omnis menſura ſubſtantiæ eſt quantitas, ſed per numerum ſubſtantiam menſuramus, ſicut per decem menſuramus decem canes vel lapides, ergo numerus eſt quãtitas,& quod

ſit

A ſit diſcreta, patet quia partes eius non copulant ad aliquē terminū cōmunē. q ſit terminus vnius partis, & principiū alterius, ſed omnes vnitates in numero remanēt diuiſæ. & diſcretę inter ſe, cū qualibet poſſit ab alia indifferenter ſeparari.

Cauſa formalis materialis finalis, & efficiēs numeri.

Scđo ſciēdū, quod cauſa formalis numeri eſt vnio ſuarū vnitatum ſub forma diſcretionis, q̃ ꝓuenit ab vltima vnitate numeri, q̃ dat ſibi nomen & rationem ſicut denarius capit formā, & ſpeciē numeri denarij, a decima vnitate, & licet ſic vniant vnitates ſub forma diſcreti, tñ nō copulantur ſiue vniuntur per copulationē ad aliquē terminum cōem. ſed cauſa materialis, in qua ſunt numeri, ſunt res numeratæ. in quibus eſt numerus, vt B in ſubiecto, ſicut denarius eſt ſubiectiue in decē canibus. Et cauſa finalis eius, eſt certificatio vel menſuratio ſubſtātiæ acceptæ ſm ſuas partes ſeparatas, & diſcretas, & eius cauſa efficiens, eſt cauſa efficiens ſui ſubiecti quātū ad ſuū formale. & quātū ad actū numerādi eſt anima numerans, & capit numeros nō ꝓ numero numerato, q eſt res numeratæ, ſicut decē canes, vel decē equi, neq; pro numero numerante effectiue, qui dr̃ anima numerans, ſed pro numero numerante formaliter, quæ eſt quantitas formalis exiſtens in rebus numeratis.

Oratio triplex.

Tertio ſciēdū, qđ ratio tripliciter accipitur. vno mō ꝓ voce prolata, & ſic eſt de ſcđa ſpē qualitatis. alio mō pro voce cōplexa, vt ſignificatiua eſt, & ſic eſt ens C rationis quātū ad ſuū formale, quod eſt ordinatio ad ſignificandū. & ſic nō ponit in prædicamento. tertio mō accipitur ꝓ menſura ſonorum literarum, & ſyllabarum exiſtentium in voce prolata ſecundum quā una ſyllaba dicitur breuis vel longa, & dicitur meſurari per prolationes ſuarum ſyllabarum, & ſyllaba per ſonum literarū, & illo modo accipitur hic oratio formaliter pro illa menſura ſonorum vocis ꝓlatæ, & per hoc patet qđ hic non ſumitur oratio vt eſt in voce cōplexa, ſed generaliter prout eſt in qualibet voce prolata, ꝓut oratio dr̃ oris prolatio.

Quarto ſciēdū, qđ talis mēſura vocis ꝓlatæ eſt quātitas diſcreta. & primo probatur, qđ ſit quātitas, q̃a omne accidens menſuratiuū ſubſtātiæ ſiue ſui ſubiecti eſt quantitas; ſed oratio eſt menſuratiua ſui ſubiecti, ſiue ſui materiali, quod eſt vox prolata, ergo eſt quātitas, & quod ſit diſcreta patet, q̃a partes eius non copulantur ad aliquē terminum cōmunē, qui ſit finis vnius partis eius, & principiū alterius aut econtra, vnde in voce prolata vna ſyllaba non eſt principiū vnius partis & finis alterius, ſed omnes ſyllabæ orationis ſunt diſcretæ, & ſeparatę abinuicē, & licet ſint diſtictę, tñ capiūt formā vnius diſcreti per aggregationē, & ordinē inter ſe, & per hoc aliquo mō vniuntur & differt oratio a numero, q̃a licet vterq; incipiat ab vno indiuiſibili, tñ in numero illud idem indiuiſibile, quod eſt principium, reſumitur cū ſequētibus ad certificandum ſuum ſubiectum, ſed in oratione primum indiuiſibile non reſumitur cum ſequentibus, quia ſuæ partes non ſunt permanētes & per hoc ſatis patent ſpecies quantitatis diſcretæ. D E

Menſura vocis prolatę q.

Numeri ab orōne diſtinctio.

Sed contra ꝓdicta arguitur primo ſic. Multitudo nō eſt quātitas, ſed relatio, cū multū ſit de genere relationis ſicut, & paucū. ſed numerus eſt multitudo, ergo nō eſt quātitas. Secundo ſic. Omnis ſpēs, hēt aliquod indiuiduū vnū numero, ſed numerus nō habet aliquod indiuiduum vnū numero, cū nullus numerus particularis hēat vnū ſolum ſubiectū i numero, F ſed ſit in diuerſis. ſicut decē vnitates ex quibus eſt denarius ſunt i decē canibus. ergo numerus non eſt ſpēs quātitatis diſcretæ. Tertio ſic. Omne compoſitum ex indiuiſibilib. eſt indiuiſibile, ſed numerus non eſt indiuiſibilis, ergo non eſt multitudo aggregata, ex vnitatibus, quia vnitates ſunt indiuiſibiles. Quarto ſic. omnis quantitas eſt menſura ſubſtantiæ, oratio non eſt menſura ſubſtantiæ, ſed vocis, ergo non eſt quantitas. Quinto ſic. Vox prolata eſt continua, quia paſſiones vocis ſunt continuitas, melodia, & de articulatio ſonorum, ergo

A oratio, quæ eſt menſura talis vocis eſt continua, & per conſequens non eſt quātitas diſcreta.

Solutio. Ad argumēta. Ad primum dr̄, q̄ ſi capiatur multū reſpectiue vt opponit̄ pauco, eſt in gn̄e relationis, ſed, ſi capiatur abſolute vt opponit̄ vni, ſicut ēt vnitas. & multitudo opponuntur, ſic multū eſt in gn̄e q̄titatis, & etiā multitudo. Ad ſecundum dr̄, quod licet numerus non habeat vnum ſubiectum ſimpl̄r, tn̄ habet ſubiectum vnum vnitate aggregationis, & hoc ſufficit ad vnitatem indiuiſibilem alicuius numeri. quia numerus non eſt vnus niſi vnitate aggregationis, ſed eſt realiter multitudo. Ad tertium dr̄, quòd B licet compoſitum ex indiuiſibilibus ſub forma cōtinuationis, vel copulationis ſit indiuiſibile, tn̄ compoſitum ex indiuiſibilibus ſub forma diſcretionis, & aggregationis ſimul non dr̄ indiuiſibile, ideo licet numerus ſit diuiſibilis, tn̄ hoc modo pōt cōponi ex vnitatibus indiuiſibilibus, quæ remanent abinuicem diſtinctæ.

Ad quartum di, quod licet oratio non menſuret veram ſubſtantiam per ſe primo, tn̄ menſurat aliquid, q̄ habet modū ſubſtantiæ reſpectu ipſius ſ. ipſam vocē prolatam, quæ eſt ſubiectum eius.

Ad quintum dr̄, quod licet in voce ſit continuitas quantum ad ſonum eius, tn̄ C ibi eſt diſcontinuitas quātum ad figurationem, & formationem ſonorum literarum, & ſyllabarum, & menſura huius prolationis dicitur formaliter oratio. iō eſt formaliter diſcreta.

Quæ & quot ſunt ſpecies quantitatis continuæ.

Quantitatis autem continuæ, alia linea, alia ſuperficies, alia corpus, alia tempus, alia locus, vnde quinq. ſunt ſpecies eius. Quòd autem linea ſit quantitas cōtinua, patet, quia partes eius copulantur ad aliquem communem terminum, puta ad punctum, & partes ſuperficiei ad lineam, & partes corporis ad ſuperficiem.

Poſtquā Auct. determinauit de q̄titate diſcreta, hic cōſequenter determinat de cōtinua, q̄ eſt cuius partes copulantur tn̄ ad aliquem terminū cōem ipſā diuidens cōtinue, p q̄nq. ſpēs, q̄ ſunt, linea, ſuperficies, corpus, tpſ, & locus, quorum ſic hr̄ ſufficientia, q̄a ōis q̄titas continua menſurat ſubſtantiā ſm aliq̄ extenſionem, vel ergo ſecundum extenſionem durationis, & ſic eſt tpſ, vel ſecundū extenſionē magnitudinis, & hoc dupl̄r, vel menſurat extrinſece, & ſic eſt locus, uel intrinſece, & hoc dupl̄r, uel ſecundum vnā dimenſionē tn̄ & ſic eſt linea, vel ſm plures, & hoc dupl̄r, vel ſecundum duas, & ſic eſt ſuperficies q̄ menſurat ſm longum, & latū, uel ſecundum tres dimēſiones, & ſic eſt corpus, q̄d menſurat ſecundum longum, latum, & p̄fundū, & q̄a iſtæ tres ſpēs. ſ. linea ſuperficies, & corpus intrinſece mēſurant, aliæ vero extrinſece, ideo primo de ipſis videndum eſt quam de alijs. D — Quinq. q̄titatis ſpecies. — E

Primo ſciendū, quod linea eſt longitudo ſine latitudine, & p̄funditate, cuius extremitates ſunt duo puncta, cuius ratio eſt, quia linea intelligitur cauſari ex fluxu puncti in longum, ideo linea ex fluxu puncti habet longitudinem, &, quia punctus non pōt intelligi fluere in latū, nec in profundum, ideo linea eſt ſine latitudine, & profunditate, quod debet intelligi ſine latitudine, & profunditate ipſius lineæ, & non ſuperficiei uel corporis, quia non pōt eſſe linea quin ſit i corpore, ideo non pōt eſſe ſine latitudine, & profunditate corporis, & quia fluxus pūcti a puncto ſemper incipit, & terminatur in punctum. ideo extremitates lineæ ſunt duo puncta & per hoc patet, quòd in linea punctus eſt materiale eius, hēt enim modum materiæ in hoc quod ſubſtat ſuo fluxui, fluxus eius eſt formale lineæ, quia ipſam formaliter cōſtituit per hoc etiam patet quòd linea vno mō ſolum eſt diuiſibilis, ſcilicet ſecundum longitudinem, quia ipſa non habet diuiſibilitatem a puncto, cū ille ſit indiuiſibilis, ſed ſolum habet a fluxu illius puncti, qui ſolum fit ſecundum vnā dimenſionem. Quid ſit linea. — F — Quid ſit ſuperficies.

A Secundo ſciendű, q ſuperficies eſt lõgitudo cű latitudine ſine pfunditate, cuius extremitates ſunt duæ lineæ, cuius ratio eſt, qa ſuperficies imaginatur cauſari ex fluxu lineæ in latum, & ideo a linea habet longitudinem, & a fluxu lineę in latum hẽt latitudinẽ, & qa non pt intelligi fluere in profundű, ideo ſuperficies eſt ſine pfunditate, & qa fluxus lineæ incipit a linea, & in lineã terminat, ideo ſuperficiei, quæ ex tali fluxu cauſatur extremitates ſunt duæ lineæ.

Quid corpus. Tertiò ſciendű, q corpus eſt longitudo cű latitudine, & profunditate, cuius extremitates ſunt duæ ſuperficies, cuius rõ eſt, quia corpus imaginatur cauſari B ex fluxu ſuperficiei in profundű. ideo a ſuperficie habet longitudinẽ, & latitudinẽ, & a fluxu ſuperficiei hẽt pfunditatẽ, & qa ille fluxus ab una ſupficie incipit, & i aliã terminat, iõ extreminatates corpori ſunt duæ ſuperficies. & per hoc patet, qd ſupficies diuiſibilis eſt ſcd̃o duas dimẽſiones, & corpus eſt diuiſibile ſcd̃o tres, ſ. longitudinem, latitudinem, & profunditatem, ideo corpus habet oẽs tres dimenſiones, & vndique eſt diuiſibile.

Linea, ſuperficies corpus q̃titatis cõtinuæ ſpecies ſunt. Quarto ſciẽdum, quod ſicut in linea punctű eſt principiű materiale lineæ, & fluxus puncti eſt principiű formale, ſic ẽt in ſuperficie linea ſe hẽt, vt materiale, fluxus lineæ eſt principiű forma le, & ſimiliter in corpore, ſuperficies ſe hẽt ut pricipiű materiale, & fluxus ſuperficiei tanq̃ formale, & de qualibet harű C ſpecierű probatur, primo, q ſit quãtitas quia q̃libet eſt menſura ſubę. Secundo, q ſit continua quantitas, qa quantitas continua eſt illa, in qua partes copulantur ad aliquem terminum cõem, qui eſt principiű vnius partis, & finis alterius, ſed cuiuslibet harum ſpecierum partes copulantur ad aliquem terminű cõem, ſicut partes lineæ copulantur ad punctű q eſt principiű unius partis, & finis alterius, qa vbicunq; cadit diuiſio lineæ cadit ſupra punctum, & partes ſuperficiei copulantur ad lineam, qa vbicunq. diuidatur ſuperficies hoc erit per lineam, q terminat ambas eius partes, & partes D corporis terminantur ad ſuperficiẽ, qa corpus per ſuperficiem ſp hẽt diuidi. Et hic capitur terminus cõis in terminando nõ in pdicãdo, & ſic patet declaratio trium ſpecierum quantitatis continuæ.

Argu. Sed contra pdicta primo arguitur ſic. Vna ſpẽs oppoſita alteri, non eſt de conſtitutione alterius, nec includitur ĩ alia, ſed linea includitur in ſuperficie, & ĩ corpore, quare videtur quod non ſit ſpecies diſtincta ab alijs. Secũdo ſic Perfectű, & imperfectű non variant ſpẽm, ſed linea, E & ſuperficies ſe habent ad corpus ſicut imperfectum ad perfectű, ergo non diſtinguuntur ſpẽ a corpore, & ſic nõ ſunt quinq. ſpẽs quantitatis cõtinuæ. Tertio ſic. Corpus eſt ſpẽs ſubæ, ergo hic male ponitur ſpecies quantitatis continuæ. Quarto ſic. Illud quod copulat partes lineæ adinuicem, habet rõnẽ formæ reſpectu lineæ, qa copulare & vnire, eſt actus ipſius formæ, ſed pũctus nõ eſt principiű formale lineæ, ſed materiale, ergo partes eius non copulantur ad punctű. Quinto ſic. Terminus eſt indiuiſibilis, qa, ſi eẽt diuiſibilis, poſſet diuidi, & ſic vna pars terminaret aliã, & ſic non terminaret niſi gratia partis ſed ſuperficies nõ eſt idiuiſibilis, ergo nõ eſt terminus cõis, ad quẽ partes corporis copulantur.

Solutio. F Ad argumenta. Ad primű dr̃, q licet linea includatur materialiter in ſuperficie & in corpore, nõ tñ includit formaliter tanquã pertinens, vel ſe tenens ex parte formæ corporis, vel ſuperficiei, vñ nõ eſt incõueniens, q ſpecierű diſtinctarű formaliter vna cõcurrat materialiter & virtualiter ad cõſtitutionẽ alterius, ſicut binarius eſt materialiter de cõpoſitione ternarij. Ad ſm̃ dr̃, q licet perfectű, & imperfectű ſm eſſe tm̃ nõ varient ſpẽm, tñ perfectű & imperfectum ſcd̃m eſſentiam bene variant ſpẽm. modo ſuperficies & linea ſecundum perfectionẽ eſſentiæ a corpore diſtinguuntur, ideo ab ipſa ſpẽ differunt. Ad tertiű dr̃, q licet corpus, acceptű pro ſubiecto trinæ dimenſionis, ſit ſpecies ſubſtantiæ, tñ

 corpus,

A tas de prædicamento qualitatis, & hoc modo capitur hic, & definitur ſic, q̄d eſt ſuperficies corporis continentis menſuratiua locati, ſicut ſupficies aeris circundans lapidem dr̄ locus lapidis, quæ pōt dupl'r conſyderari. vno modo reſpectu corporis continentis in quo eſt ſubiectiue, & quod menſurat intrinſece ſecundum duas dimenſiones tm̄, & ſic dr̄ ſuperficies alio modo reſpectu corporis contēti, quod menſurat extrinſece ſecundum dimenſiones, & ſic dicitur locus.

Locus ē q̄titas cōtinua.

Quarto ſciendū, q ſicut locatum mēſuratur intrinſece per longitudinem, latitudinē, & profunditatem eius, ſic ēt mēſurat extrinſece ſcd̄m tres dimenſiones loci, in quo ſuſcipitur, ſicut vinum menſurat̄ ſm longitudinē, latitudinem, & profunditatem a ſuperficie concaua vaſis, B in quo ſuſcipitur, & per hoc hr̄ quod locus eſt quantitas, quia eſt menſura ſubſtantiæ, & quod ſit continua patet, quia partes eius copulantur ad eundē terminum cōem, ad quem partes corporis copulantur q̄a ſicut partes corporis locati oēs copulantur ad centrum eius, ſic etiā oēs particulæ loci, qui ēſt idem centrum ſm rē quod eſt centrum locati intrinſecū, & extrinſecum loci, & ſunt æquales diametri pceſſæ a ſuperficie, q̄ eſt locus, & a ſuperficie locati vſq. ad centrū eius, & ſic diametri loci & locati ad idē cētrū copulantur. & iſti diametri dn̄r partes loci, non eſſentiæ eius; q̄a iſtæ partes ſūt C ſuperficies. ſed dn̄r continuatiuæ loci. & ēt licet partes corporis inquantū corpus copulentur ad ſuperficiem, tn̄ partes eius vt eſt locatum, copulantur ad centrum, & etiam partes locati.

Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Motus locans primi mobilis, in quo eſt tp̄s ſubiectiue prius eſt continuus q̄ ſit tps, quia dat tempori continuitatem, & tn̄ ille motus non eſt ſpecies quantitatis, ergo a maiori tp̄s non eſt quantitas. Secundo ſic. Omne illud, cuius partes ad eundem terminū copulantur hēt ſimul plures partes, ſed temporis nō pn̄t eſſe plures partes ſimul, ergo partes eius D non copulantur ad aliquem eundem terminum, & ſic non eſt quantitas continua. Tertio ſic. Numerus non eſt quantitas continua ſed diſcreta, ſed tp̄s eſt numerus motus, ergo tempus non eſt quātitas continua. Quarto ſic. Superficies, & locus dicunt idem realiter ſeu eſſentialiter, ergo non ſunt ſp̄es diſtinctæ, ergo, locus male ponitur alia ſp̄es quantitatis a ſuperficie. Quinto ſic. Omne illud quod menſurat ſecundum tres dimēſiones includens ipſas eſt corpus, ſed locus hēt longitudinē, latitudinē, & pfunditatē, & menſurat ſcd̄m ipſas, ergo locus non eſt ſpecies à corpore diſtincta.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dr̄, q licet motus localis ſcd̄m eſſe ſit cōtinuus, non tn̄ ſecundum eſſentiam eius, q̄ vbi E fluens, & quia res ponitur in gn̄e ſecundum ſuam eſſentiam, ideo motus nō eſt quantitas, ſed tp̄s eſt continuum ſecundum rem & eſſentiā ſimul, licet effectiue capiat continuitatem a motu, ideo magis ponitur in p̄dicamento quantitatis q̄ motus. Ad ſecūdum dr̄, quod licet plures partes temporis non poſſint eſſe ſimul permanentes, tn̄ pn̄t eſſe ſimul plures ſucceſſiue & in fieri, quod ſufficiat ad hoc quod copulentur ad eundem terminum cōem. Ad tertium dicitur, quòd licet tēpus ſit materialis numerus, & numerus numeratus nō tn̄ eſt numerus formalis, ſed ſolum formalis eſt quantitas F diſcreta. Ad quartum dicitur, quòd ſi locus & ſuperficies conſyderentur materialiter quantum ad id quod ſunt, dicunt idem eſſentialiter, ſed ſi conſyderentur formaliter quantum ad ſuos modos mēſurandi, ſic ſpecie differunt, & formaliter diſtinguuntur, quia ſuperficies menſurat intrinſece ſecundum duas dimenſiones tantum, locus vero extrinſece ſecundum tres dimenſiones.

Ad quintum dr̄, q licet locus habeat tres dimenſiones ſecundum continentiā eius, ſecundum tn̄ eſſentiam hēs duas tātum. ſ. longitudinem, & latitudinem, & ſolum illud eſt corpus, quod ſecundum eſſentiam habet tres dimenſiones.

A **Communitas, ſeu proprietates quantitatis, tam continuæ quam diſcretę.**

His uiſis dicendum eſt de communatibus quantitatis. Prima communitas eſt, quod quantitatis nihil eſt contrarium, vt bicubito, tricubito, vel ſuperficici nihil eſt contrarium, quia contrarietas primo ineſt qualitatibus & non omnibus ſed quibuſdam quantitas ſunt non eſt qualitas, quare ſequitur, quod contrarietas non eſt in quantitate. Item, quantitas non ſuſcipit magis
B neque minus, non enim vna linea, & ternarius non eſt magis numerus, quam binarius, & ſic de alijs. Item proprium eſt quantitati ſecundum eam æquale, vel inæquale dici, vt vnus numerus eſt æqualis uel inæqualis alteri numero, & vnum corpus alteri corpori, & linea alteri lineæ, & ita de ſingulis.

Propium eſt q̃titati nõ habere contrarij.

Poſtquã Auctor ſuperius determinauit de quantitate ſecũdũ ſe & quantũ ad ſuas ſpecies, hic conſequenter determinat de ipſa, quãtũ ad ſuas proprietates, q̃ fluũt ad ipſa cõſyderata per inclinatione ad materiã, & ad ſua iferiora, enumerans tres proprietas ipſius: Quarum prima eſt quantitati nihil eſt contrarium. cuius ratio eſt, quia illud non habet contrarium, quod in materia præcedit oẽm
C cõtrarietatẽ, ſed quantitas in materia ſine in ſubſtantia materiali p̄cedit omni cõtraria. ergo quantitas non hẽt contrariũ. Minor patet, q̃a cõtraria recipiũtur in materia per motum & mutationẽ, q̃a ab eodẽ ſubiecto mutuo ſe expellũt. ſed ſubſtantia non ſubijcitur motui niſi per q̃titatẽ, quia omne ꝙ mouetur oportet eſſe diuiſibile, & protenſum, ſed ſubſtantia non eſt diuiſibilis niſi per quantitatem, ideo per eam ſubijcitur motui hanc ẽt proprietatem probat inductiue Auctor in textu, declarando eam exemplariter in diuerſis ſpeb. quantitatis.

Primo ſciendũ, ꝙ quantitas dupliciter conſyderatur. vno modo ſecundum
D ſimplicẽ eius eſſentiã, uel ſub rõne menſuræ, vt conſyderatur a Mathematico vel a Logico, & ſic in quantiate non eſt motus, nec contrarietas, niſi capiatur cõtrarietas pro repugnantia duarum differentiarum vnum genus condiuidentiũ. alio modo conſyderatur, ut eſt terminus rei naturalis, prout dr̃ in Secũdo de Anima quod in omnib. viuentib. poſitus eſt certus terminus augmenti, & decrementi ab anima, & ſic in iſta ratio perfecti & imperfecti, & ſic ĩ ea reperiẽ cõtrarietas accepta generaliter pro quacunq; repugantia perfecti, & imperfe-
E cti. & iſto modo cõſyderatur in Naturalib. & nõ in Logica. & hoc modo in illa eſt motus, ad quẽ ſufficit talis contrarietas ſcd̃o perfectũ, & imperfectũ quia nõ oportet ſemper motum eſſe inter illa, q̃ contrariantur ſcd̃o ſuas formas, ut patet de motu qui eſt de minus albedo ad magis album, & hoc eſt, non habere contrarium, vt capiatur hic contrarium, pro cõtrario perfecto, cõuenit q̃ ã itati cĩ, ſed non ſoli, quia conuenit ſubſtantiæ, & ſic eſt propriũ ſecũdo modo ipſi quãtitati.

Quantitas cum contrarium habeat ad cauſa motus eſt.

Secundo ſciendum, quod ſecunda ꝓprietas, quãtitas eſt, ꝙ quantitas non ſuſcipit magis & minus. cuius ratio eſt, q̃a ſuſcipere magis & minus eſt aliquid perfici in ſuo proprio eſſe ſpecifico, ſed quãtitas nõ poteſt magis, nec minus perfici in ſuo proprio eſſe, q̃a eſſe eius conſiſtit
F in diuiſibili, vt patet in numero, quia ipſi addita, vel ablata quacunq; vnitate variatur ſpẽs numeri, ideo in ipſa propriũ eſſe ſpeciei non poteſt variari ſcd̃o magis perfectum, & minus perfectum. ſimiliter patet de quãntitate continua, quia in ipſa remota vel addita aliqua parte quãtitatis quatũcunque parua uariatur ſpẽ, quantitatis conſyderatæ ſub rõne mẽſuræ, q̃a ſi ibi ſit æqualitas, & fiat additio, vel remotio fit inæqualitas, q̃ ſp eſt inter diuerſas ſpecies. & ſic patet ꝙ quantitas continua nõ poteſt magis, vel minus perfici ſpeciei remanent eadem.

Quantitas non ſuſcipit magis & min⁹

Tertio ſciẽdum, ꝙ magis & minus, &

A maius & minus adinuicem differũt, q̃a maius & minus attenduntur ſcd̃o maiorem, vel minorem additionem partium quantitatis, & acquiruntur per augmentationẽ, vel diminutionẽ, ſed magis, & minus dicunt maiorem, vel minorẽ perfectionem proprij eſſe formæ ſm quod in ſubo eſt. & fiunt ſm additionem, vel remotionem perfectioris formæ in ſubiecto. & ideo licet quantitas bene ſuſcipiat maius & minus extenſiue per augmentationem vel diminutionem, non tamẽ oportet ipſam, ſuſcipere magis & minus intẽſiue, quia ſic illa differunt inter ſe, & hęc eſt proprietas propria ſecũdo modo quantitati, ſicut & pręcedens.

B Quarto ſciẽdũ, qd' tertia ꝓprietas q̃titatis eſt, ſm eam æquale vel inæquale dici vt ſm duas lõgitudines duo corpora dñr ęqualia vel inęqualia, & ſcd̃o duos numeros eiuſdem ſpeciei, aliquæ res numeratæ dñr æquales. & ratio huius eſt, q̃a æqualia ſunt, quæ ſibi ſuppoſita ſe inuicem, non excedunt, & ĩæqualia ſũt, quorũ vnum excedit aliud. ſed exceſſus ex parte mẽſuræ ſumitur, & mẽſura ſumit ſcd̃o quantitatem, & ſolum ſcd̃o ipſam. ergo omni quantitati, & ſoli conuenit ſcd̃o eam æquale vel inæquale dici. Item, qualitas eſt rerũ differentium eadem quantitas in ſpecie inæqualitas autem eſt rerum differentiũ diuerſa quantitas, & ideo æqualia ſũt res diuerſę eiuſ

Propriũ eſt quãtitatis æquale, vel æquale dici.

C dem quantitas inter ſe, ideo ſolum ſecundum quantitatem aliquid dicitur æquale, vel inæquale, & ſic iſta proprietas eſt ipſi quantitati quarto modo propria.

Argum. Sed contra ꝑdicta primo arguitur ſic. Oĩs motus eſt de contrario in contrariũ, ſed in q̃titate eſt motus ſ. augmentationis & diminutionis ergo in quantitate eſt contrarietas, & ſic habet contrariũ. Scd̃o ſic. Locus ſurſum, & locus deorſum contrariantur, & tñ ſunt quantitates, ergo quantitati eſt aliquid contrarium. Tertio ſic. Quantitas magis & minus perficitur ſecũdũ eẽ quãtitatis, quia numerus habet perfectius eſſe in quaternario quam in binario, ergo ſuſcipit

D magis & minus. Quarto ſic. Secundum inæqualitatem. aliquid dr̃ eſſe inæquale, vel æquale per æqualitatẽ, & tñ æqualitas, vel inæqualitas ſunt relationes, ergo nõ cõuenit ſoli quantitati ſecundũ eam æquale vel inæquale dici. Quinto ſic. Secundum virtutem duo homines dicuntur æquales virtute, & tñ virtus non eſt quãtitas, ergo non eſt propriũ quantitati ſecundũ eã æquale, uel inæquale dici

Solutio Ad argumenta. Ad primũ dr̃, q́ licet in q̃titate cõſiderata, ſecũdũ ſuum eſſe Phyſicũ, ſit motus & cõtrarietas imperfecta, tñ in quãtitate cõſiderata ſub rõne menſuræ non eſt motus, nec ẽt cõtrarietas, & ſolum iſto modo in Logica cõ-

E ſyderatũ. Ad ſecũdũ dr̃, quod ſi locus ſurſum, & locus deorſũ conſyderẽtur ſcd̃o ſuas eſſentias, vel ratione menſuræ non cõtrariãtur, ſed ſi conſyderẽtur quantũ ad qualitatem & influentiam, q̃ ſunt in illis diuerſis locis, bene contrariantur, ſed illo modo non ſunt in gñe quantitatis, quia non dicunt ſimplicem formam de genere quãtitatis, ſed important q̃titate cũ qualitatib. Ad tertiũ dr̃, q́ licet quantitas poſſit magis & minus perfici in eſſe diuerſarũ ſpẽrum, ſm qd' vna ſpecies perfectior eſt altera, non tamen põt magis & minus perfici in ꝓprio eſſe ſe unius ſpẽi q́ tñ ad ſuſceptionẽ magis & minus requiritur. Ad quartum dr̃, qd' licet ſcd̃o æqualitatem aliquid dicatur formaliter æquale, non tamen effectiue,

F ſed hoc ſolum conuenit quantitati, & in iſta proprietate hęc propoſitio ſcd̃o dicit ſolũ circũſtantiã cauſæ efficientis propinque, & non cauſæ formalis. Ad quintum dicitur, quod licet aliquid dicantur æquales. vel inæquales ſcd̃o virtutẽ, hoc tñ non eſt proprie, ſed ſolum ſimilitudinarie, ſed proprie dicuntur ſimiles vel diſſimiles ſcd̃o ſuã virtutem. ſ. ſcd̃o qd' iſta virtus menſurata per reſpectum ad obiectum, habet modum quantitatis, & menſuræ, ideo ſimilitudinarie aliqui dicuntur æquales ſecundum uirtutem, eodem modo quo ipſa eſt quantitas ſecundum quandam ſimilitudinem.

De

A ## De Ad aliquid, ſeu Relatione.

Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcunque, hoc ipſum quod ſunt aliorum eſſe dicũtur, vel quomodolibet aliter ad aliud vt duplum dimidij, duplum, & dimidium, dupli dimidium, & pater filij, pater, & filius patris filius, & maius minore maius, & minus, maiore minus, vel ſub habitudine alterius caſus, vt ſimilis, ſimili ſimilis, vicinus, vicino, vicinus Relatiuorum tres ſunt ſpecies. Quędam dicuntur ſecundum æquiparantiã.

B vt quæcunque eodem nomine dicũtur, vt ſimilis, ſimili, ſimilis, & æqualis, ęqua li, æqualis, & vicinus vicino vicinus. Alia vero ſecundum ſuperpoſitionem, vt dominus, duplum, triplum, quia iſta ſupraponuntur alijs. ſicut dominus ſeruo ſuperponitur. Alia vero ſecundum ſuppoſitionem, vt ſeruus ſupponitur domino, & filius patri, & ſubduplum ſiue dimidium, quod idem eſt, duplo, & ſic de alijs.

Accñs reſpectiuũ quõ cognoſcatur. Poſtquam Auctor determinauit de ſecundo prædicamento, quod eſt quantitas, hic conſequenter determinat de tertio, ſ. Ad aliquid ſeu de Relatione. Et ratio ordinis eſt, quia omne accidens reſpectiuum habet cognoſci per abſolutum, in quo fundatur, & per quòd ineſt ſubſtantiæ, ſed relatio eſt accidens reſpectiuum, & fundatur in quantitate,

C quam in aliquo aliorum pręๆdicamentorum, quia in ea fundantur generaliter omnes proportiones numerorũ, vt duplum, dimidium, triplum, quadruplũ, & ſic de alijs, & omnes proportiones continuarum quantitatum, & ideo relatio maxime habet cognoſci per quantitatẽ, ideo licet ordine naturæ qualitas, quod eſt accidens abſolutum præcedere dẽat relationem, tamen ordine doctrinæ, relatio conuenienter ponitur ante qualitatem, & poſt quantitatem propter cauſam prius dictam.

Primo ſciendum, quod prædicamenta accidentium diſtinguuntur ſm diuerſos modos denominatiue pręๆdicandi de prima ſubſtantia. & quia ad aliquid habet vnum modum ſpecialem denominandi primam ſubſtantiam, quia denominat in hoc, quod eſt aliquid ſe hr̃e ſecundum mutuam dependentiam, ideo ad aliquid conuenienter ponitur vnum p̃dicamentum ab alijs diſtinctum & cõuenientius denominatur per ad aliquid, & per relatiuum ſiue relationem. Cuius rõ eſt, quia relatio dicit eſſentiam relationis ſcd̃m ſe ſine reſpectu ad terminũ eius, vel ad ſuum ſubiectum cum ſit nomen abſtractum, ideo ſignat eam vt conceptã tñ, & non ſcd̃m ſuum eſſe, & relatiuum importat eſſentiam relationis p reſpectum ad ſuum ſubiectum, & cum **E** dependentia referibilitatis, & non importat terminum eius dependentiæ, ſed Ad aliquid importat illam eſſentiam q̃tum ad eius dependentiam per hoc, ꝙ dicitur. Ad hæc. n. præpoſitio ad dicit dependentiam ad aliquem terminum, & cum hoc importat terminum illius dependentię per hoc, quòd dr̃. Aliquid. &, quia iſta duo conueniunt formaliter natu ę huius prędicamenti. ſ. dependentia & terminus dependentiæ, ideo natura huius pręๆdicamenti melius notificat quantum ad ſuum eſſe formale in nomine ad Aliquid quàm per relatiuum, qđ dicit eſſentiam illam per reſpectum ad **F** ſuum materiale ſubiectum vel per relationem, quę dicit illam eſſentiam vt conceptam tm̃, vnde res debet denominari eo modo, quo perfectius, & facilius notificatur. ideo hoc pręๆdicamentum conuenientius primo a Platone nominatũ eſt ad Aliquid, & ſic definitur in textu. Ad aliquid vero talia dicuntur, quęcunque hoc ipſum, quod ſunt, aliorum dñr, vel quomodolibet aliter ad aliud.

Secundo ſciendũ, ꝙ duplicia ſunt relatiua, q̃dã relatiua, ſcd̃m eſſe, q̃ ſolum habent eſſe relatiuum huius generis, & non habent eſſe alterius gñis, vt pater, & filius. Alia ſunt relatiua ſcd̃m dici, q̃ habent eſſe alterius generis, quam relationis, Quęnã relatiua ſcd̃m eẽ q̃ ſm dici dicantur.

D (right margin marker at top of second column)

A tionis,& vltra hoc habet reſpũm accidẽtalẽ ad aliud, quo dñr relatiua ſcđo dici, ut ſcĩa, quæ habet eſſe abſolutũ de gñe qualitatis, & vltra hoc importat reſpectũ ad ipsũ ſcibile. Et iõ ,ppter relatiua ſcđo eſſe ponit prima pars huius diffinitionis,ſ.qcunq.hoc ipsũ,ꝙ ſunt alio um dñr.i.quorum.totũ eſſe eſt reſpectiuum. Et propter relatiua ſcđo dici ponit ſcđa pars.i.vel quomodolibet aliter ad aliud. i.aliquo mõ ad illud referunt, & in hac definitione ponit dñr,& nõ ſũt, q2 hic cõſyderant relatiua nõ inquantũ ſũt entia,ſed inquantum ſunt dicibilia. Et ponit talia ad denotandũ. ꝙ relatiua, ſẽper fundantur in aliquo accidẽte abſoluto, p quod ſubſtantiæ in.unt,tale.n.eſt denominatiuũ accidentis abſoluti per hoc patet,
B ꝙ ſi capiatur ad aliqd generaliter,ut cõprehẽdat tã relatiua ſcđo eſſe,q̃ ſm dici, hęc definitio eſt conuertibilis cum ipſo, ſed ſi capiat ſpecialiter, ſolũ ,p relatiuis ſm eſſe, quæ tm̃ ponit in pdicamẽto iſto, ſic non eſt cõuertibilis cum ipſo ad aliquid. ideo primo mõ debet hic capi ad aliquid analogice ad omnia relatiua, & non vt eſt vnum genus generaliſſimũ eorum quæ ſunt in genere relationis.

Tertio ſciendũ,ꝙ relatiuum diuiditur in tres ſpecies,q2 quædam ſunt relatiua æquiparantiæ, quædã ſuper poſitionis, & quædam ſuppoſitionis, quorum ſic habetur ſufficientia, quia omne relatiuum
C dicit reſpectũ vnius ad alterũ, vel ergo dicit reſpectũ æqualiũ. & ſic ſunt relatiua æquiparãtiæ vel dicit reſpectũ inęqualiũ,& hoc eſt dupliciter vel dicit reſpectũ exceſſiue minoris ad maius,& ſic ſũt relatiuæ ſuppoſitionis, vel excedentis, vel maioris ad minus, & ſic ſũt relatiua ſuperpoſitionis.

Tres relatiuorũ ſpecies.

Quarto ſciẽdũ,ꝙ relatiua æquiparantię ſũt,q̃ eodẽ nomine nuncupãtur, & hoc ,pueniτ, eo, ꝙ vtrunq. eorũ importat relationẽ eiuſdẽ ſpẽi, q̃ fundat ſupra eandẽ formã in ſpẽ vt ſunt vicinus cũ vicino, & ſimilis,cũ ſimili.Sed,relatiua,ſuppoſitiõis ſũt q̃ ſcđo ſua fũdamẽta ponũt ſuper ſua correlatiua,ut patet,q̃ quãtum ad ſuum fundamẽtum, quod eſt generatio actiua,ponitur ſupra filium, & dominus, quantum ad obligatione actiuam, ſupra ſeruũ,& eſt cauſa eius. Sed relatiua ſuppoſitionis ſunt, quę ſecũdum ſua fundamenta ponuntur ſub ſuo correlatiuo,v filius quãtum ad ſuum fundamentum,quod eſt generatio paſſiua, ponit ſub patre,, & ſeruus ſub domino. D

Sed contra pdicta primo arguitur ſic. Partes ſubſtantiæ,& ſimiliter ſcĩa, & habitus non ſunt relatiua, & tñ aliquo mõ dicuntur ad aliud.ergo iſta definitio cõuenit alijs a definito , ergo non eſt bona. Scđo ſic. Paternitas eſt an aliqd, & tñ non refertur ad aliud, quia non dicitur paternitas,filij paternitas, ergo iſta definitio non conuenit omnibus relatiuis. Argum. E

Tertio ſic. Paternitas & pater eodem nuncupantur nomine, & tñ nõ ſunt relatiua æquiparantiæ.ſed ſuper poſitionis, ergo male dr̃, ꝙ relatiua æquiparantiæ ſunt,quæ eodem nomine nuncupantur. Quarto ſic Oẽs ſpẽs eiuſdem generis æqualiter ſub eodẽ genere continent,& vna non ponitur ſupra aliam, ergo ſpecierum relationis nulla eſt ſuperpoſitio, neq.ſuppoſitio.Quinto ſic.Eorũ quę ſupra ſe ponuntur, vnum prædicatur de alio, ſed vna ſpecies relationis non prædicatur de alia , ergo vna non ponitur ſupra aliam,ergo male ponuntur relatiua ſupraapoſitionis,& ſuppoſitionis. F

Ad argumẽta. Ad primum dr̃,ꝙ licet partes ſubſtãtiæ ſimiliter ſcientia,& habitus,&,multa alia talia nõ ſint relatiua ſm eſt, tñ ſunt relatiua ſcđo dici prout cõſequenter hñt reſpectũ , quendã ad aliud vt partes ad totũ,ſcientia ad ſcibile, & habitus ad habentẽ,mõ hic definit ad aliqd generaliter ,p relatiuis ſm eſſe , & ſm dici.i ideo hęc definitio non cõuenit alijs a definito Ad ſcđo dicitur,quòd licet paternitas nõ referatur in abſtracto actualiter ad aliquid.tamen refertur aptitudinaliter & actualiter incõcreto.Ad tertium dicitꝙ licet paternitas,& pater reſpectu ſuorum correlatiuorũ ſint relatiua,non tamẽ adinuicem. ideo nõ ſunt relatiua Solutio

A relatiua æquiparantiæ,quia non referũtur inter ſe ſub eodem noīe. Ad quartũ dr̄, quòd ſi iſtæ ſpēs cõſiderent̃ ſecundũ ſuas eſſentias,& formaliter,ſic vna non ponitur ſupra aliã, ſed ſi conſiderentur materialiter,& q̃tum ad ſua fundamenta vna bene eſt ſupra aliam. Ad quintũ dr̄ quòd illorum,quæ ponuntur ſm̄ ſub, & ſupra ſm̄ ordinem ſubijcibilis, & p̄dicabilis,vnum prædicatur de alio, non tñ de alijs, q̃ ponuntur ſub,& ſupra ſecundum ordinẽ cauſæ.& effectus,ſiue principij & principiati.& hoc modo iſta relatiua ponuntur ſupra ſe inuicem.

B Communitates relationes quæ ſint.

Poſt hęc autem ſequuntur communitates relationis. Prima eſt quod contrarietas eſt in relatione, vt virtus contrarias eſt vitio,cum vtrunque eorum ſit ad aliquid. hoc autem non conuenit omni relationi, duplo.n. nihil eſt contrarium neque triplo. Item, relatiua ſuſcipiunt magis & minus; vt ſimile dicitur magis & minus; ſimile, & ſimiliter inæquale: ſed hoc non cõuenit omnibus relatiuis duplam.n. non dicitur magis & minus duplum:neque triplum;neque pater.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de relatione ſecundum ſe, ponẽdo C definitionem & diuiſionem eius p ſuas ſpēs,hic conſequẽter determinat de ipſa ſm̄ ſuas proprietates, & inter ipſas primo ponit duas cõitates relatiuorũ Quarum prima eſt, ꝙ cõtrarietas eſt in relatione ſicut virtus,& vitiũ cõtrariũ, & tñ sũt relatiua ſm̄ dici, licet ſimplr̄ ſint de prima ſpē qualitatis. virtus.n. dr̄ relatiue ad virtuoſum,& vitium ad vitioſum. in relatiuis reperitur contrarietas.

Primo ſciendũ, ꝙ duplicia ſunt relatiua, vt dictum eſt ſcilicet relatiua ſecundum eſſe,& ſecundum dici. vnde in relatiuis ſecundum eſſe nõ reperitur cõtrarietas,cuius ratio eſt, quia cõtraria ſunt formæ actiuæ,& paſſiuæ, q̃ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto, vt patet ex D definitione eorum. ſed relatiua ſm̄ eſſe, non ſunt formæ actiuæ, aut paſſiuæ,nec ſua actione ſe ab eodẽ ſubiecto expellũt, q̃a formæ actiuæ, & paſſiuæ ſunt abſolutæ. iõ relatiua ſcd̃m eſſe non p̄nt habere contrarium, ſed aliquibus relatiuis ſecũdum,dici conuenit habere contrarium.

Secundo ſciendũ,quod relatiua ſecundum dici dupliciter conſyderantur, vno modo formaliter, inquantum relatiuã ſunt, & ſecundum reſpectum,quem addunt formis alterius generis, & iſto mõ in relatiuis. ſcd̃m dici non eſt contrarietas.cuius rõ eſt,q̃a relatiua ſcd̃m dici nõ contrariantur reſpectu illorum ad quæ referuntur, ſed reſpectu aliorum, ſicut virtus non contrariatur virtuoſo ad q̃ re- E feratur,nec vitium vitioſo,ſed virtus, & vitium cõtrariantur inter ſe, ergo relatiua ſecundũ dici, inquantum relatiua sũt non contrariantur. Alio modo conſyderantur materialiter ex parte ſuorũ fundamentorum, & hoc modo aliqua relatiua ſecundum dici contrariantur. Ratio eſt quia aliqua relatiua fundant̃ in qualitatibus contrarijs quas important, iõ rõne illarum qualitatum contrariantur. Ex quibus patet, ꝙ hr̄e contrarium non cõuenit oĩbus relatiuis,nec ẽt cõuenit ſolis relatiuis,iõ non eſt aliquo modo propriũ ipſis relatiuis, cum oē proprium cõueniat oĩ vt ſoli, ſed eſt cõitas quædam conueniens pluribus relatiuis ſecundũ dici, & quia prius poſita eſt definitio ad aliquid a Platone, conueniens tã relati- F uis ſecundum eſſe quam ſecundum dici, ideo ponuntur hic communitates vtriq; illorum relatiuorum cõuenientes.

Contrarietas ē ſm̄ in relatiuis ſecundũ dici.

Tertiò ſciendum,ꝙ ſecunda proprietas relatiuorum eſt, ꝙ relatiua ſuſcipiũt magis & minus Cuius ratio eſt,quia ſuſcipere magis, & minus eſt aliquid manens idem in ſpecie in ſuo eſſentiali eſſe intendi & remitti, ſed hoc conuenit aliquibus relatiuis. vt ſimile manens idem in ſpecie, dicitur magis, & minus ſimile,& etiam diſſimile, & inæquale, ergo aliqua relatiua ſuſcipiunt magis, & minus.

A nus hoc tñ nõ conuenit relatiuis inquantum relatiua ſunt.ſ. ſm reſpectũ quẽ habent ad ſua correlatiua, ſed hoc cõuenit ſibi ratione ſuorũ fundamẽtorũ & vt ſũt in ſubiecto,quia intendi,& remitti conuenit formæ ſm eſſe qđ hẽt in ſubiecto, ſcđm quod magis & minus perficitur.

Quibus relatiuis conueniat ſuſcipere magis, ac minus.

Quarto ſciendum, ꝙ hæc cõitas aliter conuenit relatiuis, q̃ pcedens ſolũ cõuenit relatiuis ſcđm dici. hæc autẽ cõuenit relatiuis ſecundũ dici,& aliquib. ſecũdũ eſſe quia ſimile,& diſſimile. & inæquale bene ſuſcipiunt magis & minus, q̃ tñ ſunt relatiua ſcđm eſſe, quia tñ hæc cõitas non conuenit omnib. relatiuis ſcđm eſſe neque etiã ſolis, qa conuenit qualitati.ideo non eſt aliquo mõ propria ipſi B relationi, ſed eſt q̃dã cõitas ſolũ cõueniens aliquib. ſpecieb. relatiuorũ. ſ.illis, quorum fundamenta intenduntur, vel remittuntur,& augentur, & diminuunt manẽte eadẽ ſpẽs relationis. & p hoc patent duæ primæ cõitates relatiuorum.

Argũ.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla relatione oppoſita contrariantur, cum contrarietas, & oppoſitio relatiua ſint oppoſitiones diſtinctæ, ſed relatiua relatiue inter ſe opponuntur, ergo nulla relatiua contrariantur. Secundo ſic. Vbi eſt contrarietas ibi eſt motus, ſed in relatione non eſt motus vt dicitur in Phyſi. C ergo in relatione non eſt contrarietas.

Primo Phyſic. tex.cap. 10.

Tertio ſic. Nulla forma indiuiſibilis ſuſcepit magis, & minus, ſed omnis relatio eſt indiuiſibilis,cum ſit ſimplex reſpectus relatiui ad correlatiuum, ergo nulla relatiua ſuſcipiunt magis, & minus.

Quarto ſic.Sicut æquale fundatẽ in vna quantitate in ſpecie, ſic etiam ſimile in eadem qualitate, ſed æquale non ſuſcipit magis,& minus, ergo ſimile non ſuſcipit magis & minus, cuius oppoſitum dicitur in textu.

Quinto ſic. Relatiua non ſuſcipiunt magis,& minus, niſi ratione ſuorũ fundamentorum.ſed quantitas, in qua fundatur inæquale,nõ ſuſcipit magis,& minus,ergo male dicitur in textu, quod inæquale,ſuſcipit magis & minus.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ licet D nulla relatiua contrarietur reſpectu ſuorum correlatiuorum,quibus relatiue opponunt, tñ bene contrariantur reſpectu aliorũ,ſicut virtus relatiue non opponit virtuoſo,& tñ contrariat vitio. Ad ſecundum dr̃,ꝙ vbi eſt contrarietas per ſe ibi eſt motus,ſed in relatione nõ eſt contrarietas per ſe, ſed tñ per accidens. & eo mõ,quo contrarietas, eſt ẽt motus. Ad tertium dr̃, quod licet omnis relatio ſecundum ſe,& quantum ad reſpectũ quẽ habet ad correlatiuũ ſit indiuiſibilis, tñ ſecundum ſuũ eſſe in ſubiecto, quod poteſt variari ſecundum magis perfectum, & minus perfectum aliqua bene eſt diuiſibilis,& per hoc bene poteſt ſuſcipere E magis & minus. Ad quartum dicitur,ꝙ licet ſimile fundetur in vna qualitate in ſpecie,tamẽ illa qualitas poteſt intendi, & remitti manens eadem in ſpecie.ideo ſimile ſuſcipit magis,& minus,& æquale fundatur in eadem quantitate in ſpecie, quæ non poteſt augeri vel diminui, intendi, vel remitti manens eadem in ſpecie.ideo æquale non poteſt ſuſcipere magis & minus, nec eſt ſimile de æquali & ſimili. Ad quintum dr̃, quod licet quãtitas nõ ſuſcipiat magis & minus, tñ põt augeri & diminui & p talẽ maioritatẽ, vel minoritatem,per q̃ fit maior vel minor receſſus ab æquali & inæquali, põt ſuſcipere magis & minus. vnde inæquale F fundat inter diuerſas q̃titates in ſpẽ, & quia illæ ſpecies,poſſunt continue variari ſecũdum receſſum ab vnitatẽ ſpẽi, ideo variatur inæquale,quamuis æquale non ſuſcipiat magis neque minus.

Solutio.

Æquale nõ ſuſcipit magis & minus.

Duæ relatiuorum proprietates.

Item omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam,vt pater filijs pater,filius patris filius. Item relatiua ſunt ſimul natura,ſimul enim ſunt duplum, & dimidiũ pater & filius. Item relatiua poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt, vt ſi duplum eſt,dimidium eſt, & ſi pater nõ eſt filius non eſt,& econtra.

Poſt.

A Poſtq̃ Auctor poſuit duas cõitates relatiuorũ, quæ non ſunt ipſis aliquo modo propriç, hic conſequenter ponit alias cõitates, quæ ſunt ipſis aliquo modo ꝓpriç. quarum prima eſt relatiua dicuntur ad conuertentiam. Cuius ratio eſt, quia quæ ad ſeinuicem ſecundum mutuã dependentiam eorum referuntur dñr ad conuertentiam, ſed omnia relatiua ad ſua correlatiua referuntur ſecũdum mutuam dependentiam, vt dicendo, pater filij pater, & econtra filius, patris filius, ibi pater refertur ad dependentiam eius ad filium & filius ad patrem, & ſic ſimiliter eſt in omnibus alijs. ergo omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam.

Primo ſciendum, ꝙ cõuertentiã dupliciter accipitur. B vno mõ pro conuerſione aliquorum ſm exiſtendi conſequentiã, & illo mõ in relatiuis bene eſt conuertẽtia, vt dicendo, pater eſt, ergo filius eſt, & econuerſo, filius eſt, ergo pater eſt, & iſto modo non ſumitur in hac proprietate, q̃a conuertentia hoc mõ non ſolum cõuenit relatiuis, ſed etiam multis alijs, ſicut ſubiecto & propriæ paſſioni. Alio modo ſumitur conuertentia, vt eſt mutua dependentia relatiui, & correlatiui inter ſe, & hoc mõ ſumitur ĩ hac proprietate. ideo dici ad conuertentia eſt aliqua referri inter ſe ſm dependentiã Et differt conuertentia a conuerſione, & conuertibilitate, C quia conuertentia eſt paſſio relatiuorũ, conuerſio vero, q̃ eſt debita tranſpoſitio ſubiecti in prædicatum, & ecõtra eſt paſſio propoſitionũ. ſed cõuertibilitas eſt paſſio terminorum conuertibiliũ, & illi termini dñr conuertibiles, qui de ſeinuicem mutuo vniuerſaliter & affirmatiue verificantur, eo quod hñt æqualia ſuppoſita, vt hõ & riſibile.

Quæ conuertẽtia relatiuis propria ſit.

Secundo ſciendum ꝙ cõuertentia relatiuorum nunq̃ fit in recto caſu. rõ eſt, quia inter relatiuum & correlatiuum ſp eſt trãſitio vel diuerſitas, ſed talis diuerſitas non ſignificaretur in recto caſu, ſed ſignificaret̃ identitas eorum, vt dicendo pater eſt filius. & talis locutio eſſe falſa, ſed illa conuertentia ſemper fit in obliquis, D quia ſolum obliqui ſignificant per modum termini, rectus vero per modũ principij, & poteſt fieri in omnibus obliquis, & faciliter daretur exẽplum in oĩb. hoc fit tñ differenter in relatiuis ſm eſſe, & in relatiuis ſecundum dici quia in relatiuis ſecundum eſſe fit conuertentia referendo vtrumque ad aliud ſub habitudine eiuſdem caſus, vt maius minore maius, & ecõtra, minus maiore minus. Sed in relatiuis ſecundum dici fit q̃nque ſub habitudine eiuſdem caſus, vt inter formam, & materiam, q̃nq. vero habitudine diuerſorum caſum, vt ſcibile ſcientia ſcibile, & econtra, ſcientia ſcibilis ſcientia, & per hoc patet, quod dici ad conuertentiam conuenit omnib. relatiuis, ſed differenter; & conuenit ſolis & ſemper. E ideo hæc proprietas eſt ipſis proprie pro pria, & hoc capiendo generaliter ad aliquid tam pro relatiuis ſecundũ eſſe, quã ſecũdum dici. quia, ſi caperetur ſpecialiter ſolum pro relatiuis ſm eſſe, hæc proprietas eſſet ſibi proprie ſecundo modo.

Relatiua ſunt ſimul natura.

Tertio ſciendum, quod relatiuorum alia proprietas eſt, quod relatiua ſunt ſimul natura, & ratio eſt, quia illa quæ poſita ſe ponunt ſecundum rem, & intellectum ſimul, & perempta ſe perimunt ſecũdum eſſe, ſunt ſimul natura illa. n. dñr ſimul natura, quæ ſunt ſimul in naturali intelligentia, ita quod vnum eorum nõ poteſt intelligi ſine alio. F nec eſt ibi prioritas ſecundum intellectum, ſed relatiua poſita ſe ponunt ſecundum eſſe, quia eſſe relatiuorũ eſt eſſe ad ſuũ correlatiuũ, ideo ſm rem poſito vno in eſſe oportet ſuum correlatiuum eſſe, ꝙ requiritur ad eſſe relatiui. & ſimiliter poſita ſe ponũt ſecundum intellectũ, quia non põt intelligi eſſe relatiui, ꝙ eſt dependens ad correlatiuum, niſi intelligatur illud correlatiuum ad quod dependet, ergo poſita ſe ponunt ſecundum intellectum, & ſimiliter perẽpta ſe perimunt, ideo ſunt ſimul natura. ſ. natura relationis, & etiam ſunt ſimul natura. i naturali intelligentia.

Quarto ſciendum, quòd relatiua tripliciter conſyderantur. vno modo quantum

A tum ad ſua ſubiecta & fundaměta, & ſic vnum illorum bene pcedit aliud, vt patet præcedit filium. ſecundo mō, inquantum hn̄t dependentiam inter ſe, & vnū terminat dependentiam alterius, & contra, & ſic adhuc vnū ē prius alio, & quodāmodo notius, & ponitur in definitione alterius, ſ. illud, quod terminat depēdentiā alterius, tertio conſiderantur quātū ad hoc, qđ hn̄t eſſe ſub forma relationis, ſub qua ſimul ponunt, vt q̄ cito ponitur pater ſub paternitate, ponit filius ſub filiatione, & hoc modo sūt ſimul natura ſecundum rem, & intellectū ſimul, vt dicitur in illa proprietate, & hæc pro-B prietas eodem modo propria relationis, ſicut & præcedens.

Argu. Contra prædicta primo arguitur ſic. Conuertētia eſt mutua dependentia relatiuorum inter ſe, ſed ſcīa & ſcibile, quę ſunt relatiua non hn̄t mutuam dependētiam inter ſe, quia ſcientia licet dependat a ſcibili, tn̄ ſcibile non hēt dependentiam ad ſcientiam, ergo non omnia relatiua dn̄r ad conuertentiam. Secundo ſic. Bene ſequitur, ſi homo eſt, riſibile eſt, & econtra, ergo hō, & riſibile dn̄r ad conuertentiam, q̄ tn̄ non ſunt correlatiua, ergo dici ad conuertentiam non ſolum cōuenit relatiuis. Tertio ſic. Cauſa & effectus ſunt relatiua, & tamen cauſam ſecūdum naturam præcedit effectum, ergo re-C latiua non ſunt ſimul natura. Quarto ſic. Vnum relatiuorum ponitur in definitione alterius, ergo eſt prius alio. ergo relatiua non ſunt ſimul natura. Quinto ſic. Illa, quæ opponuntur inter ſe, non poſita ſe ponunt, ſed vnum oppoſitum deſtruit aliud, ſed relatiua opponuntur adinuicem, ergo male dicitur, quod poſita ſe ponant, & perempta ſe perimant.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd ſi ſcibile conſideretur materialiter quantum ad id, quod eſt, ſic non habet dependentiam ad ſcientiam, ſed ſecundum naturam, præcedit eam. ſed, ſi conſideretur formaliter quantum ad rationem ſcibilis, ſic hēt reſpectū, & dependentiam ad ſcientiam, & dr̄ cum ea ad conuertentiā, & ſimiliter eſt de ſenſu, & ſenſibili. Ad D ſecundum dr̄, quòd ſi capiatur conuertentia, vt eſt conuerſio aliquorum ſecundū exiſtendi conſequentiam, ſic hō, & riſibile dn̄r ad conuertentiam, ſed non capiendo conuertentiam, vt eſt mutua dependentia relatiui, & correlatiui, vt in ꝑpoſitio capitur. Ad tertium dr̄, quod ſi cōſiderentur cā, & effectus materialiter q̄tum ad id, quod ſunt, non ſunt ſimul natura, ſed ſi conſiderentur formaliter q̄tum ad relationem cauſæ ad effectū, vel effectus ad cauſam, vt ſunt relatiua, ſic ſunt ſimul natura, & ſimiliter diceretur de patre, & filio dn̄o & ſeruo. Ad quartū dr̄, quòd licet vnum relatiuorum, vt terminat dependentiam alterius ſit aliquo modo prius alio & ponatur in definitione alterius, tn̄ quantum ad eſſe ſub forma relationis vnum non præcedit aliud. E Ad quintum dr̄, quòd licet relatiua reſpectu eiuſdem ſubiecti opponantur, & non poſita ſe ponant, tn̄ reſpectu diuerſorum ſubiectorum non opponuntur.

Relatiuorum, alia Definitio, ac Proprietas.

Item, alia definitio relatiuorum eſt talis. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliud quodammodo ſe habere. & hæc eſt propria definitio relatiuorum. Item, proprium eſt relatiuorum, F quod, ſi quis definite vnum nouerit relatiuorum definite noſcet, & reliquum. vt ſi quis nouerit definite duplum, & definite noſcet cuius eſt duplum. neceſſe eſt enim in vtrorumq; rationib. vtriſq. vti.

Poſtquam Auctor poſuit definitionē, & proprietates ad aliquid communiter accepti, vt ſe extendit ad relatiua ſecundum eſſe, & ſecundum dici, hic conſequenter ponit aliam definitionem ipſius ad aliquid ſpecialiter accepti, vt ſolum continet relatiua ſecundum eſſe, quæ eſt propria definitio aliquid, vt eſt vnum p̄dicamentum ab alijs diſtinctum, & data ab Ariſto. corrigendo primam definitionem

A tionem relatiuorum a Platone poſitã, q̃ non eſt propria definitio, & hæc eſt definitio. Ad aliquid ſunt, quibus hoc ipſũ eſſe, quod ſunt, eſt ad aliquid quodãmodo ſe habere. In cuius definitionis prima parte intelligitur genus definiti. ſ. dicibile, & ponitur quibus hoc ipſum eſſe, eſt ad aliud ſe habere, ad dr̃iam ſubſtantiæ, & accidentium abſolutorum, & relatiuorum ſecũdum dici, quorum propriũ eſſe nõ eſt ad aliud ſe habere. Deinde ponitur quodãmodo, i. quodã ſpeciali modo, q̃a eſſe relatiui eſt ad aliud tanq̃ ad terminum cum quo dicitur ad conuertentiã.

Sed an ſic Plato dixerit ſoluata pollo, quicquid dicant fere oẽs docto.

Primo ſciendum, quòd accidens abſolutum, & reſpectiuũ ſic inter ſe differũt. B quia accidens abſolutum habet dependẽtiam ſolum ad ſuum ſubiectũ, & non ad terminum extrinſecum. ideo ad ſuũ eſſe ſufficit ſuum ſubiectum, & etiam definitur per tale ſubiectũ. ſed accidens reſpectiuum habet dependentiã ad ſuũ ſubiectum, inquantum eſt accidens, & ad ſuũ correlatiuum, inquantũ eſt reſpectiuũ. & ideo ad eſſe accidentis reſpectiui ſequitur eſſe ſui ſubiecti, & cẽ ſui correlatiui. & hẽt definiri per iſta duo, ideo bene dr̃ in hac defini i per iſta duo, ideo bene dr̃ in hac definitione, ꝙ eſſe relatiuĩ eſt ad aliud quodãmodo ſe habere. & licet relatio ſp ſit inter duo extrema, tñ non eſt in vtroq. vt in ſubiecto, ſed eſt in uno ſubiectiue, & ĩ alio vt in termino, vt C paternitas eſt in parte, ut in ſubiecto, & in filio, ut in termino, & filiatio eſt in filio ſubiectiue, & in patre terminatiue.

Relationis realis, ac rationis doctrina.

Secundo ſciendum, ꝙ duplex eſt relatio q̃dã eſt realis q̃ eſt inter duo extrema realiter diſtincta, & ad hãc relationẽ tres conditiones requirũtur. Primã eſt, ꝙ habeat extrema realia, defectu cuius relatio inter entia rõnis, vt relatio gñis ad ſpẽm, non p̃t eſſe relatio realis. Scd̃a eſt, ꝙ extrema relationis realr̃ differant. ratione cuius identitas nõ eſt relatio realis. Tertia eſt, quod talis ſit realiter diſtincta ab vtroq. extremorum q̃a, ſi eſſet eadem realiter, cũ ſuo fundamento, haberet eſſe abſolutũ ſui fundamenti, & nõ diceretur eſſe realis quantum ad ſuum eſſe reſpectiuum, ſed quantũ ad ſuũ eſſe abſolutũ, D q̃a a pfectiori res capit denominationẽ, iõ nõ eſſet relatio realis. nec totum eius eſſe eſſet ad aliud, & defectu illius, relatio Creatoris ad creaturam non eſt realis, q̃a in Deo nullum eſt accidens ab eo realiter diſtinctũ. Alio eſt relatio rationis, q̃ põt fieri tribus modis ſcd̃o, ꝙ ſibi deeſt vna illarum cõditionum, & illa relatiua, quę dicunt relationẽ realem, ſunt relatiua ſcd̃o eſſe, alia uero ſm̃ dici, & ſolum de his, quæ dicunt relationem realem, quæ ponitur in prædicamento iſto data eſt præſens definitio. & per hoc differt ab alia definitione ad aliquid.

E Relatiua ſimul cognoſcuntur.

Tertio ſciendũ ꝙ ex iſto definitione Auctor infert vnam proprietatẽ relatiuorũ, quæ talis eſt ſi quis definite nouerit unum relatiuorum definite noſcit, & reliquum. cuius rõ eſt, q̃a quolibet vnũ definite, & diſtinctũ cognoſcitur eo mõ quo habet eſſe. & ẽt eo modo, quo habet definiri, cum definitio ſit oratio indicans q̃d ſit eſſe rei, ſed eſſe vnius relatiuorum eſt ad aliud ut dictum eſt, ergo non põt diſtincte cognoſci. nec definiri, niſi per ſuũ correlatiuũ. ergo ſi quis diſtincte cognoſcit vnũ oportet diſtincte cognoſcere reliquum. cũ nullum eorũ poſſit ſine alio cognoſci, ideo neceſſe eſt definire, vtrunq. relatiuorũ per ſua correlatiua.

F Vnũ correlatiuũ quõ ĩ alterius definitione ponatur

Quarto ſciendũ, quod in definitione relatiui non ponitur correlatiuũ, tanquã pars eſſentialis eius, cũ relatiuũ, & correlatiuũ ſint realiter, & eſſentialiter diſtincta, & oppoſita, ſicut pater, & filius, ſed ponitur eius definitione tanquã terminus dependentię ipſius relatiui, q̃a talis dependẽtia nõ perfecte cognoſceretur, niſi cognoſceretur terminis eius, & ponitur talis terminus loco dr̃ię quę in relatiuis ſumitur reſpectu talis termini, quia de ſe eſt nobis ignota, ſed circũloquimur illã per ipſum terminũ. vnde definiendo relationẽ. ponitur depẽdentia pro genere, & ſubiectum & correlatiuũ eius pro differentia, ut dicendo paternitas eſt dependentia uel relatio patris ad filium, vel pa-

ter

A ter eſt res habens filium & per hoc patet intellectus huius vltimæ definitionis, & vltimæ proprietatis relatiuorum.

Argu. Sed contra prædicta primo arguitur ſic. Quia partes ſubſtantiæ non ſunt vere relatiua, & tamen conuenit eis iſta definitio, cũ ipſorũ eſſe ſit ad aliud quodammodo ſe hr̃e, ergo ipſa non eſt bona. Secundæ ſic. Omne accidens habet dependentiã ad ſuum ſubiectum. ergo eſſe eius eſt ad aliud quodammodo ſe hr̃e, ergo iſta definitio conuenit oĩb. accidentib. alijs, & non ſoli definitio. Tertio ſic. Vnumquodcunq. definitur cognoſcitur eo modo, quo hẽt eſſe, ſed vnum relatiuum hẽt eſſe ſeparatum & diſtinctum a ſuo correlatiuo, ergo vnum põt definire cognoſci non cognoſcendo aliud. Quarto ſic. Loco definiti licet ponere ſuam definitionem. ergo, ſi in definitione relatiui ponitur ſuum correlatiuum, loco illius correlatiui poterit poni definitio eius, in qua poneretur ſuum correlatiuum, ergo idẽ poterit poni in definitione ſui ipſius, qđ eſt inconueniens, & ſic male dicitur, qđ relatiuum habet definiri per ſuum correlatiuũ. Quinto ſic. Vnumquodq. hñs genus, & dr̃iam definiri põt per genus, & dr̃iam eius, ſed relatiua habẽt genus, & differentiam intrinſecam. ergo etiam poſſunt definiri per ſuum genus, & ſuã differentiam ſine correlatiuo.

B

C

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ totum eſſe partiũ ſubſtantiæ non eſt aliud, vt intelligitur in hac definitione, licet vltra ſuũ eſſe ſubſtantiale importent quendam reſpectum ad operationes totus, a quo reſpectũ capiunt nomina propria partium & ideo ipſis non conuenit hęc definitio. Ad 2m dr̃, ꝙ licet totũ eſſe cuiuslibet accidentis ſit dependentia ad ſubiectum, tñ aliud eſſe non ſe habet ad aliud tanq̃ ad terminũ cum quo dr̃ ad conuertentiã, niſi in veris relatiuis, quod tñ intelligitur in hac definitione per illã particulã quodammodo. Ad tertium dr̃, ꝙ licet relatiuum habeat eſſe ſeparatum a ſuo correlatiuo, tñ illud eſſe non abſolutum, ſed reſpectiuum in ordine ad ſuum correlatiuũ ideo habet cognoſci, & definiri per ipſum. Ad quartũ dr̃ qđ licet in abſolutis loco nominis liceat ponere definitionẽ, nõ tñ in reſpectiuis. ideo in definitione relatiui loco correlatiui nõ poteſt poni ſua definitio. cuius ratio eſt, quia definitio correlatiui explicat ipſum vt eſt dependens ad relatiuum, & ipſum ponitur in definitione relatiui tanq̃ terminus dependentię ſui relatiui. ideo definitio non explicat ipſum eo modo, q̃ ponitur in definitione alterius. Ad quintũ dr̃, quod licet relatiuũ habeat dr̃iam, tamen illa differentia non eſt abſoluta, ſed reſpectiua, & dependens ad terminum extrinſecum. ideo per ipſum non poſſet perfecte cognoſci, neque notificari relatiuum niſi apponeretur terminus dependentię.

D

In abſolutis, loco nominis definientis ponitur ratio.

E

De Qualitate quid ſit, & eius ſpeciebus.

Qualitas eſt, ſecundum quã quales eſſe dicimur, vt ſecundum albedinem dicimu albi, & ſecundum colorem colorati, & ſecundum iuſtitiam iuſti. Qualitatis autem quatuor ſunt ſpecies.

Poſtq̃ ſuperius auctor determinauit de tertio prædicamento quod eſt ad aliquid, hic conſequenter determinat de quarto, ſ. de qualitate, ipſam primo ſic definiens Qualitas eſt, ſcđo quã quales eſſe dicimur, vt ſcđo albedinem dicimur albi. In qua definitione ſubintelligitur forma accidentalis quæ ſe habet vt genus definiti, quæ aliquo modo datur intelligi per illud relatiuum quam, deinde ponitur, ſcđo, quam quales eſſe dicimur, ad differentiam omnium aliorum prędicamentorum, quia nullum eorum prædicatur in quale ſimpliciter, vt faciliter probatur inductiue, ſubſtantia enim prędicatur in quid quantitas in quantum, vel in quorum, & cætera. prædicamenta prædicantur in hoc quod eſt habere aliud cum ſint reſpectiua, ideo ſolo qualitas denominat primam ſubſtantiam. ſimpliciter

F

Qualitas quid nam ſit.

A qualē, in hac definitione hæc propō ſecū dum dicit circūſtantiam cauſæ formalis.

Quatuor ſūt ſpēs qualitatis.

Primo ſciendum, ꝙ in hac definitione ponitur dicimur, & non dñr ſm Albertū non ad denotandum, ꝙ ſoli hoī conueniat qualitas, ſed ad denotandum, ꝙ hō eſt ſuſceptiuus plurium qualitatū quam quæcunque alia ſubſtantia. homo.n. eſt compoſitus tam ex ſubſtantia materiali quam ſpirituali ſimul. ideo ſibi conueniunt qualitates rerum corporalium, & ēt ſpiritualium. Sed ſubſtantiæ ſpirituales ſolum recipiunt qualitates ſpirituales. Subſtantiæ vero corporales aliæ ab hoīe ſolum ſuſcipiunt qualitates corporales, & non ſpirituales. ideo homo cæteris ſubſtantijs eſt plurium qualitatum B magis ſuſceptiuus. Sed tamen poſſet dici facilius, ꝙ cum in hac definitione ponitur dicimur, nō intelligitur ſolum nos hoīes dicimur, ſed intelligitur, nos ſubſtantiæ dicimur, & nō refertur ad hoīem tantum, ſed ad ſubſtantiam in cōi, & per hoc ſoluuntur plura argumenta.

Secundo ſciendū, ꝙ oīs forma accidētali hēt determinare primam ſubſtantiā ſm eſſe, quod ipſa dat primæ ſubſtantię, & quia qualitas dat ſubſtantiæ eſſe quale, ideò hēt denominare primam ſubſtātiā qualem, & ꝑ illū modū denominandi, ꝑ quem diuiditur ab oībus alijs accidentib. hic definitur, & licet quale conſequatur qualitatem, vt effectus eius for- C malis, & ſic poſterius ſm naturam ipſa qualitate, tñ ſm ordinē noſtræ cognitionis, & quo ad nos quale eſt prius q̄ qualitas, qa per ipſum cognoſcimus qualitatem. ideo nobis conuenienter notificatur qualitas per quale ꝙ licet inferius quale per qualitatem definiatur, tamen hoc eſt a priori ſimpľr, & a poſteriori quo ad nos, non.n. eſt inconueniens idē ſecundū diuerſas cōſiderationes eſſe notius, & ignotius, prius & poſterius alio.

Tertio ſciendū, ꝙ qualitatis ponuntur quatuor ſpecies, quarum prima, eſt habitus & diſpoſitio, ſecunda naturalis potentia, vel impotētia, tertia, paſſio & paſſibili qualitas, quarta, forma, & circa hoc aliquid conſtans figura, quarum ſic ha- D betur ſufficientia, quia oīs qualitas qualificat ſubām, vel ergo ſe tenet ex parte materiæ, & ſic eſt forma, & circa hoc aliquid conſtans figura, quæ qualificat ſubſtantiā ſm q̄titatem, & materia eius, licet effectiue oriatur a forma ſubſtantiali, vel ſe tenet ex parte formæ, & hoc eſt dupľr, vel qualificat ſubām immediate, vel mediante naturalibus potentijs ſi ſecundum, ſic eſt habitus & diſpoſitio, quę primo determinat, & diſponit potentiā, & ex conſequenti ſubiectum eius, ſi immediate qualificat ſubām, hoc eſt dupliciter. vel eſt principium operandi determinatum vel indeterminatum. ſi primū, ſic eſt paſſio, & paſſibilis qualitas, ſi ſecūdum, ſic eſt naturalis potentia vel impotentia, potentia.n. de ſe indeterminata E eſt quantum ad modum operādi, ſed determinatur per ſuos habitus.

Quarto ſciendum, ꝙ diuiſio qualitatis, eſt diuiſio gñis in ſuas ſpecies, qa qualitas eſſentialiter, & vniuoce de ipſis prædicatur. Et dupliciter poteſt fieri diuiſio generis in ſuas ſpecies vno modo ꝑ ſpēs immediatas, & tunc ſolum ꝑ duas ſpēs, eo ꝙ fit per duas drias formaliter oppoſitas, quæ ſolum ſunt duæ ſub vno gñe, & ſolum duas ſpecies propinquas ſub eo conſtituunt. Alio modo poteſt fieri diuiſio gñis per ſpecies remotas eius & hoc F qñ ſpecies propinquæ ſunt nobis ignotæ, & tunc non oportet diuiſionem gñis fieri per duas ſpecies tm̄, ſed pōt fieri per quatuor vel plures ſecundum exigentiā multitudinis earum, & hoc mō fit hæc diuiſio qualitatis. ideo in ea bene ponuntur quatuor ſpecies, & per hoc patet diuiſio, & definitio qualitatis.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Differentia ſubſtantias, vtputa rationale, non eſt qualitas, & tñ ſecundū ipſam dicimur quales, ergo iſta definitio non conuenit ſoli qualitati. Secundo ſic. Oē accidens prædicatur in quale, cū nō prædicetur in quid, ergo ſecundum quodlibet accidens dicimur quales, ergo iſta definitio conuenit alijs a qualitatib. Tertio ſic.

Argu.

A ſic. Hinnibilitas, eſt qualitas, & tamen ſecundum ipſam non dicimur eſſe quale, vt ſm albedinem, ergo iſta definitio non cõuenit omni qualitati. Quarto ſic. Hæc diuiſio qualitatis in quatuor ſpecies ſit ſcđo diuerſos modos eſſendi qualitatis in ſubſtantia, ſed modi eſſendi ſunt accidentales, & accidunt qualitati, ergo diuiſio iſta eſt diuiſio ſubiecti in accidentia & nõ diuiſio generis in ſuas ſpecies. Quinto ſic. Habitus eſt unum prædicamẽtum a qualitate diſtinctum. ergo male ponitur prima ſpecies qualitatis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ licet dña ſubſtantialis prædicetur in quale eſſentiale, quod eſt quale quid, non tñ B prędicatur in quale ſimplr, quod ſolum dicit quãtitatem ſubſtantiæ accidentalẽ, vt capitur i hac definitione. nec eſt ẽt talis dña forma accidentalis, quod tamen in iſta definitione ſubintelligitur. Ad ſm dr, quod ſi capiatur quale generaliter ꝑ quocunq. eſſe accidentali, ſic oẽ accidẽs ꝑdicatur in quale. ſed, ſi capiatur ſpecialiter ꝑ eſſe accidentali, quod conſequitur ſubſtantiam gratia formæ & nõ hẽt alium modum ſpãlem denominãdi ſubſtantiam quam in quale, ſicut habẽt cœtera accidentia, ſic prædicari in quale ſoli qualitati conuenit. & hoc modo ſumitur in præſenti definitione. Ad tertium dr, quod licet per hinnibilitatem equi, nos in ſpecie nõ dicamur quales. tñ nos C in genere. ſ. nos ſubſtãtię denominamur quales. Ad quartum dr, quod licet iſti diuerſi modi eſſendi ſpecierum qualitatis in ſubiecto ſint accidentales qualitatis ſecundum modum, tamen non ſunt ſibi accidẽtia ſecundum rem, ſed magis ſunt modi eſſẽtiales illarum ſpecierum. Ideo iſta non eſt diuiſio ſubiecto in accidentia. Ad quintũ dicitur, quod ſi capiatur habitus vt eſt corporum, & eorum, quæ circa corpus ſunt adiacentia, eſt prædicamentum a qualitate diſtinctum, ſed ſi capiatur pro qualitate, quæ diſponit potentiam ad operationem, vt in preſenti ſumitur, ſic non eſt vnum prædicamentum, ſed eſt prima ſpecies qualitatis.

Prima qualitatis ſpecies Habitus & diſpoſitio, & eorum ab inuicem differentiæ. D

Prima eſt habitus, & diſpoſitio Differt autem habitus a diſpoſitione, quia habitus eſt permanentior & diuturnior vt ſunt virtutes, & ſcientię. Scientia enim difficile eſt mobilis, niſi forte grandis fiat permutatio, vel ab ęgritudine vel ab aliquo huiuſmodi circa ſcientem vel habentem virtutes, iuſtitia enim vel caſtitas non cito vel de facili permutantur. Diſpoſitiones autem dicimus, quę de facili permutantur, vt calor, frigiditas, ægritudo, ſanitas, & conſimilia, tamen habitus poſſunt dici diſpoſitiones, E ſed non econuerſo. Illi enim qui habitum habent quodam modo diſpoſiti ſunt, vel melius vel peius ad ea quæ habent, Diſpoſitiones autem non ſunt habitus. unde habitus ſic poteſt definiri. Habitus eſt qualitas difficile mobilis, diſpoſitio vero eſt qualitas facile mobilis.

Poſtquam Auctor præmiſit definitionem, & diuiſionem qualitatis, hic conſequenter determinat de ſpeciebus eius, quarum prima eſt habitus, & diſpoſitio. Cuius ratio eſt, quia habitus, & diſpoſitio conuenit tam ſubſtantijs ſpiritualibus, quam corporalibus, paſſio, & paſſibilis qualitas, quę eſt tertia ſpecies qualitatis. & forma, & figura, quæ ponũtur quarta ſpecies qualitatis ſolum conueniunt ſubſtantijs corporalibus, ideo habitus, & diſpoſitio conuenienter præcedunt illas duas ſpecies. Item habitus qualificat & determinat naturales potentias ad operationem, & ideo perfectius habet rõnem qualitatis quam naturalis potentia uel impotentia, iõ conuenienter præcedit naturalem potentiam, vel impotentiam, quę ponitur ſecunda ſpecies qualitatis. Cur habitus ac diſpoſitio primæ. F

Primo ſciendum ꝙ habitus tripliciter accipitur, vno mõ vt opponitur pri- Qui nã habitus

 uationi,

A uationi, ſicut viſus opponitur cæcitati, & ſic quęlibet forma hñs priuationē ſibi oppoſitā. ſiue ſit eſſentialis, ſiue accidentalis, dr̃ habit᷒, alio mõ accipit vt eſt corporũ, & eorum, q̃ circa corpus ſũt adiacētia. & ſic eſt vnũ p̄dicamentũ ab alijs diſtinctũ, & illis duob. modis nõ capit hic habitus. tertio modo prout eſt qualitas perfecte diſpoſitiua ſui ſubi ad operationem, ſicut ſcia diſponit intellectũ hominis, & ex conſequenti ipſum hominem ad cognoſcendum ea, de quib. eſt ſcia & quia perfecte diſponit ſuum ſubiectum ad operationem. ideo dicit Auer. ꝙ habitus eſt quo quis operatur quãdo vult. & illo tertio modo ſumitur hic habitus, & eſt prima ſpecies qualitatis.

dicatur qualitates ſpecies.

B Secũdo ſciendũ, ꝙ diſpoſitio dupliciter accipitur vno modo gñaliter ꝓ quacunque qualitate, q̃ diſponit potentiã ſui ſubiecti ad operationē ſiue perfecte, ſiue imperfecte, & hoc modo diſpõ ſub ſe tenet habitũ & diſpoſitionem ꝓprie ſumptã, & hoc modo accipitur in textu cum dr̃, quod oĩs habitus eſt diſpoſitio & non econtra & ſic capitur a Tullio cũ dr̃, quod habitus, eſt diſpoſitio perfecte ad optimum, & ab Ariſt. cum dicit, qđ virtus eſt diſpõ ad fęlicitatē. Secũdo modo capitur ꝓpriæ ſolum pro qualitate, quæ imperfecte diſponit potentiã ad operandum, & illo modo diſtinguitur contra habitũ ſicut imperfectum contra perfectum, & ſic capitur cũ dr̃, qđ habitus & diſpõ ſunt prima ſpẽs qualitatis, & cum dr̃, ꝙ habitus differt a diſpoſitione. vnde nomen diſpoſitionis de ſe eſt cõe nomen ad habitum, & diſpoſitionē proprie captã, ſed quia alteri eorum eſt proprium nomen impoſitũ. ſ. habitui. ideo alteri quodam modo appropriatur nomen diſpõnis.

Vide primo & x. Ethico. & in plerisque alijs locis.

C Tertio ſciendum ꝙ habitus, & diſpõ ꝓprie capta inter ſe conueniũt, & differunt vnde cõueniunt in hoc quod dñt eãdem formã ſm eſſentiã, & vtrunq. diſponit naturalem potentiã ſui ſubiecti ad operationem, ſed differunt in hoc, ꝙ habitus dicit illã formã ſecũdo eſſe perfectũ, & radicatum in ſubo, & perfecte diſponit ſubiectum ad operandum, ideo habitus dr̃ eſſe diuturnior & ꝑmanentior diſpõne. et dr̃ qualitatis de difficili mobilis, eo ꝙ tale eſſe perfectũ & radicatũ eſt i ſubiecto, & difficile eſt mobile a ſubo ſed diſpõ dicit eãdem formã ſub eſſe imperfecto. & imperfecte diſponit ſubiectum ad operãdũ, ideo definitur quod eſt qualitas de facili mobilis a ſubo. Ex quo patet, ꝙ habitus & diſpoſitio dñt vnã & eãdem formam differentem ſecũdũ eſſe perfectum & imperfectum. & quia perfectum & imperfectum ſecũdo eſſe non variãt ſpeciem, ideo conuenienter ponuntur vna ſpecies, & copulantur cõiunctione copulatiua, quia perfectum & imperfectum ſunt diuerſi modi eſſendi, quos dñt habitus, & diſpoſitio ideo conuenienter denominantur duob nominib. & melius q̃ vno ſolo nomine, ſicut Antiqui, qui hanc ſpeciem nominauerunt applicationem. D E

Quarto ſciendum, ꝙ ſub hac ſpecie qualitatis generaliter ponuntur qualitates diſponentes ſubiectum ad operãdũ mediante potentia, vt ſunt cẽs habitus, vnde ipſorum habituum quidã ſunt corporales, vt ſanitas, robur, elegantia, agilitas, & ſic de alijs. Alij vero ſunt ſpiritualis, & iſtorum, aliqui ſunt mortales, qui diſponunt appetitum ſenſitiuũ, vel intellectiuũ, vt ſunt iuſtitia, temperatia, & fortitudo, & ſic de alijs virtutib. moralib. & ſimilr̃ de vitiis oppoſitis. alij ſũt intellectuales, qui diſponunt intellectũ ad prompte, & faciliter cognoſcendum intelligibilia, vt ſunt ſapientia, ſcia, intellectus, prudẽtia, & ars. & iſtorum habituum, aliqui ſunt naturaliter acquiſiti, vt ſcia ab hoĩe acquiritur per ſtudiũ, alij ſunt infuſi, vt fides, ſpes, charitas, alij autem concreati, vt ſpecies vel rationes rerum in mentib. Angelorum. & ſic patet quæ ſit prima ſpecies qualitatis, & quæ qualitates ſub ipſa ponitur. F

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Diuerſa nomina important diuerſas formas, cum nomē imponatur a forma, ſed habitus, & diſpoſitio ſunt diuerſa nomina, ergo dicunt diuerſas formas, &

non

A nõ ſũt vna ſpẽs qualitatis Scdo ſic. Quę cũq. dñt eadẽ ſpẽm, importãt eũdem modum eſſendi cũ vnius ſpeciei ſit vnus modus tñ, ſed habitus, & diſpoſitio nõ dñt eũdem modũ eſſendi, ſed diuerſos, ergo male ponitur vna ſpẽs qualitatis. Tertio ſic Nullum ens in aĩa reponitur pdicamento, ſed ſolum ens extra animam, ſed ſcientia eſt ens in aĩa tm̃, ergo male ponitur hic ſub prima ſpecies qualitatis. Quarto ſic Riſibile eſt qualitas de difficili mobilis, & tñ nõ eſt habitus, ergo definitio habitus conuenit alijs a definito. Quinto ſic Naturalis inclinatio intellectus ad ſcientiam eſt diſpoſitio, & tamẽ
B non eſt de facili mobilis a ſuo ſubiecto, ergo male dicitur, ꝙ diſpoſitio eſt qualitas de facili mobilis a ſuo ſubiecto.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primũ dicitur, quod diuerſa nomina nõ ſp dñt diuerſas formas, ſed qñq. dñt diuerſos modos euiſdẽ formæ. & ſic eſt in propoſito. & licet capiendo formam generaliter pro omni illo, quod habet modum formæ, & determinantis aliud, omne nomen imponatur a forma non tamen capiendo formam ſpecialiter ſolum pro forma reali.

Ad ſm dr, quod licet habitus & diſpõ dicãt diuerſos modos eſſendi accidẽtales unius formæ, tñ bene dñt unum modum eſſẽdi eſſentiale, qui eſt diſponere potẽtiã ſui ſubiecti ad operationem. Ad ter-
C tiũ dr, quod licet ſcĩa ſit ens aĩa ut in ſubiecto, nõ tñ eſt ens ſolũ in aĩa ut in cognoſcente, ſic ꝙ ſolũ habeat eſſe in apprehenſione aĩæ, & iſto modo capitur ens in aĩa, cum diſtinguitur contra ens reale. unde ſcĩa, quia non eſt ſolum in apprehenſione, quantum ad tale eſſet põt dici ens extra aĩam, quia habet aliud eſſe quam in talis apprehenſione animæ. Ad quartũ dicitur, quod in definitione habitus pſupponitur quod ſit qualitas acquiſita diſponens potentiam ad operationẽ, & hoc non conuenit riſibili. ideo ſibi nõ conuenit illa definitio. Ad quintũ dicitur, ꝙ licet naturalis inclinatio intellectus ad ſcĩam ſit quædam diſpoſitio paſſiua quodammodo de ſubiectiua, non tamẽ eſt diſpoſitio formalis, de qua diſpoſitione eſt hic ſolum ad propoſitum. D

De naturali Potẽtia uel impotẽtia ſecũda qualitatis ſpecies.

Secunda ſpecies qualitatis eſt naturalis potentia uel impotentia aliquid facile faciendi, uel patiendi, ut ſanatiuus dicitur, eo quod habeant naturalem potentiam vt nihil a quibuslibet accidentib. ęgritudinem inferẽtib. patiatur. Aegrotatiuus vero, eo quod habent naturalem impotentiam aliquid faciendi. durum enim dicitur habere naturalem potentiam reſiſtendi ſectioni, & molle naturalem impotentiam, quia cito ſecatur. E
Curſores vero, & pugillatores dicuntur ſimiliter, de hac ſpecie, nõ quod execrãt actus ſues, ſed quia habent naturalem potentiam hoc faciendi.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prima ſpecie qualitatis, hic conſequenter determinat de ſecunda. ſ. de naturali potentia, vel impotentia. quę conuenienter ordinatur poſt primã ſpeciem, quia licet via generationis naturalis potentia pcedat habitũ & diſpoſitionem, eo quod habitus qualificat, & perficit naturalem potentiam, & ineſt ſubſtantiæ mediante F
naturali pontentia. ſicut ſcĩa qualificat intellectum, & ineſt homini mediante intellectu, tamen uia perfectionis habitus pcedit naturalem potentiam, quia habitus eſt perfectior naturali potentia, & perfectius diſponit, & qualificat ſubſtantiã ad operationẽ. vnde habitus eſt prior naturali potentia, ideo hæc ſpecies, bene ſequitur primam, & etiam præcedit duas vltimas, quia illæ ſolũ conueniunt ſubſtantijs corporeis. hæc autem conuenit tam corporalib. quam ſpiritualibus, ideo conuenienter ordinatur ſecundo.

Primo ſciendum, ꝙ naturalis potentia eſt ſubſtãtiæ proprietas, qua eſt naturaliter potens ad aliquid faciliter operandũ, & reſiſtendum contrarijs, ſicut ſa-

A natiuum eſt proprietas ſubſtantiæ,q̃a ſanus eſt naturaliter potens ad facilr ſuas operationes exercendum, & ēt per hoc pōt reſiſtere contrarijs, & nociuis, & dr̄ talis qualitas naturalis, eo qđ conſequit̃ principia naturalia. ſ. materiam & formã,& dr̄ potentia, eo ꝙ eſt vigor, & valor formæ ſupra materiã ad exercendum ſuas operationes naturales. Sed econtra naturalis impotentia eſt proprietas ſubſtantiæ,q̃a ipſa eſt impotens ad faciliter operandũ, & contrarijs reſiduum. ſicut ægrotatiuum dicit qualitatem, qua homo eſt impotens ad operandum, & per ipſam ēt faciliter læditur,a contrarijs, & dr̄ talis qualitas naturalis, non ꝙ cauſetur a natura rei, ſed quia ſe tenet circa

Quid ſit naturales potētia, vł impotētia.

B principia naturalia ipſius rei, & dicitur in potentia,eo quod eſt vigor, & valor materiæ ſupra formam in ordine ad operationes naturales eius.

Natura lis potētiæ, vel impotētiæ origo.

Scđo ſciendum,ꝙ naturalis potentia in ſubſtantia cauſatur ex victoria formæ ſupra materiam, & eſt talis victoria vel dñium,qñ materia eſt totaliter diſpoſita ſm exigentiam formæ, ſic ꝙ non habet diſpōnes cōtrarias impediētes proprias operationes ipſius formæ,ſed forma poteſt faciliter, & libere exercere in tali materia ſuas operationes. Sed contra naturalis impotentia prouenit ex victoria vel dñio materiæ ſupra formã q̃ eſt, qñ materia hēt diſpoſitiones contrarias di-

C ſpoſitionib.requiſitis ad ipſam formã,p q̃as ipſa forma impeditur ad faciliter operandum, vel reſiſtendum contrarijs.

Tertio ſciendum ꝙ naturalis potentia & impotentia conſyderantur dupliciter. vno mō in q̃tum cōueniunt in vno gñe ſuperiori,& ipſũ circumloquuntur, eo ꝙ tale genus eſt nobis ignotũ, & iſto mō faciunt vnã ſpēm qualitatis non ſpecialiſſimũ, ſed ſubalternã. alio modo cōſyderantur ſm proprias eſſentias cōparãdum ipſas inter ſe, & hoc mō ſunt diuerſæ ſpēs abinuicem diſtinctæ q̃a ſpecifice differunt. & pp hoc coniunguntur coniunctione diſiunctiua, q̃ diſiungit ſignificata terminorum. pp hoc ēt conuenientius nominantur diuerſis nominib. D ad explicandum hãc diuerſitatem q̃ nominarētur vno ſolo nomine, ſicut fecerũt Antiqui, q̃ hãc ſpēm appellauerunt aptitudinē hic tñ ponuntur iſta duo nomina loco ſui gñis ꝓximi,quod circunloquunt,& cũ hoc per iſta diuerſa nomina explicatur diuerſitas iſtarum ſpecierum.

Quarto ſciēdũ, ꝙ ſub hac ſpē qualitatis generalr reponũtur oēs aptitudines, vel inclinationes,quib. ſubſtantia produ ēt a naturaliter inclinatur ad aliqđ operandum,vel ēt ad reſiſtendum contrarijs ſuis,& oēs qualitates, quib. naturaliter impeditur ſuis operationib. & ideo ſub hac ſpecie reponuntur oēs potentiæ aīę vegetatiuæ,q̃ ſunt nutritiuum,augmentatiuum,& generatiuũ, & potentia aīæ E ſenſitiuæ, vt ſunt quinq. ſenſus exteriores, & quinq. ſenſus interiores.ſ. ſenſus cōis imaginatiua,extimatiua,fantaſia,& memoria,& potentia motiua,& appetitiua eius, & etiam potentiæ aīę intellectiuæ,vt ratio,intellectus, & voluntas. Hic ēt reponuntur aliquæ inclinationes naturales quæ nominãtur nominib. virtutũ,vel habitum,eo quod inclinat ad ſimiles operationes, ſicut ipſi habitus, vt aliqui dicuntur naturaliter iuſti,& naturaliter liberales,quia habet naturalem inclinationem ad opera iuſtitiæ vel liberalitatis,& ſic iuſtitia,& liberalitas,& ſimiliter de alijs nominib. habitũm poſſunt F poni æquiuocæ in prima ſpecies qualitatis,& etiam in ſecunda, & ſic patet quæ ſit ſecunda ſpecies qualitatis,& quę qualitates ſub ipſa ponantur.

De oīb. his vide ſcđo de Aīa. & ibi Doćto.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Potentia materiæ ad formam eſt naturalis potentia,tamen non eſt qualitas. ergo male dicitur, quod naturales potentia eſt ſpecies qualitatis

Argũ.

Secundo ſic. Nullum ens reſpectiuum eſt qualitas,cum qualitas ſit ens abſolutum,ſed naturalis potētia eſt ens reſpectiuum,quia potentia ſp reſpicit actum. ergo non eſt ſpecies qualitatis. Tertio ſic. Nulla priuatio eſt ſpecies qualitatis, ſed naturalis in potentia dicit priuationem

nem

A nem naturalis potentię, ergo naturalis impotentia non eſt ſpecies qualitatis.

Quarto ſic. Oīs potentia eſt præter naturā, vel contra naturā. ergo nulla impotentia eſt naturalis, ergo naturalis impotentia nō eſt vna ſpēs qualitatis. Quinto ſic. Naturalis potentia & naturalis impotentia eſſentialiter differūt, ergo ſunt diuerſæ ſpecies, ergo male ponuntur una ſpecies qualitatis.

Ad argumēta. Ad primū iſtorum dicitur, ꝙ licet potentia materiæ ad formā ſit quędā naturalis potentia adeſſe, tñ nō eſt potētia ad operandum. q̄ conſequitur totum compoſitum ſubſtātiale, & de tali potentia, operandum ſolum hic intelligitur. Ad ſcd̄o dr̄, ꝙ licet naturalis potētia, quātū ad ꝓprietatē noīe potētię dicat reſpectū ad actū, & rōne eius dicatur relatiuū ſm̄ dici tñ quantū ad id, quod eſt, eſt ens abſolutū, & eſt q̄dā qualitas diſponēs ſubiectū ad operādum. Ad tertiū dr̄. ꝙ licet naturalis impotentia quantū ad rōnem impoſitio nois dicat priuationem naturalis potētiæ, tamē quātum ad rem ſignificatā, & quātū ad id qd̄ eſt, dicit unā qualitatē poſitiuā quę cōtrariāt naturali potentiæ. Ad quartū dr̄. qd̄ licet impotentia ſit aliquo mō innaturalis uel contra naturā, eo ꝙ impedit operationes proprias ipſum naturæ, tñ bn̄ dr̄ naturalis, eo ſe, ꝙ ſe tenet circa principia naturalia rei, & reſpicit operationes naturę. & hoc modo hic naturalis impotentia ſumit: qa nō dr̄ naturalis impotentia ſumit; qa nō dr̄ naturalis, eo ꝙ cauſat a natura rei, uel ēt conſorta ad naturā rei, ſed propter cām dictā. Ad quintū dr̄, quodlicet naturalis impotētia, & potentia ſint inter ſe diuerſæ ſpecies, ſm̄ ꝙ ad ſe inuicem comparantur, tñ ut circunloquuntur ſuum ſuperis bene ponuntur una ſpecies qualitatis, ut prius dictum eſt.

Solutio.

B

C

De paſſione, ac Paſſibili qualitate, tertia qualitatis ſpecie.

Tertia ſpē qualitatis, eſt paſſio & paſſibilis qualitas, ut illæ qualitates quæ in ſenſibus efficiunt paſſiones, ut in guſtu dulcedo, & amaritudo, & conſimilia. & ēt illę qualitates ſunt in hac ſpē, q̄ ab aliquib. paſſionib. generant̄ facile, uel difficile mobilib. & ꝑmanentib. ſiue. n. nigredo ab aliqua paſſione naturali generet̄, ſiue ab ægritudine, ſiue ab æſtu qualitas qualitas paſſibilis dicitur. D

Poſtquā Auctor determinauit de ſecūda ſpecie qualitatis, hic conſequenter determinat de tertia q̄ eſt paſſio, & poſſibilis qualitas q̄ ſpeci cōuenienter ponitur tertia, qa ſequit̄ primā, & ſcd̄am ꝑꝑ cauſas dictas. Et ponitur immediate poſt ſecundā, & ante quartā, eo ꝙ in ſcd̄a ponūtur naturales uirtutes aīæ, in hac autē ſpē reponuntur illæ qualitates quæ ſunt obiecta potentiarum aīæ. & quia obiecta cognoſcuntur per potentias a poſteriori, & potentia per obiecta a priori, iō conuenienter poſt naturalem potentiam, & impotentiam immediate determinatur de paſſione, & paſſibili qualitate anteq̄ ponatur quarta ſpēs qualitatis, & licet obiecta quantum ad actum potētiarū quodāmodo ꝓcedāt potētias ſicut actiuū pręcedit paſſiuū, tñ quātū ad hoc, quod eſt denominare ſubſtantiā qualem naturales potentiæ, quę fluunt a naturalibus principijs ſubſtantiæ, & denominãt eā intrinſece, priores ſunt ſuis obiectis, que denominãt eam extrinſece, eo ꝙ cauſantur in ſubiecto per aliquod extrinſecū, iō non oportuit ponere iſtam ſpēm ante ſcd̄am. F

Vide 2. de Ani. 1. c. 55. & inde.

E

Primo ſciendū, ꝙ paſſio, & poſſibilis qualitas inter ſe conueniunt, & differūt. vnde conueniunt in hoc ꝙ vtrunq. dicit eādem qualitatem, quę infert̄ a paſſione, vel infert paſſionē. Sed differunt primo, qa paſſio dicit illā qualitatem ſub eſſe inperfecto, & nō permanent in ſubiecto, ſicut rubedo ex uerecundia ꝓueniens, ſed paſſibilis qualitas dicit illā qualitatem ſm̄ eſſe ꝑfectum; & fortiter radicatum, & permanens in ſubiecto, ſicut eſt rubedo, quę ꝓuenit a natura. Differunt ſcd̄o, qa paſſio non denominat ſubſtātiā ſimpliciter qualem, ſed magis denominat ſubiectum eſſe paſſum. ratione cuius dr̄

A paſſio, ſicut rubedo cauſata ex verecūdia non denominant ſubiectum rubeū ſimplr, ſed denominat ipſum paſſum eſſe, ſed paſſibilis qualitas denominat ſuum ſubiectum quale ſimpliciter, eo quod habet ſubiecto eſſe perfectum, & hæc differentia prouenit ex præcedenti.

Paſsiōis & paſsibilis qualitas rō.

Secundo ſciendum, φ paſſio, vt hic ſumitur, eſt qualitas cito trāſiens inferens paſſionem, vel illata paſſione, ſicut rubedo infertur ex paſſione verecundiæ. vel pallidităs ex paſſione timoris, & dr̄ paſſio, qa cauſatur a paſſione, vel qa cauſat paſſionem in ſuo ſubiecto & ēt qa denominat ſuum ſubiectum fuiſſe paſſum per modum paſſionis, & habet ſimilem modum eſſendi cum paſſione. ſ. eſſe cito trāſiens, & non radicatū in ſubiecto, ſed paſſibilis qualitas eſt qualitas inferens paſſionem, vel illata a paſſione permanēs in ſuo ſubō, ſicut eſt albedo, & rubedo naturalis, & aliæ qualitates q̄ ſenſib. inferunt paſſiones, & non dr̄ paſſibilis qualitas, eo φ aliquid patiatē tanq̄ ſubum paſſionis, ſed qa infertē aliqua paſſione, vel qa infert paſſionem ſenſibus, iō coniungitur paſſioni, vel vt cā, vel vt effectus eius. ratione cuius dicitur paſſibilis qualitas. B

Paſsio & paſsibilis qualitas vnam ſpeciē dn̄t.

Tertio ſciendum, φ paſſio & paſſibilis qualitas ſpdn̄t eandem ſpēm qualitatis, cū importent eandem qualitatem ſm̄ eſſentiā rēi, ſicut eſt eadem eſſentia rubedinis, q̄ primo hēt eſſe imperfectū in ſubiecto, & eſt paſſio, & poſtea hn̄t eſſe pfectum, & dr̄ paſſibilis qualitas, & ppter hoc iſta copulantur per coniunctionē copulatiuā. ſed, qa important illam formā ſub diuerſis modis eſſendi, qui modi per idem nomen ſufficienter explicari non pn̄t, ideo noïantur diuerſis noïbus, & melius quam vno ſolo noïe, ſicut Antiqui noïauerunt hanc ſpeciem nomine caſus, eo quòd qualitas huius ſpeciei cauſatur in ſubiecto ab aliquo extrinſeco per modum illius, quod a caſu producitur. C

Quæ qualitates ſub hac collocentē ſpecie.

Quarto ſciendum, quòd ſub hac ſpē reponuntur oēs qualitates ſenſibiles gn̄aliter, quorum, aliquæ pertinent ad corpus, quædam vero ad aïam. Ad corpus pertinent oēs, quæ ſunt obiecta quinque ſenſuū exteriorū, vt color, ſon⁹, odor, ſapor, calidū, frigidū, humidū, ſiccū, graue, leue, & aliæ qualitates tangibiles, qa oēs iſtæ qualitates inferunt ſenſibus paſſiones. Et pertinentes ad aïam ſunt, ira, gaudium, timor, & ſic de alijs, quæ cauſantur ī āppetitu, ex aliqua paſsione. In hac etiā ſpē reponunē aliquæ qualitates occultæ, quæ inferunt paſsiones corporis, & oēs influētiæ cæleſtes, & etiā occultæ virtutes herbarum, vel aliquorum lapidum, ſicut eſt virtus magnetis, quæ attrahit ferrum, vel qualitas veneni, quæ inficit hoïes, & per hoc patet de tertia ſpecie qualitatis, & quæ ſint qualitates ſub eo contentæ. D

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Paſsio eſt vnū p̄dicamētū diſtinctū a qualitate, ergo nō eſt vna ſpēs qualitatis. Scđo ſic. Oīs qualitas de prima ſuba prædicatur in quale, ſed paſsio non denoīat ſubām qualem vt prius dictum eſt, ergo paſsio male ponitur vna ſpēs qualitatis. Tertio ſic. Oē paſsibile eſt aptū natū aliqd pati, ſed nulla qualitas eſt apta nata aliqd pati, cū nulla qualitas poſsit eſſe ſubiectū paſsionis. ergo nulla qualitas eſt paſsibilis, & ſic paſsibilis qualitas nō ponitē ſub hac ſpecie qualitatis. Quarto ſic. Quæcunq dn̄t eādem eſsētiā ſūt ī ęqualī gradu pfectionis, ſed paſsio, & paſsibilis qualitas non ſunt ęqualis pfectionis, ergo nō dn̄t vnā ſpēm qualitatis. Quinto ſic. Albedo, & nigredo ſūt qualitates paſſibiles, & tn̄ nō inferunt paſsionē ſenſib. vtputa viſui, qa nō tangunt ipſum, ergo nō agunt in ipſum, nec pn̄t in eo cauſare paſsionem, ergo male dr̄, φ paſsibiles qualitates inferunt ſenſibus paſsiones. E F

Solutio.

Ad argum. Ad primum dr̄, φ paſsio vt eſt effectus illatioque actionis bene eſt p̄dicamentū diſtinctum a qualitate, & ſic non eſt ſpēs qualitatis. Sed tn̄ paſsio, quę eſt ſenſibilis qualitas, hn̄s eſſe impfectū, & cito tranſiens non eſt p̄dicamentum, ſed vna ſpecies qualitatis. Ad ſm̄ dr̄, φ licet qualitas ſm̄ eſſentiā, & eſſe pfectū ſimul, quæ dr̄ qualitas, denominat ſubſtātiā, qualem, non tn̄ qualitas, quæ ſolum ha-

A habet eſſentiam qualitatis,& eſſe imperfectum, ſed ſolum denominat ſm quid, eo mõ quo hẽt eſſe in ſubã, & ſic eſt paſſione,vt dictum eſt. Ad tertium dr, quòd vno modo aliquid dr paſſibile tanquam ſubiectum paſſionis,& tale eſt aptum natũ aliqđ pati,ſed alio mõ aliqđ dr paſſibile a cã,vel effectu eius, quia cauſat paſſionem,vel cauſatur a paſſione,& paſſibile, hoc modo non eſt aptum natum aliquid pati. & ſolum hoc mõ dr aliqua qualitas paſſibilis. Ad quartũ dr, & licet paſſio,& paſſibilis qualitas non ſint æqualis pfectionis quantum ad modũ eſſendi, ñ q̃tum ad eſſentiam ſunt in æquali gradu pfectionis. ideo vnam ſolam ſpẽm important,non ſpãliſſimam, ſed ſubalternam, B & in ſuis inferiorib.conueniunt, in eãdẽ ſpãliſſima, & qñq. in eodẽ induiduo.ſ. qñ vna qualitas primo hẽt eſſe paſſionis, & per radicationem in ſubo efficitur paſſibili qualitas. Ad quintum dr, quòd licet albedo,& alijs colores non agant corporaliter,nec inferant paſſionem corporalem viſui, tñ ſibi inferunt paſſionẽ ſpiritualem,& perfectiuam, & agunt in ipſum intentionaliter, & in hoc differunt ab alijs obiectis ſenſuum,quę agunt corporaliter,in ſenſum,vt qualitates tangibiles in tactum.

De quarta qualitatis Specie,Forma,& Figura.

C Quarta ſpẽs qualitatis, eſt forma, & circa hoc aliquid conſtans figura. vt diſpoſitio corporis,vt triangulatio. & quadrangulatio.rectitudo, & curuitas.

Poſtquam Auct. determinauit de tertia ſpẽ qualitatis, hic conſequenter determinat de quarta, quæ eſt forma, & circa hoc aliquid conſtans figura; & ratio eſt, quia poſt naturalem potẽ iam oportuit ponere tertiam ſpẽm qualitatis, ſub qua continentur obiecta naturalium potẽtiarum,q̃ eſt paſſio.& paſſibilis qualitas, iõ oportuit hanc ſpẽm poni vltimam & ẽt pp hoc quia qualitates trium ſpẽrum pcedentium ſe tenet ex parte formæ, hæc autem ex parte materiæ,& quia qualitas a toto genere inſequitur, ſubſtantiã gratia formæ,ideo aliæ qualitates,quæ ſe tenet ex parte formæ,perfectius habent rationem formæ qualitatis, quam forma & figura.ideo hæc ſpecies cõuenienter in loco vltimo ordinatur. D

Primo ſciẽdũ,quod forma,& figura inter ſe cõueniũt & differũt.in hoc.n. cõueniũt,quod dñt eãdẽ ſpẽm qualitatis.ſ.qualitatẽ,q̃ eſt terminatio quãtitatis in ſubiecto.primo.n.terminãt q̃titatem,& per q̃titatem ſubiectum eius. ſed differunt in hoc. qa talis terminatio q̃titatis põt cõparari ad forma ſubæ in qua eſt,& ad q̃titatem q̃ immediate terminat & ſcdm cõparationẽ eius ad formã q̃ terminat, dr forma, quia cauſatur ipſa circa quantitatem ſm exigentiam illius formæ, & per cõparatione ad quantitatẽ ꝙ terminat,dr figura. Vnde actus formæ eſt continere illa,quæ ſint ad intra,& actus figuræ eſt depingi ad extra,ſm exigentiã terminationis q̃titatis. Ex quo patet,quòd forma, & figura, cũ dicãt eandẽ eſſentiã cõuenienter ponunt vna ſpẽs qualitatis, & bñ cõiungunt per cõiunctionẽ copulatiuã & qa differunt rõne, ideo ad oſtendendũ illam diuerſitatem conuenienter duob.noĩbus nominantur melius,quam nominarentur vno nomine tantum. — *Conuenentia, & diſcõuenientia inter figuram & formam.* E

Secũdũ ſciendũ, ꝙ forma põt capi dupl'r. Vno mõ p quacũq; eſſentia dante aliquod eſſe formale, & ſic eſt quoddã ſuperius ad oẽs formas eſſentiales, & accidentales, & hoc mõ non capit hic. Alio mõ capit ſpãliter p figura terminatiua q̃titatis,& ſic capit in pposito,& talis qualitas terminãs q̃titatem magis dr forma q̃ q̃cunq; alias ſpẽs qualitatis pp hoc, ꝙ in ſpẽbus naturæ illa figura conſequitur formã eſſentialẽ ſpẽi,& eſt figuratiua, & notificatiua illius formæ ſubãlis,ſicut cognoſcimus formam hoĩs uel aſini per figuram eius, & diſtinguimus ſpẽs corporum abinuicem p talem figuram. Vnde quæcunq; differunt ſpẽ,differunt,ẽt figura,& forma, quæ & in ſpecie conueniũt eodem modo figurantur, vt hõ in oĩbus ſuis indiuiduis hẽt formã erectã ſurſum, F

& quo-

A & quodammodo ſimilē figurā in capite, manibus, & pedibus, & alijs membris.

Figuræ ratio. Tertio ſciendū, ꝙ figura pōt accipi dupľr. Vno mō, ꝓ q̄titate figurata vel terminata, & ſic eſt q̄titas, & hoc mō non capitur hic. Alio mō capitur formaliter ꝓ formatione, vel figuratione q̄titatis, vt ſunt triangulus, quadrangulus, & ſic figura eſt qualitas circa q̄titatē poſita, & ſic capiť hic, & q̄a eſt qualitas circa hoc aliq̄d. i. circa indiuiduū cōpletum de gñe ſubāæ, iō talis forma vel figura q̄titatem terminans eſt conſtās circa hoc aliquid.

Quęnā qualitates i hac reponantur ſpē. Quarto ſciendū, ꝙ ſub hac ſpē gñaliter ponuntur oēs figuræ corporales, & ſuperficiales, quarū aliquæ ſunt figuræ naturales, q̄ cauſantur a natura, & a formis naturalib. corporū, in quib. ſunt, vt bipe-
B dalis in hoīe, & quadrupedalis in equo, & ſic de alijs, aliæ vero ſunt artificiales, q̄ cauſantur ab arte, vt eſt figura domus, cathedræ, vel ſcāni. vnde oīa artificialia ſub hac ſpē ponunť ēt ſub ipſa continenť paſſiones lineæ, vt ſunt rectum, curuum, longū, & breues, & aliquæ paſſiones numeri, quæ ſibi conueniunt per ſimilitudinem ad figuras corporales, vt quadratū, & bicubitum, & ſic de multis alijs, & ꝑ hoc patet, quæ ſit quarta ſpecies qualitatis, & quæ qualitates ſub ipſa ponuntur.

Argu. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullum ſuperius ad qualitatē eſt ſpecies
C qualitatis, ſed forma eſt quoddā ſuperius ad qualitatē, q̄a cōuenit oībus accidentibus, ergo non eſt ſpēs eius. Scd̄o ſic Figura eſt q̄dam q̄titas, quæ termino, vel terminus clauditur. ergo non eſt ſpēs qualitatis. Tertio ſic. Oīs terminis eiuſdē prædicamēti cum ſuo termino, ſicut dr̄ia terminans genus eſt eiuſdem prædicamē i cū ipſo, ſed figura eſt terminus q̄titatis, ergo eſt de prædicamento quantitatis, & nōn qualitatis. Quarto ſic. Illud qđ continetur, & includitur infra hoc aliq̄d nō eſt circa hoc aliq̄d, ſed figura continetur infra hoc aliq̄d, cū ſit in eō vt i ſubiecto, ergo non eſt conſtans circa hoc aliquid. Quinto ſic Forma domus, & figura eſt de iſta ſpē, & tñ non eſt circa vnum indiuiduum, ſed conſtat in quadam multitu- D dine lignorum, & lapidum, ergo male dicitur, quòd hæc qualitas eſt figura conſtans circa hoc aliquid.

Ad argumenta. Ad primū dr̄, ꝙ ſi capiatur forma ꝓ oī illo qđ dat eſſe rei, eſt quoddam ſuperius ad qualitatē, ſed ſi capiať ꝓ qualitate, q̄ dicit terminationem q̄titatis ſ̄m exigentiā formæ ſubālis nō eſt ſuperius ad qualitatē, & hoc mō ſolū hic accipiť. Ad ſ̄m dr̄, ꝙ licet figura accepta materialiter ſit qualitas, non figura formaliter accepta, vt dictum eſt. Ad tertium dr̄, ꝙ licet terminus intrinſecus, & eſſentialis ſit eiuſdem ꝑdicamenti cū ſuo terminato, non tñ terminus extrinſecus. mō forma, vel figura eſt terminus extrinſecus q̄titatis. iō non poniť in eodē ꝑdi- E camēto cum ipſa. Ad quartū dr̄, ꝙ licet figura contineatur infra hoc aliq̄d tñ hoc non ſit ſ̄m profunditatem, ſed ſ̄m ſuam ſuperficiē, quæ aliquo mō intrinſece circundat ipſum hoc aliq̄d. ideo bene dr̄ cōſtans circa ipſum. Ad quintū dr̄, quòd licet forma dom⁹ ſit multitudo indiuiduorū. ſ. lignorū, & lapidū, tñ oīa indiuidua ꝑ aggregationem, & ordinem illorū inter ſe, habebant per modum vnius indiuidui ſuſcipientes talem figuram, ideo illa figura eſt circa hoc aliquid.

Solutio.

De quali & eius multiplicibus modis. F

Qualia vero dicuntur, quæ ſecundum hæc denominatiuæ dicuntur, vel quodāmodo aliter ab his, vt a Grammatica Grāmaticus, & a iuſtitia iuſtus, vel quæ dicuntur ab aliqua qualitate non denominatiue, & hoc dupliciter, quia quædā dicuntur non denominatiue ab aliqua qualitate, eo quòd nomen non eſt impoſitum ipſi qualitati, vt curſor, & pugillator non dn̄r denominatiue, quia a qualitate, a qua dr̄ quale, non eſt nomen impoſitum, vt curſor aut pugillator. Et nota, quod curſor, & pugillator dicuntur dupľr. Vno modo dicitur curſor ab arte currendi, & pugillator ab arte pugillandi, &

ſic

A ſic ſunt in prima ſpecie qualitatis, quia iſtæ artes ſunt habitus. Alio modo dicit curſor non quia habeat artem currendi, ſed naturalem potentiam ad actum currendi. & pugillator, nõ q̃a hẽat artẽ pugillandi, ſed quia habeat naturalẽ potentiam ad actum pugillãdi, & hoc mõ dñt qualia ab iſtis naturalibus potentijs, ſed non denominatiue. eo ꝙ nomina non ſunt impoſita iſtis naturalibus potentijs a quib dñr qualia, & ſic curſor & pugillator ſunt in ſcd'a ſpecie qualitatis. Alia vero dñr qualia non denominatiue, non quoniam nomen non eſt impoſitũ qualitati, ſed qm̃ quale nõ participat illud nomen, vt ſtudioſus a virtute, & ſic ſunt tres modi ſumendi quale a qualitate.

Aduerte ad diſtinctionem.

B

Poſtq̃ Auctor determinauit de qualitate in cõi, & quantum ad ſuas ſpecies, hic cõſequenter determinat de quali, ꝙ eſt denominatiuum eius. Et rõ ordinis eſt quia qualitas dat formaliter eſſe quale, & eſt cã ipſius qualis. Ideo prius definita eſt a poſteriori per quale tanquam per ſuum effectũ. Sed quia quale eſt proprius effectus, & formalis ipſius qualitatis, & cã naturaliter præcedit ſuum effectum, ideo prius determinatum fuit de qualitate anteq̃ determinaret de quali.

C Primo ſciendũ, ꝙ qualitas & quale in hoc cõueniunt, ꝙ dñt eãdẽ eſſentiã qualitatis, & ſic conueniũt in ſignificato, ſed differũt in hoc, ꝙ qualitas dicit illã eſſentiã ſm ſe, & nõ ſm inhærentiam ad ſubiectum. Quale vero importat illã eſſentiam cum inhærentia ad ſubm, & ideo differunt quale & qualitas, ſicut cõcretũ & abſtractum, ſic, ꝙ qualitas eſt abſtractum, quale vero eius concretũ, & dñt eãdem eſſentiã. ideo reponuntur in eodem p̄dicamento, & ſicut qualitas eſt vnum genus generaliſſimum, quod prędicatur de ſuis inferiorib. acceptis in abſtracto, ita ẽt, & quale eſt vnum genus generaliſſimum non diſtinctum a qualitate quod prædicatur de ſuis inferiorib. in concreto acceptis, vt dicendo, album eſt quale, nigrum eſt quale.

In quo quale ipſum a qualitate differat.

D Secundo ſciendum, quod concretum dupliciter conſyderatur vno modo ſecũdum reſpectum, quem habet ad ſuum ſubiectum, & ſecundum talem reſpectũ non ordinatur in prædicamento. & hoc modo non eſt genus, nec ſpecies, ſed accidens. Alio modo conſyderatur ſecundum reſpectum, quem habet ad ſua ſuperiora, quorum eſt ſpecies, ad ſua inferiora, quorum eſt genus, & ſecundum talẽ reſpectum eſt ordinabile ſecundum ſub & ſupra, & per ſe reponitur in prædicamento. vnde licet reſpiciat ſuum ſubiectum, tamen ille reſpectus ab eo non tollit reſpectum eſſentialem ad ſua ſuperiora, & inferiora. ideo non impedit ipſum per ſe reponi in prædicamento, & licet E cõnotet ſuum ſubiectum eo quòd ſignificat formam cum inhærentia ad ſuum ſubiectum, tamen non ſignificat ipſum de ſuo principali ſignificato, quia vt dicitur in prædicamentis Philoſophi, album ſolam qualitatem ſignificat. Et quia vnũquodque reponitur in prædicamento ſecundum ſuam eſſentiam, quam importat, & concretum dicit ſolum eſſentiam ſui abſtracti, ideo ponitur in eodem prædicamento cum ſuo abſtracto.

Tertio ſciendum, quod quale ſic definitur. Qualia dicuntur, quæ ſecundum hæc ab aliqua qualitate denominatiue dicuntur, vel quę dicuntur ab aliqua qualitate non denominatiue. In qua definitione loco generis definiti ſubintelligitur decibilis. decibile enim habet modum generis reſpectu omnium prædicamentorum. Deinde ponitur, quæ ſm hęc denominatiue dñr, ad denotandum qualia, quę ſm veram denominationem ab aliqua qualitate dñr, ſicut a Grammatica Grammaticus, a iuſtitia iuſtus, q̃ dñr, denominatiue ſecundum hæc ideſt ſm iſtas ſpecies qualitatis ſuperius poſitas. Deinde ponitur, vel ab aliqua qualitate non ſecundum veram denominationẽ, ſicut ſtudioſus a virtute non denominatiue ad denominandum qualia, quæ dicuntur a qualitate.

Vide in t. de qualit. & ibi Doct. F

Quarto ſciẽdũ, qđ plurib. modis non

dicitur

A dr̃ quale denominatiue a qualitate, vno mõ, qñ qualitatis habet imperfectum eſſe in ſuo ſubiecto, ut qñ hẽt eẽ remiſſum in ſuo ſubiecto, quod nõ ſufficit denominare ſubiectum ſicut eſt caliditas in aqua tepida, vel quãdo eſt ſolum in trãſitu, & nõ permanet in ſubiecto, ut pallor ex timore, vel quando ineſt ſubiecto ſolũ ſm̃ partẽ, quę nõ ſufficit denominare totũ, ſicut albedo in dẽtibus æthiopis, quę non ſufficit denominare ipsũ albũ. His tribus modis, qui ſumuntur ex parte rei non ſumit̃ quale a qualitate. Sed alio mõ quale ſumitur a qualitate non denominatiue ex parte vocis, cũ ſ. ipſum quale non habet denominationẽ ſcd̃m nominationẽ abſtracti, ſic ꝙ conueniat cũ ipſo in principio & differat in fine, quod tñ requiritur

Qñ denoiatio non ſumatur a qualitate.

B ad denominationẽ, & hoc contingit adhuc dupliciter, vno mõ, quãdo qualitati, a qua ſumitur quale nõ eſt nomen impoſitũ, ut curſor, & pugillator, quando dicuntur a naturali potentia currendi, vel pugillandi, dicuntur non denominatiue, quia illa naturali potentiæ non eſt nomẽ impoſitum, ſed ut dr̃ ab arte currendi vel pugillandi, ut ſunt in prima ſpecies qualitatis, bñ dñr denominatiue. Alio mõ, qñ qualitatis, a qua ſumitur quale, eſt nomẽ impoſitum, & nomẽ qualis non ſumitur ſm̃ nomẽ ſui abſtracti, ut ſtudioſus dr̃ a virtute. Et pp̃ iſtos vltimos modos qualis, ponit̃ vltima partes definĩonis qualiũ.

Argum. C Contra p̃dicta arguitur primo ſic. In p̃dicamento quãtitatis non ponitur definitio concreti q̃titatis, vel denominatiui eius, ergo ſiĩr hic nõ dẽt poni, ſeu definiri denominatiuum qualitatis. Secundo ſic. Omne, quod definitur debet capi per modum unius, ſed quale hic non capitur per modũ unius, ſed plurimũ, cũ ponatur in plurali numero, ergo male hic definitur, qualia in plurali numero. Tertio ſic Simile dr̃ ab aliqua qualitate non denominatiue ergo ſibi conuenit hæc definitio & tñ non eſt quale, ſed ad aliqd, ergo iſta definitio non cõuenit ſoli definitio. Quarto ſic. Nulla bona definitio dẽt dari per diſiũctionẽ, qa diſiũctio

D nõ ſignat aliqd determinare, ſed ſignat vnũ per diſiunctionẽ ad aliud modo definitio debet dicere determinate eſſe definiti, ſed iſta definitio datur per diſiunctionẽ, ergo non eſt bona. Quinto ſic. Omne quale ſumitur ab aliqua qualitate, & illa qualitatis eſt natura denominans, & quale eſt denominatiuum eius, ergo nullũ quale ſumitur ab aliqua qualitate non denominatiui.

Solutio. Ad argumẽta. Ad primum dr̃, quod licet in quantitate ſint duo denominatiua. ſ. quantũ & quotum, tamen vtrunque illorum ſemper dr̃ eodem mõ denominatiue a quantitate, ſed quale non ſemper dr̃ eodem mõ a qualitate, & quandoque non dr̃. ideo ad oſtendendũ hanc diuerſitatem qualium, magis hic oportet determinare de quali, quã de concreto quãtitatis. **E** Ad ſecũdum dr̃, quod licet quale non ſumatur hic per modum vnius in numero, ſed plurium, tamẽ ſumitur per modum in genere, & hoc ſufficit ad hoc quod definiatur, tñ hic ponitur in plurali numero ad denotandum pluralitatem qualium, quorum aliquid dicũtur a qualitatem denominatiue, & aliqua nõ. Ad tertium dr̃, quod licet ſimile dicatur effectiue ab aliqua qualitate, non tñ dr̃ formaliter ab aliqua, & hoc modo intelligitur, quod quale dr̃, a qualitate. Ad quartum dicitur, quod licet nulla definitio ſm̃ ſe totam debeat dari per diſiunctionem, quia nihil determinate notificaret, tamen poteſt dari per diſiunctionem quantum ad aliquas partes eius propter diuerſitatem aliquam inferiorum definiti, & ſic eſt in iſta, & in qua ponit̃ determinare illa par, qualia dicuntur, quæ dicuntur ab aliqua qualitate denominatiuæ, & ponitur diſiunctio inter iſtas partes, denominatiue, vel nõ denominatiue propter diuerſos modos qualium. Ad quintum dicitur, quod licet omne quale ſumatur, a qualitate ſecũdũ rem, non tamen ſecundum rem & vocem ſimul in aliquibus, vt dictum eſt, ideo aliqua dicuntur non denominatiue.

F Definitio per diſiunctionem quandoq; dari debet.

Tres

A **Tres hic qualitatis Proprietates enarrantur.**

Ineſt contrarietas in qualitate, vt albedo contrariatur nigredini, & ſimiliter iuſtitia iniuſtitiæ. Hoc autem non eſt proprium qualitati, quia non conuenit omni qualitati, figura enim non habet aliquod contrarium, neque medij colores, vt rubedo, glaucedo. Et ſciendum, ꝙ ſi vnum contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, vt iuſtitia eſt qualitas, ergo & iniuſtitia, & iuſtum eſt quale, ergo & iniuſtum. Item qualitas ſuſcipit magis & minus, dicitur.n. iuſtus magis & minus iuſtus. & albus & Grammati-B cus, ſed hoc non eſt proprium qualitati, quia quadratum non ſuſcipit magis, neque minus, neque circulus, neque quadrangulus, neque aliæ figuræ. Item, proprium eſt qualitati ſecundum eam ſimile vel diſſimile dici, vt albus albo ſimilis dicitur, & iuſtus iuſto. albus aũt diſsimilis nigro dicitur, & ſic de conſimilibus.

Poſtquã Auctor determinauit de qualitate, & quali quantum ad ſuum eſſe eſſentiale, hic conſequenter aſsignat tres proprietas eius. In quarum prima dicitur, ꝙ in qualitatib. reperitur contrarie-C tas. cuius ratio eſt. quia omnes formæ repugnantes quæ ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto inter ſe contrariantur, ſed aliquæ qualitates inter ſe repugnant reſpectu ſubiecti vnius, a quo mutuo ſe expellunt, ſicut virtus & vitiũ repugnãt adinuicem reſpectu eiuſdem ſubiecti & iuſtitia, & iniuſtitia, & multæ aliç de prima ſpecie qualitatis, & multæ qualitates de tertia ſpecies qualitatis vt calidũ, & frigidum, humidũ, & ſiccũ, & qualitates ſecundç, quç cauſantur ab iſtis qualitatibus primis, vt graue, & leue, album, & nigrum, & ſic de multis alijs qualitatibus, ergo contrarietas ineſt qualitati.

vt patet primo, & ſcđo de gen.

Primo ſciẽdum ꝙ cõtrarietas qualitatum dupliciter ſumitur. Vno mõ cõmuniter, pro repugnantia quacunque qualitatum, qua ſe expellunt ab eodem ſubie-D cto ꝑꝑ repugnantiam, q̃ habent adinuicem, & ſic reperitur contrarietas in qualitatibus primæ ſpẽi, & ẽt tertiæ. Alio modo ſumitur proprie pro repugnantia qualitatũ paſſiuarũ, & actiuarũ, q̃ ꝑ actionem phyſicam, & proprium ſe expellũt ab eodem ſubiecto, ſicut calidũ, & frigidum ab eodẽ corpore, & hoc modo ſolũ reperitur contrarietas inter qualitates tertiæ ſpẽi, illæ.n. ſolæ proprie ſunt actiuæ & paſſiuæ. ſed hic primo modo ſumitur contrarietas, & non conuenit qualitatibus ſecundæ ſpẽi, qa cõtraria ſucceſſiue ſunt in eodem ſubiecto, quod non conuenit naturali potẽtiæ vel impotentiæ, qa, ſi ſubiectũ ſit naturalr potens ad vnã operationẽ, nõ põt eſſe naturaliter impotens ad ipſam. Similiter ẽt multæ qualitates quartæ ſpeciei non contrariã-E tur. ſicut triangulus, & quadrangulus, & ſic de multis alijs, & per hoc patet. quod habere contrariũ nõ conuenit oĩ qualitati, nec ẽt ſoli, cum conueniat actioni, & paſſioni. & ſic nõ eſt ſibi propriũ aliquo mõ proprij, ſed eſt q̃dam cõitas, in qua conueniunt plures ſpẽs qualitates.

& ibi ꝯſcribentes.

Secundo ſciendum, ꝙ ſi vnum contrariorum fuerit quale reliquũ erit quale. cuius rõ eſt. qa contraria ſub eodem gñe poſita ſunt, ergo ſi vnum contrariorum fuerit quale, & de gñe qualitatis reliquũ erit quale, & in gñe qualitatis. vt ſi iuſtũ ſit quale, iniuſtum erit quale, & licet cõtraria ſecundum ſuas formas ſpecificas habeant repugnantiam, & non cõueniãt in vna forma ſpecifica, tñ non habent repugnantiam ſm formam ſuis generis, ſed ſemper illa in genere conueniunt, rõne cuius ſemper requirunt idem ſubie-F ctum, quod eſt proportionatũ formæ ſui generis. ideo, ſi vnum cõtrariorum fuerit quale, reliquum erit quale, & ſi vnum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas, & ſic vt duæ ſpecies ſub eodem genere.

Si vnũ contrariorum quale fuerit, & reliquum.

Tertio ſciendum, quod ſecunda proprietas qualitatis eſt, quod qualitas ſuſcipit magis, & minus, & ratio eſt, quia aliquæ qualitates ſecundũ ſuũ eſſe proprium

A priū intenduntur, remittuntur, & magis & minus perficiuntur ſm ſuum ꝓpriū eſſe, quod habent in ſubiecto, vt qualitates primæ ſpeciei intenduntur & remittuntur ſcd̄m maiorem, & minorē radicationem in ſubiecto, vt virtus & ſcientia, & multæ aliæ, & qualitates de tertia ſpecie intendunť & remittuntur ſm per mixtione contrarij cum contrario, vt calidum dicitur magis vel minus calidum, ſm quod magis & minus miſcetur cum frigido, & aliquæ qualitates quartæ ſpēi intenduntur, & remittuntur, licet paucę intendantur, & remittantur. ſicut rectū non poteſt eſſe magis, aut minus rectū, B ſed curuū poteſt ſuſcipere magis & minus, & ſic ſuſcipere magis & minus non conuenit omni qualitati, nec ēt ſoli, vt dictum eſt de præcedenti cōitate. & non eſt hic intelligendum, ꝙ qualitas ſecundum ſuam eſſentiam, & in abſtracto ſuſcipiat magis & minus, ſed ſecūdum eſſe quod habent in ſubiecto, & inconcreto.

propriū eſt qualitati, ſecūdū illā ſimile, vel diſſimile dici.

Quarto ſciendum, ꝙ tertia proprietas qualitatis eſt, ſcd̄m eā ſimile vel diſſimile dici. cuius ratio eſt, qa ſimilitudo eſt rerum differentiū eadē qualitas, ſed nō in numero. quia idem accidens in numero non pōt eſſe in diuerſis ſubiectis, nec ſufficit, quod ſit eadē qualitas in gene- C re, qa ſi ſic, album & nigrum, eſſent ſimilia, ſed requiritur, ꝙ ſit eadem qualitas in ſpē ſpecialiſſima. Et diſſimilitudo eſt rerum differentiū diuerſa qualitas in ſpecie, ſicut album, & nigrum dr̄ diſſimilia, ergo ſimile & diſſimile dn̄r ſecundū qualitatē capiendo, ſecundū, vt dicit circunſtantiā cauſæ efficientis, & nō formalis, & hoc conuenit omni qualitati, & ſoli. & ſemper vt patet inductiue, & per exempla etiā probari poſſet, ergo iſta ꝓprietas eſt ſibi propria quarto modo.

Argū. Sed contra p̄dicta arguit vt primo ſic. Omnia contraria ſub eodem genere ponuntur, ſed qualitas non ponitur ſub aliquo genere, cū ſit genus generaliſſimum ergo qualitas non habet contrarium. Secundo ſic. Mediū cōtrariorū vtique contrariatur, cum poſſit fieri motus ab illo ad vtrumq; extremorū, vt de rubeo ad album, & ad nigrum. ergo male dr̄ in textu, ꝙ nullus medius color hēt contrarium. Tertio ſic. Cōtraria inter ſe maxime ab inuicem diſtant, ergo non conueniūt in gn̄e, ergo, ſi vnū contrariorū fuerit quale, aliud non pōt eſſe quale. Quarto ſic. Vna albedo nō eſt magis albedo q̄ alia, nec nigredo eſt magis qualitas q̄ albedo & ſic de omnib. alijs qualitatibus, ergo nulla qualitas ſuſcipit magis, & minus.

Quinto ſic. Spēs eſt tenuis ſimilitudo oīum ſuorū indiuiduorū, ergo indiuidua eiuſdē ſpēi ſubſtātiæ dn̄tur ſimilia ꝑ formā ſuæ ſpeciei, ergo nō cōuenit ſoli qualitati ſcd̄m eam ſimile, vel diſſimile dici.

Ad argumenta. Ad primum dicit, ꝙ licet qualitas accepta in cōi, & in gn̄e nō ponatur ſub aliquo genere, neq; illo modo hēat contrariū, tn̄ vt eſt in ſuis ſpēbus quarum aliquę inter ſe contrariantur, bene hēt contrariū, & ponit ſub genere. Ad ſcd̄m dicitur, ꝙ ſi medium contrariorū conſyderetur vt mediū, ſic non hēt cōtrarium, qa nō maxime diſtat ab extremis. ſed, ſi cōſyderetur inq̄tum eſt participatiuum vtriuſque extremorum. ſic contrariatur vtriuſq; extremorū, licet cōtrarietate imperfecta, vt rubeum, inquantum importat aliquid de nigro contrariať albo, & inquantum habet aliquid de albo contrariatur nigro. Sed primo modo intelligitur hic ꝙ media non contrariant extremis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet contraria maxime, diſtent ſub eodē genere, non tn̄ maxime diſtant ſimpliciter. Ideo ſi vnū eſt quale, aliud pōt bene eſſe quale. Ad quartum dicitur, quod licet albedo, & aliæ qualitates in abſtracto non ſuſcipiant magis, & minus, tamen bene ſuſcipiunt inconcreto, vt albū dicitur magis, & minus album Ad quintum dr̄, qd̄ licet ſpecies ſit ſimilitudo eſſentialis ſuorum indiuiduorum, quæ propriæ non eſt ſimilitudo, ſed magis proprię dicitur identitas, tamen non eſt ſimilitudo accidentalis, quæ proprie eſt ſimilitudo, de qua hic intelligitur. ideo indiuidua ſubſtantiæ non dicuntur per ſuam ſpeciem ſimi-

Margin: D — Solutio — E — F — Vide Boe. ca. de ſpē.

A ſimilia ſimilitudine accidentali, ſed hoc ſolum conuenit qualitatibus.

De prædicamento actionis, & eius proprietatibus.

Actio eſt ſecundum quam in id, quod ſubijcitur, agere dicimur, vt ſecans aliqs dicitur agere, in eo quod aliquid ſecat, Vnde ſectio eſt actio, & ſecundum ſectionem agi ſecans in eo quod ſecat, & percuſſio eſt Actio. Proprium autem actioni eſt ex ſe inferre paſſionem. Recipiunt autem agere & pati contrarietatem calefacere. n. eſt contrarium ei, quod eſt frigidum facere, & calidum fieri, contrariū frigidum fieri, & delectari contrarium triſtari. Item, recipit magis, & minus, calefacere. n. magis & minus quod eſt agere, & calefieri ſimiliter, quod eſt pati, dicitur, & ſimiliter delectari, & triſtari.

B

Poſtquā Auctor determinauit de quatuor prędicamentis principalibus, in quibus reperiuntur quatuor ſimplices modi prædicandi ſ. de ſubſtantia, quantitate ad aliquid, & qualitate, hic conſequēter determinat de alijs prædicamentis minus principalibus, quorum modi prædicandi fundantur in modis prædicandi pcedentium, & qa actio immediate cauſatur a qualitate, quia pcedit a ſuba mediante naturali potentia, & paſſio immediate cauſatur ab actione, ideo conuenienter Auctor poſt qualitatem, & ante paſſionem determinat de actione ipſam primò ſic definiens. Actio eſt ſecundum q̄ in id, quod ſubijcitur agere dicimur, vt ſecundum ſectione dicimur ſecare.

C

Primo ſciendum, quòd in hac definitione loco generis definiti ſubintelligitur forma accidentalis, & aliquo modo datur intelligi per hoc relatiuum, quam, & totum reſiduum ponitur ad differentiam omnium aliorum prędicamentorū, & dicitur ſecundum quā agere dicimur, ita quòd ſecundum dicit circunſtantiam cauſæ formalis, & non cauſæ efficientis, quia ſm qualitatem vel formā ſubalem bene dicimur agere effectiue, & dēt intelligi dicimur. i. nos ſubæ, & non ſolum nos hoies in ſpē dicimur agere. & licet actio & agere realiter idem ſint, ſicut qualitas, & quale, tñ differunt ſicut abſtractum, & concretum, ideo actio definitur per agere tanq̄ per ſuum effectū nobis notiore ipſa actione. vltimo ponitur in id, ꝙ ſubijcitur. i. ī ipſū patiēs actioni. agētis ſemper fit in patiens diſpoſitum.

D

Secundo ſciendum, ꝙ actio dupl'r accipitur. Vno mō ſpāliter vt diſtinguitur cōtra factionem, a qua differt hoc mō, quia actio importat actionē, q̄ non tranſit in rē operatā ſicut eſt equitare, nauigare, intelligere, ſed factio nominat operationē, q̄ tranſit in rem operatā vbi, ſ. præter operationem eſt res operata, vt ſunt domificatio, freneſactio, &c. Alio modo accipit, actio gñaliter, vt ſe extendit ad dictionē & factionem proprie captam, & illo modo ſumitur in hac definitione.

Hic actio cōiter accepta definitu, & non pprie, ut actione diſtincta.

E

Tertio ſciendū, & pprium eſt actioni ex ſe inferre paſſionem. & ratio eſt, qa actio eſt proceſſus virtutis agētis per effectum ab agente in patiens, vt calefactio, quæ fit ab agente, eſt proceſſus caloris ignis per ſuum effectum id quod calefit, paſſio vero eſt receptio formæ pcedentis ab agēte in patiens, vt receptio caloris in id, quod calefit vocatur paſſio. Sed talis receptio cauſatur a fluxu formę ab agente, ergo conuenit actioni ex ſe inferre paſſionē, & qa conuenit oī actioni, & ſoli, & ſp ideo dr ſibi proprie proprium. licet qualitas aliqua inferat paſſionem, hoc tamen non eſt ex ſeipſa immediate, ſed mediante actione.

Proprie pprium actionis eſt ex ſe paſſionē inferre.

F

Quarto ſciendum, ꝙ ipſius actionis, & ēt paſſionis ſunt duæ cōitates, quarum prima eſt, quòd actio, & paſſio recipiuntur contrarietatem. ratio eſt, quia aliquę actiones immediate cauſantur a qualitatibus contrarijs, & etiam immediate cauſant qualitates contrarias, vt calefacere, & frigefacere immediate cauſantur a calore, & frigore, & immediate cauſant caliditatem, & frigiditatem, ergo aliquæ actiones inter ſe contrariantur, & eadē

ratione

A ratione aliquæ paſſiones, vt calefieri & frigefieri. Alia cōitas eſt, ꝙ actio, & paſſio ſuſcipiunt magis, & minus. ratio eſt, quia aliquæ actiones, & paſſiones cauſantur a qualitatibus, quæ in agendo qñque intenduntur, & remittuntur, ideo actiones, quæ fiunt ex ipſis, & ēt paſſiones intenduntur, & remittuntur, vt calefacere intenditur per intenſionem caloris calefacientis. Et dñr bene iſtæ duæ cōitates, quia nulla illarū conuenit oī actioni vel paſſioni, nec ēt ſoli, cum conueniant primo aliquib. qualitatib. ſed in iſtis communitatibus conueniunt multæ ſpecies actionis, & paſſionis.

Argu. Cōtra prædicta arguitur primo ſic. Secundū ſecu[r]im dicimur agere in id qđ ſecatur. & tñ ſecuris nō eſt actio. ergo illa definitio conuenit alijs, a defini[ti]o. Scđo B ſic. Creatio eſt actio, & tñ non fit in id, qđ ſubijcitur, qa in creatione nihil præſupponitur tanq̃ ſubiectū, ſed res ſm ſe tota ſimul producitur, ergo male dicitur, quod actio fit in id, quod ſubijcitur.

Tertio ſic. Oē principiū præcedit principiatum, ſed actio non pcedit paſſionē, cum ſimul fiant actio, & paſſio, vt calefacere, & calefieri, ergo non conuenit actioni ex ſe inferre paſſionem. Quarto ſic. Contraria ſunt formæ actiuæ & paſſiuæ inter ſe, ſed duæ actiones nunquam C ſunt actiuæ, quia ſi ſic mediante actione agerent. & ſic actioni conueniret alia actio, & eſſet proceſſus in infinitum, qđ eſt inconueniens, ergo actio non hēt contrariū. Quinto ſic. Nulla forma ſimplex ſuſcipit magis, & minus, cum forma ſit compoſitioni contingens ſimplici, & inuariabili eſſentia conſiſtens, illud.n.ꝙ eſt inuariabile non intenditur, nec remittitur, ſed omnis actio, & etiam paſſio eſt forma ſimplex, ergo actio, & paſſio non ſuſcipiunt magis, & minus.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, quod licet ſecundum ſecurim dicamur agere effectiue. & inſtrumentaliter, nō tñ formaliter. ſicut de actione intelligitur. Ad ſecundum dr, quod licet creatio ſit actio ſcđm modum, non tñ eſt actio ſecundū rem, q̃ ſit de prædicamento actionis, eo D ꝙ ipſa non eſt accidens a creatu. a diſtinctum. nec eſt ens limitatum ad aliquod certum genus, ſicut neque prima cauſa. hoc intelligendo de creatione actiua. qa creatio paſſiua eſt accidens creaturæ, & in genere relationis. Ad tertium dicitur, quod licet actio ſit ſimul tpe cum paſſione, tñ ſecundum naturam acti[o] præcedit paſſionem, quia cauſa ſecundum naturā præcedit effectum. Ad quartū dr, quòd licet contraria, q̃ primo, & per ſe contrariantur ſint formæ actiuæ, & paſſiuæ, ut ſunt qualitatis contrariæ, tñ non oportet de his, quæ ſolum cōſequenti contrariātur, & per aliud. & hoc modo ſolū actiones contrariantur. ſ. per qualitates quas E inferunt, vel a quib. inferuntur. Ad quintum dr, & licet oīs forma ſit inuariabilis ſecundū ſuā eſſentiam, & in abſtracto, & ſic nō ſuſcipit magis & minus, tñ aliqua eſt variabili. ſcđm eſſe in ſubiecto, vt diſtinguatur in concreto, & hoc mō actio, & paſſio ſuſcipiunt magis, & minus.

De paſſione, & ipſius proprijs.

Paſſio eſt effectus illatioq; actionis, ut calefieri efficitur, & infertur ex calefacere. Proprium aūt paſſionis eſt primo inferri ex actione. Item paſſio non eſt agēte, ſed in patiente. De reliquis vero, quæ prius dicta ſunt, modo ſufficiant. Quæ ſe- F quuntur ad alijs quatuor prædicamentis non ſunt dicta a Petro Hiſpano.

Poſtq̃ Auct determinauit de actione, q̃ eſt cā paſſionis, hic conſequenter determinat de paſſione, q̃ eſt effectus propinquus actionis ipſam primo ſic definiens, Paſſio eſt effectus illatioq; actione, vel calefieri efficitur, & infertur, a calefacere. In qua definitione ponit effectus loco generis, effectus.n. conuenit gñaliter oībus entibus creatis, q̃ ponuntur in pdicamēto. Deinde ponitur illatio, ad differentiam effectus permanentis, qui non ſolū habet eſſe in fieri, ſicut ipſa paſſio, ſed ēt

in facto

A in facto eſſe. Deinde ponit actionis, ad dſiam ipſius actionis, q̄ licet ſit effectus, & illatio reſpectu qualitatis a qua cauſatur, non tamen reſpectu actionis.

Primo ſciẽdũ, ꝙ in cõi duplex eſt effectus, q̃dã eſt effectus permanẽs, qui nõ ſolum hẽt eſſe in fieri, ſed ẽt in facto eſſe, vt ſunt domus, & ſcãnũ. Alius eſt effectus ſucceſſiuus, qui ſolũ habet eſſe in fieri, & nunq̃ in facto eſſe, vt æquitatio vel nauigatio Effectus autem generaliter dicitur tam de effectu permanente q̃ ſucceſſiuo, illatio vero ſolum dicitur de effectu ſucceſſiuo, qui ſolum habet eſſe in fieri, & in quadã illatione, ſcđo, quòd infertur ab alio, & ideo effectus B eſt quoddam ſuperius ad illationem, ratione cuius in hac definitione effectus bene præponitur illatione tanquam ſuperius eius, & ſubiungitur illatio tanquam inferius eius contrahens ipſum.

Paſſio ſumitur ſex modis; Scđo ſciendũ, ꝙ paſſio pluribus modis accipitur. Vno modo accipitur pro accidente proprio alicuius ſubi, vt riſibile dr̃ propria paſſio hominis, & hinnibile equi. Secundo modo accipitur, pro conceptu animæ vel affectu vt dr̃. ꝙ voces ſunt notæ vel ſigno paſſionũ, q̃ ſunt in aĩa i. conceptuum uel affectuum aĩæ. Tertio modo accipitur, pro motu appetitus ſenſitiui, vt ſunt paſſiones iræ, vel timoris uel gaudij, ut dr̃ tertio Ethicorum, quòd fortitudo moderatur paſſiones, C timoris, ꝙ audaciæ. Quarto modo Cap. 9. accipitur pro dolore vel pęna, quæ alicui uiolẽter ĩfertur, ut ſunt paſſio Chri. Quinto mõ ſumitur, pro qualitate ſenſibili, quæ hẽt eſſe imperfectũ, & eſt inferens paſſionẽ ſenſib. vel illata ab aliqua naturali paſſione, & ſic eſt vna ſpẽs qualitatis. Sexto modo ſumitur prout eſt ĩmediatus effectus actionis, ut eſt ſuſceptio formæ ab agente in patiens & hoc vltimo mõ definitur hic paſſio, & eſt vnũ prædicamentum ab alijs diſtinctum.

Tertio ſciendũ, ꝙ ipſius paſſionis. hic aſſignantur duæ proprietates. Quarum prima eſt, ꝙ proprium eſt paſſioni inferri ex actione. rõ eſt, quia paſſio eſt ſuſceptio formę ab agẽte in patiẽs, & talis ſuſceptio imediate infertur p actionẽ agẽ D tis, & hoc eſt proprie pp iũ ipſi paſſioni Secũdã, ꝓprietas eſt, ꝙ paſſio nõ eſt in agẽte ſubiue, ſe in patente. Cuius ratio eſt, qa ſuſceptio formæ, q̃ fit per actionẽ agẽtis cãtur in patiente, quòd ſubijciatur actioni, ergo paſſio, q̃ nominat talem ſuſceptionẽ eſt in patiente ſubiue, & quia accidens habet prædicari denominatiue de ſubiecto in quo eſt, iõ paſſio prædicatur de patiẽte in hoc, q đ eſt aliquo mõ hẽre ad ipsũ agens, quia denominat ipſis pati, & nõ denominat ipsũ agẽs pati, quare non eſt in eo ſubiectiue.

Quarto ſciendũ, qđ paſſio de qua eſt ſermo ad propoſitũ dupl̃r accipitur. Vno modo materialr̃, pro formam fluente E ab agente in patiens. Alio mõ formalr̃, p receptione illius formę vt cũ peregrinus calefit, ibi eſt calor fluens ab igne in peregrinũ, & ibi ẽ receptio caloris in peregrino, quę eſt paſſio formalr̃ accepta, & vtroq. modo paſſio eſt in patiente ut in ſubiecto. Et ſilr̃ actio vno modo accipitur materialr̃ pro illa forma q̃ fluit ab agente in patiens, & ẽt eſt in patiente ſubiectiue. Alio modo capit formaliter, pro tali fluxu formæ ab agẽte, & ſic eſt ſubiectiue in agente, & nõ in patiẽte. Et ratio eſt, quia omne illud, in quo eſt actio formaliter accepta dicit, agere, ſed patiens non dicitur agere, ergo in ipſo F non eſt actio formaliter accepta, ſi. n. eſſet in patiente patiens diceretur agere, quod falſum eſt, & ſic patet quid ſit paſſio, & de proprietatibus eius.

Actio & paſſio materialiter, ac formaliter ſumpta qd & in quo ſint ſubiecti ue.

Argu. Sed contra ꝑdicta arguitur primo ſic. Nullum primum principium eſt effectus alterius, ſed decem prædicamenta ſunt decem principia prima rerum, ergo paſſio cum ſit vnum prædicamentum, eſt vnum primum principium, ergo non eſt effectus. Secundo ſic. Effectus, & illatio idem ſunt, ergo ſuperflue ponitur unum illorum iſta definitione. Tertio ſic. Eorum quæ ſunt idem realiter unũ non eſt cauſa alterius, ſed actio, & paſſio realiter idem ſunt, cum utrũ-

A que ſit forma fluēs ab agēte in patiēs, q̄ eſt eadē realr̄, ergo pacto nō eſt effect⁹ actionis. Quarto ſic. oē ꝓpriū cōſeq̄tur eſſe cōpletū ſui ſubi. ſed iferri ex actione non conſequitur eſſe completū paſſionis, cū ſit ꝓductio eius, ergo inferri ex actione non eſt proprium paſſionis. Quinto ſic. In oī illo, quod patitur eſt paſſio ſubiue, ſed oē agēs Phyſicum in agēdo repatitur, ergo in tali agente eſt paſſio ſubiue, & non ſolum in patiēte.

Ad argumenta. Ad primū dr̄, ꝙ licet paſſio ſit primū principiū in gn̄e cauſæ formalis ſuorū dicibiliū ſuę coordinationis, & in tali genere cauſæ nō poſſit eſſe effectus alicuius principij prioris, B tn̄ in gn̄e cauſæ efficiētis bene pōt eſſe effectus actionis, & ſubæ, cum n. prędicamenta dicātur prima principia rerū, q̄ nō hn̄t aliq̄d ante ſe ſolū itelligitur de principij formalib. Ad ſm dr̄, ꝙ licet effectus & illatio dicāt idem ſm eſſentiā, tn̄ differunt ſcd̄o modos eſſendi, ſicut ſuperius & inferius, & vnū illorū contrahit aliud, quare nullum illorū ſuperfluit. Ad tertiū dr̄, ꝙ licet actio, & paſſio materialr̄ acceptæ pro forma fluēte ab agēte i paſſum realr̄ idē ſint. tamen ſi ſumatur formalr̄, ſ. actio pro fluxu formæ ab agente, & paſſio pro receptione eius in patiēte, ſic realr̄ diſtinguuntur, q̄a in diuerſis ſubis ſūt, & ſic vnū bene poteſt eſſe effectus alterius. Ad quartū dr̄, quod licet iferri ex actio C ne non ſequatur ſcd̄o rē eſſe cōpletū paſſionis, ſequitur tn̄ ipſū ſcd̄o rationē, & noſtrū modū intelligendi, eo modo quo eſt paſſio eius, q̄a non eſt paſſio realiter diſtincta ſuo ſubo, ſed ratione tm̄. Ad quintum dicit, quod licet in agente Phyſico ea parte, qua patitur ſit paſſio, vt in ſubiecto, non tamen ea parte, qua agit, iō paſſio non eſt in eo, vt agens, ſed vt ipſū ſcd̄o aliud eſt patiens, vnde tale agens rōne ſuæ formæ agit, & ratione materiæ ſuæ in qua cōicat, cum patiente patitur, & ſic ſcd̄o diuerſa agit, & patitur. De reliquis autem ſufficiat, quæ dicta ſunt prius.

De prędicamento Quando, & eius Proprietatibus. D

Qn̄ eſt quod ex adiacentia tēporis in re temporali derelinquitur, vt hodie eſſe, & cras fore. Item duplex eſt qn̄, ſ. ſimplex, & compoſitum, ſicut duplex eſt tp̄s. Item, tres ſunt proprietates qn̄. Prima eſt, quod non ſuſcipit magis neque minus. Scd̄a eſt, quod qn̄ nihil eſt contrarium. Tertia eſt, ꝙ qn̄ eſt in oī illo, quod incipit eſſe in tempore.

Poſtq̄ auctor determinauit de actione, & paſſione, hic conſequenter eſt determinādum de quatuor prædicamentis vltimis, de quib. aut nullum, aut paruā fecit auctor mentionem. Et primo de Quādo, quod ab Auctore Sex principiorū, ſic definitur. Quādo, eſt qd̄ ex adiacentia tp̄is relinquitur in re tp̄ali. E In qua definitione datur intelligi accidens, pro genere definiti per illud relatiuum quod. Deinde ponitur, relinquitur ex adiacentia tp̄is ad explicandum cām propinquā ipſius quādo, q̄ eſt tp̄s. Quādo n. eſſe in tp̄e, ſed eſſe in tp̄e relinquitur immediate per adiacētiā tēporis in re tēporali. Et p̄ hoc differt qn̄ ab omnib. alijs accidentib. quorum nullum immediate cātur a tēpore. Deinde ponitur in re temporali, ad explicādū proprium ſubm ipſius quādo, & i hac definitione capitur tp̄s non ſolum pro menſura durationis rerū temporaliū, F ſed generaliter pro oī menſura durationis eſſe rei, vt ſub ſe continet æternitatem, æuiternitatē, & tp̄s, ꝓprie dictū.

Quid ſit ipſū quando declaratur.

Primo ſciendū, quòd tempus, & qn̄ licet inter ſe multum conueniūt in hoc quòd vtrunq. eſt ſucceſſiuum, & unum immediate eſt cā alterius, tn̄ abinuicē realr̄ diſtinguuntur, q̄a oīs cā efficiens extrinſeca realr̄ diſtinguitur a ſuo effectu, tp̄s autem eſt cā efficiens extrinſeca reſpectu quando, ergo ab ipſo realiter diſtinguitur. Vnde differunt inter ſe in duobus. Primo, quia tempus in motu primi mobilis, ut in ſubiecto,

A qñ vero eſt ſubiectiue in re tpali', q̃ per tps menſurat̃. Scđo differunt, q̃a tẽpus eſt accidens abſolutũ, & mẽſura duratio nis rei, ſed qñ non eſt menſura durationis, ſed eſt accidẽs reſpectiuũ ꝙ relinq̃tur in re tpali p reſpectũ ad menſuram ſuæ durationis, quæ eſt tps, nõ eſt tñ reſpectiuum ſm eſſe, ſed ſm dici, quia totum eſſe eius non eſt ad aliud, cum quo proprie dicatur ad conuertentiam.

Qñ, indefinite ſumptũ prædicamentũ eſt. Secundo ſciendũ, ꝙ qñ tripl'r accipit̃. Vno modo interrogatiue, vt ſi dicatur q̃rendo, qñ venit Petrus? Alio modo relatiue, ut dicendo, Socr. venit, qñ fuit meridies, & his duobus modis qñ eſt ſyncategorema, q̃a ꝓprie non ſignificat ens, B ſed eſt modus entis, iõ iſtis duob modis non ponit̃ in p̃dicamento, nec eſt p̃dicamentum. Tertio modo capitur indefinite, vt tm̃ valet, ſicut aliqñ, vel eſſe in aliquo tpe, & hoc modo dicit ens reale, & ſic capit̃ hic, & eſt vnũ p̃dicamẽtũ, cuius gña ſubalterna ſunt eſſe fuiſſe, & ſore in tpe, & ſpẽs ſpãliſſimæ ſunt fuiſſe in hora, vel eſſe in die, vel eſſe in nunc, & in diuidua ſunt, eſſe in iſta hora, vel in illa die, vel in illo nunc. Et eius modus prædicandi eſt prædicari de prima ſubſtantia in hoc, quòd eſt in tempore.

Tertio ſciendum, ꝙ qñ diuidit̃ per qñ C ſimplex, & qñ compoſitũ. Qñ ſimplex, eſt ꝙ cauſatur a tpe ſimplici, vt ab inſtãti. Vel a nunc, vel a tpe indiuiſibili quo ad nos, vt eſſe nunc. Sed qñ compoſitũ eſt ꝙ cauſatur a tpe compoſito, vt eſt fuiſſe in præterito, fore in futuro, eſſe in præſenti. Et licet iſtæ tres ſpẽs. ſ. eſſe in præſenti, fuiſſe in præterito, & fore in futuro, non cauſentur in re æterna ab æternitate, eo ꝙ in æterno non eſt præteritũ, neq. futurũ, ſed oĩa ſunt ſimul, & nihil acq̃rit̃ de nouo vel deperdit̃, tñ ipſi æterno per relationem ad tps, & quo ad exiſtentiã eius cũ tẽpore attribuitur eſſe, fuiſſe, & fore, vt dicendo. Deus eſt, fuit, & erit, tñ vt attribuuntur æterno non ſunt accidẽtia realiter diſtincta ab eo, quæ reponantur in aliquo prædicamento, ſed ſolum eſt ibi modus prædicandi huius prædicamenti. Sed ab æuiternitate bene cauſatur, qñ repoñibile i iſto prædicamento. Et per hoc patet quę ſint ſpecies per quas diuiditur quando.

[Margin: Qñ ſimplex, ac cõpoſitũ qd, & q̃ ipſi' qñ ſint ſpecies.]

[Margin: De hoc 4. Phyſ. tract. de tẽpore, & i 8. & 12. Met. & 1. Cę.]

Quarto ſciendũ, ꝙ ipſius qñ duæ sũt ꝓprietates. Prima eſt, ꝙ qñ non hẽt contrarium; cuius rõ eſt, quia ſi haberet contrariũ, maxime conueniret præterito & futuro, & ſed hoc non põt dici quia qñ præſens, præteritum, & futurum ſimul verificantur de eodem, vt dicendo, iſte eſt, fuit, & erit, contraria vero de eodem nunq̃ ſimul verificantur. Secunda proprietas eſt, ꝙ qñ non ſuſcipit magis, & minus. Cuius rõ eſt, q̃a qñ immediate cauſatur a tẽpore, & dicit eſſe in tempore, ſed tps non ſuſcipit magis, & minus, E ergo neq qñ. Et per hoc patet q̃d ſit qñ, & quomodo eſt prædicamẽtum, & quæ ſint ſpecies, & proprietates eius.

Sed contra prędicta arguit̃ primo ſic. Argu. Iuuentus, & ſenectus ex adiacentia tpis in re tpali relinquunt̃, & tñ ſenectus nõ eſt qñ, ſed eſt qualitas de ſcđa ſpẽ qualitatis, ergo iſta definitio qñ, cõuenit alijs a definito. Scđo ſic. Sicut ſe hñt eſſe albũ & albedo, ita in eſſe in tpe, & tps, ſed albũ, & albedo realiter idẽ ſunt, ergo eſſe in tẽpore, ſiue qñ, & tps, idẽ ſunt realiter, ergo qñ nõ ẽ p̃dicamẽtũ a tpe diſtinctum, ſed continetur ſub q̃titate. Tertio ſic. Nullum eſt tps ſimplex, cum tps diuiſibile ſit in plures partes, ergo nullũ, qñ cãtur a tẽpore ſimplici, & ſic nullum F eſt qñ ſimplex. Quarto ſic. Qñ præteritũ, & qñ futurum maxime diſtant, & eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt, & ab eodem mutuo ſe expellunt, quia idẽ nõ poteſt ſimul eſſe præteritum, & futurũ. ergo quando habet contrarium.

Quinto ſic. Fuiſſe i tpe dicit, qñ & tñ ſuſcipit magis, & minus, quia aliq̃d dr̃ magis, & minus fuiſſe in tempore, ergo quando ſuſcipit magis & minus.

Solutio. Ad argum. Ad primũ dr̃, ꝙ ſi capiatur ſenectus vt dicit naturalem impotentiã, quæ cauſatur per longã tranſmutationẽ, q̃ ſit ſub motu, & tpe, & ẽt iuuentus, vt dicit naturalẽ potentiam, hoc modo sũt

A qualitates de ſcđa ſpē qualitatis, & non relinquunt immediate, & per ſe ex adiacentia tēporis, ſed per alterationē, q̄ ſub tēpore cāſatur, ſed ſi capiātur, vt dnr diu fuiſſe in tēpore vel parū, ſic aliquo mō important, qn̄, & hoc non eſt ſignatum principale eorum, & eo modo quo dn̄t qn̄, relinquuntur ex adiacentia temporis in re tēporali. Ad ſecundum dr̄, ꝙ licet albedo, & eſſe album, & tps, & eſſe in tēpore hēant ſimilitudinem aliquo mō in denominatione, qa ſicut album dr̄ ab albedine, ita qn̄ dr̄ a tempore, tn̄ diſſimile eſt in hoc, quia tps non dat intrinſece, & formaliter eſſe in tempore, ſicut albedo dat intrinſece & formaliter, eſſe album, quia non ſemper eſt in eodē ſubo, cū eſſe in tēpore.
B Ad tertium dr̄, ꝙ licet tps ꝙ importat eſſe, & eſſentia temporis ſit diuiſibile, tn̄ ſi capiat gn̄aliter tps ꝓ illo, ꝙ dicit eſſentiā tēporis ſic aliquo tēpus dr̄ indiuiſibile ſicut ipſum nunc. Ad quartum dr̄, quòd licet in eodē non ſint ſimul in actu præteritum, & futurum, tn̄ ſecundum denoīationem, qn̄ præteritū, & qn̄ futurum bene pn̄t dici de eodē ſimul, vt prius dictum eſt, & quod ſecundū actū ſe expellant ab eodē, hoc eſt pro pter ſucceſſionem ipſorum, & nō ꝓpter contrarietatē vel repugnantiā q̄ hēant. Ad quintū dr̄, ꝙ licet aliqd dicat magis, & minus fuiſſe in tēpore ſm extēſionē,
C non tn̄ ſecundum intenſionem, ideo qn̄, per hoc non ſuſcipit magis, & minus.

De Vbi, & eius accidentibus.

Vbi eſt circumſcriptio corporis locati a loci circumſcriptione procedens, vt in Eccleſia eſſe. i. foro eſſe. Et diuiditur vbi, quia quoddam eſt vbi ſimplex, & eſt illud quid a ſimplici loco procedit vt eſt locus punctorum, & quoddā eſt vbi a cōpoſitū, & eſt illud quod a loco cōpoſito ꝓcedit. Proprietates vbi ſunt duę. Prima eſt, quod vbi nihil cōtrariū. Secunda eſt quòd vbi non ſuſcipit magis, neque minus, hoc eſt, quod ubi non ſuſcipit intenſionem neque remiſſionem.

D Poſtquā Auctor determinauit de qn̄, quòd conuenit tam ſubſtātijs corporeis q̄ incorporeis, hic conſequenter determinat de vbi quòd proprie conuenit ſolum ſubſtantijs corporeis. Quod a Gilberto Porretano ſic definitur ubi eſt circumſcriptio corporis a loci circumſcriptione procedēs. In qua definitione ponitur circumſcriptio loco generis, qa ipſa ſe habet per modum generis reſpectu ubi. Deinde ponitur corporis, ad explicandum proprium ſubiectum ipſius ubi, quòd eſt ſubiectiue in corpore locato, & per hoc differt a circumſcriptione actiua loci. Deinde ponitur a circūſcriptione loci procedens, ad oſtendendum propriā cām, & propinquam ipſius ubi, quæ eſt locus circumſcribens locatum, & per hoc differt ubi alijs prædicamentis accidentium, quorum nullam cauſatur immediate a loci circumſcriptione, ut poſſet uideri inducendo in omnibus. E

Primo ſciendum, quòd triplex eſt circumſcriptio. Quædam eſt circumſcriptio actiua loci, q̄ eſt actio ipſius circumſcribentis locatū m, quæ ponitur in prædicamento actionis. Secunda eſt circumſcriptio, ſiue circundatio paſſiua, quę eſt, paſſio corporis circundati, quæ reponit in prædicamento paſſionis, & quælibet iſtarum duarum eſt ens ſucceſſiuum, & non permanens. Tertia eſt circumſcriptio neutralis, quæ eſt eſſe circundatum a loco ipſius locati, ſeu eſſe circumſcriptum a loco, & hæc circumſcriptio eſt ens permanens in locato, & cātur a circumſcriptione actiua, & paſſiua, & de tali circumſcriptione intelligitur in definitione ubi, & per hoc patet, quòd ſubſtantiæ in corpore, & ēt accidentia, q̄ nō proprie circūſcribūtur a loco per ſe, ſed per accidens, proprie non habeat ubi, ſed ſolum corpora, quæ in loco circumſcribūtur habent proprie ubi. Triplex circumſcriptio. F

Secundo ſciendū, ꝙ licet locus, & ubi magnā hēant conuenientiā, quia locus eſt cā ꝓpinqua ipſius ubi, rōne cuius ponitur in ſua definitione, tn̄ abinuicē realiter diſtinguuntur, eo quòd locus eſt cā eſſi- Locus & ubi in quo conueniant ac diffe rant.

A efficiens extrinſeca ipſius vbi, & talis cã ſp realiter diſtinguitur a ſuo effectu. Vnde differunt primo locus, & vbi ex parte ſui ſubiecti, q͂a locus eſt ſubiectiue in locante, vbi vero in corpore locato, vt cũ lapis eſt in aqua, ſuperficies aquæ circundãtis lapidẽ, q̃ eſt locus eius eſt ſubiectiue in aqua circundante, & eſſe circundarũ vel eſſe locatũ, quod eſt, ubi lapis, eſt ſubiectiue in lapide, q͂a de ipſo affirmatiue p̃dicatur. Differunt ſecundo, q͂a loc⁹ eſt mẽſura extrinſeca locati. vbi vero eſt accidens reſpectiuum locati, quod dicit reſpectiuum ad talẽ mẽſurã, q͂a proprie vbi non eſt aliud q̃ eſſe in loco vel commẽſurari in loco. Et per hoc habetur tertia differentia, quod locus eſt ens abſolutum, & vbi, eſt ens reſpectiuum.

B *Vbi duplex, cõpoſitum ac simplex, & eius ſpecies.* Tertio ſciendũ, quod vbi diuidit per vbi compoſitũ, & vbi ſimplex. Vbi cõpoſitum, eſt eſſe locatũ, vel eſſe menſuratũ loco cõpoſito, vel circũſcriptũ, & ſic ſolũ cauſatur a loco cõpoſito. Sed vbi ſimplex, eſt quod cauſatur a loco ſimplici, & eſt locus ſimplex aliquod indiuiſibile loci correſpondẽs indiuiſibilis ſui locati. Et di tale vbi per ſimilitudinẽ ad vbi compoſito, q͂a ſicut totum locatum circũſcribitur adæquate a loco, & hẽt ꝓportionẽ ad ipſum, ſic ẽt quodlibet indiuiſibile locati hẽt ꝓportionem ad indiuiſibile loci, ſicut centrum locati ad centrum loci, licet tñ vnum non circũdetur

C ꝓprie ab alio, nec realiter diſtinguatur ab ipſo rõne cuius dicit textus, quod idẽ ſunt punctus, & puncti locus, ideo ubi ſimplex, non eſt proprie vbi, ſed per ſimilitudinẽ ſolum ad vbi cõpoſitum, & quia vbi compoſitũ cauſatur a loco qui diuiditur per locum ſurſum, & deorſum ante, & retro, dextrũ, & ſiniſtrum. ideo vbi compoſitum, diuiditur per vbi ſurſum, quod eſt eſſe ſurſum, & vbi deorſum & ſic de alijs. Et per huc patet quæ ſint genera ſubalterna, & ſpecies vbi.

Vbi proprietates. Quarto ſciendum, ꝙ ipſius vbi duæ ſunt proprietates. Prima eſt, quod ubi nõ hẽt contrariũ. cuius ratio eſt, q͂a ubi cauſatur immediate a loco, q͂a eſt eſſe circumſcriptum a loco, ſed locus, cũ ſit D q̃titas non habet contrarium, ergo eadẽ ratione, nec vbi vnde, ſi ubi ſurſum & deorſum contraria ſint, cum idem dicat ſurſum, & deorſum reſpectu diuerſorũ, ſequeretur, quod duo contraria ſimul verificarentur de eodem, quod eſt impoſſibile. Secunda ꝓprietas eſt, quod ubi non ſuſcipit magis, & minus, cuius ratio eſt, quia ubi eſt eſſe in loco, ſed eſſe in loco non intenditur, nec remittitur, licet poſſit augmẽtari per maiorem extenſionẽ loci, & locati ergo ubi non ſuſcipit magis, & minus. Et per hoc habetur definitio ubi ſpecies, & proprietates eius.

Contra p̃dicta arguitur primo ſic. Circũſcriptio eſt actio, cũ circũſcribere ſit agere, ſed ubi non eſt actio ergo non eſt circũſcriptio. Sc̃do ſic. Aĩa a corpore ſeparata hẽt ubi q͂a eſt ĩ aliquo loco, & tñ in ea nõ eſt circũſcriptio corporis. ergo ubi non eſt circũſcriptio corporis. *Argu. E*

Tertio ſic. Vbi eſt ſyncategorema, & ſolũ ſignificat modũ entis, ergo hic male definit ꝙ̃ unũ p̃dicamẽtũ, quod dẽt eſſe ens reale. Quarto ſic. Oẽ ubi eſt circũſcriptio corporis, ſed vbi ſimplex non eſt circũſcriptio corporis, ergo nõ continetur ſub gñe ubi, & ſic ubi male diuiditur p ubi ſimplex, & compoſitũ. Quinto ſic. Oĩs motus ſit de contrario in contrarium, ſed de uno ubi ad aliud ſit motus, ergo vbi habet contrarium.

Ad argum Ad primum dr, ꝙ licet circumſcriptio actiua ſit q̃dã actio, non tñ circũſcriptio pmanens, & naturalis de qua ſolum intelligit in definitione ubi. Ad ſm dr, ꝙ licet aĩa ſeparata ſit in loco definitiue, & ſecundum ſimilitudinem, non tñ eſt ĩ loco circũſcriptiue, & ꝓprie. ideo ſolũ habet vbi ſm ſimilitudinẽ eo mõ quo ponitur eſſe in loco. Ad tertium dr, quod licet vbi acceptum interrogatiue uel relatiue ſit ſyncategorema, non tamen quando ſumitur pro eſſe alicubi, & ſolum hoc modo hic accipitur. *Solutio F*

Ad quartũ dr, ꝙ vbi proprie dictũ eſt circumſcriptio corporis, ut ponitur in ſua definitione, ſed non oportet de ubi

A ſimilitudinarie accepto modo vbi ſimplex eſt vbi ſm quandam ſimilitudinem ad vbi compoſitum. Ad quintum dr, qđ duo vbi conſiderata vt maxime diſtãtia, ſunt contraria, & ſic motus de vno in aliud. tñ ſi conſiderentur, vt ſolum dñt eſſe circumſcriptum locati, & pdicantur denominatiue de prima ſubſtantia, hoc modo non habent contrarietatem, nec ſub tali ratione fit motus de vno i aliud. & quia vbi ſic a Logico conſideratur, iō non dicitur habere contrarium.

De poſitione, & eius proprietatibus.

B Poſitio eſt quidã partium ſitus & generationis ordinatio, vt ſeſſio & ſtatio, & ſic de alijs. tres ſunt proprietates poſitionis, prima eſt ꝙ poſitio non hẽt contrarium, ſecunda eſt, poſitio non ſuſcipit magis neq. minus, tertia eſt qđ propriũ eſt poſitioni ſubæ proxime aſſiſtere.

Vide Gilb. in ſex pric. & Alb. i con. qui ſupple, uit i his q̃ ſuccin ćte dixit Philoſophus.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prędicamento vbi, quod dicit ſimpliciter eſſe i loco, hic conſequenter determinat de pdicamento ſitus, quod dicit modus eſſendi partium in toto, & in loco, qđ ab Auctore prius dicto ſub noīe poſitionis hoc modo definit. Poſitio eſt quædam partiũ ſitus, & generationis ordinatio, ſicut ſedere vel ſtare dicit quandã ſituationẽ partiũ in toto, & in loco, & ordinẽ cõpoſitionis illarũ partium. In qua definitione ſitus ſe habet p modũ gñis, & notioris. Et ponitur partiũ, ad denotandũ ſubiectum immediatũ poſitionis in quo eſt tota cõpoſitio. Deinde ponitur generationis ordinatio, qa poſitio dicit propriæ ordinem partium qui conuenit ipſis per compoſitionem q̃ habent in toto, & illam compoſitionem habẽt in generatione totius, ſi totum generetur, ſi autem ſit ingenerabile, tunc habent talem ordinem per formã totius, quę ipſas continet, & ſub qua ordinantur, & non debet hic poni, & copulatiue, ſed expoſitiue vt tantum valeat ſicut idest.

Primo ſciendũ, ꝙ licet ſitus, & poſitio realiter, & eſſentialiter conueniant, differunt tñ ab inuicẽ ſm rõnem, primo, qa ſitus reperitur tam in naturalib. q̃ in mathematicis. poſitio vero ſi capiatur proprie ſolum reperitur in naturalib in qb. eſt naturalis ordinatio partium ex cõpoſitione rei, ſi tñ vtrumq. capiatur gñaliter, cõuertuntur, ſed adhuc differunt hoc modo, qa ſitus dicit p prius ordinẽ partiũ ad locũ q̃ ad ipſum totum, & poſitio econuerſo, per prius dicit ordinem partium inter ſe, ſecundo in reſpectu ad totũ, tertio ad locum. Illa aũt triplex ordinatio partium p poſitionẽ importatur, & p ea, q̃ in hoc pdicamento reponuntur, iō poſitio denominat ſubãm in hoc ꝙ eſt ſuas partes ſic ſe habere adinuicẽ & ad totũ, & ad locũ quare, prius dictum eſt, ꝙ ſitus non dicit ſimplicem comparationem ſubæ ad aliquid extrinſecum. D E

Secundo ſciendum, ꝙ poſitio cum ſit vnum genus gñaliſſimum nõ hñs ſupra ſe ſuperius vniuocũ, conuenienter põnit vnũ prædicamentũ, & qa hẽt vnũ ſpãlẽ modum prædicandi de prima ſuba ſ. in hoc, quod eſt ſe hre ad aliud ſm ſuas partes, iō conuenienter ponitur vnum pdicamẽtũ ab alijs diſtinctũ. Cuius ſpecies ſunt poſitio innata, poſitio acquiſita ex conſueto motu naturæ, & æqualiter poni ſurſum, & deorſum ante & retro dextrũ, & ſiniſtrum. Iſtæ n ſunt cões drię, vel ſpẽs poſitionis, & eius ſpẽs ſpãliſſimę ſunt iacere, ſedere, ſtare, & indiuidua ſunt ſeſſio Petri, ſeſſio Socr. ſed q̃ ſitiuum huius prædicamẽti ſub noīe proprio nõ hemus, ſed circumloquimur ipſum quęrendo, qualiter hoc ponitur vel ſituat. F

Poſito eſt ſpãle prædicamẽtum.

Tertio ſciendum, ꝙ poſitionis tres ſunt proprietates. Prima eſt, ꝙ poſitio nõ habet contrariũ. Cuius ratio eſt, quia ſi haberet contrarium, ſequeretur quod vni, & eidẽ ineſſet, plura contraria, qđ eſt inconueniens, cõſequentia tenet, qa ſi ſedere, & ſtare eſſent contraria, eadem ratione iacere eſſet contrarium huic, quod eſt ſedere, vel etiam ſtare, quia ſicut duo prima non poſſunt eſſe ſimul

Tres poſitionis proprietates.

A in eodem, ſic iacere non poteſt ſimul eſſe cũ ipſis, & ſic vni contrarientur plura. Itẽ cõtraria ſunt formæ actiuę, & paſſiuæ, ſed poſitiones non ſunt actiuæ, vel paſſiuæ. ergo non cõtrariantur. Scđa proprietas eſt, ꝙ ſitus non ſuſcipit magis, & minus, q̃a nihil dř magis, & minus ſedere intenſiue, & ſi dicatur magis, & minus ſedere extẽſiue, hoc eſt quo ad durationẽ, nec aliq̃d dř ſimilř magis, vel minus ſtare, & ſic de alijs poſitionib ergo poſitio non ſuſcipit magis, uel minus.

Tertia poſitionis proprietas. Quarto ſciendũ, ꝙ tertia ꝓprietas poſitionis, q̃ ineſt ſibi ꝓpria quarto modo, eſt ꝙ maxime eſt ꝓpriũ poſitioni proximus aſſiſtere ſubæ, & dř illud accidens B aſſiſtere ſubſtãtię, qđ in noĩe ſuo non dicit eſſe in ſubiecto, ſed dici principalius cõparatione, uel reſpectũ ſubſtantiæ ad aliquod extrĩſecũ, ut ſũt ad aliquid, quando, vbi, ſitus, & habitus, q̃ magis dicũt reſpectum ad aliquid extrinſecũ ſuo ſubiecto q̃ inhærentiã eorũ in ſuo ſubiecto. & quia inter iſta poſitio non dicit ſolum reſpectũ ad aliquid extrinſecũ, ſ. ad locũ, ſed ẽt dicit reſpectũ partium inter ſe ad ſuũ totum, qui reſpectus proximior eſt quã reſpectus ad extinſecum ſolũ. ideo inter omnia, quæ hoc modo aſſiſtunt, poſitio dicitur proximus aſſiſtere ſubſtantiæ. Et hoc mõ ſatis patẽt definitio, C ſpecies, & proprietas poſitionis.

Argum. Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Poſitio, & Situs idẽ ſunt, & inter ſe conuertuntur, ſed idem non debet definiri per ſeipſum, ergo poſitio male definitur per ſitum. Secundo ſic. Poſitio uel ſitus denominare habet totum, & nõ partem, ut totus homo dicitur iacere, vel ſedere, & non partes eius, ergo poſitio nõ conuenit partibus, ſed toti, ergo male dicitur, quod eſt ſitus partium. Tertio ſic. In cęlo eſt póſitio vel ſitus. & tñ ibi non eſt generationis ordinatio, cum cœlum ſit ingenerabile, ergo male dř in definitione poſitionis, quod eſt gñationis ordinatio. Quarto ſic. Sedere, & ſtare maxime diſtant, & ſe expellunt ab eodem ſubiecto in quo ſũt ſucceſſiue, & etiam de vno in aliud ſit motus, ergo contrariantur, & ſic poſitio habet contrarium. D Quinto ſic. Ad aliquid oritur in ſuba ex parte totius, poſitio vero oritur ex parte partium tantũ, ergo poſitio non proximus aſſiſtit ſubſtãtiæ, ſed ad Aliquid.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dř, ꝙ ſi ſitus, & poſitio capiant ambo generaliter, ſic bñ cõuertũtur, q̃a quęcũque habent poſitionem, ẽt dñr ſitũ habere, & ecõtra. ſed, ſi capiatur poſitio ſpecialiter pro ordine partiũ, qui prouenit ex cõpoſitione totius, vt hic principaliter capitur, ſitus ſe hẽt, vt ſuperius ad poſitionẽ, vt dictũ eſt. Ad ſm dř, ꝙ licet ſitus conueniat tot prĩcipaliter tãquã illud quod denominatur per ipſum, tñ primo conuenit ipſis B partibus inter ſe ordinatis, & poſtea ordinãtur ad totum. & ad locum, eo ꝙ dicit ordinem partium inter ſe ad totum, & ad locum, vnde partes ſe habent vt ſubiectum quo totum vero vt ſubiectũ quod. & principale. Ad tertium dicitur, quod ſi capiat generatio proprie ꝓut eſt ꝓgreſſio de non eſſe ad eſſe ſubiecto prę ſuppoſito, ſic in cœlo non eſt generatio, ſed ſi capiatur generaliter pro quacunq̃ progreſſione, compoſitione rei, vel p̃dicatione, ſic in cęlo reperitur generatio, & ſic capitur generatio in hac definitione Ad quartum dř, quod licet ſedere, & ſtare per accidens ſe expellãt ab eodem ſubiecto per hoc, qđ p motum localem, F cum vnum acquiritur aliud abijcitur, nõ tñ ſe expellunt per ſe tali ſubiecto, nec per ſe fit de vno in aliud motus. Ad quintum dř, quod licet relatio ſe teneat ex parte totius, & poſitio ex parte partium, tamen poſitio importat reſpectũ ad aliquid intrinſecum, relatio vero nõ. ideo poſitio dicitur proximius aſſiſtere ſubſtantiæ quam relatio.

De prædicamento Habitus, & eius Accidentibus proprijs.

Habitus eſt corporum vt eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia. vt tunicarum eſſe, & bracatum eſſe. Et tres ſunt

A propꝛietates eius. Prima eſt quòd habitus ſuſcipit magis & minus, vt eques eſt armatior pedite. Secunda eſt quòd habitus non habet contrarium. Tertia eſt quòd habitus ſemper eſt in pluribus, ſcilicet in habente, & habito.

Gilbe. Porre. Alber. alios.

Poſtq̃ prius determinatum eſt de ſitu, qđ cõiter, & vniuerſaliter conuenit oĩbus ſubſtantijs, hic conſequẽter determinandum eſt de vltimo prædicamento, ſ. de Habitu, quod ſolum conuenit homini, & his, quę inſtrumentaliter ſubſeruiunt homini, & ab Auctore prius dicto ſic definitur. Habitus eſt corporum, & eorum, quæ circa corpus ſunt adiacentia. In qua definitione ponitur adiacen B tia loco gñis, & licet ſecundum vocem, & cauſa ornatus ponatur in vltimo loco definitionis, tamen ſecundum rem & intellectum ponitur in primo loco. Deinde ponitur corporum, ad explicãdum ſubiectum habitus, & cãm finalem eius. Deinde ponitur, & eorum, quæ circa corpus ſunt ad explicandum cauſam efficientẽ, & quodammodo materialem ipſius habitus, & per hoc intelligũtur ea, quæ adiacent, & applicantur corpori ſecundum figuram eius, & per hoc differt habitus ab omnibus alijs.

Primo ſciendum, ꝙ habitus, ut hic ſu C mitur, non eſt res habens, nec res habita, ſed eſt quodammodo accidens reſpectiuum inter rem habitam, & habentẽ, ſicut eſſe capuciatum non eſt res habẽs capucium, nec ipſum capucium, ſed dicit eſſe accidentale hominis ſibi proueniens ex adiacenti capucij, & ideo hic non capitur habitus ut eſt qualitas de difficili mobilis, neq. vt opponitur priuationi, ſed pro tali accidente reſpectiuo, quod eſt medium rei habenti, & rei habitæ, & licet ſit ens reſpectiuum, non tñ eſt relatiuum ſm eſſe, quia non refertur ad aliud cum quo dicatur ad conuertentiam ſub habitudine eiuſdem caſus, ſed ſolum eſt relatiuum ſm dici.

Habit', & eius Scđo ſciẽdũ, ꝙ habitus hoc mõ acceptus eſt, vnũ pđicamentũ ab alijs diſtinctũ. Cuius rõ eſt, qa eſt vnũ genus gñaliſſimũ, & hẽt vnũ ſpãlem modũ pđicandi de prima ſubã, pđicatur.n. de ipſa in hoc eſt eſſe vel ſic habituatum. Cuius qſitiuũ ſub noĩe proprio nõ hẽmus, ſed ipſum circũloquimur dicendo, quaſi eſt hoc habituatũ, & eius ſpecies ſunt, habitus totius, & habitus partis. Exẽplum de primo, vt armatũ eſſe, veſtitũ eſſe. Exemplũ de ſecundo, vt tunicatum eſſe vel capuciatũ eſſe, & iterũ armatum eſſe plures cõtinet ſpẽs ſpãliſſimas, vt loricatũ eſſe, lanceatum eſſe, & ſic de alijs, & veſtitũ eſſe plures ſpecies ſpãliſſimas continet ẽt ſub ſe, vt tunicatũ eſſe, & capuciatum eſſe, & indiuidua ſunt, vt armatio Socratis, & Platonis, & ſic de alijs.

D ſpecies & indiuidua.

Tertio ſciendũ, ꝙ habitus tres ponũt cõitates, quarũ prima eſt, ꝙ habitus ſuſcipit magis, & minus. Cuius rõ eſt, qa ſuſcipere magis, & minus eſt idem manens in ſpecie, magis vel minus accedere ad perfectum eſſe illius ſpeciei, ita ꝙ per acceſſum ad talem terminum dr̃ ſuſcipere magis & minus pes receſſum ab eo, ſed hoc cõuenit habitui, ſicut aliquid dr̃ magis armatus vel minus armatus, nam unus eſt armatior alio ſcđo quod magis vel minus accedit ad pſectum eſſe ſuæ ſpeciei, & ſic habitus ſuſcipit magis, & minus. Scđa proprietas eſt ꝙ habitui nihil eſt contrarium. cuius rõ eſt, quia nullum accidens reſpectiuum hẽt contrarium inquãtum reſpectiuum eſt, quia nõ per ſe contrariatur illi ad quod refertur, ſed tñ ratione ſui fundamenti, ſed fundamenta habitus non contrariantur, vt corpora inter ſe non contrariantur, nec illa quæ ſunt circa corpus vt ſunt tunica capucium, & ſic de alijs, ergo habitus non habet contrarium.

E Pluri. inexiſtere habitui proprium eſt.

F

Quarto ſciendum, qđ ipſius habitus tertia proprietas eſt, qđ proprium eſt habitui ſp in plurib. exiſtere. Cuius rõ eſt, qa habitus eſt corporum, & eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, ſed in tali adiacentia illa quæ habentur applicantur, & figurantur ſecundum figurã habentis, ratione cuius aliquid dicitur habere,

A bere, & econtra, ipſum habens quodammodo applicaē, & quodammò adiacet habitæ, rōne cuius dr̄ haberi. & iō vtrunque illorū eſt aliquo modo adiacens, & applicatū ad alterum. Ideo habitus ſp in plurib. exiſtit, tñ nō eſt ꝓprie, vt in principali ſubo in re habita, rōne cuius non per ſe denominat rē habitā, vt capucium non dr̄ capuciatum, ſed vt in principali ſubiecto eſt in ipſo habente, & ipſum denominat, vt dicendo, Socrates eſt capuciatus. Et per hoc ſatis patent definitio, modus prædicandi, ſpecies, indiuidua, & proprietates ipſius habitus.

Argu. Sed cōtra p̄dicta arguit̄ primo ſic. Viſus eſt habitus, & tñ non eſt adiacentia B corporū, ergo definitio mala. Scd̄o ſic. Tunica eſt habitus, & ſilr̄ capucium, & tñ non eſt adiacentia corporum, ſed eſt illud quod eſt circa corpus, ergo contra definitionē. Tertio ſic. Vbi eſt adiacētia corporis, & loci exiſtentis circa corpus, & tñ eſt habitus, ergo illa definitio cōuenit alijs a definitio. Quarto ſic. Suſcipere magis & minus præſupponit hr̄e cōtrariū, ſed habitus non hēt contrarium, ergo nō ſuſcipit magis, & minus. Quinto ſic. Nullum accidens eſt in plurib. ſubiectis, q̄a accidens numeratur, & multiplicaē ſm multitudinem ſuorum ſubiectorum, ergo nulli habitui conuenit pluribus exiſtere, & per conſequens male ponitur tertia proprietas ipſius habitus. C

Solutio. Ad argum. Ad primum dr̄, quòd ſi capiatur habitus pro puro habitu, ſeu forma poſitiua, quæ opponitur priuationi, quæ eſt carentia formæ in ſubiecto apto nato, ſic viſus eſt habitus, ſed non eſt habitus capiendo habitum pro accidente medio inter rem habentem, & rem habitam, vt hic ſolum accipitur. Ad ſcd̄m dr̄, ꝙ licet tunica, & capucium dicantur materialiter habitus, non tñ formaliter, ſed adiacentia ipſorum ipſis hn̄tib. dicit formaliter habitus, tñ illa ſunt nobis notoria q̄ illa adiacentia. Ideo ſæpe nominantur noīe habitus, & ſic reponuntur in quarta ſpecie qualitatis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet vbi, dicat adiacentiam locati, & loci, non tñ adiacentia ſi hn̄tis, & D habiti, qđ applicatur, & figuratur ad figuram habentis, vnde ad habitum requiritur adiacentia tantum, & applicatio ſimul, quæ conuenit corpori, & in vbi, eſt adiacentia tm̄, & hoc intelligitur in hac definitione cum dr̄, eorum quæ ſunt circa corpus adiacentiæ. Ad quartum dr̄, ꝙ ſuſcipere magis, & minus ex permixtione contrarij cum contraria, ſemper præſupponit contrarietatem, non tñ ſuſcipere magis, & minus per acceſſum ad terminum, & receſſum a termino, & hoc modo habitus ſuſcipit magis, & minus, quamuis non habeat contrariū. Ad quintum dr̄, ꝙ licet nullum accidens in numero ſit perfecte in pluribus ſubiectis, E quia tunc non eſſet vnum, tamen bene poteſt eſſe complete, & perfecte in vno ſubiecto, & imperfecte in alio, vt in cauſa propinqua & ſic eſt de habitu, qui eſt in habente complete, vt in ſubiecto, & in re habita incomplete, & vt in cauſa, vt dictum eſt prius.

Pars Tertia. De Poſtprædicamentis.

Oppoſitionum genera quatuor enumerantur.

Dicitur autem alterum alteri opponi F quadrupliciter. Oppoſitorum.n. alia ſūt relatiuæ oppoſita vt pater, & filius, duplum, & dimidium, dn̄s, & ſeruus. Alia ſunt priuatiue oppoſita, vt priuatio, & habitus, vt viſus, & cæcitas, auditus, & ſurditas. Alia ſunt contrariæ oppoſita, vt albū, & nigrum. Alia ſunt contradictorię, oppoſita vt ſedere, & non ſedere.

Quid Poſtprędicamētum ex quo ordo paret.

Poſtq̄ Auctor determinauit de prædicamentis, hic cōſequenter determinat de poſtprædicamentis. Et rō ordinis eſt, quia prædicamentum dicit ſolum coordinationem dicibilium quæ ſunt ſub eodem genere tm̄, poſt p̄dicamentum vero dicit coordinationem eorum, quæ in diuerſis prædicamentis reponūtur, definitur

A nitur.n.ſic. Poſt pdicamentum eſt coordinatio pluriū dicibiliū reducibiliū ad diuerſa pdicaméta, valens ad cópletá notitiá eorū habendam, ſicut motus dicit coordinationem ſuarū ſpérū, q̃ ad diuerſa prædicamenta reducuntur, vt patebit inferius, & quia prius oportet cognoſcere coordinationem dicibiliū ſub vno genere q̃ coordinationem eorū, q̃ ad diuerſa genera reducunt, iō cōueniēter poſt pdicamenta tractat de Poſtprędicamentis.

Quinq. poſtpdicamentorū ſufficiētia.

Primo ſciendum, q hic ponūt quinq. poſtpdicamenta.ſ.oppoſitio prius ſimul, motus, & habere. Quorū ſic habeē ſufficiētia.qa omne poſtpdicamentū, qđ valet ad notitiā cōpletá pdicamentorum, vel valet ad cognoſcendum ea, quę sūt B in pdicamento quantum ad ſuum fieri, & ſic eſt motus, vel qñtū ad ſuum eſſe, & hoc tripliciter. qa vel valet ad cognoſcendum repugnātiā eorū vel ordinem vel cōuenientiā, ſi repugnantiam, ſic eſt oppō, per q̃ cognoſcimus diuerſitatem, & diſtinctionem gñrum, & eorum q̃ ponunē ſub gñe, diſtinctio.n & diuerſitas ſp in aliqua oppōne fundantur, ſi ad cognoſcendum conuenientiā, hoc eſt duplr, vel valet ad cognoſcendum conuenientiā inferiorem in ſuis ſuperiorib. & ſic eſt ſimul, vel accidentium in ſubſtantiam, & ſic eſt hre. Et, qa oppoſitio valet ad cognoſcendū diuerſitatem, q̃ inter generaliſſimā primo reperit, alia aūt poſtprædicamenta magis valent ad cognoC ſcendū ea, quæ in diuerſis generibus reponuntur, ideo inter poſtprædicamenta prius determinatur de oppoſitione.

Oppōnis, triplex acceptio.

Secundo ſciendum, quòd oppoſitio capitur dupliciter. Vno modo repugnātia eſt duarum propoſitionum in quantitate, vel qualitate, & ſic ex paſſio propoſitionis. & de tali oppoſitione nō eſt ad propoſitum hic, ſed de illa determinatur in primo tractatu. Alio modo capiē oppoſitio pro oppoſitione dicibilium incomplexorum, & talis oppoſitio accipitur adhuc dupliciter. vno modo inquantum valet ad cognoſcendum diuerſitatem dicibilium, quæ ordinantur in prædicamento, & ſic conſideratur in iſto D Tractatu, alio modo conſideratur, inq̃tum valet ad cognoſcendum habitudines locales oppoſitorum, q ſic de ipſis determinatur in locis Dialecticis.

Tertio ſciendū, q oppō vt eſt paſſio rerū ſic ſolet definiri. Oppoſitio eſt repugnātia duorū extremorum non permittentiū ſe ſimul in eodem ſubo, & reſpectu eiuſdē, ſicut cōtrarietas calidi, & frigidi eſt repugnātia caliditatis, & frigiditatis, q̃ non permittunt ſe ſimul in eodē ſubo. In qua definitione, ponitur repugnātia loco gñis, repugnātia.n.eſt quoddam ſuperius ad repugnātiam materialem & formalem q̃ eſt oppō. Deinde ponitur duorum extremorum, ad explicandum ſubiecta, vel terminos oppōnis, q̃ E eſt quoddam ens reſpectiuum, & dr nō permittentium ſe ſimul in eodem ſubo ppter contraria priuatiua, & contradictoria, & dr reſpectu eiuſdem, ppter relatiua, q̃ ſimul ſe permittunt in eodem, in capitulo de relatione, reſpectu tamen diuerſorum ſicut pater, & filius.

Oppōnū, alia relatiua alia contraria, alia priuatiua, alia contradictoria.

Quarto ſciendum, quòd oppō diuiditur in quatuor ſpecies.ſ. in oppoſitionē relatiuam, contrariam, priuatiuā, & contradictoriam. Quarum ſic hr ſufficientia. Oīs oppoſitio eſt repugnantia duorum extremorum vel ergo eſt inter ens, & ens, vel inter ens, & non ens. Si inter ens, & ens, hoc eſt duplr: vel illa extrema ſe expellunt ab eodem ſubiecto ſm actum tantum, & ſe permittunt ſecundum potentiam, & ſic eſt oppoſitio contraria, vel ſe expellunt ſecundum actū, F & potentia ſimul, reſpectu eiuſdem, & ſic eſt relatiua oppoſitio. Si inter ens, & non ens, hoc eſt dupliciter. vel inter ens, & non ens ſimpliciter, & ſic eſt contradictoria oppō, cuius vnum extremum eſt non ens ſimpliciter, vel inter ens, & non ens ſecundum quid, & sic eſt priuatiua oppoſitio.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Quæcunque ponuntur in eadem coordinatione habent inter ſe conuenientiam, ſed ea quæ ponūtur in diuerſis prędica-

A dicamentis non habent inter ſe conuenientiam, ergo male dr, quòd poſt prædicamentum eſt coordinatio plurium, quę reponuntur in diuerſis prædicamentis. Secundo ſic. Hō & aſinus habent inter ſe repugnantiam, & non ſe ſimul in eodem permittit, & tñ non opponunt, q a non habent aliq ſpeciem oppoſitionis, ergo definitio oppoſitionis conuenit alijs a definitio. Tertio ſic Omne qđ habet ſpecies eſt genus, ſed oppoſitio non eſt genus, ergo male dictum eſt, ꝙ ipſius quatuor ſunt ſpecies Quarto ſic. Oia oppoſita ſemper ſunt relatiua, quia omne oppoſitum ſp refertur ad ſuum oppoſitum, & econtra, ergo ois oppoſitio eſt re B latiua, ergo male ponitur vna ſpecies diſtincta ab alijs ſpecieb. oppōnis. Quinto ſic. Membra huius diuiſionis coincidūt, ergo nō eſt bona. Antecedens patet, quia albedo, & nigredo contrariantur, & ſilr hñt priuatiuā oppoſitionem, quia nigrū dicit carentiam albedinis, & relinquit aptitudinem ad illam, & ſimiliter nigrū includit non album quod coincidit albo ergo ibi ſunt tres oppoſitiones.

Solutio. Ad argum. Ad primum dr, quòd illa, q̃ ponuntur in vna coordinatione ſub aliquo vniuoco, hñt conuenientiā ſm rem & vocem ſimul, & illa, q̃ ſimul ordinant ſub aliquo æquiuoco, hñt conuenientiā ſolum ex parte vocis, & hoc modo fit co C ordinatio poſtprædicamentalis. modo, licet illa, q̃ ſunt in diuerſis prædicamentis non habeāt conuenientiam ſecundū rem & vocem ſimul; habent tñ bene cōuenientiā ſecundum vocem, & hoc ſufficit, vt ſi nul contineant ſub vno poſtprædicamento. Ad ſecundum dr, quòd hō, & aſinus non hñt repugnantiam formalem adinuicem, ſed materialiter, & virtualiter incidunt repugnantiā driarum aīalis, q̃ hñt contrarietatem imperfectā, ideo hō & aſinus virtualiter includunt contrariā, oppoſitionem vel priuatiuā, & proprie dñr diſperata, & non oppoſita. Ad tertiū dr, quòd licet oppoſitio non ſit genus ſcđm rem, eſt tñ ſecundū modum, & hoc mō dr hre ſpecies .i. modos ſpecierū, q tñ nō ſunt ſpecies ſcđm rem. D Ad quartū dr, quòd ſi conſiderentur oppoſita q̃tum ad intentionem cōem oppoſiti vel cōtrarij, ſic ſunt relatiua inter ſe, ſed ſi cōſiderent oppoſita, q̃tum ad res ſubiectas illis intentionib. ſic non ſp opponunt relatiue, ſed qñq; cōtrarie, qñq. priuatiue, vel contradictoriæ, & q a oppoſitio accipit inter ea q̃tum ad id quod ſunt, & non ex parte intentionis, ideo non ois oppoſitio relatiua. Ad quintum dr, quòd licet albedo, & nigredo virtualiter includant oppoſitionem priuatiuā, & contradictoriam, tamen formaliter ſolum habent oppoſitionem contrariā, E ideo illæ oppoſitiones formaliter non coincidunt.

De Relatiue ac Contrarie oppoſitis.

Quæ aūt ſunt relatiue oppoſita dictū eſt prius Contraria vero ſunt q̃cunque ſub eodem gñe poſita maxime a ſe inuicem diſtant eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt a quo mutuò ſe expellant, niſi alterum eorū inſit a natura, vt albedo cigno, & niui, & nigredo coruo & carboni. Caliditas aūt non eſt in igne, vt accidens in ſubiecto, immo vt ſubſtantiale in eo, cuius eſt ſubſtantiale, ſicut ſunt q̃dam quę cadunt in definitione alicuius, non ſecundum prædicationem, ſed potius vt principium vt punctus cadit in F definitione lineæ, & vnitas definitione numeri. Et iſte modus eſſendi, in, continetur ſub quarto modo ſecundū quem vnaquæq pars definitionis eſt in ſuo definito, & ſic ignis non eſt ſubiectum caliditatis, ſed materia ignis eſt ſubiectum eius, hæc n eſt ſuſceptibilis caliditatis, & frigiditatis. Vnde caliditas eſt in materia ignis vt in ſubiecto, ſed vt ſubale in eodem cuius eſt ſubſtantiale. Ignis. n. eſt ſubtiliſſimum corpus calidum agens ſuper aera ſecundum totam ſuam virtutē.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem oppoſitionis in generali, & de oīb. ſpeciebus

A ciebus ſiue modis eius, hic conſequẽter explicat in ſpeciali de illis modis oppoſitionum. Et quia in oppóne relatiua, & contraria extrema ſunt entia, & in priuatiua, & contradictoria vnum extremum eſt ens, & aliud non ens, ratio prius vidédum eſt de relatiua oppóne & contraria q̃ de alijs. Et iterum, quia in relatiua oppoſitione vnum extremorum eſt in actu ſimul cũ alio, licet in diuerſis ſubiectis, in contraria vero vnum extremum eſt in actu, reliquum vero in potentia, qa contrariantur o. ponuntur nunquam poſſunt eſſe ſimul in eodem actu, ideo prius determinandum eſt de relatiua oppoſitione, de cuius determinatione ſe excuſat Auctor, eo quod prius ſatis determinatum eſt de ipſis relatiuis.

B De relatiui oppónis natura, & eius a cæteris dría.

Primo ſciendum, q relatiua oppó eſt repugnantia relatiui, & correlatiui inter ſe ſicut eſt repugnantia patris, & filij ad ſimul eſſendum in eodem ſubiecto, & reſpectu eiuſdem licet in diuerſis ſubiectis poſita ſe ponant, & perempta ſe perimant. Quæ aũt ſint relatiuæ oppoſita dictum eſt prius, quia ſm rem idem ſunt relatiua, & relatiue oppoſita. Relatiua ãt ſunt, quorum totũ eſſe eſt ad aliud quodammõ ſe hr̃e. ſ. q referantur adinuicem ſicut prius dictum eſt. Et p hoc differt relatiua oppó ab alijs oppónibus, quia in relatiua oppóne vnum extremum refert ad aliud, vt dicendo, pater filij pater & econtra, & etiam ambo extrema ſunt ſimul in actu, qđ non fit in alijs, vt patet inductiue, album. n. non refertur ad nigrum, dicendo album, nigri album, neque viſus ad cæcitatem, nec ſedere ad nõ ſedere, & ſic de alijs. & ideo relatiua oppó conuenienter diſtinguitur ab alijs.

C De oppóne cõtraria, et de contrariæ oppoſitorũ róne.

Secundo ſciendum quod cõtrarietas eſt repugnantia duorum contrariorum inter ſe, & ſunt contraria quæ ſub eodem gñe poſita ſunt, & maxime a ſe inuicem diſtant, & eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt, a quo mutuo ſe expellunt, niſi alterum inſit a natura. In qua definitione intelligitur oppoſita loco gñis Deinde dr̃, quæ ſub eodem gñe poſita ſunt, ad differentiam priuatorum, & contradictoriorum, quorum vnum eſt ſp non ens, qđ non ponitur ſub gñe. Deinde ponitur, & maxime a ſe inuicem diſtant ad dr̃iam mediorum, q̃ ſunt inter contraria, q̃ in q̃tũ media ſunt, p: op ie non contrariantur extremis, ſicut rubeum, quod eſt mediũ albi, & nigri, non contrariatur alicui illorum. Deinde ponitur eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt, ad dr̃iam relatiue oppoſitorum, quę non ſunt ſucceſſiue circa idem ſubiectum acceptum cum proximo fundamento relationis. Deinde ponitur, mutuo ſe excellunt, pp diſperata, quibus conueniunt partes pręcedentes huius definitionis, ſed illa non ſe expellunt ab eodem actione propria, nec ſunt contraria. Et ponitur, niſi alterũ eorũ inſit a natura, pp contraria, q̃ naturaliter inſunt ſuo ſubiecto, vt eſt calor in igne, qui non põt ab eo expelli, & eſt in eo vt principium eſſentiale eius. Tertio ſciendum, quod ignis dupliciter poteſt conſiderari, vno mõ ſm eſſe eſſentiale, vt eſt quoddam cõpoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali, & ſic calor eſt ſibi accidens, & non forma ſubalis, neque principium eſſentiale eius, quia qđ uni eſt ſubſtantia nulli eſt accidentis. ideo, ſi calor eſſet principium eſſentiale ignis, ſequeretur quod nulli eſſet accidens qđ eſt falſum. Alio mõ cõſideratur eſt principium actiuum aliorum reſpectu corporum generabilium, & corruptibiliũ, & hoc mõ, quia ignis agit mediante calore ſuo, calor dicitur aliquo modo principium eſſentiale ignis, inquantum eſt actum, & hoc modo debent intelligi ea, quæ dicuntur in textu, quia, niſi ſic intelligerentur, viderentur eſſe falſa quia calor non eſt de eſſentia ignis, nec principium eius ſi conſideretur quantum ad ſuum eſſe ſubſtantiale.

Hoc late diſcutit per Marſ. & alios in 1. & 2. de Gener. & in 1. Phyſ.

Quarto ſciendum, q duplicia ſunt contraria. ſ. mediata & immediata, mediata ſunt, inter quæ mediat aliqua ſpecies ſui generis quodammodo, participans naturã vtriuſq; cõtrariorum, vt inter albũ, & nigrum mediat rubeum, fuſcum.

A ſcú, & croceũ, q̄ quodãmodo participãt naturã albedinis & nigredinis & dr̄ talia contraria mediata, q̄a hēt mediũ per participationē. Sed cõtraria im̄ mediata; ſunt inter q̄ non mediat aliqua ſpēs ſui generis, vt ſanũ, & ægrũ, inter q̄ non eſt aliqua ſpēs media, ſed ſp neceſſe eſt vnũ illorũ in proprio ſubiecto ipſorũ eſſe, q̄a quolibet animal vel eſt ſanũ vel ægrũ. & nõ eſt dãdũ mediũ, q̄a in quolibet aiali eſt adęquatio humorũ, & ſic eſt ſanũ, vel inadæquatio, & ſic eſt ægrum. Et illa cõtraria dicunt̄ immediata p carentia medij p participationē, licet habeãt mediũ per abnegationē de quo ambo extrema vere negantur, vt de lapide ſimul negat̄ ſanũ & ægrum, & de vtriſq. illorũ cõtra-
B riorum ĩtelligitur, definitio prius poſita.

Argu. Cõtra p̄dicta arguit̄ primo ſic. Nulla oppoſita ſeinuicē cõſequunt̄, cum vnum determinat aliud, ſed relatiua ſe cõſequunt̄ mutuo, cũ ad eſſe vnius ſequatur eſſe alterius, & inter ſe cõuertunt̄ ſcd̄o exiſtentiã. ergo relatiua non ſunt oppoſita. Secundò ſic. Quæcunq. opponunt̄ habent oppoſitionē ſecũdũ reſpectũ unius ad alterum, ſed relatiuã nõ habent oppoſitionē ſecũdũ reſpectũ vnius ad alterum, q̄a vnius ad alterum eſt forma relationis, in qua ambo cõueniunt. ergo nulla relatiua opponunt̄. Tertio ſic Bonum, & malum cõtrariantur, & tamē nõ opponuntur ſub eodem gñe, ſed ſunt prima genera, ergo contraria non ponuntur ſub eodem genere. Quarto ſic. Contradicto-
C ria plus diſtãt quã contraria, ergo contraria non maximè diſtant, contra definitionem contrariorum. Quinto ſic. Calidum & frigidũ contrariantur, & tamen non ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto, quia ſimul ſunt in tepido, ergo male dr̄ in definitione contrariorum, q̄ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, q̄ licet relatiue quantum ad eſſe in diuerſis ſubiectis conſequantur ſeinuicem, & cõuertent̄ ſecũdũ exiſtetiã, nõ tñ q̄tum ad eſſe in eodem ſubiecto, ſed reſpectu eiuſdem ſubiecto opponuntur, ideo eo modo, quo cõſequuntur ſe iuicem, nõ opponuntur. Ad ſecũdum dr̄, q̄ inter relatiua D eſt quidam reſpectus poſitiuus, qui eſt forma relationis, in qua relatiua conueniunt, & ſm talem reſpectum non opponuntur, alius eſt reſpectus repugnantiæ correlatiuorum ad ſimul eſſe in eodem ſubiecto, & ſecundum illum reſpectum habent oppoſitionem. Ad tertium dr̄, q̄ licet bonum, & malum non ponantur ſub eodem genere morum, ſed ſint diuerſa in moribus, tamen bene ponuntur ſub eodem genere Logico, quia ponuntur ſub prima ſpecie qualitatis, vt dicunt habitus bonos vel malos, & ſub genere actionis inquantum dicũt actus, & hoc capiendo bonum, & malum, vt capiun- E tur in moralibus, quia ſi caperentur, vt ſunt paſſiones entis, ſic opponerentur priuatiue, & non ponuntur ſub eodem genere. Ad quartum dicitur, quòd licet contradictoria ſimpliciter maxime diſtent, non tñ ſub eodem genere, ſed ſit contraria maxime diſtant. Ad quintum dicitur, quòd licet in tepido ſit calidum, & frigidum ſecundum eſſe remiſſum, non tamen ſecundũ eſſe intenſum, quomodo inter ſe contrariantur.

De priuatiua ac contradictoria oppoſitione.

Priuatiue oppoſita ſunt, quæ circa idē habent fieri ſubiectum ordine irregreſſibili tempore determinato a natura, or- F dine irregreſſibili dico, quia ab habitu deuenire in priuationem poſſibile eſt, & non econuerſo, impoſſibile eſt enim a priuatione regreſſum fieri in habitum vt cæcitas, & viſus habent fieri circa oculum, a viſu autem deuenire in cæcitatē poſſibile eſt, ſed non econuerſo. Contradictione oppoſita ſunt quæ opponuntur ſecundum affirmationem & negationem, vt homo non homo, & ab ipſa abſolute ſupra non poſſunt verificari de aliquo copulatiue, eſt autem contradictio oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium.

Poſt-

A qualitates de ſcda ſpē qualitatis,& non relinquunt immediate,& per ſe ex adiacentia tēporis, ſed per alterationē, q̄ ſub tēpore cāſatur,ſed ſi capiātur, vt dñr diu fuiſſe in tēpore vel parū, ſic aliquo mō important, qñ, & hoc non eſt ſigñatum principale eorum, & eo modo quo dñt qñ,relinquuntur ex adiacentia temporis in re tēporali. Ad ſecundum dr. ꝙ licet albedo, & eſſe album, & tps, & eſſe in tēpore hēant ſimilitudinem aliquo mō in denominatione, qa ſicut album dr ab albedine,ita qñ dr a tempore,tñ diſſimile eſt in hoc,quia tps non dat intrinſece, & formaliter eſſe in tempore,ſicut albedo dat intrinſece & formaliter, eſſe album, quia non ſemper eſt in eodē ſubo, cū eſſe in tēpore.
B Ad tertium dr, ꝙ licet tps ꝙ importat eſſe,& eſſentia temporis ſit diuiſibile, tñ ſi capiat gñaliter tps ꝓ illo,ꝙ dicit eſſentiā tēporis ſic aliquo tēpus dr indiuiſibile ſicut ipſum nunc. Ad quartum dr,quòd licet in eodē non ſint ſimul in actu præteritum,& futurum,tñ ſecundum denoīationem, qñ præteritū, & qñ futurum bene pñt dici de eodē ſimul, vt prius dictum eſt, & quod ſecundū actū ſe expellant ab eodē, hoc eſt propter ſucceſſionem ipſorum, & nō ꝓpter contrarietatē vel repugnantiā q̄ hēant. Ad quintū dr, ꝙ licet aliqd dicat magis, & minus fuiſſe in tēpore ſm extēſionē,
C non tñ ſecundum intenſionem,ideo qñ, per hoc non ſuſcipit magis, & minus.

De Vbi,& eius accidentibus.

Vbi eſt circumſcriptio corporis locati a loci circumſcriptione procedens, vt in Eccleſia eſſe.i.foro eſſe.Et diuiditur vbi, quia quoddam eſt vbi ſimplex,& eſt illud quid a ſimplici loco procedit vt eſt locus punctorum,& quoddā eſt vbi a cōpoſitū, & eſt illud quod a loco cōpoſito ꝓcedit.Proprietates vbi ſunt duę. Prima eſt,quod vbi nihil cōtrariū. Secunda eſt quòd vbi non ſuſcipit magis, neque minus,hoc eſt, quod ubi non ſuſcipit intenſionem neque remiſſionem.

Poſtquā Auctor determinauit de qñ, D quòd conuenit tam ſubſtātijs corporeis q̄ incorporeis, hic conſequenter determinat de vbi quòd proprie conuenit ſolum ſubſtantijs corporeis. Quod a Gilberto Porretano ſic definitur ubi eſt circumſcriptio corporis a loci circumſcriptione procedēs. In qua definitione ponitur circumſcriptio loco generis, qa ipſa ſe habet per modum generis reſpectu ubi.Deinde ponitur corporis,ad explicandum proprium ſubiectum ipſius ubi,quòd eſt ſubiectiue in corpore locato, & per hoc differt a circumſcriptione actiua loci. Deinde ponitur a circūſcriptione loci procedens, ad oſtendendum E
propriā cām,& propinquam ipſius ubi, quæ eſt locus circumſcribens locatum, & per hoc differt ubi alijs prædicamentis accidentium,quorum nullam cauſatur immediate a loci circumſcriptione, ut poſſet uideri inducendo in omnibus.

Primo ſciendum,quòd triplex eſt circumſcriptio. Quædam eſt circumſcriptio actiua loci,q̄ eſt actio ipſius circumſcribentis locatū, quæ ponitur in prædicamento actionis.Secunda eſt circumſcriptio,ſiue circundatio paſſiua, quę eſt paſſio corporis circundati, quæ reponit in prædicamento paſſionis, & quælibet iſtarum duarum eſt ens ſucceſſiuum, & non permanens. Tertia eſt circumſcriptio neutralis, quæ eſt eſſe circundatum F
a loco ipſius locati, ſeu eſſe circumſcriptum a loco, & hæc circumſcriptio eſt ens permanens in locato, & cātur a circumſcriptione actiua,& paſſiua,& de tali circumſcriptione intelligitur in definitione ubi,& per hoc patet,quòd ſubſtantiæ in corpore, & ēt accidentia,q̄ nō proprie circūſcribūtur a loco per ſe, ſed per accidens,proprie non habeat ubi,ſed ſolum corpora, quæ in loco circumſcribūtur habent proprie ubi.

Triplex circumſcriptio.

Secundo ſciendū, ꝙ licet locus,& ubi magnā hēant conuenientiā, quia locus eſt cā ꝓpinqua ipſius ubi, rōne cuius ponitur in ſua definitione,tñ abinuicē realiter diſtinguuntur, eo quòd locus eſt cā effi-

Loc⁹ & ubi in quo conueniant ac differant.

effi-

A efficiens extrinſeca ipſius vbi, & talis cā ſp realiter diſtinguitur a ſuo effectu. Vnde differunt primo locus, & vbi ex parte ſui ſubiecti, qa locus eſt ſubiectiue in locante, vbi vero in corpore locato, vt cū lapis eſt in aqua, ſuperficies aquæ circundans lapidē, q̄ eſt locus eius eſt ſubiectiue in aqua circundante, & eſſe circundatū vel eſſe locatū, quod eſt, ubi lapis, eſt ſubiectiue in lapide, qa de ipſo affirmatiue p̄dicatur. Differunt ſecundo, qa loc⁹ eſt mēſura extrinſeca locati. vbi vero eſt accidens reſpectiuum locati, quod dicit reſpectiuum ad talē mēſurā, qa proprie vbi non eſt aliud q̄ eſſe in loco vel commēſurari in loco. Et per hoc habetur tertia differentia, quod locus eſt ens abſo-B lutum, & vbi, eſt ens reſpectiuum.

Vbi duplex, cō poſitum ac ſimplex, & eius ſpecies.

Tertio ſciendū, quod vbi diuidit per vbi compoſitū, & vbi ſimplex. Vbi cōpoſitum, eſt eſſe locatū, vel eſſe menſuratū loco cōpoſito, vel circūſcriptū, & ſic ſolū cauſatur a loco cōpoſito. Sed vbi ſimplex, eſt quod cauſatur a loco ſimplici, & eſt locus ſimplex aliquod indiuiſibile loci correſpondēs indiuiſibilis ſui locati. Et dī tale vbi per ſimilitudinē ad vbi compoſito, qa ſicut totum locatum circumſcribitur adæquate a loco, & hēt ꝓportionē ad ipſum, ſic ēt quodlibet indiuiſibile locati hēt ꝓportionem ad indiuiſibile loci, ſicut centrum locati ad centrum loci, licet tñ vnum non circūdetur C ꝓprie ab alio, nec realiter diſtinguatur ab ipſo rōne cuius dicit textus, quod idē ſunt punctus, & puncti locus, ideo ubi ſimplex, non eſt proprie vbi, ſed per ſimilitudinē ſolum ad vbi cōpoſitum, & quia vbi compoſitū cauſatur a loco qui diuiditur per locum ſurſum, & deorſum ante, & retro, dextrū, & ſiniſtrum. ideo vbi compoſitum, diuiditur per vbi ſurſum, quod eſt eſſe ſurſum, & vbi deorſum & ſic de alijs. Et per huc patet quæ ſint genera ſubalterna, & ſpecies vbi.

Vbi proprietates.

Quarto ſciendum, ꝙ ipſius vbi duæ ſunt proprietates. Prima eſt, quod ubi non hēt contrariū. cuius ratio eſt, qa ubi cauſatur immediate a loco, qa eſt eſſe circumſcriptum a loco, ſed locus, cū ſit D q̄titas non habet contrarium, ergo eadē ratione, nec vbi vnde, ſi ubi ſurſum & deorſum contraria ſint, cum idem dicat̄ ſurſum, & deorſum reſpectu diuerſorū, ſequeretur, quod duo contraria ſimul verificarentur de eodem, quod eſt impoſſibile. Secunda ꝓprietas eſt, quod ubi non ſuſcipit magis, & minus, cuius ratio eſt, quia ubi eſt eſſe in loco, ſed eſſe in loco non intenditur, nec remittitur, licet poſſit augmētari per maiorem extenſionē loci, & locati ergo ubi non ſuſcipit magis, & minus. Et per hoc habetur definitio ubi ſpecies, & proprietates eius.

Argu. E

Contra p̄dicta arguitur primo ſic. Circūſcriptio eſt actio, cū circūſcribere ſit agere, ſed ubi non eſt actio ergo non eſt circūſcriptio Sc̄do ſic. Aīa a corpore ſeparata hēt ubi qa eſt i aliquo loco, & tñ in ea nō eſt circūſcriptio corporis. ergo ubi non eſt circūſcriptio corporis.

Tertio ſic. Vbi eſt ſyncategorema, & ſolū ſignificat modū entis, ergo hic male definitur tāq̄ unū p̄dicamētū, quod dēt eſſe ens reale. Quarto ſic. Oē ubi eſt circūſcriptio corporis, ſed vbi ſimplex non eſt circūſcriptio corporis, ergo nō continetur ſub gñe ubi, & ſic ubi male diuiditur p ubi ſimplex, & compoſitū. Quinto ſic. Ois motus fit de contrario in contrarium, ſed de uno ubi ad aliud fit motus, ergo vbi habet contrarium.

Solutio F

Ad argum Ad primum dr̄, ꝙ licet circumſcriptio actiua ſit q̄dā actio, non tñ circūſcriptio p̄manens, & naturalis de qua ſolum intelligit in definitione ubi. Ad ſc̄m dr̄, ꝙ licet aīa ſeparata ſit in loco definitiue, & ſecundum ſimilitudinem, non tñ eſt i loco circūſcriptiue, & ꝓprie, ñō ſolū habet vbi ſc̄m ſimilitudinē eo mō quo ponitur eſſe in loco. Ad tertium dr̄, quod licet vbi acceptum interrogatiue uel relatiue ſit ſyncategorema, non tamen quando ſumitur pro eſſe alicubi, & ſolum hoc modo hic accipitur.

Ad quartū dr̄, ꝙ vbi proprie dictū eſt circumſcriptio corporis, ut ponitur in ſua definitione, ſed non oportet de ubi

A ſimilitudinarie accepto modo vbi ſimplex eſt vbi ſm quandam ſimilitudinem ad vbi compoſitum. Ad quintum dr̄, qđ duo vbi conſiderata vt maxime diſtãtia, ſunt contraria, & ſic motus de vno in aliud. tñ ſi conſiderentur, vt ſolum dñt eſſe circumſcriptum locati, & p̄dicantur denominatiue de prima ſubſtantia, hoc modo non habent contrarietatem, nec ſub tali ratione fit motus de vno i aliud. & quia vbi ſic a Logico conſideratur, iō non dicitur habere contrarium.

De poſitione, & eius proprietatibus.

B Poſitio eſt quidã partium ſitus & generationis ordinatio, vt ſeſſio & ſtatio, & ſic de alijs. tres ſunt proprietates poſitionis, prima eſt q̄ poſitio non hēt contrarium, ſecunda eſt, poſitio non ſuſcipit magis neq; minus, tertia eſt qđ propriũ eſt poſitioni ſubæ proxime aſſiſtere.

Vide Gilb. in ſex pric. & Alb. i con. qui ſupple, uit i his q̃ ſuccin ćte dixit Philoſophus.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prędicamento vbi, quod dicit ſimpliciter eſſe i loco, hic conſequenter determinat de p̄dicamento ſitus, quod dicit modus eſſendi partium in toto, & in loco, qđ ab Auctore prius dicto ſub noĩe poſitionis hoc modo definit. Poſitio eſt quædam partiũ ſitus, & generationis ordinatio, ſicut ſedere vel ſtare dicit quanda ſituationē partiũ in toto, & in loco, & ordinē

C cõpoſitionis illarũ partium. In qua definitione ſitus ſe habet p̄ modũ gñis, & notioris. Et ponitur partiũ, ad denotandũ ſubiectum immediatũ poſitionis in quo eſt tota cõpoſitio. Deinde ponitur generationis ordinatio, q̃a poſitio dicit propriæ ordinem partium qui conuenit ipſis per compoſitionem q̃ habent in toto, & illam compoſitionem habēt in generatione totius, ſi totum generetur, ſi autem ſit ingenerabile, tunc habent talem ordinem per formã totius, quę ipſas continet, & ſub qua ordinantur, & non debet hic poni, & copulatiue, ſed expoſitiue vt tantum valeat ſicut ideſt.

Primo ſciendũ, q̄ licet ſitus, & poſitio D realiter, & eſſentialiter conueniant, differunt tñ abinuicē ſm rõnem, primo, q̃a ſitus reperitur tam in naturalib. q̃ in mathematicis. poſitio vero ſi capiatur proprie ſolum reperitur in naturalib in q̃b. eſt naturalis ordinatio partium ex cõpoſitione rei, ſi tñ vtrumq; capiatur gñaliter, cõuertuntur, ſed adhuc differunt hoc modo, q̃a ſitus dicit p̄ prius ordinē partiũ ad locũ q̃ ad ipſum totum, & poſitiõ econuerſo, pei prius dicit ordinem partium inter ſe, ſecundo in reſpectu ad totũ, tertio ad locum. Illa aũt triplex ordinatio partium p̄ poſitionē importatur, & p̄ ea, q̃ in hoc p̄dicamento reponuntur, iō poſitio denominat ſubãm in hoc E q̄ eſt ſuas partes ſic ſe haberē adinuicē & ad totũ, & ad locũ quare, prius dictum eſt, q̄ ſitus non dicit ſimplicem comparationem ſubæ ad aliquid extrinſecum.

Secundo ſciendum, q̄ poſitio cum ſit vnum genus gñaliſſimum nõ hñs ſupra ſe ſuperius vniuocũ, conuenienter põit̄ vnũ prædicamentũ, & q̃a hēt vnũ ſpãlē modum p̄ædicandi de prima ſuba ſ. in hoc, quod eſt ſe hr̄e ad aliud ſm ſuas partes, iō conuenienter ponitur vnum p̄dicamētũ ab alijs diſtinctũ. Cuius ſpecies ſunt poſitio innata, poſitio acquiſita ex conſueto motu naturæ, & æqualiter poni ſurſum, & deorſum ante & retro dextrũ, & ſiniſtrum. Iſtæ.n ſunt cões dr̄æ, vel ſp̄es poſitionis, & eius ſp̄es ſpãliſſimę ſunt iacere, ſedere, ſtare, & indiuidua F ſunt ſeſſio Petri, ſeſſio Socr. ſed q̃ſitiuum huius prædicamēti ſub noĩe proprio nõ hēmus, ſed circumloquimur ipſum quęrendo, qualiter hoc ponitur vel ſituat̄.

Poſitio eſt ſpãle prædicamētum.

Tertio ſciendum, q̄ poſitionis tres ſunt proprietates. Prima eſt, q̄ poſitio nõ habet contrariũ. Cuius ratio eſt, quia ſi haberet contrarium, ſequeretur quod vni, & eidē ineſſent, plura contraria, qđ eſt inconueniens, cõſequentia tenet, q̃a ſi ſedere, & ſtare eſſent contraria, eadem ratione iacere eſſet contrarium huic, quod eſt ſedere, vel etiam ſtare, quia ſicut duo prima non poſſunt eſſe ſimul

Tres poſitionis proprietates.

A in eodem, ſic iacere non poteſt ſimul eſſe cũ ipſis, & ſic vni contrarientur plura. Itẽ cõtraria ſunt formæ actiuę, & paſſiuæ, ſed poſitiones non ſunt actiuæ, vel paſſiuæ. ergo non cõtrariantur. Scd̃a proprietas eſt, ꝙ ſitus non ſuſcipit magis, & minus, q̃a nihil dr̃ magis, & minus ſedere intenſiue, & ſi dicatur magis, & minus ſedere extẽſiue, hoc eſt quo ad durationẽ, nec aliq̃d dr̃ ſimilr̃ magis, vel minus ſtare, & ſic de alijs poſitionib ergo poſitio non ſuſcipit magis, uel minus.

Tertia poſitionis proprietas. Quarto ſciendũ, ꝙ tertia ꝓprietas poſitionis, q̃ ineſt ſibi ꝓpria quarto modo, eſt ꝙ maxime eſt ꝓpriũ poſitioni proximus aſſiſtere ſub̃æ, & dr̃ illud accidens B aſſiſtere ſubſtãtię, qd̃ in noĩe ſuo non dicit eſſe in ſubiecto, ſed dici principalius cõparationẽ, uel reſpectũ ſubſtantiæ ad aliquod extrĩſecũ, ut ſũt ad aliquid, quando, vbi, ſitus, & habitus, q̃ magis dicũt reſpectum ad aliquid extrinſecũ ſuo ſubiecto q̃ inhærentiã eorũ in ſuo ſubiecto. & quia inter iſta poſitio non dicit ſolum reſpectũ ad aliquid extrinſecũ, ſ. ad locũ, ſed ẽt dicit reſpectũ partium inter ſe ad ſuũ totum, qui reſpectus proximior eſt quã reſpectus ad extinſecum ſolũ. ideo inter omnia, quæ hoc modo aſſiſtunt, poſitio dicitur proximus aſſiſtere ſubſtantiæ. Et hoc mõ ſatis patẽt definitio, C ſpecies, & proprietas poſitionis.

Argum. Sed contra p̃dicta arguitur primo ſic. Poſitio, & Situs idẽ ſunt, & inter ſe conuertuntur, ſed idem non debet definiri per ſeipſum, ergo poſitio male definitur per ſitum. Secundo ſic. Poſitio uel ſitus denominare habet totum, & nõ partem, ut totus homo dicitur iacere, vel ſedere, & non partes eius, ergo poſitio nõ conuenit partibus, ſed toti, ergo male dicitur, quod eſt ſitus partium. Tertio ſic. In cęlo eſt põſitio vel ſitus. & tñ ibi non eſt generationis ordinatio, cum cœlum ſit ingenerabile, ergo male dr̃ in definitione poſitionis, quod eſt gñationis ordinatio. Quarto ſic. Sedere, & ſtare maxime diſtant, & ſe expellunt ab eodem ſubiecto in quo ſũt ſucceſſiue, & euanit de vno in aliud ſit motus, ergo contrariantur, & ſic poſitio habet contrarium. D Quinto ſic. Ad aliquid oritur in ſub̃a ex parte totius, poſitio vero oritur ex parte partium tantũ, ergo poſitio non proximus aſſiſtit ſubſtãtiæ, ſed ad Aliquid.

Ad argumenta. Ad primum dr̃, ꝙ ſi ſitus, & poſitio capiant ambo generaliter, ſic bñ cõuertũtur, q̃a quęcũque habent poſitionem ẽt dñr ſitũ habere, & ecõtra. ſed, ſi capiatur poſitio ſpecialiter pro ordine partiũ, qui prouenit ex cõpoſitione totius, vt hic principaliter capitur, ſitus ſe hẽt, vt ſuperius ad poſitionẽ, vt dictũ eſt. Ad ſm dr̃, ꝙ licet ſitus conueniat tot prĩcipaliter tãquã illud quod denominatur per ipſum, tñ primo conuenit ipſis B partibus inter ſe ordinatis, & poſtea ordinãtur ad totum, & ad locum, eo ꝙ dicit ordinem partium inter ſe ad totum, & ad locum, vnde partes ſe habent vt ſubiectum quo totum vero vt ſubiectũ quod. & principale. Ad tertium dicitur, quod ſi capiatur generatio proprie ꝓut eſt ꝓgreſſio de non eſſe ad eſſe ſubiecto prę ſuppoſito, ſic in cœlo non eſt generatio, ſed ſi capiatur generaliter pro quacunq̃ progreſſione, compoſitione rei, vel p̃dicatione, ſic in cęlo reperitur generatio, & ſic capitur generatio in hac definitione Ad quartum dr̃, quod licet ſedere, & ſtare per accidens ſe expellãt ab eodem ſubiecto per hoc, qd̃ p motum localem, F cum vnum acquiritur aliud abijcitur, nõ tñ ſe expellunt per ſe tali ſubiecto, nec per ſe fit de vno in aliud motus. Ad quintum dr̃, quòd licet relatio ſe teneat ex parte totius, & poſitio ex parte partium, tamen poſitio importat reſpectũ ad aliquid intrinſecum, relatio vero nõ. ideo poſitio dicitur proximius aſſiſtere ſubſtantiæ quam relatio.

De prædicamento Habitus, & eius Accidentibus proprijs.

Habitus eſt corporum vt eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia. vt tunicatum eſſe, & bracatum eſſe. Et tres ſunt

A proprietates eius. Prima eſt quòd habitus ſuſcipit magis & minus, vt eques eſt armatior pedite. Secunda eſt quòd habitus non habet contrarium. Tertia eſt quòd habitus ſemper eſt in pluribus, ſcilicet in habente, & habito.

Gilbe. Porre. Alber. alios.

Poſtq̃ prius determinatum eſt de ſitu, qđ cõiter, & vniuerſaliter conuenit oſb. ſubſtantijs, hic conſequẽter determinandum eſt de vltimo prædicamento, ſ. de Habitu, quod ſolum conuenit homini, & his, quę inſtrumentaliter ſubſeruiunt homini, & ab Auctore prius dicto ſic definitur. Habitus eſt corporum, & eorum, quæ circa corpus ſunt adiacentia. In qua definitione ponitur adiacen B tia loco gñis, & licet ſecundum vocem, & cauſa ornatus ponatur in vltimo loco definitionis, tamen ſecundum rem & intellectum ponitur in primo loco. Deinde ponitur corporum, ad explicãdum ſubiectum habitus, & cãm finalem eius. Deinde ponitur, & eorum, quæ circa corpus ſunt ad explicandum cauſam efficientẽ, & quodammodo materialem ipſius habitus, & per hoc intelligũtur ea, quæ adiacent, & applicantur corpori ſecundum figuram eius, & per hoc differt habitus ab omnibus alijs.

Primo ſciendum, q̃ habitus, ut hic ſumitur, non eſt res habens, nec res habi C ta, ſed eſt quodammodo accidens reſpectiuum inter rem habitam, & habentẽ, ſicut eſſe capuciatum non eſt res habẽs capucium, nec ipſum capucium, ſed dicit eſſe accidentale hominis ſibi prouẽniens ex adiacenti capucij, & ideo hic non capitur habitus ut eſt qualitas de difficili mobilis, neq. vt opponitur priuationi, ſed pro tali accidente reſpectiuo, quod eſt medium rei habenti, & rei habitæ, & licet ſit ens reſpectiuum, non tñ eſt relatiuum ſm eſſe, quia non refertur ad aliud cum quo dicatur ad conuertentiam ſub habitudine eiuſdem caſus, ſed ſolum eſt relatiuum ſm dici.

Habit⁹, & eius ptas. Scđo ſciẽdũ, q̃ habitus hoc mõ accepttus eſt, vnũ pdicamentũ ab alijs diſtinctũ. Cuius rõ eſt, qa eſt vnũ genus gñaliſſimũ, & hẽt vnũ ſpẽlem modũ pdicandi de prima ſuba, pdicatur. n. de ipſa in hoc eſt eſſe vel ſic habituatum. Cuius qſitiuũ ſub noie proprio nõ hẽmus, ſed ipſum circũloquimur dicendo, qualr eſt hoc habituatũ, & eius ſpecies ſunt, habitus totius, & habitus partis. Exẽplum de primo, vt armatũ eſſe, veſtitũ eſſe. Exemplũ de ſecundo, vt tunicatum eſſe vel capuciatũ eſſe, & iterũ armatum eſſe plures cõtinet ſpẽs ſpẽliſſimas, vt loricatũ eſſe, lanceatum eſſe, & ſic de alijs, & veſtitũ eſſe plures ſpecies ſpẽliſſimas continet ẽt ſub ſe, vt tunicatũ eſſe, & capuciatum eſſe, & indiuidua ſunt, vt armatio Socratis, & Platonis, & ſic de alijs. D ſpecies & indiuidua.

Tertio ſciendũ, q̃ habitus tres ponũt cõitates, quarũ prima eſt, q̃ habitus ſuſcipit magis, & minus. Cuius rõ eſt, qa ſuſcipere magis, & minus eſt idem manens in ſpecie, magis vel minus accedere ad perfectum eſſe illius ſpeciei, ita q̃ per acceſſum ad talem terminum dr ſuſcipere magis & minus pes receſſum ab eo, ſed hoc cõuenit habitui, ſicut aliquid dr magis armatus vel minus armatus, nam unus eſt armatior alio ſcđo quod magis vel minus accedit ad pfectum eſſe ſuæ ſpeciei, & ſic habitus ſuſcipit magis, & minus. Scđa proprietas eſt q̃ habitui nihil eſt contrarium. cuius rõ eſt, quia nullum accidens reſpectiuum hẽt contrarium inquãtum reſpectiuum eſt, quia nõ per ſe contrariatur illi ad quod refertur, ſed tñ ratione ſui fundamenti, ſed fundamenta habitus non contrariantur, vt corpora inter ſe non contrariantur, nec illa quæ ſunt circa corpus vt ſunt tunica capucium, & ſic de alijs. ergo habitus non habet contrarium. E Plurib. inexiſtere habitui proprium eſt. F

Quarto ſciendum, qđ ipſius habitus tertia proprietas eſt, qđ proprium eſt habitui ſp in plurib. exiſtere. Cuius rõ eſt, qa habitus eſt corporum, & eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, ſed in tali adiacentia illa quæ habentur applicantur, & figurantur ſecundum figurã habentis, ratione cuius aliquid dicitur habere,

A bere, & econtra, ipſum habens quodammodo applicat, & quodammõ adiacet habitæ, rõne cuius dr̃ haberi. & iõ vtrunque illorũ eſt aliquo modo adiacens, & applicatũ ad alterum. Ideo habitus ſp in plurib. exiſtit, tñ nõ eſt ꝓprie, vt in principali ſubo in re habita, rõne cuius non per ſe denominat rẽ habitã, vt capucium non dr̃ capuciatum, ſed vt in principali ſubiecto eſt in ipſo habente, & ipſum denominat, vt dicendo, Socrates eſt capuciatus. Et per hoc ſatis patent definitio, modus prædicandi, ſpecies, indiuidua, & proprietates ipſius habitus.

Argu. Sed cõtra pdicta arguit primo ſic. Viſus eſt habitus, & tñ non eſt adiacentia

B corporũ, ergo definitio mala. Scdo ſic. Tunica eſt habitus, & ſilr capucium, & tñ non eſt adiacentia corporum, ſed eſt illud quod eſt circa corpus, ergo contra definitionẽ. Tertio ſic. Vbi eſt adiacẽtia corporis, & loci exiſtentis circa corpus, & tñ eſt habitus, ergo illa definitio cõuenit alijs a definitio. Quarto ſic. Suſcipere magis & minus præſupponit hr̃e cõtrariũ, ſed habitus non hẽt contrarium, ergo nõ ſuſcipit magis, & minus. Quinto ſic. Nullum accidens eſt in plurib. ſubiectis, q̃a accidens numeratur, & multiplicat ſm multitudinem ſuorum ſubiectorum, ergo nulli habitui conuenit plurib. exiſtere, & per conſequens male ponitur tertia proprietas ipſius habitus.

C

Solutio. Ad argum. Ad primum dr̃, quòd ſi capiatur habitus pro puro habitu, ſeu forma poſitiua, quæ opponitur priuationi, quæ eſt carentia formæ in ſubiecto apto nato, ſic viſus eſt habitus, ſed non eſt habitus capiendo habitum pro accidente medio inter rem habentem, & rem habitam, vt hic ſolum accipitur. Ad ſcd̃m dr̃, ꝙ licet tunica, & capucium dicantur materialiter habitus, non tñ formaliter, ſed adiacentia ipſorum ipſis hñtib. dicit formaliter habitus, tñ illa ſunt nobis notoria q̃ illa adiacentia. ideo ſæpe nominantur noĩe habitus, & ſic reponuntur in quarta ſpecie qualitatis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet vbi, dicat adiacentiam locati, & loci, non tñ adiacentia ſi hñtis, & D habitũ, qd̃ applicatur, & figuratur ad figuram habentis, vnde ad habitum requiritur adiacentia tantum, & applicatio ſimul, quæ conuenit corpori, & in vbi, eſt adiacentia tm̃, & hoc intelligitur in hac definitione cum dr̃, eorum quæ ſunt circa corpus adiacentiæ. Ad quartum dr̃, ꝙ ſuſcipere magis, & minus ex permixtione contrarij cum contraria, ſemper præſupponit contrarietatem, non tñ ſuſcipere magis, & minus per acceſſum ad terminum, & receſſum a termino, & hoc modo habitus ſuſcipit magis, & minus, quamuis non habeat contrariũ. Ad quintum dr̃, ꝙ licet nullum accidens in numero ſit perfecte in pluribus ſubiectis, E quia tunc non eſſet vnum, tamen bene poteſt eſſe complete, & perfecte in vno ſubiecto, & imperfecte in alio, vt in cauſa propinqua & ſic eſt de habitu, qui eſt in habente complete, vt in ſubiecto, & in re habita incomplete, & vt in cauſa, vt dictum eſt prius.

Pars Tertia. De Poſtprædicamentis.

Oppoſitionum genera quatuor enumerantur.

Dicitur autem alterum alteri opponi F quadrupliciter. Oppoſitorum.n. alia ſũt relatiuæ oppoſita vt pater, & filius, duplum, & dimidium, dñs, & ſeruus. Alia ſunt priuatiue oppoſita, vt priuatio, & habitus, vt viſus, & cæcitas, auditus, & ſurditas. Alia ſunt contrariæ oppoſita, vt albũ, & nigrum. Alia ſunt contradictoriȩ, oppoſita vt ſedere, & non ſedere.

Poſtq̃ Auctor determinauit de prædicamentis, hic cõſequenter determinat de poſtprædicamentis. Et rõ ordinis eſt, quia prædicamentum dicit ſolum coordinationem dicibilium quæ ſunt ſub eodem genere tm̃, poſt pdicamentum vero dicit coordinationem eorum, quæ in diuerſis prædicamentis reponũtur, definitur

Quid Poſtprȩdicamẽtum ex quo ordo paret.

A nitur.n.ſic. Poſt p̄dicamentum eſt coordinatio pluriū dicibiliū reducibiliū ad diuerſa p̄dicamēta, valens ad cōpletā notitiā eorū habendam,ſicut motus dicit coordinationem ſuarū ſpērū, q̄ ad diuerſa prædicamenta reducuntur,vt patebit inferius,& quia prius oportet cognoſcere coordinationem dicibiliū ſub vno genere q̄ coordinationem eorū, q̄ ad diuerſa genera reducunt,iō cōueniēter poſt p̄dicamenta tractat de Poſtprędicamentis.

Quinq. poſt p̄dicamentorū ſufficiētia.

Primo ſciendum,q̄ hic ponūt quinq. poſt p̄dicamenta.ſ.oppoſitio prius ſimul, motus, & habere. Quorū ſic habet ſufficiētia.q̄a omne poſt p̄dicamentū,qđ valet ad notitiā cōpletā p̄dicamentorum, vel valet ad cognoſcendum ea, quę sūt B in p̄dicamento quantum ad ſuum fieri, & ſic eſt motus, vel quātū ad ſuum eſſe, & hoc tripliciter.q̄a vel valet ad cognoſcendum repugnātiā eorū vel ordinem vel cōuenientiā, ſi repugnantiam,ſic eſt oppō,per q̄ cognoſcimus diuerſitatem, & diſtinctionem gn̄rum,& eorum q̄ ponunt ſub gn̄e, diſtinctio.n & diuerſitas ſp in aliqua oppōne fundantur,ſi ad cognoſcendum conuenientiā, hoc eſt dupl'r, vel valet ad cognoſcendum conuenientiā inferiorem in ſuis ſuperiorib. & ſic eſt ſimul,vel accidentium in ſubſtantiam,& ſic eſt hr̄e. Et,q̄a oppoſitio valet ad cognoſcendū diuerſitatem,q̄ inter generaliſſima primo reperit, alia aūt poſtprædicamenta magis valent ad cognoC ſcendū ea, quæ in diuerſis generibus reponuntur,ideo inter poſtprædicamenta prius determinatur de oppoſitione.

Oppōnis, triplex acceptio.

Secundo ſciendum, quòd oppoſitio capitur dupliciter. Vno modo repugnātia eſt duarum propoſitionum in quantitate, vel qualitate, & ſic eſt paſſio propoſitionis. & de tali oppoſitione nō eſt ad propoſitum hic,ſed de illa determinatur in primo tractatu. Alio modo capit oppoſitio pro oppoſitione dicibilium incomplexorum,& talis oppoſitio accipitur adhuc dupliciter.vno modo inquantum valet ad cognoſcendum diuerſitatem dicibilium, quæ ordinantur in prædicamento, & ſic conſideratur in iſto D Tractatu, alio modo conſideratur, inq̄tum valet ad cognoſcendnm habitudines locales oppoſitorum, q̄ ſic de ipſis determinatur in locis Dialecticis.

Tertio ſciendū,q̄ oppō vt eſt paſſio rerū ſic ſolet definiri. Oppoſitio eſt repugnātia duorū extremorum non permittentiū ſe ſimul in eodem ſubo,& reſpectu eiuſdē,ſicut cōtrarietas calidi, & frigidi eſt repugnātia caliditatis,& frigiditatis, q̄ non permittunt ſe ſimul in eodē ſubo. In q̄ua definitione, ponitur repugnātia loco gn̄is,repugnātia.n.eſt quoddam ſuperius ad repugnātiam materialem & formalem q̄ eſt oppō.Deinde ponitur duorum extremorum, ad explicandum ſubiecta, vel terminos oppōnis, q̄ E eſt quoddam ens reſpectiuum, & dr̄ nō permittentium ſe ſimul in eodem ſubo ꝓpter contraria priuatiua, & contradictoria,& dr̄ reſpectu eiuſdem,ꝓpter relatiua, q̄ ſimul ſe permittunt in eodem, in capitulo de relatione,reſpectu tamen diuerſorum ſicut pater,& filius.

Oppōnū, alia relatiua alia contraria, alia priuatiua, alia contradictoria.

Quarto ſciendum, quòd oppō diuiditur in quatuor ſpecies.ſ. in oppoſitionē relatiuam,contrariam,priuatiuā,& contradictoriam. Quarum ſic hr̄ ſufficientia. Oīs oppoſitio eſt repugnantia duorum extremorum vel ergo eſt inter ens, & ens, vel inter ens,& non ens.Si inter ens,& ens, hoc eſt dupl'r: vel illa extrema ſe expellunt ab eodem ſubiecto ſm actum tantum, & ſe permittunt ſecundum potentiam,& ſic eſt oppoſitio contraria, vel ſe expellunt ſecundum actū, & potentia ſimul, reſpectu eiuſdem, & ſic eſt relatiua oppoſitio. Si inter ens,& non ens,hoc eſt dupliciter. vel inter ens, & non ens ſimpliciter, & ſic eſt contradictoria oppō, cuius vnum extremum eſt non ens ſimpliciter, vel inter ens,& non ens ſecundum quid, & sic eſt priuatiua oppoſitio. F

Sed contra prædicta arguitur primo ſic Quæcunque ponuntur in eadem coordinatione habent inter ſe conuenientiam,ſed ea quæ ponūtur in diuerſis prędica-

dica-

A dicamentis non habent inter ſe conuenientiam, ergo male dr̄, quòd poſt prædicamentum eſt coordinatio plurium, quę reponuntur in diuerſis prædicamentis. Secundo ſic. Hō & aſinus habent inter ſe repugnantiam, & non ſe ſimul in eodem permittit, & tñ non opponunt, q̄a non hābent aliq̄ ſpeciem oppoſitionis, ergo definitio oppoſitionis conuenit alijs a definito. Tertio ſic Omne qđ habet ſpecies eſt genus, ſed oppoſitio non eſt genus, ergo male dictum eſt, ꝙ ipſius quatuor ſunt ſpecies Quarto ſic. Oīa oppoſita ſemper ſunt relatiua, quia omne oppoſitum ſp refertur ad ſuum oppoſitum, & econtra, ergo oīs oppoſitio eſt re B latiua, ergo male ponitur vna ſpecies diſtincta ab alijs ſpecieb. oppōnis. Quinto ſic. Membra huius diuiſionis coincidūt, ergo nō eſt bona. Antecedens patet, quia albedo, & nigredo contrariantur, & ſiſr hñt priuatiua oppoſitionem, quia nigrū dicit carentiam albedinis, & relinquit aptitudinem ad illam, & ſimiliter nigrū includit non album quod coincidit albo ergo ibi ſunt tres oppoſitiones.

Solutio. Ad argum. Ad primum dr̄, quòd illa, q̄ ponuntur in vna coordinatione ſub aliquó vniuoco, hñt conuenientiā ſm rem & vocem ſimul, & illa, q̄ ſimul ordinanť ſub aliquo æquiuoco, hñt conuenientiā ſolum ex parte vocis, & hoc modo fit co C ordinatio poſtprædicamentalis. modo, licet illa, q̄ ſunt in diuerſis prædicamentis non habeāt conuenientiam ſecundū rem & vocem ſimul; habent tñ bene cōuenientiā ſecundum vocem, & hoc ſufficit, vt ſi nul contineanť ſub vno poſtprædicamento. Ad ſecundum dr̄, quòd hō, & aſinus non hñt repugnantiam formalem adinuicem, ſed materialiter, & virtualiter incidunt repugnantiā drīarum aīalis, q̄ hñt contrarietatem imperfectā, ideo hō & aſinus virtualiter includunt contrariā, oppoſitionem vel priuatiuā, & proprie dn̄r diſperata, & non oppoſita. Ad tertiū dr̄, quòd licet oppoſitio non ſit genus ſcđm rem, eſt tñ ſecundū modum, & hoc mō dr̄ hr̄e ſpecies. i. modos ſpecierū, q̄ tñ nō ſunt ſpecies ſcđm rem. D Ad quartū dr̄, quòd ſi conſiderentur oppoſi a q̄tum ad mentionem cōem oppoſiti vel cōtrarij, ſic ſunt relatiua inter ſe, ſed ſi cōſiderenť oppoſita, q̄tum ad res ſubiectas illis intentionib. ſic non ſp opponunť relatiue, ſed q̄nq; cōtrarie, q̄nq. priuatiue, vel contradictoriæ, & q̄a oppoſitio accipiť inter ea q̄tum ad id quod ſunt, & non ex parte intentionis, ideò non oīs oppoſitio relatiua. Ad quintum dr̄, quòd licet albedo, & nigredo virtualiter includant oppoſitionem priuatiuā, & contradictoriam, tamen formaliter ſolum habent oppoſitionem contrariā, E ideo illæ oppoſitiones formaliter non coincidunt.

De Relatiue ac Contrarie oppoſitis.

Quæ aūt ſunt relatiuè oppoſita dictū eſt prius Contraria vero ſunt q̄cunque ſub eodem gn̄e poſita maximè a ſe inuicèm diſtant eidèm ſuſceptibili viciſſim inſunt a quo mutuo ſe expellant, niſi alterum eorū inſit a natura, vt albedo cigno, & niui, & nigredo coruo & carboni. Caliditas aūt non eſt in igne, vt accidens in ſubiecto, immo vt ſubſtantiale in eo, cuius eſt ſubſtantiale, ſicut ſunt q̄dam quę cadunt in definitione alicuius, non ſecundum prædicationem, ſed potius vt principium vt punctus cadit in F definitione lineæ, & vnitas definitione numeri. Et iſte modus eſſendi, in, continetur ſub quarto modo ſecundū quem vnaquæq. pars definitionis eſt in ſuo definito, & ſic ignis non eſt ſubiectum caliditatis, ſed materia ignis eſt ſubiectum eius, hæc n eſt ſuſceptibilis caliditatis, & frigiditatis. Vnde caliditas eſt in materia ignis vt in ſubiecto, ſed vt ſubāle in eodem cuius eſt ſubſtantiale. Ignis. n. eſt ſubtiliſſimum corpus calidum agens ſuper aera ſecundum totam ſuam virtutē.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem oppoſitionis in generali, & de oīb. ſpeciebus.

A ciebus ſiue modis eius, hic conſequēter explicat in ſpeciali de illis modis oppoſitionum. Et quia in oppōne relatiua, & contraria extrema ſunt entia, & in priuatiua, & contradictoria vnum extremum eſt ens, & aliud non ens, ratio prius videndum eſt de relatiua oppōne & contraria q̃ de alijs. Et iterum, quia in relatiua oppoſitione vnum extremorum eſt in actu ſimul cū alio, licet in diuerſis ſubiectis, in contraria vero vnum extremum eſt in actu, reliquum vero in potentia, qa contrariantur opponuntur nunquam poſſunt eſſe ſimul in eodem actu, ideo prius determinandum eſt de relatiua oppoſitione, de cuius determinatione ſe excuſat Auctor, eo quod prius ſatis determinatum eſt de ipſis relatiuis.

B

De relatiui oppōnis natura, & eius a cæteris dria.

Primo ſciendum, q̃ relatiua oppō eſt repugnantia relatiui, & correlatiui inter ſe ſicut eſt repugnantia patris, & filij ad ſimul eſſendum in eodem ſubiecto, & reſpectu eiuſdem licet in diuerſis ſubiectis poſita ſe ponant, & perempta ſe perimant. Quæ aūt ſint relatiuæ oppoſita dictum eſt prius, quia ſm rem idem ſunt relatiua, & relatiue oppoſita. Relatiua āt ſunt, quorum totū eſſe eſt ad aliud quodam mō ſe hre. ſ. q̃ referantur adinuicem ſicut prius dictum eſt. Et p hoc differt relatiua oppō ab alijs oppōnibus, quia in relatiua oppōne vnum extremum refert ad aliud, vt dicendo, pater filij pater & econtra, & etiam ambo extrema ſunt ſimul in actu, qđ non fit in alijs, vt patet C inductiue, album. n. non refertur ad nigrum, dicendo album, nigri album, neque vnius ad cæcitatem, nec ſedere ad nō ſedere, & ſic de alijs. & ideo relatiua oppō conuenienter diſtinguitur ab alijs.

De oppōne cōtraria, et de contrariæ oppoſitorū rōne.

Secundo ſciendum quod cōtrarietas eſt repugnantia duorum contrariorum inter ſe, & ſunt contraria quæ ſub eodem gñe poſita ſunt, & maxime a ſe inuicem diſtant, & eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt, a quo mutuo ſe expellunt, niſi alterum inſit a natura. In qua definitione intelligitur oppoſita loco gñis Deinde dr̃, quæ ſub eodem gñe poſita ſunt, ad differentiam priuatorum, & contradictoriorum, quorum vnum eſt ſp non ens, qđ non ponitur ſub gñe. Deinde ponitur, & maxime a ſe inuicem diſtant ad drīam mediorum, q̃ ſunt inter contraria, q̃ inq̃tū media ſunt, proprie non contrariantur extremis, ſicut rubeum, quod eſt mediū albi, & nigri, non contrariatur alicui illorum. Deinde ponitur eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt i ſucceſſiue, ad drīam relatiue oppoſito um, quę non ſunt ſucceſſiue circa idem ſubiectum acceptum cum proximo fundamento relationis. D

Deinde ponitur, mutuo ſe expellunt, pp diſperata, quibus conueniunt partes pręcedentes huius definitionis, ſed illa non ſe expellunt ab eodem actione propria, nec ſunt contraria. Et ponitur, niſi alterū eorū inſit a natura, pp contraria, q̃ naturaliter inſunt ſuo ſubiecto, vt eſt calor in igne, qui non pōt ab eo expelli, & eſt in eo vt principium eſſentiale eius. Tertio ſciendum, quod ignis dupliciter poteſt conſiderari, vno mō ſm eſſe eſſentiale, vt eſt quoddam cōpoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali, & ſic calor eſt ſibi accidens, & non forma ſubalis, neque principium eſſentiale eius, quia qđ uni eſt ſubſtantia nulli eſt accidentis. ideo, ſi calor eſſet principium eſſentiale ignis, ſequeretur quod nulli eſſet accidens qđ eſt falſum. Alio mō cōſideratur eſt principium actiuum aliorum reſpectu corporum generabilium, & corruptibiliū, & hoc mō, quia ignis agit mediante calore ſuo, calor dicitur aliquo modo principium eſſentiale ignis, inquantum eſt actum, & hoc modo debent intelligi ea, quæ dicuntur in textu, quia, niſi ſic intelligerentur, viderentur eſſe falſa quia calor non eſt de eſſentia ignis, nec principium eius ſi conſideretur quantum ad ſuum eſſe ſubſtantiale. B E F

Hoc late diſcuſſit per Marſ. & alios in 1. & 2. de Gener. & in 1. Phyſ.

Quarto ſciendum, q̃ duplicia ſunt contraria. ſ. mediata & immediata, mediata ſunt, inter quæ mediat aliqua ſpecies ſui generis quodammodo, participans naturā vtriuſq; cōtrariorum, vt inter albū, & nigrum mediat rubeum, fuſcum.

A ſcũ, & croceũ, q̃ quodámodo participãt naturã albedinis & nigredinis & dñr talia contraria mediata, q̃a hẽt mediũ per participationẽ. Sed cõtraria immediata, ſunt inter q̃ non mediat aliqua ſpẽs ſui generis, vt ſanũ, & ægrũ, inter q̃ non eſt aliqua ſpẽs media, ſed ſp neceſſe eſt vnũ illorũ in proprio ſubiecto ipſorũ eſſe, q̃a quolibet animal vel eſt ſanũ vel ægrũ. & nõ eſt dãdũ mediũ, q̃a in quolibet aïali eſt adęquatio humorũ, & ſic eſt ſanũ, vel inadæquatio, & ſic eſt ægrum. Et illa cõtraria dicunt̃ immediata p carentia medij p participationẽ, licet habeãt mediũ per abnegationẽ de quo ambo extrema vere negantur, vt de lapide ſimul negat̃ ſanũ & ægrum, & de vtriſq. illorũ cõtrariorum intelligitur, definitio prius poſita. B

Argu. Cõtra pdicta arguit̃ primo ſic. Nulla oppoſita ſeinuicẽ cõſequunt̃, cum vnum deſtruat aliud, ſed relatiua ſe cõſequunt̃ mutuo, cũ ad eſſe vnius ſequatur eſſe alterius, & inter ſe cõuertunt̃ ſcđo exiſtentiã: ergo relatiua non ſunt oppoſita. Secundo ſic. Quæcunq. opponunt̃ habent oppoſitionẽ ſecũdũ reſpectũ unius ad alterum, ſed relatiuã nõ habent oppoſitionẽ ſecũdũ reſpectũ vnius ad alterum, q̃a vnius ad alterum eſt forma relationis, in qua ambo cõueniunt. ergo nulla relatiua opponunt̃. Tertio ſic. Bonum, & malum cõtrariantur, & tamẽ nõ opponuntur ſub eodem gñe, ſed ſunt prima genera, ergo contraria non ponuntur ſub eodem genere. Quarto ſic. Contradictoria plus diſtãt quã contraria, ergo contraria non maximè diſtant, contra definitionem contrariorum. Quinto ſic. Calidum & frigidũ contrariantur, & tamen non ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto, quia ſimul ſunt in tepido, ergo male dr̃ in definitione contrariorum, q̃ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto. C

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̃, q̃ licet relatiue quantum ad eſſe in diuerſis ſubiectis conſequantur ſeinuicem, & cõuertent̃ ſecũdũ exiſtẽtiã, nõ tñ q̃tum ad eſſe in eodem ſubiecto, ſed reſpectu eiuſdem ſubiecto opponuntur, ideo eo modo, quo cõſequuntur ſe iuicem, nõ opponuntur. Ad ſecũdum dr̃, q̃ inter relatiua eſt quidam reſpectus poſitiuus, qui eſt forma relationis, in qua relatiua conueniunt, & ſm talem reſpectum non opponuntur, alius eſt reſpectus repugnantiæ correlatiuorum ad ſimul eſſe in eodem ſubiecto, & ſecundum illum reſpectum habent oppoſitionem. Ad tertium dr̃, q̃ licet bonum, & malum non ponantur ſub eodem genere morum, ſed ſint diuerſa in moribus, tamen bene ponuntur ſub eodem genere Logico, quia ponuntur ſub prima ſpecie qualitatis, vt dicunt habitus bonos vel malos, & ſub genere actionis inquantum dicũt actus, & hoc capiendo bonum, & malum, vt capiuntur in moralibus, quia ſi caperentur, vt ſunt paſſiones entis, ſic opponerentur priuatiue, & non ponuntur ſub eodem genere. Ad quartum dicitur, quòd licet contradictoria ſimpliciter maxime diſtent, non tñ ſub eodem genere, ſed ſic contraria maxime diſtant. Ad quintum dicitur, quòd licet in tepido ſit calidum, & frigidum ſecundum eſſe remiſſum, non tamen ſecundũ eſſe intenſum, quomodo inter ſe contrariantur. D E

De priuatiua ac contradictoria oppoſitione.

Priuatiue oppoſita ſunt, quæ circa idẽ habent fieri ſubiectum ordine irregreſſibili tempore determinato a natura, ordine irregreſſibili dico, quia ab habitu deuenire in priuationem poſſibile eſt, & non econuerſo, impoſſibile eſt enim a priuatione regreſſum fieri in habitum vt cæcitas, & viſus habent fieri circa oculum, a viſu autem deuenire in cæcitatẽ poſſibile eſt, ſed non econuerſo. Contradictione oppoſita ſunt quæ opponuntur ſecundum affirmationem & negationem, vt homo non homo, & ab ipſa abſolute ſupra non poſſunt verificari de aliquo copulatiue, eſt autem contradictio oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium. F

Poſt-

A

Oppõnes dupl'r cõſiderant ex quadruplex oppõnũ ordo patebit.

Poſtq̃ Ariſt. determinauit de relatiua oppõne contraria, quarum ambo extrema ſunt duo entia, hic conſequenter determinat de oppoſitione priuatiua, & contradictoria, quarũ vnũ extremũ eſt ens, & aliud non ens. Et q̃a in oppõne cõtradictoria vnũ extremorũ eſt nõ ens ſimpl'r, in priuatiua vero eſt nõ ens ẽm q̃d, iõ prius videndũ eſt de priuatiua oppõne q̃ de cõtradictoria. item oppõnes pñt dupl'r conſiderari. Vno mõ ex parte repugnantiæ q̃ important, & q̃a in cõtradictione eſt oritur repugnantia, q̃ in alijs, iõ hoc mõ precedit contradictoria oppõ, deinde priuatiua, tertio cõtraria, & vltimo relatiua Alio mõ conſiderant

B

q̃tum ad entitatem ſuorũ extremorum, & hoc mõ relatiua oppõ prior eſt, ſcdo contraria, tertio priuatiua, vltimo contradictoria. Et q̃a hic conſiderant oppõnes ex parte ſuorum extremorum, ideo hic vltimo in textu ordinatur, & conuenienter ponit oppõ priuatiua ante contradictoriã. Primo ſciendũ, q̃ priuatiua oppõ eſt repugnantia habitus, & priuationis, ſiue priuatiue oppoſitorũ, & habitus eſt forma habita in aliquo ſubo, ſicut eſt viſus In oculo, priuatio vero eſt negatio formæ in ſubo cum aptitudine in illã, ſicut cæcitas dicit negationem potentiæ viſiuæ, & relinquit aptitudinẽ ad illã, eo q̃d relinquit principia remota viſus, & illa duo. ſ. priuatio, & habitus dñr priuatina oppoſita, q̃ ſic pñt definiri, priuatiue oppoſita ſunt, quorũ vnum dicit negationẽ alteri⁹ cũ aptitudine ad ipsũ.

Priuatiua oppõ qd ſit.

C

Priuatiue oppoſita ex tex.

Secundo ſciendum, q̃ aliter definiuntur in textu ſic priuatiue oppoſita ſunt, quæ circa idem ſubiectum habent fieri ordine ingreſſibili, & tpe determinato a natura, ſicut viſus cæcitas circa oculũ. Cuius ratio eſt, quia priuatio dicit corruptionem habitus, & principiorũ eius in ſuo ſubiecto, ideo priuatio habet fieri circa idem ſubiectum. ſicut & habitus, & quia corruptio præſupponit illud q̃ corrumpitur, ideo priuatio præſupponit habitum, & habitus naturaliter præcedit priuationem, ideo hñt fieri in eodẽ ſubiecto ẽm ordinem: & quia corruptis principijs habitus, non põt fieri regreſſus in habitum, & priuatio dicit corruptionẽ illorũ principiorũ, ideo habitus, & priuatio fiunt circa idem ſubiectum ordine irregreſſibili, & quia aliquis dicitur habere priuationem, quando non habet habitum tempore quo debet habere, ideo dr̃ tempore determinato a natura, ſicut catulus ante nonum diem non dr̃ cæcus quamuis careat viſu, & faciliter poteſt videri quid ſit genus, & differentia in iſta definitione.

D

Duplex priuationis genus.

Tertio ſciendũ q̃ duplex eſt priuatio q̃dã eſt perfecta, q̃ negat habitũ, & principia ꝓpinqua habitus, & ſolũ relinquit principia remota ipſius habitus, ſicut eſt cæcitas reſpectu viſus, q̃ negat viſum, & debitã complexionem organi, & de tali priuatione non põt fieri regreſſio in habitum, vt dictũ eſt. Alia eſt priuatio imꝑfecta, quæ negat habitũ tm̃, & relinquit principia habitus tã propinqua q̃ remota, vt eſt quies reſpectu motus, & de tali priuatione põt fieri regreſſus in habitũ, & ecõtra, vt poſt quietẽ põt fieri motus, & econtra. Et ſolum de priuatiue oppoſitis in quib. eſt perfecta mutatio datur illa definitio priuatiue oppoſitorum, & ideo bene ponitur, ordine irregreſſibili, ad dr̃iam contrariorum & contradictoriorum. Quarto ſciendum quod contradictio ſic definitur. Contradictio eſt oppoſitio cuius ſecundum ſe non eſt dare medium. Et ponitur oppoſitio loco generis, & ponitur cuius ẽm ſe non eſt dare medium, ad differentia omnium aliarum ſpecierum oppoſitionis, vbi ſemper poteſt reperiri medium, vel per participationem, vel per abnegationem, q̃ nõ poteſt fieri in contradictione. Cuius ratio eſt, quia contradictio eſt contradictoriorum repugnantia inter ſe, ſed inter contradictoria nullum eſt medium, q̃a cõtradictoria ſunt illa, quorũ vnum ſimpliciter dicit negationem alterius, & nihil ponit affirmatiue vt ſunt ens, & non ens, ſedet, & non ſedet, & q̃a inter ens, & non ens, ſimpliciter non põt eſſe me-

B

F

A medium,ideo in contradictione nõ poteſt reperiri medium,& hoc ſibi conuenit per ſe primo,& nõ ratione alicuius oppoſitionis p. ęcedẽtis,ideo dr̃, quòd ſibi conuenit ſecundum ſe. Et per hoc habetur intellectus definitionis illarũ oppoſitionum præcedentium.

Argu. Sed cõtra pdicta arguitur primo ſic. Rõnale,& irrationale priuatiue opponuntur,ſiſr æquale,& inæquale, & tñ non habent fieri circa idem,ergo male ponit definitio priuatiue oppoſitorũ. Secundo ſic.Illud ꝙ eſt non ens non pt fieri,quia factio terminatur ad eſſe rei, ſed priuatio eſt non ens, ergo non hẽt B fieri, circa aliquod ſubum. Tertio ſic. Scia, & ignorãtia opponuntur priuatiue,quia ignorantia eſt priuatio ſciæ,& tñ de ignorantia poteſt fieri naturalr regreſſus in habitum,ſ.ad ſciam , ſicut cum aliqui ſunt primo ignorantes poſtea efficiuntur ſciẽtes per ſtudium , ergo priuatiue oppoſita non ſemper fiũt ordine inregreſſibili. Quarto ſic. Omnis oppõ habet duo extrema, ſed contradictio non habet duo extrema,cum ſit inter ens,& nõ ens ſimpliciter, modo non ens, non eſt vnum extremum, ergo contradictio non eſt oppoſitio.

Quinto ſic.In oppoſitione cõtrariorum immediatorum non reperit, medium , ergo definitio contradictionis conuenit alijs a definito.

C Solutio. Ad argum. Ad primum dr̃,quod licet rõnale,& irrõnale ſm modos ſignificãdi, & intelligendi q̃b. cognoſcunt a nobis, ſ. vnũ per negationẽ alterius, ſint aliquo mõ priuatiue oppoſita, tñ ſm id quod ſunt non ſunt priuatiue oppoſita,cum ſint formæ poſitiuæ,ſed magis hñt rõnem contrariorum,& eo modo priuatiue opponuntur, ſunt circa idem in gñe licet non in ſpecie vel in numero. Ad ſm dr̃, quòd licet priuatiuo non fiat per ſe, tñ bene per accidens,ſ per corruptionem habitus,quare etiã non eſt ens niſi per accidens & ſecundũ quid. Ad tertiũ dr̃, ꝙ ſcia, & ignorantia priuatiue opponuntur priuatione imperfecta, & ſolum de priuatione perfecta datur iſta definitio. D Ad quartum dicitur,quòd licet non ens ſimpliciter non ſit unum extremum ſecundum rem, ſed ſecundum intellectum, q concipit non ens per negationem eius, tamen bene eſt unum extremum oppoſitionis,quia tamen non eſt unum extremum ſecluſo opere intellectus,ideo ſine opere rationis contradictio non habet eſſe in rebus completum in actu, ſed in potentia tantum, & perficitur in actu per intellectum.

Ad quintum dr̃, ꝙ licet inter contraria immediata non ſit medium per participationem, eſt tñ medium per abnegationẽ, de quo poteſt uere negari utrũque extremorum, & inter contradictoria nullum eſt ſimpliciter medium. B

Quod prius quinque modis dicitur.

Prius autem dr̃ quadrupliciter. Primo modo, & proprie dr̃ aliquid prius altero ſecundum tempus prout aliquis dr̃ antiquior, & ſenior altero, ſicut hõ hñs 30. annos dr̃ prior hoĩe hñte 20. annos. Secundo mõ dr̃ aliq̃d prius, a quo non cõuertitur ſubſiſtendi conſequẽtia, ut unũ prius eſt duob n.exiſtentib. mox conſequens eſt unum eſſe, ut ſi duo ſunt unũ eſt,& non econuerſo Tertio mõ dicitur prius ſm ordinẽ quẽdã, ut in diſciplinis, principia priora ſunt concluſionib. & in Grammat.literę priores ſunt ſyllabis,& in orõne proęmium prius eſt narratione per ordinẽ. Quarto mõ, quòd melius & honorabilius eſt dr̃ prius conſuetudine. Conſueuerunt.n. plurimi hoĩes honorabiliores, & magis dilectos apud ſe dicere priores. Præterquam nuns iam dictos, eſt alter modus prioris,eorum ſ. quæ conuertuntur ſecundum eſſendi cõſequentiam, & alterum eſt cã alterius quodammodo. Et hoc modo aliq̃d dicit prius altero natura, ut res eſt cauſa ueritatis orationis factæ de ipſa re,ut hominem currere conuertitur cum hac oratione,

De hoc vide late per Philoſ. hoc eo. cap. de prio. & ibi perſcribentes.

F

A tione, homo currit, & ſi hominem currere eſt verum, homo currit, eſt verum, & econuerſo, res.n.eſt cã veritatis orationis de ſe factæ, & non econtra, oratio.n. non eſt cã ꝙ res ſit. Ab eo.n. ꝙ res eſt vel non eſt oratio dr̃ vera vel falſa, ergo hæc res, hominem currere prior eſt hac oratione, homo currit.

Poſtquam Auctor non determinauit de poſtprædicamẽto oppõnis, ꝙ ſimplr̃ valet ad cognoſcendum diſtinctionem, & diuerſitatem dicibilium incomplexo B rum, quæ ponuntur in prædicamento, hic conſequenter determinat de poſtp̃dicamento prioris, quod valet ad cognoſcendum ordinem illorum dicibilium aſſignans quinq; modos eius qui in his verſibus continentur.

Tempore, natura, prius ordine dic, & honore.

Cauſam cãto dicimus eſſe prius. Et licet poſterius ſit vnũ poſtprædicamentum, tñ, quia prius, & poſterius opponũtur relatiue, ideo tot modis dr̃, vno quot modis dr̃, & reliquum, & cognito vno oportet cognoſcere aliud, ideo p̃ diſtinctionem modorum prioris ſatis hr̃ diſtinctio modorum poſterioris, nec erit ſpãliter determinãdũ de ipſo poſteriori.

Prius tẽpore ac ſm̃ ſubſiſtendi conſequentia.

Primò ſciendum, ꝙ primus modus, & ſecundus prioris ſic differũt, inter ſe, qa prius primo modo, quod eſt prius tẽpore, dr̃ illud cuius duratio p̃cedat durationem alterius ſiue illa duratio præcedat ſecundum tp̃s propriè dictum, ſiue C ſecundum tp̃s captum pro æternitate, vt aliquis ſenior altero dr̃ prior illo ſm̃ tẽpus, & duratione illius, & valet ille modus ad cognoſcendũ ordinem inter vña q̃ ſunt perpetuo, & ſingularia, quæ ſunt corruptibilia, & temporalia, vñe.n ꝙ eſt ſemper eſt prius duratione quolibet ſuorum indiuiduorum, ꝙ poſt non eſſe, accipit eſſe. Sed prius ſecundo modo, qđ eſt prius natura dr̃ illud, quod poſt non conuertitur ſecundum exiſtendi conſequentiam, vel eſt illud, quod requiritur ad eſſe alterius, & alterum non requiritur ad eſſe eius, ſicut vnũ eſt prius duo- D bus. Et dicitur conſequentia exiſtendi in qua ad eſſe vnius ſequitur eſſe alterius, vt homo eſt, ergo animal eſt. Et dicitur conuerti debite talis conſequentia, quãdo ſicut ad eſſe primi ſequitur exiſtentia ſecundi ita ad exiſtentiam ſecundi ſequitur exiſtentia primi, vt hic, hõ eſt, ergo riſibile, eſt & econtra, riſibile eſt, ergo homo eſt. Et valet ille modus generaliter ad cognoſcendum ordinem ſuperioris ad inferius; quia omne ſuperius eſt hoc modo prius ſuis ſuperioribus.

E Prius ordine à priori ſecundũ p̃ſectionem diſcrimẽ.

Secundo ſciendum, quòd tertius modus, & quartus ſic inter ſe differunt, qa prius tertio modo eſt, quod eſt prius alio ordine compoſitionis vel doctrinæ, ſicut illud quòd eſt ſimplicius alio, ſicut principia ſunt priora concluſionibus & literæ ſyllabis, & ſyllabæ dictionibus. Et dicitur tale prius, prius ordine capiendo ordinem ſpecialiter pro ordine compoſitionis vel doctrinæ, vbi proceditur a ſimplicibus ad compoſita, & non capiẽdo ordinem generaliter pro quocunque ordine rei vel rationis, & per hunc modum cognoſcimus ordinem gñis, & differentiarum ad ſpeciem, quę ex ipſis cõponitur. Sed prius quarto modo, qđ eſt prius honore dicitur illud quod eſt perfectius, & honorabilius alio, quod dr̃ prius ſecundum perfectionem, vt hõ virtuoſus dicitur prior hoĩe nõ virtuoſo, & hoc modo omne inferius, cum ſit perfectius ſuo ſuperiori, eſt prius, & ſic iſte modo valet ad cognoſcendum ordinem ſpecierum ad ſua ſuperiora.

F Prius ſecũdum cauſalitatem.

Tertio ſciendum, ꝙ prius quinto mõ quod eſt prius cauſaliter, dr̃, quod conuertitur ſm̃ exiſtendi conſequentiam, & tñ vnum eſt cauſa alterius, vt homo & riſibile conuertuntur ſecundũ exiſtendi conſequentiã, & tñ hõ eſt cã riſibilis, & ẽt veritas orationis, & res ſignificata p eam quæ eſt compoſitio p̃dicati cum ſubiecto, conuertuntur ſecundum eſſe, & tñ res ſignificata per orationem eſt cauſa veritatis orationis. Ab eo n. quòd res eſt vel non eſt oratio dicit vera vel falſa

A ſa,quod intelligendũ eſt non de re ſubiecti vel pdicati,ſed de re formaliter ſignificata per orationem, vt eſt inhærentia vel compoſitio prædicati cum ſubiecto. Et ualet ille modus ad cognoſcendũ ordinem differentię ad ſpeciem,& ſpeciei a ſua accidentia propria, & differt ab omnibus modis præcedentibus, quia in iſto conuertitur exiſtendi, cõſequentia, quod non ſit in alijs præcedentibus.

Quinq; modis tñ dr alterũ altero prius. Quarto ſciendum, ꝙ illorũ modorũ priori ſic hr ſufficientia. omne prius vel ſumitur ſcđo ordinẽ diſciplinę,& cognitionis, & ſic eſt tertius modus, vel ſcđo ordinẽ rei, & hoc dupľr, vel ſumit ex parte rei, vel ex parte cõſequentiũ ipſũ eſſe, vt ſũt pfectio, & cauſalitas; ſi primũ hoc eſt dupľr. vľ ſumit ex parte eſſe rei ſimpľr, & abſolute, & ſic eſt ſecundus modus vel ſcđo durationẽ eſſe illi⁹, & ſic eſt primus modus. Si ex parte conſequẽtiũ, hoc eſt dupľr, vel ſumitur ſcđo modũ pfectionis. & ſic eſt quartus modus, vel cauſalitatis, & eſt ſic quintus modus. Et ſic patet de modis prioris.

B

Argum. Sed contra pdicta, arguitur primo ſic. In tpe non eſt prius nec poſterius. quia de tẽpore non habemus niſi nũc, in quo non eſt prius neq; poſterius cũ ſit indiuiſibile. ergo nihil dr prius tpe. Scđo ſic. Omne ſuperius eſt ſecundo modo prius C ſui inferiori, & tñ itẽ ſuperius & inferius conuertit conſequentia ſubſiſtendi, qa ſicut ſequitur, inferius eſt, ergo ſuperius eſt, & econtra. ſi ſuperius eſt iferius eſt, ergo male definit prius natura quod non conuertit ſm exiſtendi conſequentiã. Tertio ſic. Omnes prius eſt prius ſecundum ordinem, ergo prius ordine non eſt modus diſtinctus ab alijs.

Quarto ſic. Species eſt perfectior, & honorabilior genere, & tñ non eſt prior illo, cum principatum non præcedat principiũ. ergo male dicit, ꝙ honorabilius & melius dicit prius quarto modo. Quinto ſic. Eorum, quę ſunt ſimul, vnũ non eſt prius alio, ſed ea quæ conuertuntur ſecundũ eſſe ſimul ſunt, ergo unum nõ eſt prius, ut in quinto modo dicitur.

Ad argumenta. Ad primum dicitur D ꝙ licet tempore non ſit niſi nũc in actu, & in facto eſſe, tamen ſecundum ſucceſſionẽ, & ſcđo potentiam ſunt plures partes temporis, vt præteritum & futurũ, quæ ſunt in fieri ex fluxu ipſis nunc.

Ad ſcđo dr, qđ licet inferius, & ſuperius, ſi conſideret quantum ad ĩtentiones ſuperioris, & inferioris, ſic cõuertantur ſcđo exiſtendi cõſequẽtiã, eo quod hoc modo ſunt relatiua, non tñ conuertuntur, ſi conſiderant quãtũ ad naturas eorũ, ſed ſuperius pcedit iferius. Ad tertiũ dr, quod licet omne prius ſecũdũ ordine gñaliter acceptũ ſit prius, non tñ ordine doctrinę, vel cõpoſitionis de quo ordine E ſolũ eſt hic ppoſitũ. Ad quartũ, dr, quod licet ſpẽs via generationis non ſit prior genere, tñ ordine perfectionis illo prior eſt. Ad qntũ dr, quod licet ea, q̃ conuertuntur ſecundum exiſtendi conſequentiam ſint ſimul ſemper, non tamen ſunt ſimul natura quia cum vnum eſt cauſa alterius, eſt prius natura alio, cũ omnis cauſa natura præcedat ſuum effectum.

De ipſo Simul, & eius Tribus modis.

Simul autem dicitur tribus modis. Primo enim modo dicuntur ſimul, quorũ generatio eſt in eodẽ tẽpore, & neutrũ illorum nõ eſt prius neque poſterius, & hoc dr ſimul ſemper, vt duo gemelli nati in eodẽ ſẽper. ſimiliter ſubiectum ſua propria paſſio. Secundo modo dicũtur ſimul, quæcunque conuertuntur & neutrũ eſt cauſa alterius, vt ſit ſicut quælibet relatiua ut duplum, & dimidiũ, pater, & filius, & ſic de alijs. Tertio modo dicuntur ſimul, quæcunque ęqualiter cõdiuidunt aliquid genus, ut homo ęquus, & leo & ſic de alijs quæ æquæ condiuidunt hoc genus animal. & etiam differẽtiæ diuidentes aliquod genus dicuntur ſimul, ut rationale, & irrationale, & ſic de alijs. iſti aũt duo ultimi modi dicũtur ſimul natura, primus autem modus dicitur ſimul tempore.

De hoc uide Philoſ. hic eo.ca.& ibi Doc.

F

O Poſt-

A formam abſolutã, & hoc eſt dupliciter vel ad qualitatem, & ſic eſt alteratio, vel ad quantitatem, & hoc eſt dupliciter, vel ad quãtitatem perfectam, & ſic eſt augmentatio vel ad quantitatem imperfectam, & ſic eſt diminutio.

Quid gñatio. Primo ſciẽdũ, ꝙ gñatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe, vt cum fit mutatio de non eſſe aquæ ad eſſe eius ꝑmutationẽ ſubiecti. Et capitur ibi progreſſio nõ ſpecialiter. ſ. pro motu progreſſiuo aĩalis, ſed gñaliter pro quacunque mutatione, in qua acquiritur forma poſt formã in aliquo ſubiecto. Et ponitur ibi progreſſio, loco gñis, & de non eſſe, ad eſſe, ad explicandum terminum a quo, aut terminũ ad quem gñationis, & non capitur B ibi non eſſe, prout negat gñaliter omne eſſe, ſed ſolũ prout negat eſſe in actu, & relinquit eſſe in potẽtia, q̃a gñatio fit de nõ eſſe ĩ actu, de eſſe tñ in potentia ad eſſe in actu. Et ꝑ oppoſitũ corruptio, eſt ꝓgreſſio de eſſe ad non eſſe, vbi ponit̃ progreſſio loco generis, & de eſſe, ad nõ eſſe, ad dñiam aliarum ſpecierum motu.

Quid augmẽtatio, ac diminutio. Secundo ſciendum, ꝙ augmentatio dicitur præexiſtentis quantitatis additamentum, & ratio eſt, quia augmentatio eſt motus de minori quantitate ad maiorem, ſed quantitas non põt fieri maior niſi per additionem alicuius partis quantitatis. Et per oppoſitũ diminutio eſt præexiſtentis q̃titatis minoramentũ. C Et ratio eſt, quia ille motus eſt de maiori q̃titate in minorem, & maior q̃titas non põt fieri minor niſi per remotionẽ alicuius partis eius, ideo fit vbi minoramentum præexiſtentis q̃titatis eius. Vnde in hoc conueniunt augmentatio, & fit diminutio, quia ſunt ad quantitatem, & differũt in hoc, quia vna fit ad q̃titatem perfectam, & alia ad imperfectam.

Quid alteratio. Tertio ſciendum, ꝙ alteratio eſt mutatio ad vna contraria qualitate in aliam contrariã, vel in mediã, & ponitur mutatio loco generis, & reſiduum ponitur ad dñiam aliorũ motuum, quorum nullus fit ad qualitatem. & non requiritur ꝙ qualitates inter quas eſt alteratio ſint contrariæ ſm eſſentiã & ſpeciem, ſed ſufficit ꝙ ſint contrariæ ſecundum perfectũ, & imperfectum, ideo ibi ponitur vel in qualitatem mediã, quia aliquæ qualitates mediæ non contrariantur extremis ſecundum ſpẽm, ſed tñ ſecundum eſſe perfectum vel imperfectum, & in aliquibus eſt contrarietas ſecundum ſpẽm, vt inter albedinem, & medios colores D

Quid ſecundũ locũ mutatio ꝑ oẽs differẽtias, poſitionis. Quarto ſciendum, ꝙ loci mutatio, eſt mutatio de vno loco ad aliam locum, & talis motus extrinſece terminatur ad locum, intrinſece vero terminatur ad vbi quod cauſatur à loco, ideo talis motus reductiue eſt in prædicamento vbi, & ꝑ hoc differt ab alijs motibus Et diuiditur in ſex ſpẽs, ſ. i motum ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrum, & ſiniſtrum. Cuius ratio eſt, quia motus diuiditur ſecundũ diuiſionem termini ad quẽ, ſed vbi eſt terminus ad quem motus localis, qui diuiditur per ſurſum & deorſum, & ſic de alijs, ergo motus localis conuenienter diuiditur per has ſpecies, & differentias. Vnde ſurſum, & deorſum, ſi capiantur pro locis illis, ſunt in prędicamento q̃titatis & ſi capiantur prout dicunt rem in talibus locis eſſe, ſunt in prædicamento vbi. Sed ſi capiãtur vt dicunt ſituationes in illis locis ſunt differẽtiæ poſitionis & de ꝑdicamento ſitus, & hoc vltimo mõ non ſunt termini motus localis, ſed ſecũdo modo. Et per hoc patet quæ & quot ſunt, & quõ definiuntur ſpecies motus.

E De iſtis poſitionũ differentijs vide 5. ph & 2. Cęli & Mun t. cõc. 14.

F Argu. Sed contra prędicta arguitur primo ſic Omnis motus eſt continuus & diuiſibilis, cum in tpe fiat, ſed gñatio non eſt diuiſibilis, ſed fit in inſtanti, & ſimiliter corruptio, ergo generatio & corruptio nõ ſunt ſpẽs motus, & ſic per conſequẽs illæ ſpẽs male enumerantur. Secũdo ſic. Dum aqua gñatur ex aere, eſt ibi gñatio, & tñ ipſa fit ab eſſe aquæ ad eſſe aeris, ergo male dicitur, ꝙ generatio fit de non eſſe ad eſſe Tertio arguitur ſic In ebullitione lactis eſt augmentatio, & tñ ibi nõ fit additamentũ præexiſtenti quantitati, ergo male definitur augmẽtatio. Quarto ſic. Mutatio de minus albo ad magis

gis

A gis album eſt alteratio,& tñ non fit mutatio de una qualitate in aliam contrariam, nec in mediam, quia album, & albus non contrariantur, ergo male ponitur definitio alterationis.

Quinto ſic. Cœlum mouetur motu locali,& tñ non mutatur de uno loco in alium, ſed ſp manet in eodem loco ergo contra definitionem loci mutationis. Ad arg. Ad primum dr quo ſi motus capiat̃ ſpecialiter pro motu ſucceſſiuo, qui ſemper fit inter termino affirmatiuos, ſic oĩs motus eſt indiuiſibilis, & ſic generatio, & corruptio non ſunt motus ſed ſi capiatur generaliter tm̃ ꝑ oĩ mutatio inſtantanea ſiue ſucceſſiua, ſicut in propoſito capitur, ſic genera-

B tio, & corruptio bñ ſunt motus. Ad ſm dr, ꝙ cum aqua generatu ex aere, illá gñatio fit ab eſſe aeris tanꝗ a termino extrinſeco, ſed a nõ eſſe aqua táquam a termino intrinſeco,& propria quo magis denominatur quia termino extrinſeco. Ad tertium dr quod licet ĩ tali augmentatione, ꝗ fit ꝑ ebullionẽ lactis vel per rarefactionẽ, non fit additamentum ſubſtãtiæ eſt tñ additamẽtum partium quantitatis. Ad quartum dr, ꝙ licet minus album & magis albũ nõ cõtrarient̃ ſm eſſentiã cũ ſint eiuſdẽ ſpẽi, tamen cõtrariãtur ſm eſſe qualitatis perfectũ, & imperfectũ quod ſufficit ad motũ. Ad quintũ dr, ꝙ licet cœlũ ſcd̃o ſe totũ non moueatur ab uno loco in alium, tamen

C mutatur ſecundum ſuas partes.& ideo ſibi attribuitur motus localis.

Habere quot modis accipiatur.

Habere autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur habere aliquã qualitatem, vt diſciplinam aut virtutem. Secundo modo dr habere quantitatem qd̃ contingit ei qui habeat magnitudinem, vt bicubitum tricubitum. Tertio modo dr habere ea, quæ circa corpus ſunt adiacentia, vt veſtimentum, vel tunicam, aut circa membra, vt in manu anulum, & habitus, iſto tertio modo ſumptus eſt D

vnum de decem prædicamentis, & definitur ſic. Habitus eſt corporum,& corũ quæ circa corpus ſunt adiacentia, vt eſt armatio, caligatio, & ſimiliter figurantur nomina in alijs, ſecundum adiacentia, illa hęc enim dicuntur habere, illa vero haberi. Quarto autem modo dicitur habere membrum, vt manum, aut pedẽ. Quinto dicitur habere ſicut continens contentum, vt lagena habere dicitur vinum, aut modium grana tritici. Sexto modo dicitur habere poſſeſſionẽ, vt domum aut agrum. Septimo modo dicitur habere vxorem, & de hoc vltimo modo dicit Ariſtotiles quòd iſte modus alieniſſimus eſt in eo quòd eſt habere, & ꝓ- E

pter hoc, quod vir habẽs vxorem etiam habetur ab ea. & vinculum matrimonij indiſſolubiliter ligat vtrunque. Et dicit, quod forte alij modi apparebunt in eo, quod eſt habere, ſed qui conſueuerunt dici, penè omnes numerati ſunt.

Poſtquã Auctor determinauit de motu hic conſequenter determinat de quinto poſtprædicamento, & vltimo, ſ. de habere, & ratio ordinis eſt, quia motus valet ad cognoſcendum quomodo accidentia a ſuba cauſantur, habere uero ualet ad cognoſcendum reductionem accidentium ad ſubam,& quia illa accidentia prius cauſantur ꝗ ad aliud reducant̃, ideo conuenienter determinatur de poſt prædicamento habere poſt motum. F

Primo ſciendum, quòd habere dupliciter accipitur. Vno modo generaliter. vt ſe extendit ad omnes ſuos modos, & ſic ponitur reductiue in diuerſis prædicamentis, & hoc modo ponitur unum poſtprædicamentum. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro tertio modo habere, prout eſt corporum,& eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, & ſic eſt vnum prædicamentum ab alijs diſtinctum de quo prius determinatum eſt,& hoc vltimo modo non capitur hic, ſed primo modo, ideſt, conuenienter ponitur poſtprædicamentum.

Habitus ab hẽdi ſtinctio.

A fo:mam abſolutã; & hoc eſt dupliciter vel ad qualitatem, & ſic eſt alteratio, vel ad quantitatem, & hoc eſt dupliciter. vel ad quãtitatem perfectam, & ſic eſt augmentatio vel ad quantitatem imperfectam, & ſic eſt diminutio.

Quid gñatio.

Primo ſciẽdũ, ꝙ gñatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe, vt cum fit mutatio de non eſſe aquæ ad eſſe eius ꝑmutationẽ ſubiecti. Et capitur ibi progreſſio nõ ſpeciaiter. l. pro motu progreſſiuo ãialis, ſed gñaliter pro quacunque mutatione, in qua acquiritur forma poſt formã in aliquo ſubiecto. Et ponitur ibi progreſſio, loco gñis, & de non eſſe, ad eſſe, ad explicandum terminum a quo, aut terminũ ad quem gñationis, & non capitur B ibi non eſſe prout negat gñaliter omne eſſe, ſed ſolũ prout negat eſſe in actu, & relinquit eſſe in potẽtia, q2 gñatio fit de nõ eſſe ĩ actu, de eſſe tñ in potentia ad eſſe in actu.

Quid augmẽtatio, ac diminutio.

Et ꝑ oppoſitũ corruptio, eſt ꝓgreſſio de eſſe ad non eſſe, vbi ponit progreſſio loco generis, & de eſſe, ad nõ eſſe, ad dñiam aliarum ſpecierum motu.

Secundo ſciendum, ꝙ augmentatio dicitur præexiſtentis quantitatis additamentum, & ratio eſt, quia augmentatio eſt motus de minori quantitate ad maiorem, ſed quantitas non põt fieri maior niſi per additionem alicuius partis quantitatis. Et per oppoſitũ diminutio eſt præexiſtentis q̃titatis minoramentũ. C Et ratio eſt, quia ille motus eſt de maiori q̃titate in minorem, & maior q̃titas non põt fieri minor niſi per remotionẽ alicuius partis eius, ideo fit vbi minoramentum præexiſtentis q̃titatis eius. Vnde in hoc conueniunt augmentatio, & fit diminutio, quia ſunt ad quantitatem, & differũt in hoc, quia vna fit ad q̃titatem perfectam, & alia ad imperfectam.

Quid alteratio.

Tertio ſciendum, ꝙ alteratio eſt mutatio ad vna contraria qualitate in aliam contrariã, vel in mediã, & ponitur mutatio loco generis, & reſiduum ponitur ad dñiam aliorũ motuum, quorum nullus fit ad qualitatem. & non requiritur ꝙ qualitates inter quas eſt alteratio ſint contrariæ ſm eſſentiã & ſpeciem, ſed ſufficit ꝙ ſint contrariæ ſecundum perfectũ, & imperfectum, ideo ibi ponitur vel in D qualitatem mediã, quia aliquæ qualitates mediæ non contrariantur extremis ſecundum ſpẽm, ſed tñ ſecundum eſſe perfectum vel imperfectum, & in aliq; bus eſt contrarietas ſecundum ſpẽm, vt inter albedinem, & medios colores

Quid ſecundũ locũ mutatio ꝑ oẽs differẽtias, poſitionis.

Quarto ſciendum, ꝙ loci mutatio, eſt mutatio de vno loco ad alium locum, & talis motus extrinſece terminatur ad locum, intrinſecè vero terminatur ad vbi quod cauſatur à loco, ideo talis motus reductiue eſt in prædicamento vbi, & ꝑ hoc differt ab alijs motibus Et diuiditur in ſex ſpẽs, ſ. ĩ motum ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrum, & ſiniſtrum. Cuius ratio eſt, quia motus diuiditur ſecundũ diuiſiòn ẽm termini ad quẽ, ſed vbi eſt terminus ad quem motus localis, qui diuiditur per ſurſum & deorſum, & ſic de alijs, ergo motus localis conuenienter diuiditur per has ſpecies, & differentias. Vnde ſurſum, & deorſum, ſi capiantur pro locis illis, ſunt in prędicamento q̃titatis & ſi capiantur prout dicunt rem in talibus locis eſſe, ſunt in prædicamento vbi. Sed ſi capiãtur vt dicunt ſituationes in illis locis ſunt differẽtiæ poſitionis & de ꝑdicamento ſitus, & hoc vltimo mõ non ſunt termini motus localis, ſed ſecũdõ modõ. Et per hoc patet quæ & quot ſunt, & qũo definiuntur ſpecies motus.

E De iſtis poſitionũ differentijs vide 5. ph & 2. Cęli & Mun t. cõc. 14.

Sed contra pręͩicta arguitur primo F ſic Omnis motus eſt continuus & diuiſibilis, cum in tpe fiat, ſed gñatio non eſt diuiſibilis, ſed fit in inſtanti, & ſimiliter corruptio, ergo generatio & corruptio nõ ſunt ſpẽs motus, & ſic per conſequẽs illæ ſpẽs male enumerantur. Secũdo ſic. Dum aqua gñatur ex ae e, eſt ibi gñatio, & tñ ipſa fit ab eſſe quæ ad eſſe aeris, ergo male dicitur, ꝙ generatio fit de non eſſe ad eſſe Tertio arguitu ſic In ebullitione lactis eſt augmentatio, & tñ ibi nõ fit additamentũ præexiſtenti quantitati, ergo male definitur augmẽtatio. Quarto ſic. Mutatio de minus albo ad magis

Argu.

A gis album eſt alteratio,& tñ non fit mutatio de una qualitate in aliam contrariam, nec in mediam, quia album, & albus non contrariantur, ergo male ponitur definitio alterationis.

Quinto ſic. Cœlum mouetur motu locali,& tñ non mutatur de uno loco in alium,ſed ſp manet in eodem loco ergo contra definitionem loci mutationis. Ad arg. Ad primum dr quo ſi motus capiatur ſpecialiter pro motu ſucceſſiuo, qui ſemper fit inter termino affirmatiuos, ſic oīs motus eſt indiuiſibilis, & ſic generatio, & corruptio non ſunt motus ſed ſi capiatur generaliter tñ ꝓ oi mutatio inſtantanea ſiue ſucceſſiua, ſicut in propoſito capitur, ſic genera-B tio, & corruptio bñ ſunt motus. Ad ſm dr, ꝙ cum aqua generatu ex aere, illá gñatio fit ab eſſe aeris tanq̃ a termino extrinſeco, ſed a nō eſſe aqua táquam a termino intrinſeco,& propria quo magis denominatur quia termino extrinſeco. Ad tertium dr quod licet i tali augmentatione, q̃ fit ꝑ ebullionẽ lactis, vel per rarefactionẽ,non fit additamentum ſubſtãtiæ eſt tñ additamẽtum partium quantitatis. Ad quartum dr, ꝙ licet minus album & magis albũ nō cõtrarient ſm eſſentiã cũ ſint eiuſdẽ ſpẽi,tamen cõtrariãtur ſm eſſe qualitatis perfectũ, & imperfectũ quod ſufficit ad motũ. Ad quintũ dr,ꝙ licet cœlũ ſcđo ſe totũ non moueatur ab uno loco in alium, tamen C mutatur ſecundum ſuas partes.& ideo ſibi attribuitur motus localis.

Habere quot modis accipiatur.

Habere autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur habere aliquã qualitatem,vt diſciplinam aut virtutem. Secundo modo dr habere quantitatem qđ contingit ei qui habeat magnitudinem, vt bicubitum tricubitum. Tertio modo dr habere ea,quæ circa corpus ſunt adiacentia,vt veſtimentum,vel tunicam,aut circa membra, vt in manu anulum, & habitus, iſto tertio modo ſumptus eſt D vnum de decem prædicamentis, & definitur ſic. Habitus eſt corporum,& corũ quæ circa corpus ſunt adiacentia, vt eſt armatio, caligatio, & ſimiliter figurantur nomina in alijs, ſecundum adiacentia,illa hęc enim dicuntur habere,illa vero haberi. Quarto autem modo dicitur habere membrum,vt manum,aut pedẽ. Quinto dicitur habere ſicut continens contentum, vt lagena habere dicitur vinum, aut modium grana tritici. Sexto modo dicitur habere poſſeſſionẽ, vt domum aut agrum. Septimo modo dicitur habere vxorem, & de hoc vltimo modo dicit Ariſtotiles quòd iſte modus alieniſſimus eſt in eo quòd eſt habere, & ꝓpter hoc, quod vir habẽs vxorem etiam E habetur ab ea. & vinculum matrimonij indiſſolubiliter ligat vtrunque. Et dicit, quod forte alij modi apparebunt in eo, quod eſt habere, ſed qui conſueuerunt dici, penè omnes numerati ſunt.

Poſtquã Auctor determinauit de motu hic conſequenter determinat de quinto poſtprædicamento, & vltimo, ſ. de habere, & ratio ordinis eſt, quia motus valet ad cognoſcendum quomodo accidentia a ſubа cauſantur, habere uero ualet ad cognoſcendum reductionem accidentium ad ſubam,& quia illa accidentia prius cauſantur q̃ ad aliud reducant, ideo conuenienter determinatur de poſt prædicamento habere poſt motum. F

Primo ſciendum, quòd habere dupliciter accipitur. Vno modo generaliter. vt ſe extendit ad omnes ſuos modos, & ſic ponitur reductiue in diuerſis prædicamentis, & hoc modo ponitur unum poſtprædicamentum. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro tertio modo habere, prout eſt corporum,& eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, & ſic eſt vnum prædicamentum ab alijs diſtinctum de quo prius determinatum eſt,& hoc vltimo modo non capitur hic, ſed primo modo, ideſt, conuenienter ponitur poſtprædicamentum.

Habitus ab hēdi Rinctio.

A ciebus ſiue modis eius, hic conſequēter
explicat in ſpeciali de illis modis oppoſi
tionum. Et quia in oppóne relatiua, &
contraria extrema ſunt entia, & in priua
tiua, & contradictoria vnum extremum
eſt ens, & aliud non ens, ratio prius vidė
dum eſt de relatiua oppōne & contraria
q̃ de alijs. Et iterum, quia in relatiua op-
poſitione vnum extremorum eſt in actu
ſimul cũ alio, licet in diuerſis ſubiectis,
in contraria vero vnum extremum eſt in
actu, reliquum vero in potentia, q̃a con-
traria, quæ opponuntur nunquam poſſunt
eſſe ſimul in eodem actu, ideo prius de-
terminandum eſt de relatiua oppoſitio-
ne, de cuius determinatione ſe excuſat
Auctor, eo quod prius ſatis determina-
B tum eſt de ipſis relatiuis.

De relatiui oppõnis natura, & eius a cæteris dñia.

Primo ſciendum, q̃ relatiua oppō eſt
repugnantia relatiui, & correlatiui inter
ſe ſicut eſt repugnantia patris, & filij ad
ſimul eſſendum in eodem ſubiecto, & re
ſpectu eiuſdem licet in diuerſis ſubiectis
poſita ſe ponant, & perempta ſe peri-
mant. Quæ aũt ſint relatiuæ oppoſita di-
ctum eſt prius, quia ſm̃ rem idem ſunt
relatiua, & relatiue oppoſita. Relatiua ãt
ſunt, quorum totũ eſſe eſt ad aliud quo-
dam mō ſe hrē. ſ. q̃ referantur adinuicem
ſicut prius dictum eſt. Et p hoc differt re-
latiua oppō ab alijs oppōnibus, quia in
relatiua oppóne vnum extremum refert
ad aliud, vt dicendo, pater filij pater &
econtra, & etiam ambo extrema ſunt ſi-
mul in actu, qđ non fit in alijs, vt patet
C inductiue, album. n. non refertur ad ni-
grum, dicendo album, nigri album, ne-
que viſus ad cæcitatem, nec ſedere ad
nō ſedere, & ſic de alijs. & ideo relatiua
oppō conuenienter diſtinguitur ab alijs.

De oppóne cõtraria, et de contrariæ oppoſitorũ rõne.

Secundo ſciendum quod cõtrarietas eſt
repugnantia duorum contrariorum in-
ter ſe, & ſunt contraria quæ ſub eodem
gñe poſita ſunt, & maxime a ſe inuicem
diſtant, & eidem ſuſceptibili viciſſim in
ſunt, a quo mutuo ſe expellunt, niſi alte-
rum inſit a natura. In qua definitione in
telligitur oppoſita loco gñis Deinde dr̃,
quæ ſub eodem gñe poſita ſunt, ad diffe-
rentiam priuatorum, & contradictorio- D
rum, quorum vnum eſt ſp non ens, qđ
non ponitur ſub gñe. Deinde ponitur, &
maxime a ſe inuicem diſtant ad drĩa me
diorum, q̃ ſunt inter contraria, q̃ inq̃tũ
media ſunt, propterea non contrariantur
extremis, ſicut rubeum, quod eſt mediũ
albi, & nigri, non contrariatur alicui il-
lorum. Deinde ponitur eidem ſuſcepti-
bili viciſſim inſunt ſ. ſucceſſiue, ad drĩam
relatiue oppoſitorum, quæ non ſunt ſuc-
ceſſiue circa idem ſubiectum acceptum
cum proximo fundamento relationis.
Deinde ponitur, mutuo ſe excellunt, pp E
diſperata, quibus conueniunt partes pr̨e
cedentes huius definitionis, ſed illa non
ſe expellunt ab eodem actione propria,
nec ſunt contraria. Et ponitur, niſi alterũ
eorũ inſit a natura, pp contraria, q̃ natu-
raliter inſunt ſuo ſubiecto, vt eſt calor in
igne, qui non pōt ab eo expelli, & eſt in
eo vt principium eſſentiale eius. Tertio
ſciendum, quod ignis dupliciter poteſt
conſiderari, vno mō ſm̃ eſſe eſſentiale,
vt eſt quoddam cōpoſitum ex materia,
& forma ſubſtantiali, & ſic calor eſt ſibi
accidens, & non forma ſubalis, neque
principium eſſentiale eius, quia qđ uni
eſt ſubſtantia nulli eſt accidentis. ideo, ſi
calor eſſet principium eſſentiale ignis,
ſequeretur quod nulli eſſet accidens qđ
eſt falſum. Alio mō cōſideratur eſt prin-
cipium actiuum aliorum reſpectu cor-
porum generabilium, & corruptibiliũ,
& hoc mō, quia ignis agit mediante ca- F
lore ſuo, calor dicitur aliquo modo prin-
cipium eſſentiale ignis, inquantum eſt
actum, & hoc modo debent intelligi ea,
quæ dicuntur in textu, quia, niſi ſic intel-
ligerentur, viderentur eſſe falſa quia ca-
lor non eſt de eſſentia ignis, nec princi-
pium eius ſi conſideretur quantum ad
ſuum eſſe ſubſtantiale.

Hoc late diſcuſſit per Marſ. & alios in 1. & 2. de Gener. & in 1. Phyſ.

Quarto ſciendum, q̃ duplicia ſunt
contraria. ſ. mediata & immediata, me-
diata ſunt, inter quæ mediat aliqua ſpe-
cies ſui generis quodammodo, partici-
pans naturã vtriuſq; cōtrariorum, vt in-
ter albũ, & nigrum mediat rubeum, fu-
ſcum.

A ſcū, & croceū, q̄ quodāmodo participāt naturā albedinis & nigredinis & dr̄ talia contraria mediata, q̄a hēt mediū per participationē. Sed cōtraria immediata, ſunt inter q̄ non mediat aliqua ſpes ſui generis, vt ſanū, & ægrū, inter q̄ non eſt aliqua ſpēs media, ſed ſp neceſſe eſt vnū illorū in proprio ſubiecto ipſorū eſſe, q̄a quolibet animal vel eſt ſanū vel ægrū. & nō eſt dādū mediū, q̄a in quolibet aiali eſt adæquatio humorū, & ſic eſt ſanū, vel inadæquatio, & ſic eſt ægrum. Et illa cōtraria dicunt̄ immediata p carentia medij p participationē, licet habeāt mediū per abnegationē de quo ambo extrema vere negantur, vt de lapide ſimul negāt ſanū & ægrum, & de vtriſq. illorū cōtrariorum ītelligitur, definitio prius poſita.

B

Argu. Cōtra p̄dicta arguit̄ primo ſic. Nulla oppoſita ſeinuicē cōſequunt̄, cum vnum deſtruat aliud, ſed relatiua ſe cōſequunt̄ mutuo, cū ād eſſe vnius ſequatur eſſe alterius, & inter ſe cōuertunt̄ ſcđo exiſtentiā. ergo relatiua non ſunt oppoſita. Secūdo ſic. Quæcunq. opponunt̄ habent oppoſitionē ſecūdū reſpectū unius ad alterum, ſed relatiuā nō habent oppoſitionē ſecūdū reſpectū vnius ad alterum, q̄a vnius ad alterum eſt forma relationis, in qua ambo cōueniunt. ergo nulla relatiua opponunt̄. Tertio ſic Bonum, & malum cōtrariantur, & tamē nō opponuntur ſub eodem gn̄e, ſed ſunt prima genera, ergo contraria non ponuntur ſub eodem genere. Quarto ſic. Contradictoria plus diſtāt quā contraria, ergo contraria non maxime diſtant, contra definitionem contrariorum. Quinto ſic. Calidum & frigidū contrariantur, & tamen non ſe mutuo expellunt ab eodem ſubiecto, quia ſimul ſunt in tepido, ergo male dr̄ in definitione contrariorum, ꝙ mutuo ſe expellunt ab eodem ſubiecto.

C

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ licet relatiue quantum ad eſſe in diuerſis ſubiectis conſequantur ſeinuicem, & cōuertent̄ ſecūdū exiſtētiā, nō tn̄ q̄tum ad eſſe in eodem ſubiecto, ſed reſpectu eiuſdem ſubiecto opponuntur, ideo eo modo, quo cōſequuntur ſe inuicem, nō opponuntur. Ad ſecūdum dr̄, ꝙ inter relatiua eſt quidam reſpectus poſitiuus, qui eſt forma relationis, in qua relatiua conueniunt, & ſm talem reſpectum non opponuntur. alius eſt reſpectus repugnantiæ correlatiuorum ad ſimul eſſe in eodem ſubiecto, & ſecundum illum reſpectum habent oppoſitionem. Ad tertium dr̄, ꝙ licet bonum, & malum non ponantur ſub eodem genere morum, ſed ſint diuerſa in moribus, tamen bene ponuntur ſub eodem genere Logico, quia ponuntur ſub prima ſpecie qualitatis, vt dicunt habitus bonos vel malos, & ſub genere actionis inquantum dicūt actus, & hoc capiendo bonum, & malum, vt capiuntur in moralibus, quia ſi caperentur, vt ſunt paſſiones entis, ſic opponerentur priuatiue, & non ponuntur ſub eodem genere. Ad quartum dicitur, quòd licet contradictoria ſimpliciter maxime diſtent, non tn̄ ſub eodem genere, ſed ſit contraria maxime diſtant. Ad quintum dicitur, quòd licet in tepido ſit calidum, & frigidum ſecundum eſſe remiſſum, non tamen ſecundū eſſe intenſum, quomodo inter ſe contrariantur.

D

E

De priuatiua ac contradictoria oppoſitione.

Priuatiue oppoſita ſunt, quæ circa idē habent fieri ſubiectum ordine irregreſſibili tempore determinato a natura, ordine irregreſſibili dico, quia ab habitu deuenire in priuationem poſſibile eſt, & non econuerſo, impoſſibile eſt enim a priuatione regreſſum fieri in habitum vt cæcitas, & viſus habent fieri circa oculum, a viſu autem deuenire in cæcitatē poſſibile eſt, ſed non econuerſo. Contradictione oppoſita ſunt quæ opponuntur ſecundum affirmationem & negationem, vt homo non homo, & ab ipſa abſolute ſupra non poſſunt verificari de aliquo copulatiue, eſt autem contradictio oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt dare medium.

E

Poſt-

A Poſtquã Auct. determinauit de relatiua oppõne contraria, quarum ambo extrema ſunt duo entia, hic conſequenter determinat de oppoſitione priuatiua, & contradictoria, quarũ vnũ extremũ eſt ens, & aliud non ens. Et qa in oppõne cõtradictoria vnũ extremorũ eſt nõ ens ſimpl'r, in priuatiua vero eſt nõ ens ſm qd, iõ prius videndũ eſt de priuatiua oppõne q̃ de cõtradictoria. item oppõnes pñt dupl'r conſiderari. Vno mõ ex parte repugnantiæ q̃ important, & qa in cõtradictione eſt oritur repugnantia, q̃ in alijs, iõ hoc mõ precedit contradictoria oppõ, deinde priuatiua, tertio cõtraria, B & vltimo relatiua. Alio mõ conſiderant q̃tum ad entitatem ſuorũ extremorum, & hoc mõ relatiua oppõ prior eſt, ſcdo contraria, tertio priuatiua, vltimo contradictoria. Et qa hic conſiderant oppõnes ex parte ſuorum extremorum, ideo hic vltimo in textu ordinatur, & conuenienter ponit oppõ priuatiua ante contradictoriã. Primo ſciendũ, q priuatiua oppõ eſt repugnantia habitus, & priuationis, ſiue priuatiue oppoſitorũ, & habitus eſt forma habita in aliquo ſubõ, ſicut eſt viſus in oculo, priuatio vero eſt negatio formæ in ſubõ cum aptitudine in illã, ſicut cæcitas dicit negationem potentiæ viſiuæ, & relinquit aptitudinẽ ad illã, eo qđ relinquit principia remota viſus, & illa duo. ſ. priuatio, & habitus dñr priuatiua oppoſita, q̃ ſic pñt definiri, priuatiue oppoſita ſunt, quorũ vnum dicit C negationẽ alteri⁹ cũ aptitudine ad ipsũ.

Oppõnes dupl'r cõſiderant ex quadruplex oppõnũ ordo patebit.

Priuatiua oppõ qd ſit.

Secundo ſciendum, q aliter definiuntur in textu ſic priuatiue oppoſita ſunt, quæ circa idem ſubiectum habent fieri ordine ingreſſibili, & t pe determinato a natura, ſicut viſus cæcitas circa oculũ. Cuius ratio eſt, quia priuatio dicit corruptionem habitus, & principiorũ eius in ſuo ſubiecto, ideo priuatio habet fieri circa idem ſubiectum. ſicut & habitus, & quia corrupto præſupponit illud q corrumpitur, ideo priuatio præſupponit habitum, & habitus naturaliter præcedit priuationem, ideo hñt fieri in eodẽ ſubiecto ſm ordinem: & quia corruptis D principijs habitus, non põt fieri regreſſus in habitum, & priuatio dicit corruptionẽ illorũ principiorũ, ideo habitus, & priuatio fiunt circa idem ſubiectum ordine irregreſſibili, & quia aliquis dicitur habere priuationem, quando non habet habitum tempore quo debet habere, ideo dr̃ tempore determinato a natura, ſicut catulus ante nonum diem non dr̃ cæcus quamuis careat viſu, & faciliter poteſt videri quid ſit genus, & differentia in iſta definitione.

Priuatiue oppoſita ex tex.

Tertio ſciendũ q duplex eſt priuatio qdã eſt perfecta, q̃ negat habitũ, & principia ꝓpinqua habitus, & ſolũ relinquit principia remota ipſius habitus, ſicut eſt E cæcitas reſpectu viſus, q̃ negat viſum, & debitã complexionem organi, & de tali priuatione non põt fieri regreſſio in habitum, vt dictũ eſt. Alia eſt priuatio imperfecta, quæ negat habitũ tm̃, & relinquit principia habitus tã propinqua q̃ remota, vt eſt quies reſpectu motus, & de tali priuatione põt fieri regreſſus in habitũ, & ecõtra, vt poſt quietẽ põt fieri motus, & econtra. Et ſolum de priuatiue oppoſitis in quib. eſt perfecta mutatio datur illa definitio priuatiue oppoſitorum, & ideo bene ponitur, ordine irregreſſibili, ad driam contrariorum & contradictoriorum. Quarto ſciendum quod contradictio ſic definitur. Contradictio eſt oppoſitio cuius ſecundum ſe non eſt dare F medium. Et ponitur oppoſitio loco generis, & ponitur cuius ſm ſe non eſt dare medium, ad differentia omnium aliarum ſpecierum oppoſitionis, vbi ſemper poteſt reperiri medium, vel per participationem, vel per abnegationem, q nõ poteſt fieri in contradictione. Cuius ratio eſt, quia contradictio eſt contradictoriorum repugnantia inter ſe, ſed inter contradictoria nullum eſt medium, qa cõtradictoria ſunt illa, quorũ vnum ſimpliciter dicit negationem alterius, & nihil ponit affirmatiue vt ſunt ens, & non ens, ſedet, & non ſedet, & qa inter ens, & non ens, ſimpliciter non põt eſſe me-

Duplex priuationis genus.

A medium, ideo in contradictione nō poteſt reperiri medium, & hoc ſibi conuenit per ſe primo, & nō ratione alicuius oppoſitionis p̄cedētis, ideo dr̄, quòd ſibi conuenit ſecundum ſe. Et per hoc habetur intellectus definitionis illarū oppoſitionum præcedentium.

Argu. Sed cōtra p̄dicta arguitur primo ſic. Rōnale, & irrationale priuatiue opponuntur, ſiīr æquale, & inæquale, & tñ non habent fieri circa idem, ergo male ponit definitio priuatiue oppoſitorū. Secundo ſic. Illud q̄ eſt non ens non p̄t fieri, quia factio terminatur ad eſſe rei, ſed priuatio eſt non ens, ergo non hēt B fieri, circa aliquod ſubm. Tertio ſic. Scia, & ignorātia opponuntur priuatiue, quia ignorantia eſt priuatio ſciæ, & tñ de ignorantia poteſt fieri naturaīr regreſſus in habitum, ſ. ad ſciam, ſicut cum aliqui ſunt primo ignorantes poſtea efficiuntur ſciētes per ſtudium, ergo priuatiue oppoſita non ſemper fiūt ordine ir egreſſibili. Quarto ſic. Omnis oppō habet duo extrema, ſed contradictio non habet duo extrema, cum ſit inter ens, & nō ens ſimpliciter, modo non ens, non eſt vnum extremum, ergo contradictio non eſt oppoſitio.

Quintò ſic. In oppoſitione cōtrariorum immediatorum non reperit, medium, ergo definitio contradictionis conuenit alijs a definito.

C Solutio. Ad argum. Ad primum dr̄, quod licet rōnale, & irrōnale ſm modos ſignificādi, & intelligendi q̄b. cognoſcunt a nobis, ſ. vnū per negationē alterius, ſint aliquo mō priuatiue oppoſita, tñ ſm id quod ſunt non ſunt priuatiue oppoſita, cum ſint formæ poſitiuæ, ſed magis hñt rōnem contrariorum, & eo modo priuatiue opponuntur, ſunt circa idem in gñe licet non in ſpecie vel in numero. Ad ſm dr̄, quòd licet priuatio non fiat per ſe, tñ bene per accidens, ſ per corruptionem habitus, quare etiā non eſt ens niſi per accidens & ſecundū quid. Ad tertiū dr̄, q̄ ſcia, & ignorantia priuatiue opponuntur priuatione imperfecta, & ſolum de priuatione perfecta datur iſta definitio. Ad D quartum dicitur, quòd licet non ens ſimpliciter non ſit unum extremum ſecundum rem, ſed ſecundum intellectum, q. concipit non ens per negationem eius, tamen bene eſt unum extremum oppoſitionis, quia tamen non eſt unum extremum ſecluſo opere intellectus, ideo ſine opere rationis contradictio non habet eſſe in rebus completum in actu, ſed in potentia tantum, & perficitur in actu per intellectum.

Ad quintum dr̄, q̄ licet inter contraria immediata non ſit medium per participationem, eſt tñ medium per abnegationē, de quo poteſt uere negari utrūque extremorum, & inter contradictoria nullum eſt ſimpliciter medium. E

Quod prius quinque modis dicitur.

Prius autem dr̄ quadrupliciter. Primo modo, & proprie dr̄ aliquid prius altero ſecundum tempus prout aliquis dr̄ antiquior, & ſenior altero, ſicut hō hñs 30. annos dr̄ prior hoīe hñte 20. annos. Secundo mō dr̄ aliq̄d prius, a quo non cōuertitur ſubſiſtendi conſequētia, ut unū prius eſt duob n. exiſtentib. mox conſequens eſt unum eſſe, ut ſi duo ſunt unū eſt, & non econuerſo Tertio mō dicitur prius ſm ordinē quēdā, ut in diſciplinis, principia priora ſunt concluſionib. & in Grammat. literę priores ſunt ſyllabis, & in orōne proœmium prius eſt narratione per ordinē. Quarto mō, quòd melius & honorabilius eſt dr̄ prius conſuetudine. Conſueuerunt. n. plurimi hoīes honorabiliores, & magis dilectos apud ſe dicere priores. Præterquam mōns iam dictos, eſt alter modus prioris, eorum ſ. quæ conuertuntur ſecundum eſſendi cōſequentiam, & alterum eſt cā alterius quodammodo. Et hoc modo aliq̄d dicit prius altero natura, ut res eſt cauſa ueritatis orationis factæ de ipſa re, ut hominem currere conuertitur cum hac oratione,

De hoc vide late per Philoſ. hoc eo. cap. de prio. & ibi perſcribentes.

F

A tione, homo currit, & ſi hominem currere eſt verum, homo currit, eſt verum, & econuerſo, res.n.eſt cã veritatis orationis de ſe factæ, & non econtra, oratio.n. non eſt cã ꝙ res ſit. Ab eo.n. ꝙ res eſt vel non eſt oratio dr̃ vera vel falſa, ergo hæc res, hominem currere prior eſt hac oratione, homo currit.

Poſtquam Auctor non determinauit de poſtprædicamẽto oppõnis, ꝙ ſimplr̃ valet ad cognoſcendum diſtinctionem, & diuerſitatem dicibilium incomplexo-B rum, quæ ponuntur in prædicamento, hic conſequenter determinat de poſtp̃dicamento prioris, quod valet ad cognoſcendum ordinem illorum dicibilium aſſignans quinq; modos eius qui in his verſibus continentur.

Tempore, natura, prius ordine dic, & honore.

Cauſam cãto dicimus eſſe prius. Et licet poſterius ſit vnũ poſtprædicamentum, tñ, quia prius, & poſterius opponũtur relatiue, ideo tot modis dr̃, vno quot modis dr̃, & reliquum, & cognito vno oportet cognoſcere aliud, ideo p diſtinctionem modorum prioris ſatis hr̃ diſtinctio modorum poſterioris, nec erit ſpãliter determinãdũ de ipſo poſteriori.

Prius tẽpore ac ſm ſubſiſtendi conſequentia.

Primò ſciendum, ꝙ primus modus, & ſecundus prioris ſic differũt, inter ſe, qa prius primo modo, quod eſt prius tẽpore, dr̃ illud cuius duratio p̃cedat durationem alterius ſiue illa duratio præcedat ſecundum tp̃s propriè dictum, ſiue C ſecundum tp̃s captum pro æternitate, vt aliquis ſenior altero dr̃ prior illo ſm tẽpus, & durationẽ illius, & valet ille modus ad cognoſcendũ ordinem inter vl̃ia q̃ ſunt perpetuo, & ſingularia, quæ ſunt corruptibilia, & temporalia, vle.n ꝙ eſt ſemper eſt prius duratione quolibet ſuorum indiuiduorum, ꝙ poſt non eſſe, accipit eſſe. Sed prius ſecundo modo, qđ eſt prius natura dr̃ illud, quod poſt non conuertitur ſecundum exiſtendi conſequentiam, vel eſt illud, quod requiritur ad eſſe alterius, & alterum non requiritur ad eſſe eius, ſicut vnũ eſt prius duobus. Et dicitur conſequentia exiſtendi in qua ad eſſe vnius ſequitur eſſe alterius, vt homo eſt, ergo animal eſt. Et dicitur conuerti debite talis conſequentia, quãdo ſicut ad eſſe primi ſequitur exiſtentia ſecundi ita ad exiſtentiam ſecundi ſequitur exiſtentia primi, vt hic, hõ eſt, ergo riſibile, eſt & econtra, riſibile eſt, ergo homo eſt. Et valet ille modus generaliter ad cognoſcendum ordinem ſuperioris ad inferius; quia omne ſuperius eſt hoc modo prius ſuis ſuperioribus. D

E Prius ordine à priori ſecundũ pfectionem diſcrimẽ.

Secundo ſciendum, quod tertius modus, & quartus ſic inter ſe differunt, qa prius tertio modo eſt, quod eſt prius alio ordine compoſitionis vel doctrinæ, ſicut illud quòd eſt ſimplicius alio, ſicut principia ſunt priora concluſionibus & literæ ſyllabis, & ſyllabæ dictionibus. Et dicitur tale prius, prius ordine capiendo ordinem ſpecialiter pro ordine compoſitionis vel doctrinæ, vbi proceditur a ſimplicibus ad compoſita, & non capiẽdo ordinem generaliter pro quocunque ordine rei vel rationis, & per hunc modum cognoſcimus ordinem gñis, & differentiarum ad ſpeciem, quę ex ipſis cõponitur. Sed prius quarto modo, qđ eſt prius honore dicitur illud quod eſt perfectius, & honorabilius alio, quod dr̃ prius ſecundum perfectionem, vt hõ virtuoſus dicitur prior hoĩe nõ virtuoſo, & hoc modo omne inferius, cum ſit perfectius ſuo ſuperiori, eſt prius, & ſic iſte modo valet ad cognoſcendum ordinem ſpecierum ad ſua ſuperiora.

F Prius ſecũdum cauſalitatem.

Tertio ſciendum, ꝙ prius quinto mõ quod eſt prius cauſaliter, dr̃, quod conuertitur ſm exiſtendi conſequentiam, & tñ vnum eſt cauſa alterius, vt homo & riſibile conuertuntur ſecundũ exiſtendi conſequentiã, & tñ hõ eſt cã riſibilis, & ẽt veritas orationis, & res ſignificata p eam quæ eſt compoſitio p̃dicati cum ſubiecto, conuertuntur ſecundum eſſe, & tñ res ſignificata per orationem eſt cauſa veritatis orationis. Ab eo n. quòd res eſt vel non eſt oratio, dicit vera vel falſa

ſa

A ſa, quod intelligendũ eſt nõn de re ſubiecti vel pdicati, ſed de re formaliter ſignificata per orationem, vt eſt inhærentia vel compoſitio prædicati cum ſubiecto. Et ualet ille modus ad cognoſcendũ ordinem differentię ad ſpeciem, & ſpeciei a ſua accidentia propria, & differt ab omnibus modis præcedentibus, quia in iſto conuertitur exiſtendi, cõſequentia, quod non ſit in alijs præcedentibus.

Quinq; modis tm̃ dr̃ alterũ altero prius.

Quarto ſciendum, φ illorũ modorũ priori ſic hr̃ ſufficientia. quia omne prius vel ſumitur ſcd̃o ordinẽ diſciplinę, & cognitionis, & ſic eſt tertius modus, vel ſcd̃o ordinẽ rei, & hoc dupl̃r, vel ſumit̃ ex parte rei, vel ex parte cõſequentiũ ipſũ eſſe, vt ſũt pfectio, & cauſalitas; ſi pri-B mũ hoc eſt dupl̃r. vł ſumit̃ ex parte eſſe rei ſimpl̃r, & abſolutę, & ſic eſt ſecundus modus vel ſcd̃o durationẽ eſſe illi⁹, & ſic eſt primus modus. Si ex parte conſequẽtiũ, hoc eſt dupl̃r, vel ſumitur ſcd̃o modũ pfectionis. & ſic eſt quartus modus, vel cauſalitatis, & eſt ſic quintus modus. Et ſic patet de modis prioris.

Argum.

Sed contra pdicta arguitur primo ſic. In tpe nõn eſt prius nec poſterius. quia de tepore non habemus niſi nũc, in quo non eſt prius neq. poſterius cũ ſit indiuiſibile. ergo nihil dr̃ prius tpe. Scd̃o ſic. Omne ſuperius eſt ſecundo modo prius C ſui inferiori, & tñ itei ſuperius & inferius conuertit conſequentia ſubſiſtendi, qa ſicut ſequitur, inferius eſt, ergo ſuperius eſt, & econtra. ſi ſuperius eſt iferius eſt, ergo male definit prius natura quod non conuertit ſm exiſtendi conſequentiã. Tertio ſic. Omnes prius eſt prius ſecundum ordinem, ergo prius ordine non eſt modus diſtinctus ab alijs.

Quarto ſic. Species eſt perfectior, & honorabilior genere, & tñ non eſt prior illo, cũm principatum non præcedat principiũ. ergo male dicit, φ honorabilius & melius dicit̃ prius quarto modo. Quinto ſic. Eorum quę ſunt ſimul, vnũ non eſt prius alio, ſed ea quæ conuertuntur ſecundũ eſſe ſimul ſunt, ergo unum nõ eſt prius, ut in quinto modo dicitur.

Ad argumenta. Ad primum dicitur D φ licet te ̃pore non ſit niſi nũc in actu. & in facto eſſe, tamen ſecundum ſucceſſionẽ, & ſcd̃o potentiam ſunt plures partes temporis, vt præteritum & futurũ, quæ ſunt in fieri ex fluxu ipſis nunc. Ad ſcd̃o dr̃, qđ licet inferius, & ſuperius, ſi conſideret quantum ad itentiones ſuperioris, & inferioris, ſic cõuertantur ſcd̃o exiſtendi cõſequẽtiã, eo quod hoc modo ſunt relatiua, non tñ conuertuntur, ſi conſiderant quãtũ ad naturas eorũ, ſed ſuperius pcedit iferius. Ad tertiũ dr̃, quod licet omne prius ſecũdũ ordine gñaliter acceptũ ſit prius, non tñ ordine doctrinę, vel cõpoſitionis de quo ordine E ſolũ eſt hic ppoſitũ. Ad quartũ, dr̃, quod licet ſpẽs via generationis non ſit prior genere, tñ ordine perfectionis illo prior eſt. Ad qntũ dr̃, quod licet ea, q̃ conuertuntur ſecundum exiſtendi conſequentiam ſint ſimul ſemper, non tamen ſunt ſimul natura. quia cum vnum eſt cauſa alterius, eſt prius natura alio, cũ omnis cauſa natura præcedat ſuum effectum.

De ipſo Simul, & eius Tribus modis.

Simul autem dicitur tribus modis. Primo enim modo dicuntur ſimul, quorũ generatio eſt in eodẽ tẽpore, & neutrũ illorum nõ eſt prius neque poſterius, & hoc dr̃ ſimul ſemper, vt duo gemelli nati in eodẽ ſẽper. ſimiliter ſubiectum ſua propria paſſio. Secundo modo dicũtur ſimul, quæcunque conuertuntur & neutrũ eſt cauſa alterius, vt ſit ſicut quælibet relatiua ut duplum, & dimidiũ, pater, & filius, & ſic de alijs. Tertio modo dicuntur ſimul, quæcunque ęqualiter cõdiuidunt aliquid genus, ut homo ęquus, & leo & ſic de alijs quæ æquæ condiuidunt hoc genus animal & etiam differẽtiæ diuidentes aliquod genus dicuntur ſimul, ut rationale, & irrationale, & ſic de alijs. iſti aũt duo ultimi modi dicũtur ſimul natura, primus autem modus dicitur ſimul tempore.

De hoc uide Phil. hic eo. ca. & ibi Doc.

F

Ipſius ſimul natura, atque tres tm̃ eius eſſe mō ꝓponit.

A Poſtq̃ Auctor determinauit de poſtpdicametis prioris, & poſterioris qđ valet ad cognoſcendũ ordinẽ ſuperioris, & inferioris inter ſe, hic cōſequenter determinat de poſtpdicamento ſimul qđ valet ad cognoſcẽdũ cõuenientiã pluriũ inferiorum in ſuo ſuperiori, aſſignans tres modos eius q̃ in his verſib. continetur.

Tempore dico ſimul quorum generatio non eſt.

Suntque ſimul ſpecies, genus vnũ condiuidentes.

Quæ conuertunt dicimus eſſe ſimul.

Et horum modorum ſic habere ſufficientia quia quæcunq; ſunt ſimul, ſunt B ſimul natura, vel tpe. Si ſimul tpe, ſic eſt primus modus, ſi ſimul natura, hoc eſt dupliciter vel talia ſunt ſimul nam diuiſionis, & ſic eſt tertius modus, vel natura relationis, & ſic eſt ſecundo modus.

Primo ſciendũ, ꝙ ſimul dupľr accipitur. Vno mō pro quacunq; conuenientia duorũ in vno tertio, vt cõprehendit oĩa illa quæcunq; ſunt aliquo mō ſimul, & hoc mō continent ſub ipſo, ſimul in loco, & ſimul in ſpacio, & ſimul, ĩ motu, q̃ hic enumerantur. Alio mō capitur ſpáli ter, ſolum vt ſe extẽdit ad modos ſimul, qui valent ad cognitionẽ pdicamentorũ habendã, & hoc modo hic conſideratur, & nõ primo modo, & quia eſſe ſimul in C motu, vel eſſe in loco non requiritur ad notitiã prædicamentorum, eo ꝙ ꝓprie cõueniunt ſolũ indiuiduis, quæ ſunt corruptibilia, & non habent eſſe in prædicamento tanq̃ dicibilia, ſed vt ſubijcibilia tm̃, ideo hic illi modi non enumerantur.

Secundo ſciendũ, ꝙ ſimul tpe dñr aliqua, quorũ generatio eſt in eodẽ tpe & et tota duratio, vt ſunt illa, quæ ſimul generantur, & corrũpuntur, vt hõ, & riſibile dñr ſimul tpe, & dẽt intelligi, ꝙ eorũ gñatio ſit in eodem tempore tam ẽm eſſe quam ẽm eſſentiam, ita quòd ſit in eodem inſtanti tpis, & ſimiliter corruptio eorum, & non ſufficit ꝙ generatio eorũ ſit in eodem tempore ſecundum eſſentiam. quia, cùm ſit tantum vnum tps ſecundum eſſentiam omnium temporalium, ſequeretur quòd omnia præterita, D & futura eſſent ſimul tempore.

Tertio ſciendũ, ꝙ ſimul ſcđo mō, dñr illa, q̃ conuertuntur, & neutrum eſt cauſa alterius, vt ſunt relatiua, q̃ ſimul ponũtur ineſſe & non ineſſe, & inter ſe non conuertuntur ẽm ſuppoſita, ſic ꝙ de ſe inuicẽ verificentur, ſed conuertũtur ẽm exiſtendi conſequentiã, quia ſicut ad eſſe vnius ſeqtur eſſe alterius, ita ecõuerſo, & neutrum eſt cã alterius eo ꝙ vnum non præcedit naturaliter aliud, nec põt hr̃e eſſe, niſi ponatur ſuũ correlatiuum. Et illa, q̃ ſic dñr ſimul, hñt oppoſitionẽ ad duos modos Prioris. i. ſ. ad ſecũdũ quintum. ideo hic ponitur, q̃ conuertũtur ad E differentiam ſecundi modi prioris, & neutrum eſt cauſa alterius, ad differentiã quinti, & primus modus ſimul opponitur primo modo prioris.

Quarto ſciendũ, q̃ ſimul tertio modo dicuntur, q̃ econtrario condiuidunt aliquod genus, vt ſunt duæ dr̃iæ, vel duæ ſpecies eiuſdem generis, & illæ ſpecies, vel dr̃iæ pñt dupliciter conſiderari, vno modo cõparando illa inter ſe, & ſic vna ſp eſt prior alia via perfectionis, cũ vna ſemper ſit, perfectior altera. alio modo conſiderantur inquantũm conueniunt in ſuo genere, in quo eſſentialiter condiuidentur, & ſunt æqualis perfectionis, & ſic ſunt ſimul perfectione, nec vna eſt pfectior alia, vel prior, vel poſterior. ideo iſte modus ſimul, poteſt dici perfectione, & opponitur quarto modo prioris, F quo aliquid dr̃ prius honore uel perfectione. Et per hoc ſatis patet declaratio diuiſionis ſimul, & modorum eius.

Quæ ſimul dñr ſecundo modo.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Simul & prius opponuntur, quia ſimul dicit negationẽ Prioris & Poſterioris, relinquens aptitudinem ad illa, ergo tot modis dicitur ſimul, quod modis dicitur prius. ergo ſicut ſunt quinque modi Prioris, ita debent eſſe quinque modi ſimul. Secundo ſic. Illa quæ conuertuntur, & neutrum eſt cauſa alterius ſunt ſimul tẽpore, cũ generatio, & corruptio eorũ ſit in eodem inſtanti tpis,

Argu.

ergo

A ergo ſecundus modus ſimul, & primus coincidunt, ergo illi tres modi non bene diſtinguuntur. Tertio ſic. Puer & ſenex nunc uiuentes ſunt ſimul tpe, cum ſint in eodem nunc, & tn eorum generatio non ſunt in eodem tpe, ergo male definit primus modus ſimul. Quarto ſic. Cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud, ſed ad eſſe, cuius relatiui ſequitur eſſe alterius, ergo unum eſt cauſa alterius. ergo contra ſm modum. Quinto ſic Quæcunque ſunt ſimul in aliquo ſimul conueniunt, ſed illa quę diuidunt ecōtrario vnum genus nunquam ſunt ſimul in eodem, neque conueniunt in aliquo vno, quia opponuntur inter ſe, ergo male aſ- B ſignatur tertius modus ſimul.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet ſimul priuatiue opponatur Priori & Poſteriori, & ideo ſcđo rem poſſunt poni tot modi ſimul, quot ponuntur Prioris, & Poſterioris, tamen ſecundũ vſum accipiendo ſimul, vt valet ad cognitionem prędicamentorum, hic ſolum aſſignantur tres modi ſimul.

Ad ſm dr, q licet ea, q conuertuntur ſm exiſtentię cōſequentia ſint ſimul tpe. tñ alia ratione dicuntur ſimul tempore, & ſimul natura, quia inquantum ſimul producũtur in eodem inſtãtia. dñr ſimul tpe, & inquantum intelliguntur ſimul eſſe ſub aliqua natura. dñ. ſimul natura. ideo illi modi nō coincidunt. Ad tertiũ C dr, q licet puer & ſenex nunc viuentes ſint ſimul tpe ſm aliquam partem ſuæ durationis, non tamen ſm totam durationē eorum, ſed vnus eſt prior alio tpe. Ad quartum dicitur, quod licet ad eſſe unius relatiui ſequatur illatiue eſſe alterius, non tamen ſequitur cauſaliter. & ſm naturam, quo tamen modo effectus ſequitur ad ſuam cauſam. Ad quintum dicitur quod licet ea quæ opponuntur non poſſunt eſſe ſimul in eodem numero, tamen bene poſſunt eſſe in eodem genere. & hoc modo ſunt ſimul illa, quæ condiuidunt aliquod genus, quia ſimul ſunt in natura communi importata per genus.

De ſex ſpeciebus Motus. D

Motus ſpecies ſex ſunt, generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, ſecundũ locum mutatio. Generatio eſt progreſſio a non eſſe ad eſſe. Corruptio eſt progreſſio ab eſſe in non eſſe. Augmentum eſt præexiſtentis quantitatis maioramentum. Diminutio eſt prę exiſtentis quantitatis minoramentum. Alteratio eſt mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem vel in mediam vt cum aliquis mutatur ab albedine in nigredinē vel in medios colores. Motus ſecundum locum eſt mutatio de vno loco in alterum. Motus autem ſecundum locum ſex ſunt E ſpecies ſiue differentiæ ſcilicet ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrorſum, & ſiniſtrorſum. Ad omnes enim has partes fit motus.

Poſtq̃ Auctor determinauit de modis oppoſitionis Prioris & ſimul, quę valent ad cognoſcendũ dicibilia in complexa quantũ ad ſuũ eſſe, hic conſequenter determinat de Motus, q valet ad cognoſcendũ illa quantũ ad ſuũ fieri Illorũ. n. dicibiliũ, aliqua cauſantur ex alijs per motũ rationis, ſicut plures ſpēs ab codē genere, alia vero per motũ realem, ſicut accidentia cauſatur a ſubſtantia p F motum. Et primo enumerantur ſex ſpēs motus, quę in his verſibus continentur, Auget, diminuit, corrũpit, & gñatur. Alterat, & mutat, ſic p loca multa vagatur. Iſtis ſex modis dr eſſe motus. Et illarum ſpērum ſuſficientia ſic haberi pōt. Quia ōis motus fit inter duos terminos. vel ergo illorũ terminorum vnus eſt affirmatiuus, & alius negatiuus, vel ſunt ambo affirmatiui, ſi primũ, tunc hoc eſt dupliciter, q ia vel terminus ad quē eſt affirmatiuus, & ſic eſt generatio, uel terminus a quo, & ſic eſt corruptio. Si ambo termini ſunt affirmatiui, hoc eſt dupliciter vel talis motus fit ad formā reſpectiuā, & ſic eſt loci mutatio, q̃ fit ad vbi, vel ad

A formam abſolutã, & hoc eſt dupliciter vel ad qualitatem, & ſic eſt alteratio, vel ad quantitatem, & hoc eſt dupliciter, vel ad quãtitatem perfectam, & ſic eſt augmentatio vel ad quantitatem imperfectam, & ſic eſt diminutio.

Quid gñatio. Primo ſciẽdũ, ꝙ gñatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe, vt cum fit mutatio de non eſſe aquæ ad eſſe eius ꝑmutationẽ ſubiecti. Et capitur ibi progreſſio nõ ſpecialiter. ſ. pro motu progreſſiuo aĩalis, ſed gñaliter pro quacunque mutatione, in qua acquiritur forma poſt formã in aliquo ſubiecto. Et ponitur ibi progreſſio, loco gñis, & de non eſſe, ad eſſe, ad explicandum terminum a quo, aut terminũ ad quem gñationis, & non capitur B ibi non eſſe prout negat gñaliter omne eſſe, ſed ſolũ prout negat eſſe in actu, & relinquit eſſe in potẽtia, q̃a gñatio fit de nõ eſſe ĩ actu, de eſſe tñ in potentia ad eſſe in actu. Et ꝑ oppoſitũ corruptio, eſt ꝓgreſſio de eſſe ad non eſſe, vbi ponit̃ progreſſio loco generis, & de eſſe, ad nõ eſſe, ad drĩam aliarum ſpecierum motu.

Quid augmẽtatio, ac diminutio. Secundo ſciendum, ꝙ augmentatio dicitur præexiſtentis quantitatis additamentum, & ratio eſt, quia augmentatio eſt motus de minori quantitate ad maiorem, ſed quantitas non põt fieri maior niſi per additionem alicuius partis quantitatis. Et per oppoſitũ diminutio eſt præexiſtentis q̃titatis minoramentũ. C Et ratio eſt, quia ille motus eſt de maiori q̃titate in minorem, & maior q̃titas non põt fieri minor niſi per remotionẽ alicuius partis eius, ideo fit vbi minoramentum præexiſtentis q̃titatis eius. Vnde in hoc conueniunt augmentatio, & ſit diminutio, quia ſunt ad quantitatem, & differũt in hoc, quia vna fit ad q̃titatem perfectam, & alia ad imperfectam.

Quid alteratio. Tertio ſciendum, ꝙ alteratio eſt mutatio ad vna contraria qualitate in aliam contrariã, vel in mediã, & ponitur mutatio loco generis, & reſiduum ponitur ad drĩam aliorũ motuum, quorum nullus ſit ad qualitatem. & non requiritur ꝙ qualitates inter quas eſt alteratio ſint contrariæ ſm eſſentiã & ſpeciem, ſed ſufficit ꝙ ſint contrariæ ſecundum perfectũ, & imperfectum, ideo ibi ponitur vel in qualitatem mediã, quia aliquæ qualitates mediæ non contrariantur extremis ſecundum ſpẽm, ſed tñ ſecundum eſſe perfectum vel imperfectum, & in aliq̃bus eſt contrarietas ſecundum ſpẽm, vt inter albedinem, & medios colores D

Quid ſecundũ locũ mutatio ꝑ oẽs differẽtias, poſitionis. Quarto ſciendum, ꝙ loci mutatio, eſt mutatio de vno loco ad alium locum, & talis motus extrinſece terminatur ad locum, intrinſece vero terminatur ad vbi quod cauſatur à loco, ideo talis motus reductiue eſt in prædicamento vbi, & ꝑ hoc differt ab alijs motibus Et diuiditur in ſex ſpẽs, ſ. ĩ motum ſurſum, deorſum, ante, retro, dextrum, & ſiniſtrum. Cuius E ratio eſt, quia motus diuiditur ſecundũ diuiſionẽm termini ad quẽ, ſed vbi eſt terminus ad quem motus localis, qui diuiditur per ſurſum & deorſum, & ſic de alijs, ergo motus localis conuenienter diuiditur per has ſpecies, & differentias. Vnde ſurſum, & deorſum, ſi capiantur pro locis illis, ſunt in prędicamento q̃titatis & ſi capiantur prout dicunt rem in talibus locis eſſe, ſunt in prædicamento vbi. Sed ſi capiatur vt dicunt ſituationes in illis locis ſunt differẽtiæ poſitionis & de ꝓdicamento ſitus, & hoc vltimo mõ non ſunt termini motus localis, ſed ſecũdõ modo. Et per hoc patet quæ & quot ſunt, & quõ definiuntur ſpecies motus.

De iſtis poſitionũ differentijs vide 5. ph & 2. Cęli & Mun t. cõc. 14.

F Argu. Sed contra prędicta arguitur primo ſic Omnis motus eſt continuus & diuiſibilis, cum in tpe fiat, ſed gñatio non eſt diuiſibilis, ſed fit in inſtanti, & ſimiliter corruptio, ergo generatio & corruptio nõ ſunt ſpẽs motus, & ſic per conſequẽs illæ ſpẽs male enumerantur. Secũdo ſic. Dum aqua gñatur ex aere, eſt ibi gñatio, & tñ ipſa fit ab eſſe quæ ad eſſe aeris, ergo male dicitur, ꝙ generatio fit de non eſſe ad eſſe Tertio arguitur ſic In ebullitione lactis eſt augmentatio, & tñ ibi nõ fit additamentũ præexiſtenti quantitati, ergo male definitur augmẽtatio. Quarto ſic. Mutatio de minus albo ad magis

A gis album eſt alteratio, & tñ non fit mutatio de una qualitate in aliam contrariam, nec in mediam, quia album, & albus non contrariantur, ergo male ponitur definitio alterationis.

Quinto ſic. Cœlum mouetur motu locali, & tñ non mutatur de uno loco in alium, ſed ſp manet in eodem loco ergo contra definitionem loci mutationis. Ad arg. Ad primum dr quo ſi motus capiatꝰ ſpecialiter pro motu ſucceſſiuo, qui ſemper fit inter termino affirmatiuos, ſic oïs motus eſt indiuiſibilis, & ſic generatio, & corruptio non ſunt motus ſed ſi capiatur generaliter tñ ꝓ oï mutatio inſtantanea ſiue ſucceſſiua, ſicut in propoſito capitur, ſic genera B tio, & corruptio bñ ſunt motus. Ad ſm dr, ꝙ cum aqua generatu ex aere, illa gñatio fit ab eſſe aeris tanꝗ a termino extrinſeco, ſed a nõ eſſe aqua tãquam a termino intrinſeco, & propria quo magis denominatur quia termino extrinſeco. Ad tertium dr quod licet ĩ tali augmentatione, q̃ fit ꝑ ebullioně lactis vel per rarefactionẽ, non fit additamentum ſubſtãtiæ: eſt tñ additamẽtum partium quantitatis. Ad quartum dr, ꝙ licet minus album & magis albũ nõ cõtrarienẽ ſm eſſentiã cũ ſint eiuſdẽ ſpẽi, tamen cõtrariãtur ſm eſſe qualitatis perfectũ, & imperfectũ quod ſufficit ad motũ. Ad quintũ dr, ꝙ licet cœlũ ſcđo ſe totũ non moueatur ab uno loco in alium, tamen C mutatur ſecundum ſuas partes. & ideo ſibi attribuitur motus localis.

Habere quot modis accipiatur.

Habere autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur habere aliquã qualitatem, vt diſciplinam aut virtutem. Secundo modo dr habere quantitatem qđ contingit ei qui habeat magnitudinem, vt bicubitum tricubitum. Tertio modo dr habere ea, quæ circa corpus ſunt adiacentia, vt veſtimentum, vel tunicam, aut circa membra, vt in manu anulum, & habitus, iſto tertio modo ſumptus eſt D vnum de decem prædicamentis, & definitur ſic. Habitus eſt corporum, & eorũ quæ circa corpus ſunt adiacentia, vt eſt armatio, caligatio, & ſimiliter figurantur nomina in alijs, ſecundum adiacentia, illa hęc enim dicuntur habere, illa vero haberi. Quarto autem modo dicitur habere membrum, vt manum, aut pedẽ. Quinto dicitur habere ſicut continens contentum, vt lagena habere dicitur vinum, aut modium grana tritici. Sexto modo dicitur habere poſſeſſionẽ, vt domum aut agrum. Septimo modo dicitur habere vxorem, & de hoc vltimo modo dicit Ariſtotiles quòd iſte modus alieniſſimus eſt in eo quòd eſt habere, & ꝓpter hoc, quod vir habẽs vxorem etiam E habetur ab ea. & vinculum matrimonij indiſſolubiliter ligat vtrunque. Et dicit, quod forte alij modi apparebunt in eo, quod eſt habere, ſed qui conſueuerunt dici, penè omnes numerati ſunt.

Poſtquã Auctor determinauit de motu hic conſequenter determinat de quinto poſtprædicamento, & vltimo, ſ. de habere, & ratio ordinis eſt, quia motus valet ad cognoſcendum quomodo accidentia a ſuba cauſantur, habere uero ualet ad cognoſcendum reductionem accidentium ad ſubam, & quia illa accidentia prius cauſantur q̃ ad aliud reducanẽ, ideo conuenienter determinatur de poſt prædicamento habere poſt motum. F

Habitus ab hredi ſtinctio.

Primo ſciendum, quòd habere dupliciter accipitur. Vno modo generaliter. vt ſe extendit ad omnes ſuos modos, & ſic ponitur reductiue in diuerſis prædicamentis, & hoc modo ponitur unum poſtprædicamentum. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum pro tertio modo habere, prout eſt corporum, & eorum quæ circa corpus ſunt adiacentia, & ſic eſt vnum prædicamentum ab alijs diſtinctum de quo prius determinatum eſt, & hoc vltimo modo non capitur hic, ſed primo modo, ideſt, conuenienter ponitur poſtprædicamentum.

A Septem modorum ipſius habere intellectus.

Scđo ſciendū, ꝙ ipſius hře vij. modi ponūtur in textu in his verſib. cōtenti.
Affectū, quātū, veſtitū nunc velut aurū.
Mēbrū, contentū, poſſeſſio vir mulierē.
Vnde per effectum deſignatur primus modus habere, qui eſt hře qualitatē, qualitas. n. afficit ſubſtātiā & qualificat eā. & ꝑ quantū, deſignat̄ ſecūdus modus, ſ. habere quantitatē, & ꝑ veſtitū deſignat̄ tertius modus, qui eſt habere ea q̄ corpori adiacent, vel ſcđo totū, vt tunica, ſiue ſm partē, ut anulus aureus in digito, & ꝑ membrū deſignat̄ quartus modus, qui eſt habere mēbrum, ut caput vel partē integralē per contentū deſignatur quintus modus, q eſt vt continens, habet contentū, vt lagena habet vinū, & modius
B grana tritici. Et ſextus modus deſignat̄ ꝑ poſſeſſionē, & ꝑ mulierem ſeptimus, ſ. habere vxorem, & per hoc poteſt haberi ordo numerus illorum modorum.

Tertio ſciendū, ꝙ primus modus habere ſ. habere qualitatē, reponitur in ꝑdicamento qualitatis reductiue, qa tale habere dicit inhærentiam qualitatis ad ſubām, & talis inhærentia eſt eſſe illius qualitatis, & ſimiliter ſecundus modus, ſ. habere quantitatē, eſt in ꝑdicamento quantitatis. Sed habere tertio modo eſt ꝑdicamentum ab alijs diſtinctū, & habere mēbrū, ſiue partē; integrale eſt reductiue in prædicamento ſubſtantię, qa dicit unionem partis in toto. Talis autem vnio fit per formā ſubſtantialē. Sed ha-
C bere contētum, eſt in prædicamēto vbi, quia tale habere dicit eſſe in loco continente. Et habere poſſeſſionem eſt in prædicamento relationis, qa poſſeſſor dr̄ correlatiue ad rē poſſeſſam tanq̄ ad correlatiuum eius. Et ſimiliter habere vxorē eſt in prædicamento relationis, cōiunx. n. dr̄ correlatiue ad coniugem, & ſunt relatiua æquparantiæ. Et per hoc habet̄, qūo hře ſcđo diuerſos modos eius ponitur in diuerſis prædicamentis.

Quarto ſciendum, ꝙ iſtorum nominum haberi, ſic pōt ſufficientia, qa in oī modo habere habens eſt principium habiti, uel ergo eſt principium eius ſcđo naturam, & voluntatem ſimul, & ſic eſt D quartus modus, ſ. habere membrum, membrum. n. habetur ſm naturā, & ſm voluntatem applicatur ad operationē, vel eſt principium eius ſm naturam tm̄, uel ſm voluntatem tm̄, ſi primum hoc eſt dupliciter, vel eſt principium alterius ratione materiæ, & ſic eſt ſecundus modus, vel ratione formæ, & ſic eſt primus modus. Si ſcđo voluntatem tm̄ hoc eſt dupliciter, vel habens habet tm̄, uel habet & habet̄. ſi ſcđo, ſic habetur ſeptimus modus, ſi primum hoc eſt dupliciter vel habitus figurat̄ ad formā habentis, vel nō ſi ſcđo, ſic eſt ſextus modus, ſi primū hoc eſt dupliciter, uel habens E circundat habitum, & ſic eſt quintus modus, vel circundatur ab illo quod habetur, & ſic eſt tertius modus, & ſic patet diſtinctio modorum habere.

Sed contra prædicta arguitur primo Argum. ſic. Idem nō eſt prædicamentum, & poſt prædicamentum, qa oporteret, idem eſſe in diuerſis prædicamentis, & poni in vno tm̄, ſed habere eſt unum prædicamentum, ergo male ponitur unum poſt prædicamentum. Scđo ſic. Oē quod diuiditur eſt aliquod totum, ſed habere nō eſt aliquod totum, cum nō ſit vnum, ergo male diuiditur per ſeptem modos.

Tertio ſic. Omne habere mediat inter rem habētem, & rem habitam, ſed inter quantitatem, & ſubſtantiā nihil mediat, cum quantitas immediate inſit ſub- F ſtātiæ, ergo nihil dr̄ habere q̄titatem. Quarto ſic. In oī modo habere habens eſt principium habiti, ſed poſſeſſor non eſt principium rei poſſeſſæ, neq. uir reſpectu vxoris, ergo male ponūtur ſextus & ſeptimus modus habere. Quinto ſic. Subſtātia dr̄ hře relationem, actionem & paſſionem, & ſimiliter genus dr̄ hře ſpēm, & qualitas habere cōtrariū, & tn̄ illi modi hic nō enumerantur. ergo modi hře non ſufficienter enumerātur hic. Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet idem uniuoce, & eodem modo captum non ſit prædicamentum, & poſtprædicamentum, tamen idem ſecū-

dum

A dum vocem æquiuocæ acceptum poteſt eſſe prædicamentum, & poſtp̄dicamentum, & ſic eſt hīc, vt dictum eſt. Ad ſecūdum dicitur, quod licet habere nō ſit aliquod totum ſecundum rem eſt tamen vnum totum ſecundum vocem, ideo bene diuiditur diuiſione vocis in ſuas ſignificationes Ad tertium dicitur, quòd licet habere quantitatem non mediet realiter inter quantitatem & ſubſtantiam tāquam accidens realiter diſtinctum a q̄titate, quia idem eſt realiter cum quantitate, tamen mediat ſecundum rationē, & modum, quia dicit inhærentiam quātitatis ad ſubſtantiam. Ad quartum dr̄, D quòd licet poſſeſſor inquantum relatiue dicitur ad rem poſſeſſam, & etiam vir reſpectu vxoris non ſit principium, tamen ſecundum id quod eſt, eſt aliquo modo principium in genere cauſæ finalis, poſſeſſio.n.eſt propter poſſeſſorem, & vxor propter virum. Ad quintum dr̄ quòd licet reperiantur plures modi habere quā illi ſeptem. tū alij ab alijs ſunt minus principales, & minus vſitati, & ſic ſufficienter poſſunt cognoſci per illos modos, ideo ſufficienter enumerant principaliores modi ipſius habere. E

B Hæc de tertio tractatu Magiſtri Petri Hiſpani dicta ſufficiant.

VERSORII PARISIENSIS EXPOSITIO.

In Quartum Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS.

De principijs ſyllogiſmi ſimpliciter, Propoſitione, & Termino, Dici de Omni, Dici de Nullo ſyllogiſmis perfectis, ac imperfectis Primæ, Secundæ, ac Tertiæ Figuræ, modus idem reducendi imperfectos ſyllogiſmos ad perfectos. F

C

Quid propoſito ac Terminus ſit.

PRopoſitio eſt oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, terminus eſt in quem reſoluitur propoſitio, vt in ſubiectum, & prædicatum.

Iſte eſt Tractatus quartus Summularum Magiſtri Petri Hiſpani, in quo poſt quam determinauit de partibus remotis ſyllogiſmi, ſ. de prędicabilibus, & prędicamentis, & de partibus propinquis eius, ſcilicet de enunciatione, ſiue propoſitione, conſequenter determinat ipſo ſyllogiſmo, ſiue de totali argumentatione, & quia vnumquodque prius habet conſiderari ſecundum ſe, quam per comparationem ad aliud, ideo priuſquā determinet ipſæ de ſyllogiſmo contracto ad materiam probabilem, & ſophiſticam, quod fit in tractatu de locis, & fallacijs, ipſe in præſenti Tractatu determinat de ſyllogiſmo ſimpliciter, & ſecūdum ſuam formam conſiderato ſine cōtradictione ad materiam. Ex quo patet ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ſubiectum in iſto tractatu, & quia res hēt cognoſci

Ad hoc vide 6. Top p to. & 7. co. c. 3. & 4.

A per ſua principia, iō anteq̄ definiat, ſyllogiſmū prius determinat de aliquibus principijs ſyllogiſmi, & prima de materialibus quam de principijs regulatiuis eius, ſ. de propoſitione, & termino.

Primo ſciendum, quòd propō definitur ſic. Propō eſt oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, vbi ponitur oratio loco generis definiti. deinde ponitur affirmatiua, vel negatiua, ad explicandum vnam differentiam conuertibilem cum propōne, & licet affirmatiuum, vel negatiuū ſint B membra diuidentia reſpectu propōnis, non tn̄ ponuntur in hac definitione inquantum ſunt diuidentia definitum, ſed inquantum ſunt nobis notiora ipſo definito, & explicant dr̄iam propōnis ſecūdum eſſe, ꝙ habet in ſuis ſpeciebus. Et dr̄ alicuius de aliquo, i. prædicati de ſubiecto & magis definitur per affirmatiuum, & negatiuum q̄ ſe tenent ex parte formæ propōnis, quam per vniuerſale & particulare, quę ſe tenent ex parte materiæ eo quòd forma magis notificat eſſe rei, & definitio indicat eſſe rei.

Propō dupl'r conſideratur.

Secundo ſciendum, ꝙ propō poteſt dupl'r conſiderari. Vno modo inquantū eſt ſignum conceptus mentis, vel nuncius noſtri intellectus ad exprimendum conceptum complexum, & hoc mō hēt rationem enunciationis, & hoc modo ſibi conuenit ſignificare verum vel falſum reſpectu ſui ſignificati, & quia in primo Tractatu conſideratur ſub rōne C enunciationis, ideo ibi definitur per verum, & falſum. alio modo conſideratur, ut eſt pars propinqua ſyllogiſmi, & hoc modo conſideratur, in præſenti loco, & q̄a per affirmationem & negationem, q̄ ſe tenent ex parte formæ enunciationis, maxime habet variare ſyllogiſmum, iō conuenienter notificatur per affirmatiuum, & negatiuum. Et ſic patet qūo diuerſimode conſideratur, & definitur ꝓpoſitio hic, & in primo Tractatu.

Termini definitio.

Tertio ſciendū, ꝙ terminus dr̄ in quē reſoluitur propō, vt in ſubiectum & prædicatum, cuius rō eſt, quia terminus eſt principium materiale cōponēs ꝓpōnē, D dr̄ n. terminus a terminando, quia materialiter terminat propōnem, ſed vnumquodq; reſoluitur in ea, ex quib. componitur, ergo propō reſoluitur per terminos tanq̄ in ſuas partes. Ideo terminus bene dicitur, in quē reſoluitur propoſitio, & intelligitur de reſolutione quę fit in voces ſignificatiua, & non de quacūque reſolutione, quia Logicus ſolum cōſiderat voces ſignificatiuas, & nō habet conſiderare literas, & ſyllabas, quæ a Grammatico conſiderantur.

Poſt ꝓpōnem termin9 definiatur.

Quarto ſciendum, quòd licet terminus ſit principium, & pars propoſitionis, tamen conuenienter definitur poſt E propōnem duplici de cauſa. Prima cauſa eſt, quia in definitione termini ponitur propōne, ideo ante definitionem termini oportuit notificare propōnem, ne per ignota procederetur. Secunda cauſa eſt, quia licet via compoſitionis pars ꝓcedat totum, & terminus propōnem, tamen via reſolutionis totum eſt prius partibus ſuis, & quia hic conſiderantur terminus, & propoſitio ſecundum viam reſolutionis, quia definitur terminus inq̄tum pertinet ad reſolutionem propōnis, ideo conuenienter ſequitur propoſitionem, & quamuis ſyllogiſmus reſoluatur per propoſitionem, quia tamē ipſa non definitur hic per ſyllogiſmū, nec inquantū eſt terminus reſolutionis ſyllogiſmi, ideo nō oportuit primo definire ſyllogiſmum quam propoſitionem, F & ſic patet definitio propoſitionis, & termini, & ordo earum.

Argu.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Concluſio eſt oratio affirmatiua alicuius de aliquo, & tn̄ non eſt propō, quia non ponitur pro aliquo, dicitur n. propō quaſi pro alio poſitio, ſ. pro concluſione inferenda, ergo iſta definito conuenit alijs a definito. Secundo ſic Nullū ſuperius dēt definiri per ſua inferiora, ſed affirmatiuum, & negatiuum ſunt inferiora propoſitionis, ergo male ponūtur in definitione eius. Tertio ſic. Hæc eſt propoſitio non homo currit, & tamen

A me nõ eſt affirmatiua, vel negatiua alicu ius de aliquo, quia non homo non eſt ali quid, ergo cont. a definitionem propõ nis. Quarto ſic. Propoſitio reſoluitur p elementa & literas, & tamen literæ & elementa non ſunt termini, ergo iſta definitio non conuenit ſoli termino.

Quinto ſic. Propõ reſoluitur per copulam verbalem, & tñ copula verbalis nõ eſt terminus, qa tunc in ſyllogiſmo eſſent plures termini q̃ tres. Maior patet, quia propõ componitur ex copula verbali, ergo reſoluitur per ipſam.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet concluſio nõ ponit pro aliquo in actu, tñ ponitur aptitudine, quod ſufficit ad hoc, qđ dicatur propõ. Ad ſm dr, B ꝙ licet ſuperius non debeat definiri per ſua inferiora ea rõne qua ſunt inferiora eius, tñ bene pt per ea definiri, inquãtum ſunt ipſo definito notiora & ponũtur ad circumloquendum differentiã cõuertibilẽ ſui ſuperioris, & ſic ponuntur affirmatiuũ & negatiuũ in iſta definitione. Ad tertium dicitur, ꝙ ſi capiat nõ hõ vt infinitum eſt, ſic non dicit aliqd, nec eſt ibi propõ, ſed ſi capiatur vt virtute intellectus determinetur, & accipiatur ꝓ aliquo finito, vtputa propõ, ſic ibi aliquid de aliquo affirmatur, quia non hõ eſt aliquid. Ad quartum dicitur, qđ licet propõ reſolui poſſit in literas, & ſyllabas, vel elementa tanquam in principia C vocis ſignificatiuæ, q̃ reſolutio non conſideratur a Logico, tñ non reſoluitur in ipſas tanquã in voces ſignificatiuas, de qua reſolutione hic intelligit. Ad quintũ dicitur, ꝙ reſolutio hẽt ꝓprie fieri in partes materiales, q̃ remanẽt reſolutione facta, & quia copula verbalis non eſt pars materialis propoſitionis, ideo proprie non reſoluitur per copulam verbalem, bene tñ ſi capiatur gñaliter reſolutio pro quacunque diuiſione totius in ſua principia vel materialiter vel formalia indifferenter, & ſic non capitur hic, ſed tantum pro reſolutione in principia materialia, quod explicatur cum dicitur in ſubiectum, & prædicatum.

D De Dici, de Omni, & dici de Nullo.

Dici de Omni eſt, qñ nihil eſt ſumere ſubiecto, de quo non dicatur prædicatũ, vt ois homo currit hic, curſus dicitur de omni hoie, & nihil eſt ſumere ſub hoie, de quo non dicatur curſus. Dici de nullo eſt, qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto a quo non remoueatur prædicatũ, vt nullus homo currit hic, curſus remouetur ab oi homine, & nihil eſt ſumere ſub homine a quo non remoueatur curſus. De primo Priorum te. com. 8.

Poſtquam Auctor determinauit de principijs materialibus ſyllogiſmi ſ. de propoſitione, & termino, hic conſequenter determinat de principijs regulatiuis eius per q̃ principia materialia ſyllogiſmi regulantur. ſ. Dici de omni, & dici de E nullo. Et quia dici de nullo importat negationem, & dici de omni affirmationem, ideo prius determinat de dici de omni, ipſum primo ſic definiens. Dici de oĩ, & qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur p̃dicatum. cuius ratio eſt, quia in aliqua propõne eſt dici de oĩ, qñ prædicatum affirmatur de ſubiecto diſtributo pro oĩbus ſuppoſitis, vt hic, ois homo eſt albus ſed qñ prædicatũ vr affirmatur de ſubiecto, nihil ſumitur ſub ſubiecto, de quo non enuncietur actualiter, & affirmetur prædicatum cum F dicatur de quolibet ſubiecto eius, & affirmetur, ideo per prædictam definitionẽ. Dici de oĩ conuenienter explicatur.

Primo ſciendum, quòd dici de omni eſt conditio prædicati in ordine ad ſubiectum, quia dici, ſeu prædicari eſt conditio prædicati, & non ſubiecti, & licet eſſe in toto ſiue diſtributum ſit conditio ſubiecti, quod diſtribuitur, tamen dici de omni, ſiue prædicari, de diſtributo eſt conditio prædicati, & per hoc differunt dici de oĩ & eſſe in toto, eo quòd dici de oĩ importat habitudinem prædicari ad ſubm, & eſt conditio, ſed eſſe in toto eſt conditio ſubiecti in ordine ad prædicatum, quia ſubm eſt in prædicato, ſicut

pars

A pars ſubiectiua eſt in ſuo toto vniuerſali. Et ſimiliter ẽt dici de nullo in propõne vniuerſali negatiua eſt conditio prædicati in ordine ad ſubiectum.

Secundo ſciendum, ꝙ duplex eſt dici de oi.ſ. prioriſticum, & poſterioriſticũ. Poſterioriſticũ eſt, qñ prædicatũ ſm rem dr, de ſubiecto, & ſibi cõuenit pro quolibet ſuo ſuppoſito, & pro qualibet dña tẽporis, vt hic hõ eſt aial, & ideo ad tale dici de oi requiritur duplex vñitas.ſ. ſuppoſitorum, & temporum. Sed dici de omni prioriſticorum eſt, qñ in aliqua propõne prædicatum ſecundum modum enũciandi affirmatur de ſubiecto pro quolibet ſuo ſuppoſito, vt hic, oĩs homo eſt al- B bus, & non requiritur ad ipſum vñitas ſuppoſitorum, vel temporum ſecundum rem, ſed ſufficit, quòd in modo enunciãdi, ſit vñis ſuppoſitorum, de quib. prædicatum affirmatur, & de iſto dici de omni eſt ſolum hic ad propoſitum, & non de primo, quia ipſum eſt regulatiuum ſyllogiſmorũ affirmatiuorũ, & aliud non.

Quid ſit dici de nullo

Tertio ſciendũ, ꝙ dici de nullo eſt qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum, vt nullus hõ currit. ratio eſt, quia in aliqua propõne eſt dici de nullo qñ prædicatum negatur de ſubiecto diſtributo per ſignum vñe, ꝓ oĩb. ſuis ſuppoſitis, & qñ nulli ſuppoſito ineſt, ſed, qñ negatur taliter de ſubiecto, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto a quo non remoueatur prædicatum ſecundum mo- C dum enunciandi, ideo bene definitur dici de nullo qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum.

Quõ ꝑ dici de oĩ, & de nullo ſyllogiſmi regulentur.

Quarto ſciendum, quod dici de omni, & dici de nullo sũt hoc modo principia regulatiua ſyllogiſmorũ, qa per dici de oĩ intelligitur iſta maxima. Quicquid dicitur de ſubiecto diſtributo, dr ẽt de quolibet ſuppoſito eius ſumpto ſub iſto, per quam poſſunt probari omnes ſyllogiſmi affirmatiui, vt facto ſyllogiſmo, omne animal currit, oĩs hõ eſt aial, ergo omnis homo currit, ibi currit, ĩ maiori dicitur de animali diſtributo, ergo affirmatur de quolibet ſuppoſito animalis, ſed hõ in minori ſumitur ſub aiali, ergo currit de homine prædicantur, & ſimiliter per dici de nullo intelligitur iſta maxima. Quicquid negatur de ſubiecto diſtributo, negatur de quolibet ſuppoſito eius, & per illam probantur, ſimiliter ſyllogiſmi negatiui, ſicut affirmatiui per aliam. Vnde omnes ſyllogiſmi perfecti, qui ſunt directe concludentes in prima figura directe regulantur per dici de omni, & dici de nullo, ſed alij ſyllogiſmi imperfecti regulantur, in directe, & ex conſequenti, inquantum reducuntur ad ſyllogiſmos perfectos. D

Argum. E

Contra prædicta arguitur primo ſic. in iſta propõne, homo eſt aial, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur ꝑdicatum, & tñ ibi nõ eſt dici de oĩ ergo contra definitionem eius. Secundo ſic. In iſta propõne, oĩs homo currit, aliqd eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dr prædicatum, quia ibi currit, non prædicatur de Antichriſto, vel de Adam, ergo male dr, quòd dici de oĩ eſt, qñ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prædicatum. Tertio ſic. In iſta, oĩs equus currit eſt dici, de oĩ, & tñ eſt aliquid ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicitur ꝑdicatum, quia poteſt ſumi pes vel caput equi, de quo tamen non dicitur curſus ergo contra definitionem.

Quarto ſic. In iſta, Socra. non currit, nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur ꝑdicatum, & tñ non eſt dici de nullo, ergo definitio eius conuenit alijs a definito. Quinto ſic. Nulla regula F ingreditur regulatum, vel eſt de cõpoſitione eius, ſed dici de oĩ, & dici de nullo ingrediunt compõnem ſyllogiſmi, quia in omni propõne vniuerſali affirmatiua eſt dici de oĩ, & ĩ vniuerſali negatiua eſt dici de nullo, ergo ipſa non ſunt principia regulatiua ſyllogiſmorum.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dr, ꝙ licet in iſta, homo eſt animal, nihil ſit ſumere ſub ſubiecto de quo non dicatur prædicatum ſecundum rem, & in aptitudine, non tamen dicitur ſecundum modum enunciandi, & in actu de quolibet ſuppoſito

A poſito ſubiecti, ideo ibi non eſt dici de omni prioriſticum. Ad ſcđ'o dr̄ ꝙ in iſta omnis hō currit, hō ſolū diſtribuitur, pro hominibus p̄ſentibus, ad quos reſtringitur rōne illius uerb p̄ſentis tēporis currit, & de illis non eſt aliqd accipere, de quo nō dicat̄ p̄dicatū, vnde Ada, & Antichriſtus nō cōtinent ſub hoie ibi diſtributo Ad tertium dicitur, ꝙ licet pes eq poſſit ſumi ſub equo tanquam pars integralis eius, non tn̄ tanq̄ pars ſubiectiua eius & tanq̄ ſuppoſitū eius, de qua ſumptione ſolum eſt hic ad propoſitū.

Ad quartū dr̄, ꝙ ad dici de nullo p̄ſupponit q̄ poſſit aliqd ſumi ſub ſubiecto, & quod de quolibet ſumpto ſub eo re-
B moueat̄ p̄dicatū, mō ſub Socra. ſimpl'r nihil eſt ſub ſumere, eo ꝙ non habent ſuppoſita, iō in illa propoſitione. Socra. nō currit, nō eſt dici de nullo. Ad qntū dr̄, ꝙ licet dici de oī, & dici de nullo per accidens ingrediant̄ cōpoſitionem ſyllogiſmi tanq̄ diſpoſitiones materiæ eius, non tn̄ ingrediuntur, per ſe tanq̄ partes materiales componentes ſyllogiſmum. Et non eſt in conueniens, quod regula alicuius virtualiter, vel per accidens ingrediatur compoſitionem ipſius.

Quid ſyllogiſmus.

Syllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſ-
Vide 1. Priorū c. 1. dam poſitis, & conceſſis, neceſſe eſt aliud euenire per ea, quę poſita ſunt, & conceſſa, vt omne animal eſt ſubſtantia,
C omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt ſubſtantia. Hoc totum oratio quidam in qua quibuſdam poſitis. ſ. duabus præmiſſis, neceſſe ad aliud accidere ſcilicet concluſionem.

Definitionis ſyllogiſmi explanatio.

Poſtq̄ Auctor determinauit de principijs ſyllogiſmi materialibus & effectiuis, ſ de principijs regulatiuis, hic conſequenter determinat de ipſo ſyllogiſmo, ipſū primo ſic definiens. Syllogiſmus eſt oratio, i qua quibuſdā poſitis, et cōceſſis. neceſſe eſt aliud euenire per ea q̄ poſita ſūt, & conceſſa. In qua definitione ponit̄ orō, loco gn̄is. Deinde ponitur in qua q̄buſdā, ad dr̄iam enthymematis, in quo licet ſint duę p̄miſſæ virtualiter, & ſcđm intellectū, tn̄ eſt vna formaliter, & i ſyllogiſmo dēnt eſſe plures formaliter. Deinde ponitur poſitis. i. diſpoſitis in mō & figura ad dr̄iam inductionis, & exēpli, & aliarū cōbinationum inutilium, vbi propōnes non diſponuntur in mō. Deinde ponitur, neceſſe eſt accidere. i. ſeq ad differentiam, paralogiſmorum fallaciæ accidentis, vbi concluſio non ſequit̄ de neceſſitate. Ponitur aliud, ad differentiam petitionis principij, vbi concluſio non eſt alia a præmiſſis. Et ponit̄, per ea q̄ poſita ſūt, ad diffe ētiā paralogiſmorū ſcđm non cā, vt cauſam vbi concluſio E
non ſequitur pp præmiſſas poſitas.

Primo ſciēdū, ꝙ licet ſyllogiſmus nō ſit oratio ſimpliciter una, & categorica, eſt tn̄ vna hypothetica propō. Et dicitur vna ꝑpō pp tres cās. Primo pp vnitatē medij in quo duę extremitates vniunt̄, & conueniunt duæ p̄miſſæ, & illud rōne dēt efficientis reſpectu illationis concluſionis Secūdo pp vnitatē formæ, q̄a duarū prę miſſarū minor eſt cōtrahens, & determinās reſpū maioris. iō hn̄t vnitatē, illæ duæ præmiſſæ per modū actus, & potentiæ rōne talis diſpōnis. Tertio ꝑpter vnitatē finis, q̄a illæ duæ ordinantur ad eandem concluſionē inferendā, & iō q̄uis nō ſemper vniant̄ per coniunctionē mediā formaliter, tn̄ virtualiter poſſunt F
vniri propter cauſas prius dictas.

Secundo ſciendū, ꝙ in argumētatione duplex repetit̄ neceſſitas. ſ. neceſſitas cōſequētiæ & cōſequentis Neceſſitas cōſequentiæ, eſt neceſſitas illationis, q̄ puenit neceſſario, ex neceſſaria habitudine antecedētis ad conſequēs, & per hoc ꝙ cōſequens in antecedente includit̄, iō poſito antecedēte, neceſſe eſt ponere cōſequens ſiue antecedens ſit vnum, ſiue non. Sed neceſſitas cōſequētis, eſt neceſſitas propoſitionis proueniens ex neceſſaria habitudine ſuorū extremorum, vt hic, homo eſt riſibilis, vel homo eſt animal. Et quandoque dicit cauſalitatē antece-

Neceſſitas cōſequentis ac conſequētiæ.

A tecedẽtis ſupra conſequens. Et in iſta definitione non intelligitur de neceſſitate conſequentis ſic, ꝙ concluſio ſit neceſſariæ, ſed ſolum de neceſſitate conſequẽtiæ, ſic ꝙ concluſio ſequatur neceſſario.

Concluſio de eſſẽtia ſyllogiſmi, nequaq̃ eſt.

Tertio ſciendũ, ꝙ cõcluſio ſyllogiſmi nõ eſt de eſſentia ſyllogiſmi, & iõ eſt, q̃a illud non eſt de eſſentia alterius, quo remoto alterũ remanet pfectũ, & cõpletũ in ſua ſpẽ, ſed concluſione remota remanet ſyllogiſmus pfectus in ſpẽ, q̃a remanet in determinato mõ, & determinata figura, cũ ibi ſit diſpoſitio triũ terminorũ in figura, & duarum pmiſſarũ in mõ: ergo concluſio non eſt de eſſentia eius; iõ in iſta definitione conuenienter ponitur aliud, & dato, quòd concluſio non eſſet alia a toto ſyllogiſmo eſſet tamẽ alia a præmiſſis; ideo in ſyllogiſmo, ex pmiſſis poſitis ſequitur aliud ab ipſis. B

Syllogiſmus perfectus, & imperfectus.

Quarto ſciendũ, q̃d ſyllogiſmus diuiditur per perfectũ, & imperfectũ. Syllogiſmus perfectus eſt, qui habere euidentẽ neceſſitatẽ cõcludendi, ſicut ſunt quatuor modi directè cõcludentes in prima figura, vbi ſyllogiſmus habet euidentem neceſſitatẽ ſuę illationis. Sed ſyllogiſm⁹ imperfectus, eſt qui nõ habet euidentem neceſſitatẽ ſuæ illationis, ſed illæ fit euidens, per hoc, quod reducit ad modus euidentes primæ figuræ, ſicut ſũt omnes alij a quatuor primis modis primæ figurę, C q̃a tñ in omnibus iſtis ſequit cõluſio de neceſſitate (licet nõ euidẽter) ideo pdicta definitio ſyllogiſmi conuenit tam ſyllogiſmo perfecto quam imperfecto, & per hoc patet quod eſt ſufficiens.

Argum. Cõtra pdicta arguit primo ſic. Nullus motus rationis, vel diſcurſus intellectus eſt orõ, cũ nõ ſit vox. ſed ſyllogiſmus eſt diſcurſus itellectus. ergo male dr̃, ꝙ ſyllogiſmus eſt orõ. Scdo ſic. Ad ſyllogiſmũ ſimpliciter nõ requirur, ꝙ præmiſſæ concedãtur, quia, ſi concedãtur, ſiue nõ, concluſiõ ſequitur neceſſario, ergo male ponit in textu poſitis, & conceſſis. Tertio ſic. Concluſio in materia cõuenit cũ præmiſſis, quia includit ambas extremitates, & ẽt cõuenit in forma cum ipſis, ſ. i copula verbali, ergo nõ eſt alia a pmiſſis, D ergo male ponit, quod i ſyllogiſmo de neceſſitate ſequit aliud. Quarto ſic. Illud q̃d accidit no ſeq̃tur de neceſſitate, cũ poſſit ad eſſe, vel abeſſe, ſed concluſio ſequit de neceſſitate in ſyllogiſmis, ergo nõ eſt neceſſe eã accidere per ea quę poſita ſunt. Quinto ſic. Omnis ſyllogiſmus neceſſario infert ſuã cõcluſionẽ, & omnes ſyllogiſmi hñt æqualiter neceſſitatem concludendi, ergo male ſyllogiſmi ſunt pręfecti, ergo male diuiditur ſyllogiſmus per perfectũ & imperfectũ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ ſyllogiſmus q̃nq; ſumitur, p eo q̃d nõ eſt formaliter diſcurſus interior itellectus, ſed ſolũ vox cõplexa ſignificans illũ interiorẽ diſcurſũ, qui fit itellectu, & ſic bñ dr̃, E ꝙ eſt orõ. Aliq̃n tñ capit pro illo diſcurſu, capiendo ſignificatũ pro ſigno, ſed ſic nõ capitur in pposito. Ad ſcm dr̃, ꝙ licet ad ſyllogiſmũ ſimpr nõ req̃rat, ꝙ pręmiſſę concedãtur q̃a illæ abſtrahunt a materia vera, vel falſa, tñ requirit ad ſyllogiſmũ dialecticũ. Et quia Pet. Hiſpa. hãc definitionẽ ſumpſit a Boetho, definiente i Topicis ſyllogiſmũ dialecticũ, iõ hic poſuit poſitis, & conceſſis in iſta definitione. q̃a q̃uis hoc nõ requirat ad ſyllogiſmũ in cõi, tñ ſibi nõ repugnat. Ad tertiũ dr̃, ꝙ licet concluſio ſm partẽ cõueniat materialiter cũ pmiſſis, differt tñ formaliter ab his, cũ ibi ſit alia habitudo pdicari ad ſubiectum & ex conſequẽti alia compoſitio eorundẽ q̃ in pmiſſis, licet.n. copula verbali ſm ſe maneat eadem, tñ compoſitio eius variatur per variationem habitudinis extremorũ. Ad quartum dr̃, quòd ſi capiatur accidit prout idẽ eſt, quod contingenter euenit, ſic concluſio non accidit de neceſſitate ex præmiſſis, ſed ſi capiatur accidit prout tñ valet ſicut ſequit; illo modo concluſio bñ accidit, & ſic accipit hic. Ad quintum dicitur, quod licet omnes ſyllogiſmi ſint perfecti quantum ad neceſſitatem eorum, & quo ad eſſe, non tamen quo ad euidentiam neceſſitatis ſuæ, & quo ad bene eſſe.

De

A De his quæ ad formationem ſyllogiſmorũ requirantur duabus, ſcilicet, propoſitionib. maiori, ac minori, & terminis tribus, maiori, ſcilicet, ac minori extremitatibus, & medio.

Oĩs autem ſyllogiſmus conſtat ex tribus terminis, & duabus propõnib. quarum propoſitionum prima vocatur Maior ſecunda Minor. Ex tribus autẽ terminis non poſſunt duæ propõnes fieri, niſi alter illorum terminorum ſumatur bis, & tunc ille terminus bis ſumptus, aut ſubijcietur in vna & prædicabitur in B alia, aut ſubijcietur in vtraq. aut prędicabitur in vtraque. Horum autem terminorum alter vocatur Medium, alter Maior extremitas, alter Minor extremitas. Medium, eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem. Maior extremitas, eſt terminus ſumptus in maiori propoſitione cum medio: Minor extremitas, eſt terminus ſumptus in minori propoſitione cum medio.

Poſtquam Auctor determinauit de ſyllogiſmo conſequenter oſtendit, quæ & quot principia requirantur ad conſtitutionem eius, & quia materia via generationis præcedit formam, ideo antequã oſtendat quæ principia formalia, requi- C rantur ad ſyllogiſmum, prius oſtendit q̃ principia materialia requiruntur ad conſtitutionem eius. Sicut.n. in ſyllogiſmo eſt duplex forma. ſ. remota, ſiue communis, quæ eſt figura, & propinqua, ſ. modus, ſic eſt ibi duplex materia, ſ. propinqua, & remota, remota, vt ſunt tres termini correſpondentes figuræ & propinqua. ſ. duæ propoſitiones, quæ correſpõdent ipſi modo, quia modus, dicit ordinationem propoſitionem, ſicut figura terminorum.

Cur tres termini requirant ad ſyllogiſmũ.

Primo ſciendum, ꝙ in oĩ ſyllogiſmo requiruntur tres termini ad compoſitionẽ eius; cuius ratio eſt, q̃a in oĩ ſyllogiſmo oſtẽditur vnio, ſiue ſeparatio duorũ terminorum in concluſione, ſed talis D vnio, vel ſeparatio non põt oſtendi per terminus concluſionis, q̃a ſic idem probaretur per ſeipſum, ergo præter illos terminos requiritur tertius terminus ad oſtendendũ talẽ vnionẽ, vel ſeparationẽ. ergo oĩs ſyllogiſmus cõſtat ex tribus terminis. Et q̃a ad vnitatẽ ſyllogiſmi requiritur vnitas concluſionis, q̃a ab ipſa ſyllogiſmus dr̃ vnus, ideo tm̃ in ſyllogiſmo requiruntur duæ extremitates, & vnum mediũ, per quod probatur unio vel ſeparatio illarum extremitatum, & per hoc patet, quod omnis ſyllogiſmus reſoluitur per tres terminos cum ex tribus terminis componatur.

E *Maioris & minoris extremitatis, ac medij rõnes.*

Secundo ſciendũ, quod iſti tres termini vocantur Medium, Maior extremitas. Minor extremitas. vnde medium, dr̃ terminus bis ſumptus ante cõcluſionẽ. & ratio eſt; q̃a extremitates in ſyllogiſmo vniũtur in concluſione ꝓp vnionem earum in præmiſſis cum medio, ſed medium in vna acceptione ſolũ unitur cũ una extremitate, ergo ad hoc quod uniatur cum duab. extremitatib. uel extremitates cum ipſo oportet quod bis ſumat̃, ideo medium bis ſumitur ante concluſionẽ. Sed maior extremitas, eſt terminus ſumptus in maiori propõne cũ termino medio, & dr̃ maior extremitas, q̃a ſemper ſub ſe continet minorem extremitatem, eo q̃d concluſione directa ſp eſt ꝑdicatũ reſpectu minoris, & q̃nque F etiam continet medium cum minori extremitate, ut in prima figura, & tertia, & ſe habet per modum totius reſpectu eorum modo, totum eſt maius ſua parte. Sed minor extremitas eſt terminus ſumptus in minori propoſitione cum medio, & dicitur minor reſpectu maioris, in qua continetur ſicut pars in toto.

Mediũ duplex coniunctione, ac poſitione.

Tertio ſciendum, quod dupliciter dicitur medium in ſyllogiſmis, q̃nque. n. dicitur medium coniunctione, eo quod ipſum eſt vnitiuum extremitatum in concluſione, & hoc modo reperitur medium in qualibet figura. alio modo, dicitur medium poſitione; quando ſcilicet

ſecun-

A ẽm ſuam ſubiectionem,& p̄dicationem ponitur inter duas extremitates, vt qñ ſubijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori ,vt eſt in prima figura, & tunc dr̄ medium poſitione & ſolū talem medium poſitione reperitur in prima figura, in alijs aūt ſolum eſt mediū cōiunctione,& de vtroq. medio intelligitur p̄dicta definitio medij , qđ eſt terminus bis ſumptus ante concluſionem.

Cur tm̄ duæ ſufficiāt ꝓpoſitiones in ſyllogiſ. & ipſarum nomina.

Quarto ſciendum,quod omnis ſyllogiſmus conſtat ex duabus ꝓpoſitionib. cuius ratio eſt, quia in ſyllogiſmo, vt dictum eſt oſtenditur vnio extremitatum inter ſe in concluſione ꝑp vnionem earum cum medio , ſe non pōt oſtendi vnio illarum cum medio, niſi ſint duæ ꝓpoſitiones & niſi medium bis ſum.t. īō in oī ſyllogiſmo duæ præmiſſæ requi- B runtur,& etiam ſolum duæ eo quod iſta vnio extremitatum cum medio cūdu. b. p̄miſſis ſufficit ad oſtendendū unionem extremitatum inter ſe,& harum propoſitionum,prima dr̄ Maior,& ſecunda minor,& rō, eſt, quia ſecūda ſe habet ſicut contrahens & determinans maiorem , & quodammodo eſt pars primę prēmiſſæ,ſed contrahens & determinans ſe habet in minus q̄ illud quod contrahitur, & etiam pars reſpectu totius, ratione cuius ſecunda præmiſſa conuenienter dicitur minor. & per hoc patet , quæ & quot principia materialia requirun- C tur in compoſitione ſyllogiſmi.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In qualibet propoſitione, ſunt duo termini,ſed in ſyllogiſmo ſunt duæ propoſitiones, ergo in quolibet ſyllogiſmo ſunt quatuor termini , & non tm̄ tres. Secundo ſic. In ſyllogiſmo ex oppoſitis tm̄ ſunt duo termini, ut hic, omnis hō currit, nullus hō currit, ergo nullus homo eſt homo.ergo male dicitur,quod in omni ſyllogiſmo ſunt tres termini

Tertio ſic. In oī ſyllogiſmō ſunt duæ præmiſſæ cum vna concluſione,ſed concluſio eſt vna propoſitio, ergo ſyllogiſmus non conſtat ex duabus propoſitionibus tm̄,ſed ex tribus. Quarto ſic. Ois terminus eſt aliquod extremum, qa dr̄ a D terminādo, ergo nullus terminus eſt medium. ergo terminorum ſyllogiſmi nullus dicitur medius . Quinto ſic. In eadē propōne non poteſt bis ſunt idem terminus,cum alio termino , ſed ſyllogiſmus eſt una propoſitio , & una oratio, ut dictum eſt prius, ergo in eo medium non bis ſumitur ante concluſionem.

Solutio

Ad argum. Ad primum dr̄,quod licet in duabus propōnibus,ſemper ſint quatuor termini ſecundum numerum,tamē ſunt tm̄ tres ſecundum ſpēm,quia idem terminus, ſ. medius ſub eadem ratione ſumitur in duabus p̄ęmiſſis.ideo eſt idē terminus ſecundum ſpēm & rationem. Ad ſecundum dr̄, quod licet in ſyllogiſ- E mo ex oppoſitis tantum ſint duo termini materialiter,ſunt tres formaliter,quia unus terminus habet rationem maioris, & minoris extremitatum,qui de ſe ipſo uagatur in concluſione. Ad tertium dr̄, ꝙ licet concluſio ſit propoſitio, tamen ipſa non eſt de eſſentia ſyllogiſmi, ſed tantum duæ præmiſſæ, ideo in ipſo non ſunt tres propoſitiones. Ad quartum dicitur,quod licet medium habeat rationē extremi reſpectu præmiſſarum,quas terminat, tamen, reſpectu extremitatum quas coniungit, uel inter quas ponitur conuenienter dicitur medium , ideo reſpectu diuerſorum dicitur terminus . & medium . Ad quintum dicitur, quod li- F cet ſyllogiſmus ſit una propoſitio hypothetica, tamen includit plures categoricas, in quibus medium bis ſumitur, & hoc ſufficit.

De modo ac figura,quæ ſunt ſylloſmorum formalia principia.

Ad ſyllogiſmorum autē exigitur Modus & figura. Figura eſt ordinatio trium terminorum ſcđm ſubiectionem,& prędicationem. Hæc autem ordinatio fit tripliciter ut dictum eſt, & ſecundum hoc ſunt tres figuræ. Prima figura eſt quando medium ſubijcitur in una propoſi-

A poſitione, & Prædicatur in alia, vt omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt ſubſtantia. Secunda figura eſt, quando medium prædicatur in utraque, vt omnis homo eſt animal, nullus lapis eſt animal, ergo nullus lapis eſt homo. Tertia figura, eſt quando medium ſubijcitur in vtraque, ut omnis homo eſt animal, omnis homo eſt ſubſtantia ergo quædam ſubſtantia eſt animal. vnde verſus.

Carmina figurarum.

Prima prius ſubijcit medium, poſt prædicat ipſum
Altera bis dicit, tertia bis ſubijcit ipſum

Modus eſt ordinatio duarum propo-
B ſitionum in debita qualitate & quantitate. Debita qualitas eſt quòd ſi una ſit negatiua, reliqua erit affirmatiua. Debitá quantitas eſt, quòd, ſi una eſt particularis, reliqua erit uniuerſalis.

Poſtquam Auctor ſuperius oſtendit quæ & quot principia materialia requirantur ad formationem ſyllogiſmi, hic conſequenter oſtendit quæ principia formalia ad ipſum requirantur, dicens, ꝙ ad ſyllogiſmum requiruntur duo principia formalia.ſ. modus, & figura, & quia modus eſt forma ſpecialis ſyllogiſmi, figura uero forma cõis ideo prius determinat de figura, quam de modo, ipſam
C primo ſic definiens. Figura eſt ordinatio trium terminorum ſecundum ſubiectionem, & prædicationem, & ponitur ibi ordinatio, loco generis. ordinatio n. conuenit tam figuræ q̃ modo & dr̃ triũ terminorum, ad drĩam modi, qui eſt ordinatio duarum propõnum. & dr̃ ſecundũ ſubiectionem, & prædicationem ad indicandum qualiter ſit illa ordinatio triũ terminorum. Vnde talis ordinatio triũ terminorum non dr̃ figuræ capiendo figuram proprie, ut eſt terminatio quantitatis, ſed ſecundum ſimilitudinem, & per ſimilitudinem ad figuram trianguli ſicut. n. in triangulo ſunt lineæ q̃ coniunguntur trib. angulis, ſic in ſyllogiſmo duæ propõnes coniungunt tribus terminis.

Figura, & eius nois definitio.

Primo ſciendum, ꝙ ſunt tantum tres figuræ ſyllogiſmorum. cuius ratio eſt, q̄a figura eſt ordinatio trium terminorũ.ſ. medij, & duarum extremitatum. uel ergo tale medium ſubijcitur maiori extremitati & prædicatur de minori, & ſic eſt prima figura, uel prædicatur de utraque & ſic eſt ſecunda figura, uel ſubijcitur utrique & ſic eſt tertia figura. Et ꝑ hoc habentur definitiones trium figurarum, unde Prima, figura eſt, quando illud qđ ſubijcitur in maiori prędicatur in minori propoſitione. Secunda uero eſt, qñ idẽ prædicatur in utraque. Tertia uero, qñ idem ſubijcitur in utraque & ordinatur ſic. quia mediũ, quod ſubijcitur in uno, & prædicatur in alia, eſt medium poſitione & coniunctione ſimul, ideo eſt uerius medium, quam illud, quod ſubijcit uel prædicatur tantum. & iterum, quod ſemper prædicatur coniungit extremitates uľiter, & non particulariter, ſicut qñ ſubijcitur. Ideo conuenienter ponitur ſecunda figura, in qua medium prædicatur in utraque propoſitione, figuræ enim ordinantur ſecundum maiorem uel minorem perfectione ſui medij.

Secundo ſciendum, quod licet ſit una figura, in qua medium ſubijcitur in maiori, & prædicatur in minori, tamen non poteſt eſſe figura, in qua medium prædicetur in maiori propõne, & ſubijciatur in minori. Et ratio eſt. quia, ſi medium prædicaretur in maiori propõne, haberet rõnem totius reſpectu maioris; &, ſi ſubijceretur in minori, haberet rationẽ partis, reſpectu minoris. & quia maior extremitas ſe habet ut totum reſpectu minoris, ſi tale medium ſit totum reſpectu maioris erit totum reſpectu minoris extremitatis, & ſic erit totum & pars, inferius & ſuperius, maius & minus reſpectu minoris extremitatis, ſed hoc eſt impoſſibile. ideo talis diſpõ figuræ eſt impoſſibilis, ideo non eſt ponenda quarta figura, ſicut poſuit Galenus, & licet medium quandoque in prima propõne prędicetur, & in ſecunda ſubijciatur, tamen ſecundum rem, ſecũda propõ eſt maior, quia

Vide digreſſionem Auerrois cõt. Galẽ. Prie. c. 8.

A quia prædicatum eius continet mediũ, & minorem extremitatem, ideo in ea ſumitur maior extremitas cum medio, & ibi eſt diſpoſitio primæ figuræ, ſed eſt tranſpoſitio præmiſſarum.

Quid ſit modus.

Tertio ſciendum, ꝙ modus eſt ordinatio duarum propoſitionum in debita qualitate, & quantitate. & ponitur ordinatio loco generis, & ponitur duarum propoſitionum ad differentiam figuræ, quæ eſt ordinatio trium terminorum. & ponitur in debita qualitate & quantitate, ad differentiam combinationum inutilium, in quib. non eſt debita qualitas, & quantitas. Vnde combinatio inutilis, eſt ordinatio duarum propoſitionum, ex quib. non ſequitur formaliter B aliqua concluſio, ſicut qñ ambæ sũt particulares, vel ambæ negatiuæ: talis combinatio dicitur inutilis; quia non valet ad aliquid concludendũ. & licet in ea ſit diſpõ figuræ, tamen ibi nõ eſt debita ordinatio propõnum, ideo nõ eſt modus.

Debita propoſitionum. Quantitas & qualitas

Quarto ſciendum, ꝙ debita quantitas eſt quod, ſi vna eſt particularis, reliqua ſit vniuerſalis & rõ eſt. qa ex puris particularib. nihil ſequitur rõ, ſi vna eſt particularis, aliam oportet eſſe vſem, non tamen oportet econtra, ſi vna ſit vſis, ꝙ alia ſit particularis, ambæ.n. poſſunt ſimul eſſe uniuerſales Sed debita qualitas eſt, ꝙ ſi vna ſit negatiua, reliqua ſit C affirmatiua, & rõ eſt, quia ex puris negatiuis nihil ſequit, & non econtra, ſi una ſit affirmatiua reliqua erit negatiua, qa ex puris affirmatiuis põt fieri bonus ſillogiſmus. & per hoc patet, q̃ & quot ſũt principia formalia ad ſillogiſmũ reqſita.

Argum.

Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Ordinatio eſt quædam actio, cum ordinare ſit agere, ſed figura non eſt actio, ergo male dr̄, ꝙ eſt ordinatio. Secundo ſic. In hac propoſitione, aĩal rõnale eſt homo, eſt ordinatio trium terminorum ſm ſubiectionem & prædicationem, & tamen ibi non eſt aliqua figura, quod probaretur inductiue in omnib. figuris, ergo definitio figuræ conuenit alijs a definitio. Tertio ſic. Illud, ꝙ prædicatur de vtraq. extremitate ponitur ſup ambas D extremitates, ſed illud ꝙ ſubijcitur in utraq eſt inferius ad ipſas, ergo nullum tale eſt medium. ergo non eſt una figura, in qua medium prædicetur in utraque, uel ſubijciaẗ in utraq. Quarto ſic. Impoſſibile, eſt modus, & tamen nõ eſt ordinatio duarum propoſitionum, ergo contra definitionẽ modi. Quinto ſic. Qñ ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales affirmatiuæ in ſcd̃a figura eſt ordinatio duarũ propoſitionum in debita qualitate, & quantitate, tñ nõ eſt modus, ergo definitio modi cõuenit alijs a definitio

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ ſi capiatur ordinario actiue pro actione ordinantis, ſic eſt actio, ſed, ſi formaliter E capiatur pro diſpoſitione formali terminorũ, ſic non eſt actio, & hoc modo ſolũ figura eſt ordinatio Ad ſm dr̄, ꝙ licet in illa propoſitione, aĩal rationale eſt hõ, ſit ſm rem ordinatio trium terminorum, tñ non ordinantur per modum triũ, ſed per modum duorum, quia aĩal rationale ſe habent per modum vnius termini tm̃, & ad figuram requiritur, ꝙ ordinentur tres termini ſm modũ triũ terminorum. Ad tertium dicitur, quòd licet illud, quod prædicatur de utraque extremitate non ſit medium poſitione, eo quòd eſt ſuperius poſitione, tñ bene eſt medium coniunctione reſpectu extremitatum & etiam, quod ſubijcitur in F utraque eſt medium coniunctione, licet ſit inferius poſitione. Ad quartum dicitur, quòd ſi capiatur modus, vt eſt adiacens rei determinatio, ſic impoſſibile, eſt modus, ſed, ſi capiatur pro formali diſpoſitione propoſitionũ, ſicut ſolum in propoſito capiatur, ſic non eſt modus. Ad quintum dicitur, quòd quando ambæ sũt uniuerſales affirmatiuæ in ſecunda, licet ibi ſit qualitas debita ad modum in cõi, tamẽ ibi non eſt debita qualitas ad modum ſecundæ figuræ. et ad hoc quòd ſit modus in aliqua figura, ibi requiritur debita qualitas et quantitas ſm exigentiam figuræ. ideo illi diſpoſitioni non conuenit definitio modi.

Ad

A **Ad ſyllogiſmorum formationẽ quacunque figura regulæ neceſſariæ ac communes.**

Vide in 1. Prio. c.7.

Vnde dantur tales regulæ vniuerſales ad quamlibet figuram. Ex puris particularibus, indefinitis, vel ſingularibus nihil ſequitur, vnde oportet alteram præmiſſarum eſſe vniuerſalem, vel vtranque. Item ex puris negatiuis nihil ſequitur, vnde oportet altera præmiſſarum eſſe affirmatiua. Item, ſi aliqua præmiſſarum fuerit particularis, concluſio erit particularis, & non econtra. Item, ſi aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, concluſio erit negatiua. Item medium nunquam debet poni in concluſione. Vnde B verſus.

Partibus ex puris, ſequitur nil, ſiue negatis.
Si qua præit partis, ſequitur concluſio partis.
Si qua negata præit, concluſio ſitque negata.
Lex generalis erit, medium concludere neſcit.

Ex puris particularib. nil ſequitur.

Poſtquam Auctor determinauit de modo, & figura in generali, quæ ſunt principia formalia ſyllogiſmorum, hic conſequenter ponit alias regulas, quæ ſunt generales cuilibet figuræ. Quarum prima eſt, quod ex puris particularibus C uel indefinitis non poteſt fieri ſyllogiſmus. cuius regulæ tres ſunt rationes, quarum prima eſt, quia omnis bonus ſyllogiſmus regulatur per dici de omni, uel dici de nullo, ſed cum ambæ præmiſſæ ſunt particulares, ibi non eſt dici de omni, uel dici de nullo, cum ibi non ſit propoſitio uniuerſalis, ergo talis diſpoſitio eſt inutilis. Secunda cauſa eſt, quia propter unionem extremitatum cũ medio pro diuerſis partibus medij, non ſequitur unio extremitatẽ inter ſe gratia formæ licet aliquando fiat hoc gratia materiæ, ſed qñ ambæ præmiſſæ ſunt particulares, extremitates pñt uniri cum medio pro diuerſis partibus, ut hic quoddã animal eſt equus, quidã hõ eſt aĩal, ergo hõ D eſt equus. ibi hõ, & equus uniuntur cum aĩali pro diuerſis partib. eius, iõ non ſequitur unio illarũ extremitatũ inter ſe. Tertia cã eſt, qa arguẽdo ex puris particularib. uel indefinitis pñt reperiri termini in qb oĩ, & in qb. nulli, ergo talis cõbinatio eſt inutilis. Quid aũt ſit reperire terminos in quib. oĩ, & in quib. nulli, alias videbitur, & nunc cã breuitatis relinquitur, ex puris particularibus ſiue indefinitis non ſit bonus ſyllogiſmus.

Vide ex poſitione tertiæ figuræ.

Primo ſciendũ, ꝙ ſecunda regula eſt, quòd ex puris negatiuis eſt in nulla figura ſit bonus ſyllogiſmus, ſed oportet alteram præmiſſarum eſſe affirmatiuã vel ambas. cuius ſunt duæ rõnes, prima eſt, E qa pp ſeparationem aliquorum extremorum ab aliquo tertio, non ſequitur vnio, vel ſeparatio eorum inter ſe, ſicut pp ſeparationem hominis & riſibilis a lapide non ſequitur vnio, vel ſeparatio hoĩs, & riſibilis adinuicẽ, ſed qñ ambæ p̃miſſæ ſunt negatiuæ denotatur ibi ſeparatio duarum extremitatum ab uno tertio, ergo nõ ſequitur vnio, vel ſeparatio duarum extremitatum inter ſe ideo ex puris negatiuis nunquam formaliter ſequitur aliqua concluſio, nec in aliqua figura põt fieri bonus ſyllogiſmus. Secunda rõ eſt, qa arguendo ex puris negatiuis pñt reperiri termini in quibus oĩ, & in quib. nulli. Termini in quibus oĩ ſũt, vt aĩal, lapis, equus. Termini in quib. nulli, F vt equus, hõ, lapis, ergo nihil ſequitur formaľr ex puris negatiuis. Et hæc eſt ꝓbatio gñalis, q̃ dat Ariſt. ad oẽs cõbinationes inutiles, de qua poſteri⁹ videbiť.

Ex puris negatiuis nihil ſequitur.

Secundo ſciendũ, quòd tertia regula eſt, qđ ſi aliqua præmiſſarum fuerit particularis, concluſio erit particularis, cuius rõ eſt, quia extremitates ſyllogiſmi vniũtur in concluſione uirtute vnionis earum cum medio in præmiſſis, ſed cum aliqua præmiſſarum eſt particularis, & alia vniuerſalis, extremitates uniũtur in medio particulariter tantum, quia quãuis una uniatur vniuerſaliter cum medio, alia tñ vnitur particulariter ſolum

Præmiſſa particulari, & cõcluſio erit particularis.

A cũ ipſo medio,& cum alia extremitate, ergo tales extremitates ſolũ particulariter in cõcluſione debẽt vniri. vnde in tali diſpoſitionẽ p̃miſſa vniuerſalis,& pręmiſſa particularis ſe habent ſicut cã vniuerſalis,& cauſa particularis ĩ naturalibus,ſed effectus in naturalibus magis ſimilatꝰ cauſæ particulari q̃ cauſę vniuerſali,vt hõ genitus magis aſſimilatur homini generati quã Soli, quia Sol eſt vniuerſale generans.ergo ſimiliter in p̃dictis, concluſio debet magis aſſimilari præmiſſę particulari quam vniuerſali.

B

Præmiſſa negatiua, & cõcluſio negatiua erit.

Tertio ſciendũ,ꝙ quarta regula talis eſt,ꝙ ſi aliqua p̃miſſarũ fuerit negatiua cõcluſio debet eſſe negatiua.cuius ratio eſt, q̃a vno vel ſeparatio extremitatũ in concluſione ſequit̃,ꝓpter ſeparationem vel vnionẽ earũ in p̃miſſis,ſed quando vna p̃miſſarũ eſt affirmatiua,& alia negatiua,q̃ extremitate ſeparantur abinuicẽ per hoc,q᷑ vna coniungit cũ medio a quo alia ſeparatur in pręmiſſæ negatiua.ergo oportet ipſas extremitates ſeparari abĩuicẽ in cõcluſione.ergo quando cũque aliqua præmiſſarum eſt negatiua oportet concluſionem eſſe negatiuam.

Quarto ſciẽdũ, ꝙ iuncta regula talis eſt,ꝙ medium nunquã debet poni in cõcluſione, cuiꝰ ſunt duæ rationes. Prima rõ eſt, q̃a vel poneret̃ cum maiore extremitate, C & tũc cõcluſio nõ differret a maiore p̃miſſa, vel poneret̃ cũ minore extremitate,& tũc cõcluſio nõ differret a minore propoſitione,& ſicut utroque mõ nõ eſſet alia a pręmiſſis, quod eſt cõtra ratiõnẽ ſyllogiſmi,igit̃ medium non debet poni in concluſione. Secunda ratio eſt, quia in omni ſyllogiſmo debet cõcludi vnio,vel ſeparatio extremitatum inter ſe, cum ille ſit finis ſyllogiſmi.ſed ſi mediũ poneretur in concluſione,denotaretur vnio, uel ſeparatio medij ab aliqua extremitate,& nõ extremitatum inter ſe,ergo non haberetur finis ſyllogiſmi, & per conſequens non debite fieret ſyllogiſmus,& in hoc patent regulę ſyllogiſmorum generales omnibus figuris.

Argum. Contra pręd icta arguitur primo ſic. Bñ ſeq̃tur,Soc. eſt aĩal, Soc. eſt riſibilis, D ergo quoddã riſibile eſt aĩal:ergo ex puris ſingularib aliq̃d ſequit̃ ergo eadẽ rõne ex puris particularibus. Scd̃o ſic. Bñ ſequitur,ſi non eſt hõmo,nõ eſt riſibile, ſed non eſt hõ, ergo non eſt riſibile, & tñ ibi arguit̃ ex puris negatiuis, ergo ex puris negatiuis aliq̃d ſequit̃. Tertio ſic. Quãto aliqua cauſa eſt maioris uirtutis tanto põt ſibi aſſimilare effectũ,ſed præmiſſa vl̃is.eſt maioris virtutis q̃ particularis.ergo magis debet ſeq̃ cõcluſio vniuerſalis q̃ particularis,cũ pęmiſſa ſp̃ ſit vniuerſalis. Quarto ſic. E Non ſequit̃ ſeparatio extremitatũ in concluſione niſi ſeparetur ĩ pręmiſſis,ſed quãdo vna p̃miſſarũ eſt affirmatiua, & alia negatiua, extremitates nõ ſeparãtur abinuicẽ in pręmiſſis,ergo nõ ſequitur ſeparatio earum in concluſione, & per cõſequẽs nõ oportet,q᷑,ſi aliqua pręmiſſarum ſit negatiua,quod concluſio ſit negatiua. Quinto ſic. Medium quandoque includitur in minori extremitate,ſicut ſuperius in inferiori, ſed minor extremitas ſemꝑ ponitur in concluſione, ergo medium intrat quandoque concluſionem.

Solutio. Syllogiſmus expoſitorius, & eius regula. F

Ad argumenta. Ad primũ dr̃, ꝙ licet in illa argumẽtatione ſequatur aliq̃d ſyllogiſtice ꝑ ſyllogiſmũ expoſitoriũ,nõ tñ per ſyllogiſmũ ſimpl'r, qui ſit in aliquo modo,& in aliqua figura: Et eſt ſyllogiſmus expoſitorius, cuius mediũ eſt ſingulare ſingulariter tm̃, vt ibi, Socrates eſt aĩal, Socrates eſt riſibilis, ergo riſibile eſt aĩal. Et prĩcipium regularium eius ꝓ affirmatiuis eſt,quæcunq; in vno ſingulari ſingulariter tanto conueniunt, illa, inter ſe cõueniunt,ſed principium regulatiuum eius pro negatiuis, eſt quandocunque duorum vnum conuenit cum vno ſingulari,a quo aliud diſconuenit, illa inter ſe diſcõueniunt Ad ſecundum dr̃,ꝙ ibi non arguitur ex puris negatiuis quia maior eſt vna conditionalis affirmatiua, nec arguitur ꝑ ſyllogiſmum categoricorum,ſed per ſyllogiſmum hypoteticum.ſ.a tota conditionali cum poſitione antecedentis ad poſitionem con-

ſequen-

A ſequentis. Ad tertium dicitur, ꝙ licet ꝓpoſitio vniuerſalis ſit maioris virtutis in inferendo concluſionem quam particularis, tamen non oportet concluſionem magis aſſimilari vniuerſali, eo quòd ipſa non eſt totalis cauſa ipſius concluſionis, & propinqua, ſed particularis præmiſſa eſt cauſa propinquior, & immediatior concluſionis; Ad quartum dicitur, quòd quando aliqua pręmiſſarum eſt negatiua, licet extremitates non primo, & per ſe abinuicem ſeparentur, tamen bene ex conſequenti ſeparantur inquantum vna coniungitur cum medio, a quo alia ſeparatur. Ad quintum dicitur, quòd licet medium ſecundum rem includatur in mi-
B nori extremitate, non tamen ſecundum rem, & vocem ſimul, ideo non intrat cō cluſionem eo modo quo ponitur mediū in præmiſſis.

Enumeratio modorum primæ figurę, deque ipſo directæ cōcludere, ac indirectæ, duabuſque regulis.

Prima figura nouem habet modos.
1. Prio. cap. 6. Quorum primi quatuor concludunt directe, reliqui vero quinque concludunt indirecte. Directe autem concludere, eſt maiorem extremitatem prædicari de minori in concluſione. Indirecte autem cō
C cludere, eſt minorem extremitatem prędicari de maiori in concluſione. Nota hic duas regulas, quarum prima conuenit tantū primæ figuræ quo ad quatuor primos modos, & ſecundæ quo ad omnes. Secunda etiam conuenit tantum primæ figuræ quo ad eius quatuor primos modos, & tertiæ figuræ quo ad omnes.

Prima regula talis eſt.

Minore exiſtente negatiua nihil ſequit̃.

Secunda regula talis eſt.

Maiori exiſtēte particulari nihil ſequit̃.

Poſtquam Auctor determinauit de ſyllogiſmo in generali, ponendo definitionem eius, & oſtendendo ex quibus principijs materialibus & formalib. cōponitur, & ponendo aliquas regulas generales omnibus figuris, hic conſequenter determinat de ipſo in ſpeciali docendo formationem ſyllogiſmorum in qualibet figura. Et primo docet formare ſyllogiſmos ĩ prima figura, cuius ratio eſt, quia illi ſyllogiſmi, qui ſunt per ſe de prima figura ſūt perfectiores alijs, eo quòd in ipſis medium poſitione eſt, & coniunctione, quia ſubijcitur maiori extremitati, & prædicatur de minori, & etiā coniungit extremitates inter ſe. in alijs autē eſt ſolum medium coniunctione & non poſitione, & propter hoc etiam Auctor determinauit prius de prima figura quā de alijs duabus, primo enumerādo ſuos modos in generali, poſtea determinando de ipſis in ſpeciali. D E

Primo ſciendum, quod primę figuræ nouem ſunt modi, quatuor directe concludentes, & quinque indirecte, quorū ſic habetur ſufficientia. quia modus eſt ordinatio duarum præmiſſarum. vel ergo ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales, vel ambæ particulares, uel maior uniuerſalis, & minor particularis, uel econtra. Si ambæ ſunt uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter, uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic eſt Barbara, & Baralipton indirecte concludens, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur uel maior affirmatiua & minor negatiua, & ſic eſt Fapeſmo, uel ecō
tra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic habentur Celantes, & Celarēt. F
Si ambæ ſunt particulares, hoc eſt quadrupliciter ut prius, & quocunque modo diſponantur ſemper eſt combinatio inutilis, quia ex puris particularibus nihil ſequitur. Si maior ſit uniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter, quia uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic ſunt Darij, & dabitis, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Ferio, uel maior eſt affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterū nihil ſequitur. Si uerò maior ſit particularis, & minor uniuerſalis hoc ē dupliciter ut prius,

Modos nouem 1. figura tantum habet.

A & quocunque modo diſponatur ſemper eſt combinatio inutilis, niſi quando maior eſt affirmatiua, & minor negatiua, ſicut eſt Friſeſomorum.

Scd'o ſciendum, ꝙ Baralipton, Celantes, & Dabitis non diſtinguūtur a tribus primis modis eſſentialiter quantum ad diſpoſitionem duarum propoſitionū in debita qualitate, & quantitate, quia eadē eſt ordinatio p̄miſſarum in Barbara, & in Baraliptō, & ſimiliter in alijs, ſed diſtinguuntur ab ipſis accidentaliter quantum ad modos concludendi directe, &

1. Prior. c. 1. Ariſ. eos pōt & alios. indirecte. Ideo Ariſ. qui ſolum diſtiguit modos ſyllogiſmorum quantū ad eſſentialem diſtinctionem, ſ. ordinē pręmiſſarum. nō diſtinguit illos modos a tribus

B primis. Sed Boethus, & Pet. Hiſp. conſiderātes ſyllogiſmū quātū ad p̄miſſas, & modū cōcludēdi, & poſuerunt illos tres modos diſtinctos ab alijs trib. modis, eo ꝙ cōcludunt indirecte, alij uero directe.

Tertio ſciendum ꝑ directe concludere, eſt maiorem extremitatem prædicari de minori in concluſione, & concludere indirecte, eſt minorem extremitatem prædicari de maiori in concluſione, ius ratione eſt, quia, quando maior extremitas pręedicatur de minori concluſione, ibi deſignatur directus motus rationis, quia īcipit a maiori extremitate,

C & ſit per medium ad minorem extremitatem, & deinde comparatur minor extremitas ad maiorem in concluſione, & intellectus in tali motu cum peruenit ad maiorem extremitatem directe comparata cā ad maiorem. ideo ibi fit directa concluſio. Sed quando minor prædicatur de maiore, deſignat indirectus motus rōnis, qa deſignatur, quod itellectus primo accipit maiorem cum medio & ſecundum minorem cum medio, & iterum reuertitur ad maiorem extremitatē antequam vniat ipſam cum minori extremitate, & nō unit maiorē directe, & immediate poſt acceptionē minori cum medio, & hæc cā quare concluſio dr̄ directi, vł idirecta eſt gn̄alis ad oēs figuras.

Quarto ſciēdum, ꝙ pro modis primę figuræ directę concludentib. ponuntur

D plures regulæ, quarū prima eſt quod minore exiſtente negatiua, nihil ſequitur in prima figura directe cuius rō eſt, qa ſi minor eſt negatiua, oportet maiorem eſſe affimratiuā, & concluſionē eſſe negatiuā pp duas regulas prius poſitas, ergo maiori ꝓpoſitione, cū eſſet prędicatū in maiori ꝓpoſitione, cū eſſet p̄dicatum ꝓpoſitionis affirmatiuæ, & nō diſtribueret in concluſione cū eſſet prędicatū propoſitionis negatiue, ꝙ ſp diſtribuitur, & ſic argueret a nō diſtributo ad diſtributum, & hoc arguere a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedētis quia non diſtributum eſt conſequens reſpectu diſtributi, ſicut hō eſt conſequēs ad

E oē hoīem, & ēt ibi pn̄t pari termini in qb. oī, ut aīal, hō, equus. & termini in qbus nullis, vt aīal, hō lapis, ergo minore exiſtēte negatiua non ſeqtur aliqua concluſio directe, dr̄ directe, qa bn̄ ſequitur indirecte, vt in Fapeſmo ꝙ Friſeſomorum. Scd'a regula eſt, ꝙ maiore exiſtente particulari nihil ſeqtur directe in prima figura. cuius rō eſt, quia in prima figura ad concludendum directe, oportet minorem eſſe affirmatiuā, vt dictum eſt, & ſic mediū non diſtribueretur in minore, cū ſit prædicatum minoris propōnis affirmatiuæ, nec in maiori, cum ſit ſubiectum propōnis particularis, & ſic tenebitur particulariter in vtraq;, & poterit

F vniri pro diuerſis partibus eius cū duab. extremitatibus, ex qua vnione non ſeqtur aliqua concluſio, ideo maiore exiſtēt particulari in prima figura nihil ſequitur directe, licet bene indirecte, vt in Friſeſomorum etiam poſiti maiori particulari pn̄t reperiri termini in quibus omni & in quib. nulli, & ſic ex cōbinatio inutilis.

Sed contra p̄dicta arguitur primo ſic. Idē eſt modus & combinatio vtilis, ſed in prima figura ſunt tantum quatuor cōbinationes vtiles ad concludendum directe, & duæ ad concludendum indirecte, ergo tm̄ ſunt ſex modi primæ figurę, & ſic male ponuntur nouem. Secundo ſic. Hic, maior extremitas prædicatur de Argum.

minori

A minori dicendo, oīs hō eſt aīal, ſuba eſt hō, ergo ſuba eſt aīal, & tñ ibi eſt indirecta concluſio, cum ibi ſit indirecta pdicatio, ergo contra d. finitionem huius, quod eſt directe concludere. Tertio ſic. Minor extremitas ſe habet vt pars reſpectu minoris, ſed pars non prædicatur de toto, quia dicit eſſe totius, ergo indirecte concludere non eſt qñ minor extremitas pdicatur de maioris. Quarto ſic. Bene ſequitur, quoddā rōnale currit, oīs hō eſt rationalis, ergo quidam hō currit, qa ex oppoſito conſequētis ſequitur oppoſitum antecedentis, vt calore patet intuenti, ergo maiore particulari exiſtente, aliquid ſequitur directe in prima figura. B Quinto ſic. Bene ſeqtur, oē nō hō eſt riſibile, lapis nō eſt homo, ergo lapis non eſt riſibilis, ergo minor exiſtente negatiua in prima figura aliquod ſequitur.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr, ꝙ licet in prima figura ſint tm̄ duæ combinationes primo & per ſe vtiles ad concludendum directe, tñ ſunt plures aliæ vtiles ex conſequenti ad concludendum indirecte, qa combinationes, q̄ ſunt in trib. modis, primo, & p ſe valēt ad concludendū directe, & ex conſequenti, per conuerſionem ſuarum concluſionum ad concludendum indirecte, & oīs ſyllogiſmus cuius concluſio conuerti poteſt, pōt concludere directe & indirecte. Ad ſm dr, C ꝙ non dr directa concluſio, eo, ꝙ ſit ibi directa prædicatio, ſed quia ibi denotat directus proceſſus rationes, vt ſupradictum eſt. Ad tertium dr, ꝙ licet minor extremitas nōn ſemper dicit ſm rem totum eſſe maioris, tñ bene dicit ſm modum, inquantum enunciatur de ipſa, & hoc ſufficit ad hoc, ꝙ pdicetur de maiori. qa hic indifferēs eſt verū veræ vel falſæ prædicetur. Ad quartum dr, ꝙ licet in illo argō ſequatur concluſio gratia materiæ. ſ. pp conuertibilitatem rationalis, & hōis, non tñ gratia formæ arguendi, qa non tenet in oīb. terminis conſimili forma arguendi retenta vt non ſequitur, quoddam aīal eſt aſinus, oīs hō eſt aīal, ergo quidam homo eſt aſinus, cum antecedens ſit verum, & conſequentia falſum. D Ad quintum dicitur, quòd ibi non eſt formaliter ſyllogiſmus, eo quòd ſubiectum maioris, ſ. non homo non prædicatur in minore, ſed homo ibi prædicatur. ideo non bene arguitur in prima figura, ſed tamen eſt ibi virtualiter ſyllogiſmus, inquantum iſta lapis non eſt homo æquiualet iſti, lapis eſt non homo, ſed tunc minor erit affirmatiua, & arguetur in Darijs.

Not. iſtā cōfuſionē.

De duobus modis arguendi in prima figura Barbara, ac Celarent.

E

Barbara. Barbara. Primus modus primæ figuræ conſtat ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis directe concludentibus, vt

Omne animal eſt ſubſtantia,
Omnis homo eſt animal, ergo,
Omnis homo eſt ſubſtantia.

Celarēt. Celarent. Secundus modus conſtat ex maiori vniuerſali negatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, vniuerſalē negatiuam directe concludentibus, vt.

Nullum animal eſt lapis.
Omnis homo eſt animal, ergo,
Nullum homo eſt lapis.

F Poſtquam Auctor in generali enumerauit modos primæ figuræ, hic conſequenter in ſpeciali determinat de vno quoque ipſorum, & primo tam de modis directe concludentibus, quam de indirecte concludentibus. Et inter modos directè concludentes primo determinat de modis vniuerſalibus, quam de particularibus, & adhuc inter vl'es, prius determinat de modis vl'is affirmatiuo, qui intelligitur per Barbara, q̄ de mō vniuerſali negatiuo qui intelligit per Celarent eo ꝙ affirmatio præcedit negationem.

Primo ſciendum, quòd Barbara conſtat ex duabus propoſitionibus vniuerſalib affirmatiuis maiore, & minore, vniuerſalem affirmatiuam directe concludētibus, vt omne animal, eſt ſubſtātia, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo

A eſt ſubſtãtia, ꝓbatur illa conſequentiã q̃a regulatur per dici de oĩ. nã quicquid prę dicatur de ſubiecto diſtributo prædicatur de quolibet ſuppoſito ſumpto ſub ipſo. ſed in iſto ſyllogiſmo ſubſtãtia dr̃ de animali diſtributo in maiore, & hõ ſubſumitur ſub animali, cum aĩal enuncietur de ipſo, ergo ſubſtantia dr̃ de oĩ hoĩe, eo modo, quo dr̃ de oĩ animali, in quo includitur oĩ homo, aliter ſic probatur, quia conſequentia formalis eſt, quæ tenet in omnib. terminis conſimili forma arguendi retenta, ſed conſequentia facta in Barbara tenet in oĩb. B terminis, quia non eſt dabilis inſtantiæ, igitur ibi eſt conſequentia formalis.

Conſequentię formalis ratio.

Secundo ſciendum eſt, quod inter oẽs modus figurarum iſte modus, ſ. Barbara eſt perfectior ſimpliciter, & ratio eſt, q̃a eſt uniuerſalis, & affirmatiuus, ſed inquantum eſt uniuerſalis eſt perfectior oĩb. alijs particularib. & inquãtũ eſt affirmatiuus eſt perfectior oĩb. modis negatiuis. Item in eo concluditur uniuerſalis affirmatiua concluſio, ſed illa eſt difficillima ad concludendũ, q̃a ſolũ in vna figura, & in uno mõ põt cõcludi, ipſam .n. non concluditur in ſecunda figura, cum ibi concludatur negatiue tm̃, nec C in tertia, cũ ibi concludat̃ particulariter tm̃, nec concluditur in alio modo primę figuræ ab iſto primo, ideo ſolum in illo modo ipſa põt concludi quolibet autẽ alia concluſio poteſt pluribus modis concludit, ut in ſequentibus apparebit.

Tertio ſciẽdum, quod Celarent ſcd̃us modus cõſtat ex maiori vniuerſali negatiua, & in minore vniuerſalis affirmatiua, uniuerſalem negatiuã concludentibus, & ꝓbat̃, q̃ iſta conſequẽtia, fit bona per regulã de dici de nullo, arguendo ſic. nullũ aĩal eſt lapis, oĩs homo eſt aĩal, ergo nullus homo eſt lapis. ibi negatur in maiori de aĩali diſtributo, & de quolibet contento ſub ipſo, ſed oĩs homo continet̃ ſub animali diſtributo: igitur remouet̃ lapis ab homine diſtributo. poteſt ẽt probari per definitionem conſequentiæ formalis, quia tenet in oĩbus terminis conſimili forma arguẽdi retẽta. D

Modus arguẽdi in Celarẽt q̃uo ꝓbatur.

Quarto ſciendũ, q̃ in iſto modo, & in oĩb. alijs oportet medium manere idem cum ſubijcitur in maiore, & prædicatur in minore, & ẽt maior extremitas debet manere eadem in prædicato maioris ꝓpoſitionis, & in ꝑdcato concluſionis, & minor extremitas in ſubiecto minoris, & cõcluſionis, q̃a ſi variarentur, in tali ſyllogiſmo eſſent plures termini quam tres, & ſm̃ tria debet quilibet terminus idẽ manere. primo ſm̃ vocẽ, ſcd̃o quantum ad ſignificatũ, ita, q̃ medium in maiore, & minore non teneatur æquiuocæ pro diuerſis ſignificatis, q̃a tunc nõ eſſet idẽ terminus, ſed plures ſcd̃o rẽ ſignificatam, tertio debet manere idem quã E tum ad ſuppoſita, pro quibus accipitur, ita q̃ in maiore propoſitione non teneatur pro aliquibus ſuppoſitis, & in minore ꝓ alijs, ſed ſ ꝓ dẽt capi ꝓ eiſdem, & ꝓ æqualib ita q̃ nõ magis ſtricte vel magis ample in vna, q̃ in alia præmiſſarum, & ſilr̃ de extremitatib. & per hoc patet intellectus iſtorũ modorũ vniuerſalium.

Sed contra ꝑdicta arguitur primo ſic, Argum. Nõ ſeq̃tur. Oẽ aĩal, ſi eſt rudibilis, ergo ẽ aſinus oĩ hõ eſt aĩal, ſi eſt rudibile, ergo oĩs hõ eſt aſinus, & tñ ibi argũit in Barbara. Scd̃o ſic. Non ſequitur, Oẽ rõnale, vel irrõnale eſt homo, oĩs equus eſt rõnalis, vel irrationalis, ergo oĩs equus eſt homo: & tamen ibi, arguitur in Barbara. Tertio ſic. Non ſequitur. Cuiuslibet hominis aſinus currit, omne rudibile eſt F aſinus, ergo omne rudibile currit, quia antecedens poteſt eſſe uerũ conſequente exiſtente falſo, poſito caſu, quòd oĩs hõ hẽat vnũ aſinũ currentẽ, & aliũ quięſcẽtẽ, & tñ arguitur ĩ primo mõ, ergo ibi nõ eſt cõſequẽtia formalis. Quarto ſic. Nõ ſequit̃ Nullũ viuens generabitur, oĩs hõ eſt uiuens, ergo nullus homo generabitur, & tamen ibi arguitur in Celarent.

Quinto ſic. Nullum currens eſt aſinus, oĩs homo præter Socr. currit, ergo nullus homo præter Soc. eſt aſinus, non ſequitur, quia concluſio eſt falſa, cum dicat Soc. eſſe aſinum, & præmiſſæ ſunt

veræ,

A veræ,& tñ ibi arguitur in Celarẽt,igitur in ipſo non eſt conſequentia formalis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ in iſta maior,omne aĩal,ſi eſt rudibile eſt aſinus,poteſt eſſe cõditionalis, vel de conditionato extremo,ſi ſit conditionalis, ibi non eſt bonus ſyllogiſmus in primo modo,qa ex hypotheticis non fit bonus ſyllogiſmus categoricus,ſi vero maior ſit categorica, tũc illa conditio,ſi eſt rudibile, poteſt referri ad ſubiectum, & ſic maior eſt falſa,& ſequitur concluſio, & ſenſus eius eſt de quocunq.eſt verum dicere,qđ eſt aĩal ſi eſt rudibile, eſt verũ dicere, quod eſt aſinus, vel illa conditio B refertur ad prædicatum, & tũc maior eſt vera, & male ſubſumitur in minore, qa illa conditio non dẽt ſumi cũ medio in prædicato minoris, cum non poneretur ad medium in ſubiecto maioris.ideo ibi non arguitur in primo modo. Ad ẜm dr̃, quod licet illa maior,oẽ rõnale,vel irrõnale eſt homo,poteſt eſſe diſiunctiua,& ſic eſt vera,& non eſt ibi ſyllogiſmus categoricus, vel poteſt eſſe de deſiuncto ſubiecto, & hoc dupliciter, quia vel diſtribuitur illud totum diſiunctum rationale,vel irrationale,& ſic eſt bonus ſyllogiſmus, ſed maior eſt falſa, ſicut concluſio, vel diſtribuitur tm̃ prima pars diſiuncti,ſ.rationale, & tũc eſt vera,& tũc C non bene arguitur,quia in plus eſt prædicatum minoris quã ſubiectum diſtributum in maiore. Ad tertiũ dr̃, quòd ibi male ſubſumitur, quia ſubſumitur ſub aſino, qui non diſtribuitur in maiore,& non ſubſumitur ſub homine, qui eſt ſubiectum diſtributionis maioris, ſic ergo deberet ſubſumi, cuiuslibet hoĩs aſinus currit,oẽ rudibile eſt hõ, ergo cuiuslibet rudibilis aſinus currit. Ad quartum dr̃, quòd ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum cũ diſtributione magis ampli ex parte hoĩs,qui in minore ſolum diſtribuitur pro hominib. præſentibus ad quos reſtringitur per verbum præſentis tpĩs, & in concluſione diſtribuitur pro præſentib. & futuris,ad quos ampliatur per illum verbum futuri tpĩs ſignabitur.

Aſt quintum dicitur, quòd in illo ſyllogiſmo male concluditur, quia hæc dictio præter, non excipit Socra.in concluſione ab eodem prædicatio, ſicut in minore, nec eſt eadem diſpoſitio ſubiecti in affirmatiua, & negatiua, ideo ſic debet concludi, ergo nullus homo alius a Socr. eſt aſinus. G

De modis primæ figuræ, Darij, ac Ferio particulariter ac directe concludentibus.

Darij. Tertius modus conſtat ex maiori, vniuerſali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua,particularẽ affirmatiuam directe concludentibus; vt Darij.

Omne animal eſt ſubſtantia, E
Quidam homo eſt animal, ergo
Quidam homo eſt ſubſtantia,

Ferio. Quartus modus conſtat ex maiori, vniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua,particularem negatiuam directe concludentibus: vt Ferio.

Nullum animal eſt lapis,
Quidam homo eſt animal,ergo
Quidam homo non eſt lapis.

Poſtquam Auctor determinauit ſuperius de modis vniuerſalibus primæ figuræ directe concludentibus hic conſequẽter determinat de modis particularibus directe concludentibus, ſcilicet de Darij, & Ferio, & primo definit Darij, eo quòd eſt affirmatiuus, & alter negatiuus dicens. Darij, tertius modus primæ figuræ,conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiori, particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuam directe concludentibus vt omne animal currit,quidam homo eſt animal ergo quidam homo currit,& probatur hoc modo conſequentia per regulam.ſ dici de omni, qa in iſtô ſyllogiſmo currit de ſubiecto,ſ.de animali diſtributo dicitur, igitur de quolibet contento ſub ipſo, ſed aliquis homo continetur ſub animali,ergo de ipſo prædicatur currit, & poſſet etiam probari per definitionem conſequentiæ formalis, F

A malis,ſicut dictum eſt de alijs modis.

Debitus modus ſyllogizandi in Darij.

Primo ſciendum,quod ad debite ſyllogizandum in Darij oportet quod termini debite accipiantur ſic, ꝙ nō fiat uariatio terminorum reiterando extremitates in concluſione, vel reiteratione medij in pręmiſſis. & per talem conſiderationē circa terminos poterunt cognoſci multi paralogiſmi qui fiunt apparenter ſecundum iſtum modum ēt inſpiciendū eſt ad præmiſſas, quod illæ debite diſponantur,ita quod ibi ſint duæ categoricæ tantum, tanquam principales præmiſſę quia ſyllogiſmus categoricus ſolū componitur ex propoſitionibus categoricis,

B & ſi in aliquo ſyllogiſmo ſunt plures p̄miſſæ quam duæ oportet ipſum reſoluere,primo ad duas propoſitiones,quę ſint principales eius præmiſſæ, & ex conſequenti ad tres terminos,ad videndum vtrum debito formetur in iſto,vel in alijs.

Modus arguendi in Ferio.

Secundo ſciendum, ꝙ Ferio,quartus modus primæ figuræ, conſtat ex vniuerſali negatiua maiori, particulari affirmatiua minori,particularem negatiuam concludentibus directe, vt Nullum animal eſt lapis, quidam homo eſt animal, ergo quidam homo non eſt lapis,& probatur per regulam de dici de omni,& dici de nullo quia ibi lapis negatur de animali diſtributo,ergo nihil eſt ſumere ſub

C animali,a quo non remoueatur lapis, &, quia homo ſumitur ſub animali, ideo lapis remouetur ab ipſo.

Tertio ſciendum, ꝙ iſti duo modi particulares ſunt perfecti,& quātum ad neceſſitatem concludendi, & quantum ad euidentiā ipſorū,quia immediate regulātur p̄ dici de oī de dici de nullo,& quantū ad illā perfectionē non habent perfici per alios modos, ſed quantū ad quantitatem modi vniuerſales ſunt perfectiores aliquo modo. & ſi negetur conſequentia illorū modorū, poteſt aliquo modo probari,reducendo ipſos ad modos uniuerſales hoc modo. quia Darij reducitur primo ad Cameſtreſ in ſecunda figura, capiendo cōtradictoriū concluſionis ſuæ cū maiore inferendo oppoſitum contradictoriū minoris, vt arguendo in Darij. D Oīs hō eſt aīal, quoddam riſibile eſt homo,ergo quoddā riſibile eſt aīal, Reducitur ſic ad Cameſtres. Oīs homo eſt animal,nullum riſibile eſt animal, ergo nullum riſibile eſt homo & ēt Ferio reducitur ad Ceſare, uel ad Cameſtres, & quia illi modi iterū reducuntur ad Celarent per conuerſiones, ideo iſti modi particulares ex conſequenti poſſunt reduci & probari per vlēs & non reducuntur illi modi ad modos ſecundæ figuræ, vt ibi perficiantur,uel ut ibi ſtet eorum reductio,ſed ut mediantib. ipſis reducantur ad modos vniuerſales primę figuræ.

E Quarto ſciendum; ꝙ in iſtis quatuor modis primæ figuræ iā habitis concluduntur quatuor gn̄a propoſitionū, ſ. uniuerſalis affirmatiua.quæ concluditur in Barbara, uniuerſalis negatiua in Celarent, particularis affirmatiua in Darij, particularis negatiua in Ferio iter,quas uniuerſalis affirmatiua, eſt difficillima ad concludendum, quia ſolum in mōdo concluditur, ſ. in Barbara. Deinde uniuerſalis negatiua, quæ concluditur in uno modo in prima figura, ſ. in Celarent. & in duob. modis in ſecunda figura,ſ. in Ceſare & Cameſtres. tertio particularis affirmatiua, quæ concluditur in uno mō in primæ figura. ſ. in Darij, & in tribus modis tertiæ figuræ. ſ. in Darapti, Diſamis,& Datiſi, & quarto particula- F ris negatiua, q̄ facillima eſt ad concludēdum, quæ poteſt concludi in uno modo primæ figurę. ſ. in Ferio,& in duob. modis ſecundæ figuræ. ſ. in Feſtino, & Baroco,& in trib. modis tertiæ figuræ, ſ. Felapton Bocardo. & Feriſon ſed econtra particularis negatiua difficilima eſt ad interimendum interimitur. n. per ſuam contradictoriam,quæ eſt uniuerſalis affirmatiua quæ eſt facillima ad deſtruendum,& per hoc poſſet haberi ordinatio horum quatuor modorum primæ figuræ directe concludentium.

Quæ propoſitio facile aſtrui aut deſtrui poſſit.

Sed contra prędicta arguitur primo ſic,non ſequitur. Omne riſibile eſt aīal, ū hō eſt riſibilis, ergo ū hō eſt aīal, & tamen

Argum.

A tamen ibi arguitur in Darij ergo in ipſo non eſt conſequentia formalis. Secundo ſic. Hic bene arguitur in Darij. omne indiuiduum alcuius ſpẽi eſt aſinus, Socr. eſt indiuiduũ alicuius ſpeciei ergo Soc. eſt aſinus, & maior probaretur, quia oẽ indiuiduum aſini eſt aſinus, ergo omne indiuiduũ alicuius ſpeciei eſt aſinus, & tamen in primo ſyllogiſmo nõ eſt bona conſequentia, ergo contra tertium modum. Tertio ſic. Non ſequitur. Omne currens eſt aſinus, aliquis homo poteſt eſſe currens, ergo aliquis homo poteſt eſſe aſinus, & tñ arguitur ibi ſm tertium modũ. Quarto ſic. Non ſequitur. Nullum aĩal eſt ſpẽs, homo eſt aĩal, ergo homo B non eſt ſpẽs, & tñ ibi arguitur in Ferio. Quinto ſic. Non ſequitur. Nullus denarius valet album, quidam francus valet denarium, ergo quidam francus valet album, & tñ ibi arguitur in quarto modo, ergo non eſt conſequentia formali.

Solutio Ad argumenta. Ad primum illorum dr̃, quod ibi male concluditur, eo quod in minori hæc dictio tñ, excludit reſpectu riſibilis, negando ipſum ab omnibus alijs ab homine & in concluſione excludit reſpectu animalis, negando animal ab omnib. alijs ab homine, & ſic ibi arguitur negatione inferioris ad negationem ſuperioris, & committitur fallacia conſequentis, ſed debet concludi nõ ponendo dictionem excluſiuam in concluſione. Ad 2m dicitur, ꝙ ibi bene ar- C guitur in Darij, ſed maior illius ſyllogiſmi eſt falſa. ſ. omne indiuiduum ſpẽi alicuius eſt aſinus, & ad probationem eius, dr̃, ꝙ ibi arguitur ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris, quia indiuiduum aſini ſe habet, vt inferius ad indiuiduum alicuius ſpẽi, ideo non ſequitur, omne indiuiduum aſini ſit aſinus, ergo omne indiuiduum alicuius ſpeciei eſt aſinus. Ad tertium dr̃, ꝙ ibi male arguitur, quia ſubiectum maiori, ſ. currens, nõ eſt p̃dicatum minoris, ſed potens eſſe currens prædicatur in minori, ideo ibi non ſunt tres termini tm̃, imo quatuor. Ad quartum dr̃, quod in illo argumento, homo, tenetur in minore pro ſuppoſitis, & in concluſione pro natura communi, ideo variatur minor extremitas, & non ſunt tres termini tantum, nec debite arguitur. D

Ad quintum dicitur, quòd ibi non bene arguitur, quia non eſt idem ſubiectũ maioris, & prædicatum minoris, quia denarius ſubijcitur in maiori, & valens denarium, prædicatur de minori, ideo non arguitur in quarto modo.

De tribus modis primæ figuræ, Baralipton, Celantes, Dabitis, indirecte concludentibus & ipſorum reductione ad modus perfectos.

Baralipton. Quintus modus conſtat ex duab. vniuerſalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt — Baralipton.

Omne animal eſt ſubſtantia,
Omnis homo eſt animal, ergo
Quædam ſubſtantia eſt homo.

Et reducitur ad primum modum primę figuræ per conuerſionem concluſionis per accidens.

Celantes. Sextus modus conſtat ex vniuerſali negatiua maiori, & vniuerſali affirmatiua minori, vniuerſalem negatiuam indirecte concludentibus: vt — Celãtes. F

Nullum animal eſt lapis,
Omnis homo eſt animal, ergo
Nullus lapis homo eſt.

Et reducitur ad ſecundum modum primæ figurę per conuerſionem concluſionis ſimpliciter.

Dabitis. Septimus modus conſtat ex maiori vniuerſali affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus: vt — Dabitis

Omnę animal eſt ſubſtantia,
Quidam homo eſt animal, ergo
Quædam ſubſtantia eſt homo.

A Et reducitur ad tertium modum primæ figuræ per conuerſionem concluſionem ſimpliciter.

Poſtq̃ Auctor determinauit de modis primæ figuræ directe concludentib. hic cõſequẽter determinat de modis indirecte cõcludentib. & primo de Baralipton dicẽs; ſic, ꝙ Baralipton cõſtat ex maiori vlī affirmatiua, & minori vlī affirmatiua, particularẽ affirmatiuã indirecte concludentib. Probatur ꝙ in iſto mõ ſit cõſequentia bona & formalis, & reducendo ipſum ad Barbara per conuerſionem per accidens concluſionis de Barbara. quia quicquid ſequitur ad cõſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedẽs eius, ſed ad concluſionem primi modi q̃ eſt vlis affirmatiua, ſequitur particularis affirmatiua cõuertens eius, ergo illa particularis affirmatiua, ſequitur indirecte ad præmiſſas de Barbara, & quia illæ p̃miſſæ ſunt præmiſſæ in Baralipton, ideo ex ipſis in Baraliptõ debite infertur particularis affirmatiua indirecte, qđ faciliter vr̄ per exempla. Et reducitur ille modus per impoſſibile ad Celarent, capiendo contradictorium concluſionis de Baralipton pro maiori de Celarent, & ſeruãdo maiorẽ de Baralipton, ꝓ minore, inferẽdo cõuerſam cõtrariæ minoris, de Baralipton, ad q̃ ſequitur contradictoria minoris per conuerſionẽ per accidens. (B)

C

Quid ſit reducere.

Primo ſciendum, qđ reducere vnum modũ ad aliũ, eſt oſtendere euidẽtiã conſequẽtiæ vnius modi, per aliũ magis euidentẽ, ad quem reducitur, ſed per hoc, ꝙ cõcluſio de Barbara infert per cõuerſionẽ concluſionis de Baralipton oſtẽditur euidentia modi cõcludẽdi de Baraliptõ, & non oſtẽditur euidentia primi modi. ideo ꝓ hoc Baralipton reducitur ad primũ modũ, & non ecõuerſo. et capiendo oppoſitũ concluſione ſuæ cũ maiore ad inferendum oppoſitum minoris in Celarent, oſtenditur ſua neceſſitas concludendi per illam regulam, q̃ñcunque ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis, ibi eſt bona conſequẽtia, ſed ex oppoſito concluſionis, de Baralipton cum vna præmiſſarum infertur in Celarent oppoſitum alterius prę̃miſſæ. ideo per hoc probatur ſufficienter. D

Secundo ſciendum, qđ Celantes ſextus modus conſtat vlī negatiua maiori, & minor vlī affirmatiua, vlem negatiuã indirecte cõcludentibus. & reducitur ad Celarent per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Celarent, quia ad illam concluſionẽ ſequit̃ per conuerſionẽ ſimplicem vlis negatiua conuertens eius, ergo illa vlis negatiua ſequitur ad præmiſſas de Celarent, & illæ ſunt præmiſſæ in Celantes. ergo debite concludit indirecte vlem negatiuam & non tm̃ oſtenderetur euidentia ꝑ conuerſionem concluſionis de Celantes, ſed magis oſtenderet ꝙ ad duas eius præmiſſas ſequeretur cõcluſio de Celarent, & magis probaretur ſm̃ modus q̃ ſextus. Sed per impoſſibile iſte modus reducitur ad Darij, capiendo contradictorium ſuę concluſionis ꝓ minore, & minorem eius pro maiore ad inferendũ conuerſam contradictoriæ maioris eius, ad quam ſequitur contradictoria maioris eius vt facto iſto ſyllogiſmo in Celantes. Nullum aĩal eſt lapis, oĩs homo eſt animal, ergo nullus lapis eſt hõ. Arguitur in Darij. Omnis homo eſt animal; quidam lapis eſt homo, ergo quidã lapis eſt animal, & ad iſtam ſequitur, quoddam animal eſt lapis, quæ eſt contradictoria maioris primi ſyllogiſmi. (E, F)

Tertio ſciendum, ꝙ dabitis ſeptimus modus conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiore, & particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, & probatur reducendo ipſum ad Darij per conuerſionem ſimplicem concluſionis de Darij, ad quam concluſionem ſequitur particularis affirmatiua conuertens eius, & illa concluſio ſequitur ad præmiſſas de Dabitis, q̃ ſunt in Darij, ergo per eaſdem in præmiſſas bene infertur in dabitis particularis affirmatiua indirecte, q̃ eſt conuertẽs concluſionis de Darij. Et per impoſſibile iſte modus reducitur ad Celarent, acci-

A accipiendo contradictoriorũ concluſionis eiuspro maiore, & maiorem eius ꝑ minore inferendo conuerſam contradictoriæ minoris, eius, vt faciliter poteſt per exempla videri.

Quarto ſciẽdũ, ꝙ licet ſint tres modi idirecte concludẽtes, correſpõdẽtes trib. modis primis directe cõcludentib. & cõpoſiti ſiat ex eiſdẽ ꝑmiſſis ſicut ipſi, tñ nullus eſt modus correſpõdens quarto mõ, ſ. Ferio, qui fiat ex eiſdem ꝑmiſſis cũ eo. Et ratio habet per regulã Boethi, ꝙ ois ſyllogiſmus inferens cõcluſionem, q̃ poteſt conuerti poteſt inferre indirecte conuertentẽ eius, & econtra ſyllogiſmus inferens, concluſionẽ quæ non poteſt cõ B uerti nõ poteſt inferre idirecte aliq̃ concluſionẽ, ſed concluſiones in trib. pimis modis poſſunt, bñ cõuerti, ideo illis tres modi poſſunt indirecte cõcludere, ſed cõcluſio de Ferio, cũ ſit particulari negatiua, nõ poteſt cõuerti in terminis, nec ſimpl͛r, nec per accidens, ideo ꝑmiſſę de Ferio non inferunt aliquam concluſionẽ indirecte, iõ nõ eſt aliqs modꝰ indirecte concludens conueniens Ferio ꝑmiſſis, & ꝑ hoc patet intellectus iſtorum modorũ correſpondentium tribus primis modis.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Omnes modi primæ figuræ ſunt perfecti, cum immediate regulantur per dici de omni, vel per dici de nullo, ergo C vnus non reducitur ad alium, ergo male dicitur, ꝙ Baralipton reducitur ad Barbara. Secundo ſic. Non ſequitur, omne album eſt accidens, omnis homo eſt albus, ergo quoddam accidens eſt homo, & tamen arguitur in Baralipton, ergo in illo modo non eſt bona conſequentia. Tertio ſic. Modus eſt ordinatio duarum præmiſſarum in debita qualitate, & q̃titate, ſed in Celantes eſt eadem ordinatio præmiſſarum in debita qualitate & quantitate, & etiam eſt eadem quantitas concluſionis, ſicut in Celarent, ergo iſte modus non diſtinguitur a Celarent, nec ad ipſum reducitur. Quarto ſic. Nullum currens eſt homo, ſuppoſito quod, nullus hõ exiſtat, oẽ animal eſt currens, ergo nullus homo eſt animal, & tamen D ibi arguitur in Celantes, ergo in eo non eſt bona conſequentia. Quinto ſic. Non ſequitur, omne animal eſt indiuiduum aliquod genus eſt animal, ergo aliquod indiuiduũ ẽ genus, & tñ arguit in Dabitis, ergo in ipſo nõ eſt bona cõſequẽtia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr, quòd licet omnes modi primæ figuræ ſint Perfecti quãtum ad ſubſumptionem, non quantum ad modum concludendi quia indirecte concludentes non habent euidentem modum concludẽdi, ſed fiunt euidentes per reductionem ad alios modos. Ad ꝡm dr, quòd albũ in maiore illiꝰ ſyllogiſmi accipit ꝡm ſe ea parte qua differt ratione a ſuo ſubiecto, & in minore capit per reſpectũ ad ſuũ ſub- E iectũ inq̃tum dr eſſe accidentale eius, & ideo accipitur medium ſub diuerſis reſpectibus, & vt diuerſa ſibi accidunt. iõ medium variatur in duabus præmiſſis, & ibi committitur fallacia accidentis. Ad tertium dicitur, quod licet Celantes non diſtinguatur eſſentialiter a ſecundo modo quantum ad diſpoſitionem præmiſſarum, tamen accidentaliter quantũ ad modum concludendi diſtinguitur ab ipſo, vt dictum eſt prius. Ad quartum dicitur, quòd in illo ſyllogiſmo homo, in prædicato maioris ſtat pro hominibus exiſtentibus tantum, & in concluſione ſtat tam pro exiſtentibus quam pro non exiſtentibus, eo quod non ſubijcitur cũ F aliquo accidẽtali contrahente ipſum ad ſuppoſita exiſtentia, ſicut in maiore. Ad quintum dicitur, quòd in illo ſyllogiſmo, animal, in ſubiecto maioris accipitur pro ſuis ſuppoſitis, & in prædicato minoris ſupponit pro natura cõi, iõ ibi fit variatio medij in duab. ꝑmiſſis, & nõ bene arguitur, nec ſunt tres termini tm̃.

De duob. vltimis modis, Papeſmo, ac Friſeſmo, & ipſorũ reductione ad modos ꝑfectos.

Fapeſmo. Octauus modus conſtat ex maiori vniuerſali affirmatiua, & mino-

A minori vniuerſali negatiua particularẽ negatiuam concludentibus indirecte, vt

Omne animal eſt ſubſtantia,
Nullus lapis eſt animal ergo
Quædam ſubſtantia non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ maiori conuerſa per accidens & minori ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Friſeſmo. Friſeſmo. Nonus modus conſtat ex maiori particulari affirmatiua, & minori vniuerſali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus.

Quoddam animal eſt ſubſtantia,
Nullus lapis eſt animal, ergo
Quædam ſubſtantia non eſt lapis.

B Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, maiori, & minori conuerſis ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Poſtquam Auctor determinauit de modis primæ figuræ indirecte concludentibus conuenientibus, in præmiſſis modis directe concludentibus hic conſequenter determinat de modis indirecte concludentibus differentib. in pmiſſis a modis directe concludentibus. ſ. Fapeſmo, & Friſeſmo, & quia Fapeſmo eſt melius vniuerſalis, alter vero eſt particularis, ideo Auctor prius determinat de ipſo dicens. Octauus modus. ſ. Fapeſmo

C conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiori, & vniuerſali negatiua minori, particularem negatiuam concludentibus indirecte. Et reducitur ad Ferio, maiore cõuerſa per accidẽs, & minori ſimpliciter, facta tranſpoſitione præmiſſarum. Et pbatur conſequentia huiuſmodi per illã regulam. Quicquid ſequitur ad conſequens bonæ conſequentiæ ſequitur ad antecedens eius, ſed ad præmiſſas de Fapeſmo, facta conuerſione præmiſſarum cum tranſpoſitione ipſarum, ſequuntur præmiſſæ de Ferio, & ad illas præmiſſas ſequitur particularis negatiua, ergo concluſio illa ſequitur ad præmiſſas de Fapeſmo, ergo in illo modo eſt bona conſequentia.

D Primo ſciendum, q per impoſſibile Fapeſmo põt reduci ad Barbara capiendo contradictorium ſuæ concluſionis p maiorẽ, & minorem eius pro minore inferendo conuerſam contradictoriæ minoris, ad quam ſequitur illa contradictoria, vt arguendo ſic in Fapeſmo, oĩs homõ eſt aĩal, nullus lapis ẽ hõ, ergo quoddam aĩal non eſt lapis, & ſic arguitur in Barbara, oẽ aĩal eſt lapis, hõ eſt animal, ergo oĩs homo eſt lapis: ad quam ſequit per conuerſionem per accidens, quidam lapis eſt hõ, quæ eſt contradictoria minoris, & põt ẽt reduci ad Celarent, capiendo contradictoriam concluſionis, pro minore, & minorem pro maiore, inferendo conuerſam oppoſiti maioris, vt Modus reducẽdi Fapeſmo per impoſſibile.

E præſuppoſito ſyllogiſmo facto in Fapeſmo arguitur ſic in Celarent, nullus lapis eſt homo, omne animal eſt lapis, ſequit, ergo nullum animal eſt homo, ad quam per cõuerſionem per accidens ſequitur, quidam homo non eſt animal.

Scdo ſciẽdũ, q nonus modus. ſ. Friſeſmo cõſtat ex particulari affirmatiua maiore, & vniuerſali negatiua minore, particularem negatiuam concludentibus indirecte, & reducitur ad Ferio, maiõre, & minore cõuerſis ſimplr, & facta trãſpoſitione pmiſſarũ, per hoc pbatur, q ſit in eo bona cõſequentia, q̃a ad pmiſſas eius ſequuntur per conuerſionem cũ trãſpoſitione pmiſſarum pmiſſæ de Ferio, per

F quas pmiſſas ſequitur particularis negatiua cõcluſio, ergo eadẽ ſeqtur ad pmiſſas de Friſeſmo, vt arguendo ſic, q̃dã hõ eſt aĩal, nullus lapis eſt hõ, ergo quoddã animal non eſt lapis. Conuertendo ſimpliciter, & tranſponendo præmiſſas ſit arguitur in Ferio, nullus homo eſt lapis, quoddã animal eſt homo, iſtæ præmiſſæ ſequuntur ad alias præmiſſas, & ſequitur quoddam animal non eſt lapis.

Tertio ſciendum, q iſtæ vltimus modus poteſt impoſſibile reduci ad Celarent, capiendo contradictorum concluſionis pro minore, & minorem loco maioris inferendo conuerſam oppoſiti maioris, vt arguendo ſic: Quidã homo eſt ani-

A aīal, nullus lapis eſt hō, ergo quoddam aīal non eſt lapis, & ſic arguendo in Celarēt. Nullus lapis eſt homo, oē aīal eſt lapis, ergo nullum aīal eſt homo, eſt q̄ ſequitur iterū per concluſionē, nullus homo eſt aīal, q̄ eſt contradictoria primæ maioris, & pōt reduci ad Darij capiendo contradictorium concluſionis ꝓ maiore & maiorem pro minore, inferēdo conuerſam contradictoriæ minoris, ad quam ſequitur alia contradictoria.

1. Prio. c.7. Quarto ſciēdū, ꝙ Fapeſmo, & Friſeſmo valent in quælibet figura ad concludendum particularem negatiuā indirecte, & q̄a reperiuntur in omnib. figuris. Ariſt. determinat de ipſis poſtq̄ docuit B formationis ſyllogiſmorum in trib. figuris, aliter tñ̄ reperiuntur in prima figura & in alijs, q̄a qn̄ medium ſubijcitur in vna premiſſarum, & prædicatur in alia, ſunt prima figura, & cum prædicatur in vtraque ſunt in ſecunda figura, & cum ſubijcitur in vtraque ſunt ī tertia figura, & q̄a per prius reperiuntur in prima figura quā ī alijs, ideo quoddam modo appropriantur primæ figuræ, ratione cuius conuenienter a Pet. Hiſp. enumerantur inter modos. Primæ figuræ, nec tñ̄ negat quin reperiantur in alijs.

Argum. Contra prędicta arguitur primo ſic. in oī ſyllogiſmo concluſio debet eſſe ſimilis alicui præmiſſorum, ſed particularis negatiua non eſt ſimilis alicui ꝓmiſſarū de Fapeſmo, cum ambæ ſint vl̄es, C ergo male dr̄, ꝙ ibi concluditur particularis negatiua. Secundo ſic. Præmiſſæ de Fapeſmo maiorem conuenientiā hn̄t cum præmiſſis de Celarent quam cum præmiſſis de Ferio, ergo magis debent reduci per conuerſionē ad Celarent quā ad Ferio, & ſic male dr̄, ꝙ reducitur ad Ferio per conuerſionē. Tertio ſic. Friſeſmo eſt combinatio inutilis, quia ibi ſunt dabiles termini in quib. oī, & in quib. nulli, ergo male ponitur ille modus. Quarto ſic. In oī ſyllogiſmo debet fieri ſub ſūptio, ſed in Friſeſmo nulla fit ſub ſumptio, quia maior eſt particularis, & ſub particulari nihil eſt ſumere ēt ſubſumptio fit affirmando ſubiectum p. ius D diſtributū de aliquo inferiori eius, quod non ſit ibi cum minor ſi negatiua, ergo ibi non eſt bonus ſyllogiſmus. Quinto ſic. Iſti duo vltimi modi ſolum differunt in quantitate maioris præmiſſæ & non in concluſione, nec in modo concludendi, ſed quantitas cum ſe teneat ex parte materię, non variat ſpēm, ideo pro poſitio particularis & vniuerſalis non differūt ſpecie, ergo iſto duo modi ſcd̄o ſpeciem non diſtinguuntur inter ſe.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur ꝙ licet in oī ſyllogiſmo concluſio debeat eſſe ſimilis alicui præmiſſarum in qualitate, non tñ̄ in quantitate, ſicut patet in Darapti. etiam ſimilitudo proprie E non attenditur ex parte quantitatis, ſed æqualitatis, vel inæqualitatis. Ad ſm̄ dicitur, ꝙ licet Fapeſmo & Celarent magis conueniant in quantitate ſuarum præmiſſarum quam Fapeſmo & Ferio tñ̄ præmiſſæ de Celarent non poſſunt ſequi per conuerſionem ad præmiſſas de Fapeſmo, eo quod maior, quę eſt uniuerſalis affimatiua, non poteſt conuerti ſimpliciter in uniuerſalem, ſed ſolum per accidens in particularem, & ſic ad iſtas præmiſſas bene ſequūtur præmiſſæ quarti modi. Ad tertium dicitur, quod concludendo directe in Friſeſmo darentur termini quib. omni & in quibus nulli, & ſimiliter in Fapeſmo nunquam tamen darentur concludendo indirecte, & iſti modi ſolum ualent ad concludendum indirecte.

F Ad quartum dicitur, quod licet in Friſeſmo formaliter nō fiat ſubſumptio, tñ̄ ibi bene fit uirtualiter inquantum in præmiſſis eius uirtualiter includuntur præmiſſæ de Ferio, quæ ſequuntur ad ipſas, in quib. fit debita ſubſumptio. Ad quintum dicitur, quod licet quantitas non uariet ſpeciem propoſitionis, tamē bene uariat ſpeciem ſyllogiſmi, uel modi eius, qua uariata quantitate eſt alia ordinatio præmiſſarum in debita qualitate & quantitate, ideo iſti duo modi ſpecies abinuicem diſtinguuntur.

De

A **De ſecundæ figuræ, regulis, ac numero modorum.**

Sequitur ſecũda figura, cuius tales dãtur regulæ. In ſecunda figura maiori exiſtente particulari, nihil ſequitur. Item in ſecunda figura ex puris affirmatiuis nihil ſequitur. Item in ſecũda figura ſemper concluditur negatiue. Secunda figura quatuor habet modos.

Secũda figura, & eius ad cætera ordo.

Poſtquam ſuperius Petrus Hiſpanus determinauit de prima figura, & modis eius, hic conſequenter determinat de ſecunda figura, & de modis eius. Eſt autẽ ſecunda figura, qñ medium prædicatur in vtraq. præmiſſarum, & in tali ordine B terminorum medium dr̃ primus terminus, quia ponitur ſupra ambas extremitates, cum prædicetur de vtraq. & maior extremitas eſt ſecundus terminus, & medium poſitione, quia ponitur ſub medio cum ſubijcitur in maiore propoſitione, & ſupra minorem cum prędicatur in cõcluſione. Sed minor extremitas eſt tertius terminus, & vltimus poſitione, & qa ſubiicitur medio in minori propõne, & maiori extremitati in concluſione. Ex quo patet, ꝙ mediũ in ſecunda figura nõ eſt ita perfecte medium, ſicut in prima figura, quia ſolum hic eſt medium coniunctione, & non poſitione, & eſt perfectius medium, q̃ medium tertiæ figuræ, C quod ſubijcitur vtriq. extremorum, & inde eſt, ꝙ medium primæ figuræ valet ad concludẽdum vl̃r, & affirmatiue, & medium ſecundæ figuræ ad concludendum negatiue, ſed particulariter, & vl̃r, & medium tertiæ figuræ ad concludendũ particulariter ſolum, affirmatiue, vel negatiue. Et per hoc habetur, quare iſta figura ſic ordinatur.

Maiore exiſtẽte particulari, nihil ſequitur.

Primo ſciendũ, ꝙ pp ſyllogiſmos huius figuræ tres ponuntur regulæ. Prima eſt, ꝙ in ſcd̃a figura maiore exiſtẽte particulari nihil ſequit̃, cuius rõ eſt, quia in ſecũda figura ſp cõcluditur negatiuæ, vt infra dicetur, ergo ſi maior eſſet particularis, ibi argueretur a non diſtributo ad D diſtributũ ex parte maioris extremitatis, q̃ nõ diſtribueretur in maiori propõne, cũ eſſet ſubiectum propõnis particularis, & tñ diſtribueretur in concluſione, quia eſſet ſubiectum propõnis negatiuæ, & ſic ex parte eius argueretur a non diſtributo ad diſtributum, & inde poſſet contingere, ꝙ conſequens eſſet falſum antecedente exiſtente vero. Item, in tali diſpõne pñt reperiri termini, in quibus omni vt animal, homo, riſibile, vt ſic arguendo quoddam animal non eſt hõ, oẽ riſibile, eſt hõ, cum illis ſtat hæc vl̃is, oẽ riſibile eſt animal, termini in quib. nulli, vt aĩal, homo, lapis, arguendo vt prius, ergo talis diſpoſitio eſt inutilis.

E *Ex puris affirmatiuis nihil ſequitur.*

Secundo ſciendũ, ꝙ ſecũda regula eſt, ꝙ ex puris affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur, cuius rõ eſt, qa pp vnionẽ extremitatum in aliquo ſuperiori, in quo pñt vniri pro diuerſis partibus eius non ſequitur vnio extremitatum inter ſe, vt pp vnionẽ hoĩs, & equi in aĩali nõ ſequitur vnio eorũ inter ſe, qa pñt in ipſo vniri pro diuerſis partibus poteſtatis eius, ſed arguendo ex puris affirmatiuis in ſcd̃a figura denotaretur vnio extremorũ in ſuo ſuperiore tm̃, ideo in tali vnione ex talib. præmiſſis non ſequitur concluſiõ. Item, ibi dabiles ſunt termini in quib. oĩ, vt aĩal, homo, riſibile, & termini in quibus nulli, vt animal, hõ, equus, igitur talis diſpoſitio eſt inutilis.

F *Semper ꝗ cõcluſio negatiua in ſecunda figura.*

Tertio ſciendũ eſt, ꝙ tertia regula eſt, quod in ſecunda figura ſemper concluditur negatiue, cuius ratio eſt, quia vna præmiſſarum in ſecunda figura ſemper eſt negatiua, ſed ſi aliqua præmiſſarũ ſit negatiua, concluſio debet eſſe negatiua, ideo ſemper in ſecunda figura concluditur negatiue. Et etiam poteſt in ipſa cõcludi vl̃iter & particulariter, & iõ quãuis in tertia figura concludatur affirmatiue, & negatiue, tñ quia ibi concluditur ſolum particulariter, & difficilius eſt cõcludere vl̃em negatiuam, quam particularem affirmatiuam, vt prius dictum eſt, ideo non propter hoc ſequitur, quod tertia figura ſit perfectior iſta, licet in

iſta

A iſta concludatur negatiue ſolum.

Quatuor, tm̃ ſunt huius figuræ modi.

Quarto ſciendum, ꝙ tm̃ ſunt quatuor modi ſecundæ figuræ. Quorum ſufficientia ſic habetur, quia oĩs modus ſecundæ figuræ eſt ordinatio duarum præmiſſarum in quibus, idẽ prædicatur. vel ergo ambæ præmiſſæ ſunt particulares, vel vniuerſales, vel maior vniuerſalis, & minor particularis, vel econtra. Si ambæ pręmiſſę ſunt vniuerſales, hoc eſt quadrupliciter. vel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic nihil ſequitur pp vnã regulã iſtius figuræ, vel ambæ negatiuæ, & ſic ẽt nihil ſequitur, vel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Ceſare, vel econtra, & ſic eſt Cameſtres. Si ambæ ſint particulares, hoc eſt quadrupliciter. & quocunque modo diſponantur nihil ſequitur. Si vero maior ſit particularis, & minor vniuerſalis poteſt eſſe quadrupliciter, & ſemper nihil ſequitur, qa maiore exiſtente particulari in ſecunda figura nihil ſequitur. Si autem maior ſit vniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter, quia vel ambæ ſunt affirmatiuę, & ſic nihil ſequitur, uel ambæ negatiuæ, & iterũ nihil ſequitur, vel maior eſt negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Feſtino, vel ecõtra, & ſic eſt Baroco, & per hoc patent regulæ ſecundæ figuræ, & numerus modorum eius in generali.

C Argu. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Medium ꝙ prædicatur de vtroque extremorum perfectius eſt, quam illud ꝙ ſubijcitur uni, & prædicatur de alio, qa prædicatum eſt perfectius ſubiecto, ergo figura, in qua medium ſemper prædicatur, deberet poni prima. Secunda ſic. Friſeſomorum valet in qualibet figura, vt prius dictum eſt, & tamen in ipſo maior eſt particularis, ergo in ſecunda figura, maiore exiſtente particulari aliquid ſequitur. Tertio ſic Quæcunque uni tertio ſunt eadem, illa inter ſe ſunt eadem, & inter ſe conueniunt, ſed arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura denotatur extrema eſſe eadẽ uni tertio. ſ. medio, ergo per hoc ſequitur, quòd extrema inter ſe cõueniunt & ſic ex puris affirmatiuis aliquid ſeqtur. Quarto ſic. Bene ſequitur in ſecũda figura, aliquod aĩal eſt Socr. aliquis hõ eſt Socr. ergo aliquis hõ eſt aĩal, & tñ ibi concluditur affirmatiuę, ergo in ſecunda figura non ſp concluditur negatiue. Quinto ſic. In Ceſare, & Cameſtres ſunt eadem præmiſſæ .ſ. vl̃is affirmatiua, & vl̃is negatiua, ſed modi diſtinguuntur ex parte præmiſſarum, iõ illi modi nõ ſunt diſtincta, & ſic non ſunt quatuor modi ſcd̃æ figuræ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet medium quod prædicat̃ de vtroque ſit perfectius ſm ſe illo quòd ſubijcitur, & prædicatur, tñ non eſt perfectius in ratione medij. ideo medium primæ figuræ perfectius eſt q̃ medium

E Regulæ limitatio. ſecundæ figuræ. Ad ſecundũ dr̃, ꝙ licet in Friſeſomorum in ſecunda figura, maiore exiſtente particulari ſequatur aliqd indirecte, non tamen directe. Ad tertiũ dicitur, quòd quęcunq; ſunt eadem vni tertio. ſimpliciter, & in actu, inter ſe ſunt eadem, ſed illa quæ ſunt eadem ſolum vni tertio, ſuperiori, & in potentia non ſunt eadem inter ſe, & arguendo ex puris affirmatiuis in ſecunda figura denotantur aliqua ſolum eſſe eidẽ cum ſuo ſuperiori in quo conueniũt in potentia tm̃. Ad quartum dr̃, quod ibi ſequitur aliquid gratia materię, eo quod medium eſt vnũ ſingulare ſingulariter

F tm̃, tñ ibi non ſequitur aliquod formaliter, & per ſyllogiſmum perfectũ, ibi. n. eſt ſyllogiſmus expoſitorius, q. bene valet in ſecunda figura affirmatiuæ. Ad quintum dicitur, quod licet in Ceſare, & Cameſtres materialiter ſint eadẽ præmiſſę, non tamen ſunt eodem modo diſpoſitæ, & modi diſtinguuntur ex parte rationis, & diſpoſitionis formalis ſuarũ præmiſſarum, ideo illi modi ſpecie abinuicem diſtinguuntur.

De quatuor modis, videlicet, Ceſare, Cameſtre, Feſtino, Baroco.

Ceſare. Ceſare. Primus modus conſtat ex maiori

A iori vniuerſali negatiua, & minori vniuerſali affirmatiua, vniuerſalem negatiuam directe cócludentibus vt

Nullus lapis eſt animal.
Omnis homo eſt animal, ergo,
Nullus homo eſt lapis.

Et reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ, maiori conuerſa ſimpliciter.

Cameſtres. Cameſtres. Secundus modus conſtat ex maiori vniuerſali affirmatiua, & minori vniuerſali negatiua, vniuerſalem negatiuam directe concludentibus: vt,

Omnis homo eſt animal,
Nullus lapis eſt animal, ergo.
Nullus lapis eſt homo.

Et reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ minore, & concluſione conuerſis ſimpliciter, & tranſpoſitionem præmiſſarum. B

Feſtino. Feſtino. Tertius modus conſtat ex maiori vniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus: vt,

Nullus lapis eſt animal.
Quidam homo eſt animal, ergo.
Quidam homo non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primę figuræ maiori conuerſa ſimpliciter.

Baroco. Baroco. Quartus modus conſtat ex maiori vniuerſali affirmatiua, & minori particulari negatiua, particularem negatiuam, directe concludentibus: vt,

C Omnis homo eſt animal,
Quidam lapis non eſt animal, ergo.
Quidam lapis non eſt homo.

Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per impoſſibile Reducere autem per impoſſibile eſt ex oppoſito concluſionis, & altera præmiſſarum, inferre oppoſitum alterius præmiſſæ. Sumatur.n. oppoſitum concluſionis hic, ſcilicet omnis lapis eſt homo, cum maiori huius quarti ſcilicet cum iſta, omnis homo eſt animal, ſic arguendo, omnis homo eſt animal, omnis lapis eſt homo, ergo omnis lapis eſt animal. iſta concluſio opponitur minori quarti, & hoc eſt reducere per impoſſibile.

B Modus arguẽdi ĩ Ceſare & eius reductio

Poſtquam Auctor oſtendit ſuperius quæ eſt ſecunda figura, & quæ ſunt regulæ eius, & enumerauit ſuos modos in communi, hic conſequenter determinat de ipſis in ſpeciali, & prius de vniuerſalibus, quam particularibus, & inter vniuerſales adhuc primo determinat de Ceſare dicens, quod Ceſare primus modus conſtat ex vniuerſali negatiua maiori, vniuerſali affirmatiua minori, v'lem negatiuã concludentibus, & reducitur ad ſecundum modum primæ figuræ maiore de Ceſare conuerſa ſimpliciter, per quam reductionem ſic probatur conſequentia eius, quia conuerſa maiore de Ceſare ad præmiſſas ſequuntur præmiſſæ de Celarent, & ad præmiſſas de Celarent, ſequitur vniuerſalis negatiua, ergo illa eadem ſequitur ad præmiſſas de Ceſare. quia quicquid ſequitur ad conſequens bonę conſequentiæ, ſequitur ad antecedens eius E

Sed per impoſſibile reducitur Ceſare ad Celarent capiendo oppoſitum cõtrarium concluſionis cum maiore inferendo contrarium minoris, vel reducitur Ceſare ad Ferio capiendo contradictorium concluſionis cum maiore inferendo contradictorium minoris.

Modus arguẽdi in cameſtres & eius probatio.

Primo ſciendum quòd Cameſtres ſecundus modus ſecundæ figuræ conſtat ex vniuerſali affirmatiua maior, vniuerſali negatiua minori. vniuerſalem negatiuam concludentibus, & reducitur ad Celarent, minori, & concluſione conuerſis ſimpliciter, & per tranſpoſitioné præmiſſarum, & per hoc, eodem modo probatur, ſicut conſequentia primi modi. Et reducitur ad Darij per impoſſibile, capiendo oppoſitum contradictorium concluſionis cum maiore, inferendo contradictorium ſuæ minoris. F

Et etiã per impoſſibile, capiendo cõtrarium concluſionis cum maiore, poteſt inferre contrarium ſuæ minoris in Barbara ad quam contrariam iterum ſequitur contradictoria minoris, vt arguẽdo ſic in Cameſtres. Omnis homo eſt animal, nullus lapis eſt animal, ergo nullus

A nullus lapis eſt aïal, ergo nullus lapis eſt hõ, & ſic in Barbara, oĩs hõ eſt aïal, oĩs lapis eſt hõ, ergo oĩs lapis eſt aïal, quæ eſt contraria primæ minoris, ad quam ſequitur quidam lapis eſt animal.

Modus arguẽdi in Feſtino & eius probatio.

Secundo ſciendum, ꝙ Feſtino tertius modus conſtat ex vli negatiua maiori, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentib Et reducitur ad Ferio, maiori conuerſa ſimpliciter. vnde reducendum modos ſcdæ figuræ ad primã p couerſionẽ, oportet illam pmiſſam conuerti q̃ ſit maior in prima figura, & non requirit de minori, & rõ eſt, qa in ſecunda figura, mediũ ſp pdicatur, iõ ad hoc, ꝙ ſubijciatur in illa, q̃ ſit B maior in prima figura, oportet illam pmiſſam conuerti, & alia non dẽt conuerti, ſed dẽt remanere, vt medium prædicetur in minori. Sed per impoſſibile, reducitur ad Celarent, capiẽdo contradictorium concluſionis de Feſtino, cum maiore eius, inferendo oppoſitum contradictorium ſuæ minoris in Celarent.

Modus arguẽdi ĩ Baroco qui ſolũ pbatur p impoſſibile.

Tertio ſciendum, ꝙ Baroco quartus modus cõſtat ex vli affirmatiua maiori, particulari negatiua minori, particularẽ negatiuam concludentib. Et non reducitur ad aliquem modũ primæ figuræ per conuerſionẽ, qa vel hoc eſſet conuertendo maiorem, q̃ ſolum cõuertitur per accidens in particularẽ, & tunc ambæ præmiſſæ eſſent particulares, vel conuertẽdo minorem, vel concluſionem eius, & C hoc non, qa ſunt particulares negatiuæ, modo particularis negatiua non conuertitur in terminis, ſed per contrapoſitionẽ tm̃, q̃ cõuerſio nõ valet ad reductionẽ ſyllogiſmorum, qa ibi non manent idẽ termini ſimpliciter. ideo in Baroco non pt̃ pbari p conuerſionẽ. Sed pbatur per impoſſibile capiendo contradictorium ſuæ cõcluſionis cum maiore, inferendo contradictoriũ minoris in Barbara, & ſic reducitur ad ipſum per impoſſibile.

Quid ſit p impoſſibile reducere ĩ ſecunda figura.

Quarto ſciendum, ꝙ reducere vnum modum ad alium per impoſſibile, eſt ex oppoſito concluſionis, cũ una præmiſſarum, inferre oppoſitum alterius præmiſſæ per q̃ reductionem oſtendit bonitas conſequentiæ ſyllogiſmi prius facti D p hoc, ꝙ ex oppoſito conſequentis eius infertur oppoſitum ſui antecedentis, & ad reducendum per impoſſibile modos ſcdæ figuræ ad primã, oportet capere oppoſitum concluſionis cũ maiore, eo ꝙ idem ſubijcitur in maiorem prædicatur in concluſione, & ẽt in oppoſito concluſionis qa oppoſita ſunt eiuſdem ſubiecti, & eiuſdem pdicati, & illud qđ ſubijcitur in maiore, & prædicat in oppoſito concluſionis, eſt maior extremitas, q̃ ſit medium primæ figuræ, & p hoc habetur diſpoſitio primæ figuræ, qua habita oportet videre quales, & quantæ ſunt maior præmiſſa, & oppoſitum concluſionis ad ſciendum adq. modũ primę figuræ fit reductio. & ſi velimus reducere modus ſcdę figuræ ad tertiũ per impoſſibile, oportet capere oppoſitum concluſionis cũ minori, qa idem ſubijcit in vtraq; & minor dẽt poni loco maioris. E eo ꝙ in ipſa maior extremitas prædicat .ſ. illud, ꝙ erat mediũ in ſcda figura, & dẽt ĩferri oppoſitum maioris. vñ verſus.

Seruat maiorẽ variatq. ſcda minorẽ,
Tertia maiorem variat ſeruando minorem. Not. regulam.

Et habita tali diſpoſitione figuræ ad ſciendũ ad quẽ modũ fit reductio, oportet videre quõ diſponunt in qualitate, & q̃titate minor, & oppoſitum concluſionis, & per hoc põt reduci oẽs modi ſecundæ figuræ ad modos tertiæ, & probari p ipſos, ſi quis concedat modos tertiæ figuræ, & non modo ſecundæ, & per hoc patent 4. modi ſecundæ figuræ. F

Argu.

Sed contra prædicta arguit primo ſic. Quia non ſeqtur, nullũ dextrũ eſt ſiniſtrũ, cuiuslibet hoĩs oculus eſt ſiniſter, ergo nullius hoĩs oculus eſt dexter, quia antecedens põt eſſe verũ, conſequente exiſtente falſo, & tñ ibi arguitur in Ceſare, ergo in ipſo non eſt bona conſequẽtia. Scdo ſic. Non ſequitur omne corruptũ, uel mortuum eſt nõ ens, nullus hõ eſt nõ ens, ergo nullus hõ eſt corruptus uel mortuus, & tñ ibi arguitur in Ca-

A concluſionē eſſe negatiuā. q͂a ſi aliqua ꝑ miſſarum fuerit negatiua concluſio erit negatiua, ergo maior extremitas non diſtribueretur in maio ē. cū eſſet pdicatū ꝓpoſitionis affirmatiuæ, & m̄ diſtribueretur in concluſione, cū eſſet pdicatum ꝓpoſitionis neg. tiuæ, ergo ibi argueret a non diſtributo ad diſtributū, quare antecedens poteſt eſſe ve ū conſequente exiſtente falſo. Et etiam ibi eſſent repetibiles termini in quib. omni, vt animal, homo, equus, arguendo ſic, omnis homo eſt animal, nullus homo equus, cum quib. ſtat iſta de omni, omnis equus eſt animal. Et etiā te mini in quib. nulli, vt B aīal, homo, lapis, ſic arguendo, omnis homo eſt aīal, nullus homo eſt lapis, cum iſtis præmiſſis ſtat iſta de nullo, nullus lapis eſt animal, ergo iſta combinatio, in qua ponitur minor negatiua in tertia figura eſt inutilis, & hæc eſt generalis probatio eſt oſtendēdum cōbinationes inutiles nihil concludere.

Regulæ reperiēdi terminus in q b' oi, & in quib. nulli.

Scdo ſciēdū, ꝙ termini in quib. omni, ſunt tres termini in quib. in aliqua combinatio fiunt duæ ꝑmiſſæ cū quibus ſtat in veritate vna vniuerſalis affirmatiua cōpoſita ex extremitatib illarū præmiſſarū. Sed termini in quib nulli ſunt tres termini, ex quibus in aliqua combinatione diſponuntur duæ præmiſſæ vera, cū quib. ſtat i veritate vna vniuerſalis negatiua compoſita ex extremis illarū ꝑmiſſarum ſicut patet in repertione iā facta terminorū in quib. omni, & in quib. nulli. Et ad faciliter reperiendum eos ad quamlibet combinationem inutilē po- C nuntur tres regulæ. Prima eſt, quod accipiendi ſunt duo termini deſperati cū ſuo ſuperiori, vt duæ ſpecies cum ſuo genere, vt homo aſinus, animal. Secūda regula eſt, quod accipiendi ſunt duo termini de ſe adinuicem verificabiles ſiue conuertibiliter, ſiue non, cum extraneo ad vtrunque, vt homo riſibile, lapis; vel homo, animal lapis. Tertia regula eſt, ꝙ accipiendi ſunt duo termini de ſe inuicem verificabiles, ſiue conuertibiliter, ſiue non, cum ſuperiore ad vtrunque, D vt homo riſibile, ſubſtantia, vel homo, animal, ſubſtantia, & per has tres regulas cuicunque prædicamento applicentur faciliter reperientur termini in quibus omni, & in quibus nulli ad quamlibet combinationem inutilem.

A Tertio ſciendū ꝙ combinatio in qua ſimul reperiūtur termini in quib. omni, & in quib. nulli, non infert formal'r aliq̃ concluſionē quod ſic ꝓbatur, quia, ſi dicat, ꝙ i tali cōbinatione ſequitur aliqua concluſio formal'r; vt puta vniuerſalis affirmatiua in terminis in quib. omni arguitur ſic. Quicquid ſequitur formal'r in aliqua diſpoſitione, ſp ſequitur in omnibus terminis, ergo ſi ſequatur in tali E combinatione vniuerſalis affirmatiua concluſio p aduerſariū, tunc illa ſequitur in omnib. alijs terminis in tali diſpoſitione, ergo illa ſequi t acceptis terminis in quib. nulli, & vltra, in illa combinatione antecedens eſt uerū, ergo conſequens eſt verū, q͂a ex vero non ſeq tur niſi verū, ergo in terminis in q̃b. nulli uniuerſalis affirmatiua concluſio ſtabit in veritate cū duab. ꝑmiſſis, & etiā uniuerſalis negatiua de nullo facta ex eiſdem terminis, & illæ duæ erunt contrariæ, ergo duæ contrariæ, ex quibus ſequuntur duæ contradictoriæ, ſtabunt ſimul in ueritate, quod eſt impoſſibile. Et ſic duceretur aliqs ad contradictoria, dum dicerēt cō- F binationē ualere, in qua repeꝛiunt ſimul termini in quib omni, & in quib nulli.

Secūdū regulę i tellect'.

Quarto ſciendum, ꝙ ſcda regula eſt, ꝙ in tertia figura non concluditur niſi particulariter cuius rō, quia, ſi ibi concluderetur uniter. argueretur a non diſtributo ad diſtributū ex parte minoris extremitatis, q̃ nunq̃ diſtribueretur i minore ꝑmiſſā cū ſit prædicatum ꝓpoſitionis affirmatiuæ, q͂a oportet ſp minorem eſſe affirmatiuam, ut dictum eſt, & tamē diſtribueretur in concluſione, cum eſſet ſubiectum propoſitionis uniuerſalis. Item ſuperiora uniuntur in inferiori particulariter tantum, & non uniuerſaliter, ſed medium tertiæ figuræ eſt inferius ad ambas extremitates, ergo ex-

A tremitates per ipſum ſolū vniuntur particulariter, & ex tali medio non poteſt concludi vniuerſaliter.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Fruſtra fit per plura, quod pōt fieri ꝑ pauciora, ſed q̄libet concluſio ſufficiēter concludi pōt per primam & ſecundam figuram, ergo tertia figura ſuperfluit, & non eſt ponenda. Secundo ſic. Oē medium alicuius ſyllogiſmi eſt vnitiuū extremitatum eius, ſed illud, quod ſubijcitur vtrique extremorum non eſt vnitiuū reſpectu ipſorum, q̄a ſe hēt per modū materiæ, & materia non eſt vnitiua, ſed vnitur per formā, ergo male dr̄, ꝙ mediū tertiæ figuræ ſubijcitur vtriq. extremorum. Tertio ſic. Oēs pręmiſſæ, inferentes aliq. concluſionē tranſpoſitæ adhuc inferunt illam concluſionē, ergo præmiſſę de Felapton trāſpoſitæ inferre pñt particularē negatiua, ergo mi ore exiſtente negatiua in tertia figura aliquid ſequit̄. Quarto ſic. Bene ſequitur, oē rōnale currit, oē rōnale eſt hō, ergo ois currit, q̄a ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitū antecedentis, ergo in tertia figura pōt concludi vl'r. Quinto ſic. In oī modo ſyllogiſmi poteſt eſſe vl'is affirmatiua cōcluſio, & vniuerſalis negatiua, ergo ī omni mō ſunt repetibiles termini, in q̄b. oī, & in q̄bus nulli. & tñ non eſt combinatio inutilis, ergo nō ōis combinatio in qua C pñt reperiri tales termini eſt inutilis.

Solutio. Nota reſponſionem. Ad argumenta. Ad primum dr̄, quòd licet q̄libet concluſio in ſpecie poſſet ſufficienter concludi in prima figura, & ſecunda, non tñ oībus modis, quia quælibet concluſio concludi pōt, ideo illæ figuræ ſufficiunt quantum ad numerū cōcluſionem, ſed non quātum ad numerū modorum concludendi. Ad ſm dr̄, ꝙ licet inferius, in eo quod ſubijcitur extremis, habeat modum materiæ, non tñ inquantum vnit, & continet ſua ſuperiora in ſe actualiter, ſed ſe habet per modum totius reſpectu ipſorum, & ſic per modum formę, & hoc modo bene eſt vnitiuum ſuorum extremorum, quæ ſunt ſuperiora ipſius, licet particulariter tantū.

Ad tertium dr̄, ꝙ licet præmiſſæ de Felapton tranſpoſitæ inferant particularē negatiuam concluſionem indirecte, nō tñ directe, & hoc modo intelligitur illa maior, quod omnes præmiſſæ inferētes aliquam concluſionem q̄n tranſponunt̄, inferunt eandem indirecte. Ad quartum dr̄, quod licet ibi ſequatur concluſio vniuerſalis gratia materiæ, non tamen formaliter, quia non tenet in oīb. terminis conſimili forma arguendi retenta. Ad quintū dr̄, ꝙ licet in quolibet modo ex extremis ſyllogiſmi facti poſſit fieri vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua, tñ ille non ſtabunt ſimul in veritate cum præmiſſis compoſitis ex eiſdem terminis, & hoc requiritur ad terminos in quibus omni, & in quibus nulli. E

De duobus huius figuræ modis vniuerſalibus Darapti, ac Felapton.

Darapti. Darapti. Primus modus conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiori, & vniuerſali affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directe concludentibus, vt

Omnis homo eſt ſubſtantia.
Omni homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal eſt ſubſtantia.

Et reducitur de tertium modum primæ figuræ minori conuerſa per accidens.

Felaptō. Felapton. Secundus modus conſtat ex vniuerſali negatiua maiori, & vniuerſali affirmatiua minori, particularem negatiuam directe concludentibus, vt

Nullus homo eſt lapis,
Omni homo eſt animal, ergo
Quoddam animal non eſt lapis.

Et reducitur, ad quartum modū primæ figuræ, minori conuerſa per accidens.

Quinq. tm huius figuræ modi. Poſtquam Auctor oſtendit, q̄ eſt tertia figura, & poſuit regulas eius, hic conſequenter determinat de modis ipſius, & antequam ī ſpāli de ipſis determinet enumerat eos in generali dicens, quod tertia figura ſex hēt modus. ſ. Darapti,

Fela-

A Felaptō, Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon, quorū ſit habetur ſufficientia q̄a oīs modus tertiæ figurę eſt ordinatio duarū p̄miſſarū, in quib. mediū ſp̄ ſubijcitur, vel ergo ambæ p̄miſſæ ſunt vl'es, vel ambæ particulares, vel maior uniuerſalis, & minor particularis, & econtra. Si ambæ ſint uniuerſales, hoc eſt quadrupliciter uel ambæ ſunt affirmatiuæ, & ſic eſt Darapti, vel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſequitur, uel maior ē affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterū nihil ſeq̄tur propter primā regulam huius figurę, vel econtra, maiorē negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Felapton. Sed, ſi ambæ ſint particulares, hoc poteſt eſſe quadru-B plicitir, & quocunq; mō diſponat̄ nihil ſeq̄tur. Si vero maior ſit vniuerſalis, & minor particularis, hoc eſt quadrupliciter, vel ambę ſunt affirmatiuæ, & tunc eſt Datiſi, uel ambæ negatiuæ, & tūc nihil ſeq̄tur, vel maior affirmatiua, & minor negatiua, & iterū nihil ſequitur, vel econtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Feriſon. Si vero maior ſit particularis, & minor vniuerſalis, hoc eſt quadrupliciter. q̄a vel ambæ ſūt affirmatiuæ, & ſic eſt Diſamis, uel ambæ negatiuæ, & ſic nihil ſeq̄t, vel maior affirmatiua, & minor negatiua, & ſic iterū nihil ſeq̄tur, vel ecōtra, maior negatiua, & minor affirmatiua, & ſic eſt Bo-C cardo. Et ſic in tertia figura ſunt ſexdecim combinationes, quarum decē ſunt inutiles, & ſex vtiles, & per conſequens tantum ſunt ſex modi eius.

Mod' arguēdi in Darapti & eius triplex ꝓbatio.

1. Primo ſciendum, ꝙ Darapti primus modus conſtat ex duab. vniuerſalib. affirmatiuis, particularē affirmatiuā concludēib. Et pōt iſte modus tripliciter ꝓbari. ſ. per couerſionē, per impoſſibile, per ſyllogiſmū expoſitorium. Vnde per conuerſionē probat̄, ipſū reducendo ad Darij, q̄a minore de Darapti cōuerſa per accidēs ad p̄miſſas eius ſequūt̄ p̄miſſę de Darij, & ad illas p̄miſſas ſequit̄ cōcluſio particularis affirmatiua, ergo eadē ſequitur ad p̄miſſas de Darapti, & per impoſſibile, ꝓbat̄ reducendo ipſū ad Celarēt, capiendo cōtradictoriū cōcluſionis eius D ꝓ maiore, & minorem, loco minori, inferendo cōtrariū maioris i Celarent, & ex conſequenti cōtradictoriū, pōt ēt reduci ad Celarē, capiēdo contradictoriū ſuę cōcluſionis ꝓ maiore, & minorem ꝓ minore inferēdo cōtrariū minoris. Sed per ſyllogiſmū expoſitorium ſic ꝓbat̄, q̄a ſi iſtæ p̄miſſæ ſunt verę, oīs homo eſt aīal, oīs hō eſt riſibilis, de aliquo ſingulari hoīe verificabunt̄ aīal, & riſibile ſigneē, ergo illud ſingulare, & ſit So. Tūc arguitur ſic expoſitorie. Soc. eſt aīal. Soc. eſt riſibilis, ergo quoddā riſibile eſt aīal Iſtæ p̄miſſæ ſingulares ſequunt̄ ad præmiſſas de Darapti, & ad illas p̄miſſas ſīgulares E ſeq̄tur particularis affirmatiua cōcluſio, ergo eadē ſequitur in Darapti, q̄a quicquid ſequitur ad conſequens bonę conſequentiæ ſequitur ad antecedens eius.

Syllogiſmus expoſitorius.

Secundo ſciendū, ꝙ ſyllogiſmus expoſitorius eſt cuius medium eſt ſingulare ſingulariter tm̄. Et de ipſo nō determinat Auctor, q̄a talis deductio eſt ſm ſenſum manifeſta, & valet ſyllogiſmus expoſitorius affirmatiuus in qualibet figura, ſed negatiu' nō valet in ſcd̄a figura, quia vel maior eſſet affirmatiua vel minor, & utroq; mō concluſio eſſet negatiua. & ſic cum maior eſſet particularis ſp̄ argueretur a non diſtributo ad diſtributū ex parte maioris extremitatis, q̄ non diſtribueretur in maiore, & tn̄ diſtribueretur in cōcluſione, vt dicendo ſic quodda F aīal non Socr. quidā homo eſt Soc. ergo quidā hō nō eſt aīal, ſed talis ſyllogiſmus negatiua valet in prima figura, & in tertia, poſita maiore negatiua, & minore affirmatiua, ut poſſet videri ꝓ exēpla, ſed non ualet ecōtra poſita minore negatiua, q̄a tūc argueret̄ a nō diſtributo ad diſtributū ex parte maioris extremi.

Modus arguēdi in Felapton.

Tertio ſciendū, quod Felaptō ſecundus modus conſtat ex maiori uniuerſali negatiua, minori uniuerſali affirmatiua, particularem negatiuam concludentibus, & reducitur ad Ferio minore conuerſa per acciēs, & per hoc poteſt probari cōſequētia eius, ſicut probata fuit i pri-

A primo modo, & per impoſſibilẽ reducitur ad Barbara, capiendo contradictoriũ ſuæ concluſionis pro maiore, ſeruando minorẽ, & inferẽdo oppoſitũ contrariũ maiore, & ex conſequenti contradictoriũ. pôt ẽt reduci ad Cameſtres in ſcđa figura, capiendo contradictoriũ concluſionis ꝑ maiore, & maiorẽ ꝑ minore, inferendo oppoſitum contrarium minoris, & ex conſequenti contradictorium. Pôt ẽt probari iſte ſyllogiſmus per ſyllogiſmum expoſitorum, capiendo vnũ ſingulare ſub medio eius, de quo negetur maior extremitas. & affirmetur minor, & deinde inferatur particularis negatiua, concluſio, ſicut factum eſt in Da

B rapti de particulari affirmatiua.

No. regulã pre ductione modorum huius figuræ ad primã. Quarto ſciendum ꝙ reducendo modos tertiæ figuræ ad modos primæ p conuerſionem oportet illã præmiſſam conuerti, q̃ fit maior in prima figura, & non dẽt cõuerti illã, quæ fit maior. Cuius rõ eſt, qa in tertia figura ſꝑ mediũ ſubijcitur, ergo ad hoc ꝙ idẽ medium ſubijciat in maiori ꝑmiſſa primæ figuræ, illa præmiſſa non debet cõuerti ſed ad hoc, qđ prædicet in minori oportet, quod illa conuertatur. non eſt tñ intelligendum, ꝙ ſꝑ illa, quæ eſt minor in tertia figura conuertatur, quia in Diſamis nõ conuertitur minor, ſed maior, ſed intelligẽdum eſt de illa, quæ fit minor in ſyllogiſmo primæ figuræ, & per hoc patent illi duo modi uniuerſales tertiæ figuræ.

Argum. C Sed contra prædictæ arguitur primo ſic. In ſecunda figuræ ſunt tm̃ quatuor modi. ſed tertia figura eſt imperfectior ſcđa, ergo non hẽt plures modus, q̃ ſcđa ergo male ponuntur ſex modis eius. Secundo ſic. Non ſeqtur in Darapti. Oĩs homo eſt albus, oĩs homo inquantum homo eſt riſibilis, ergo quoddã riſibile inquantum homo eſt album, ergo in Darapti non eſt bona conſequentia.

Tertio ſic. Modi perfectiores non reducuntur ad modos imperfectiores, ſed oẽs modi vniuerſales ſunt perfectiores particuraribus, ergo Darapti eſt perfectior, quam Darij, & per conſequens non reducitur. Quarto ſic. Nõ ſequitur, D nullus homo eſt genus; oĩs hõ eſt aĩal, ergo aĩal non eſt genus, & tñ arguitur in Felapton, ergo. Quinto ſic. Datiſi, & Diſamis reducuntur ad Darij, & Felapton ad Ferio, ergo illi modi debent præcedere Felapton, & per conſequens Felapton male ponitur ſecundus modus.

Ad argumenta. Ad primum dr̃ ꝙ licet tertia figura hẽat plures modos, quã ſecũda, nõ tñ propter hoc eſt perfectior ſecunda, qa vna figura nõ dr̃ perfectior alia propter maiorem pluralitatem modorum eius, ſed qa habet perfectiorem modum concludendi, vnde, quia tertia figura hẽt imperfectiorem modum concludendi, ideo poteſt plurib modis concludere, q̃ ſcđa, qa plurib. modis poteſt E fieri imperfectũ q̃ perfectũ. Ad ſcm dicitur, quod ibi male concluditur quia illa duplicatio nõn debet poni in concluſione, ſic ꝙ feratur ad prædicatum vel copulam, quia in ꝑmiſſis non ferebatur ad maiorem extremitatẽ, ſed debet relinqui, uel ſolum poni cum implicatione ad ſubiectum cõcluſionis, vt dicẽdo, ergo aliquod, quod eſt riſibile inquantũ eſt homo, eſt album. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet modi uniuerſales ſint perfectiores particularibus in eadẽ figura, & inter directe concludentes, non tamen ſꝑ in diuerſis figuris, ideo Darapti non eſt perfectior modus q̃ Darij ratione figuræ. Ad quartum dr̃, ꝙ animal non tenetur ibi eodem modo in minore, & con- F cluſione, qa in minore tenetur pro natura accepta concretiue per reſpectũ ad ſuppoſita in concluſione uero pro natura ſecundũ ſe acceptam cum præciſione ſuppoſitorũ, prout ſibi attribuitur hæc ſecundæ intentio genus.

Solutiones.

Vna figura alia ꝑfectior ĩ nõ concludẽdi.

Ad quintum dicitur, ꝙ iſti modi non ordinantur ſecundum ordinem modorum primæ figuræ, ad quos reducuntur, ſed ordinantur inter ſe penes vniuerſale & particulare, affirmatiuum, negatiuũ, ſicut Darapti & Felapton. quia ſunt modi vniuerſales, & præcedunt quatuor ſequentes, qui ſunt modi particulares.

De

A De quatuor huius figuræ modis particularibus Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

Diſamis. Diſamis. Tertius modus conſtat ex particulari affirmatiua maiori,& vniuerſali affirmatiua minori,particularem affirmatiuam directe concludentibus, vt

Quidam homo eſt ſubſtantia.
Omni homo eſt animal, ergo,
Quoddam animal eſt ſubſtantia.

Et reducitur ad tertium modum primæ B figuræ minori, & concluſionis conuerſis ſimpliciter, & per tranſpoſitionem præmiſſarum.

Datiſi. Datiſi. Quartas modus conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiori, & particulari affirmatiua minori, particularem affirmatiuam directe concludentibus,vt

Omnis homo eſt ſubſtantia.
Quidam homo eſt animal, ergo
Quoddam animal eſt ſubſtantia

Et reducitur, ad tertium modũ primæ figuræ, minori conuerſa ſimpliciter.

Bocardo. Bocardo. Quintus modus conſtat ex maiori particulari negatiua, & minori vniuerſali affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus,vt

C Quidam homo non eſt lapis,
Omnis homo eſt animal,ergo
Quoddam animal non eſt lapis.

Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per impoſſibile, ſumatur. n. oppoſitum contradictorium concluſionis cum altera præmiſſarum, & inferatur oppoſitum alterius præmiſſæ vt omne animal eſt lapis, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt lapis, hæc autem concluſio facta per impoſſibile in primo modo primæ figuræ, contradicit maiori. Quinti ſcilicet tertiæ figuræ.

Feriſon. Feriſon. Sextus modus conſtat ex maiori vniuerſali negatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, vt

Nullus homo eſt lapis, D
Quidam homo eſt animal, ergo
Quoddam animal non eſt lapis.

Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ minori conuerſa ſimpliciter.

Modus arguẽdi in Diſamis, & eius probatio. Poſtquam determinatum eſt de modis vniuerſalibus tertiæ figuræ, hic conſequenter determinat Auctor de modis particularibus eſt, & primo de modis affirmatiuis,ſecundo de negatiuis,& inter affirmatiuos primo determinat de Diſamis dicens, quod Diſamis tertius modus conſtat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuerſali affirmatiua, particularem affirmatiuam concludentibus, vt patet in exemplo textus. Et E reducitur ad Darij per conuerſionẽ ſimplicem maioris, & concluſionis, & per tranſpoſitionem præmiſſarum, & per hoc probatur bonitas cõſequentiæ eius. Secundo probatur conſequentia huius ſyllogiſmi per ſyllogiſmum expoſitorium,quia ex iſtis præmiſſis, quidam homo eſt ſubſtantia, omnis homo eſt animal, ſequitur quòd de aliquo ſingulari homine uerificabuntur ſubſtãtia,& animal, tunc ſignetur, illud ſingulare, & ſit Socrates, & arguitur ſic. Socrates eſt ſubſtantia, Socrates eſt ſubſtantia, Socrates eſt animal, ergo quoddam animal eſt ſubſtantia, præmiſſæ huius ſyllogiſmi expoſitorij ſequuntur ad præmiſſas de Diſamis, & ad iſtas præmiſſas ſe- F quitur particularis affirmatiuæ concluſio,ergo eadem ſequitur ad prẹmiſſas de Diſamis. Tertio poteſt probari per impoſſibile, & reducitur ad Celarent, capiẽdo oppoſitum concluſionis cum minore,inferendo contradictorium maioris, & in ſecunda figura reducitur ad feſtino, accipiendo oppoſitum contradictorium concluſionis de Diſamis, cum maiore poſita loco minoris, inferendo contradictorium ſuæ minoris.

Primo ſciendum eſt, q reducẽdo modos tertia figuræ ad primam per impoſſibile ſemper oportet accipere oppoſitũ concluſionis pro maiore,& minorẽ pro

A minore, primæ figuræ iferēdo oppoſitū minoris. Cuius rō eſt, q̄a idē ſubijcit i cō cluſione ſyllogiſmi tertię figurę, & in oppoſitū concluſionis, & p̄dicatur in mi no. e, ſ. minor extremitas, ideo capiendō oppoſitū concluſionis. cū minore habet diſpoſitio primę figuræ, & valet ad infe rendū oppoſitū maioris. Iō reducere per impoſſibile in tertia figura, eſt ex oppo ſito cōcluſionis cū minore inferre oppo ſitū maioris. & acceptis illius ꝓpoſitioni bus ad videndū ad quē modum ſit reductio oportet uidere q̄uo oppoſitum concluſiōis, & minor ordinat̄ in debita qualitate, & quantita. e. Sed ad reducendū B modos tertię figuræ ad ſcd̄o oportet capere oppoſitū cōcluſionis ꝓ maiore, po ſita maiore loco minoris. Rō primi eſt, q̄a idē p̄dicāt i oppoſito cōcluſiōis, & in maiore in tertia figura. ideo acceptis il lis ꝓpoſitionib. habet diſpoſitio ſcd̄æ figuræ, ſed rō ſecundi, eſt, quare. ſ. maior debet poni loco minoris, q̄a ad directe concludēdum in ſecunda figura, oportet q̄ idem ſubijciatur in concluſione, & in minore ꝓpoſitione. ſ. minor extremitas, & in tertia figura idem ſubijcitur in ma iore, & i oppoſito minoris quod debet īferri ꝓ concluſione i ſecunda figura Et ad ſciēdū ad quē modum ſit reductio, co gnoſci poteſt, vt prius dictum eſt.

Regula de reductione horum modorū plurimū neceſſaria.

Modus arguendi in Datisi, & eius reductio.

Secūdo ſciendum, quod quartus modus tertię figurę, ſ. Datiſi conſtat ex vniuerſali affirmatiua maiore, particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuā concludentib. & poteſt probari tripl̄r, ſ. per conuerſionē, per expoſitionē, & per reductionem, per impoſſibile, C probando ipſum per conuerſionē reducitur ad Darij minore de Datiſi conuer ſa ſimpl̄r, & per ſyllogiſmum expoſitorium poſſet probari eodem modo ſicut p̄cedens, capiendo vnum ſingulare ſub medio, de quo verificentur ambę extremitates, ſed per impoſſibile poteſt ꝓbari reducendo ipſum ad Ferio in prima figura capiendo oppoſitum cōcluſionis cum minore, inferendo contradictoriū maiori, & in ſecūda figura reducitur ad Ceſare. Capiēdo contradictorium ſuæ D concluſionis & maiorem poſitam loco minoris inferendo contradictoriæ ſuæ minoris, tertio ſciendum q̄ Bocardo quintus modus conſtat ex particulari negatiua maiori, & vli affirmatiua minore, particularem negatiuam concludentib. & nō probatur per conuerſionem reducendo ꝓpium ad aliquē modum primę figuræ pp eandem rōnem, ſicut prius dictum eſt de Bocardo. Sed pōt probari p ſyllogiſmum expoſitorium negatiuum, capiendo vnum ſuppoſitum medij, de quo negetur maior extremitas, & verificetur minor in qua diſpoſitione ſequetur particularis negatiua concluſio. Et ipſum ꝓbando per impoſſibile reducitur ad primum modum primæ figuræ, E capiendo cōtradictoriū ſuæ cōcluſionis, cū minore inferēdo cōtradictoriū maioris, & i ſcd̄a figura reducit ad Bocardo, capiendo contradictoriū ſuæ concluſionis ꝓ maiore, & maiorem loco minoris inferendo contradictoriū ſuæ minoris.

Modus arguēdi in Bocardo, & eius probatio.

Quarto ſciendum, q̄ Feriſon ſextus modus conſtat ex vli negatiua maiore, particulari affirmatiua minori, particularem negatiuam concludentibus. Et p conuerſionem reducitur ad Ferio, ſua minore conuerſa ſimpliciter, & pōt probari per ſyllogiſmum expoſitorium, ſicut præcedentes modi, ſed per impoſſibile reducitur ad Dari, capiendo contra dictorium ſuæ concluſionis cum minore inferendo contradictoriū maioris, & in ſcd̄a figura reducitur ad Cameſtres, capiendo contradictoriū ſuæ concluſionis ꝓ maiore, & minorem ꝓ minore, in F ferendo contradictoriū ſuæ minoris, & per hoc ſatis patent formationes, & probationes modorum tertiæ figurę.

Modus arguēdi in Feriſon, & reductio.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Non ſequitur, alicui homini ineſt ſanitas, omni homini ineſt albedo, ergo quædam albedo eſt ſanitas, vel cuidā albedini ineſt ſanitas, & tamen ibi arguit in Diſamis, ergo in eo non eſt bona conſequentia. Secundo ſic. Non ſequitur, A quodā homine videtur equus ab omni homi-

Argum.

A homine vř lapis, ergo a quodā lapide vř equus, & tñ ibi arguitur Diſamis, ergo in ipſo non eſt formalis conſequentia. Tertio ſic Nō ſequitur ois hō eſt nauis, aliqs hō eſt naſcendus, ergo quoddam naſcendum eſt natum, & tñ ibi arguitur in Datiſi, ergo. Quarto ſic. Nō ſequitur, Socrates non eſt minor Socrate, totus Socrates eſt minor Socrate. ergo aliqđ minus Socrate nō eſt minus Socr. & tñ arguitur in Bocardo, ergo &c. Quinto arguitur ſic. Nō ſequitur nullus hō eſt propriū, qdā hō eſt riſibilis, ergo riſibile nō eſt proprium, & tñ ibi arguitur in Feriſon, ergo ibi non eſt bona conſequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū iſtorū dř, ꝙ ibi non bene arguitur in Diſamis, quia B male concluditur, ſed ſic dēt concludi, alicui hoī ineſt ſanitas, oī homini ineſt albedo ergo alicui, cui ineſt albedo, ineſt ſanitas. Ad ſm dř, ꝙ ibi ſimiliter non bñ concludit, ſed dēt ſic cōcludi, ergo a quo vř lapis, vř equus. Ad tertium dř, ꝙ ibi non bñ arguitur in Datiſi, quia ibi fit variatio medij quantū ad ſuppoſita pro qb. tenetur, quia hō in maiore ſupponit pro præſentibus, & præteritis tantum, ad quos reſtringitur per illud præteritū, natus in minore vero ſupponit pro præſentibus & futuris ſolum, ad quos reſtringitur per illud futurum naſcendus. C Ad quartum dř, quod in illo ſyllogiſmo Socr. in maiore ſupponit per ipſo Socr. perfecto, in minore vero ſupponit pro partib. integralib. eius, ad quas reſtringit per illud diſtributū totus, ideo medium non tenet ſimiliter in maiore, & in minore, iō non bñ arguitur in Bocardo. Ad quintū dř, ꝙ riſibile, in prædicato minoris illius ſyllogiſmi tenetur concretiue, & per reſpectū ad ſuum ſubiectum, in concluſione vero tenetur quodammodo abſtractiue. & ſm ſe eo, ꝙ ſubijcitur reſpectu huius intentionis proprium, ideo non eſt ſimpliciter idem pdicatum minoris, & ſubiectum concluſionis nec bene arguitur in Feriſon, ſed ad bene arguendum ſic debet concludi, ergo aliqd riſibile non eſt proprium.

Nonnulla ad omnium prædictorum modorum intelligentiā traduntur principia quibus ad quam quiuis modorum figuram reducatur, & quomodo facilis eſt intellectus, & de terminis in quibus Omni & in quib. Nulli. D

Syllogiſmorum concludentium particularem negatiuam talis datur regula. Nullus ſyllogiſmus concludens particularem negatiuam indirecte poteſt eam concludere directe, & concludens directe non poteſt eam concludere indirecte. Item, prima figura concludit omnia genera propoſitionum, ſ. vniuerſalem, particularem affirmatiuam, & negatiuam. E

Secunda figura concludit vniuerſalem negatiuam, & particularem negatiuam.

Tertia concludit particularem affirmatiuam, & particularem negatiuam. Vnde verſus.

Omne genus claudit problematis prima figura.
Fitque negatiue concluſio quæque ſecundæ.
Tertia concludit tantummodo particularem.

De modis omniū figurarum iſti ſunt verſus. F

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipet.
Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſmo, deinde.
Ceſare, Cameſtres, Feſtino, Baroco, Darapti.
Felapton, Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

In his quatuor verſibus ſunt decem & nouem dictiones, decem & nouem modos trium figurarum deſignantes, ita qđ pe primam dictionem intelligitur primus modus primæ figuræ, & per ſecundam ſecundus, & ſic de alijs.

Vnde primi duo verſus deſeruiūt modis

A dis primæ figuræ. tertio vero verſus præter eius vltimā dictionem deſeruit modis ſecundæ figuræ, ita quod prima dictio tertij verſus deſeruit primo modo ſecundæ, & ſecunda ſecundo, & ſic de alijs.

Vltima vero dictio tertij verſus cum alijs dictionibus quarti verſus deſeruit modis tertiæ figuræ per ordinem.

Sciēdum ergo, quòd per has quatuor vocatus, A, E, I, O, intelliguntur quatuor genera propoſitionum, ita quòd per hanc vocalem A, intelligitur vniuerſalis affirmatiua per E, vniuerſalis negatiua per I, particularis affirmatiua per I, particularis affirmatiua per O, particularis negatiua.

B Et in qualibet dictione ſunt tres ſyllabæ, & ſi ſit ibi aliquid reſiduum ſuperfluit, vt poſtea patebit, & per primam illarum trium ſyllabarum intelligitur maior propoſitio ſyllogiſmi, & per ſecunda minor, per tertiam concluſio. verbi gratia, prima dictio, ſcilicet Barbara habet tres ſyllabas in quarum qualibet ponitur A, & per A, ter poſitum ſignificatur, quòd primus modus primæ figuræ conſtat ex duabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmatiuis vniuerſalem affirmatiuam directe concludentibus & ita intelligitur de alijs dictionibus ſecundum vocales ibi poſitas.

Item, ſciendum, quod primæ quatuor dictiones primi verſus incipiunt ab

C his conſonantibus B, C, D, F, & omnes aliæ dictiones ſequentes, & per hoc intelligendum eſt, quod omnes modi ſignificati per dictionem inchoantem à B, reducuntur ad primum modum primæ figuræ, & omnes modi ſignificati per dictionem inchoantem à C, ad ſecundum, & per D, ad tertium, & per F, ad quartum.

Item vbicunque ponitur S, in his dictionibus ſignificatur quod propoſitio intellecta per vocalem præcedētem immediate debet conuerti ſimpliciter, & propoſitio intellecta per vocalem immediatè præcedentem iſtam literam P, debet conuerti per accidens, vbicunque D autem ponitur M, ſignificatur, quòd debet fieri tranſpoſitio in præmiſſis.

Eſt enim tranſpoſitio in præmiſſis facere de maiore minorem, & econuerſo.

Et vbicunque ponitur C, ſignificatur, quòd modus intellectus per dictionem illam, in qua ponitur, debet reduci per impoſſibile. Vnde verſus.

Simpliciter verti vult S, P vero per acci.
M, vult tranſponi, C. per impoſſibile duci.
Seruat maiorem variatque ſecunda E minorem.
Tertia maiorem variat ſeruatque minorem.
Aſſerit A, negat E, ſed vniuerſaliter ambæ.
Aſſerit I, negat O, ſed particulariter ambæ.

Et quia Ariſtot. in Prio. oſtendit coniugationes, in quibus non ſequitur concluſio ex præmiſſis, eſſe inutiles per inuentionem terminorum, in quibus non tenet huiuſmodi coniugatio, ideo vtilis eſt inuentio talium terminorum, vbicunque igitur fiat inutilis coniugatio cō tra regulas ſyllogiſmorum prius aſſignatas, accipiendi ſunt duo termini diuerſi, ſ. duę ſpecies cum ſuo genere, vt homo, F aſinus animal.

Vel duas ſpecies cū proprio alterius, vt homo, aſinus, riſibile.

Vel vnam ſpeciem, cum ſuo genere, & ſuo proprio, vt animal, homo riſibile.

Vel duo termini, quorum alter de altero prædicatur, ſiue conuertibiliter, ſiue non cum extraneo vtriuſque, vt homo, riſibile, lapis, vel homo, animal, lapis.

Vel accipiendi ſunt duo termini, quorum alter de altero prædicetur, ſiue conuertibiliter, ſiue non cum ſuperiori ad vtrunque, vt homo, riſibile, ſubſtantia,

vel

A vel homo, animal, ſubſtantia. Per hanc enim regulam diſiunctiuam cuicunque generi applicentur, ſiue ſubſtantiæ ſiue quantitati, ſiue alicui aliorum ſemper inueniuntur termini per quos inutilis coniũgatio demonſtrabitur non tenere, & tales terminos Ariſt. appellat in prioribus, terminos, in quibus ſic, & nota, quod in quibus non ſequitur concluſio. In his enim inuenitur inſtantia, & eſt inuenire inſtantias accipere terminos, in quibus non eſt ex acceptis terminis facere coniugationem, in qua præmiſſæ ſint veræ, & concluſio falſa manente eadem qualitate, & quantitate propoſitionum verbi gratia, hæc eſt inutilis coniugatio, nullus aſinus eſt homo, nullum rationale eſt aſinus, ergo nullum rationale
B eſt homo. Et iſti ſunt termini, in quibus ſic.

Contra coniugationum hunc inutilem accipiuntur termini, in quibus non per ſecundum membrum regulæ, diſiunctiuæ datæ, vt homo, riſibile, aſinus, & arguatur ſic, nullus aſinus eſt homo, nullum riſibile eſt aſinus, ergo nullum riſibile eſt homo.

Ecce præmiſſæ ſunt verè, & concluſio eſt falſa, & ſic manifeſtatur virtus argumenti, cum oſtendetur ſupra quàm non poteſt quod fit in argumentatione ſeruata eadem qualitate, & quantitate propoſitionum, & manente eadem figu-
C ra in vtraque coniugatione inutili, ſiue falſo ſyllogiſmo.

Poſtquam Auctor determinauit ſuperius de omnibus modis, & figuris ſyllogiſmorum in ſpeciali, hic conſequenter ad maiorem intellectum præcedentium ponit aliqua notabilia. primo ponens talem regulam de modis particularibus negatiuis.

Qđ nullus ſyllogiſmus cõcludẽs particularẽ negatiuã directè, põt eã concludere indirectè, neq. conuerſo, concludens, eã indirectè põt cauſa cõcludere directè. cuius ratio eſt, q̃a particularis negatiuã non poteſt conuerti in terminis, ſed ſolũ per contrapoſitionẽ, in qua con- D
uerſione non remanent ſimplr termini primæ propoſitionis, ſed oẽs ſyllogiſmi concludentes aliquã affirmatiuã uel negatiuã vlem, per conuerſionem ſuæ concluſionis põt inferre indirectè conuertentem ſuę concluſionis, ſicut declaratur in prima poteſtate ſyllogiſmorũ.

Primo ſciendũ; ꝙ ſex ſunt poteſtates ſyllogiſmorum, quę ſunt naturales proprietates ſyllogiſmi. Prima eſt, poſſe plura concludere, ut qñ ſyllogiſmus infert concluſionem, quę poteſt conuerti, põt inferre conuertentem eius, q̃ ſeq̃tur ad ſuã principalẽ concluſionẽ, & ſi plures propoſitiones ſequantur ad illã concluſionẽ, poteſt ultra principalem concluſionem inferre plures concluſione. Se- E
cũda poteſtas, eſt ex falſo poſſe cõcludere verum, ſed ex ueris non niſi uerum exemplum primi, vt oĩs lapis eſt aĩal, oĩs homo eſt lapis, ergo oĩs homo eſt aĩal. Tertia poteſtas eſt, poſſe concludere circulariter aliquã præmiſſarũ, quod fit capiendo concluſionem uius ſyllogiſmi conuerſã cum una præmiſſarum, ad inferendum alterã præmiſſam. Quarta eſt, poſſe concludere conuerſiue, capiendo oppoſitum concluſionis uuius ſyllogiſmi facti cũ una præmiſſarum ad inferendum oppoſitum alterius præmiſſæ. Quinta poteſtas eſt, poſſe concludere per impoſſibile, quod fit capiẽdo per F
contradictorium concluſionis probandæ cũ una præmiſſarũ manifeſte uera, ad inferendũ vnum manifeſte falſum ex cuius falſitate infertur falſitas contradictorij concluſionis probandę. Sexta poteſtas eſt poſſe concludere ex oppoſitis, ut quando fit ſyllogiſmus ex duab. pręmiſſis contrarijs, uel contradictorijs, inferens negationem eiuſdem de ſe ipſo, & de iſtis ad longum videtur in ſecundo Priorum.

Sex ſyllogiſmorum poteſtates.

Secundo ſciendum, pro comparationem figurarum inter ſe, quod prima figura concludit omnia genera propoſitionum. ſ. vniuerſale, particulare, affirmatiuum, & negatiuum, ſicut patet in qua quacun-

Quot p̄ponum genera ĩ

tuor

A tuor modis directè concludentibus primæ figuræ. Sed ſecunda figura ſolum concludit tria gña.ſ. vniuerſale, particulare, & negatiuum, & non concludit affirmatiuum propter cām prædictam in ſecunda figura. Tertia figura etiam concludit tria genera tamē, ſcilicet affirmatiuum, & negatiuum, & particulare, & non poteſt concludere vl'e, propter cauſam prædictam in tertia figura, & quia perfectius eſt concludere vniuerſalem affirmatiuam; quam vniuerſalem negatiuam, & iterum perfectius eſt concludere vniuerſalem negatiuam quam particularem affirmatiuam vel negatiuam, ideo prima figura eſt perfectior ſecunda, & ſecunda perfectior tertia.

Quę figura cōcludantur

B Tertio ſciendū, pro declaratione omnium modorum trium figurarū, qđ triū figurarum ſunt decem, & nouem modi, nouem primæ figuræ, quatuor ſecundæ, & ſex tertiæ, quorum nominatio, ordo, & numerus in his verſibus continetur.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton, Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſomorum, Ceſ. Cameſtres, Feſtino, Baroco, Darapti, Felapton, Diſami, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

Et in qualibet dictione ratione ſyllogiſmi ſunt tres ſyllabæ, & ſi ſint plures, hoc ſolum eſt ad perfectionem metri. Et

C vocalis primæ ſyllabæ ſignificat maiorē præmiſſam, qualitatem, & quantitatem eius, & ſecunda vocales ſignificat minorem, tertia concluſionem. Vnde per A, intelligitur vniuerſalis affirmatiua, per E, vniuerſalis negatiua, per I, particularis affirmatiua, per O, particularis negatiua.

Quarto ſciendum, quòd prædictorū modorum quatuor primi modi, primæ figuræ ſunt perfectiores, & incipiunt p has quatuor conſonantes BCDF, quæ in ipſis ſignificāt ordinem ipſorum, ſed alij modi reducuntur ad iſtos quatuor, & iſtæ conſonantes in alijs modis ſignificant reductionem ipſorum, ita quod omnes modi incipientes per B, reducūtur ad Barbara, per C, ad Celarent, p D, ad Darijs, per F, ad Ferio. Item in prædictis dictionibus cum ponitur S, ſignificatur, quod propoſitio intellecta per vocalem pręcedentem debet conuerti ſimpliciter in reductione talis ſyllogiſmi, & per P, deſignatur quod dēt fieri conuerſio per accidens Et M, deſignat tranſpoſitionem præmiſſarum, & C, ſignificat reductionē per impoſſibile, niſi ponatur in principio dictionis, iuxta illos verſus. D

Simpliciter verti vult S, P, vero per acci.
M, vult tranſponi, C, per impoſſibile duci.

Reſiduum textus videlicet. Et quia Ariſtot. &c. vſque ad finem tractus, huius, quia per ſe ſatis clarius eſt, ideo non indiget alia explanatione. E

Contra prædicta arguitur primo ſic. Celarent pōt concludere particularē negatiuam, directè, & indirectè, ergo male dr, qđ nullus ſyllogiſmus cōcludens particularem negatiuā directe, pōt eā concludere indirecte. Secūdo ſic. Nulla pars eſt vl'is, cū vl'e. & totū idem ſint, ſed qlibet concluſio primæ figuræ eſt pars reſpectu maioris præmiſſæ, ergo nulla eſt vl'is, ſed dēt dici particularis, & ſic prima figura non concludit vniuerſalem. Argu.

Tertio ſic. Extremitates in concluſione vniuntur eo modo, quo vniuntur in præmiſſis cum medio, ſed in Darapti in tertia figura extremitates vniunt̄ vl'iter cum medio, ergo eodem modo pn̄t vniri in concluſione, & poteſt ibi concludi vniuerſaliter. Quarto ſic. Vnitas ſyllogiſmi ſumit̄ ab vnitate cōcluſionis, ergo vnus ſyllogiſmus hēt tm̄ vnam concluſionem, & non poteſt plura concludere, ſicut dictum eſt. Quinto ſic. In oī conſequētia conſequens includitur in antecedente, ſed verum nō includitur in falſo, ergo ex falſis non pōt concludi verum. F

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet Celarent ex conſequenti concludat particularem negatiuam directe, & indirecte, tn̄ primo & per ſe concludit vl'em negatiuam. Ad 2m dicitur, quod nulla propoſitio dicitur vniuerſalis reſpectu Solutio.

reſpectu

A ſpectu ſui totius, ſed bene dicitur vniuerſalis reſpectu ſuarum partium, & hoc modo concluſio vniuerſalis primæ figuræ dicitur particularis ſecundum modũ reſpectu maioris præmiſſæ, ſed bene dicitur vniuerſalis reſpectu ſuarum ſingularium ratione ſui ſubiecti diſtributi.

Solutio.

Ad tertium dicitur, quòd licet in Darapti extremitates vniantur vniuerſaliter cum medio vniuerſalitate medij, qđ diſtribuitur, nulla tamen vnitur cum ipſo vniuerſaliter ex parte ſui, quia nulla extremitas ibi diſtribuitur, ratione cuius nulla poteſt diſtribui in concluſione.

Ad quartum dicitur, quod licet vnius ſyllogiſmi ſit tantum vna principalis cõcluſio, tamen poſſunt eſſe plures minus principales, quæ inferũtur in virtute primæ concluſionis, ideo omnes illæ ſe habent per modum concluſionis quantum ad virtutem, qua inferuntur, licet varientur materialiter quantum ad numerum propoſitionum. Ad quintum dicitur, quòd licet verum non includatur in falſo ratione formæ falſitatis, tamen includitur ratione materiæ, ſcilicet terminorum, vel propoſitionum, quibus ineſt falſitas, & ſic in falſo poteſt includi verum. Et hæc de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto pro nunc ſufficiant.

B

VERSORII PARISIENSIS EXPOSITIO.

In Quintum Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS.

De ſyllogiſmo Topico, ſeu probabili. De multiplicibus Argumentationis, Speciebus, Enthimemate, ſcilicet Exemplo, Inductione, Syllogiſmo. De locis Dialecticis, tam intrinſecis, quam extrinſecis. Multorum item terminorum, ad omnes artes, & ſcientias, communium, vniuerſalis notitia.

C

Huius nominis ratio Multiplicitas.

RAtio dicitur multis modis. Primo enim modo idem eſt quòd definitio, vel deſcriptio, vt hic, vniuoca ſunt quorum nomen eſt commune, ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt eadem.

Alio autem modo idem eſt, quòd quędam virtus animæ: alio modo idem, qđ oratio oſtendens aliquid ſicut ſunt propoſitiones, vel rationes, diſputantium.

Alio modo idem eſt, quod forma materiæ, vt in cultello, ferrum eſt materia, diſpoſitio vero inducta in ferro eſt forma. alio modo idem eſt, quod eſſentia communis prædicabilis de pluribus, vt eſſentia generis, vel ſpeciei, vel differentiæ alio autẽ modo idem, quod medium inferens concluſionem, & hoc vltimo modo ſumitur ratio in definitione argumenti. Vnde verſus.

Definit virtus, oſtendit forma, vel eſſe.
Et medium ratio per quod concluditur, ergo.

Iſte eſt quintus tractatus Summularum magiſtri Petri Hiſpani, in quo ipſe poſtquam in quarto Tractatu determinauit

Ordo huius Tracta. ad cæteros.

A ne,& ſic eſt tertius modus,uel pro principio rócinationis uel diſcurſus, & hoc eſt dupliciter,quia uel eſt principiũ efficiẽs principale diſcurſus, & ſic eſt ſcd'us modus vel inſtrumentale tm̃, & hoc eſt dupliciter,qa vel ſumitur formaliter,in quãtũ eſt principiũ diſcurſus, & ſic eſt ſextus modus,vel ſm id q eſt, & hoc eſt dupliciter,qa vel eſt principiũ cóplexũ, & ſic eſt primus modus,uel incomplexũ, & hoc dupliciter,qa uel ſe habet per modũ partis, & ſic eſt quartus mod⁹, vt p modũ totius,& ſic eſt quint⁹ modus.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Si ratio idem eſſet quod definitio ſequeret,& aſinus haberet ratioñe, cũ aſinus habeat definitionem, ſed illud quod habeat rationem eſt rationale,ergo aſinus eſt rationalis,q eſt falſum.

B Secundo ſic. idem non facit hoiem conuenire,& differre reſpectu eiuſdem, ſed per intellectum homo conuenit cũ Angelo, & ab eo differt per rationem, ergo intellectus, & ratio nõ ſũt idem. Tertio ſic. Effectus rationis non eſt rõ, ſed argumentatio eſt effectus rationis, ergo non eſt ratio. Quarto ſic.Si forma materiæ eſſet ratio, vel eſſet rõ materiæ vel compoſiti ſed nullum eſt dicendũ,qa differt rationem ab utroq;,ergo

C ratio non debet ſumi, pro forma materiæ.Quinto ſic.Eſſentia rei forma materiæ, & definitio rei idem realiter importãt,ergo quintus modus rationis male diſtinguitur a primo & quarto.

Solutio. Ad argumenta.Ad primũ iſtorum dr, q ſi capiatur rõ pro uirtute intellectiua ai'r,ſic omnes habens rõnem eſt rõnale,ſed non ſi capiatur pro ratione, q explicat eſſe rei,ut ſumit i primo modo. Ideo licet aſinus hoc mõ habeat rõnẽ, non tñ eſt rationalis. Ad ſm dr, q licet idem ſub eadem rõne non faciat hoiem conuenire,& differe reſpectu eiuſdem, tñ bene ſm diuerſas rationes,& ſic intellectus hoîs inquantum eſt ſimplicium apprehenſiuus, facit hoiem conuenire cum angelis, & in quantum eſt diſcurſiuus facit cũ differre ab ipſis, & ſic facit eũ conuenire, & differre ſcd'o diuerſos actus. Ad tertiũ dr,qd licet argumentatio non ſit ratio,vt ſumitur pro intellectus qui eſſentialr,ratio dr argumentatio, tñ participatiue vocatur aliqua rõ, eo,qd eſt effectus rationis. Ad quartum dicitur, qd licet forma materiæ non ſit ratio completa materiæ vel compoſiti, eſt tñ rõ vtriuſq. per modum principij,ſed materiæ per modum principij finalis, & eſt principium formale cõpoſiti. Ad quintum dr, quod ratio in quinto modo ſumitur, p forma totius ſcd'o ſe, & in primo modo pro oratio explicante formã totius, & in quarto modo pro forma partis,vt dictum eſt ideo illi modi adinuicem diſtinguuntur. D

E

Quid Argumentum,Concluſio, Quæſtio:ac Medium ſit.

Argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem,i medium probans concluſionem. Concluſio.n. debet confirmari per argumentum. Eſt aũt concluſio argumento, vel argumentis approbata propoſitio,ſed antequam pbetur eſt dubitabilis. & tunc eſt idem qd quæſtio. quæſt.enim ſic,definitur. Quæſtio, eſt dubitabilis propoſitio. Medium autem eſt, quod habet duo extrema.

F Poſtq̃ auctor poſuit diſtinctionem modorũ rõnis ad eliciendũ mẽbrũ, qd ponitur in definitione argumẽti,hic cõſequẽter determinat de argumentum ipſũ. Primo ſic.definẽs. Argumentum eſt rõ rei dubiæ faciens fidẽ, & explicat cũ dicit,i.mediũ pbãs concluſione,q̃ debet confirmari per argumẽtũ. In qua definitione ponitur ratio, loco gñis. ratio .n.dr tã de medio ſyllogiſmi ſimplr, q̃ de medio ſyllogiſmi demonſtratiui, q̃ etiã ſyllogiſmi dialectici, & argumentũ non dr de medio ſyllogiſmi ſimpliciter. Deinde ponitur rei dubiæ faciens fidẽ, ad drĩã medij ſyllogiſmi ſimpliciter,qui non eſt probatiuus nec demonſtratiuus in quantum huiuſmodi,nec facit fidem de concluſionem, ſed ſolum habet ne- Quid argumentum.

A neceſſitatem inferendi concluſionem, & non probandi ipſam.

Argum. ſumitur dupliciter.

Primo ſciēdū, ꝙ argumentum poteſt capi dupl'r, vno modo ꝓ ipſa intētione, q̄ attribuitur termino ꝓbatiuo, alicuius concluſionis, alio modo pro re ſubiecta intentioni, quę eſt ille terminus, ſiue medium probatiuum concluſionis, hic aūt non definitur argumētum ꝓ re ſubiecta intentioni ſm ſe, nec ꝓ intentione ſcđo ſe, ſed ꝓ intentione concreta rei, vel pro re ſubiecta intentioni ſm, ꝙ ſibi ſubiecta eſt, & definitur pro toto compoſito ſcđo rationem ex re, & intētione, & res ſe habet per modum materialis, intentio vero per modum formalis, ſub quo B illud materiale definitur, & ſic patet, quid ſit definitum in hac definitione.

Argumenta Mediū, Ratio, et Argm̄ idē ſunt rem, differunt ratio.

Scđo ſciēdū, ꝙ medium, ratio & argumentum idem ſunt ſm rē, ſed differunt ſm rationem ſuperioris, & inferioris, quia dr̄ medium inquantum habet duo extrema, & eſt vnitiuum extremorum ſm aliquē modum, ſed tale medium dicitur ratio inquātum eſt inſtrm̄ intellectus, vel rationis ad inferendum aliquā concluſionem. Sed idem medium dicitur argumentum, inquātum hēt vim ꝓbatiuam reſpectu concluſionis q̄ addit vltra virtutem illatiuā, ratione cuius dicitur, argumentum, quaſi arguens mentem, qa per illā virtutem aliquo modo C cogit mentem ad concedendum concluſionem. Et prouenit illa uirtus probatiua pp habitudinē medij ad extrema, q̄ eſt notior intellectui q̄ habitudo extremitatum inter ſe. Et cum intellectus apprehēdit illā habitudinē uel conuenientiā extremorū cum medio eſſe neceſſariā, cogitur ſimpl'r aſſentire concluſioni. & cū ipſa cognoſcitur vt contingens, intellectus aſſentit probabiliter tm̄. Et per hoc patet quō medium, & ratio ſe habent per modum ſuperiorum ad argumentum. Tertio ſciendū eſt, ꝙ fides dupliciter accipitur. vno modo pro aſſenſu, vel credulitate intellectus circa aliquid credibile, propter auctoritatem aut amorem primæ ueritatis eā reuelantis, & ſic eſt virtus Theologica, quę per D argumentū non acqritur, & hoc modo non capitur in definitione. Alio modo capitur fides, ꝓ aſſenſu intellectus ad aliquā concluſionem mediante rōne probabili & ſic eſt credulitas, quia intellectus credit concluſionē eſſe ueram per aliqd' argumentū, & hoc modo argumētū eſt faciens fidem de re dubio, eo qd' habet virtutē ꝓbatiuā concluſionis, per q̄ facit intellectum credere concluſioni, quę prius erat dubia, ideo bene dr̄, medium probās concluſionē. Quarto ſciendū, ꝙ concluſio, q̄ſtio, propō, & enūciatio ſic inter ſe differunt, qa enūciatio dicitur concluſio prout eſt argumento uel argumentis approbata propoſitio, & tunc B accipitur tāq̄ certa, ſed dr̄ aliq̄uā probetur, quæſtio, & eſt adhuc dubia, eſt. n. q̄ſtio dubitabilis propoſitio, uel eſt propoſitio ſumpta cum ſigno interrogatiuo, ſed dr̄ propoſitio, prout poteſt poni pro alio, ſ. pro concluſione inferenda, & qa argumētū facit cognitionem propōnis, q̄ prius erat dubia, & poſtea, cum ꝓbatur dicitur concluſio, ideo bene dicitur argumentum, ratio rei dubiæ faciens fidem, i. medium probans concluſionē.

Vide B. Tho. 2.2.q.1. Do. ſub ... in I. Sen. & 4. eiuſdem.

Argum.

Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Idē non definitur per ſeipſum, ſed argumētū, & rō idem ſunt, ſcđo rōnē ultimo modo captā, ut hic accipitur, ergo male definitur argumentū per rationem. Secundo ſic. De re certa bñ fit argumentū, vt de iſta ꝓpoſitione. Deus eſt, q̄ eſt certiſſima, & tñ illud non eſt rei dubiæ faciens fidem, ergo contra definitionem. Tertio ſic. Locus Dialecticus, & ēt ſyllogiſmus Dialecticus eſt ratio rei dubię faciens fidem, & tñ nullum eorum eſt argumētū, ergo iſta definitio non conuenit ſoli definitio. Quarto ſic. In illo ſyllogiſmo, oīs lapis eſt aīal, oīs hō eſt lapis, ergo oīs homo eſt aīal, tertia propō eſt concluſio: & tñ non eſt probata argumento uel argumentis, quia falſum non eſt medium probatiuū ueri, cum ſit ignotius ipſo ergo male definit concl. Quinto ſic. Oīs propoſitio eſt uera uel falſa,

ſed

A ſed qō non eſt vera vel falſa determinare, ut dicendo. vtrū Soc. currit, non ſignificat determinare verum vel falſū, ergo male dr̄ ꝙ qō eſt dubitabilis propoſito.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ licet argumētum, & rō idē ſint ſcd̄o rem, tn̄ differūt rōne, & ex ea parte, qua differunt, ratio cōior, & notior argumento, iō argumentum bene definitū per rōnem ſiue per mediū. Ad ſm̄ dr̄, qđ argumentum non facit fidem de re certa, in quantum certa, ſed inquantum ponitur ſub modo dubij, & ꝑ modū qōnis, iō ſꝑ facit fidem de re dubia, ſiue ſecundū re, ſiue ſcd̄o modum. Ad tertium dr̄, ꝙ locus dialecticus non facit immediate fidem de re dubia, ſed mediate, inquantum in ipſo fundatur argumentū, & ſyl-

B logiſmus dialecticus non facit idem concluſionis rōne ſui, ſed rōne ſui medij, in quo eſt uirtus probatiua cōcluſionis. iō ſolū argumentū per ſe, & immediatè facit fidem de concluſione. Ad quartum dr̄, ꝙ licet in illo ſyllogiſmo ſit concluſio ſyllogiſmi ſimpliciter, non tn̄ ibi eſt concluſio ſyllogiſmi ꝓbatiui, ꝓ qua ſolum hic definitur concluſio. Ad quintū dicitur, quod licet qō formaliter accepta ſub modo qōnis non ſit uera uel falſa, tn̄ quantum ad ſuū materiale, cui additur ſignum interrogatiuum ſignificat uerū uel falſum, omini bn̄ dicitur materialiter propoſitio, & additur dubitabilis ad

C explicandum formale, eius, quod eſt acceptio eius ſub modo qōnis, & dubij.

De Argumētatione eiuſque ab Argumēto, ac Medio differentia, & quod eius ſpecies ſint.

Argumentatio eſt argumenti per orationem explicatio, ideo ratio explicans argumentum. Differt autem argumento a medio, & argumentationem, quia medio, & argumentationem, quia medium, dicitur, eo quod habent duo extrema, argumentum autem addit ſuper medium virtutem probandi concluſionem. unde ad hoc quod argumentum exigitur quod ſit medium, & quod habent uirtutem probandi concluſionem. Argumentatio autem dicitur oratio totalis compoſita ex præmiſſis & concluſione & in illam manifeſtetur virtus argumēti, aliquando enim totalis oratio poteſt inferre uniuerſalem affirmatiuam, aliquando non, & niſi particularem affirmatiuam, aliquando non, niſi vniuerſalem negatiuam, aliquando uero non, niſi particularem negatiuam. Et ſic manifeſtatur tota virtus argumenti, cū oſtendit ſupra quam concluſionem poteſt ipſum argumentū, & ſupra quam poteſt qđ idem ſit in argumentationis quatuor ſunt ſpecies, ſ. ſyllogiſmus inductio enthymema, & exemplum. D

Poſtq̄ Auctor determinauit de argumento, quod eſt principium argumentationis, hic conſequenter determinat de ipſa argumentatione, ipſam primo ſic definiens. Argumentatio eſt argumenti per orōnē explicatio. In qua definitione ponit explicatio, loco gn̄is. Et ponitur argumēti ꝓ oratione, ad dicit ā definitionis, q̄ eſt explicatio definiti, & ad differentiā orationū categoricarū, & hypotheticarum, q̄b. non conuenit explicare virtutem arg. Et huius definitiones ſic poteſt dari ratio, quia argumētatio dr̄ totalis orō cōpoſita ex p̄miſſis, & concluſione, ſed in tali orōne manifeſtat̄ uirtus argumenti, q̄a aliqua totalis orō infertur vl̄em affirmatiuā. Et i hoc explicatur ꝙ mediū eius hēt uirtutē ꝓbādi, & īferendi vl̄em affirmatiuam, alia uero ul̄em negatiuam, alia particularē affirmatiuā, alia particularē negatiuā, & in hoc manifeſtat̄ uirtus argumēti, q̄a in illis argumentationibus medium habet diuerſam uirtutem probandi, & inferendo concluſionem. E F

Primo ſciendum, ꝙ argumentatio & argumentum ſic inter ſe differunt, quia argumentum eſt medium habent virtutem inferendi, & probādi concluſionem aliquā, ſed argumentatio eſt oratio, quę explicatur tale uirtutem ipſius argumenti. Sicut. n. definitio explicat ipſum defi-

A nitum reſoluendo ipſum per ſua principia. ſ. per genus, & dīã, ita ſimiliter argumentatio explicat uirtutē argumēti, oſtendendo qūo mediū hēt cōueniētia, & habitudinē ad maiorē extremitatem, & minorē, & qūo extremitates hēt conuenientiã cum medio, per q̄ conuenientiã cognoſcitur uirtus medij, qua poſſunt uniri extremitas inter ſe, & per q̄ poteſt inferri & probari concluſio.

Argumēti an argumētatione diſtinctio.

Secundo ſciendum, ꝙ argumentatio dupliciter capitur. Vno modo gñaliter, pro omni oratione, in qua eſt antecedens & conſequens, & medium illatiuũ concluſionis, & hoc modo ſe extendit ad q̄libet modũ argumentationis. Alio modo capitur ſpecialiter ſolum ꝓ argumentatione probatiua, cuius mediũ habet uirtutē illatiuã & probatiuã reſpectu concluſionis. Et ſic definitione p̄poſita definitur argumentatio probatiua, & non definitur ibi argumentatio cōiter accepta pro quacunque orone illatiua concluſionis. Et huius ratio eſt, quia ſicut in hoc libro non habent conſiderati ſyllogimus in tota cōitate eius, ſed conſideratur ſpecialiter de ſyllogiſmo dialectico qa probatiuus eſt, ita ſimiliter non habet hic conſiderare argumentatio in tota communitate eius, ſed ſolum argumentatio probatiua.

Argumētatio dupliciter.

B

Tertio ſciendum, & argumētationis quatuor ſunt ſpēs. ſ. ſyllogiſmus. inductio, enthymema, & exemplũ. Quarum ſic hr ſufficientia. quia in oī argumentatione proceditur ab antecedente ad conſequens. vel ergo ibi eſt ꝓceſſus à toto, vel a parte, ſi à toto, ſiue uniuerſali, hoc eſt dupliciter, uel ī antecedente ſũt duæ ꝑmiſſæ ſimul diſpoſitæ in modo, & figura, & ſic eſt ſyllogiſmus, vel ibi eſt una ꝑmiſſa tm̃, & non ſit diſpoſitio in mō, & in figura antecedente, & ſic eſt enthymema. In hoc.n. conueniũt ſyllogiſmus, & enhymema, qa in utroque ſit ꝓceſſus toto ad parte, ſiue ab uniuerſali ad particulare. Sed ſi fiat proceſſus a parte, hoc eſt dupliciter uel ſit a ſingularib. ab vle, & ſic eſt inductio, uel ab vno ſingulari ad aliud ſingulare, & ſic exemplum.

C

D

Quarto ſciendũ; ꝙ iſta diuiſio argumentationis non eſt diuiſio gñis in ſuas ſpēs, qa diuiſum nō conuenit ęqualiter mēbris diuidentib. ſed eſt, ſed diuiſio in ſua analogata, eo ꝙ argumentatio dr̄ de ipſius, quatuor ſm̄ prius & poſterius, & hoc iō eſt quia argumentatio dr̄ ab hoc, ꝙ eſt arguere mentem ad aſſentiendũ concluſioni, q̄ infertur, ſed hoc per ſe primo conuenit ſyllogiſmo, & nõ alis ſpēbus argumentationis, niſi inquãtũ in ipſis eſt aliquo modo ſyllogiſmi ratione, cuius aliæ ſpēibus à ſyllogiſmo ſumũt rationem argumentationis ab eo.

Quatuor tm̃ eſſe ſpēs argumētationis

Contra prædicta arguitur primo ſic. Argumentatio, & argumētum differũt, ſicut concretum, & abſtractum, quia cōueniunt in principio dictionis; & differũt in fine. ſed abſtractum nō hēt explicare concretum, ergo argumentatio nō eſt argumenti explicatio. Secundo ſic. Syllogiſmus ꝓcedens ex manifeſte falſis eſt argumentatio, cum ſit ſub una ſpē argumentationis, & tñ nō explicatio argumenti, cum in eo non ſit medium habens uirtutem probandi concluſionem. ergo, male ponitur definitio argumentationis. Tertio ſic, argumentatio dr̄ quaſi arguens mentem, ſed tota orō compoſita ex p̄miſſis & concluſione non arguit mentē, qa hoc ſolũ conuenit antecedenti. ergo male dr̄, ꝙ argumentatio eſt totalis orō cōpoſita ex ꝑmiſſis & concluſione. Quarto ſic ī 1. Topc. ſolũ enumerat duæ ſpēs argumentationis. ſ. ſyllogiſmus, & inductio, ergo hic male ponuntur quatuor. Quinto ſic. Species inter ſe oppoſitę nō reducuntur una ad aliam, ut homo & equus. ſed omnes ſpecies ſe argumentationis a ſyllogiſmo reducuntur ad ſyllogiſmo, ergo non ſunt ſpecies ſiue modi ab eo diſtincti.

Argum. E

F

Ad arg. Ad primum dr̄, ꝙ licet argumentatio, & argumentũ cōueniãt ī principio dictionis, & differant in fine, nō tñ conueniunt in re ſignificata, qa argumentũ ſignificat mediũ argumentationis, & argumentatio a totũ orōnē cōpoſitã ex

Solutio.

præ

A præmiſſis & concluſione, ideo non differunt ſolum ſicut concretum, & abſtractum, ratione cuius vnum poteſt eſſe explicatio alterius. Ad ſecundum dicitur, ꝙ ſyllogiſmus procedens ex manifeſte falſis non eſt argumentatio probatiua, de qua ſolum intelligitur in hac definitione, ſed ſolum argumentatio illatiua. Ad tertiũ dicitur, ꝙ tota oratio compoſita ex præmiſſis, & concluſione bene arguit mẽtem ſm partem eius, & reſpectu antecedentis, & hoc capiendo tota, collectiue pro perfectæ, qa ſi caperetur tota diſtributiue, vt eſt idẽ ꝙ quælibet pars, ſic tota oratio compoſita ex præmiſſis, &
B concluſione non arguit mẽtem, ſed vna pars, tñ. Ad quartũ dr̃, ꝙ Ariſt. in 1. Top. ſub ſyllogiſmo comprehendit enthymema, & ſubinductione exemplum. Ad quintum dr̃, ꝙ licet aliæ ſpẽs quantum ad virtutem inferendi ad ſyllogiſmũ reducanẽ, nõ tñ q̃tum ad formã arguendi, ideo, ſunt ſpẽs a ſyllogiſmo diſtinctæ.

De Inductione.

Vide in 2. Prio. c. 24.

Definitio autem ſyllogiſmi dicta eſt prius. Inductio, eſt a ſingularib ſufficienter enumeratis ad vniuerſale, progreſſio vt Socr currit, Plato currit, & ſic de ſingulis, ergo omnis homo currit.

Poſtq̃ Auctor ſuperius determinauit de argumentatione in cõi tam definiti-
C ue, q̃ diuiſiue, ipſam diuidendo per ſuas ſpẽs, hic conſequẽter determinat de ſpeciebus eius. Et qa definitio ſyllogiſmi expoſita ſufficienter in 4. Tractatu, quia ꝑ illam definitionem põt definiri ſyllogiſmus ſimpl̃r, remota illa particula, & conceſſis, & ẽt ſyllogiſmus Dialecticus poſita eadẽ particula, vt dicẽdo ſyllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdã poſitis, & cõceſſis neceſſe eſt aliud accidere per ea, q̃ poſita ſunt, & conceſſa: ideo Auctor ſe
E excuſat de ſpeciali determinatione ſyllogiſmi, quia definitio eius data eſt prius. Ideo inter alias ſpecies argumentationis primo determinat de inductione, quia eſt aliquod modo perfectior alijs.

Primo ſciendum, ꝙ ſic definit inductio. Inductio eſt proceſſio a ſingularib. D
De definitione inductio.
ad vl̃e probandum, vt Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo oĩs hõ currit. In qua definitione ponitur progreſſio, loco gn̄is, & capitur ibi ſimilitudinarie, ꝓgreſſio per ſimilitudinem ad motum ꝓgreſſiuum aĩalis, qa ſicut ille motus fit ꝑ ponendo pedem pedi, ſic ille motus rõnis, i. progreſſio, fit capiendo vnum ſingulare põt aliud, iõ ibi capitur ꝓgreſſio ꝑ motu rõnis. Deinde ponitur, a ſingularibus, ad dr̃iam ſyllogiſmi, & enthymematis, q̃ procedũt ab vl̃ibus, ad ſingularia, & ſubiungitur ad vl̃e, ad dr̃iam exẽpli quo procedit ab uno ſingulari ad aliud, & nõ ad vl̃e. Ex qua definitione pa- B
tet, ꝙ inductio & deſcẽſus aliquo modo apponuntur, qa deſcenſus eſt ab vniuerſali ad particulare, inductio vero ecõtra.

Quæ ſit ſingularia ex quibus format inductio.

Secundo ſciendum, ꝙ ſingulare dupliciter ſumitur. Vno modo ſpecialiter ſolũ pro indiuiduo determinato. Alio mõ generaliter, pro quolibet inferiori alicuius ſuperioris, & hoc mõ ſpẽs alicuius vl̃is põt dici ſingularia generis, quia licet nõ ſint ſingularia ſimpliciter, ſunt tñ ſingularia in reſpectu, & hoc mõ ſumitur ſingulare in definitione, & ẽt capitur vniuerſale generaliter pro quolibet ſuperiori, & non fit proceſſus ad vniuerſale indefinite acceptum, quia ibi non eſt proprie inductio, Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo homo currit, ſed debet fieri proceſſus ad vniuerſale vniuer- F
ſaliter ſumptum, quod eſt vniuerſale ſecundum rem, & modum ſimul, vt concludendo, ergo omnia homo currit.

De duplici inductionis formatione.

Tertio ſciẽdũ, quòd dupliciter poteſt fieri inductio. Vno mudo enumerando aliqua ſingularia tantum, & non omnia, vt dicendo; Socrates currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, & hęc inductio non eſt conſequentia neceſſaria, quia antecedens poteſt eſſe verum, conſequẽte exiſtente falſo, ſed eſt probabilis tantum. Alio modo fit inductio enumerando omnia ſingularia ſimul, & adhuc poteſt fieri dupliciter. Vno modo enume-

A dis primæ figuræ. tertio vero vel ſus præter eius vltimā dictionem deſeruit modis ſecundæ figuræ, ita quod prima dictio tertij verſus deſeruit primo modo ſecundæ, & ſecunda ſecundo, & ſic de alijs.

Vltima vero dictio tertij verſus cum alijs dictionibus quarti verſus deſeruit modis tertiæ figuræ per ordinem.

Sciēdum ergo, quòd per has quatuor vocatus, A, E, I, O, intelliguntur quatuor genera propoſitionum, ita quòd per hanc vocalem A, intelligitur vniuerſalis affirmatiua per E, vniuerſalis negatiua per I, particularis aſſirmatiua per I, particularis affirmatiua per O, particularis negatiua.

B Et in qualibet dictione ſunt tres ſyllabæ, & ſi ſit ibi aliquid reſiduum ſuperfluit, vt poſtea patebit, & per primam illarum trium ſyllabarum intelligitur maior propoſitio ſyllogiſmi, & per ſecunda minor, per tertiam concluſio. verbi gratia, prima dictio, ſcilicet Barbara habet tres ſyllabas in quarum qualibet ponitur A, & per A, ter poſitum ſignificatur, quòd primus modus primæ figuræ conſtat ex duabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmatiuis vniuerſalem affirmatiuam directe concludentibus & ita intelligitur de alijs dictionibus ſecundum vocales ibi poſitas.

Item, ſciendum, quod primæ quatuor dictiones primi verſus incipiunt ab

C his conſonantibus B, C, D, F, & omnes aliæ dictiones ſequentes, & per hoc intelligendum eſt, quod omnes modi ſignificati per dictionem inchoantem à B, reducuntur ad primum modum primæ figuræ, & omnes modi ſignificati per dictionem inchoantem à C, ad ſecundum, & per D, ad tertium, & per F, ad quartum.

Item vbicunque ponitur S, in his dictionibus ſignificatur quod propoſitio intellecta per vocalem præcedētem immediate debet conuerti ſimpliciter, & propoſitio intellecta per vocalem immediatè præcedentem iſtam literam P, debet conuerti per accidens, vbicunque D autem ponitur M, ſignificatur, quòd debet fieri tranſpoſitio in præmiſſis.

Eſt enim tranſpoſitio in præmiſſis facere de maiore minorem, & econuerſo.

Et vbicunque ponitur C, ſignificatur, quòd modus intellectus per dictionem illam, in qua ponitur, debet reduci per impoſſibile. Vnde verſus.

Simpliciter verti vult S, Puero per acci.
M, vult tranſponi, C. per impoſſibile duci.
Seruat maiorem variatque ſecunda E minorem.
Tertia maiorem variat ſeruatque minorem.
Aſſerit A, negat E, ſed vniuerſaliter ambæ.
Aſſerit I, negat O, ſed particulariter ambæ.

Et quia Ariſtot. in Prio. oſtendit coniugationes, in quibus non ſequitur concluſio ex præmiſſis, eſſe inutiles per inuentionem terminorum, in quibus non tenet huiuſmodi coniugatio, ideo vtilis eſt inuentio talium terminorum, vbicunque igitur fiat inutilis coniugatio cō tra regulas ſyllogiſmorum prius aſſignatas, accipiendi ſunt duo termini diuerſi, ſ. duę ſpecies cum ſuo genere, vt homo, F aſinus animal.

Vel duas ſpecies cū proprio alterius, vt homo, aſinus, riſibile.

Vel vnam ſpeciem, cum ſuo genere, & ſuo proprio, vt animal, homo riſibile.

Vel duo termini, quorum alter de altero prædicatur, ſiue conuertibiliter, ſiue non cum extraneo vtriuſque, vt homo, riſibile, lapis, vel homo, animal, lapis.

Vel accipiendi ſunt duo termini, quorum alter de altero prædicetur, ſiue conuertibiliter, ſiue non cum ſuperiori ad vtrunque, vt homo, riſibile, ſubſtantia,

vel

A vel homo, animal, ſubſtantia. Per hanc enim regulam diſiunctiuam cuicunque generi applicentur, ſiue ſubſtantiæ, ſiue quantitati, ſiue alicui aliorum ſemper inueniuntur termini per quos inutilis coniugatio demonſtrabitur non tenere, & tales terminos Ariſt. appellat in prioribus, terminos, in quibus ſic, & nota, quod in quibus non ſequitur concluſio. In his enim inuenitur inſtantia, & eſt inuenire inſtantias accipere terminos, in quibus non eſt ex acceptis terminis facere coniugationem, in qua præmiſſæ ſint veræ, & concluſio falſa manente eadem qualitate, & quantitate propoſitionum verbi gratia, hæc eſt inutilis coniugatio, nullus aſinus eſt homo, nullum rationale eſt aſinus, ergo nullum rationale

B eſt homo. Et iſti ſunt termini, in quibus ſic.

Contra coniugationum hunc inutilem accipiuntur termini, in quibus non per ſecundum membrum regulæ, diſiunctiuæ datæ, vt homo, riſibile, aſinus, & arguatur ſic, nullus aſinus eſt homo, nullum riſibile eſt aſinus, ergo nullum riſibile eſt homo.

Ecce præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio eſt falſa, & ſic manifeſtatur virtus argumenti, cum oſtendetur ſupra quàm non poteſt quod fit in argumentatione ſeruata eadem qualitate, & quantitate propoſitionum, & manente eadem figura in vtraque coniugatione inutili, ſiue

C falſo ſyllogiſmo.

Poſtquàm Auctor determinauit ſuperius de omnibus modis, & figuris ſyllogiſmorum in ſpeciali, hic conſequenter ad maiorem intellectum præcedentium ponit aliqua notabilia primo ponens talem regulam de modis particularibus negatiuis.

Qđ nullus ſyllogiſmus cõcludẽs particularẽ negatiuã directè, pt eã concludere indirectè, neq. conuerſo, concludens, eã indirectè pt cauſa cõcludere directè. cuius ratio eſt, qa particularis negatiuã non poteſt conuerti in terminis,

ſed ſolũ per contrapoſitionẽ, in qua conuerſione non remanent ſimpl'r termini primæ propoſitionis, ſed oẽs ſyllogiſmi concludentes aliquã affirmatiuã uel negatiuã vl'em, per conuerſionem ſuæ concluſionis põt inferre indirecte conuertentem ſuę concluſionis, ſicut declaratur in prima poteſtate ſyllogiſmorũ. D

Sex ſyllogiſmorum poteſtates.

Primo ſciendũ, ꝙ ſex ſunt poteſtates ſyllogiſmorum, quę ſunt naturales proprietates ſyllogiſmi. Prima eſt, poſſe plura concludere, ut qñ ſyllogiſmus infert concluſionem, quę poteſt conuerti, põt inferre conuertentem eius, q̃ ſequitur ad ſuã principalẽ concluſionẽ, & ſi plures propoſitiones ſequantur ad illã concluſionẽ, poteſt ultra principalem concluſionem inferre plures concluſione. Secũda poteſtas, eſt ex falſo poſſe cõcludere verum, ſed ex ueris non niſi uerum exemplum primi, vt oĩs lapis eſt aĩal, oĩs homo eſt lapis, ergo oĩs homo eſt aĩal. Tertia poteſtas eſt, poſſe concludere circulariter aliquã præmiſſarũ, quod fit capiendo concluſionem uius ſyllogiſmi conuersã cum una præmiſſarum, ad inferendum alterã præmiſſam. Quarta eſt, poſſe concludere conuerſiue, capiendo oppoſitum concluſionis uuius ſyllogiſmi facti cũ una præmiſſarum ad inferendum oppoſitum alterius præmiſſæ. Quinta poteſtas eſt, poſſe concludere per impoſſibile, quod fit capiẽdo per contradictorium concluſionis probandæ cũ una præmiſſarũ manifeſte uera, ad inferendũ vnum manifeſte falſum ex cuius falſitate infertur falſitas contradictorij concluſionis probandę. Sexta poteſtas eſt poſſe concludere ex oppoſitis, ut quando fit ſyllogiſmus ex duab. pręmiſſis contrarijs, uel contradictorijs, inferens negationem eiuſdem de ſe ipſo, & de iſtis ad longum videtur in ſecundo Priorum. E F

Quot ꝑponum genera ſ quacunque

Secundo ſciendum, pro comparationem figurarũ inter ſe, quod prima figura concludit omnia genera propoſitionum ſ. vniuerſale, particulare, affirmatiuum, & negatiuum, ſicut patet in quatuor

A tuor modis directe concludentibus primæ figuræ. Sed ſecunda figura ſolum concludit tria gña.ſ. vniuerſale, particulare, & negatiuum, & non concludit affirmatiuum propter cām prædictam in ſecunda figura. Tertia figura etiam concludit tria genera tamē, ſcilicet affirmatiuum, & negatiuum, & particulare, & non poteſt concludere vle, propter cauſam prædictam in tertia figura, & quia perfectius eſt concludere vniuerſalem affirmatiuam, quam vniuerſalem negatiuam, & iterum perfectius eſt concludere vniuerſalem negatiuam quam particularem affirmatiuam vel negatiuam, ideo prima figura eſt perfectior ſecunda, & ſecunda perfectior tertia.

que figura cōcludantur

B Tertio ſciendū, pro declaratione omnium modorum trium figurarū, qđ triū figurarum ſunt decem, & nouem modi, nouem primæ figuræ, quatuor ſecundæ, & ſex tertiæ, quorum nominatio, ordo. & numerus in his verſibus continetur.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton, Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſomorum, Ceſ. Cameſtres, Feſtino, Baroco, Darapti, Felapton, Diſami, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

Et in qualibet dictione ratione ſyllogiſmi ſunt tres ſyllabæ, & ſi ſint plures, hoc ſolum eſt ad perfectionem metri. Et

C vocalis primæ ſyllabæ ſignificat maiorē præmiſſam, qualitatem, & quantitatem eius, & ſecunda vocales ſignificat minorem, tertia concluſionem. Vnde per A, intelligitur vniuerſalis affirmatiua, per E, vniuerſalis negatiua, per I, particularis affirmatiua, per O, particularis negatiua.

Quarto ſciendum, quòd prædictorū modorum quatuor primi modi, primæ figuræ ſunt perfectiores, & incipiunt per has quatuor conſonantes BCDF, quæ in ipſis ſignificāt ordinem ipſorum, ſed alij modi reducuntur ad iſtos quatuor, & iſtæ conſonantes in alijs modis ſignificant reductionem ipſorum; ita quod omnes modi incipientes per B, reducūtur ad Barbara, per C, ad Celarent, per D, ad Darijs, per F, ad Ferio. Item in prædi- D
ctis dictionibus cum ponitur S, ſignificatur, quod propoſitio intellecta per vocalem præcedentem debet conuerti ſimpliciter in reductione talis ſyllogiſmi, & per P, deſignatur quod dēt fieri conuerſio per accidens. Et M, deſignat tranſpoſitionem præmiſſarum, & C, ſignificat reductionē per impoſſibile, niſi ponatur in principio dictionis, iuxta illos verſus.

Simpliciter verti vult S, P, vero per acci.
M, vult tranſponi, C, per impoſſibile duci.

Reſiduum textus videlicet. Et quia Ariſtot. &c. vſque ad finem tractus, huius, E
quia per ſe ſatis clarius eſt, ideo non indiget alia explanatione.

Argu. Contra prædicta arguitur primo ſic. Celarent pōt concludere particularē negatiuam, directe, & indirecte, ergo male dr, qđ nullus ſyllogiſmus cōcludens particularem negatiuā directe, pōt eā concludere indirecte. Secūdo ſic. Nulla pars eſt vlis, cū vle. & totū idem ſint, ſed qlibet concluſio primæ figuræ eſt pars reſpectu maioris præmiſſæ, ergo nulla eſt vlis, ſed dēt dici particularis, & ſic prima figura non concludit vniuerſalem.

Tertio ſic. Extremitates in concluſione vniuntur eo modo, quo vniuntur in præmiſſis cum medio, ſed in Darapti in F
tertia figura extremitates vniunt vliter cum medio, ergo eodem modo pñt vniri in concluſione, & poteſt ibi concludi vniuerſaliter. Quarto ſic. Vnitas ſyllogiſmi ſumit ab vnitate cōcluſionis, ergo vnus ſyllogiſmus hēt tm̄ vnam concluſionem, & non poteſt plura concludere, ſicut dictum eſt. Quinto ſic. In oī conſequētia conſequens includitur in antecedente, ſed verum nō includitur in falſo, ergo ex falſis non pōt concludi verum.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, φ licet Celarent ex conſequenti concludat particularem negatiuam directe, & indirecte, tñ primo & per ſe concludit vlem negatiuam. Ad 2m dicitur, quod nulla propoſitio dicitur vniuerſalis reſpectu

A ſpectu ſui totius,ſed bene dicitur vniuerſalis reſpectu ſuarum partium, & hoc modo concluſio vniuerſalis primæ figuræ dicitur particularis ſecundum modū reſpectu maioris præmiſſæ, ſed bene dicitur vniuerſalis reſpectu ſuarum ſingularium ratione ſui ſubiecti diſtributi.

Solutio.

Ad tertium dicitur, quod licet in Darapti extremitates vniantur vniuerſaliter cum medio vniuerſalitate medij, qđ diſtribuitur, nulla tamen vnitur cum ipſo vniuerſaliter ex parte ſui, quia nulla extremitas ibi diſtribuitur, ratione cuius nulla poteſt diſtribui in concluſione.

Ad quartum dicitur,quod licet vnius ſyllogiſmi ſit tantum vna principalis cōcluſio, tamen poſſunt eſſe plures minus principales,quæ inferūtur in virtute primæ concluſionis, ideo omnes illæ ſe habent per modum concluſionis quantum ad virtutem, qua inferuntur, licet varientur materialiter quantum ad numerum propoſitionum. Ad quintum dicitur, quòd licet veram non includatur in falſo ratione formæ falſitatis, tamen includitur ratione materiæ, ſcilicet terminorum,vel propoſitionum, quibus ineſt falſitas, & ſic in falſo poteſt includi verum. Et hæc de ſyllogiſmo ſimpliciter dicto pro nunc ſufficiant. D

B

VERSORII PARISIENSIS E

EXPOSITIO.

In Quintum Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS.

De ſyllogiſmo Topico,ſeu probabili. De multiplicibus Argumentationis, Speciebus, Enthimemate,ſcilicet Exemplo, Inductione, Syllogiſmo. De locis Dialecticis,tam intrinſecis,quam extrinſecis. Multorum item terminorum,ad omnes artes, & ſcientias,communium,vniuerſalis notitia. F

C

Huius nominis ratio Multiplicitas.

Ratio dicitur multis modis. Primo enim modo idem eſt quòd definitio, vel deſcriptio, vt hic,vniuoca ſunt quorum nomen eſt commune, ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt eadem.

Alio autem modo idem eſt,quòd quędam virtus animæ: alio modo idem,qđ oratio oſtendens aliquid ſicut ſunt propoſitiones,vel rationes, diſputantium.

Alio modo idem eſt,quod forma materiæ,vt in cultello, ferrum eſt materia, diſpoſitio vero inducta in ferro eſt forma. alio modo idem eſt, quod eſſentia communis prædicabilis de pluribus, vt eſſentia generis, vel ſpeciei, vel differentiæ. alio autē modo idem, quod medium inferens concluſionem, & hoc vltimo modo ſumitur ratio in definitione argumenti. Vnde verſus.

Definit virtus, oſtendit forma, vel eſſe.
Et medium ratio per quod concluditur,ergo.

Ordo huius Tracta. ad cæteros.

Iſte eſt quintus tractatus Summularum magiſtri Petri Hiſpani, in quo ipſe poſtquam in quarto Tractatu determinauit

A ne,& ſic eſt tertius modus,uel pro principio rõcinationis uel diſcurſus, & hoc eſt dupliciter,quia uel eſt principiũ efficiẽs principale diſcurſus, & ſic eſt ſcd'us modus vel inſtrumentale tñ, & hoc eſt dupliciter,q̃a vel ſumitur formaliter,in quãtũ eſt principiũ diſcurſus, & ſic eſt ſextus modus,vel ſm id q̃ eſt, & hoc eſt dupliciter,q̃a vel eſt principiũ cõplexũ, & ſic eſt primus modus,uel incomplexũ, & hoc dupliciter,q̃a uel ſic habet per modũ partis, & ſic eſt quartus mod⁹, vt p modũ totius,& ſic eſt quint⁹ modus.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Si ratio idem eſſet quod definitio ſequeret,& aſinus haberet rationẽ, cũ aſinus habeat definitionem, ſed illud quod habeat rationem eſt rationale,ergo aſinus eſt rationalis,q̃ eſt falſum.

B Secundo ſic. Idem non facit hoiem conuenire,& differre reſpectu eiuſdem, ſed per intellectum homo conuenit cũ Angelo, & ab eo differt per rationem, ergo intellectus, & ratio nõ ſunt idem. Tertio ſic. Effectus rationis non eſt rõ, ſed argumentatio eſt effectus rationis, ergo non eſt ratio. Quarto ſic.Si forma materiæ eſſet ratio, vel eſſet rõ materiæ vel compoſiti ſed nullum eſt dicendũ,q̃a differt rationem ab utroq;,ergo ratio non debet ſumi, pro fõrma materiæ. Quinto ſic.Eſſentia rei forma materiæ, & definitio rei idem realiter important,ergo quintus modus rationis male diſtinguitur a primo & quarto.

C Ad argumenta.Ad primũ iſtorum dr, q̃ ſi capiatur rõ pro uirtute intellectiua a.e,ſic omnes habens rõnem eſt rõnale,ſed non ſi capitur pro ratione, q̃ explicat eſſe rei,ut ſumit i primo modo. Ideo licet aſinus hoc mõ habeat rõnẽ, non tñ eſt rationalis. Ad ſm dr, q̃ licet idem ſub eadem rõne non faciat hoiem conuenire,& differe reſpectu eiuſdem, tñ bene ſm diuerſas rationes,& ſic intellectus hois inquantum eſt ſimplicium apprehenſiuus,facit hoiem conuenire cum angelis, & in quantum eſt diſcurſiuus facit cũ differre ab ipſis, & ſic facit eũ conuenire, & differre ſcd'o diuerſos actus. Ad tertiũ dr,q̃d licet argumentatio non ſit ratio,vt ſumitur pro intellectus qui eſſentialr,ratio dr argumentatio, tñ participatiue vocatur aliqua rõ, eo,q̃d eſt effectus rationis. Ad quartum dicitur, q̃d licet forma materiæ non ſit ratio completa materiæ vel compoſiti, eſt tñ rõ vtriuſq. per modum principij,ſed materiæ per modum principij finalis, & eſt principium formale cõpoſiti.Ad quintum dr, quod ratio in quinto modo ſumitur,p forma totius ſcd'o ſe, & in primo modo pro oratio explicante formã totius, & in quarto modo pro forma partis,vt dictum eſt ideo illi modi adinuicem diſtinguuntur.

Solutio. D E

Quid Argumentum,Concluſio, Quæſtio:ac Medium ſit.

Argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem,i. medium probans concluſionem. Concluſio.n. debet confirmari per argumentum. Eſt aũt concluſio argumento, vel argumentis approbata propoſitio,ſed antequam p̃betur eſt dubitabilis, & tunc eſt idem q̃d quæſtio. quæſt.enim ſic,definitur. Quæſtio, eſt dubitabilis propoſitio. Medium autem eſt, quod habet duo extrema.

F Quid argumentum. Poſtq̃ auctor poſuit diſtinctionem modorũ rõnis ad eliciendũ mẽbrũ, q̃d ponitur in definitione argumẽti,hic cõſequẽter determinat de argumentum ipsũ. Primo ſic.definẽs. Argumentum eſt rõ rei dubiæ faciens fidẽ, & explicat cũ dicit,i.mediũ p̃bãs concluſionẽ,q̃ debet confirmari per argumẽtũ. In qua definitione ponitur ratio, loco gñis. ratio .n.dr tã de medio ſyllogiſmi ſimplr, q̃ de medio ſyllogiſmi demonſtratiui, q̃ etiã ſyllogiſmi dialectici, & argumentũ non dr de medio ſyllogiſmi ſimpliciter. Deinde ponitur rei dubiæ faciens fidẽ, ad dñiã medij ſyllogiſmi ſimpliciter,qui non eſt probatiuus nec demonſtratiuus in quantum huiuſmodi,nec facit fidem de concluſionem, ſed ſolum habet ne-

A neceſſitatem inferendi concluſionem, & non probandi ipſam.

Argum. ſumitur duplici ter. Primo ſciēdū, ꝙ argumentum poteſt capi dupl̄r, vno modo ꝑ ipſa intētione, q̄ attribuitur termino ꝓbatiuo, alicuius concluſionis, alio modo pro re ſubiecta intentioni, quę eſt ille terminus, ſiue me dium probatiuum concluſionis, hic aūt non definitur argumētum ꝑ re ſubiecta intentioni ſm ſe, nec ꝑ intentione ſcd̄o ſe, ſed ꝑ intentione concreta rei, vel pro re ſubiecta intentioni ſm, ꝙ ſibi ſubiecta eſt, & definitur pro toto compoſito ſcd̄o rationem ex re, & intētione, & res ſe habet per modum materialis, inten B tio vero per modum formalis, ſub quo illud materiale definitur, & ſic patet, quid ſit definitum in hac definitione.

Argumenta Mediū, Ratio, et Argm̄ idē ſunt rem, differunt ratio. Scd̄o ſciēdū, ꝙ medium, ratio & argumentum idem ſunt ſm rē, ſed differunt ſm rationem ſuperioris, & inferioris, quia dr̄ medium inquantum habet duo extrema, & eſt vnitiuum extremorum ſm aliquē modum, ſed tale medium dicitur ratio inquātum eſt inſtr̄m intellectus, vel rationis ad inferendum aliquā concluſionem. Sed idem medium dicitur argumentum, inquātum hēt vim ꝓbatiuam reſpectu concluſionis q̄ addit vltra virtutem illatiuā, ratione cuius dicitur, argumentum, quaſi arguens mentem, qa per illā virtutem aliquo modo C cogit mentem ad concedendum concluſionem. Et prouenit illa uirtus probatiua pp habitudinē medij ad extrema, q̄ eſt notior intellectui q̄ habitudo extremitatum inter ſe. Et cum intellectus apprehēdit illā habitudinē uel conuenientiā extremorū cum medio eſſe neceſſariā, cogitur ſimpl̄r aſſentire concluſioni. & cū ipſa cognoſcitur vt contingens, intellectus aſſentit probabiliter tm̄. Et per hoc patet quō medium, & ratio ſe habēt per modum ſuperiorum ad argumentum. Tertio ſciendū eſt, ꝙ fides

Vide B. Tho. 2.2.q.1. Do. ſub dupliciter accipitur. vno modo pro aſſenſu, vel credulitate intellectus circa aliquid credibile, propter auctoritatem aut amorem primæ ueritatis eā reuelantis, & ſic eſt virtus Theologica, quę per D argumentū non acquritur, & hoc modo non capitur in definitione. Alio modo capitur fides, ꝑ aſſenſu intellectus ad aliquā concluſionem mediante rōne probabili & ſic eſt credulitas, quia intellectus credit concluſionē eſſe ueram per aliqd' argumentū, & hoc modo argumētū eſt faciens fidem de re dubio, eo qd' habet virtutē ꝓbatiuā concluſionis, per q̄ facit intellectum credere concluſioni, quę prius erat dubia, ideo bene dr̄, medium probās concluſionē. Quarto ſciendū, ꝙ concluſio, q̄ſtio, propō, & enūciatio ſic inter ſe differunt, qa enūciatio dicitur concluſio prout eſt argumento uel argumentis approbata propoſitio, & tunc accipitur tāq̄ certa, ſed dr̄ añquā probetur, quæſtio, & eſt adhuc dubia eſt. n q̄ſtio dubitabilis propoſitio, uel eſt propoſitio ſumpta cum ſigno interrogatiuo, ſed dr̄ propoſitio, prout poteſt poni pro alio, ſ. pro concluſione inferenda, & qa argumētū facit cognitionem propōnis, q̄ prius erat dubia, & poſtea, cum ꝓbatur dicitur concluſio, ideo bene dicitur argumentum, ratio rei dubiæ faciens fidem, i. medium probans concluſionē. til. in prol. 1 Sen. & ī 4. eiuſdem. B

Argum. Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Idē non definitur per ſeipſum, ſed argumētū, & rō idem ſunt, ſcd̄o rōnē ultimo modo captā, ut hic accipitur, ergo male definitur argumentū per rationem. Secundo ſic. De re certa bn̄ fit argumentū, vt de iſta ꝓpoſitione. Deus eſt, q̄ eſt certiſſima, & tn̄ illud non eſt rei dubiæ faciens fidem, ergo contra definitionem. Tertio ſic. Locus Dialecticus, & ēt ſyllogiſmus Dialecticus eſt ratio rei dubię faciens fidem, & tn̄ nullum eorum eſt argumētū, ergo iſta definitio non conuenit ſoli definitio. Quarto ſic. In illo ſyllogiſmo, oīs lapis eſt aīal, oīs hō eſt lapis, ergo oīs homo eſt aīal, tertia propō eſt concluſio: & tn̄ non eſt probata argumento uel argumentis, quia falſum non eſt medium probatiuū ueri, cum ſit ignotius ipſo ergo male definit concl. Quinto ſic. Oīs propoſitio eſt uera uel falſa, ſed

A ſed qō non eſt vera vel falſa determinate, ut dicendo. vtrū Soc. currit. non ſignificat determinate verum vel falſū, ergo male dr̄ ꝙ qō eſt dubitabilis propoſito.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ licet argumētum, & iō idē ſint ſcd̄o rem, tn̄ differūt rōne, & ex ea parte, qua differunt ratio cōior, & notior argumento, iō argumentum bene definitū per rōnem ſiue per mediū. Ad ſm̄ dr̄, qđ argumentum non facit fidem de re certa, in quantum certa, ſed inquantum ponitur ſub modo dubij, & ꝑ modū qōnis, iō ſꝑ facit fidem de re dubia, ſiue ſecundū re, ſiue ſcd̄o modum. Ad tertium dr̄, ꝙ locus dialecticus non facit immediate fidem de re dubia, ſed mediate, inquantum in ipſo fundatur argumentū, & ſyllogiſmus dialecticus non facit idem con

B clusionis rōne ſui, ſed rōne ſui medij, in quo eſt uirtus probatiua cōcluſionis. iō ſolū argumentū per ſe, & immediatē facit fidem de concluſione. Ad quartum dr̄, ꝙ licet in illo ſyllogiſmo ſit concluſio ſyllogiſmi ſimpliciter, non tn̄ ibi eſt concluſio ſyllogiſmi ꝓbatiui, ꝓ qua ſolum hic definitur concluſio. Ad quintū dicitur, quod licet qō formaliter accepta ſub modo qōnis non ſit uera uel falſa, tn̄ quantum ad ſuū materiale, cui additur ſignum interrogatiuum ſignificat uerū uel falſum, omīni bn̄ dicitur materialiter propoſitio, & additur dubitabilis ad

C explicandum formale, eius, quod eſt acceptio eius ſub modo qōnis, & dubij.

De Argumētatione eiuſque ab Argumēto, ac Medio differentia, & quod eius ſpecies ſint.

Argumentatio eſt argumenti per orationem explicatio, ideo ratio explicans argumentum. Differt autem argumento a medio, & argumentationem, quia medio, & argumentationem, quia medium, dicitur, eo quod habent duo extrema, argumentum autem addit ſuper medium virtutem probandi concluſionem. unde ad hoc quod argumentum exigitur quod ſit medium, & quod habent uirtutem probandi concluſionem. Argumentatio autem dicitur oratio totalis compoſita ex præmiſſis & concluſione

D & in illam manifeſtetur virtus argumēti, aliquando enim totalis oratio poteſt inferre uniuerſalem affirmatiuam, aliquandō non, & niſi particularem affirmatiuam, aliquando non, niſi vniuerſalem negatiuam, aliquando uero non, niſi particularem negatiuam. Et ſic manifeſtatur tota virtus argumenti, cū oſtendit ſupra quam concluſionem poteſt ipſum argumentū, & ſupra quam poteſt qđ idem ſit in argumentationis quatuor ſunt ſpecies, ſ. ſyllogiſmus inductio enthymema, & exemplum.

Poſtq̄ Auctor determinauit de argumento, quod eſt principium argumentationis, hic conſequenter determinat de

E ipſa argumentatione, ipſam prima ſic definiens. Argumentatio eſt argumenti per orōnē explicatio. In qua definitione ponit̄ explicatio, loco gn̄is. Et ponitur argumēti ꝑ orationē, ad dicit̄ā definitionis, q̄ eſt explicatio definiti, & ad differentiā orationū categoricarū, & hypotheticarum, qb. non conuenit explicate virtutem arg. Et huius definitiones ſic poteſt dari ratio. quia argumētatio dr̄ totalis orō cōpoſita ex ꝓmiſſis, & concluſione, ſed in tali orōne manifeſtat̄ uirtus argumenti, qa aliqua totalis orō infertur vl̄em affirmatiuā. Et i hoc explicatur ꝙ mediū eius hēt uirtutē ꝓbādi, & īferen-

F di vl̄em affirmatiuam, alia uero ul̄em negatiuam, alia particularē affirmatiuā, alia particularē negatiuā, & in hoc manifeſtat̄ uirtus argumēti, qa in illis argumentationibus medium habet diuerſam uirtutem probandi, & inferendo concluſionem.

Primo ſciendum, ꝙ argumentatio & argumentum ſic inter ſe differunt, quia argumentum eſt medium habent virtutem inferendi, & probādi concluſionem aliquā, ſed argumentatio eſt oratio, quę explicatur tale uirtutem ipſius argumenti. Sicut. n. definitio explicat ipſum definitum

A præmiſſis & concluſione, ideo non diffe runt ſolum ſicut concretum, & abſtra-ctum,ratione cuius vnum poteſt eſſe ex-plicatio alterius. Ad ſecundum dicitur, q ſyllogiſmus procedens ex manifeſte falſis non eſt argumentatio probatiua, de qua ſolum intelligitur in hac defini-tione, ſed ſolum argumentatio illatiua. Ad tertiũ dicitur, q tota oratio compoſi ta ex præmiſſis, & concluſione bene ar-guit mẽtem ſm partem eius, & reſpectu antecedentis, & hoc capiendo tota, colle ctiue pro perfectæ, qa ſi caperetur tota diſtributiue, vt eſt idẽ q quælibet pars, ſic tota oratio compoſita ex præmiſſis, & B concluſione non arguit mẽtem, ſed vna pars, tñ. Ad quartũ dr̃, q Ariſt. in 1. Top. ſub ſyllogiſmo comprehendit enthyme-ma, & ſubinductione exemplum. Ad quintum dr̃, q licet aliæ ſpẽs quantum ad virtutem inferendi ad ſyllogiſmũ re-ducant, nõ tñ q̃tum ad formã arguendi, ideoq́; ſunt ſpẽs a ſyllogiſmo diſtinctæ.

De Inductione.

Vide in 2. Prio. c. 2 4. Definitio autem ſyllogiſmi dicta eſt prius. Inductio, eſt a ſingularib ſufficien ter enumeratis ad vniuerſale, progreſſio vt Socr currit, Plato currit, & ſic de ſin-gulis, ergo omnis homo currit.

Poſtq̃ Auctor ſuperius determinauit de argumentatione in cõi tam definiti-C ue, q̃ diuiſiue, ipſam diuidendo per ſuas ſpẽs, hic conſequẽter determinat de ſpe-cieb. eius. Et qa definitio ſyllogiſmi ex-poſita ſufficienter in 4. Tractatu, quia p illam definitionem põt definiri ſyllogiſ-mus ſimpl̃r, remota illa particula, & con ceſſis, & ẽt ſyllogiſmus Dialecticus poſi ta eadẽ particula, vt dicẽdo ſyllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdã poſitis, & cõ-ceſſis neceſſe eſt aliud accidere per ea, q̃ poſita ſunt, & conceſſa: ideo Auctor ſe excuſat de ſpeciali determinatione ſyllõ giſmi, quia definitio eius data eſt prius. Ideo inter alias ſpecies argumentationis primo determinat de inductione, quia eſt aliquod modo perfectior alijs.

D Primo ſciendum, q ſic definit in-ductio Inductio eſt proceſſio a ſingularib. ad vl̃e probandum, vt Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo oĩs hõ currit. In qua definitione ponitur progreſſio, lo co gñis, & capitur ibi ſimilitudinarie, p-greſſio per ſimilitudinem ad motum p-greſſiuum aĩalis, qa ſicut ille motus fit p̃ ponendo pedem pedi, ſic ille motus rõ-nis, i. progreſſio, fit capiendo vnum ſin-gulare põt aliud, iõ ibi capitur pgreſſio p motu rõnis. Deinde ponitur, a ſingula ribus, ad drĩam ſyllogiſmi, & enthyme-matis, q̃ procedũt ab vl̃ibus, ad ſingula-ria, & ſubiungitur ad vl̃e, ad drĩam exẽ-pli quo procedit ab uno ſingulari ad a-liud, & nõ ad vl̃e. Ex qua definitione pa-tet, q inductio & deſcẽſus aliquo modo apponuntur, qa deſcenſus eſt ab vniuer-ſali ad particulare, inductio vero ecõtra. E

De definitione inductio.

Secundo ſciendum, q ſingulare dupli citer ſumitur. Vno modo ſpecialiter ſolũ pro indiuiduo determinato. Alio mõ ge-neraliter, pro quolibet inferiori alicuius ſuperioris, & hoc mõ ſpẽs alicuius vl̃is põt dici ſingularia generis, quia licet nõ ſint ſingularia ſimpliciter, ſunt tñ ſingu-laria in reſpectu, & hoc mõ ſumitur ſin-gulare in definitione, & ẽt capitur vni-uerſale generaliter pro quolibet ſuperio ri, & non fit proceſſus ad vniuerſale in-definite acceptum, quia ibi non eſt pro-prie inductio, Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo homo currit, ſed de-bet fieri proceſſus ad vniuerſale vniuer-ſaliter ſumptum, quod eſt vniuerſale ſe-cundum rem, & modum ſimul, vt con-cludendo, ergo omnia homo currit. F

Quæ ſit ſingularia ex qbus format inductio.

Tertio ſciẽdũ, quòd dupliciter poteſt fieri inductio. Vno modo enumerando aliqua ſingularia tantum, & non omnia, vt dicendo; Socrates currit, Plato currit, ergo omnis homo currit, & hęc inductio non eſt conſequentia neceſſaria, quia antecedens poteſt eſſe verum, conſequẽ te exiſtente falſo, ſed eſt probabilis tan-tum. Alio modo fit inductio enumeran-do omnia ſingularia ſimul, & adhuc po-teſt fieri dupliciter. Vno modo enume-

De duplici inductionis formatione.

A randoo oia ſingularia in ꝓpria forma cũ illa particula, & non ſint plura. alio modo enumerando aliqua ſingularia in ꝓpria forma, & comprehẽdendo alia ſub vna clauſula cõmuni, vt dicendo, & ſic de alijs, & vtroque iſtorum modorũ inductio eſt conſequentia neceſſaria, ſed tñ non eſt conſequentia neceſſaria, materialis, tm̃, quia tenet gratia habitudinis materialis, ſ. ꝑ habitudinem ſingularium ad ſuum vl'em, ꝑ quam habitudinem ꝓſupponitur in inductione vna propoſitio per ſe nota, quæ retinetur in mente, ex qua, cum antecedente inductione, fit ſyllogiſmus, reducendo inductionem ad ſyllogiſmum.

B Quomõ uera inductio ad ſyllogiſmum reducat. Quarto ſciendum, ꝙ inductio ſic reducitur ad ſyllogiſmum, quia in concluſione inductionis ſunt duo termini, quorum ſubiectum ſit minor extremitas, & prædicatum ſit maior extremitas in ſyllogiſmo, & ſingularia, quæ non ponũtur in concluſione accipiuntur pro medio, vt iſta inductio, Soc. currit. Plato currit, & ſic de alijs, ergo oĩs homo currit, ſic reducitur, õmne quod eſt Socr. vel Plato, & ſic de alijs, currit, omnis homo eſt Socrates, vel Plato, & ſic de alijs, ergo omnis homo currit, & debent capi illa ſingularia diſiũctiue, & non copulatiue verificari de ſuo vl'i, ſed diſiunctiue tantũ.

Argum. C Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Inductio, eſt motus rationis, vel intellectus, cum ſit argumentatio, ſed motus intellectus non fit a ſingularib. quia intellectus nõ cognoſcit ſingularia, ſed ſolũ vniuerſale, quod eſt obiectum eius, ergo inductio non fit a ſingularib. Scdo ſic. In omni argumentatione probatiua añs debet eſſe notiui cõſequente, ſed ſingularia non ſunt notiora ſuo vniuerſali, cũ ſint infinita, & indeterminata, ergo inductio non fit a ſingularib. ad vniuerſale. Tertio ſic. Hęc eſt bona inductio oĩs equus currit, oĩs homo currit, & ſic de alijs ſpeciebus animalis, ergo omne animal currit, & tamen ibi non arguitur a ſingularib ad vniuerſale, ergo contra definitioné. Quarto ſic. Hic arguitur a ſingularibus ad vniuerſale, Socrates currit. D Plato currit, & ſic de alijs, ergo oĩs aſinus currit, & tamen ibi non eſt bona cõſequentia, ergo, male dicitur, quòd inductio eſt bona conſequentia. Quinto ſic. In omni ſyllogiſmo ſunt tres termini, ſed in inductione, ſunt plures termini, quam tres, ergo inductio non reducitur ad ſyllogiſmum.

Solutio. Ad arg. Ad primum dr̃, ꝙ licet intellectu non cognoſcat ſingularia directe, tamen bene cognoſcit reflexe, per hoc qđ intellectus reflectitur ad ſenſum, quo ſingularia cognoſcuntur, ſed ſolum cognoſcit vniuerſale directe tanquam propriũ obiectum eius.

E Ad ſecundum dr̃, quòd licet ſingularia non ſint notiora ſimpliciter, ſuo vniuerſali, tamen ſint notiora quo ad nos q̃ ſuam vniuerſale. Et aliquod ſingularia ſint infinita quo ad nos, tamen aliqua poſſunt eſſe nobis nota: & tunc enumerando illa, quæ ſunt nobis nota, & comprehendendo alia ſub illa clauſula, cõi, & ſic de alijs, poteſt fieri inductio.

Ad tertium dicitur, quòd licet ibi nõ bene arguatur a ſingularib ſimpliciter tamen bene arguitur a ſingularibus in reſpectu, quia iſta omnis equus currit eſt, quodam modo ſingularis ad illam omne animal currit, & hoc ſufficit ad inductionem vt dictum eſt.

F Ad quartum dicitur, quod ibi non arguitur a ſingularib. ad uniuerſale illorũ ſingularium enameratorum, quod ad inductionem requiritur.

Ad quintum dicitur, ꝙ licet in inductione ſint plures termini quam tres, ſecundum vocem, tamen accipiuntur per modum trium in ſyllogiſmo, quia cuncta ſingularia in antecedente inductionis poſita capiuntur pro medio.

De enthymemate, exemplo, & quomodo reducantur ad ſyllogiſmum.

De hoc 12. Prio. c. 27. & alibi. Enthymema eſt ſyllogiſmo imperfectus, ideſt oratio, inquantum omnibus præ-

A præmiſſis poſitis infertur, concluſio feſtinata, ut omne animal currit, ergo omnis homo currit.

In hac enim argumentatione includitur hæc propoſitio, omnis homo eſt animal. quæ ſi apponeretur perfectus eſſet ſyllogiſmus. Ariſt. autem ſic definit enthimema eſt ex icotibus & ſignis icos autem idem eſt, quod propoſitio probabilis. Signum autem, vt hic ſumitur, idem eſt quod demonſtratiua, vel probabilis, vel neceſſaria propoſitio, & hoc inferendo vnde ſignum communiter, ſecundũ quod hic ſumitur, dicit neceſſitatem illationis, icos autem dicit probabilitatem ipſius propoſitionis in ſe ſecundum q̃ probabilitatem propoſitio dicitur eſſe vera.

Quid enthymema ex Ariſ.

B Vnde licet enthimemate ſit tantum propoſitio vna inferens, & alia illata, tamen ſecundum quod propoſitio inferẽs apparet omnibus vel pluribus eſſe vera ſic dicitur icos quia iam, ſic eſt probabilis, vt quilibet diligit diligentem ſe. ſecũddum autem quod ipſa de neceſſitate infert concluſionem, ſic eſt ſignum, & ſic eadem propoſitio eſt icos, & ſignum, ſed ſecundum aliud & aliud.

Si quis vero obijciat, quod debet definiri enthymema ſic. Enthymema eſt ex icote, & ſigno, cum tantum ſit vna propoſitio inferens, quæ eſt icos, & ſignum ſecundum diuerſa, dicendum eſt quod licet ſit tantum vna propoſitio inferens actu, habent tamen in ſe virtutem duarum propoſitionum quia habet in ſe virtutem propriam, & illius quæ ſubintelligitur, & ſic eſt vna ſecundum ſubſtantiam, & duæ ſecũdum virtutem, & ideo dicitur in plurali numero ex icotibus, & ſignis, & non ex icote & ſigno.

Alia definitio ab inſtãtia ſumpta.

C

Sciendum autem eſt, quod omne enthymema debet reduci ad ſyllogiſmũ quia in quolibet enthymemate ſunt tres termini. ſicut in omni ſyllogiſmo, quorum termino um duo ponuntur in concluſione, & ſunt extremitates, aliud autem eſt medium quod nunquam ponitur in concluſione.

D Illarum autem extremitatum altera ſumpta eſt bis in enthymemate, altera ſemel, & extremitate ſemel ſumpta, & medio, debet fieri propoſitio vna ſecundum exigentiam modi figuræ, & ſic fiet ſyllogiſmus v.g.

In hoc enthymemate, omne animal currit, ergo omnis homo currit homo, & currit duæ extremitates, & animal eſt medium, ſed extremitas hæc ſcilicet homo ſumpta eſt ſemel, ergo ex ipſa, & medio fiat propoſitio vna ſic omnis homo eſt animal, & tunc completus erit ſyllogiſmus, ſic omne animal currit, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo currit.

E Exemplum autem eſt, quando per vnum particulare probatur aliud particulare, per aliquod ſimile repertum in ipſis, vt Leodienſes contra Aſtorizenſes pugnare malum eſt, ergo Aſtorizenſes contra Cemotenſes pugnare malum eſt vtrobique enim eſt malum, affines contra affines pugnare.

De exẽplo.

Poſtquam Auctor determinauit de ſyllogiſmo, & inductione, quæ ſunt principaliores partes augmentationis, hic cõſequenter determinat de enthymemate, & exemplo, quæ ſunt reducibiles ad alias ſpecies, ſcilicet enthymema ad ſyllogiſmum, & exemplum ad inductionẽ, & quia enthymema eſt exemplo perfectius, ideo prius determinat de enthymemate quam de exemplo, ipſum primo ſic definiens. Enthymema eſt ſyllogiſmus imperfectior. F

In qua definitione ponitur ſyllogiſmus, loco generis, capiendo ſyllogiſmũ communiter, vt ſe extendit ad ſyllogiſmum perfectum formaliter in modo, & figura, & ad ſyllogiſmum perfectum virtualiter.

Et ponitur imperfectus ad differentiam ſyllogiſmi perfecti formaliter, completa ex duabus præmiſſis. & conſequenter explicatur hæc definitio. Enthymema eſt oratio, in qua non omnib. p̃miſſis poſitis, ſed tñ vna infertur feſtina-

Enthymema quid.

A ta concluſio. vt hic, omnis homo currit, ergo Soc. currit, poſita maiore tm̃, & pręſuppoſita minore infertur concluſio.

Primo ſciendũ ꝙ in oĩ enthymemate ſm intellectũ ponuntur duæ ꝑmiſſæ, ſed ſm vocẽ ponitur vna tm̃, & alia tacet, & retinet i mente, & inquãtũ ſunt ibi duæ ꝑmiſſæ, ſm intellectũ, vocatur ſyllogiſmus, & ea pte qua deficit vna ſm vocẽ dicit impfectus, & qa vna tacetur, q̃ retinetur in mente, ideo dr̃ enthymema ab en, quod eſt i, ꝙ thymos, qđ eſt mẽs, & monos, quod eſt vnũ, quaſi in mente retinens vnã ꝓpoſitionẽ, & oportet illam, q̃ retinetur i mente, eſſe probabilẽ, & neceſſariã, & ꝙ pręſupponatur tanq̃ vera.

B Et propter hoc Ariſt. ſic definit enthymema. Enthymema eſt ſyllogiſmus ex icotibus & ſignis. Icos. n. eſt ꝓpoſitio ꝓbabilis, & ſignũ ibi capitur ꝓpoſitione neceſſaria, vt hic, oẽ animal currit. ergo oĩs homo currit. minor pręſupponitur, ſ. oĩs homo eſt aĩal, quę eſt propoſitio neceſſaria, & ſignũ Ex quo patet, ꝙ conſequentia, enthymematis nõ tenet gratia formæ arguendi, ſed gratia materiæ, qa ibi pſupponit virtus alicuius ꝑmiſſarũ.

Enthymematis reductio ad ſyllogiſmum.

Secundo ſciendum, ꝙ enthymema ſic reducit ad ſyllogiſmũ, qa in ipſo ſũt duę extremitates in concluſione, quarũ maior extremitas eſt ꝓdicatũ, & minor extremitas ſubiectũ & ibi ponitur mediũ ꝙ nõn intrat concluſionẽ, & ponitur in antecedente cum altera extremitate. vñ formãdo vnã ꝑmiſſarũ cũ medio, & cũ C extremitate non poſita in antecedẽte, fit ſyllogiſmus ꝑfectus. Et ſi mediũ ponant in antecedente cũ ſubiecto cõcluſionis ibi eſt minor pręmiſſa. & deficit maior, vt hic, oĩs hõ eſt riſibilis, ibi deficit maior, ſ. omne riſibile eſt aĩal, ergo omnis hõ eſt aĩal. Et ſi mediũ ponatur in prædicato concluſionis: qđ eſt maior extremitas, ibi eſt maior pręmiſſa, & deficit minor, vt hic oẽ animal currit, ergo omnis homo currit, ibi deficit minor, ſ. omnis homo eſt animal ꝙ ſi tale medium poſſit ſubijci maiori extremitati, & prædicari de minori enthymema reducitur ad primam figurã, & ſi prędicat de vtraq. D ſic reducitur ad ſecundam, & ſi ſubijcit vtriq. ſic reducitur ad tertiam figuram.

Quid exẽplũ.

Tertio ſciendũ, ꝙ exẽplũ ſic definit. Exẽplũ eſt progreſſus ab vno particulari ad aliud particulare ꝓbãdũ pp aliquod ſimile in ipſis repertũ, vt Socrates. eſt riſibilis, ergo Plato eſt riſibilis, eo ꝙ vterque eſt hõ in quo habent ſimilitudinem eſſentialem. In qua definitione ponit ꝓgreſſus, loco generis, & ponitur ab vno particulari, ad differentiã enthymematis & ſyllogiſmi, & ponitur ad aliud particulare ad drãm inductionis, q̃ procedit ad vniuerſale probãdum, & ponitur propter aliqđ ſimile i ipſis repertũ ad oſtendẽdũ, vñ prouenit virtus probationis in E exẽplo, qa prouenit propter ſimilitudinẽ duorũ particulariũ abinuicem, & q. c. qd conuenit vni ſingulari, inquãtũ eſt ſimile alteri, ẽt conuenit alteri, vt riſibile conuenit Socr. iquãtũ hõ, iũ riſibile conuenit Platoni inquantum eſt homo.

Reductio exẽpli ad ſyllogiſmum.

Quarto ſciendũ eſt, ꝙ ad reducendũ exẽplũ ad ſyllogiſmum oportet primo ꝑ inductionẽ imperfectã oſtendere maiorem extremitatẽ, quę eſt prędicatũ cõcluſione de illa cõmuni, in quo conueniunt illa ſingularia, & per illud cõe oſtẽditur ſyllogiſtice & alio ſingulari, quod eſt minor extremitas, vt arguendo ſic. Socr. eſt riſibilis, ergo oĩs hõ eſt riſibilis. ibi eſt inductio imperfecta, & vltra oĩs hõ eſt riſibilis Plato eſt hõ, ergo Plato F eſt riſibilis. In hoc ſyllogiſmo, hõ, ponit pro medio, & aliud cõe, in quo ſibi aſſimiliatur, pro maiori extremitate, & ſuũ ſimile, ꝙ eſt Plato, eſt minor extremitas. Et definitur alter exemplũ ad Ariſt. Exemplũ eſt argumentatio, quæ per ſimile minori extremitatis oſtendit maiorem extremitatẽ de medio, & per medium de minori extremitate, & oportet maiorem extremitatem notio. i, modo conuenire primo ſingulari, quam medio, & quod notius inſit medio quã minori extremitati, ratione cuius totus ꝓceſſus exẽplaris vocatur, & per hoc patet quid ſit enthymema, & exemplũ, & (1. Prio. c. 23.)

A quo modo reducuntur ad ſyllogiſmum.

Sed contra prędicta arguitur primo ſic. Enthymema, & ſyllogiſmus inter ſe opponuntur, & ſunt ſpēs diſtinctæ, ergo enthymema non eſt ſyllogiſmus. Sc̄do ſic. In 1. Poſteriorum dr̄ q̀ enthymema, eſt vere ſyllogiſmus, ergo enthymema non eſt ſyllogiſmus imperfectus.

Tertio ſic. Hic ſyllogiſmus eſt imperfectus, oīs aſinus currit, ergo oīs hō currit, & poſita illa minore, oīs hō eſt aſinus, erit ſyllogiſmus perfectus, & tñ nō eſt bona conſequentia, ergo male dr̄, q̀ in enthymemate eſt bona conſequentia. Quarto ſic. Vnum ſingulare ſimile alteri non eſt magis notum q̄ aliud, ſed oīs B argumentatio procedit a magis noto ad minus notū, ergo in exēplo, vnū particulare nō ꝓbatur ꝑ aliud. Quinto ſic Non ſequitur. Soc eſt riſibilis, ergo oīs hō eſt riſibilis, & tñ ibi arguitur eo modo reducendo exēplum ad ſyllogiſmum, oſtēdēdo maiorē extremitatē de medio, in quo conueniunt plura ſingularia, ergo exemplum non eſt reducibile ad ſyllogiſmū.

Ad argum. Ad primū iſtorū dicitur, q̀ licet enthimema non ſit ſyllogiſmus perfectus in modo, & in figura formaliter tamen eſt bene perfectus virtualiter. Et eſt imperfectus formaliter, eo quòd deficit vna pręmiſſarum, & eſt perfectus virtualiter, q̄a ibi ſunt duæ præmiſſæ ſ̄m intellectum arguentis, qui tacet vnā quā præſupponit per ſe eſſe notam, ideo dicitur perfectius ſyllogiſmus. & per hoc ſol C uitur ſecundum argumentum.

Solutio. Ad tertium dr̄, q̀ in enthimemate requiritur, q̀ illa præmiſſa, q̄ præſupponit, ſit vera, vel probabilis, & hoc non ſit in iſto argumento, oīs aſinus currit. ergo oīs hō currit, ideo ibi non eſt enthimema. & licet ibi ſit ſyllogiſmus perfectus formaliter, nō tamen eſt perfectus virtualiter, quòd requiritur ad rōnem enthimematis.

Ad quartū dr̄, q̀ licet ſ̄m rem vnū ſingulare non ſit notius alio ex eo quod ſingularia ſunt, tñ bñ pōt eſſe quo ad nos notius, alio, & ſ̄m hoc pōt probare aliud.

Ad quintum dicitur, quod licet in reducendo exemplum ad ſyllogiſmum in D illa reductione imperfecta non ſit conſequentia neceſſaria, tamen bene eſt ibi cōſequentia probabilis, quia probabile eſt, quòd ſi maior extremitas conueniat vni ſingulari eo quòd conueniunt cum alio ſingulari in tali medio, & illud ſingulare contineatur ſub illo medio, quòd illa maior extremitas illi medio vniuerſaliter conueniat.

De loco, & eius diuiſione in locum, & in locum differentiā maxime.

Argumentum autem per locum con- E firmatur. vnde danda eſt definitio loci prout hic ſumitur. Locus. n. eſt ſedes argumenti. vel id, vnde ad quæſtionem ꝓpoſitam conueniens trahitur argm̄ quid autem ſit qō dictum eſt prius. Et ſciēdū, quòd propō qō, concluſio & enunciatio ſecundum ſubſtantiam, ſiue in ſubiecto idem ſunt, eadem n. oratio propō eſt, & qō, & concluſio, vt hic omnis hō currit. differunt autem ſecundum rationes, vel definitiones diuerſas vt prius patuit. Secundum. n. quod dubitatur eſt quæſtio, prout autem probata eſt per argm̄, eſt cō cluſio, prout autem ponitur pro alio in præmiſſis, eſt propoſitio. vnde propō dr̄ ſecundum, quod eſt in præmiſſis ad probandum concluſionem. Enunciatio autē eſt ſecundum quod ſignificat eſſe, vel nō F eſſe, vt Socr currit, Socr. non currit. Habito de definitione loci ſequitur ipſius loci diuiſio. Locus autem diuiditur in locū maximam, & in locum dr̄am maxime. Locus maxima idem eſt, quod ipſa maxima. Maxima autem eſt propō, qua altera non eſt prior, neq. notior, vt oē totū maius eſt ſua parte. Item, de quocunq; prædicatur definitio & definitū. Et de quocunque pręd icatur ſpecies, & genus. Locus vero differentia maxime eſt ille duo, vna maxima differt ab alia maxima, v. g. iſte maxime, De quocunque prædicatur ſpecies & genus, & de quocunque definitio,

Propō, qō concluſio re idem rō ne autē qūo diuerſa dicantur.

A finitio, & definitum, differunt per terminos ex quibus componuntur. vna.n componitur ex generi eſt ſpecie, altera vero ex definitione, & definitio. Vnde iſti termini ſimplices dicuntur differentię maxime, & eſt ſciendum ꝙ iā locus maxima q̃ locus differentia maxime dicitur locus, quia vterq. cōfert firmitudinē, & robur argumento, vnde proportionabiliter ſumitur hic locus ad locum in rebus naturalibus, quia ſicut ille ſeruat res in eſſe, ſic ſimiliter hic locus conſeruat argumentum.

Quid locus. Poſtq̃ auctor determinauit de argumento, & argumentatione hic conſequēter determinat de loco, qui per argm̄ B definitur, ſm quod in eo confirmatur ipſum argm̄. ipſum primo ſic definiēs. Locus eſt ſedes argumenti, vel id, a quo ad propoſitam quæſtionem conueniens, elicitur argumentū. Cuius ratio eſt quia locus eſt habitudo neceſſaria terminorum adinuicem, uel eſt propoſitio neceſſaria quæ eſt per ſe nota, propter talem habitudinem terminorum inter ſe, ſed in tali habitudine terminorum inter ſe, vel in propoſitione per ſe nota, quæ fit ex illis terminis, confirmatur medium probans, & inferens cōluſionem, ꝙ dicitur argumentum, & etiam elicitur uirtus argumenti ad propoſitam quæſtionē ex illa habitudine terminorum, uel ex aliqua propoſitione per ſe nota, C ideo locus bene dicitur argm̄, uel illud a quo elicitur argm̄. Prima autem pars conuenientius, & principalius conuenit loco maxime, & ſecunda conuenit loco differentiæ maxime, quamuis quęlibet pars aliquo modo poſſit competere cuilibet loco, quia in utroque confirmatur argumentum, & etiam ab utroque poteſt elici argumentum ad aliquā propoſitam quæſtionem.

Primo ſciendum, ꝙ hic non capitur, proprie locus, pro ſuperficie corporis continentis quæ eſt menſura locati, ut capitur in prædicamentis, ſed capitur tranſumptiue, pro habitudine terminorum, uel propoſitione per ſe nota, quæ D eſt aliquo modo generatiua & conſeruatiua argumenti, ſicut locus dicitur nō ſeruatiuus locati. Et dicitur ē talis locus dialecticus, ſedes argumenti, non proprie, ſed metaphorice, ſiue tranſumptiue, quia ſicut ſedens in ſedes confirmatur & quieſcit, ita argumentatio quieſcit, & confirmatur in loco dialectico, quia, cum intellectus dubitat de uirtute probatiua, uel illatiua argumenti, & reperit habitudinem terminorum, uel propoſitionem per ſe notā, ubi confirmatur illa habitudo, tunc intellectus quieſcit. & amplius non dubitat de illa virtute, nec de concluſione probata per argumentum. E

Secundo ſciendum, quòd locus diuiditur per locum maximam, & locum differentiam maxime, qui ſic inter ſe differunt, quia locus differentia maxime dicit habitudinem terminorum, in qua fundatur, & confirmatur argumentū incompleta tamen & imperfecte, & locus maxima dicit propoſitionem per ſe notam propter illam habitudinem terminorum, quæ complete, & explicite terminat argumentum, v.g. arguendo ſic. Socr. eſt homo, ergo Socr. eſt animal, ſi probetur per locum a ſpecie ad genus eſt locus differentia maxime, & terminat imperfecte argm̄, quia poteſt adhuc dubitari qualis eſt illa habitudo ſpeciei ad genus, ſed cum aduenit iſta maxima, quocunque prædicatur ſpecies, & ſuum F genus, tunc explicite terminatur argumentum, & per hoc habetur ſufficientia iſtorum membrorū, quia oīs locus non firmat argm̄, vel ergo confirmat explicite, & perfecte, & ſic eſt locus maxima, uel implicite, & imperfecte, & ſic eſt differentia maxime. Ex quibus patet, quod locus differentia maxime, uia generationi eſt prior, quam locus maxima, tamen via perfectionis eſt poſterior. Et dicitur locus maxima per appoſitionē. & ſic ibi non eſt incongruitas conſtructionis, maxima enim tenetur ſubſtantiue, & non adiectiue.

Loci maxime a loco differentia maxime diſcrimē.

Ter-

Locus maxima cur noietur.

A Tertio ſciēdum, ꝙ locus maxima, idē eſt, qđ ipſa maxima, & maxima eſt propō per ſe nota, qua non eſt altera prior, ſic neq. notior, ut Oē totum eſt maius ſua parte. Ex rō deffinitionis eſt, q̄a in tali ꝓpōne eſt habitudo immediata, uel per ſe nota terminorum inter ſe, iō cognitis illis terminis intellectus ſtatim apprehendit habitudinem illorum terminorū, & cognoſci propōnem neceſſarium, q̄ ſit ex illis terminis & illa non notificatur ꝑ aliam propōnem, ſed per ſuos terminos, ideo nulla eſt notior ipſa. & vocaē maxima, q̄a licet ſit parua in quantitate, eſt tn̄ maxima in virtute, & in gradu certitudinis, quia pt certificare multas alias propōne. Alio noie dr̄ dignitas quia ſe-B ipſam dignificat, vt ab intellectu cognoſcatur. Alio mō dr̄ cōis ai conceptio, q̄a ab intellectu multorum faciliter concipitur, ideo illam ſic definit Boethus, cōis animi conceptio eſt, quam quiſq. probat auditam. Quarto ſciendum, ꝙ locus differentia maxime, eſt ille, per quem vna maxima differt ab alia, vt ſunt termini hn̄tes neceſſariam habitudinem inter ſe ex qua ꝓuenit neceſſitas illius maxime, vt illæ maxime. de quocunque prædicaē ſpēs, & ſuū genus, & de quocunq. ꝑdicatur deffinitio, & definitum, differunt per ſuos terminos, & illi termini inquantū habent habitudinem neceſſariam adin-C uicem, vocantur loci differentia maxime. vnde dicuntur loci inquantum ex ipſis elicitur argumentum, vel in ipſis confirmatur, & dicuntur differentia maxime inquantum faciunt vnam maximā differre ab alia.

Argum. De loco driæ maxime.

Contrā ꝑdicta arguitur primo ſic. Argumentum eſt medium argumentationis probans concluſionem, & locus maxima eſt vna propō argumentationi, ſed medium non confirmatur in præmiſſis argumentationis, ergo locus maxima non eſt ſedes argumenti.

Secundo ſic. Argm̄, & locus idē ſunt, vt in iſto argō hō currit, ergo aial currit, hō eſt argm̄, quia eſt medium probans concluſionem, & ēt eſt locus inquantū in ipſo eſt ſpēs, & dr̄ locus a ſpecie, ſed D idem non cōfirmat ſeipſum, ergo locus non dicitur ſedes argumenti.

Tertio ſic. Locus drīa maxime eſt pars loci maxima, & in eo continetur, ergo membra huius diuiſionis coincidunt.

Quarto ſic. Hæc eſt vna maxima, Oē totū eſt maius ſua parte, & tn̄ aliqua eſt notior ipſa vt iſta, de quolibet dicitur eſſe, vel non eſſe, de nullo ambo ſimul, ergo contra definitionem maxime.

Quinto ſic. Oīs locus eſt habitudo, vt patet in definitionibus oium locorum, ſed termini maxime nō ſunt habitudo, ergo male dn̄r loci differentiæ maximæ.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur quòd licet argumentum, E quantum ad ſuum materiale quod eſt terminus, qui eſt medium argumentationis, non confirmetur per maximam, tamen, quantū ad uirtutē probandi concluſionem, confirmatur in maxima, ꝑ quā uirtus argumenti perfecte explicatur, & manifeſtaē intellectui. Ad ſm dicitur, quod licet locus, & argumentum quandoq. ſint idem materialiter, tn̄ differunt formaliter, ut in illo exemplo ꝑdictō, homo, inquantū habet uirtutem probandi concluſionē, dicitur argm̄, & inquantum eſt ſpecies & habet habitudinem ad genus dicitur locus, & in illa habitudine confirmatur uirtus, quæ dicitur argumentum.

Ad tertium dicitur, quòd licet in maxima includatur materialiter, locus dif- F ferentia maxime, tanquam pars materialis eius, non tamen formaliter, ut pertinens ad formam maxime ideo locus maxima, & locus differētiā maxime nō coincidunt in idem formaliter. Ad quartum dicitur, quòd licet aliqua propoſitio ſit ſimpliciter notior, iſta omne totum eſt maius ſua parte, nulla tamen eſt notior in ſuo genere, hoc eſt, quæ fiat ex eiſdem terminis, & in eodem genere terminorum, quia ex talibus terminis nulla conſtituit immediatior iſta. ſ. omne totum eſt maius ſua parte. Ad quintum dicitur, quòd licet termini maxime ſecundum uocem non ſint habitudines,

tamen

A tamen quantum ad ſignificata ipſorum important habitudines, quia ſunt termini communes & tales ſignificant habitudines rerum inter ſe, vt genus ſignificat habitudinem ſuperioris ad inferiora, & ſpecies econtra.

Diuiditur locus differentia maxime, per locum intrinſecũ, extrinſecum, & medium, & quid ipſorum vnum quodque ſit.

Item locus differentia maxime diuidi B tur per locum intrinſecum, & extrinſecum & medium. Locus intrinſecus, eſt, quando ſumitur argumentum ab eis, q̃ ſunt de ſubſtantia rei, vt a definitione, vt ſi dicatur animal rationale mortale currit, ergo homo currit. Locus extrinſecus eſt quando ſumitur argumentum ab eis, quæ ſunt omnino ſeparata a ſubſtantia rei, vt ab oppoſitis, vt ſi quæratur, vtrũ, Socrates ſit albus, & probetur ſic, Socrates eſt niger, Socrates non eſt albus. Locus medius eſt quando ſumitur argumẽtum ab eis, quæ partim conueniunt, & partim diſconueniunt, cum terminis in quæſtione poſitis ſicut vniuoca & denominatiua, quæ dñr coniugata. vt, ſi quæratur vtrum iuſtitia ſit bona, & probetur ſic iuſtũ eſt bonũ, ergo iuſtitia eſt bona.

C Poſtquam Auctor determinauit de loco in communi, tam definitiue, quam diuiſiue, & poſuit definitionem loci maxime, & etiam loci differentia maxime, hoc conſequenter diuidit locum differẽtiam maxime per locum intrinſecũ, extrinſecum, & medium. Cuius diuiſionis, ratio eſt, quia omnis locus differẽtia maxime importat habitudinem termini inferentis ad terminum illatum. vel, ergo terminus inferens ſimpliciter conuenit cum termino illato, & ſic eſt locus intrinſecus, vel diſcõuenit ab eo, & hoc eſt dupliciter, quia vel diſcõuenit ſimpliciter, vel partim conuenit, & partim differt, ſi primum, ſic eſt locus extrinſecus, ſi ſecũdum ſic, eſt locus medius. D

Locus intrinſecus.

Primo ſciendum eſt, ꝙ locus intrinſecus eſt, qñ ſumitur argumentum ab his, quæ ſunt de ſubſtantia rei, hoc eſt qñ terminus inferens eſt de ſubſtantia, vel eſſentia termini illati, vt propoſita iſta qõne, vtrum Socr. ſit aĩal, arguitur ſic, Socr. eſt hõ, ergo Socr. eſt aĩal. ibi ſumitur argumentum ab illo termino inferente hõ qui intrinſece conuenit cum termino illato, ſ. cum animali. Et dicitur locus intrinſecus, quia, qñ terminus inferens eſt intrinſecus illato, vel econtra, ibi eſt intrinſeca habitudo, inter illos terminos, eo quòd habitudo vnius termini ad aliũ E non diſtinguitur realiter a termino. cuius eſt habitudo, nec ſemper oportet ad talem locum, quòd terminus inferens ſit de eſſentia, vel definitione termini illati, ſed ſufficit, quòd ſit intrinſecus ſecundum aliquem modum eſſendi in.

Secundo ſciendum, quòd locus extrinſecus eſt, qñ ſumitur argm̃ ab his. q̃ ſunt omnino ſeparata a ſubſtantia rei. i. qñ terminus inferens ſimpliciter eſt extrinſecus, & diſconueniens cum termino illato, vt arguendo ſic. Socr. eſt albus, ergo Soc. non eſt niger, terminus inferens ſ. albus, eſt totaliter extrinſecus, termino illato. ſ. nigro, & pp hanc cauſam talis locus vocatur extrinſecus. Et licet habitudo localis in illo loco ſit quodammodo intrinſeca in termino inferenti, tamẽ F eſt extrinſeca in ordine ad terminum illatum, & eſt habitudo negatiua tantum inter illos terminos, & non habitudo poſitiua, ſicut in loco intrinſecó.

Locus extrinſecus.

Tertio ſciendũ, ꝙ locus medius eſt, qñ ſumitur argm̃ ab his, quæ partim conueniunt, & partim differunt cũ terminis in qõne poſitis, hoc eſt, qñ terminus inferens partim conuenit cum termino illato, & partim differt, ſicut eſt inter cõcretũ, & abſtractũ, q̃ cõueniunt in re ſignificatã, & differũt in mõ ſignificandi, & cõueniunt in principio dictionis, & differũt in fine, ſicut eſt inter cõiugata, & caſus, vt ſi q̃ratur vtrũ iuſtitiam ſit bona, &

Locus medius quid.

pro

A probetur ſic. Iuſtum eſt bonum, ergo iuſtitia eſt bona, ibi iuſtum partium cõuenit, & partim differt a iuſtitia. Et dr̃ talis locus medius, quia terminus inferens medio modo ſe habet ad terminum illatũ quãtũ ad hoc, quod eſt cõuenire, & diſcõuenire. iõ iſte locus quãtũ ad cõueniẽtiã, & dr̃iam termini inferẽtis, & termini illati, dicitur aliquo modo medius ꝑ participationem inter terminum intrinſecum, & terminum extrinſecum.

Locus ſic diuiſis, analogũ eſt. Quarto ſciẽdũ, quod ꝑdicta diuiſio loci ꝑ illos tres modos non eſt diuiſio gñis in ſuas ſpẽs, qa locus non dr̃ æqualiter de iſtis trib membris, ſed eſt diuiſio analogi i ſua analogata, qa locus dicitur de iſtis trib ſm prius, & poſterius, prius.n. dr̃ de loco intrinſeco & poſtea de alijs. & rõ eſt, qa locus eſt habitudo termini inferentis ad terminũ illatũ, ſed in loco intrinſeco, ubi eſt habitudo poſitiua tm̃, eſt perfectior habitudo q̃ in loco extrinſeco, ubi eſt habitudo priuatiua tm̃ q̃ ſolũ hẽt cognoſci per reſpectũ ad habitudinẽ poſitiuã, ſicut priuatio cognoſcitur per habitum, & ẽt locus medius participat rõnem vtriuſque loci, qa hẽt conuenientiam cum loco intrinſeco, & extrinſeco, & ea parte, qua conuenit cum loco intrinſeco, perfectior eſt loco extrinſeco, & per hoc patent definitiones, & cõparatio illorum locorum inter ſe.

B

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Locus maxima multiplicatur, ſicut locus differentia maxime, ſed locus maxima nõ diuiditur per locum intrinſecũ, extrinſecum, & mediũ, ergo male diuiditur hoc modo locus dr̃ia maxime.

C

Secundo ſic. Locus dr̃iæ maxime habet diuidi ſcd̃o diuerſa dr̃ia entis, eo ꝙ dicit habitudinẽ termini ad terminũ q ſe tenet ex parte rei ſignificatæ, ſed plures ſunt dr̃iæ entis q̃ tres, ſicut idem & diuerſum, actus, & potentia accidens & ſubſtantia, & ſic de alijs, ergo nõ ſunt tm̃ tres modi dr̃iæ maximæ. Tertio ſic locus dialecticus dr̃ ſcd̃o ſimilitudinem ad locus realem ſed oĩs locus realis eſt extrinſecus locato, quia eſt ſubiectiuẽ in locante, ergo oĩs locus dialecticus eſt extrinſecus, & nullus eſt intrinſecus. D

Quarto ſic. Oĩs locus eſt habitudo medians inter terminum inferẽtem, & terminũ illatum, ergo oĩs locus eſt medius. Quinto ſic. Arguendo ſic, homo currit, ergo aĩal currit. terminus inferens. ſ. homo, partim conuenit cum termino illato, & partim ab eo differt, & tñ ibi non eſt locus medius, ſ. locus a ſpecie ad genus, ergo male definitur locus medius.

Solutio Ad argum. Ad primum dicitur, quòd licet non ponatur explicite diuiſio loci maxime, tñ ſatis ponitur implicite, quia poteſt intelligi multiplicatio eius per diuiſionem loci differentiæ maximẽ, quia variatis terminis, qui ſunt differẽtiæ maxime ſcd̃m diuerſos locos, etiam variantur maxime, quæ formantur ſecundũ habitudines illorum terminorum, ideo in quolibet ſpãli fit vna maxima ſpãlis. Ad ſecundum dr̃, qđ licet diuiſio loci differẽtiæ maxime ſumatur ſecundum aliquas dr̃ias entis, ſ. ſecundum idem, diuerſorũ, & partim idem, & partim diuerſum, nõ tñ ſumitur ſecundum omnes differẽtias entis, ideo non oportet, quod ſunt tot modi locorum, quod ſunt modi entis. E

Ad tertium dicitur, quod licet locus dialecticus habeat ſimilitudinem cũ loco naturali, in eo, quòd eſt cõſeruatiuus & generatiuus argumenti, ſicut locus naturalis eſt conſeruatiuus locati, non tamen ſumitur ſecundum illam ſimilitudinem quæ eſt eſſe extrinſecum, quare nõ oportet, quod omnis locus differentia maxime ſint extrinſecus. Ad quartum dicitur, quod negatur conſequentia, & ratio eſt, quia non dicitur locus medius, eo quòd ſit habitudo medians inter illos duos terminos, ſed quia terminus inferens partim conuenit cum termino illato, & partim differt ab eo. Ad quintum dr̃, quòd licet homo & animal partim cõueniat, & partim differant. tñ homo ibi non infert animal in illo argumento inquantum eſt conueniens, & differens ſimul, ſed ratione conuenientiæ tantum, ideo ibi eſt locus intrinſecus. F

Locus

A **Locus intrinſecus a ſubſtantia, quid ſit, & quomodo diuiditur.**

Locus intrinſecus diuiditur per locū a ſubſtantia, & per locum a concomitantibus ſubſtantiam Locus a ſubſtantia eſt quando ſumitur argumentum ab hic, quæ ſunt de ſubſtantia terminorum poſitorum in quæſtione. Et diuidi ut hic locus per locum a definitione, & locum a deſcriptione, & locum a nominis interpretatione.

Poſtq̄ Auctor poſuit diuiſionem loci dñiæ maxime, & definitionem membro-
B rum eius, hic conſequenter ſubdiuidit vnum membrū illius diuiſionis. ſ. locum intrinſecum dicēs, ꝙ locus intrinſecus diuiditur ꝑ locum a ſubſtantia, & per locū a concomitantibus ſubām. cuius ratio eſt, qa in omni loco intrinſeco terminus inferens aliquo mō, facit vnum cum termino illato. vel ergo dicit conuertibiliter totam ſubām termini illati, vel dicit aliqd cōcomitans illam ſubām, & nō dicit conuertibiliter illā ſubām ſm ſe totam ſi primum ſic eſt locus a ſubā, ſi ſm, ſic eſt locus a concomitantibus ſubām, & quia terminus dicens conuertibiliter totam ſubſtantiam alterius perfectiorem hēt habitudinē ad alteram q̄ ille, qui nō dicit conuertibiliter ipſam, ideo locus a
C ſubſtantia perfectior eſt, quam locus a concomitantibus ſubſtantiam.

Locus a ſubā qd

Primo ſciendum, ꝙ locus a ſubā. eſt qñ terminus inferens dicit conuertibiliter totum ſubſtantiam termini illati: vt arguendo a definitione ad definitum. Et non oportet ad talem locum, quòd terminus inferens explicet ſubſtantiam termini illati, quia locus a definito ad definitionem eſt locus a ſubſtantia, & tñ definitū non explicat naturā definitionis. nec deſcriptū reſpectu deſcriptionis, imō nō ſp oportet, ꝙ terminus inferēs dicat explicationem alterius, ſed ſufficit, ꝙ dicat conuertibiliter totam ſubām eius & ideo in textu ſic definitur, locus a ſubſtā-
D tia, eſt qñ ſumit argm̄ a ſubā terminorū in qōne poſitorū, qđ dēt intelligi a ſubā, hoc eſt ab illo. ꝙ dicit cōuertibiliter totā ſubſtantiam rei. Et non capitur ibi ſubſtantia generaliter ꝑ quocūque eſſe rei, vt ſumitur in definitione loci intrinſeci, alias non differret definitio loci intrinſeci a definitione loci a ſubſtantia.

Locus a cōcomitantib. ſubām quid ſit

Secundo ſciendū, ꝙ locus a concomitantibus ſubām, eſt qñ ſumitur argm̄ ab his q̄ conueniunt cum ſubā rei, non tñ dñt conuertibiliter totā ſubām eius, vt qñ terminus inferens conuenit cū termino illato, nō tñ conuertibiliter, vt arguēdo a parte ad totū, vel a toto ad partem, vel a cā ad effectū, vel econtra. in talib. n. terminus inferens ſp facit aliquo mō idē cū termino illato, non tñ conuertibīr, &
E nō oportet in tali loco, ꝙ ſp terminus inferens ſit unum in eſſentia cū termino illato, ſed ſufficit ꝙ ſm aliquem modū eſſendi includat i eſſe eius, & facit vnū cum ipſo in rōne inferentis, & per reſpectum ad argm̄ quod infert terminum illatum poſitum in quæſtione.

Locus a ſubā triplex.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a ſubā diuiditur per locum a definitione, a deſcriptione, & a nominis interpretatione. cuius rō eſt, qa in loco a ſubſtantia vnum terminorum ſp dicit explicationem alterius, licet non ſp terminus inferēs dicat explicationem termini illati, vt prius dictum eſt, ſed ab ipſo determinatur locus, vel ergo talis explicatio ſumitur a princi-
F pijs eſſentialibus rei, & ſic eſt locus a definitione, vel a proprietatibus eius, & hoc dupliciter, vel ſumit a proprietatib. rei ſecundum ſe, uel ab ipſis proprietatibus inquantum ab ipſis ſit impoſitio nominis ſi primū, ſic eſt locus a deſcriptione, ſi ſecundum, ſic eſt locus a nois interpretatione. definitio. n. explicat eſſe rei ꝑ eſſentialia, & deſcriptio idem explicat ꝑ accidentalia ipſis, & interpretatio explicat ipſum per proprietates a quibus nomen imponitur, & quandoque vocatur definitio, quid nominis.

Quarto ſciendum, ꝙ definitio dupliciter conſideratur. Vno modo quantum

ad

A ad eius ſubſtātiā, prout dicit principia eſſent alia definiti & ſic ipſa eſt mediū ſyllogiſmi demonſtratiui, & ab ea ſumit locus demōſtratiu', & nō dialecticus. Alio mō cōſideratu inquātū ſumit ſub illa intentione ſcda, q̄ eſt definitio, & hoc dupliciter, q̄a vel ſumit, p̄ reſpectu ad p̄dicata, q̄ notiori mō conueniunt definitio q̄ definitioni. & ſic ab ea ſumit locus ſophiſticus & arguitur ſm fallaciā petitionis principij. Alio mō ſumitur reſpectu p̄dicatorum, quæ notiori modo conueniunt definitioni q̄ definito, & hoc mō ab ea ſumitur locus dialecticus, & hoc modo hic conſideratur, & per hoc patet diuiſio, & ſub diuiſio loci extrinſeci.

Quotuplex definitionis conſideratio.

B Argum. Sed contra p̄dicta arguitur primo ſic. A cā efficiente ſumitur locus intriſecus, & tñ nō eſt locus a ſubſtantia, vt patet i textu, nec ēt a cōcomitantib. ſubſtantiā, q̄a cā efficiens nō cōcomitat ſuum effectum, ſed eſt ſibi extrinſeca, ergo in ſufficienter diuiditur locus extrinſecus in textu. Scdo ſic. Arguendo a gñe ad ſpēm ſumitur argm̄ a ſubſtātia, terminorū in q̄ſtione poſitorū, & tñ ibi non eſt locus a ſubſtātia. ergo contra definitionē loci a ſubſtantia. Tertio ſic. Illa q̄ concomitantur ſubſtantiam rei, ſunt extra ipſam ſubſtātiam, ergo qñ ſumitur argm̄ a concomitantibus ſubſtantiam, fit locus extrinſecus, & non intrinſecus. Quarto ſic. Ab eodem non ſumitur locus dialecticus, &

C ſophiſticus, cum inter ſe opponatur, ſed a definitione ſumitur locus ſophiſticus ergo ab ipſa non ſumitur locus dialecticus, ergo contra diuiſionem in loci a ſubſtantia. Quinto ſic Locus ad debito, & a deſcripto ſunt loci a ſubſtantia, & tamē non ponuntur in iſta diuiſione in loci a ſubſtantia, ergo ipſa eſt inſufficiens.

Ad argumenta Ad primum iſtorum dr̄, quòd licet cauſa efficiens ſit extrinſeca effectiui ſm eſſe, tñ ſm virtutē eſt aliquo mō intrinſeca, & aliquo modo facit vnū cum ipſo, & ſm illa virtutem ſe hēt, vt terminus inferēs reſpectu effectus, & ēt reſpectu illorum duorū p̄dicatorum. ſ. bonū, & malū. Ad ſm dicitur, quòd licet genus ſit de ſubſtantia ſpēi p̄ modū principij, tñ non dicit totā ſubām ſpeciei cōuertibiliter. ideo a°guendo a gñe ad ſpeciem non arguitur a ſubā rei, eo modo quo intelligitur in definitione loci a ſubſtantia. Ad tertium dr̄, qđ licet illa, q̄ cōcomitātur ſubām non ſint intrinſeca eſſentialiter, tñ bene ſunt intrinſeca ſm aliquem modum eſſendi. & hoc ſufficit ad locum intrinſecum. Ad quartum dr̄, qđ ab eodem vno modo capto, nō ſumitur locus dialecticus & ſophiſticus, ſed bene ab eodē ſumpto diuerſimode, modo ſic eſt de definitione, vt dictum eſt in quarto notabili. Ad quintū dicitur, quod licet in iſta diuiſione loci a ſubſtantia nō ponatur explicite locus a definito, tñ ſub intelligitur per locū a definitione & ſimiliter diceretur de loco a deſcriptio, & ab interpretatio, quia omnia iſta correlatiuè ſe hñt in ordine ad definitionē, & deſcriptionem & interpretationem, & etiā locus qui fit a definitione cauſali. quæ datur per cauſas efficientes, vel finales ſub loco a deſcriptione comprehenditur, q̄a illa reducuntur ad definitionem deſcriptionis.

D

E

Definitione, & definito, quadruplex arguendi modis, & a quo locus denominationem ſuſcipiat.

F Definitio eſt oratio, qđ eſt eſſe rei iudicans per eſſentialia. Locus a definitione eſt habitudo definitionis ad definitæ, & continent quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo ſubijciendo definitionē affirmatiue, vt aīal rōnale mortale currit, ergo hō currit. Locus a definitione maxima, Quicq̄d p̄dicatur de definitioni, & de definito. Scdo prædicādo definitionem affirmatiue, vt Soc eſt aīal rōnale mortale, ergo Socr. eſt hō. Locus a definitione, maxima de quocunque prædicatur definitio, & definitum.

Tertio ſubijciendo definitionē negatiue, vt animal rōnale mortale, nō currit, ergo

A ergo homo non currit. Locus a definitione maxime quicquid remouetur de definitione, & a definito.

Quarto prædicando definitionem negatiue, vt lapis non eſt animal rationale mortale. ergo lapis non eſt homo. Locus a definitione, maxima, A quocunque remouetur definitio, & definitum. Locus a definitio eſt habitudo definiti ad definitionem. Et cõtinent ſimiliter quatuor argumenta, & quatuor maximas, ſicut locus a definitione.

Primo, ſubijciendo definitum affirmatiue, vt homo currit, ergo animal rationale mortale currit. Locus a definito, B maxima, Quicquid prædicatur de definito, & de definitione.

Secundo prædicando definitum affirmatiue, vt Socr. eſt homo, ergo Socr. eſt homo, ergo Socrat. eſt animal rationale mortale. Locus a definito, maxima, De quocunque prædicatur definitum & definito.

Tertio, ſubijciendo definitũ negatiue ſic, homo non currit, ergo animal, rationale mortale non currit. Locus a definito, maxima, quicquid remouetur a definito, & a definitione,

Quarto prædicando definitum negatiue ſic lapis non eſt homo, ergo lapis non eſt animal rationale mortale. Locus a definito maxima. A quocunque remo-C uetur definitum, & definitio.

Et ſciendum quod denominatur locus ab inferiore, & non ab illato. Vnde, quando definitio eſt inferens, eſt locus a definitione, quando autem definitum eſt inferens, eſt locus a definito.

Poſtquam Auctor præmiſit diuiſionẽ loci a ſubſtantia, hic conſequenter determinat de membris eius, & primo de loco a definitione, quia eſt perfectior alijs. Et incipit determinare in ſpeciali de ſyllogiſmo dialectico, oſtendendo quomodo in particulari formetur, ſecundum diuerſos locos ſpeciale. Et quia locus a definitione præſupponit ipſam definitionem, quia per eã definitur, ideo Auctor prius oſtendit quid ſit definitio dicens, quod definitio eſt oratio iudicans D quid eſt eſſe rei per eſſentialia, & eſt oratio, eo quod eſt quoddam complexum includens diuerſa principia definiti, ſcilicet genus, & differentiam, quod quidẽ complexum eſt oratio imperfecta, & ſignificat quid eſt eſſe rei, quia explicat principia eſſentialia, ſpeciei ex quibus conſtat tota quidditas ſpeciei, ſcilicet genus, & differentia, quæ dicunt totum eſſe eſſentiale eius a prima potẽtia, vſque ad vltimum actum tranſeundo per omnes actus intermedia. Et ſolum hic definitur definitio pro finitione quidditatiua, quæ eſt ſimpliciter definitio, & nõ E pro definitione cauſali, quæ datur per cauſas extrinſecàs definiti, nec pro defitione deſcriptiua, nec quid nominis.

Primo ſciendum, quod locus a definitione, eſt habitudo definitionis ad definitum, & illa habitudo eſt habitudo idẽtitatis & conuertibilitatis, quia definitio dicit idem eſſentialiter, & conuertibiliter cum definito, & inde prouenit, quod quicquid affirmatur, vel negatur de definitione, ẽt affirmatur, vel negat̃ de definito, & econtra, de quocunque verificatur definitio, vel negatur, & etiam definitur, & econtra. Et continet iſte locus quatuor argumenta, & quatuor maximas p̃rimo ſubijciendo definitionem affirmatiue, ſecundo prædicando, tertio, F ſubijciendo negatiue, & quarto, prædicando negatiue, quorum exempla, & maxime ſatis patent in textu. & cauſa illarũ maximarum redditur propter habitudinem definitionis ad definitum.

Definitio qdditatiua proprie eſt definito.

Secundo ſciendum, quod licet definitio non ſit eadem eſſentialiter definito, tamen differt ſecundum rationem accidentalem ab eo, quia definitio dicit principia definiti, quæ naturaliter pręcedunt definitum, & capitur ſub modo pluriũ, definitum vero ſequitur illa principia, & ſe habet per modum vnius compoſiti ex iſtis principijs, & arguendo a definitione ad definitum, oportet arguere ab ipſa, eo modo quo eſt eadem, & conuenit

Quomodo a definitione, verum, vel falsũ arguatur.

A niſi cũ dẽfinitio,& nõ ea parte qua differt ab ipſo,quia ſic nõ a generetur ab ea in quantũ definitio eſt,& ſilr arguendũ eſt a definitio ad definitioné , ideo non ſequitu , aĩ̃l rõnale , eſt oĩo , ergo hõ eſt oĩo,quia ibi arguit à definitione ea parte,quia differt à definitio,& non inquãtũ ipſa eſt definitio,& cõmittit fallacia accidẽtis. ſilr non ſequitur,hõ eſt definitũ.ergo aĩ̃l rõnale eſt definitum ꝑpẽ a dẽ cãm. & ſilr diceretur de multis alijs. Tertio ſciendum ꝙ locus ad definitio eſt habitudo definiti ad definitionem,et teneẽ quatuor modis, ſicut locus a definitione, primo ſubijciẽdo definitũ affirmatiue,ſecundo,prædicando definitum

B affirmatiuè,tertio , ſubijciendo definitũ negatiue,quarto ꝑdicando definitum negatiue quorũ modorũ exẽmpla.& maxime ſatis parẽt in textu. Ratio aũt quare locus,à definito ſimiliter tenet, ſicut locus à definitione eſt , qꝛ ſicut definitio dicit eſſẽtialr,& cõuertibilr idẽ cũ definito,ita definitũ cũ definitione, & qꝛ ꝑp illã identitatẽ capiuntur modi quatuor arguendi a definito ad definitionem ,ſicut ẽt capiuntur quatuor modi arguendi a definitione ad definitum,eò ꝙ vtrumque habet ad aliud ſimilem ſimilitudinem.

C Quarto ſciẽdum ; quod locus ſemper denominantur à termino inferente, & nõ a termino illato,cuius rõ eſt, quia locus eſt habitudo cõfirmatiua argumẽti, per q̃ accipitur probatio conſequentis, & termini illati, ſed illa habitudo confirmatiua argumenti,& virtus ꝓbatiua ipſis. cõſequẽtis eſt in ipſa.termino inferente.ſ.in medio,& non in termino illato,iõ locus ſꝑ denominatur à termino ĩferẽte,& nõ à termino illato.Et ꝑp hoc, qñ in antecedente poniẽ definitio. dr locus à definitione , & qñ ponitur definitũ dr locus à definitio. Tñ locus non denominatur à termino ĩferẽte materialiter accepto. ſed à termino accepto formaliter, ſ.ſub illa intentione,rõnis, qua eſt terminus inferẽs, cum dr, Soc.eſt hõ. igiẽ So.eſt aĩ̃l,quãuis hõ ſit quoddam di

Locus à termino inferente denominatur , nõ a termino illato.

D finitũ , tñ nõ dr ibi eſſe locus à definitio, vel ab homine,quia hõ non eſt terminus inferens ſub ratione definiti , ſiue hominis,ſed ſub ratione ſpeciei , iõ dicitur locus a ſpecie,& per hoc patent loci ad definitione, & a definitio.

Argum. Sed contra ꝑdicta arguitur primo ſic. Vnũquodq. capit denominationẽ à ſuo vltimo actu, ſed drĩam eſt vltimus actus definitionis, & ab ipſa definitio redditur conuertibilis cũ definito,ergo dñ̃a, cũ ꝑdicetur in quale , & ſic definitio dẽt ꝑdicare in quale, & ſic definitio non ſignãt, q̃d eſt eſſe rei.Scd̃ŏ ſic. Arguẽdo ſic.aĩ̃l rõnale currit, ergo hõ currit, eſt petitio

E principij, ergo ibi incõueniẽter arguitur a definitione ad definitum, nec ille tenet ſubijciendo affirmatiuẽ definitionem.

Tertio ſic . Hæc eſt demonſtratio, hõ eſt aĩ̃l rõnale, ergo hõ eſt riſibilis . ergo ꝑdicando definitionẽ affirmatiue de definito nõ eſt locus dialecticus,ſed demõſtratiuus. Quarto. Eadem eſt habitudo medians inter definitionẽ,& definitũ,& econtra,ſicut eadem eſt via deſurſum ad deorſũ,& econtra,ergo cũ locus ſic habitudo termini ad terminũ , ſequitur ꝙ locus à definitione, & à definitio nõ diſtinguiẽ. Quarto ſic. Vnũquodq.capit denominatione à fine,vt hr in ſecundo de aĩa

F ſed terminus illatus in loco ſe, habet per modum finis,ergo denominatio loci dẽt fieri ab ipſo,& non à termino inferente.

Solutio. Ad argum. Ad primũ dicitur, ꝙ licet drĩa prædicẽtur in quale , non tñ definitio, & iõ eſt,quia ſolum illud prædicatur in quale, quod dicit actũ qualificantem, & determinantem potentiã ꝑcedentem ipſum, ſicut drĩa qualificat genus , quod determinet , ſed definitio cum dicat totum eſſe ſpeciei a prima potentia vſque ad ultimũ actum, non ꝑſupponit aliquã, potẽtiam,q̃ qualificet, ideo nõ ꝑdicatur in quale . nec differentia eſt proprie ultimus actus definitionis , ſed eſſe aggregatum ex genere, & differẽtia, ideo. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi in illo argumento conſequens ſit notius reſpondenti , q̃ antecedens , tunc ibi eſt petitio principij , hoc

eſt,

A eſt, illud p̄dicatum, currit notius dicatur de definito, q̄ de definitione in ordine ad ipſum, ſed, ſi econtra in ordine ad reſpondentem antecedens ſit notius conſequente, ibi eſt bonus locus dialecticus quia ad locum dialecticum non oportet ſemper procedere notiorib. ſimpliciter, ſed a notiorib. reſpectu reſpondentis, & in eodem argumento reſpectu diuerſorum rñdentium pōt eſſe locus dialecticus, & petitio principij, ſcd̃m q̄ vni antecedens erit notius & cōſequens alteri.

Petitio principij.

Ad tertiū dr̄, q̄ ſi in illa argumentatione oſtendat̄ concluſio pp habitudinē ipſorū principiorum hoīs, puta aīal rōnale ad illā paſſionem, quæ eſt riſibile, ibi eſt bona demonſtratio, & oſtenditur ꝓpria
B paſſio ſubiecti p propria principia eius. Sed ſi oſtendatur illa cōcluſio virtute habitudinis definitionis ad definitum, ſ. in q̄tum aīal rationale eſt, definitio illius definiti, quod eſt homo, & vt illa habitudo fundatur in illa intentione cōi, q̄ eſt definitio, ibi eſt locus dialecticus. Ad quartum dicitur, q̄ licet a definitione ad definitum, & econtra eadem habitudo materialiter, eſt tamen differens formaliter, in q̄tum virtus probatiua ſumitur a definitione, vel a definito. Ad quintum dr̄, q̄ licet in his, quæ dn̄t cauſalitatem finis ſemper à fine fiat denominatio non tñ in his, quæ dicitur cauſalitatē efficientis, ſed ibi ſumitur denominatio
C ab efficiente, modo locus dicit cauſalitatē efficientis, & illud efficiens eſt terminus inferens, iō habet denominari à termino inferente, & nō à termino illato.

De deſcriptione, & locis a deſcriptione ſumptis.

Deſcriptio eſt oratio eſſe rei ſignificans per accidentalia, vt aīal riſibile, eſt deſcriptio hoīs, vel ſic. Deſcriptio eſt oratio conſtās ex genere & proprio, vel aīal riſibile. Locus a deſcriptione eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum. Et continet quatuor argumēta, & quatuor maximas, ſicut locus definitione. Et formentur argumenta, & maxima hic, ſicut ibi, D niſi, qđ ibi ponitur definitio, & definitū, hic aūt deſcriptio, & deſcriptū ponitur.

Quid deſcriptio.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a definitione, & definito, hic conſequenter determinat de loco à deſcriptione, & deſcripto. primo deficiens deſcriptionem, cuius cognitio requiritur ad cognitionem loci a deſcriptione dicens. Deſcriptio eſt oratio ſignificans quid eſt eſſe rei per accidentalia. & dr̄ oratio, q̄a deſcriptio componitur ex pluribus quorum vnum contrahit aliud, & eſt quoddam complexūm, vt aīal riſibile, & ponit hic oratio loco generis, deinde ponitur ſignificans, quid eſt eſſe rei per accidentalia ad differentiam definitionis, q̄ E ſignificat eſſe rei per eſſentialia. Et ratio huius aſſignati poteſt, quia illud, quod ſignificat eſſe rei per eá, quæ conſequuntur ens in ſpecies completum explicat ipſum per accidentalia, cum omnia conſequentia eſſe rei in ſpecie completum ſint accidentalia, ſed deſcriptio explicat eſſe rei per illa, quæ conſequuntur, ens in ſpecies completum, ideo explicat ipſum eſſe per accidentalia.

Quæ accidentia deſcriptionē ingrediātur.

Primo ſciendū, q̄ duplicia ſunt accidentia. Quædā ſunt cōia, q̄ cōſequuntur principia indiuidui. Alia ſunt propria q̄ fluuntur à principijs ſpēi. Deſcriptio autem habet dari per accidentia propria, & non cōia, niſi inquantū plura accidentia cōia capiuntur loco vnius proprij, ſe- F cundum q̄ vltimo illorum reſtringit alterum. & per hoc faciunt vnum conuertibile cū deſcripto, v.g. greſſibile bipes, ſunt ambo accidentia communia reſpectu hominis, & tamen hoc aggregatum riſibiles bipes, eſt vnum conuertibile cū hoīe, eo quod vnum contrahit aliud, & econtra. & ideo illud aggregatum æquipollet vni accidenti proprio, quamuis ſit ibi plura accidentia communia. Et debet ſic intelligi definitio, deſcriptio eſt oratio ſignificans eſſe rei per accidentalia hoc eſt p accidentia propria, vel cōmunia appropriata. Et melius dicitur p acci-

A accidentalia ꝗ per accidentia, quia qñq. deſcriptio datur per inferiore antecius ſuperioris, & quandoq. per modos eſſendi ſubiecti, & iſta non ſunt vera accidentia, ſed bene dicuntur accidentalia, quæ habent modum accidentium.

Alia deſcriptio connis definitio.

Secundo ſciẽdum, quod aliter ſic definitur deſcriptio Deſcriptio eſt oro conſtans ex gñe & proprio, ut aial riſibile, eſt deſcriptio hominis, & icludit genus, & ꝓprium eius, aliter tñ ponitur genus in definitione & deſcriptione, quia genus cõſideratum, ut eſt principiũ formale, & eſſentiale ſpẽi, ponitur in definitione, quidditatiua, ſed, ut eſt principiũ effectum proprij, ꝙ cauſatur effectiue a B gñe, & dria ponitur in deſcriptione. Vñ deſcriptio dupliciter capitur uno modo gñaliter, pro quacũq. oratione, quę explicat eſſe rei per accidentalia, ſiue ſint propria, ſiue appropriata, ſiue ſint cãę extrinſece, ex quibus ſit definitio cauſalis, & ſic capit deſcriptio i prima definitione, alio modo capitur ſpecialr ſolum pro illa orone, q̃ fit ex gñe & proprio accidente, & hoc modo capitur deſcriptio i hac definitione eius, ideo hæc definitiones diuerſimode dantur de deſcriptione.

Deſcriptio quo locũ i ſubſtantia, fũdet loco ſecum.

Tertio ſciẽdum, ꝙ deſcriptio cauſat locũ i ſubſtantia, quia dicit idem realiter, & conuertibiliter cum deſcripto & cũ utri quicqd uerificat de uno, uerificatur ẽt de alio, & de quocũq. uerificatur deſcri C ptio, & deſcriptũ, & econtra, ꝓpter conuertibilitatem eorũ adinuicem, & licet deſcriptio explicet eſſe rei per accidentalia, quæ concomitantur ſubam rei, tñ ipſa accipitur, & ſupponit ꝓ eodem in ſubſtantia cum ſuo deſcripto, ut dicendo, aial riſibile currit, ergo homo currit ibi animal, riſibile, ſupponit pro eiſdẽ ſuppoſitis, & pro eodem in ſubſtantia, ſicut hõ.iõ facit locũ a ſubſtãtia. Quarto ſciendum, quod locus a deſcriptione eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, quę quidem habitudo eſt habitudo conuertibilium adinuicem, & continet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo ſubijciendo affirmatiue deſcriptionem, ſecundo, ꝑdicãdo eã affirmatiue, tertio, ſubijciendo negatiue, quarto ꝑdicãdo negatiue. Exempla, & maxime D eadem modo hic accipiuntur, ſicut i loco a definitione, notando ſolum definitionem deſcriptionem, & capiendo deſcriptũ loco definiti. Sed locus a deſcripto eſt habitudo deſcripti ad deſcriptionem, & hẽt quatuor argumenta, & quatuor maximas ꝓcedens, ſ. ſubijciendo affirmatiue, & ꝑdicãdo affirmatiue, & ſubijciendo, & prædicado negatiue, & eodem modo formãdo argumenta, & maximas, ſicut in loco a definito, & ſic patet de loco a deſcriptione, & deſcripto.

Locus a deſcrione, & eius maxima.

Argum. E

Contra prædicta arguitur primo ſic. Si deſcriptio definiatur, hoc erit ꝑ aliã deſcriptionem, cũ ipſa non hẽat definitionem qdditatiuã, cũ ſit quoddã complexum & nõ ũla deſcriptio, per quã deſcriberetur hrẽt aliam deſcriptionẽ eadem rõne, & ſic eſſe proceſſus infinitum, ꝙ eſt incõueniens, ergo deſcriptio non põt definiri. Secundo ſic. Quod ſignificat accidentis rei, non ſignificat eſſe rei, ſed deſcriptio ſignificat accidẽtia rei, qa datur ſolũ per accidentalia, ergo non ſignificat eſſe rei. Tertio ſic. Cõs, deſcriptio dẽt dari per accidentalia ſpẽi, ſed genus & propriũ ambo ſunt eſſentialia ſpẽi, quia genus eſt de eſſentia eius, & ꝓprium immediate conſequitur eius eſſentiã, ergo nulla deſcriptio dat F per genus, & ꝓpriũ Quarto ſic. Dicendo nõ eſt aial riſibile, ergo hõ non eſt lapis ibi eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, & econtra, & tñ ibi non eſt locus a deſcriptione, nec deſcripto, ſed a diſperatis, ergo contra definitiones illorum locorum. Quinto ſic. Non ſequitur, aial riſibile componitur ex gñe, & proprio, ergo homo componitur ex genere proprio, & tamen ibi arguitur a deſcriptione ad deſcriptum ſubijciendo deſcriptionem affirmatiue, ergo iſte locus a deſcriptionem non eſt bonus.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ deſcriptio accepta ſub intentione incõplexa, definit per aliam deſcriptionem,

A nem, & illa deſcriptio nõ habet vlterius definiri per aliam, eo q̃ eſt quoddam cõplexum cũ hoc, quia talis deſcriptio eſt particularis modo particularium nõ eſt definitio, nec deſcriptio, ideo non oportet procedere in infinitum in deſcriptionib. Ad 3m dr, q̃ licet deſcriptio quæ datur ſolum per accidentia, de ſuo formali ſignificato tñ ſignificet accidentia rei, tñ de ſuo materiali ſignificato importãt eſſe eſſentiale rei quod per illa accidentia explicato a poſteriori, & etiam ſupponit pro eſſentia rei. Ad tertiũ dr, quòd licet genus, & proprium ſiat eſſentialia ſpeciei inquantum reſpiciunt eſſentiã eius, tñ poſſunt dici accidentalia, inquantum

B genus eſt cauſa affectiua proprij, & proprium conſequitur totum eſſe completũ ſpeciei, quia etiam genus, & differentia non cauſant ipſum proprium, niſi poſt eſſe completum ſpeciei, ideo genus aliquo modo conſequitur eſſe ſpeciei inquãtum eſt cã proprii. Ad quartum dicitur, q̃ licet in illo argumento ſi habitudo deſcriptionis, & deſcripti inter terminos antecedentis, non tamen inter terminũ inferentem, & terminum illatum, quia animal viſibile eſt ibi terminus inferens cum ſit medium, & lapis eſt terminus illatus, & inter ipſos non eſt habitudo deſcriptionis ad deſcriptum, nec econtra. Ad quintum dicitur, quòd ibi nõ arguitur a deſcriptione ea parte, quæ conuenit cum deſcripto, ſed ea parte qua differt ab ipſo, ideo ibi committitur fal-

C lacia accidentis, nec bene arguitur per locum a deſcriptione.

Genus & proprium quo pacto eſſentialia & accidentalia ſpeciei eſſe poſſint.

De interpretatione duplici, & locis ab interpretatione ad interpretatum.

Interpretatio eſt duplex, quædam.n. eſt quæ non conuertitur cum interpretatio ſuo, vt lædens pedem eſt interpretatio huius nominis lapis. Alia autẽ eſt, quæ conuertitur cum interpretatio ſuo, vt amator ſapientiæ, eſt interpretatio huius nominis Philoſophi, & hoc modo ſumitur hic, & definitur ſic. interpretatio eſt expoſitio vnius nominis minus noti per aliud nomen magis notum vel per integram orationem, locus a nominis interpretatio eſt habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continent tot argumenta, & tot maximas ſicut locus a definitione primo ſubijciendo interpretationem affirmatiue, vt amator ſapientiæ currit, ergo Philoſ. currit, Locus à nominis interpretatione, maxima: Quicquid prædicatur de interpretatione & de interpretatio. Secundo a parte prædicati vt Socr. eſt amator ſapientiæ; ergo Socr. eſt Philoſ. locus a nominis interpretatione maxima. De quocunque prædicatur interpretatio, & in interpretatum,

E negatiue ſic a parte ſubiecti, Amator ſapientiæ non inuidet, ergo Philoſ. non inuidet. Locus à nominis interpretatione, maxima. Quicquid remouetur à nominis interpretatione, & ab interpretatio, ſimili & in prædicato te Socrates non eſt amator ſapientiæ, ergo Socrates non eſt Philoſ. Locus à nominis interpretatione, maxima A quocunque remouetur interpretatio & interpretatum. Et nota, quòd tot argumenta ſumitur ab interpretato, quot ab interpretatione ſicut in definito, & deſcripto dictum eſt.

Interpretationis multiplicitas.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a deſcriptione ad deſcriptum, & econtra, hic conſequenter determinat de loco ab interpretatione ad interpretatum, primo diſtinguendo modos interpretationis, quia quædam eſt interpretatio

F non conuertibilis cũ interpretato, & hęc eſt duplex; qa qdam eſt in plus, & excedit interpretatũ vt lædens pedem eſt interpretatio lapides, & de pluribus verificatur quã lapis, alia eſt excelſa ab interpretatio, quæ de paucioribus verificatur q̃ interpretatum, ſicut pſectũ & pfecte factum, nam perfectum dicitur de Deo & creaturis, ſed perfecte factum, ſolũ dr de creaturis, ſed perfecte factũ, ſolum dr de creaturis. Alia eſt interpretatio conuertibilis cũ interpretato, vt amator ſapientiæ

A pientiæ eſt interpretatio huius nois Philoſophicus,& conuertitur cũ ipſo, dr.n. Philoſophus a Philos, ꝙ eſt amator, & ſophos,ſapiẽtia,quaſi amator ſapientiæ. Primo ſciendum, ꝙ ab interpretatione nõ cõuertibili, nõ ſumit locus a ſubſtãtia,eo ꝙ nõ dicit idẽ cõuertibili cum interpretatio,ꝙ tñ requiritur in loco ſubſtantia,ſed ab ea ſumitur locus ſophiſticus,ſi fit cõior ipſo interpretatio. Sed ab interpretatione conuertibili ad interpretatum tñ ſumitur locus dialecticus, qui eſt locus a ſubſtantia,quia talis interpre B tatio dicit idẽ conuertibiliter,& realiter cum ſuo interpretato, & de iſta ſolũ eſt hic ad propoſitum,& definitur. Interpretato eſt expoſitio unius nomiais minus noti per aliud nomen magis notum

Etymologia, translatio, iter pretatio de illorũ locis.

Secundo ſciendũ, etymologia, trãslatio,& interpretatio ſic inter ſe differunt quia etymologia, eſt expoſitio vnius dictionis ꝑ alias dictiones eiuſdẽ idiomatis,ut dr Sol quaſi ſuper oĩa luces & Luna dr,quaſi luce ruẽtes aliena. Sed tranſlato eſt mutatio ſermoni de uno idiomate in aliud,ut cũ mutatur græcum in latinũ,ut Kyrios græce, eſt dñs latine. Sed interpretatio eſt,qñ vna dictio exponitur ꝑ alias decisiones,eiuſdẽ idiomatis, vel diuerſorũ, & interpretatio eſt ſuperius ad etymologia,& diſtinguitur contra tranſlationẽ in qua non eſt expoſitio nomini, ſed mutatio ſermonis in ſermonem extrinſecũ.iõ ab ipſa ſumitur locus extrinſecus, ſed in alijs ſumitur locus intrinC ſecus,quia gñalr dr locus ab interpretatione ad interpretatum. Tertio ſciendũ, ꝙ locus ab interpretatione, eſt habitudo interpretationis ad interptatũ, & tenet quatuor modos ſicut ꝑcedentes. Primo, ſubijciendo interpretationẽ affirmatiuę, ſecundo prædicando affirmatiue, tertio ſubijciendo negatiuæ,quarto, prædicando negatiue,& formantur argumẽta, & maxime ſicut in præcedentib. Sed locus ab interpretato eſt habitudo interpretati ad interpretationem tenet etiam quadrupliciter,ſicut locus ab interpretatione.ratione eſt quia interpretatio, & interpretatum inter ſe conuertũtur, omni. D modo utriuſque ad alterum habitudo eo modo tenet poſſunt eodem modo formari argumenta,& maxime ſicut in prę cedentibus.

Loci aliȷ̃ 4.reducibiles ad loco a ſubſta.

Quarto ſciendum, quod præter iſto locos ſubſtantia prius poſitos, ſunt adhuc plures loci,minus, principales reducibiles ad prędictos.ſ.locos a ſynomino ad ſynonimum, ut Lellius currit. ergo Marcus currit. Et a differentia magis per prima ad ſpeciem vt rationale currit,ergo homo currit,vel econtra. locus a ſpecie ad differentia, & locus a proprio ad ſpecie,& econtra,ut riſibile eſt animal: ergo homo eſt animal, & locus, ab ex- E ponentibus ad expoſitum, vel econtra, ut homo currit,& nihil aliud ad hoiem, currit,ergo tamen homo currit. Vnde locus a ſynomino ad ſynonimum,& a differentia ad ſpeciem,& econtra reducuntur a locũ a definitione, uel a definitio, quia ibi terminus inferens,idem dicit eſſentialiter & conuertibiliter cum termino illato, & inde ſumitur uirtus probatiua in loco a definitione, uel a definito. Sed locus a proprio ad ſpeciem reducitur ad locum a deſcriptione, eo, quod ꝓprium ſe habet tanquam ultima differentia in deſcriptione, & locus a ſpecie ad propriũ reducitur ad locum a deſcripto. Sed locus ab exponentibus ad expoſitum reducitur ad locum ab interpretatione, unde generaliter in omni loco a ſubſtantia,terminus inferens,& termi F nus illatus conuertuntur inter ſe, & propter illam conuertibilitatem ſumuntur oẽs loci, maxime a ſubſtantia. Et poſſet poni unus locus generalis,ſ. locus a conuertibilibus, in quo continentur gñaliter oẽs loci a ſubſtantia. & poſſet argui quatuor modis per illum locum, & ẽt poſſunt formari quatuor maxime. Prima eſt,quicquid verificatur de uno conuertibilium uerificatur de reliquo. Secunda eſt.de quocunque verificatur vnũ conuertibiliũ,& reliquũ. Tertia eſt,quicqd negatur de vno conuertibiliũ, negat de alio. Quarta eſt,de quocunq. negatur

A vnum conuertibilium, & aliud.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic Sicut ſe habet definitio ad definitū, ita ſe habet interpretatio ad interpretatum, ſed oīs definitio eſt conuertibilis cum definito, ergo oīs interpretatio eſt conuertibilis cū interpretato. Scd̄o ſic. Bene ſequitur, aer, non eſt lędens pedem, ergo nō eſt lapis, ergo ab interpretatione non conuertibili ſumitur locus dialecticus, & econtra, ſequitur hoc corpus eſt lapis, ergo eſt lædens pedē ergo. Tertio ſic. Dicendo intelligere eſt intus legere, eſt interpretatio, & tñ ibi non eſt expoſitio vnius noīs, ſed verbi quodammodo, ergo contra definitionē interpretationis. Quarto ſic. In definitione eſt expoſitio vnius vocabuli p aliud, vel per plura, & tñ & definitio non eſt interpretatio, ergo iſta definitio conuenit alijs a definitio. Quinto ſic. Non ſequitur, ruſticus eſt Philoſophus, & tñ arguit ab interpretatione ad interpretatum, prædicando affirmatiuā interpretationē, ergo iſte locus non tenet. Ad argu. Ad primū dr̄, q̄ ſicut definitio explicat definitum, ita interpretatio explicat interpretatū, ſed tñ interpretatio, q̄ eſt definitio quid nominis nō ſp ſumitur a proprietate conuertibili cum interpretato, ſicut definitio ſumitur a differentia conuertibili cum ſpē, ideo nō oportet, q̄ oīs interpretatio ſit conuertibilis ſicut quælibet definitio, eſt. n aliquo modo ſimile & aliquo modo diſſimile. Ad ſm dr̄, q̄ bene ſequitur aer nō eſt lædens pedem, ergo aer non eſt lapis, ſed non per locū a ſubſtantia, ſed arguendo a ſuperiori ad inferius negatiuē, & ſi argueretur affirmatiue, eſſet fallacia conſequentis. Vnde qñ interpretatio excedit interpretatum, ipſa ſe hēt, vt genus & interpretatū vt ſpēs, ēcontra qñ interpretatio, exceditur ipſa ſe hēnt vt ſpecies, & interpretatū, vt genus, & ſic ibi poſsūt forma rī loci à genere ad ſpeciem, & econtra. Ad tertiū dr̄, qd̄ ſi capiatur nomen ſpecialiter, vt eſt dictio ſignificans, per modum permanentis ibi non eſt expoſitio nominis, ſed ſi capiatur generaliter, vt eſt nota mētis, ſicut capiatur in pñti definitione, ſic ibi eſt expoſitio nominis, quia verbum ſub nomine hoc modo accepto continetur. Ad quartum dr̄, q̄ licet definitio ex conſequenti dicat expoſitionem nominis definiti, non tamen primo & per ſe, ipſa. n. primo explicat ipſe rei ſignificatę per nomen, & ex conſequenti explicat nomen quantum ad ſignificationem econtra vero interpretatio primo explicat nomen, & ex conſequentī ſignificationem & pro eodem ſupponit cum interpretatio. Ad quintū dicitur, q̄ licet ruſticus appetat vel deſideret ſapientiā, non tamen amat ipſam. Eſt. n. deſideriū appetitus rei abſentis, & nondum habitæ, ſed amor eſt delectatio appetitus ratione iā habitæ, ſed ruſticus carens ſcientia non habet talem dilectationem, quare non eſt amator ſapientiæ. Et hæc de locus ſubſtantia.

Argum.

Solutio.

C

D

E

De loco à concomitantib. ſubſtantiam, deque multiplici toto diſtincto, & de locis à genere ad ſpeciem, & contra, ac modis arguendi & maximis.

Sequitur de loco a concomitantibus ſubſtantiam qui eſt qñ ſumitur argumētum ab eis, quæ conſequuntur terminos poſitos in quæſtione. Et diuiditur ſic, quia alius eſt à toto, alius eſt a parte, alius a cā, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vſibus alius à communiter accidentibus. Locus a toto diuiditur ſicut ipſum totum. Eſt enim quoddam totum vniuerſale, aliud integrale, aliud in quantitate, aliud in modo, aliud in loco, aliud in tempore, & ſimiliter diuitur locus a toto, quia alius locus a ſpē eſt a toto vniuerſali, alius a toto integrali, & ſimiliter diuitur Totum vniuerſale, vt hic ſumitur eſt quolibet ſuperius ſubſtantiale ad ſuum inferius in linea prædicamen ali,

F

A ut animali ad hominem pars ſubiectiua eſt quolibet inferius ſuo toto vniuerſali, ut homo ad animal. Locus a toto vniuerſali ſiue a genere eſt habitudo ipſius ad ſuam partem ſiue ad ſuam ſpeciem, & eſt ſemper deſtructiuis, ut lapis nō eſt animal. ergo lapis non eſt homo. Locus a genere, maxime, Remoto genere ſiue toto vniuerſali remouetur ſpēs, ſiue pars ſubiectiua Locus a ſpecie ſiue a parte ſubiectiua eſt, habitudo ipſius ad ſuum genus, ſiue ad ſuum totum, & eſt ſemper conſtructiuus. Et continet duo argumenta, duas maximas primo ſubijciendo ſpeciem affirmatiua, ut hō

B currit, ergo animal currit. Locus a ſpecie, ſiue a parte ſubiectiua maxima. Quicquid prædicatur de ſpecie ſeu parte ſubiectiua, hoc etiam prædicatur de genere ſiue toto uniuerſali.

Secundo prædicando ſpeciē affirmatiue, vt Soc eſt hō, ergo Socr. eſt animal locus a ſpecie, maxima. De quocunque prædicatur ſpecies ſeu pars ſubiectiua, de eodem prædicatur genus ſeu totum uniuerſale.

Locus a cōcomitantib. ſubſtam & ſpērū eius numerus.

Poſtquam determinatum eſt de loco a ſubſtantia, hic conſequenter Auctor determinat de locis a concomitantibus ſubſtantiam. Vnde locus a concomitantibus ſubſtantiam, eſt quando ſumitur argumentum ab his quæ conſequuntur terminos in q̄ſtione poſitos. Ponit autē octo ſpecies ſiue modos eius qui ſunt lo

C cus a toto, locus a parte, locus a cauſa, ab effectu, a generatione, a corruptione, ab vſibus, & locus a communiter accidentibus, & horum locorum differentiæ, & definitiones inferius ſatis patebunt. Et inter omnes iſtos locos Auctor prius determinant de loco a toto, & de loco a parte quodammodo coniunctim quia unus cognoſcitur per alium. Et q͂a non nolemus bene cognoſcere totum a toto in ſpeciali, niſi cognoſceremus ipſa toto, ideo determinando de quolibet loco a toto, & a parte i ſpeciali ponit definitionis cuiuslibet totius & a partis.

D Totius & par. is multiplicitas. & oppoſitio.

Primo ſciendum, quòd totum diuiditur per totum uniuerſale, integrale, in quantitate, in modo in loco, & totum in tempore quorum ſufficientia ſic habetur, quia omne totum continet ſub ſe aliquas partes, uel ergo continet eius in potentia tantum uel in actu, ſi primum hoc eſt dupliciter, uel dicit totam eſſentiam ſuæ partis, vel tantum partē illius eſſentiæ, ſi primum, ſic eſt totum vniuerſale, ſi ſecūdum, ſic eſt totum in modo. Si uero continet ſuas partes in actu, hoc eſt dupliciter, uel tale ſumitur per modū vnus indiuiſi, & ſic eſt totum integrale, vel per modum vnius diuiſi & multiplicati per ſua inferiora, & hoc dupliciter, quia rei importantur nominaliter, & ſic eſt totum in quantitate, vel aduerbialiter, & hoc dupliciter, quia uel habet parte in ſucceſſione, & ſic eſt totum in tempore, vel permanentia, & ſic eſt totum in loco. Et, quia totum & pars opponūtur relatiue. ideo tot ſunt modi partis, quod autem modi totius, & etiam quia locus a toto & a parte multiplicantur ſm diuiſionem totius & partis, ideo ſūt ſex loci a toto, & ſex a parte, inter quos Auctor prius determinat de loco a toto vniuerſali, ratione cuius primo ponit definitionem totius vniuerſalis. E

Secundo ſciendum, quod totum uniuerſale eſt ſuperius eſſentiale alicuius inferioris, & nō capitur hic ſuperius ſolum pro genere, & inferius pro ſpecie, q̄ ordinant̄ ſcd̄m ſuperius, & inferius in recta linea prædicamentali, ſed capitur gn̄aliter ſuperius pro quocunque magis cōi, qd̄ p̄dicatur per modū gn̄is de pluribus inferiorib. ſiue illud ſuperius ſit ens reale, ſiue rationis, ſiue ſit uniuocūm, ſiue analogum. Et dr̄ tale ſuperius totum, eo quod in ſuo ambitu continet ſua inferiora tanquā partes, & dr̄ vniuerſale, eo ꝙ eſt unū in multis. Sed pars ſubiecta eſt inferius alicuius ſuperiores, ſicut eſt ſpecies reſpū gn̄is, & indiuiduum reſpectu ſpeciei, & generaliter omne minus cōmune reſpectu magis cōmunis, quod de ipſo eſſentialiter prædicat. Et

F Quid totū vle, & pars ſubiectiua.

A dr̃ pars ſubiectiua, q̃a ponitur ſub ſuo toto i ordine ſubiectionis, & p̃dicationis.

Locus a toto vniuerſali, & modus arguendi in eo.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a toto vl̃i eſt habitudo totius ad ſuam partem ſubiectiuam, & nõ tenet iſte locus conſtructiue. i. affirmatiue, cuius rõ eſt, quia totum vl̃e cõius eſt ſua p̃te ſubiectiua. iõ non oportet, quod, ſi aliquid verificetur de eo ſm̃, ꝙ eſt in vna parte eius, q̃ pp̃ hoc verificetur de ipſo ſm̃ ꝙ eſt in alijs partib. nec oportet, ſi ipſum verificetur de aliquo, ꝙ de ipſo verificeť ſua pars ſubiectiua, vt non ſequitur, aſinus eſt animal, ergo aſinus eſt homo, quia de aliquo verificatur genus, non oportet de ipſo, quãlibet ſpecierum eius verificari. B iõ non tenet iſte locus conſtructiue, ſed bene tenet deſtructiue. i. negatiue, prædicando totum vl̃e, vt bene ſequitur, lapis non eſt aĩal, ergo lapis non eſt hõ. Maxima eſt, a quocunq. remouetur totũ vniuerſale, & quælibet eius pars. Et rõ huius eſt, quia totum vl̃e eſt communis ſua parte ſubiectiua, & præſupponitur in qualibet eius parte, ergo ipſo remoto remouentur omnes eius partes.

Modus arguendi a parte ſubiectiua ad ſuum totum.

Quarto ſciendum, ꝙ locus a parte ſubiectiua, ſiue a ſpecie, eſt habitudo eius ad ſuum totũ, & non tenet iſte locus negatiue, quia ad negationem ſpẽi, ſiue minus cõis non ſequitur negatio gñis, ſiue magis cõis, q̃a ſpẽ deſtructa, genus põt remanere in alijs ſpecieb. Sed tenet affirmatiuè duob. modis. C Primo modo ſubijciendo ſpẽm, vt homo currit, ergo animal currit. Vñ locus a ſpẽ, vel a parte ſubiectiua ad genus, ſiue ad ſuum totũ, tenet affirmatiua maxima, quicquid p̃dicatur de ſpecie, & de genere. Secundo prędicando eam affirmatiuè, vt Socra. eſt homo, ergo Soc. eſt animal maxima. De quocunq. prędicatur ſpecies, & ſuũ genus. Et huius ratio eſt, quia genus, ſiue ſuperius eſſentiale, actu & intellectu continetur in ſuo inferiori, ideo quicq̃d prædicatur de inferiori, verificatur de ſuperiori, & de quocunq. verificatur inferius, & etiam ſuperius actualiter in eo contentum, & per hoc patent loci a toto vniuerſali, & a ſua parte ſubiectiua. D

Argum.

Contra p̃dicta arguit. Primo ſic. Superius eſſentiale eſt pars ſui inferioris, ſicut genus eſt pars ſpẽi, i. ergo tale ſuperius non eſt totũ vniuerſale, & ſic male definitur totũ vniuerſale. Scd̃o arguitur ſic. Quicquid prædicatur de ſuperiori p̃dicatur de ens inferiori, vt patet p̃ primã regulã ante prædicamentalẽ, ſ. Qñ alterũ de altero p̃dicatur &c. arguendo a ſuperiori ad inferius bene tenet locus conſtructiue Tertio ſic. Non ſequitur aĩal non currit, ergo homo non currit, quieſcẽte aſino, & hoĩe currente, antecedens erit verum, & conſequens falſum, & tñ arguitur de gñe ad ſpẽm negatiue, ergo ille locus non tenet deſtructiue. E Quarto ſic. Bene ſequitur homo non eſt albi ergo aĩal nõ eſt falſum, q̃a ex oppoſito cõtradictorio conſequẽtis ſequitur oppoſitum antecedentis, vt oẽ aĩal eſt album, ergo oĩs homo eſt alb. & tñ ibi arguitur a parte ſubiectiua ad ſuum totũ deſtructiue, ergo iſte locus tenet deſtructiue. Quinto ſic. Non ſequitur Soc. incipit curre. e, ergo Socr. incipit moueri, & tamen arguitur a ſpecie ad genus conſtructiue, ergo locus a ſpecie ad genus non tenet affirmatiuæ.

Solutio.

F Ad argumenta. Ad primum dr̃, ſuperius eſſentiale acceptum vt contractum eſt per ſuam drĩam ad ſua inferiora, bene eſt pars eſſentialis ipſorum, ſed ipſum acceptum in tota ſua communitate excedit quodlibet ſuorum, & eſt totum vniuerſale ipſorum. Ad ſecundum dicitur, quod in prædicationibus eſſentialib. & per ſe, quicquid dicitur de ſuperiori, dr̃ ẽt de eius inferiori per prædictã regulã, ſed in prædicatis accidentalibus hoc non oportet pp̃ cãm prius dictam, iõ locus a gñe non tenet in omnib. conſtructiue, & ſi in aliquis teneat hoc non eſt gratia habitudinis generis in ſpecie ſed virtute alterius habitudinis, ſcilicet generis ad illud prædicatum, quod ſibi eſſentialiter conuenit, & iõ prædicatur de ſuis inferioribus, in quibus ſuperius actualiter continetur. Ad tertium dr̃,

Quæ hic dicũtur, hic quæ in huius regulæ expoſitione dixerat, conferas.

A ꝙ ibi non arguit destructiue a toto vſi, eo ꝙ negatio non negat aīal, ſed negat illud p̄dicatū, currit, de aīali particulariter accepto. ideo ibi non arguitur negatiue, ſed affirmatiue, nec valet conſequētia. Ad quartū dr, ꝙ ibi arguitur affirmatiue, & non negatiue, quia ibi nō negatur homo, ſed albū de hoīe, ideo ibi nō eſt bona conſequentia a ſpecie ad genus negatiue. Ad quintum dr, quod ibi arguitur a ſpecie ad genus negatiue, eo quod incipit, importat negationem, vt patet in expoſitione eius tantum. n. valet, Soc. incipit currere, ſicut Socrates nunc non currit, & immediate poſt hoc curret.

B De toto integrali, & eius parte, & de locis ab illis ſumptis.

Totum integrale eſt quod eſt compoſitum ex partibus habentibus quantitatem, & pars eius dicitur pars integralis. Locus a toto integrali eſt habitudo ipſius ad ſuam partem, & eſt ſemper conſtructiuus, vt domus eſt, ergo paries eſt. Locus a toto integrali, Maxima. Poſito toto integrali ponitur quælibet eius pars. Locus a parte integrali eſt habitudo ipſius ad ſuum totum. & eſt deſtructiuus, vt paries non eſt, ergo domus non eſt. Locus a parte integrali maxima. Parte deſtructa integrali deſtruitur & ſuum totum.

C Poſtq̄ Auctor determinauit de loco a toto vſi. hic conſequenter determinat de loco a toto integrali ipſum primo ſic definiens Totum integrale eſt, ꝙ eſt cōpoſitū ex partib. quātitatē habentib. In qua definitione ſubintelligitur ens loco gn̄is, & ponitur eſt compoſitum, ad dr̄iā partiū ſimplicium, & ponitur ex partibus quantitatem habentib. ad dr̄iam totius vſis, & totius poteſtatiui, & aliorū totorum, quorū nullū componitur ſub tali ratione ex partib. quantitatum habentib. Vnde in hoc differunt totū vſe, & totum integrale, & totū poteſtatiuū. quia ve eſt ſm totā eſſentiā in qualibet eius parte integrale vero, nec ſm totam

Totum integrale & de eius a cæteris differentia.

eius eſſentiā. nec ſm totā eius uirtutem eſt in qualibet eius parte, ſed totum poteſtatiuum ſcđo totā eius eſſentiā adeſt cuilibet eius parti, nō tñ ſm eius virtutē, ut aīal rōnalis reſpectu vegetatiui, ſēſitiui, & intellectiui. Primo ſciēdum, quod duplex eſt totū integrale, ſ. homogeneū & heterogeneum. Totum homogeneū eſt, ꝙ eſt eiuſdem naturæ in oībus ſuis partib. quarum quælibet recipit p̄dicationem ſui totius, ut terra, & aer. vnde quælibet pars terræ eſt terra, & quęlibet pars aeris eſt aer Et dicitur homogeneū ab homios, quod eſt ſimile, & genos qđ eſt genus, quaſi ſimilis naturæ in omnibus ſuis partibus. Sed totum heteromogeneum eſt, quod eſt diueerſę naturæ in omnib. ſuis partib. & non pōt prædicari de quælibet eius parte, ut hō, & equus, homo. n. habet partes diuerſas, ut ſunt os, caro, & ſanguis, nec p̄t de ipſis prædicari in recto. Et dicit heterōmogeneum ab heteren, quod eſt uariū, & genos, qđ eſt genus, quaſi aliquid diuerſæ naturę, ſeu uariæ in omnib. ſuis partib. Et cuilibet iſtorum conuenit præſens definitio.

Totum hōgeneum & heterogeneū.

B Secūdo eſt ſciendū, qđ pars integralis eſt pars quantitatiua cōponens totū integrale. & q̄nq. vocatur pars materialis, q̄nq. pars integralis, & quandoq. pars quātitatiua, tñ ſm diuerſas rōnes. Dicit .n. materialis inquātū includit partem materiæ ipſius cōpoſitis, & dicit quantitatiua, eo ꝙ includit quātitatē, & eſt cōpoſita ex materia q̄titate. Sed dicit integralis, eo ꝙ integrat, & perficit ſuum totum, & ſic ſunt eadē partes ſm ſubſtantiam, quæ dñr materiales integrales, & quantitatiuæ. Sed tales partes adhuc diſtinguūtur, quia quædam ſunt principales totius, & ſunt illæ, ſine quib. totum non p̄t eſſe, ſed de neceſſitate requiruntur ad eſſe totius, ut partes rectū, & fundamentum reſpectu domus. Aliæ ſunt minus principales, quæ non ſūt neceſſariæ ad eſſe compoſiti, ſed tm̄ ad bene eſſe, ſine q̄b. totū p̄t exiſtere, ut feneſtra, uel oſtiū in domo. Et definitio prędicta, intelligitur de omnib. partib. Sed locus a

Pars integralis & quomodo ex ea ſuum totum arguatur. F

A parte integrali ſolū ſumit a partib. principalib. & ſi̅r arguēdo toto ad partem, oportet arguere ad partes principales.

Tertio ſciendū eſt, ꝙ locus a toto integrali eſt habitudo ipſius ad ſuā partē integralem, & tenēt conſtructiue, vt domus eſt, ergo paries eſt. Maxima poſito toto integrale, ponitur q̄libet eius pars, cuius rō eſt, quia totū integrale componit ex ſuis partib. principalib. & neceſſario requiruntur ad eſſe ipſius, ergo poſito ipſo toto neceſſario ponuntur eius partes. Sed talis locus non tenet deſtructiue cuius rō eſt, q̄a partes totius integralis, ſm eſſe, prioris ſūt ſuo toto, nec ab ipſo ſuſcipiūt eſſe, ergo deſtructo toto non oportet partes deſtrui, q̄a deſtructo poſteriori, non ꝑpter hoc deſtruitur prius. iō iſte locus nō tenet deſtructiue.

Locus arguendi a toto integra-

B Quarto ſciēdū, ꝙ locus a parte itegrali eſt habitudo ipſius ad ſuū totū. Et tenet deſtructiue, vt paries non eſt, ergo domus nō eſt. Maxima deſtructa parte integrali deſtruit eius totum, cuius rō eſt, q̄a deſtructo priori, deſtruit poſterius, ꝙ ab eo ſuſcipit eſſe, ſed totū itegrale ē poſterius ſuis partib. & ab eis ſuſcipit eſſe ergo. Sed nō tenet iſte locus affirmatiue. & rō ē, q̄a poſito priori, ꝙ eſt in potētia ad poſteriora non eſt neceſſe ponere poſterius, ſed partes ſūt in potētia ad totū itegrale, & ꝓcedunt ipsū. ideo poſita parte, non ſequitur ꝑp hoc poſito totius.

Argum. C Cōtra ꝓdicta arguitur primo ſic. Hęc orō, hō eſt aīal rōnale, eſt totū integrale, & t̄n non cōponitur partib. quātitatē habentib. ergo contra definitionē totius integralis. Scđo ſic. Non ſequitur, domus valet cētū libras, ergo, & paries. Vel domus eſt alba, ergo, & fundamentū eius, & t̄n arguitur a toto integrali, ergo locus a toto itegrali nō tenet affirmatiue. Tertio ſic. Totū integrale dat eſſe ſuis partib q̄a ſimul vnit, & actuat ipſas ergo locus a toto integrali valet deſtructiue. Quarto ſic. Nō ſequitur, Pes Soc. nō eſt, ergo Soc. non eſt, & t̄n ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totū ergo locus a parte integrali non tenet negatiue. Quinto ſic. Bene ſequitur, pars aq̄ eſt, ergo aqua eſt. & ſi̅r pars panis eſt, ergo panis eſt & t̄n ibi arguitur a parte integrali ad ſuum totum cōſtructiue. ergo iſte locus non t̄m valet deſtructiue. D

Solutio Ad arg. Ad primum dr̄, ꝙ illa orō nō eſt totū integrale ꝓprie & ſm veritatē, ſed ſolum ſm ſimilitudinē, eo quod integratur ex plurib. vocib. ſignificatiuis, ſicut totū integrale cōponitur ex partib. quātitate habentib. & eo modo, quo dicitur, totū integrale cōponitur ex partibus quātitatē habentib. ſcđo ſimilitudinem, eodē modo diceretur de alijs plurib. enūciationis. q̄ ſe habent ꝑ modum totius integralis. Ad ſcđo dr̄, ꝙ locus a toto integrali ſolū tenet proprie q uātum ad exiſtentia totius, & partis reſpectu huius verbi, eſt ſcđi adiacentis, ideo ibi non bene arguitur per iſtum locum domus valet centū libras, ergo & paries, nec econtra argueret a parte integralis, paries valet cētū libras. ergo & domus, q̄uis ibi ſit bona cōſequentia, tenet. n. ꝑ locū a minore ad maius, non per habitudinē partis. Ad tertiū dr̄, ꝙ totum integrale bene dat eſſe toti⁹, & eſſe cōis ſuis partib ſed nō dat ipſis eſſe propriū partium ideo ipſo deſtructo non eſt neceſſe ꝙ partes deſtruantur ſcđo eſſe ꝓpriū ipſarum. Ad quartum dicitur, ꝙ locus a parte integrali ſolū tenet arguēdo a partib. principalib. modo per Soc. non eſt pars principalis eius, ideo non bene arguitur ꝑ locū a parte integrali. Ad quintū dr̄, ꝙ licet bene ſequatur, pars aquæ eſt, ergo aqua eſt. t̄n hoc non eſt ꝑp habitudinē partis integralis ad ſuū totum, ſed partis ſubiectiue, q̄a in quolibet toto homogeneo partis integrales ſūt q̄titatiuæ & ēt ſubiectiuę, eo ꝙ totū de ipſis ꝓdicatur, ut ſuperius de inferiori, ſed ſecūdū ſuū eſſe q̄titatiuū. eſt totum itegrale, & ſcđo ſuā eſſentiā ſcđo q̄ uerificatur de oīb. ſuis partib. eſt totum uľe, & ſic ibi poteſt ſumi locus a toto uniuerſali, & a toto integrali et locus a parte ſubiectiua a parte integrali, ſed diuerſimode ſecundum diuerſas habitudines E F

De

A De toto in Quantitate, & Parte eius, atque de locis & modis arguendi in eis.

Et ẽ terminus cõis sũ ptus cõfuse & diſtributiuẽ.

Totum in quantitate eſt quando vniuerſale ſumitur vniuerſaliter, vt omnis homo, nullus homo pars in quantitate & quodlibet inferius contentum ſub illo toto vniuerſali vniuerſaliter ſumpto. Locus a toto in quantitate eſt habitudo ipſius ad ſuam partem, & eſt conſtructiuus & deſtructiuus, conſtructiue ſic, vt omnis homo currit, ergo, Socrates currit. Locus a toto in quantitate. Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, vel ſi B vniuerſalis eſt vera, quælibet eius ſingularis eſt vera.

Deſtructiue ſit, nullus homo currit. ergo Socr. non currit. Locus a toto in quantitate. Maxima. Quicquid remouetur a toto in quantitate, remouetur a qualibet eius parte, vel ſi vniuerſalis eſt vera, qualibet eius ſingularis eſt vera. Locus a parte in quantitate eſt habitudo omnium partium in quantitate ſimul ſumptarum ad ſuum totum. Et eſt conſtructiuus, & deſtructiuus.

Conſtructiue, vt Socr. currit. Plato currit, Cicero currit, & ſic de alijs ergo omnis homo currit. Locus a parte in quantitate. Maxima.

Quid prædicatur de omnibus partibus in quantitate ſimul ſumptis, & de C ſuo toto vel ſi quælibet ſingularis non eſt vera, ſua vniuerſalis non erit vera. Vel ſi quælibet ſingularis eſt vera ſua vniuerſalis eſt vera.

Deſtructiue ſic, Socr. non currit, Plato non currit, Cicero non currit, & ſic de ſingulis, ergo nullus homo currit.

Locus a parte in quantitate. Maxima. Quicquid remouetur a partibus in quantitate ſimul ſumptis, & a ſuo toto.

Totum in quantitate.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a toto integrali, hic conſequenter determinat de loco toto in quantitate, D ipſum primo ſic definiens. Totum in quantitate eſt vniuerſale vniuerſaliter ſumptum idest, cum ſigno vniuerſali, vt omnis homo ibi homo, eſt totum in quantitate non ſecundum ſe, ſed ſecundum, quòd eſt diſtributum per illud ſignum omnis, ratione cuius tenetur vniuerſaliter, quia ſi ſecũdum ſe ſumatur, eſt totum vniuerſale, & cũ ſumitur vniuerſaliter, eſt totum in quãtitate. In hoc enim differunt illa duo tota, quia totum vniuerſale, importat naturam vniuerſalem per modum vnius in communi, & totum in quantitate importat illam naturam per modum plurium, inquantũ E diuiſa eſt, & multiplicata per ſua inferiora, vt cum dicitur omnis homo, importatur natura humana vt diuiſa, & multiplicata per omnia inferiora eius.

Ex quib. patet, ꝙ dicendo oĩs homo, illud aggregatum ex ſigno, & termino cõi, non proprie dr̃ totum in quantitate, ſed terminus cõis diſtributus, vocatur totum in quantitate per ſimilitudinem ad quantitatem continuam, quia ſicut continuum eſt diuiſibile in plures partes, quarũ quãlibet ſuſcipit prędicationem totius ut linea diuiditur per plures lineas, ſic tale totum multiplicatur per plures partes, de quib. põt prædicari ſecundum. Patet ulterius. ꝙ pars totius in quantitate eſt ſingulare, uel inferius cõtentum ſub uniuerſali diſtributo.

Primo ſciendum, ꝙ locus a toto in F quantitate eſt habitudo eius ad ſuã partẽ, & tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic omnis homo currit, ergo Socrates currit, & Plato currit, & ſic de alijs, Maxima. Quicquid prædicatur de toto in quantitate, & de qualibet eius parte, cuius ratio eſt, quia omnes partes eius ſimul, & actualiter includuntur in ipſo toto in quãtitate ſicut omnis hõ includit Socratẽ & Platonem, & ſic de alijs, & quia actualiter includit ſuã inferiora, ideo poſito toto in quantitate, & ponitur neceſſario quælibet eius pars. & ſic tenet affirmatiue. Negatiue ſic.

Locus a toto in quantitate ad ſuã partem, & quõ teneat affirmatiue, ac negatiue.

Nullus

A Nullus homo currit; ergo Socr. non currit, Pla. nō currit, & ſic de alijs maxima. Quicquid negatur de toto in quantitate negatur etiam de quęlibet eius parte, & eſt eadem ratio ſicut in præcedenti.

Duplex arguēdi modus a toto i q̄titate ad partē ſuam.

Scd̄o ſciēdū, ꝙ dupl'r pōt argui per locū a toto in q̄titate, primo, ſubijciendo ipſum, vt prius viſū eſt, alio mō p̄dicando ipſū, vt bñ ſequit̄ Socr. videt oēm hominē, ergo Soc. videt Platonē, Calliā, & ſic de alijs, & ēt p̄dicando in recto totū in q̄titate, vt Socr. eſt hō, ergo Socr. eſt Plato. Callias, & ſic de alijs, quia q̄uis illa propō ſit falſa, in quā prædicatur v'le vniuerſaliter ſumptum, tñ aliqua talis pōt eſſe alieni probabilis, ideo ſm ipſam bene pōt formari ſyllogiſmus dialecticus. Vnde generaliter loquendo quotieſcunq; ponitur totū in q̄titate, remanens totū in q̄titate ipſæ poſito, ponunt̄ ſuæ partes, & ipſo remoto, remouetur. B

Locus a partib. totius i q̄titate ad ſuū totū affirmatiué, ac negatiue tenet.

Tertio ſciēdū, ꝙ locus a partib. totius in q̄titate eſt habitudo illarum partium ad ſuum totum. Et tenet affirmatiue ſic. Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo oīs hō currit. Maxima poſitis partibus totius in q̄titate ponitur & ipſū totū. Cuius rō eſt, qa ad eſſe totius in q̄titate ſufficit actualis poſitio, & vnio ſuarū partiū ſufficienter enumeratū. Et tenet negatiue ſic, Soc. nō currit. Plato nō currit & ſic de alijs, ergo nullus hō currit. Maxima, Deſtructus partib. totius in q̄titate, deſtruit̄ ipſū totū, cuius rō eſt, qa ad ſuū eſſe actuale reqruntur oēs ſuę partes, eo ꝙ ipſū actualiter includit oēs illas, ergo ipſi remotis, nō manet ſuū eē. C

Duo arguendi modi a partib. totius i q̄titate ad ſuū totum.

Quarto ſciendū, ꝙ dupl'r pōt argui a partib. totius in q̄titate, vno mō accipiēdo vnam partem tm̄, & ſic nō tenet locus affirmatiue, nec ēt negatiue, toto in q̄titate remanent ſub forma totius in q̄titate licet bene valet ab deſtruendū ipſum, q̄tū ad totalitatē eius, vt bñ ſequit̄, Socr. non currit, ergo non oīs hō currit. Sed, qa in conſequente non remanet totum in q̄titate, ideo ibi non bñ arguitur per locū a parte totius in quātitate, ſed æquiualenter eſt ibi locus a ſpecie, quia Socr. eſt inferius ad aliquē hoīem, alio mō pōt argui cum ſufficiēti numeratione partiū totius in q̄titate, capiendo ea ſub noīb. proprijs cū illa particula & nō ſunt plures, ſi ſint in numero determinato, & ſic ſint in numero incerto, debent capi aliquæ partes in numero finito, cōprehendendo alias ſub illa particula cōi, & ſic de alijs. Et ſic tenet iſte locus affirmatiue, & negatiue, vt dictum eſt. D

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Totum vniuerſale, & totum in quātitate ſunt diuerſa tota, vt dictū eſt, ſed vniuerſale vniuerſaliter ſumptū eſt totum vniuerſale, quia eſt ſuperius eſſentiale, ergo non eſt totum in quantitate, & ſic definitio eſt inſufficiens. Secundo ſic. Non ſequitur, oīs hō currit ergo Adā currit, cum antecedens poſſit eſſe uerū, & conſequens falſum, ergo locus a toto in quantitate non tenet conſtructiue. Tertio ſic. Deſtructa aliqua parte totius in quātitate deſtruitur ipſum totum, & tñ vna deſtructa non oportet deſtruere alias, ergo deſtructo toto in quantitate non oportet deſtruere q̄libet eius partē, & ſic locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Quarto ſic. Arguendo a particularib. ad v'le fit petitio principij, qa ibi petitur vniuerſale in ſuis ſingularib. ergo a partibus in q̄titate ad ſuum totū nō eſt locus dialectic'. Quinto ſic. Non ſequitur Socr. nō eſt totum in q̄titate, Plato nō eſt totum in q̄titate, & ſic de alijs, ergo oīs hō non eſt totū in quātitate, ergo locus a partib. totius in quantitate, non valet negatiue. E F

Solutio.

Ad arg. Ad primū dr̄, ꝙ licet v'le v'r ſumptum, ſm ſuā eſſentiam ſic totū uniuerſale, non tñ ſecundum eſſe ſub quo accipitur, quia accipitur ſub modo plurium, & non ſub modo vnius, quod tñ, requiritur ad totum vniuerſale.

Ad ſm dicitur, ꝙ in illo antecedente, hō, ſolum diſtribuitur pro præſentibus modo, Adam nō eſt præſens, iō non eſt pars illius totius, nec arguitur a toto ad partem. Ad tertium dr̄, ꝙ licet deſtructa vna parte totius in quantitate bene deſtrua-

A ſtruatur ipſum totum quantum ad ratio nẽ totius, tamẽ nõ arguitur negatiue ab ipſo manente toto, quod tamẽ requiritur ad arguendum per iſtum locũ, ſed, ſi ipſum totum teneatur ſub ratione totius, bene valebit negatiue ad quamlibet eius partẽ. Ad quartũ dicitur, quod arguendo a partibus totius in quãtitate ad ſuum totũ reſpectu prædicati, ꝙ notior modo conuenit toti, quam partibus fit petitio principij, ſed arguendo reſpectu prædicati, quod notior modo conuenit partibus q̃ toti, ibi, eſt bonus locus dialecticus, ſiue illud prædicatum conueniat ipſis notiori modo ſimpliciter, ſiue quo ad nos, ſiue ſit in prædicatis eſſentialib. ſiue accidentalibus, vnde hic eſt bonus locus dialecticus. Soc. eſt ſubſtantia, Plato eſt ſubſtãtia, & ſic de alijs, ergo oĩs hõ eſt ſubſtantia, & hoc, ſi antecedens ſit notius reſpondenti quam conſequens. Ad quintum dicitur, quod ibi arguitur a pluribus in quantitate ea parte, qua differunt ab ipſo toto, & non ea parte, qua cum ipſo conueniunt, ideo conſequentia non valet.

Petitio pricipij de qua ſupradictũ eſt quõ fiat.

B

De toto, ac Parte in modo.

Totum in modo, eſt ipſum vniuerſale ſumptum ſine determinatione, vt homo, Pars in modo, vniuerſale ſumptum C cum determinatione non diminuente, vt homo alb. Et, quia ſimiliter eĩa formant argumẽta. & maxime in hoc loco, a toto in modo & ſua parte, ſicut in genere, & ſpecie, ideo relinquantur exempla.

Quid totũ in modo.

Poſtquam determinatum eſt de loco a toto in quantitate, hic conſequenter Auctor determinat de loco a toto in modo ratione cuius primo ſic definit totũ in modo dicens. Totum in modo, eſt vniuerſale ſumptum ſine determinatione, vt homo per ſe ſumptus dr̃ totum in modo, cuius ratio eſt; quia homo ſumptus ſine determinatione, eſt totum reſpectu ſuis ipſius modificati, quia homo in communi ſe extendit ad omnia ſua ſuppoſita, ſed, cum dicitur homo alb. hõ ibi modificatur per illam determinationem alb. & ſolum ſumitur pro illa parte vna ſuorum ſuppoſitorum. Et pt̃ etiã dari alia ratio, quia vniuerſale ſumptũ D ſine determinationem ſecundum ſe, eſt ſine modo, ideo pt̃ dici totum in modo, i. ſine modo capiendo in priuatiue, ſed præcedens rõ melior eſt, quia, ſi daretur totum in modo priuatiue tantum, tunc totum vniuerſale poſſet dici totum in modo, ideo melius dicitur totum in modo, eo ꝙ eſt totũ reſpectu partis in modo, ſ. reſpectu ſui ipſius vel ſui inferioris modificati, vnde in hac definitione ponitur ſine determinatione, ad differentiam partis in modo, quæ ſumitur cum determinatione.

Nota pulchrũ dictum.

E

Primo ſciẽdum, qđ pars in modo eſt vniuerſale ſumptũ cum determinatione non diminuente, vel eſt pars ſubiectiua alicuius ſuperioris ſumpta cum determinatione contrahente, vt homo albus, eſt pars in modo reſpectu hoĩs, & ẽt reſpectu aĩalis, cuius ratio eſt, quia vniuerſale ſumptum cum determinatione cõtrahente diſtringuitur ad ſtãdũ pro vna parte ſuorũ inferiorum, ſi illa determinatio contrahat, quo ad ſuppoſita ideo vniuerſale, ſic acceptũ, eſt pars reſpectu ſui ipſius accepti ſine determinatione, & eſt ẽt pars ſui ſuperioris ſumpti ſiue determinatione, vt homo alb. eſt pars aĩalis, quia ſolum continet partem ſuppoſitorum eius, vnde in prædicta definitione ponitur vniuerſale, loco generis, & ponit ſumptũ cũ determinatione, ad dr̃iã totius vniuerſalis, & ponitur non diminuente, ad dr̃iã dicti ſm̃ quid, quod ſumitur cum determinatione diminuẽte.

De parte in mõ quid ſit.

F

Secũdo ſciendũ, ꝙ triplex eſt determinatio, quędam eſt determinatio contrahens tantum, quæ non priuat, nec diminuit rationẽ eius, cui adiungitur, vt albus eſt determinatio hominis cum dicitur, homo eſt alb. & nullo modo tollit completam rationem hominis; alia eſt determinatio priuans, quæ totaliter priuat rationem eius cui adiungitur, vt dicendo hõ mortuus, ibi mortuus, priuat rationem hominis, alia eſt determinatio dimi-

Triplex determinationis genus.

A diminuens, q̃ non tollit ſimpliciter rõnem illius, cui adiũgitur, ſed partim tollit, & partim relinquid, ſicut eſt imaginabile & opinabile reſpectu entis vt dicendo ens opinabile, diminuit rõnẽ entis, quia facit ipſum teneri in cõi, vt ſe extẽdit ad ens reale, & ad ens in apprehenſionẽ, ſiue rationis & ſic partim tollitur rõ entis, & partim relinquitur. Et differunt in hoc illæ tres determinationes, q̃a vltimæ duæ faciunt dictũ ſm q̃d, & iõ qualibet ipſarum facit locũ ſophiſticũ a dicto ſecũdũ q̃d ad dictũ ſimpliciter, vnde non ſequitur, chymera eſt ens opinabile, ergo ẽ ens, & ſic de multis a-

B lijs. Sed determinatio contrahens tm̃ q̃ nullo modo diminuit, facit partẽ in mõ, q̃ q̃dẽ pars q̃nq. vocatur dictũ ſecũdum q̃d, capiendo generaliter dictũ ſecundũ q̃d, pro omni dicto ſumptũ cum determinatione aliqua, & totum in modo quandoq. vocatur dictum ſimpliciter.

Locus a toto in modo. Tertio ſciendum, q̃d locus a toto in modo eſt habitudo ipſius ad ſuã partem. Et tenet deſtructiue, ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis non eſt homo alb. Maxima deſtructo toto in modo deſtruitur q̃libet eius pars, cuius rõ eſt, quia deſtructo priori ſecũdũ naturã deſtruuntur poſteriora, ſed totũ in modo eſt prius, & ſuperius reſpectu ſuæ partis, quare ipſo de-

C ſtructo, deſtruitur ſua pars, ideo iſte locus tenet deſtructiue, ſed non tenet conſtructiue, quia poſito ſuperiori nõ oportet ponere inferius, ſicut dictum eſt in loco genere. Vnde iſte locus eodem mõ tenet, ſicut locus a genere & locus a parte in modo tenet ſicut locus a ſpecie.

Locus a parte in modo. Quatuor ſciendũ, q locus a parte in mõ eſt habitudo ipſius ad ſuũ totũ & tenet cõſtructiue duob. modis, primo mõ ſubijciẽdo partẽ i modo affirmatiue, vt homo alb. currit, ergo homo currit. Maxima quicquid p̃dicatur de parte in modo p̃dicatur de ſuo toto, & rõ eſt, quia q̃cquid p̃dicatur de inferiori prædicatur de ſuo ſuperiori, quod actu & intellectu includit in inferiori, ſed totũ in modo eſt ſuperius ad partẽ in mõ, & actualiter in

D ea continetur. Aliõ modo tenet prædicãdo affirmatiue, vt Soc. eſt homo alb. ergo Soc. eſt homo. Maxima de quocunq; prædicatur pars in modo, & ipſum totum propter rationem iã dictã. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia ad negationẽ inferioris nõ ſequitur negatio ſuperioris, licet bene ſequatur, hõ albus non currit ergo homo nõ currit, quia ibi pars in modo nõ deſtruit per negationem, ſed tm̃ aliquid remouetur ab ipſa.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vniuerſale ſumptũ ſine determinatione eſt totũ vniuerſale, ſed totũ in mõ nõ eſt totum vniuerſale, ergo totũ in modo non eſt vniuerſale ſumptum ſiue determinationem. Secundo ſic. Omne totũ

E plura cõtinet q̃ ſua pars, ſed hõ non plura continet, q̃ homo alb. ergo nõ eſt totum, reſpectu hoĩs albis & ſic vniuerſale ſumptũ ſine determinatione non eſt totum in modo. Tertio ſic. Homo albus eſt pars in modo, & tñ hõ ſumitur cum determinatione diminuente, quia alb. contrahit hoĩem & diminuit eius acceptionẽ, q̃a facit ipſum ſolum teneri ꝓ hoĩb. albis, & ſic eſt determinatio diminuens ergo contra definitionẽ partis in modo. Quarto ſic. In omni loco conſequens dẽt includi in antecedente, ſed pars in modo non includitur actualiter in ſuo toto, ergo a toto in modo ad ſuã partem non valet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto ſic Bene ſequitur, lapis non

F eſt homo riſibilis, ergo lapis non eſt homo, & tamen arguitur a parte in modo deſtructiue, ergo locus a parte in modo tenet deſtructiue.

Solutio. Ad arg. Ad primum dr̃ q vniuerſale ſumptum ſine determinatione reſpectu partis ſub eo conſtitutæ ꝑ driã eſſentialẽ, & intrinſecã dicit totũ vniuerſale, ſed reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per driã accidentalem, & extrinſecã, dr̃ totũ in modo, totum n. cum dicitur relatiue ad partem habet variari ſecundum variationem ſuæ partis. Ad ſecundum dicitur, q licet homo non contineat plura ſecundum ſignificata, q̃ homo albus, tñ

ſecun-

A ſm ſuppoſita plura continetur, & ſe habet in plus, ideo quo ad ambitum ſuppoſitorum dr totum reſpectu hominis alibi, licet ſecundum ſignatum poſſit dici pars integralis ſm modū reſpectu hois alibi. Ad tertiū dr, q licet album diminuat illud dictū hō, quo ad ambitū ſuæ cōitatis, & quantum ad ſuppoſitionem, quæ eſt pro ſuppoſitis, tamen non diminuit ipſum quantū ad rationem formalē eius, ideo albus non eſt determinatio diminuens reſpectu hominis. Ad quartū dr, q licet conſequens complexū ſp includatur virtualiter in antecedente, & ponatur actualiter in ipſo, tamen ter B minus illatus non ſemper debet actualiter contineri in termino inferēte, ideo, licet pars in modo non ſit actualiter in ſuo toto, non tamen ſequitur quod a toto non ſumatur locus dialecticus.

Ad quintū dr, q homo viſibilis, non eſt pars in modo reſpectu hominis, quia licet viſibile ſit determinatio hominis q̄tum ad modum intelligendi, non tamē eſt determinatio cōtrahens ipſum quo ad ſuppoſita, quæ faciat ipſum teneri ꝓ parte ſuorum ſuppoſitorum. ideo non facit partem in modo reſpectu hominis, licet bene reſpectu animalis.

De Toto, & parte in loco.

C Totum in loco eſt dictio comprehendens omnem locum aduerbialiter. vt vbique, pars in loco eſt dictio comprehendens vnum locum aduerbialiter, vt hic vel ibi.

Locus a toto in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuam partem, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, vt Deus eſt vbiq; ergo Deus eſt hic. Cæſar nuſquam eſt, ergo Cæſar non eſt hic. Locus a toto in loco, Maxima, Cuicunq. conuenit totū in loco, & quælibet eius pars, Et quicqd remouetur a toto in loco, & a quali & eius parte. Locus a toto in loco, a parte in loco eſt habitudo ipſius ad ſuum totum, & ſemper eſt deſtructiuus, ut, Cæſar non eſt hic, ergo non eſt ubiq. Maxima. Cuicunq. non conuenit pars in D loco, nec eius totum.

Poſtq̄ determinatū eſt de loco a toto in modo, hic conſequenter determinatur de loco, a toto in loco ratione, cuius primo definit totum in loco dicens. Totum in loco eſt dictio, aduerbialiter omnem locum comprehendens, vt vbique & nuſquā. In qua definitione ponitur dictio, loco gnis. Totum.n. in loco non conſideratur hic ſecundū eſſe ſuū reale. ſed inquātum eſt dicibile, & per dictionem importatur. ideo bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur cōprehendēs oēm locum, ad dñiam totius E in tpe, & ponitur aduerbialiter, ad differentiam totius in quantitate quod quandoque importat omnem locum nominaliter, vt dicendo, omnis locus, uel in omni loco, non tamen aduerbialiter, ſicut totum in loco. Et per oppoſitum ad totum in loco, pars in loco ſic definitur. Pars in loco eſt dictio cōp̄hendēs unū locum aduerbialiter, ut hic, vel ibi.

Totum in loco.

Primo ſciendum, q totum in loco, & etiam pars eius, importat eſſe in loco. ſed dupliciter aliquid poteſt eſſe in loco, uno modo aptitudine tm̄, ut uniuerſale dicitur eſſe ubiq. ſecundum aptitudinem, eo q habet aptitudinem eſſendi in ſuis ſingularib. pro quolibet loco, & ēt pro qualibet temporis differentia, & illa aptitudo reducitur ad actū ſucceſ F ſiue in ſuis ſingularib. Alio modo dicitur, aliquid eſſe in loco ſcd̄m actum ſicut ſingulare qd̄ eſt actualr̄ hic, & nūc. Et adhuc ſcd̄m actū aliquid dicitur eſſe in quolibet loco dupliciter, uno modo per ſe primo, ſicut Deus, qui eſt ubique alio modo ſcd̄m ſuas partes, ſicut Mundus, qui eſt vbiq ſecundū ſuas partes. Et ad arguendum a toto in loco ad ſuam partem vel econtra, oportet eodē modo alicui attribuere partē in loco, ſicut ſibi conuenit ipſum totum, vt ſi totū conueniat cum aptitudine tm̄ debet ſimiliter inferri pars ſcd̄m aptitudinem tantum, & econtra arguendo a parte ad totum.

nota diſtinctionem eſſendi in loco totius, & partis.

Secun-

A

Modus arguendi a toto in loco ad partes affirmatiue, ac negatiue tenet, & ecõtra.

Secundo ſciendũ, qđ locus a toto in loco eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ & tenet conſtructiue, & deſtructiue. Cõſtructiue ſic. Deus eſt vbique ergo Deus eſt hic. Maxima, poſito toto in loco ſimul in aliquo ſubiecto, ponitur quęlibet eius pars. cuius rõ eſt, q͂a totũ in loco ſimul actualiter includit oẽs partes eius, iõ ipſo poſitu in aliquo ſubõ, ponit, quælibet eius pars. Nec eſt neceſſe in arguẽdo ponere exiſtentiã partis, q͂a ſi aliqua pars nõn habeat exiſtentiam, ipſa non erit pars totius in loco, quia non erit actualiter in ipſo contenta. Deſtructiue tenet ſic. Cæſar nuſquam eſt, ergo nõ eſt hic, Maxima, remoto toto in loco, remoue-

B

uetur, quælibet eius pars. cuius eſt eadẽ ratio, ſicut maximæ præcedentis.

Tertio ſciẽdũ, ꝙ locus a parte, totius in loco, eſt habitudo eius ad ſuũ totũ, & tenet deſtructiue & conſtructiue, conſtructiue ſic. Deus eſt hic, ibi, & ſic de alijs, ergo Deus eſt vbiq. Maxima poſitis partibus totius in loco ſufficiẽter enumeratis ponitur ipſum totum, & ratio eſt quia totũ in loco non eſt niſi ſuæ partes ſimul, & actualiter poſitę. Deſtructiue ſic, Socr. non eſt hic nec ibi, & ſic de alijs, ergo Soc nuſquã eſt. Maxime, deſtructis partibus totius in loco ſufficienter enumeratis, deſtruitur earũ totum.

C

Duplex argendi modus a parte totius in loco ad totum in loco.

Quarto ſciendũ, ꝙ dupliciter contingit arguere a parte toties, in loco. Vno mõ a partib. ſufficienter enumeratis, & hoc mõ tenet affirmatiue, & negatiue, vt dictũ. Alio mõ arguẽdo ab una parte tm̃, & nõ ab oĩb. ſimul ſũptis, & hoc mõ nõn tenet, niſi negatiue, & ſm hũc modũ dr in textu, quod iſte locus ſp eſt deſtructiuus, vt arguendo ſic. Cæſar non eſt hic, ergo non eſt vbiq. Maxima, Cui totum nõn cõuenit pars in loco, nec ipſum totum. Hoc nõ tñ non arguitur a parte in loco negatiue ad deſtructionem ſuis totius ſm id, qđ eſt quia ibi non deſtruitur totũ in loco ſimpliciter, & ſcđo oẽs ſuis partes, ſed ſolum arguitur ibi ad deſtructionem totius in loco quantum ad totalitatẽ eius. Et quia deſtruitur totum quantũ ad totalitatẽ eius, & nõ remanet amplius totũ in loco, iõ non arguitur, ꝓprie hoc modo a parte eſt ſuum totum.

D

Argum.

Contra p̃dicta arguit primo ſic. Nullus locus, eſt dictio cõprehendens oẽm locũ, ſed totum in loco eſt locus, vel eſſe in loco, ergo male dicitur quod eſt dictio oẽ locum comprehendẽs. Scđo ſic. Locus a toto in loco tenet in habitudine vl̃r ſumpti ad ſuã partẽ, ſed habitudo uľis vniuerſaliter ſumpti ad ſuã partem eſt locus a toto in quantitate, ergo locus a toto in loco eſt idem locus cũ loco a toto in quantitate, & ſic male diſtinguitur ab ipſo. Tertio ſic. Non ſequitur, mundus eſt vbiq. ergo mundus eſt hic. ergo locus a toto in loco non tenet conſtructiue. Quarto ſic. Non ſequitur Socr. non eſt ubiq. ergo Socr nõ eſt hic, ergo locus a toto in loco non tenet negatiue. Quinto ſic. non ſequitur, aliquod corpus eſt hic, aliquid corpus eſt ibi, & ſic de alijs, ergo aliquid corpus eſt ubiq. quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum & tñ ibi arguitur a partib. in loco ſufficienter enumeratis, ergo iſte locus non tenet conſtructiue.

E

Solutio

Ad argumenta. Ad primum dicitur, qđ licet locus ſcđo ſuum eſſe reale non ſic dictio, tñ ſcđo eſſe dicibile poteſt dici dictio, & hoc modo intelligitur hic. Ad ſm dicitur, qđ licet locus a toto in loco non diſtinguitur eſſentialiter quantum uirtutem confirmatiuã argumenti a loco a toto in quantitate, quia ubiq. uirtus confirmatiua argumenti eſt habitudo uniuerſalis uniuerſaliter ſumpti ratione cuius Ariſ. non diſtinguit locum a toto in loco, & a toto in tpe, & a loco a toto in quantitate, tñ ab eo diſtinguitur accidentaliter quãtum ad modum ſignificãdi, quia totum in quantitate deſignatur per modum per manentis, & nominaliter, & totum in loco deſignatur aduerbialiter, & ſub modo fluxus, & fieri quamuis ſecundum rem locus ſit ens ꝑmanens. Ad tertium dicitur, quod mundus non eſt ubiq. ſm ſed totum, ſed ſecundum ſuas partes. ideo ibi male concluditur,

F

In Topicis, & in Elechis ex eius dictis hæc colligũtur.

A cluditur,ſed deberet ſit cōcludit, ergo aliqua pars mundi eſt hic & aliqua ibi, & ſic de alijs. Ad quartū dicitur, quòd in antecedente negatur totum in loco, & ſic non remanet ſub eſſe totius in loco, ideo non arguitur à toto in loco ad ſuam partem, ſed æquiualente arguitur a negatione vnius partis in loco ad negationē alterius partis determinatè, vt hic, Socrates in aliquo loco non eſt, ergo Socrates non eſt hic. Ad quintū dr, quod pars antecedentis verificantur de corpore pro diuerſis ſuppoſitis eius, & ſic in antecedente corpus habet plures ſuppoſitiones B determinatas, & in conſequente habet vnam tantum, & ſic ibi arguitur plurib. ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam tantum, & committitur fallacia figuræ dictionis. Vnde ſubiectū antecedentis non tenetur eodem modo in conſequente, ſicut tenetur in antecedente, ideo non bene arguitur à parte in loco ad ſuum totum.

De toto in tempore, & eius parte, ac eorum Locis.

Totum in tempore eſt dictio comprehendens omne tempus aduerbialiter, vt ſemper, nunquam. Pars in tempore eſt dictio ſignificans aliquod tempus aduer- C bialiter, vt nunc, tunc, hodie, heri. Exempla huius ſumuntur a toto in loco.

Quid totū in tēpore.

Poſtquam Auctor determinauit de loco in loco, hic conſequenter determinat de loco a toto in tempore, ratione cuius definit totum in tempore dicens, quòd totū in tpe eſt dictio comprehendēs oē tps aduerbialiter, ſiue ſit affirmatiue, vt ſp ſiue negatiue, vt nunquam. Et econtra, pars in tpe eſt dictio cōprehendens partes tpis aduerbialiter, vt hodie, nunc, & ſic de alijs. Et illæ duæ definitiones debent intelligi, & exemplificari, ſicut definitiones totius, & partis in loco.

Locus a toto in tpe quo

Primò ſciendum, q locus a toto in tēpore eſt habitudo ipſius ad ſuam partē. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic, Deus eſt ſp, ergo Deus ē nūc. D Maxima: Poſito toto in tpe in aliquo ſubiecto neceſſario ponit quælibet eius pars, cuius rō eſt, qa totū in tpe tr̄, & actualiter includit oēs partes ſuas, quia importat ipſū diſtributum pro oīb ſuis partib. ideo ipſo toto in tpe poſito, neceſſario ponit quælibet eius pars. Negatiue tenet ſic, chymera nunquam, ergo non eſt hodie. Maxima. Remoto toto in tpe ab aliquo ſubiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per iſtum locum magis proprie arguitur ponendo totum in E tpe ex parte prædicati q̄ ex parte ſubiecti eo q aduerbium ſemper habet determinare verbum, & verbum in rōne ſemper ſe tenet ex parte pdicati, niſi ponat cum implicatione a parte ſubiecti, & ſupponitur, quia ſic in ſubiecto poſſet poni cum ipſo aduerbium ſubiecto, & per conſequens poſſet argui à toto in tempore ſe tenet ex parte ſubiecti.

que per ipſū arguere licet.

Locus a parte in tpe, deque mō arguēdi ab illa negatiue.

Secundò ſciendum, q locus a parte in tpe eſt habitudo eius ad ſuum totum. Et tenet conſtructiue, & deſtructiue arguēdo ab ipſis ſufficienter enumeratis. Conſtructiue ſic, Soc. fuit heri, & pridie, & ſic de alijs, ergo Soc. ſemper fuit, Maxima: Poſitis partib. i tpe ſufficienter enumeratis, ponitur ipſū totū, quia totum nihil addit vltra omnes ſuas partes deſtructiuè ſic, Antichriſtus nō fuit heri, nec pridie, & ſic de alijs, ergo nunq̄ fuit, Maxima, Remotis partib. in tempore ſufficiēter enumeratis remouetur ipſum totū. F Et ſi arguatur per iſtum locum ab vna parte tantū, & non ab omnibus, tūc ſolū tenet deſtructiue, & nō conſtructiuè, & adhuc arguitur a parte ad deſtructionē totius quātum ad totalitatem eius, & nō arguitur ad ipſum remanes totum in tēpore, vt hic Socrates non eſt nunc, ergo Soc. non eſt ſemper.

Quinq. totius ueniunt ad illa reduci.

Tertiò ſciēdum, quod præter iſta tota alia gña ſuperius poſita reperiuntur alia qnq tota, quæ ad prædicta reducuntur. ſ. totum copulatiuum, diſiunctiuum, poteſtatiuum, ſucceſſiuum, & collectiuum, ſeu aggregatiuum. Totum copulatiuum eſt illa

ia

A in quo plura copulantur per cōiūctionē copulatiuā, ut Soc currit & Plato diſputat, & pars eius eſt aliquod illorum, q̄ inter ſe copulatur. Totum diſiunctiuū eſt in quo plura cōiugūtur p̄ coniunctionē diſiunctiuā, vt Socra. currit, vel Plato diſputat. Totum poteſtatiuū eſt, quod cōponitur ex plurib. virtutib. uel potentijs, vel q̄ plura continet ſ̄m virtutē. ut anima rationalis eſt totū poteſtatiuū reſpectu vegetatiui, ſenſitiui & intellectiui, licet anima in cōmuni ſit totū vniuerſale reſpectu animę vegetatiuæ, ſenſitiuæ & intellectiuæ. Et ſimil'r quaternarius eſt totū poteſtatiuū reſpectu binarij & ternarij, q̄a ſuperior numerus continet in B uirtute oēs inferiores numeros. Totum ſucceſſiuū eſt quod componitur ex partibus ſucceſſiuis, quę nō poſſunt ſimul eſſe, vt tempus, & motus. Totum collectiuum ſiue aggregatiuum eſt quod ſub voce ſingulari plura adinuicem diſtincta importat, ſicut populus, grex, ſocietas, ſed pars ejus, eſt aliquod illorum ex quibus componitur vt homo reſpectu populi, vel aries, reſpectu gregis.

Quarto ſciendū, q̄ totū copulatiuū, totū poteſtatiuū, & totū collectiuum reducunt ad totū itegrale, eo quod ab iſtis totis ad ſuas partes eodē modo tenet locus dialecticus, ſicut à toti integrali ſ. cōſtructiuæ tātū, & nō deſtructiuè, & econtrà, locus à parte, vt arguendo à toto co- C pulatiuo Soc. currit & diſputat, ergo Socrates currit & à toto poteſtatiua, vt quaternarius eſt, ergo binarius eſt, vel anima rationalis eſt, ergo ſēſitiuū eſt. Maximè, Poſito toto poteſtatiuo. ponitur qlibet ejus pars. Et à toto collectiuo, ut populus eſt, ergo hō eſt, & econtra, poteſt argui deſtructiuè a ſuis partibus. Sed totum diſiunctiuum, & ſucceſſiuum reducuntur ad totum vniuerſale, quia ab ipſis eodē modo tenet locus ſicut à toto vniuerſali. ſ. negatiuè tantum vt arguendo ſic à toto diſtinctiuo, non Socrates currit vel diſputat, ergo Socrates non currit. Et à toto ſucceſſiuo, vt non eſt dicens, ergo nō eſt meridies & econtra, locus à partib. eorum tenet conſtructiuè im, vt faciliter videretur in exemplis. D

Sed cōtra p̄dicta arguit primo ſic. In tpe & ſp, idē ſunt ſicut in omni loco, & vbiq. ſed in omni tpe, eſt totū in quantitate, & nō in tpe, ergo & ſp, & ſic male definitur totū in tpe, quod eſt dictio comprehendens oē tps aduerbialiter. Scdo ſic eſt locus à toto in tpe. Deus eſt ſp, ergo eſt in illo tpe, q̄ & tñ non ſequitur pars in tempore, cum in illo tpe, non ſit, aduerbiū ſignificans partem tpis ergo contra definitionē loci a pte in tpe. Tertio ſic. Nō ſequit' vle eſt ſp, ergo eſt nūc, cū antecedēs ſit verū. & cōſequēs falſū. Antecedens patet, quia vniuerſale eſt vbiq. & ſp & nō eſt hic & nūc, ſed ſolū ſingulare, ergo locus à toto in tpe non valet conſtructiuè. E Quarto ſic. Partes totius in tempore non poſſunt ſimul, ergo non poterunt ſimul accipi, ergo locus a parte in tempore non tenet conſtructiuè ab omnibus partibus ſimul ſumptis. Quinto ſic. Non ſequitur, Adam nō eſt nūc, ergo Adam nunquam fuit, & tamē arguitur negatiuè ab vna parte totius in tempore ad ipſum totum, ergo locus a parte in tempore non tenet deſtructiue ab vna parte ad ſuum totum. Argum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr, q̄ licet ſemper, & in omni tempore ſint idem ſecundum rem ſignificata, & materialiter differunt tñ ſecundum ſuos modos ſignificandi & materialiter, quia ſemper importat tempus diſtributum ſub modo fluxus & fieri, & in omni tempore importat idem tempus diſtributū pro omnibus partibus eius ſub modo permanētis ſiue habitus, & quietis, & p̄ hoc diſtinguuntur totum in quantitate, & totum in tempore, licet non eſſentialiter. Ad ſecundum dr, quod licet in illo argumento non ponatur formaliter pars in tempore aduerbialiter, ponitur tamē equiualenter, & ſm rem ſignificatam, quia in illo tempore, includit virtualiter ipſum hūc. Ad tertium dicitur, quod licet vniuerſale ſit ſemper in aptitudine, non tamen eſt ſemper in actu, & eo mō Solutio F

quo

A quo ponitur ſemper eſſe bene ſequitur ꝙ eſt nunc.ſ.ſecundũ aptitudinẽ,ſed illa aptitudo reducitur ad actum in ſuis ſingularib.& ſucceſſiue. Ad 4.d.,quod licet partes tpis non poſſunt eſſe ſimul ſecundum ſuum eſſe reale,ſicut præteritũ non ꝑt eſſe ſimul cum futuro, tamẽ poſſunt eſſe ſimul in apprehenſione aïæ,quæ retinet partem præteritam, & futuram cũ
B præſenti,& ſic ſimul poſſunt accipi omnes partes temporis. Ad quintum dicitur,quod ibi non bene arguitur quia arguendo ab vna parte tm̃ deſtructiue, oportet arguere ad deſtructionem totius quantum ad rationem totius, ita quod in conſequente ſibi præponatur negatio deſtruens totalitatem eius,quod non fit in illo arg.deberet.n.ſic inferri,Adam non eſt nunc,ergo non eſt ſemper.

De cauſa,& eius diuiſione in Quatuor, & genera.

Ex 2.7. Phy. Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam.Et diuiditur in cauſam efficientem,materialem,formalem & finalem.

Quid cauſa & effectus

Poſtq̃ Auctor ſuperius determinauit de locis a toto,& parte, hic conſequenter determinat de locis a cauſa & ab effectu. Et quia locus a cauſa in communi eſt habitudo cauſæ ad effectu, & locus ab effectu eſt habitudo effectu ad cauſã, iõ priuſquam Auctor determinet de locis à cãm in ſpeciali,determinat de cã in
C generali definitiue & diuiſiue,ipſam primo ſic difiniens. Cã eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam.In qua definitione intelligitur ens pro genere Ens.n.diuiditur per cãm,& effectum,& eſt ſuperius ad vtrumq. ſecundum modũ.Deinde ponitur ad cuius eſſe ſequitur aliud ad differentiam effectus qui ſequitur ad eſſe alterius , & ad cuius eſſe non ſequitur aliud ſibi rõne effectus. Et ponitur ſecundum naturam ad explicãdum modum, quo effectus ſequitur ſuã cauſam Et econtra poteſt definiri effectus,quod eſt ens,cuius eſſe ſequitur ad aliud per naturam,vel eſt partita ſimilitudo ſuæ cauſæ. D

Sequi ad aliud duobus contingit.

Primo ſciendum, ꝙ conſequitur capitur dupliciter. Vno modo vt dicit ordine tm̃ vt cum dicitur,vnus dies ſequitur alium. Alio modo, vt dicit ordinem, & dependentiam vnius ab alio & hoc modo iterum dupliciter vno mõ, vt ſolum dicit ordinẽ,& dependentiã ſiue conſequẽtiæ ſiue illationis vnius ab alio, ſicut conſequens ſequitur illatiuè ad antecedens,& dependet ex ipſo ſecũdũ illationẽ. Alio mõ,vt dicit dependentiã in eſſe
E vnius rei ab alia ſicut q̃libet effectus ſecundũ ſuum eſſe dependet a ſua cã. Et hoc modo capitur in iſta definitione,vt dicit ordinem dependentiæ vnius rei ab alia ſecundum ſuum eſſe, & non ſolum, vt dicit ordinem prioris, & poſterioris, neq. vt ſolum dicit dependentiam conſequentiæ, quia in arg. antecedens non ſemper eſt cauſa conſequentis,licet ſemper ſit cauſa illationis eius.

Quõ cã effectũ præcedat.

Secundo ſciendum, ꝙ ad rõnem cãæ non requiritur,ꝙ cauſa ſp ꝓcedat ſuum effectũ ſꝫ tps,ſꝫ quandoq.ꝓcedit ipſum ſ̃m tps, vt domificator præcedit domũ ſecundũ tps qñq; vero præcedit ipſũ ſecundũ naturã,& ſimul eſt tpe cum ipſo, ſicut hõ eſt,cã riſibilitatis,& tñ præcedit ipſum ſecundum naturã tm̃.& ſimul eſt tpe cum eo,iõ ad explicandum quõ effectus debet ſequi cãm, & cã præcedere effectum in definitione cãæ ponitur ſecundum naturam Et ad drĩam illorum quorum eſse vnus ſequitur ad eſse alterius ſecundum ordinem,tamen non dependet ex alio ſecundum naturam ut eſſe vnius rei non dependet naturaliter ad eſse alterius. F

Quatuor tm̃ eſse genere cauſarum.

Tertiò ſciendũ, ꝙ cauſa diuiditur per cauſam efficiẽtem, materialem, formalem,& finalẽ. cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia,quia ad õem cauſam ſequitur effectus , vel ergo talis cauſa eſt intrinſeca effectui,vel extrinſeca,ſi intrinſeca hoc eſt dupliciter,quia vel ipſa eſt actus dans eſſe,& ſic eſt cauſa formalis, vel potentia recipiens eſſe,& ſic eſt cauſa materialis ſi eſt extrinſeca, hoc eſt du-

A plicitei, q̄a vel ipſa eſt id a quo res fit, & ſic eſt efficiens cā, vel illud pp qđ res fit, & ſic eſt cā finalis. ſumitur iſta diuiſio n̄ ſecundum diuerſitate rerū, ſed ſm diuerſos modos formales, quia idem realiter ſecundum diuerſos modos cauſandi, & reſpectu diuerſorū quandoq; habet rōnē plurium cauſarum. Et non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed diuiſio analogi, quia cauſa ſecundum prius, & poſterius dicitur de iſtis quatuor cauſis.

Ordinari cās ad inuicem q̄tuor mōis cōtingit.

Quarto ſciendum, ꝙ cauſæ poſſunt quatuor modis conſiderari. Vno modo ſecundū rōnem cauſandi, & ſic finis eſt prior, ſecūdo efficiēs, tertio materia, & quarto forma, q̄a in cauſando rem finis mouet intellectum agentis ad ꝓducendū effectū, & efficiens motus a fine, mo- B uet materiā, qua diſpoſita vltimo introducit forma. Scđo modo conſiderāt cāę prout concurrunt ad cōpoſitionem effectus, & ſic materia prior eſt, ſcđo formā tertio efficiens, & vltimo finis. Tertio modo conſiderantur, vt dant eſſe actuale effectui, & ſic forma eſt prior, deinde efficiens, tertio finis, quarto materia. Quarto modo conſideratur ſecundū, ꝙ habent eſſe exiſtentiæ per quot nobis notificatur, & ſic cā efficiens eſt prior, ſecundo materia deinde forma, & vltimo finis. Et quia hic conſiderantur ſecundū ꝙ nobis notificantur, & ab ipſis ſumitur C loci dialectici, ideo iſto modo ordinatur in textu, & prius determinatur de cauſa efficiente, quam de alijs.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Aliud dicit diuerſitatem eſſentialem cū ſit relatiuū diuerſitatis ſubæ ſed effectus non ſp differt eſſentialiter a ſua cā, q̄a conueniunt eſſentialiter cum ſua cā formali, ergo male dr, ꝙ ad eſſe cauſæ ſequitur aliud. ſ. effectus. Scđo ſic. Cā totaliter poſita ponitur ſimul ſuus effectus, ergo cā non ꝑcedit effectum, & ſic ad eſſe cāæ nō ſequitur aliud. Tertio ſic. Cā, & effectus ſunt ſimul natura, cū ſint relatiua, ergo effectus nō ſequitur ſuā cām ſcđū ſuā naturā. Quarto ſic. Forma, & finis coīcidūt, vt dr 2. Phy. ergo forma nō eſt cā diſtincta a fine, nec membra huius D diuiſionis ſunt oppoſita. Quinto ſic. Oīs cā ꝑcedit ſuū effectū, ſed finis nō ꝑcedit ſuū effectū, ſed ſequit̄, ergo finis nó eſt cā, & ſic male ponuntur quatuor cauſæ.

Solutio. Ad arg. Ad primū dr, quod licet aliud ꝓpriæ ſumptū, vt eſt relatiuū diuerſitatis dicat ſubæ diuerſitatem eſſentialem, non tñ aliud cōiter acceptū, vt dicit quicunq; diuerſitatem ſiue eſſentialem, ſiue accidentalē, vt ſumit̄ in definitione cāæ. Ad ſecūdū dr ꝙ licet poſita cā totali ponat̄ eius effectus ſimul tpe, nó tñ ponit̄ ſimul ſecūdū naturā, q̄a naturaliter cā prius hēt eſſe, & intelligi q̄ effectus, & E hoc ſufficit ad rationem cauſæ, quod pręcedat effectum ſecundum naturam.

Forma & finis materiæ licet q̄docunq. coincidūt, formaliter nunquā.

Ad tertium dicitur, quod licet cauſa, & effectus, ſecundum intentiones cauſæ, & effectus dicantur correlatiue, tamē materialiter, & ſecundum id, quod ſunt non dicuntur correlatiue, ideo ſecundū id, quod nō ſimul ſecundum naturam. Ad quartum dicitur, quod licet forma, & finis quinque coincidant materialiter, & ſecundum rem idem, non tñ coincidunt in idem formaliter q̄tum ad ſuos modos formales cauſandi, & hoc modo ponuntur cauſæ adinuicem diſtinctæ. Ad quintum dicitur, quod licet finis ſecundum ſuum eſſe reale ſequatur ſuum F effectum tñ ſecundū eſſe intentionale, in intentione agentis, ſub quo ſibi conuenit rō cauſæ finalis, præcedit ſuum effectum, ideo eo modo quo eſt cauſa, naturaliter præcedit ſuum effectum.

De cauſa Efficiente, & modis arguendi in ea ac ſuis Locis.

Cauſa efficiens ſit, a qua primo fit motus ad hoc, quod fit aliquid, vt domificator eſt primum mouens, & operans, vt fiat domus, & faber, vt fiat cultellus. Locus a cauſa efficiente eſt habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuum effectum, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus. Cō ſtructiue tenet ſic, domificatorem bonus, ergo domus eſt bona.

Locus

A Locus a cā efficiente. Maxima. Si cā efficiens eſt bona ipſum q̧ fit bonū eſt. Deſtructiua ſic. Domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Locus a cauſa efficiente. Maxima. Cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum q̧ ſit non eſt bonum, & econuerſo, tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

Quid cāæ efficientis.

Poſtq̄ Auctor determinauit de cā in cōi tam definitiue, q̄ diuiſiue, hic conſequenter in ſpāli vult determinare de locus cā. Et primo de loco a cā efficiente, eo q̧ cā efficiēs cęteris eſt bonis notior, rōne cuius ipſa in primo ſic definit. Cā efficiens eſt a qua primo ſit motus. In B qua definitione primo ſubintelligit cā, loco gn̄is definiti, & ponitur a quo primo fit motus, ad dr̄iam aliarum cauſarū, quarū nulla primo cauſat motū, ſiue productionē effectus, ſed efficiens tm̄, ſicut patet in productione effectus. Finis .n. rōne ſuæ bonitatis q̄ deſiderium mouet, & attrahit appetitū agentis ad ꝓducendum effectum, & efficiens ſit motū, & tractū a fine diſponit materiam ad introductionem formæ, & ſic primo cauſat motum, quo producitur effectus.

Modus a guēdi a cā efficiēte ad ſuum effectū affirmatiuum, & negatiuum.

Primo ſciendū, quòd locus a cā efficiente eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum, & tenet affirmatiue, & negatiue. C Affirmatiue ſic, domificator eſt, bonus ergo domus eſt bona. Maxima, Cuius cā efficiens eſt bona, ipſum quoq; bonū eſt q̄ maxima dēt intelligi de bonitate efficientis inquantū efficiens, & non de bonitate moris, vel de bonitate eius ſecundū ſe. ſimiliter dēt intelligi de bonitate moris, vel de bonitate eius ſecundū ſe. ſimiliter dēt intelligi de bonitate formæ effectus, ita quòd ſi efficiens ſit bonū in rōne cauſæ efficientis, & vt producit effectū, ſequitur, quòd effectus erit bonus bonitate formæ eius, nō aūt, loquēdo de bonitate finis, & totius cōpoſiti, qa ſi domificator ſit bonꝰ artifex, & operet pfecte ſm̄ artem eius, & careat bona materia, tūc domus nō erit bona bonitate finis, ſed tm̄ mō bonitate formæ, q̄ ꝓuenit ab efficiēte. Negatiue tenet domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima. Cuius efficiens malum eſt, ipſum quoque malum eſt. D

Efficiēs duplex, actū, ſ. & in potentia, vniuocū & æquiuocum.

Scdo ſciendū, quòd licet cā efficiens eſt duplex. ſ. cā efficiens in actu, & cā efficiens in potētia, vt reſpectu domus domificator eſt cā efficiens in potentia & domificus eſt cā in actu reſpectu fieri domus. Et q̄libet iterū diuiditur, qa q̄dam eſt cā uniuoca, q̄ producit effectum ſibi ſimile in ſpēm, vt hō generans hominē eſt efficiens vniuocū, aliud eſt efficiens æquiuocum, quod producit effectum ſibi diſſimilem in ſpē, Sol generans hominem eſt agens æquiuocum, vnde arguēdo ꝯ cā efficiente in potentia ad ſuum E effectum, dēt argui ab eſſe cauſæ ad eſſe potentia reſpectu effectus, & nō ad eſſe in actu vt domificator eſt, ergo domus in potentia, & arguendo a cā efficiente in actu dēt argui ab eſſe eius ad fieri ipſius effectus. Et arguendo a cā uniuoca tenet iſte locus reſpectu oīum prædicamentorū, q̄ conueniunt ipſi cauſæ a tota ſpēi ut Plato eſt riſibilis, ergo Soc. ab eo genitus eſt riſibilis. Sed arguēdo a cauſa æquiuoca ſolū tenet reſpectu horū ꝓdicatorum bonum, & malū eſſe, & fieri.

Modus arguēdi ab effectu ad ſuum efficiens.

Tertiò ſciendū, quod locus ad effectu cāæ efficientis eſt habitudo eius ad ſuā F cām. Et tenet affirmatiue ſic, domus eſt in fieri, ergo domificans eſt. Maxima, Poſito effectu propinquo cāæ efficiētis, ponit ipſum efficiens. Poteſt etiā argui reſpū horū ꝓdicatorum, bonum, & malū, eſſe, & fieri. Et tenet negatiuæ ſic, domus nō eſt bona, ergo domificator non eſt bonus. Maxima cuius effectus nō eſt bonus, ipſum quoq; nō eſt bonū, & dēt intelligi quod ſi effectus nō ſit bonus q̄tū ad pfectionē formæ eius, efficiens nō eſt bonum inquantum efficiens, vel producens talem effectum, ſicut prius dictū eſt in loco a cauſa efficiente.

Quarto ſciendū, quòd efficiēs dupliciter ſe hēt ad ſuum effectum. Q̄nque enim efficiens requiritur tantum quantum ad fieri ipſius effectus, & nō quā-

A tū ad eſſe, vt domificator reſpū domus ſolū reqrit q̄tum ad fieri, & non q̄tum ad eſſe. Sed qnq. reqrit & q̄tum ad fieri, & quātum ad eſſe, & ad conſeruationē in eſſe, vt diei Sol eſt cā quo ad fieri, & quo ad eſſe, & Deus reſpectu oīum creaturarū. Et arguendo ab effectu cauſæ efficiētis, q̄ requiritur quo ad fieri tm̄, & nō quo ad eſſe effectus, non ſeqtur eſſe cāæ in pſenti, ſed in p̄terito tm̄, ſed a fieri effectus ſequitur eſſe illius cauſæ. Sed arguendo ad efficiens reqſitum ad eſſe, & fieri ſimul ſp ſeqtur affirmatiue eſſe cāę ad eſſe effectus, vt bene ſequitur, dies ergo Sol eſt. Et qn̄ eſt habitudo neceſſaria cāæ ad effectum, etiam ſeqtur negatiue a negatione effectus, negatio cauſæ. ſed, qn̄ habitudo eſt contingens, nō tenet negatiue, vt non ſequitur Soc. non eſt, ergo Deus non eſt. Sed iſti diuerſi modi arguendi non ſumuntur ab efficiente inquantum efficiens eſt, ſed ab efficiente inquantum tale, vel tale efficiens.

Argum. Contra pdicta arguit primo ſic. Cā efficiens eſt de conſideratione Phiſici, cū ſit cā motus, ergo non eſt de conſideratione Logici. & ſic, hic male definit. Secūdo ſic. Efficiens non mouet, niſi prius moueatur a fine, ergo finis eſt a quo primo fit motus, & non cā efficiens. Tertio ſic. Cā efficiens eſt extrinſeca ſuo effectiui, ergo in loco a cā efficiente terminus inferens eſt extrinſecus termino illato, & ſic erit locus extrinſecus, & per

C cōſequēs male definitur inter locos intrinſecos. Quarto ſic. Non ſeqtur, Deus eſt bonus, ergo latro eſt bonus, ergo a cā efficiente non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Non ſeqtur, domus eſt, ergo domificator eſt cū antecedens ſit verum, & conſequens falſum. ergo locus ab eſſe ctu cāæ efficiētis non tenet cōſtructiue.

Solutio. Ad arg. Ad primū iſtorum dr̄, quòd licet cā efficiens, inquantum eſt cauſa motus, & rerum naturalium, & principiū cognoſcendi ipſas, ſit de conſideratione Phiſici, tamen inquantum ab ipſa ſumitur locus dialecticus per habitudine ad ſuum effectum, ipſa eſt de cōſideratione Logici. Ad ſecundum dr̄, quòd licet a fine fiat motus intentionalis & ſpiritualis in efficiente, tn̄ ab ipſo nō fit primus motus realis, de quo hic ſolū intelligitur finis. n. non mouet intentionem agētis motu proprio dicto, ſed tm̄ per ſimilitudinem, ſicut pomum apprehenſum intentionaliter mouet appetitum pueri ad proſecutionem eius. Ad tertiū dr̄, quòd licet cauſa efficiens ſecundum eſſe ſit extrinſeca effectum, tn̄ ſecundum virtutē, & ſimilitudinem eius eſt aliquo modo ſibi intrinſeca, & hoc modo ſufficit ad cauſandum locum intrinſecū, quia hic ſumitur argm̄ a cā efficiente eo parte, qua conuenit cum effectu. Ad quartum dr̄, quòd ibi non arguitur a cā efficiente ad ſuum effectum, eo quòd lator nominat vitium. cuius vitij, Deus non eſt cā. licet. n. Deus ſit cauſa efficiens, hoīs tn̄, non eſt cā vitiorum eius, & bene ſequitur, Deus eſt bonus. ergo homo latro, quantum ad humanitatem eius eſt bonus. ſ. bonitate entis licet non bonitate morum. Ad quintum dicitur, quòd ibi non ſeqtur, quia arguitur ab eſſe effectus ad eſſe cāæ, q̄ requiritur quantum ad fieri tm̄, & non quo ad eſſe, & reſpectu talis cāæ non tenet iſte locus ab effectu arguendo, reſpectu illius prædicati, eſt.

Ab agēte primo fit motus realis, a fine primo fit motus itētionalis.

D

E

De materia & eius diuiſionem Permanentem ac Tranſeuntem, & modis arguendi, ac Locis ad ſuum effectum, & econtra.

Materia. n. eſt., ex qua cum aliud aliquid fit. Et eſt duplex q̄dam. n. eſt permanens, & q̄dā eſt tranſiens. Permanēs, ut in cultello ferrū. Tranſiens, vt in pane farina & aqua. Et definitur et̄ ſic materia, materia eſt quæ tantum in potentia. Locus a cauſa materiali eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum, & eſt cōſtructiuus. & deſtructiuus. Conſtructiue ſic ferrum eſt, ergo arma ferrea poſſunt eſſe. maxima poſita cauſa materiali

Recte collige iſtā definitionē. 1. Ph. t cō. 71. & infra. & ibi pDoctō.

poſſi-

A poſſibile eſt eius effectum ponit. Deſtru
ctiue, ſic ferrum non eſt, ergo arma fer-
rea non pñt eſſe. Locus a cauſa materia-
li, maxima. Remota cā materiali perma
nente, remouetur & eius effectus. Locus
ab effectu cauſæ materialis permanen-
tis, tenet cōſtructiue ſic arma ferrea ſūt,
ergo ferrum eſt maxima. Poſito effectu
cauſæ materialis permanentis, ponitur
eius cā. Locus ab effectu cāæ materialis
tranſeuntis tenet conſtructiue, vt vitrū
vel panis, ergo filix vel farina fuit mate-
ria. n. tranſiens non manet, ſed transfert
in aliam materiā. Locus ab effectu cau-
ſæ materialis tranſeuntis, maxima. Poſi-
to effectu materiæ trāſeuntis neceſſe eſt
B ipſam materiam præfuiſſe.

Quid materia

Poſtquā Auctor determinauit de lo-
co a cā efficiente, hoc conſequenter de-
terminat de loco cā materialis rōne cu-
ius, ſic primo definitur materiam. Mate-
ria eſt ex qua, cum aliquo fit aliquid, q̄
definitio, ſic debet intelligi materia eſt
cā, ex qua cum alio. i. cum forma, fit ali-
quid. ſ. totum compoſitum. Et ponitur
ibi cā, loco gñis & totum reſiduum ad
driam aliarum cauſarum. Vnde ex fine,
& efficiente non fit totum compoſitum,
cū illæ cauſæ ſint extrinſecæ, & etiam ex
forma non fit totū compoſitum tanq̄ ex
materia ex qua ſicut intelligitur de ma-
teria in iſta definitione ipſa n. materia
C eſt prima potentia ex qua primo origi-
nat totum cōpoſitum. Et aliter hic defi-
nitur. Materia eſt q̄ tm̄ eſt ens in poten-
tia qa materia de ſua natura non habet
eſſe in actu, ſed in potentia tantum.

Quod modis materia accipit.

Primo ſciendum, ꝙ materia duplici-
ter accipitur vno mō ſpāliter, prout eſt
primum ſubiectū formæ ſubālis, & eſt
pars compoſiti de gñe ſubſtantiæ. Alio
modo capitur cōiter pro oī illo ex quo
per modum potentiæ componitur ali-
quid, ſiue pro oī illo quod concurrit ad
compoſitionem alterius, tanquam poté
tia recipiens eſſe, & ſic reperitur tam in
rebus naturalibus artificialib. & tam in
rebus corporalibus, quam ſpālib. & hoc
capitur hic. Et ſic diuiditur q̄a q̄dam eſt D
materia permanens, & q̄dam tranſiens.
Permanens eſt illa, q̄ ſub propria forma
& ſpē permanent in ſuo effectu, vt ferrū
in cultello. Tranſiens eſt illa, quæ ſub ꝓ-
pria ſpē & rōne non permanet in ſuo ef
fectu, ſed de vna ſpē tranſit in aliam in
conſtituendo effectum, vt in pane fari-
na eſt, filix in vitro, & lutum in laterib.

Modus arg a cā materiali.

Secundo ſciendum eſt, quòd locus a
cā materialis eſt habitudo ipſum ad ſuū
effectum. Et ſemper tenet affirmatiue in
qualibet materia tranſeunt, & perma-
nente, vt aqua & farina ſunt, ergo panis
poteſt eſſe. Maxima. Poſita cā materiali,
ponitur eius effectus ſecundum poten- E
tiam, eo quòd materia dicit eſſe poten-
tiale ipſius effectus, cum ſit in potentia
ad ſuum effectum. Sed iſte locus tenet
deſtructiue in materia permanente, vt
ferrum nō eſt, ergo arma ferrea nō ſunt.
Maxima Remota materia permanente,
remouetur eius effectus, ſed in materia
tranſeunte non tenet negatiue, ut nō ſe-
quitur, filix non eſt, ergo vitrum nō eſt,
eo quod talis effectus poteſt eſſe nō exi-
ſtente illa materia, q̄ non eſt permanēs
in ſuo effectu. Si tñ deſtruatur tranſiens
pro toto tpe pſenti in præterito, ſeque-
retur deſtructio effectus, vt dicendo fi-
lix non eſt, ergo vitrum non eſt.

Locus a cā materiali quō teneat.

Tertio ſciendum, quòd iſte locus a cā
materiali ſolum conſtructiue ab eſſe ma F
teriæ, ad poſſe eſſe ipſius effectus, & nō
ad eſſe ipſius in præſenti. Cuius rō eſt,
quia arguendo a cā ad effectum ab eſſe
cauſæ debet inferri eſt effectus eo mo-
do, quo ponitur in tali cauſa, ſed eſſe ef-
fectus materiæ ponitur in potentia tm̄,
& non in actu eo, quòd materia eſt ens
in potentia tm̄ ideo arguendo affirmati
ue a materia arguitur ab eſſe eius ad poſ
ſit eſſe in futuro ipſius effectus. Et hoc
poteſt argui non ſolū a materia ex qua,
ſed a materia in qua, & circa quam quia
generaliter oīs materia ponit potentia-
liter eſſe ſui effectus, vt bene ſequitur
corpus eſt, ergo album poteſt eſſe, vel
ſcibile eſt, ergo ſcientia poteſt eſſe.

A diminuens, q̃ non tollit ſimpliciter rõnem illius, cui adiũgitur, ſed partim tollit, & partim relinquid, ſicut eſt imaginabile & opinabile reſpectu entis vt di cendo ens opinabile, diminuit rõnẽ entis, quia facit ipſum teneri iu cõi, vt ſe extẽdit ad ens reale, & ad ens in apprehenſionẽ, ſiue rationis & ſic partim tollitur rõ entis, & partim relinquitur. Et differunt in hoc illæ tres determinationes, q̃a vltimæ duæ faciunt dictũ ſm q̃d, & rõ qualibet ipſarum facit locũ ſophiſticũ a dicto ſecũdũ q̃d ad dictũ ſimpliciter, vnde non ſequitur, chymera eſt ens opinabile, ergo ẽ ens, & ſic de multis a B lijs. Sed determinatio contrahens tm̃ q̃ nullo modo diminuit, facit partẽ in mõ, q̃ q̃dẽ pars q̃ſq. vocatur dictũ ſecũdum q̃d, capiendo generaliter dictũ ſecundũ q̃d, pro omni dicto ſumptũ cum determinatione aliqua, & totum in modo quandoq. vocatur dictum ſimpliciter.

Locus a toto in modo. Tertio ſciendum, q̃d locus a toto modo eſt habitudo ipſius ad ſuã partem. Et tenet deſtructiue, ſic, lapis non eſt homo, ergo lapis non eſt homo alb. Maxima deſtructo toto in modo deſtruitẽ q̃libet eius pars, cuius rõ eſt, quia deſtructo priori ſecũdũ naturã deſtruuntur poſteriora, ſed totũ in modo eſt prius, & ſuperius reſpectu ſuæ partis, quare ipſo de C ſtructo, deſtruitur ſua pars, ideo iſte locus tenet deſtructiue, ſed non tenet conſtructiue, quia põſito ſuperiori nõ oportet ponere inferius, ſicut dictum eſt in loco genere. Vnde iſte locus eodem mõ tenet, ſicut locus a genere & locus a parte in modo tenet ſicut locus a ſpecie.

Locus a parte in modo. Quatuor ſciendũ, ꝙ locus a parte in mõ eſt habitudo ipſius ad ſuũ totũ & tenet cõſtructiue duob. modis, primo mõ ſubijciẽdo partẽ i modo affirmatiue, vt homo alb. currit, ergo homo currit. Maxima quicquid p̃dicatẽ de parte in modo p̃dicatur de ſuo toto, & rõ eſt, quia q̃cquid p̃dicatur de inferiori prædicatẽ de ſuo ſuperiori, quod actu & intellectu includitẽ in inferiori, ſed totũ in modo eſt ſuperius ad partẽ in mõ, & actualiter in D ca continetur. Aliõ modo tenet prædicãdo affirmatiue, vt Soc. eſt homo alb. ergo Soc. eſt homo. Maxima de quocunq; prædicatur pars in modo, & ipſum totum propter rationem iã dictã. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia ad negationẽ inferioris nõ ſequitur negatio ſuperioris, licet bene ſequatur, hõ albus non currit ergo homo nõ currit, quia ibi pars in modo nõ deſtruitẽ per negationem, ſed tm̃ aliquid remouetur ab ipſa.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vniuerſale ſumptũ ſine determinatione eſt totũ vniuerſale, ſed totũ in mõ nõ eſt totum vniuerſale, ergo totũ in modo non eſt vniuerſale ſumptum ſiue determinationem. Secundo ſic. Omne totũ E plura cõtinet q̃ ſua pars, ſed hõ non plura continet, q̃ homo alb. ergo nõ eſt totum, reſpectu hoĩs albis & ſic vniuerſale ſumptũ ſine determinatione non eſt totum in modo. Tertio ſic. Homo albus eſt pars in modo, & tñ hõ ſumitẽ cum determinatione diminuente, quia alb. contrahit hoĩem & diminuit eius acceptionẽ, q̃a facit ipſum ſolum teneri ꝓ hoĩb. albis, & ſic eſt determinatio diminuens ergo contra definitionẽ partis in modo. Quarto ſic. In omni loco conſequens dẽt includi in antecedente, ſed pars in modo non in cluditur actualiter in ſuo toto, ergo a toto in modo ad ſuã partem non valet locus affirmatiue, nec negatiue. Quinto ſic Bene ſequitur, lapis non eſt homo riſibilis, ergo lapis non eſt homo, & tamen arguitur a parte in modo deſtructiue, ergo locus a parte in modo tenet deſtructiue. F

Solutio. Ad arg. Ad primum dr̃ ꝙ vniuerſale ſumptum ſine determinatione reſpectu partis ſub eo conſtitutæ p̃ drĩã eſſentialẽ, & intrinſecã dicitẽ totũ vniuerſale, ſed reſpectu partis ſub eo conſtitutæ per drĩã accidentalem, & extrinſecã, dr̃ totũ in modo, totum n. cum dicitur relatiue ad partem habet variari ſecũdum variationem ſuæ partis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet homo non contineat plura ſecundum ſignificata, q̃ homo albus, tñ

ſecun-

A ſm ſuppoſita plura continetur, & ſe habet in plus, ideo quò ad ambitum ſuppoſitorum dr̃ totum reſpectu hominis alibi, licet ſecundum ſignatũ poſſit dici pars integralis ſm modũ reſpectu hoĩs alibi. Ad tertiũ dr̃, q licet album diminuat illud dictũ hõ, quò ad ambitũ ſuæ cõitatis, & quãtum ad ſuppoſitionem, quæ eſt pro ſuppoſitis, tamen non diminuit ipſum quãtũ ad rationem formalẽ eius, ideo albus non eſt determinatio diminuens reſpectu hominis. Ad quartũ dr̃, q licet conſequens complexũ ſp includatur virtualiter in antecedente, & ponatur actualiter in ipſo, tamen ter B minus illatus non ſemper debet actualiter contineri in termino inferẽte, ideo, licet pars in modo non ſit actualiter in ſuo toto, non tamen ſequitur quod a toto non ſumatur locus dialecticus.

Ad quintũ dr̃, q homo viſibilis, non eſt pars in modo reſpectu hominis, q3 licet viſibile ſit determinatio hominis q̃tum ad modum intelligendi, non tamẽ eſt determinatio cõtrahens ipſum quo ad ſuppoſita, quæ faciat ipſum teneri ꝓ parte ſuorum ſuppoſitorum. ideo non facit partem in modo reſpectu hominis, licet bene reſpectu animalis.

De Toto, & parte in loco.

C Totum in loco eſt dictio comprehendens omnem locum aduerbialiter, vt vbique, pars in loco eſt dictio, comprehendens vnum locum aduerbialiter, vt hic vel ibi.

Locus a toto in loco, eſt habitudo ipſius ad ſuam partem, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus, vt Deus eſt vbiq;, ergo Deus eſt hic. Cæſar nuſquam eſt, ergo Cæſar non eſt hic. Locus à Toto in loco, Maxima, Cuicunq. conuenit totũ in loco, & quælibet eius pars, Et quicq̃d remouetur a toto in loco, & à quali & eius parte. Locus a toto in loco, a parte in loco eſt habitudo ipſius ad ſuum totum, & ſemper eſt deſtructiuus, ut, Cæſar non eſt hic, ergo non eſt ubiq. Maxima. Cuicunq. non conuenit pars in D loco, nec eius totum.

Poſtq̃ determinatũ eſt de loco a toto in modo, hic conſequenter determinatũ de loco, a toto in loco ratione, cuius primo definit totum in loco dicens. Totum in loco eſt dictio, aduerbialiter omnem locum comprehendens, vt vbique & nuſquã. In qua definitione ponitur dictio, loco gñis. Totum.n. in loco non conſideratur hic ſecundũ eſſe ſuũ reale ſed inquãtum eſt dicibile, & per dictionem importatur. ideò bene ponitur dictio, loco generis. Deinde ponitur cõprehendẽs oẽm locum, ad dr̃iam totius E in tpe, & ponitur aduerbialiter, ad differentiam totius in quantitate quod quãdoque importat omnem locum nominaliter, vt dicendo, omnis locus, uel in omni loco, non tamen aduerbialiter, ſicut totum in loco. Et per oppoſitum ad totum in loco, pars in loco ſic definitur. Pars in loco eſt dictio cõprehẽdẽs unũ locum aduerbialiter, ut hic, vel ibi.

Totum in loco.

Primò ſciendum, q totum in loco, & etiam pars eius, importat eſſe in loco. ſed dupliciter aliquid poteſt eſſe in loco, uno modo aptitudine tm̃, ut uniuerſale dicitur eſſe ubiq. ſecundum aptitudinem, eo q habet aptitudinem eſſendi in ſuis ſingularib. pro quolibet loco, & ẽt pro qualibet temporis differentia, & illa aptitudo reducitur ad actũ ſucceſ F ſiue in ſuis ſingularib. Alio modo dicitur, aliquid eſſe in loco ſcd̃m actum ſicut ſingulare qd̃ eſt actualr̃ hic, & nũc. Et adhuc ſcd̃m actũ aliquid dicitur eſſe in quolibet loco dupliciter, uno modo per ſe primo, ſicut Deus, qui eſt ubique alio modo ſcd̃m ſuas partes, ſicut Mũdus, qui eſt vbiq ſecundũ ſuas partes. Et ad arguendum a toto in loco ad ſuam partem vel econtra, oportet eodẽ modo ali cui attribuere partẽ in loco, ſicut ſibi conuenit ipſum totum, vt ſi totũ conueniat cum aptitudine tm̃ debet ſimiliter inferri pars ſcd̃m aptitudinem tantum, & econtra arguendo a parte ad totum.

nota diſtinctionem eſſendi in loco totius, & partis.

Secun-

A cluditur, ſed deberet ſit cõcludit, ergo aliqua pars mundi eſt hic & aliqua ibi, & ſic de alijs. Ad quartũ dicitur, quòd in antecedente negatur totum in loco, & ſic non remanet ſub eſſe totius in loco ideo non arguitur à toto in loco ad ſuam partem, ſed æquiualente arguitur à negatione vnius partis in loco ad negationẽ alterius partis determinatè, vt hic, Socrates in aliquo loco non eſt, ergò Socrates non eſt hic. Ad quintũ dr, quod pars antecedentis verificantur de corpore pro diuerſis ſuppoſitis eius, & ſic in antecedente corpus habet plures ſuppoſitiones B determinatas, & in conſequente habet vnam tantum, & ſic ibi arguitur plurib. ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam tantum, & committitur fallacia figuræ dictionis. Vnde ſubiectũ antecedentis non tenetur eodem modo in conſequente, ſicut tenetur in antecedente, ideo non bene arguitur a parte in loco ad ſuum totum.

De toto in tempore, & eius parte, ac eorum Locis.

Totum in tempore eſt dictio comprehendens omne tempus aduerbialiter, vt ſemper, nunquam. Pars in tempore eſt dictio ſignificans aliquod tempus aduerbialiter, vt nunc, tunc, hodie, heri. Exempla huius ſumuntur a toto in loco. C

Quid totũ in tẽpo. e.

Poſtquam Auctor determinauit de loco in loco, hic conſequenter determinat de loco a toto in tempore, ratione cuius definit totum in tempore dicens: quòd totũ in tpe, eſt dictio comprehendẽs oẽ tps aduerbialiter, ſiue ſit affirmatiue, vt ſp ſiue negatiue, vt nunquam. Et econtra, pars in tpe eſt dictio cõprehendens partes tpis aduerbialiter, vt hodie, nunc, & ſic de alijs. Et illæ duæ definitiones debent intelligi, & exemplificat, ſicut definitiones totius, & partis in loco.

Locus a toto in tpe quo

Primò ſciendum, ꝙ locus a toto in tẽpore eſt habitudo ipſius ad ſuam partẽ. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic, Deus eſt ſp, ergo Deus ẽ nũc. D Maxima: Poſito toto in tpe in aliquo ſubiecto neceſſario ponit quælibet eius pars, cuius rõ eſt, quia totũ in tpe inf., & actualiter includit oẽs partes ſuas, quia importat ſps diſtributum pro oib. ſuis partib. ideo ipſo toto in tpe poſito, neceſſario ponit quælibet eius pars. Negatiue tenet ſic, chymera nũquam, ergo non eſt hodie. Maxima. Remoto toto in tpe ab aliquo ſubiecto, remouetur quælibet eius pars. Et arguendo per iſtum locum magis proprie arguitur ponendo totum in tpe ex parte prædicati q̃ ex parte ſubiecti eo ꝙ aduerbium ſemper habet determinare verbum, & verbum in rõne ſemper ſe tenet ex parte pdicati, niſi ponat cum implicatione a parte ſubiecti, & ſupponitur, quia ſic in ſubiecto poſſet poni cum ipſo aduerbium ſubiecto, & per conſequens poſſet argui à toto in tempore ſe tenet ex parte ſubiecti. E

que per ipſũ arguere licet.

Secundò ſciendum, ꝙ locus a parte in tpe eſt habitudo eius ad ſuum totum. Et tenet conſtructiue, & deſtructiue arguẽdo ab ipſis ſufficienter enumeratis. Conſtructiue ſic, Soc. fuit heri, & pridie, & ſic de alijs, ergo Soc. ſemper fuit, Maxima. Poſitis partib. i tpe ſufficienter enumeratis, ponitur ipſũ totũ, quia totum nihil addit vltra omnes ſuas partes deſtructiue ſic, Antichriſtus nõ fuit heri, nec pridie, & ſic de alijs, ergo nunq̃ fuit, Maxima, Remotis partib. in tempore ſufficiẽter enumeratis remouetur ipſum totũ. F Et ſi arguatur per iſtum locum ab vna parte tantũ, & non ab omnibus, tũc ſolũ tenet deſtructiue, & nõ conſtructiuẽ, & adhuc arguitur a parte ad deſtructionẽ totius quãtum ad totalitatem eius, & nõ arguitur ad ipſum remanẽs totum in tẽpore, vt hic Socrates non eſt nunc, ergo Soc. non eſt ſemper.

Locus a parte in tpe, deque mõ arguẽdi ab illa negatiue.

Quinq.

Tertiò ſciẽdum, quod præter iſta tota alia gña ſuperius poſita reperiuntur alia qnq totius iſta, quæ ad prædicta reducuntur. totum ueniens copulatiuum, diſiunctiuum, poteſtatiuum, ſucceſſiuum & collectiuum, ſeu aggregatiuum. Totum copulatiuum eſt

ad illa reduci.

A in quo plura copulantur per coiūctionē copulatiuā, ut Soc currit & Plato diſputat, & pars eius eſt aliquod illorum, q̄ inter ſe copulatur. Totum diſiunctiuū eſt in quo plura coiūgūtur p̄ coniunctionē diſiunctiuā. vt Socra. currit, vel Plato diſputat. Totum poteſtatiuū eſt, quod cōponitur ex plurib. virtutib. uel potentijs, vel ꝙ plura continet ſm virtutē. ut anima rationalis eſt totū poteſtatiuū reſpectu vegetatiui, ſenſitiui & intellectiui, licet anima in cōmuni ſit totū vniuerſale reſpectu animę vegetatiuæ, ſenſitiuæ & intellectiuæ. Et ſimil'r quaternarius eſt totū poteſtatiuū reſpectu binarij & ternarij, q̄ ſuperior numerus continet in

B virtute oēs inferiores numeros. Totum ſucceſſiuū eſt quod componitur ex partibus ſucceſſiuis. quę nō poſſunt ſimul eſſe, vt tempus, & motus. Totum collectiuum ſiue aggregatiuum eſt quod ſub voce ſingulari plura adinuicem diſtincta importat, ſicut populus, grex, ſocietas, ſed pars eius, eſt aliquod illorum ex quibus componitur vt homo reſpectu populi, vel aries, reſpectu gregis.

Quarto ſciendū, ꝙ totū copulatiuū, totū poteſtatiuū, & totū collectiuum reducunt ad totū itegrale, eo quod ab iſtis totis ad ſuas partes eodē modo tenet locus dialecticus, ſicut à toti integrali ſ. cōſtructiuæ tātū, & nō deſtructiuè, & econtrà, locus à parte, vt arguendo a toto co

C pulatiuo Soc. currit & diſputat, ergo Socrates currit & à toto poteſtatiua, vt quaternarius eſt, ergo binarius eſt, vel anima rationalis eſt, ergo ſēſitiuū eſt. Maximè, Poſito toto poteſtatiuo. ponitur q̄libet eius pars. Et à toto collectiuo, ut populus eſt. ergo hō eſt, & econtra, poteſt argui deſtructiuè a ſuis partibus. Sed totum diſiunctiuum, & ſucceſſiuum reducuntur ad totum vniuerſale, quia ab ipſis eodē modo tenet locus ſicut à toto vniuerſali. ſ. negatiuè tantum vt arguendo ſic a toto diſtinctiuo, non Socrates currit vel diſputat, ergo Socrates non currit. Et à toto ſucceſſiuo, vt non eſt dicens, ergo nō eſt meridies & econtra, locus a partib. eorum tenet cōſtructiuè

D im, vt faciliter videretur in exemplis.

Sed cōtra p̄dicta arguit primo ſic. In t̄pe & ſp idē ſūt ſicut in omni loco, & vbiq. ſed in omni t̄pe, eſt totū in quantitate, & nō in t̄pe, ergo & ſp, & ſic male defi[illegible] totū in t̄pe, quod eſt dictio cōprehendens oē t̄ps aduerbialiter. Scd̄o ſic eſt [illegible] cus à toto in t̄pe. Deus eſt ſp, ergo eſt in iſto t̄pe, ꝙ & tn̄ non ſequitur pars in tempore, cum in iſto t̄pe, non ſit, aduerbiū ſignificans partem t̄pis ergo contra definitionē loci a parte in t̄pe. Tertio ſic. Nō ſequit̄ vl'e eſt ſp, ergo eſt nūc, cū antecedens ſit verū, & cōſequēs falſū. Antecedens patet, quia vniuerſale eſt vbiq. & ſp & nō eſt hic & nūc, ſed ſo-

B lū ſingulare, ergo locus à toto in t̄pe non valet cōſtructiuè. Quarto ſic. Partes totius in tempore non poſſunt ſimul, ergo non poſſunt ſimul accipi, ergo locus a parte in tempore non tenet conſtructiuè ab omnibus partibus ſimul ſumptus. Quinto ſic. Non ſequitur, Adam nō eſt nūc. ergo Adam nunquam fuit, & tamē arguitur negatiuè ab vna parte totius in tempore ad ipſum totum, ergo locus a parte in tempore non tenet deſtructiue ab vna parte ad ſuum totum.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̄, ꝙ licet ſemper, & in omni tempore ſint idem ſecundum rem ſignificata, & materialiter differunt tn̄ ſecundum ſuos modos ſignificandi & materialiter, quia ſemper importat tempus diſtributum ſub modo fluxus & fieri, & in omni tempore importat idem tempus diſtributū pro omnibus partibus eius ſub modo permanētis ſiue habitus, & quietis, & p̄ hoc diſtinguuntur totum in quantitate, & totum in tempore, licet non eſſentialiter. Ad ſecundum dr̄, quod licet in illo argumento non ponatur formaliter pars in tempore aduerbialiter, ponitur tamē ęquiualenter, & ſm̄ rem ſignificatam, quia in illo tempore, includit virtualiter ipſum hūc. Ad tertium dicitur, quod licet vniuerſale ſit ſemper in aptitudine, non tamen eſt ſemper in actu, & eo mō

Argum.

Solutio

quo

A quo ponitur ſemper eſſe bene ſequitur ꝙ eſt nunc.ſ.ſecundũ aptitudinẽ,ſed illa aptitudo reducitur ad actum in ſuis ſingularib.& ſucceſſiue. Ad 4.d;,quod licet partes tpis non poſſunt eſſe ſimul ſecundum ſuum eſſe reale,ſicut præteritũ non pt eſſe ſimul cum futuro, tamẽ poſſunt eſſe ſimul in apprehenſione aîæ,quæ retinet partem præteritam, & futuram cũ B præſenti,& ſic ſimul poſſunt accipi omnes partes temporis. Ad quintum dicitur,quod ibi non bene arguitur quia arguendo ab vna parte tm̃ deſtructiue, oportet arguere ad deſtructionem totius quantum ad rationem totius, ita quod in conſequente ſibi præponatur negatio deſtruens totalitatem eius,quod non fit in illo arg.deberet.n.ſic inferri, Adam non eſt nunc,ergo non eſt ſemper.

De cauſa,& eius diuiſione in Quatuor, & genera.

Ex 2.7. Phy. Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam.Et diuiditur in cauſam efficientem,materialem,formalem & finalem.

Quid cauſa & effectus. Poſtq̃ Auctor ſuperius determinauit de locis a toto,& parte, hic conſequenter determinat de locis a cauſa & ab effectu. Et quia locus a cauſa in communi eſt habitudo cauſæ ad effectu, & locus ab effectu eſt habitudo effectui ad cauſã, iõ priuſquam Auctor determinet de locis à cãm in ſpeciali,determinat de cã in C generali definitiue & diuiſiue,ipſam primo ſic difiniens. Cã eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud ſecundum naturam.In qua definitione intelligitur ens pro genere Ens.n.diuiditur per cãm,& effectum,& eſt ſuperius ad vtrumq. ſecundum modũ.Deinde ponitur ad cuius eſſe ſequitur aliud ad differentiam effectus qui ſequitur ad eſſe alterius, & ad cuius eſſe non ſequitur aliud ſibi rõne effectus. Et ponitur ſecundum naturam ad explicandum modum, quo effectus ſequitur ſuã cauſam Et econtra poteſt definiri effectus,quod eſt ens,cuius eſſe ſequitur ad aliud per naturam,vel eſt partita ſimilitudo ſuæ cauſæ.

D Sequiť ad aliud duobus contingit. Primo ſciendum, ꝙ conſequitur capitur dupliciter. Vno modo vt dicit ordinẽ tm̃ vt cum dicitur,vnus dies ſequitur alium. Alio modo, vt dicit ordinem, & dependentiam vnius ab alio & hoc modo iterum dupliciter vno mõ, vt ſolum dicit ordinẽ,& dependentiã ſiue conſequẽtiæ ſiue illationis vnius ab alio, ſicut conſequens ſequitur illatiuè ad antecedens,& dependet ex ipſo ſecũdũ illationẽ. Alio mõ,vt dicit dependentiã in eſſe E vnius rei ab alia ſicut q̃libet effectus ſecundũ ſuum eſſe dependet a ſua cã. Et hoc modo capitur in iſta definitione,vt dicit ordinem dependentiæ vnius rei ab alia ſecundum ſuum eſſe, & non ſolum, vt dicit ordinem prioris, & poſterioris, neq. vt ſolum dicit dependentiam conſequentiæ, quia in arg. antecedens non ſemper eſt cauſa conſequentis,licet ſemper ſit cauſa illationis eius.

Qũo cã effectũ præcedat. Secundo ſciendum, ꝙ ad rõnem cãæ non requiritur,ꝙ cauſa ſp p̃cedat ſuum effectũ ſp tps,ſe quandoq.p̃cedit ipſum ſcḿ tps, vt domificator præcedit domũ ſecundũ tps qñq; vero præcedit ipſũ ſecundũ naturã,& ſimul eſt tpe cum ipſo, ſicut hõ eſt,cã riſibilitatis,& tñ præcedit ipſum ſecundum naturã tm̃.& ſimul eſt tpe cum eo,iõ ad explicandum qũo effectus debet ſequi cãm,& cã præcedere ef F fectum in definitione cãæ ponitur ſecundum naturam Et ad dr̃iam illorum quorum eſse vnus ſequitur ad eſse alterius ſecundum ordinem,tamen non dependet ex alio ſecundum naturam ut eſſe vnius rei non dependet naturaliter ad eſse alterius.

Quatuor tm̃ eſse genere cauſarum. Tertiò ſciendũ,ꝙ cauſa diuiditur per cauſam efficiẽtem, materialem, formalem,& finalẽ.cuius diuiſionis ſic habet ſufficientiã,quia ad õem cauſam ſequitur effectus, vel ergo talis cauſa eſt intrinſeca effectui,vel extrinſeca,ſi intrinſeca hoc eſt dupliciter,quia vel ipſa eſt actus dans eſſe,& ſic eſt cauſa formalis, vel potentia recipiens eſſe,& ſic eſt cauſa materialis ſi eſt extrinſeca, hoc eſt du

A plicitei,qa vel ipſa eſt id a quo res fit,& ſic eſt efficiens cã,vel illud pp qđ res fit, & ſic eſt cã finalis ſumitur iſta diuiſio ñ ſecundum diuerſitate rerũ,ſed ſm diuerſos modos formales, quia idem realiter ſecundum diuerſos modos cauſandi, & reſpectu diuerſorũ quandoq; habet rõnẽ plurium cauſarum. Et non eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſed diuiſio analogi,quia cauſa ſecundum prius, & poſterius dicitur de iſtis quatuor cauſis.

Ordinari cãs ad inuicem q̃tuor mõis cõtingit.

Quarto ſciendum, ꝙ cauſæ poſſunt quatuor modis conſiderari. Vno modo ſecundũ rõnem cauſandi,& ſic finis eſt prior,ſecũdo efficiẽs, tertio materia, & quarto forma,qa in cauſando rem finis mouet intellectum agentis ad pducendũ effectũ,& efficiens motus a fine,mouet B materiã, qua diſpoſita vltimo introducit forma. Scđo modo conſideiãt cãę prout concurrunt ad cõpoſitionem effectus,& ſic materia prior eſt,ſcđo formã tertio efficiens, & vltimo finis. Tertio modo conſiderantur,vt dant eſſe actuale effectui,& ſic forma eſt prior, deinde efficiens, tertio finis, quarto materia. Quarto modo conſideratur ſecundũ, ꝙ habent eſſe exiſtentiæ per quot nobis notificatur,& ſic cã efficiens eſt prior,ſecundo materia deinde forma,& vltimo finis. Et quia hic conſiderantur ſecundũ ꝙ nobis notificantur,& ab ipſis ſumitur C loci dialectici, ideo iſto modo ordinatur in textu, & prius determinatur de cauſa efficiente,quam de alijs.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Aliud dicit diuerſitatem eſſentialem cũ ſit relatiuũ diuerſitatis ſubæ ſed effectus non ſp differt eſſentialiter a ſua cã, qa conueniunt eſſentialiter cum ſua cã formali,ergo male dr̃,ꝙ ad eſſe cauſæ ſequitur aliud.ſ.effectus. Scđo ſic. Cã totaliter poſita ponitur ſimul ſuus effectus, ergo cã non p̃cedit effectum, & ſic ad eſſe cãæ nõ ſequitur aliud. Tertio ſic. Cã, & effectus ſunt ſimul natura, cũ ſint relatiua, ergo effectus nõ ſequitur ſuã cãm ſecũdũ naturã. Quarto ſic. Forma, & finis coĩcidũt vt dr̃ 2. Phy. ergo forma nõ eſt cã diſtincta a fine,nec membra huius D diuiſionis ſunt oppoſita. Quinto ſic. Oĩs cã p̃cedit ſuũ effectũ, ſed finis nõ p̃cedit ſuũ effectũ, ſed ſequit̃, ergo finis nõ eſt cã,& ſic male ponuntur quatuor cauſæ.

Solutio. Ad arg. Ad primũ dr̃,quod licet aliud ꝓpriæ ſumptũ, vt eſt relatiuũ diuerſitatus dicat ſubæ diuerſitatem eſſentialem, non tñ,aliud cõiter acceptũ,vt dicit quicunq;diuerſitatem ſiue eſſentialem,ſiue accidentalẽ,vt ſumit̃ in definitione cãæ. Ad ſecũdũ dr̃ ꝙ licet poſita cã totali ponat̃ eius effectus ſimul tpe, nõ tñ ponit̃ ſimul ſecũdũ naturã, qa naturaliter cã prius hẽt eſſe, & intelligi q̃ effectus, & E hoc ſufficit ad rationem cauſæ,quod pręcedat effectum ſecundum naturam.

Forma & finis materiæ licet q̃docunq. coincidũt,formaliter nunquã.

Ad tertium dicitur, quod licet cauſa, & effectus, ſecundum intentiones cauſæ,& effectus dicantur correlatiue,tamẽ materialiter,& ſecundum id,quod ſunt non dicuntur correlatiue, ideo ſecundũ id,quod nõ ſimul ſecundum naturam. Ad quartum dicitur, quod licet forma, & finis quinque coincidant materialiter,& ſecundum rem idem,non tñ coincidunt in idem formaliter q̃tum ad ſuos modos formales cauſandi, & hoc modo ponuntur cauſæ adinuicem diſtinctæ. Ad quintum dicitur, quod licet finis ſecundum ſuum eſſe reale ſequatur ſuum F effectum tñ ſecundũ eſſe intentionale, in intentione agentis, ſub quo ſibi conuenit rõ cauſæ finalis,præcedit ſuum effectum,ideo eo modo quo eſt cauſa,naturaliter præcedit ſuum effectum.

De cauſa Efficiente,& modis arguendi in ea ac ſuis Locis.

Cauſa efficiens ſit,a qua primo fit motus ad hoc, quod fit aliquid, vt domificator eſt primum mouens, & operans, vt fiat domus, & faber, vt fiat cultellus. Locus a cauſa efficiente eſt habitudo ipſius cauſæ efficientis ad ſuum effectum, & eſt conſtructiuus,& deſtructiuus. Cõſtructiue tenet ſic, domificatorem bonus,ergo domus eſt bona.

A Locus a cā efficiente. Maxima. Si cā efficiens eſt bona ipſum ꝙ fit bonū eſt. Deſtructiua ſic. Domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Locus a cauſa efficiente. Maxima. Cuius cauſa efficiens non eſt bona, ipſum ꝙ fit non eſt bonum, & econuerſo, tenet locus ab effectu ad cauſam efficientem.

Quid cāæ efficientis.

Poſtq̄ Auctor determinauit de cā in cōi tam definitiue, q̄ diuiſiue, hic conſequenter in ſpāli vult determinare de locus cā. Et primo de loco a cā efficiente, eo ꝙ cā efficiēs cęteris eſt bonis notior & rōne cuius ipſa in primo ſic definit. Cā efficiens eſt a qua primo fit motus. In B qua definitione primo ſubintelligit cā, loco gñis definiti, & ponitur a quo primo fit motus, ad drīam aliarum cauſarū, quarū nulla primo cauſat motū, ſiue productionē effectus, ſed efficiens tm̄, ſicut patet in productione effectus. Finis .n. rōne ſuæ bonitatis q̄ deſiderium mouet, & attrahit appetitū agentis ad ꝓducendum effectum. & efficiens ſit motū, & tractū a fine diſponit materiam ad introductionem formæ, & ſic primo cauſat motum, quo producitur effectus.

Modus arguēdi a cā efficiēte ad ſuum effectū affirmatiuum, & negatiuum.

Primo ſciendū, quòd locus a cā efficiente eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum, & tenet affirmatiue, & negatiue. C Affirmatiue ſic, domificator eſt, bonus ergo domus eſt bona. Maxima, Cuius cā efficiens eſt bona, ipſum quoq; bonū eſt q̄ maxima dēt intelligi de bonitate efficientis inquantū efficiens, & non de bonitate moris, vel de bonitate eius ſecundū ſe. ſimiliter dēt intelligi de bonitate moris, vel de bonitate eius ſecundū ſe. ſimiliter dēt intelligi de bonitate formæ effectus, ita quòd ſi efficiens ſit bonū in rōne cauſæ efficientis, & vt producit effectū, ſeq̄tur, quòd effectus erit bonus bonitate formæ eius, nō aīæ, loq̄ēdo de bonitate finis, & totius cōpoſiti, qa ſi domificator ſit bon⁹ artifex, & operet pfecte ſm̄ artem eius, & careat bona materia, tūc domus nō erit bona bonitate finis, ſed tm̄ mō bonitate formæ, q̄ ꝓuenit ab efficiēte. Negatiue tenet domificator non eſt bonus, ergo domus non eſt bona. Maxima. Cuius efficiens malum eſt, ipſum quoque malum eſt. D

Efficiēs duplex, actū, ſ. & in potentia, vniuocū & æquiuocum.

Scd'o ſciendū, quòd licet cā efficiens eſt duplex. ſ. cā efficiens in actu, & cā efficiens in potētia, vt reſpectu domus domificator eſt cā efficiens in potentia & domificus eſt cā in actu reſpectu fieri domus. Et q̄libet iterū diuiditur, qa q̄dam eſt cā uniuoca, q̄ producit effectum ſibi ſimile in ſpēm, vt hō generans hominē eſt efficiens vniuocū, aliud eſt efficiens æquiuocum, quod producit effectum ſibi diſſimilem in ſpē, Sol generans hominem eſt agens æquiuocum, vnde arguēdo a cā efficiente in potentia ad ſuum E effectum, dēt argui ab eſſe cauſæ ad eſſe potentia reſpectu effectus, & nō ad eſſe in actu vt domificator eſt, ergo domus in potentia, & arguendo a cā efficiente in actu dēt argui ab eſſe eius ad fieri ipſius effectus. Et arguendo a cā uniuoca tenet iſte locus reſpectu oīum prædicamentorū, q̄ conueniunt ipſi cauſæ a tota ſpēi ut Plato eſt riſibilis, ergo Soc. ab eo genitus eſt riſibilis. Sed arguēdo a cauſa æquiuoca ſolū tenet reſpectu horū p̄dicatorum bonum, & malū eſſe, & fieri.

Modus arguēdi ab effectu ad ſuum efficiens.

Tertiò ſciendū, quod locus ad effectu cāæ efficientis eſt habitudo eius ad ſuā F cām. Et tenet affirmatiue ſic, domus eſt in fieri, ergo domificans eſt. Maxima, Poſito effectu propinquo cāæ efficiētis, ponit ipſum efficiens. Poteſt etiā argui reſpū horū p̄dicatorum, bonum & malū, eſſe, & fieri. Et tenet negatiuæ ſic, domus nō eſt bona, ergo domificator non eſt bonus. Maxima cuius effectus nō eſt bonus, ipſum quoq; nō eſt bonū, & dēt intelligi quod ſi effectus nō ſit bonus q̄tū ad pfectionē formæ eius, efficiens nō eſt bonum inquantum efficiens, vel producens talem effectum, ſicut prius dictū eſt in loco a cauſa efficiente.

Quarto ſciendū, quòd efficiēs dupliciter ſe hēt ad ſuum effectum. Q̄nque enim efficiens requiritur tantum quantum ad fieri ipſius effectus, & non quā-

A tũ ad eſſe, vt domificator reſpũ domus ſolũ reqrit q̃tum ad fieri, & non q̃tum ad eſſe. Sed qñq. reqrit & q̃tum ad fieri, & quãtum ad eſſe, & ad conſeruatioñe ineſſe, vt diei Sol eſt cã quo ad fieri, & quo ad eſſe, & Deus reſpectu oĩum creaturarũ. Et arguendo ab effectu cauſæ efficiẽtis, q̃ requiritur quo ad fieri tñ, & nõ quo ad eſſe effectus, non ſeqtur eſſe cãæ in pñti, ſed in p̃terito tñ, ſed a fieri effectus ſequitur eſſe illius cauſæ. Sed arguendo ad efficiens requiſitum ad eſſe, & fieri ſimul ſp̃ ſeqtur affirmatiue eſſe cãę ad eſſe effectus, vt bene ſequitur, dies ergo Sol eſt. Et qñ eſt habitudo neceſſaria cãæ ad effectum, etiam ſeqtur negatiue a negatione effectus, negatio cauſæ. ſed, qñ habitudo eſt contingens, nõ tenet negatiue, vt non ſequitur Soc. non eſt, ergo Deus non eſt. Sed iſti diuerſi modi arguendi non ſumuntur ab efficiente inquantum efficiens eſt, ſed ab efficiente inquantum tale, vel tale efficiens.

Argum. Contra p̃dicta arguit primo ſic. Cã efficiens eſt de conſideratione Phiſici, cũ ſit cã motus, ergo non eſt de conſideratione Logici. & ſic, hic male definit. Secũdo ſic. Efficiens non mouet, niſi prius moueatur a fine, ergo finis eſt a quo primo fit motus, & non cã efficiens. Tertio ſic. Cã efficiens eſt extrinſeca ſuo effectiui, ergo in loco a cã efficiente terminus inferens eſt extrinſecus termino illato, & ſic erit locus extrinſecus, & per cõſequẽs male definitur inter locos C intrinſecos. Quarto ſic. Non ſeqtur, Deus eſt bonus, ergo latro eſt bonus, ergo a cã efficiente non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Non ſeqtur, domus eſt, ergo domificator eſt cũ antecedens ſit verum, & conſequens falſum. ergo locus ab eſſe ctu cãæ efficiẽtis non tenet cõſtructiue.

Solutio. Ab agẽte primo fit motus realis, a fine primo fit motus intentionalis.

Ad arg. Ad primũ iſtorum dr̃, quòd licet cã efficiens, inquantum eſt cauſa motus, & rerum naturalium, & principiũ cognoſcendi ipſas, ſit de conſideratione Phiſici, tamen inquantum ab ipſa ſumitur locus dialecticus per habitudinẽ ad ſuum effectum, ipſa eſt de cõſideratione Logici. Ad ſecundum dr̃, quòd licet a fine fiat motus intentionalis & ſpiritualis in efficiente, tñ ab ipſo nõ fit primus motus realis, de quo hic ſolũ intelligitur finis. n. non mouet intentionem agẽtis motu proprio dicto, ſed tñ per ſimilitudinem, ſicut pomum apprehenſum intentionaliter mouet appetitum pueri ad proſecutionem eius. Ad tertiũ dr̃, quòd licet cauſa efficiens ſecundum eſſe ſit extrinſeca effectum, tñ ſecundum virtutẽ, & ſimilitudinem eius eſt aliquo modo ſibi intrinſeca, & hoc modo ſufficit ad cauſandum locum intrinſecũ, quia hic ſumitur argm̃ a cã efficiente eo parte, qua conuenit cum effectu. Ad quartum dr̃, quòd ibi non arguitur a cã efficiente E ad ſuum effectum, eo quòd lator nominat vitium. cuius vitij, Deus non eſt cã. licet. n. Deus ſit cauſa efficiens, hoĩs tñ, non eſt cã vitiorum eius. & bene ſequitur, Deus eſt bonus. ergo homo latro, quantum ad humanitatem eius eſt bonus. ſ. bonitate entis licet non bonitate morum. Ad quintum dicitur, quòd ibi non ſeqtur, quia arguitur ab eſſe effectus ad eſſe cãæ, q̃ requiritur quantum ad fieri tñ, & non quo ad eſſe, & reſpectu talis cãæ non tenet iſte locus ab effectu arguendo, reſpectu illius prædicati, eſt.

De materia & eius diuiſionem Permanentem ac Tranſeuntem, & modis arguendi, ac Locis ad ſuum effectum, & econtra.

Recte collige iſtã deſinitionẽ. 1. Ph. t. cõ. 71. & infra. & ibi pDcto.

Materia. n. eſt, ex qua cum aliud aliquid ſit. Et eſt duplex q̃dam. n. eſt permanens, & q̃dã eſt tranſiens. Permanẽs, ut in cultello ferrũ. Tranſiens, vt in pane farina & aqua. Et definitur ẽt ſic materia, materia eſt quæ tantum in potentia. Locus a cauſa materiali eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum, & eſt cõſtructiuus. & deſtructiuus. Conſtructiue ſic ferrum eſt, ergo arma ferrea poſſunt eſſe. maxima poſita cauſa materiali

poſi-

A poſſibile eſt eius effectum poni. Deſtructiue, ſic ferrum non eſt, ergo arma ferrea non pñt eſſe. Locus a cauſa materiali, maxima. Remota cã materiali permanente, remouetur & eius effectus. Locus ab effectu cauſæ materialis permanentis, tenet cõſtructiue ſic arma ferrea sũt, ergo ferrum eſt maxima. Poſito effectu cauſæ materialis permanentis, ponitur eius cã. Locus ab effectu cãæ materialis tranſeuntis tenet conſtructiue, vt vitrũ vel panis, ergo ſilix vel farina fuit materia. n. tranſiens non manet, ſed transfert in aliam materiã. Locus ab effectu cauſæ materialis tranſeuntis, maxima. Poſito effectu materiæ trãſeuntis neceſſe eſt B ipſam materiam præfuiſſe.

Quid materia

Poſtquã Auctor determinauit de loco a cã efficiente, hoc conſequenter determinat de loco cã materialis rõne cuius; ſic primo definitur materiam. Materia eſt ex qua, cum aliquo fit aliquid, q̃ definitio, ſic debet intelligi materia eſt cã, ex qua cum alio. i. cum forma, fit aliquid. ſ. totum compoſitum. Et ponitur ibi cã, loco gñis & totum reſiduum ad dñam aliarum cauſarum. Vnde ex fine, & efficiente non fit totum compoſitum, cũ illæ cauſæ ſint extrinſecæ, & etiam ex forma non ſit totũ compoſitum tanq̃ ex materia ex qua ſicut intelligitur de materia in iſta definitione ipſa n. materia C eſt prima potentia ex qua primo originat totum cõpoſitum. Et aliter hic definitur. Materia eſt q̃ tm̃ eſt ens in potentia qa materia de ſua natura non habet eſſe in actu, ſed in potentia tantum.

Quod modis materia accipit.

Primo ſciendum, ꝙ materia dupliciter accipitur vno mõ ſpãliter, prout eſt primum ſubiectũ formæ ſubãlis, & eſt pars compoſiti de gñe ſubſtantiæ. Alio modo capitur cõiter pro oĩ illo ex quo per modum potentiæ componitur aliquid, ſiue pro oĩ illo quod concurrit ad compoſitionem alterius, tanquam potẽtia recipiens eſſe, & ſic reperitur tam in rebus naturalibus artificialib. & tam in rebus corporalibus, quam ſpãlib. & hoc capitur hic. Et ſic diuiditur q̃a q̃dam eſt D materia permanens, & q̃dam tranſiens. Permanens eſt illa, q̃ ſub propria forma & ſpẽ permanent in ſuo effectu, vt ferrũ in cultello. Tranſiens eſt illa, quæ ſub ꝓpria ſpẽ & rõne non permanet in ſuo effectu, ſed de vna ſpẽ tranſit in aliam in conſtituendo effectum, vt in pane farina eſt, ſilix in vitro, & lutum in laterib.

Modus arg a cã materiali.

Secundo ſciendum eſt, quòd locus a cã materialis eſt habitudo ipſum ad ſuũ effectum. Et ſemper tenet affirmatiue in qualibet materia tranſeunt, & permanente, vt aqua & farina ſunt, ergo panis poteſt eſſe. Maxima. Poſita cã materiali, ponitur eius effectus ſecundum poten- E tiam, eo quòd materia dicit eſſe potentiale ipſius effectus, cum ſit in potentia ad ſuum effectum. Sed iſte locus tenet deſtructiue in materia permanente, vt ferrum nõ eſt, ergo arma ferrea nõ ſunt. Maxima Remota materia permanente, remouetur eius effectus, ſed in materia tranſeunte non tenet negatiue, ut nõ ſequitur, ſilix non eſt, ergo vitrum nõ eſt, eo quod talis effectus poteſt eſſe nõ exiſtente illa materia, q̃ non eſt permanẽs in ſuo effectu. Si tñ̃ deſtruatur tranſiens pro toto tpe pñſenti in præterito, ſequeretur deſtructio effectus, vt dicendo ſilix non eſt, ergo vitrum non eſt.

Locus a cã materiali quõ teneat.

Tertio ſciendum, quòd iſte locus a cã F materiali ſolum conſtructiue ab eſſe materiæ, ad poſſe eſſe ipſius effectus, & nõ ad eſſe ipſius in præſenti. Cuius rõ eſt, quia arguendo a cã ad effectum ab eſſe cauſæ debet inferri eſt effectus eo modo, quo ponitur in tali cauſa, ſed eſſe effectus materiæ ponitur in potentia tm̃, & non in actu eo, quòd materia eſt ens in potentia tm̃ ideo arguendo affirmatiue a materia arguitur ab eſſe eius ad poſſit eſſe in futuro ipſius effectus. Et hoc poteſt argui non ſolũ a materia ex qua, ſed a materia in qua, & circa quam quia generaliter oĩs materia ponit potentialiter eſſe ſui effectus, vt bene ſequitur corpus eſt, ergo album poteſt eſſe, vel ſcibile eſt, ergo ſcientia poteſt eſſe.

A Modus argu ab effectu cáæ materialis ad materiam ipſam.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ locus ab effectu cauſæ materialis eſt habitudo ipſius ad materia eius. Et in qualibet materia tenet conſtructiue, ſed in materia permanente arguitur ab eſſe effectus ad eſſe cauſæ in præſenti, vt cultellus eſt, ergo ferrum eſt. Maxima, poſito effectu materiæ permanentis neceſſario ponitur illa materia, quæ remanet in ſuo effectu. Sed in materia tranſeunte tenet arguendo ab eſſe effectus, non ad eſſe ipſius cauſæ in præſenti, ſed ad fuiſſe in præterito, vt vitrũ eſt ergo filix fuit. Sed iſte locus non tenet deſtructiue, quia deſtructo poſteriori non oportet prius deſtrui, ſed effectus poſterior ſua cauſa materiali, ideo deſtructo effectus non oportet deſtruere illam materiam.

B

Argu.

Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Hæc definitio materiæ cõuenit formæ, qa ex forma cum materia fit aliqd. ſ. totũ compoſitũ, ergo non conuenit ſoli definitio. Scđo ſic. Oĩs materia eſt actu per formam, cũ materia ſit ſub forma, ergo materia non eſt ens in potentia tantũ.

Tertio ſic. Materia requirit in compoſito tam ad eſſe quã ad fieri, ergo oĩs materia remanet in eſſe ſui effectus, & per conſequens oĩs materia eſt permanens, & nulla eſt tranſiens. Quarto ſic. Non ſequitur, ligna & lapides ſũt, ergo domus poteſt eſſe, quia ad poſſibilitatem dom⁹ non ſufficit poſſibilitas materia eius, ſed requiritur poſſibilitas efficientis eius: ideo, ſi non eſſet domificator, primum antecedens poſſet eſſe verum conſequẽte exiſtente falſo, ergo locus a cauſa materiali non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Non ſequit, cultellus eſt, ergo ferrũ eſt, q̃a cultellus poteſt eſſe ex alio metallo, ergo locus ab effectu cáę materialis permanentis non tenet affirmatiue.

C

Solutio

Ad arg Ad primũ dr, ꝙ ſi capiatur ex generaliter, vt dicit habitudinẽ cuiuslibet cauſæ, ſic ex forma cũ materia fit totum compoſitũ, ſed ſi capiat ſpãliter, vt dicit habitudinẽ potentiæ, ex qua primo fit cõpoſitũ, ſic oppoſitũ non dr fieri ex forma, & ſic capit in definitiõe materię.

D

Ad ſecundum dicitur, quod licet materia, ſecundum quod eſt actuata per formam ſit ens in actu, tñ ſecundum eſſentiam eius eſt ens in potentia tñ, quia de ſua natura non includit aliquem actum.

Ad tertium dr, ꝙ licet oĩs materia aliquo mõ remaneat in effectu ſecundum ſuam eſſentiam confuſam, non tamen ſemper remanet ſub propria ſpẽ, & ratione, quam hẽbat antequam facere cõpoſitũ, qđ tñ requiritur ad hoc, ꝙ dr materia permanens. Ad quartum dr ꝙ ad eſſe materiæ non ſequitur poſſibilitas effectus, quæ attenditur in orone ad omnes ſuas cauſas, ſed bene ſequitur poſſibilitas effectus, quæ ſe tenet ex parte cauſæ materialis ideo poſita cauſa materiali, ponit eius effectus ſecũdũ potentiam paſſiuam materiæ. Ad quintũ dr, qđ ibi non arguitur a cauſa materiali ad ſuum effectum, quia cultellus in communi nõ eſt effectus ferri, ſed cultellus ferrus, & tunc ſemper ſequitur cultellus ferreus eſt, ergo ferrum eſt.

E

De cauſa Formali, & eius Effectu, ac de locis ab ea ſumptis, & modis arguendi.

Forma eſt quæ dat eſſe rei, & conſeruat eam in eſſe. Locus a cã formali eſt habitudo ipſius cáę formalis ad ſuum effectum. Et tenet conſtructiue, ad deſtructiue. Conſtructiue ſic. Albedo, eſt, ergo album eſt. Locus a cã formali. Maxima, poſita cã formali, ponitur & eius effectus, Deſtructiuę ſic. Albedo non eſt, ergo album non eſt. Locus a cã formali, Maxima, Remota cauſa formali, remouetur & eius effectus, econtra vero eſt de effectu cauſæ formalis.

F

Quid cauſa formalis.

Poſtq̃ determinatum de loco a cauſa materiali, hic conſequenter determinatur de loco a cauſa formali quæ quidem forma ſecũdũ eſſe, & via generationis ſequitur materiã, ratione cuius ipſã ſic primo definit. Forma eſt q̃ dat eſſe rei, & conſeruat rem in eſſe. vbi intelligitur cã, loco generis definiti. Et ponitur quæ dat eſſe rei, ad differentiam materiæ, q̃

non

A non dat eſſe ſimplr, & ĩ actu ipſi rei. materia.n.eſt recipiens eſſe compoſiti, & forma eſt dãs, & influens ipſum eſſe, & ſi ſit ſubſtantialis, dat eſſe accidentale, & ſi ſit accidentalis, dat eſſe accidẽtale. deinde ponitur & conſeruat rem in eſſe, & dñiã cãæ efficientis, & finalis, q̃ qñque ſolum reqrit q̃tum ad fieri ipſius rei, & non q̃tum ad eſſe, ſed forma ſp reqritur ad eſſe rei. Primo ſciendum ꝙ quędã eſt forma partis, q̃ actuat partem compoſiti .ſ. materiã, rõne cuiꝰ dr̃ forma partis, alia eſt forma totius q̃ eſt actus totius cõpoſiti reſultãs ex unione formæ partis, & materiæ. Et dr̃ forma totius, eo ꝙ informat ipſum totũ q̃tum ad oẽs partes componentes ipſum, ſicut in aĩato

De forma partis, ac forma totius.

B aĩa eſt forma partis, quę informat ipſum corpus, ꝙ eſt materia aĩati, & eſſe aĩatũ reſultãs ex unione aĩæ cum corpore eſt forma totius eius, q̃lbet iterũ diuiditur, q̃a q̃dã eſt forma cõis, ꝙ q̃dã propria, ut reſpũ hoĩs forma totius cõis eſt aĩalitas, humanitas eſt forma propria, ſed forma partis cõis eſt aĩa, & aĩa rõnalis eſt forma partis ſibi propria, & de qualibet harum formarum pt intelligi definitio formæ prius poſita, licet perfectius conuenit formæ ppriæ q̃ cõi, & forma totius q̃ formæ partis. Secundo ſciendũ, ꝙ locus cauſa formali eſt habitudo ipſius ad ſuũ effectum, & tenet affirmatiue ſic arguendo, albedo eſt, ergo album eſt. Maxi-

Modus arg a cã formali

C ma. Poſita cauſa formali, ponitur eius effectus. Cuius rõ eſt, q̃a cã formali habet idem eſſe cum ſuo effectu, & per idem eſſe ſp exiſtit cã formalis, & ſuus effectus, vt hõ, & aĩal eius hñt unum, & idẽ eſſe, ideo, poſita cã formali in eſſe oportet ponere ſuum effectũ, & ẽcontra poſito effectu, ponitur forma eius, & etiã deſtructa forma, deſtruitur effectus. & ẽcõtra, rõ etiã tenet negatiue, ut albedo non eſt, ergo albũ non eſt. Maxima. Remota cauſa formali, remouetur eius effectus. Tertio ſciendũ ꝙ locus a cã formali tenet cã in ſubali q̃ in accidentali, & tam in forma partis q̃ in forma totius, dum tñ arguãtur cã formali proprie. Sed ar-

D guendo a cã formali cõi, non tenet conſtructiue, ut non ſequitur, aĩa eſt, ergo hõ eſt. Et licet bñ ſequatur, non eſt aĩa, ergo eſt hõ, tñ hoc non eſt pp habitudinem formæ ad ſuum effectum, ſed per locum a toto vli. Et tenet ẽt iſte locus reſpectu huius ꝑdicati eſſe vel non eſſe, & non reſpectu ꝑdicatorũ particulariũ, quia licet forma conuertatur in eſſe cum ſuo effectu, non tñ ſp ſuſcepit eandem denominationem cum ſuo effectu, nec econtra, effectus ſemper ſuſcepit denominationes conuenientes ipſi formæ. Quarto ſciendum, ꝙ locus ab effectu cãę formalis eſt habitudo ipſius ad ſuam cãm formalem. Et tenet conſtructiue, & deſtructiue, & eodẽ mõ formãtur in ipſo argu-

Modus argu. ab effectu formali.

E menta, & maximæ ſicut in loco a cã formali, ponendo tñ effectum pro termino inferente, & cã pro termino illato. Et arguendo p illum locũ, oportet eo mõ attribuere eſſe cãæ formali, ſicut ſuo effectui, ita ꝙ ſi effectus hẽat eſſe permanẽs, & cõpletũ, dẽt ẽt iferri eſſe completũ de ipſa forma, & ſi ſolũ ſit in ſucceſſiuo, & ſolum in trãſitu, ſicut alicuius dr̃ rubens ex uerecundia ĩ trãſitu ſolũ dẽt eodem modo poni cã eius, & ſilr de aliis modis eſſendi in. Et tũc ſemper tenet iſte locus ab effectu cãæ formalis ad ſuã cãm. Sed cõtra ꝑdicta arguit primo ſic. Prima cã dat eſſe oĩ creaturæ, & cã conſeruat in

Argum.

F eſſe, & tñ non eſt cã formalis ſed efficiẽs creaturæ ergo definitio formæ cõuenit alijs a definitio. Sed'o ſic. Quantitas pt eſſe ſine quãto & albedo ſine albo, ut in Sacro altaris q̃n̄ eſt ſine ſubo, ergo non ſequitur q̃titas eſt ergo q̃tum eſt, ergo locus a cã formali non tenet cõſtructiue. Tertio ſic. Non ſequitur, gñatio non eſt ergo genitum non eſt, & tamen generatio eſt forma denominãs aliquid eſſe genitum, ergo locus a cauſa formali non tenet deſtructiue. Quarto ſic. Nõ ſequitur, Sol eſt calidus, ergo in Sole eſt caliditas, quia añs eſt verum, & conſequens falſum, ergo locus ab effectu non tenet conſtructiue. Quinto ſic. Non ſequitur, homo non eſt ergo anima rationa-

A nalis non eſt quia homine mortuo aīa rōnalis remanet in eſſe, & tñ ibi arguitur ab effectu cauſæ formalis ad ſuam cām. ergo iſtæ locus non tenet negatiue.

Solutio. Ad arg. Ad primū iſtorū dr, quod licet prima cā det eſſe extrinſecæ & effectiue oī creatura, non tñ formaliter, & extrinſecæ, ſicut intelligiť hic de cā formali. Ad ſm dr, ꝙ ſi ponatur quantitas ſiue quanto, vel albedo ſiue albo, vt in Sacramēto altaris, vbi accidentia ſubſiſtunt ſine ſubiecto, tunc quantitas nō eſt cā formalis ipſius quāti, nec albedo albi, & iō ibi nō arguiť tunc a cā formali ad ſuū effectū, vñ q̄titas iſta nō hēt ſuū effectum qui eſt dare eſſe quātū. Ad tertium dr, ꝙ B licet generatio quantū ad denominationem hēt modū formæ reſpectu geniti, non tñ eſt ſm rem forma dans ſibi eſſe ſed eſt mutatio aut via eſſe geniti, iō ibi non arguitur a cā formali. Ad quartū dr, ꝙ licet Sol ſit calidus effectiue, eo ꝙ efficit calorē in iſtis inferiorib. non tñ eſt calidus formaliter, & eo modo quo eſt calidus, ſ. effectiue, bene ſequitur, quod ī eo eſt caliditas, vt in cauſa efficiente. Ad quintum dicitur, quod quādo anima eſt ſeparata a corpore non exiſtens homine tunc ipſa non eſt cauſa formalis hominis in actu, ſed in potentiam tamen quia non dat ſibi eſſe in actu, ideo non bene C arguitur ab effectu ad ſuā cauſam formalem, in quantum eſt cauſa formalis.

De cauſę finalis, Effectu eius, ac locis, & modis arguendi in ea.

Finis eſt gratia cuius aliquid fit. Locus a cauſa finali eſt habitudo ipſis ad ſuum effectum. Et eſt conſtructiuus, & deſtructiuus conſtructiue ſic, beatitudo eſt bona, ergo uirtus eſt bona. Locus a cauſa finali. Maxima. Cuius finis bonus eſt, ipſum quoq bonum eſt. Deſtructiue ſic. Pęna ıı non eſt bona, ergo peccatum non eſt bonum Locus a cauſa finali, maxima, Cuius cauſa mala eſt ipſum quoque malum. Econuerſo autem eſt de loco ab effectu cauſæ finalis.

Poſtq̄ Auctor determinauit de loco a cā formali, hic conſequēter determinat de loco a cauſa finali, eo ꝙ cauſa finalis in ſuo eſſe reali mediante forma acquiritur. ratione cuius primo ſic defīt finem dicens, ꝙ finis eſt gratia cuius aliquid fit. Cuius ratio eſt, quia illud quod trahit, & mouet intentionem agentis ad producendum effectum, eſt gratia cuius aliquid fit. ſed finis trahit, & mouet appetitum negentis, ad producendum effectum, ratione cuius dicitur finis, quia finit, & terminat intentionem agentis, iō finis eſt gratia cuius aliquid fit, & in hoc differt ab alijs cauſis, quia nulla aliarum terminat intentionem agentis, ſed ſolū illud quod habet rationem finis.

Primo ſciendum ꝙ finis dupliciter capitur. Vno modo pro termino durationis alicuius rei, vt mors qñque dicitur finis hominis quia finit durationem eius vel terminus tempeſtatis dicitur finis eius. & hoc modo finis non eſt cā, nec iſto modo hic accipiť. Alio modo capitur finis pro illo, quod finit intētionem agentis in producendo effectum, & eſt bonum conſequens ad ipſum effectū, & hoc modo eſt cauſa, & etiam hoc modo accipitur hic. Et diuiditur quia quidam eſt finis quo. ſ.q ordinatur ad vlteriorē F finem proſequendum & reſpectu præcedentiū dicitur finis, & reſpectu ſequētiū, quę mediante ipſo acquirūtur, diciť finis, quo, vt pecunia acquiſita per multa media dr finis eorū, & vt valet ad alios fines dr finis quo. Alio eſt finis gratia cuius, & finis acquiſitus ī rōne vltimi, & inquātū eſt cā mediorū ꝓcedētiū, & vtriq. iſtorū finiū conuenit definitio finis ſm tñ. quod vtraque eſt gratia cuius reſpectu mediorū p̄cędētiū. Idem materialiter pōt dici finis quo, & finis gratia cuius, reſpectu diuerſorum.

Scđo ſciendū, quod locus cā finali eſt habitudo ipſius ad ſuum effectum. Et tenet affirmatiua ſic. Beatitudo eſt bona, ergo virtus eſt bona maxima. Cuius finis bonus eſt, ipſum quoq. bonum eſt. Et ratio eſt quia bonitas rei ſumitur ex Modus arguendi a cauſali ad effectū.

boni-

A bonitate ſui finis, & eadem eſt bonitas finis,& mediorum ordinatorum ad finē, ideo, ſi finis ſit bonus, media in finē ordinata ſunt bona. Negatiue tenet ſic, interfectio hōis eſt mala, ergo gladius eſt malus. Maxima. Cuius finis malus eſt, ipſum quoq. malū eſt, & econtra, locus ab effectu cauſæ finalis eſt habitudo ipſius ad ſuā cām,& tenet affirmatiue,& negatiue, & poteſt argui p illum cōuertēdo argumento,& maximas prius poſitas.

Finis cō ſideratio duplex.

Tertio ſciēdū φ finis p̄t dupliciter cōſiderari. Vno mō materialiter ſm id, qđ eſt, non per reſpectū ad media quorum eſt finis. Alio modo conſideratꝰ formaliter,& rōne finientis, quòd ſic importat B reſpectum ad media,q̄ finit, & hoc mō bonitas finis in rōne finis includit bonitatem mediorum, quę ordinantur in ipſum. Et arguendo per locum a cā finali non ſufficit, φ finis ſcđm ſe ſit bonus ad inferendū bonitatē effectus, ſed requirit, quòd ſit bonus in rōne finiētis, qa ſolū illo modo habeat ratione cauſæ finalis.

Quid p effectū cauſæ finalis intelligat.

Quarto ſciendū quòd effectus cauſæ finalis eſt medium ordinatum ad aliquē finem acquirendum, ſicut virtus ordinatur ad beatitudinem. Sed duplicia ſunt media ordinata in finem, quia quædam ſunt media ordinata per ſe, & alia ſunt media ordinata ſolum per accidens. Media per ſe ordinata ſunt illa, ſine quib. finis non p̄t acquiri, ſicut eſt virtus reſpū beatitudinis. Sed media per accidēs ſunt C illa ſine quib. finis pōt acquiri vt eſt inebriatio reſpectu ſanitatis, quæ qñq. eſt medium accidentaliter, quo ſanitas acquiritur. Et locus ab effectu cauſæ finalis ſolum tenet in medij per ſe,& non in medijs per accidens, quia non ſequitur inebriatio eſt mala, ergo ſanitas eſt mala.

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Nullum malum eſt finis, qa finis habet rationē boni, cum ſit appetibilis ab efficiēte, tñ aliquod malū eſt gratia cuius aliqđ fit, vt qñq. interfectio innocentia eſt gratia cuius aliquid fit, ergo iſta definitio conuenit alijs a definito. Scđo ſic. Non ſequitur elemoſyna eſt bona, ergo furari ad dandum elemoſynam eſt D bonū,& tñ ibi arguitur a cā finali cōſtructiue, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Tertio ſic Nō ſequitur, ſectio non eſt, ergo ſecuris non eſt, quia antecedēs pōt eſſe uerum conſequente exiſtente falſo, ergo locus a cā finali nō tenet negatiue. Quarto ſic. Bonis finis nō dependent a bonitate mediorū, ſed econtra ergo a bonitate mediorū non ſequitur bonitas finis, ergo locus ab effectu cauſæ finalis non tenet affirmatiue reſpū huius p̄dicati bonum. Quinto ſic. Non ſequitur, aliquis hō non eſt bonus, ergo beatitudo non eſt bona, vel hō eſt malus ergo fęlicitas eſt mala, & tamen ibi arguitur ab effectu cauſę finalis ad ſuam cauſam, ho E mo.n. productus eſt propter beatitudinem acquirēdam, ergo locus ab effectu cauſæ finalis non teneat negatiue.

Solutio.

Ad arg. Ad primum dr̄, qđ licet malū ſub rōne mali non ſit finis, inquantū tñ eſt apparens bonum poteſt habere rōnē finis, & hoc modo malum ſub rōne boni appārentis eſt gratia. cuius aliqđ fit, & iſto modo eſt finis, ideo iſta definitio non conuenit alijs a definitio.

De hoc in 1. Ethic.

Ad ſcđm dr̄, qđ licet elemoſyna ſm ſe ſit bona, tñ elemoſyna ex furto nō eſt bona in rōne finientis, quia eſt nō finis acquiſitus per bona media. Ad tertium dr̄, quòd locus a cā finalis nō tenet reſpectu huius prædicati eſſe, ſed ſolum reſpū horū prædicatorū, bonū,& malum eo, quod finis & effectus eius nō hñt cōueniētiā in eſſe. ſed quātum ad eſſe finis eſt F extrinſecus ſuo effectui, ſed habent conuenientiā q̄tum ad bonitatem, quia eadem eſt bonitas finis,& effectu. ideo ibi non bene arguitur per locū a cā finali. Ad quartum dr̄, quòd licet bonitas finis non dependeat ex parte mediorū in gñe cauſæ finalis; tñ dependet ab ipſis effectiuę & dato, quod nō cauſet ab ipſis, adhuc poſſet ſequi illatiue ex bonitate mediorum bonitas ipſius finis eo qđ media capiūt bonitatē ex parte finis. Ad quintū dr̄, quòd licet aliqs hō ſit malus, hoc tamen non eſt ex effectu beatitudinis,

quia

A quia non diſponit ſe ad talem finem per liberum arbitrium, ſed deuiat a tali fine, & priuat ſe bono, id quod erat ordinatus, ideo ibi non arguitur ab effectu cauſæ finalis. Et ſic patet de locis a cauſa & ab effectu.

Quid Generati, quid corruptio. & ipſarum Loci.

Generatio eſt progreſſio a non eſſe ad eſſe. Locus a generatione eſt habitudo ipſius generationis ad ſuum generatum, & eſt conſtructiuus, & deſtructiuus
B conſtructiue ſic arguitur, generatio domus eſt bona, ergo domus eſt bona. Locus a generatione. Maxima, Cuius generatio bona eſt ipſum quoque bonum eſt deſtructiue ſic. Generatio latronum eſt mala, ergo latro eſt malus. Locus a generatione, Maxima cuius generatio mala eſt ipſum quoque generatum malum eſt. E conuerſo autem eſt de loco a generato. Corruptio eſt progreſſio ab eſſe ad non eſſe. Locus a corruptione eſt habitudo corruptionis ad corruptum, & eſt conſtructiuus & deſtructiuus. Cóſtructiue, arguitur ſic. Corruptio Antichriſti eſt bona, ergo Antichriſtus eſt malus. Locus a corruptione. Maxima, Cuius corruptio bona eſt, ipſum corruptum malum eſt. Deſtructiue ſic, corruptio domus eſt mala, ergo domus eſt bona. Maxima. Cuius corruptio mala
C eſt, ipſum bonum eſt. E conuerſo eſt de loco corrupto.

Poſtquam Auctor determinauit de locis a cauſa & effectu, hic conſequẽter determinat de locis a generatione, & corruptione. Et prius de loco a generatione, quia ipſa ſe habet, vt habitus corruptio vero vt priuatio. ratione cuius primo definit generationem dicens. Generatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe, capitur ibi progreſſio, generaliter pro mutatione in communi, & non ſpecialiter pro motu progreſſiuo. ideo ibi progreſſio ponitur loco generis. Et ponitur a non eſſe ad eſſe, ad explicãdum terminus generationis, quia non eſſe eſt terminus a quo ipſius, eſſe vero eſt terminus ad quẽ. Vnde omnis motus, & mutatio habẽt cognoſci per ſuos terminos, & per ſuum terminum ad quem accipit ſpẽm & dñiam ab alijs, ideo iſti termini ponuntur iſta definitione ad differentiam omnium aliorum ſpecierum motus. D

Primo ſciendum, quod generatio dupliciter accipitur. vno modo ſpãliter prout eſt mutatio de non eſſe ſubſtantiæ ad eſſe ſubſtantiæ, & ſic ſolum reperitur in ſubſtantijs. Alio modo accipitur gñaliter pro quacunque mutatione de nõ eſſe ad eſſe, ſiue ſit ad eſſe ſubſtantiæ, ſiue accidenti. Et hoc modo generatio cõuenit tam ſubſtantijs, quam accidentib. & gñatio ſubſtantiæ, eſt generatio ſimpliciter dicta gñatio vero accidentis eſt generatio ſm qd & imperfecta. hic aũt ſumitur cõmuniter generatiõ, tam pro generatione ſubæ, quam pro generatione accidentis, quia ad vtroque tenet locus a generatione, & etiam, vtraque conuenit definitio generationis ipſius poſita, licet per prius conueniat generationi ſubſtantiæ. E

Gñatio duplex ſubſtantialis et accidentalis.

Secundo ſciendũ, quod locus a generatione eſt habitudo ipſius ad generatum. Et tenet affirmatiue, vt generatio domus eſt bona, ergo domus eſt bona Maxima. Cuius generatio eſt bona ipſum quoque bonum eſt. cuius ratio eſt, quia generatio intrinſece terminatur ad eſſe geniti, ideo generatio dicit vnum & idẽ F eſſe cum ipſo genito. ideo, ſic generatio ſit bona bonitate, quam eſt ex parte geniti ad quod terminatur, oportet genitũ eſſe bonum, & ſe ſit mala erit malũ, & econtra, eo quòd dicunt vnum & idẽ eſſe. ſed generatio importat ipſum in fieri, & genitum in facto eſſe. Et tenet iſte loc⁹ negatiue ſic. generatio furis eſt mala, ergo fur eſt malus. Maxima, Cuius generatio eſt mala, ipſum quoque malũ eſt. Et proportionaliter poteſt definiri locus, a generatio ad generationẽ. & tenet affirmatiue & negatiue. & formatur argumenta, & maximæ ſimiliter

Modus ar. a generatione negatiue.

ſecun-

A ſm ipſum, ſicut ſm locū a generatione.

Quid corruptio. Tertio ſciendum eſt, ꝙ corruptio eſt progreſſio ab eſſe ad non eſſe, vt corruptio Soc. eſt progreſſio a ſuo eſſe ad non eſſe. Et capitur progreſſio pro mutatione in cōi loco generis. Deinde ponitur ab eſſe ad non eſſe, quia eſſe eſt terminus a quo corruptionis, & non eſſe, eſt terminus ad quem, & ab illo non eſſe capit corruptio ſpem, & dr̄iam a generatione, & ab alijs motu. Et quia non eſſe rei, eſt oppoſitū eſſe rei, iō corruptio, q̄ eſſentialiter importat non eſſe rei, eſt quodā modo oppoſita rei, quæ corrum- B pit, & inde eſt ꝙ a corruptione ad corruptū arguitur reſpū diuerſorū prædicatorū, & econtra, licet in loco a generatione ſpargatur reſpectu eiuſdem prędicati in antecedente, & conſequente.

Modus argum. corruptione. Quarto ſciendū eſt, ꝙ locus a corruptione eſt habitudo ipſius ad ſuum corruptum. Et tenet Affirmatiue ſic, corruptio Antichriſti eſt bona, ergo Antichriſtus eſt malus. Maxima. Cuius corruptio eſt bona, ipſum quoq; malū eſt, rō eſt, quia corruptio & corruptū opponūtur inter ſe, ſicut eſſe, & non eſſe, quia corruptio dicit non eſſe corrupti in fie- C ri, ſed, ſi vnum oppoſitum fuerit bonū, alterum erit malum, ideo, cum corruptio ſit bona ipſum corruptum erit malum, & econtra, ſi corruptū ſit bonum, corruptio erit mala. Et tenet negatiue, vt corruptio domus eſt mala, ergo domus eſt bona. Maxima. Cuius corruptio eſt mala ipſū quoq; bonū eſt, quia corruptio non dr̄ mala, niſi ſecūdū ꝙ opponit bono, & eſt corruptiua boni. Et locus a corrupto eſt habitudo ipſius ad ſuā corruptionem, & tenet affirmatiue & negatiue: & formātur argumēta, & maxime eius ſūt, ſicut in loco a corruptione.

Argu. Contra pdicta arguitur primo ſic. Generatio domus pt eſſe domo nō exiſtente, ergo ſi illa gñatio, ſit bona domus nō erit bona cum domus nondum ſit, ergo non ſequitur affirmatiue per locum a generatione, generatio domus eſt bona, ergo domus eſt bona. Secundo ſic. Non ſequitur latio eſt malus, ergo generatio D eius eſt mala, quia poteſt ſtare quod habuerit perfectam generationem, ergo locus a generato non tenet negatiue. Tertio ſic. Corruptio opponitur corrupto, & tenet locus corruptione rōne diſconuenientiæ corruptionis ad corruptum, & non gratia conuenientiæ, ergo ille locus eſt extrinſecus, cum terminus inferens ſit extrinſecus termino illato & ita hic male ordinatur inter locus intrinſecos. Quarto ſic. Non ſequitur, corruptio Chriſti fuit bona, ergo Chriſtus fuit malus, quia antecedens eſt verum, & conſe E quens falſum ergo locus a corruptione nō tenet cōſtructiue. Quinto ſic. Nō ſequitur Antichriſtus non eſt bonus, ergo corruptio eius eſt bona, cū antecedens ſit verū, & conſequens falſum, & tamen ibi arguit negatiue corruptio ad corruptione, ergo ille locꝰ nō tenet negatiue.

Ad arg. Ad primū dr̄, ꝙ qñ generatio cuiuſcunq; rei pcedit ipſū genitum, ipſa non eſt bona bonitate finis, niſi aptitudine tm̄, quia ſolū hēt bonitatē in actu qñ genitū hēt bonitatem in actu, & eo mō, quo ipſa eſt bona, ſ. ſecūdū aptitudinē, et genitū, quod in ipſum includitur in fieri, dicitur eſſe bonū ſecundū aptitudinē, & ſimiliter qñ eſt genitum in actu, & tranſiuit generatio eius, ſi genitum ſit bonū ī actu & generatio eius pt dici bona in actu, eo qđ genitū includit eſſe ꝙ F eſt terminus intrinſecus, & eſſentialis generationis, ratione, cuius ipſa pt dici bona. Ad ſecūdū dicitur, ꝙ licet ho malus poſſit habere bonā generationem & perfectam quantum ad bonitatem formæ & originis, tamen nunquam habet bonam generationem bonitate finis, quę quidem bonitas eſt bonitas ipſius geniti, & de illo ſolum hic intelligitur.

Ad tertium dr̄, quod locus a corruptione ſimpliciter eſt extrinſecus, quia tenet cauſa diſconuenientiæ termini inferentis cum termino illato, qđ ſufficit ad locū extrinſecū, & hēt reduci ad locū contradictoriæ oppoſitorum Sed pp conuenientiam, generationis, & corru-

ptionis

A ptionis iſte locus hic enumeratur inter locos intrinſecos, & ẽt a multis ponitur locus intrinſecus ſecundũ habitudinem terminorum, ſi ſumeretur habitudo extrinſeca termini illius. Ad quartum dicitur, q̃d licet corruptio Chriſti fuerit bona quo ad nos, tamen fuit mala ſecundum ſe & in quantum fuit deſtructiua vitæ Chriſti, ideo in ratione corruptionis & per reſpectum ad non eſſe, ſeu ad corruptum, non fuit bona, & in iſtis locis ſp debet argui de bonitate, vel malitiæ, quæ conuenit per ſe corruptioni, & corrupto, & non de bonitate per accidens. Ad quintum dicitur, quod conſe-

B quentia non valet, quia non ponitur ipſum corruptum in antecedente, quia ille negatiua de ſe nihil ponit in eſſe, ſed bene ſequeretur. Antichriſtus eſt malus, ergo corruptio eius eſt bona in aptitudine.

Quid vſus, ac Locus ab vſibus ſit, & cõiter Accidentium diſtinctione propoſita de eius locis diſſeritur.

Vſus vt hic ſumitur, eſt operatio rei ſiue exercitium ipſius, vt ſecuris operatio eſt ſecare, equi equitate eſt exercitiũ Locus ab vſibus eſt habitudo ipſius operationis ad id, cuius eſt operatio ſiue vſus, & eſt conſtructiuus & deſtructiuus,

C conſtructiue ſic, equitate, ſiue ſcindere eſt bonum, ergo equus eſt bonus, vel ſecuris eſt bona Locus ab vſib. Maxima, Cuius vſus bonus, ipſum quoq. bonum eſt, Deſtructiue ſic, occidere hoiem malum eſt, ergo occiſorem malus, Locus ab vſibus maxima, Cuius vſus malus eſt ipſum quoq eſt malum. Cõiter accidentia ſumuntur dupliciter, quædam n. ſunt q̃ aliquando ſe conſequuntur, & aliq̃n nõ, vt cõptus & adulter. & ab his non ſumitur locus dialecticus, ſed ſophiſticus. Alia ſunt quorũ alterum ſemper conſequitur alterũ, vt pœnitere ſequitur deliquiſſe, & ab his ſumitur locus dialecticus, & tenet conſtructiue & deſtructiue. D

Cõſtructiue ſic, iſtum pœnitet, ergo deliquit. Locus a communiter accidentib. Maxima, Si cõiter accidẽtium poſterius ineſt & primum in fuit. Deſtructiue ſic. Iſte non deliquit, ergo iſtum non pœnitet. Locus a cõiter accidentib. Maxima, Si accidentium communiter prius non ineſt, nec poſterius.

Poſtquam Auctor determinauit de loco a gñatione, & corruptione, hic cõſequenter determinat de locis ab vſibus & cõiter accidentib. ratione cuius primo definit vſum dicens, q̃ vſus eſt operatio ſiue exercitiũ ipſius rei. Cuius rõ eſt, quia vſus eſt illæ, quo vtens vtitur re vſitata, vel inſtrumento eius, ideo dr̃ vſus de vtor vteris, ſed operatio ſiue exercitium ipſius rei eſt illud quo agens principale vtitur ſuis inſtrumentis, vt ſecare eſt illud quo homo vtitur ſecuri, & equitate quo vtitur equo, ergo vſus conuenienter dicitur operatio, ſiue exercitium ipſius rei. Et p̃t capi dupliciter. Vno modo ſpecialiter ſolum pro operatione rei, qua agens principale vtitur reb. ſibi ſubordinatis, alio modo generaliter pro quacunque operatione rei, ad quam res ipſa eſt ordinata, & iſto modo hic accipitur. *Quid vſus.* E

Primo ſciendum eſt, q̃ vſus dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo per reſpectũ ad vtentem, alio modo per reſpectum ad rem vſitatã, cuius dr̃ vſus, vt ſecare qui eſt vſus ſecuris, poteſt comparari ad hoiem, qui ipſa ſecuri vtitur, & ad ipsã ſecurim, & per comparationem vſus ad rem vſitatam ſumitur locus dialecticus qui dr̃ ab vſib. & non per comparationem eius ad ipsũ vtentem, eo q̃ vſus maiorem habet conueniẽtiã & habitudinem cũ vſitato, quam cum vtente, non enim ſequitur, equitate eſt bonũ, ergo equitans eſt bonus, nec ecõtra. F *Vſus, duplex conſideratio.*

Secundo ſciendum, quod locus ab vſibus eſt habitudo ipſius vſus ad vſitatũ. Et tenet affirmatiue ſic, ſecare eſt bonum, ergo ſecuris eſt bona. Maxima, Si vſus ſit bonus, & vſitatum eſt bonum, *Modus argu. ab vſibus.*

cuius,

A cuius ratio eſt,qa omne eius, ꝓductum eſt pp ſuã operationem, & denominatũ bonum pp bonitatem ſui operis, qa illa eſt bonitas ſui finis in executione.iõ, ſi vſus eſt bonus, vel operatio rei ſit bona, ipſum vſitatum erit bonũ. Et tenet negatiue ſic, occidere eſt malum, ergo occiſor eſt malus. Maxima. Si uſus eſt malus,vſitatum eſt malum. Et uocatur iſte locus ab uſib.ĩ plurali,& non ab vſu in ſingulari, eo ꝙ eodem argumento pt argui a plurib.uſibus, ut dicendo,eqtare eſt bonum,trahere aratrum eſt bonũ, & ſic de alijs uſib equi, ergo equus eſt bonus,non tñ ſuper oportet in quolibet

B argumento ponere plures uſus. Et ſilr tenet locus ab uſitato ad ipſum vſum affirmatiue,& negatiue,ſicut locus ab vſu.

Cõiter accidentia. Tertio ſciendum,quod duplicia ſunt cõiter accidentia,quædam.n.ſunt, q̃ cõtingenter,& non ſp ſeinuicẽ conſequũtur, ut in hoie,magnus & fortis, & pulcher, & bonus.alia ſunt q̃ ſemper,& neceſſario ſe conſequentur, eo ꝙ habent inter ſe neceſſariam habitudinem, & iſta ſũt duplicia, q̃dam.n ſunt duæ conſequuntur cõuertibiliter, ut in hoie riſibile, & flexbile, & in brutis hre cornua, & hre duos dentes,vel non hñt duos dentes ſuperiores alia uero ſunt,quę ſe conſequuntur neceſſario. & non conuerti-

C biliter, ut ſunt delinquere, & pœnitere, uel non mingere,& hre plumas.vñ dñr talia cõiter accidentia, quia ſim el plura talia uni accidunt.Et a cõiter accidentibus quæ neceſſario ſe conſequuntur ſumitur locus dialecticus, non autem ab alijs quæ ſe conſequuntur contingenter, ſed ab ipſis ſumitur locus ſophiſticus.

Modus ar. a cõiter accidentib. Quarto ſciendũ eſt,ꝙ locus cõiter accidentib.eſt habitudo unius cõiter accidentium ad reliquum.Et in accidentib. q̃ ſe conſequunt conuertibilr tenet affirmatiue quam negatiue, ab utroq.latere ad alterũ, ut riſibile eſt, ergo flebile eſt. Maxima.Poſito uno cõiter accidenium ſe conſequentium conuertibilr,ponit reliquum pp conuertibili eorum. Et etiã deſtructo uno deſtruit reliquũ. Sed in his q̃ conſequit ſe inuicem neceſſario.&

D non conuertibiliter arguendo a poſterio ri ad prius, iſte locus tenet affirmatiue tñ,& non negatiue,ut pœniteat,& ergo peccauit,uel auis hẽt plumas, ergo non mingit Maxima. Si cõiter accidentiũ poſterius ineſt, neceſſe eſt primũ in fuiſſe. Sed arguendo a priori ad poſterius, non tenet affirmatiue.quia poſito priori,uel cõiori,non oportet ponere poſteri⁹.Sed tenet negatiue ſic,nõ deliquit,ergo non pœnitet.Maxima.Priori cõiter accidentium,deſtructo,remouetur poſterius.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic.Intelligere,uel uelle,eſt operatio hominis,& tñ non eſt uſus,quia in tali operatione,nihil utitur ipſo hoie,ergo definitio vſus non conuenit ſoli definitio. E

Secundo ſic. Vſus nel operatio eſt cauſa finalis ipſius rei, quia eſt gratia cuius res ſit,eo ꝙ unumquodq.productum ſit propter ſuam operationem, ergo arg. ab uſib eſt locus cauſa finali, & per conſequens male ponitur iſte locus ab illo diſtinctus Tertio ſic, Non ſequitur. Eqtare eſt bonum,ergo equus claudus, uel cæcus de.bonus, & tñ ibi arguitur ab vſu ad uſitatum affirmatiue, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Quarto ſic. Non ſequitur. Deum pœnitet, ergo peccatur, qa añs eſt verum cũ ipſe dixerit, pœnitet feciſſe hoiem,& cõſequens falſum, ergo locus a cõiter accidentib. non tenet affirmatiue. Quinto ſic.Non ſequitur,B. Virgo non peccauit, ergo ipſam non pœnituit, & ſilr de multis Sanctis, ergo locus a cõiter accidentibus non tenet negatiue ad priori ad poſterius. F

Solutio Ad arg.Ad primũ dr,quod ſi capiatur vſus ꝓprie ꝓ operatione,quia utens,vti re uſitata, ſic intelligere hõis, uel uelle non eſt uſus eius,ſed ſi capiat gñalr pro quacunq .operatione rei, ad q̃ ipſa ordinatur tunc aliquo modo pt dici vſus, & hoc modo hic capitur. Ad ſecundum dr,ꝙ licet vſus rei ſcd̃m eſſe intentione agentis ſit cauſa finalis ipſius rei,non tamen ſecundum quod eſt in executione,ſed eſt,effectus,& operatio rei uſita

A tæ, & hoc modo ad ipſo ſumitur locus ab vſu, qui cõiter diſtinguit a cã finali.

Ad tertium dr̃, ꝙ æquitate in cõi non eſt vſus æqui, claudi, vel cæci, ſed vſus æqui in cõi. ideo ibi nõ bene arguitur ab vſu ad vſitatum, ſed ſic debet argui, æqtate æqui claudi eſt bonum, ergo æquus claudus eſt bonus, & ſicut conſequens eſt falſum, ita & antecedens.

Ad quartum dr̃, ꝙ ſi capiatur proprie pœnitere, vt eſt pœnitentiã agere ꝓ peccato cõmiſſo voluntarie, ſic Deum non pœnituit, ſed, ſi capiatur ſecundũ ſimilitudinem, prout eſt ſimilitudinarie dolere de aliquo, ſic Deum pœnituit, & hoc modo non ſumitur hic, ſed p̄imo mõ.

Ad quintũ dr̃, ꝙ licet Beata Virgo & multi ſancti in propria perſona nõ pec- B cauerint, tamen primi parentes peccauerunt, ratione cuius ipſi pœnituerunt.

De locis Extrinſecis.

De oppoſitis Relatiue, & Locis in ipſis.

Sequitur de locis extrinſecis. Quid autem ſit locus extrinſecus dictum eſt prius. Locorum autem extrinſecorum alius eſt ex oppoſitis, alius a maiori, ali' a minori, alius a ſimili, alius a proportione, alius a tranſumptione, alius ab auctoritate. Itẽ oppoſitorum quatuor ſunt C ſpẽs, ſ. oppoſitio relatiua, contraria, priuatiua, & contradictoria. Relatiue oppoſita ſunt, quorum alterum nõ põt ſtare ſine reliquo, vt pater, & filius. Locus a relatiue oppoſitis, eſt habitudo vnius correlatiuorum ad alterum, & eſt conſtructiuus. Conſtructiue ſic. pater eſt, ergo filius, & econuerſo. Deſtructiue, ſic pater non eſt, ergo filius non eſt, & ecõuerſo. Locus a relatiue oppoſitis. Maxima poſito vno relatiuorum ponitur, & reliquum, & deſtructo vno, deſtruitur, & reliquum.

Poſtquã Auctor determinauit de locis intrinſecis, hic conſequenter determinat de locis extrinſecis. Cuius rõ eſt, D qa locus eſt habitudo termini inferẽtis ad terminum illatum, ſed locus intrinſecus, dicit perfectiorem habitudinem illorum terminorum, quam locus extrinſecus, iõ locus extrinſecus, ꝓponitur loco intrinſeco. Et qa oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt & de vno, habetur clarior cognitio ꝑ cognitionem alterius, & locus intrinſecus, & extrinſecus opponunt. iõ poſt locus intrinſecus cõuenienter Auct. immediate determinat de locis extrinſecis. Et p̄ſuppoſita definitione loci extrinſeci primo diuidit locum extrinſecum per locum ab oppoſitis a maiori a minori, a ſimili, a proportione, a tranſumptione, & ab auctorita- E te, quarum ſpecierum definitionem, & differentiæ ſatis patebunt inferius.

Loci extrinſeci in ſpẽs partitio.

Primo ſciẽdũ, ꝙ locus extrinſecus eſt qñ terminus inferẽs eſt ex ſubãm termini illati, & rõne driæ illorũ terminorum ſumit virtus ꝓbatiua, argumenti, ſed in loco ab oppoſitis veriori mõ terminus inferens eſt extra ſubãm termini illati iõ inter locus extrinſecus, Auctor prius terminat de loco ab oppoſitis, quia ille verius participat rõne loci extrinſeci. Et locus ab oppoſitis ẽ habitu vnius oppoſitorum ad reliquũ, iõ diuidi hẽt ſcdũm diuiſionẽ oppoſitorũ, & rõne ipſorũ oppoſitorũ hic diuidit oppõnem per quatuor ſpẽs. ſ. ꝑ oppoſitionem relatiuã, cõtraria, priuatiua, & cõtradictoriã. Cuius diuiſionis ſufficiẽtia, & definitiones mẽ- F brorũ ſatis patẽt in Poſtpræd. Et eodem mõ ſumuntur quatuor ſpecies oppoſitorũ, qa quædam ſunt relatiua, alia cõtraria, alia priuatiua, & alia cõtradictoria, & inter iſta prius determinatur de relatiuis, & de loco ſumpto ab ipſis.

Quid locus extrinſecus & ab oppoſitis, & quot ei' ſpẽs.

Scdo ſciẽdũ, ꝙ relatiua ſũt quorũ eſſe eſt ad aliud ſe hr̃e, & eſſe vnius totũ refert ad aliud, & ecõtra. Et põt hæc relatiuã dupl'r cõſiderari. Vno mõ inq̃tum referunt inter ſe, & ſimul ponunt ineſſe & ſub forma relationis, & hoc mõ ſunt ſimul natura, & ſic ab ipſis ſumit locus a relatiuis, & ñ a relatiue oppoſitis. alio mo-

A modo conſideratur inquantum habent inter ſe repugnantiam ad ſimul eſſe in vno ſubito reſpectu eiuſdẽ, & hoc modo dñr relatiue oppoſita, & ab ipſius hoc modo ſumitur loc⁹ a relatiue oppoſitis.

Modus arguendi a relatiuis.

Tertio ſciendũ eſt, ꝙ locus relatiuis eſt habitudo relatiuorũ ad ſua correlatiua. Et tenet iſte locus affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, pater eſt, ergo filius eſt. Maxima. Poſito uno relatiuorũ, neceſſario ponitur reliquum. Cuius ratio eſt quia totum eſſe relatiui eſt ſe habere ad aliud, ergo ad hoc quod vnũ relatiuorum habeat eſſe, oportet ſuum cor- B relatiuum eſſe ad, quod refertur. ideo poſito vno correlatiuorum neceſſario ponitur ſimul reliquũ. Sed negatiue tenet ſic, pater non eſt, ergo filius non eſt. Maxima destructo vno relatiuorum, deſtruitur reliquum. Relatiua n. poſita ſe ponuntur, & perempta ſe perimunt.

Modus arguendi a relatiue oppoſitis.

Quarto ſciẽdũ eſt, ꝙ locus a relatiuę oppoſitis eſt habitudo vnius relatiue oppoſitorum ad reliquũ. & tenet affirmatiue. ſic. Soc. eſt pater Pla. ergo non eſt filius eius. Maxima. Poſito vno relatiue oppoſitorũ i vno ſubo, ab eodẽ remouetur reliquũ, eo ꝙ relatiue oppoſita nunq̃ permittunt ſe in eodẽ ſubo reſpũ eiuſdẽ, & iquãtũ oppoſita ſũt. Sed iſte locus non tenet negatiue a negatione vnius relatiue oppoſitorum de vno ſubo ad affirmatione alterius, q̃a nõ ſeq̃tur, Soc non eſt filius Pla. ergo eſt pater eius. Et iſte C locus a relatiue oppoſitis eſt ſimpl'r extrinſecus, q̃a ibi ſumitur virtus ꝓbatiua rõne diſcõuenientiæ termini inferentis cum termino illato. Et locus a relatiuis ſcd̃o aliquos ponit extrinſecus, eo quod vnũ relatiuorũ ſcd̃o eſſe eſt extrinſecum alteri. Sed ſm alios ponit intrinſecus, quia terminis infe͠rẽs infert terminum illatũ rõne conuenientiæ eorũ ineſſe & ſub forma relationis, & habẽt reduci ad locũ a deſcriptionẽ, q̃a vnũ relatiuorum eſt de definitione alterius, & vt dñr, ſolũ ponitur hic inter locus extrinſecus cã cõuenientiæ relatiuorũ, & relatiue oppoſitorũ, & vtraq. pars eſt ſatis probabilis.

Sed contra p̃dicta arguitur primo ſic. D In oi loco dialectico terminos inferens, A gum. dẽt inferre terminũ illatũ, ſed vnũ oppoſitorũ nunq̃ infert aliud, ſed ipſi ſgt, & iportat negationẽ & deſtructionẽ alterius, ergo nullus locus eſt ab oppoſitis, ꝙ eſt contra diuiſionem loci ex ainleti. Secundo ſic. Maius dr̃ correlatiue ad minus, & econtra, & ẽt ſile ad ſuum ſimile relatiue opponitur, ergo locus maiori, a minori, & ſimili ſunt relatiue oppoſita, ergo male ponuntur illi loci diſtincti ab alijs, ergo prædictã diuiſio non valet. Tertio ſic. In oi loco dialectico eſt habitudo antecedentis ad cõſequens, & termini inferentis ad terminũ illatum, ſed E antecedens, & conſequens ſunt relatiua inter ſe, ergo ois locus eſt a relatiuis inter ſe, ergo ois locus eſt a relatiuis. & ſic male ponitur vnus locus ſpecialis. Quarto ſic. Non ſequitur, pater Soc. eſt, ergo filius. Soc. eſt. & tñ ibi arguitur ab uno relatiuorum ad reliquum, ergo iſte locus non tenet affirmatiue. Minor patet, quia pater in cõi & filius dñr correlatiue, ergo pater, & filius eius dñr correlatiue, & ſic ibi arguitur a relatiuis. Quinto ſic. Non ſequitur, Socr. eſt pater hominis, ergo non eſt filius hoĩs, & tamen ibi arguitur a relatiue oppoſitis affirmatiue, ergo iſte locus non tenet affirmatiue.

Solutio

Ad arg. Ad primũ dr̃, ꝙ vnum oppoſitorum non poteſt inferre aliud affirmatiue ſed bene infert aliud negatiue, eo ꝙ negationẽ alterius includit ideo poſito uno in aliquo ſubiecto, deſtruitur re- F liquũ in eodem ſubiecto. Ad ſcd̃o dr̃, ꝙ licet maius dicatur correlatiua ad minus, & ſimile ad ſimile, tñ in locis a maiori, minori & a ſimili non ſumitur virtus probatur rõne relatiue oppoſitionis, ſed rõne maioritatis, & minoritatis, & ſimilitudinis. iõ illi loci diſtinguuntur a loco a relatiue oppoſitis. Ad tertium dicitur, quod antecedens, & conſequens ſcd̃o illas intẽtiones dñt correlatiue inter ſe, ſed non ſemper dicuntur correlatiue ſcd̃o id ꝙ ſunt quod tamen requiritur in loco a relatiue oppoſitis, ideo non omnis

A omnis locus debet dici, a relatiuis.

Ad quartum dicitur, ꝙ pater Socr. nõ dr̃ correlatiue ad filium Socr. ſed tantũ dicitur correlatiue ad filium ſuum, & licet pater in cõi dicatur correlatiue ad filium in cõi, tñ nõ dicitur correlatiue ad filium acceptum cum determinatione ſpeciali ſicut pater in communi, & iſte filius non dicuntur correlatiue inter ſe, ideo ibi non arguitur per locum a relatiue oppoſitis. Ad quintum dicitur, ꝙ ibi nõ arguitur per locum a relatiue oppoſitis, quia Soc. in antecedente, & conſequente non dicitur pater, & filius reſpectu hominis accepti pro eodem ſuppoſito determinato, & tamen in relatiue oppoſitis oportet quod ſemper fiat comparatio reſpectu eiuſdem. ideo bene ſequeretur a relatiue oppoſitis, Socr. eſt pater hominis, ergo non eſt filius eiuſdem hominis.

Comparatio in relatiue oppoſitis.

B

De Contrarietate, Contrarijs, & Priuatiue oppoſitis, ac ſuis arguendi. Locis ſeu maximis.

Contrarietas eſt contrarium oppoſitio, vt albus niger. Contrariorum, quædam ſunt media, vt album nigrum inter quæ ſunt medij colores, quædam ſunt immediata, vt ſanum, & ægrum circa animal. Locus a contrarijs eſt habitudo

C vnius contrariorum ad reliquum, & tenet deſtructiue, & conſtructiue conſtructiue ſic, hoc animal eſt ſanum, ergo nõ eſt ægrum, vel hoc corpus eſt album, ergo non eſt nigrum. Locus a contrarijs. Maxima. Poſito vno contrariorum, remouetur reliquum ab eodem. Deſtructiue tenet tantum in contrarijs immediatis cum conſtantia ſubiecti, vt hoc animal non eſt ſanum, ergo eſt ægrum. Locus a contrarijs immediatis. Maxima, Remoto vno contrarium immediatorum, ponitur reliquum manente ſubiecto. Priuatiue oppoſita ſunt, quæ habẽt fieri circa idem ſubiectum tempore determinato, & ordine irregreſſibili, vt cæcitas, & viſus circa oculum. Locus a priuatiue oppoſitis eſt habitudo priuationis ad habitum, vel habitus ac priuationem, & tenet conſtructiue, & deſtructiue, conſtructiue, vt Socr. eſt videns, ergo non eſt cæcus, vel eſt cæcus, ergo nõ eſt videns. Locus a priuatiue oppoſitis Maxima. Poſito vno priuatiue oppoſitorũ, remouetur, reliquum ab eodem. Deſtructiue vero non tenet niſi cũ conſtantiã ſubiecti, & tpe determinato a natura. Catulus. n. leonis non eſt cæcus, neq. videns ante nouum diem. Et puer non dr̃ edentulus neque pentulus ante tempus determinatum a natura. D

E

Poſtquam Auct. determinauit de relatiue oppoſitis, hic cõſequenter determinat ad loco cõtrarijs. & conſequẽter de loco a priuatiue oppoſitis. Et pro cognitione loci a contrarijs. primo definit contrarietatẽ, & deinde contraria, vñ cõtrarietas eſt cõtrariorũ oppoſitio, vel repugnantia, vt repugnãtia albi, & nigri. Contraria vero ſunt formæ ſub eodem gñe maxime repugnãtes q̃ mutuo ab eo dẽ ſubo ſe expellunt, cui viciſſim inſũt, niſi alterum inſit a natura. Vñ dupliciter ſũt cõtra, q̃dã ſunt mediata, inter q̃ erit mediũ eiuſdẽ gñis, participãs rõne vtriq. extremorũ, vt inter albũ, & nigrũ ſcribit rubeũ & alij medij colores, alia ſunt immediata, inter q̃ non cadit mediũ eiuſdẽ gñis, & neceſſe eſt ſp alterũ eorũ verificari de proprio ſubo ipſorum, vt ſanũ, & ægrum ſunt contraria immediata p carentiã medij, vel per participationem licet bene habeant medium per abnẽgationem, quia de lapide poteſt vtrunq. vere negari. Et ab vtriuſq. illorum contrariorum ſumitur locus dialecticus. F

Quid ſit cõtrarietas.

Primo ſciẽdũ, ꝙ locus a contrarijs eſt habitudo vnius contrariorũ ad reliquũ: Et tenet affirmatiue ſic, Socr. eſt ſanus, ergo Soc. nõ eſt æger Maxima, poſito vno cõtrariorũ ĩ aliquo ſubo, ab eodẽ remouetũ alterũ. Cuius rõ eſt, q a contraria deſtruuntur ſe mutuo, & ſe expellũt ab eodem

Modus arguẽdi p locum a cõtrarijs affirmatiue.

A eodem ſubiecto, eo ꝙ vnum importat negationem alterius, ideo poſito uno in vno ſubiecto, neceſſario remouetur reliquũ. Et non ſolũ valet affirmatiue iſte locus arguendo unũ ab vno contrariorũ, ſed etiã a pluribus cõtrarijs, ponẽdo plura cõtraria in conſequente, vt iuſtitia eſt uirtus, ergo iniuſtitia eſt uitiũ, & propter hoc iſte locus vocatur a contrarijs in plurali numero.

Duæ cõdõnes ad recte arg per locum a contrarijs.

Secundo ſciendum, quod iſte locus in contrarijs immediatis tenet negatiue duabus conditionibus obſeruatis. Prima eſt ꝙ ponatur conſtantia ſubiecti defectu cuius non ſequitẽ, Adã non eſt æger, ergo eſt ſanus. Secundo conditio eſt, ꝙ B arguatur reſpectu ſubiecti determinati, defectus cuius nõ ſequitur, iſte lapis eſt, & non eſt ſanus, ergo eſt ęger, q͠a nõ eſt determinatũ ſubiectũ illorũ cõtrariorũ. ſed poſita cõſtantia ſubiecti determinati ſp valet negatiue, vt arguendo ſic, aĩal eſt, & nõ eſt ſanũ, ergo eſt ægrũ. Maxima, deſtructo vno contrariorũ immediatorũ in ſubiecto determinat exiſtente, ponitur reliquũ, eo ꝙ reſpectu illius ſubiecti neceſſe eſt ſp eſſe aliquod illorũ contrariorũ. Sed in contrarijs mediatis iſte locus non tenet negatiue, niſi poſita cõſtãtia ſubiecti determinati cũ abnegatione vnius contrariorum, & oĩum intermediorũ ut hic. corpus mixtum eſt, & nõ eſt albũ, nec medio colore coloratũ, C ergo eſt nigrum. Maxima. Remoto vno cõtrariorũ, & oĩb. itermedijs a ſubiecto determinato, neceſſe ẽ ponere reliquũ.

Priuatiue oppoſita.

Tertio ſciendum, ꝙ priuatiue oppoſita ſunt q̃ habent fieri circa idẽ ſubiectũ ordine irregreſſibili, & tpe determinato a natura, ut viſus, & cæcitas circa oculũ. Et intelligitur hęc definitio de priuatiue oppoſitis perfecta priuatione, i qbus priuatio negat habitũ, & principia habitus ſimul, & nõ de illis q̃ opponũtur priuatiue priuatione imperfecta, in quibus priuatio negat habitum tñ, & relinquit pricipia habitus, ut motus, & quies ſciẽtia, & ignorãtia, q͠a in illis poteſt eſſe regreſſus de priuatiõe i habitũ, ut de quiete ſit regreſſus in motũ. Sed priuatiue, D oppoſita accepta cõiter definiunẽ ſic priuatiue oppoſita ſunt, quorũ vnum dicit negatione alterius cũ aptitudine ad ipſũ. Cuius ratio eſt, q͠a priuatiue oppoſita ſunt habitus, & priuatiue priuatio aũt dicit negationem habitus cum aptitudine ad ipſum, ut cęcitas reſpectu viſus.

Locus argũ. a priuatiue oppoſitis.

Quarto ſciendũ eſt, ꝙ locus a priuatiue oppoſitis eſt habitudo priuationis ad habitũ, & econtra. Et tenet affirmatiue ſic Soc. eſt uidens, ergo nõ eſt cęcus. maxima, poſito habitu in ſubiecto remouet priuatio eius ab eo, eo quod unũ illorũ importat ſp deſtructionẽ alterius, & remotionẽ. Et tenet negatiue, poſita cõſtãtia ſubiecti determinati, & determinato tpe, in quo dẽt eſſe habitus, vt Socrates eſt, & nõ eſt uidẽs, ergo eſt cęcus. B Maxima. Deſtructo uno priuatiue oppoſitorũ in ſubiecto apto nato, & tpe determinato neceſſario ponitur reliquũ. Sed nõ ſeqtur Antichriſtus nõ eſt vidẽs, ergo eſt cæcus, q͠a non ponitẽ conſtantia ſubiecti, nec ſequitẽ, lapis eſt, & nõ eſt uidẽs, ergo eſt cæcus, q͠a non arguit reſpectu ſubiecti determinati, ꝙ aptũ natũ ſit ad ſuſcipiendum habitũ vel priuationẽ, nec ſequitur, puer nouiter natus eſt, & non hẽt dẽtes, ergo eſt edentulus, q͠a ibi non ponitur tps determinatum ipſius habitus, q̃ tñ in conditiones requirunẽ ad debite arguendum negatiue per locũ a priuatiue oppoſitis. Sed contra prædicta arguitur primo ſic, aliqđ animal eſt F medio mõ ſe hñs iter ſanum, & ægrum, ꝙ dr corpus neutrum, ergo inter ſanum & ęgrum eſt corpus medium per participationẽ, ergo male dr, ꝙ cõtraria immediata ſunt ſanum, & ęgrum. Scđo ſic. Poſito ſcuto ꝓ media parte albo, & pro media parte nigro, non ſequitur hoc ſcutum eſt albũ, ergo nõ eſt nigrum, quia ſimul eſt album & nigrum, ergo locus a contrarijs non tenet affirmatiuẽ Tertio ſic. Non ſequitur, hoc lignum eſt & non eſt ægrũ, ergo eſt ſanum, & tñ eſt ſubiectum determinatum, cum ſit unum ens in numero, ergo locus a contrarijs immedia-

A mediati non tenet negatiue. Quarto ſic. Non ſequitur, homo mouetur, ergo non quieſcit, quia homo motus in naui mouetur, & quieſcit, & tamen ibi arguitur a priuatione oppoſitis affirmatiuæ, ergo ille locus non tenet conſtructiue. Quinto ſic: Non ſequitur, dormiens, eſt non videns, ergo cæcus, dato ꝙ ponantur omnes conditiones prius poſitæ, ergo locus a priuatiue oppoſitis nõ tenet negatiue poſitis illis circunſtantijs.

Ad argumenta. Ad primũ iſtorũ dr̃, ꝙ ſi conſideretur ſanũ, & ęgrũ quãtũ ad diſpoſitionis præcedentes ſanitatẽ, & ęgritudinẽ, vel quãtũ ad operationes ſequentes, ſic inter ſimpliciter ſanũ, & ſimpliciter ægrum datur medium, qđ dr̃ neutrũ, ſed illud non eiuſdem generis proprij cum extremis, ſed ſi conſiderentur ſanũ, & ægrum formaliter, vt ſanũ dicit ad æquationẽ humorũ, & ægrum inæquationẽ, inter ipſa nõ eſt mediũ, quia inter æquale, & inæquale nõ põt dari mediũ. ideo ſunt contraria immediata. Ad ſm dr̃ ꝙ ſcutum pro media parte album, & per media parte nigrum ſimpliciter album, nec ſimpliciter nigrum, quia non eſt vnum coloratũ in eſſe colorati, iõ antecedens argumenti, eſt falſum ſicut & cõſequẽs. Ad tertiũ dr̃, ꝙ ibi non arguit reſpectu ſubiecti determinati, quia licet hoc lignum ſit ſubiectum determinatũ in numero, tñ non eſt ſubiectum determinatum illorum contrariorum, ſ. ſani, & ęgri. Ad quartum dr̃, quod licet homo motus in naui moueatur ſm motum alterius, & per accidens, non tñ mouetur motu proprio, & per ſe, ſed quantum ad motum proprium quieſcit, & eo modo quo mouetur motu alterius non quieſcit, quiete oppoſite motui alterius Ad quintum dr̃ ꝙ ſi capiatur non videns vt negat actum videndi, ſic dormiens eſt, non videns, ſed ſic videns non opponitur priuatiuæ cæco, ſed ſi capiatur vt negat habitum viſus, vt opponitur cęco, ſic dormiens non eſt nõ videns, quia habet habitum potentiæ viſiuæ, ideo antecedens eſt falſum, ſicut, & conſequens.

Hoc modo mouentur planetæ motu raptus.

De contradictione, ipſiusque locis.

D Contradictio eſt oppoſitio, cuius ſecundum ſe non eſt medium inter eſſe. n. & non eſſe non eſt medium. Locus contradictorie oppoſitis eſt habitudo vnius contradictorie oppoſitorum ad reliquũ, vt Socrates ſedere non eſt verum, ergo Socrates non ſedere eſt falſum. Maxima, ſi vnum contradictorie oppoſitorũ eſt verũ, reliquum eſt falſum, & econuerſo. Sunt aut & alio oppoſita quę dicuntur diſperata quæ non ſunt oppoſita E ſecundum aliqđ genus pdictę oppoſitionis, ſed ſunt diuerſa, vt homo & aſinus, & a talib. ſumitur argumentũ ſic. Socr. eſt homo, ergo non eſt aſinus, locus a diſperatis. Maxima, De quocunque ad vnum diſperatorum abſtractiue, ab illo remouetur reliquum.

Dicitur notanter abſtractiue, quia ſi concretiue ſumerentur, tunc non ſequeretur, quia non ſequitur, hoc non eſt album, ergo non eſt quantum, ſed bene ſequitur, hoc eſt albedo, ergo non eſt quantitas.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de locis a contrarijs & priuatiuis, hic conſequenter determinat de locis contradictorijs, & conſequenter de locis a diſperatis, & ad cognoſcendum locum a contradictorijs, primo ſic definit F contradictionem dicẽs, ꝙ contradictio eſt oppoſitio cuius ſecundum ſe non eſt dare medium, & ratio eſt, quia contradictio eſt oppoſitio contradictoriũ, ſed in contradictorijs vnũ eſt ens, & aliud ſimpliciter non ens, quia vnum importat ſimpliciter negationem alterius, ut homo, & non homo, ſed inter ens & nõ ens non poteſt dari medium, quia omne, quod eſt vel apprehenditur, vel eſt ens, vel aliud ab ente ideo in contradictione non poteſt dari medium. & hoc conuenit ſibi ſecundum ſe, inquantum eſt prima oppoſitionum, & non partici-

Quid contradictio.

A cipatione ab aliqua oppoſitione priori, ideo per hoc ipſa differt ab alijs.

Primo ſciendum, ꝙ duplex eſt cõtradictio. q̃dã eſt cõtradictio ꝓpõnũ, & de ꝓpõnib. cõtradictorijs ſatis determinatũ eſt in 1 Tractatu. Alia eſt cõtradictio terminorũ, de qua determinatũ ẽ in poſt pdicamentis Et ſunt termini cõtradictorij, quorũ vnus dicit ſimplicẽ negationẽ alterius, vt hõ, & non hõ ſedet, & nõ ſedet, & ſic de ſimilib. & ſm vtranq; contradictionem ſumit locus dialecticus, & vtriq. cõuenit definitio prius poſita. Sed in contradictione propõnũ dẽt argui reſpũ horum pdicatorũ, verũ, ꝙ falſum, in alia autẽ arguitur ab affirmatione vnius B contradictoriorum ad negationem alterius de aliquo ſubiecto, vel econtra.

Loc⁹ argu. a cõtradicto rijs. Scđo ſciendũ, ꝙ locus a contradictorijs eſt habitudo vnius contradictoriorũ ad reliquũ. Et tenet affirmatiue ſic. Socr. currere eſt verũ, ergo Socratẽ non currere eſt falſum. Maxima, Si unũ contradictoriorũ eſt verũ, reliquũ eſt falſum. Et ĩ terminis contradictorijs ſic, Socr. eſt hõ, ergo Socr. non eſt non hõ. Maxima, poſito vno contradictoriorũ in aliquo ſubo neceſſario remouetur reliquũ, q̃a vnum importat ſimplicẽ negationẽ alterius. ideo non pñt de eodem verificari. Et tenet negatiue iſte locus formando argumenta, & maximas ꝑ oppoſitũ ad pcedẽtes. Et non ſolũ valet iſte locus in ſimplici conſequẽtia, ſed ẽt valet in conſequen C tia econtrario, q̃ eſt, qñ in aliqua conſequẽtia ex antecedẽte ſeq̃tur conſequẽs, & ex oppoſito conſequentis infert oppoſitũ antecedentis, vt hic, ſi hõ eſt, aĩal eſt. ergo ſi non eſt aĩal, non ẽ homo. Sed ſm iſtũ locũ non valet conſequentia in ipſo, q̃ eſt, qñ in aliqua conſequentia ex oppoſito, antecedentis infertur oppoſitũ conſequentis. ſed iſta conſequentia ſolũ tenet in alijs oppoſitis a contradictorijs, ut bene ſequitur, ſi iuſtitia eſt, virtus eſt, ergo, ſi iniuſtitia eſt, vitium eſt.

Tertio ſciendum, ꝙ diſperata ſũt illa q̃ de ſe inuicem non pñt verificari, vt homo, & aſinus. Et dñr diſperata a dis, q̃d eſt diuiſum, & ſeparatus, tñ quaſi diuiſa entia adinuicem ſeparatã ratione cuius non pñt de ſe inuicẽ verificari, q̃a in vera pdicatione req̃ritur pdicatum in eſſe ſubo. & oĩa gñaliter eo modo, quo non pñt verificari de ſeinuicẽ. dñr diſperata. ſi aliqua vno modo verificentur, & alio modo non; vt quantitas & qualitas in concreto de ſe inuicẽ verificant, vt dicendo, quale eſt q̃tum, & in abſtracto non verificatur, ſolum ſunt diſperata eo modo, quo de ſe inuicem non verificantur. ſ. in abſtracto, & non ſunt diſperata in concreto, quia non ſunt hoc modo ſeparata ſecundum prædicationem.

Quarto ſciendũ, ꝙ locus a diſperatis eſt habitudo vnius diſperatorũ ad reli- E quũ Et tenet affirmatiue ſic. Socr eſt homo, ergo Socr. non eſt aſinus. Maxima, Cuicunq. conuenit unum diſperatorũ, ab eodẽ remouetur reliquum. Cuius ratio eſt, quia diſperata non pñt de ſe inuicem verificari ideo non pñt de eodẽ tertio vere prædicari, quia, ſi vere prædicarentur de aliquo tertio, poſſent aliquo modo de ſe inuicem pdicari. ſed non tenet iſte locus negatiue, quia non ſequitur. Socr. non eſt aſinus, ergo eſt equus.

Locus a diſperatis affirmatiue, non tm valet.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Intereſſe & non eſſe, quæ ſunt contradictoria, eſt contradictio media, & etiam relatio illorum extremorum, ergo inter contradictoria poteſt dari medium, & ſic male dicitur quod in contradictione non eſt dare medium. Secundo F ſic. Non ſequitur, pluuiam eſſe cras non eſt verum, ergo pluuiam cras non eſſe falſum, quia nullum illorum, cras pluet, & cras non pluet, eſt verum, vel falſum, ergo locus a contradictorijs non tenet negatiue, arguendo in propoſitionibus contradictorijs. Tertio ſic Non ſequitur, homo eſt animal, ergo homo nõ eſt animal, & tamen ibi arguitur in terminis contradictorijs, ergo iſte locus non tenet affirmatiue in terminis contradictorijs. Quarto ſic. Omnia oppoſita continẽtur, ſub aliquo genere oppoſitionis, ſed nihil eſt in genere, quin ſit in aliqua

A eius ſpecie, ſed diſperata ſunt oppoſita, ergo continentur ſub alijs oppoſitis, & ſic male hic ſeparantur ab alijs. Quinto ſic. Non ſequitur, hō eſt pater. ergo non eſt dñs & tñ ibi arguitur a diſperatis affirmatiue, quia pater & dominus ſunt ſpecies relationis abinuicē ſeparatæ, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̃, ꝙ licet inter eſſe, & non eſſe, & inter alia contradictoria ſit medium ſm rōnem, vt eſt contradictio, vel relatio medians, tñ inter ipſa nullum eſt medium ſm rem, & de quo nō verificetur vnum extremorum. Ad ſm dr̃, ꝙ eodē modo, B quo ponitur non eſſe verum, cras pluuiā eſſe, eo modo ſequitur, cras pluuiam nō eſſe, non eſſe verum, quia nullum illorū eſt determinate verum, eo ꝙ ſunt de futuro contingenti, ſed ſi vnum ponatur falſum determinate, aliud pōt poni verū determinate, & ſic ibi poteſt ualere locus a contradictorijs. Ad tertium dr̃, ꝙ vbi termini contradictorij ſubijciuntur, & arguendo per iſtum locum debet ſemper prædicari ideo ibi non debite arguitur per locum a cōtradictorijs. Ad quartum dr̃, ꝙ licet diſperata virtualiter includant aliquā oppoſitionem, eo ꝙ ſunt diuiſa, & oīs diuiſio & diſtinctio ſecundū Boethum in oppoſitione fundatur, ta C men non ſunt oppoſita formaliter, quātum ad ſuas formas proprias. ideo aliter ſumitur locus ab ipſis q̄ ab alijs oppoſitis. Ad quintum dr̃, ꝙ licet, dñs & pater in abſtracto & ſecundum ſuas eſſentias ſint ſpecies ſeparatæ, tamen in concreto, & ſecundum eſſe in ſubiecto nō ſunt adinuicem diſperata, quia illo modo nō ſemper inter ſe ſeparantur.

In particulari tractatu

De Maiori, ac Minori, deque Similitudine, ac proportione, & ipſarum Locis, ac Diſcrimine.

Maius prout hic ſumitur, eſt illud qđ ſuperponitur alij in potentia, uel in virtute. Minus aūt eſt quod ſupponitur illi. D Locus a maiori eſt habitudo maioris ad minus, & eſt ſemper deſtructiuus, vt Rex nō poteſt expugnare hoc caſtrum, ergo nec miles. Locus a maiori, maxima. Si illud quod magis videtur in eſſe non ineſt, nec id ꝙ minus videtur ineſſe erit. Locus a minori eſt habitudo minoris ad maius, & eſt ſemper conſtructiuus, vt miles poteſt expugnare caſtrum, ergo & rex, Locus a minoris, maxima, Si id quod minus videtur ineſſe ineſt, & id quod magis videtur ineſſe, inerit.

Similitudo eſt conuenentia rerū penes ſpēm, vel eſt rerum differentiū eadē qualitas. Locus a ſimili eſt habitudo vnius ſimilis ad reliquum, & tenet conſtructiue & deſtructiue, cōſtructiue ſic, E ſicut riſibile ineſt hoī, ita hinnibile ineſt equo, ſed riſibile ineſt vt proprium hoī, ergo hinnibile ineſt vt proprium equo. Locus a ſimili, maxima. De ſimilib. idē eſt iudicium, vel ſi vnus ſimile ineſt & reliquum Deſtructiue ſic, Sicut ineſt riſibile hoi, ſic ineſt hinnibile equo, ſed riſibile non ineſt homini vt genus, ergo hinnibile non ineſt equo vt genus. Locus a ſimili. Maxima. Si vnum ſimile nō ineſt, nec reliquum Proportio eſt rerum differentium eadem habitudo. Locus a proportione eſt habitudo vnius proporF tionabilium ad reliquum, vt ſicut hēt rector ſcolarium ad ſcolas, ſed rector nauis eſt eligendus non ſorte, ſed arte ergo rector ſcolarium eſt eligendus nō ſorte, ſed arte. Locus a proportione, Maxima, De proportionabilib. idē eſt iudiciū. Differt aūt locus iſte a loco a ſimili, quia in loco a ſimili accipitur cōparatio ſm ſimilitudinem inhærentiæ, in loco autē a proportione accipitur comparatio ſecundum habitudinem.

POſtquā Auctor determinauit de locis ab oppoſitis, hic conſequenter determinat de locis a maiori, a minori, a ſimili, & a proportione qui habent inter ſe conuenientiam, & ad cognoſcendum

locum

A locum a maiori & a minori, primo explicat qd ſit maius & minus. Vnde maius poteſt capi dupliciter, vno modo ꝓprie pro illo, quod ſuperponitur alteri in potẽtia, vel virtute quantum ad aliq̃ operationem, vt Rex ſuperponitur militi, & econtra. Minus eſt quod ſupponitur alteri in potentia, vel virtute quantum ad aliq̃ operationem vt comes Regi. Alio modo dr̃ maius quod excedit alterum in potẽtia & virtute quantum ad verificationem locutionis, eo qꝫ hẽt maiorẽ habitudinem ad aliud extremũ propoſitionis quod maius ſibi videtur conuenire quam alteri. Et econtra. Minus eſt quod ſupponitur alteri in potentia & virtute q̃tum ad verificationẽ locutionis, eo quod minus videtur conuenire cum altero extremo propoſitionis quam ipſum maius, ſicut miles minus conuenit cum illo accidente, debellare caſtrum quam Rex, & hoc vltimo modo ſumuntur hic maius, & minus.

Quid maius & min⁹.

B

Modus arg. per locũ maiori ad min⁹, & ecõtra.

Primo ſciendum eſt, qꝫ locus a maiori eſt habitudo maioris ad minus. Et tenet negatiue tm̃, & non affirmatiue. Vt Rex non põt debellare ciuitates, ergo nec miles. Maxima, Si illud qꝫ magis vr̃ ineſſe non ineſt, nec illud quod minus, & econtra. Locus a minori eſt habitudo ipſius ad maius. Et tenet affirmatiue tm̃, & non negatiue, vt comes poteſt vincere ciuitatem, ergo & Rex. Maxima, Si illud quod minus vr̃ ineſſe ineſt, & illud

C quod magis. Et in illo loco põt argui tripliciter. Vno modo comparando duo ſubiecto ad vnum prædicatum ut in exemplo dato. Secundo mõ cõparando unũ ſubiectũ ad duo pdicata, vt Rex põt debellare ciuitatem, ergo poteſt debellare caſtrum. Tertio mõ, comparando duo ſubiecta ad duo prædicata, ut miles põt debellare ciuitatem, ergo Rex poteſt debellare caſtrum. Et ſimiliter variantur argumenta tripliciter in locis a maiori, a ſimili, & a proportione.

Similitudo & ad eã reqſita.

Secundo ſciendum eſt, qꝫ ſimilitudo eſt rerũ dr̃iũ eadem qualitas. Et non ſufficit ad ſimilitudinẽ eadẽ qualitas in gñe, q̃a ſic albũ & nigrũ eſſent ſimilia, nec requiritur eadẽ qualitas in numero, quia res differentes in numero ſp̃ hñt diuerſas qualitates in numero, q̃a accidens variatur ſm̃ numerũ ſui ſubiecti, ſed acquiritur eadem qualitas in ſpecie, ſicut duo alba dicuntur ſimilia. Et nõ capit hic ſimilitudo proprie ſolũ ꝓ ſimilitudine accidentali, q̃ eſt rerum drĩũ vt a qualitas accidentalis, ſed capitur gñaliter tam pro ſimilitudine accidentali, q̃ eſſentiale, vnde ex definitione prædicta patet, qꝫ vbicunque eſt ſimilitudo, ibi eſt diſſimilitudo, quia ſimilitudo eſt rerum differentium, & res differentes ſemper habent diſſimilitudinem inter ſe. D

E

Locus a ſimili affirmatiue & negatiue.

Tertio ſciendum qꝫ locus a ſimili eſt habitudo unius ſimilium ad reliquum. Et tenet affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue ſic ſicut aial ineſt hoi, ſimiliter ineſt equo, ſed ineſt hoi, vt genus, ergo ineſt equo, vt genus. Maxima. De ſimilib. ſimile eſt iudiciũ, & rõ eſt, q̃a qcqd conuenit vni ſimiliũ inq̃tum eſt ſimile, et cõuenit alteri, q̃a, ſi non ſibi conueniret in hoc eſſet diſſimilitudo, & pꝫ iſtum locũ dꝫ argui ſp a ſimilib. in quantum ſimilia ſunt & non in quantũ diſſimilia, negatiue aũt ſic tenet, Socr. non eſt hinnibilis, ergo Plato nõ eſt hinnibilis. Maxima, quicquid remouet ad vno ſimilium inquantum, ſunt ſimilia, & a reliquo.

F

Quid ꝓportio, & dꝫ mõ arg.

Quarto ſciẽdũ, qꝫ ꝓportio eſt rerum drĩum reſpectu alicuius eadem cõparatio, vel habitudo, ſicut comparatio duorum ad quatuor, & triũ ad ſex eſt ſimilis cõparatio, q̃a vtrobiq; comparatur medietas ad ſuũ totum. Et locus a proportione eſt habitudo vnius ꝓportionabiliũ ad reliquũ, & tenet affirmatiue ſic, ſicut ſe habent quatuor, ad duo, ita ſex ad tria, ſed quatuor ſunt dupla duorum, ergo ſex ſunt dupla triũ. Maxima de proportionabilib. idem eſt iudiciũ. Et tenet negatiue ſic, ſicut ſe habẽt duo ad tria, ita quatuor ad ſex, ſed duo non ſunt dupla trium, ergo quatuor nõ ſũt dupla ad ſex. Et per iſtum lo. ſi põt argui a commutata ꝓportione hoc mõ, ſicut ſe ha-

A bent duo ad quatuor, ita tria ſe habēt ad ſex, ergo cōmutando ꝓportionem ſicut ſe habent duo ad tria, ita quatuor ad ſex, ſed duo excedunt medietatē trium, ergo quatuor eſt pluſquam medietas ſenarij.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Deus non pōt peccare, ergo hō non pōt peccare, & tn̄ ibi arguitur per locū a maiori negatiue, ergo ille locus non tenet negatiue. Scd̄o ſic. Nō ſequitur, Socrates poteſt portare decem libras, ergo poteſt portare centum, vel poteſt trahere paruam nauem, ergo, & magnam. & tamen ibi arguitur a minori ad maius B affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue.

Tertio ſic. Similitudo nō eſt qualitas, ſed relatio, ergo non eſt rerum differentium eadem qualitas. Quarto ſic. Non ſequitur, ſicut oculus eſt in corpore, ita intellectus in aīa, ſed oculus eſt pars integralis corporis ergo ītellectus eſt pars integralis aīæ. & tn̄ ibi arguitur per locum a ſimili affirmatiue, ergo ille locus non tenet affirmatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, ſicut ſe habet ſonus ad auditū, ita color ad viſum, ſed ſonus ab auditu percipitur in tenebris, ergo color a viſu percipitur in tenebris, & tn̄ ibi arguitur per locum a proportione affirmatiue, ergo ille locus non valet affirmatiue.

Solutio Ad arg. Ad primum dr̄, quòd ibi non arguitur a maiori negatiuæ, quia licet Deus excedat hoīem q̄tum ad virtutem C operandi, non tamen excedit ipſum q̄tum ad conueniētiam, & habitudinem cum illo extremo locutionis, quod eſt peccare, ideo non eſt maius in virtute q̄tum ad verificationem locutionis reſpectu illius extremi, quia non ſibi magis videtur ineſſe quam homini, quia ſibi nullo modo conuenit. Ad ſm dr̄ ſimiliter, quod ibi non arguit a minori, quia non arguitur ab illo quod minus videtur ineſſe, vel quod habet minorem apparentiam veritatis. Ad tertium dr̄, quòd licet ſimilitudo non ſit formaliter quantitas, tn̄ dr̄ qualitas materialiter, quia qualitas eſt materiale fundamentum eius, & vnitas ſpecifica qualitatis eſt eius proximū D fundamentū. Ad quartum dr̄, ꝙ ibi non arguitur a ſimilibus inquantum ſimilia ſunt, ideo nō arguitur per locum a ſimili. In hoc.n. conueniunt oculus & intellectus, quia vterque dr̄ pars, ſed in hoc differunt, & habent diſſimilitudinē, q̄a oculus eſt pars quantitatiua, & integralis, intellectus vero pars poteſtatiua. vnde non ſequitur, habent ſimilitudinem in aliquo, ergo habent ſimilitudinem in iſto, niſi arguitur ſemper manendo, in ratione ſimilitudinis. Ad quintum dr̄, ꝙ ibi non arguitur a proportionalibus in- E quantum habent proportionem, ſed inquantum habent diſproportionē, quia color & ſonus in hoc habent proportionem, quod vterque eſt ſubiectum vnius ſenſus, ſed habent diſproportionem, & diſſimilitudinem in modo quo ſentiuntur ab ipſis ſenſibus, quia color non diffunditur ad viſum, niſi per medium illuminatum, ſonus vero diffunditur ſine lumine per medium, quod poteſt faciliter moueri, & rare fieri, ſicut per aerem, vel per ignem.

Conueniunt ocul⁹, & intellect⁹.

De duplici tranſumptione, & auctoritate & ſuis locis.

Tranſumptio eſt duplex. Quædam enim eſt, quando dictio vel oratio ſignificans vnum, tranſumitur ad ſignificandum aliud, propter ſimilitudinem aliquam in eis repertam, vt ridere tranſumitur ad ſignificandum florere, cum dicitur pratum ridet. Oratio autem tranſfertur cum dicitur, litus aratur pro opera perditur, ſicut ſolet dici alicui qui in caſſum laborat, & iſta tranſumptio pertinet ad Sophiſticum, & non ad Dialecticum.

Eſt alia tranſumptio, vt quādo ſumitur nomen magis notum, pro alio minus noto, vt ſi debeat probari, quod Philoſophus non inuidet, & fiat tranſlatio ad hoc nomen ſapiens, dicendo ſapiens non inuidet, ergo Philoſophus non inuidet, & iſta pertinet ad Dialecti-

lecti-

A lecticum. Locus tranſumptione eſt habitudo tranſumpti vnius ad aliud, vt ſapiens non inuidet ergo Philoſophus non inuidet. Locus a tranſumptione. Maxima. Quod alicuius conuenit ſub nomine magis noto, eidem conuenit ſub nomine minus noto. Differt autem locus iſte a loco a nomine interpretatione, quia in loco a nomine interpretatione accipitur definitio ſiue deſcriptio nominis, vel expoſitio eius, vt Philoſophus exponitur per hoc quod dico amator ſapientię in loco autem a tranſumptione non accipitur expoſitio nominis, ſed pro vno nomine minus noto, ſumitur B aliud magis notum vel aliquid aliud, per quod facile probatur.

Auctoritas, vt hic ſumitur eſt iudiciũ ſapientis in ſcientia ſua, vnde a rei iudicio ſolet denominari locus iſte. Locus ab auctoritate eſt habitudo ipſius auctoritatis ad id, quod per eam probatur, & tenet conſtructiue ſolum, vt Aſtronomus dicit, cęlum eſſe volubile, ergo cęlum volubile. Locus ab auctoritate. Maxima. Vnicuique experto in ſua ſcientia eſt credendum.

Poſtq̃ Auctor prius determinauit de locus maiori, a minori, a ſimili, & a proportione, hic conſequenter determinat de locis tranſumptio, & ab auctoritate. Et pro cognitione loci a tranſumptione hic Auctor primo diuidit tranſũptionẽ dicens, ꝙ duplex eſt tranſumptio. vna eſt, bñ dictio, vel orõ ꝓprie vnũ ſignificãs trãſumit̃ a ſignificandum aliud ꝑꝑ aliq̃ ſimilitudinem in ipſis repertam, ut ridere proprie ſignãt actũ oris, & tanſumitur per quandã ſimilitudinẽ ad ſignificandum floritionẽ prati, quia vtrobiq. eſt ſimilitudo lętitię, alia eſt, quoniam res ſignificata ſub nomine minus noto, iterum ſumitur ſub nomine magis noto, vt ſi ponatur ſapiens pro Philoſopho, & differunt iſtæ duæ tranſumptiones, quia in prima ſumitur vna vox pro diuerſis rebus, in ſecunda vero ſumuntur diuerſę voces vna re tantum, &

C Demultiplici trãſumptione.

prima tranſumptione ſumitur locus ſophiſticus, & a ſecunda dialecticus, ideo de ſecunda eſt ſolum hic ad propoſitum. D

Vbi primo ſciẽdum, ꝙ locus a tranſũptione eſt habitudo vnius nominis magis noti ad aliud nomen minus notum. Et tenet quatuor modis, primo ſubijciendo nomen magis notũ affirmatiue, vt ſapiens currit, ergo Philoſophus currit. Maxima, quicquid conuenit alicui ſub nõie magis noto ſibi conuenit ſub nõie minus noto. Cuius ratio eſt, quia nomen magis notum, & minus notum in tranſumptione dicunt idẽ realiter, & conuertibiliter, ideo quicquid verificatur de vno ẽt verificatur de alio, & de E quocunq. prædicatur unum ſiue affirmatiue, ſiue negatiue ẽt & reliquũ ſecundo modo tenet prædicando affirmatiue, tertio ſubijciendo negatiue, quarto ꝑdicando negatiue. Et pñt formari argumẽta maxime, vt prius dictum eſt.

Modus arguendi a trãſũptione quadruplex

Scd̃o ſciendum, ꝙ ſcd̃o aliquos locus tranſumptione ponitur locus intrinſecus. Cuius rõ eſt, quia nomn magis notũ, & nomen minus notũ, in trãſumptione dñi idẽ realiter conuertibiliter, & ꝑꝑ illã unitatẽ & identitatẽ rei ſignificatæ ualet cõſequentia ab vno ad reliquũ, iõ terminus inferens iſto loco rõne conuenientiæ, & non rõne diſcõuenientiæ, hẽt virtutẽ inferendi terminũ illatum. F Sed ſcd̃o Boethum, & Petrum Hiſpanũ hic ponitnr locus extrinſecus quia licet in tranſumptione nomẽ magis motũ, & nomen minus totum eandem rẽ importent, tñ ſumitur probabilitas ex parte nominis magis noti inquantum eſt magis notum, & quòd ſit magis notũ alio non eſt parte rei ſignificatæ, ſed ex parte modi, ideo terminus inferens, ſecũdũ quod ab eo ſumitur virtus probatiua, eſt extrinſecus termino illato, quia terminus inferens, vt eſt magis notus quã terminus illatus ſub tali ratione differt ab ipſo & ſibi eſt extrinſecus, & utraq. opinio, ſatis uidetur probabilis.

Oppoſitio Boethus, & Pe. Hiſ.

Tertio ſciendũ, ꝙ auctoritas eſt iudi-

A cium, ſiue dictū ſapientis in ſua ſcientia experti, vt cum Aſtronomus iudicat Solem eſſe maiorem tota terra, hæc propoſitio ſic iudicata, uel dicta ab Aſtronomo dicitur auctoritas eius, ſic quod eſſe dictum uel iudicatum a ſapiente quod relinquitur in tali propoſitione eſt formale auctoritatis. Vnde propter excellē tiam ſapientiæ vel cognitionis alicuius ſapientis propoſitio ab eo dicta vel probata accipit quandam euidentiā ueritatis ſuæ ratione cuius magis creditur ab alijs, quam ſi non eſſet dicta a talis ſapiē te. Et talis credulitas vel apparentia veritatis in propoſitione nominat auctoritatem Dupliciter tñ accipitur auctoritas.

Quid auctoritas.

B Vno modo pro excellentia ſcientiæ aut cognitionis ſapientis. Alio modo pro excellentia apparentiæ veritatis, quam ſumit propoſitio per hoc quod dicitur, uel iudicatur eſſe uera a ſapiente, & hoc ultimo modo ſumitur hic auctoritas.

Locus ab auctoritate.

Quarto ſciendum, ꝙ locus ab auctoritate eſt habitudo ipſius auctoritatis ad propoſitionem cui côuenit auctoritas. Et tenet affirmatiue tm̄, ut Aſtronomus dicit Solem eſſe maiorem tota terra, ergo Sol eſt maior tota terra. Maxima. Cuilibet experto in ſua ſciā credendum eſt. Cuius rō eſt, quia ſi ſapiens dicat aliqua propoſitionem in quantum ſapiens eſt expertus in ſua ſciā, tunc, oportet illam C propoſitionem eſſe ueram, quia ſi diceret aliquam propoſitionē falſam in hoc non eſſet ſapiens, uel expertus. Sed non tenet iſte locus negatiue, quia non ſequitur, Ariſto. non dixit eſſe decē orbes cœleſtes, ergo non sūt ponendi decē orbes.

Argum.

Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Ab unitate ſignati ſumitur unitas ſigni, ergo unius rei ſignatæ nō ſunt multa ſigna, ergo in tranſumptione non sūt plura nomina eiuſdem rei, & ſic male ponitur ſecundus modus tranſumptionis. Secundo ſic. Non ſequitur, homo eſt animal, ergo humanitas eſt aīal, & tñ ibi arguitur a trāsūptione, q͂a hō & humanitas idē ſignificant, & hō eſt nomē magis notū, ergo locus a tranſūptione non tenet affirmatiue. Tertio ſic. Propoſitio non capit ueritatem ab hoīe dicente, uel iudicante ipsā eſſe ueram, quia propter noſtrū affirmare, vel negare nihil mutatur in re, ergo propter auctoritatem dicentis non datur ueritas propoſitionis, ergo a tali auctoritate non ſumitur locus dialecticus. Quarto ſic. Non ſequitur. Philoſophus dicit, mūdū eſſe æternū, & nunquam incepiſſe, ergo mundus nunquā incepit, ergo locus ab Auctoritate non tenet affirmatiue. Quinto ſic, Bene ſequitur, Ariſto. dicit tēpus non fuiſſe ante motū, ergo tps non præceſſit motum, & tñ ibi arguitur ab auctoritate negatiue, ergo ille locus tenet negatiue.

D

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̄ ꝙ licet ab vnitate ſignati ſumatur vnitas in ſpecies ipſius ſigni, nō tñ numeralis vnitas. ideo vnius ſignati pñt eſſe plura ſigna in numero, licet non in ſpē. iō vnius rei pñt eſſe plura noīa ſignificatiua. ad ſcd̄o dr̄, ꝙ licet homo, & humanitas ſignificent, idem ſcd̄o eſſentiam, nō tamen ſub eodem modo eſſendi, quia humanitas ſignificat eſſentiam hoīs abſtractiue, & nō per reſpectum ad ſuppoſita, iō inter ipſa duo non eſt trāſūptio. & quia in trāſūptione oportet, ꝙ duo noīa habeant idē ſignificatū ſub eodem eſſe, quare ibi non arguitur per iſtum locū. Ad tertiū dr̄ ꝙ licet oratio dicto a ſapiente non capiat ab eo veritatem, tamen capit ab eo apparentiam, & confirmationem ſuæ veritatis, & ratione cuius apparentiæ efficitur probabilis, & apparens vera alijs hominibus. quare ab ipſa ſumitur locus dialecticus.

F

Ad quartum dicitur ꝙ ibi nō arguitur ab auctoritate, quia hoc Ariſt. non dicit inquantum fuit expertus in ſua ſcientia, nec in hoc tenetur. ideo non arguitur affirmatiue per locum ab auctoritate. ad quintum dicitur ꝙ ibi non arguitur negatiue per iſtum locum, quia hoc uerbū dicit, importat ibi auctoritatem, & ad hoc, quod negetur auctoritate, oportet negare ipſum verbum ad arguendū negatiue per locum ab auctoritate, quod

A tamen non fit in illo argumento, ſed ibi arguitur affirmatiue, & eſt bona conſequentia.

De Locis Medijs.

De Locis a Coniugatis, & a Caſibus.

Sequitur de locis medijs. Quid āt ſit locus medius dictum eſt prius. Locorum autem mediorum, alius a coniugatis, alius a caſibus, alius a diuiſione. Coniugata, & caſus differunt, quia vniuocum, ſiue principale, ſiue abſtractum, ꝙ B idem eſt, dicitur coniugatum, cum ſuo denominatiuo, vt iuſtitia ac iuſtus caſus autem dicuntur ea, quæ cadunt a principali, vt iuſtum & iuſte a iuſtitia, & hãc differentiam aſſignat Ariſtoteles in Topicis in Secundo. Locus a coniugatis eſt habitudo vnius coniugatorum ad reliquum, vt iuſtitia eſt bona, ergo iuſtum eſt bonum, & econuerſo locus a coniugatis. Maxima, Quod conuenit vni coniugatorum conuenit, & reliquo, vel ſi vnum coniugatorum ineſt & reliquum ineſt. Locus autem a caſibus eſt habitu- C do vnius caſus ad alium, vt iuſtum eſt bonum, ergo quod iuſte fit bene fit, & econuerſo, locus a caſib. Maxima Quod vni caſui conuenit, conuenit & reliquo.

Poſtquam Auctor determinauit de locis intrinſecis, & extrinſecis, hic conſequenter determinat de locis medijs. Cuius ordinis ratio eſt, quia mediū per participationem præſupponit cognitionem ſuorū extremorum, quia ſine illis facili er cognoſci nō pōt, ſed locus medius eſt mediū p̄ participationem reſpectu loci intrinſeci, & extrinſeci, rō̄ conuenienter poſt determinationē de locis ex intrinſeci, & extrinſecis. Auct. hic determinat de locis medijs. Et p̄ſuppoſita definitione loci medij prius poſita Auctor hic diuidit per locum medium, quia alius eſt a coniugatis, alius a caſibus, & alius a diuiſione inter quos primo determinat de loco a coniugatis. D

Locus medius in ſuas diuidit̄ ſpecies.

Vbi primo ſciēdū eſt, quod coniugati ſunt concretum, & abſtractū eius, vt iuſtitia & iuſtū. Et dicuntur cōiugata quaſi ſub vno iugo ſignificationis poſita, q̄a concretum, & abſtractum conueniunt in re ſignificata, eo quod eandem formā important, vt albedo, & album, ſed differunt in mō ſignificādi, quia abſtractum ſignificat illam formam ſine cadentia ad ſubiectum, & cum preciſione ſubiecti, concretum vero ſignificat eam cum cadentia & inhærentia ad ſuum ſubiectum, & de iſtis ſatis dictum eſt circa definitionem denominatiuorum.

Quænā cōiugata dicāt.

Secundo ſciendū, quod locus a coniugatis eſt habitudo vnius coniugatorum ad reliquum & tenet affirmatiue ſic, iuſtitia eſt virtus, ergo iuſtus eſt virtuoſus. Maxima, ſi abſtractum prædicatur de abſtracto, & concretum de concreto. Cuius rō eſt, quia concreta realiter idem ſignificant cum abſtractis, ideo ſi vnum abſtractum verificetur de alio, oportet, ēt concretum eius verificari de concreto alterius, non tñ in iſtis pōt argui reſpectu eiuſdem prædicati, quia abſtractum & concretū partim cōueniūt, & partim differunt, ideo nō oportet idē p̄dicatum ſub eodē modo ſignificandi de vtroque verificari, vt non ſequitur iuſtitia eſt virtus, ergo iuſtum eſt virtus. Et tenet etiā iſte locus negatiue ſic iniuſtitia non eſt virtus, ergo iniuſtus non eſt virtuoſus. Maxima, ſi abſtractum negetur de abſtracto, & concretum negatur de concreto.

E Locus a coniugatis.

F

Tertio ſciendū, quod caſus dīit adiectiuū nominis cū ſuo aduerbio, vt iuſtū & iuſte. Et dicuntur caſus a cado, dis, q̄a ambo ſimul cadunt a principali ſcilicet ab abſtracto, vt iuſtus & iuſte a iuſtitia. Et licet in cōiugatis vnū cadat ab alio, non tñ ambo cadunt ab vno tertio ſicut in caſibus, & licet ēt adiectiuum, & ſuū aduerbium poſſent dici coniugata quātum ad id a quo ſumitur nomen, ſiue quantum ad rationem impoſitionis nominis, quia ſunt ſub vno iugo ſignificationis poſita, tamen quantum ad id

Caſus q̄ dicãtur.

Locus a caſibus.

cui

A cui nomen imponitur ſeu attribuitur non dicuntur coniugata;ſed magis proprie caſus nominantur.

Quarto ſciendum, ꝙ locus a caſibus eſt habitudo vnius caſus ad reliquũ. Et tenet affirmatiue ſic,iuſtus eſt virtuoſus ergo,quod iuſte fit virtuoſe fit maxima, ſi concretum affirmetur de concreto, & aduerbium de aduerbio. Negatiue ſic, fortis non eſt debilis,ergo qđ fortiter fit B non debiliter fit. Maxima, ſi concretum negetur de concreto, & aduerbium de aduerbio,eo quod concretum & aduerbium idem ſignificant, licet diuerſimode. Et vocatur iſte locus à caſibus in plurali,quia arguendo per iuſtum locũ ponuntur plures caſus, tã in antecedente, quam in conſequente,vt prius patuit,& etiam ſimiliter eſt de loco a coniugatis.

Argu. Sed contra pdicta arguitur primo ſic. Abſtractũ eſt cauſa formalis concreti,ergo arguẽdo a coniugatis eſt locus a cauſa formali, & intrinſecus, & per conſequens locus a cõiugatis nõ eſt locus medius. Scđo ſic. Non ſequitur,homo eſt animal, ergo humanitas eſt animalitas, cũ antecedens,ſit verum & conſequens falſum,ergo locus a cõiugatis non tenet C affirmatiue. Tertio ſic. Non ſequitur cæcitas eſt inſenſibilis,cum antecedens ſit verum, & conſequens falſum, ergo iſte locus nõ tenet affirmatiue. Quarto ſic. Nõ ſequitur,quãtitas nõ eſt qualitas, ergo quãtũ non eſt quale, vel albedo non eſt dulcedo,ergo album non eſt dulcedo ergo iſte locus nõ tenet negatiue. Quinto ſic. Non ſequitur, iuſtus eſt liberalis, ergo,quod iuſte fit liberaliter fit,quia antecedens poteſt eſſe verum conſequente exiſtente falſo, ergo locus a caſibus non tenet affirmatiue.

Solutio Ad argumẽta. Ad primũ iſtorũ dr̃, ꝙ ſi cõſideret abſtractũ inquãtũ eſt forma concreti tm̃ & ſibi dat eſſe,ſic eſt cã formalis eius, & facit locum intrinſecum. Sed ſi conſideretur vt partim conuenit cũ eo,& partim differt,ſic facit locũ mediũ. Ad ſecundũ dicitur,quod duplex eſt abſtractũ, quoddã eſt, quod abſtrahitur a ſuis inferioribus, vt animalitas humanitas,& ſic de alijs,aliud eſt ꝙ abſtrahit a ſuo ſubiecto tãtũ,& non a ſuis inferioribus, vt cor & albedo, & tale pdicatur de ſuis inferioribus,licet non de ſuo ſubiecto. Et arguendo per locũ a coniugatis ſẽper debet argui reſpectu abſtracti, qđ abſtrahit a ſuo ſubiecto tm̃, & nõ a ſuis inferioribus, quia illud non põt prædicari de ipſis, ideo non debite arguitur, hõ eſt animal, ergo humanitas eſt animalitas,animalitas enim deſignatur cũ pciſione ſubiecti, & ſuorũ inferiorum, B ratione cuius non verificatur de humanitate. Ad tertiũ dr̃, ꝙ ſi inſenſibile neget ſenſibilitatẽ cuiuslibet ſenſus, ſic nõ ſequitur,cæcus eſt inſenſibilis,ſed ſi neget tm̃ ſenſibilitatem ſenſus viſus,ſic cæcus poteſt dici inſenſibilis, & iſto modo bene valet iſta conſequentia. Ad quartũ dr̃,quod arguendo per locum a coniugatis negatiuæ a duobus abſtractis oportet illa abſtracta eſſe diuerſa tã ſecundũ eſſentiã quã ſecundũ eſſe modo quãtitas, & qualitas non ſunt diuerſa ſecundum eſſe,licet bene ſecundum eſſentiam, qa conueniunt in ſubiecto, iõ ibi non bene arguitur per locum illum,nec econtra argui poteſt affirmatiue, quantum eſt quale,ergo quantitas eſt qualitas. Ad quintum dicitur,quod locus a caſib. & etiam a cõiugatis ſolum tenet in prædicationibus per ſe, & non in prædicationibus per accidens, modo, dicendo ſic, iuſtus eſt liberalis eſt prædicatio, per accidens quare ibi non arguitur debite per illum D locum.

No. reſponſionem.

De multiplici diuiſionum acceptione, ac locis.

Diuiſionem alia fit per negationem, alia ſine negatione. per negationem, vt Socr. aut eſt homo, aut eſt non homo, ſed non eſt non homo, ergo eſt homo. Loc⁹ a diuiſione. Maxima. Si aliqua duo ſufficienter con diuidunt aliquid, tertiũ poſito vno remouetur reliquum, & remoto, vno ponitur reliquũ. Alia diuiſio eſt,

A eſt, quę non eſt per negationem. Et hæc fit ſex modis tribus per ſe, & tribus per accidens, prima diuiſio per ſe eſt generis in ſpecies, vt animalium, aliud rationale, aliud irrationale, ſecunda eſt totius integralis in partes integrales, vt domus, alia pars eſt tectum, alia paries, alia fundamentum. tertia eſt vocis in ſuas ſignificationes, vt canis, aliud latrabile, aliud marinum, aliud cœleſte ſidus.

Trium per accidens, vna eſt diuiſio ſubiecti in accidentia, vt animalium, aliud ſanum, aliud ægrum. ſecunda accidentis in ſubiecto, vt ſanorum, aliud eſt homo, & aliud eſt brutum. tertia eſt accidentium in accidentia; vt alborum, aliud calidum, aliud frigidum.

B

Locus a diuiſione eſt habitudo vnius condiuidentium ad aliud, vt ſi Socrates eſt animal, aut rationale, aut irrationale, ſed non eſt irrationale, ergo eſt rationale.

Locus a diuiſione. Maxima. Poſito vno membrorum diuidẽtium in aliquo ſubiecto, remouetur reliquum, & ſimiliter formetur argumentum in qualibet alia diuiſione conſtructiue, & deſtructiue.

Sciẽdum eſt autem, quòd in toto iſto tractatu non ſunt niſi vnum, & viginti loci, quorum decem ſunt intrinſeci, ſeptem extrinſeci, & tres medij, quæ poſſunt his verſibus haberi,

C

Carmina p locis oib.

Diffi. deſcrip. interpres, totum quoque cauſa.
Cor gene. vſus, communiter acci.
Sic in regula Auctor, & a ſimili maior minor, quæ ſunt extra.
Oppoſitiones, tranſumpt. proportio ſic ſociam.
Sunt medij tantum diuiſio coniuga caſus.
Per ſpecies genera, ſpecies per ſingula ſcindunt.
Per partes totum, voces per ſignificatum.
Cuncta per oppoſita ſubiectum qualia ſcindunt.
Quale per vſias, per qualia qualia ſindunt. D

Diuiſio nũ, alia per negationẽ alia per affirmationem fit, & quõ differunt.

Poſtquam Auctor determinauit de locis à coniugatis, & a caſibus, hic conſequenter determinat de loco a diuiſione, ratione cuius primo diſtinguit ſpecies, ſeu modos diuiſionis, ipſam diuiſionem ſic diuidendo dicens, quòd diuiſionum quædam fit per negationem, ut lapis eſt homo, vel non homo, alia vero fit per affirmationem, vt animalium, aliud eſt rationale, aut irrationale. Iſtæ diuiſiones ſic inter ſe differunt, quia diuiſio, quæ fit per negationem ſemper fit per duo membra tantum, & per immediata, quia datur per contradictoria, inter quę nullum eſt medium. ſed diuiſio, quę fit per affirmationem, quandoque datur per duo membra tantum, quandoque vero per plura, neque ſemper fit per oppoſita ſimpliciter, & proprie, licet mẽbra diuiſionis inter ſe includant aliquã oppoſitionem, nec ſemper fit per immediata, quod patet dicendo, coloratorum, aliud album, aliud nigrum, aliud medio colore coloratum. E

Diuiſio nũ p affirmationẽ, alia p ſe, & hæc triplex eſt.

Primo ſciendum, quòd diuiſio facta per affirmationem iterum diuiditur, qa quædam eſt diuiſio per ſe, alia verò per accidens. Et diuiſio per ſe fit tribus modis, quia quædam eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, vel differentias, vt animalium, aliud homo, aliud brutum, vel animalium, aliud rationale, aliud irrationale. Secunda eſt totus integralis in ſuas partes itegrales, vt domus, alia pars eſt tectum, alia paries, & alia fundamẽtum. Tertio diuiſio eſt vocis multiplicis in ſuas ſignificationes, vt canis, alius latrabilis, alius ſydu, cœleſte, aliud bellua marina. F

Alia eſt diuiſio per accidens, & hæc triplex eſt.

Secundo ſciendum, quòd diuiſio per accidens eſt triplex. Prima eſt ſubiecti in accidentia, vt animalium, aliud ſanũ, aliud ægrum. Secunda eſt diuiſio accidẽtis in ſubiecta, vt ſanorum, aliud homo, aliud brutum. Tertia eſt accidentis in accidentia, vt ſanorum, aliud calidum,

aliud

A aliud frigidum. Et dicuntur iſtæ diuiſiones per accidens, quia membra diuidentia non per ſe diuidunt ipſum totũ, ſed habent diuidere ipſum inquantum accidunt ſuis partibus per ſe. Et licet diuiſio ſubiecti ſm naturam, non ſequatur cauſaliter ex diuiſione accidẽtis, ſed magis, econtra, ex diuiſione ſubiecti cauſatur diuiſio accidentis, tamen quandoq; quo ad nos ex diuiſione, & diſtinctione accidentium ſubiecti ſumitur diuiſio, & diſtinctio partium totius. Ideo ſubiectum poteſt diuidi per ſua accidẽtia, & accidentia per ſua ſubiecta, vel accidens per alia accidentia, quæ accidunt ſuo ſubiecto.

Locus a diuiſione.

Tertio ſciendum, ꝙ locus a diuiſione eſt habitudo vnius diuidentium ad reliquum. Et in diuiſione, quæ fit per duo B membra immediata tm̃ tenet affirmatiue, ab affirmatione diuiſi cõpoſitione vnius membrorum ad negationem alterius, vt Socr. eſt homo, vel non hõ, ſed Soc. eſt homo ergo Soc. non eſt non homo. Maxima, poſito vno diuidentium immediatorum in aliquo ſubiecto, ab eodem remouetur reliquum. & cauſa, eſt, quia talia membra ſunt oppoſita. Et tenet etiam negatiue a negatione vnius ad negationẽ alterius, vt Socr. eſt rationalis, vel irrationalis, ſed non eſt irrationalis, ergo eſt rationalis. Maxima, deſtructo vno membrorum diuidentium immediatorum, neceſſario ponitur reli- C quum. Sed in diuiſione, quæ datur per plura membra, iſte locus ſemper tenet affirmatiue, ab affirmatione vnius ad negationem alterius, non ſimpliciter tñ tenet negatiue, niſi arguatur a negatione omnium aliorum membrorum diuidẽtium ab illo quod oportet probari, vt hæc pars, domus eſt tectum paries, vel fundamentum, ſed nõ eſt paries, uel fundamentum ergo eſt tectum.

Mẽbra diuiſionis oppõnẽ quo habent.

Quarto ſciendum, ꝙ mẽbra diuidentia alicuius diuiſionis poſſunt dupliciter conſiderari Vno modo ſm proprias rationes eorum & iſto modo ſp ſunt oppoſita, & ſeparata, & ſic ab ipſis ſumitur locus extrinſecus. ſ. locus ab oppoſitis vel diſperatis. Alio mõ cõſiderantur D inquantum partim conueniunt cũ diuiſo, & partim differunt, & iſto modo hic conſiderantur, & ſic faciunt locum medium q̃ vocatur a diuiſione. Et q̃nq; in argumentis iſtius loci ponitur explicite diuiſio alicuius totius. Aliquando vero non explicatur ipſa diuiſio, ſed præſupponitur, & ſp oportet p̃ſupponere conuenientiã diuiſi cũ illo, de quo affirmãtur, vel negatur illa membra diuidẽtia.

Argum. *Hoc verũ eſt ẽt naturaliter, vt patet in de generat per totum.*

Contra prædicta arguitur primo ſic. Omnis diuiſio fit per aliquas partes, ſed negatio non eſt pars alicuius, ergo nulla diuiſio fit per negationem. Secundo ſic. Omne totũ compoſitum eſt ex partibus in quas diuiditur, quia vt dicit Boethus, oẽ totum reſoluitur in ea ex quibus componitur, ſed genus non componitur ex ſuis ſpeciebus cum præcedat illas, ergo nulla eſt diuiſio generis in ſuas ſpẽs. E Tertio ſic ſignificata vocis accidunt ipſi voci, cum ipſa vox ſit de genere qualitatis, & ſignificata quandoque de alio genere, ergo diuiſio vocis non eſt per ſe. Quarto ſic. Non ſequitur animalium, aliud rationale, aliud irrationale, ſed lapis non eſt animal rationale, ergo eſt animal irrationale, ergo locus a diuiſione non tenet negatiue.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet negatio formaliter, & per ſe ſumpta non ſit pars alicuius diuiſi, tamen negatio ſumpta cum alio hẽt modum partis, ſm quòd ſumitur pro affir- F matione oppoſita & inquantum ſumitur pro oppoſito illius quod ipſa negat poteſt eſſe membrum diuiſionis, & ſumitur pro parte vnius totius diuiſi.

Ad ſecundum dicitur, quòd licet omne totum actuale componatur ex partibus in quas diuiditur, non tamen totum potentiale, quod eſt adhuc ens in potentia, cuiuſmodi eſt genus. Ad tertium dicitur, quòd licet ſignificata, accidãt voci ſecundum ſe conſideratæ, vt eſt in genere qualitatis, non tamen accidunt uoci ſignificatiuæ in quantum ſignificatiua

eſt,

A eſt, & inquantum ſunt ſignificata eius, & ideo hoc modo diuiſio eius in ſuas ſignificationes eſt diuiſio per ſe. Ad quartum dicitur, quod licet omnis diuiſio per ſe fiat in parte totius, non tamen diuiſio per accidens, ſed ſufficit quod fiat per accidentia, quæ determinant ipſum totum ad diuerſas partes eius. Ad quintum dicitur, quod in loco a diuiſione oportet ponere affirmationem diuiſi, cum affirmatione, vel negatione vnius D membrorum diuiſionis de ſubiecto conſequentis, quod quando non fit in iſto argumento, quia animal non affirmatur ibi de lapide, debet enim dici ſic; ſi lapis eſt animal, & non eſt animal rationale, ergo eſt animal irrationale, ideo non bene arguitur per locum a diuiſione. Et hæc de locis dialecticis dicta ſufficiant.

A VERSORII PARISIENSIS D
EXPOSITIO.
In Sextum Tractatum Petri Hiſpani.

SVMMA TRACTATVS.

De ſyllogiſmorum multiplicitate, ac diſputationum varijs generib. & illarum inſtrumentis, ſeu ſyllogiſmis diuerſis, de quinq; Metis ipſarum terminis, vel intentis finibus. Fallaciarum item tam in dictione, quàm extra numerus iuxta triplex potẽtialis genus fallacias in dictione fundans oſtenditur. De ſingulis demum fallacijs
B ſpeciali conſideratione agitur.

Syllogiſmorum diuiſione prepoſita, quid ex illis Demonſtratiuus, quid Dialecticus, quid item Sophiſticus, ſeu Litigioſus Syllogiſmus, ſit oſtenditur. E

SVllogiſmorum, alius demonſtratiuus, alius Dialecticus, alius ſophiſticus, ſiue litigioſus ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt, qui ex primis, veris, & immediatis eſt ſyllogizatus, aut ex talibus quæ per aliqua prima, & vera principium ſuæ cognitionis ſumpſerũt. Dialecticus eſt, qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus, Sophiſticus, vt definitur ab Ariſtot in Elenchis, eſt qui apparet eſſe ſyllogiſmus, & non eſt; aut qui eſt ſyllogiſmus, ſed non eſt conueniens rei.

a Elen. c. 1. & alijs pleriſq; in locis Huius libri.

Iſte eſt Sextus Tractatus Magiſtri Petri Hiſpani, in quo poſtq̃ ipſe in Quinto Tractatu determinauit de ſyllogiſmo
C dialectico, hic conſequenter incipit determinare de ſyllogiſmo ſophiſtico Ratio ordinis eſt, quia ſyllogiſmus dialecticus fit ex probabilibus ſimpliciter, ſophiſticus vero fit ex probabilibus apparenter, ideo ſyllogiſmus dialecticus præcedit ſyllogiſmum ſophiſticum. Et quia ſyllogiſmus ſophiſticus, eſt id de quo in hoc tractatu principaliter conſideratur, ad quem cętera hic conſiderata hñt attributioné, id eſt ſubm illius tractatus. Et non ſolum hic tractatus de fallacijs, eo q̃ fallacia ſit ſubm eius Sed q̃a fallacia eſt principiũ ſyllogiſmi ſophiſtici, eſt. n. fallacia locus ſophiſticus. Et ſicut locus dialecticus eſt principiũ ſyllogiſmi dialectici, ita locus ſophiſticus eſt principiũ ſyllogiſmi ſophiſtici. Et per hoc habetur cauſa materialis huius tractatus. Et cauſa finalis eius eſt perfecta cognitio ſyllogiſmi ſophiſtici quantum ad compoſitionem, & ſolutionem eius. Sed eius cã formalis eſt duplex, ſ forma tractatus, & forma tractandi. Forma tractãdi eſt modus procedendi, ſed forma tractatus eſt diuiſio huius tractatus i ſuas partes. Primo. n. determinat de ſyllogiſmo ſophiſtico in communi. Secundo vero in ſpeciali oſtendendo qualiter fit in ſingulis fallacijs. F

Primo ſciendum, quod ad cognoſcendum ſyllogiſmum ſophiſticum in cõi p̃ſuppoſita definitione ſyllogiſmi prius poſita, auctor prius diuidit ſyllogiſmũ in communi, per ſyllogiſmũ demõſtratiuum, dialecticum & ſophiſticum. cuius diuiſionis ſic habetur ſufficientia. quia omnis ſyllogiſmus contractus ad aliquam materiam fit in aliqua materia ſpeciali. vel ergo fit in materia neceſſaria. & ſic eſt demonſtratiuus, vel fit in materia probabili, & hoc eſt dupliciter. vel fit in materia probabili ſimpliciter, & ſic eſt ſyllogiſmus dialecticus, vel probabili apparenter, & ſic eſt ſophiſticus. Et non eſt hæc diuiſio generis in

Oĩum ſpérum ſyllogiſmi ſufficientia.

ſuas

A ſuas ſpecies,eo ꝙ non dat ꝑ differentias ſo males,ſed ꝑ differentias materiales, quia ſumit ex parte materiæ, ad q̄ cōtrahit ſyllogiſmus,ſicut circulus diuidit ꝑ circulū aureū & argenteū,& ęneū,& ſic ibi eſt diuiſio ſubiecti in accidētia,qa eſſe in auro,vel argento,vel in ære accidit circulo.ita ſimiliter hæc diuiſio ſyllogiſmi eſt ſubiecti in accidentia.Nec eſt diuiſio analogi, nec uocis in ſuas ſignificationes, qa ſyllogiſmus nō dr̄ æquoce de iſtis trib. ſpēbus licet tñ ſyllogiſmus demonſtratiuus ſit ꝑfectior ex parte materiæ q̄ dialecticus,& dialecticus q̄ ſophiſticus,& ēt ex parte finis, qa demonſtratiuus ordinat ad ſciam,dialectic⁹ ad

B opi.& ſophiſticus ad apparentē ſciam.

Quid ſyllogiſmus dē mōſtratiuus ac duplici illi⁹ ſorte. Secūdo ſciēdū,& ſyllogiſmus demonſtratiuus, quia dicitur demonſtratio eſt q ex primis,ueris,& immediatis eſt ſyllogizatus, aut ex talibus,quæ per aliqua prima uera pricipiū ſuę cognitionis ſūpſerūt. In qua definitione pręſupponit ſyllogiſmus loco generis, & totum reſiduū ꝙ dat intelligere,quod ſyllogiſmus demonſtratiuus, ꝓcedit ex neceſſarius, ponit ad differētiā ſyllogiſmi ſophiſtici, & dialectici,& ibi ponit duæ partes,ad explicādū diuerſos modos, demōſtrationis.eſt n. quędā demōſtratio ꝓpter qd & potiſſima, q̄ ꝓcedit ex primis, veris, & immediatis,& in demōſtrabilib.quæ

C tangitur.cum dr̄ ex primis,veris,alia eſt demonſtratio;quæ ꝓcedit ex præmiſſis, neceſſarijs,nō in demonſtrabilibus, ſed quæ poſſunt demonſtrari per aliquas ꝓpoſitiones priores,vt eſt demonſtratio. Quia, & hæc tangitur per illam particulā, aut ex talib.quę per aliqua prima, ꝙ uera &c.& dicuntur prima uera, quæ per ſeipſa, & non per alia fidem habent & cognitionem,ut prima principia,qui per ſeipſa cognoſcentur & non per alia.

Quid ſyllogiſmus dialecti. ex diuerſis probabi Tertio ſciendum, ꝙ ſyllogiſmus dialecticus eſt,qui eſt ꝓbabilibus eſt ſyllogizatus.In qua definitione ſubintelligitur ſyllogiſmus loco generis,& ponitur ſyllogizatus ad differentiam ſyllogiſmi ſophiſtici peccantis in forma, qui non eſt ſyllogizatus, niſi apparenter tm̄. Et ponit ex ꝓbabilibus, ad differentiā ſyllogiſmi ſophiſtici peccantis in materia, qui licet ſit ſyllogizatus, non tñ ex probabilib.ſe ex apparentib. s tm̄ & ad differētia ſyllogiſmi demōſtratiui,qui procedit ex neceſſarijs, & nō ex ꝓbabilib. Et eſt ꝓbabile illud, ꝙ uidet omnibus, vel plurib.vel ſapiētibus verū.Et ponuntur ille tres particulæ ꝑ diuerſa genera ꝓbabiliū,qa quoddā eſt ꝓbabile, qđ apparet verū omnib. ut qđ omnis mater diligit filium, aliud eſt quod uidetur plurib.& non omnib.vt quod omnis homo deſiderat ſcire, aliud, eſt quod uidetur ſapientib.tantum, vt ꝙ Sol ſit maior tota terra. Et ſyllogiſmus dialecticus ſēper procedit ex aliquo iſtorum probabiliū,ut ſatis uiſum eſt in locis dialecticis. D lium ge neribus ſumptu.

B

Quarto ſciēdū, ꝙ triplex eſt ſyllogiſmus ſophiſticus.ſ.peccans ī materia tm̄, ī forma tm̄, ut forma, & materia ſimul. Syllogiſmus ſophiſticus peccans in materia tm̄ eſt, qui ꝓcedit ex pręmiſſis falſis vel aliqua falſa. & eſt ī debita forma ſyllogiſmi;vt omnis hō, eſt ſpecies. Socrates eſt hō, ergo Socrates eſt ſpecies. Syllogiſmus peccans in forma tm̄,eſt q ꝓcedit ex præmiſſis veris, ſed non in debita forma ſyllogiſmi ordinatis. vt hō ē ſpecies.Socrates eſt hō, ergo Socra.eſt ſpecies.Sed ſyllogiſmus peccans in materia,& forma ſimul eſt q nō eſt ī debita forma ſyllogiſmi,& procedit ex pmiſſis falſis,vel aliqua falſa,ut omnis hō eſt animal, nullum riſibile eſt homo, ergo nullū riſibile eſt animal. Et definitur ſic ſyllogiſmus ſophiſticus ī communi,ſyllogiſmus ſophiſticus eſt apparens,ſyllogiſmus,& non exiſtens, qa,ſi ſit peccās in materia tm̄.& non in forma, apparet eſſe ex probabilibus & ꝑ hoc apparet eſſe dialecticus, & tamen non eſt. & ſi ſit peccans in forma vel in vtroque,eſt apparens ſyllogiſmus Sed ſecundum Ariſto.ſic definitur. Syllogiſmus ſophiſticus eſt,qui apparētibus ſyllogizatus eſt, aut ex probabilibus, vel apparētibus eſt appares, & ibi tangitur peccans in materia Triplex ſyllogiſmus ſophiſt.

E

ia tm̃ cum dr̃, ex apparentib. ſyllogizatus eſt & peccãs in forma tm̃ cum dr̃, ex probabilib. eſt apparens, & peccãs in vtroq. cum dr̃ ex apparentibus eſt apparens, i. ex apparenter probabilibus. Et p hoc patet, quid ſit ſyllogiſmus ſophiſticus, de quo eſt hic ad ꝓpoſitum, & quo differt ab alijs ſpeciebus ſyllogiſmi.

Argu. Contra prædicta arguitur primo ſic. Syllogiſmus tentatiuus eſt bonus ſyllogiſmus, & tñ non ponitur in iſta diuiſione ſyllogiſmi, ergo ipſa eſt inſufficiens. Scd̃o ſic. Aliquis eſt ſyllogiſmus falſigraphus, qui non ponitur in iſta diuiſione, ergo diuiſum excedit mẽbra diuidentia.

B Tertio ſic. Demonſtratio ad impoſſibile procedit ex falſis, quia capit, oppoſitum cõcluſionis probandæ cum vno vero ad inferendũ vnũ manifeſte falſum, ergo iſta definitio ſyllogiſmi demõſtratiui non ſibi conuenit, & ſic nõ cõuenit oĩ cõteto ſub definito. Quarto ſic. ſyllogiſmus dialecticus qñq. fit ex propõnib. neceſſarijs, ergo non ſ p eſt ex probabilibus ſyllogizatus. Quinto ſic. Oẽ qđ eſt non ens, nullã hẽt apparentiam, ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt non exiſtẽs, ergo nõ eſt appa. ẽs, cũ apparẽtia pſupponat eſſe, ergo contra definitionem eius.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet ſyllogiſmus tentatiuus ex parte finis diſtinguatur ab iſtis ſyllogiſmis, nõ tñ ex parte materiæ, & iſta diuiſio ſumit ex parte materiæ ſyllogiſmi. ideo hic nõ ponitur tentatiuus. Vnde ſyllogiſmus tẽtatiuus qñque fit ex neceſſarijs, qñque ex probabilibus, qñque ex impoſſibilib. quia fit ex his, quæ vñr & conceduntur a reſpondente, & ex probabilibus reſpõdenti, quæ qñque ſunt neceſſaria, quandoque probabilia, & qñque impoſſibilia. Eſt.n. ſyllogiſmus tentatiuus qui ex his, quæ videntur reſpondenti ſyllogizatur, & quæ neceſſe eſt eum ſcire qui ſe ſimulat habere ſcientiam ex communib.

C Ad ſecundum dicitur, quòd ſyllogiſmus falſigraphus, eſt qui procedit ex principijs alicuius ſcientiæ malæ intellectis, aut ex oppoſitis principiorum, ideo fit in eadem materia, ſicut ſyllogiſmus demonſtratiuus, ideo poteſt intelligi p ipſum. Ad tertium dicitur; quòd hic nõ definitur demonſtratio in communi, q diuiditur per demonſtrationem oſtenſiuam & ad impoſſibile, ſed definitur demonſtratio oſtenſiua tantum, quæ diuiditur per demonſtrationem propter quid, & quia eſt, & demonſtratio, propter quid, iterum diuiditur per demonſtrationem potiſſimam, & non potiſſimam, & demonſtratio quia eſt, diuiditur per demonſtrationem procedentẽ, ab effectu, & per demonſtrationem quę procedit a cauſa remota, ideo demonſtratio ad impoſſibile non continetur ſub definitio huius definitionis. Ad quartũ dr̃ ꝙ licet ſyllogiſmus dialecticus, quandoq. fiat ex neceſſarijs apprehenſis ſub modo probabilium, & contingentium, non tamen fit ex neceſſarijs, apprehenſis ſub modo neceſſarijs, & in quantum habẽt neceſſariam habitudinẽ ad concluſionem, quia ſic eſſet demonſtratio. Ideo ille ſyllogiſmus ſemper ꝓcedit ex probabilib. vel ex acceptis ſub modo probabiliũ. Ad quintũ dr̃, quod ſyllogiſmus ſophiſticus non dicitur nõ ens ſimpliciter, ſed nõ exiſtens talis qualis apparet, quia apparet dialecticus & non eſt, ſed bene ſyllogiſmus, ſimpliciter exiſtens, ſicut auricalcum eſt non exiſtens aurum ſicut apparet, ſed, tamen eſt ens ſimpliciter exiſtens.

D Oi. demonſtras. nũ nõ ſtatia.

E

F

Syllogiſmus falſigraphus.

Quid diſputatio, & eius quatuor ſpecies, uidelicet, doctrinalis, dialectica, tentatiua, ac ſophiſtica, & quibus inſtrumentis, ſeu Syllogiſmis ſingulæ fiãt. Et quid Syllogiſmus tẽtatiuus.

Diſputatio eſt actus ſyllogiſticus vni⁹ ad alterum ad aliquod propoſitum oſtẽdendum. Diſputationis quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet doctrinalis, dialectica, tẽtatiua, & ſophiſtica. Diſputatio doctrinalis -

A nalis eſt, quæ ſyllogizat ex proprijs principijs vniuſcuiuſque diſciplinæ, & non ex his quæ videntur reſpondenti. & huius diſputationis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus demonſtratiuus. Diſputatio dialectica eſt, quæ ex probabilib. ſyllogizat, & eſt collectiua contradictionum & eius inſtrumentum eſt ſyllogiſmus dialecticus. Tentatiua vero diſputatio eſt quæ ſyllogizat ex his quæ videntur reſpondenti, & neceſſe eſt eum ſcire qui ſe ſimulat habere ſcientiam. Huius autẽ diſputationis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus tentatiuus. Syllogiſmus tentatiuus eſt, qui procedit ex his quæ videntur, B reſpondenti. Diſputatio ſophiſtica eſt quæ procedit ex his, quæ videntur ꝓbabilia & nõ ſunt. Huius aũt diſputationis inſtrm̃ eſt ſyllogiſmus ſophiſticus.

Quid diſputatio & quiq; ad eam requiſita.

Poſtquam Auctor præmiſit definitione ſyllogiſmi ſophiſtici, & oſtendit differentiam eius ab alijs ſyllogiſmis, hic cõſequenter agit de cã finalí eius oſtendẽdo quõ ordinatur ad quinque metas diſputationis ſophiſticæ. Sed quia ſyllogiſmus ſophiſticus prius ordinatur ad ſophiſticam diſputationem, & mediante diſputatione dicit ad illas metas, ideo prius videndum eſt de diſputatione quã de metis. Eſt autem diſputatio actus ſyllogiſticus vnius ad alterum ad aliquod propoſitum oſtendendum. In quã definitione explicatur cauſa formalis diſputationis C cum dr̃ actus ſyllogiſticus. actus .n. ſiue actio ſe habet vt genus, & forma cõis eius & ſyllogiſticus, ſe habet vt differentia, & ſumitur hæc differentia ab inſtr̃o, quo fit talis actio, ſ. a ſyllogiſmo, & per hoc, quòd dr̃, vnius ad alterum, ſ. opponentis ad rñdentem, explicatur cã efficiens diſputationis, & per hoc qđ dr̃, ad aliquod propoſitum oſtendendũ explicatur finis immediatus. & propinquus diſputationis, quia in oĩ diſputatione oſtenditur aliquod de aliquo. Vnde in diſputatione quinq; requirũtur, ſ. opponens, qui diſputat, rñdens, cui diſputatur, & illud de quo diſputatur, & actio diſputandi, & inſtrumentum, ex quo fit talis actio ſ. ſyllogiſmus. Et omnia iſta ſufficienter explicantur ex prædicta definitione.

Primo ſciendũ, quòd diſputatio diuiditur per diſputationẽ doctrinalem dialecticam tentatiuam & ſophiſticam.

Diſputationis ſpecies.

Quarum habetur ſufficientia, q̃a oĩs diſputatio fit vel ad ſumendum experimentum de habitu generato, vel ad generationem habitus, ſi primum, ſic eſt tentatiua, ſi ſecũdum, hoc eſt dupliciter, vel fit ad generationem habitus in opponente, & ſic eſt ſophiſtica, quæ fit ad acquirendum apparentem ſcientiam, uel generationem habitus in reſpondente, & hoc dupliciter, vel talis habitus eſt certus & ſine formidine de oppoſito, & ſic eſt diſputatio doctrinalis, quæ eſt generatiua ſcientiæ, uel eſt habitus incertus & cum formidine de oppoſito, & ſic eſt diſputatio dialectica quæ eſt generatiua opinionis. Et ſic patet quòd iſte diſputationes differũt ſecundũ ſuos fines, q̃a doctrinalis eſt generatiua ſciẽtiæ, & dialectica eſt generatiua opinionis, & tentatiua eſt acceptiua experimenti ſciẽtiæ rñdentis, & ſophiſtica eſt generatiua deceptionis rñdente. & apparẽtis ſapientiæ in opponente. Et etiam differũt ſecundum ſuas metas, vt patebit in ſuis definitionib. & ẽt ſecundũ inſtr̃a quibus fiunt, quia diſputationis doctrinalis inſtrumentum eſt ſyllogiſmus demõſtratiuus, & dialecticæ ſyllogiſmus dialecticus, & tentatiuę ſyllogiſmus tẽtatiuus, F & ſophiſticæ ſophyſticus ſyllogiſmus.

Quæ diſputatio doctrinalis ac dialectica.

Secundo ſciendũ, quòd diſputatio doctrinalis eſt quę ex ꝓprijs principijs alicuius ſcientię ſyllogizat, & non ex his q̃ videntur reſpondenti. Cuius ratio eſt, quia diſputatio doctrinalis eſt generatiua ſcientiæ, ſed ad generandum ſcientiam oportet arguere, & procedere ex proprijs principijs ſcientiæ, quæ generatur, & nõ ex his videntur rñdenti, & oportet ipſum addiſcentem credere, & per hoc differt hæc diſputatio a dialectica, quæ procedit ex aliquibus com-

A muribus, & ēt a tentatiua, & ſophiſtica. Et qa diſputatio doctrinalis eſt quidam motus rationis, qui ordinatur ad ſciētiā tanq̄ ad ſuum finem, ideo ſm diuiſionē ſcientiarū, in quib. eſt diſputatio doctrinalis hēnt diuidi in ſuas ſpecies. Sed diſputatio dialectica eſt, q̄ procedit ex probabilib. & eſt collectiua contradictionū. Et rō eſt, qa diſputatio dialectica fit ad generandum opinionē, ſed opinio generatur ex coibus, & probabilibus, & ex probabilib pōt argui ad vtrāque partem contradictionis ideo ipſa dr̄ collectiua cōtradictionū, & ſm tres fines dialectice.

B Diſputatio dialectica hēnt tres ſpēs, qa q̄dam eſt ad obuiationē, alia eſt ad exercitationē, alia eſt ad philoſophicam diſciplinam, q̄ iterum poteſt diuidi ſcđo quatuor prædicata, de quibus ſi .

Diſputatio tētatiua ac ſophiſtica.

Tertio ſciendum, q̄ diſputatio tentatiua, eſt quę ex his quæ videntur reſpondenti ſyllogizat, & quę neceſſe eſt ſcire qui ſe ſimulat hēre ſciam. Cuius ratio eſt, quia iſta diſputatio fit ad habendum experimentum de ſcia rn̄dentis, ſed experientia ſuæ ſciæ ſumitur arguendo ex his quæ vn̄r, & ſunt probabilia rn̄denti. ideo iſta diſputatio procedit ex probabilibus reſpōdenti, & non procedit ex neceſſarijs contingentib. aut impoſſibilib.

C niſi inquantū ſunt probabilia ipſi rn̄denti. Et quia in qualibet ſcientia præſupponuntur principia cōmunia, & ignorātis cōibus neceſſe eſt propria principia ignorare, ideo hæc diſputatio habet fieri ex cōibus principijs q̄ neceſſe eſt ipſum ſcire qui ſē ēt aliq̄ ſcientiā. Et diuiditur in ſuas ſpecies hæc diſputatio ſecūdū diuerſas ſpecies de quibus diſputatur.

De hoc vide 1. Poſte. c. 24 & ibi pſcribētes.

Sed diſputatio ſophiſtica eſt quæ ex apparenter probabilib. ſyllogizat. Cuius ratio eſt quia ipſa fit ad generādū apparentē ſcientiam, q̄ habet generari producendo ex apparentibus. & diuiditur in quinque ſpecies ſecundum q̄ fit, & valet ad quinque meta. ſ. ad redargutionem & ad falſum & ſic de alijs.

Quarto ſciendū, q̄ diſputatio in communi poteſt dupliciter conſiderari. Vno

D modo ſecundum id quod eſt actus ſyllogiſticus ad aliquod propoſitum oſtendendum, & iſto modo diſputatio doctrinalis eſt perfectior omnib. alijs diſputationibus, quia perfectius oſtendit aliquid eſſe, & ibi eſt uerior actus ſyllogiſticus, deinde dialectica, tertio tētatiua, & ultimo ſophiſtica. Alio modo quantum ad interpretationē nominis diſputationis, q̄ dicitur quaſi diuerſorum putatio, & hoc modo perfectius dr̄ de diſputatione ſophiſtica, in qua opponens, & reſpondens intendunt diuerſos fines, quia opponens intendit vincere, & reſpōdēs non uinci, inde dr̄ de tentatiua, tertio de dialectica, & vltimo de doctrinali.

Diſputationum duplex comparatio.

E Et licet iſtarum ſpecierum una ſit perfectior alijs, tamen hæc diuiſio proprie non eſt analogi in ſua analogata, eo q̄d diſputatio in communi non conuenit vni membrorum per alterū, ſed eſt diuiſio generis in ſuas ſpecies, ſecūdum modum ſicut genus, & ſpecies reperiuntur in ſecundis intentionibus.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Aliqua diſputatio fit per inductionem & ſic diſputatio eſt actus inductiuus, ergo male dicitur in definitione diſputationis, q̄ diſputatio eſt actus ſyllogiſticus. ſecundo ſic. Diſputatio ſophiſtica fit ad generandum deceptionem in reſpondente. ergo non fit ad oſtēdendum aliquid, ergo definitio diſputationis non conuenit cuilibet diſputationi. F

Tertio ſic. Diſputationis diſtinguuntur ſcđo ſuos fines ſed diſputatio doctrinalis, & dialectica ordinantur ambæ ad ſcientiam, q̄ diſputatio dialectica fit ad acquirendam diſciplinā, ergo iſtæ duæ ſpecies inter ſe male diſtinguuntur.

Solutio.

Quarto ſic. Diſputatio doctrinalis q̄doq. procedit ab effectu ad ſuam cauſā, ſed effectus non eſt principium, ergo nō ſemper procedit ex proprijs principijs alicuius ſcientiæ.

Quinto ſic. Oppoſitio non habetur niſi de duobus contradictorijs, quia non eſt poſſibile, duo contradictoria opinari, ſed diſputatio dialectica

A eſt generatiua opinionis, ergo determinate fit ad vnam partem contradictionis, ergo male dicitur, quod eſt collectiua contradictionum.

Ad arg. Ad primum iſtorum dr. quòd licet aliqua diſputatio fiat p inductionē tanq̄ per inſtrm imperfectum & incōpletum, non tñ tanq̄ per inſtrm perfectum & cōpletum, ſed ſyllogiſmus eſt illud inſtrm completum. Et poſſet ēt dici, qđ ibi capitur ſyllogiſmus in cōi, p argumentatione, & non ſpāliter, vt diſtinguitur contra alias ſpēs argumētationis. Ad ſm dr, ꝙ licet diſputatio ſophiſtica ex B conſequenti gñe deceptionem rñdentis, tñ primo, & per ſe fit ad oſtendendum aliquam concluſionem ipſi rñdenti. Ad tertium dr, quod diſputationes diſtinguuntur ſm ſuos fines proprios. modo, ſcientia non eſt finis proprius dialecticæ diſputationis, ſed opinio, licet bene ex conſequēti ordinetur ad ſcientiā, ad quam opinio diſponit intellectū. Ad quartum dr, quod licet effectus non ſint principia eſſendi ſuorum cauſarum, tñ bene ſunt principia cognoſcendi, ideo demonſtratio procedens ab effectib. poteſt dici pcedere ex proprijs principijs alicuius ſcientiæ. & etiam diſputatio doctrinalis quæ fit per demonſtrationem. Ad quintū dr, ꝙ licet diſputatio dialectica non ſimul & ſemel poſſit gñe firmā opinionem duobus de contradictorijs, C tñ pōt probabiliter oſtendere vtrumq. ad cauſandum dubitatione de vtroque contradictoriorum, ratione cuius dicitur, collectiua contradictionum.

Metæ Quinque Redargutio. ſ. Falſum, Inopinabile, Solęciſmos, Nugatio, ad quæ Sophyſtica diſputatio per Syllogiſmum Sophyſticum tendit, quid ſint.

Vide 1. Elen. c. 14. & co. cap.

Syllogiſmus ſophiſticus ordinatur ad quinque metas, quæ ſunt redargutio, fal ſum, inopinabile, ſolæciſmus, & nugatio, eſt meta inconueniens quoddam ad D ꝙ opponens ſophiſtica nititur videri ducere rñdentem. Redargutio eſt pię negati conceſſio, vel pcōceſſi negatio in eadē diſputatione, vi argumentationis facta. Vnde, niſi vi argumentationis hoc quis factas, non prop er hoc erit redargutus. ſimiliter. nec in diuerſis diſputationib. Falſum vt hic ſumi ur, eſt manifeſte falſum. nam ſi Sophiſta ducat reſpondentem ad falſum occultum, nō pter hoc aſſequitur ſuum finem. Inopinabile eſt, ꝙ eſt contra opinionem omniū vel plurium, vel maxime Sapientum, vt matrē non diligere filium Solæciſmus eſt vitium in contextu partium orationis cōtra regula artis. Grammaticæ factum, E vt vir mea. Nugatio eſt unius & eiuſdē ex eadem parte inutilis repetitio, ut homo homo currit, dico autem ex eadem parte, quia ſi in diuerſis partibus idem repetatur, nō eſſet nugatio, vt homo eſt homo, riſibile, eſt riſibile, dico autē inutilis repetitio, quia ſi idem repetatur ad maiorem expreſſionem, laudis effectionis, vel vituperij, non eſſet nugatio, ut Deus Deus meus, latro latro quo vadis. iſti autem quinque fines ordinantur vlterius ad vnum finem principalem, qui eſt apparens ſapientia, & non exiſtens Sophiſtica autem non ducit ad iſtos fines ſuum reſpondentem niſi per eos deueniat ad ultimum finem principalem qui eſt apparens ſapientia. Et cum quilibet debet pręmeditari ſuum finem, ideo F determinatio finium debet præcedere determinationem fallaciarum.

Quid meta.

Poſtquam Auctor determinauit de ſyllogiſmo ſophiſtico, qui ordinatur ad diſputationem ſophiſticam,; & de diſputatione ſophiſtica, quæ ordinatur ad qnque metas, ſecūdum quas diſtinguitur, hic conſequenter determinandum eſt de illis metis. Et eſt meta inconueniens, ad quod opponens ſophiſta videri ducere reſpondentem. Cuius ratio eſt, qa meta pprie dicta dicitur terminus agri vel ſpacij. Et dicitur de metior tiris, qa

A ſecundum tales terminos vel fines ſpacium menſuratur, ideo in diſputatione ſophiſtica meta eſt terminus, vltra quē non procedit diſputatio ſophiſtica ſed ille terminus eſt inconueniens ad quod opponens duci reſpondentem, quia habito tali inconueniente, ceſſat ſophiſtica diſputatio. Et dicitur videri ducere reſpondentem, quia opponens non ſemper appetit ducere reſpondentem ad inconueniens ſimpliciter, ſed ſibi ſufficit quod aſſiſtentibus videatur ipſum ducere ad inconueniens. Et ratio eſt quia per hoc videtur ſapiens, & acquirit apparētem ſapientiam, quæ eſt finis eius ipſe B enim magis appetit videri ſapiens & non eſſe, quam eſſe & non videri

Quinq; metæ.

Primo ſciendum, ꝙ quinque ſunt metæ, ſ. redargutio falſum, inopinabile, ſolæciſmus, & nugatio. Quorum ſic habetur ſufficientia, quia omnis meta eſt inconueniens concluſum contra reſpondentem, vel ergo illud inconueniens ſe tenet ex parte ſermonis, vel ex parte rei, ſi ex parte rei. hoc eſt dupliciter, vel ſe tenet ex parte rei abſolute, & ſic eſt falsū, vel reſpectiue, & hoc eſt dupliciter, vel ſumitur per reſpectum ad dicta reſpondentis, vel ad opinionem illorum quos inſequitur. ſi primum ſic eſt redargutio, ſi ſm, ſic eſt inopinabile. Si ex parte ſermonis, hoc eſt dupl'r, vel ſe tenet ex parte ſubiectæ orationi, & ſic eſt nugatio, C vel ex parte ſuorum accidentium & ſuæ congruitatis, & ſic eſt ſolæciſmus. Et q̃a meta eſt incōueniens, ad qđ opponēs nititur videri ducere rñdentem, & nullum eſt manifeſtius inconūeniens, quā cōcedere ſimul contradictoria, & negare, qđ ſit in redargutione, ideo redargutio eſt pfectior, & prior inter oēs metas, deinde falsū & cōſequēter aliæ per ordinem.

Quid redargũ. tio & ei' a falſo diſtinctio.

Secundo ſciendum, quod redargutio eſt præconceſſi negatio, vel prænegati conceſſio vt argumentationis, & in eadem diſputatione. Cuius ratio eſt, quia redargutio dr̄ arexi, quod eſt iterum, & arguo is, quia ſit cum reſpondens arguit & reprehendit ſeipſum. ſed hoc ſit negādo præconceſſum, & concedendo prænegatum. ideo bene dr̄ præconceſſi negatio, & econtra. Et dr̄ vi argumentationis, q̃a ſi aliquis ſuſtinendo vnum problema in diſputatione voluntarie, concedat duo cōtradictoria, non pp hoc dr̄ redargutus. Et dr̄ in eadem diſputatione, q̃a ſi in diuerſis diſputatio. ib. rñdēs concedat prænegatum, vel neget pconceſſum in alia diſputatione, non pp hoc ducit ad metam, quia non ducitur ad inconueniens, quod appareat aſſiſtentib. & licet concedens duo contradictoria ſemper concedat aliquod falſum, quia contradictoriorum vnum ſemper eſt falſum, non tamē ducitur ad metam falſi, quia non cōcedit aliquod manifeſte falſum, quia ambo contradictoria ſunt, E quandoque obſcura, & per hoc diſtinguitur redargutio a meta falſi.

D Q̃ ſi quis vere redargut' dici poſſit, & qñ non.

Quid falſum.

Tertio ſciendum quòd meta falſi eſt manifeſte falſi conceſſio, vt ſi concedat ignem non eſſe calidum. Et dicitur manifeſte falſi, quia ſi concedatur falſum obſcurum non videbitur inconueniens aſſiſtentibus, ideo non erit aliqua meta diſputationis ſophiſticæ, q̃a opponens ſophiſta, qui appetit videri ſapiēs, p hoc non acquiret apparentem ſapientiam. Sed inopinabile dicitur, quod eſt contra opinionem omnium, vel plurium, vel ſapientum, vel illorum quos inſequitur. Et eſt meta inopinabilis cōceſſio alicuius talis inopinabilis, vnde quando reſpondens concedit illud, qđ eſt contra F opinionem illorum, coram quibus fit diſputatio dato, quòd illud ſit verum, ducitur apparenter ad incōueniens, & ibi eſt meta diſputationis, vel etiā ſi concedat aliquid contra opinionem doctorum, quos inſequitur quamuis hoc ſit verum ſecundum opinionem aliorum, ducitur tamen apparentes ad inopinabile.

Quid ſolæciſm' ac barbariſmus, ac nugatio.

Quarto ſciendum, ꝙ ſolæciſmus eſt vitium in oratione contra regulas artis Grammaticæ factū, vt vir mea, vel ſponſa meus, & pertinet ad Grammaticum inquantum dicit incongruitatem orationis, ſed inquantum impedit veritatē

pro

propoſitionis,q̃ concludit in argumentatione,conſideratur a Logico, & conceſſio talis orationis eſt meta ſolleciſmi,& q̃a oĩs meta hẽt ccludi in paralogiſmo contra rñdentē, iō barbariſmus; q̃ fit in lris,& in ſyllabis,& dictionib.corripiendo ſyllabam longam, & econuerſo, & non fit primo in oratione ſicut ſolæciſmus,nec ꝑ ɔ̃t ccludi ctra rñdentē,ideo barbariſmus non eſt vna meta, ſicut ſolæciſmus.Sed nugatio dr̃ vnius & eiuſdē & ex eadē parte inutilis repetitio, vt hō currit & dr̃ ex eadē parte, q̃a ſi in diuerſis partib. idē reputat̃,vt in ſubiecto prædicato non eſt negatio.

B Et dr̃ inutilis,q̃a ſi ex eadē parte idē reputatur cauſa ornatus, vel maioris impreſſionis ſcientia non erit nugatio,vt dicendo Deus Deus meus,euge euge, & ſic de alijs. Et per hoc patet quæ & quot ſunt metæ.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullū incōueniens eſt finis cum nō hēat rationē boni,ſed meta eſt finis ꝓximus diſputationis ſophiſticæ,ergo meta non eſt incōueniēs,vt dr̃ in eius definitione. Scd̃o ſic. Nō loq̃, vel tacere eſt vna meta diſputationis ſophiſticæ, & tñ nō eſt aliqua illarū,ergo non ſunt tñ quinq̃ metæ. Tertio ſic.Ille q̃ ſolū ccedit duo ctradictoria ducit ad metā redargutionis & tñ nō eſt ibi præconceſſi,negatio, nec econtra,ergo ctra definitionē redargu-

C tionis.Quarto ſic. Oē manifeſte falſum eſt inopinabile,cū ſit contra opinionem oīum,quib.eſt manifeſte falsū,ergo meta falſi non diſtinguit a meta inopinabili,ſed ſub ea continetur. Quinto ſic. Solem eſſe maiore tota terra eſt contra opinio,pluriū,& illam concedens concedit aliqd̃ inopinabile,& tñ ibi non eſt meta cum ſit inconueniens concedere verum ergo meta inopinabilis non eſt conceſſio cuiuslibet opinabilis.

Ad argumēta.Ad primū iſtorū dr̃,ꝙ

Solutio. licet inconueniens concluſum contra rñdentem non hēat rōnem boni ſimpliciter habet tñ rationē boni apparentis, quia vr̃ ſophiſtæ eſſe bonum, quia valet ad acquirendum apparentem ſcientiā, & hoc ſufficit ad rationem finis, quòd

D vel ſit bonus ſimplr̃, vel apparenter tm̃.

Ad ſecundum dr̃,& licet non loqui ſit meta,tñ eſt gnãlis, & non ſpālis diſtincta ab iſtis,quia dū rñdens tacet,dr̃ ad eadem metam ad quā duceretur ſi loqueretur.Ad tertium dicitur,ꝙ licet rñdens concedendo duo ctradictoria non neget aliquid, tñ hñ ex conſequenti, quia concedendo ſm contradictoriorum negat alterum prius conceſſum.

Ad quartum dr̃,ꝙ licet manifeſte falſum ſit inopinabile, tñ diuerſis rōnibus dicitur falſum, & inopinabile, quia reſpectu rei ſignificate oratio dicitur inopinabilis,& ēt aliquid bene eſt inopinabile quod tamen non eſt falſum quia cū aliqñ falſum ſit probabile & inopinabile ſuum contradictorium erit inopinale ideo falſum, & inopinabile ſunt metæ diſtinctę.Ad quintū dr̃ ꝙ ſi concedatur illa propoſitio coram ſapientib. a q̃bus cognoſcitur eſſe vera non eſt inconueniens,ſed poteſt eſſe apparens inconueniens ſi concedatur coram illis, quibus eſt inopinabilis, quia conceditur aliquid contra opinionem eorum,ideo per hoc reſpondens ducitur apparenter ad aliquod inconueniens.

Quid Fallacia, & de Fallaciarum tam in dictione, quam extradictionem multiplicitate ac Numero. F

Fallacia eſt idoneitas decipiendi faciens credere de ente.quòd ſit non ens, & de non ente quod ſit ens mediante fantaſtica viſione. Fallaciæ ſunt tredecim quarum ſex ſunt dictione, & ſeptē extra dictionem. In dictione ſunt. Aequiuocatio,Amphibologia, Compoſitio,Diuiſio,Accentus & Figura dictionis.Et ſeptem extra dictionem ſunt Antecedens, ſecundum quid ad ſimpliciter ignorantia, Elenchi, Petitio principij, Conſequens, Non cauſa, vt cauſa. Secundū plures interrogationes,vt vnā.

De hoc vide primo Elē. cap. 5.

A Quot autem ſint ſex in dictione probat Ariſtoteles inductiue, & ſyllogiſtice, inductiue ſic. Aequiuocatio fit aliquo iſtorum ſex modorum, amphibologia fit aliquo iſtorum ſex modorũ, & ſic de alijs, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo iſtorum ſex modorum, Sillogiſtice ſic omnis deceptio facto ex eo, quod eiſdem dictionib. vel orõnibus non idem B ſignificamus, fit aliquo iſtorum ſex modorum, ſed oĩs fallacia in dictione fit ex eo quod eiſdem dictionibus, vel orõnibus non idem ſinificamus, ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo iſtorũ ſex modorum iſte ſyllogiſmus eſt in primo modo primæ figuræ. Probatio maioris. Omnis multiplicitas dictionis fit aliquo iſtorum ſex modorum, ſed omnis deceptio facta ex eo quod eiſdem dictionibus, vel orationibus non idem ſignifimus, fit ex multiplicitate dictionis, vel orationis, ergo omnis deceptio facta ex eo quod eiuſdem dictionibus vel orationibus non idem ſignificamus, fit aliquo iſtorum ſex modorum, & hæc fuit maiori.

Probatio minoris. Omnis multiplicitas dictionis fit ex eo, quòd eiſdem dictionibus vel orõnibus non idem ſignificamus, ſed omnis fallacia in dictione fit ex multiplicitate dictionis, vel orationis ergo omnis fallacia in dictione fit ex C eo, quod eiſdem dictionibus vel orationibus non idem ſignificamus, & hæc fuit minor.

Et iſti duo ſyllogiſmi ſunt in primo modo primæ figuræ.

Quid fallacia. Poſtquam Auctor determinauit de ſyllogiſmo ſophiſtico in communi & de cauſa finali eius, ſ. de diſputatione litigioſa, ſeu ſophiſtica, & de quinque metis eius, quæ quidem ordinantur ad vltimum finem ipſius ſophiſticę. ſ. ad apparentem ſapientiam, hic cõſequenter determinat de fallacijs, per quas ad prædictas metas ſyllogiſmi ſophiſtici ordinãtur, & prius Auctor determinat de fallacia in communi, & conſequenter de ſingulis in ſpeciali. Primo ergo ſic, de- D finit fallaciam dicens. Fallacia eſt idoneitas decipiendi faciens credere de nõ ente, quod ſit ens, & de ente, quòd ſit ens mediante fantaſtica viſione.

Quæ nã fallacia ad præſens cõſideret. Primo ſciendum, quod fallacia dupliciter accipitur. Vno modo paſſiue pro deceptione eius, qui paralogizatur, & finitur ſic. Fallacia eſt deceptio imperiti in arte ſophiſtica propter ignorantiã artis ſophiſticæ. Alio modo capitur fallacia pro princip. Actiuo talis deceptionis, vt eſt locus ſophiſticus, in quo fundantur argumenta ſophiſtica, & iſto modo capitur in iſta definitione, & non primo modo. Vnde ſicut locus dialecticus eſt, ſedes argumenti dialectici, vel eſt id, a quo conueniens elicitur argumentum, ita ſimiliter fallacia eſt ſedes, vel illud a quo elicitur argumentum ſophiſticum. *Ponunt aliq doctores aliud mẽbrũ, E ꝙ vſ coincidere cum primo mẽbro.*

Et ſicut in eodem loco dialectico plura argumenta dialectica fundantur, ſic in eadem fallacia plures fundantur paralogiſmi, & ſic vt locus dialecticus diuiditur per locum maximam, & locum differentiam maximæ ſic in qualibet fallacia locus maxima, & locus differentia maximæ per ſimilitudinem reperitur, vt in fallacia æquiuocationis, maximæ ſecundum quam fiunt paralogiſmi eius eſt.

Omnis dictio actualiter vna, habet tantum vnum ſignificatum & locus differentiæ maximæ eſt æquiuocatio termini, vel teminus æquiuocus.

In oĩ fallacia eſt aliquid cã apparentiæ, & aliqd cã defectus. Secundo ſciendum, quod in omni F fallacia, eſt cauſa apparentiæ, & cauſa defectus, & ſub cauſa conuenientiæ latet defectu, ſicut in æquiuocatione ſub vnitate vocis latet pluralitas ſignificatorum. Cauſa apparentiæ fallaciarum in communi eſt, quæ mouet ad credendum, quod non eſt.

Et cauſa defectus eſt, quę falſificat creditum, vnde etiam ratione cauſæ apparentiæ fallacia habet, ꝙ ſit idoneitas decipiendi, quia propter talem apparentiam ſumitur aptitudo ad decipiendum,

&

A & ratione cauſæ effectus facit credere de non ente, quod ſit ens, quia per iſtam cām completur deceptio, licet originaliter proueniat à cauſa apparentiæ. ideò iſtæ duæ cauſæ ſatis explicantur in definitione fallaciæ. Et dr̃ mediante fantaſtica viſione, quia intellectus purus non ꝑmixtus ſenſuis aut fātaſiæ nō decipitur, ſed ꝑ reflexionē ad fantaſiā multotiens decipitur. Eſt aūt fantaſtica uiſio, vt hic ſumitur, cognitio intellectus reflexi ad fantaſiā, & non ſolū cognitio fantaſiæ.

Penes quid in diſputatione ſophiſtica cauſa apparētiæ ſumat̃, & quomō diuiditur.

Tertio ſciendum, ꝙ in diſputatione ſophiſtica duo ſunt a quib. pōt ſumi cā apparentiæ ad decipiendū. Primum, ſ. res de quibus diſputatur quarum multotiens ignorantur habitudine. Secundum B eſt, dictiones, vel voces ꝑ quas ſit diſputatio, quarū ſignificatio, vel multiplicitas ſæpe ignorantur. Et ſic cauſa apparētiæ fallaciæ, qñq. ſumitur a reb. qñque à dictionib. & ſm̄ hoc fallacia in cōi diuiditur, per fallaciā in dictione, & per fallaciā extra dictionem. Fallacia in dictione eſt quæ ſumitur ſuam cauſam apparentiæ ex parte dictionis. Et fallacia extra dictionē eſt quæ ſumit ſuā cām apparentiæ ex parte rei. Et magis dr̃ fallacia extra dictionem q̃ fallacia rei, quiá res non cadunt in diſputatione, nec cauſant deceptionem reſpōdentis, niſi per relationem ad dictiones, ideo per negationem huius, quod eſt habere cauſam C apparentiæ in dictione, & per relationē ad dictionē, dr̃ fallacia extra dictionem. Et inter illas fallacias prius determinatur de fallacijs in dictione, quia licet res ordine naturæ præcedant dictiones, non tamen præcedunt in diſputatione ſophiſtica, quia res non cadunt in diſputatione, niſi per uoces, ideo per uoces prius contingit cauſari deceptionem reſpondentis.

No. pulchrum dictum.

Fallaciarum in Dictione ſpecies.

Quarto ſciendum, ꝙ fallacia in dictione diuiditur per fallaciā æquiuocationis, amphibologiæ, compoſitionis, diuiſionis, accentus, & fallaciā figuræ dictionis. Quarum ſic habetur ſufficientia, quia oīs fallacia in dictione fit ſcd̄o aliquod multiplex, uel ergo fit ſcd̄o multiplex, actuale, vel potentiale, uel fantaſticum. Si ſm̄ multiplex actuale, hoc eſt dupliciter uel ſm̄ multiplex actuale dictionis incomplexæ, & ſic eſt æquiuocatio, vel orationis, & ſic eſt amphibologia. Si ſm̄ multiplex potentiale, hoc eſt dupliciter uel fit in dictione, & ſic eſt accentus uel in oratione, & hoc eſt dupliciter uel illa oratio eſt continue prolata, & ſic eſt fallacia cōpoſitionis. uel diſcontiue, & ſic eſt fallacia diuiſionis. Si ſm̄ multiplex fantaſticum, ſic eſt fallacia figuræ dictionis. ut probatur iſte numerus fallaciarum in textu per inductionem quæ ſatis clara eſt, & per ſyllogiſmum, cuius uirtus conſiſtit in hoc quod oīs deceptio facta per hoc, qđ eadē dictio, uel oratio plura ſignificat fit aliquo iſtorum ſex modorum, ſed oīs fallacia in dictione fit per hoc, quod una dictio uel oratio plura ſignificat quia ſit quando eiſdem nominibus, uel orationibus non idem ſignificamus, ergo omnis fallacia in dictionem fit aliquo iſtorum ſex modorum. Et ſic patet, quod hæc definitio eſt ſufficiens.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Idoneitas decipiēdi eſt naturalis potentia, ſed fallacia non eſt naturalis potentia, cum non ſit in prædicamēto qualitatis, quia eſt ens rationis, ergo male dicitur, quod fallacia eſt idoneitas decipiendi. Scd̄o ſic. Impoſſibile eſt credere de non ente, quod ſit ens quia nullus poteſt credere quod unum contradictoriorum verificetur de alio, cum non poſſit credere duo contradictoria ſimul eſſe uera uel falſā, ergo fallacia non facit credere de nō ente, quod ſit ens. Tertio ſic. Oīs fallacia eſt in illo, qui decipitur, cū ſit deceptio q̄dā ergo nulla eſt in dictione uel extra dictionem. Quarto ſic. Oē argm̄ ſophiſticū fit de reb. & per uoces, ergo oīs fallacia, & deceptio eſt in reb. & in dictionib. ergo nulla eſt in dictionib. m̄. Quinto ſic. Fallacia amphibologiæ capit ſuam cām apparentiæ ex parte orationis tm̄, & nō ex parte dictionis, &

A ſimiliter compoſitio, & diuiſio, ergo male ponuntur falaciæ in dictione.

Solutio. Ad argumenta ad primum dicitur, quòd licet idoneitas decipiendi ſe tenens ex parte intellectus ſit naturalis potentia, non tamen idoneitas decipiendi, quę ſe tenet ex parte rerum, vel dictionum, ſed eſt naturalis potentia tantum, ſecundum modum, cum ſit ens rationis, conſequens dictiones, quę ſunt ſigna rerum, vel aliqui reſpectus rerum, qui ſunt ſentẽtia rationis. & de tali idoneitate intelligitur quòd fallacia eſt idoneitas decipiendi, & talis non eſt in aliquo prędicamento. Ad ſecundum dicitur, quod de non ente capto formaliB ter ſub forma non entis non poteſt credi, quòd ſit ens, vel econtra, tamen de non ente capto materialiter, aliquis poteſt credere, quòd ſit ens, & de ente, quod ſit non ens. Ad tertium dicitur, quòd ſi capiatur fallacia, vt eſt effectus paralogiſmi, & deceptio reſpondentis, ſic eſt in deceptio ſemper, ſed ſi capiatur pro loco ſophiſtico, qui eſt principium paralogiſmi, vt hic ſumitur, ſic non eſt in decepto, ſed eſt in rebus, vel in dictione ſecundum ſuam cauſam apparentię. Ad quartum dicitur, quod licet fallacia fiat de rebus, & in dictione, non tamen quęlibet ſumit ſuam cauſam apparentię in rebus, & in dictione ſiC mul. ſed aliqua in rebus tantum, alia vero in dictione tantum, & per hoc ſumitur, hęc diuiſio.

Ad quintum dicitur, ꝙ ſi capiatur dictio pro voce incomplexa tm̃, vt diſtinguitur contra orationem ſic amphibologia non fit in dictione; ſed, ſi capiatur dictio pro uoce ſignificatiua, quę dicendo profertur, ſiue ſit complexa, ſiue incomplexa, ſic amphibologia fit in dictione & hoc modo ſumitur hic dictio.

Multiplex Triplex, actuale ſcilicet Potentiale, ac Fantaſticũ, & de quo primo diſſerendũ ſit.

Secundum autem, quòd vult Alexander in commento librum Elenchorum, D triplex eſt multiplex. Aliud enim eſt multiplex actuale, aliud potentiale, & aliud fantaſticum. Multiplex actuale eſt, quando dictio, uel oratio eodem ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modum proferendi, diuerſa ſignificat dictio, ut in æquiuocatione ut canis, oratio, ut in amphibologia, ut liber Ariſt. Multiplex, potentiale eſt, quando dictio, uel oratio eadem ſecundum ſubſtantiam, diuerſa tamen ſecundum modum proferendi diuerſa ſignificat dictio, ut in accentu ut populus, cuius prima ſyllaba, poteſt eſſe breuis, uel longa, & ſecundum hoc diuerſa ſignificat, oratio, ut in compoſitione, uel diuiſione, E ut quicquid uiuit ſemper eſt, aliũ enim habet modum proferendi prout eſt diuiſa, & prout eſt compoſita, ut poſtea patebit. *De hoc 1. Elenc. 1. 12.*

De multiplici fantaſtico uidebitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actu de ueriori modo eſt multiplex quam potentiale, & potentiale quam fantaſticum, ideo prius dicendũ eſt de fallacijs facientibus multiplex actuale, quam de alijs, & poſtea de potentiali, & ultimo de fantaſtico.

Vnde prius dicendum eſt de æquiuocatione, & amphibologia, quam de alijs fallacijs in dictione: quia in æquiuocatione, & amphibologia eſt multiplex actuale, & per conſequens eadem dictio uel oratio ſecundum ſubſtantiam, & non ſecundum modum proferendi, in alijs autem non, in his. F

Item adhuc prius eſt dicendum de æquiuocatione quam de amphibologia, quia æquiuocatio fit in dictione, amphibologia autem in oratione, dictio autem prior eſt oratione.

Sciendum eſt, quòd fallacia dupliciter accipitur. quando enim fallacia idẽ eſt, quòd cauſa decipiendi, & quandoque idem eſt quod deceptio facta ex illa cauſa

Et hic primo modo ſumitur fallacia.

Poſt-

A Poſtq̃ Auctor determinauit de definitione fallaciæ in cõi, & de diſtinctione fallaciarum in dictione quarum, numerus, & ordo ſumitur ſcđos diuerſos modos multiplicis, hic conſequenter declarat modos multiplicis ad maiorẽ declarationẽ illius numeri, & ordinis fallaciarum in dictione, & eſt multiplex dictio, vel oratio, uere, uel apparenter plura ſignificãs, & ſic ad aliquod multiplex ſp requiritur vnitas uocis, & pluralitas ſignificatorũ. Et dr̃ multiplex quaſi multa plicãs in vnũ, quia in una uoce multa plicantur ſignificata, ſed diuerſimode, tñ ẽm diuerſitas rationes multiplicis.

Quid multiplex.

B Primo ſciendum quod, multiplex diuiditur per multiplex actuale, potentiale, & fantaſticum, quorum ſic habetur ſufficientia, quia in omni multiplici eſt vnitas uocis cum pluralitate ſignificatorũ, vel ergo habet plura ſignificata ſimpliciter, uel apparenter tm̃, ſi ẽm, ſic eſt multiplex, fantaſticum, ſi primum, hoc eſt dupliciter, vel tale multiplex habet actualem unitatem vocis, & ſic eſt multiplex actuale, vel potentiale tm̃, & ſic eſt potentiale. Et q̃a multiplex dr̃, quaſi in unum multa plicans ſignificata, & perfectius uniuntur plura ſignificata, in multiplici actuali, vbi eſt actualis vnitas vocis, q̃ in potentiali, ubi eſt potentialis

Multiplex quoddã actuale quoddã potẽtiale quoddam fantaſticũ.

C vnitas tm̃, & in potentiali ueriori modo multa in unum plicantur, quam in fantaſtico, ubi ſolum plura ſunt ſignificata apparenter tantum, ideo iſtorũ multiplicium actuale præcedit potentiale, & potẽtiale fantaſticum & hinc eſt, quod fallaciæ peccantes, ſecundum multiplex actuale præcedunt alias.

Secundo ſciendũ, ꝙ multiplex actuale eſt dictio, uel oratio una ſecundum ſubſtantiam, & modum proferendi diuerſa ſignificans. Exmplum de dictione ut canis exemplum de oratione, ut liber Ariſt. unde in dictione, uel in oratione dictio ſe habet, ut materia, & ſubſtantia, & modus proferendi, ſe habet per modum formæ, ideo dictio ſecundum ſubſtantiam, & modum proferendi eſt materialiter, & formaliter una, & quia a forma ſumitur actualis vnitas: ei, ideo talis uox eſt actualiter una, & inde uocat̃ multiplex actuale, & tale multiplex ponit ſimul & in actu oĩa ſua ſignificata, ſicut hoc nomẽ canis ſimul & in actu dat intelligere ſua ſignificata, & tñ non ponit ea copulatiue, vel diſiunctiue, q̃a ſi ponere copulatiue, tunc iſta orõ canis currit, eſſet ęquiualenter una copulatiua, & tunc uel ambę partes eſſent ſimul veræ, & tunc eſſet ſimpliciter uera, & nõ diſtinguẽda, ſed ſimpliciter cõcedẽda, vł aliqua pars eẽt falſa, & tũc tota copulatiua eſſet falſa, & ſimpliciter negãda, & non diſtinguenda. Et ſi poneret ea diſiunctiue, illa propoſitio æquiualenter uni diſiunctiuæ, uel ergo aliquas pars eſſet uera, & tunc eſſet ſimpliciter concedenda, q̃a hoc ſufficit ad veritatẽ diſiunctiuæ, uel ambæ partes eſſẽt ſimpliciter falſæ, & ſic eſſet ſimpliciter falſa, & nunq̃ eſſet diſtinguenda, qđ eſt contra illud quod dr̃ in ſolutione paralogiſmorũ æquiuocationis, & ideo tale multiplex actuale, licet ponat oĩa ſua ſignificata i actu, & cõiũctim vt vniũt in vna voce, ñ tñ copulatiue vł diſiũctiue.

Quid multiplex actuale.

D

E

Tertio ſciendum, quod multiplex potentiale eſt dictio uel oratio eadem ẽm uocem, & diuerſa ſcđo modũ proferẽdi plura ſignificans. Exemplum de dictione, vt populus, q cum habet primã breuem, ſignificat collectionem gentis, & cum habet primam longã, ſignificat arborem quandam. Exemplũ de oratione ut Soc. currens neceſſario currit, quia ſcđm diuerſos modos proferẽdi neceſſario poteſt referri ad currens, uel ẽt ad currit, & ſic ibi ſunt diuerſa ſignificata ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, & q̃a in tali multiplici eſt tantum unitas materię, & vocis, & nõ eſt vnitas formæ uel modus proferendi, a qua vnitate formæ ſumatur actualis unitas dictionis, ideo talis dictio uel oratio eſt tantum potentiale una, & non actualiter. vnde dicitur multiplex potentiale, quia ibi plicantur multa ſignificata

Quid multiplex potentiale

F

in

A voce, quæ eſt tantum potentialiter vna.

Quid multiplex fantaſticū. Pro hac fantaſiæ min' recta interpretatione uide Ariſt. 2. de Anima tex. cō. 162.

Quarto ſciendum, quòd multiplex fantaſticum eſt dictio vnum ſignificās, quæ videtur aliud ſignificare propter cōuenientiā eius in parte cum alia dictione, ſicut vigere ſignificat ſimpliciter qualitatem, quia ſignificat habere vigorem. ſed quia ſimiliter terminatur ſicut agere & agere ſignificat actionem, ideo agere videtur ſignificare actionem, licet tamē non ſignificet. Et dicitur tale multiplex fantaſticum, quia talis dictio ſecundum veritatem non habet plura ſignificata, ſed ſolum ſecundum fantaſticam apparētiam. Dicitur.n. fantaſia a fanos, quod eſt apparitio eo quod ſecundum fantaſia fiunt multæ apparitionis, ideo fantaſticum idem eſt.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. B Vnius ſigni eſt tantum vnum ſignificatum, quia ab vnitate ſignificati ſumitur vnitas ſigni. ergo vna dictio vel oratio non poteſt plura ſignificare, ergo cōtra definitionem multiplicis. Secundo ſic. Sicut ſe habent actus, & potentia ita actuale & potentiale, ſed potentia præcedit actum, cum aliquid prius ſit in potētia quam in actu, ergo multiplex potentiale præcedit actuale, & non econtra. Tertio ſic. Significatio eſt forma eſſentialis dictionis, ergo dictio vel oratio plura ſignificans eſt diuerſa formaliter, ergo multiplex actuale non eſt formaliter una dictio, & actualiter plura ſignificans, ſed formaliter diuerſa. Quarto ſic. C De ratione multiplicis eſt pluralitas, ſed maior eſt pluralitas & actualior, quando dictio vel oratio eſt diuerſa ſecundū modum proferendi, & ſecundum ſignificata, quam quando ſolum plura ſignificat ergo tale multiplex magis debet dici actuale, quam illud, vbi eſt ſolum pluralitas ſignificatorum. Quinto ſic. In omni multiplici eſt pluralitas ſignificatorum, ſed multiplex fantaſticum non hēt plura ſignificata. quare nō eſt diſtinguendum, ergo male dicitur, quod multiplex fantaſticum eſt unum multiplex.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet ab vnitate ſignificati D ſumitur vnitas formalis ſigni, non tamē vnitas materialis, ſed ex parte ipſius uocis, quæ efficitur ſignum. ideo vnum ſignum materialiter poteſt habere diuerſa ſignificata, quamuis non ſit vitiū formaliter, & inquantum eſt ſignum. Ad ſecundum dicitur, quod licet in eodem potentia præcedat actum, non tamen in diuerſis, ſed actus ſimpliciter præcedit potentiam, ideo actuale præcedit potentiale in diuerſis, & ſic eſt in propoſito. Ad tertium iſtorum dicitur, quòd ſi cōſideretur dictio in ratione ſigni, tunc ſignificatio eſt forma eſſentialis eius, quare ponitur eam in eſſe ſigni. Sed ſi conſideretur quantum ad vocem, quæ vox dicendo profertur (vnde dicitur dictio) ſic ſignificatio nō eſt forma eſſētialis eius, ſed modus proferēdi, & ſignificatio eſt E forma accidentalis, & hoc modo hic dicitur dictio uel oratio una inquantum habet reſpectum ad talem formam. ideo multiplex actuale pōt eſſe dictio actualiter una plura ſignificans. Ad quartum dicitur, quod ad multiplex actuale non ſufficit actualis pluralitas ſignificatorum, ſed cū hoc requiritur actualis unitas uocis. ideo licet multiplex potentiale habeat pluralitatem actualem ſignificatorum formæ uocis, tamen nō actualem unitatem uocis. ideo non debet dici multiplex actuale. Ad quintum dicitur, quod multiplex fantaſticum non habet plura ſignificata ſecundum rem. ſed bene ſecundum apparentiam, & hoc ſufficit ad hoc qđ ſi multiplex fantaſticū. F

Actus ſimpliciter prior eſt potētia, in uno autē, & eodē ecōtra.

De fallacia Aequiuocationis, & illius tribus modis, ſeu Speciebus.

Aequiuocatio eſt multiplicitas dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam & modum proferendi, ut in hoc nomine canis. Sciendum eſt quod in qualibet fallacia eſt duplex cauſa, ſcilicet cauſa apparentiæ, & cauſa defectus, cauſa apparentiæ

De hoc uide 2. Ele. c. 2.

A parentiæ in qualibet fallacia eſt, quæ mouet ad credendum id, quod non eſt credendum, cauſa defectus eſt, quæ oſtẽdit creditum eſſe falſum.

Cauſa apparentiæ in æquiuocatione eſt vnitas dictionis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & modum proferendi diuerſa ſignificantis, cauſa defectus ſiue falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Vnitas enim prædicta in æquiuocatione mouet ad credendum, quòd non eſt, ſcilicet vnitatem ſignificandi, diuerſitas autem oſtendit creditum eſſe falſum.

Aequiuocationis tres ſunt modi. Sed primo videndum eſt, quod ſit fallacia æquiuocationis. Vnde fallacia æquiuocationis eſt deceptio proueniens ex B eo, quòd aliqua dictio manens ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modum proferendi, diuerſa ſignificat. Primus autem modus prouenit ex ſignificatione, vel conſignificatione dictionis. Ex ſignificatione ſic paralogizatur, omnis canis currit, ſydus cęleſte eſt canis, ergo ſydus cœleſte currit.

Primus modus æquiuocationis

Aliud exẽplũ.

Solutio. vtraque pręmiſſarum eſt duplex, quia hic nomen canis eſt multiplex æquiuoce ſignificans animal latrabile, ſydus cœleſte, & piſcem marinum, & ſic maior vno modo eſt vera, & alio modo falſa, & ſimiliter minor, vel ſic omne expediens eſt bonum, malum eſt expediens, ergo malum eſt bo- C num, Solutio. expediens dicitur ęquiuoce.

Vno modo idẽ eſt, quòd bonum, alio modo idem, quòd neceſſarium, quòd accidit in minus malum, quòd oportet fieri ad euitandum maius malum, vnde vtraque pręmiſſarum eſt duplex, quia vno modo eſt vera, alio modo eſt falſa.

Ex conſignificatione paralogizatur ſic. Iſte pannus eſt de Anglia, Anglia eſt terra, ergo iſte pannus eſt terra, non ſequitur, quia prima eſt duplex, ex eo quòd hæc prępoſitio de, poteſt dicere circunſtantiam cauſæ materialis, & ſic eſt falſa, vel poteſt dicere locum, & originem, & ſic eſt vera, vel ſic in quocunque eſt ægritudo, ipſum eſt animal, ſed in humorum inadęquatione eſt ęgritudo, ergo humorum inadæquatio eſt animal.

Exẽpla de cõſignificatione.

Prima eſt duplex, quia hæc præpoſitio in, poteſt dicere naturam efficientẽ, & ſic eſt falſa, vel cauſam formalem, ſiue ſubiectum in quo eſt, & ſic eſt vera. Similiter dicendum eſt de minori. Vel ſic proprium eſt qualitati ſecundum eã ſimile, vel diſſimile dici, ſed ſecundum ſimilitudinem dicitur aliquis ſimilis vel diſſimilis, ergo ſimilitudo, vel diſſimilitudo, ſũt qualitates quod eſt falſum imò ſunt relationes. D

Prima eſt duplex, eo quod hæc præpoſitio ſecundum, poteſt dicere circunſtantiam cauſæ efficientis, & ſic eſt vera, quia duæ qualitates eiuſdem ſpeciei faciunt vnam ſimilitudinem & ſic qualitas eſt cauſa efficiens ſimilitudinis, ſi autem dicat circuuſtantiam cauſæ formalis, ſic eſt falſa, quia qualitas non eſt cauſa formalis ſimilitudinis & econuerſo dicendum eſt de minori. E

Similiter omne ſanum eſt animal, vrina eſt ſanę, ergo vrina eſt animal, vtraque præmiſſarum eſt duplex, quia ſanũ dicitur de animali, vt de ſubiecto, & de vrina vt deſignante, vel indicante, de cibo, vt de efficiente, de diæta, vt de conſeruante, & ſic alio, & alio modo ſanitas ab hæc comparatur, & ſecundũ hoc habet diuerſas ſignificationes. F

Ex conſignificatione ſic paralogizatur.

Quicunque ſanabatur ſanus eſt, laborans ſanabatur, ergo laborans ſanus eſt.

Minor eſt duplex ex eo, quòd hoc participium laborans poteſt dicere pręſens tempus, & ſic eſt vera, & nunc eſt ſenſus, laborans nunc ſanabatur. ſi autem dicat præteritum, & ſic eſt falſa, & ſic eſt ſenſus laborans tunc ſanabatur, & econuerſo dicendum eſt de concluſione.

Aliud exẽplũ.

Laborans tantum æquiuocum eſt ad labo-

A laborantem nunc, & ad laborantem tunc. eodem modo eſt hic, quicunque ſurgebat ſtat, ſedens ſurgebat. ergo ſedės ſtat. Et eodē modo reſpondendū eſt ſicut reſponſum fuit ad alium paralogiſmum.

Alio autem modo poteſt fieri econuerſo, quam de dictio poteſt teneri materialiter vel conſignificatiue, ſicut hic. Deus eſt ubique eſt aduarbium, ergo Deus eſt vbique eſt aduerbium.

Dicendum, quòd prima eſt duplex. eo quòd hæc dictio vbique poteſt teneri materialiter vel conſignificatiue, ſi materialiter, ſic eſt falſa, ſi conſignificatiue, B ſic eſt vera, ſed non ſequitur cōcluſio.

Scd̄s æquiuocationis modus.

Secundus modus æquiuocationis, prouenit ex tranſumptione dictionis, vnde tranſumptio vt hic ſumitur eſt acceptio dictionis ſignificantis vnum ex impoſitione ad ſignificandum, aliud per ſimilitudinem.

Et ſecundum iſtum modum ſic formatur paralogiſmus.

Quicquid ridet habet os, pratum ridet, ergo pratum habet os.

Prima eſt duplex, eo quod hoc verbum ridet poteſt teneri proprie & ex impoſitione, vel tranſumptiue ſi proprie, ſic eſt vera & non ſequitur concluſio, ſi tranſumptiue, ſic eſt falſa, & ſic ſequitur concluſio. hoc enim C verbum ridere eſt æquiuocum ad ridere & ad florere, quia ridere ſignificat ex prima impoſitione riſum ab ore emitte. e florere enim ſignificat per quandā tranſumptionem.

Florere enim & ridere quandam ſimilitudinem habent, quia vtrobique denotatur gaudium, & ideo ridere tranſumitur ad florere, vt vult Ariſtotiles ideo ſumentes aliquam ſimilitudinem transferuntur.

Quicquid currit habet pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes vtraque præmiſſarum eſt duplex. quia hoc verbum currit, vel tenetur proprie, vel tranſumptiue. currere enim & labi aſſimilantur in velocitate motus. ſecundum quod currit ſumitur proprie, ſic maior eſt vera, & minor falſa, ſi tranſumptiue tunc econuerſo. D

Tertius modus, prouenit ex eo, quòd aliqua dict. plura ſignificat compoſita, ſeparata vero vnum ſolum, vt hæc dictio inrationale, vno modo dicitur quaſi non potens mori, alio modo dicitur quaſi potens non mori, & ſecundum hoc formatur ſic paralogiſmus.

Omne immortale eſt perpetuum. ſed omne potens non mori eſt immortale, ergo omne potens non mori eſt perpetuum.

Vtraque præmiſſarum eſt duplex, cū hoc nomen immortale ſit æquiuocum, vt dictum eſt. E

Item, omne incorruptibile eſt perpetuum. ſed omne potens non corrumpi eſt incorruptibile, ergo omne potens non corrumpi eſſe perpetuum.

Vtraque præmiſſarum eſt duplex, eo quod incorruptibile, vno modo idem eſt, quòd non potens corrumpi, & ſic incorruptibile eſt perpetuum, & ſic maior eſt vera, & minor falſa.

Alio modo idem eſt quod potens nō corrumpi, ut primus non potuit non corrumpi, & in hoc ſenſu maior eſt falſa, & minor vera.

Et ſic ſoluendi ſunt paralogiſmi æquiuocationis per diſtractionem paralogiſmorum ſecundum æquiuocationem, ut prius patuit. F

Modus cōis ſoluēdi quoſcunque paralogiſmos.

Recta ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi, & propter quid eſt fallus, & hoc contingit dupliciter ſcilicet, vel diſtinguendo, uel aliquam præmiſſarum interimendo, ſecundo modo reſpondendum eſt ad omnes peccantes in materia, & ad omnes orationes in utroque peccantes, reſpondendum eſt utroque modo. ſ. diſtinguendo aliquam præmiſſarum, & interimendo non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa.

Aequiuocationis fallacia quid

Poſtquam Auctor determinauit dē numero fallaciarum in dictione, & de mo-

A modis multiplicib. valentib. ad cognitio nẽ illius numeri, hic cõſequenter in ſpãli determinat de qualibet fallaciarũ in dictione. Et primo de fallacia æquiuocationis, q̃ p hoc ꝙ peccat ſecundũ multiplex actuale p̄cedit oẽs alias peccãtes ſecundũ multiplex potentiale, & fantaſticũ & diſtinguit̃ ab ipſis, & p hoc ꝙ peccat ſecũdũ multiplex actuale dictionis diſtinguit̃ ab amphibologia q̃ peccat ſecũdũ multiplex actuale orationis. Ideo Auctor primo determinat de fallacia ęquiuocationis, primo ſic definiẽs ęquiuocationem Aequiuocatio eſt qñ dictio actualiter vna plura ſignificat, vt ca
B nis ſignificat canẽ latrabilẽ, piſcẽ marinũ, & ſydus cęleſte. Et dr̄ actualiter vna ad drñam acceptus, in quo dictio potẽtialiter vna plura ſignificat, & eſt duplex æquocatio. ſ. a caſu, & a cõſilio vt dictũ ẽ in Ante p̄dicamẽtis, & ſm talẽ æquiuocationẽ ſumitur fallaciæ æquocationis.

Quę cauſa appaẽtię, & dfectus in ęquiuocatio ne, & eius duplex deſcriptio. Primo ſciẽdũ, ꝙ cã apparentiæ huius fallaciæ eſt actualis vnitas dictionis plura ſignificãtis p p̄ q̃ vnitatẽ credimus, ꝙ ſicut dictio eſt actualiter vna ſm vocẽ, quod habeat vnum ſignificatũ, & ſumitur hęc maxime, vnius vocis in actu eſt tm̃ vnũ ſignificatũ. Sed eius cauſa defectus eſt pluralitas ſignatorum dictionis vnius ſecũdũ actũ Et ſecũdũ has cãs dupliciter definit̃ fallacia æquiuocationis. Primo ſic ex parte cauſę apparentię, ꝙ eſt ideo neitas decipiẽdi proueniens ex actuali vnitate dictionis plura ſignãtis.
C Et ex parte cauſę defectus definit̃ ſic ꝙ eſt deceptio p̄ueniens ex pluralitate ſignatorũ dictionis actualr̄ vnius, prima tñ definitio meliorẽ, quia definit fallacia in rõne principij, & loci ſophiſtici, in ſecũdo vero vt cãtu mediante ſyllogiſmo ſophiſtico.

Tres ſunt ęquiuocationis modi & de primo. Scd̄o ſciẽdũ eſt ꝙ fallaciç ęquiuocationis, tres ſunt modi vel ſpẽs. Primus modus ſumitur, qñ ſ dictio actualiter vna principaliter, & ſecũdũ ipoſitionẽ plura ſignificat, vt canis ſignificat ex impoſitione eius plura ſignata, & hoc verbũ diſcere, vno mõ idẽ eſt ꝙ docere, & dare diſciplinam, alio mõ idem eſt ꝙ doceri, & ſuſcipere diſciplinã, & ſecũdũ D hunc modũ ſic paralogizatur. Quicunq. diſcũt sũt ſapiẽtes, ignorantes diſcũt ergo ignorãtes ſunt ſapiẽtes. Soluitur ſic. vtraq. pręmiſſarũ eſt duplex, quia diſcere pot capi pro docere, vel pro doceri, ſi in vtraq. pręmiſſarũ capiatur p o docere, ſic maior eſt vera, & minor eſt falſa. & ſequitur concluſio ſed, ſi vtraque teneatur pro doceri, tunc maior eſt falſa, & minor eſt vera, & iterum bene ſequit̃ cõcluſio, ſed ſicut ipſa eſt falſa, ita & aliqua præmiſſarũ & illis duob modis eſt bonus ſyllogiſmus, & non committitur fallacia ęquiuocationis. Si aũt in maiori teneatur pro docere, & in minori pro doceri, vtraq. pręmiſſarum eſt vera. nec E ſequitur concluſio, ſed cõmittitur fallacia ęquiuocationis pp ęquiuocationem medij, & ideo ibi non eſt bonus ſyllogiſmus, q̃a nõ eſt vnitas medij ſecũdum rẽ, nec ibi ſunt tres termini tantum, & huiuſmodi multa exẽpla ponũt i textu.

Tertio ſciẽdũ eſt, ꝙ ſecundus modus ſumit̃ qñ dictio actualiter vna vnum ſignificat principaliter, & aliud tranſumptiue, vt ridere principaliter, ſignificat aptionem & actum oris, tranſumptiue, floritionẽ prati, & currere pricipaliter ſi F gnificat motũ velocẽ pedũ aĩalis, & trãſumptiue ſignificat fluxũ aquę. Et ſecundũ hũc modũ ſic parolizatur. Quicquid currit hẽt pedes, aqua currit, ergo aqua habet pedes Solutio, vtraq p̄miſſarum eſt duplex, quia currit, põt capi p oprie, & trãſumptiue ſi capiatur in vtraq pręmiſſarũ proprie, maior eſt vera, & minor falſa, & ſi in vtraq. teneatur trãſumptiue ſic maior eſt falſa, & minor vera, & his duob. modis neceſſario ſequitur concluſio, & eſt bonus ſyllogiſmus, ſed, ſi in maiori accipiatur p̄prie, & in minori, trãſũptiue, tunc ambę pręmiſſę ſunt verę, nec ſequitur cõcluſio. ſed cõmittitur fallacia ęquiuocationis pp ęquocationem medij. Et in iſtis paralogiſmis, qñ eſt ęquocatio in medio ꝙ ponitur in vtraque; p̄miſſarũ ſic vtraq. pręmiſſarum eſt diſtinguenda. Sed, quãdo ęquiuo-

Secundus modus.

uo-

A uocatio eſt in maior extremitate ſolum, tunc dēt diſtingui maior præmiſſa, & concluſio in quibus ponitur maior extremitas. Et qñ eſt in minore dēt diſtingui minor præmiſſa cum concluſione. Quarto ſciendum quod tertius modus eſt qñ dic ſimplex tm̄ vnum ſignificat, & tamē compoſita plura ſignificat, vt mortale tantum vnum ſignificat. ſ. aptum natum mori, & tamen immortale plura ſignificat per hoc, ꝙ hæc præpoſitio in addita mortali poteſt negare actum tm̄, & re-

Tertius æquiuocationis modus.

B linquere aptitudinem, & ſic immortale ſumitur priuatiue. Vel pōt negare actū, & potentiam, ſimul, & immortale tenetur negatiue, & ſecundum hunc modū paralogizatur ſic Oē immortale eſt perpetuum potens non mori eſt immortale, ergo potens non mori eſt perpetuum qđ eſt falſum. Soluitur ſic vtraq. præmiſſarum eſt diſtinguenda, quia immortale pōt capi negatiue, & priuatiue. ſi in vtraque capiatur negatiue. maior eſt vera, & minor falſa, ſi in vtraq. priuatiue, eſt ecō tra, & ſp eſt bonus ſyllogiſmus Sed, ſi in maiore teneatur negatiue, & in minore priuatiue, vtraq. præmiſſarum eſt vera & non ſequitur concluſio impediente fallacia ęquiuocationis, & ſimiliter de iſta dictione incorruptibilis fieret paralogiſmus. Et horum modorum ſic habetur ſufficientia, quia omnis modus ęquiuocationis, vel eſt ſecundum æquiuocationem dictionis compoſitæ, & ſic eſt tertius modos, vel ſimplicis, & hoc eſt dupliciter, vel talis æquiuocatio proue-

C nit ex imponne dictionis ad plura ſignificata, & ſic eſt primus modus, vel ex tranſumptione, & ſic eſt ſecūdus mod⁹.

Modorū triū æquiuocationis ſufficientia

Contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta dictio homo, actualiter vna plura ſignificat quia ſignificat So. Plat. & cæteros homines, cum repræſentat ipſos, & tñ ibi non eſt æquiuocatio. ergo contra definitionem æquiuocationis. Secundo ſic. Vnitas dictionis plura ſignificantis eſt cauſa cognitionis plurium ſignificatorum, & magis cauſat cognitionem q̃ dictio vniuoca, ergo ipſa non eſt cauſa deceptionis, vel fallaciæ. Tertio ſic. Di- D

uerſitas ſignificatorum ſe tenet ex parte rei, ergo, ſi iſta diuerſitas ſit cauſa defectus fallaciæ æquiuocationis, ſua cauſa defectus erit extra dictionem ergo non erit fallacia in dictione Quarto ſic. Arguendo ſic, omnis canis currit quædam ſtella currit in maiore, canis diſtribuitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo illa ſimpliciter eſt falſa, & dēt negari ergo E

plures paralogiſmi in primo modo huius fallaciæ non debent ſolui per diſtinctionem, vt dictum eſt. Quinto ſic. Analogum per ſe poſitum ſtat pro ſuo ſignificato famoſiori, ergo dictio ſignificans vnum principaliter, & aliud ex conſequenti ſemper ſumitur pro principaliori ſignificato, ergo nō poteſt teneri æquoce, & per conſequens paralogiſmi ſecūdi modi nō dēt ſolui per diſtinctionē, ſed negando aliquam præmiſſarum.

Ad argumenta. Ad primum dr̄, ꝙ hæc dictio homo, non repræſenta vel ſignificat particulares hoiem ſecundum ſe, ſed ſolum inquantum conueniunt in cōi cōceptu hoīs, ideo non ſignificat ipſos ſub modo plurium, ſed ſolum vt conueniūt in vno quia primo & per ſe hō ſignificat hominem in cōi. Ad ſecundū dr̄, ꝙ vnitas dictionis plura ſignificantis reſpectu F

Solutio.

cognoſcentis plures ſignificationes eius eſt cauſa cognitionis, ſed reſpectu ignorantis diuerſas ſignificationes eſt cauſa receptionis. Ad tertium dr̄, ꝙ oēs fallaciæ gñaliter conuenit in dictione, vel extra dictionem ex parte cauſæ defectus, ſed tm̄ ex parte cauſæ apparentiæ q̃ qñq. eſt in dictione & quinq in re, ideo licet cā defectus æquiuocationis ſit in re, non pp hoc eſt fallacia extra dictionem. Ad quartum dr̄ ꝙ ibi canis, diſtribuitur pro omnib. ſuppoſitis vnius ſuorum ſignificatorum, ſed non pro ſuppoſitis omniū ſuorū ſignificatorum. Cuius ratio eſt, quia terminus æquiuocus, vnica diſtributione diſtribuit non poteſt pro ſuppoſiti plurium ſignificatorum, quia vnitas diſtributionis præſupponit vnitatem ſignificationis ideo ſecundum quod iſte ter-

Nota rationem.

A terminus pōt capi pro diuerſis ſignificatis, pōt diuerſimodē diſtribui pro ſuppoſitis illorum, ideo talis propō eſt diſtinguenda. Ad quintum dicitur quòd propoſitio in qua ponitur analogum non eſt neceſſario diſtinguenda, ſed quo ad bene eſſe, & ad clariorem ſolutionem, & cognitionem paralogiſmi melius, eſt eam diſtinguere quam concedere, vel negare ſimpliciter, & dato quod eſſet vera pro vtroque ſenſu, vel falſa adhuc poſſet diſtingui a reſpondente, ne ipſe videretur ignorare multiplicitatem, & æquiuocationem dictionis, vel orationis.

De Amphibologia, & eius trib. ſpeciebus, ſeu modis, cum ex eius, tum ex Ariſtotilis ſententia recepti. Aliquarum item obiectionum, ad hominem ſolutio.

B

De amphibologia vide & Elen. cap. 4.

Amphibologia eſt multiplicitas orationis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modum proferendi diuerſa ſignificationis. Fallacia autem amphibologiæ eſt deceptio proueniens ex identitate orationis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum modum proferendi diuerſa ſignificantis. Cauſa apparentiæ eſt identitas orationis eiuſdem ſecundum ſubiectam, & modum proferendi. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi quòd eſt dubium, & bole ſcientia, quaſi dubia ſcientia. Amphibologię tres ſunt modi.

C

Primus amphibologiæ modus ꝙ oro vna principaliter plura ſignificat.

Primus modus prouenit ex eo quod aliqua oratio principaliter plura ſignificat, vt liber A iſt. Hæc nam oratio eſt duplex. Vno modo idem eſt quod liber editus ab A iſt. alio modo idem eſt, quod liber poſſeſſus ab A iſt. Et formatur ſic paralogiſmus.

Quicquid eſt Ariſtot. poſſidetur ab A iſt. iſte liber eſt. A iſt ergo poſſidetur ab A iſt. Vtraque præmiſſarum eſt duplex, vt dictum eſt.

D

Secūd⁹ amphibologiæ modus ex traſumptione orationis fit.

Secundus modus amphibologiæ, prouenit ex tranſumptione orationis.

Tranſumptio autem orationis eſt, quando oratio propriè ſignificans vnū tranſumitur ad ſignificandum aliud propter aliquam ſimilitudinem repertam in ipſis, vt litus aratur, tranſumitur ad operam perdi. Et formatur ſic paralogiſmus.

Quicquid aratur aratro ſcinditur, litus aratur quando indocilis docetur, ergo, quando indocilis docetur, litus aratro ſcinditur. Minor eſt duplex quia litus arari ſignificat propriè terram ſcindi, tranſumitur autem ad operam perdi, & eſt ſimilitudo in hoc, quòd qui litus arat operam perdit, & fruſtra laborat.

Tertius amphibologiæ modus ex orōnis compoſitæ ſed diuiſe diuerſa ſignificanti, ſumitur

Tertius modus amphibologiæ, prouenit ex eo, quod aliqua oratio compoſita, plura ſignificat ſeparata, vero vnum ſolum, vt ſeculum ſcit. Hæc enim oratio eſt duplex, ſignificat enim quòd aliquis ſciat ſæculum, vel quòd ſæculum habeat ſcientiam de aliquo, & ideo iſta oratio eſt duplex ex eo, quod hoc verbum ſcit, poteſt ordinari cum hoc quod eſt ſæculum a parte ante, & ſic eſt vera, & ſic nō ſequitur concluſio, vel a parte poſt, & ſic eſt falſa, & ſic ſequitur concluſio. Similiter hic, quicquid aliquis ſcit hoc ſcit, quia hæc dictio hoc poteſt ſupponere ſcit, vel apponere. Similiter hic. quicunque vellem me accipere vellem ꝙ acciperent me, pugnantes vellem me accipere, ergo vellem, quod pugnantes acciperent me. Maior eſt duplex quia hæc dictio me, poteſt ordinari cum illo verbo accipere a parte ante, & ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio vel a parte poſt, & ſic eſt falſa. & ſequitur concluſio, ſimiliter iſta, dictio pugnantes poteſt ſupponere, vel apponere. Similiter hic, quicquid videt aliquis hoc videt, columnam, aliquis videt, ergo columna videt.

Maior eſt duplex, vt dictum eſt in alijs. Similiter hic. quicunque ſunt epiſcopi ſunt ſacerdotes, aſini ſunt epiſcopi

E

ergo

A ergo aſini ſunt ſacerdotes.

Vtraque præmiſſarum eſt duplex, ex eo quod hæc dictio epiſcopi poteſt eſſe nominatiui, vel genitiui caſus.

Quod autem deceptio facta ex diuerſitate caſus faciat amphibologiam patet, quia caſus datus eſt dictioni ad hoc vt ordinetur cum alia dictione, ſed ordinatio dictionis cum alia dictione facit fallaciam amphibologiæ, & non fallaciam æquiuocationis. hoc enim patet ab Ariſtot. formante paralogiſmos, amphibologiæ ſecundum, diuerſitatem caſus, & non æquiuocationis.

B Secundum quod Ariſtot. ponit tres modos communes æquiuocationi, & amphibologiæ.

Ari. amphibol. tres ex ſentētia modi. 1. Ele. c. 4.

Primus modus eſt quando dictio vel oratio plura principaliter ſignificat, dictio, vt canis, oratio, vt liber Ariſtot.

Secundus modus eſt, quando ſic ſoliti ſumus, dicere ſecundum tranſumptionem tranſumptio in dictione, vt ridere in oratione, vt litus aratur.

Tertius modus eſt, quando compoſitum plura ſignificat, ſeparatum vero vnum ſolum, exemplum in ęquiuocatione, vt in his dictionibus immortale, incorruptibile exemplum in amphibologia, vt in iſta oratione, ſeculum ſcit.

In omnibus enim iſti compoſitum plura ſignificat, ſeparatum vero vnum ſolum.

C Quæritur de diſtinctione iſtorum trium modorum communium, quorum primus eſt, quantum ad æquiuocationē, quando vnum nomen, ſeu oratio principaliter plura ſignificat, ſecundus prouenit ex tranſumptione, tertius eſt quando vnum nomen compoſitum plura ſignificat, ſimplex vero unum ſolum, vt immortale, incorruptibile, & hoc totum verum.

Obiectio.

Sed tunc obijcitur. Deceptio proueniens ex conſignificatione dictionis nō continetur ſub aliquo iſtorum modorum in ęquiuocatione, verbo gratia ſicut in hoc ſyllogiſmo. Quicunque ſanabatur ſanus eſt laborans ſanabatur, ergo laborans ſanus eſt non continetur ſub tertio modo, quia laborans non eſt dictio compoſita, nec ſub ſecundo, quia hęc dictio laborans non tenetur tranſumptiuè, nec ſub primo, quia primus modus prouenit ex principali ſignificatione, ſed hęc dictio laborans, non ſignificat principaliter tempus, ſed ex conſequenti per accidentia, ergo illa deceptio facta ex conſignificatione non eſt ſub aliquo iſtorum trium modorum. D

Solutio prima.

Solutio deceptio facta ex conſignificatione dictionis continetur ſub primo modo ęquiuocationis.

E Ad hoc quod obijcitur dicendum quod primus modus prouenit ex principali ſignificatione appellata hic, quicquid ex eadem impoſitione importatur per dictionem, ſed ex eadem impoſitione ſignificat quęlibet dictio ſignificationem, & ſua accidentia.

Ille enim qui impoſuit hoc nomen lapis ad ſignificandum lapidem, ſub tali generatione, ſub tali numero impoſuit, & ſic eadem impoſitione impoſuit impoſitor, quia hęc dictio laborans, importat ſuum ſignificatum, & conſignificatum, & ſic de alijs.

F Vel dicendum, quod principalius ſignificatio ponitur in primo modo ęquiuocationis, & amphibologię ad remouendum tranſumptionem in eis, quia tranſumptio ſignificatur per dictionem non principaliter, vt ridere non principaliter ſignificat florere, ſed tranſumptiue per quandam ſimilitudinem, & hęc dictio laborans ſignificat pręſens tempus, & pręteritum, imperfectum.

Item, quęritur quare deceptio facta ex quibuſdam accidentibus facit ęquiuocationem & ex quibuſdam amphibologiam. Solutio, dico, quod quędam ſunt accidentię, quę conſequuntur dictio

A ctionem non abſolute, ſed prout eſt ordinabilis cum alia dictione, ſicut caſus, numerus, quia ordinatur dictiones ad inuicem per talia accidentia, male enim diceretur, homines currit, quia ibi non eſt debitus numerus, nec debitus caſus, & deceptio ex talibus accidentibus eſt deceptio in oratione, & ſic eſt in amphibologia, & non in æquiuocatione. Sed ſunt alia accidentia abſoluta, quę cõſequuntur dictionẽ per ſe, vt tempus, & genus, & per talia accidentia non ordinantur dictiones ad inuicem, quia ſicut bene dicitur, homo currit, ita bene
B dicitur, homo currebat. Vnde licet tempus uarietur, manet tamen eadem conſtructio, & ideo non conſtruuntur mediante tempore, & ſic deceptio ex talibus accidentibus fit in dictione, & ita in æquiuocaione & non in ampibologia.

Quid amphibologia

Poſtquã Auctor determinauit de fallacia æquiuocationis, quę fit ſecundum multiplex actuale dictionis, hic conſequenter determinat de fallacia amphibologię, quę fit ſecundum multiplex actuale orationis, primo ſic definiens amphibologiã Amphibologia eſt multi
C plicitas orationis vnius, & eiuſdem ſm ſubſtantiam, & materiam, & formam, ſiue ſecundũ literas, & ſyllabas, & modũ proferendi, eſt n amphibologia, qñ oratio actualiter vna plura ſignificat, vt hęc oratio liber Ariſt. manens una actualiter plura ſignificat per hoc, quod genitiuus Ariſt. poteſt congrui in habitudine cauſæ efficientis: vel in habitudine poſſeſſionis. & ẽt cãs finalis Et oportet, quod talis multiplicitas primo proueniat ex parte orõnis, & non pp multiplicitatẽ alicuius ſuorũ terminorum abſolute, ſed ꝙ prouenit in ratione cõpoſitionis terminorũ Et dr̃ amphibologia ab amphi, quod eſt dubiũ, & bole, quod eſt ſnĩa. quaſi dubia ſententia vel duob. ſermo ſententia enim proprie eſt orationis, & ſignificatum, uel ſignificatio eſt dictionis incomplexæ, & ſecundum talem amphibologiam ſumitur una fallacia ſpecialis diſtincta ab alijs per hoc, D quod habet ſpeciales cauſas apparentię, & defectus.

Quæ cã apparentiæ hui⁹ fallaciæ ac duplex eã definiẽdi modus.

Primo ſciẽdum eſt, quod cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt actualis vnitas orationis diuerſa ſignificantis, propter quam unitatem credimus, quod ſicut talis oratio habet unitatem uocis, & modum proferẽdi, quod ita habeat unicum ſignificatum Et per hoc ſumitur una maxima in hac fallacia, in qua fundãtur omnes paralogiſmi huius fallaciæ. Sed eius cauſa defectus eſt diuerſitas ſignificatorum eiuſdem orationis. Et ſm has cauſas hæc fallacia duob. modis definitur, ex parte cauſæ apparentiæ primo ſic definitur. Fallacia amphibologiæ eſt idoneitas decipiendi proueniens ex actuali unitate orationis plura ſignificantis. Et ex parte cauſæ defectus definitur, ſic quod eſt decepotio proueniens ex multiplicitate ſenſuum eiuſdem orationis.

Tres huius fallaciæ modi & de primo.

Secundo ſciendum, quod huius fallaciæ ponitur tres modi communes, ſicut in fallaciæ æquiuocationis. Primus modus eſt, quando oratio actualiter una principaliter plura ſignificat, ut iſta oratio contingit tacentem dicere, quia tacentem poteſt regi de li dicere a parte ante in ratione ſuppoſiti, & eſt ſenſus, quod tacens dicit aliquid, uel poteſt re- F gi a parte poſt in ratione appoſiti, & ſic eſt ſenſus, contingit dicere aliquem eſſe tacentem & ſimuliter de iſta contingit cœcum videre, ſecundum quã ſic paralogizatur. Quemcũque contingit uidere, contingit habere uiſum, ſed contingit cæcum uidere ergo contingit cæcum habere uiſum. Solutio. maior eſt duplex, quia cœcum poteſt ſupponere huic uerbo uidere, & eſt ſenſus, quod cœcus poſſit uidere, & ſic minor eſt falſa, & bene ſequitur concluſio, nec committitur aliqua fallacia, uel poteſt ſupponere huic uerbo uidere, & eſt ſenſus, ꝙ contingit uidere aliquẽ cœcũ, & ſic non ſequitur concluſio, quia cœcum in mi-

A noſe ponitur ex parte medij, & in concluſione ponitur ex parte minoris extremitatis. Similiter ſolueretur iſta paralogiſmus. Quemcunq; contingit dicere contingit loqui tacentẽ cõtingit dicere, ergo tacentẽ contingit loqui, & ſimiliter iſte Quoſcunq. vellem me accipere, vellem, ut ipſi acciperent me inimicos vellem me accipere, ergo vellem vt inimici acciperent me.

Scđus modus. Tertio ſciendum, ꝙ ſecundus modus eſt qñ oratio actualiter vna principaliter unũ ſignificat, & trãſumptiue aliud, ſicut hæc oratio, litus aratur, proprie ſignificat terrã aratro ſciendi, & tranſumptiue ſignificat operã perdi, & ſilr iſta,

B Lauare late: ẽ de qua ſit paralogizatur. Quicunque lauat laterẽ hẽt aquã, caſtigans mulierẽ habet aquã. Soluitur ſic, vtraq. præmiſſarũ eſt duplex, quia lauare laterem. põt ſumi proprie, & tranſumptiue pro perdere operã, ſi in utraq. teneatur ꝓprie maior eſt uera, & minor falſa, & ſi in utraq. trãſumptiue, eſt econtra, ſed, ſi in maiore teneatur proprie ex in minore trãſumptiue utraq. præmiſſarũ eſt uera, ſed non ſequitur concło, ſed cõmittitur fallacia amphibologiæ iſto tertio modo, & non duob. alijs, & ſimiliter ſoluitur iſte paralogiſmus. Quicunq; haurit aquas cribro, ergo eſt iuxta aquã.

C Tertius modus. Quarto ſciendum, quod totius modus huius fallaciæ ſumitur, qñ oratio ꝑ ſe ſumpta unũ ſignificata, & cõpoſita, ſe ſumpta unũ ſignificata, & compoſita, cũ alio plura ſignificata, ut iſta oratio, aſini ſunt tm̃ unum ſignificat, & qñ ſibi additur epi, dicendo, aſini ſunt epi, plura ſignificat, quia epi põt eſſe nominatiui caſus pluralis numeri, & conſtrui in habitudine cauſæ formalis, vel põt eſſe genitiui caſus ſingularis numeri, & conſtrui in habitudine cauſæ finalis uel poſſeſſoris, & ſilr de iſta, quod aliquis uidet hoc videt ſcđo quam paralogizatur ſic, ꝙ aliquis videt hoc videt columnam aliquis videt, ergo colũnã uidet. Soluitẽ ſic. Maior eſt duplex, eo qđ hoc pronomen hoc põt ſupponere huic verbo videt, & tunc eſt ſenſus, quod aliquis uidet hoc quod vř videt, & tunc bene ſubſumitur minor, & ſequitur concło, & ſicut ipſa eſt falſa, ita & maior, & non committitẽ fallacia uel põt opponi ſiue poni poſt illud verbum videt, & tunc maior eſt uera, & eſt ſenſus, quod aliquis videt ipſe videt hoc. & ſic nõ ſequitur concło, ſed committitur amphibologia, & ſilr diceretur de iſto paralogiſmo, quod aliquis ſcit hoc ſcit, ſæculum aliquis ſcit, ergo ſæculum ſcit. Soluitur eodem mõ ſicut præcedens. Vnde iſtorum modorum ſic põt dari ſufficientia, ſicut de modis æquiuocationis, quia eodem mõ ponuntur, unde iſtarum fallaciarũ ponuntur tres modi cões. Primus eſt, qñ dictio, uel oratio principaliter plura ſignificat. Secundus modus eſt, qñ dictio, uel oratio principaliter unum, & alium tranſumptiue. Tertius modus eſt cum dictio ſimplex vel oratio tantum unum ſignificat, iuncta uero cum alio plura ſignificat. B

Argum Contra prædicta arguitur primo ſic. Hæc oratio, canis currit, actualiter plura ſignificat, & tñ ibi non eſt amphibologia, ſed æquiuocatio ergo contra definitionẽ amphibologiæ. Secundo ſic. Amphibologia eſt dubia ſnĩa, ſed in quolibet paralogiſmo cuiuslibet fallaciæ eſt dubia ſententia, ergo ſm̃ amphibologiam non ſumitur una fallacia ſpecialis a b alijs diſtincta. Tertio ſic Oratio habens uni cum ſenſum bñ hẽt actualem vnitatẽ orationis, & tñ illa actualis unitas non põt cauſare fallaciã amphibologiæ, ergo actualis unitas orationis, non eſt cã apparentiæ huius fallaciæ. Quarto ſic. Vna rõ tm̃ ſignificat compoſitionem ſuorum extremorũ, ſed cõpõ extremorũ propõnis eſt tm̃ una, quia duorũ eſt tm̃ una compoſitio, ergo nulla oratio principaliter plura ſignificat, ergo contra primum modum huius fallaciæ. Quinto ſic, diuerſorũ generum diuerſæ ſunt ſpecies, ſed æquiuocatio, & amphibologia ſunt diuerſa genera, ergo habent diuerſa ſpecies, ſub ſe, & non hñt aliquos modos communes ſicut dictum eſt. F

Ad

A Ad argumenta. Ad primum iſtorum

Solutio. dicitur, quòd illa oratio canis currit plura ſignat ex conſequenti ratione vnius termini æquiuoci, ſed non ſignificat plura primo, & per ſe ratione multiplicatis orationis, quòd tamē requiritur ad amphibologiam. Ad ſecundum dicitur, ꝙ non quælibet dubia ſententia dicitur amphibologia, ſed ſolum dubia ſententia, quæ prouenit primo ex multiplicitate orationis. ideo licet in paralogiſmis aliarum fallaciarum ſit dubia ſententia, nō tamen eſt amphibologia, quia illa interpretatio non eſt conuertibilis. Ad tertiū dicitur, quòd non qualibet actualis vnitas orationis ponitur cauſa apparentiæ huius fallaciæ, ſed ſolum actualis vnitas
B orationis plura ſignificantis ad fallaciā enim ſemper requiritur, quòd habeat cauſam apparentię coniunctam cū ſua cauſa defectus, quæ latet ſub tali apparētia. Ad quartum dicitur, ꝙ licet duorum extremorum ſit tantum vna compoſitio ſecundum numerum materialem, poſsūt tamen eſſe plures in ſpecie ſecundum, ꝙ duo extrema ſub diuerſis habitudinib. poſſunt inter ſe componi, ideo vna ratio poteſt pricipaliter habere plures ſenſus. Ad quintum dicitur, quod æquiuocationis, & amphibologiæ non ſunt ſimpliciter eadem ſpecies, ſed ſunt aliquo modo ad inuicem ſimiles eo quòd eodē modo diſtinguuntur, vnde iſti modi cō-
C munes aliter ſunt in æquiuocatione, & amphibologia, quia vt fiunt in dictione ſunt modi æquiuocationis, & vt fiunt in oratione ſunt modi amphibologiæ

De compoſitionis fallaciæ, & & eius Duobus modis.

De hoc 2. Elenc. c.1. & in pleriſq. alijs locis, & primo eiuſdem c.5.

Sequitur de fallacijs facientibus multiplex potentiale. ſ. de compoſitione, diuiſione, & accentu. Et prius de compoſitione, quam de alijs, quia paralogiſmi ſunt efficaciores ſecundum compoſitionem ad fieri ſophiſticum, qui eſt apparens ſapientia, & nō exiſtens, ideo prius dicēdum eſt de compoſitione quam de alijs. Compoſitio eſt eorum quæ debēt D diuidi, falſa vnio. Diuiſio vero eſt eorū quæ debent componi falſa diuiſio. Fallacia compoſitionis eſt idoneitas decipiendi proueniens ex identitate orationis vnius, & eiuſdem ſecundum materiam, & ſecundum ſitum magis debitū partib. in oratione poſitis. Cauſa apparentię huius fallaciæ, eſt oratio diuiſa habens identitatem in materia cum oratione compoſita, cauſa falſitatis ſiue defectus eſt diuerſitas ſenſus cōpoſiti aut diuiſi.

Notabile pulchrum.

Notandum, quòd quando oratio eſt vera in ſenſu diuiſo, & falſa in ſenſu cōpoſito, tunc eſt fallacia compoſitionis, dicitur tamen oratio compoſita, quando determinatio determinat determina- E
bile illud quod magis aptum natum eſt determinari. Similiter dicitur oratio cōpoſita, quando dictiones ordinantur ſecūdum ſitum magis debitum. Et dicitur oratio diuiſa, quando determinans determinat illud determinabile, quod non eſt magis aptum natū determinari, vel quando dictiones ordinantur ſecundū ſitum minus debitū; vnde ſumitur hęc oratio gratia exempli. Quicquid viuit ſemper eſt, in iſta oratione ſunt duo determinata ſcilicet, hoc verbum viuit, & hoc verbū eſt, & eſt vna determinatio, ſ. ſemper. ſi ergo, hęc determinatio, ſ. ſemper determinat hoc verbum eſt, quod ponitur a parte prædicati, ſic dicitur oratio compoſita, quia tunc determinatio F
determinat determinabile, quòd magis aptum natū eſt determinari, quia illud verbum eſt ponitur in ſitu determinato, ſ. in prædicato, ſi autem determinat hoc verbum viuit ſic dicitur diuiſa, quia determinat illud determinabile quod eſt minus aptum natum determinari, quia illud verbum viuit non ponitur in ſitu determinato ipſius verbi & tunc dictiones ordinantur ſecundum ſitum minus debitum.

Fallacię cōpoſitionis modi duo.

Iſtius fallacię duo ſunt modi. Primus modus prouenit ex eo, quòd aliquod dictum poteſt ſupponere pro ſe toto vel

A pro parte ſui, & ſecundum iſtum modum paralogizatur ſic. Quemcunque poſſibile eſt ambulare, poſſibile eſt q; ambulet: ſedentem poſſibile eſt ambulare, ergo poſſibile eſt quòd ſedens ambulet. Ad hoc dicendum quòd minor eſt duplex, quia, ſi hoc dictum ſedentē ambulare ſupponit pro ſe toto huic prædicato, poſſibile eſt, ideſt ſedendo poteſt ambulare, tunc eſt compoſita & falſa, ſicut etiam eſt impoſſibile dicere, quòd ſedens ambulet, ſi autem illud dictum ſupponat pro parte ſui tunc eſt diuiſa, & vera, & non ſequitur concluſio, & eſt ſenſus ſedentem poſſibile eſt ambu-
B lare, id eſt ſedens nunc habet potentiam vt poſtea ambulet. Et ſimiliter. Quemcunque eſt poſſibile ſcribere, poſſibile eſt, quòd ipſe ſcribat, non ſcribentem ſcribere eſt poſſibile, ergo poſſibile eſt, quòd non ſcribens ſcribat. Dicendum eſt ad iſtum paralogiſmum ſic vt ad primum.

Secundus modus prouenit ex eo, q; aliqua determinatio poteſt referri ad diuerſa. Et penes iſtum modum paralogizatur ſic. Quicunque ſcit litteras, nunc dicit eas, ſed iſta antiquus Grammaticus ſcit litteras, ergo nunc didicit eas.

Dicendum, quòd maior eſt duplex, quia hæc determinatio nunc poteſt determinare hoc verbum didicit, & ſic eſt compoſita, & falſa, & ſequitur conclu-
C ſio, vel poteſt determinare hoc verbum ſcit, & ſic eſt diuiſa, & vera, & non ſequitur concluſio, ſimiliter hic, quòd vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre, ſed quòd non plura poteſt ferre poteſt vnū ferre, ergo quod non poteſt plura ferre plura poteſt ferre. Dicendum, quòd maior eſt duplex, quia hæc determinatio ſolum poteſt determinare hoc verbū poteſt, & ſic maior eſt falſa, & compoſita, & eſt ſenſus quod illud, quod poteſt ferre vnum, cū alio poteſt ferre plura, vel poteſt determinare hoc verbum ferre, ſic maior eſt falſa, & compoſita. & eſt ſenſus verus, & propoſitio diuerſa vera ſub hoc ſenſu, quòd poteſt iam ferre vnum ſolum, & ferre non plura, poteſt plura ferre. D Similiter tu ſcis tantum tres homines currere, poſito caſu quod ſex currant, & neſcias de tribus hæc eſt duplex, quia hæc dictio tantum poteſt determinare hoc verbum ſcis, vel currere, ſi determinat hoc verbum currere, ſic eſt compoſita, & falſa, ſi ſcis, ſic eſt diuiſa, & vera, & paralogizatur ſic tu ſcis tā tum tres homines currere poſito caſu, quod ſex currāt, ſed quicquid ſcitur hoc eſt verum, ergo tantum tres homines currere eſt verum. Maior eſt duplex, vt iam dictum eſt.

E De compône ac diuiſione.

Poſtquā Auctor determinauit de fallacijs peccantibus ſecundum multiplex actuale, ſ. de æquiuocatione, & amphibologia. hic cōſequenter determinat de fallacijs peccantib. ſecūdum multiplex potentiale in quibus ſolum eſt potētialis vnitas ipſius multiplicis rōne, cuius ſunt imperfectiores alijs, & inter illas primo determinat de fallacia compoſitionis, primo notificans quid ſit compoſitio, & diuiſio, vnde vt ſufficit ad ꝓpoſitum, compō accipitur dupliciter. vno mō, ut eſt ordinatio partium orationis ſcd'm ſitum magis debitum partibus in orōne poſitis, & ſic eſt in qualibet orōne cōpoſita vera, vel falſa. Et dr̄ ſitus magis debitus qui magis occurrit intellectui, & magis conuenit dictionib. ſcd'm ſuos modos ſignificandi, & enunciādi, F vt qn̄ determinatio determinat ſuū determinabile, eo modo quo magis eſt nata ipſum determinare, uel inter diuerſa determinabile determinat illud, q; magis hēt determinare, & econtra, diuiſio eſt ordinatio partium orōnis ſcd'm ſitū minus debitū. Alio mō capitur compō magis ſpecialiter, vt ſolum reperitur in oratione compoſita falſa, & diuiſio in diuiſa falſa, & hoc mō ſic definitur. Cōpoſitio eſt eorum, quæ diuidi debēt falſa unio, & diuiſio eſt eorum quæ componi debent falſa ſeparatio.

Primo ſciēdum, quod a compoſitione vltimo modo capta denominat̄ fallacia

A lacia compoſitionis,& a diuiſione ſumitur fallacia diuiſionis. Et eſt fallacia cõpoſitionis idoneitas decipiendi proueniens ex materiali vnitate orationis diuiſæ veræ cũ cõpoſita falſa. Et eius cã apparẽtiæ eſt materialis vnitate orationis diuiſæ veræ cũ compoſita falſa rõne cuius creditur, quod ſicut orõ in ſenſu diuiſo eſt vera, ſic in ſenſu cõpoſito. cum tñ ſit falſa pp q̃ vnitatẽ ẽt credit, quòd ſicut orõ compoſita falſa bene infert cõcluſionẽ, qđ ita diuiſa vera inferat ipſam, & ſic in paralogiſmis huius fallaciæ rõne diuiſæ apparet ibi eſſe probabilitas pmiſſarũ, & rõne compoſitæ falſæ apparet ibi eſſe bonitas conſequẽtiæ. Sed cã defectus huius fallaciæ eſt diueſitas ſignificatorum orationis diuiſę veræ, & compoſitæ falſæ. Ex quibus apparet, quod paralogiſmi, in quibus oratio diuiſa eſt vera, & compoſita falſa fiunt ſcđm fallaciam compoſitionis, & econtra, qñ compoſita eſt vera, & diuiſa falſa, ſumitur fallacia diuiſionis.

Duo fallacie cõpoſitionis modi.

Secundo ſciendum, quod huius fallaciæ compoſitionis ſunt duo modi. Primus modus eſt, qñ vna determinatio diuerſimode refertur, & determinat idem determinabile ſm quo ſic paralogizatur oẽ rudibile, vel riſibile eſt aſinus. Soc. eſt C rudibilis, vel riſibilis, ergo Soc. eſt aſinus. Solutio. Maior eſt duplex, qa illa coniũctio, vel põt determinare rudibile, vel riſibile tãq̃ partes ſubiecti vnius ppoſitionis, & ſic cõiũgit inter terminos, & maior eſt cõpoſita, & falſa, & bene ſeq̃itur concluſio, & eſt ſenſus maioris oẽ illud qđ eſt rudibile vel riſibile eſt aſinus, vel põt diſiungere ipſa tanq̃ duo ſubiecta duarum ppoñ, & ſic diſtinguit inter ppoſitiones, & ſic maior eſt diuiſa vera, qa eſt vna diſiunctiua, cuius altera pars eſt vera, ſed tunc nõ ſeq̃tur cõcluſio, ſed cõmittitur fallacia cõpoſitionis, & poſſet ẽt diſtingui minor. Et ſimiliter hic, quæcunq. habent quatuor vnitates ſunt quatuor, duo, & duo non habent quatuor vnitates, ergo duo, & duo non ſũt quatuor vnitates, ergo duo, & duo non ſunt quatuor. Solutio Minor eſt duplex D quia illa coniunctio, & põt cõiungere inter terminos, & ſic minor eſt compoſita & falſa, & ſeq̃tur cõclo, vel inter propoſitiones, & ſic minor eſt diuiſa, & vera cũ ſit copulatiua cuius ambæ partes ſũt veræ, & ſic non ſequitur cõcluſio. Et ſimiliter hic, omne poſſibile põt eſſe verũ ſedentẽ currere eſt poſſibile, ergo ſedentẽ currere eſt verũ, & ſic iſta, ſedens currit, erit vera. Solutio. Minor eſt duplex, qa ille modus poſſibile, põt determinare hoc dictũ, ſedentẽ currere acceptũ ſub E cõpoſitione ſuarũ partium, & ſic eſt cõpoſita, & falſa, & ſeq̃tur cõcluſio, vel acceptũ ſub diuiſione earũdem partiũ, & ſic eſt diuiſa, & vera, & nõ ſequit cõclo ſed cõmittit fallacia.

Cõpoſitionis ac diuiſionis diſpoſitio in modalibus q̃ñ exercenda ac intelligenda ſit.

Tertio ſciendũ, q in aliqua propõne modali dictũ ſumit ſub compoſitione, qñ ſubiectum dicti ſm ſuum materiale, & formale ſimul componitur cum prædicato dicti, & ſumitur ſub diuiſione, qñ ſubiectum ſcđm dũ ſuũ materiale, ñ componitur cũ pdicato dicti, & ſecundum ſuum formale ab ipſo diuiditur, vt dicẽdo ſedentem currere eſt poſſibile, currere põt cõponi cũ ſedente pro ſuo materiali, & formali ſimul. ſ. ſunt ſubiecto ſeſſionis, q eſt ſuũ materiale, & pro forma ſeſſionis ſuæ ſedentis, quod eſt ſuum formale, & tunc eſt modalis compoſita, & habet dictum continue proferri non pauſando inter F partes dicti, ſed, ſi currere, componatur cum ſedente pro ſuo materiali tantum, & non pro formali, tunc eſt diuiſa & habet proferri prolatione diſcontinua, faciendo pauſam inter ſedentem, & currere, & qñ dictum ſtat ſub cõpoſitione ſubijcitur p ſe toto, eo q ſubijcitur ſecundum quamlibet compoſitionem, quæ põt importari per ipſum & quando ſtat ſub diuiſione, tunc ſolum ſubijcitur pro parte ſui, et nõ pro ſe toto, vnde in iſtis de poſſibili modalis, quæ fiunt ex terminis contrarijs, vel oppoſitis in ſenſu compoſita ſunt falſæ, & in diuiſo ſunt veræ vt album eſſe nigrum eſt poſſibile, videntẽ eſſe cæcum eſt poſſibile, ens eſſe

A non ens eſt poſſibile, & econtra eſt de illis de impoſſibile.

Quarto ſciendum, ꝙ ſecundũ modus huius fallacię ſumit, qñ vna determinatio refertur ad diuerſa determinabilia, vel vnũ determinabile, ad diuerſas determinationes, ſcd̃m q̃ ſic paralogizat. Quicquid viuit ſp eſt, Socr currit, ergo Soc. ſp eſt. Solutio. Maior eſt duplex, q̃a illa determinatio ſemper, põt determinare hoc verbũ eſt, & ſic eſt compoſita, & falſa, & ſequitur concluſio, & dr̃ tunc compoſita, q̃a in oratione aduerbiũ hẽt determinare principalius verbũ, & q̃a illud verbum eſt principalius verbum in tali rõne, ideo aduerbium ponitur in ſitu magis debito qñ refertur ad ipſum,
B vel põt determinare, hoc verbum viuit, & ſic maior eſt diuiſa, & vera, & non ſequitur concluſio. Et ſimiliter hic omne quod eſt, neceſſario eſt, Soc. eſt, ergo Socr. neceſſario eſt. Solutio. Maior eſt duplex, eo quòd neceſſario poteſt determinare hoc uerbum eſt, ſecundo loco poſitum, & ſic eſt compoſita & falſa, & ſequitur cõcluſio, uel poteſt determinare hoc uerbum eſt primo poſitũ, & ſic eſt diuiſa, & uera, nec ſequitur concluſio.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Hæc compoſitio, homo eſt aĩal, & tñ nõ falſa unio diuidendorũ, ergo mala definitur compõ Secũdo ſic Materialis unitas orõnis cõpoſitæ, & diuiſæ eſt unitas
C realis cũ ſit unitas uocis, ergo, ſi ſit cã apparentiæ huius fallaciæ, ſequitur, ꝙ hæc fallacia ſumit cãm apparentiæ ex parte rei, & ſic nõ erit fallacia indictione. Tertio ſic. Qñ modus determinat dictũ pro ſe toto, uel pro parte ſui ibi determinatio refert ad diuerſa determinabilia, q̃a totũ dictum, & pars eius differunt, ergo primus modus non differt a ſecundo. Quarto sic Vnius determinationis eſt tm̃ unũ determinabile, ſicut unius determinabilis eſt tm̃ una determinatio, ergo eadẽ determinatio nunq̃ determinat diuerſa determinabilia, & ſic male ponitur ſecundus modus. Quinto ſic, aliqui paralogiſmi fiunt in fallacia cõpoſitionis p̱ hoc ꝙ cõiunctio cõiungit inter terminos, D uel inter propõnes, & tñ ille modus hic non ponitur, ergo inſufficienter ponuntur modi huius fallaciæ.

Solutio. Ad arg. Ad primũ iſtorũ dr̃, ꝙ ſi capiatur compõ pro unione affirmatiua prædicati cum ſubiecto, ſic ibi eſt compõ, hõ eſt aĩal, ſed ſi capiatur compõ, pro ordinatione partiũ orõnis in ſitu magis debito in orõne compoſita falſa, ſicut hic capiatur compõ, sic in illa propõne nõ eſt compõ, neq; hic eſt diuiſio, ſ ut hic capitur. hõ non eſt aſinus. Ad ſcd̃m dr̃, ꝙ licet illa materialis unitas, ſit realis, tñ non conſideratur hic, in rõne rei, ſed in rõne ſigni habentis plura ſignificata iõ iſta cã apparentiæ non ſumitur a parte rei. Ad tertium dr̃, ꝙ modus determinãs E dictũ pro ſe toto, uel p̱ parte ſui ſemper refert ad idẽ determinabile, licet diuerſimode, q̃a ſemper determinat ipſum dictũ, ſed aliqñ determinat ipſũ rõne totius & qñq; rõne partis. Ad quartũ dr̃, ꝙ licet una determinatio in una acceptione intellectus non poſſit referri ad diuerſa determinabilia, q̃a non pñt ab uno intellectu plura ſimul intelligi, tñ ſecundũ plures acceptiones intellectus q̃ fiunt a pluribus hoĩbus, uel ab uno hoĩe ſucceſſiue, eadem determinatio põt referri ad diuerſa determinabilia. Ad quintum dicitur, quòd licet ille modus non enumeretur F explicite in textu, tamen intelligitur implicite in primo modo, & paralogiſmi facti fiunt ſecundum primũ modum huius fallaciæ ut prius patuit.

De diuiſionis fallaciæ, ac modis eius duobus.

De fallacia diuiſionis. Quid ſit diuiſio dictum eſt prius. Fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiendi. proueniens ex eo, quòd oratio aliqua compoſita eſt uera, & diuiſa falſa, una & eadem manens ſecundum materiam, differens ſecundum formam diuerſa ſignificat, quę credit eſſe uera in ſenſu diuiſo, eo quod ueritatem habet in ſenſu compoſito.

Cau-

A Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt oratio compoſita habens identitatem in materia cum oratione diuiſa, vel cauſa apparentia eſt idoneitas orationis eiuſdem ſecundum ſubſtantiam, & ſitum minus debitum.

Cauſa defectus eſt diuerſitas ſenſus diuiſi a ſenſu compoſito. Illius fallaciæ duo ſunt modi.

Primus modus. Primus modus prouenit ex eo, quòd aliquo coniunctio poteſt copulare inter terminos, vel propoſitiones.

Et ſecundum iſtum modum paralogizatur ſic Quæcũque ſunt duo & tria, ſunt duo & ſunt tria, quinque ſunt duo & tria, ergo quinque ſunt duo, & quinque ſunt tria.

Ad hoc dicendum, quod minor eſt du B plex, quia hæc coniunctio, & poteſt con iungere, & copulare inter terminos, vel inter propoſitiones, ſi inter terminos, ſic eſt vera, & compota, & eſt ſenſus, duo & tria ſimul iuncta faciunt quinque ſi inter propoſitiones, ſic eſt falſa, & diuiſa, & eſt ſenſus quod duo ſunt quinque perſonæ, & quod tria ſunt quinque perſonæ, quod eſt falſum. Similiter eſt hic. Quæcunqne ſunt duo, & tria ſunt paria & imparia, quinque ſunt duo, & tria, ergo quinque ſunt paria, & impaiia.

Dicendum, quod minor eſt duplex, quia ibi præter eſſe copulatio inter terminos, & ſic eſt vera, & compoſita, & eſt ſenſus quinque ſunt duo, & tria in C ſimul coniuncta, vel eſt copulatio inter propoſitiones & ſic eſt falſa, & diuiſa, & eſt ſenſus quinque ſunt duo, & quinque ſunt tria, quod eſt falſum. Similiter hic omne animal eſt rationale, vel irrationale, ſed non omne animal eſt rationale, ergo omne animal eſt irrationale. Dicendum, quod maior eſt duplex ex eo q̃ iſta coniunctio, vel præter coniungerę inter terminos, & ſic eſt vera, & compoſita, vel inter proponnes, & ſic eſt falſa, & diuiſa. Similiter hic. omne animal eſt ſanum, vel ęgrum, vel ſic. omnis ſubſtantia eſt corporea, vel incorporea, vel ſic, omnis linea eſt recta, vel curua. Vnde omnes iſtæ, ſunt vere, quando coniun- D ctio coniungit inter terminos, & iu..t compoſitæ, ſed ſunt falſæ quando coniunctio coniungit inter orationes, & propoſitiones, & diuiſæ, quia coniunctio per ſe primo eſt coniunctiua partium orationis, & ex conſequenti coniungit orationem cum oratione.

Secundus modus. Secundus modus huius fallaciæ diuiſionis prouenit ex eo, quod aliqua determinatio poteſt referri ad diuerſa, vt hic quo vidiſti hunc percuſſum hoc percuſſus eſt, ſed oculo vidiſti hunc percuſſum, ergo oculo percuſſus eſt dicendum quod minor eſt duplex, quia ille ablat. oculo, poteſt determinare hoc participium percuſſus, & ſic eſt diuiſa, & falſa, & eſt ſenſus, tu vidiſti hunc percuſſum E oculo, & ſic ſequitur concluſio, vel poteſt determinare hoc verbum vidiſti, & ſic eſt compoſita, & vera, & tunc eſt ſenſus, tu vidiſti cum oculo hunc percuſſum, ſed tunc non ſequitur concluſio.

Ordo fallacię diuiſionis ad alias. Poſtquam determinatum eſt de fallacia compoſitionis, hic cõſequenter determinat de fallacia diuiſionis Cuius ordinis ratio eſt, quia fallacię adinuicem ordinantur ſecundum ordinem ſuarum cauſarum apparentię, quod habentes perfectiorem cauſam apparentię pręponuntur alijs, ſed in fallacia compoſitionis maior eſt cauſa apparentiæ quam in fallacia diuiſionis, quia maior eſt apparentia, quod ſi oratio diuiſa ſit vera, quod compoſita etiam ſi vera, quam econtra, ſi compoſita ſit vera quod diuiſa ſit vera, eo, quod indiuiſa partes ordinantur in ſitu minus debito, & in cõpoſita in ſitu magis debito, & maior eſt apparentia, ſi oratio, in qua partes minus debitę, ordinantur ſit vera, quod alia, in qua ordinantur magis debitę ſit F vera, quam econtra, ideo in fallacia cõpoſitionis, maior eſt cauſę apparentię, quam in fallacia diuiſionis, ratione cuius bene ei pręponitur.

Primo ſciendum, quod fallacia diuiſionis eſt idoneitas decipiendi proueniens

A nicns ex materiali vnitate orationis compoſitę veræ cum diuiſa falſa. Et eius cauſa apparentiæ eſt illa materialis vnitas orationis compoſitæ veræ, & diuiſæ falſæ, propter quam vnitatem credimus quod ſicut illa orõ eſt vera in ſenſu diuiſo, cum tamen illo ſenſu ſit falſa. Et etiã propter illam vnitatem credimus, quod ſicut diuiſa falſa bene infert concluſionem, quòd & compoſita vera bene inferat concluſionem. Et ſic ex parte compoſitæ veræ ſumitur apparens probabilitas præmiſſarum, & ratione diuiſæ falſæ B ſę apparet probabilitas conſequentiæ Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas ſignificatorum orationis compoſitæ & diuiſæ.

Orõnis cõpoſitæ ac diuiſæ diſcrimẽ. Secundo ſciendum quod oratio compoſita, & diuiſa dupliciter inter ſe differunt. Primo, quia in ratione compoſita partes ordinantur ſecundum ſitum magis debitum, ideſt ſecundum ſitum, in quo de virtute ſermonis citius accipiuntur, ſed in oratione diuiſa partes ordinantur ſecundum ſitum minus debitũ C Secunda dña ſumitur ex parte modi proferendi, nam oratio compoſita habet ꝓferri prolatione continua, & oratio diuiſa habet proferri prolatione diſcontinua diſcontinuando dictiones, quę ab inuicem diuiduntur, & hæc ſunt, ſecunda dña eſt ſignum primæ, vt dicendo, omnis propoſitio vera eſt, ſi vera ponatur in ſubiecto, ſic illa oratio eſt diuiſa & vera & debet proferri prolatione diſcontinua faciendo, cauſam inter ſubiectum & verbum, ſed, ſi teneatur ex parte prædicati, eſt compoſita, & falſa & debet proferri prolatione continua.

Duo huius fallaciæ ſunt modi & de primo. Tertio ſciendum, quod huius fallacię ſunt duo modi. Primus modus eſt, quãdo eadẽ determinatio diuerſimode determinat idem determinabile. Secundũ quẽ modum paralogizatur ſic omne ꝙ impoſſibile eſt eſſe album, impoſſibile eſt recipere albedinem, ſed nigrum eſſe album eſt impoſſibile, ergo nigrum recipere albedinem eſt impoſſibile quòd eſt falſum. Solutio. Minor eſt duplex, quia, illud dictum, album eſſe nigrum, põt diuerſimode determinari per illum modũ impoſſibile, vno mõ inquantũ ſtat ſub cõpoſitione & ſubijcitur ſcd̃m ſe totũ, & ſic minor eſt compoſita & vera, & nõ ſeqtur concluſio, ſed cõmittit iſta fallacia, alio mõ põt determinari, vt accipitur ſub diuiſione ſuarũ partiũ, & ſubijcit ꝓ parte ſui. i. ꝓ cõpoſitione ſui pᷣdicati cũ materia ſui ſubiecti, & ſic eſt diuiſa, & falſa, & bene ſeqtur cõcluſio. Et ſimiliter diſſi[n]guerentur iſti paralogiſmi. Sedentẽ currere eſt impoſſibile, oẽ albũ eſſe coloratũ eſt neceſſariũ, & ſic de alijs modalibus, q̃ in ſenſu diuiſo ſunt falſæ & in ſenſu compoſito ſunt veræ. Aliter ſic paralogizatur qcquid eſt tantũdem, & amplius, eſt æquale alteri, ſed magis E eſt tãtũdem, & amplius, ergo magis eſt æquale. Solutio. Minor eſt duplex q͞a illa coniunctio, & põt coniũgere inter terminos, & determinare illa q̃ coniungit tanq̃ partes vnius pᷣdicati, & ſic minor eſt compoſita, & vera, & nõ ſeqtur concluſio, vel põt coniungere inter propoſitiones, & coniungere ea q̃ ꝑ eã copulantur tanq̃ diuerſa pᷣdicata plurium propoſitionum & ſic minor eſt diuiſa & falſa, q͞a eſt vna copulatiua, cuius vna pars eſt falſa, & hoc modo ſeqtur concluſio. & econtra dicendum eſt de maiore. Si F militer ſoluit iſte paralogiſmꝰ q̃cunque ſunt duo, & tria, ſunt paria, ſũ imparia, ſed quinq. ſunt duo, & tria, ergo quinque ſunt paria, & imparia, & ſimiliter eſt hic, oẽ aĩal eſt ſanum, vel ægrum, ſed non omne aĩal eſt ſanũ, ergo omne animal eſt ægrũ. Solutio. Hæc coniunctio, vel põt coniungere inter terminos, & ſic maior eſt cõpoſita, & vera, vel inter propoſitiones, & ſic eſt diuiſa, & falſa.

Quarto ſciendũ, ꝙ ſecundus modus eſt quando aliqua determinatio põt determinare plura determinabilia, vel idem determinabile põt determinari à diuerſis determinationib. Scd̃um quem modum ſic paralogizatur nullus hodie natus fuit heri, homo decem annorum eſt hodie natus, ergo non fuit heri. Solu- Secundus modus.

A lutio Minor eſt duplex,quia hoc aduer-
bum hodie,poteſt determinare natus &
ſic eſt diuiſa,& falſa,& bñ ſeqt̃ cõcluſio
vel põt determinare hoc verbũ eſt,& ſic
eſt cõpoſita,& vera,& nõ ſeqtur cõclu-
ſio. Eſt.n.tunc cõpoſita, q̃a aduerbiũ de
ſui natura magis hẽt determinare ver-
bũ q̃ participiũ,iõ, cũ hodie refertur ad
verbum,ordinat̃ in ſitu magis debito. Et
ſimilr̃ hic,quoruncunq.virorum Achil-
les reliq̃t centũ in bello, illi erant cẽtum
& amplius,ſed quadraginta virorũ cen-
tũ reliquit Achilles in bello ergo quadra
ginta erant cẽtũ,& amplius Solutio. Mi
nor eſt duplex,quia iſte genitiuus viro-
B rũ,põt determinari p illud adiectiuũ cen-
tũ,ſic,q̧ ſint genitiui caſus, & regantur
de li quadraginta,& ſic minor eſt cõpo-
ſita,& vera,& nõ ſequitur concluſio vel
poteſt determinari per illud adiectiuum
quadraginta, ſic,quod ambo regãtur de
li centum,& ſic eſt diuiſa, quia dictio re
cta præcedit dictionem regentem,& ſic
eſt falſa,& ſequitur concluſio,& ſic poſ
ſent ſolui alij paralogiſmi huiuſmodi.

Argum. Contra p̃dicta arguitur primo ſic. In
iſta fallacia ſumitur cauſa apparẽtiæ ra-
tione orationis cõpoſitæ veræ,& non rõ
ne diuiſæ,ergo iſta fallacia dẽt dici fal-
lacia cõpõnis, & nõ fallacia diuiſionis,
cũ apparentia,& probabilitas ſuorũ pa-
C ralogiſmorum proueniat ex oratiõe cõ-
poſita vero. Secundo ſic. Materialis vni-
tas orationis compoſitæ, & diuiſæ eſt
cã apparentiæ in fallacia compoſitionis
& diuerſitas ſignificatorum eius eſt cau
ſa defectus,ergo ſi illa materialis vnitas
ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ, ha-
bebit eandem cãm apparentiæ cum fal
lacia cõpoſitionis,qđ eſt inconueniens.
Tertio ſic. Modus proferendi orõnis ſe
tenet in prolatione literarũ ſyllabarũ,&
dictionũ,ſed in orõne cõpoſita & diuiſa
eodem modo proferuntur literæ ſylla-
bæ,& dictiones,ergo iſte orõnes nõ dif-
ferunt ſecũdum modum pferẽdi Quar-
to ſic coniunctio,eſt coniunctiua partiũ
orationis habetur in ſua definitione, &
non orationum,ergo coniunctio nõ ha-
bet cõtingere inter propoſitiones, ergo D
cõtra ea q̃ dicunt̃ in primo mõ huius fal
laciæ. Quinto ſic. In iſto paralogiſmo
amphibologiæ,quẽcũq. contingit dice
re contingit loqui,ſed tacentẽ contingit
dicere,ergo tacentẽ contingit loqui,vna
determinatio poteſt diuerſimode deter
minare idẽ determinabile & tñ ibi non
eſt primus modus huius fallaciæ, ergo
ſuperius aſſignatur primus modus.

Ad argumenta. Ad primũ dr̃,quod li-
cet ex parte orõnis cõpoſitæ veræ in iſta
fallacia ſumat̃ apparẽtia probabilitatis
pmiſſarũ,tñ ex parte orõnis diuiſæ falſæ
ſumit̃ apparẽtia ,ppꝛietatis cõſequẽtiæ, E
q̃ eſt principalior in paralogiſmis, ideo
iſta fallacia principalius denominat̃ ab
oratione diuiſa falſa quam compoſita.

Ad ſcđm dr̃,q̧ licet hæc fallacia , & fal-
lacia cõpoſitionis habeãt eãdem cauſã
apparẽtiæ cõmune.ſ.materialem vnita-
tem diuiſæ,& compoſitæ, tñ habent di-
uerſas apparentias ſpãles per hoc,quod
orõ cõpoſita, & diuiſa variantur penes
verũ,& falſum,vt patet ex pdictis. Ad
tertium dr̃,q̧ licet in oratione cõpoſi-
ta,& diuiſa dictiones ſcđm ſe eodem mo-
do proferantur,non tamen eodem mo-
do quo ad vnionem earum inter ſe,quia
quandoque diuiduntur adinuicem , &
quandoque componuntur.

Ad quartũ dicitur, q̧ coniunctio pri- Solutio.
mo,& per ſe eſt coniunctiua partiũ ora F
tionis,ſed bene ex conſequenti cõiungit
orationes. Et quia ſolum coniungit ex
cõſequenti tñ inter orationes, ideo, qñ
ſic accipitur ordinatur in ſignificato mi
nus debito,& facit orationem diuiſam.

Ad quintum dicitur, q̧ licet in illo pa-
ralogiſmo eadem determinatio diuerſi-
mode determinet idẽ determinabile,&
tamen hoc non fit cum variatione par-
tium orationis ſecundum ſitum magis
debitum, quia illa oratio de virtute ſer-
monis poteſt accipi æqualiter,prout ille
actus præcedit verbum,& ſequitur ideo
ibi non eſt variatio ſenſus compoſiti,&
diuiſi,quæ tamẽ præſupponitur in om-
nibus modis huius fallaciæ.

De

A D

De Fallaciæ Accentus natura, & eius modis.

Vide ad hoc 2. Elē. c.6. Sequitur de fallacia accentus. Accentus eſt certa lex, & regula ad eleuandum vel deprimendum ſyllabam vniuſcuiuſque dictionis.

Et iſte accentus diuiditur in accentum grauem, acutum, & circunflexum. Grauis eſt qui deprimitur in fine. Acutus eſt qui in fine eleuatur, vel acuitur. Circunflexus eſt qui acuitur, & deprimitur ſimul.

Vel circunflexus eſt qui procedit ab imo & procedit in altum, & finaliter tēdit in imum, vt Hieruſalem, Fallacia accentus eſt idoneitas decipiendi B proueniens ex multiplicitate dictionis eiuſdē ſecundum modum proferendi diuerſa ſignificantis.

Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt vnitas dictionis ſecundum materiam, vel ſecundum ſubſtantiam ſolum.

Cauſa defectus eſt diuerſitas ſignificatorum. Iſtius fallaciæ ſunt duo modi.

Fallacię accētus Primus modus. Primus modus prouenit ex eo quod aliqua dictio pōt proferri diuerſis accētibus vt hic, omnis populus eſt arbor, gens eſt populus, ergo gens eſt arbor. C Dicendum, quod maior eſt duplex, quia prima ſyllaba huius dictionis populus poteſt proferri longa, & ſic eſt vera, & non ſequitur conclō, vel p̄t eſſe breuis, & ſic eſt falſa, & ſequitur concluſio. Similiter hic, omne ara eſt in templo, ſtabulum porcorum eſt ara, ergo ſtabulum porcorum eſt in templo.

Dicendum eſt hic ſicut prius dictum eſt. Similiter hic. Quicquid hamatur hamo capitur, mulier amatur, ergo mulier hamo capitur. Dicendum, quòd maior eſt duplex eo quòd hæc dictio hamatur, poteſt proferri cum aſpiratione, vel ſine aſpiratione, ſi primo modo ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio, ſi ſecundo modo ſic eſt falſa, & ſequitur concluſio, vel ſic quoſcunque viros iuſtum eſt pendere, dignum eſt pęnam pati, ſed iuſtos viros dignum eſt pendere, ergo iuſtos viros dignum eſt pęnam pati.

Vnde vtraque præmiſſarum eſt duplex, eo quod hæc dictio pendere poteſt proferri media longa, vel media breui.

Secundus modus prouenit ex eo qđ aliqua vox poteſt eſſe dictio, vel oratio, vt hic, tu es qui es, ſed quies eſt requies, ergo tu es requies.

Dicendum, quod maior eſt duplex, E eo quòd quies p̄t eſſe dictio, vel oratio, ſi ſic dictio, tunc & falſa, & ſequitur concluſio, ſi oratio, tunc eſt vera, & non ſequitur concluſio.

Similiter hic quicquid fecit Deus inuite, fecit Deus coacte, ſed Deus fecit vinum inuite, ergo Deus fecit vinum coacte.

Dicendum, quod maior eſt duplex eo quòd inuite p̄t eſſe oratio, vel dictio, ſi dictio ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio, vel p̄t eſſe oratio, & ſic eſt falſa, & ſequitur concluſio. Similiter hic. A

Quicumque habet dilectionem ſupernam habet dilectionem Dei vſurarius habet dilectionem ſupernam, ergo vſurarius habet dilectionem Dei.

Dicendum, quòd hęc dictio ſupernā p̄t capi dupliciter, Vno modo vt eſt dictio, & ſic minor eſt falſa, & ſequitur F concluſio, alio modo poteſt eſſe oratio, & ſic eſt vera, & non ſequitur concluſio.

Similiter hic mutuo longas pereunte noctes lydia dormis: Vnde hæc dictio mutuo, præter eſſe dictio, vel oratio.

Ordo hui⁹ fallacię ad alias. Poſtquam Auctor determinauit de fallacijs compoſitionis & diuiſionis, hic conſequenter determinat de fallacia accentus.

Cuius ordinis ratio eſt quia fallaciæ debent ordinari ſecundum ſuas cauſas apparentiæ, ſed maior eſt cauſa apparētię in fallacia compoſitionis & diuiſionis, quam in fallacia accentus, ideo illæ

A fallaciæ conuenienter præponuntur illi. Et quod in ipſis ſit maior cauſa apparentia, patet quia in fallacijs in dictione ſumitur cauſa apparentiæ ab vnitate uocis multiplicis, ſed in fallacijs cōpoſitionis & diuiſionis, vbi manent ſimplices dictiones actualiter eadem, licet varientur orationes, eſt maior vnitas vocis multiplicis quam in fallacia accentus, vbi variatur actualiter dictiones, & orones, ideo poſterius ponitur fallacia accētus.

Quid accentus.

Primo ſciendū, ꝙ accentus eſt certa lex, vel regula ad eleuandum, vel deprimendū quamlibet ſyllabā alicuius dictionis, per hoc ꝙ dr certa regula, explicatur cauſa formalis eius, & per hoc ꝙ B ponitur, ad eleuandum, vt deprimendū, explicatur ſua cauſa finalis, & ꝑ hoc ꝙ dr, ſyllabam vniuſcuiuſque dictionis, explicatur, ſua cauſa materialis in qua, quia accentus primo cōuenit ſyllabis, & per ſyllabis dictionib. & per dictiones orationib. Et dr accentus, quaſi ad aliud cantus, quia talis menſura eleuationis, vel depreſſionis eſt quidam cantus ordinatus ad exprimendum conceptus mentis. Et diuiditur per grauem, acutū, & circunflexum. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia oīs accentus eſt ſimplex, vel mixtus, ſi ſimplex, hoc eſt dupliciter, vel fit cum depreſſione vocis, & ſic eſt grauis, vel cū eleuatione, & ſic eſt acutus C ſi eſt mixtus ex eleuatione, & depreſſione, ſic eſt circumflexus, & horum definitiones ſatis patent in textu. vnde hic nō conſideratur accentus inquātum eſt paſſio uocis ſignificatiuæ abſoluere, ſicut in Grammatica, ſed conſideratur inquantum diuerſitas accentus eiuſdem dictionis eſt cum pluralitate ſignificatorum, ratione cuius poteſt ſumi una fallacia.

Diuiſionis rō.

Fallacia accētus.

Scdo ſciendū, ꝙ fallacia accentus eſt idoneitas decipiendi proueniēs ex materiali unitate dictionis diuerſæ ſm modū proferendi, & ſm ſignificata. Et eius cā apparentiæ eſt materialis unitas dictionis plura ſignificātis. rōne cuius creditur, quod ſicut illa uox eſt materialiter una, ꝙ ita hēat vnum accētum, & unū ſignificatū. Et ꝑ hoc ſumitur una maxima D in hac fallacia, in qua fundantur omnes paralogiſmi huius fallaciæ. Sed cā defectus eius eſt diuerſitas ſignificatorum illius dictionis diuerſę in mō proferendi. Et per hoc patet, quod accentus non eſt cauſa apparentię nec cā defectus huius fallacię, ſed cōcomitatur cām defectus quia ſcd̄m plures accētus dictio hēt plura ſignata. & hæc diuerſitas, accentus eſt ſignum diuerſæ ſignificationis. Et licet ſint quatuor accidentia dictionis ſ. literarū numerus, ſpiritus, tēpus, & accentus, tñ ab alijs non ſumitur une fallacia ſicut ſcd̄m accētū. Vnde per numerū literarū nō cātur una fallacia, quia uariatio tali numero non manet identitas uocis. ſed E ſcd̄m ſpiritū uel aſpirationē dictionis, q̄ deſignatur per H, & per tēpus ſcd̄m, ꝙ aliqua ſimilia habēt duo tempora, ſi ſit longa, uel vnū, ſi ſit breuis, pōt cāri iſta fallacia, ſed hoc eſt ſolū inquantum variatio ſpiritus, uel temporis cauſat uariationē accentus, & modi proferendi, ideo iſta fallacia meliꝰ denominatur ab accentu q̄ ab alijs. Et in omnib. paralogiſmus huius fallaciæ fit uariatio accentus, non autem ſpiritus vel temporis.

Dictionum vel literarū accidentia quatuor.

Duo huius modi, & de primo.

Tertio ſciendū ꝙ huius fallaciæ duo ſunt modi. Primus modus eſt, quando dictio potentialiter una poteſt regi diuerſis accentib. ſcd̄m quem ſic paralogizatur quicunq. vult pēdere vult ſuſpendi, ſed tortor pendens hominem vult pēdere, ergo tortor uult ſuſpendi. Solutio. F utraq. præmiſſarū eſt duplex, quia pendere, uno modo poteſt capi neutraliter. ut uenit depēdeo des, & ſic habet mediam longā, alio modo actiue, ut uenit a pendo dis, & ſic habet mediū breuem, & niſi utraque præmiſſarum ſumatur neutraliter, maior eſt uera & minor falſa, & ſi in utraq. teneatur actiue, eſt ecōtra, & in iſtis duob. modis, ſequitr concluſio. Sed, ſi in maiore ſumatur neutraliter, & in minore actiue utraq. ꝑmiſſarū eſt uera, & nō ſequitur cōcluſio, ſed committitur fallacia accentus. Et ſimiliter diceretur de iſto paralogiſmo, oīs populus

lus

A lus eſt arbor, genus eſt populus, ergo gēs eſt arbor diſtinguendo ambas p̄miſſas.

Secundus modus. Quarto ſciendū, ꝙ ſecundus modus ſit, qn̄ aliqua vox pōt eſſe dictio, vel oratio, ſcd̄m quē modū ſic parologizat̄ qcqui ꝑſtat alteri dat alteri, vnus lapis ꝑſtat alteri, ergo vnus lapis dat aliquid alteri Solutio. vtraq. præmiſſarum eſt duplex, quia præſtat poteſt eſſe dictio, vel oratio ſi in utraq. præmiſſarum ſumatur, vt dictio, maior eſt vera, & minor falſa, & ſi in utraq p̄miſſarū ſumatur, vt oratio, eſt econtra, & iſtis duob. modis ſequitur concluſio. Sed in maiore teneatur, vt dictio, & in minore, vt orō ambæ p̄miſſæ ſunt veræ, & non ſe-

B quitur cōcluſio. Similiter pōt diſtingui de illa orōne, Metuo longas pereunte noctes. Lidia dormis, quia metuo pōt eſſe vnū verbū tm̄, & ſic idem eſt quod timeo, alio modo pōt eſſe duo pronomina. ſ. me, & tuo. tertio mō pōt eſſe vnum nomē cū vna interiectione. ſ. metu & o. quarto modo pñt eſſe tres dictiones. ſ. duo ꝓnomina cū vna īteriectione. ſ. me tu, & o. & ſm̄ hoc ſi paralogizatur. Quicūq. dr̄ Metuo longas pereunte noctes Lidia dormis dicit ſe timere, ſed dicens metuo longas pereūte noctes Lidia dormis, nō dicit ſe timere, ergo non dicēs ſe timere dicit ſe timere. Soluit̄ diſtinguendo p̄miſſas ſcd̄m diſtinctionē propoſitā.

Argum. Sed cōtra p̄dicta arguitur. Primo ſic.

C Accentus eſt depreſſio, vel eleuatio ſyllabę alicuius dictionis cū accentus acutus ſit eleuatio, & grauis dep̄ſſio ſyllabę. ergo non eſt regula ad eleuādum vel deprimēdū ſyllabam. Scd̄o ſic. Oē graue, vel acutū eſt corpus, null⁹ accētus ē corp⁹, ergo nullus accēt⁹ eſt grauis, vel acutus. Tertio ſic. Nulla fallacia ſumitur ab illo quod impedit deceptionē, ſed accentus impedit deceptionē, quia ſcd̄m diſtinctos, & diuerſos accentus alicuius dictionis cognoſcunt̄ diuerſa ſignificata eius, ergo ſcd̄m accētū nō ſumitur aliqua fallacia. Quarto ſic. In iſto paralogiſmo, oīs populus eſt arbor, gens eſt populus, ergo gens eſt arbor cōmittitur fallacia æquiuocationis, quia populus ſignificat æquiuoce arborem, & collectionem gentis, ergo non eſt in primo modo huius fallaciæ. Quinto ſic. In iſto argumento, quicquid habet ſupernā dilectionem habet amorem Dei. vſurarius habet ſupernam dilectionem, ergo habet amorem Dei, non eſt vna dictio materialiter, quia ſupernam aliter ſcribitur quando eſt vna dictio, & quando eſt plures dictiones, ergo male ponitur exemplū illud in ſecundo modo huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dicitur, ꝙ accentus ſcd̄um ſuū materiale bene eſt eleuatio vel depreſſio alicuius ſyllabę, ſed tn̄ ſcd̄um ſuum formale bene eſt lex vel regula vel menſura talis eleuationis

D vel depreſſionis. Ad ſcd̄um dr̄, ꝙ ſi capiatur graue, & acutum proprie, ſic oē graue vel acutum eſt corpus, ſed ſi capiatur tranſumptiue, vt hic ſumitur, maior eſt falſa. Dicitur. n. accentus grauis ſm̄ ſimilitudinē, quia ſicut corpus graue mouetur deorſum, ita accentus grauis, & ſicut corpus leue tendit ſurſū, ita accentus acutus ſcd̄um ſimilitudinē, & ſicut corpus dicitur acutum, quia faciliter pungit, & penetrat ſenſum tactus, ſic accentus dicitur acutus, quia faciliter penetrat auditum per eleuationem ſyllabæ. Ad tertiū dicitur, ꝙ licet reſpe-

F ctu cognoſcentis diuerſitatē accentus, & ſignificatorum dictionis diuerſus accentus impediat deceptionem, tn̄ reſpectu cognoſcentis pluralitatem ſignificatorum dictionis conſequentem plures accentus bene poteſt cauſari deceptionē. Ad quartū dr̄, ꝙ ſi capiatur gn̄aliter æquiuocatio pro quacunque pluralitate ſignificatorum eiuſdem dictionis, ibi eſt æquocatio. licet ſi capiatur pro pluralitate ſignificatorum q̄ eſt cum actuali vnitate uocis, ſicut capitur in fallacia æquiuocationis, ſic nō eſt ibi æquocatio. Ad quintū dr̄, ꝙ licet li supernā, varietur in numero literarū ſcd̄um ſcripturā, tamē eſt variatio minima in pronunciatione literarum, & ſyllabarum, ideo dicitur manere eadem vox materialiter.

De

A

De Figuræ Dictionis Fallacia, & tribus eius ſpeciebus, ſiue modis.

Ad hoc vide 1. Elen. c. 6. & alibi.

Sequitur de fallacia figuræ dictionis. Fallacia figuræ dictionis vltimo loco ponitur inter fallacias in dictione, quia facit multiplex fantaſticum.

Figura eſt quæ termino, vel terminis clauditur termino, vt circulus, terminis vt triangulus, quadrangulus.

Et ſimilitudinarie hic ſumitur. Fallacia figuræ dictionis eſt ſimilitudo dictionis cum dictione penes finalem terminationem in parte non idem ſignificante. B

Et facit multiplex fantaſticum. Eſt autem multiplex fantaſticum, quando aliqua dictio ſignificat vnum & videtur ſignificare aliud propter ſimilitudinem quam habet in parte cum alia dictione, vt videre ſignificat paſſionem, & videtur ſignificare actionem propter hoc quod eſt ſimile huic verbo agere. C

Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt ſimilitudo dictionis in parte cum alia dictione non idem ſignificante.

Cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas eorum, quæ videntur eſſe ſimilia.

Iſta autem ſimilitudo fit tribus modis. ſ. voce, ſignificatione, & ſuppoſitione, & ſecundum hæc tres ſunt modi huius fallaciæ.

Primus modus: Primus modus prouenit ex ſimili terminatione dictionis cum alia dictione vt qualiſcumque eſt muſa, talis eſt poeta, ſed muſa eſt fœminini generis, ergo poeta eſt fœminini generis.

Dicendum, quod non ſequitur, quod ſi aliqua ſint eiuſdem terminationis, quod ſint propterea eiuſdem generis. Similiter hic. Omnis aqua eſt humida, fluuius eſt aqua, ergo fluuius eſt humida. Dicendum, quod non oportet, quod ſi fluuius ſit aqua, quod ergo quicquid dicatur de aqua, quod hoc etiam dicatur de fluuio ſub eadem terminatione. D Vel ſic.

Omnis homo eſt albus mulier eſt homo ergo mulier eſt albus. Vnde in omnibus prædictis paralogiſmis maſculinum interpretatur fœmininum, aut ſi formetur ſic paralogiſmus muſa & poeta ſimiliter terminantur, ſed muſa eſt fœmini generis, ergo & poeta, tunc non eſt ibi fallacia figuræ dictionis, ſed fallacia conſequentis a communiter accidentibus, vt poſtea patebit.

Secūd' modus. Secundus modus prouenit ex mutatione vnius prædicamenti in aliud, vel quando vna ſpecies prædicamenti mutatur in aliam ſpêm, vt hic. Quicquid heri emiſti hodie comediſti, carnes crudas heri emiſti, ergo carnes crudas hodie comediſti. Dicendum eſt, quod non ſequitur, quia quicquid dicit rem de prædicamento ſubſtantiæ, crudum dicit rē de prædicamento qualitatis, & ſic proceditur de vno prædicamento in aliud. Similiter hic. Quicquid heri vidiſti hodie vides ſed vidiſti heri album, ergo album hodie vides. Dicendum, quod non ſequitur, quia album ſignificat per modum qualitatis, quicquid vero dicit rem de prædicamento ſubſtantiæ. Similiter hic. Do tibi ſolum denarium, ſed ſolum denarium non habeo, ergo do tibi quod non habeo. Dicendum, quod hæc dictio ſolum, dicit relationem, quia vt hr̄ in 2. Elen. ſolum dicitur quaſi non cum alio & hæc dictio, quod dicit ſubſtantiam, & ſic proceditur a relatione ad ſubſtantiam. Similiter eſt hic aliquis dat cito equum, ſed non habet cito equum, ergo aliquis dat cito quod non habet Dicendum, quod non ſequitur, quia cito dicit modum actus, ſiue qualitatem, & quod dicit ſubām, & ſic proceditur a qualitate ad ſubām. Similiter quando proceditur ab vna ſpē vnius prædicamenti ad aliam, vt quantoſcunque digitos heri habuiſti, hodie habes decem digitos heri habuiſti, ergo decem digitos hodie habes, poſitum quod vnum amiſeris. E F

Dicen-

A Dicendum quod non ſequitur, quia hæc dictio quantoſcunque dicit quantitatem continuam, & hæc dictio decem, dicit quantitatem diſcretam.

Tertius modus. Tertius modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione termini, vt homo eſt ſpecies, ergo aliquis homo eſt ſpecies. Et hic, homo eſt digniſſima creaturarum, ergo aliquis homo eſt digniſſima creaturarum, hic eſt proceſſus a ſimplici ſuppoſitione ad perſonalem. Similiter hic, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. Similiter hic animal eſt Socr. animal eſt Plato, & ſic de alijs, ergo animal eſt omnis homo, hic fit B proceſſus a pluribus determinatis ad vnam determinatam. Et iſte modus ſolet appellari vniuocus, quia iſte terminus animal vniuoce æqualis ſic ſe habet ad omnia ſuppoſita, vnde in qualibet præmiſſarum ſupponitur, pro vno, in concluſione vero pro pluribus & ſic variatur eius ſuppoſitio. Et intelligendum eſt quòd in prædictis, quale quid interpretatur in hoc aliquid ideſt, commune vel vniuerſale interpretatur ſingulare.

Si enim animal eſt hoc aliquid, ſi tūc arguitur animal eſt Socr. animal eſt Plato.& ſic de alijs, ergo animal eſt omnis eſt bonum argumentum ſicut hic, Socr. currit. Plato currit, & ſic de alijs, ergo omnis homo currit. Similiter hic non C ſequitur quando fit proceſſus, ab immobili ſuppoſitione ad mobilem, vt omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal, & ſic de alijs Hos tres modos ponit Ariſt. dicens, quòd figuræ dictionis fit quando interpretatur non idē vel diuerſum, vt maſculinum, fœmininum, vel neutrum, vel econuerſo, & rurſum quid interpretatur quale vel quantum. iterum quando commune interpretatur ſingulare, vel hoc aliquid.

Figura quid, vñ figura di ctionis. Poſtquam Auctor determinauit de fallacijs peccantibus ſecundum multiplex actuale, & potentiale, hic conſequēter determinat de vltima fallacia in dictione quæ peccat ſecundum multiplex fantaſticum, ſ. de fallacia figuræ dictionis pro cuius intellectu deſcribitur in textu figura proprie dicta. Figura eſt q̄ termino, vel terminis clauditur, termino, ſicut circulus, qđ vnica linea circulari clauditur, & terminis, ſicut triāgulus, & quadrangulus. Vnde talis figura proprie dicta eſt determinatio ſubſtantiæ, vel quantitatis in ſubſtantia, & trāſumptiue per ſimilitudinem ad talem figuram terminatio dictionis dr̄ figura dictionis, ſiue terminatio ſit ex parte vocis, ſiue ſignificationis vel modi ſignificandi. Et ideo figura dictionis eſt ſimilis B terminatio duarum dictionum, & ſcđm talem ſimilitudinem terminationum ſumitur multiplex fantaſticum, quòd eſt dictio tantum vnum ſignificans quę pp ſimilitudinem cum alia dictione videt aliud ſignificare vt prius dictum eſt.

Figura dictionis ratura quinque eius modi ſint. Primo ſciendū, ꝙ ſm tale multiplex ſumitur fallacia figuræ dictionis quæ eſt idoneitas decipiendi proueniens ex ſimili terminatione dictionis cum alia dictione non idem ſignãs, ſiue prouenies ex ſimili figurā, duarū dictionū inter ſe diſſimilium Et eius cauſæ apparētiæ eſt ſimul figura vel terminatis vnius dictionis cū alia dictione non idem ſignãte, pp q̄ ſimilitudinem credimus, ꝙ ſicut illæ dictionis conueniunt in ſimili terminatione vel figura, ꝙ etiā conueniant in ſignificato, vel in aliquo mō ſignãndi, in F quo diſconueniunt, & inde pōt cauſari deceptio penes hanc fallaciā. Sed cā defectus eſt diuerſitas dictionum conuenientium in ſimili figura. Et qa iſta fallacia ſumitur ex ſimili terminatione dictionū inter ſe, & illa terminatio fit triplicitet.ſ.in voce, in mō ſignãndi, & in ſignãtione duarū dictionū iō ſecundum hoc ſumuntur tres modi huius fallaciæ.

Primus figuræ dictionis modus. Secundo ſciendū, ꝙ primus modus huius fallaciæ eſt, qñ pp ſimilē terminatione vocis creditur cōuenientia dictionū in ſignificato, vel in mō ſignificādi, exēplū primi ſecare & vigere ſimiliter terminant, ſed ſecare ſignificat actionē, ergo vigere ſignificat actionē, ubi pp ſimilem

A milē terminationē vocis illarum dictio nū pt credi conuenientia earum in ſignificato ſ.qđ vtraq. ſignificet actionē, exēplū ſcđi, vt qualis eſt muſa talis eſt poeta, ſed muſa eſt fœminini generis, & ergo & poeta, ibi pp ſimilem terminationem vocis credit conuenientia illarum dictionum in modo ſignificādi, qui eſt genus. Et ſoluuntur iſti paralogiſmi negādo conſequentia quia ꝓpter ſimilem terminationē vocis aliquarum dictionum, non ſequitur conuenientia earum in ſignificato modo, vel modo ſignificandi.

Scđus modus. Tertio ſciendū, qđ ſecundus modus huius fallaciæ eſt, qñ pp ſimilitudinem duarum dictionum in aliquo mō ſignificandi creditur conuenientia earum in B ſignificato, vel in modo ſignificandi. Et ſcđm hunc modū, qñq. mutat res vnius pdicamēti in rē alterius, vel vna ſpēs in aliā quātū ad ſubſumptionem exēplum primi, vt qcqd heri vidiſti hodie vides, album heri vidiſti, ergo album hodie vides ibi pp ſimilitudinē illius qđ diſtribuitur, per qcquid & albū, quod ſignificat per modum concreti, & per hoc ꝙ aliquo modo ſignificat per modum ſubſtantiæ, creditur quod ſub illo diſtributo ſubſtantia qcquid, bene ſumatur album quod ſignificat qualitatē, & ita ſuba mutat in qualitatē quantū ad ſumptionem. Simil'r hic qcqd heri emiſti hodie comediſti, crudas carnes heri emiſti, ego carnes crudas, hodie comediſti. Exemplum C ſcđi, quandocunque comediſti fuiſti homo, ſed decies comediſti, ergo decies fuiſti homo, quandocunque, & decies conueniunt in hoc, quod vtrūque ſignificat per modum quantitatis, ſed qdcunq. diſtribuit pro re ſe habente per modum quantitatis continuę & decies ſignificat per modum quantitatis diſcretę, & ideo ſub diſtributiuo quantitatis continuę ſumitur diſcretum, & ſic vna quātitas mutatur in aliam quantum ad ſubſumptionem. Similiter hic, quęcunque diligis eſt amicus tuus, matrē diligis, ergo mater ē amicus tuus, ibi ꝓpter conuenientiā in mō ſignificādi ſubſtantiæ, crediturque mater, & illud diſtributiuum quęcunq. D habeant cōuenientiam in genere, quod tñ eſt falsū. Et ſoluunt oēs iſti paralogiſmi negādo cōſequētiā, qa ꝓpter ſimilitudine aliquarū dictionū in mō ſignificandi non ſequitur conuenientia earum in ſignificato, vel in alio mō ſignificādi.

Tertius modus. Quarto ſciēdū, ꝙ tertius modus ſumitur, qñ ꝓpter ſimilitudinē duarum dictionū in ſignificatione creditur conuenientia earum in mō ſignificandi exemplum, vt omne animal eſt album, Plato eſt animal, ergo Plato eſt album ibi propter conuenientiam Platonis & animalis in ſignificato infertur conuenientia eorum in genere. Similiter hic omnis petra eſt alba, lapis eſt petra, ergo lapis eſt alba. Similiter hic, omnes homines E currunt, Soc. eſt hō, ergo Soc. currunt ibi propter ſimilem ſignificationem. Soc. & hominis infertur ſimilitudo eorum in modo ſignificandi qui eſt minus. Similiter hic animal eſt Socrates, animal eſt Plato, & ſic de alijs, ergo animal eſt omnis homo ibi propter conuenientiā animalis cū Socrate, & Platone in antecedente creditur quod habeat ſimilē ſuppoſitionem in antecedente & conſequēte, & tamen arguitur a pluribus ſuppoſitionibus determinatis ad vnam determinatam reſpectu huius termini animal. Et ſoluuntur paralogiſmi negando conſequentiā, quia propter ſimilem ſignificationem duarum dictionum non ſequitur conueniētia in quolibet modo ſigni F ficandi. Et cum dicitur in textu quod iſte modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione, per diuerſam ſuppoſitionem intelligitur, diuerſitas in alijs modis ſignificandi. Vnde in hoc modo apparentia ſumitur a ſimili ſignificatione dictionū, & cauſa defectus ſumitur ex diſſimili modo ſignificandi.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Nullus terminus clauditur termino vel terminis, ſed figura eſt terminus q̄titatis, ergo figura non clauditur termino, vel terminis. Secundo ſic. In circulo nullus eſt terminus in actu, ſed ſunt infi

niti

A niti termini in potentia, quia in linea circulari ſecundum potentia ſunt infinita puncta, ergo male dicitur, quòd circulus clauditur vno termino tantum.

Tertio ſic. Sicut eſt terminatio dictionis ita eſt terminatio orōnis, ſed nulla ē fallacia figuræ orōnis, ergo nulla hēnt poni fallacia figuræ dictis. Quarto ſic. Res vnius ꝑdicamēti nunq̄ mutat̄ in rē alterius ꝑdicamēti, ſicut ſubſtātia nunq̄ mutat̄ in accidēs, nec ecōtra, ergo male dr̄, in ſecundo modo, ꝙ res vnius prædicamēti mutatur in rem alterius prædicamenti. Quinto ſic Deceptio quæ prouenit ex parte ſignificatorum alicuius dictionis prouenit ex parte rei, ergo eſt B fallacia extra dictionē, & non fit ibi deceptio in iſta fallacia, ergo male ponitur tertius modus huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumēta. Ad primū dr̄, ꝙ figura materialiter capta pro quātitate figurata non eſt terminus reſpectu qualitatis terminātis ipsā, licet ſit terminus reſpectu materiæ, ſed figura capta formalr̄ ꝓ qualitate, q̄ eſt terminatio quātitatis, bñ eſt terminus, ſed hic primo mō accipit̄ figura. Ad ſm̄ dr̄, ꝙ licet linea circularis nō claudat̄ aliquo termino, quia in ſe eſt terminata tñ circulus qui eſt ſuperficies rotunda incluſa in linea circulari bene clauditur vno termino ſ. linea circulari, q̄ eſt circunferētia eius. Ad tertium dr̄ ꝙ C orō non habet p̄ primo, & per ſe figuram, vel terminationē, ſed ſolū ex conſequēti ꝑ ſuas dictiones, ideo nō ponit̄ fallacia figuræ orōnis, alia fallacia figuræ dictionis. Ad quartum dr̄, quod res vnius prædicamenti non poteſt ſecundum ſuam eſſentiam mutari in rem alterius ꝑdicamenti, ſed bene ſecundum ſubſumptionē qñ. ſ. ſub ſigno diſtributiuo debet ſumi res vnius prædicamenti, & ſumitur res alterius prædicamenti. Ad quintum dicitur, quod ſi conſiderentur ſignificata dictionum ſecundum ſe, & in ratione rerum, ſic ab ipſis ſumuntur fallaciæ extra dictionum, ſed ſi conſiderentur in quantum per ſignificata prouenit ſimilitudo dictionum, bene poſſunt cauſare fallaciam in dictione, & hoc modo fit in iſta D fallacia. non. n. eſt inconueniens, ꝙ ſm diuerſas cauſas apparentiæ ſint in eodē paralogiſmo diuerſę fallaciæ, Vnde oēs paralogiſmi huius fallaciæ, aliquo modo peccant penes fallaciam accidentis, licet non ratione cauſæ apparentiæ huius fallaciæ. Et hæc de fallacijs dictionū.

De fallacijs Extra Dictionem.

Quot, & quæ ſint extra dictionem Fallaciæ, & de earum ab his quæ in dictione ſunt differentia.

Sequitur de fallacijs extra dictionem quæ ſunt ſeptem. ſ. accidens ſecundum quid ad ſimpliciter, ignorantiam Elenchi petitio principij, conſequens, non cauſa vt cā, ſecundum plures interrogationes ad vnam. Differunt autem iſtæ fallaciæ a fallacijs in dictione, quia fallaciæ in dictione habent cauſam apparentiæ, & defectus ex parte rei, & non ex parte vocis, & propter hoc dicuntur extra dictionem. De hoc 1. Elench. ca. 4. & E alibi in pler. q. locis.

Ordinis ratio. Poſtquam Auct. determinauit de fallacijs in dictione, hic cōſequenter determinat de fallacijs extra dictionū. Cuius ordinis rō eſt, quia fallaciæ inter ſe ordinant̄ ſcḋm, quod habēt maiorē, vel minorē cauſam apparentiæ, ſed fallaciæ in dictione habēt maiorē cauſam apparentiæ, q̄ fallaciæ extra dictionē, & magis ꝓprie, & facilius poſſunt cauſare deceptionē reſpōdentis, quia magis proprie, & facilius poſſunt cauſari deceptiones reſpondentis propter multiplicitatem F dictionis, vel orationis ſi ignoret ipſam q̄ propter diuerſas habitudines rerum. Modo fallacie in dictione cauſant deceptionē, ſm voces, fallaciæ vero extra dictionē cauſant deceptionem ex parte rerum, ſed in diſputatione voces præcedunt res, quæ mediantibus vocibus in diſputatione accipiuntur.

Primo ſciendum, quod fallacia in dictione & fallacia extra dictionem inter ſe cōueniūt, & differūt. Vnde conueniūt

in

A in hoc quia oēs habent cām defectus ex parte rei, ſed differunt tripliciter. Primo, q ia fallaciæ in dictione ſumuntur cām apparentiæ ex parte uocis ſignificatiuæ. ſ. dictionis uel orone multiplicis. fallacia vero extradictionū ſumūt cām apparentiæ ex parte rei ſignificata per vocē, vnde ſcdm diuerſas habitudines rerū, q à reſpondēte ignoratur pt ſumi cā apparentię, & ēt cā defecta fallaciæ extradictione Scdo differunt in modo decipiēdi, quia fallaciæ in dictione magis decipiunt hoīem cū alijs diſputando, qñ per ſeipſum conſiderando qui homo per ſe conſiderans non ignorat multiplicitatem dictionis, uel oratione, qñ capit

Fallacię in dictione, & ex traditione, cōuenientiaac differentia.

B eā æquiuoce, fallaciæ uero extradictione magis decipitur hoīem per ſeipſum conſiderando, q homo ignorat habitudines rerum, & per ſeipſum ſyllogizando decipit ſe ipſum. Tertio differunt q tum ad ſolutiones, ſuorum paralogiſmorum, quia omnes paralogiſmi fallaciarum, dictione dēnt ſolui per diſtinctionem alicuius præmiſſarum, excepta tamen fallacia figuræ dictionis, in qua ſoluuntur per interemptionē conſequentiæ, ſed in omnibus fallacijs extradictionem omnes ſoluuntur per interemptionē, vel conſequentiæ, uel præmiſſarum,

C unde, in oib. iſtis ſoluuntur negando cōſequentiam, niſi in fallaciæ petitionis principij vbi ſoluunt negādo añcedens.

Secundo ſciendum, q ſolutio paralogiſmi eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi. Et diuiditur, per ſolutionē rectā, & per ſolutionē apparentem. Apparens ſolutio eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi non oſtendendo pp quid eſt falſus, ut ſi negetur conſequentia ſyllogiſmi dicendo in generali, quòd ibi eſt fallacia accidentis non oſtendendo in ſpeciali, cauſam propter q in cōmittitur fallacia. Sed ſolutio recta eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi oſtendendo propter quid eſt falſus, vt qui oſtendi in ſpeciali in aliquod paralogiſmo propter qd eſt aliqua fallacia. Et quia ſyllogiſmus poteſt dici falſus dupliciter. ſ. ſm præmiſſas, qñ aliqua præmiſſarum eſt falſa, & ſecundum illationem, quādo eſt ſyllogiſmus, peccans in forma, omni dupliciter pt fieri ſolutio, quæ eſt manifeſtatio ſyllogiſmi falſi. ſ. oſtendendo falſitatem præmiſſæ ū, aut defectum conſequentiæ.

Solutio paralogiſmorū duplex.

D

Tertio ſciēdū, q priuſq Auctor in ſpeciali determinet de fallacijs extradictionem, primo enumerat ipſas in generali dicens, qd ſunt ſeptem. ſ. accidens ſm qd ad ſimpliciter ignorantia Elenchi, petitio principij conſequens, non cauſa, vt cauſa, & ſcdm plures īterrogationes, vt vnam. Quarū ſic habetur ſufficientia quia ōis fallacia extra dictionem peccat contra Elenchum vel ergo peccat probatione, & ſic eſt petitio principij, uel in illatione, & hoc eſt dupliciter vel in ea eſt apparenter conſequentia ſyllogiſmi, uel enthimematis, ſi primū, hoc eſt dupliciter, uel eſt in apparentia conſequentis ſyllogiſmi oſtenſiui, & ſic eſt accidens, vel ſyllogiſmi ad impoſſibile, & ſic eſt fallacia non cāę, ut cāę. Si uero fit apparenter conſequētia, & habitudo locorum, hoc eſt quadrupliciter, uel ibi eſt apparenter locus a parte i modo ad ſuū totum, & ſic eſt fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, uel habitudo partiū integraliū ſimul ſumptarū ad ſuū totum & ſic eſt ignorantia Elenchi uel eſt ibi habitudo conuertibilium, & ſic eſt fallacia conſequentis, ubi creditur conuertibilitas antecedentis & conſequentis, eo q vnum ſequitur ad aliud uel ibi eſt habitudo totius integralis, ſuam partē apparenter tantum, & ſic eſt fallacia ſecundū plures interrogationes ut unam.

Septem ſūt fallaciæ ex traditionē.

E

F

Quarto ſciēdum, quod aliter ex parte rerum, & entis diuiſionem pōt ſumi numerus fallaciarum extradictionē, eo q ſumunt cām apparentiæ ex parte rei ſecundum diuerſas habitudines partium eius, ideo ſecundum plures diuiſionis entis poſſunt diſtingui ad inuicem. Vnde prima diuiſio ex qua ens diuiditur in ſubſtantiam, & accidens, ſecundum quā accipitur ibi fallacia accidentis,

Alia eſt diuiſio entis penes perfectū,

Qūo entis multiplicē diuiſionem ſe quitur fallaciarum ex tradictionem numer⁹ propoſitus.

A & imperfectum, & ſecundum conueniētiam membrorum eius ſumitur fallacia ſecundum, q̄a ad ſimpl'r. Tertia diuiſio eſt per oppoſitum, & non oppoſitum, ſecundum quam ſumitur ignorantia Elēchi. Quarta diuiſio eſt per idem, & diuerſum, ſecundum quam ſumitur petitio principij. Quinta eſt penes prius, & poſterius, ſecundum quam ſumitur fallacia conſequentis. Sexta eſt penes cauſam, & effectum ſiue non cauſam ſecundum quam ſumitur non cauſa vt cauſa. Septima diuiſio entis eſt per vnum, & multa ſecundum quam ſumitur fallacia ſecundū plures interrogationes, vt vnā. Et q̄a inter iſtas fallacias maior eſt idoneitas decipiendi, & cauſa apparentiæ B in fallacia accidentis, quam in alijs, ideo de ipſa eſt prius determinandum. Ex q̄bus patet ordo, & differentia fallaciarū extra dictionem a fallacijs in dictione, & etiam patet numerus, & ordo earum inter ſe.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Fallacia extra dictionem cauſantur a rebus, & fallaciæ in dictione cauſantur a dictionibus, ſed res præcedunt dictiones, cum ſint cauſæ earum, ergo fallaciæ extra dictionē debent p̄cedere fallacias dictione. Secundo ſic. Fallacia ſolū cauſat deceptionem in diſputatione litigioſa, ſed nullus per ſe conſiderando facit C ſibi ipſi diſputationem litigioſam, ergo male dictum eſt, quod fallaciæ extra dictionē decipiunt hominem per ſeipſum conſiderando. Tertio ſic. Omnes paralogiſmi peccantes in forma debent ſolui per diſtinctionem, vt dr̄ in 2. Elenchorū, ergo paralogiſmi extra dictionem cum ſint peccātes in forma, debent ſolui per diſtinctionem, & non per negationem, ſicut prius dictum eſt. Quarto ſic. Fallacia conſequentis eſt pars fallaciæ accidentis, quia vbicunque eſt conſequens ibi eſt accidens, ſed pars non diſtinguitur cōtra ſuum totum, ergo illæ duæ fallaciæ non diſtinguuntur inter ſe, nec ſūt ſeptem fallaciæ extra dictionem. Quinto ſic. Illa fallacia eſt prima inter fallacias extra dictionem quæ magis peccat D contra Elenchum, ſed ignorantia Elenchi magis peccat contra Elenchum omnibus alijs, ergo ipſa eſt prima inter omnes fallacias extra dictionem, & nō fallacia accidentis.

Ad arg. Ad primum dicitur, q̄ licet Solutio. res ordine naturæ præcedant dictiones, & ſecundum ſe, & non tñ præcedunt ſecundum, quod cadunt in diſputatione litigioſa, ſed magis ſequuntur, ideo non oportet fallacias extra dictionem præcedere alias. Ad ſecundum dicitur, quòd licet homo non faciat ſcienter ſibi ipſi diſputationem litigioſam, tamen ignoranter poteſt ſibi ipſi facere diſputationem ſophiſticam, & ſeipſum decipere arguēdo, & reſpondendo ſibi ipſi. Ideo ad tale inconueniens euitandum optimum E eſt cognoſcere fallacias extra dictionē, ne homo per ſuam argumentationem conducat ſeipſum in errores. Ad tertiū dicitur, quòd licet in paralogiſmi fallaciarum extra dictionem poſſint ſolui p̄ diſtinctionem diuerſarum habitudinū eiuſdem rei, tamen non per diſtinctionem alicuius propōnis multiplicis, de qua intelligitur, quòd non habent ſolui per diſiunctionem, & de diſtinctione generaliter capta pro diſtinctione rerum, & vocum multiplicium intelligitur dictum Ariſt. in 1. Elencho. Ad quartum F dicitur, quòd licet conſequens ſit pars accidentalis, & materialis accidentis, eo quòd in omnibus paralogiſmis fallaciæ conſequens, reperitur eſſe fallacia accidentis ſecundum aliam cauſam apparētiæ, & non econtra, quia in aliquibus eſt accidens, vbi tamen non eſt conſequēs, tamen fallacia cōſequentis non eſt pars formalis accidentis. ſed eſt ab ipſa formaliter diſtincta.

Ad quintum dicitur, quòd negatur maior, quia iſte fallaciæ non ordinantur inter ſe, ſecundum quod magis peccās, vt deficiunt contra Elenchum, & ſecundum ſuas cauſas defectus, ſed ordinantur ſecundum ſuas cauſas apparentiæ, vt dictum eſt.

De

A De fallacia accidentis, & illius Modis.

Inter has primo dicendum eſt de fallacia accidentis. Vnde accidens, prout hic ſumitur idem eſt quod extraneum, in parte idem, & in parte diuerſum, vt hic, homo eſt ſpecies, Soc eſt homo, ergo Socra. eſt ſpecies homo enim eſt in parte idem cum ſpecie ſcilicet, cum ſumitur pro re vniuerſali, & in parte eſt diuerſum a ſpecie ſcilicet quando ſumitur per ſuppoſitis. Notandum quòd in fallacia accidentis ſunt illa tria, ſcilicet accidens, res ſubiecta, & attributum. Exemplum, vt homo eſt ſpecies Soc eſt homo, ergo Socr. eſt ſpecies. hoc mediũ B homo, eſt res ſubiecta, & minor extremitas eſt accidens, & maior extremitas eſt attributum. Cauſa apparentiæ eſt cõuenientia aliquorum duorum in aliquo tertio ſecundum partem, ſiue eſt partialis identitas aliquorum duorum. Cauſa defectus, eſt diuerſitas eorundem. Huius fallaciæ ſunt modi.

Primus fallaciæ acciden tis modus.

Primus modus prouenit ex eo quòd aliquod vere prædicatur de aliquo ſubiecto, & propter hoc creditur vere dici de accidẽte eius a quo eſt diuerſum, vel quando aliquid primo attribuitur rei ſubiectæ in præmiſſis, & poſtea attribuitur eius accidẽti in concluſione, vt hic, C homo eſt ſpecies, Socr. eſt homo, ergo Socr. eſt ſpecies. Dicendum quòd non valet, quia ille terminus ſpẽs, qui eſt attributum, aſſignatur in eſſe Socr. qui eſt accidẽs, eo quòd dicitur de homine qui eſt res ſubiecta. Similiter hic animal eſt genus, homo eſt animal, ergo homo eſt genus. Similiter hic. Omne æs eſt naturale, ſtatua eſt æs. ergo ſtatua eſt naturalis. non ſequitur, quia naturale vere prædicatur de ære, & propter hoc attribuitur in concluſione ſtatue, quòd non ſit vere. Similiter hic cognoſco coriſcũ, coriſcus eſt veniens, ergo cognoſco venientem. Dicẽdum, quòd non oportet, quòd ſi cognoſcas coriſcum ſecundũ ſe, quòd propter hoc cognoſcas ipſum ſub illo accidente, quod eſt veniens. D

Scdus modus.

Secundus modus prouenit ex particulari identitate aliquorum duorum in aliquo tertio. Vel quando aliquid commune prædicatur de aliquibus duobus cum quibus eſt in parte idem, & in parte diuerſum, & propter hoc illa duo creduntur eſſe eadem inter ſe, vt hic. Socr. eſt homo, Plato eſt homo. ergo Socr. eſt Plato. Similiter hic, homo eſt animal, equus eſt animal, ergo equus eſt homo. Dicendum quòd non oportet, quòd ſi aliqua duo conueniant in aliquo tertio, quòd propter hoc conueniant inter ſe.

Tertius modus.

Tertius modus prouenit quando ex duobus aliquibus diuiſim ſumptis male infertur aliquo coniunctum ſecundũ antecedens, vt iſte albus, & eſt monachus, ergo eſt albus monachus. E Similiter hic, Iſte canis eſt pater, & eſt tuus ergo eſt pater tuus: non ſequitur, quia licet illa conueniant in aliquibus ſecundum partem, tamen ſecundum aliã partem differunt.

Et ſciendum, quòd non licet inferre ex diuiſis coniunctum, vt habetur, ſecũdo Perihermenias, quando prædicantur diuerſa accidentia ſub inuicem per accidens conuenientia, ſicut album eſſe monachum, ſimiliter quando duo prædicantur, quorum ſecundum intelligitur in primo, vt vniuerſale in ſuo ſpecialiori, F ut iſte eſt homo, & eſt animal, ergo eſt homo animal, quia animal intelligitur in homine ſicut album in homine albo.

Sed in omnibus alijs licet ex diuerſis inferre coniunctum.

Vnde notandum, quòd, quando aliqua duo accidentia prædicantur de aliquo, quorum primum in ſubiecto eſt per alterum, & non per ſe. ex talibus diuiſim captis non licet inferre coniunctum, vel econtra. vt iſte eſt albus, & eſt monachus. ergo eſt albus monachus, nam albedo non eſt in ſubiecto ſecundum ſe, ſed ſecundum habitum.

Similiter ex coniunctis non licet inferre diuiſum quando illa quæ coniunguntur

A gũntur diminuunt de ratione alterius vt ille homo eſt mortuus, ergo ẽ homo & mortuus. In oĩbus autem alijs licet ex coniunctis inferre diuiſum, ſed illud vltimum arg. facit fallaciam ſecundũ q.d, ad ſimpliciter. Accidens ſic definitur ab A. iſt. accidens eſt quod eſt extraneum in parte idem, & in parte diuerſum Secundum accidens autem fiant paralogiſmi, quando idem ſimiliter fuerit aſſignatum in eſſe rei ſubiectæ, & accidenti, vt homo eſt ſpecies Soc. eſt homo, ergo Socra. eſt ſpecies. homo. n ſecundum quod ſibi conuenit eſſe ſpeciem, aliter capitur a modo per quem conuenit Socrati & Platoni, quia cõuenit ei eſſe ſpeciem, vt eſt eſſentia quædam communis prædicabilis de pluribus & prout eſt in pluribus B ſic eſt in Soc. & Plat. & ſic eſt Socr. accidens, homo vero res ſubiecta, & ſpecies ſignificatur vtriſque ineſſe Vnde accidens non ſumitur hic, vt definit. ua. Porph. ſed vt dictum eſt.

Accidẽtis uarię acceptiones.

Sententia Ari. in hac materia

Poſtquã Auctor determinauit de fallacijs extra dictionem enumerando ipſas in generali, hic conſequenter in ſpeciali determinat de ipſis. & primo de fallacia accidentis, quæ efficacior eſt inter omnes fallacias ad decipiendum, ratione C cuius ſic primo definit accidens. Accidens eſt quod extraneum rei. i. in parte idem & in parte diuerſa n ab alio. Accidens aũt tripliciter capitur. Vno modo pro illo quod dicit abſolute naturã accidentis, vt diuiditur contra ſubſtantiam & ſic non capitur hic Alio modo ſumitur magis cõiter, pro oĩ illo, quod aduenit rei, & eſt extra eſſentiam eius & intellectum, & hoc modo inferius dr̃ accidere ſuo ſuperiori, & iſtis duob. modis non ſumitur hic accidens. Tertio modo accipitur accidens cõiter, pro illo quod eſt extraneum alteri inquantum ſtat ſub aliquo tertio, & hoc modo non ſolũ inferius accidit ſuperiori, ſed ſuperius inferiore, vt ſic Socr. capiatur ſub iſto attributo indiuiduum, homo accidit Soc. quia eſt ſibi extraneus, inquantũ Soc. cõuenit intentio indiuidui, hõ n. partim D differt cũ Soc. iõ per hoc dr̃ ſibi accidẽs, & pro tali accidenti datur iſta definitio, & ab ipſo ſumitur fallacia accidentis.

Tria ad fallaciã accidentis naturam requiruntur.

Primo ſciendum, ꝙ in fallacia accipientis ſ p tria requiruntur. ſ. attributũ res ſubiecta, & accidẽs, Attributum eſt maior extremitas, q̃ in p̃miſſis primo attribuit medio. Res aũt ſubiecti eſt illud ꝙ primo ſubijcitur attributo vel in actu, vel in aptitudine. Accidens vero eſt illud ꝙ partim cõuenit & partim differt a re ſubiecta, & accidit ſibi inq̃tũ ſtat ſub tali attributo, vt hic Soc. eſt indiuiduũ, hõ eſt Socr. ergo hõ eſt indiuiduum. Indiuiduum eſt attributum, Soc. eſt res ſubiecta, & homo accidit Soc. ea parte, q̃a Socr. ſtat ſub iſto attributo, quod conuenit Socr. inq̃tum differt ab hoĩe, & inde E ſumuntur cauſæ huius fallaciæ Cauſa apparentiæ eius eſt partialis conuenientia accidentis cum re ſubiecta, pp q̃ creditur, ꝙ accidens conueniat cũ re ſubiecta ea parte qua ſibi conueniat attributũ. Cã falſitatis eſt diuerſitas accidẽtis, & rei ſubiectæ, uel ipſius medij, q̃ ſ̃m diuerſas rõnes conuenit cum extremis. Et ſecundum ſic definitur hæc fallacia, quod idoneitas decipiendi prouẽniens ex partiali prouenientia accidentis cum re ſubiecta, quæ tamen differunt ſecundum diuerſas orationes, vnde ſemper F committitur hæc fallacia, qñ propter cõuenientiam duorum in vno tertio ſecũdum diuerſas rationes concluditur conuenientia eorum inter ſe, aut quando vnũ negatur ab alio, ea parte, qua differt a ſuo accidente, & propter, hoc negatur de ſuo accidente.

Tres ſunt huius fallaciæ modi, & de primo.

Secundo ſciendũ, ꝙ huius fallaciæ ponuntur tres modi. Primus modus eſt, quando accidens eſt inferius rei ſubiectę, & pp hoc proprium attributũ rei ſubiectæ attribuitur inferiori eius ſecũdum quẽ hic paralogizatur, animal eſt genus homo eſt animal, ergo homo eſt genus. ibi genus eſt attributum conueniens animali ea parte qua differt ab homine, & per hoc infertur de homine, qui

A qui accidit aiali, vt ſtat ſub illo attributo. Et ſimiliter hic. oē æs eſt naturale ſtatua eſt æs, ergo ſtatua eſt naturalis, naturale. n. conuenit æri, vt eſt ens in actu, & ſtatua ſibi conuenit inquantum eſt in potētia ad figuram eius, & ita accipit ei put ſtat ſub illo attributo. Et ſiſr hic hō eſt aial. equus eſt aial, ergo equus eſt hō. equus. n. accidit aiali conſiderato, vt cōuenit cum hoie. ſimiliter, hō non eſt indiuiduum, Socr. eſt hō, ergo Socr. non eſt indiuiduum ibi indiuiduum negatur ab hoie ea parte qua differt a Socr. Et oēs illi paralogiſmi ſoluuntur negando B conſequentiam, qa non oportet, q ſi aliqd dicatur, vel negatur de ſuperiori ea parte quam differt ab inferiori, q ppter hoc negetur, vel affirmetur, de inferiori, quia ibi medium non tenetur ſub eadem ratione in duabus præmiſſis.

Tertio ſciendum, pro ſm modus eſt, qn accidens eſt ſuperiori rei ſubiectę, & ita q cōuenit inferiori ea parte qua differt a ſuperiori, infertur de ſuperiori, vt hic, Socr. eſt indiuiduum homo eſt Soc. ergo homo eſt indiuiduū. Similiter hic, homo eſt ſpēs, ſubſtantia eſt homo, ergo ſubſtantia eſt ſpēs, ibi ſpecies, attribuit hoi ea parte qua differt a ſubſtantia, iō ſubſtantia accidit hoi, vt ſtat ſub illo attributo. Et ſimiliter hic iſte eſt monachus, & eſt albus, ergo iſte monachus albus, albus. n. eſt accidens ſuperius accidentale huic homini, & differt ab ipſo C hoie inquantum ſibi ineſt hoc attributū monachus vnde per hoc, quòd iſte homo ponitur albus ſecundum ſe infert, q ſit albus ſecundū habitum & ſic conſequentia non valet, & ſimiliter hic, iſte canis eſt pater. & eſt tuus, ergo eſt pater tuus, & et in alijs arguendo a diuiſis ad coniuncta. & iſti paralogiſmi ſoluuntur negando conſequentiam, quia nō oportet, ſi aliquid conueniat inferiori ea parte, qua differt a ſuo ſuperiori, q ppea cōueniat ſuperiori. Et non ſemper oportet, quòd ad committendum iſtum modū ſumatur illud quod ſimpliciter eſt ſuperius, ſed ſufficit, quòd ſit ſuperius vel ſecundum rem, vel ſecundum modum. D

Secūdus modus.

Quarto ſciēdū q vltimus modus huius fallaciæ eſt, qn accidens eſt cōuertibile reſpectu rei ſubiectæ, vt hic, riſibile eſt ppriū hō eſt riſibilis, ergo hō eſt propriū, vel ſic riſibile eſt qualitas, hō eſt riſibilis, ergo hō eſt qualitas ibi propriū conuenit vni conuertibiliū ea parte, qua differt ab alio ppter hoc infertur de alio, & ſimiliter hic, hō eſt quoddam incomplexum, animal rōnale eſt homo, ergo animal rōnale eſt quoddam incomplexum. Ibi aial rōnale accidit hoi, vt ſtat ſub hoc attributo incomplexum, qd conuenit hoi inquantum differt a ſua diffinitione, & pp hoc infertur de ipſa. Et E ſoluuntur iſti paralogiſmi negando cōſequentiam, quia ſi aliquid affirmatur, vel negatur de vno conuertibiliū ea parte qua differt ab alio, non oportet ppter hoc, quod affirmetur, vel negetur de alio. Et hæc aſſignatio modorum huius fallaciæ, & accidentis, & rei ſubiectæ ponuntur ſecūdum Petrum Hiſpanum in magnis fallacijs eius, licet hic in textu ponatur alia aſſignatio ipſorum, quæ in textu videri poteſt.

Tertius modus.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Nulla eſt fallacia ſubſtantiæ, ergo nulla eſt fallacia accidentis per locum a ſimili, ergo contra prædicta. Secundo ſic. In oi ſyllogiſmo medium eſt in parte idē, & in parte diuerſum cum extremis, ergo, ſi accidens ſit quod eſt in parte idē, & in parte diuerſum ſequitur q in quolibet ſyllogiſmo, erit accidens, quod tñ F eſt falſum. Tertiò ſic illud quod eſt de eſſentia rei non eſt accidens, eius omne ſuperius eſt de eſſentia inferioris, ergo nullum ſuperius accidit ſuo inferiori. Quarto ſic Arguendo ex puris affirmatiuis in ſecundo figura committitur fallacia accidentis, & tamen iſte modus non enumeratur inter iſtos modos, ergo male aſſignantur. Quintò ſic. Arguēdo a diuiſis ad coniuncta eſt bona conſequentia, vt patet in ſecundo Periher menias, ergo a diuiſis ad coniuncta nō eſt fallacia accidentis.

Argum.

A Ad argumēta. Ad primum dicitur, ꝙ hic nō capitur accidens, vt diſtinguitur contra ſubſtantiam, ſed capit̄ pro extremo, vel non neceſſario, ideo non ſequit̄ ꝙ ſi nulla ſit fallacia ſubſtātiæ, qđ nulla ſit fallacia accidētis. Ad ſecundum dicitur, ꝙ licet in omni ſyllogiſmo medium partim conueniat, & partim differat ab extremis, tamen in bono ſyllogiſmo nō accipitur, vt conueniens, & differens ab ipſos, ſed in vtraque præmiſſarum ſub eadem ratione tenetur, & extremitates B in ipſo vniuntur ſub eadem ratione, & non ſub diuerſis, aliter non ſequeretur vnio extremitatum inter ſe. Ad tertium dicitur quod licet nullum ſuperius accidat ſimpliciter, & abſolutè ſuo inferiori tñ bene accidit ſibi cōparatiuè quia reſpectu ad vnum tertium, quod conuenit inferiori prout differt a ſuperiori. Ad quartum dr̄, ꝙ arguēdo ex puris affirmatiuis in ſecūda figura cōmittitur primus modus prius aſſignatus, & mediū eſt res ſubiecta, & inferius eius ſibi accidit, vt ſtat ſub maiori extremitate. Et licet tale mediū nō ſubijcit̄ actu maiori extremitati, tñ ſubijcit in aptitudine, & efficitur ſubiectū eius reducendo ad primam figuram conuerſione maioris. Ad quintū dicit̄, ꝙ arguendo debitè a diuiſis ad cōiuncta, vel econtra eſt bona cōſequentia ſed non qñ arguitur indebitè, ſed tunc committitur fallācia accidentis. Et ad arguendū debite a diuiſis ad coniuncta requiritur primo, quod prædicatorū diuiſorum vnum ſit potētiale, & determinabile, reliquū actuale, & determinans. Se C cūdo requiritur, quod potentiale præponatur actuali, ſiue determinabile determinationi. Et econtra arguēdo a coniunctis ad diuiſa requiritur, quòd in coniūctis vnum non ſit determinatio priuans vel diminuens reſpectu alterius, ſed contrahens tantum, ideo non ſequitur, eſt bonus faber, ergo eſt bonus.

[Margin: Debit⁹ arguendi modus à diuiſis ad cōiūcta & ecōtra.]

[Margin: Hoc colligi. 2. Elen. ca. 8. & alibi multis in locis.]

De fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, & eius modis.

Sequitur de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. Dictum ſecundum quid, D appellatur hic determinatio diminuens de ratione, vel de eſſe cui ad iungitur, vt cum dico homo mortuus, mortuum, n. diminuit de ratione hominis. Dictum ſimpliciter, appellatur aliquid non diminutum, vt homo. Fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia dicti ſecundum quid ad dictum ſimpliciter.

Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia huius dicti, quod eſt ſecūdum quid ad illud, quod eſt ſimpliciter & econuerſo. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas ſignificatorum. Fit autem hæc fallacia tot modis, quot modis, contingit E addere alicui determinationem diminuentem.

[Margin: Quot modis fiat.]

Primo modo ſecundum partem in modo, vt ille eſt homo mortuus, ergo eſt homo non ſequitur, quia mortuum diminuit de ratione hominis. Et hic chimera eſt ens opinabile, ergo chimera eſt ens, non ſequitur, quia opinabile diminuit de ratione huius, quod eſt eſſe.

Secundo modo ſecundum partem integralem, vt Aethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus.

Tertiò modo in his, quæ ſunt ad aliquid.

Vt diuitiæ non ſunt bonæ malè vtenti, ergo diuitiæ non ſunt bonæ, non ſequitur, licet enim diuitiæ comparatæ F ad aliquid non ſint bonæ, tamen in ſe ſunt bonæ.

Quarto modo in his, quæ ſecundum locum ſunt, vt bonum eſt mactare patrem in triualis, ergo bonum eſt mactare patrem ſuum.

Vel ſic: Bonum eſt vti dieta in locis ægrotatiuis, ergo bonum eſt vti diæta.

Quinto modo in his, quæ fiunt ſecundum tempus, vt bonum eſt ieiunare in quadrageſima, ergo bonū eſt ieiunare. Vel ſic. Expedit alicui mederi quādo ægrotat, ergo expedit. Alicui mederi.

A ri. non ſequitur quia licet expediat mederi ſecundum quid non tñ ſimpliciter.

Sciendum eſt aũt ꝙ in oĩb. iſtis inſpiciendum eſt ad contradictionem, vt ſi aliquis reſpõdens dicat, ꝙ non expedit mederi, & opponẽs aſſumat, ꝙ expedit mederi qñ ægrotat, non contradicit ei, ſed ſtatim fallacia ſm q d ad ſimpl'r. Et ſciendum ꝙ eadem eſt fallacia, ſi ex eo, quod eſt ſecundum quid inferatur ſimpliciter, & econuerſo. Et intelligendum eſt ꝙ iſta fallacia qñ fit ab eſſe ſecundũ quid, vt in pluribus fit affirmatiue, ſed quando fit a dictio ſimpliciter vt in pluribus, arguitur negatiue.

Notabile pul.

Poſtquã Auctor determinauit de fallacia accidentis. hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter. ratione cuius primo videndum eſt quid ſit dictum ſecundum quid, & dictum ſimpliciter. Vnde dictum ſimpliciter eſt dictio ſumpta ſine determinatione diminuente, vt hõ per ſe, vel hõ albus, & tale dictum dicitur dictũ ſimpliciter, hoc eſt perfectum, & non diminutum. Sed dictum ſecundum quid eſt dictio ſumpta cum determinatione priuatiua, aut diminuente, vt homo mortuus. Et ex beatitud ne tali dicti ſcd'um quid ad dictum ſimpliciter, ſumitur vna fallacia ſpecialis, eo, quod ibi reperiuntur ſpecialis cauſa apparentiæ, & defectus.

B Quid ſit dictum ſecundũ quid & ſimpliciter dictum.

C

Primò ſciendum eſt, quod cã apparẽtiæ huius fallaciæ eſt apparẽs conueniẽtia dicti ſm quid ad dictum ſimpl'r, pp quam credimus quod talia conueniant realiter, & quod vnum contineatur ſub alio, quod tñ falſum eſt. Et eius cã defectus eſt diuerſitas illorum dictorum. Et ſecundum hoc ſic definitur hęc fallacia, qd' eſt idoneitas decipiendi proueniẽs ex apparenti conuenientia dicti ſcd'um quid ad dictum ſimpliciter. Et dẽt attendi iſta conuenientia non ex parte uocũ, qa tunc iſta fallacia eſſet fallacia in dictione, ſed dẽt attendi ex parte ſignatorum, ſecundum qd' hñt ſimilitudinẽ in re ſignata, & analogiam ſuorum ſignificatorum, ſicut homo pictus, & homo habent quandam proportionem inter ſe, ideo conuenienter ponitur iſta fallacia inter fallacias extra dictionem.

Cã apparẽtiæ ac defectus hui' fallaciæ in quo conſiſtat.

D

Secundo ſciendũ, qd' licet dictum ſecundũ quid in quo ponitur determinatio contrahens, tñ vt hõ albus faciat locũ dialecticũ.ſ.a parte in modo ad ſuum totũ, tñ dictum ſcd'm quid, qd' ſic cũ determinatione impropria, quæ eſt diminuens, vel priuans, bene cauſat locum ſophiſticũ. Et talis determinatio impropria fit quinq. modis, qñq;.n. eſt abſoluta. & qñq; reſpectiua. ſi primum, hoc eſt dupliciter, vel determinat dictum cui adiungitur rõne totius priuando, vel diminuẽdo rõnem eius, ut hõ pictus, vel ens opinale, vel rõne partis integralis ſui ſubiecti, vt albũ ſecundum dẽtes, ſi ſit reſpectiua, ſic eſt tripliciter, qa qdam ſumitur p relationem ad aliquod correlatiuum extrinſecum, vt hic, diuitiæ ſunt malæ male vtenti alia reſpectu mẽſuræ, q̃ eſt locus, vt bonum eſt interficere patrem in triualis, alia reſpectu partis temporis, quod eſt menſura ſucceſſiua, ut eſt proijcere merces in mari tempore tempeſtatis, & ſecundum has quinque determinationes improprias ponũtur quinque modi huius fallaciæ.

Quid nã dictũ ſecundũ q d falla ciã fundat.

E

Tertio ſciendum, quod primus modus huius fallaciæ eſt arguendum ſcd'm partem in modo diminuẽtem, ut iſte eſt homo pictus, ergo eſt homo. Secundus modus fit arguendo ſecundum determinationem partis integralis, vt æthiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt alb. Et valet in accidẽtibus quæ determinãt ſibi certã partem integralem ſui ſubiecti, ſicut cæcis determinat ſibi oculum, & ſumitur naſum, & in accidentib quæ per indifferentiã in una parte ex conſequenti totum inferunt, vt infirmitas dẽtis denominat totum hoĩem infirmum, dum determinatio partis non ſit determinatio diminuens tanta accidentia q̃ indifferenter conueniunt oĩb. partib. & per inhærentiam ſunt in una nõ pſit de-

F Modorũ quinque ſecundũ quid ad ſimpliciter expoſitio.

A nominare totum ſicut albedo, vel nigredo denominans ſuam partem integralē eſt determinatio diminuēs in iſtis, & facit iſtam fallaciam. Tertius modus ſic arguendo cum determinatione reſpectiua facta ad terminum extrinſecum vt vnū eſt malum febricitanti, ergo eſt malum. Quartus mod' fit cum determinatione impropriè ſumpta ſecundum locum, vt bonum eſt interficere patrē in triualis, ergo bonum eſt interficere patrē. Quintus modus eſt arguendo ſm determinationē tpis, vt bonum eſt ieiunare in quadrageſima, ergo bonum eſt ieiunare ſp. Et oē iſti paralogiſmi ſoluuntur negando conſequentiā, qa ex dicto ſecundum quid non ſequitur dictum ſimpliciter.

B Modi argu. a ſim plr ad ſecundum qd idē. Quarto ſciēdū qꝫ in eiuſdem modis, & in eadem fallacia pōt argui procedēdo a dicto ſimpliciter ad dictum ſcd'um quid. Cuius rō eſt, quia vbicunq. reperitur eadem cā apparentiæ ibi eſt eadem fal c , & ēt idem modus, ſed arguendo a dicto ſimpliciter ad dictum ſecundum quid eſt eadem cā apparentiæ, ſicut arguendo econtra qa eſt eadem conueniētia dicti ſimplr & ſecundum quid ideo illo modo committitur iſta fallacia, & modi prius poſiti, vt arguēdo ſic, hic nō eſt homo, ergo non eſt hō mortuus, vel non eſt aīal ergo non eſt aīal pictū. Sed magis determinatur hæc fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter quam econtra, qa arguendo a dicto ſecūdum qd arguitur affirmatiue, ſed arguēdo a dicto ſimpliciter vt in plurib. arguitur negatiue p iſtam fallaciam, ideo magis denominatur a paralogiſmis, qui fiunt procedēdo à ſecundum quid ad ſimpliciter.

C Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Hō albus eſt dictum ſumptum ſine determinatione diminuente, & tñ non eſt dictum ſimpliciter, quia dictum ſimpliciter eſt qꝫ ſubmittitſine additione, iuxta illud. Simpliciter dico qđ ſine addito dico, ego contra definitionem dicti ſimpliciter. Secundo ſic. Oē inferius & minus cōe infert ſuum ſuperius & magis cōe, ſed dictum ſecundum quid eſt inferius ad dictum ſimpliciter, ergo bene infert ipſum. ergo arguendo a ſecundū qd ad ſimpliciter non committitur fallacia. Tertio ſic. Bene ſequitur eſt hō mortu', ergo eſt mortuus, & tñ arguitur a dicto ſecundum quid penes primum modum huius fallacię ergo male aſſignat ille modus. Quarto ſic. Ieiunare in quadrageſima eſt ieiunare ſimpliciter, nec illa terminatio tpis diminuit rationem adiuncti, ergo ibi male arguitur penes quintū modum. Quinto ſic. A toto in modo ad ſuam partem, & econtra ſunt plures loci dialectici, ergo a dicto ſecundū quid & a dicto ſimpliciter debent ſumi plures fallaciæ, & non vna tantum. D

Solutio. Ad arg. Ad primum iſtorum dr̃, quod ſic capiatur dictum ſimpliciter, vt tantū valet ſicut contracte vt ſumitur in loco a toto in modo, ſic hō albus non eſt dictum ſimpliciter, ſed, ſi capiatur dictum ſimpliciter prout ſimpliciter tantum valet ſicut perfecte & non diminute, ſicut capiatur in præſenti paſſu, ſic homo albus eſt dictum ſimpliciter. Ad ſecundū dr̃, quod licet dictum ſecūdum quid qđ fit cum determinatione cōtrahente tm, ſit inferius ad dictum ſimpliciter, nō tñ dictum ſecundum quid, quod fit cū determinatione diminuente vel priuante, ſed magis opponitur dicto ſimpliciter. Ad tertium dicitur, quod licet hō mortuus ſit dictum ſecundum quid reſpectu hoīs, quia mortuum diminuit de ratione hominis, tamen reſpectu mortui eſt dictum ſimpliciter, quia homo non diminuit de ratione mortui, ideo ibi non arguitur a dicto ſecundum quid per iſtā fallaciam. Ad quartum dicitur, quod licet in quadrageſima non diminuat de rōne huius quod eſt ieiunare abſolute, tñ bene diminuit reſpectus huius quòd dico bonum, i arguitur cum determinatione diminuente ſecundū tps. Ad quintum dr̃, negando conſequentiam, quia à toto in modo, & a parte eius ſunt diuerſæ virtutes probatiuæ, & diuerſæ habitudines locales, ideo ibi ſumuntur plures loci dialectici, ſed a dicto ſecundū quid E F

A ad ſimpliciter & econtra, eſt tantũ una cauſa apparentiæ, non ibi non ſunt plures loci ſophiſtici, nec eſt ſimile de ipſis.

De Fallacia, Ignorantiæ, Elenchi, & eius modis.

Collige hoc ex 2. Elen. c. 9. & alibi in pleriſq. locis.

Elenchus eſt ſyllogiſmus cõtradictionis vnius eiuſdem, non nominis tantũ, nec etiam rei tantum, ſed nominis, & rei ſimul non ſynonimi, ſed eiuſdem & ex eis quæ data ſunt de neceſſitate, non cõnumeratio eo quod erat in principio ad idem ſecundum idem ſimiliter & in eodem tempore. Elench. eſt ſyllogiſmus contradictionis ideſt, ſyllogiſmus concludens cõtradictoriam propoſitionis datæ a reſpondente. B

In definitione Elenchi quædam ponuntur ratione ſyllogiſmi, vt ex his quæ data ſunt ex neceſſitate accipere, per quod remouetur fallacia accidentis, & ponitur non connumerato eo quòd erat in principio, per quòd remouetur petitio principij, & poſtea patebit. alia ponuntur ratione cõtradictionis, vt vnius & eiuſdem ideſt vnius ſubiecti & vnius prædicati.

Vnde niſi eſſet idem ſubiectum, & idem prædicatũ non eſſet contradictio, vt æthiops eſt niger, æthiops non eſt niger ſecundum dentes, ex quo non eſt C idem prædicatum, ideo non eſt contradictio.

Et ſimiliter hic, nullus homo mortuus currit, & quidam homo currit non eſt contradictio, quia non eſt ibi idem prædicatum.

Item ſecundum idem ad idem ſimiliter & in eodem tempore, ponuntur ratione contradictionis, & cõtra iſtas quatuor partes peccat hæc fallacia quæ dicitur ignorantia Elenchi ſecundum, quòd eſt vna de tredecim fallacijs.

Alio modo accipitur generaliter, & tunc ſic definitur. Ignorãtia Elenchi eſt vnus defectus generalis ad quem reducuntur omnes aliæ fallaciæ oſtendendo quomodo peccant contra iſtas particulas, vt poſtea patebit. Iſte enim particulæ non nominis tantum, nec rei tantũ, ſed nominis & rei ſimul, non ſynonimi, & ſic de alijs ponuntur ratione ſyllogiſmi, & ration contradictionis, quia iſte exigunt, quòd nomen ſit vnum & res vna, & quòd non ſit nomen ſynonimum. D

Vnde non eſt ibi contradictio, Marcus currit & Tullius non currit. Nec eſt ibi ſyllogiſmus, omnis gladius ſcindit, quoddam inſtrumentum eſt enſis, ergo quoddam inſtrumentum ſcindit. Fallacia ignorantiæ Elenchi eſt idoneitas decipiendi prouenіens ex apparenti obſeruatione particulariũ definitionis Elẽchi, quæ conueniunt ei ratione contradictionis tantum ſcilicet ad idem ſecundum idem ſimiliter & in eodem tempore. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia dictorum ſecundum quid ad dicta ſimpliciter. Cauſa falſitatis eſt diuerſitas eorundem. E

Vnde huius fallaciȩ Elenchi ſunt quatuor modi.

Primus Primus modus eſt contra hanc particulam ad idem, vt duo ſunt duplũ vnius & non ſunt duplum trium, ergo ſunt duplum & non duplum, & in vtraq. præmiſſarum non ſumitur duplum ad idẽ, & ideo non ſequitur.

Secũdus Secundus modus peccat contra illam particulam ſecundũ idem vt hoc eſt duplum illi ſecundum latitudinẽ, & nõ eſt duplum ſecundum longitudinem, ergo eſt duplum & non duplum. non ſequit̃ quia duplum non ſumitur ſecundum idem, licet ſumatur reſpectu eiuſdem. F

Tertius Tertius modus peccat contra iſtam particulam ſimiliter, vt homo eſt ſpecies, ergo idem eſt ſpecies & non eſt ſpecies non ſequitur, quia ibi non eſt contradictio in præmiſſis, quia ille terminus homo, non ſupponit ſimiliter, quia in una ſumitur pro ſuis inferioribus in alia vero non, ſed pro ſe toto, vel pro ſua forma.

Quart. Quartus modus peccat contra hanc particulam in eodem tẽpore, vt manus

mea

A mea eſt clauſa in hoc inſtanti,& non eſt clauſa in hoc inſtanti, ergo clauſa & non clauſa s. non ſequitur, quia non eſt in eodem tempore. Differt autem hæc fallacia a fallacia, ſecundum quid ad ſimpliciter, quia in illa eſt proceſſus ab vno ſecundum quid ſumpto ad vnum ſimpliciter ſumptum,ut hoc eſt duplum ſecundum longitudinem, ergo eſt duplum, in iſta uero eſt proceſſus a duobus ſecundum quid ſumptis ad duo ſũpta ſimpliciter, vt hoc eſt duplum illi ſecundum longitudinem, & nõ ſcd̃m latitudinẽ,ergo ẽ duplũ et nõ duplum.

Poſtq̃ Auctor determi nauit ſuperiꝰ de fallacia a ſcd̃m q̃d ad ſimpliciter,hic B cõſequenter agit de fallacia ignorantia Elenchi,ratione cuius definit Elenchus ſic.Elẽchus eſt ſyllogiſmus contradictionis vnius & eiuſdem non nominis tm̃, ſed rei & nominis,ſimul,non ſinonimi, ſed eiuſdem ex his q̃ data ſunt de neceſſitate accidere, non cõnumeratio eo q̃d erat in principio.ſ.ad idẽ ſcd̃m idẽ ſimiliter & ĩ eodẽ tpe. In qua definitione ponit ſyllogiſmus loco gñis.& cõtradictionis ponit ad dr̃iã ſyllogiſmi non contradicentis poſitioni reſpõdẽtis,& ponitur unius & eiuſdẽ non nominis tm̃, ſed nominis & rei ſimul,nõ ſynomini,ſed eiuſdem rã rõne ſyllogiſmi q̃ contradictionis.Ad vtrunq.n.req̃rit quod remanent C idem termini ſcd̃m rẽ & vocẽ, & ꝑ hoc mouẽtur fallaciæ in dictione.Et ponitur ex his quę data ſũt de neceſſitate accidere, rõne ſyllogiſmi, in quo dẽt eſſe neceſſaria conſequentia, & per hoc p̃t remoueri fallacia accidentis,& cæteræ nõ habentis neceſſariã cõſequentiam,de inde ponitur non connumerato eo quod erat in principio,ratione ꝓbationis, q̃a Elenchus eſt ſyllogiſmus probatiuus,& ꝑ hoc remouet pe tio principij,deinde ponit ad idem ſcd̃m idem &c.rõne contradictionis tm̃ q̃a illę conditiones requiruntur ad contradictonem tantum.

Primo ſciendum, q̃ aliter p̃t definiri Elenchus,quod eſt ſyllogiſmus dialeD cticus concluſionis reſpondentis contradictorio. Et ſic ad Elenchum tria requiruntur.ſ. neceſſaria illatio, inquantum ſyllogiſmus, & ſufficiens probatio concluſionis,inquantum eſt dialecticus tertio formalis repugnantia ſuæ concluſionis ad compoſitionem reſpondentis, inquantum eſt contradictionis. Ex quo patet, quod Elenchus vltra ſyllogiſmũ addit probabilitatem, & vltra ſyllogiſmum dialecticum addit contradictionem, & ita contradictio eſt ultima dr̃ia formaliter conſtituens Elenchũ,& ideo ſicut ſyllogiſmus dialecticus ſe habet vt inferius ad ſyllogiſmus in cõi, ita Elenchus ad ſyllogiſmum dialecticum. Et Elenchus dr̃ ab eo, q̃ eſt in pro contra, E & Elenchos, quod eſt ſumptio, quaſi ſumptio contradicta reſpondentis & ſicut talis Elenchus ſe habet ad ſyllogiſmũ dialecticũ vt inferius,ita Elenchus ſophiſticus ad ſyllogiſmũ ſophiſticũ, & poteſt ſic definiri.Elenchus ſophiſticus eſt ſyllogiſmus ſophiſticus apparenter contradictorius poſitioni reſpondentis.

Scd̃o ſciendũ, q̃d ignorãtia in cõi dr̃ negatio ſcientiæ cũ aptitudine ad ipsã. Et diuidit ignorantiam puræ negationis q̃ eſt pura carẽtia cognitionis actualis.& habitualis, ſicut eſt in pueris non dũ cognoſcentib.Alia eſt ignorãtia prauæ diſpoſitionis q̃ eſt q̃ñ aliquid falſo apprehenditur de re aliquo modo cognita & iſta diuiditur, q̃a q̃dã eſt igno F rantia ſimplex,q̃ eſt ignorantia principiorum.ſ.q̃ñ principia falſo apprehenduntur ſimplici apprehenſione ſine diſcurſu, alia eſt compoſita quæ eſt falſa apprehenſio concluſionis mediante diſcurſu.Et dr̃ compoſita, q̃a ibi multa ſimul concurrunt,ſ.ignorantia principiorum, concluſionis. Ignorantia aũt Elenchi non eſt ignorantia puræ negationis,nec ignorãtia compoſita, ſed eſt ignorantia ſimplicis appræhẽſionis,q̃a fit per ignorãtiã alicuius req̃ſiti ad rationem Elenchi & talis p̃t capi dupliciter vno mõ gñaliter ꝓ quocũq. omiſſione cuiuslibet particulæ indifferenter definitionis

Quid Elenchi.

Alia Elẽchi deſcriptio.

Elench quod.

Ignorãtiæ multiplex modus.

A tionis Elêchi ſi ſumatur hoc modo ignorãtia Elenchi nõ eſt vna fallacia ſpecialis, ſed ſic omnes fallaciæ ad ipſum reducuntur, alio modo ſpecialiter ſolum pro omiſſione alicuius illarum quatuor particularum ad idem, ſcd'm idẽ, similiter in eodẽ tẽpore, & hoc modo ab ipſa ſumitur fallacia ignorantiæ Elenchi.

Cauſa defectus & apparentiæ hui' fallaciæ.

Tertiò ſciẽdũ, quod cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens obſeruatio conditionum requiſitarum ad vnã contradictionem, ratione cuius creditur, quod in antecedente paralogiſmi ſit vera contradictio, vbi tñ eſt apparẽs contradictio tm̃, & per illam apparentem contradictionem in conſequente infertur cõtradictio ſimpliciter. Et eius cauſa defectus eſt omiſſio alicuius illarum particularum quæ requiruntur ad contradictionem. Et per hoc ſic definitur hæc fallacia, quòd eſt idoneitas decipiendi proueniens ex apparente obſeruatione particularum definitionis. Elenchi, quæ ſibi conueniunt ratione B contradictionis. Et licet quælibet fallacia peccat contra verum Elenchum, qa tñ iſta formaliter, & dicere peccat contra contradictionem, quæ ſe habet vt vltima differentia, & forma Elenchi, ideo magis denominatur hæc fallacia ignorantia Elenchi, quam quælibet alia fallacia.

Quarto ſciendum, quod huius fallaciæ quatuor ſunt modi. Primus modus C fit, quando non arguitur ad idem, vt aer eſt ſupra terram, & non eſt ſupra cęlũ, ergo eſt ſupra, & non ſupra conſequentia non valet, quia non affirmatur idem de aere comparato ad idem. Secundus modus eſt, quando non arguitur ſecundum idem, vt Soc. videt ſecundum oculum, & non videt ſecundum naſum, ergo videt, & non videt, conſequentia nõ valet, quia non affirmatur idem de eodem ſecundum idem in antecedente & conſequente. Tertius modus fit omittẽdo iſtam particulam, ſimiliter, vt omnis homo eſt indiuiduum homo non eſt indiuiduum, ergo idem eſt indiuiduum, & non indiuiduum, conſequentia non D valet, quia ibi homo non tenetur ſimiliter, quia in maiori tenetur pro ſuppoſitis, & in minori pro natura cõi. Quartus modus eſt dimittendo illam particulam in eodem tpe, vt Soc. leget cras, & non leget poſt cras, ergo leget, & nõ leget, non ſequitur, quia ibi non fit affirmatio, & negatio in eodem tempore. Et ſic patet, quod illi quatuor modi ſumuntur ſecundum illas quatuor conditiones in definitione Elenc. poſitas.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Argum. Contradictio non eſt ſyllogiſmus, ſed Elenchus eſt contradictio, vt dicitur in primo Elenchorum, ergo male dicitur E quod eſt ſyllogiſmus.

Secundo ſic. Hæc eſt vera contradictio Marcus currit, Tullius non currit, cum illę propoſitiones repugnent tam in veritate quam in falſitate, ergo ad Elenchum & contradictionem non requiritur vnitas rei, & nominis ſimul. Tertio ſic. Omnes fallaciæ reducuntur ad ignorantiam Elenchi, ergo male ponitur fallacia ſpãlis, cum ſit communis ad omnes alias. Quarto ſic. Contradictoriæ non poſſunt fieri in eodem tpe, ergo ad contradictionem non requiritur, quod affirmatio, & negatio ſint in F eodem tpe. Quinto ſic. Ad cõtradictionem requiritur quod ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & tñ non ponitur hic aliquis modus peccans cõtra illam particulam contradictionis, ergo modi huius fallaciæ non ſunt ſufficienter enumerati.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod, ſi capiatur contradictio formaliter pro ipſa formali repugnantia contradictoriorum, ſic non eſt ſyllogiſmus ſed, ſi capiatur materialiter pro propoſitione contradicente, vel pro ſyllogiſmo contradictorio ratione ſuæ concluſionis, ſicut contradictio bene eſt ſyllogiſmus, & ſic capitur in primo Elenchorum.

Ad ſecundum dr̃, quod licet ibi ſit cõtradictio ſecundum rem, non tñ ſecũdũ mo-

A modũ enunciãdi quia ibi nõ eſt euidẽs affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem. Ad tertium dicitur, quòd, ſi capiatur ignorantia Elenc. communiter pro quacunq. ignorantia cuiuslibet particulæ definitionis Elenchi, & ſic fallacia ignorantiæ Elenchi eſt communis ad omnes alias fallacias, ſed etiam, ſi capiatur ſpãliter pro ignorantia vltimarum quatuor particularum, ſicut hic accipit, ſic eſt fallacia ſpecialis, & habet diſtinctam cãm apparentiæ, & defectus cauſis aliarum fallaciarum, vt poſſet probari inductiue. Ad quartum dr̃, quod licet B duæ contradictoriæ non poſſint formari in eodem tpe, tamen bene poſſunt formari pro eodem tpe affirmando, & negando idem de eodem pro eadẽ parte temporis. Ad quintum dicitur, quod in fallacia ignorantiæ Elenchi ſemper requiritur, quod ſit apparens contradictio, quia inde ſumitur ſua cauſa apparentiæ, C ſed, ſi remoueatur prima conditio contradictionis, quæ eſt, quòd ſit affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, ibi non eſſet apparẽs contradictio, ideo non ponitur hic aliquis modus propter omiſſionem illius particulæ contradictionis.

De fallacia petitionis principij.

De hoc. 22. Ele. c.x.& alibi etiã tractatus.

Petere, id quod eſt in principio eſt, quando concluſio quæ debet probari ſumitur in præmiſſis. Cum ergo idẽ ſub eodem noĩe non poteſt ſeipſum probare, vt hõ currit, ergo hõ currit, in talibus n. non eſt petitio principij, ſed talis argumentatio eſt ridiculoſa, nec cadit ſub arte, nec eſt petitio huius ꝙ eſt in principio, aliud eſt. n. petere principium, & aliud eſt petere illud ꝙ eſt in principio, vt dicit Philoſophus primo Elenc. quia petere principiũ eſt qñ petitur idem ſub eodẽ noĩe, vt hõ currit, ergo homo currit, & iſto mõ nulla eſt fallacia, quia nõ cõtinetur ſub aliqua ſpẽ argumentationis, nec ſecundũ veritatẽ, nec ſcd̃m apparentia, ſed talis petitio principij peccat contra ſyllogiſmũ ſimpliciter dictũ. D Sed petere illud qd̃ eſt in principio, eſt qñ idem petitur ſub diuerſo noĩe, vt animal rõnale currit, ergo hõ currit. Vel ſic petere illud quod eſt in principio, eſt qñ minus notum ſumitur ad probationem magis noti. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt apparens diuerſitas concluſionis a præmiſſis. Cã falſitatis eſt idẽtitas eorundem. Petitur aũt illud quod eſt in prĩcipio quinq. modis, vt patet 8. Topic.

Primus modus. Primo modo, quando definitum petitur in definitione, & econtra, vt ſi dubitaretur vtrum homo currat, vel non currat, fiat argumentum, animal rationale currit, ergo homo currit, nulla eſt ibi probatio quia quando vnum dubitatur neceſſe eſt alterum dubitari, & ita ſi ſumatur vnum ad probandum aliud, peccatum eſt.

Secundus. Secundus modus eſt, quando particulare petitur in vniuerſali vt nullus homo currit, ergo Soc non currit. Vel ſi aliquis debeat probare, quòd omnium E contrariorum eſt eadem diſciplina, & aſſumat omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina, ergo omnium contrariorum eſt eadem diſciplina, hic petitur concluſio in præmiſſis.

Tertius. Tertius modus eſt qñ vniuerſale petitur in particularibus, vt ſi aliquis debeat probare, quod omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina, & ſumat iſtã omnium contradictoriorum contrariorum, & ſic de alijs eſt eadem diſciplina, ergo omnium oppoſitorum eſt eadem diſciplina. Vel ſic, Soc. currit, Plato currit, F & ſic de alijs, ergo omnis homo currit.

Quartus. Quartus modus eſt, quando coniunctum petitur in diuiſis, vel econtra, vt ſi aliquis debeat probare quod medicina eſt diſciplina ſani, & ægri, & dicatur ſic arguendo medicina eſt diſciplina ſani, & medicina eſt diſciplina ægri, ergo medicina eſt diſciplina ſani, & ægri.

Quintus. Quintus modus eſt quando vnum relatiuorum petitur in alio, vt ſi quis debeat probare, quod Socra. ſit pater

Pla-

A Plat. probetur, ſic Pla. eſt filius Soc. ergo Socr. eſt Pla. non ſequitur, quia hoc aſſumitur quod eſt probandum. Sciendum quod hæc fallacia non impedit ſyllogiſmum inferentem ſed probantem, & ita fallacia petitionis peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, inquantum dialecticus eſt.

Quid ſit petere principium

Poſtquã Auctor determinauit de fallacia ignorãtia Elenchi, hic conſequẽter determinat de fallacia petitionis principij, rõne cuius primo videndũ eſt q̃d ſit petitio principij vñ petitio in dialecticis eſt interrogatio alicuius pręmiſſarũ ſyllogiſmi dialectici, quia dialecticus licet in ſyllogizando aſſumat præmiſſas B approbandũ concluſionẽ, tñ aliqñ interrogat de ſuis præmiſſis rõne cuius dominium interrogationes & non finita proprie petitio de concluſione, q̃ præmiſſis cõceſſus a reſpondente põt inferri concluſio non interrogando ipſam. Et q̃a in argumẽtatione cõcluſio eſt primũ principiũ, ratione cuius fit argumentatio, ideo cũ in tali argumentatione petitur concluſio, quæ det probari, ubi eſt petitio principij, ideo petitio principij eſt quando idem accipitur ad probandum ſeipſum.

Duplex petitio principij.

Primo ſciendũ, ꝙ ſm Philoſophum. Sẽdo Elench. duplex eſt petitio principij, ſ. ſtatim & non ſtatim. Petitio principij ſtatim eſt quãdo idẽ ſub eodem nomine ſumitur ad probãdum ſeipſum ut C hõ currit, ergo homo currit, uel idem ſub duob. nominib ſynonimis. ut Marcus currit, ergo Tullius currit, & talis petitio principij peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, quia cõcluſio non eſt alia præmiſſis, & non eſt ibi aliqua fallacia, cum idem non habet apparentiam ad probandum ſeipſum. Alia eſt petitio principij nõ ſtatim qñ idem ſub diuerſis nominib. ſumitur ad probandum ſe ipsũ. & talis eſt quãdo antecedẽs eſt aq̃ ignorãr, vel ignotius conſequente. Vnde in petitione principij ſtatim eſt proprie petere principium, & in petitione principij ſtatim eſt petere id, quod erat in principio, quia antecedẽs eſt ęquæ ignotũ, uel minus notum quã conſequens, iõ ſcđm ſuam notitiam continetur in cõſequẽte, & poteſt probari per conſequẽns ideo tunc ad probandum conſequens petitur illud quod eſt in principio, ſ. antecedens, quod continetur in concluſione, & etiam ſumitur concluſio in tali antecedens ad probandum ſeipſum. Et ſecundum talem petitionem principij committitur in hæc fallacia. D

Cauſa apparẽtiæ, ac defect᷒ in petitione principij.

Secundo ſciendum, ꝙ cã apparentię huius fallacię eſt apparens diuerſitas antecedentis & conſequẽtis, ratione cuius creditur antecedens eſſe notius conſequente, & habere uirtutem probatiuam conſequentis, cum ſit æquæ ignotũ uel ignotius conſequente. Et non ſufficit q̃cunq diuerſitas antecedentis & conſequentis ſed oportet ꝙ ſit cum identitate ipſorum, & etiam quid talis diuerſitas facit apparentiam magis noti & minus noti ex parte nominis rei. &, quia in nominib. ſynonimis non eſt apparẽtia magis, & minus noti, ideo in ipſis nõ reperitur cã apparentiæ, ſed cũ falſitatis huius fallaciæ eſt identitatis antecedentis, & conſequentis, & ſm hoc ſic definit hæc fallacia, q eſt idoneitas decipiendi prouenens ex apparẽti diuerſitate ſm notitiam antecedentis cum conſequente, & peccat iſta fallacia nõ contra illationem, qui non impedit ſyllogiſmum ſimpliciter ſed peccat contra probationem & ſyllogiſmum dialecticum. F

An a definitione locus ſophiſticus ſumatur.

Tertio ſciendum, & definitio dupliciter conſideratur uno modo inquantum includit principia eſſentialia definiti, quæ ſunt propria cauſa inhærentiæ paſſionis ad ipſum definitum, & hoc modo ab ipſa ſumitur locus demoſtratiuus & non ſophiſticus. Alio modo conſideratur inquãtũ ſtat ſub intentione cõi definitionis, & hoc dupliciter, uno modo reſpectu prædicatorum, quæ notiori modo conueniunt definitioni quam definito, & ſic definitione ſumitur locus dialecticus, alio modo reſpectu pdicatorũ quæ conueniunt notiori modo ipſi definitio

A finitio quã definitioni,& ſic a definitione ſumitur petitio principij, q̃a ſic antecedens eſt idem in re, & eſt minus notũ conſequente. Et eodẽ modo arguendo a definitio p̃t argui reſpũ prædicatorum quę notiori modo in ſuo definito, vel reſpectu ipſorum quæ minus notę ſibi conueniunt ſĩr arguendo ab vniuerſali ad particularia vel econtra, ſm hoc in iſtis poteſt eſſe locus dialecticus, aut petitio principij ſecundum diuerſas rationes.

Quatuor modi ſunt huius fallaciæ.

Quarto ſciendũ, ꝙ huius fallaciæ quatuor ſunt modi. Primus modus eſt, qñ definitũ petitur in definitione, vel econtra, vt aial rõnale currit, ergo hõ currit. ibi n. definitũ petitur definitione ſua, B & econtra arguendo petitur definitio in definitio. Vnde probatio non valet, quia ſi vnum dubitetur, & reliquum. Secundus modus eſt qñ particulare petitur in vli, & vle i particulari, vt oĩs hõ currit, ergo Socr. currit, Plato currit, & ſic de alijs, vel econtra. Tertius modus, eſt qñ coniunctum petitur in diuiſis, vel diuiſa in coniuncto, vt medicina eſt ſani, & ægri, ergo eſt ſani & eſt ęgri. Quartus modus eſt, qñ relatiuum petitur in ſuo correlatiuo, vt Soc. eſt pater Pla. ergo Plato eſt filius Soc. Et ſoluendo iſtos paralogiſmos debetur negari antecedẽs, cum ſit æque incertum aut magis quam conſequens ipſius prius negatiuum. Nec debet ſimpliciter negari conſequentia, q̃a, C cum ſit neceſſaria illatio in iſtis paralogiſmis, ſi conceditur antecedens, oportebit concedere conſequens, quod includitur in ipſo, tñ poteſt dici quod ipſa nõ eſt probatiua cum negatione antecedentis. Et licet in textu ponatur quinque modi, quia ſecundus modus diuiditur in duos ad maiorem declarationem, tamen ſufficienter enumerantur quatuor modi prius poſiti, quia in ipſis continẽtur omnes arguendi huius fallaciæ.

Argum.

Sed cõtra p̃dicta arguit primo ſic. In petitione principij ſumitur idem ad probandum ſeipſum, ſed idem nõ habet apparẽtiã ad probandum ſeipſum, ergo in petitione principij nulla eſt cã apparentia, nec eſt fallacia. Secundo ſic. Omnis D paralogiſmus peccat in materia, vel in forma, ſed paralogiſmi huius fallaciæ non peccant in forma, cum poſſint eſſe in modo, & figura, nec in materia, cum fiant ex probabilib. ergo in ipſis non eſt cã defectus. Tertio ſic. Ab eodem nõ ſumitur locus dialecticus, & ſophiſticus, ſed a definitione, & ſimiliter a toto in quantitate ſumuntur loci dialectici. ergo ab ipſis non ſumitur locus ſophiſticus, & ſic male ponuntur duo primi modi huius fallaciæ. Quarto ſic. Arguendo a diuiſis ad coniuncta eſt fallacia accidentis, ergo ibi nõ eſt petitio principij. Conſequentia tenet, quia illi loci ſophiſtici non põt eſſe in eodem argumento. E Quinto ſic. Hic eſt petitio pricipij, albedo eſt contraria nigredini, ergo nigredo eſt contraria albedini, & tamen non fit in aliquo iſtorum quatuor modorum, ergo inſufficienter aſſignantur.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ licet idem ſcđum rẽ, & vocem ſimul non habet apparentiã ad probandum ſe ipſum, tamen idẽ ſcđum rem, & differẽs ſcđum vocẽ, & rationem, bene habet apparentiam probandi ſeipſum inquantũ videtur magis notum ſub vno nomine quã ſub alio. Ad ſcđum dr̃, ꝙ licet in paralogiſmi. huius fallaciæ præmiſſæ ſunt ſcđm ſe probabiles, nõ tamen ſunt probatiuæ concluſionis, quod tamen requiritur ad ſyllogiſmum probatiuum, F requiritur enim quod habeat præmiſſas ſecundum ſe probabiles, & quod illæ p̃miſſæ habeant uirtutem probandi concluſionem. ideo illi paralogiſmi peccant in probatione.

Ad tertium dicitur, ꝙ ab eodem modo conſiderato, & reſpectu eiuſdem nõ ſumit̃ locus dialecticus, & ſophiſticus, ſed bene ab eodẽ diuerſimode conſiderato modo definitio diuerſimode conſideratur, vt ab ipſa ſumitur locus dialecticus, & ſophiſticus, & ſimiliter totum in quantitate. Ad quartum dicitur, ꝙ arguendo a diuiſis ad coniuncta indebite ex parte illationis eſt fallacia accidẽtis,

A ex parte vero probationis eſt fallacia petitionis principij, & hoc non eſt inconueniens, quod in eodem paralogiſmo ſint plures fallaciæ, & ſecundum diuerſas rationes. Ad quintum dicitur, quod committitur quartus modus, licet, & albedo, & nigredo ſub rationibus proprij non ſint relatiua tamen quantum ad intentiones contrariorum poſſunt dici relatiua ſecundum dici, ideo ibi vnum relatiuum petitur in alio.

De fallacia cõſequentis, & modis eius multiplicibus.

B De fallacia conſequentis dicendum eſt. Secundum conſequens fiunt paralogiſmi, eo quod credimus conſequentiam conuerti, quæ non conuertitur. Fallacia conſequentis eſt, idoneitas decipiendi proueniens apparentia conſequentiæ conuerſa quæ non conuertitur. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt cõuenientia vnius conſequentiæ veræ ad aliam non veram.

Collige hoc ex 2. Elen. ca. vlt.

Cauſa falſitatis eſt diuerſitas earundem. Et ſciendum, quod bene tenet argumentum a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Huius fallaciæ tres ſunt modi.

Primus modus eſt quando arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, vt ſi homo eſt animal eſt, ergo ſi homo non eſt animal non eſt.

Vel a poſitione conſequenti ad poſitionem antecedentis, vt ſi mel eſt, rubeũ eſt, ergo ſi rubeum eſt, mel eſt. C Ad iſtum modum reducuntur omnes prauæ argumentationes ab inferiori ad ſuperius deſtructiue. Vnde quotieſcunq. fit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperiorum vt omnis homo currit, ergo omne animal currit, ibi committitur iſta in fallacia, vt nullus homo currit, ergo nullum animal currit.

Secundus modus ſolet poni ab inſufficienti inductione ſingularium. vt Socrates eſt animal, & econuerſo, Plato eſt animal, & econuerſo, ergo omnes eſt animal, & econuerſo hic enumerantur omnia ſingularia illius, omnis hõ eſt animal, & non huius, omne animal eſt hõ, quæ ſignificatur per compoſitionẽ huius, quod eſt conuerſo ad hanc, omnis homo eſt animal. D

Tertius modus prouenit a communiter accidentibus. Et dicitur communiter accidentia quæ ſe aliquando conſequuntur, & aliquando non, vt iſte eſt compustus, ergo eſt adulter. Similiter hic muſa, & poeta ſimiliter terminantur, ſed muſa, eſt fœminis generis, ergo & poeta, E non ſequitur, quia identitas generis, & terminationis aliquando ſe conſequuntur, & aliquando non, eo quod non eſt in omnibus ſed in aliquibus. Si aliquis dicat quod in hoc vltimo tertio modo non tenet econuerſo.

Quid conſequens, & antecedens.

Vnde ibi non eſt conſequentia dicendum eſt, quod ſecundum quoſdam ſumitur conſequentiç communiter ad cõſequentiam neceſſariam, & probabilem & in iſtis non ſumitur conſequentia neceſſaria, ſed probabilis. Taliter autem ordinantur iſti modi ab Ariſtotele iſto modo ordinato.

Poſtquam ſuperius determinatũ eſt de fallacia petitionis principij, hic conſequenter determinatur de fallacia conſequentis, rõne cuius primo definit, auctor antecedens, & conſequentiam dicens, quod añs eſt categorica, vel hypothetica, qua añs infertur. F Sed conſequẽs eſt concluſio quæ infertur ex antecedente, quod prouenit ex eo, quod intercedẽs includitur actu, vel intellectu in antecedente, ideo ſimul ſequitur ad ipſum añs, & habitudo denominans illam ſequelam vocatur conſequentia, & diuiditur per conſequentiam compoſitam. Simplex eſt, quando ex vno ſolo antecedente infertur vnum conſequens. Sed conſequentia compoſita quatuor modis intelligitur fieri. Primo modo quando factam aliqua conſequentia arguitur a poſitio-

A ſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis. Secundo mō, quando in aliqua conſequentia arguitur a diſtinctione conſequentis ad deſtructionem antecedentis & iſtis duobus modis debite fit conſequentia compoſita. Tertio modo, quando facta vna conſequētia arguitur a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis. Quarto modo qñ arguitur a poſitione conſequentis ad poſitionē antecedētis, & iſtis duob. modis nō valet cōſequētia cōpoſita, ſed male cōuertitur cōſequētia prius facta. q̃a B cōuertitur aliter q̃ deberet cōuerti, & ſecundū hoc cauſatur fallacia cōſequētis.

Cá apparētiæ ac defectꝰ huiꝰ fallaciç.

Primo ſciēdū, ꝙ cauſa apparētiæ huius fallaciæ eſt apparens conuertibilitas cōſequentis cū antecedente. rōne cuius creditur quod bñ cōuertatur cōſequentia q̃ tñ non conuertitur. Sed cauſa defectus eſt diuerſitas cōſequentis & antecedentis. pp quā non conuertuntur inter ſe, & ſecundū hoc ſic definitur hæc fallacia cōſequentis, quod eſt idoneas decipiendi proueniens, ex apparenti conuertibilitate conſequētis cum antecedente. Et ſp C fit vt dicit Ariſtot quando credimus cōſequentiam conuerti, quæ tamen non conuertitur. Et q̃uis in hac fallacia reperiantur antecedens, & conſequens, magis dicitur fallacia conſequētis quā antecedentis, eo quod in paralogiſmis huius fallaciæ ſemper arguitur æquiualenter a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedētis. Licet enim arguatur a negatione antecedētis ad negationem conſequentis, quia tamen illa negatio antecedentis ſe habet vt conſequens ad negationem conſequentis, ideo ibi arguit̃ æquiualenter a poſitione conſequētis ad poſitionem antecedentis.

Primus huiꝰ fallaciç. modus.

Scd̃o ſciendum quod huius fallaciç ſunt tres modi. Primus eſt, qñ arguitur ea diſtinctione antecedentis ad deſtructionē cōſequentis, vel a poſitione cōſequentis ad poſitionem antecedentis Exēplū p̄mi, ſi homo eſt animal eſt, ergo ſi non eſt homo, non eſt animal, non ſequitur, quia ad negationem antecedētis non ſequitur negatio conſequentis, D & ratio eſt, quia antecedens eſt inferius & minus cōe, conſequens vero ſe habet vt ſuperius & magis cōmune modo deſtructio inferiori, & minus cōmuni, nō oportet deſtrui ſuperius & magis commune, q̃ illud poteſt manere in alijs inferio ib eius. Exemplū ſcd̃i, ſi pluit terra eſt madida, ergo ſi terra eſt madida pluit, non ſequit̃ q̃a ad poſitionem conſequētis qđ eſt ſuperius & magis commune, nō ſequitur poſitio antecedentis, quod eſt inferius & minus commune.

Secundus modus.

Tertio ſciendū, ꝙ ſecundus modus fit arguendo ab inſufficienti numero ſingularium, vt hic. Socra. currit, Plato currit, ergo oīs homo currit, vel ſic. Socra. eſt aīal, & econuerſo, Plato eſt aīal, & econuerſo, & ſic de alijs, ergo oīs homo eſt aīal, & econuerſo, non ſequitur, quia licet enumerentur ſufficienter oēs ſingulares E illius vniuerſalis, oīs homo eſt aīal, non tñ iſtius, omne animal eſt homo, quæ tñ intelligitur, cum dicitur, & econuerſo, & hoc ſi conuerſo dicat conuerſionem ſimplicem, quia ſi diceret conuerſionem per accidens, bene ſequeretur, quia hæc eſſet vera omnis homo eſt animal, & econuerſo, aliquod animal eſt homo, quia tamen analogum per ſe poſitum ſtat pro famoſiori ſignificato ideo econuerſo magis tenetur vt dicit econuerſionem ſimplicem.

Tertius modus.

Quarto ſciendum, ꝙ tertius modus fit arguendo a cōiter accidentibus quæ contingenter ſe cōſequuntur in aliquo ſubiecto, non tñ de neceſſitate ſe conſequuntur, vt hic, Socr. eſt magnus ergo Socr. eſt fortis, vel Socr. eſt pulcher, ergo Socrates eſt bonus, non ſequitur quia licet talia accidentia quandoq; ſeſe conſequantur in aliquo ſubiecto, non tamen de neceſſitate ſe conſequuntur ſemper, & licet in iſto modo arguendi, & in præcedenti conuertatur aliqua conſequentia actualiter propoſita, tamen ſub intelligit vna implicite quæ conuertitur in iſtis modis. Et iſtorum modorum ſic poteſt haberi ſufficientia, quia in fallacia

A lacia conſequentis ſumitur cauſa apparentiæ ex apparenti conuertibilitate cōſequentis, & antecedentis, vel ergo illa conuertibilitas, ex apparens ratione cōſequentiæ iam facta, & ſic eſt primus modus, vel pp habitudinem terminorum, & hoc dupliciter, vel ſumitur ex habitudine ſingularium ad vltime, quod ſic eſt ſcd's modus, vel ex conuenientia accidentium, quæ cōtingenter cōuertūt eodē ſubiecto, & ſic eſt tertius modus.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Conuerſio eſt paſſio propoſitionis, ergo ſoli propoſitionis conuenit, quare iſta fallacia non fit per hoc, quod aliqua B conſequentia conuertatur. Secundo ſic. Conſequens actu, & intellectu includitur in antecedente, ergo deſtructo antecedente deſtruitur conſequens, & ſic valet conſequentis a deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis. Tertio ſic poſito poſteriori neceſſario ponitur prius, ſed conſequens poſterius C eſt antecedente, ergo poſito conſequente neceſſario ponitur antecedens, qd eſt cōtra primū modū huius fallaciæ. Quarto ſic. Singularibus alicui⁹ vlis nō ſufficienter enumeratis ſequunt̄ ſuū vle, ergo arguēdo ab inſufficiē i nu e o ſingulariū arguit̄ a poſitione cōſequē is ad poſitionem antecedentis, & p conſequens ſcd's modus, nō diſtinguitur à primo. Quinto ſic. Arguendo a cōīter accidentis eſt bonus dialectic⁹, ergo ſic arguendo non ſumitur tertius modus huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr̄, quod ſi capiatur conuerſio prout eſt mutatio p̄dicati in ſubiectū, & econtra, ſic eſt paſſio propoſitionis, ſibi ſoli conueniens, ſed, ſi capiatur pro mutatione antecedētis in conſequens & econtra. ſic non eſt paſsio propoſitionis, ſed paſsio conſequentiæ, & hoc modo conſequentia bene conuertitur. Ad ſcd'm dr̄, quod deſtructio antecedente, bn̄ deſtrui ur conſequens partim ſm eſſe q̄ hēt in tali antecedente, ſed nōn deſtruit vl̄r, & ſecūdū ſe totū, quia poteſt manere in alijs, ideo ex deſtructione antecedentis, non poteſt inferri deſtructione conſequentis. D Ad tertiū dr̄, q̄ licet ſecundum illationem conſequens ſit poſterius antecedēte, nō ſecundum naturam, & ambarum cōiaris conſequens eſt prius antecedente. Ad quartū dr̄, quod licet in ſcd'o modo arguat̄ à poſitione conſequentis ad poſitionē antecedentis, n̄ ibi non ſumitur cā appa entiæ cōuertibilitatis ratione conſequentiæ p ius facta ſicut in primo modo. Ad quintum dr̄, quod arguendo a cōiter accidentibus quæ ſe neceſſario conſequūtur bene eſt locus dialecticus, ſed, arguendo ab his quæ contingenter ſe conſequuntur; ſic eſt tertius modus huius fallaciæ.

De fallacia ſecundum non cauſa, vt cauſa.

Sequitur de fallacia ſecūdū non Cām vt cauſam. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt quod duplex eſt ſyllogiſmus ſ. oſtenſiuus, & ad impoſſibile. Oſtēſiuus eſt qui habet vnam ſolam concluſionē. Syllogiſmus verò ad impoſſibile eſt quā do aliquis ſyllogiſtice dicitur ad impoſſibile, & propter hoc interimitur aliqua præmiſſarū, quæ erat cauſa illius impoſſibilis. Vnde iſtæ ſyllogiſmus ſp habet duas cōcluſiones. vt cum dicitur eſt ne homo aſinus hoc cōceſſo, Contra, null⁹ aſinus eſt animal rōnale mortale, homo eſt aſinus ergo homo non eſt animal rationale mortale, ſed hoc eſt impoſſibile ergo. & iſta homo eſt aſinus, & iſte ſyllogiſmus eſt in quarto modo primæ figuræ. Sciendum eſt n quod non cauſa, vt cauſa ſemper fit in ſyllogiſmo ad impoſsibile. Fallacia autem ſecundum non cauſam. vt cauſam fi, quando non cauſa ponitur, vt cauſa, & propter hoc apparet ſequi impoſsibile & illud quod apparet eſſe cauſa interimi ur, vt ſi quæratur, eſt ne Brunellus homo, quo conceſſo contra nullus aſinus eſt animal rationale mortale. ſed homo, ergo homo non eſt animal rationale hoc autem eſt impoſſibile, er-

A go Brunellus non eſt homo. In hac.n. dicta argumentatione eſt non cauſa, vt cauſa, quia interimitur id quod apparet eſſe cauſa, & non eſt ſ Brunellus eſt homo. Cauſa apparentiæ eius fallaciæ eſt conuenientia huius, quòd apparet eſſe cauſa, & non eſt, cum eo quod eſt cauſa. Cauſa falſitatis in diuerſitas eorundem tale.n exemplum ponit Ariſt. huius fallaciæ, vt quærendo ſic ſunt ne anima, & vita idem quo conceſſo, Contra, mors, & vita ſunt contraria, ſed mors eſt corruptio, ergo vita generatio, & per conſequens viuere eſt generari, ſed hoc eſt impoſſibile, quia quicquid viuit non generatur, ſed generatum eſt, ergo anima, & vita ſunt idem. Hæc concluſio peccat per fallacia ſecundum non cām vt cām, B ex hoc.n quod anima, & vita ſunt idem non ſequitur impoſſibile, & ita non debet interim, ſed illa mors, & vita ſunt contraria quia in omnibus his, id quod non eſt cauſa apparet eſſe cauſa, quia communicat in terminis cum aliquibus propoſitionibus ex quibus ſequitur impoſſibile. Ex iſtis patet, quod iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtenſiuo, vt omnis homo currit, Socrates eſt homo, & C Sol eſt in Cāc o, ergo Socrates currit, hic non eſt fallacia non cauſæ, vt cauſæ, quia hæc propoſitio, Sol eſt in Cancro non eſt cauſa, neque apparet eſſe cauſa, ſicut apparet in ſyllogiſmo ad impoſſibile.

i Similis oſtenſiuus, per impoſſibile q̃d. Poſtquam Auctor determinauit de fallacia conſequentis, hic conſequenter determinauit de fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam. Et, quia iſta fallacia non fit in ſyllogiſmo oſtenſiuo, ſed in ſyllogiſmo ad impoſſibile, ideo antequam Auctor oſtendat cauſas huius fallaciæ præmittit vnam diuiſionem ſyllogiſmi dicens, quod ſyllogiſmus diuiditur per ſyllogiſmum oſtenſiuum, & ad impoſſibile Et dicitur ſyllogiſmus oſtēſiuus qui vnico proceſſu ex duabus præmiſſis infert ſuam concluſionem. Sed ſyllogiſmus ad impōe eſt qui ex duabus præmiſſis vna manifeſtè vera, & alia D manifeſtè falſa infert vnum manifeſtè falſum propter cuius falſitatem interimitur aliqua p̄miſſarum, & ſic ibi ſunt plures proceſſus, & et plures concluſiones. Et ſm hoc differũt multipl'r ſyllogiſm' oſtenſiuus, & ad impōe, quia in ſyllogiſmo ad impōe ſunt plures ꝓceſſus. & plures cõcluſiones, in alio vero eſt ũn vnus ꝓceſſus, & vna concluſio, & quia ſyllogiſmus oſtenſiuus pōt eſſe, tā ex veris, q̃ ex falſis, ſed ſyllogiſmus ad impoſsibile ſemper habet aliquam præmiſſam falsā aliter nunquam concluderet falſum, vt hic, oē animal eſt aſinus, omnis hō eſt animal, ergo oīs hō eſt aſinus concluſio eſt falſa, ergo aliqua p̄miſſarum, non minor ergo maior, & ſecũdum talē proceſſum quando interimitur aliqua præmiſſarum committitur præſens fallacia. E

Primò ſciendum, quod præmiſſa cauſa eſt, quæ neceſſario facit ad illationem concluſionis & quia remota non amplius ſequitur concluſio in tali modo arguendi. Et per oppoſitum præmiſſa nō cā eſt, quæ conuenit in ſubiecto vel prædicato cum aliqua præmiſſarum ſyllogiſmi, quæ numerata cum illis nullo modo facit ad illationē concluſionis, & ipſa poſita, vel remota nihilominus ex alijs præmiſſis in tali mō arguendi ſequitur concluſio, vt hic, oīs aſinus eſt rudibilis, oē animal eſt aſinus, oīs hō eſt aīal ergo oīs hō eſt aſinus illa ꝓpoſitio, omnis aſinus eſt rudibilis, ex parte ſui ſubiecti conuenit cum maiore & adhuc ipſa remota eodem mō ſequeretur cõcluſio Ex quo patet, quod ad non cām, vt cām duo requiruntur. Primo, quod talis F præmiſſa non ſit cā concluſionis. Scdo, q̃d hēat apparentiam cāæ ꝑ hoc quòd conuenit cum alijs præmiſsis, ideo ſi in ſyllogiſmo ponatur, aliqua præmiſſa non cā, quæ non conuenit in ſubiecto, vel prædicato cum aliqua præmiſſarum ibi non erit non cauſa vt cauſa, licet ibi bene ſit non ꝑ hoc accidere falſum.

Præmiſſa cā cõcluſionis quæ & quæ non cā.

Secundo ſciendum, ꝙ cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt conuenientia præmiſſæ

Cā apparentiæ.

ac defẽctus u h ius falla ciæ.

A miſſæ nõ cauſæ cum præmiſſa cã in ſubiecto vel prædicato, pp quam credimus, quod ſicut præmiſſa cã facit ad illationem concluſionis falſæ, in præmiſſa non cauſat inferat talem concluſionem, & pp hoc debet interimi. Et eius cã defectus eſt diuerſitas præmiſſæ non cauſæ ab alijs. Et ſm hoc ſic definitur hæc fallacia, quod eſt idoneitas decipiẽdi proueniens ex apparenti conuenientia præmiſſa non cãæ cũ præmiſſa cauſa. Ex quib. apparet quod hic non committitur fallacia non cauſa, vt cauſæ. Sol eſt in Cancro, omne animal eſt aſinus, omnis homo eſt ani mal, ergo omnis homo eſt aſinus, concluſio eſt falſa, B ergo aliqua præmiſſarum, & non niſi iſta. Sol eſt in Cancro. Illa.n. præmiſſa non cauſa non conuenit in ſubiecto vel prædicato cum alijs præmiſſis, ideo ibi non eſt cã apparentiæ huius fallaciæ.

Cur hęc fallacia in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſẽper fieri habeat.

Tertiò ſciendum, quod hæc fallacia, ſicut dictum eſt prius, ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile habet fieri. Cuius ratio eſt, quia hæc fallacia cõmittitur qñ ex falſitate concluſionis ſit male regreſſus ad interimendum aliquam præmiſſarum, quia interimitur vna præmiſſa quæ non erat cauſa falſitatis concluſionis, ſed talis regreſſus a falſitate concluſionis ad interimendum aliquam præmiſſarum ſolum fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile, C & non in ſyllogiſmo oſtẽſiuo, ideo iſta fallacia tm̃ fit in ſyllogiſmo ad impoſſibile. Ideo dicit Ariſt in Secundo Priorum, quod ſemper in ſyllogiſmo ad impoſſibile ſuperfluit vna præmiſſa, quæ nullo modo facit ad illationem concluſionis, & per hoc differt hæc fallacia ab omnib. alijs, & etiã per ſuas cauſas apparentiæ, & defectus.

Duo huius fallaciæ modi.

Quarto ſciendum, quod huius fallaciç poſſunt aſſignari duo modi. Primus modus eſt, qñ præmiſſa non ex parte ſubiecti, conuenit cum præmiſſa cauſa, ut hic oĩs aſinus eſt rudibilis, oẽ aĩal eſt aſinus, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt aſinus, concluſio eſt falſa, ergo aliqua prçmiſſarum, & non niſi iſta oĩs aſinꝰ eſt rudibilis, vñ male fit regreſſus a falſitate concluſionis non falſitas concluſionis ibi ueniat ex parte huius propoſitiones, omne animal eſt aſinus. D Secundus modus prouenit ex conuenientia prçmiſſç non cauſæ in prædicato cum præmiſſæ cauſa, ut omne animal eſt aſinus, omnis equus eſt animal, oĩs hõ aĩal, ergo oĩs hõ eſt aſinus, concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarũ, & non niſi iſta, omnis equus eſt aĩal.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Oĩs ſyllogiſmus eſt oſtenſiuus, quia oſtendit aliquam concluſionem, ergo ſyllogiſmus ad ĩpoſſibile eſt oſtenſiuus, quare diuiſio illa eſt inſufficiens. E Secundo ſic. In omni fallacia non eſt cauſa ut cã, cum in qualibet antecedens uideatur eſſe cã conſequentis, licet tñ non ſit, ergo ſm non cãm ut cauſam non ſumitur aliqua ſpecialis fallacia. Tertio ſic. Sicut ſe hñt ens, & non ens, ita cã, & nõ cã, ſed ens & non ens nullo modo conueniunt, ergo nec cauſa, & non cauſa. quare cauſa apparentię huius fallaciæ non eſt conuenientia non cauſç cum cauſa. Quarto ſic. Bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, & fallacia non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſed vbi eſt non cauſa ut cauſa ibi eſt, bonus ſyllogiſmus ſimpliciter, ergo ibi non eſt fallacia ex conue F nientia non cauſæ, & cauſæ. Quinto ſic. Iſta fallacia prouenit ex ea parte præmiſſæ non cauſæ, ſed illa ſemper ponitur in primo diſcurſu ſyllogiſmi ad impoſſibile qui eſt oſtenſiuus, ergo in illo committitur iſta fallacia.

Solutio.

Ad argumẽta. Ad primũ iſtorũ dr̃, ꝙ licet ſyllogiſmus ad impoſſibile ſm primũ proceſſum eius ſit oſtenſiuus, non tñ ſm totum eius proceſſum, quia illę proceſſus primus finaliter ordinatur ad interimendum aliquam præmiſſarũ eius ex falſitate concluſionis.

Ad ſm dicit, ꝙ ſi capiatur, non cauſa ut cã generaliter, pro omni illo, quod hẽt modum non cauſç, ut cã, ſic in qualibet fallacia reperitur non cauſa, ut cauſa, ſed ſi capiatur ſpecialiter, ſicut prius deſi-

A definita eſt, ſic ſolùm reperitur in iſta fallacia. Ad tertium dr̃, q̃ licet cã, & nõ cauſa formaliter acceptæ quantum ad iſtas intentiones non conueniant inter ſe, tamẽ materialiter captæ pro præmiſſis ſimili bene poſſunt conuenire in ſubiecto uel prædicato. Ad quartum dicitur quod iſta fallacia non committitur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, ſed in vltima illatione, qñ interimitur præmiſſa, quæ non debet interimi, & ſic ſecundum diuerſa eſt ibi ſyllogiſmus, & fallacia. Ad quintum dicitur, q̃ licet præmiſſa non cauſa ponatur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, B & ibi ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ, tamen ibi nõ committitur defectus niſi in vltimo proceſſu deſtruendo præmiſſam quæ non eſt cauſa concluſionis, & ſecundum illum proceſſum talis ſyllogiſmus dicitur ad impoſſibile.

De fallacia ſecundum plures interrogationes, vt vnam, & illius Modis.

Colligit hoc ex ra 1. Elen. c. 5. alibi etiam. Propoſitio plures eſt illa in qua plura prædicantur de pluribus vel plura de vno, vel vnum de pluribus vt Socrates currit, & diſputat, vel ſic, eſt ne hic & hic homo, demonſtrato Socrate & Brunello, vel Socrates, & Plato currunt & diſputant. Propoſitio vna autem eſt in qua vnũ prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, ſiue vnum, numero, vt homo eſt riſibilis, ſiue vnum ſpecie, vt Socrates eſt homo, ſiue vnum genere, ut C Socrates eſt animal, ſiue vnum ſecundũ prius & poſterius, vt homo eſt ens, animal eſt ſinum, ſiue prædicatur plura ex quib ſit vnum vt homo eſt animal rõnale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paralogiſmi, qñ ad interrogationes plures datur vna reſponſio. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt unitas interrogationis complexæ. Cauſa falſitatis eſt pluralitas ipſius. Duo ſunt modi huius fallaciæ.

Primus modus. Primus modus eſt quando plura in ſingulari numero ſubijciuntur vel prædicantur, vt hic. eſt ne hic & hic homo? demonſtratio Socrate & Brunello, ſi dicatur ſic, ergo Brunellus eſt homo, ſi non, ergo Socrates non eſt homo. D

Non enim bene reſpondit quando fecit reſponſionem vnam ad interrogationes plures; ſed debet reſpondere, verum eſt pro vno, & falſum eſt pro alio.

Secũdus modus. Secundus modus eſt, quando plura in plurali numero ſubijciuntur, uel prædicantur, vt ſunt ne iſta bona, vel non bona demonſtratis bono, & non bono. ſi dicit bona; ergo bonum eſt malum. ſi non bona, ergo bonum non eſt bonum debuiſſet enim reſpondere, bonum eſt bonum, & malum eſt malum. E

Si autem concedat aliquis homo dari definitiones, ſimili modo in ſingulari, & in plurali, ut cæcum eſt aptum natum uidere & non uidet, & cæca ſunt apta nata uidere & non uident, non effugiet redargutionem demonſtrato uno cæco, & altero uidente, & dicatur, ſic ſunt ne illa cæca uel non cæca? ſi cæca ergo illud eſt cæcum, demonſtrato uno uidente, non enim dicebat illum eſſe cæcum, & illum eſſe uidentem ſed dabat unam reſponſionem eo quod conceſſit, quod ſimilis datur definitio in ſingulari numero, & in plurali.

Propõ plures, ac pro põ vna. Poſtquam Auctor determinauit de fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum plures interrogationes vt unam. Et ad oſtendendum quid ſit interrogatio plures, ipſam primo ſic definit. Propoſitio plures eſt in qua prædicãtur plura de uno, unum de pluribus uel F plura de plurib. exemplum primi, ut Socra. currit & mouet exēplum ſecundi, ut Socr. & Plato currunt exemplũ tertij, ut Socr. & Plato currunt, & diſputant. Et dr̃ talis propõ plures, quia deſignant plures habitudines cõpoſitioni p̃dicati cũ ſubiecto & illa propõ non hẽt tm̃, unũ ſignatum, ſed plura, Et p appoſitũ propõ una eſt in qua prædicatur unum de

A vno, ſiue illud ſit unũ in numero, ut Socra. eſt homo, ſiue ſit unum in ſpecie, vt Soc eſt homo, ſiue vnum in gñe, vt So. eſt animal, ſiue unũ in analogia, ut Soc. eſt ens. Et quandoque ponitur plures dictiones, quæ ſe habent, ut determinatio, & determinabile, & faciunt unum in numero. & tunc propoſitio eſt vna ſimpliciter, ut Soc. eſt homo albus, & Soc. eſt animal rationale.

Enũciatio, ꝓpõ & interrogatio ĩ quò cõueniant ac differant.

Primo ſciendum ꝙ enunciatio, propoſitio, & interrogatio ſunt idem ſcđo rem, licet ratione differãt, quia dicitur enunciatio, ut eſt ſignificatiua ueri, vel falſi abſolute, & propoſitio, vt eſt alterius oſtenſiua, & ponitur pro alio, ſ. pro concluſione inferenda, ſed dicitur inter- B rogatio, pro quanto ſumitur cum ſigno interrogatiuo. Et quia ſunt idem realiter ꝓpoſitio, & interrogatio, ideo ſicut aliqua eſt propoſitio vna, & aliqua plures, ita etiam eſt quædam interrogatio vna, in qua interrogatur unum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, uel unum de pluribus uel plura de pluribus. Dupliciter tñ p̃t fieri interrogatio plures, vno modo ſcđo ſignificata tm̃, ut dicendo utrum canis currit, & talis interrogatio plures, cauſat æquiuocationem vel amphibologiam. Alia autem eſt interrogatio plures ſecundum uoces, & ſignificata ſimul, ut eſt ne Soc. & Brunellus homo? & illa cauſat iſtam fallaciam, & de tali eſt hic ad propoſitum.

C Cã defectus, & apparẽtiæ huius fallaciæ.

Secundo ſciendum, quòd cauſa apparẽtiæ huius fallaciæ eſt conueniens interrogationis plures ad interrogationem vnam. Ratione cuius credimus ꝙ ſicut interrogationem unam datur tm̃ una reſponſio, quod etiam ad interrogationem plures ſit tm̃ danda una reſponſio. Et non debet attendi iſta conuenientia ſolũ ex parte uocis, ſed ẽt ex parte rerũ interrogatarum, quæ in interrogatione plures accipiuntur per modum unius, Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas interrogatorum, & ſignificatorũ interrogationis plures, & ſcđo hoc ſic definit hæc fallacia. ꝙ eſt idoneitas decipiendi, proueniẽs ex cõuenientia interrogationis plures ad interrogationẽ vnã. D

Primus ad ſecũdus huius fallaciæ modus.

Tertio ſciendum, ꝙ huius fallaciæ ſunt duo modi, primus eſt qñ in interrogationem plures plura in ſingulari numero ſubijciuntur vel prædicantur, vt ſi quæratur eſt ne Soc. & Brunellus homo? ſi detur vna reſponſio affirmatiua tunc infertur, quòd Brunellus eſt hõ, & ſi negatiua, tunc infertur quod Soc. non eſt homo. Secundus modus eſt qñ in tali interrogatione plura ſubijciuntur, vel prædicantur in plurali numero, vt demonſtrato vno cæco, & vno vidente ſi quæratur, vtrum iſti duo ſunt cæci vel videntes? ſi dicatur, quòd ſic, tunc infertur, ergo cæcus eſt videns, ſi dicatur, ꝙ E non, tunc infertur, ergo videns non videt. Et ita, ſi reſpondens det vnicam reſponſionem ſemper ducetur ad aliq̃ metam vere, vel apparenter, vnde, non dẽt dari vnica reſponſio, ſed plures dicẽdo demonſtrato cæco, qđ ipſe non videt, & demonſtrato vidente, quod videt.

No modũ cauſandi deceptionem huius fallaciæ.

Quarto ſciendum, quod iſta fallacia per prius cauſat deceptionem in interrogando propõnes plures, q̃ paralogizãdo, qa ibi ſit deceptio rñdentis qñ ad interrogationem plures dat ſolummodo vnicam rñſionem, & ſi non det vnã reſponſionem non poteſt paralogizari ſm paralogiſmos huius fallaciæ, quamuis illa reſponſio non ſit de eſſentia huius fallaciæ, uel paralogiſmorum, ſed eſt cã ſine qua non fieret deceptio. Et, qñ reſpondens ad talem interrogationem dat unam reſponſionem poteſt duci uere, uel apprenter ad inconueniens, quia interrogatio plures eſt uera pro utraq. parte, uel falſo pro utraque parte, uel F uera pro una, & falſa pro alia ſi ſit uera pro utraque parte, tunc ſi reſpondens reſpondet negatiue poteſt duci uere ad redargutionem, & ſi affirmatiue ducetur apparenter ad inconueniens, quia uidebitur ignorare multiplicitatem interrogatorum, & ſi ſit falſa pro utraque parte ſic ſit econuerſo.

A & ſi in parte vera, & in parte falſa, tūc ſi reſpondens det vnā rñſionem affirmatiue concedit æquiualenter, vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt falſa, & ſic vere dicitur ad redargutionem, & ſi det vnam reſponſionem negatiuę, tunc negat ęquiualenter unam copulatiuam, cuius altera pars eſt vera, & ſic ducetur apparenter tantum ad inconueniens.

Argum. Contra prædicta. Arguitur primo ſic. In iſta, oīs homo currit, prædicatur vnū de plurib. & ibi nō eſt ꝓpoſitio plures, ergo contra definitionem eius. Scđo ſic. Iſta, Soc. currit, & Plato diſputat, eſt vna copulatiua, ergo eſt propoſitio coniunctione una, & per conſequens male B dictum eſt ꝙ ſit propoſitio plures. Tertio ſic. In iſta, Soc. eſt homo, & aſinus, prædicatur unū in genere de uno, & tñ ibi non eſt ꝓpoſitio vna, ergo contra definitionem. Quarto ſic. Quocunq. ſunt plura ſunt in plurali numero, ergo plura nunq̄ ſubijciūtur in ſingulari numero nec prædicantur, & per conſequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quinto ſic. Tot ſunt modi huius fallaciæ ꝙ modis fit īterrogatio plures, ſed interrogatio plures fit trib. modis, vt patet ex definitione eius, ergo male ponuntur tm̄ duo modi huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr̄, ꝙ iſta oīs hō currit, prædicat vnū de pluribus acceptis ꝑ modū vnius, qa homo ibi tenetur ꝓ oīb. particularib. hoīb. inquan- C tum continetur ſub ſuo ſignificato cōi ꝙ eſt humanitas, ſed ibi non prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum plurium, vnde illud quod ſubijcitur ibi eſt unum, licet ſuppoſita pro quib tenetur ſint diuiſa. Ad ſcđm dr̄, ꝙ licet copulatiua ſit aliquo modo una, i. coniunctione, & ſm quid eſt tñ ſimpliciter plures, quia affirmat plures categoricas ſimul quarum una poteſt eſſe uera, & alia falſa, & ſimili modo eſt de conditionali, & diſiūctiua. Ad tertium dr̄, ꝙ licet homo & aſinus ſuit unum in gñe, tñ in illa propoſitione Socr. eſt homo, & aſinus, non numerantur, per modum unius in gñe, ſed per modum diuerſorum in ſpē, ideo D ibi eſt propoſitio plures. Ad quartū iſtorum dr̄, ꝙ ſi capiatur numerus pluralis, vt eſt paſſio rerum, quæcunque ſunt plura ſūt in plurali numero, ſed ſi capiatur, ut eſt paſſio terminorum ſingularium, & eſt unus modus ſignificandi, ſic plura poſſunt accipi in ſingulari numero, & non ſp in plurali. Ad quintum iſtorum argumentorū dr̄, ꝙ licet in ſpeciali poſſint eſſe tres modi huius fallaciæ, uel ēt plures tribus, tñ in generali ſunt tm̄ illi duo modi prius poſiti, ſub quibus oēs alij ſpeciales modi continentur, quodlibet n. illorum tripliciter fit variatio paralogiſmorum ſecundum triplicem modum interrogationis plures. E

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantia Elenchi reducuntur.

Poſt hæc autem reducendum eſt omnes fallacias ad ignorantiam Elenchi. Reducere autem omnes ad ignorātiam elenchi eſt oſtendere qualiter fallacia q̄libet peccat contra aliquam particulam in definitione elenchi poſitam, aut ratione ſyllogiſmi, aut contradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ita ratio contradictionis adueniens ſyllogiſmo conſtituit elenchum. Vnde quicquid eſt in elencho, aut eſt in eo ratione cōtradictionis, aut eſt in eo ratione contradictionis, aut ratione ſyllogiſmi. (1. Elē.c. 4. & in multis alijs locis.) F

Dicit enim Ariſt. quòd diuidendum eſt omnes ſyllogiſmos apparentes, & elenchos, aut omnes reducendum eſt ad ignorantiam elenchi. Aequiuocatio, & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiam elenchi, eo duplex eſſe impedit ſyllogiſmum, & contradictionem. Sed compoſitio & diuiſio accentus reducuntur ad ignorantiā elenchi, in eo quòd non eſt oratio eadem uel idem nomen, ſed differens, oportet autē hoc, ſcilicet, nomen, & rationem eſſe eadem, quemadmodum & rem: ſi debeat eſſe elenchus. (c 4. primi elēc.)

Qui

A Qui ſecundum accidens fiunt manifeſti ſunt deficiendo ſyllogiſmo quia fiunt contra particulam in definitione elenchi poſitam ſcilicet neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & conceſſa.

Et ſecundum hanc fallaciam, quæ eſt ſecundum accidens, artifices, & ſciente ſæpe ab inſcijs redarguiuntur, facientibus ſyllogiſmos contra ſapientes, nam ſecundum accidẽs faciunt ſyllogiſmos apparentes.

Qui vero fiunt ſecũdum quid ad ſimpliciter, reducuntur ad ignorantiam elẽchi, quoniam de eodem non eſt affirmatio & negatio, vt Ethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. B Manifeſti autem ſunt ſyllogiſmi qui prius dicti ſunt & quales nuncupantur.

Qui vero fiunt ſecundum id quod petitur in principio & non cauſam vt cauſam, peccant manifeſte contra definitionem ſyllogiſmi; quia in ſyllogiſmo oportet ſequi aliud de neceſſitate, quod non erat in principio, & ſic oportet quod præmiſſæ ſint cauſæ concluſionis ſyllogiſmi.

Qui verò ſecundum conſequens reducuntur ſicut, & illi qui fiunt ſecundũ accidens.

Qui ſecundum plures interrogationes, vt vnam reducuntur ad elenchum, eo quòd peccant contra vnitatem propoſitionis, ibi enim non ſumitur propoſitio vna, & per conſequens nec propo- C ſitio, nam eadem eſt definitio vnius rei & rei, vt hominis, & vnius hominis, ſimile autem eſt in alijs.

Vnde propoſitio vna vnum de vno affirmat, ſed bene non eſt ita in propoſitione plures in qua prædicantur plura de vno vel vnum de pluribus, & propter hoc peccant contra vnitatem propoſitionis.

Item omnes fallaciæ in dictione, & ſecundum quid ad ſimpliciter reducũtur ad ignorantiam elenchi, eo qđ peccat contra contradictionem. Omnes autem aliæ fallaciæ extra dictionem reducantur in hoc quod peccant contra definitionem ſyllogiſmi. Et hæc de fallacijs dicta ſufficiant. D

Poſtquam Auctor, ſuperius determinauit de vnaquaq; fallacia ſecundũ ſe, hic conſequenter determinat de ipſis per comparationem ad Elenchum, oſtendendo quo omnes deficiunt contra rationẽ elenchi, & per hoc reducũtur ad ignorantiam elenchi. Reducere autem fallacias ad ignorantiam elenchi eſt, oſtendere quo quælibet fallaciæ peccat contra aliquam differentiam elenchi, ſiue hoc ſit ratione ſyllogiſmi; ſiue ratione contradictionis, contradictio. n. eſt vltima differentia elenchi, & ſicut differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ſic contradictio adueniens ſyllogiſmo dialectico conſtituit elenchum. E

Quid ſit reducere fallacias ad elenchi ignorantiam.

Primo ſciendum, quod ignorantia elenchi, vt prius dictum eſt accipit dupliciter; Vno mõ ſpẽaliter pro omiſſione vnius illarum quatuor differentiarum elenchi, ſ. ad idem, ſm idem, ſimiliter & in eodem tempore, quæ ſibi conueniũt rõne contradictionis tñ. & ſic ſecundũ ignorantiam elenchi ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed illo modo non accipitur hic, nec ad ipſam aliæ fallaciæ reducuntur. Alio modo capitur generaliter pro ignorantia cuiuslibet particulæ elẽchi, ſiue illa differentia ſit ex parte ſyllogiſmi, vel contradictionis, & hoc modo ſecundum ignorantiam elenchi non ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed hoc modo ignorantia elenchi cõia eſt ad omnes fallacias, & hoc modo accipitur hic. F

Ignorãtia elenchi quotuplex.

Secundo ſciendum, quòd omnes fallaciæ in dictione quantum ad ſuos paralogiſmos habent reduci ad ignorantiam elenchi communiter acceptã. Et rõ eſt, quia reducere ipſas ad ignorantiã elenchi eſt oſtendere, quomodo omnes deficiunt contra rationem eius, ſed omnes fallaciæ in dictione peccant contra rationem elenchi, quod patet in dictione, vnde ad rationem ſyllogiſmi, & contradictionis, requirũtur vnitas rei & nominis

Oẽs fallaciæ in dictione ad ignorantiam elenchi reducuntur.

A minis ſi mul, ſed ĩ æquocatione, amphibologia, & figura dictionis nõ eſt vnitas rei, q̃a ibi dictio vel orõ accipitur pro diuerſis ſignificatis, & multipl̃r, ſil̃r in cõpoſitione, & diuiſione non eſt unitas uocis neque rei, quia non eſt ibi eadem orõ ſm modum proferendi, & ſimiliter in fallacia accentus deficit unitas rei, & nominis ſimul, & ſic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Ca. 5. ĩ ante p̃dica.

Tertio ſciendũ, quod ſil̃r omnes paralogiſmi fallaciarum extra dictionẽ peccãt contra elenchũ. Ad elenchũ, enim requiritur cõcluſionẽ de neceſſitate accidere, hoc eſt ſequi ex p̃miſſis, ſed in fallacia accidentis concluſio non ſequitur de ne- B ceſſitate, ideo peccat contra rationẽ elenchi, & quia fallacia cõſequẽti eſt pars fallaciæ accidentis, non tñ pars ſubiectiua, ſed materialis. quia ſe. habet, ut inferius ad ipſam ratione terminorum in quibus fit, ideo cum ſim̃r fallacia conſequentis peccat contra rationẽ elẽchi. Sed paralogiſmi fallaciæ ſm qđ ad ſimpl̃r & ignorantia elẽchi non faciunt cõtradictionẽ ſimpl̃r, quia in ipſis non eſt affirmatio, nec negatio eiuſdem de eodẽ ad idẽ ſm idẽ ſil̃r, & in eodẽ tẽpore, ideo peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogiſmi petitionis principij non de neceſſitate oſtendunt ſuam con- C cluſionẽ, ſed in ipſis cõnumeratur quod erat in principio. Similiter in fallacia nõ cauſæ, vt cauſæ non fit probatio concluſionis. ideo illẽ fallaciç peccãt cõtra ſyllogiſmũ probatiuũ, & per cõſequens cõtra elenchum Item ad elẽchũ requiritur ratione ſyllogiſmi, q̃ q̃libet præmiſſarũ ſit propoſitio una ſed in fallacia ſm plures interrogationes vt vnam nõ ſumũt, ꝓpõ vna, id plures q̃ nõ eſt ꝓpoſitio ſimpliciter, quia eadẽ eſt rõ ꝓpoſitionis, & ꝓpoſitionis vni⁹, ſicut eſt eadẽ ratio hominis, & hominis vnius, iõ illa fallacia peccat contra elẽchũ Et ſic patet inductiue, quomodo oẽs fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elenchi per hoc, quòd paralogiſmi earum habent aliquam cauſam defectus contra elenchum.

Quarto ſciẽdũ, q̃ in paralogiſmis du D plex reperitur cauſa defectus. Prima eſt ex parte rerum, vel dictionũ, quib. ſi diſputati, per q̃ omnes paralogiſmi deficiunt, contra elẽchũ. Alia autẽ reperitur ex parte reſpondentis, quę eſt ignorantia propriæ cãæ defectus ipſius paralogiſmi, ꝓpter quã reſpõdens decipitur. prima eſt actiua reſpectu deceptiõis, ſecũda vero paſſiua, prima eſt eſſentialis paralogiſmus, ſecunda vero accidentalis, & extrinſeca, & licet illa ſit accidentalis, tamen paralogiſmi nõ poſſunt cauſare deceptionem reſpondentis, ſiue tali cauſa defectus, & ideo in qualibet fallacia eſt E una cauſa defectus ex parte noſtri, vt poſſet uideri inductiuæ, vnde in æquiuocatione decipimur eo quòd, ignoramus pluralitatem ſignificatorũ dictionis actualiter eiuſdem, & in amphibologia p hoc, quòd ignoramus diuerſa ſignificata orationis actualiter vnius, & ſimiliter in qualibet fallacia ignorantis propriæ cauſæ defectus in reſpondente eſt cauſa defectus, & deceptionis reſpondentis. Ex prędictis, ergo manifeſtum eſt quæ & quot ſunt fallaciç, tam in dictione q̃ extra dictionem, & quæ ſunt cauſæ apparentię & defectus earum, & quot ſunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi. F

Quid termin⁹

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſingulis fallacijs oſtenſę ſunt cauſę apparentiæ, & defectus earum, ergo hic ſuperflue determinatur de defectu eorum. Secundo ſic. paſſio ſolum conuenit ſubiecto, ſed contradictio eſt paſſio enunciationis, ergo non conuenit ſyllogiſmo, neque elencho. Tertio ſic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, ſed magis econtra, ſed fallaciæ in dictione, & fallacia accidentis ſunt perfectiores fallacia accidentię elenchi ergo.

Quarto ſic. In fallacia ignorantiæ elenchi infertur vera contradictio in concluſione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis.

Quinto

A Quinto ſic. In fallacia petitionis principij cõſequens neceſſario ſequitur ex antecedente, ergo male dicitur in textu q̃d in petitione principij concluſionem accidit de neceſſitate.

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet prius oſtenſæ ſint cauſæ fallaciarum ſecundum ſe, non tamen oſtenſum eſt quomodo illæ cauſæ defectus faciũt defectus contra rationem elenchi. ideo hic non ſuperflue determinatur de cauſis defectus fallaciarum per comparationem ad elenchum.

B Ad ſecundum dicitur, quod licet contradictio primo, & per ſe ſoli propoſitioni cõueniat, tamen ex conſequenti poteſt conuenire ſyllogiſmo ratione ſuæ concluſionis aut alicuius præmiſſarum quæ contradicit poſitioni reſpondentis.

Ad tertium dicitur, quod licet fallaciæ in dictione ſint perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, q̃ eſt vna fallacia ſpecialis, non tamen ſunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, vt eſt cõmunis, ac omnes alias fallacias, quia illa eminenter continet in ſe cauſas omnium aliarum fallaciarum. D

Ad quartum dicitur; quod licet in paralogiſmi ignorantiæ elenchi, ſit vera contradictio in concluſione, non tamẽ neceſſario infertur, ſed apparentes ſolum ex apparenti contradictione præmiſſarum.

Ad quintum dicitur, quod licet in petitione principij concluſio ſequatur de neceſſitate quantum ad illationem, non tamen oſtenditur de neceſſitate quantũ ad probationem, vt probet ipſam eſſe neceſſariam, quòd tamen requiritur ad verum elenchum, ideo per hoc illa fallacia, ſicut oẽs aliæ, reducitur ad ignorãtiam elenchi. Et hęc de fallacijs dicta ſufficiant. E

A

PETRI HISPANI

TRACTATVS SEPTIMVS

PARVORVM LOGICALIVM.

Cum Verſorij Pariſienſis Clariſſ. Expoſitione

SVMMA TRACTATVS.

Præmittuntur quędam ad ſuppoſitionis naturam cognoſcendam neceſſaria, diuiditur item ſuppoſitio in ſpecies quam plures, & ſingularium definitiones explanantur.

B E

Eorum quæ dicuntur diuiſio.

In ante pdicam. ca. 5. & ibi Doc.

EORVM quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo, quia eſt terminus incõplexus

Iſte eſt Septimus Tractatus Summularum magiſtri Pet. Hiſp. In quo determinatur de Paruis Logicalib. & primo de quadã proprietate termini q̃ ſuppoſitio dicitur.

Qui quidem tractatus prima ſui diuiſione diuiditur in duas partes. In prima P.H. ponit aliqua præambula valẽtia ad intelligendum ſuppoſitionem & ſpẽs eius. In ſecunda parte determinat in ſuppoſitione. Secũda pars incipit ibi, ſuppoſitio eſt acceptatio. Item prima pars diuiditur. In prima ponit duas definitiones. In ſecunda ponit definitionẽ termini. Eſt ergo prima diuiſio talis. Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo per ſe, vel animal per ſe. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia cuilibet voci ſignificatiuæ ad placitum correſpondet conceptus ſimplex, vel complexus, ſi primum, ſic ſunt ea quę dicuntur ſine complexione,

C F

ſi ſecundum, ſic ſunt ea quæ dicuntur cum complexione.

Primò ſciendum, ꝙ huius tractatus ſicut & aliorum, quatuor ſunt cauſæ, ſ. efficiens, materialis, formalis, & finalis. cauſa efficiens fuit magiſter Pet. Hiſpa. qui hunc tractatum a diuerſis libris Logicæ extraxit. Cauſa materialis eſt terminus ſupponens, qui dicitur ſubiectũ attributionis huius tractatus. Cuius ratio eſt, quia ibi conſideratur vox & ſignificatio, quæ ſunt principia termini ſupponentis, & ſuppoſitio, quæ eſt proprietas eius, & terminus vniuerſalis, & particularis quæ ſunt partes ſubiectiuæ termini ſupponẽtis, ergo terminus ſupponens eſt ſubiectum huius tractatus in duas partes principales, vt dictum eſt, & forma tractandi, quæ eſt definitiua, diuiſiua exemplorum poſitiua. Sed cauſa finalis eſt duplex, ſ. intrinſeca, quæ eſt completa cognitio termini ſupponentis, & extrinſeca, q̃ eſt cognitio enunciationis, & cuilibet argumentationis.

Huius tractat' cauſæ.

Secundò ſciendum, quod iſte tractatus eſt utilis ad cognoſcendum veritatem, & falſitatem enunciationis. quia ſuppoſitio eſt quædam proprietas principiorum enunciationis, ex quorũ mutatione

Suppoſitionis notitia quantũ valet.

A tatione ſæpe variatur veritas, vel falſitas in enūciationib. Eſt ēt vtilis argumentationes ſophiſticas cognoſcendas, & ſpāliter ad argumentationes fallaciæ figuræ dictionis, quę prouenit diuerſa ſuppoſitione terminorū. vnde aliqui hunc tractatum ordinant poſt tractatum fallaciarū, & iſtud cōiter eſt in plurib. textibus. Sed melius, vt videtur ordinandus eſt poſt tractatum prædicamentorū, quia in iſto tractatu determinatur de termino incōplexo, ſicut in tractatu prædicamentorū. Valet etiā ille tractatus ad notitiā enūciationis, & fallaciarū, & gn̄aliter ad notitiā cuiuslibet argumentationis.

B Tertiò ſciendum, q̄ hæc diuiſio pp aliū, & aliū finē ponitur hic, & in antepdicamentis, quia in antepradicamentis ponitur, vt per ipsā ſciatur quæ ſunt reponibilia in prædicamento cuiuſmodi ſūt termini incōplexi, ſed incōplexi. & qui non cuiſmodi ſunt complexi.

Quarto ſciendum, quòd ſicut dictum eſt in ante prædicamentis, quod in diuiſione ante prædicamentali, dicibile, qđ ē diuisū, capit large, vt idē eſt quod, ſignabile per vocē, & non vt idē eſt, quod pdicabile, ita in iſta diuiſione dicibile capitur large pro oī eo q̄ dicendo profertur, alias cōplexū non cōtineretur ſub diuiſio, & p hoc patet titulus cauſę, ordo, & vtilitas, huius tractatus ad pcedētes.

C Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta diuiſio eſt unū ante prædicamentū, ergo non debet hic poni. Secundo ſic. Incōplexū eſt pars cōplexi, ergo non dēt diuidi contra cōmplexū, & ſic prædicta diuiſio eſt ſufficiens. Tertio ſic. Terminus ſupponens eſt quid cōmplexū, ergo non eſt ſubiectum attributionis huius tractatus. Quarto ſic. vnuſquiſq; tractatus dēt denominari a ſuo ſubiecto attributiōis, ſed iſte tractatus denominatur a ſuppoſitione, ergo ſuppoſitio dēt eſſe, ſubiectum attributionis eius, & per conſequens terminus ſupponens nō eſt hic ſubiectū attributionis. Quinto ſic. Nullum ens per accidens eſt ſubiectum attributionis, ſed terminus ſupponens

D eſt ens per accidens, quia additur enti per ſe, ergo terminus ſupponens, non eſt ſubiectum iſtius tractatus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia diuerſimode ponitur hic & in antepradicamentis, ut dictum eſt in tertio notabili. Ad ſecūdū dicitur, quod diſtinguitur cōſequens: quia in cōplexū poteſt capi dupliciter. Vno modo formaliter. ſ. pro ſecunda intentione. quòd iſto modo non eſt pars complexi, immo formaliter diſtinguuntur cōmplexum, & incomplexum. Alio modo poteſt capi materialiter, ſ. pro eo cui attribuitur intentio incomplexi, & ſic bene eſt pars complexi materialiter ſumpti, nec illo modo diuiditur

E cōtra cōplexū. Ad tertium dicitur, quod licet terminus ſupponēs ſit quid cōplexū ſm vocē, tn̄ eſt quid incomplexū ſm intellectū. Ad quartū dicitur, quod nōn oportet tractatū ſp denominari a ſubiecto attributionis, ſed qnq; denominatur a paſſione ſubiecti, ſicut iſte, qnq; a diſcipulo, ſicut liber Platonis a Thimeo, quandoque a parte ſubiectiua, & quandoq. ab aliquo ſuperioris. Ad quin-

F tum dicitur, & licet ens per accidens q̄ eſt caſuale, & fortuitū non ſit ſubiectū alicuius libri, tamen ens per accidens, cuius additamentum non diminuit rationem eius cui additur, bene eſt ſubiectum attributionis alicuius tractatus, & ſic eſt hic termino ſupponenti.

De terminorum notitia, & multiplicitate.

Terminus, vt hic ſumitur eſt vox ſignificans uniuerſale uel particulare, vt homo, vel Socrates, & ſic de alijs. Terminorum autem incomplexorum vnuſquiſque autem ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut parti, aut ubi, aut quando, aut ſitum, aut habitum. Significatio, ut hic ſumitur, eſt rēs per uocem ſecundum placitum repræſentatio. ca. 5. in antepræ dica.

Quare,

A

PETRI HISPANI

D

TRACTATVS SEPTIMVS

PARVORVM LOGICALIVM.

Cum Verſorij Pariſienſis Clariſſ. Expoſitione.

SVMMA TRACTATVS.

Præmittuntur quędam ad ſuppoſitionis naturam cognoſcendam neceſſaria, diuiditur item ſuppoſitio in ſpecies quam plures, & ſingularium definitiones explanantur.

B

E

Eorum quæ dicuntur diuiſio.

In ante p̄dicam. ca. 5. & ibi Doc.

EORVM quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo, quia eſt terminus incōplexus.

Iſte eſt Septimus Tractatus Summularum magiſtri Pet. Hiſp. In quo determinatur de Paruis Logicalib. & primo de quadā proprietate termini q̄ ſuppoſitio dicitur.

Qui quidem tractatus prima ſui diuiſione diuiditur in duas partes. In prima P.H. ponit aliqua præambula valē-

C

tia ad intelligendum ſuppoſitionem & ſpēs eius. In ſecunda parte determinat in ſuppoſitione. Secūda pars incipit ibi, ſuppoſitio eſt acceptatio. Item prima pars diuiditur. In prima ponit duas definitiones. In ſecunda ponit definitionē termini. Eſt ergo prima diuiſio talis. Eorum, quæ dicuntur, quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit, quædam ſine complexione, vt homo per ſe, vel animal per ſe. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia cuilibet voci ſignificatiuæ ad placitum correſpondet conceptus ſimplex, vel complexus, ſi primum, ſic ſunt ea quę dicuntur ſine complexione, ſi ſecundum, ſic ſunt ea quæ dicuntur cum complexione.

Huius tractat' cauſæ.

Primò ſciendum, q̄ huius tractatus ſicut & aliorum, quatuor ſunt cauſæ, ſ. efficiens, materialis, formalis, & finalis. cauſa efficiens fuit magiſter Pet. Hiſpa. qui hunc tractatum a diuerſis libris Logicæ extraxit. Cauſa materialis eſt terminus ſupponens, qui dicitur ſubiectū attributionis huius tractatus. Cuius ratio eſt, quia ibi conſideratur vox & ſignificatio, quæ ſunt principia termini ſupponentis, & ſuppoſitio, quæ eſt proprietas eius, & terminus vniuerſalis, &

F

particularis quæ ſunt partes ſubiectiuæ termini ſupponētis, ergo terminus ſupponens eſt ſubiectum huius tractatus in duas partes principales, vt dictum eſt, & forma tractandi, quæ eſt definitiua, diuiſiua exemplorum poſitiua. Sed cauſa finalis eſt duplex, ſ. intrinſeca, quæ eſt completa cognitio termini ſupponentis, & extrinſeca, q̄ eſt cognitio enunciationis, & cuilibet argumentationis.

Suppoſitionis notitia quantū valet.

Secundò ſciendum, quod iſte tractatus eſt utilis ad cognoſcendum veritatem, & falſitatem enunciationis. quia ſuppoſitio eſt quædam proprietas principiorum enunciationis, ex quorū mutatione

tatione

A tatione ſæpe variatur veritas, vel falſitas in enũciationib. Eſt ẽ. vtilis argumentationes ſophiſticas cognoſcendas, & ſpãliter ad argumentationes fallaciæ figurę dictionis, quę prouenit diuerſa ſuppoſitione terminorũ. vnde aliqui hunc tractatum ordinant poſt tractatum fallaciarũ, & illud cõter eſt in plurib. textibus. Sed melius, vt videtur ordinandus eſt poſt tractatum prædicamentorũ, quia in iſto tractatu determinatur de termino incõplexo, ſicut in tractatu prædicamentorũ. Valet ẽ iſte tractatus ad notitiã enũciationis, & fallaciarũ, & gñaliter ad notitiã cuiuslibet argumentationis.

B Tertiò ſciendum, ꝙ hæc diuiſio ꝑ aliũ, & aliũ finẽ ponitur hic, & in ante prędicamentis, quia in ante prædicamentis ponitur, vt per ipsã ſciatur quæ ſunt reponibilia in prædicamento cuiuſmodis sũt termini incõplexi, ſed incõplexi. & qui non cuiſmodi ſunt complexi.

Quarto ſciendum, quòd ſicut dictum eſt in ante prædicamentis, quod in diuiſione ante prædicamentali, dicibile, qđ eſt diuiſũ, capit large, vt idẽ eſt quod ſignabile per vocẽ, & non vt idẽ eſt, quod ꝓdicabile, ita in iſta diuiſione dicibile capitur large pro oĩ eo ꝙ dicendo profertur, alias cõplexũ non cõtineretur ſub diuiſio, & ꝑ hoc patet titulus cauſę, ordo, & vtilitas, huius tractatus ad ꝓcedẽtes.

C Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta diuiſio eſt unũ ante prædicamentũ, ergo non debet hic poni. Secundo ſic. Incõplexũ eſt pars cõplexi, ergo non dẽt diuidi contra cõmplexũ, & ſic prædicta diuiſio eſt ſufficiens. Tertio ſic. Terminus ſupponens eſt quod cõmplexũ, ergo non eſt ſubiectum attributionis huius tractatus. Quarto ſic. vnuſquiſq; tractatus dẽt denominari à ſuo ſubiecto attributiõis, ſed iſte tractatus denominatur à ſuppoſitione, ergo ſuppoſitio dẽt eſſe ſubiectum attributionis eius, & per conſequens terminus ſupponens nõ eſt hic ſubiectũ attributionis. Quinto ſic. Nullum ens per accidens eſt ſubiectum attributionis, ſed terminus ſupponens eſt ens per accidens, quia additur enti D per ſe, ergo terminus ſupponens, non eſt ſubiectum iſtius tractatus.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia diuerſimode ponitur hic & in ante prædicamentis, ut dictum eſt in tertio notabili. Ad ſecũ dicitur, quod diſtinguitur cõſequens: quia in cõplexũ poteſt capi dupliciter. Vno modo formaliter. ſ. pro ſecunda intentione, quòd iſto modo non eſt pars complexi, immo formaliter diſtinguuntur complexum, & incomplexum. Alio modo poteſt capi materialiter, ſ. pro eo cui attribuitur intentio incomplexi, & ſic bene eſt pars complexi materialiter ſumpti, nec illo modo diuiditur E contra cõplexũ. Ad tertium dicitur, quod licet terminus ſupponẽs ſit quid cõplexũ ſm vocẽ, tñ eſt quid in complexũ ſm intellectũ. Ad quartũ dicitur, quod non oportet tractatũ ſp denominari à ſubiecto attributionis, ſed qñq; denominatur à paſſione ſubiecti, ſicut iſte, qñque à diſcipulo, ſicut liber Platonis à Thimeo, quandoque à parte ſubiectiua, & quandoq. ab aliquo ſuperioris. Ad quin- F tum dicitur, & licet ens per accidens ꝙ eſt caſuale, & fortuitũ non ſit ſubiectũ alicuius libri, tamen ens per accidens, cuius additamentum non diminuit rationem eius cui additur, bene eſt ſubiectum attributionis alicuius tractatus, & ſic eſt hic termino ſupponenti.

De terminorum notitia, a multiplicitate.

Terminus, vt hic ſumitur eſt vox ſignificans vniuerſale uel particulare, vt homo, vel Socrates, & ſic de alijs. Terminorum autem in complexorum vnuſquiſque autem ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut parti, aut ubi, aut quando, aut ſitum, aut habitum. Significatio, ut hic ſumitur, eſt rẹs per uocem ſecundum placitum repræſentatio. ca. 5. in antepręDica.

Quare,

A definita eſt, ſic ſolum reperitur in iſta fallacia. Ad tertium dr, q licet cã, & nõ cauſa formaliter acceptæ quantum ad iſtas intentiones non conueniant inter ſe, tamẽ materialiter captæ pro præmiſſis ſimili bene poſſunt conuenire in ſubiecto uel prædicato. Ad quartum dicitur quod iſta fallacia non committitur in primo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, ſed in vltima illatione, qñ interimitur præmiſſa, quæ non debet interimi, & ſic ſecundum diuerſa eſt ibi ſyllogiſmus, & fallacia. Ad quintum dicitur, q licet præmiſſa non cauſa ponatur in pri-B mo proceſſu ſyllogiſmi ad impoſſibile, & ibi ſit cauſa apparentiæ huius fallaciæ, tamen ibi nõ committitur defectus niſi in vltimo proceſſu deſtruendo præmiſſam quæ non eſt cauſa concluſionis, & ſecundum illum proceſſum talis ſyllogiſmus dicitur ad impoſſibile.

De fallacia ſecundum plures interrogationes, vt vnam, & illius Modis.

Colligit hoc ex 1. Elen. c. 5. a'ibi etiam.

Propoſitio plures eſt illa in qua plura prædicantur de pluribus vel plura de vno, vel vnum de pluribus vt Socrates currit, & diſputat, vel ſic, eſt ne hic & hic homo, demonſtrato Socrate & Brunello, vel Socrates, & Plato currunt & diſputant. Propoſitio vna autem eſt in qua vnũ prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, ſiue vnum, numero, vt homo eſt riſibilis, ſiue vnum ſpecie, vt Socrates eſt homo, ſiue vnum genere, ut C Socrates eſt animal, ſiue vnum ſecundũ prius & poſterius, vt homo eſt ens, animal eſt ſanum, ſiue prædicantur plura ex quib ſit vnum, vt homo eſt animal rõnale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paralogiſmi, qñ ad interrogationes plures datur vna reſponſio. Cauſa apparentiæ huius fallaciæ eſt unitas interrogationes complexæ. Cauſa falſitatis eſt pluralitas ipſius. Duo ſunt modi huius fallaciæ.

Primus modus. Primus modus eſt quando plura in ſingulari numero ſubijciuntur vel prædicantur, vt hic. eſt ne hic & hic homo? demonſtratio Socrate & Brunello, ſi dicatur ſic, ergo Brunellus eſt homo, ſi non, ergo Socrates non eſt homo. D

Secũdus modus.

Non enim bene reſpondit quando fecit reſponſionem vnam ad interrogationes plures, ſed debet reſpondere, verum eſt pro vno, & falſum eſt pro alio.

Secundus modus eſt, quando plura in plurali numero ſubijciuntur, uel prædicantur, vt ſunt ne iſta bona, vel non bona demonſtratis bono, & non bono. ſi dicat bona; ergo bonum eſt malum. ſi non bona, ergo bonum non eſt bonum debuiſſet enim reſpondere, bonum eſt bonum, & malum eſt malum. E

Si autem concedat aliquis homo dari definitiones, ſimili modo in ſingulari, & in plurali, ut cæcum eſt aptum natum uidere & non uidet, & cæca ſunt apta nata uidere & non uident, non effugiet redargutionem demonſtrato uno cæco, & altero uidente, & dicatur, ſic ſunt ne illa cæca uel non cæca? ſi cæca ergo illud eſt cæcum, demonſtrato uno vidente, non enim dicebat illum eſſe cæcum, & illum eſſe uidentem, ſed dabat unam reſponſionem eo quod conceſſit, quod ſimilis dare tu definitio in ſingulari numero, & in plurali.

Propõ plures, ac propõ vna.

Poſtquam Auctor determinauit de fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam hic conſequenter determinat de fallacia ſecundum plures interrogationes vt unam. Et ad oſtendendum quid ſit interrogatio plures, ipſam primo ſic definit. F Propoſitio plures eſt in qua prædicãtur plura de uno, unum de pluribus uel plura de plurib. exemplum primi, ut Socra. currit & mouet exẽplum ſecundi, ut Socr. & Plato currunt exemplũ tertij ut Socr. & Plato currunt, & diſputant. Et dr talis propõ plures, quia deſignant plures habitudines cõpoſitioni pdicati cũ ſubiecto & illa propõ non hẽt tm̃, unũ ſignatum, ſed plura. Et p appoſitũ propõ una eſt in qua prædicatur unum de

uno,

A vno, ſiue illud ſit unū in numero, ut Socra. eſt homo, ſiue ſit unum in ſpecie, vt Soc. eſt homo, ſiue vnum in gñe, vt So. eſt animal, ſiue unū in analogia, ut Soc. eſt ens. Et quandoque ponuntur plures dictiones, quæ ſe habent, ut determinatio, & determinabile, & faciunt unum in numero, & tunc propoſitio eſt vna ſimpliciter, ut Soc. eſt homo albus, & Soc. eſt animal rationale.

Enūciatio, ꝓpō & interrogatio ĩ quò cō ueniant ac differant.

Primo ſciendum ꝙ enunciatio, propoſitio, & interrogatio ſunt idem ſcđo rem, licet ratione differãt, quia dicitur enunciatio, ut eſt ſignificatiua ueri, vel falſi abſolute. & propoſitio, vt eſt alterius oſtenſiua, & ponitur pro alio, ſ. pro concluſione inferenda, ſed dicitur interrogatio, pro quanto ſumitur cum ſigno

B interrogatiuo. Et quia ſunt idem realiter ꝓpoſitio, & interrogatio, ideo ſicut aliqua eſt propoſitio vna, & aliqua plures, ita etiam eſt quædam interrogatio vna, in qua interrogatur unum de vno, & quædam interrogatio plures, in qua interrogantur plura de vno, uel unum de pluribus uel plura de pluribus. Dupliciter tñ pt fieri interrogatio plures, vno modo ſcđo ſignificata tñ, ut dicendo utrum canis currit, & talis interrogatio plures, cauſat æquiuocationem vel amphibologiam. Alia autem eſt interrogatio plures ſecundum uoces, & ſignificata ſimul, ut eſt ne Soc. & Brunellus homo? & illa cauſat iſtam fallaciam, & de tali eſt hic ad propoſitum.

C Cã defectus, & apparẽtiæ huius fallaciæ.

Secundo ſciendum, quòd cauſa apparẽtiç huius fallaciæ eſt conueniens interrogationis plures ad interrogationem vnam. Ratione cuius credimus ꝙ ſicut interrogationem unam datur tñ una reſponſio, quod etiam ad interrogationem plures ſit tñ danda una reſponſio. Et non debet attendi iſta conuenientia ſolũ ex parte uocis, ſed ẽt ex parte rerũ interrogatarum, quæ in interrogatione plures accipiuntur per modum unius. Sed cauſa defectus huius fallaciæ eſt diuerſitas interrogatorum, & ſignificatorũ interrogationis plures, & ſcđo hoc ſic definit hæc fallacia, ꝙ eſt idoneitas decipiendi, prouenieñs ex cõueniẽtia interrogationis plures ad interrogationẽ vnã. D

Primus ad ſecũdus huius fallaciæ modus.

Tertio ſciendum, ꝙ huius fallaciæ ſunt duo modi, primus eſt qñ in interrogationem plures plura in ſingulari numero ſubijciuntur vel prædicantur, vt ſi quæratur eſt, ne Soc. & Brunellus homo? ſi detur vna reſponſio affirmatiua tunc infertur, quòd Brunellus eſt hõ, & ſi negatiua, tunc infertur quod Soc. non eſt homo. Secundus modus eſt qñ in tali interrogatione plura ſubijciuntur, vel prædicantur in plurali numero, vt demonſtrato vno cæco, & vno vidente ſi quæratur, vtrum iſti duo ſunt cæci vel videntes? ſi dicatur, quòd ſic, tunc infertur, ergo cæcus eſt videns, ſi dicatur, ꝙ E non, tunc infertur, ergo videns non videt. Et ita, ſi reſpondens det vnicam reſponſionem ſemper ducetur ad aliq̃ metam vere, vel apparenter, vnde, non dẽt dari vnica reſponſio, ſed plures dicẽdo demonſtrato cęco, qđ ipſe non videt, & demonſtrato vidente, quod videt.

No modũ cauſandi deceptionem huius fallaciæ.

Quarto ſciendum, quod iſta fallacia per prius cauſat deceptionem in interrogando propõnes plures, q̃ paralogizãdo, qa ibi ſit deceptio rñdentis qñ ad interrogationem plures dat ſolummodo vnicam rñſionem, & ſi non det vnã reſponſionem non poteſt paralogizari ſm paralogiſmos huius fallaciæ, quamuis illa reſponſio non ſit de eſſentia huius fallaciæ, uel paralogiſmorum, ſed eſt cã ſine qua non fieret deceptio. Et, qñ reſpondens ad talem interrogationem dat unam reſponſionem poteſt duci uere, uel apparenter ad inconueniens, quia interrogatio plures eſt uera pro utraq. F parte, uel falſo pro utraque parte, uel uera pro una, & falſa pro alia ſi ſit uera pro utraque parte, tunc ſi reſpondens reſpondet negatiue poteſt duci uere ad redargutionem, & ſi affirmatiue ducetur apparenter ad inconueniens, quia uidebitur ignorare multiplicitatem interrogatorum, & ſi ſit falſa pro utraque parte ſic ſit econuerſo.

A & ſi in parte vera, & in parte falſa, tūc ſi reſpondens det vnā rñſionem affirmatiue concedit æquiualenter, vnam copulatiuam, cuius altera pars eſt falſa, & ſic vere dicitur ad redarguitionem, & ſi det vnam reſponſionem negatiuę, tunc negat ęquiualenter unam copulatiuam, cuius altera pars eſt vera, & ſic ducetur apparenter tantum ad inconueniens.

Argum. Contra pdicta. Arguitur primo ſic. In iſta, oīs homo currit, prædicatur vnū de plurib. & ibi nō eſt ꝓpoſitio plures, ergo contra definitionem eius. Scdo ſic. Iſta, Soc. currit, & Plato diſputat, eſt vna copulatiua, ergo eſt propoſitio coniunctione una, & per conſequens male B dictum eſt ꝙ ſit propoſitio plures. Tertio ſic. In iſta, Soc. eſt homo, & aſinus, prædicatur unū in genere de uno, & tñ ibi non eſt ꝓpoſitio vna, ergo contra deſinitionem. Quarto ſic. Quocunq. ſunt plura ſunt in plurali numero, ergo plura nunq̄ ſubijciūtur in ſingulari numero nec prædicantur, & per conſequens male ponitur primus modus huius fallaciæ. Quinto ſic. Tot ſunt modi huius fallaciæ, ꝙ modis fit īterrogatio plures, ſed interrogatio plures fit trib. modis, vt patet ex diffinitione eius, ergo male ponuntur tm̄ duo modi huius fallaciæ.

Solutio. Ad argumenta. Ad primū dr̄, ꝙ iſta oīs hō currit, prædicat̄ vnū de pluribus acceptis ꝑ modū vnius, qa homo ibi tenetur ꝓ oīb. particularib. hoīb. inquantum C continetur ſub ſuo ſignificato cōi ꝙ eſt humanitas, ſed ibi non prædicatur vnum de pluribus acceptis per modum plurium, vnde illud quod ſubijcitur ibi eſt unum, licet ſuppoſita pro quib tenetur ſint diuiſa. Ad ſm dr̄, ꝙ licet copulatiua ſit aliquo modo una, ſ. coniunctione, & ſm quid eſt tñ ſimpliciter plures, quia affirmat plures, categoricas ſimul quarum una poteſt eſſe uera, & alia falſa, & ſimili modo eſt de conditionali, & diſiūctiua. Ad tertium dr̄, ꝙ licet homo & aſinus ſuit unum in gn̄e, tñ in illa propoſitione Socr. eſt homo, & aſinus, non enumerantur, per modum unius in gn̄e, ſed per modum diuerſorum in ſpē, ideo D ibi eſt propoſitio plures. Ad quartū illorum dr, ꝙ ſi capiatur numerus pluralis, vt eſt paſſio rerum, quæcunque ſunt plura ſūt in plurali numero, ſed ſi capiatur, ut eſt paſſio terminorum ſingularium, & eſt unus modus ſignificandi, ſic plura poſſunt accipi in ſingulari numero, & non ſp in plurali. Ad quintum illorum argumentorū dr̄, ꝙ licet in ſpeciali poſſint eſſe tres modi huius fallaciæ, uel ēt plures tribus, tñ in generali ſunt tm̄ illi quo modi prius poſiti, ſub quibus oēs alij ſpeciales modi continentur, quodlibet. n. illorum tripliciter fit variatio paralogiſmorum ſecundum triplicem modum interrogationis plures. E

Quomodo omnes fallaciæ ad ignorantia Elenchi reducūntur.

Poſt hæc autem reducendum eſt omnes fallacias ad ignorantiam Elenchi. 1. Elē.c. 4. & in multis alijs locis. Reducere autem omnes ad ignorātiam elenchi eſt oſtendere qualiter fallacia q̄libet peccat contra aliquam particulam in definitione elenchi poſitam, aut ratione ſyllogiſmi, aut contradictionis. Sicut enim differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ita ratio contradictionis adueniens ſyllogiſmo conſtituit elenchum. Vnde quicquid eſt in elencho, aut eſt in eo ratione cōtradictionis, aut eſt in eo ratione contradictionis, aut ratione ſyllogiſmi. F

Dicit enim Ariſt. quòd diuidendum eſt omnes ſyllogiſmos apparentes, & elenchos, aut omnes reducendum eſt ad ignorantiam elenchi. c. 4. primi elec. Aequiuocatio, & Amphibologia, & Figura dictionis reducuntur ad ignorantiam elenchi, eo duplex eſſe impedit ſyllogiſmum, & contradictionem. Sed compoſitio & diuiſio accentus reducuntur ad ignorantiā elenchi, in eo quòd non eſt oratio eadem vel idem nomen, ſed differens, oportet autē hoc, ſcilicet, nomen, & rationem eſſe eadem, quemadmodum & rem ſi debeat eſſe elenchus.

Qui

A Qui ſecundum accidens fiunt manifeſti ſunt defectu ſyllogiſmo quia fiunt contra particulam in definitione elenchi poſitam ſcilicet neceſſe eſt aliud accidere per ea quæ poſita ſunt & conceſſa.

Et ſecundum hanc fallaciam, quæ eſt ſecundum accidens, artifices, & ſciente ſæpe ab inſcijs redarguuntur, facientibus ſyllogiſmos contra ſapientes, nam ſecundum accidẽs faciunt ſyllogiſmos apparentes.

Qui vero fiunt ſecundum quia ad ſimpliciter, reducuntur ad ignorantiam elẽchi, quoniam de eodem non eſt affirmatio & negatio, vt Ethiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. Manifeſti autem ſunt ſyllogiſmi qui prius dicti ſunt & quales nuncupantur. B

Qui vero fiunt ſecundum id quòd petitur in principio & non cauſam vt cauſam, peccant manifeſte contra definitionem ſyllogiſmi, quia in ſyllogiſmo oportet ſequi aliud de neceſſitate, quod non erat in principio, & ſic oportet quod præmiſſæ ſint cauſa concluſionis ſyllogiſmi.

Qui verò ſecundum conſequens reducuntur ſicut, & illi qui fiunt ſecundũ accidens.

Qui ſecundum plures interrogationes, vt vnam reducuntur ad elenchum, eo quòd peccant contra vnitatem propoſitionis, ibi enim non ſumitur propoſitio vna, & per conſequens nec propoſitio, nam eadem eſt definitio vnius rei & rei, vt hominis, & vnius hominis, ſimile autem eſt in alijs. C

Vnde propoſitio vna vnum de vno affirmat, ſed bene non eſt ita in propoſitione plures in qua prædicantur plura de vno vel vnum de pluribus, & propter hoc peccant contra vnitatem propoſitionis.

Item omnes fallaciæ in dictione, & ſecundum quid ad ſimpliciter reducũtur ad ignorantiam elenchi, eo qđ peccãt contra contradictionem. Omnes autem aliæ fallaciæ extra dictionem reducuntur in hoc quod peccant contra definitionem ſyllogiſmi. Et hæc de fallacijs dicta ſufficiant. D

Quid ſit reducere fallacias ad elenchi ignorantiam.

Poſtquam Auctor, ſuperius determinauit de vnaquaq; fallacia ſecundũ ſe, hic conſequenter determinat de ipſis p comparationem ad Elenchum, oſtendẽdo quõ omnes deficiunt contra ratiõnẽ elenchi, & per hoc reducũtur ad ignorãtiam elenchi. Reducere autem fallacias ad ignorantiam elenchi eſt, oſtendere quõ quælibet fallaciæ peccat contra aliquam differentiam elenchi, ſiue hoc ſit ratione ſyllogiſmi; ſiue ratione contradictionis, contradictio n. eſt vltima differentia elenchi, & ſicut differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, ſic contradictio adueniens ſyllogiſmo dialectico conſtituit elenchum. E

Ignorãtia elenchi quotuplex.

Primo ſciendum, quòd ignorantia elenchi, vt prius dictum eſt accipit dupliciter; Vno mõ ſpãliter pro omiſſione vnius illarum quatuor differentiarum elenchi, ſ. ad idem, ſm idem, ſimiliter & in eodem tempore, quæ ſibi conueniũt rõne contradictionis tñ. & ſic ſecundũ ignorantiam elenchi ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed illo modo non accipitur hic, nec ad ipſam aliæ fallaciæ reducuntur. Alio modo capitur generaliter pro ignorantia cuiuslibet particulæ elẽchi, ſiue illa differentia ſit ex parte ſyllogiſmi, vel contradictionis, & hoc modo ſecundum ignorantiam elenchi non ſumitur vna fallacia ſpecialis, ſed hoc modo ignorantia elenchi cõia eſt ad omnes fallacias, & hoc modo accipitur hic. F

Oẽs fallaciæ in dictione ad ignorantiam elenchi reducuntur.

Secundo ſciendum, quòd omnes fallaciæ in dictione quantum ad ſuos paralogiſmos habent reduci ad ignorantiam elenchi communiter acceptã. Et rõ eſt, quia reducere ipſas ad ignorantiã elenchi eſt oſtendere, quomodo omnes deficiunt contra rationẽm eius, ſed omnes fallaciæ in dictiõne peccant contra rationem elenchi, quod patet in dictione, vnde ad rationem ſyllogiſmi, & contradictionis, requirũtur vnitas rei & nominis

A minis ſimul, ſed i æquocatione, amphibologia, & figura dictionis nō eſt vnitas rei, q̄a ibi dictio vel orō accipitur pro diuerſis ſignificatis, & multiplr, ſilr in cōpoſitione, & diuiſione non eſt unitas uocis neque rei, quia non eſt ibi eadem orō ſm modum proferendi, & ſimiliter in fallacia accentus deficit unitas rei, & nominis ſimul, & ſic omnes fallaciæ in dictione peccant contra elenchum.

Ca. 5. ī ante p̄dica. Tertio ſciendū, quod ſilr omnes paralogiſmi fallaciarum extra dictione peccāt contra elenchū. Ad elenchū, enim requiritur cōcluſionē de neceſſitate accidere, hoc eſt ſequi ex p̄miſſis, ſed in ſallacia accidentis concluſio non ſequitur de ne B ceſſitate, ideō peccat contra rationē elenchi, & quia fallacia cōſequēti eſt pars fallaciæ accidentis, non tñ pars ſubiectiua, ſed materialis. quia ſe habet, ut inferius ad ipſam ratione terminorum in quibus fit, ideo cum ſimlr fallacia conſequentis peccat contra rationē elēchi. Sed paralogiſmi fallaciæ ſm qđ ad ſimplr & ignorantia elēchi non faciunt cōtradictionē ſimplr, quia in ipſis non eſt affirmatio, nec negatio eiuſdem de eodē ad idē ſm idē ſilr, & in eodē tēpore, ideo peccant contra elenchum ratione contradictionis. Sed paralogiſmi petitionis principij non de neceſſitate oſtendunt ſuam con-C cluſionē, ſed in ipſis cōnumeratur quod erat in principio. Similiter in fallacia nō cauſæ, vt cauſæ non ſit probatio concluſionis. ideo illę fallaciç peccāt cōtra ſyllogiſmū probatiuū, & per cōſequens cōtra elenchum Item ad elēchū requiritur ratione ſyllogiſmi, q̄ q̄libet præmiſſarū ſit propoſitio una ſed in fallacia ſm plures interrogationes vt vnam nō ſumit, p̄pō vna, id plures q̄ nō eſt p̄poſitio ſimpliciter, quia eadē eſt rō p̄poſitionis, & p̄poſitionis vni⁹, ſicut eſt eadē ratio hominis, & hominis vnius, iō illa fallacia peccat contra elēchū Et ſic patet inductiue, quomodo oēs fallaciæ reducuntur ad ignorantiam elenchi per hoc, quòd paralogiſmi earum habent aliquam cauſam defectus contra elenchum.

Quarto ſciēdū, q̄ in paralogiſmis du D plex reperitur cauſa defectus. Prima eſt ex parte rerum, vel dictionū, quib. fit diſputati, per q̄ omnes paralogiſmi deficiunt, contra elēchū. Alia aute reperitur ex parte reſpondentis, quę eſt ignorantia propriç cāæ defectus ipſius paralogiſmi, p̄pter que reſpōdens decipitur. prima eſt actiua reſpectu deceptiōis, ſecūda vero paſſiua, prima eſt eſſentialis paralogiſmus, ſecunda vero accidentalis, & extrinſeca, & licet illa ſit accidentalis, tamen paralogiſmi nō poſſunt cauſare deceptionem reſpondentis, ſiue tali cauſa defectus, & ideo in qualibet fallacia eſt una cauſa defectus eſt parte noſtri, vt E poſſet uideri inductiuæ, vnde in æquiuocatione decipimur. eo quòd, ignoramus pluralitatem ſignificatorū dictionis actualiter eiuſdem, & in amphibologia p hoc, quòd ignoramus diuerſa ſignificata orationis actualiter vnius, & ſimiliter in qualibet fallacia ignorantis propriæ cauſæ defectus in reſpondente eſt cauſa defectus, & deceptionis reſpondentis. Ex prędictis, ergo manifeſtum eſt quæ & quot ſunt fallaciç, tam in dictione q̄ extra dictionem, & quæ ſunt cauſæ apparentię & defectus earum, & quot ſunt modi in qualibet fallacia, & quomodo omnes reducuntur ad ignorantiam elechi. F

Quid termin⁹

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. In ſingulis fallacijs oſtenſę ſunt cauſę apparentiæ, & defectus earum, ergo hic ſuperflue determinatur de defectu eorum. Secundo ſic. paſſio ſolum conuenit ſubiecto, ſed contradictio eſt paſſio enunciationis, ergo non conuenit ſyllogiſmo, neque elencho. Tertio ſic. Nullum perfectum habet reduci ad imperfectum, ſed magis econtra, ſed fallaciæ indictione, & fallacia accidentis ſunt perfectiores fallacia accidentię elenchi ergo.

Quarto ſic. In fallacia ignorantiæ elenchi infertur vera contradictio in concluſione, ergo illa fallacia non peccat contra rationem contradictionis.

Quinto

A Quinto ſic. In fallacia petitionis principij cõſequens neceſſario ſequitur ex antecedente, ergo male dicitur in textu q͂d in petitione principij concluſionem accidit de neceſſitate

Solutio Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod licet prius oſtenſæ ſint cauſæ falla ciarum ſecundum ſe, non tamen oſtenſum eſt quomodo illæ cauſæ defectus faciũt defectus contra rationem elenchi. ideo hic non ſuperflue determinatur de cauſis defectus fallaciarum per comparationem ad elenchum.

B Ad ſecundum dicitur, quod licet contradictio primo, & per ſe ſoli propoſitioni conueniat, tamen ex conſequenti poteſt conuenire ſyllogiſmo ratione ſuæ concluſionis aut alicuius præmiſſarum quæ contradicit poſitioni reſpondentis.

Ad tertium dicitur, quod licet fallaciæ in dictione ſint perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, q̃ eſt vna fallacia ſpecialis non tamen ſunt perfectiores fallacia ignorantiæ elenchi, vt eſt cõmunis, ac omnes aliæ fallaciæ, quia illa eminenter continet in ſe cauſas omnium aliarum fallaciarum. D

Ad quartum dicitur, quod licet in paralogiſmi ignorantiæ elenchi ſit vera contradictio in concluſione, non tamẽ neceſſario infertur, ſed apparentes ſolum ex apparenti contradictione præmiſſarum.

Ad quintum dicitur, quod licet in petitione principij concluſio ſequatur de neceſſitate quantum ad illationem, non tamen oſtenditur de neceſſitate quantũ ad probationem, vt probet ipſam eſſe neceſſariam, quòd tamen requiritur ad verum elenchum, ideo per hoc illa fallacia, ſicut oẽs aliæ, reducitur ad ignorãtiam elenchi. Et hęc de fallacijs dicta ſufficiant. E

A tatione ſæpe variatur veritas, vel falſitas in enũciationib. Eſt ẽt vtilis argumentationes ſophiſticas cognoſcendas, & ſpãliter ad argumentationes fallaciæ figuræ dictionis, quę prouenit diuerſa ſuppoſitione terminorũ. vnde aliqui hunc tractatum ordinant poſt tractatum fallaciarũ, & iſtud cõter eſt in plurib. textibus. Sed melius, vt videtur ordinandus eſt poſt tractatum prædicamentorũ, quia in iſto tractatu determinatur de termino incõplexo. ſicut in tractatu prædicamentorũ. Valet ẽt iſte tractatus ad notitiã enũciationis, & fallaciarũ, & gñaliter ad notitiã cuiuslibet argumentationis.

B Tertiò ſciendum, ꝙ hæc diuiſio ꝑ aliũ, & aliũ finẽ ponitur hic, & in ante prędicamentis, quia in ante prædicamentis ponitur, vt per ipsã ſciatur quæ ſunt reponibilia in prædicamento cuiuſmodis sũt termini incõplexi, ſed incõplexi. & qui non cuiſmodi ſunt complexi.

Quarto ſciendum, quòd ſicut dictum eſt in ante prædicamentis, quod in diuiſione ante prædicamentali, dicibile, qđ ibi eſt diuiſũ, capit large, vt idẽ eſt quod, ſignabile per vocẽ, & non vt idẽ eſt, quod prædicabile, ita in iſta diuiſione dicibile capiatur large pro oĩ eo ꝙ dicendo profertur, alias cõplexũ non cõtineretur ſub diuiſio, & ꝑ hoc patet titulus cauſę, ordo, & vtilitas, huius tractatus ad pcedẽtes.

C Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Iſta diuiſio eſt unũ ante prædicamentũ, ergo non debet hic poni. Secundo ſic. Incõplexũ eſt pars cõplexi, ergo non dẽt diuidi contra cõmplexũ, & ſic prædicta diuiſio eſt ſufficiens. Tertio ſic. Terminus ſupponens eſt quod cõmplexũ, ergo non eſt ſubiectum attributionis huius tractatus. Quarto ſic. vnuſquiſq; tractatus dẽt denominari a ſuo ſubiecto attributiõis, ſed iſte tractatus denominatur a ſuppoſitione, ergo ſuppoſitio dẽt eſſe ſubiectum attributionis eius, & per conſequens terminus ſupponens nõ eſt hic ſubiectũ attributionis. Quinto ſic. Nullum ens per accidens eſt ſubiectum attributionis, ſed terminus ſupponens eſt ens per accidens, quia additur enti per ſe, ergo terminus ſupponens, non eſt ſubiectum iſtius tractatus.

D Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd negatur conſequentia, quia diuerſimode ponitur hic & in ante prædicamentis, ut dictum eſt in tertio notabili. Ad ſcđo dicitur, quod diſtinguitur cõſequens: quia in cõplexũ poteſt capi dupliciter. Vnò modo formaliter. ſ. pro ſecunda intentione, quòd iſto modo non eſt pars complexi, imo formaliter diſtinguuntur complexum, & incomplexum. Alio modo poteſt capi materialiter, ſ. pro eo cui attribuitur intentio incomplexi, & ſic bene eſt pars complexi materialiter ſumpti nec illo modo diuiditur contra cõplexũ. Ad tertium dicitur, quod

E licet terminus ſupponẽs ſit quid cõplexũ ſm vocẽ, tñ eſt quid in complexũ ſm intellectũ. Ad quartũ dicitur, quod nõn oportet tractatũ ſp denominari a ſubiecto attributionis, ſed qñq; denominatur a paſſione ſubiecti, ſicut iſte, qñque a diſcipulo, ſicut liber Platonis a Thimeo, quandoque a parte ſubiectiua, & quandoq. ab aliquo ſuperioris. Ad quintum dicitur, & licet ens per accidens ꝙ

F eſt caſuale, & fortuitũ non ſit ſubiectũ alicuius libri, tamen ens per accidens, cuius additamentum non diminuit rationem eius cui additur, bene eſt ſubiectum attributionis alicuius tractatus, & ſic eſt hic termino ſupponenti.

De terminorum notitia, a multiplicitate.

Terminus, vt hic ſumitur eſt vox ſignificans uniuerſale uel particulare, vt homo, vel Socrates, & ſic de alijs. Terminorum autem in complexorum vnuſquiſque autem ſignificat ſubſtantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut ubi, aut quando, aut ſitum, aut habitum. Significatio, ut hic ſumitur, eſt res per uocem ſecundum placitum repræſentatio. ca. 5. in anteprędica.

Quare,

A Quare, cum omnis res, aut ſit vniuerſalis, aut particularis, oportet dictiones non ſignificantes vniuerſale, vel particulare non ſignificare aliquid & ſic non eſſent termini, vt hic ſumitur terminus vt ſigna vniuerſalia vel particularia. Significationum, alia eſt rei ſubſtantiuæ, & hæc fit per nomen ſubſtantiuum, vt homo.

Alia eſt rei adiectiuæ, & hæc fit per nomen adiectiuum, vel per verbum, vt currit vel albus, quæ non proprie eſt ſignificatio ſubſtantiua vel adiectiua, ſed ſignificat aliquid ſubſtantiue vel adiectiue.

Et ſignificare aliquid adiectiue, vel B ſubſtantiue ſunt modi vocum, quia adiectiuatio, & ſubſtantiuatio ſunt compotes modis, & differentiæ rerum, quæ ſignificantur, & non ſignificantur. Nomina vero ſubſtantiua dicuntur ſupponere, ſed nomina adiectiua vel verba dicuntur copulare.

Quid res minus. Poſtquam Auctor ſuperius poſuit diuiſionem dicibilis, hic conſequenter ponit definitionem termini dicens quòd terminus eſt vox ſignificans vniuerſale vel particulare. In quo definitione ponitur vox loco generis, deinde additur vniuerſale vel particulare, ideſt rem vniuerſalem uel particularem, ad differentiam ſincathegoreumatum, priuationum, & negationum quæ non ſunt termini vt hic capitur terminus, nec illis C conuenit ſupponere aut copulare. vnde patet quòd ſigna vniuerſalia vel particularia, vt omnis, nullus, aliquis, non ſunt termini, vt hic ſumitur terminus, quia ſigna vniuerſalia, vel particularia non ſignificant rem vniuerſalē vel particularem, ſed ſignificant quoniam vniuerſaliter, pro quanto denotant terminum communem ſupra quem cadunt termini vniuerſaliter, ideſt pro omnib. ſuis ſuppoſitis, vel particulariter, ideſt pro aliquo

Primo ſciendum, quòd terminorum incomplexorum vnuſquiſq aut ſignificat ſubſtantiam aut qualitatē &c. quæ D quidem diuiſio termini incomplexi ponitur in textu, & etiam habetur in principio prædicamentorum, ſed propter alium finem habetur ibi, & in illo paſſu. nam in prædicamentis ponitur ad cognoſcendum numerum prædicamētorum, hic autem ponitur ad cognoſcēdum numerum terminorum ſupponētium, vnde ibi non diuiditur terminus incomplexus in tota ſua communitate, alias membra ſimul ſumpta non côuerterentur cum diuiſo. ſed ſolum diuiditur in terminus complexus ſignificantes rem vniuerſalem, uel particularem ẽponibilem in prædicamento. Iſti autem E definitio eſt hic ad duo neceſſaria. Primum eſt uidendum rem ſignificatam ꝑ terminum cuius naturæ prædicamentalis ſit. Secundum eſt quia poſterius dicetur, nomina ſubſtantiua ſupponunt, nomina uero adiectiua, & etiam uerba copulant & appellant, hoc autem ſciri non poteſt niſi ex parte rerum ſignificatarum per terminos, ideo iſta diuiſio ſecundario valet ad ſecundum qui termini ſupponunt, & qui copulant.

Secundo ſciendum, ꝙ Auctor conſequenter ponit definitionem ſignificationis terminis dicēs, quòd ſignificatio termini eſt rei per uocem ſecundū pluriimum repræſentatio. In qua definitione ponitur repræſentatio loco generis. deinde ponitur rei, ad differentiā ſignificationis dictionum ſincathegoreumaticarum, quæ quidem dictiones nō ſignificant res, ſed diſpoſitiones rerū, & ibi capitur res pro illo, quod poteſt alteri illorum ſubijci, uel de altero prædicari, deinde ponitur per uocem, ad differentiam ſignificationem ſcripturarum, ultimo ponitur ſecundum plurimum ad differentiam ſignificationis naturalis. & ſic patet intellectus definitionis ex qua infert Auctor in textu quòd, cum omnis res ſit uniuerſalis uel particularis, oportet dictiones non ſignificantes uniuerſale, uel particulare. ſ. rē uniuerſalem, uel particularem nihil ſignificare,

Quid terminorum ſignātio F

A care, vt hic ſumit, ſignificatio, & ſic non eſſe terminus, ut hic capitur te minus. Vnde aliter determinatur hic de incōple xis & in libro Prædicabiuũ & Prædicamentorum, quia i illis de e minatu de incōplexis ſub ratione pdicabilis, uel or dinabilis in genere, hic aũt determinatur de ipſis in habitudine ad re quam ſignificant, ſecundum quam ipſis conuenit ſupponere, vel copulare, appelare, & reſtringere, & ampliare.

Signatio duplex, naturalis & ad placitũ. Tertio ſciendum, q duplex eſt ſignificatio. q̄dã eſt naturalis ſicut paſsiones in aīa noſt a exiſtentes naturaliter ſignificat res quarũ ſũt expreſſę ſimilitudine & de tali nõ intelligit hic. Alia eſt ſignificatio ad placitũ, & talis eſt duplex q̄ a

B eſt primo & p ſe ad placitũ ſicut eſt ſignificatio p atatũ vocũ ſignificatiuarũ ad placitũ & talis ſolũ hic definitur, alia eſt placitũ ſcũdario, ſiue ex conſequenti, & de tali non eſt hic ad propoſitum.

Subſtantiui, & adiectiui ſignificatiões. Quarto ſciendũ, quod vt dr in textu, ſignificationũ alia eſt rei ſubſtantiuæ, q̄ fit per nomen ſubſtantiuũ, alia rei adiectiuæ, q̄ fit per nomen adiectiuũ ſeu per verbũ. Cuius diuiſionis rõ eſt, q a oĩs re ſignātæ, in ſe aut i alia; ſi primũ, ſic eſt ſignificatio ſubſtãtiua, ſi ſm, ſic eſt ſignificatio adiectiua. vnde hæc diuiſio ſumitur ex p te rei ſignificatæ, q a ſubſtat t ua

C tio & adiectiuatio ſũt modi rerũ, non tñ abſolute ſed rerũ ſignificatarũ per terminos, quod eſt eadem res q̄ in accidentib. ſignificat per adiectiuum & ſubſtantiuum, ſicut p albũ & albedinem, & tñ in uno eſt ſignificatio adiectiua & i alio ſubſtantiua. albũ.n. ſignificat formã accidentalem, vt alteri inhærentem, albedo uero eã ſignificat ut per ſe ſtãtem, & non alteri inhærentem. Ex quibus patet quid eſt terminus, & quid ſit ſignificatio termini, & quomodo diuiditur ſignificatio, & quæ eſt diuiſio termini.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Vnius rei eſt tantum una definitio, ſed termini eſt alia definitio, ſcilicet quod terminus eſt oratio iudicans quid eſt eſſe rei, ergo hæc non eſt ſufficiens.

D Secundo ſic. Contra definitionem ſignificationis, quia ſi eſſet ſufficiẽs ſequeretur quod termini uniuerſales nihil ſignificarent conſequẽtia tenet, quia non poſſunt ſignificare niſi rem uniuerſalẽ, ſed nulla res eſt uniuerſalis ex pte rei, ergo termini cões nihil ſignificant. Tertio ſic Ois & nullus aliqd ſignificant. ſ. quantitatem, & tñ non repreſentat rẽ ſ din plurium, ergo definitio non cõuenit oĩ cõtẽto ſub definito. Quarto ſic. Hæc definitio non cõuenit ſignificationi paſſionum quę ſunt in anima, nec ſignificationi ſcripturarum, ergo non conuenit oĩ contento ſub definitio. Quinto ſic Si iſta definitio eſſet ſufficiens ſe-

E queretur q termini ſecundæ intẽtionis nihil ſignificarent quod eſt falſum, conſequentia tenet, quia non repræſentant rem, ſed ens rationis tantum.

Solutio. Ad argumentu. Ad primum dicitur qđ terminus ut ſufficit i propoſito capitur dupliciter. vno modo pro definitione quiditatiua rei, & illo modo accipitur ab Ariſt. primo Topicorum, ubi dr, quod terminus eſt oratio indicans quid eſſe rei per eſſentialia, alio mo̅ to capit terminus p o eo in quem reſoluit propoſitio, & illo modo accipitur ab Ariſt. in 1. Priorũ, & a Pet. Hiſp. in 1. Tractus vbi dicit q q̄dã ppoſitiones categoricæ participant vtroq termino, & et in iſto tractatu in præſenti definitione. Ad

F ſcđm dr, quod negatur conſequentia, & ad probationem dicitur, quod res a parte rei ſunt uniuerſalis in potentia, ſed nõ ſcđm actum uniuerſalitis. Ad tertiũ dicitur, quod negatur maior & ad probationem dicitur, quod non ſignificant quantitatem proprie dictã q̄ eſt res naturæ, ſed ſignificant quantitatem metaphorice ſumptã, quę non eſt res ibi accipit. Ad quartum dicitur, quod ſoluitur ex tertio notabili. Ad quintũ dicitur, qđ termini ſecundæ intentionis ſignificant rem habentem eſſe rationis, ſed non habentem eſſe reale, & hoc ſufficit ad hoc, qđ habeant ſignificationẽ ad placitum, de qua eſt hic ad propoſitum.

Sup-

A Suppoſitionis a ſignificatione diſcrimen per ipſarum rationes.

De oĩb. his q̃ ab hoc tractatu ſequuntur vr̃ Paulũ Venetum, & alios ſũmiſtas.

Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. Differunt autẽ ſuppoſitio, & ſignificatio, quia ſignificatio fit per impoſitionem vocis ad ſignificãdum rem, ſuppoſitio eſt acceptio termini iam ſignificantis rem pro aliquo, vt cum dicitur homo currit, iſte terminus homo tenetur ſtare pro Socr. Platone, & ſic de alijs. Vnde ſignificatio prior eſt ſuppoſitione, & differunt in hoc, quia ſignificatio eſt vocis, ſuppoſitio vero eſt termini iam compoſiti ex voce, & ſigni-B ficatione, ergo ſupponere, & ſignificare non ſunt idem, ſed differunt per locum a coniugatis.

Item ſignificatio eſt ſigni ad ſignatum, ſuppoſitio vero eſt ſupponentis ad ſuppoſitum, ergo ſuppoſitio non eſt ſignificatio. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui pro aliquo.

Quid ſuppoſitio.

Poſtquam Auctor poſuit definitionem termini, & ſignificationis, & etiã definitiones eorundem, hic conſequenter definit ſuppoſitionem dicens. Suppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo. vnde in prædicta definitione ponitur acceptio loco generis & ponitur termini ſubſtantiui, ad differentiã copulationis, quæ eſt proprietas termi-C ni adiectiui. & ponitur pro aliquo, id eſt pro re ſignificata ad differentiam ſuppoſitionis grammaticalis, quæ eſt relatio ſuppoſiti ad appoſitum, de qua non eſt hic ad propoſitum, & iſte ablatiuus aliquo non tenetur in definitione pro particulari ſuppoſito, ſed tenetur categorice pro re vel ente. vnde patet quod definitio prædicta eſt ſufficiens & poſſet probari per conditiones bonæ definitionis quæ ſibi conueniunt.

Primo ſciendum, quod ſuppoſitio poteſt capi dupliciter. vno modo pro ſuppoſitione reali, ſicut dicimus, quòd paries ſupponit fundamentum, & de tali non eſt hic ad propoſitum. D

Quotuplex ſuppoſitio.

Alio modo poteſt capi, ut eſt proprietas uocis ſignificatiuæ, & talis eſt duplex, quia poteſt capi vt eſt relatio termini ſupponentis ad rem ſuppoſitam quæ ſuppoſitio eſt in termino actiue, ſicut in eo quod ponit ſub ſe rem ſignificatam per ipſum, & eſt in re paſſiue, & ſic de ſuppoſitione eſt hic ad propoſitum, alio modo poteſt capi vt eſt relatio ſuppoſiti ad oppoſitum ſicut in Grãmatica nomen ſupponit verbo, & de tali non eſt hic ad propoſitum.

Secundo ſciendum, quòd terminus ſubſtantiuus ſupponit extra poſitionẽ, & in propoſitione, quia ad ſuppoſitionem, vt hic capitur ſufficit res ſubſtantiue ſignificata cum termino ſubſtantiuo accepta pro illa re, quia ſuppoſitio non dicit niſi relationem termini ad rẽ per ipſum ſignificatam. modo terminus ſubſtantiuus extra propoſitionem poteſt accipi pro re ſignificata per ipſum & etiam in propoſitione, ideo &c. vnde ponentes adiectiuum ſupponere, vt Buritanus abutuntur ſuppoſitione, quia res adiectiua ſignificata non habet modum ſuppoſiti, ſed formæ alteri inhærentis. E

Subſtantiuorum ſuppoſitio.

Tertiò ſciendum, quòd differentia eſt inter ſuppoſitionem, & ſignificationem. vt dicitur in textu, quia ſignificatio eſt proprietas uocis impoſitæ ad ſignificandum rem, ſed ſuppoſitio eſt proprietas termini iam rem ſignificantis. Ex quo ſequitur alia differẽtia, quia ſignificatio eſt ipſius uocis, ſuppoſitio eſt termini compoſiti ex uoce, & ſignificatione. F

Dña ſignificationis a ſuppoſitione.

Item differunt, quia ſignificatio eſt relatio ſigni ad ſignatum, ſuppoſitio uero eſt relatio termini ſupponentis ad rẽ ſuppoſitam. vnde licet ſuppoſitio aliquid ſuper addat ſignificationi, & ſit in minus q̃tum ad ea in quibus reperiuntur, non tñ eſt eſſentialiter ſignificatio quia nõ addit ſignificationi, ſicut ſpẽs, generi vel inferius ſuperiori, ſed nõ iãt

illum

A illam proprietatem a ſignificatione, minus tamen communem & p(r)ęſupponētem ſignificationem ſicut dicimus quod albedo præponit ſuperficiem in ſuo ſubiecto ſignificatio.n reperitur in termino ſubſtantiuo quam adiectiuo, ſuppoſitio vero ſolum reperitur in termino ſubſtantiuo.

Quid copulatio. Quarto ſciendum, quòd copulatio in textu ſic definitur. Copulatio eſt acceptio termini adiectiui pro aliquo in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & ponitur termini adiectiui, ad differentiam ſuppoſitionis, & debet capi nō adiectiuus pro dictione ſignificāte adie-B ctiuę rem quæ pōt prædicari per ſe in ꝓpoſitionem, & deinde ponitur pro aliquo.i.pro re ſignificata per ipſum terminum adiectiuum ad dn̄a ſincategorematum.vnde ibi nō capitur, copulatio, vt eſt proprietas copulæ copulantis prædicatum cum ſubiecto in propōne categorica vel hypothetica, ſed capitur vt ꝓprietas termino adiectiui copulantis ſe ſubſtantiuo. Adiectiua.ergo adiectiue tm̄a habent copulare vel appellare ſolum, & non ſupponere, ſed adiectiua ſumpta ſubſtantiue in neutro genere bene poſſunt ſupponere. vnde vniuerſale, & particulare, ſubſtantiuum, & adiectiuum non æqualiter reſpiciunt terminū ratione ſuæ qualitatis, quia vniuerſale, & particulare reſpiciunt terminum rōne ſuę qualitatis eſſentialis, quę ſi ſit pluC ribus cōicabilis conſtituit terminum cōmunē ſeu vniuerſalem. ſi vero talis qualitas eſſentialis a qua nomen imponit non ſit cōicabilis pluribus tunc conſtituit terminum particularem, vel ſingularē. Sed adiectiuum & ſubſtantiuum reſpiciunt terminum rōne qualitatis accidētalis, quia ſecūdum, quod talis terminus ſignificat rem ſuam per modum per ſe ſtantis dr̄ ſubſtantiuum ſed ſecundum, ꝗ ſignificat rem ſuam per modum alteri adiacentis dr̄ adiectiuū, & ſic vniuerſale, & particulare prius reſpiciunt terminū ſignatiuum rōne qualitatis eſſentiali quam ſubſtantiuum & adiectiuū.

Sed contra prædicta arguitur primo D ſic. In iſta propoſitione album eſt aīal, album ſupponit, & tn̄ non eſt terminus ſubſtantiuus, ergo male ponitur ſubſtantiuum in definitione ſuppoſitionis Secundo ſic. Si terminus ſubſtantiuus ſupponeret oporteret, ꝙ res ſignificata per ipſum ſibi ſupponeretur, ſed hoc eſt falſū, quia ait Plato, ſermo, eſt ſubiectum rei, & non res ſermoni, ergo terminus ſubſtantiuus non ſupponit. Tertio ſic. Si definitio eſſet ſufficiens, ſequeretur, ꝙ terminus ſubſtantiuus ſupponeret extra propoſitionem, quia poſſet capi pro aliquo, ſed hoc eſt falſum, quia ſuppoſitio eſt ſubſtātiui reſpectu verbi, q apponitur. E Quarto ſic. Si dicta definitio eſſet ſufficiens ſequeretur, quòd nullus terminus ſubſtantiuus ſupponeret ſimpliciter aut naturaliter conſequens eſt falſum, vt poſtea videbitur, conſequentia tenet, quia ſignum particulare facit ſuppoſitionem perſonalem, ergo per hoc, ꝙ dr̄ pro aliquo, ſignificatur, quòd oīs ſuppoſitio ſit perſonalis Quinto ſic. Copula ꝓpōnis dr̄ copulare, & tn̄ nō eſt adiectiuum, ergo copulatio male definitur, quod eſt acceptio termini adiectiui. Nota rīſionem. Solutio.

Ad arg. Ad primum dr̄, ꝙ album pōt capi dupliciter. Vno mō adiectiuę & ſic non conuenit ſibi ſupponere pro ſe nec ſubijci per ſe in propōne. Alio modo pt capi ſubſtantiue in neutro gn̄e, & ſic ſiF bi conuenit ſupponere, & ſubijci propōne, & iſto mō capitur in iſta propōne. Ad ſecundū dr̄, ꝙ res ſignificata per terminum pōt dupliciter conſiderari. Vno mō vt eſt cā cauſæ conceptionis ꝑ ſuam ſimilitudinem in aīa noſtra & ex conſequenti cā impoſitionis vocis ſignificatiuæ, & ſic ſermo eſt ſubiectus rei, & non econuerſo. Alio mō pōt conſiderari res in rōne ſignificati per terminum, & ſic res ſignificat per terminum eſt ſubiecta ſermoni, & ſic ſupponit, iſto modo logicus conſiderat res. Ad tertium dr̄ qđ ſolutum eſt per prædicta. Ad quartū negatur conſequentia, quia illud pronomen aliquo, non capitur ibi particulari

ter

A tet ſincategorematice, ſed indefinite & categorematice ſicut prius dictum eſt. Ad quintum dr̄, ꝙ copula propoſitionis, & adiectiua dnr̄ diuerſimode copulare, quia copula p̄pōnis copulat p̄dicatum cum ſubiecto vel unam propōnem cum alia, & ideo dicitur nota eorū quæ de altero dnr̄, & ſic ſibi conuenit copulare ſe rōne ſui modi ſignificandi ſuis ſubſtantiuis, ideo adiectiua copulant, & copulantur. copulantur. n. ratione rerū ſignificatarum per ipſa, ſed copulāt per ſuum modum ſignificandi qui eſt ſignificare per modum alteri inhærentis, vel adiacentis, & ita conuenit ipſis non ſolum copulare, ſed etiam copulari.

B

Suppoſitionum diuiſio.

Suppoſitionum, alia communis, alia diſcreta. Suppoſitio communis eſt quæ fit per terminum communem, vt homo, animal. Diſcreta eſt quæ fit per terminum diſcretum, vt Socr. vel per terminum communem cum pronomine demonſtratiuo primitiuę ſpeciei, ut iſte homo eſt, qui eſt terminus diſcretus.

Item ſuppoſitionum communium, alia naturalis, alia accidentalis. Suppoſitio naturalis eſt acceptio terminis communis pro omnibus his, pro quibus aptus natus eſt participari, ut iſte terminus homo per ſe ſumptus ſupponit pro omnibus hominibus tam qui ſunt, quā C qui erunt, & qui fuerunt. Accidentalis ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro omnibus pro quibus exigit ſuū adiunctiuum, vt homo currit, iſte terminus homo ſupponit pro omnibus hominibus præſentibus.

Et cum dicitur, homo fuit, vel homo cucurrit, ſupponit pro præteritis. Et cū dicitur homo erit, vel homo curret ſupponit pro futuris.

Et ſic habent diuerſas ſuppoſitiones ſecundum diuerſitatem eorum, quæ ei adiunguntur.

Poſtquam Auctor poſuit definitionē ſuppoſitionis, & differentiam inter ſuppoſitionem, & ſignificationem, ac etiā definitionem copulationis, hic conſequēter ponit diuiſionem ſuppoſitionis dicens, quod ſuppoſitionum, alia eſt cōmunis, alia eſt diſcreta. Suppoſitio cōis eſt illa quæ fit per terminum cōem, ſicut hō habet ſuppoſitionem cōem. Sed ſuppoſitio diſcreta eſt illa quæ fit per terminū diſcretum, vel per terminum communem cum pronomine demonſtratiuo, primitiuo ſicut iſte homo, vel Socr. dr̄ habere ſuppoſitionem diſcretā. Cuius diuiſionis ratio eſt, quia omnis ſuppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui p̄ aliquo, vel ergo pro ſingulari ſuppoſitio, vel non ſi primū, ſic eſt ſuppoſitio diſcreta. ſi ſ'm, ſic eſt ſuppoſitio cōis. E

D De cōi ad diſcretā ſuppoſitione.

Primo ſciendum, quod ſuppoſitio cōmunis ſic diuiditur quod ſuppoſitionū communium, alia eſt naturalis, alia accidentalis. Cuius ratio eſt, quia ſuppoſitio cōmunis eſt acceptio termini ſubſtantiui communis, vel ergo per ſe ſumpti, aut cum addito. ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio naturalis. ſi ſecūdum, ſic eſt ſuppoſitio accidentalis.

Cōis ſuppoſitionis diuiſio.

Secundo ſciendum, qđ quia ſuppoſitio naturalis conuenit termino per ſe ſumpto, i. ſine addito, ideo duplici de cā poteſt dici naturalis. Primo eſt, quia talis ſuppoſitio conuenit termino non ratione extrinſeci alicuiꝰ, ſibi additi, ſed quo terminus ex ſua natura illam ſuppoſitionem habet.

Cur dicat materialis, & accidentalis ſuppoſitio.

F

Alia eſt cauſa, quia talis ſuppoſitio conuenit termino ratione ſuæ formæ q̄ dicitur natura termini, ideo conuenienter dr̄ naturalis. Sed ſuppoſitio dr̄ accidentalis, qa conuenit non rōne alicuius extrinſeci ſibi adiuncti, & non dī accidentalis qa accidentaliter conuenit termino, cum ſit quædam proprietas eius, unde adiectiua non dnr̄ naturaliter copulare, ſeu appellare ſicut termini ſubſtantiui non dnr̄ naturaliter ſupponere, eó quod adiectiua ſignificant formā ſuam, ut in alio, ideo adiectiua ſemper inſunt alteri explicite, vel implicite.

De naturali ſuppoſitione. Tertio ſciendum quod ſuppoſitis naturalis eſt acceptio termini communis pro omnib. alijs a quibus ſua forma nata eſt participari, vt hō per ſe ſumptus ſupponit pro hoīb q ſunt, fuerunt, & q erunt. In qua definitione ponitur acceptio loco gñis, & ponitur terminis cōis ad dñam diſcretæ ſuppoſitionis, reliquę vero particulæ ponuntur ad dñam ſuppoſitionis accidentalis vna forma termini in propoſito dr natura cōis cōicabilis multis ſignificata ꝑ terminū cōem, quæ quantū eſt de ſe pt accipi ꝑ præſentib. ꝓteritis, & futuris a qua vt dictū eſt ſuppoſitio dr naturalis, & ſp cōuenit te mino extra ꝓpoſitionē, & ſine quæcunque addito, & ſic dicta definitio eſt ſufficiēs.

De accidentali ſuppoſitione. Quarto ſciendum, ꝙ ſuppoſitio accidentalis eſt acceptio termini cōis pro oīb. illis pro quibus exigit adiunctū, vt hō eſt hō tm̄ ſupponit ꝓ pſentib. rōne illius verbi eſt, pſentis t pis, ꝙ ſibi adiungitur ſimiliter hō alb. hō tm̄ ſupponit ꝓ B hoīb. albis vnde in definitione capitur acceptio loco gñis, & termini cōis ponitur ad dñam ſuppoſitionis diſcretæ, & reſiduum ponitur ad dñam ſuppoſitionis naturalis Non eſt autem ponenda ſuppoſitio materialis quia ſuppoſitio eſt termini iam ſignificantis rem, ergo ſolum cōuenit termino ſignificatiuæ ſum- C pto, & non materialiter. Item dictum eſt, ꝙ ſuppoſitio eſt termini iā conſtituti ex voce, & nō ſignificatione ergo non conuenit dictioni materialiter ſumptæ.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Suppoſitio eſt actus ſed actus, & operationes ſunt ſingularium, & ſuppoſitorū vult Ariſt. in proœmio Metaphy. ergo nulla eſt ſuppoſitio cōis, ſecundo ſic. Suppoſitio ſequitur ſignificationē termini, quæ eſt ad placitū, ergo oīs ſuppoſitio eſt ad placitum, & per conſequens nulla eſt naturalis. Tertio ſic. Si eſſet aliqua ſuppoſitio naturalis conueniret termino ſecundū ſe ſumpto, ſed hoc non pōt eſſe, quia ſuppoſitio eſt relatio ſupponens ad ſuppoſitum, ergo non conuenit termino per ſe ſumpto, ſed cum ſuppoſito. Quarto ſic Suppoſitio accidentalis eſt ſuppoſitio per accidens, ergo non debet dici ſuppoſitio. Quinto ſic. In iſtis ꝓpoſitionib. amo eſt verbum, āmo eſt dictio diſſyllaba, ſubiecta ſupponūt, & non niſi mālíter, ergo eſt ponenda ſuppoſitio malis vt poſuit Buridanus. D

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quod actus pt capi dupliciter. Vno modo pro actu illo qui dr, operatio, & ſic capitur in illa auctoritate, Ariſt. ſed illo modo propoſitio nō dicitur actus. Alio modo capiatur actus pro forma rei, ſiue ſit ſubalis, ſiue accidēalis, & ſic ſuppoſitio dicitur actus, cum ſit forma quędam accidentalis termini ſubſtantiui. Ad ſecundum negatur conſequentia, qa ſuppoſitio diſtinguitur a ſignificatione vt prius dictum eſt. Ad tertium dicitur, quod ſuppoſitio de qua hic ad propoſitum eſt relatio termini ſupponētis ad rę ſuppoſitam, nō nulla ſuppoſitio conuenit termino ſine additione rei pro qua ſupponit, ſed aliqua ſibi bene conuenit ſine additione alicuius rei extrinſecæ. Ad quartum dicitur, quod ſolutum eſt ex prædictis. Ad quintum dicitur, quod vt prius dictum eſt, duplex eſt ſuppoſitio quædam eſt relatio termini ad rem ſignificatam, de qua ſolum eſt ad propoſitum, & tali ſuppoſitione, prædicta ſubiecta illarum propoſitionum non ſupponunt, alia eſt ſuppoſitio quæ eſt relatio ſuppoſiti ad oppoſitum, quæ dr Grāmaticalis & iſto mō ſubiectarū ꝓpoſitionū bene ſupponūt, quia hoc mō nō eſt aliud quā reddere ſuppoſitū verbo.

Accidentalium ſuppoſitionum notitia.

Suppoſitio accidētali q. Accidentalium ſuppoſitionum alia ſimplex, alia perſonalis, Suppoſitio accidentalis ſimplex, eſt acceptio termini cōis pro re vniuerſali ſignificata per ipſum terminū, vt cum dr, hō eſt ſpecialis, animal eſt genus Ibi eſt terminus homo ſupponit pro hoīe in cōi, & non pro aliquo inferiori, & iſte terminus animal ſupponit pro animali in cōmuni & non

A pro aliquo inferiori. Et ſimiliter etiam dicendum eſt de quolibet termino communi, vt riſibile eſt proprium rationale eſt diia, album eſt accidens. Item ſuppoſitionum ſimplicium, alia eſt termini communis in ſubiecto poſiti, vt homo eſt ſpecies ibi iſte terminus homo ſimplicem habet ſuppoſitionem, quia ſolum ſupponit pro natura ſpeciei. Alia eſt terminus communis poſiti in prædicato propoſitionis affirmatiuæ, vt omnis homo eſt animal ibi iſte terminus animal in prędicato poſitus ſimpli-
B cem habet ſuppoſitionem, quia ſolum ſupponit pro natura generis Alia eſt termini communis poſiti poſt dict onem exceptiuam, vt omne animal præter hominem eſt irrationale ibi iſte terminus hominem ſimplicem habet ſuppoſitionem, quia non licet fieri deſcenſum ſub ipſo Vnde non ſequitur, omne animal præter hominem eſt irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem eſt irrationale, ex quo ibi eſt fallacia figura dictionis procedendo à ſuppoſitione ſimplici ad perſonalem. Similiter hic, homo eſt ſpeciem, ergo aliquis homo eſt ſpecies, & ſimiliter hic, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. In omnibus enim iſtis, & ſimilibus fit proceſſus a ſuppoſitione ſimplici ad ſuppoſitionem perſonalem.

C Quod autem terminus in prædicato poſitus ſimplicem habeat ſuppoſitionē patet, quia cum dicitur, omnium oppoſitorum eadem eſt diſciplina, niſi ille terminus diſciplina ſimplicem haberet, ſuppoſitionem ſic fieret deſcenſus ſub ipſo, & eſſe falſa nulla enim particularis diſciplina eſt, omnium contrariorum, medicina enim non eſt omnium contrariorum, ſed ſolum ſani, & ægri.

Grammatica enim non eſt omnium contrariorum, ſed ſolum congrui, & incongrui Logica veri, & falſi, & ſic de alijs.

Suppoſitio perſonalis. Perſonalis autem ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro ſuis inferioribus vt cum dicitur, homo currit, iſte terminus homo ſupponit pro ſuis inferioribus. D

Item perſonalium ſuppoſitionum, alia eſt determinata, alia confuſa.

Determinata ſuppoſitio, eſt acceptio termini communis indefinite ſumpti, vel cum ſigno particulari determinata, vt homo currit, vel aliquis homo currit. Et dicitur vtraque illarum determinata, quia licet in vtraque iſtarū iſte terminus homo ſupponat pro omni homine, tam currente, quam non currente, tamen pro vno ſolo homine currente, vera dicitur, & quia aliud eſt ſupponere, & aliud eſt locutionem eſſe veram pro aliquo vel falſam, igitur in prędictis, vt dictum eſt iſte terminus homo ſupponit pro omni homine tam currente, quam non currente, licet reddat locutionem veram pro currente ſolum. E

Quòd autem in vtraque iſtarum ſit determinata ſuppoſitio patet, quia cū dicitur, animal eſt Socrates vel animal eſt Plato, & ſic de alijs, ergo animal eſt omnis homo, ibi eſt fallacia figuræ dictionis a pluribus determinatis, ad vnā determinatam.

Et ideo Iſte terminus animal indefinitè poſitus habet determinatam ſuppoſitionem, & ſimiliter cum ſigno particulari. F

Suppoſitionis accidentalis ſimplicē & perſonalem diuiſio. Poſtquam Auctor poſuit definitionem accidentali, ſuppoſitionis, hic conſequenter ponit diuiſionem, eius dicēs. quòd ſuppoſitionum accidentalium, alia eſt ſimplex, alia eſt perſonalis. Cuius ratio eſt, quia omnis ſuppoſitio accidentalis eſt acceptio termini cōmunis cum adiuncto vel ergo talis terminus tenetur pro re vniuerſali vel particulari, ſi primum, ſic eſt ſuppoſitio ſimplex, ſi ſecundum, ſic eſt ſuppoſitio perſonalis. Vnde quotieſcūque terminus communis ponitur cum verbo vel adiectiuo ipſum reſtringente, vel ampliante, habet ſuppoſitionem accidentalem, vt cum dicitur, homo albus currit, ho-

A mo ſupponitur pro hominib. albis, & iſta, homo currit, ſupponit pro præſentib. tm̃. Suppoſitio aũt ſimplex eſt acceptio termini cõis ſumpti pro re vñi ſignificata per ipsũ Sed ſuppoſitio perſonalis eſt acceptio termini cõis ſumpti pro re particulari, ſiue pro ſuppoſitis. Terminus.n. cõis põt habere duo ſignificata, ꝙ vnũ eſt primarium, & adæquatũ, & illud eſt natura cõis, ſicut hõ ſignat naturã humanã, aliud eſt ſecũdariũ, & aliud eſt particulare participãs naturã cõmunem, ſicut homo ſignificat Soc. & Platonem, qui participant naturam eius.

De ſuppoſitione ſimplici.

Primo ſciendũ, ꝙ ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini cõis pro re vñi ſignificata per ipſum, ſicut hic hõ eſt ſpecies, aĩal eſt genus, ſubi ctum ſupponit ſimpliciter. vnde in hac definitione acceptio ponitur loco gñis, & terminus cõmunis ad dñam ſuppoſitionis diſcrete, & ultimo ponitur pro re vniuerſali ſignificata per ipſum ad dñam ſuppoſitionis perſonalis, & etiam naturalis Et talis ſuppoſitio dr̃ ſimplex, quia conuenit termino ratione naturæ cõis quę ſimplex eſt, & ita dicitur ſimplex, nõ ut ſimplex opponitur complexo, ſed vt opponit̃ poſitioni perſonali. Terminus n. cõmunis põt habere diuerſas ſuppoſitiones ſm diuerſa eſſe naturę cõis quæ habet eſſe in ſe, & in particularibus. vnde C terminus ſic ſupponit ſimpliciter, qa ſibi repugnat teneri pro inferiorib. ſicut in exemplis datis. Et tales ꝓpoſitiones ſunt quantum ad modum enunciandi ſingulares, quia terminus cõis tenetur in ipſis pro vnica natura, & non põt fieri deſcenſus, ideo tales propoſitiones dñr ſingulares. Et ad habendum contradictione in talibus non oportet habere eam per oppoſitionem ſigni, ſed præponẽdo ſimplicẽ negationem, vt dicendo, homo eſt ſpẽs, nõ homo eſt ſpecies. Hæc autẽ ſuppoſitio ſimplex maxime vtilis eſt, & neceſſaria, quia nullã ſcientiã perfecte capere poſſumus, niſi vtamur ſimplici ſuppoſitione terminorum, quia, cum quælibet ſcientia ſit uniuerſaliũ, ꝙ perpetuo ſunt, & non ſingulariũ quę corruptibilia ſunt eperte, ut accipiamus ſubiecta ipſarum simpliciter, vt dicẽdo argumentatio eſt ſubiectum totius Logicę, & ſic de alijs. Nec valet argm̃ de nulla argumentatione non ſcientia, immo ibi cõmittitur fallacia figuræ dictionis. D

Simplicis ſuppoſitionis ſpecies.

Scd̃o ſciẽdum quod ut habẽt in textu ſuppoſitio ſimplex rẽperitur triplex, ꝙdam eſt termini cõis poſiti a parte ſubiecti, vt homo eſt ſpecies, aĩal eſt genus. ille terminus homo ſimplicẽ habet ſuppoſitionem, & etiam aĩal alia eſt termini cõis poſiti in prædicato propoſitionis affirmatiuæ, vt homo eſt animal, habet ſuppoſitionẽ ſimplicem. alia eſt termini communis poſiti poſt dictionem exceptiuã, vt oẽ aĩal præter hoĩem eſt irrationale. ille terminus hoĩem, ſupponit ſimpliciter, ideo non ſequitur, omne animal præter hoiem eſt irrationale, ergo oẽ aĩal præter hũc hoĩem eſt irrationale, quia arguitur a ſimplici ſuppoſitione ad perſonalẽ ex parte illius accuſatiui hunc hoiem. Quod aũt terminus in ꝓdicato propoſitionis affirmatiuę poſitus ſimpliciter ſupponat ſic probatur, qa ſcd̃um Ariſt. hac eſt vera, oium oppoſitorũ eadem eſt diſciplina, quæ nõ eſſe vera, niſi ꝓdicatum ſupponeretur ſimpliciter pro diſciplina in cõi, qa nulla particularis diſciplina eſt omnium oppoſitorum eadem, ſed medicina eſt ſani, & ęgri, Logica veri, & falſi, Grãmatica cõgrui, & incongrui, & ſic de alijs, ergo terminus cõis in prædicato propoſitionis affirmatiuæ poſitus ſimplicem habet ſuppoſitionem, & per hoc non ſequitur, oĩs homo eſt aĩal ergo omnis homo eſt hoc animal. Suppoſitio autem ſimplex poteſt diſtingui, quia quædam eſt per priuationem ſignificatiua ſuppoſitis, vt in ꝓpoſitionib. quę ſũt ſimplicis naturæ, ut hic hõ eſt ſpecies. Alia eſt quæ nulla ſuppoſita excludit omnino, ſed excludit ſuppoſita determinata, ut quando terminus communis ſupponit pro natura inclinata ad materiam, & ſuppoſita, ut homo eſt animal, ho-

In poſt prædic. c. 2. & in 1. prior. colligit in multis locis. E F

A mõ eſt digniſſima creaturarũ. Vñ iſtius p. opõnis, tñ hõ eſt aĩal, ſubiectum ſupponit ſimpliciter, & prædicatum confuſe, ſine diſtributiua virtute negationis clauſæ in illa dictione excluſiua tm̃. Et propter hoc ſequitur ab excluſiua inde finitæ ad ſuam vniuerſalem de terminis transpoſitis, vt tantũ homo eſt animal, ergo omne animal eſt homo.

De ſuppoſitione perſonali. Tertio ſciendum, ꝙ propoſitio perſonalis eſt acceptio termini cõis pro inferiorib. Vt dicendo, homo currit homo, ibi ſupponit perſonaliter, ꝓ Soc. vel pro alio. In qua definitione ponitur acceptio loco gñis, & ponitur termini cõis, ad drĩã ſuppoſitionis diſcretæ, & poni- B tur conſequenter pro ſuis inferiorib. ad drĩam ſuppoſitionis ſimplicis, vnde ſuppoſitio perſonalis cõuenit termino cõi rõne adiuncti determinantis ipſum ad ſtandum pro ſuis inferiorib. & hoc põt fieri dupliciter. Vno modo, ꝙ tale adiũctũ ponatur a parte ante, ſicut eſt in ſignis vniuerſalib. & particularib. ſicut dicendo oĩs hõ eſt aĩal, vel aliquis, homo eſt aĩal, homo ĩ utraq. ratione ſigni ſupponit perſonaliter pro ſuis inferiorib. Alio modo poteſt fieri, qñ tale adiunctũ ponitur a parte poſt, ſicut in prædicatis accidentalib. vt homo eſt alb. Vnde prædicatorum quædam ſunt quæ eſſentialiter ſubiecto conueniunt, & reſpectu C talium poteſt eſſe ſuppoſitio ſimplex, vel ẽt perſonalis, dum tñ ponatur ſignũ a parte ante, ſicut dicendo, homo eſt animal. alia ſunt prædicata accidentalia, & hæc ſunt duplicia, quædam ſunt realia quæ ſignificat naturam realem, & reſpectu talium eſt ſuppoſitio perſonalis, quia talia prædicata non conueniunt naturæ vniuerſali, niſi ratione ſuorum indiuiduorum, alia uero ſunt. quæ tm̃ ſignificant ens rationis, & reſpectu talium eſt ſuppoſitio ſimplex, ut homo eſt ſpecies animal eſt genus.

Perſonalis ſuppoſitionis ſpẽs Arg. Quarto ſciendũ, ꝙ ſuppoſitionum ꝑſonalium, alia eſt confuſa, alia determinata. Et huius diuiſionis rõ eſt, quia in oĩ ſuppoſitione perſonali terminus cõis tenet vniuerſaliter pro oĩb. ſuis inferio D rib. aut non. ſi primũ ſic eſt ſuppoſitio confuſa, ſi ſm̃, ſic eſt determinata, vnde ſuppoſitio determinata eſt illa q̃ habet terminus cõis indefinite uel particulariter ſumptus, ut hõ currit, uel aliquis homo currit, iſte terminus homo in utraque iſtarum ſupponit determinate & licet ſupponat pro oĩ homine. tñ locutio. eſt vera non ſolo homine currente. Aliud. n. eſt ſupponere, & aliud reddere locutionem veram pro aliquo, vnde ꝙ talis ſuppoſitio ſit determinata probat Auctor in textu, quia cum dicit' animal eſt Plato, animal eſt Soc. & de alijs, ergo animal eſt, oĩs homo committitur E fallacia figuræ dictionis procedendo a pluribus ſuppoſitionib. determinatis in antecedente ad vnam determinatam in conſequente, & ita patet quod terminus indefinite ſumptus ſupponit determinate, dicitur autẽ ſuppoſitio determinata, quia ad ueritatem propoſitionis, in qua terminus ſic ſupponit, ſufficit ueritas pro uno determinato ſuppoſitio, ꝗa dato, q̃d ſupponat pro oĩb. ſuis inferiorib. ſic tñ prędicatũ competat ſibi ꝓ unico determinato ſuppoſitio, dicitur propoſitio vera ſicut ſatis dictum eſt.

Argum. Cõtra ꝑdicta arguit primo ſic. Non eſt ponenda ſuppoſitio compoſita, ut notum eſt, ergo non eſt ponenda ſuppõ ſimplex. Conſequẽtia tenet, quia ſi vnũ oppoſitorũ eſt in natura ita & reliquũ F Scd̃o ſic. Si poneretur ſuppoſitio ſimplex, maxime eſſet in iſtis ꝓpoſitionib. hõ eſt ſpẽs, aĩal eſt genus, ſed iſtæ ꝓpoſitiones ſunt ſingulares, ergo ſubiecta eorum ſupponunt diſcrete. Tertio ſic. Terminus ſingularis ſupponit ꝑſonaliter, & tamen definitio ſuppoſitionis perſonalis non ſibi competit, ergo eſt inſufficiens. Maior probatur, ꝗa terminus ſingularis ſupponit pro una ſola re q̃ dicitur ꝑſona, modo ſuppoſitio dr̃ perſonalis a ꝑſona. Quarto ſic. Si definitio ſuppoſitiõis ꝑſonalis eſſet bona, ſequeret, ꝙ in accidentib. nõ eſſet ſuppoſitio perſonalis conſequens eſt falſum, & patet

A cõſequẽtia, quia accidentia nõ ſunt perſonæ cũ perſona ſit indiuiduũ ſubſtãtiæ. Quinto ſic. Omnis ſuppoſitio fit ſm determinatam ſpeciem ſuppoſitionis, ergo omnis ſuppoſitio eſt determinata.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dr, ꝙ hic nõ capitur ſuppoſitio ſimplex. vt dixit inguitur contra cõplexum, dictũ eſt enim quod complexa non ſupponunt, ſed dicitur ſimplex eo, quod terminus ſupponit pro natura ſimplici in ſe, & abſolute conſiderata, vt dictum eſt. Ad ſecundũ dicitur, quod iſte, homo eſt ſpecies, animal eſt genus, ſunt ſingulares quo ad modum, non tamen ſunt ſingulares quo ad rem vt dictum eſt. Ad tertiũ dicitur, quod terminus communis in ſuppoſitione perſonali ſupponit pro vna re, nõ tamẽ ſicut terminus ſingularis; nec etiam ſicut terminus ſupponit ꝓ vna re in ſimplici ſuppoſitione, ſed ſupponit pro vna re ſecundum habitudinem quam habet ad ſuppoſita, ſicut in iſta homo currit, homo ſupponit pro illa re, quæ eſt homo, non tamen in ſe, & abſolute, ſed ſecũdum inclinationem ad ſuppoſita. Ad quartum dicitur, quod perſona capitur dupliciter. Vno modo proprie, put definitur a Boetio, quod perſona eſt naturæ intellectualis indiuidua ſubſtantia, & ſic indiuidua naturæ humanæ propriæ dicuntur perſonę. Alio modo capitur perſona large pro quocunq; inferiori in ordine ad ſuperius, ſiue tale ſit ſubſtantia, ſiue accidens, & hoc modo capitur perſona in propoſito. Ad quintum dicitur, quod omnis ſuppoſitio eſt ſecundũ aliquam ſpeciem determinatam ſuppoſitionis. Dicitur vltra quod non vocatur hic determinata eo, quod ſit ſecundum determinatam ſpeciẽ ſuppoſitionis, ſed quia reddit locutionem veram pro vno determinato ſuppoſito, vt dictum eſt.

B Nota reſponſionem.

C

Suppoſitio confuſa quid ſit.

Suppoſitio confuſa eſt acceptio termi nis communis pro pluribus mediante ſigno vniuerſali, cum dicitur, omnis homo eſt animal. ibi iſte terminus homo ſupponit pro pluribus mediante ſigno vniuerſali, quia ſupponit pro quolibet ſuo ſuppoſito. Item confuſarum ſuppoſitionum, alia eſt confuſa neceſſitate ſigni, vel modi, & alia neceſſitate rei, vt cum dicitur, omnis homo eſt animal ibi iſte terminus homo mediante ſigno vniuerſali confunditur ſiue diſtribuitur pro quolibet ſuppoſito, & iſte terminus animal a parte prædicati poſitus confunditur neceſſitate rei, & cum vnuſquiſque homo ſuam habeant eſſentiam, ideo hoc verbum eſt, neceſſitate rei tenetur pro tot eſſentijs, pro quot hominibus tenetur iſte terminus homo & cum vnicuique homini inſit ſua animalitas, ideo iſte terminus animal neceſſitate rei tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus iſte terminus homo, & pro quot eſſentijs hoc verbum eſt. Vnde iſte terminus homo debet ſupponere confuſe mobiliter, & diſtributiue; ſed confuſe, & diſtributiue tenetur, quia tenetur pro omni homine; mobiliter vero, quia licet fieri deſcenſum ſub eo pro quolibet ſuo ſuppoſito, vt omnis homo eſt animal ergo Socra: eſt animal, ſed iſte terminus animal dicitur confundi immobiliter, quia non licet fieri deſcenſum ſub eo, vt omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal. ibi enim fit proceſſus a ſimplici ſuppoſitione ad perſonalem, ſicut hic, homo eſt digniſſima creaturarum, ergo hic homo vel aliquis homo, vel roſa eſt pulcherrimus florum, ergo aliqua roſa.

D

E

Terminus homo quõ ſupponat.

F

Sed differunt in hoc, quia in iſtis eſt ſimplex ſuppoſitio ex parte ſubiecti, in illa vero ex parte prædicati, licet videatur oppoſitum eſſe, quod ſuperius dictũ eſt, quod in hac propoſitione omnis homo eſt animal. iſte terminus animal in prædicato poſitus ſimplicem habet ſuppoſitionem, cum prius dicitur, quod habet confuſam. Ad hoc dicendum eſt, ſecundum quoſdam ꝙ quia genus prædi-

A catur de pluribus differentibus ſpecie, iſte terminus animal, quando tenetur pro ipſo in communi, quod eſt genus ſic habet ſimplicem ſuppoſitionem, ſecundum autem, quod ipſa natura communis ipſius generis multiplicatur per ſuppoſita hominis, ſic dicitur habere confuſam ſuppoſitionem non mobiliter, ſed immobiliter. Suppoſitio autem confuſa immobiliter poteſt dare cum ſimplici incidere non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa, vt dictum. Vnde ſecundum hoc dicendum eſt, quod ſuppo-B ſitio confuſa mobiliter non poteſt ſimul eſſe cum ſimplici, nec ſecundum idem, nec ſecundum diuerſa ut dictum eſt, ſed credo impoſſibile eſſe terminum communem in prædicato poſitum habere ſuppoſitionem ſimplicem, & confundi mobiliter, uel immobiliter ſigno vniuerſali exiſtente in ſubiecto affirmatiue, ut omnis homo eſt animal, & ſic de alijs conſimilibus quia vt vult Porphyrius, omne quod prædicatur de aliquo, autem eſt maius eo, autem eſt æquale ei, de quo prædicatur, & intendit de prædicatione per ſe, ſed in hac propoſitione, omnis homo eſt animal, eſt prædicatio per ſe, & non prædicatur æquale, ergo maius, non accidentale, ergo ſubſtantiale, uel eſſentiale, ergo genus uel differentia, non differentia, ergo C genus eſt, ſed natura generis multiplicata mobiliter, uel immobiliter, non eſt genus, ergo cum dicitur omnis homo eſt animal, cum ibi prædicetur genus, non eſſet poſſibile terminum communem multiplicari mobiliter, uel immobiliter, quę ſignificat natura generis, quędam actu non eſſet genus ſicut ſi homo confunderetur mobiliter vel immobiliter, iam non eſſet ſpecies. Item hoc idem uidetur per Ariſt. in 1. Top. dicentem, quod omne, illud quod de alio prædicatur, aut prædicatur conuerſim de eo, aut non, ſi conuerſim eſt definitio, vel proprium, ſi autem nō conuerſim prædicatur de re, aut cadit in definitionem rei, aut non. ſi non, tunc eſt accidens, ſi cadit in definitionem rei, aut eſt D genus, aut differentia, non differentia, ergo genus. Et intendit Ariſt. quod ibi ſit directa prædicatio, & ſpecies ſubijciatur ſecundum ſe, uel multiplicetur, ſed in hæc propoſitione homo eſt animal eſt directa prædicatio, & ſubijcitur homo, & non ęquale prædicatur, neque accidens, ergo genus.

Quare non eſt poſſibile terminum communem in prædicato poſitum confundi mobiliter, uel immobiliter. Item totum uniuerſale, quod eſt genus, & totum in quantitate ex oppoſito ſe hēnt. Sed totum ī quantitate eſt duplex, quoddam enim eſt totum in quantitate completum, ubicunque confunditur terminus communis mobiliter, ut omnis homo eſt animal aliud eſt totum in quantitate, incompletum, & diminutum, ut ubicunque confunditur terminus communis immobiliter, & multiplicatur terminus communis ſimpliciter, ergo ſi impoſſibile eſt totum in quantitate eſſe genus inquantum homini, non erit poſſibile terminum cōem in prædicato poſitum confundi mobliter vel immobiliter vt dicebatur. Item comparatio illa, ſecundum quam inferiora reducuntur ad ſuperiora, oppoſita eſt comparationi ſm quam ſuperiora reducūtur ad ſua inferiora. ſed ſm primā ſumitur cōe in rōne communis; ſed ſecundū ſecundam ſumitur commune multiplicatum F ſiue confuſum. Cum ergo terminus communis, ut ſic ſit in ratione generis, non eſt poſſibile ipſum multiplicari inquantum homini. & hæc quatuor argumenta ſunt concedenda. Cauſa autem propter quam mouebantur iſti, qui fuerunt homini opin. facilis eſt ad ſoluendum, quæ tantum eſt una quia cum dicitur, omnis homo eſt animal cum uincuique homini reſpondeat ſua animalitas, ſiue ſua eſſentia (cum non poſſit eſſe homo quin ſit animal) ideo ipſi dixerunt quod iſte terminus animal tenetur pro tot animalibus pro quot hominibus

homo.

A homo. Quod autem in illo argumento nulla ſit cauſa apparentiæ, patet, quia cũ dicitur, omnis homo eſt albus neceſſe eſt quòd tot animalitates intelligantur in ſubiecto, quot ſunt homines in quibus tenetur homo. Vnde nihil eſt dicere quòd habeat illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicatur album, vnde dicendum quòd homo Logice loquendo non naturaliter ex rationali, & animali componitur, ideo de ſe habet illarum animalitatum multiplicationem, vnde, cum dico ſic, omnis homo eſt albus, nullo modo habet illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicetur albus, vt dictum eſt, ſic autem eſt in propoſito, B cum ibi prædicetur genus de ſpecie, vt omnis homo eſt animal. In hac enim propoſitione ſubijcitur homo, in quo intelligit multitudo illarũ animalitatum & prædicatur hic genus animal quod nullo modo confunditur mobiliter, vel immobiliter, ſed ſtat ibi pro natura, ſiue pro eſſentia ipſius generis communis prædicabilis de pluribus, vnde animal prædicatur & intelligitur in ſubiecto, ſicut hic omne, animal rationale eſt animal. Similiter dico, quòd hoc verbum eſt non confunditur mobiliter, vel immobiliter, quia quòd animal eſſet, vel exiſteret in hoc homine, hoc habet ſubiectum de ſe antequam in propoſi- C tione ſubijciatur prædicato eſſentiali, vel accidentali. Et propter hoc deſtruimus quandam diuiſionem factam, ſcilicet confuſarum ſuppoſitionum, alia eſt confuſa neceſſitate rei, alia eſt confuſa neceſſitate modi ſiue ſigni.

Dicimus enim quòd omnis confuſio ſit neceſſitate ſigni, vel modi, vt cum dicitur omne animal rationale eſt animal, iſte terminus animal in ſubiecto poſitus tenetur neceſſitate ſigni pro omni animali quod eſt homo. Similiter hic omnis homo eſt animal, iſte terminus homo tenetur pro omni homine, & nõ ſolum pro homine, ſed etiam pro omni animali, quod eſt homo, & ideo intelliguntur tot animalitates, quo humanitates naturaliter loquendo, quia eadem eſt humanitas in quolibet indiuiduo hominis ſecundum viam Logicorum, non tamen ſecundum viam naturæ, ſic homo in cõmuni idem eſt. vnde quòd ſit hæc animalitas vel illa hoc eſt ratione materiæ. In via enim naturæ humanitas mea differt ab humanitate tua per ſe, & anima mea, per quam cauſatur humanitas mea in me, alia eſt ab anima tua, per quã cauſatur humanitas tua in te. Et propter hoc ſignum confundit hominem, non tamen confundit animal in cõmuni, ſed animal contractum ad hominem per ſuas differentias, vnde ſequitur q omnis confuſio ſit neceſſitate ſigni, vel E modi, & hæc tãtum de ſuppoſitionibus quantum ad terminos abſolutos.

Poſtquàm Auctor definiuit ſuppoſitionem determinatam hic conſequenter definit ſuppoſitionem confuſam dicens quòd ſuppoſitio confuſa eſt acceptio terminis communis pro omnibus ſuis inferioribus mediante ſigno vniuerſalis in qua definitione ponitur acceptio loco generis, & termini communis, ad differentiam ſuppoſitionis diſcretæ, & pro omnibus ſuis inferioribus, ad differentiam ſuppoſitionis naturalis ſimplicis determinatæ, & mediante ſigno vniuerſalis, ad differentiam ſuppoſitionis confuſæ quæ fit per negationem, de qua non eſt hic ad propoſitum. *Quid ſuppoſitio confuſa.*

F Primo ſciendum, q non eſt ſimile de ſigno vniuerſali affirmatiuo & negatiuo, quia negatio quicquid poſt ſe inuenit totum deſtruit, & ſic eius oppoſitum ponit, ideo ſignum vniuerſale negatiuum inquantum eſt ſignum vniuerſale deſtribuit terminum communem cuius eſt determinatio immediate, ſed inquantum eſt negatiuum deſtribuit terminum communem poſitum in prædicato. Sed ſignum vniuerſale affirmatiuum diſtribuit ſolum terminum communem, cuius eſt immediata determinatio, vnde quędam ſunt quæ per ſe confundunt terminum ſiue diſtribuunt, ſicut ſunt ſigna vniuerſalia quę denotant terminũ com- *Signorũ vniuerſaliũ aſſirmatiuorũ ac negatiuorũ iudicium.*

A munē teneri vniuerſaliter, alia ſunt quę confundunt ſolum per accidens, ſicut negatio quę per ſe habet negare, confundere autem per accidens, & ſimiliter dicendum eſt, de quibuſdam terminis includētibus negationem, ratione cuius ſibi conuenit confundere per accidens, ſicut tantum, ſolum, & ſic de alijs.

Cōfuſū dupl'r dr & q̄ dicat ſuppoſitio confuſa.

Secundo ſciendum, quòd aliquid dicitur confuſum dupliciter. Vno modo ſimpliciter, quod ſimpliciter eſt infinitum. Alio modo dicitur confuſum, vt idē eſt quod indeterminatum, & ſic ſuppoſitio dicitur cōfuſa.i. indeterminata, quia ad veritatem propoſitionis in qua ſubiectum ſit ſupponit non ſufficit veritas ꝑ B vno ſuppoſito determinato, ſed requiritur veritas pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ideo nunquam vel raro poteſt ſciri determinare ſi talis propoſitio ſit uera, & hoc in materia contingenti. Vnde ſuppoſita termini ſupponentis confuſę. Vnde deſcenſus eſt conſequentia formali qua arguitur ab antecedente in quo ponitur terminus communis ſupponēs confuſe ad conſequens, in quo enumerantur ſingularia termini communis, ideo deſcenſus & inductio ex oppoſito ſe habent q̄a inductio eſt progreſſio a ſingularibus ad vniuerſale, ſed deſcenſus eſt progreſſus ab uniuerſali ad ſingularia eius. Ex quibus patet, quòd ſuppoſitio confuſa eſt acceptio termini communis pro omnibus ſuis ſuppoſitis per ſe, & mediante C ſigno uniuerſali.

Cōfuſe ſuppoſitionis ſpēs apparētes

Tertio ſciendum, quòd ſuppoſitionū confuſarum alia eſt confuſa neceſſitate ſigni, ut omnis homo currit, ille terminus communis homo ſupponit confuſe neceſſitate, illius ſigni omnis. Alia eſt cōfuſa neceſſitate rei, ſicut omnis homo eſt animal, ille terminus animal ſupponit pro tot animalibus pro quot hominibus homo. Vnde quidam ponentes iſtā diuiſionem dixerunt, quòd non eſt incōueniens quod idem terminus ſecundū diuerſas eius habitudines habeat diuerſas ſuppoſitiones, vt dicendo, omnis homo eſt animal, ſi animal in iſta propoſitione teneatur in ſe, & abſolute pro natura communi, ſic ſupponit ſimpliciter, D ſi vero teneatur pro eiſdem ſuppoſitis de quibus prædicatur, ſic ſupponit confuſe. Sed hāc diuiſionem improbat Auctor in textu multis rationibus, quarum prima eſt, omne quod pǽdicatur de alio prædicatione proprie dicta prædicatur vt æquale vel vt maius, ſed animal prædicatu de homine prædicatione ꝓprie dicta; ergo vt æquale, vel vt maius non vt æquale, ergo vt maius, & non vt differentia, vel ſpecies, ergo vt genus. & non vt accidens, ergo vt eſſentiale, ſed natura animalis diſtributa in ſingulis hominibus, non eſt genus, ergo in tali propoſitione prędicatur natura animalis abſolute, & per conſequens animal ſupponit E ſimpliciter in illa propoſitione, omnis homo eſt animal, & ita in ſimilib. Aliæ rationes ſatis patent in textu, ideo pro præſenti cauſa breuitatis omittuntur.

De immobili, ac mobili confuſa ſuppoſitione.

Quarto ſciendum quòd ſecundū quoſdam ſuppoſitionum confuſarum, alia eſt mobilis, alia immobilis. Mobilis eſt, qn̄ poteſt fieri, deſcenſus ad ſuppoſita termini ſupponentis, vt omnis homo currit, ergo iſte homo currit, & ſic de alijs. Et vocatur mobilis, non quia ibi ſit motus realis, ſed, quia eſt deſcenſus ad ſuppoſita terminis ſupponentis. Sed immobilis eſt quando non poteſt fieri deſcenſus ad ſuppoſita terminis ſupponentis. Et, quia iſta diuiſio ſequitur ex præcedēti, ideo eiuſdem rationibus poteſt improbari ſicut, & prima. Ex omnibus prædictis clare patet, quòd ſcientia de ſuppoſitione inuenta eſt ad hoc, vt per eā ſciatur pro quo, & qualiter vnuſquiſque terminus in propoſitione poſitus ſit capiēdus, quia termini aliquando accipiuntur pro re vniuerſali, quandoque pro re particulari, & aliquando vtroque modo. F

Quinq; ſuppoſitionis ſpecies

Ex omnibus etiam prædictis patet, q̄ tantum quinque ſunt ſpecies ſuppoſitionis, ſ. diſcreta, naturalis, ſimplex, determinata, & confuſa, quarum ſic habetur ſufficientia, quia omnis ſuppoſitio eſt acceptio termini ſubſtantiui pro aliquo,

A vel ergo termini communis communiter tenti, vel nõ. Si ſecundum, ſic eſt ſuppoſitio diſcreta. ſi primum hoc eſt dupliciter, aut ſumitur pro ſe, aut cum adiuncto. Si primum ſic eſt ſuppoſitio naturalis, ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter, aut ſumitur pro re vniuerſali per ipſum ſignificata, aut pro ſuis inferiorib. Si primũ, ſic eſt ſuppoſitio ſimplex, ſi ſecundum, hoc eſt dupliciter, aut tenetur vniuerſaliter aut non. Si primum, ſic eſt ſuppoſito confuſa, ſi ſecundũ, ſic eſt determinata.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic In iſta propoſitione non homo currit, homo ſupponit confuſe, cum æqui-
B ualeat huic, nullus homo currit, & tamẽ hoc non eſt mediante ſigno vniuerſali, ergo &c. Secundo ſic. In iſtis propoſitionibus, hic & Romæ venditur piper, bis audiui iſtam, piper, & iſtia ſupponunt confuſe, & non determinate, cum nullum determinatum piper vendatur hic, & Romæ, & tamen hoc non eſt mediante ſigno vniuerſali, ergo. Tertio ſic. Idem eſt confuſum, & infinitum, ſed de
C finitum eſt ignotum, ergo ſuppoſitio confuſa eſt ignota, & per conſequens nõ eſt D
definibilis. Quarto ſic. Quod non vnum ſignificat nihil ſignificat, vt habet Ariſt. 4. Metaph. ergo a ſimili quod non tenetur pro vno ſupponitur. & per conſequens terminus communis non poteſt teneri ꝓ omnibus ſuis ſuppoſitis. Quinto ſic. Prædicatur vniuerſalis negatiuæ ſupponit confuſe, & etiam cuiuslibet negatiuæ, & tamen nõ eſt mediante ſigno uniuerſali, ergo &c.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd in illa propoſitione homo ſupponit confusè per accidens, & non per ſe. Ad ſecundum dicitur, quod illi termini, & ſimiles ſupponunt ſimpliciter, & non E
perſonaliter. Ad tertium dicitur, quòd patet ſolutio ex prędictis in ſecundo notabili. Ad quartũ dicitur, quòd negatur conſequentia, quia non eſt ſimile de ſignificatione, & ſuppoſitione, ſicut ſatis patet ex prædictis. Ad quintum dicitur, quòd prædicatum propoſitionis vniuerſalis negatiuæ ſupponit confuſæ per accidens tantum, & non per ſe Et hæc de ſuppoſitionibus dicta ſufficiant. F

A PARVORVM B
LOGICALIVM
TRACTATVS SECVNDVS.

SVMMA TRACTATVS.

De multiplici Relationum genere ac diuiſione, deque multis regulis illis cum communibus, tum proprijs.

Relatiuorum nonnullæ diuiſiones proponuntur.

Cap. de relatiuo Relatiuum eſt duplex. Vno modo relatiuũ eſt, cuius eſſe eſt ad aliud ſe habere, & ſic relatiuum eſt unum de decem prædicamentis. Aliud eſt relatiuum quod eſt ante latæ rei recordatiuũ, quia vt vult Pariſ. in maiori ſuo volu. relatio eſt ante latæ rei recordatio, vt Socrate currit qui mouetur, ibi hoc relatiuum qui facit recordationem, ſiue relationem de Socrate qui eſt res ante lata.

Omiſſis autem relatiui ſecundum primum modum, de relatiuis ſecundo modo hic intendimus.

Relatiuorum autem quædam ſunt relatiua ſubſtantiæ, vt qui ille, & ſimilia, quædam vero ſunt relatiua accidentis, vt talis, qualis, tantus, quantus.

Relatiuum autem ſubſtãtiæ eſt quod refert eandem rem numero cum ſuo antecedente, ut qui, ille.

C Item relatiuorum ſubſtantiæ, quædã ſunt relatiua diuerſitatis, vt alius, & eſt illud, quod refert eandem rem in numero, & ſupponit pro alia, vt Socr. currit & aliud diſputat, quędam vero identitatis, vt qui ille idem.

Relatiuum autem ſubſtantiæ identitatis eſt quod refert, & ſupponit pro eodem in numero quo ſupponit ſuum antecedens, vt Socrate currit qui diſputat, ibi hoc relatiuum, qui refert Socr. & ſupponit pro Socr.

Relatiuorum ſubſtantiæ identitatis, quædam ſunt nomina, vt quis, quidam, quædam ſunt pronomina, ut ille, idem.

Iſte eſt ſecundus tractatus Paruorum Logicalium de relatiuis. In quo Petrus Hiſpanus poſtquam in præcedente determinauit de ſuppoſitione termini, hic conſequenter determinat de relatione termini. Qua rõne hic de relatione agat.

Et ratio ordinis eſt, quia relatio termini, de qua eſt hic ad propoſitum pręſupponit ſuppoſitionem termini, ſicut ſuppoſitio præſupponit termini ſignificationem, ideo prius determinandum fuit de ſuppoſitione quam de relatione, & ſimiliter prius determinandum eſt de relatione, quam de alijs proprietatibus eius, quæ ſunt ampliatio, appellatio, reſtrictio, & diſtributio. quia relatio communior eſt illis, & eo quod reſpicit terminum tam ſupponentem, quã copulantem, alię vero terminum ſupponentem nõ quacunque ſuppoſitione, ſed perſonali ſolum; & quia cõmuniora ſunt prius determinanda, ideo prius determinandum fuit de ſuppoſitione, & poſtea de relatione antequam de alijs. vñ ſicut in tractatu ſuppoſitionũ terminus ſupponens eſt ſubiectum attributionis F

A nis,ita terminus relatiuus eſt ſub.ectum attributioni huius tractatus, & relatio cum proprietas eius quemadmodũ ſuppoſitio termini ſupponentis. Ex quo patet quod ſcientia tradita in hoc tractatu eſt diſtincta ſcientia ſuppoſitionum, quia ſcientiæ diſtinguuntur quemadmodum ſubiecta de quibus ſunt.

Quid relatiuum diuiſi- mod: cõſideratũ. Primo ſciendũ, quod relatiuum eſt æquiuocum ſine multiplex, & multiplex in definitum parit confuſionẽ, ideo Petr. Hiſpan.diſtinguit relatiuum, ut eligat mẽbrũ de quo eſt ſibi ad ꝓpoſitũ dicens quod duplex eſt relatiuũ,vnum eſt cuius totũ eſſe eſt ad aliud, vt totũ eſſe patris eſt ad filiũ,& totum eſſe filij eſt ad patrẽ, & de tali determinatur in prędicamentis, aliud eſt relatiuũ quod facit relationem B de ea ante lata,& de tali eſt hic ad propoſitũ,& definitur ſic Relatiuũ eſt ante latæ rei recordatiuum, & ſimiliter relatio eſt rei ante latę recordatio, quo modo definitur a Priſciano in minori volumine.

relatiuũ ſubſtantiæ & accidentis quid. Secundo ſciendum, quod relatiuorum, quẽdã ſunt ſubſtantię, & quẽdã accidentis. Ratio eſt, quia omne relatiuum eſt ante latæ rei recordatiuum,vel ergo rei ſignificatæ,per modũ per ſe ſtantis,vel per modum alter adiacentis,ſi primũ, ſic eſt relatiuũ ſubſtãtiæ,ſi ſcd'm, ſic eſt relatiuũ accidentis, ideo iſta diuiſio eſt analogi in ſua analogata, quia relatiuum dicitur per prius de relatiuis ſubſtantiæ quam accidentis.Ex quib.patet definitio relatiui ſubſtantiæ.Relatiuum.n.ſubſtantiæ C eſt recordatiuum reĩ ante latæ per modum per ſe ſtantis ſignificatæ,ſicut quis ille,idem,& ſic de alijs. Sed relatiuum accidentis eſt recordatiuum rei ante latæ ſignificatę per modum alteri adiacentis,ut talis qualis,& ſic dę alijs.

Relatiuum ſubſtãtiæ diuiditur. Tertio ſciendum, quod relatiuũ ſubſtantiæ ſic diuiditur in textu ,relatiuorũ ſubſtantiæ aliud eſt identitatis,aliud diuerſitatis.Relatiuum identitatis, quod refert,idem in numero cum ſuo antecedente,& pro eodem ſupponit, ut dicendo,Socr.cur.qui diſputat, illud relatiuũ qui refert Soc. ſicut.n. ſubſtantia tẽpore D natura, & definitione præcedit accidentia,ſic relatiuum ſubſtantiæ ꝓcedi relatiuũ accidentis,ideo Auctor prius determinat de relatiuo ſubſtantiæ quam accidentis Et huius diuiſionis ratio eſt, quia omne relatiuum ſubſtãtiæ ſupponit pro eodẽ in numero,cum ſuo antecedente,aut nõ ſi primũ,ſic eſt relatiuum identitatis, ſi ſcd'm ſic eſt relatiuum diuerſitatis.

Quid relatiuum identitatis ſubſtantiæ. Quarto ſciendum, quod relatiuum ſubſtantiæ identitatis eſt quod ſupponit ꝓ eodẽ in numero cum ſuo antecedẽte, ut dicendo,homo currit qui diſputat, illud relatiuũ qui refert Soc. & ſupponit ꝓ Soc. Aliter definiũt alij dicentes. Relatiuum identitatis eſt illud quod accipitur pro illo pro quo verificatur ꝓpoſitio E antecedentis eius. Relatiuum uero diuerſitatis eſt id quod non ſupponit ꝓ eodẽ in numero cũ ſuo antecedente, ut dicendo Soc.currit,& aliud diſputat.Item relatiuorũ identitatis,ut dr̃ in textu quædã ſunt nomina vt quis,alia ſunt pronomina vt ille,& ſic de alijs, quæ diſtinctio ſanis manifeſte eſt per Priſ. in ſuo minori volumine, illẽ diuiſionẽ ponentem.

Argu. Sed contra prædicta arguitur primo ſic.De relatiuis determinatur in prædicamentis, ergo hic non debet determinari de ipſis.Secundo ſic Relatiuum diuerſitatis ſignificat aliam rem a re ante lata,ergo non facit recordationem de re F ante lata. Tertio ſic. Si ponatur relatiuum ſubſtantiæ diſtinctum a relatiuis accidentis ſequeretur quod nullum relatiuum ſubſtãtiæ reperiretur inter terminos accidentis,quod eſt falſum, quia in iſta propoſitione, albedo eſt color quæ eſt qualitas,hoc relatiuũ quæ refert albedinem,quæ eſt accidens, ergo relatiuum ſubſtantiæ non diſtinguitur a relatiuo accidentis. Quarto ſic. Si diuiſio relatiuorum ſubſtantiæ eſſet ſufficiens, vel eſſet diuiſio totius in ſuas partes integrales,uel uocis in ſuas ſignificationes vel analogi in ſua analogata, ſed non videtur, quod ſit aliquod iſtorum, ergo diuiſio eſt inſufficiens.Quinto ſic hoc relatiuum

uum

A uum qui,eſt relatiuum ſubſtantiæ,& tamen in hac propoſitione mulier , quæ dānauit,ſaluauit, non ſupponit pro eodem in numero ſicut ſuum antecedens. nā Eua dānauit,& beatiſſima Virgo ſaluauit,ergo relatiuum identitatis nō ſupponit pro eodem in numero ſicut ſuum antecedēs,& eodē modo poſſet argui, lignū fuit cauſa vitæ quod fuit cā mortis, ſimiliter,hō peccauit & ille redemit.

Solutio. Ad argumenta.Ad primum dicitur, quod licet in prædicamentis determinetur,de relatiuis,tñ hic & in prędicamentis de ipſis diuerſimode determinatur,ut uiſum eſt in primo notabili. Ad ſecundum dicitur,quod licet relatiuum diuerſitatis primo & per ſe ſignificet aliam rē a re ante lata,tamen ex conſequenti dat

B intelligere rem ante latam , ſicut quando dicitur.Soc. currit, quod alius diſputat,ſenſus eſt,alius diſputat,alius homo a Soc.diſputat ideo ex conſequenti dat ītelligere Socr.Ad tertium dr̄,quod ſubſtantia poteſt capi dupliciter. Vno modo proprie, vt diſtinguitur contra accidens, iſto modo non capitur hic cum dicitur relatiuum ſubſtantiæ. Alio modo cōiter pro oī illo quod habet modum ſubſtantiæ, & ſic capiatur hic.ideo bene reperitur relatiuum ſubſtantiæ inter terminos de gn̄e accidentium,ſicut albedo ꝙ licet ſit accidens,quia tñ ſignificat per modum ſubſtantiæ,ideo ſibi attribuitur

C eſt color eſt qualitas. Ad quartum dicitur, quod ſicut ens diuiditur in idem,& diuerſum ſecundum prius,& poſterius, eo quod idem ſe habet ad diuerſum ,ut unum ad multa,& ſicut habitus ad priuationem,ideo ens per prius dicitur de eodem quam de diuerſo,ita ſimiliter diuiditur relatiuum ſubſtantiæ in relatiuū identitatis,& diuerſitatis ,quare iſta diuiſio eſt analogi in ſua analogata ,quia relatiuū ſubſtantiæ per prius dr̄ de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuerſitatis.Et hæc eſt rō quare Auctor prius determinauit de relatiuis identitatis, q̄ de relatiuis diuerſitatis. Ad quintum dr̄, quod duplex eſt relatio. Quędam eſt ſimplex quæ eſt qn̄ relatiuū & antecedens

D ſupponunt pro eodem in ſpē , & non pro eodem in numero . & iſta relatione referunt prædicta relatiua ad ſua antecedentia,& de iſta non intelligitur in deffinitionib. Alia eſt relatio perſonalis,quę eſt quoniam pro eodem in numero ſupponunt relatiuum,& antecedens ut ibi. Socr. currit qui diſputat , & iſta relatione non referuntur prędicta relatiua ad ſua antecedentia , de qua tamen ſolum hic intelligitur.

Relatiuum identiatis Subſtāsiæ diuiditur in Reciproco. & non Reciprocum .

E Item relatiuorum pronominum identitatis , quædam ſunt reciproco vt ſui, ſibi, ſecum ſuo poſſeſſiuo uel ſuus ſua ſuum.

Alia uero non reciproca , aut ille, idem.

Relatiuum autem reciprocum dicit non quod ſit patiens,ſed quia ponit modum patientis ſupra ſubſtantiam agentem quia aliud eſt patiens , & aliud modus patientis,quod patet per hoc, quod nominatiuis poteſt eſſe patiens, vt dicendo Socra. percutitur, ſed non poteſt habere modum patientis , unde modus patientis ſemper eſt in obliquis,

F & ſic patet quod aliud eſt patiens , & aliud modus patientis. Si quæratur quid addatur ſupra patiens per relatiuū reciprocum , dicendum eſt,quod addit identitatem ſubſtantiæ , & ponit eam ſub modo patientis , ut Socrates videt ſe , ibi ſubſtantiæ , quæ prius erat agens ponitur ſub modo patientis , in hoc pronomine ſe. Vnde reciprocum ſic poteſt definiri. Reciprocum eſt , quod ſignificat ſubſtantiam agentem ſub modo patientis.

Vel ſic Reciprocū eſt idē,q ſuijpſius, paſſuū,& ideo hoc relatiuū ſui ſignificat

A per modum patientis in quem dicitur tranſire actus verbi,

Nominatiuus autem ſignificat per modum agentis.

Item ſi quæratur quare hoc pronomen ſui, ſibi, ſe caret nominatiuo. Dicendum, quòd ſolutio patet ex præmiſſis, quia agens non poteſt ſignificare patiens ſiue ſub modo patientis, niſi in obliquis, ſed nominatiuus dicit modũ agentis, & ideo natura nominatiui repugnat naturæ huius pronominis ſui: Et ideo non poteſt habere nominatiuum.

Relatiua identitatis q̄ referãt. Ex prædictis patet, quòd relatiua identitatis referunt eandem rem ſub eodem ſuo antecedente, & ſemper ſupponunt pro eadem re in numero.

B Et ex hoc patet, quòd maior eſt certitudo per relatiuum identitatis quam per ſuum antecedens, loco relatiui poſitum, vt homo currit, homo diſputat, quia dubium eſt vtrum de eodem homine dicatur.

Sed cum dicitur homo currit, & idẽ diſputat certum eſt, quòd de eodem hominis dicatur. hoc enim patet per Priſcianum dicentem in maiori ſuo volumine quòd cum dicitur, Aiax venit ad Troiam & Aiax fortiter pugnauit dubium eſt an de diuerſis.

Sed cum dicitur Aiax venit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit, de eodem Aiace in numero ſtatim intelligitur. C

Et ſic patet, quòd maiorem certitudo per relatiuum identitatis, quam per ſuum antecedens loco talis relatiui poſitum.

Solet autem dubitari circa relatiua identitatis, vtrum deceptio facta eſt diuerſa relatione fiat ſecundum æquiuocationem, vel ſecundum amphibologiam, vel ſecundum aliquam aliam fallaciam, vt dicendo homo videt aſinum qui eſt rationalis, ibi hoc relatiuum, qui, poteſt referri ad hunc terminũ qui eſt homo, vel ad hunc terminum qui eſt aſinus, & ſic ſunt ibi diuerſe relationes, & ergo ſecundum aliquos ſolet ibi conueniens aſſignari æquiuocatio. D

Sed contrarium arguitur, hoc nomen qui ſecundum quod eſt relatiuum ſignificat rem vnam æqualiter ſe habentem ad illud quod ſignificatur per modum ſubſtantiæ, vt color qui eſt in corpore locus qui, continet rem locatam, & ſic de alijs, ergo deceptio facta ex diuerſa relatione non facit æquiuocationem.

Item hoc nomen qui, ſecũdum, quod eſt nomen ſignificat ſubſtantiam infinitam, ſed iſta ſubſtantia infinita apta nata eſt finitari tam per vnum accidens quam per aliud, ergo cum illa ſubſtantia infinite ſumpta in ſe ſit vna, & poteſt referre quodlibet antecedens, ergo ſignificatio huius relatiui erit vna, quare ſequitur, quod ibi non erit æquiuocatio. Queſtio de relatiuo qui. E

Item ratio cuiuslibet relatiui ſecundum, quod relatiuum, eſt tantum vna, hæc ſcilicet res ante lata vel rei ante latæ recordatiuum, ergo omne relatiuum ſecundum, quod relatiuum participant vnum nomen & vnam rationem, ergo relatiuum eſt æquiuocum inquantum eſt ante latæ rei, recordatiuum, ergo particularia relatiua vt qui ille, & alius inquantum ſunt relatiua ſuorum antecedentium non ſunt æquiuoca.

Si aliquis obijciat, quòd hoc relatiuum qui, alterius eſt rationis ſecundũ, quòd tenetur in hoc antecedente homo. & alterius ſecundum, quod tenetur in hoc antecedente aſinus, vt in prædicta oratione, ergo eſt commune, & habet rationes diuerſas, ergo eſt æquiuocum F

Dicendum, quòd hoc argumentum non valet. Nam ſimiliter poſſet probari, quod quolibet vniuocum, vt animal eſſet æquiuocum ſecundum, quod eſt homo, vel ſecundum, quod eſt in hoīe, & aliam habet rõnem ſecundum quod eſt equus vel ſecundum, quod eſt in equo, & ſic hoc nomen animal aliam habet rationem hic, & ibi, & eſt commune,

A mune, non tamen æquiuocum ſed vniuocum.

Soluendum eſt breuiter, quòd ſicut vniuoca dicuntur habere eandem rationem non ſecundum ſe, ſed in vniuoco vniuocante, vt homo, bos, equus, & ſimilia in animali, ita ſimiliter omnia relatiua dicuntur habere eandem rationē non ſecundum ſe, ſed in referente ſiue in relatione, & etiam habent idem nomen, ideo vniuocātur in eo, ſed ille obijciebat de rationibus relatiuorum ſecundum ſe.

Vnde prædictas adiectiones ab iſta concedimus, & ideo concedimus, quod B deceptio facta ex diuerſa relatione non eſt ſecundum æquiuocationem.

Item illa deceptio eſt in ordinatione dictionum inter ſe, ergo eſt in oratione, quia ordinatio dictionum nihil aliud eſt quam oratio, ergo non eſt æquiuocatio, cum æquiuocatio ſolum ſit in vna dictione.

Item, quòd ibi non ſit amphibologia probatur, quia vbicunque ſit amphibologia, ibi eſt conſtructio vnius cum alio, vt in hoc exemplo. liber Ariſt. quo ad primum modum & quo ad ſecundum modum, vt hic, litus aratur, quod ad tertium, vt in hoc, ſcit ſecundum.

Et ſecundum hoc patet inductiuæ per omnes modos amphibologiæ, quod vbicunque eſt amphibologia, ibi eſt conſtructio vnius cum vno tantum, ſed vbi C cunque ſunt diuerſa relatiua non eſt cōſtructio vnius cum vno tantum immo vnius cum diuerſis, ergo deceptio facta ex diuerſa ratione non facit amphibologiam.

Item vbicunque eſt deceptio ex eo quòd aliqua dictio poteſt referri ad diuerſa eſt compoſitio, vel diuiſio, ſed deceptio ex diuerſa relatione eſt ex eo qđ aliqua dictio poteſt referri ad diuerſa, ergo deceptio ex diuerſa relatione eſt compoſitio, vel diuiſio, & hoc idem cōcedimus.

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem relatiuorum ſubſtantiæ, hic conſequenter ſubdiuidit vnum membrum illius diuiſionis. ſ. relatiuum identitatis dicens, quòd relatiuorum identitatis ſubſtantiæ, quædam ſunt reciproca, ſicut ſui, ſibi, ſe a ſe, alia vero non reciproca, vt ille, idem & ſimilia. Cuius ratio eſt, quia omne relatiuum identitatis ſubſtantiæ ponit modum ſubſtantiæ patientis ſupra ſubſtantiam agentem, aut non. ſi primum, ſic eſt relatiuum reciprocum, ſi ſecundum, ſic eſt relatiuum non reciprocum. Vnde relatiuum dicitur reciprocum, non quod ſit patiens, ſed quia poni modum patientis ſupra ſubſtantiam agentem. ideo dicitur in textu, quod aliud eſt patiens, & aliud modus patientis, nominatiuus enim poteſt eſſe patiens, vt dicendo, Soc. percutitur, ſed nō poteſt habere modum patientis in ſignificando. Ideo dicit Pariſ. quòd modus agentis conuenit nominatiuo, modus vero patientis cōuenit obliquis. Ex quo patet quod illud relatiuum ſui eſt, relatiuum reciprocum, quia habet modum patientis, cum ſit in obliquis, & non in recto, vt dictum eſt ideo illud pronomē ſui nominatiuo caſu caret.

D Relatiuū ſubdiuidit in reciprocū, & nō reciprocū

B

Primo ſciendum, quòd relatiuum reciprocum ſic definitur, quod eſt illud ꝙ ſignificat ſubſtantiam agentem ſub modo patientis. vnde relatiuum reciprocum refert eandem ſubſtantiam in numero quam habet ſuum antecedens. & pro eodem in numero ſupponit. Ex quo ſequitur quod relatiuum reciprocū non refert ſuum antecedens ſumptum cum ſua diſpoſitione vniuerſali vniuerſaliter, nam ſi illa ſit vera ſequeretur, quod idem eſſet dicere, omnis homo videt ſe, & omnis homo videt omnem hominem, quia cum relatiuum identitatis reciprocum ſupponat pro eodem in numero ſicut ſuum antecedens, cum homo in illa propoſitione, omnis homo videt ſe, teneatur vniuerſaliter, & illud relatiuum ſe, refert hominem vniuerſaliter, quod eſt falſum, vnde ut habetur in textu, maior eſt certitudo per relatiuum ſubſtan-

Relatiuū reciprocum qd non inferat.

F

A ſubſtantiæ, quam per ſuum antecedens poſitum loco ſui, ut cum dicitur Aiax uenit ad Troiã, & Aiax fortiter pugnauit, ibi dubium eſt utrum ſic ſermo de eodem Aiace, in numero an non, ſed cũ dr̃, Aiax, uenit ad Troiã, & ille idẽ fortiter pugnauit, manifeſtũ eſt qđ de eodẽ Aiace, in numero eſt hic ſermo, quare maior ẽ certitudo p relatiuũ idẽtitatis, q̃ per ſuum añs, quod loco ſui ponitur.

Relatiui reciproci ab alijs diſcrimẽ. Secundo ſciendum, ꝙ relatiuum reciprocum differt ab alijs tribus mod. primo, quia antecedens ſignificatum p modum agentis ponit per modum patientis, non autem alia relatiua. ſecundo differt, quia relatiuum reciprocũ conſtruitur cum eodem uerbo cum quo ſuum B antecedens, quod in alijs relatiuis repugnat, tertio differt, quia relatiuum reciprocum refert idem ad ſeipſum, non autem alia relatiua, ex quo ſequitur quòd reciprocatio ſolum conuenit relatiuis identitatis ſubſtantiæ licet non omnib. Cuius ratio eſt, quia reciprocatio eſt quædam circularis relatio eiuſdem ad ſeipſum, ſolum autem, relatiuum idẽtitatis ſubſtantię pro eodem ſupponit pro quo ſuum antecedens, quare ſibi ſolum conuenit reciprocatio.

C An deceptio ex diuerſa relatione procedens reciproca ſit. Tertio ſciendum, ꝙ Auctor in textu mouet quandam dubitationem quæ talis eſt, utrum deceptio proueniens ex diuerſa relatione ſit æquiuocatio, uel alia fallacia. Pro cuius ſolutione Auctor ponit tres rationes probantes quòd nõ ſit æquiuocatio, quarum cauſa breuitatis una dicetur, quæ talis eſt. Illud relatiuum qui ſignificat ſubſtantiam infinitam, inquantum de ſe finiri poteſt per quodlibet antecedens, ergo illud relatiuum qui, quantum eſt de ſe uno nõie, & una rõne põt quodlibet antecedens referre, ergo nõ eſt ęquiuocum, ſed uniuocum, aliæ duæ rõnes clare patent in textu. Ex quo patet, ꝙ relatiuum ſubſtãtię indifferens eſt ad referendũ illud antecedens, uel aliud ſecundum idem nomen, & eandem rõnem referendi, licet ex parte diuerſorum accidentium uariatur. ratio referendi ſicut rõ animalis eſt D ſe eſt una, tñ ſecundũ recipit in alia, & alia ſpẽm uariatur. Et ſic patet qđ deceptio proueniens ex diuerſa relatione prouenit ex diuerſa ordinatione dictionis cum dictione quæ nihil aliud eſt quam oratio æquiuocatio autem prouenit ex multiplicitate dictionis ſimplicis, ergo iſta deceptio proueniens ex diuerſa relatione non eſt æquiuocatio.

Quarto ſciendum, ꝙ talis deceptio proueniens ex diuerſæ relatione nõ eſt amphibologia, quia ubicunque eſt amphibologia ibi eſt diuerſa conſtructio unius dictionis cũ alia dictione, ſicut liber Ariſt. q̃tum ad primum modũ amphibologiæ, & liuus arat quantũ ad ſecũdũ, & ſcit ſęculum, q̃tum ad tertiũ modũ, ſed ubi eſt diuerſa relatio non eſt diuerſa conſtructio unius dictionis, cum alia, ergo deceptio prouenĩẽs ex diuerſa relatione non eſt amphibologia. Sed ꝙ ibi ſit compõ uel diuiſio probatur quia ois deceptio proueniens, ex eo ꝙ aliqua dictio põt ad diuerſa referri, eſt compõ, uel diuiſio, ſed hic eſt huiuſmodi, ergo. Relatiuũ ſubſtãtię indifferens. E

Contra prædicta arguitur primo ſic. Modus tam agendi, quam patiendi conuenit antecedenti illius relatiui ſui, ergo ẽt uterque modus dẽt ſibi conuenire, & ſic põt hre nominatiuum. Secundo ſic. Relatiuum recipit a ſuo antecedẽte certam ſignificationem, & ſuppoſitionem, quia relatiuum ſignificat idẽ quod ſuum antecedens, cum ergo in illa propõne, ois homo uidet ſe, iſtud antecedens hõ ſupponat uniuerſaliter, ſequitur quod iſtud relatiuum, ſe quod eſt ſuum relatiuum, referat ipſum uniuerſaliter, & ſic cum diſpoſitione. Tertio ſic Loco relatiui licet ponere ſuum antecedens, ergo loco illius relatiui ſe, in illa propoſitione, omnis hõ uidet ſe, licet ponere omnem hominẽ, & ſic ſe refert antecedens cum ſua diſpoſitione, ergo relatiuum reciprocum refert ſuum antecedens ſumptum cum ſua uniuerſali diſpoſitione. Quarto ſic. Argumento textus, qđ deceptio proueniens ex diuerſa relatione ſit Argum. F

æqui-

A ęquiuocatio dicendo ſic, homo uidet aſinū qui eſt rōnali, hoc relatiuū, q̄ refert ad illud nominatiuum hō, uel ad illū accuſatiuum aſinum, cum igitur non poſſit illa duo referre eadem rōnē, quia eſt alia rō nominatiui, & alia rō accuſatiui, ſequitur quod tale relatiunm æquiuocū erit quare deceptio proueniens ex diuerſa relatione eſt æquiuocatio, & nō alia fallacia. Quinto ſic. Dicendo ſic Canis uidet piſcem qui eſt ſubſtantia, illud relatiuum qui poteſt referre canem, uel piſcem, & quocunque modo dicatur tenetur æquiuoce, cum ſignificet idem quod ſuum antecedens, quod eſt ęquiuocum.

Solutio. Ad arg. Ad primum dicitur, quod negatur conſequētia antecedens unius relatiui pōt eſſe in recto, & in obliquis nō B illud relatiuum in reciprocum quod ſignificat per modum patientis, & non opoꝛtet, ꝙ quicquid conuenit antecedēti conuenit etiam relatiuo. Ad ſcd̄m dr̄, ꝙ relatiuum reciprocum certam relationem, aut ſignificationem, trahit ab antecedente, non tn̄ eodem mō natura diſtributionis, hoc impediente; ideo nō ſequitur, ꝙ relatiuum reciprocum ſupponat uniuerſaliter. Ad tertium dr̄, ꝙ licet in relatiuis reciprocis licet loco ipſius ponere antecedens, non tn̄ in reciproco, qn̄ refertur ad terminum cōem ſumptum uſr impediente natura diſtributionis. Ad quartum dr̄, ꝙ ſicut uniuoca ſecundum ſe conſiderata diuerſas rōnes habent, & tn̄ unam, & eandem rōnem hēt in uniuocante ſicut homo, & C equus in aīali, ita ea quæ referuntur ſecundū ſe conſiderata diuerſas habent rōnes, & tn̄ unam, & eandem habent in referēte ſiue in ſuo relatiuo; & ita licet ſit alia rō nominatiui, & alia rō accuſatiui in ſuo relatiuo eadem eſt, ſicut eadē rō equi, & hoīs in aīali. Ad quintum dicitur, quod illud relatiuum qui, & ita de alijs pōteſt dupliciter conſiderari, uno mō quantum ad rationem referendi, & ſic debet negari, quod ibi teneatur æquiuoce, alio modo poteſt conſiderari quātum ad ſuum ſignificatum determinatum per ſuum antecedens, & iſto modo D poteſt eſſe uniuocum uel æquiuocum, ſicut ſuum antecedens, & ita in propoſitione dicta bene tenetur æquiuoce.

De relatiuis diuerſitatis, cum nonnullis regulis.

Sequitur de relatiuis. Relatiuum diuerſitatis eſt quòd ſupponit pro alio ab eo, quod refert, ut Socrat. currit, & alius diſputat, ibi hoc relatiuum alius refert Socrate, & ſupponit pro alio a Socrate, & ita fecit recordationem de Socrate.

Prima regula. E De relatiuis autem diuerſitatis talis datur regula, Si relatiuum diuerſitatis addatur ſuperiori fit inferioris, & ſi addatur inferiori fit ſuperioris. Verbi gratia cum dicitur, aliud ab animali, ergo aliud ab homine ibi eſt locus a ſpecie ad genus ſiue a parte ſubiectiua ad ſuū totum uniuerſale, & in hac propoſitione, aliud ab animali, hoc relatiuum diuerſitatis aliud cum additur animali, quòd eſt ſuperius ad hominem facit ipſum inferius, & in hac, aliud ab homine additur inferiori ſcilicet homini & ergo facit ipſum ſuperius, & ergo aliud ab animali eſt inferius ad aliud ab homine, & ideo ibi eſt locus a ſpecie ſiue a parte ſubiectiua.

Secunda regula. F De relatiuis identitatis datur regula ab Antiquis, Nulla propoſitio inchoata a relatiuis identitatis habet contradictoriam.

Et aſſignant talem cauſam, quia cum dicitur, omnis homo currit, & ille diſputat hoc relatiuum ille, habet reſpectum ad hoc antecedens, homo propter dependentiam ſuæ relationis, ſed quando negatio aduenit propoſitioni inchoatæ a relatiuo dicendo ſic, ille non diſputat, tunc negatio negat uerbum, quod ſequitur, & non negat reſpectum relationis quem habet ad antecedens, ergo negatio non negat totum quicquid affirmatio affirmat, ergo non contradicit

cit

A cit, ſed cum hoc ſit in qualibet propoſitione inchoata a relatiuo ſequitur, quòd nulla propoſitio inchoata a relatiuo habet contradictoriam.

Sed contra hoc obijcitur. Quicquid contingit affirmare contingit, & negare de quolibet ſuppoſito, ſed verbum contingit negare de quolibet ſuppoſito, ergo, & contingit affirmare de quolibet ſuppoſito, quod eſt dictio relatiua, ergo quælibet propoſitio inchoata a relatiuo habet contradictoriam.

Item quælibet propoſitio ſiue enunciatio, quæ eſt vna habet contradictoriam, ſed propoſitio inchoata relatiuo,
B dummodo ibi non ſit aliqua dictio æquiuoca, neque plura ſubijciantur neque prædicantur eſt vna propoſitio, ergo propoſitio inchoata a relatiuo habet contradictoriam.

Cap. 5. & ibi omnes ſcribentes.

Item dicit Ariſtot. in primo Perihermenias circa affirmationem, & negationem, quod vni affirmationi vna negatio eſt oppoſita & econuerſo vna negatio vni affirmationi inchoatæ a relatiuo, negatio vna eſt oppoſita quod concedimus dicentes prædictam regulam eſſe falſam.

Ad rationes eorum reſpondemus,
C quod relatiuum cōparatur antecedens, & comparatur ad verbum cui ſubijcitur, vnde cum affirmatio, & negatio ſit oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo hoc eſt prædicati de ſubiecto, & ideo ſicut patet per definitionem prædictam affirmationis, & negationis affirmatio, & negatio reſpiciunt tantummodo comparationem ſubiecti ad prædicatum, ergo in propoſitione inchoata a relatiuo tantummodo ſumitur contradictorium per comparationem relatiui ad verbum cui ſubijcitur, & non comparationem relatiui ad antecedens, quia ille reſpectus non eſt ibi propter naturam affirmationis nec propter dependentiam ſubiecti inquantum eſt ſubiectum, ſed propter dependentiam eius, quod eſt ſubiectū.

Dicendum tamē eſt ſubiectum, quia D aliud eſt ſubiectum inquantum ſubiectum & id quod eſt ſubiecti, & aliud eſt prædicatum inquantum prædicatum, & illud quod eſt prædicati, & ſic quicquid affirmatur in propoſitione inchoata a relatiuo, negatur in ſua contradictoria, quia contradictoria illius ille diſputat, eſt illa non ille diſputat negatione propoſita relatiuo.

Tertia relatiuo.

De relatiuo identitatis non reciproco talis datur regula.

Omne relatiuum identitatis non reciprocum habet eādem ſuppoſitionem quam habet ſuum antecedens, vt cum dicitur, omnis homo currit, & ille eſt E Soc. hoc relatiuum ille, ſupponit pro omni homine, quia ſenſus, eſt omnis homo currit, & ille eſt Socr. id eſt, omnis homo eſt Socr. Dico autem non reciprocum, quia cum dicitur omnis homo videt ſe, non eſt ſenſus omnis homo videt ſe, nō eſt ſenſus omnis homo videt omnē hominem, Vnde loco huius relatiui, ſe nō licet ponere ſuum antecedens, loco autem illius licet ponere.

Poſtquā Auctor determinauit de relatiuis identitatis ſubſtantiæ, hic conſequenter determinat relatiuis de diuerſitatis, primo ponendo definitionē eius, F ſecundo aſſignando aliquas regulas relatiuorum ſubſtantiæ, ergo ponit definitionem relatiui diuerſitatis dicens, quod relatiuū diuerſitatis ſubſtantiæ eſt, quod ſupponit pro alio in numero ab eo, qđ refert, vt Socra. currit, & alius diſputat, hoc relatiuum aliud, facit relationem de Socra. in aliquo, & tamen ſupponit pro alio a Socrate in aliquo.

Dubij ſolutio.

Primo ſciēdum, quòd dubium poteſt eſſe cum dicitur, Socrates currit, & aliud eſt album, pro quo ſupponit illud relatiuum aliud. Ideo ad hoc dicunt quidam, quod ſupponit pro alio hoīe a Socrate, ſicut in iſta. Soc. cur. & alius homo eſt albus, ſed hoc nō videtur eſſe verum quia relatiuū maſculini gn̄is & fœminini generis quodāmodo reſtringuntur ad ſuppone-

A ponēdū pro ſuppoſitis eiuſdē ſpeciei cū ſuo antecedēte maſculini gñis vel fœminini; ideo dicet inferius ꝙ alius ponit diuerſitatē inter ſuppoſita, ſed aliud dicit diuerſitatē in eſſentia, ideo cū dr̄, Socr. cur. & alius homo eſt albus, ſenſus eſt, alius particularis homo eſt alb. cum dr̄, Soc. currit, & aliud album, ſenſus eſt, aliud eſſentialiter eſt albus & nō ſupponit pro re in eadē ſpecie, ideo diſtinguitur contra hoc relatiuum alius, ꝙ determinatur per maſculinum genus ad ſupponendum pro eodē in ſpecie cum ſuo antecedente.

B Secundo ſciendū, ꝙ in textu aſſignantur tres regulæ relatiuorū, quarū prima eſt relatiuorū diuerſitatis quæ talis eſt. Si relatiuū diuerſitatis ſubſtātiç addatur termino ſuperiori, & inferiori tunc terminus inferior fit ſuperior & ecōtra, ſicut aĩal eſt ſuperius ad hoiem, ſed aliud ab aĩali eſt inferius ad aliud ab hoie ſicut bene ſequitur, hō eſt, ergo animal ē a ſpē ad genus, ita bene ſequit, lapis eſt aliud ab aĩali, ergo eſt aliud, ab hoīe. Rō huius eſt, quia virtualiter includit in ſe quādā negationē, ideo quanto actu plura partiū ſignificantur tanto plura negātur, ſicut etiam negatio infinitans, vt nō homo in plus ſe habet qui non animal, homo in plus ſe habet qui non animal, cum non homo de non animali vniuerſaliter prædicetur, ſicut in conuerſione per contrapoſitionem ſatis dictum eſt.

Tres relatiuorū regulæ admodū neceſſariæ.

C Tertio ſciendum, ꝙ ſecūda regula relatiuorū eſt, qđ nulla ꝑpoſitio inchoata a relatione ſubſtantiæ habet contradictoriā. Quā quidam regulam ponunt aliqui tanꝗ verā, Petrus autē Hiſpanus recitat ipſā, & manifeſtat eā eſſe falſā, & improbat eā, in textu tribus rationibus, quarū vltima talis eſt.) Cuilibet affirmationi negatio appoſita & ecōtra, vt hēt Ariſ. 1 Pe i Hermenias, ergo affirmationi inchoatę a relatiuo ſubæ e it negatio oppoſita cōtradictoriæ econtra, ꝙ concedimus dicentes ꝑdictā regulā eſſe falſam. Aliæ duæ rationes clare patent in textu ideo cā breuitatis pro nunc relinquunt.

Secūda regula.

1. Pe i. herm. c. 5. & ibi ſcribentes.

Quarto ſciendū, ꝙ tertia regula talis D eſt, qđ oē relatiuū identitatis ſubſtantiæ nō reciprocum eodē mō ſupponit ſicut ſuū antecedēs, vt ois hō eſt aĩal, & ille ē ſubſtantia, hoc relatiuū ille, ſupponit pro oī hoīe, & eſt ſenſus, ois hō eſt aĩal, & ille eſt ſubſtātia, i. ois hō eſt aĩal, & ois hō eſt ſubſtātia, & dr̄ notāter nō reciprocū quia vt dictū cū dr̄ ois hō videt ſe, nō eſt ſenſus, ꝙ ois homo videt oēm hominē, ideo ſicut etiā dictū eſt loco relatiui reciproci non licet ponere ſuum antecedēs, ſicut ſit de relatiuis identitatis ſubſtantiæ non reciprocis, & ideo non poteſt fieri deſcenſus, niſi ſub antecedente dicendo, omnis homo videt ſe, ergo Socr. videt ſe, & Plato videt ſe, & ſic de alijs. E

Sed cōtra ꝑdicta arguitur primo ſic. Negatio addita ſuperiori, & iferiori nō facit ꝙ ſuperius ſit inferius aut ecōtra, quia ſolū hēt negare, ergo nec relatiuum diuerſitatis hoc facere pōt virtute negationis. Secūdo ſic. In nō entibus nō ſunt genera neq; ſpecies, ergo nō homo non eſt genus ad nō animal, nec aliud ab homine eſt, genus aliud ab animali, quare male dictum eſt quòd arguēdo ſic, lapis eſt aliud ab aĩali, ergo eſt aliud ab hoīe arguit a ſpecie ad genus. Tertio ſic. Non ſequitur per primā regulā Socr. eſt alter ab hoīe, ergo eſt alter a ſeipſo, ergo illa regula non eſt vera. Quarto ſic. Contra ſecundam regulam probando ipſam eſſe veram ratione qua mouebantur antiqui. quæ talis eſt, cum dr̄ homo eſt & ille diſputat, hoc relatiuum ille habet reſpectum ad ſuum antecedens propter dependentiam ſuæ relationis, ergo cum negatio negans quæ non agit ante ſe ſequitur ipſum relatiuum, vt dicendo Soc. cur. & ille diſputat, non negat quod affirmatio affirmat, quare non facit cōtradictionem. Quinto ſic. Quod tertia regula nō ſit vniuerſaliter vera, quia dicendo, homo currit, & illa eſt digniſſima creaturarum, vel ille eſt ſpecies, hoc relatiuum ille ratione illius adiuncti ſpeciei videtur habere ſuppoſitionem ſimplicem, F

Argum. Tertia regula.

A plicem,& tamen ſuum antecedens,ſupponit perſonaliter, ergo tertia regula nõ eſt vniuerſaliter vera.

Solutio. Ad argum. Ad primum dr, quòd negatio p imo,& per ſe hēt negare, ſed ex conſequenti habet diſtribuere,& facere terminum inferiorem ſuperiorem, & econtra. Ad ſecundum dicitur,φ dupliciter poteſt intelligi, quòd in non entibus ſiue in negationibus ſint genera, & ſpecies. vno modo ſm veritatem, & ſic conceditur, φ ibi non ſunt genera nec ſpẽs. alio modo ſecundum modum tm̃, & iſto modo in non entib. bene ſunt genera,& ſpecies, & ideo licet non homo non ſit verum genus ad non animal, habet B tamen modum generis reſpectu ipſius.& ita dicitur de aliud ab homine in ordine ad aliud ab animali. Ad tertium dr, φ regula intelligitur de relatiuis ſubſtantiæ modo alterum eſt relatiuum diuerſitatis accidentis, & ideo concedendum eſt,quòd regula ſibi non conuenit. Ad quartum dr,quòd Pet. Hiſp. reſpondet, quod relatiuum comparatur ad ſuũ antecedens, & comparatur ad verbum cui ſubijcitur, per comparationem vno relatiui ad verbum ſumitur qualitas ,p̃põnis, & non per comparatione relatiui ad antecedens,ideo negatio in contra dicendo habet tantum negare comparationem relatiui ad verbum, & non cõ C parationem relatiui ad antecedens,ideo ratio antiquorum nulla eſt. Ad quintum dicitur,quòd rñdent aliqui, quod relatiuum identitatis non reciprocum qñ.ſa cit recordationem ſui antecedentis ſine mutatione eſſe antecedentis, vel alicuius proprietatis eius,& tunc eodem modo ſupponit ſicut ſuum antecedens. qñque vero facit recordationem ſui antecedentis cum mutatione ſui eſſe, vel alicuius proprietatis,& ſic non oportet,quod eodem modo ſupponat ſicut ſuum antecedẽs, licet ſit verum quod ſemper ſupponit pro eodem in numeroſitate eſſentię,vel ſuppoſiti. Aliter poteſt dici,& fortaſſe melius, quod in illa propoſitione prædicta illud relatiuum ille ſupponit perſonaliter,& non ſimpliciter,q̃a ſuppoſitio relatiui identitatis ſibi conuenit D ratione ſui antecedentis, & non ratione alterius ſibi adiuncti. Et ſic patet de relatiuis ſubſtantiæ.

De relatiuis accidentium,& eorum diuiſione multiplici.

Habito de relatiuo ſubſtantiæ dicendum eſt de relatiuo accidentis. Relatiuum autem accidentis eſt, quod refert eandem rem per modum denominationis,vt tale,quale, &c. *Relatiuũ accidentis quod.*

Vnde hæc eſt differentia relatiui ſubſtantiæ ad relatiuum accidentis,quia relatiuum ſubſtantiæ refert rem vniuocũ per modum quod quid eſt, vt albedo q̃ E eſt in pariete, color qui eſt in corpore, relatiuum autem accidentis eſt, quod refert rem ſuam per modum denominationis, vt Socr. eſt albus, & talis eſt Plato,& ſic de alijs.

Alia autem differentia datur eorundem, quia relatiuum ſubſtantiæ refert idem in numero,relatiuum vero accidẽtis refert idem in ſpecie, vt Socr. eſt albus,& talis eſt Plato, quia idem in numero non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis, ſed bene idem in ſpecie. Relatiuorum autem accidentis aliud eſt relatiuũ identitatis,vt talis, aliud vero diuerſitatis,vt alter. F

Relatiuum accidentis identitatis eſt quòd refert eandem qualitatem in ſpecie, & ſupponit pro eadem in ſpecie, ut Socr.eſt albus, & talis eſt Plato. Relatiuum autem accidentis diuerſitatis eſt quod refert eandem qualitatem in ſpecie,ſed ſupponit pro alio diuerſo in ſpecie, vt Socra.eſt albus, & alterius modi eſt Plato.

Differt autem relatiuum ſubſtantiæ identitatis a relatiuis accidentium identitatis, quia relatiuum identitatis, quia relatiuum identitatis ſubſtantiæ refert eandem ſubſtantiam in numero,relatiuum autem identitatis accidentis nõ refert idem accidens in numero, ſed ſolũ

A idem accidens in ſpecie. Relatiuorum accidentis identitatis, aliud eſt relatiuum quantitatis continuæ, ut tantus, aliud uero quantitatis diſcretæ, ut tot quot. Item relatiuorum numerorum, quędam ſunt nomina, ut totidem, quædam ſunt aduerbia, ut totiens.

Sciendum quòd talis tantus, totiens, totidem, præſens dici relatiua reditiua & demonſtratiua relatiua ut ſi præſentes referantur, demonſtratiua, ut cum dicimus demonſtrando Herc. talis fuit Plato. Si autem non referuntur ad præſentes ſiue per demonſtrationem rerũ præſentiũ, tunc ſunt reditiua, quia ſedant interrogatione præcedente, ut qualis eſt Plato talis eſt Soc. Relatiua quan-B do ſine interrogatione proferuntur, ut talis eſt Socr. qualis eſt Plato. Et quando ad nomina adiectiua ſpecialium accidentium dicunt, ut æthiops eſt niger & talis eſt coruus, & Socr. fuit albus & talis eſt Plato. Et hæc relatiuis dicta ſufficiant.

Quid relatiuũ accidẽtis.

Poſtquam Auctor determinauit de relatiuo ſubſtantiæ, hic conſequenter determinet de relatiuis accidẽtis. Et ratio huius eſt, quia ſicut accidens ſe habet ad ſubſtantiam ità relatiuum accidentis ad relatiuum ſubſtantiæ, ſed accidẽs poſterior eſt ſubſtantia nedum ſecundum ordinem naturæ. ſed etiam ſecundum ordinem cognitionis; quia habet C cognoſci per ſuum ſubiectum, ergo relatiuum accidentis poſterius eſt relatiuo ſubſtantiæ, quare conuenienter de ipſo poſterius determinatur, unde Petr. Hiſp. determinando de relatiuis accidẽtis, primo ponit definitionem relatiui accidentis, ſecundo notificat ipſum aliquibus diuiſionibus, ergo primo ponit talem definitionem relatiui accidentis dicens quòd relatiuum accidentis eſt ꝙ refert rem ſuam per modum denominantis, vt tale, quale, & ſimilia, vt dicendo, Soc. eſt albus Plat. eſt talis, illud relatiuum talis, refert illud antecedentis album denominando Plat. album implicite q̃a ſenſus eſt talis i. Plato eſt albus. D

Duobus modis relatiuũ accidentis a relatiuo ſubſtantiæ differt.

Primo ſciendum, ꝙ relatiuum accidentis differt a relatiuo ſubſtantiæ duobus modis. Primo, quia relatiuum ſubſtantię refert rem ſuam per modum per ſe ſtantis ſiue per modum eius quod eſt quid, vt albedo quæ eſt qualitas eſt calor qui eſt in pariete, & ſic de alijs. Relatiuum autem accidentis refert rẽ ſuã per modum denominationis, vt dicendo, Socr. eſt bipedalis, & tantus eſt Plat. Secundo differunt, quia relatiuum ſubſtę refert idem in numero cum ſuo antecedente, relatiuum vero accidentis non. ſed ſolum idem in ſpecie. Cuius ratio eſt, quia idem accidens in numero non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis, ſed bene idem accidens in ſpecie. Diuiditur autẽ relatiuum accidentis in textu ſic. Relatiuorum aũt accidentis, aliud eſt relatiuũ E identitatis, vt talis, qualis, tantus, quantus, & ſic de alijs, aliud eſt relatiuum diuerſitatis, vt alter, reliquis, & ſimilia.

Nota hoc.

Quæ diuiſio eſt analogi in ſua analogata, quia relatiuum accidentis ſemper per prius dr̃ de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuerſitatis, quia relatiuum identitatis prius eſt, & perfectus eſt relatiuo diuerſitatis, ſicut idem prius eſt diuerſo. Cuius diuiſionis rõ eſt, quia oẽ relatiuum accidentis ſupponit pro eodẽ in ſpecie cum ſuo antecedente. vel non, ſi primũ, ſic eſt relatiuorum identitatis, ſi ſecundum, ſic eſt relatiuorũ diuerſitatis.

F Secũdo ſciendũ, quòd relatiuũ dr̃ accidentis, nõ quòd refert accidẽs ſolũ, ſed quia facit recordationẽ de ſuo antecedẽte per modum accidentis i. adiectiue ſignificati, idõ ſicut relatiuũ ſubſtãtiæ põt reperiri in oĩb. nomen gñib. accidentiũ, ita relatiuum accidentis põt reperiri in p̃dicamẽto ſubſtantiæ, vt Soc. eſt humanus, & talis eſt Plat. vnde in textu relatiuũ identitatis accidentis ſic definit. Relatiuũ identitatis in accidentib. eſt qđ refert idem accidens in ſpẽ, & pro eodem ſupponit cũ ſuo antecedente. Sed relatiuum diuerſitatis accidentis eſt qđ refert idem accidens in ſpecie cum ſuo

Vnde dicatur relatiuũ accidentis.

ante-

A antecedente, ſed pro diuerſis in ſpecie ſupponit, vt Soc. eſt alb. & Soc. eſt alterius modi, vnde differt relatiuũ idẽtitatis ſubſtã a relatiuo identitatis in accidẽtib. qa relatiuũ ſubſtantiæ identitatis infert eandem rem in numero cum ſuo antecedente, relatiuum aũt identitatis in accidentib non refert idẽ accidens in numero, ſed ſolũ idem in ſpecie. quare alia, & alia rõne dicuntur relatiua identitatis.

Relatiuũ idẽtitatis in accidẽtib. quotuplex.

Tertio ſciẽdũ, ꝙ unum membrũ ꝑdictæ diuiſionis ſubdiuidit i textu ſic. Relatiuũ identitatis i accidẽtib. aliud ẽ relatiuũ in quãtitatib. ut tãtus, quantus, aliud eſt qualitatis, ut talis, qualis Cuius diuiſionis rõ eſt, qa relatiuũ identitatis in accidentib. refert rẽ ſuã per modũ formæ B qualificantis id cuius eſt aut per modum menſuræ. Si primum, ſic eſt relatiuũ qualitatis, ſi ſcd'm, ſic eſt relatiuũ quãtitatis, vnde in prædicta diuiſione determinatio diuiſi debet intelligi in mẽbris diuidentib. ut ſit ſenſus relatiuorum identitatis, aliud eſt relatiuũ identitatis accidentis quãtitatis, aliud eſt relatiuum accidẽtis qualitatis. In prædicta aũt diuiſione quantitas, & qualitas non capiuntur ſpecialiter ut ſunt prædicamenta adinuicẽ, & ab alijs diſtincta, ſed quodammodo accipiunt cõiter. ſ. quantitas pro oĩ eo quod ſignificant per modum quantitatis, ſiue per modum mẽſuræ, & qualitas C pro oĩ eo, quod ſignificatur per modum qualitatis, ſiue formæ qualificantis. Ex quo patet, ꝙ relatiuum idẽtitatis in accidẽtib. põt reperiri in ſubſtæ, & in alijs prædicamentis a quantitate & qualitate.

Relatiuũ idẽtitatis quantitatis quid.

Quarto ſciendum, ꝙ relatiuum identitatis quantitatis in textu diuiditur. nã aliud eſt relatiuũ quantitatis cõtinuæ ut tantus quantus aliud eſt relatiuũ quantitatis diſcretæ, ut tot, quot, & iterum relatiuum quantitas diſcretæ, diuiditur, quia quædam ſunt nomine, ut tot, quot, alia vero aduerbia ut totiens, quotiens, vnde in prædictis diuiſionib. determinatio diuiſi debet intelligi in membris diuidentib. ſicut dictum eſt in præcedenti diuiſione. Sed vt habetur in textu relatiua identitatis accidentis poſſunt eſſe D relatiua demõſtratiua, & reſpõſiua ſiue redditiua, ſm diuerſas rationes, quia, ſi referantur ad res præſentes dñr ut demõſtratiua, vt demõſtrãdo Tulliũ dicimus, talis eſt Achilles, & ſic de alijs. Et qñ redduntur interrogationis præcedenti dicũt reſponſiua, uel redditiua, ut ſi qrãt qualis eſt Soc. & reſpondeatur ipſe eſt talis qualis eſt Plato, qñ uero referunt ad nomina adiectiua ſpecialium accidẽtiũ dicũt relatiua vt æthiops ẽ niger, & talis ẽ coruus, & pater eſt alb. & talis eſt filius.

E Argum.

Contra pdicta arguitur primo ſic. Accidentia ſenſibilia prius a nobis cognoſcuntur ergo non eſt uerum quod accidens ſit poſterius ſubſtantia ordine cognitionis. Secundo ſic. Relatiuum accidentis bene reperitur in genere ſubſtantiæ vt Soc. eſt rationalis, & talis eſt Plato, & tñ non reperitur ibi denominatio, ergo contra definitionem. Tertio ſic. Relatiuum identitatis accidentis reperitur in ſubſtantia, & in alijs generib. accidentium à quantitate, & qualitate, ergo prædicta diuiſio eſt inſufficiens, conſequentia patet, quia in plus eſt diuiſum q̃ diuidentia. Quarto ſic. Relatiuum ſubſtantiæ reperitur in quantitate, ut dicendo linea, quæ eſt quantitas, & in qualitate, ut dicendo, albedo q̃ eſt in corpore, ergo mẽbra diuiſionis reperiunt extra diuiſum, & ſic diuiſio eſt in F ſufficiens. Quinto ſic. Tantus, & quãtus, quæ ſunt relatiua quantitatis continuæ, poſſunt reperiri in oratione, q̃ ẽſt quantitas diſcreta, ut dicendo, tanta eſt una ſyllaba, quanta eſt alia. Sexto male diuiditur relatiuũ quantitatis in cõtinuum, & diſcretum ſimiliter tot, & quod, quæ ſunt relatiua quantitatis diſcretæ attribuuntur lineæ, vel tempore, q̃ ſunt quantitates continuæ, ut dicendo tot ſunt horæ diei hodiernæ, quod ſunt heſternæ, & econtra, ergo male diuiditur relatiuũ quantitatis, & in relatiuum quantitatis continuæ, & quantitatis diſcretæ.

Solutio.

Ad argumenta. Ad primũ dicitur, ꝙ in nobis duplex reperitur cognitio, quæ

A dam eſt ſenſitiua & ſic conceditur antecedens alia eſt intellectus, & de tali hic intelligitur, & ſic negatur antecedens. Ad ſecundum dicitur, quòd licet in genere ſubſtantię non ſit vera denominatio, tamen bene eſt denominatio ſecundum modum, & hoc ſufficit. Ad tertiũ patet ſolutio ex ſecundo notabili. Ad quartum ſimiliter. Ad quintum dicitur, quòd tantus & quantus conueniunt orationi nõ ſecundum ſe, ſed ratione temporis in quo profertur. Similiter tot, & quot attribuuntur tempori, & lineæ nõ ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſed rõne ſui accidentis.ſ.actus menſurandi, qui B eſt per modum diſcreti. Circa hæc autẽ relatiua diuerſitatis accidentis quęritur de ueritate iſtius ſophiſmatis Socr eſt alter a ſeipſo probatur, ſicut Socr. ſedẽt eſt alter a ſeipſo non ſedente, ut habet Porphyrius in prædicabilibus, ergo iſta D eſt vera, Soc. eſt altera ſeipſo, Improbatur ſic. Socr. eſt altera ſeipſo, ergo Socrates eſt alter ab homine, conſequentia tenet ab inferiori ad ſuum ſuperius, ſed conſequens eſt falſum, ergo, & antecedens, quod fuit ſophiſma, item Socr. eſt idem ſubijpſi, ergo non eſt alter a ſeipſo. Reſpondetur, quòd ſophiſma eſt verum Et ad primam improbationem dicitur, quòd negatur conſequentia, & ad probationem dicitur, quod non arguitur ab inferiori ad ſuum ſuperius affirmatiue, ſed potius negatiue. Ad aliam ſimiliter negatur conſequentia, quia idẽ E importat vnitatem in ſubſtantia, alter vero importat diuerſitatem in accidentibus, iſta autem duo bene ſe compatiũtur in eodem. Et hæc de relatiuis dicta ſufficiant.

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS TERTIVS.

SVMMA TRACTATVS.

De ampliationis, reſtrictione natura, ac multiplicitate, & nonnullorum in ipſa ſophiſmatum per regulas ſolutiones.

C F

Quid perſonalis ſuppoſitio, & de reſtrictione.

Suppoſitio pſonalis. Perſonalis ſuppoſitio eſt acceptio termini communis pro ſuis inferioribus. Cuius alia eſt determinata, alia confuſa, vt prius patuit. Item perſonalis ſuppoſitionis, alia eſt reſtricta, alia ampliata, & ita ampliatio, & reſtrictio habent fieri circa ſuppoſitionem perſonalem eſt coarctatio termini communis a maiori ſuppoſitione ad minorem, ut cum dicitur, homo albus currit, hoc adiectiuum albus reſtringit hominem ad ſupponẽdum tantum pro albis. Ampliatio eſt extenſio termini communis a minori ſuppoſitione ad maiorem, ut cum dicitur, homo poteſt eſſe Antichriſtus. iſte terminus homo nõ ſolum ſupponit pro his, qui ſunt, ſed etiam ꝓ his qui erunt, unde ampliatur ad futuros. Dico aũt termini cõis, q̃a termin⁹ ſingularis, vt Soc. nõ ampliat neq. reſtringit.

Iſte

A Iſte eſt tractatus huius tertii libri q̃ Paruorum Logicalium dicitur. In quo poſtq̃ Petrus Hiſpanus ſuperius determinauit de ſuppoſitionib. terminorum abſolutorum & reſpectiuorum, hic cõſequenter determinat de alijs proprietatibus eorum, uidelicet de ampliatione, & reſtrictione, & quia ampliatio, & reſtrictio hẽnt fieri circa perſonalem ſuppoſitionem & præſupponunt eadem, de qua uiſum eſt prius, ideo patet ordo huius tractatus ad præcedentem, & ſequentem, quia ampliatio eſt quodammodo B perfectior quam reſtrictio. nam ampliatio augmentat quodammodo ſuppõnẽ termini, reſtrictio autem diminuit, cum autem augmentatio dicat perfectionem quantitatem quam diminutio, quia tendit ad quantitatem perfectam, ſequitur quod ampliatio quæ augmentat ſuppoſitionem termini debet præcedere reſtrictionem quæ reſtringit, & diminuit.

Ordo huius partis.

Primo ſciendum, quod ampliatio, & reſtrictio habet fieri circa ſuppoſitionẽ perſonalem. ideo Auctor incidentaliter ponit definitionem eius, & ẽt diuiſionẽ i ſuppoſitionem determinatã & confuſã, & quia ſuperius Auctor fecit mentionẽ de eis. ideo determinatio eorũ relinquitur. Sed magis ad propoſitũ accedendo Auctor diuidit perſonalẽ ſuppoſitionẽ aliter q̃ prius & eſt diuiſio talis perſonalium ſuppoſitionũ alia eſt C reſtrictiua, alia ampliatiua. Ex quo patet, quod hẽnt fieri ſolũ circa ſuppoſitionẽ perſonalem. Et quod non pñt fieri circa ſuppoſitionẽ, & naturalem, & ſimplicem patet primo, quia in naturali ſuppoſitione terminus accipitur pro omnibus quę participant naturam communem per terminum communem ſignificatam, & ideo naturalis ſuppoſitio non poteſt reſtringi, nec ampliari remanente naturali ſuppoſitione. Similiter non pñt fieri circa ſimplicẽ, quia ſuppoſitio ſimplex eſt acceptio termini cõis pro natura ſimplici, q̃ quidẽ natura ſimplex eſt indiuiſibilis, & nõ accipit p pluribus ſuppoſitis. Et q̃ a ampliatio & reſtrictio dñr quãdã diuerſitatẽ, ideo non pñt fieri circa ſuppoſitionẽ ſimplicẽ, ex quo ſequitur, quod ſolũ hẽnt fieri circa ſuppõne pſonalem, & hoc iã determinatam quam confuſã. D

Cur huius iterum de perſonali ſuppoſitione agitur. Nota limitationem.

Scđo ſciẽdum, q̃ quãuis in iſto tractatu non determinetur de reſtrictione nõ ſolum de ampliatione, quia tñ ampliatio & reſtrictio opponuntur & unũ oppoſitũ non perfecte cognoſcit niſi cognoſcatur reliquum, & ideo in iſto tractatu Auctor definit reſtrictionẽ, unde reſtrictio eſt coarctatio termini cõis a maiori ſuppoſitione, ſeu a maiori ambitu, ſeu acceptione ſuppoſitorum ad impoſitionem. unde ponitur coarctatio loco gñis, deinde ponitur termini cõis, ad differentiã termini diſcreti, qui nec reſtringitur nec ampliatur eo q̃ non habet ſuppoſita. & dr̃ a maiori ſuppoſitione ad minorem, ad drĩa ampliationis. unde ſi dicatur, hõ currit, hõ ibi ſupponit p oĩb. hoib. tamen albis quam nigri aut medio color coloratus, ſed tamen cum dicitur homo alb. currit, hõ ibi reſtringitur ad ſupponendum pro hoibus albis tantum, unde intelligendum eſt quãtum ad ueritatem locutiones, quia, cum dicitur, homo eſt albus currit: ibi homo ſupponit pro omnibus hominibus, ſed non redditur locutio uera niſi pro albis. E

Quid reſtrictio.

Tertio ſciendum, q̃ ampliatio ſic definitur in textu. qđ eſt extenſio termini cõis a maiore ſuppoſitione ad maiorẽ, hoc eſt a minori ambitu ſeu acceptione ſuppoſitorum ad maiorem, & intelligendum, eſt, ut prius quantum ad ueritatem locutionis, ut cum dicitur homo currit, ibi hõ reddit locutionem ueram ſolum pro illis qui ſunt actu homines propter exigentiam illius adiuncti currit, ſed cum dicitur hõ põt currere, uel hõ põt eſſe Antichriſtus, ibi locutio põt uerificari tam p illis qui ſunt actu quã pro illa q̃ ſunt potentia, & ita homo ampliatur & augmentatẽ actu. & eius ſuppoſitio. & p hoc adiũctũ põt. Et fiunt ſemper ampliatio, & reſtrictio reſpũ termini potentis teneri pro pluribus uel paucioribus quam exigat ſuæ actuales ſuppoſitio, F

Quid ampliatio.

A tio, uñ in iſta definitione ponīt termini cõis eadē rõne qua & in pced. definitio ne, vñ coarctatio & extēſio nõ capiũtur hic proprie, ſed metaphoricæ ad coarctationem & extenſionē realem; nam ſi cut coarctatio realis eſt, qua alias minus ſpatiũ continet, quam prius, & extenſio maius, ſic in propoſito dr̄ coarctatio q̃a terminus cõis tenetur pro paucioribus ſuppoſitis q̃ prius, & extenſio dr̄, quia terminus cõis tenetur pro vniuerſaliorib. ſuppoſitis, quam prius, & ſic patet intellectus iſtarum definitionum.

Quarto ſciendũ, ꝙ ſuppoſita alicuius termini pñt dici ſuppoſita ĩ actu dupl̄r. B uno mõ q̃tum ad actum exiſtendi. Alio mõ quantum ad actum ſignãdi, vnde Cæſar, vel Adã, vel Antichriſtus, qui includunt eſſentialiter formã hoĩs ſũt ſuppoſita eius quantum ad actum ſignificãdi, q̃a actualiter non exiſtunt, iõ nõ ſunt ſuppoſita hoĩs quantũ ad actum exiſtendi. ſ. hoĩs actualiter exiſtendi. vnde qñ Auctor loquitur de ampliatione intelligit ꝙ terminus cõis ampliatur, qñ ſupponit reſpũ verbi, vel adiuncti ad ſuppoſita q̃ non ſunt ſuppoſito in exiſtẽdo, ſed in ſignificando, vt patet in exemplo Auctoris, homo põt eſſe Antichriſtus.

Suppoſita alicuius termini in actu dupliciter dñr.

Argu. Contra prædicta arguitur primo ſic. A notiorib. nobis debemus procedere, ſed reſtrictio eſt notior ſuppõne, cũ ſit magis determinata, & magis determi-C nata ſunt nobis notiora, ergo ſequitur ꝙ iſte t. actatu dēt precedere præcedentē. Secundo ſic. Suppõ naturalis eſt ſimplex pñt ampliari, & reſtringi. ergo contra diuiſionē in qua dicebatur, ꝙ perſonalis ſuppõ eſt ampliatiua alia reſtrictiua. Antecedẽs patet quia bene dicit hõ contingenter eſt ſpecies vel neceſſario. Tertio ſic. Contra definitiones prædictas, quia coarctatio, & extenſio ſunt quantitates, ſed ampliatio, & reſtrictio non ſunt quãtitates, ergo male dr̄ quod ampliatio, extẽſio, & reſtrictio eſt coarctatio. Quarto ſic. Quòd terminus cõis non poſſit ampliari, quia terminus cõis ſupponit ſolũ pro his quæ actu participant formã termini cõis, ergo nõ poteſt D ampliari ad ea q̃ erũt, vel pñt eſſe. Quinto ſic. Dicendo Soc. põt eſſe ibi Soc. ſtat indeterminate pro Socr. q̃ eſt, & q̃ erit, ergo terminus diſcretus põt ampliari.

Ad arg. Ad primũ dicitur, ꝙ licet cognitione determinata ſenſibili magis determinatum præcedat minus, tñ cognitione intelligibili, & cõfuſa magis cõfuſum pcedit magis determinatũ, & ſic eſt de ampliatione reſpectu ſuppõnis. Ad ſm dr̄ ꝙ licet terminus ꝑ ſe ſumptus ſupponat naturaliter, tñ qñ ſumitur cũ adiuncto non amplius ſupponit natural̄r. Et ẽt licet termino ſupponenti ſimpl̄r E addatur dictio ampliatiua, tñ non ampliat ipſum terminũ eo, ꝙ non reperit natura aptã natã ſuſcipere ampliationẽ. Ad tertiũ dr̄, ꝙ ibi non accipitur extenſio, nec ẽt coarctatio realiter, ſed ſolum metaphorice, &c. vt dictũ eſt. Ad quartũ dr̄, ꝙ licet terminus cõis nõ poſſit ampliari ꝓ plurib. q̃tũ ad ſuppoſita actualia in eſſendo, tñ bene põt ampliari quãtum ad ſuppoſita actualia in ſignificãdo Ad quintum dr̄, ꝙ qñ terminus ampliatur vel reſtringitur, oportet, quòd teneatur vniuoce modo, ſi Soc. ſtet ꝓ eo, qui eſt erit, uel poteſt eſſe, hoc tantũ eſt æquiuoce, & ſic ibi non eſt ampliatio.

Ampliationis multiplicitas.

F Ampliationum, alia fit per verbum, vt per hoc uerbũ põt, & hõ põt eſſe Antichriſtus. Alia per nomen, vt hoiem eſſe Antichriſtum eſt poſſibile. Alia per participium, vt hõ potens eſt eſſe aial. Alia per aduerbium, vt hõ neceſſario eſt aĩal, hõ.n. non ſolum ampliatur pro pſenti tpe, ſed ẽt pro futuro. Et ideo ſeq̃tur alia diuiſio ampliationis. ſ. qđ ampliationũ, alia fit reſpectu ſuppoſitorũ, vt homo poteſt eſſe Antichriſtus. Alia fit reſpectu temporum, ut homo neceſſario eſt animal, ut dictum eſt.

Amplia tio multiplex, de qua vide Paulum Pergulenſẽ & alios.

Poſtquam Auctor poſuit definitionẽ ampliationis, hic conſequenter cauſa diuidit,

A vidit, & quia definitū dicit eſſe, diuiſio vero dicit poſſe rei, & eſſe præcedit poſſe, ideo patet ordo. Et dicit, ꝙ ampliatio num, alia fit per verbū, vt homo eſt Antichriſtus. alia per nomen, vt hoiem eſſe Antichriſtū eſt poſſibile. Alia per aduerbiū, vt hō neceſſario eſt aīal. Alia per participium, vt hō eſt potens eſſe aīal. Et ex iſta diuiſione ampliationis īfert Auctor aliam dicens, ꝙ quædam eſt ampliatio quæ fit reſpectu ſuppoſitorum, vt homo pōt eſſe Antichriſtus, alia reſpectu tēporis, vt homo neceſſario eſt animal.

Quæ nā ampliare reſpectu ſuppoſitorum dicuntur.

Primo ſciendum, ꝙ illa dñr ampliare reſpectu ſuppoſitorū, q̄ faciunt terminū cōem teneri tā ꝓ ſuppoſitis exiſtētibus in actu q̄ nō exiſtētibus cuiuſmodi ſunt verba, quorū actus cōparatur ad ſubūm in ſubō, vñ nō ſunt, vt ſunt iſta, pōt, opinat, laudat, & ſic de alijs, & ſiſr ampliāt

B illa, quæ ab ipſis deſcendunt, vt aliqua nomina, & aliqua participia ēt aduerbia vt potens & poſſibilr q̄ deſcendunt ab hoc verbo pōt, laudabile, dus, biliter, q̄ deſcendunt ab hoc verbo laudo, as, ſed illa dñr ampliare reſpectu tpm, q̄ faciūt terminū cōem extendi ad oēs dñas tēporis, vt impoſſibile, & neceſſario, vt cum dr, homo neceſſario eſt animal, idem eſt ac ſi diceretur, in omni tempore conuenit homini, quod ſit animal.

Quis terminus ampliari dicat.

Scdo ſciendū, ꝙ ille terminus dr ampliari, q ꝓ pluribus ſuppoſitis ſtat q̄ prius ſtabat cū adiuncto cui addebat, v.g. ſi dicat hō pōt eſſe Antichriſtus, ibi hō ſtat

C ꝓ plurib q̄ ſi diceret hō currit, quia ſtat ꝓ hominib. pſentibus. Et p oppoſitū terminus dr reſtringi, qui ꝓ paucioribus ſuppoſitis ſtat q̄ prius ſtabat cū ſuo adiuncto vt dicat, hō currit, ibi homo ſtat pro præſentibus & cum dicitur, albus homo currit, ibi ſtat pro præſentibus albis.

Virtus ampliādi a quo ſit.

Tertio ſciendum, ꝙ virtus ampliandi & reſtringendi dat alicui a propria eius impoſitione, & ēt alicui datur & nō alteri, pp quod q̄dā ſunt partes orōnis, ſicut nomē, verbū, aduerbium, & participiū, q̄ poſſunt reſtringere, uel ampliare, ſed alię partes orōnis non poſſunt hoc, cum eis nō ſit data uirtꝰ ampliādi, uel reſtringendi a prima earū impoſitione, vñ ampliatio radicaliter eſt in termino cōmuni radicata, qui terminus aptus natus eſt ſupponere & capi ꝓ ſuppoſiti nō ex exiſtētib. ſed actuatr ē i termino ampliato. D

Diuiſionis ampliationis notitia.

Quarto ſciendū, ꝙ licet iſta diuiſio ſit quadrimembris, tamen non pōt reduci ad bimembrem, nam oīs dictio ampliatiua eſt pars declinabilis uel declinabilis ſi primū hoc eſt dupſr, uel ſignificat ſubſtantiam, & ſic eſt primum membrum, uel ſignificat actū, & hoc eſt dupliciter, uel actum diſtantem a ſubſtantiā, & ſic eſt uerbum, uel diſtātem, & ſic eſt participium, ſi ſm, ſic eſt aduerbium. Sufficiētiæ alterius diuiſionis eſt iſta, quia cum omnis ampliatio ſit extēſio termini, uel ergo extendit ipſum in ordine ad ſuppoſita, & ſic eſt primum membrum, uel in ordine ad tempus illorum, & ſic eſt ſecūdum. Ex hoc patet, quod ampliatio facta reſpectu temporis differt ab illa, quæ eſt reſpectu ſuppoſitorum, apparet etiā ꝙ dictio ampliatiua aliter ſe habet ſecūdum quod ampliat pro ſuppoſitis, & ſecundum quod ampliat pro tēpore, quia in una reſpicit ſuppoſita, & in alia tps. E

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Ampliatio fit reſpectu temporis, ſed nomē nō ſignificat tempus, ergo nulla ampliatio fit per nomen. Secundo ſic. Omne participium eſt determinati tēporis, puta præſentis, præteriti, uel futuri, ergo nullum participium ampliat, ſed potius reſtringit conſequentia, tenet quia ampliare fit reſpectu plurium temporum. Tertio ſic. Eadem eſt cauſa oppoſitorū, ſed aduerbium non eſt cauſa reſtrictionis, ergo uidetur, quòd nō ſit cauſa ampliationis. Quarto ſic. Terminus cōis non includit tempus, ergo non poteſt ampliare pro tempore, ſed ſolum pro ſuppoſitis. Quinto arguitur ſic. Illa diuiſio non datur per oppoſita, nec eſt bimēbris, ergo non eſt bona diuiſio. F

Solutio.

Ad argumenta. Ad primum argumētum dicitur quod non omnis ampliatio fit reſpectu temporis, ſed quædam fit a virtute

A virtute ampliatiua dictionis ſibi collata a ſua impoſitione, & ſic eſt de ampliatione nominis, quæ ſolum eſt extenſio ſuppoſitorum, & non temporum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet participium ſit alicuius determinati temporis, tamẽ habet aliquam virtutem per quam ampliat vltra tempus præſens. Ad tertium dicitur, quòd non omnis cauſa eſt cauſa oppoſitorum, ſed ſolum quædam, & ſic non oportet, quod ſi aduerbium nõ reſtringat, quòd propter hoc non ampliet. Ad quartum dicitur, quod licet tempus non includatur in termino communi, tamen inſequitur ipſum gratia ſuorum ſuppoſitorum, ratione cuius ibi poteſt
B eſſe ampliatio temporum ſicut ſuppoſitorum ex hoc, quòd illa ſuppoſita nõ ſolum habent potentiam ad eſſendum in vno tempore, ſed etiam in pluribus. Ad quintum dicitur, quod licet illa diuiſio non detur per oppoſita formaliter, nec etiam ſit bimembris, tamen datur per oppoſita virtualiter, & eſt reducibilis ad bimembrem, & hoc ſufficit ad bonã diuiſionem.

Sophiſmatis in hac materia Solutio ac ampliationum aliquæ reliquæ.

C Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, impoſſibile poteſt eſſe verũ. Quòd ſit verũ probatur, quia illud quod eſt vel erit impoſſibile poteſt eſſe verũ; ſed Antichriſtum non fuiſſe poſt tempus ſuum, eſt impoſſibile, & modo poteſt eſſe poſſibile & verum, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum.

Late de hoc pẽr Paulum Pergul. i dubijs ſuis, entis uerũ, & alios.

Contra, quicquid poteſt eſſe verum eſt poſſibile, ſed impoſſibile poteſt eſſe verum, ergo impoſſibile eſt poſſibile, in tertio mõ primæ figuræ, ſed cõcluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, non maior, ergo minor, ſed hæc eſt prima, ergo prima eſt falſa.

Solutio, prima ſimpliciter eſt falſa, hæc ſcilicet impoſſibile poteſt eſſe verũ; & ſophiſma peccat penes fallaciam accidentis, quia, cum dico, id quod ex vel erit impoſſibile, duo dico ſcilicet ſubiectum illius impoſſibilitatis, & illam impoſſibilitatem, ſiue ipſum impoſſibile; ſed illud quod eſt vel erit eſt res ſubiecta, & impoſſibile accidit ei, & poſſe eſſe verum aſſignatur ineſſe, vtrique ſicut hæc Antichriſtum non fuiſſe erit poſſibile, ſed Antichriſtum non fuiſſe poteſt eſſe verum, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum non valet, quia Antichriſtum non fuiſſe eſt res ſubiecta, & impoſſibile eſt accidens, & poſſe eſſe verum aſſignatur ineſſe vtrique. D

De ampliatione quæ fit ratione ſuppoſitorum talis datur regula. Terminus cõis ſupponens verbo habenti vim ampliandi a ſe, vel ab alio ampliatur ad ea quæ poſſunt eſſe ſub forma termini ſupponentis, vt homo poteſt eſſe animal, hic iſte terminus homo non ſolum ſupponit pro præſentibus, ſed etiam ampliatur ad omnes qui erunt. Regula prima. E

Dico autem de ſe, quia hoc verbum poteſt de ſe habet vim ampliandi.

Dico autem ab alio quia hoc participium potens, & hoc nomen poſſibile dant virtutem ampliandi verbo cui adiunguntur, vt homo eſt potens eſſe animal, vel animal poſſibile eſt eſſe album, & ſic de alijs. De ampliatione autem quæ fit ratione temporis talis datur regula. Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo habenti vim ampliandi quo ad tempus ſupponit pro his qui ſunt, qui erunt, vel qui fuerunt, vt homo neceſſario eſt animal ibi tam homo quam animal tenetur pro his qui ſunt, & qui erunt. Et hæc tantum de ampliationibus. Regula ſecũda. F

Poſtquam Auctor poſuit diuiſionem ampliationis in præcedenti parte, hic cõſequenter iuxta hoc verbum ampliatiuũ poteſt, ponit quoddam ſophiſma quærẽdo vtrum illud ſophiſma, impoſſibile poteſt eſſe verum, ſit verum, vel falſum. Et primo probat ꝙ ſit uerum, ſecundo impro-

A improbat ipſum. Probatur ſic, illud quod eſt, vel erit impoſſibile poteſt eſſe verũ, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Antecedens patet, quia Socratem nõ fuiſſe Romæ poſt quam fuerit eſt impoſſibile, & tunc poteſt eſſe verum, ergo &c. Improbatur ſic, arguendo in Darij. Quicquid poteſt eſſe verum eſt poſſibile, ſed impoſſibile poteſt eſſe verum, ergo impoſſibile eſt poſſibile.

Quid ſophiſma. Pro cuius ſolutione primo ſciendũ, quòd ſophiſma eſt argumento, vel argumentis approbata, vel improbata propoſitio. Vnde probatio eſt argumentũ, quo quis nititur oſtendere aliquam propoſitionem eſſe veram & per oppoſitum B improbatio eſt argumentum, quo nititur oſtendere aliquam propoſitionem eſſe falſam. Et ſic ſophiſma eſt propoſitio apparens vera quoad vtranq; partem, & hoc propter probationem, & improbationem. Et dicitur ſophiſma a ſophos quod eſt ſapientia, ſiue a ſophiſtico, cas, quod idem eſt quod decipio, is quia per ſophiſma opponens nititur decipere reſpondentem per ſapientiam in eo apparentem. Ex quo apparet quod licet ſophiſma ſit quandoque verũ. Poteſt tamen decipere propter apparentiam ad eius falſitatem.

C *Oĩum ſophiſmatum ſoluẽdi modus.* Secundo ſciendum, quod omne ſophiſma ſoluitur aliquo iſtorum trium modorum ſ. concedendo ipſum ſimpliciter verum, vel ſimpliciter falſum, negando vel diſtinguendo. Vnde illud ſophiſma ſoluit Auctor in textu negando ſimpliciter, quia ſimpliciter eſt falſum. Et eius probationem ſoluit dicendo quod peccat penes fallaciam accidentis, quia cum dicitur, id quod eſt, vel erit impoſſibile, poteſt eſſe verum, ibi duo dicuntur, ſcilicet illud quod eſt impoſſibile, & ipſa impoſſibilitas, & quia ipſa impoſſibilitas accidit rei ſubiectæ, quæ eſt illud quod eſt, vel erit impoſſibile, & poteſt eſſe verum, aſſignatur vtique ineſſe, & ideo creditur quod ſicut verum attribuitur rei propter eius conuenientiam, quod etiam attribuatur accidenti, vnde illud quod eſt, vel erit impoſſibile eſt res ſubiecta, & impoſſibile eſt accidens, & poteſt eſſe verum, eſt attributum, & ideo probatio non concludit. D

Regulæ duæ ad ampliationum notitiã. Tertio ſciendum, quòd ad maiorem notitiam prædictorum habendam Auctor ponit duas regulas, quarum prima eſt de ampliatione facta reſpectu ſuppoſitorum, & alia eſt de ampliatione facta reſpectu temporum. vnde regula data de ampliatione reſpectum ſuppoſitorũ talis eſt. Terminus communis ſupponens verbo habenti vim ampliãdi a ſe, vel ab alio ampliatur ad ea quæ poſſunt eſſe ſub forma termini ſic ſupponentis. Et declarat iſtud in exemplo, vt dicendo, homo poteſt eſſe alb. iſte terminus E homo non ſolum ſupponit pro hominibus qui ſunt, ſed etiam ſupponit pro hominibus qui erunt, & notanter dicit a ſe propter verbum quod habet virtutem ampliandi, ſicut eſt illud verbum poteſt & notanter dicitur ab alio, propter hoc verbum eſt, quia licet ampliet, hoc tamen non eſt per ſe, ſed propter hoc quod adiungitur dictioni de ſe ampliatiue. Secunda regula eſt de ampliatione quæ fit reſpectu temporum, quæ talis eſt: Terminus cõmunis ſupponens verbo, uel apponens habenti vim ampliandi quoad tempus ſupponit pro his qui ſunt, & F qui ſemper erũt ſub forma termini ſupponentis, & iſta ampliatio fit reſpectu temporum. vt homo neceſſario eſt animal, ibi tam homo quam animal tenetur pro his quæ ſemper erũt, & iſta ampliatio non prouenit ex parte huius verbi eſt ut dictum eſt, ſed prouenit ex adiunctione huius aduerbij neceſſario ampliantis illud verbum eſt quantum ad omnes differentias temporis vnde aduerbium magis proprie cauſat ampliationem temporum quam ſuppoſitorum.

Illa dictio poſſibile, ampliat tam pro Quarto ſciendum, quòd licet hæc dictio poſſibile, ampliet tam pro ſuppoſitis quam pro temporibus, tamen primo ampliat pro ſuppoſitis, & ex conſequenti pro temporibus ſed econtra eſt de neceſſa-

Suppoſitis, q̃ p tporib. ſecus de neceſſario.

A ceſſario, idcirco in exemplo regulæ datæ reſpectu ſuppoſitorum ponitur poſſibile, & in exemplo regulæ datæ reſpectu temporum exemplificatur de iſta dictione neceſſario, quæ primo ampliat pro temporibus, & ex conſequenti pro ſuppoſitis. vnde ſub iſtis duobus modis poſſibile, & neceſſarium comprehendũtur alij duo modi, dicuntur contingens, & impoſſibile, impoſſibile.n. ampliat de omne tempus ſicut neceſſarium, licet negatiue, contingens autem ad ſuppoſita ſicut poſſibile. Ex his poteſt videri quomodo cõuenit dictioni ampliatiuæ ampliare, qui ſicut agens reale non ha-
B bens impedimentum agit in omne id, ad quod poteſt extendi ſua virtus, ſic etiam agens rationis, puta dictio ampliatiua non habens impedimentũ agit in omne aliud ad quod poteſt extendi ſua virtus, & propter hoc hæc dictio poſſibile, vel potens amplius terminum communem cui adiungitur ad præſentia ſuppoſita, & futura, quia habet virtutem ampliandi quo ad illa tempora.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Album poteſt eſſe nigrum eſt impoſſibile, & tamen poteſt eſſe verum, quia res alba poteſt eſſe nigra, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Secundo ſic. Socratem videre omne aſtrum eſt impoſſibile, cum viſus ſit circa vnum, & tamẽ poteſt eſſe verum, quia ſucceſſiue poteſt
C illa videre, ergo impoſſibile poteſt eſſe verum. Tertio ſic. Terminus communis ſtans pro præſentibus ſuppoſitis, & futuris reſtringitur, vt poſtea patebit in reſtrictionibus, ergo nõ ampliatur. Quarto ſic. Iſta dictio poſſibile non tantum D
ampliat pro ſuppoſitis, ſed ẽt pro temporibus, ergo vi[detur] quòd male exemplificetur de ipſa in prima regula. Quinto ſic. Impoſſibile, & contingens ampliant ſicut neceſſarium, & poſſibile, ergo debent poni regulæ de ipſis ſicut de alijs.

Ad argum. Ad primum dicitur, quòd illa eſt duplex. quia album, & nigrum poſſunt capi dupliciter. Vno modo formaliter, & tunc eſt impoſsibilis, & falſa. Alio modo materialiter, & illo modo poſſibilis, & vera, & eſt ſenſus, quòd aliquis habens albedinem poteſt ſuſcipere nigredinem. Ad ſecundum dicitur, quòd eſt uera ſi ponatur ineſſe eodem modo quo eſt poſſibilis ſcilicet ſucceſſiue, Socr. enim poteſt uidere omne aſtrũ ſucceſſiue, & non ſimul. Ad tertium di- E
citur quòd terminus communis diſiunctiue ſtans pro præſentibus, vel futuris bene reſtringitur eo, quòd ad veritatem diſiunctiue ſufficit alteram partem eſſe ueram, ſiue ſufficit ueritas alterius partis, ſed terminus communis ſtans copulatiue pro præſentibus, & futuris bene ampliatur, & ſic eſt in propoſito. Ad quartum dicitur, quòd licet iſta dictio impoſſibile ampliet quo ad tẽpora, hoc tñ eſt ex conſequenti, ſed primo: & per ſe ampliat, quo ad ſuppoſita. Ad quintũ dicitur, quòd impoſsibile, & contingẽs F
ſatis poſſunt intelligi ſub poſsibili, & neceſſario, ſed potius Auctor agit de iſtis duobus modis neceſſarium, & poſſibile, quam de alijs. quia ſunt affirmatiui, & alijs ſunt negatiui. Et hæc de ampliationibus dicta ſufficiant.

PAR-

A PARVORVM D
LOGICALIVM
TRACTATVS QVARTVS.

SVMMA TRACTATVS.

De appellationum Natura, ac multiplicibus ſpeciebus, ac modis.

B *Quid appellatio ſit, & à quo ſic denominetur, ac diuiditur.* E

De hoc late per Pa. Pergulẽ. & Pau. Venetũ in Logica parũ.

APpellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente. Dico autẽ pro re exiſtente, quia terminus ſignificans nõ ens non appellant ut Cæſar, vel Antichriſtus, vel chymera, &c. Differt autem appellatio à ſignificatione, & ſuppoſitione, quia appellatio eſt tantum de re exiſtente, ſed ſuppoſitio, & ſignificatio sũt tam pro re exiſtente, quam pro re non exiſtente, ut Antichriſtus ſignificat Antichriſtũ, & ſupponit pro Antichriſto, ſed non appellat. homo enim ſignificat hominem, & de natura ſua ſupponit tã pro exiſtentibus quam pro non exiſtentibus C hominibus, appellat, aut tantum homines exiſtentes.

Appellationum autem, alia eſt termini communis, ut homo, alia eſt termini diſcreti, uel ſingulari, ut Socr. Terminus ſingularis idẽ ſignificat, ſupponit, & appellat rem exiſtentem, ut Petrus, uel Ioannes.

Iſte quartus tractatus Paruorum Logicalium. In quo poſtquam Auctor determinauit de ampliatione, hic conſequenter determinat de appellatione. Et quia ampliat, augmẽtat, & perficit ſuppoſitionem termini, & appellatio diminuit quodammodo, ideo prius determinauit de ampliatione quam de appellatione, & prius determinat de appellatione, quam de reſtrictione, quia appellatio eſt magis intrinſecus termino quã reſtrictio, quia terminus per ſe ſumptus poteſt appellare, & non poteſt reſtringi niſi ſuperaddatur adiunctum, & ſic patet ordo huius tractatus ad præcedentem, & ſequentes.

Primo ſciendũ, qđ appellatio, ut ſufficit ad propoſitum, dicitur trib. modis.

Vno modo dicitur appellatio, uocatio, ſiue proprium nomen alicuius perſonæ ſecundum quod dicitur iſte appellatur Petrus. Secundo modo dicitur appellatio, ut eſt proprietas nominis ſub quo nomine plura continentur, ſecundum quam aliqua nomina dicunt appellatiua. Tertio modo ſumitur appellatio, prout eſt acceptio termini pro ſuppoſito, uel ſuppoſitis actu exiſtentibus, & de hac eſt præſens intentio. F

Secundo ſciendũ, qđ appellatio, ut ſumitur in propoſito, ſed definitur in textu. Appellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente, & non dicitur communis, qa tã terminus communis quam ſingularis appellãt, ut patebit in diuiſione appellationis, quæ diuiſio. Hæc eſt Appellationum, alia eſt termini communis,

A alia te mini ſingularis, termini cōis.ſicu. hō.termini ſingulari ſicut Socr.vnde terminus cōis appellans,& terminus ſingularis differunt,qa terminus ſingularis vnum tm̄ appellat, terminus vero cōis plura ſm̄, quod actu pōt plura continere. Et ſic patet, ꝙ alia eſt appellatio termini cōis, & alia termini diſcreti,& rōne cuius bene dictū eſt in definitione appellationis termini nō addendo cōis aut diſcreti, & conſequenter Auctor exponit in textu ſuā definitionē dicens, quod terminus ſignificans nō ens, ſicut eſt id quod non eſt actu, non appellat,vt Cæſar,& Antichriſtus,& ēt termini ſignifi-

B cantes aliqd fictum ſiue aliquod imaginatione nō appellāt vt chymera & hircoceruus,& ſic patet,ꝙ ſolum terminus ſignificans rem actu exiſtentē appellat.

Significationis ſuppōnis, & appellationis. Tertio ſciendū ꝙ Auctor poſtea ponit drīam inter ſignationem ſuppōnem, & appellationem,qa appellatio eſt acceptio termini pro re exiſtente in actu, & extra aiam, ſuppō vero, & ſignificatio ſunt tā de re exiſtente in naturam q̄ de exiſtēte in aīa ſiue imaginatione,vt Antichriſtus ſignificat Antichriſtū, & ſupponit ꝓ eo, ſed nihil appellat, hō etiam ſignificat id qđ participat naturā humana, & naturaliter ſupponit tā ꝓ hoīe exiſtente q̄ non,ſed nō appellat niſi hoīem exiſtētē in actu. Alio modo differūt ſuppoſitio,& appellatio,qa appellatio eſt inferius a ſuppōne, qa vbicunque eſt appelatio ibi eſt ſuppoſitio, & nō econuerſo, nam appellatio ſolū ineſt termino,ut

C dictū eſt,qn̄ teneť ꝓ ſuppoſito vel ſuppoſitis actu exiſtētib.ſed ſuppoſitio pōt eſſe in termino, qn̄ tenetur pro ſuppoſitis actu vel potentia,vel ēt in imaginatione & ſuppoſitio pōt eſſe naturalis, accidētalis,diſcreta, cōis, ſimplex, & perſonalis, ſed appellatio eſt tm̄ termini ſupponentis perſonaliter,& ſic patet quòd appellatio eſt inferius ad ſuppoſitionem.

Diuerſarum dictionū diuerſa appellatio. Quarto ſciēdū,ꝙ dictionū,qdam ſunt appellatiuæ qualitatis, & appellāt,ſed ꝑ ſe appellata non hn̄t, ſicut ſūt noīa cōia, & adiectiua q̄ ſūt appellatiua, ſed nō habēt appellata,niſi ſua ſubſtā & ꝑ ſua ſubiecta, eo ꝙ indiuiduatio non eſt in accidētib.niſi per ſubſtām loquendo ꝓprie.Aliæ ſūt dictiones, q̄ nō ſūt appellatiuæ qualitatis,ſed ſunt appellata in neutro gn̄e cu iuſmodi ſunt noīa ꝓpria. Noīa.n. ꝓpria dn̄r appellata ſuppoſita,& ſingularia diuerſis rōnib. qa dn̄r appellata eo ꝙ appellantur a ſuis ſuperiorib. ſuperiora n. de inferiorib. pdicant ſm̄ vnum non en & eadē rōne,vt Soc eſt hō,& dn̄r ſuppoſita,qa ſubijciuntur ſuis ſuperioribus,& dn̄r ſingularia qa noīant aliqđ diſcretū qđ vni ſoli conuenit. Aliæ ſūt dictiones appellatiuæ q̄ appellāt,& q̄ ꝑ ſe appellat D

hent ſicut ſunt noīa cōia ſubſta,ut homo aīal,& ſic de alijs,& talib. ſ ꝓprie cōuenit appellatio. Et tales dictiones accipiūtur aliqn̄ ꝓ oib. ſuis ſuppoſitis,& hoc fit per adiunctum ſigni vlis,ut dicendo ois hō currit, aliqn̄ pro aliquo ſuorum ſuppoſitorū determinate,ut qn̄ eis non additur aliqd,ꝙ eas diſtribuat, ut hō currit. E

Arg. Contra pdicta arguitur primo ſic. Appellatio ptinet iuriſtis, ergo non ſpectat ad Logicū determinare de appellatione. Scđo ſic.Appellatio eſt tm̄ termini cōis, ergo cōis dēt poni in definitione eius. Tertio ſic. Nulla eſt appellatio termini cōis,ergo contra diuiſionem. Antecedēs patet, quia terminus cōis non ſignificat rē exiſtentem cum exiſtentia conueniat ſingularib. Quarto ſic Soc. mortuus appellat hoī, ergo appellatio eſt tam exiſtētis,q̄ non exiſtentis. Quinto ſic.Sicut dixit text. terminus ſignat idem, ſupponit & appellat,ſed ſignificat rem non exiſtētē, ergo ēt appellat pro re non exiſtente F

Solutio. Ad arg. Ad primū dr̄, ꝙ aliter conſyderat appellatio a Logico,& aliter a iuriſtis,qa a iuriſtis conſideratr inq̄tum dicit uocatione quādā inferiori iudice ad ſuperiorē,ſicut cū qs iudicat ab officiali appellat ad Papā, ſed a Logico conſideratr ut dictū eſt Ad ſecundum dr̄,ꝙ ſi capiatr appellatio, ut eſt proprietas noīs,q̄ dicit qualitas, ſic ſolū appellatio cōuenit termino cōi,ſed de tali non eſt hic ad ꝓpoſitū, ſed ſi capiat prout eſt acceptio termi-

A mini pro re exiſtente, tunc conuenit tũ termino ſingulari quam cõi, & ſic capitur hic. Ad tertium dicitur, ꝙ licet res ſignificata per terminum communem ſecundum ſe, & per ſe non exiſtat tamẽ exiſtit in ſuis inferioribus, & tunc talia ſingularia a nomine communi appellantur, ſicut homo appellat Socratem, & Ciceronem, & ſic de alijs ſingularibus actu exiſtentibus. Ad quartum dicitur, quod licet Socr. mortuus abuſiue appelletur, homo, tamẽ non eſt homo eſt homo id non poteſt appellari. Ad quintum dicitur quod Auct. ſic intelligitur, ꝙ ſi res ſignificata per terminũ ſingularem exi- B ſtat, tunc terminus ſingularis idẽ ſignat pro eodẽ ſupponit, & ꝑ eodẽ appellat.

Appellationes terminus communis duo Genera.

Item appellationum termini communis alia eſt termini communis pro re in communi, vt quando terminus communis, ſimplicem habet ſuppoſitionem, vt cum dicitur homo eſt ſpecies, animal eſt genus, & tunc terminus idem ſupponit, ſignificat, ut homo ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro hominem in communi, & appellat hominem in communi. Alia autem eſt appellatio ter- C mini communis pro ſuis inferioribus, ut quando terminus communis perſonalem habet ſuppoſitionem, ut cum dicitur homo currit, tunc homo non idem ſignificat, ſupponit & appellat, ſed ſignificat hominem in communi, & ſupponit pro particularibus hominibus, & appellat particulares homines tantum exiſtentes. & hæc de appellationibus ſufficiant.

Poſtquã auctor definit & diuiſit appellationem in eã quæ fit per terminum cõem, & eam quæ fit per terminum ſingularem, hic conſequenter ſubdiuidit appellationem termini, cõis nam alia eſt termini communis, pro re exiſtente in cõi, vt cum terminus cõis ſimplicem hẽt ſuppoſitionẽ, vt homo eſt ſpecies, D animal eſt genus, homo non appellat naturam exiſtentem in eſſe ſimplici abſtracto a ſuppoſitis ſiue a ſingularib. Alia eſt appellatio terminus cõis pro ſuis inferioribus, vt hõ appellat Socratẽ aut Platonem, ſi exiſtant in rerum natura.

Primo ſciendum, ꝙ dupliciter põt intelligi, ꝙ terminus cõis appellet. Vno modo prout capit ꝑ re uniuerſali ſignificata per ipsũ, & ſic ſuper ipſum fundat vnus mod' appellationis, q̃ quidẽ appellatio eſt ipſius naturæ cõis, quę licet ſm ſe nõ exiſtat, tamen exiſtit in ſingularib. & ſic ſup ipsũ fũdat appellatio termini cõmunis ſimplicẽ ſuppoſitionẽ habẽtis. Alio mõ põt conſyderari terminus cõis E videlicet ꝑut eſt in ſuis ſuppoſitis, & ſic ſuper ipſum fundat appellatio q̃ eſt termini cõis habentis perſonalem ſuppoſitionem, & licet talis terminus cõis non ſignificet illa ſuppoſita, vt ſuppoſita sũt & ſingularia, tñ poſſunt conſyderari ut cõueniunt in natura ſpecifica, & ſic terminus cõis poteſt appellare pro ipſis.

Terminus cõis dupliciter.

Secundo ſciendum, quod terminus cõis ſe habens ſuppoſitionem ſimplicẽ idẽ ſignificat ſupponit, & appellat ſignificat n. naturã cõem, ſupponit ẽt pro eadẽ, & appellat ꝑ ipſa natura cõi. Sed terminus cõis nõ ſupponẽs ſimpliciter nõ idẽ ſignificat, ſupponit, & appellat, nam talis termin⁹ ſignificat naturã cõem, & F ſupponit pro ſuppoſitis tã exiſtentib. q̃ non exiſtentib. ſed ſolum appellat ſua particularia in actu exiſtentia, ſicut homo ſignificat naturam humanã, & ſupponit pro hominibus tã exiſtentib. quã nõ exiſtentib. ſed ſolum appellat homines præſentes & exiſtentes in actu.

Terminus cõis ſimpliciter ſupponens, idem ſignificat appellat & ſupponit.

Tertio ſciendũ, ꝙ terminorũ appellatiuorũ ſiue appellationẽ hñtiũ quidã sũt ſubſtantiui, q̃dã adiectiui. Subſtã iui sũt illi, qui ſignificant, ẽ exiſtentem ĩ pdicamento per modum per ſe ſtantis tam in cõcreatione ad ſuppoſita, q̃ ĩ abſtractione, ſicut iſte terminus hõ, qui dicitur eſſe terminus concretus concretione naturę ad ſuppoſita, quia concernit ipſa, & iſte

Terminorũ appellatiuorum multiplicitas.

A iſte terminus humanitas dr̃ abſtractus a quacūq; concretione. Terminat adiectiui ſunt illi, qui ſignificant rē in pdicamēto exiſtentem per modum adiacentis, & aliorū terminorū tā ſubſtātiuorū quam adiectiuorū, q̃dā ſūt ſubſtantiales, quidā ſignificant rem de prædicamento ſub̃æ. vt homo & humanitatis. Alij autem accidentales, qui ſignificant rem de pdicamento accidentium, vt album & albedo. & ſic de alijs de q̃b. eſt facta mētio, unde tam in terminus ſubſtātiuis q̃ accidētalib. eodem modo ſumitur appellatio capiendo appellationem proprie.

Quarto ſciendum de terminis accidētalib. q res de pdicamento accidentium

B Quibus terminis appellatio attribuatur.

pñt dupl̃r conſyderari vno modo, vt hēt habitudinem ad ſub̃am, vt albus, bā, būm album.n. ſignificat albedinem ſcd̃o qd adiacet ſub̃æ. Alio modo poſſunt illæ res conſyderari sine habitudine ad ſubſtantiam, & hoc dupl̃r ſcd̃o q dupl̃r poſſunt abſtrahi, q̃a ipſarum vna abſtracto eſt a ſubiecto, alia eſt abſtractio a ſuppoſitis & ſcd̃o primā abſtractionem natura albedinis ſignificatur per illum terminum albedo, ſed ſcd̃o, quod abſtrahitur a ſuppoſitis ſignificatur per illū terminum albedinitas, & natura nigredinis p illum terminum ingredinitas. vnde in oīb. iſtis terminis nihil differt quantū ad appellationem. Ex quo ſequitur, qd̃ ali-

C Impugnatio opinanti quorū.

qui antiqui male dixerunt, eo quod putabāt appellationem nō poſſe attribui niſi termino adiectiue, & mouebant̃. pp illā rōnem quiá appellatio, vt ipſi dicebant eſt in termino rōne ſignificati formalis rei appellatæ, q̃ non pt̃ appellari nisi per terminū adiectiuū, vt dicebant, non per ſubſtantiuū quod importat ſignificatur ſuum abſolute, & non cum dependētia, uel habitudine ad aliud, ſicut iſte terminus homo qui ſignificat naturā humanā abſolute. Verūtñ illud non eſt verū, quia termini ſubſtantiui poſſunt eſſe cōcreti concretione naturæ vt pictum eſt ſiue concretione ſuppoſitorum licet nō ſignificent per modo adiacentis.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo. sic. Terminus cōis hñs ſimplicē ſuppoſitionem reſpectu terminus ſcd̃ę intentionis ſignificat naturā cōem exiſtentē in aīa, ergo non appellat. conſequentia tenet, quia tunc Antichriſtus appellaret, quod falſum eſt. Scd̃o sic. Appellatio eſt acceptio termini cōis, p re exiſtente. ſed natura cōis ſignificata p terminū cōem non exiſtit. ergo terminus cōis nō appellat. Tertio sic. Oē quod eſt ſingulare eſt ſed appellatio eſt termini exiſtētis, ergo non pōt eſſe termini communis ſimplicē ſuppoſitionem habentis. Quarto sic. Appellatiuo inſequitur ſignificationem termini cōis ſed terminus cōis non ſignificat ſua ſuppoſita, ergo non appellat pro ſuis ſuppoſitis. Quinto sic. Appellatio, ſignificatio, ſuppoſitio ſunt diuerſæ proprietates, ergo non poſſunt eidem conuenire, ergo male dictum eſt, quod terminus communis idem ſignificat, ſupponit, & appellat. D E

Ad argumenta. Ad primum dr̃, q duplex eſt appellatio. ſ. propria, & impropria. vnde talis terminus appellat accipiendo appellationem large & quodam modo improprie, put eſt termini ſignificantis tam rem extra aīam quam rem in anima. Ad ſcd̃m dr̃, quod licet terminus cōis nō ſignificet rē exiſtentē ſcd̃m ſe, tñ ſignificat rem exiſtentem in ſingularibus, & hoc ſufficit. Ad tertiū dr̃, qd̃ licet oē id quod primo, & per ſe exiſtit ſit ſingulare, tñ illud quod exiſtit ad alterius exiſtentiam non eſt ſingulare, ſicut uniuerſalia quæ ſignificātur p terminos cōes, & ſic termini cōes ſignificant rem exiſtentem, videlicet ſingularibus & per ſingularia. Ad quartum dr̃, quod licet terminus cōis primo, & per ſe non ſignificet ſua ſuppoſita, tñ ex conſequenti, & materialiter bene ſignificat ipſa, in quantum includunt naturā per terminum communem ſignificata. Ad quintū dr̃, quod licet iſte proprietates conueniant eidē materialiter ſumpto, nō tamē conueniunt eidem formaliter ſumpto, & hoc ſufficit. Et de appellatione dicta ſufficiant. Solutio. F

PARVO-

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS QVINTVS.

SVMMA TRACTATVS.

De reſtrictionis tam nominis, quàm verbi varijs acceptionibus ac natura, & ſoluendi in ea multorum ſophiſmatum per regulas, tam nominibus, quàm verbis proprias, intellectu, & oblationis dilutio.

Quid ipſa reſtrictio, & quotuplex ſit.

B Vide p ſumamiſtas, & vide Io. Bricot in quæſtionib. ſuis, qui multa pulchra dicit.

RESTRICTIO eſt coarctatio termini cõmunis à maiori ſuppoſitione ad minorem, vt dictum eſt prius. Reſtrictionum autem, alia fit per nomen, vt homo albus. Iſte terminus homo nõ ſupponit pro nigris, neque pro medio colore coloratis, ſed reſtringitur ad albos.

Alia fit per verbum, vt homo currit. iſte terminus homo, ſupponit pro præſentibus tantum.

Alia fit per participium, vt cum dicitur, homo currẽs, diſputat ille terminus homo, ſupponit pro præſentibus.

Alia fit per implicationem, vt cum dicitur homo, qui eſt albus currit.

C Hæc implicatio, qui eſt albus, reſtringit hominem ad albos. Item reſtrictionum factarum per nomen.

Alia fit per inferius ſuperiori appoſitum, vt animal homo currit. Ille terminus animal tantum ſupponit pro animalibus, quæ ſunt homines. Alia fit per differentiam aduenientem generi, quæ eſt eſſentialis, cum ſit conſtitutiua rei, vt cũ dicitur animal rationale. Hic animal, ſupponit pro rationalibus animalibus. Alia fit p adiectiuũ accidentis, vt cũ dr, homo albus, iſte terminus homo, ſupponit tantum pro albis hominibus.

ISTE eſt Quintus partialis tractatus Paruorum Logicalium, in quo intendit determinate de vna proprietate termini incomplexi quæ dicitur reſtrictio, quamuis prius determinandum fuiſſet de reſtrictione, eo, quòd reſtrictio, & ampliatio opponũtur, & fiunt circa perſonalem ſuppoſitionem, niſi obſteuiſſet ratio, quę prius dicta eſt in principio appellationum, ſcilicet quod appellatio eſt magis intrinſeca termino, quã reſtrictio. Et quia hic principaliter vult determinare de reſtrictione, ideo reſumit definitionem reſtrictionis prius poſitã in principio ampliationem. D

Primo ſciendũ, ꝙ reſtrictio eſt coarctatio termini cõis a maiore ſuppoſitione ad minorem, hoc ad decrementũ ſiue minoratio ambitus alicuius termini cõmunis, ſecũdũ ꝙ pro paucioribus ſuppoſitis tenetur, ꝙ exigat ſua actualis ſuppoſitio, ſicut dicendo, homo albus currit, ille terminus homo de ſua actuali ſuppoſitione, poteſt ſupponere pro oĩbus hominibus quocũq; colore coloratis, tum per natura illius adiuncti albus variatur ſuppoſitio eius, & tenet ſolũ pro hoĩbus albis, & accipit in iſta definitione coarctatio metaphoricè ad coarctationẽ rea- E Quid reſtrictio.

A lem ſicut ſufficienter explicatum eſt in principio ampliationum.

Secundo ſciendum, ꝙ Auctor conſequenter diuidit reſtrictionum dicens, ꝙ reſtrictionũ, alia fit per nomen, alia per verbum, alia per participium, & alia per implicationẽ alicuius orationis. Et conſequenter ſubdiuidit reſtrictionem factã per nomen dicens, ꝙ alia fit per inferius appoſitũ ſuperiori, alia fit per etiã aduenientẽ gñi, alia per adiectiuum accidentis, & oĩum iſtorũ exẽpla ſatis patent in textu. vnde reſtrictio fit multis modis. vno mõ fit per aliquid adueniẽs termino reſtricto, ſicut dicẽdo, homo albus currit. Alio mõ fit nullo adueniente

Reſtrictionis diuiſio.

B termino cõi, vt cũ dr̃, rex venit, reſtringitur ad ſupponendum pro rege patriæ, & ſm hoc poteſt dici, ꝙ duplex eſt reſtrictio. Vna eſt naturalis, quæ fit per aliud adueniens termino cõi, & dr̃ naturalis, quia ille terminus capitur ſm naturã & exigẽtiã termini adiuncti, alia eſt uſualis reſtrictio, & eſt illa q̃ in termino p vſum & modũ loquendi inuenitur, & ideo dr̃ vſualis reſtrictio, quia non conuenit ei ſecundum naturam alicuius adiuncti.

Tertio ſciendum, ꝙ reſtrictio naturalis põt fieri multis modis, vt prius dictũ eſt. Vno mõ per dictionem. Alio mõ per orationẽ, per orationẽ fit qñ alicui termino cõi impleatur aliqd nõ importãs diminutionẽ, nec ampliationem, vt cũ dr̃, hõ q eſt albus currit, ibi reſtringitur

Reſtrictio naturalis quot modis fiat.

C hõ ad ſupponendum pro illis quibus cõuenit illa implicatio, qui eſt albus. Et notanter dicit non importans diminutionem, nec ampliationem, quia eſt aliqua oratio implicatiua q̃ importat diminutionẽ, vt iſta, qui eſt mortuus, & alia eſt implicatiua qui importat ampliationẽ, vt illa, qui põt eſſe ille.n. implicationes nõ reſtringunt. Et ſic patet quod reſtrictio hẽt fieri qñ terminus adueniens alteri non diminuit nec ampliat terminũ cui additur, ſed qñ facit ipſum teneri p paucioribus ſuppoſitis q̃ prius tenebatur, & cum orõ implicatiua eſt diminuẽs de ſtrait illud cui adiungitur, & oratio ampliatiua facit terminum teneri pro pluribus quã exigat ſua actualis ſuppoſitio, ideo non reſtringitur. Sed reſtrictio, quæ fit per dictionem poteſt fieri dupl'r, vno modo ratione ſignificationis, alia modo rõne conſignificationis. Ratione ſignificationis poteſt fieri, quando aliquid additum termino cõi reſtringit ipſum quo ad principalem ſignificationem. Et ratione conſignificationis fit, quando aliquid reſtringitur ſolum quo ad conſignificationẽ, ſicut dicendo, homo eſt albus, homo reſtringitur ſolum ratione conſignificationis, ſcilicet ratione generis, quia tantum ponitur pro maribus.

D *Sophiſt.*

Quarto ſciendũ, ꝙ cũ dr̃ ꝙ reſtrictionũ, q̃dam fit per nomen, alia fit per verbũ &c. ibi eſt diuiſio generis in ſpẽs, eo ꝙ reſtrictio æqualiter dr̃ de omnibus illis mẽbris. Et iſtorũ modorum ſufficientia ſic poteſt haberi, nã omnis reſtrictio fit per dictionem incõplexã, vel complexã, ſi primum, hoc eſt dupl'r, vel talis dictio ſignificat ſubſtãtiã, vel actũ, ſi ſubſtantiã, ſic eſt primũ membrũ, ſi actum, hoc eſt dupl'r, vel actũ diſtantẽ a ſubſtantia, & ſic eſt ſm membrũ, vel in diſtantem, & ſic eſt tertiũ membrũ, ſi fiat per vocem cõplexam, ſic eſt illa, q̃ fit per implicationem. Vnde in propoſito implicatio vocatur aliquod cõplexum ex nomine, & verbo implicite includens ſuppoſitionem termini communis, vt cum dicitur homo, q eſt albus currit, iſta implicatio, qui eſt albus, includit implicite ſuppoſitionem huius termini homo, ſequens, vnde etiam diuiſio talis eſt, ſicut diuiſio præcedens, & ſic poteſt faciliter ſumi ſufficientia membrorũ eius. Et ſic patet, quid ſit reſtrictio, & quomodo habeat fieri, & quomodo diuiditur.

Reſtrictionũ E verbum alia per nomen fit. *F*

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Reſtrictio non eſt poſſibilis, ergo de ipſa non eſt determinandum. Antecedens patet, quia vbicũq; ponitur dictio, ſemper ſupponitur, & capitur pro ſuo ſignificato, ſe ſignificatum dictionis non poteſt reſtringi, ergo videtur, quod ipſa non eſt poſſibilis. Secundo arguitur ſic

Argum.

con-

A contra definitionem, quia terminus ſingularis aliquando ſtat pro pluribus & aliquando pro paucioribus, ergo videtur, quod reſtringitur, ergo male ponitur in definitione termini communis. Tertio arguitur ſic. Circa appellationem fit coarctatio a maiori ſuppoſitione ad minorem, & tamen non eſt reſtrictio, ergo. Quarto ſic. Reſtrictio non fit per nomen, ergo contra vnū membrum diuiſionis. Antecedens patet, qa ſi fieret in iſta, hō albus currit, fieret, ſed hoc non, quia albus in plus ſe habet quam hō, ergo non poteſt reſtringere hoiem. Quinto ſic. Implicatio eſt magis communis, B quam illud cui adiungitur, ergo nō poteſt reſtringere. Antecedens patet, qa implicatio, qui eſt albus, poteſt addi homini, boui, & leoni, & ſic de alijs.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum argumentorum dicitur, quod licet dictio non poſsit reſtringi quantum ad ſignificatum formale, tamen quantū ad ſignificatum materiale bene reſtringit. vnde, vbicunque ponitur homo, ſignificat humanitatem quæ eſt ſignificatum formale eius, ſed non capitur pro omnibus ſuis ſuppoſitis quæ ſunt ſignificatū materiale eius, ideo poteſt reſtringi. Ad ſecundum iſtorum dr, quòd licet terminus ſingularis æquiuoce tentus poſsit teneri pro pluribus tñ vniuoce tentus nō poteſt ſtare niſi pro vno ſolo, & ſic non poteſt reſtringi. Ad tertium argumentū dicitur, quòd licet appellatio aliquando appellet pro paucioribus hoc tamen eſt per accidens, quia ſemper ſe facit termi C num cōem teneri, pro exiſtentibus tantum. Ad quartum dicitur, quòd licet albus in comparatione ad alia ab homine in plus ſe habeat quam homo, tamen in comparatione ad hominem non in plus ſe habet. Ad quintum dicitur, quod licet implicatio ſecundum ſe in plus ſe habeat quam terminus cui adiungitur, tamen ſecundum quod adiungit tali, vel tali termino, particula, ſo, inclusam, in minus ſe habet quam talis terminus communis.

D

De reſtrictionis per nomen factæ quibuſdam neceſſarijs regulis.

De reſtrictione facta per nomen cōmuniter ſumptum tales dantur regulæ. Prima regula. Omne nomen non diminuens nec habens vim ampliandi, adiunctum ex eadem parte termino magis communi, reſtringit ipſum ad ſupponendū pro his, ad quæ exigit ſua ſignificatio, ut patet in exemplis prædictis, vt homo per ſuā ſignificationē reſtringit animal ad animalia, quæ ſunt homines, vt cum dicitur, animal homo, & albus reſtringit hō E minem per ſuam ſignificationē ad homines albos, ut cum dicitur, homo albus.

Dico autem non diminuens, ad remouendum nomina diminuentia ratio nem adiecti ut mortuus, uel corruptus, & ſimilia, quæ non reſtringunt, ſed potius deſtruunt adiunctum. Dico autem non habē em vim ampliandi, ad remouendum dictiones ampliatiuas, impoſsibile, poteſt, poſsibile, quæ non reſtringunt, ſed potius ampliant.

Et ſciendum quod minus commune ſemper reſtringit magis commune, ut cum dicitur, homo albus currit, quia homo reperitur in albis hominibus & nigris, & medio colore coloratis, albus autem non unde, quo ad hoc, homo eſt magis commune, & albus minus commune, & ſic albus reſtringit hominem, ſed ſecundum quod albus reperitur in hominibus, lignis, lapidibus, & brutis, F homo autem non, ut ſic, albus eſt magis commune, & homo minus commune, & ſic homo coarctat album ad albedinem exiſtentem in hominibus ut cum dicitur, homo albus currit, & ſic utrunque coarctat alterum ſecundum diuerſa. Item de termino reſtrictio talis datur regula. Notabile pulchrum.

Si ſignum uniuerſale adueniat termino reſtrictio non diſtribuit ipſum niſi Secūda regula.

A ſi pro his ad quæ reſtringitur. cum enim dico, omnis homo albus currit, ibi homo reſtringitur ad albos, & non poteſt diſtribui niſi pro albis.

3. Regula. Item de reſtrictione datur talis regula. Nihil poſitum a parte prædicati poteſt reſtringere terminum communem poſitum a parte ſubiecti quo ad principalem eius ſignificationem, vt homo eſt albus iſte terminus albus in prædicato poſitus non poteſt reſtringere hominem in ſubiecto poſitum ad albos, quia, ſi reſtringeretur ad albos, ergo per regulam præcedentem ſcilicet, ſi ſignũ vniuerſale aduenerit termino reſtrictio ſolum diſtribuit ipſum pro his ad quæ reſtringitur, vt in propoſito, homo diſtribueretur ſolum pro albis hominibus & ſic illius propoſitionis, omnis homo eſt albus ſenſus eſſet, omnis homo

B albus eſt albus ergo, ſi vna erit vera, reliqua erit vera, & ſi vna erit falſa, reliqua erit falſa, quod tamen eſt falſum, ergo, cum dicitur omnis homo eſt albus iſte terminus homo non reſtringitur, & ſic patet illa regula.

Dico autem quo ad principalem eius ſignificationem, quia prædicatum reſtringit ſubiectum quo ad conſignificationem, quæ eſt genus, vt cum dicitur, cignus eſt albus. iſte terminus cignus reſtringitur ad mares, & non ad mulieres, & ſic albus reſtringit ipſum quo ad conſignificationem quæ eſt ge-

C nus, & non quo ad ſuam ſignificationem.

4. Regula. Item de reſtrictione facta per implicationem talis datur regula

Omnis implicatio immediate coniuncta termino communi reſtringit ipſum, ſicut ſuum adiectiuum, vt cum dicitur, homo qui eſt albus currit, iſte terminus homo reſtringitur ad albos per hanc implicationem, ſcilicet qui eſt albus.

5. Regula. Item de eadem reſtrictione talis datur regula.

Quotieſcunque ſignum vniuerſale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, duplex eſt oratio, eo quòd ſi- D gnum poteſt præcedere implicationẽ, & ſic diſtribuit terminum communem pro quolibet ſuppoſito, vt cum dicitur, omnis homo currit qui eſt albus.

Item implicatio poteſt prius aduenire, & reſtringere terminum communem, & tunc ſignum poſtea adueniens non diſtribuit ipſum, niſi pro his ad quę reſtringitur, vt omnis homo qui eſt albus currit; & tunc æquiualet huic, omnis homo albus currit.

Poſtquam Auctor ſubdiuiſit reſtrictionem, hic conſequenter ponit quaſdã regulas de reſtrictione facta per nomen, & conſequenter determinabit de quibuſdam regulis reſtrictionis factæ per verbum, & quia nomen præcedit verbum, ideo patet ordo. *Prima regula reſtrictionis expoſitio.*

E

Et primo ponit vnam regulam de reſtrictione facta per nomen, ſiue ampliatione, dicens, quòd omne nomen non diminuens, nec habens vim ampliandi, adueniens ex eadem parte termino communi reſtringit ipſum ad ſupponẽdum pro his quæ exigit ſua ſignificatio ſcilicet ſignificatio illius nõis reſtringẽtis, vt dicendo, animal homo currit, ibi homo, reſtringit animal per ſuam ſignificationem ad ſupponendum pro animalibus habentibus humanam formã. Et conſequenter exponit Auctor ſuam regulam, & dicit, quòd notanter dicitur F non diminuens, propter nomina diminuentia rationem illius termini cui adiunguntur vt mortuus, & corruptus, talia enim non reſtringunt, ſed magis deſtruunt ſcilicet formam ſignificatam per terminum cui adiunguntur. *Dictio diminuens a diſtrahẽte quõ differat.*

Et dicebatur notanter non habens vim ampliandi propter illa, poſſibile potens, & ſimilia, quæ non reſtringunt; ſed potius ampliant. *Diuerſis reſpectibus dicit magis & minus cõis aliquis terminus.*

Et ſimiliter debet intelligi de dictione diſtrahente, ſicut de diminuente, vnde dictio diminuens, & diſtrahens differunt. nã illa dr̃ diminuens, quæ deſtruit ratio-

A rationem illius cui adiungitur, ut mortuus. & illa dicitur, diſtrahens, quæ trahit terminum cui adiungitur ad extraneam ſignificationem, vt dictum.

Termini reſtricti regula exponitur.

Primò ſciendum, q̃ gn̄aliter quodlibet minus cōe reſtringi magis cōe, veruntamen idē terminus dr̄ magis cōis, & minus diuerſis reſpectib. & ſic idem terminus pōt eſſe reſtringens, & reſtrictus, v.g. homo alb. currit, hō reperitur in hoīb. albis & nigris, & medio colore coloratis, & alb non, & ſic ſcd̄m illud reſpectū, hō eſt terminus magis cōis, & albus minus cōis, & ideo alb. reſtringit hoiem, ſcd̄m aūt, q̃ alb. reperitur in hominib. lapidib. & in aīalib. brutis, & hō B non, iſto modo albus eſt terminus magis cōis, & homo minus cōis, & ideo homo coarctat, & reſtringit album ab albedinem exiſtentem in hominibus

Secundo ſciendū, q̃ pro termino reſtricto Auctor ponit vnā regulā in textu, quæ talis eſt. Si ſignum diſtributiuū adueniat termino reſtricto, non diſtribuit ipſum plenariæ: pro oīb. ſuis ſuppoſitis, ſed ſolū diſtribuit ipſum pro his, ad q̃ reſtringitur ſecundū exigentiam termini reſtringentis, vt cum dr̄, oīs homo alb. currit. hō.n. non diſtribuitur niſi ꝓ hominib. albis, & hoc eſt ratione illius termini reſtringens albus, vnde ſi ſignū vl'e adderetur termino cōi per ſe ſumpto, & non reſtricto, diſtribueret ipſum C vniuerſaliter pro oīb. ſuppoſiti, ſed, cū additur ſibi determinatio nō diminuēs, nec diſtrahens, diſtribuitur ſecundū exigentiam determinationis, & ſic patet, quòd ſignum vniuerſale in iſta propoſitione, omnis homo albus currit, & ſibi ſimilibus non agit in terminum cōmunem, id eſt ſecundum, quòd reſtrictus eſt per hanc determinationem albus.

Reſtrictionis per nomen factæ neceſſaria regula.

Tertio ſciendum eſt, quòd conſequēter Auctor ponit vnā alia regulā de reſtrictione facta per nomen, quæ eſt talis. Nihil poſitum à parte prædicati pōt reſtringere terminum cōem poſitum a parte ſubiecti quò ad principalem ſignificationem. Et iſta regula videt dari de D termino reſtringente, vt cum dr̄ hō albus albus.n. non reſtringit hoīem ad albos. cuius rō eſt, quia tunc ſignum vniuerſale iunctum homini non diſtribueret ipſum niſi pro albis, vt patet per regulam immediate dictam, & ſic hæc ꝓpoſitio eſſe vera, oīs homo eſt albus, poſito caſu, quòd aliqui eſſent nigri, qđ patet quia valeret, tm̄ ſicut iſta, oīs hō alb. eſt alb. ſed illud manifeſte eſt falsū, caſu poſito, igitur illud eſt falsū, ex quo ſequitur, videlicet, quod ille terminus albus in prædicato poſitus reſtringat iſtū terminum hō, poſitum a parte ſubiecti quantum ad principalem ſignificationem, veruntamen talis terminus poſitus a parte ꝑdicati habet reſtringere terminum E poſitum a parte ſubiecti quantum ad ſignificationem huius principalem, ſiue quantum ad conſignificationem, vt cum dicitur, cignus eſt albus, albus reſtringit cignum pro marib. tantū, & non pro femellis, & ſic reſtringit ipſum quantum ad ſignificationem minus principalem quam eſt genus.

Reſtrictionis per implicationem factæ alia regula.

Quarto ſciendum, quòd Auctor ponit vnam aliam regulam de reſtrictione facta per implicationem dicens, quòd omnis implicatio immediate, adiuncta termino cōmuni reſtringit ipſum ſicut ſuum adiunctum, vt cum dicitur, hō qui eſt albus currit, de terminus homo reſtringitur ad albos per illam implicatio F nem. qui eſt albus, vnde notanter dicitur immediate adiuncta, quia ſi talis implicatio non immediate adderetur, non plus reſtringeret quam adiunctum poſitum a parte prædicati, ut ſi diceretur, hō currit, qui eſt albus vnde quantum rem iſtæ duæ æquipollent, homo albus currit, & homo qui eſt albus currit. Et ex iſta regulā refert Auctor in textu aliam regulam de reſtrictione facta per implicationem dicens, quam quotieſcunque ſignum vniuerſale, & implicatio ponuntur in eadem locutione, locutio eſt duplex, eo quòd ſignum vniuerſale poteſt præcedere implicationē, non immediate poſitā in termino cōi,

A & tunc diſtribuit terminū cōem ꝑ oīb. ſuis ſuppoſitis, vt cū dr̄, oīs hō currit qui eſt albꝰ ibi ille terminus hō diſtribuitur pro oīb. ſuis ſuppoſitis, vel illud ſignum vle pōt præcedere implicationē immediate poſitā in termino cōi ex eadē parte, & ſic tale ſignū non diſtribuit niſi ꝑ illis, ad quæ reſtringitur per illam implicationem, vt dicendo, oīs homo qui eſt albus currit, & ratio huius diuerſitatis eſt, quia in prima propoſitione ſignum vle attigit terminum cōem antequam determinetur per implicationem, ſed in ſecunda determinatur per implicatione antequā diſtribuatur per ſignū, & ideo non diſtribuit terminum communem
B vliter pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed tantū pro quibus exigit ſua implicatio.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Nullū poſterius agit in prius, ſed econuerſo, ſed omne reſtringens poſterius eſt reſtrictio, ergo nullum reſtringens agit in dictionem reſtrictā. Secundo ſic. Cum dr̄, potens portare lapidem currit, eſt reſtrictio, & tñ ibi eſt dictio ampliatiua, & non habens vim reſtringēdi, ſed ampliandi, ergo contra primam regulā. Tertio ſic Signum uniuerſale non amittit ſuum uim per aliquid quod eſt poſterius, ergo uidetur, ꝙ cum habeat uirtutem ad diſtribuendum terminum cōem pro oib. ſuis ſuppoſitis, non perdat uiā
C ſuam per dictionem reſtringentem terminum cōem, cum ſit poſterius ipſo, ergo uidetur, quod diſtribuat terminum reſtrictum pro omnib. ſuis ſuppoſitis, ꝙ eſt contra ſecundam regulam. Quarto ſic. Talia ſunt ſubiecta, qualia permittūtur ab eorū prædicatis, ergo uř, ꝙ ſicut prædicata uariant ſua ſubiecta, ſic poſſunt reſtringere. Quinto arguitur ſic. Qñ ſignum uniuerſale additur termino reſtricto, tunc prius cadit ſupra terminū reſtrictum, quàm ſupra dictionē reſtringentem, ergo uidetur, quòd ipſum diſtribuat pro omnibus ſuis ſuppoſitis.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̄, ꝙ poſterius non agit in prius quantum ad eius ſubſtantiā, ſed bene agitur, quòd ad accidentalia eius, modo accidē D tale eſt, terminum cōem teneri pro pluribus uel paucioribus ſuppoſitis eius. Ad ſcd̄m dr̄, ꝙ licet ſit ibi dictio ampliatiua & reſtrictiua, tñ illa reſtrictio non fit ratione dictionis ampliantis ibi poſitæ, ſed ratione dictionis reſtringentis. Ad tertium uero dicitur, ꝙ licet ſignum uniuerſale non amittat per ſe ſuam uim, tamen per accidens poteſt eam perdere ratione determinationis illius cui adiungitur ſignum uniuerſale, quod ſuſcipit eius uirtutem. Quia, quando in aliqua dictione ponitur terminus communis eſt determinatione non diminuente, tunc ſignum adueniens non diſtribuit illud ſubiectū ſecundum ſe, & abſolute, E ſed ſecundum quod determinatur per illam determinationem, quia et ille terminus cōis non ſubijciebatur abſolute, ſed prout ſtat ſub tali determinatione. Ad quartum iſtorum dicitur, quod hęc regula habet ueritatem quo ad ſuppoſitionę, non tamē quo ad reſtrictionem. Vel poteſt dici, quòd licet ſubiecta uarientur quo ad conſignificationem, non tñ quo ad principalem ſignificationem. Ad quintum dicitur, quòd licet ſecundum uocem ſignum, & terminus reſtrictus præponantur dictioni reſtringenti, tamen ſecūdum intellectum dictio reſtringens immediate præponitur ipſi termino, quia ſicut dictum eſt, ſignum uniuerſale diſtribuit terminum communem F ad ea quæ reſtringitur per dictionem reſtringentem.

Signum uniuerſale quo pacto ſuā uim amittit.

Reſtrictiones per Verbum factæ tres regulæ apponuntur.

Prima regula.

Sequitur de reſtrictione facta per uerbum. De qua plures dominantur regulę. Quarum prima talis eſt. terminus communis ſupponens, uel apponens uerbo præſentis tpis ſimpliciter ſumpto, non habens uim ampliandi, nec ex ſe, nec ex alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, qui ſunt ſub forma termini communis ſupponentis. Dico autem termini cōis quia terminus diſcretus neq; reſtringitur

gitur

A gitur neq; ampliatur, dico autē verbum præſentis temporis, ad remouendū alia verba aliorum temporum, quia terminus communis aliam habet ſuppoſitionem cum eis. dico autē ſimpliciter ſumpto, ad remouēdum verba ſumpta cum particularis diminuentibus, vt eſt opinabile, & impoſſibile. dico autem non habente vim ampliandi, ad remouendū verba ampliatiua vt poteſt, dico autem neque ex ſe, neque ex alio, ad remouendum verba habentia vim ampliandi, ex alio, vt puta ex coniuncto, ſicut hoc verbum eſt, cum dicitur, eſt potens, dico autē ſub forma termini ſupponentis, quia

B homo ſupponit pro his, qui ſunt ſub humanitate & animal pro his, quę ſub animalitate, vt cum dicitur, homo eſt animal. Item alia datur regula. Terminus cōmunis ſupponens, vel apponens verbo de præterito, ſimpliciter ſumpto, nō habente vim ampliandi, nec ex ſe, nec alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, quæ ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponētis, vt cum dicitur, homo fuit animal, iſte terminus homo, ſupponit pro omnibus his qui ſunt, vel fuerūt homines, & animal, pro his, quæ ſunt, vel fuerunt animalia. Item alia datur

Secūda regula.

C regula. Terminus cōmunis ſupponens, vel apponens verbo de futuro, etiā ſupponit pro his, quæ ſunt, vel erunt ſub forma termini ſupponētis, ſcilicet pro eis, quæ ſunt, vel erunt in futuro, vt, homo erit animal. Ex prædictis patet, quòd verbum reſtringitur quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus, & non quò ad ſignificationem principalem.

Tertia regula.

Poſtquàm Auctor determinauit de reſtrictione facta per nomen, & per implicationem, quæ æquipollet nomini, hic conſequenter determinat de reſtrictione facta per verbum. Et ponit tres regulas de tali reſtrictione, ſecundum, quòd verbum poteſt eſſe præſentis temporis, vel præteriti, vel futuri. Vnde prima regula talis eſt: Terminus communis ſupponens, vel apponens verbo præſentis temporis ſimpliciter ſumpto nō habenti vim ampliandi a ſe, vel ab alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, quæ ſunt ſub forma termini ſupponentis. Et notanter dici terminus communis, quia terminus diſcretus nō reſtringitur, nec ampliatur, vt dictum eſt prius. Notanter etiam dicitur præſentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum, de quibus poſtea dicetur. Notanter etiam dicitur, ſimpliciter ſumpto ad remouendum verba diminutionē importantia, ſicut opinor, imaginor. Et notanter dicitur non habenti vim ampliandi, ad remouendum verba ampliatiua. Et

Terminus cōis vel appo nens verbo præſentis tē poris ſimplici ter ſum pto non habenti vim am pliandi a ſe vel ab alio, ad ea quæ termini ſupponē tis ſunt

E notanter dicitur, ex ſe, ad remouendum hoc verbum poteſt. Et notanter dicitur, a ſe, vel ab alio, ad remouendum verba quæ de ſe non habent vim ampliandi, ſed ex adiuncto, ſicut eſt potens vel impoſſibile, quia licet hoc verbum eſt ex ſe non ampliat, tamen ampliat per illud adiunctum potens, vel poſſibile. Dicitur autem notanter ſub forma termini communis ſupponenti, quia cum dicitur homo eſt animal, ibi homo ſupponit pro illis, qui ſunt ſub humanitate, & animal, pro his qui ſunt ſub animalitate.

reſtringitur Actus verbi ad ſubiectum duplex comparatio.

F Primo ſciendum, quòd actus verbi poteſt comparari ad ſuum ſubiectum dupliciter. Vno modo quantum ad idem quod eſt & de quo enunciatur. vt cum dicitur, Socrates currit hic, cōparatur curſus ad Socratem, tanquam id in quo eſt, & de quo dicitur. Alio modo poteſt cōparari ad ſubiectum, tanquam ad id de quo enunciatur, non tamen ad id in quo eſt vt cum dicitur, Cæſar laudatur, laus enim enunciatur de Cæſare, non eſt tamen in Cæſare, ſed in laudante. Et ſimiliter cum dicitur, chimera opinatur, opinio enunciatur de chimera, & tamen nō eſt in chimera, ſed in opinante. Similiter cū dicitur, Antichriſtus poteſt eſſe hic, enunciatur potentia ad eſſe de Antichriſto, non tamen eſt in ipſo, ſed in principijs naturalibus, ex quibus educetur Antichriſtus. Vnde illa verba, quæ ſignificant actum comparatum ad ſubiectum,

A vel ad ſubiectū tanquā ad id de quo enūciatur, & non tanquā ad id quo eſt, ampliant, & de iſtis non eſt ad propoſitū. Illa verò quæ ſignificat actum, qui comparatur ad ſubiectum tanquam ad id in quo eſt, & de quo dicitur non ampliant & de ipſis eſt hic ad propoſitum.

De actu ac cōpoſitione uerbi.

Secundo ſciendum, ꝙ in iſtis verbis vltima re dictis ſunt duo ſ. actus verbi, et compoſitio ipſius verbi. Actus vero quātus de ſe eſt in quolibet tempore, ſed ꝑ tps, ꝙ eſt mēſura actus, ſiue motus illius verbi, reſtringitur vt ſit in tpe quod eſt menſura eius. vnde actus præſentis verbi ponitur in præſenti tempore, & præteriti in pręterito, & futuri in futuro. Et, quia tēpus, quod eſt motus, & actus eſt menſuræ cōpoſitionis verbi, per actū vero reſtrictū actu reſtringitur cōpoſitio, B ideo reſtrictio actus reſtringit compoſitionem. Et quia compoſitio actus verbi eſt accidens, ꝙ ſine ſubiecto eſſe non poteſt, & dr̄ de ſubiecto mediante compoſitione, q̄ vnit extremum cum extremo in oratione ideo eodem tpe, in quo ponit actus verbi, & cōpoſitio illius actus ponit ēt ſubiectum illius actus, & ſic reſtringitur ſubiectum verbi, ad idem tempus, ad quod reſtringitur actus verbi, & etiā cōpoſitio illius, ſubiectum aūt illius actus eſt terminus cōis ſupponens verbo. Ideo patet, ꝙ a verbo reſtringitur, quamuis hoc ſit mediante reſtrictione actus verbi, & etiam compoſitionis.

C

Duarū regularū verbi de præterito ac futuro, diligens declaratio.

Tertio ſciendū, ꝙ Auctor ponit alias regulas. ſ. de verbo præterito, & futuro. Quarum prima eſt terminus cōmunis ſupponens vel apponens verbo de præterito ſimpliciter ſumpto non habendi vim ampliandi a ſe vel ab alio, reſtringitur ad ſupponendum pro his, qui ſunt vel fuerunt ſub forma termini ſupponētis, vt cum dicitur, homo fuit animal, homo ſupponit pro his, qui ſunt, vel fuerūt homines, & animal pro his, qui ſunt, vel fuerunt animalia. Secunda regula talis eſt, terminus communis ſupponens, vel apponens verbo de futuro ſimpliciter ſumpto non habenti vim ampliandi, ſed vel ab alio tantum ſupponit pro his, qui ſunt, vel erunt ſub forma termini ſupponenti, vt homo erit animal, & iſtæ duæ regulæ proportionabiliter poſſunt exponi ſicut præcedēs, vnde licet Auctor determinet de verbo præteriti perfecti tēporis, non tamen aliquam mentionē facit de alijs præteritis, quia alia præterita, ſcilicet pluſquām perfectū, & imperfectū ſatis pn̄t intelligi per verbū p̄teriti tpis, quāuis præteritū imperfectū videatur magis reſtringere ſubiectū ſicut pręſens ratione ſuæ imperfectionis. D

Quōo verbum nomen reſtringere poſſit.

Quarto ſciendum, ꝙ verbum non habet reſtringere nomen ratione ſui ſignificati principalis quia eodem modo, & eadem rationem vnum tempus reſtringeret, ſicut reliquum, cum diuerſa tēpora eiuſdem verbi idē ſignificent, & importent. E Sed habēt ipſum reſtringere ratione ſuæ conſignificationis, ſ. ratione tēporis, quod cōnotat cum ſuo principali ſignificant, ſicut verbū præſentis tēporis reſtringit tm̄ terminus cōem ſibi additū pro præſentibus. verbum autem præteriti, quia includit tempus præteritum, & eſt aliquid habens de præſenti. idcirco reſtringit terminus cōem ſibi additum pro pręſentibus ſuppoſitis, & pręteritis. Verbum autem futuri temporis reſtringit terminū cōem ad ſuppoſita præſentia, & futura, eo quòd tempus futurum aliquid præſenti includit, & aliquid de futuro, vt enim dicitur in 4. Phyſic. præſens tempus eſt finis præteriti, & initiū F futuri. Ex quo apparet cauſa iſtarum trium regularum. Apparet etiam, quòd terminus cōmunis tam ſupponens quā apponens verbo dicitur reſtringit, dummodo addatur verbo, eo quòd verbum ratione ſui temporis reſpicit tam vnum quam reliquum, & ſic patet de reſtrictione facta per uerbum.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Contra primam regulam. Terminus reſtringens debet eſſe in eodem ſitu cum reſtrictio, ſed uerbum præſenti temporis, & terminus ſuppones nō ſunt in eodem ſitu, quia uerbum eſt a parte prędi-

A eati, & terminus ſupponens parte ſubiecti, ergo talis terminus non põt reſtringi a talis verbo. Secundo ſic. Cum dicitur, homo eſt animal, ibi eſt uerbum prȩſentis temporis, & tamen prædicatum uerificatur de ſubiecto pro omni tempore, ergo male dr̃, quod uerbum præſentis temporis reſtringit ad præſentes. Tertio ſic. Illud uerbum eſt, habet vim ampliandi, ex ſe, uel ab alio, ut dictum eſt, ergo ubicunq ponitur, uel non ponatur non poterit reſtringere, ergo contra primã regulã. Quarto ſic. Contra ſecundã regulã. Sicut p̃ſens diſtinguitur a præterito, ita p̃teritum a præſenti, ergo, ſicut B præſens reſtringit tm̃ pro præſentibus, etiam uidetur quod præteritum tantũ reſtringat pro præteritis. Quinto ſic. Contra tertiam regulam Verbum futuri temporis faciat ampliare terminũ communem uidelicet ad ſuppoſita prȩſentia, & futura, ergo uidetur ꝙ non reſtringat.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̃, quod licet in reſtrictione, in qua terminus reſtringens eſt principium intelligendi reſtrictum, & in qua reſtringit quo ad principalem ſignificationem debeant eſſe in eodem ſitu, non tñ oportet in reſtrictione, i qua reſtringens non eſt principium intelligendi reſtrictum, nec eius diſpoſitio ſic autem eſt de re- C ſtrictione facta per uerbum enĩ. Ad ſm dr̃, quod homo, & animal conſiderantur dupliciter uno modo penes dependentiam ſiue neceſſariam habitudinem quam habeat adinuicem, & iſto modo vnum uerificetur de alio pro oĩ tempore, alio modo conſiderantur in ordine ad uerbum præſentis temporis cui adduntur, & iſto modo ſupponunt perſonaliter, & pro præſentibus tantum. Ad tertium dr̃, quod licet hoc uerbum eſt, quando cum alio ponitur, ut puta cum dictione per ſe ampliatiua, habet vim ampliandi, tñ ſi per ſe ſumatur non habet vim ampliandi, ſed reſtringendi. Ad quartum dr, quod non eſt ſimile de præteriti, & præterito, quia præſens tantum includit pręſens, ſed præteritum includit præteritum, & præſens, ut dictum D eſt, & ideo etiam poteſt reſtringere pro præſenti, & præterito. Ad quintum dicitur, quod ibi poteſt eſſe reſtrictio, & ampliatio reſpecta diuerſorum, nam talis terminus dicitur reſtringi ſi comparetur ad uerbum ſiue determinatione, ſi autẽ cõparetur ad ſeipſum alicuius certi tpis, ut ſibi poteſt adiungi uerbum præſentis temporis, tũc dicitur ampliari, eo quod tale uerbum ſe habeat in plus quam uerbum præſentis temporis Vel poteſt dici breuiter, quod ſi terminus communis teneatur copulatiue dicitur ampliari, & ſi diſiunctiue dicitur reſtringi. E

Sophiſmate. Solutio, Omne animal fuit in arca Noe.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, omne animal fuit in arca Noe Probatur, homo fuit in arca Noe, equus fuit in arca Noe, & ſic de alijs, ergo omne animal fuit in arca Noe. contra, omne animal fuit in arca Noe, ſed Cæſar fuit animal, ergo Cæſar fuit in arca Noe, quod eſt falſum, ergo aliqua præmiſſarum eſt falſa. non minor ergo minor.

Quod autem prima ſit falſa patet p quandam regulam, quæ dicit quod terminus communis ſupponens, uel apponens uerbo de prȩterito ſimpliciter ſumpto, reſtringitur ad ſupponendum pro his qui ſunt uel fuerunt, ſub forma F termini ſupponentis. Item alia eſt regula, quod ſi ſignum vniuerſales aduenia[t], termino reſtrictio diſtribuit ipſum pro omnibus illis ad quæ reſtringebatur, ergo, cũ dicitur omne aĩal fuit i arca Noe, iſte terminus aĩal, ſupponit pro omni animali, quod fuit in arca Noe, ſed non fuerunt omnia in arca Noe, ergo prima eſt falſa. Item ad idem, in hac propoſitione omne animal quod tunc fuit in arca Noe, iſte terminus animal, reſtringitur magis quam in iſta oratione, omne animal fuit in arca Noe, cum in prima plura ſupponantur, ſed iſte terminus

A nus animal reſtringitur ad illa, quæ fuerunt tunc in illo tempore, propter implicationem ibi poſitam. ergo, ſi ſolum illa quæ fuerunt illo tempore. fuerunt in arca Noe, & non plura oportet, ꝙ hæc ſit falſa, omne animal fuit in arca Noe, cum in eo plura animalia ſupponantur. Solutio. quidam dicuntur, & hæc, omne, animal fuit in arca Noe, eſt duplex, eo quòd poteſt fieri diſtributio pro ſingulis generum, vel pro generibus ſingulorũ, primo modo eſt falſa, ſecundo modo eſt vera. quia, quando fit diſtributio pro ſingulis generum, tunc eſt diſtributio pro ſingulis indiuiduis, ſcilicet quæ ſub eodem genere & ſub eadem ſpecie continentur, & tunc oportet, quòd omnia B indiuidua contenta ſub animali fuiſſent in arca Noe, quòd falſum eſt, ſed cum fit diſtributio pro generibus ſingulorum, tunc ſolum eſt diſtributio pro generibus vel ſpeciebus. ſ. non fuit aliqua ſpecies animalis, quæ non fuit in arca Noe, & in illo modo eſt vera. Sed huic ſolutionis non acquieſco, quia ſpecies animalis non fuit per ſe in arca Noe, ſed tantum indiuiduum.

Vnde illo tempore non habuit veritatem niſi pro ſingulis generum. i. pro indiuiduis & non pro generibus ſingulorum. vnde dico, quòd propoſitio eſt falſa. & concedo omnes rationes adductas ad hoc, & probatio peccat ſecundũ C conſequens ab inſufficienti inductione, quia non accipit omnes partes diſtributionis, quæ ſubiecto iſtius propoſitionis, omne animal fuit in arca Noe.

Eſt autẽ ſophiſma, pro põ, cuius ſunt ad partes apparentes, ſeu ſophiſticę rõnes.

Poſtquam Auctor determinauit de reſtrictione facta per verbum, hic conſequenter ad declarationem eorũ quæ dicta ſunt ponit vnum ſophiſma, videlicet an iſta ſit vera, omne animal fuit in arca Noe. Et prima approbat bos fuit in arca Noe, & homo, ſimiliter & equus, & ſic de alijs, ergo omne animal fuit in arca Noe, ſed improbatur ſic. Omne animal fuit in arca Noe, Cæſar fuit animal, ergo Cæſar fuit ĩ arca Noe, concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum non minor, ergo maior, ergo illa eſt falſa, omne animal fuit in arca Noe, & ſic relinquitur ſophiſma pro vtraque parte ſui dubium. D

Solutio ſophiſmatis ꝑ duas regulas.

Pro cuius ſolutione primo ſciendũ, quòd ad oſtendendum, quod illud ſophiſma ſit falſum, Auctor in textu ponit duas regulas. Quarum prima eſt, ꝙ terminus communis ſupponens verbo de præterito, ſupponit pro his qui ſunt, vel fuerunt ſub forma termini ſupponentis.

Secunda regula eſt, quod ſi ſignum vniuerſale adueniat termino reſtricto, diſtribuit ipſum pro his ad quæ reſtringitur, & ſic talis terminus natus eſt partiri, & diuidi reſpectu ſui adiuncti, vt videlicet, ſi ipſum adiunctum ſit præteriti temporis, natus eſt partiri pro præteritis, & præſentib. ergo dicendo, omne aĩal fuit in arca Noe, iſtud ſignum oẽ, diſtribuit illum terminũ aĩal. pro oĩbus animalib. prçteritis, ſed multa animalia fuerunt in præterito tempore quæ non fuerunt in arca Noe, ergo iſta eſt falſa, omne animal fuit in arca Noe. E

Propoſitæ ſolutionis ĩtellect⁹.

Secundo ſciendum, quòd Auctor adducit vnam rõnem ad oſtendendum ꝙ illa maior ſit ſimpliciter falſa, quia omne animal, quod tunc fuit, ſ. tempore diluuij, fuit in arca Noe, & non plura, ergo iſta eſt falſa, omne animal fuit in arca Noe, conſequentia probatur, quia in iſta, omne animal, quod tunc fuit in arca Noe, animal reſtringitur tm̃ ad illa, q̃ fuerunt in tpe præterito. quod interponitur tũc. & in iſta, omne animal fuit in arca Noe, animal reſtringitur ad ea, q̃ fuerunt in præterito ſimpliciter, ergo, cum animal in prima ſolum teneatur ꝑ his, q̃ tunc fuerunt, ſcilicet in tpe diluuij, & non pro pluribus, ſequitur quòd iſta erit falſa, omne animal fuit in arca Noe, quia animal non ſolum tenetur ꝑ his, quæ fuerunt in illo tempore, ſed pro his, quæ fuerunt ſimpliciter in tempore præterito, ſed manifeſtũ eſt quòd multa animalia fuerunt in præterito, F

quæ

A quę non fuerunt in arca Noe, ergo.

Dictę so lutionis uis. Tertio ſciendum, q Auctor ſoluendo illud ſophiſma, primo ſoluit ipſum ſm opinionem. Aut quorum dicentium, q illa, omne animal fuit in arca Noe, eſt duplex, & per conſequens eſt diſtinguenda, quia, ut dictum eſt, illud ſignum tē poteſt diſtribuere illum terminum animal, pro ſingulis generum i. pro indiuiduis generū ſpecierum, & tunc illa eſt falſa, quæ portet quod etia particularia animalia quæ continetur ſub animali fuiſſent in arca Noe, qđ eſt manifeſte falſum uel pt diſtribuere illum terminum animal pro generib. ſingulorum. i. pro generib. uel ſpecieb. indiuiduorū, & ſm

B illos in illo ſenſu illa eſt uera, omne animal fuit in arca Noe, quia non fuit ſpecies animalium, quæ fuit in arca Noe.

Auctoris uerior, ſolutio. Quarto ſciendum, q Pet. Hiſp non acqueſcit huic ſolutionis primæ, & dicit ei non eſſe credendum, nec ſibi credendū Et ratio eſt, quia ille actus, fuiſſe in arca Noe, non conuenit ſpeciebus ſed ſolum indiuiduis, quia, ut hēt Ariſt. 1. Metaph. actus, & operationes ſunt circa ſingularia, hoc circa indiuidua, ergo ille actus, qui eſt fuiſſe in arca Noe, non poteſt conuenire ſpeciebus, ſed ſolum indiuiduis, niſi conueniat ſpeciebus ex

C conſequenti, in quantum ſpecies ſaluantur in vno idiuiduo & ſic illa diſtinctio nulla eſt. Et ideo Auctor concedit ipſam eſſe falſam ſimpliciter, & concedit oēs rationes adiunctas ad probādū falſitatem eius. Sed ad improbationem reſpondet ipſe, & dicit, quia ibi eſt fallacia conſequentis, quia ibi arguitur ab inſufficienti enumeratione ſingularium, quia omnes partes, quæ continentur ſub illo termino aīa, debuerunt enumerari & nō enumerātur, quare cōmittit fallacia cōſequentis. Verumtamē ſolutio Antiquorum poſſet probabiliter ſubſtineri.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Tria animalia fuerunt in arca Noe, ergo omne aīal fuit in arca Noe. Antecedens notum eſt de ſe. Conſequentia tenet per Ariſt. in primo Cælo, & Mūdo, ubi dicit, quod de tribus dr omne, & de

D duobus, ambo ſolum, dicitur. Secundo ſic. Semel fuit verū dicere, oīs aīal eſt in arca Noe, ergo nunc uerum eſt, omne animal fuit in arca Noe, conſequentia tenet, quia omnis ſuppoſitio quæ p aliquo tempore fuit uera, pro illo tempore ſemper dicitur fuiſſe uera. Tertio ſic. Non eſt inſtantia de aliqua ſpecie animalis, quæ non fuerit in arca Noe tempore diluuij, nam equus fuit in arca Noe, & ſic de alijs, ergo omne animal fuit in arca Noe. Quarto ſic. Tā rationale q̃ irrationale fuit in arca Noe, ſed omne animal eſt rationale, uel irrationale ergo animal fuit in arca Noe. Quinto

E ſic. Illud ſophiſma non eſt propoſitio. ergo non eſt uerum, neq falſum conſequentia tenet, q̃ ueritas eſt in ꝓpoſitione. & antecedens probatur quia in ipſo ponitur uerbum præteriti tpis, quod non poteſt conſtituere propoſitionem.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, q licet tria animalia fuerint in arca Noe, & de tribus poſſit dici omne, nō tn ſequitur, quod omne animal fuerit in arca Noe quia de ratione iſtius ſigni omne, eſt, q facit terminum cōem, cui adiungitur, teneri pro oībus ſuis ſuppoſitis, ſed plura ſunt ſuppoſita animalis q̃ tria, non. n. ſequitur, omne animal fuit in arca Noe, q̃uis ſi non eſſent in tria,

F ſuppoſita aīalis, & eſſe ut in arca Noe, poſſet dici q omne animal fuit in arca Noe, ſecundum dicitur, quod non ualet conſequentia, quia ibi arguitur a minus ampio, ad magis amplum, eo quod iſte terminus animal ſupponit pro pluribus in una, quam in alia. Ad tertium dicitur, quod in pluribus ſpecieb. animalis inuenitur inſtantia, & in pluribus indiuiduis, nam, ut dicitur communiter, piſces non fuerunt in arca Noe, ſimiliter, nec uermes, ideo, ibi arguitur ab inſufficienti enumeratione. Ad quartum dicitur, qđ non ualet conſequentia, quia ibi arguitur maiore particulari exiſtente in prima figura ideo nihil ſequitur. Ad quintum dicitur, quod ſi capiatur p

poſi-

A poſitio ſpecialiter ſolum pro illa quæ cōſtituitur per verbum præſentis temporis indicatiui, tunc ibi non eſt propoſitio, ſed ſi capiatur propoſitio generaliter, propoſitione, quæ conſtituitur ſiue per verbum præſentis temporis indicatiui, ſiue præteriti, ſiue futuri, ſic ibi bene eſt propoſitio, & etiam ad hoc quod ſit propoſitio ſufficit, quod poſſit reſolui in vnam de præſenti, & ſic eſt de iſta, vt notum eſt.

Obiectiones ſolutio, deque quibuſdam reſtrictionis modi.

Solet etiam quæri, vtrum ſimiliter
B termini reſtringantur in propoſitione affirmatiua, & negatiua. Dicunt aliqui, quòd non, quia eſſe reſtringit ad exiſtens, & non eſſe, ad non exiſtens, ergo non pro eodem fit reſtrictio in affirmatiua, & negatiua.

Item videtur, quòd omnis negatiua, in qua eſſe negatur, ſimpliciter eſt falſa, ſi ſimiliter reſtringantur termini in propoſitione negatiua, & affirmatiua, quia in hac propoſitione, roſa eſt, iſte terminus roſa, reſtringitur ad exiſtens, et ſi in hac roſa non eſt, ſimiliter reſtringatur ad exiſtens, tunc ſenſus eſt, quòd roſa, quę non eſt, & hæc eſt falſa, ergo & hęc roſa non eſt, & ſic, quælibet negatiua in
C qua eſſe negatur, eſſet ſimpliciter falſa, quod falſum eſt.

Ergo videtur, quòd non ſimiliter reſtringuntur termini in propoſitione affirmatiua, & in negatiua.

Sed probatur quòd ſimiliter reſtringantur quia; ſi in hac propoſitione, homo eſt, iſte terminus homo, reſtringitur ad exiſtens, & in hac, nullus homo eſt, ad non exiſtens, ergo vtraque eſt vera, quia de exiſtentibus veræ prædicatur eſſe, & de non exiſtentibus remouetur eſſe, ergo contradictorię ſunt ſimul veræ, quod eſt impoſſibile, ergo etiam ex quo ſequitur impoſſibile, ſcilicet, quòd non ſimiliter reſtringantur termini in D
affirmatiua, & negatiua.

Item regula eſt quòd omne uerbum ſimpliciter ſumptum, non habens vim ampliandi, nec à ſe, nec ab alio, reſtringit terminum ſupponentem quo ad cōſignificationem, quæ eſt tempus, & non quo ad ſignificationem, ergo tempus eſt cauſa reſtrictionis illius, ſed idem tempus eſt in affirmatiua, & negatiua ſibi oppoſita, ut roſa eſt, nulla roſa eſt, ergo eadem eſt cauſa reſtrictionis in vtraque, & ergo pro eadem ſit reſtrictio in utraque. *Nota regula.*

Et hæc argumenta concedimus. At illud, quod primo obijcitur, eſt dicendum, quod eſſe non reſtringit ad exiſtens, & non eſſe non reſtringit ad E
non exiſtens, ſicut nec hoc verbum curro ad currentes, quia nullum verbum reſtringit ſibi terminum ſupponentem quo ad ſignificationem, ſed quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus vnde non reſtringit ad ſuppoſita exiſtentia, ſed pręſentia.

Suppoſita enim pręſentia poſſunt eſſe in aliquibus termini rem exiſtentia, quam non exiſtentia, vt cum dico, enunciabile eſt, enunciabile ſupponit tam pro exiſtentibus quam non exiſtentibus.

Omnia autem enunciabilia, quę ſunt falſa in pręſenti, ſunt in pręſentia, ſed non exiſtentia, quia nullum falſum eſt, & ſic eſſe non reſtringit exiſtentia, ſed ad præſentia, cum idem tempus ſit utrobique, quòd eſt cauſa reſtri- F
ctionis.

Ad aliam dicendum eſt, quòd duplex eſt forma termini communis.

Quædam eſt quæ ſaluatur in rebus exiſtentibus tantum, vt humanitas, quæ eſt forma hominis, & animalitas, quæ eſt forma animalis, & in talibus omnia ſuppoſita præſentia, ſunt exiſtentia. Alia eſt forma termini communis, quæ ſaluatur tam in rebus exiſtentibus, quàm non exiſtentibus, ut enunciabilitas, quę eſt forma enun-

A enunciabilis, quia quædam ſunt enunciabilia exiſtentia, vt Deum eſſe, & omnia vera, & alia ſunt non exiſtentia, vt hominem eſſe aſinum, & omnia falſa, & in talibus non reſtringitur terminus communis ad exiſtentia, ſed reſtringitur tam ad exiſtentia, quam ad non exiſtentia.

Vnde iſtius propoſitionis, roſa non eſt, non eſt ſenſus roſa, quæ eſt, non eſt, ſed eſt ſenſus roſa aliter ſumpta quam in præſenti non eſt. Solet autem poni, quòd quædam reſtrictio fit ab uſu, vt cũ dicitur, nihil eſt in arca, quamuis plena ſit aere, quia iſte terminus nihil ſupponit ab vſu, pro rebus ſolidis, ſiue firmis, & rex, pro rege patriæ, & magiſter legit, B pro magiſtro proprio.

Solet etiam poni, quòd quædam reſtrictio fit per tranſitionem verbi, vt cũ dicitur. Socrates paſcit hominem, iſte terminus homo ſupponit pro alio a Socrate virtute tranſitionis verbi, quia dans & recipiens debent eſſe diuerſa & ideo, ſi aliquando ſint eadem, hoc tamen eſt per accidens, eo quòd idem ſubiectum eſt vtriuſque, ſicut idem eſt dux & comes ſecundum accidens.

Vnde dicunt quòd non ſequitur, Socrates paſcit ſeipſum, & ipſe eſt homo, ergo paſcit hominem, quod eſt fallacia accidentis, quia hoc pronomen ſe, non poteſt ſupponere pro diuerſis a Socrate ſed homo bene poteſt. Et hæc de reſtrictionibus. C

An terminꝰ eodẽ mõ i negatiua, & in affirmatiua prop͂one reſtringatur.

Poſtquam Auctor determinauit de reſtrictione facta per nomen, & verbũ, hic conſequenter circa prædicta mouet conuenienter unum dubium, videlicet an terminus eodem modo reſtringatur in propoſitione affirmatiua & in negatiua. Ad quod quidam reſpondẽt, quod non ſimiliter, ſed diuerſimode reſtringũtur termini in propoſitione affirmatiua & negatiua. Et dicunt, quod eſſe reſtringit ad exiſtentes, & non eſſe ad non exiſtentes, ſed cum affirmatiua dicat eſſe, negatiua vero non eſſe, ſequitur quod non eodem modo reſtringuntur termini in affirmatiua, & negatiua Dant etiã talem rationem. Si termini eodem modo reſtringantur in affirmatiua, & negatiua, ſequitur qđ omni negatiua in qua negatur eſſe ſimpliciter eſſet falſa, conſequentia tenet quia in iſta roſa eſt, roſa reſtringitur ad exiſtentes, vt dicunt, ergo, ſi in iſta, roſa non eſt, roſa reſtringeretur ad exiſtentes, ſenſus huius propoſitionis eſſet, roſa quæ eſt, non eſt, qđ eſt manifeſte falſum, & hoc nõ videtur falſum, nec ſequi ex alio, niſi quia termini eodem modo reſtringuntur in affirmatiua, & negatiua, ergo videtur quod termini non eodem modo reſtringant. D Sed quod termini eodem modo reſtringantur in affirmatiua, & negatiua, hoc oſtendit Pet. Hiſp. E

Verbũ q̃uo reſtringere hēat terminum cõmunem tã in negatiua, q̃ in affirmatiua.

Pro quo primo ſciendum, quòd verbum non poteſt reſtringere terminum communem poſitum a parte ſubiecti, quo ad principalem ſignificationẽ, ſed tantum quo ad conſignificationem quę eſt tempus. Sicut ergo dici text. ubi eſt eadem cauſa reſtrictionis, ibi eſt eadem reſtrictio, ſed in propoſitione affirmatiua & negatiua eſt eadem cauſa reſtrictionis ſicut in iſtis duabus roſa eſt, & roſa nõ eſt, quia in ipſis eſt uerbum præſenti temporis, quod quidem verbum reſtringit ſolum quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus, ergo ſequitur, quòd in iſtis duabus termini eodem modo reſtringuntur, quia in vtraque F eſt idem uerbum eiuſdem temporis, ergo eodem modo quo reſtringit in vna, & etiam in alia. Aliam rationem adducit textus, quia, ſi non reſtringerentur eodem modo. duæ contradictoriæ eſsẽt ſimul ueræ, quod eſt impoſſibile, conſequentia patet, quia, ſi in affirmatiua eſſe reſtringit ad exiſtentes, & in negatiua non eſſe ad non exiſtentes, & eſſe uere prædicetur de exiſtentibus, & non eſſe de non exiſtentibus uere remoueatur, ſicut in iſtis duabus, homo eſt, homo non eſt, quia ſi in iſta, homo eſt, homo reſtringitur ad exiſten-

A tes tm. & in iſta. homo non eſt, ad non exiſtentes tamen, ſequitur, ꝙ illæ duæ eſſent ſimul veræ, homo eſt homo non eſt quod eſt impoſſibile.

Termini eādē in negatiua q̄ in affirmatiua habent reſtrictionem.

Secundo ſciendum, ꝙ termini eodem modo reſtringuntur in affirmatiua, ſicut in negatiua, dūmodo in ambabus ponatur idem verbum. Et ratio eſt quia, ut dictum eſt, uerbū non reſtringit quo ad ſignificationem, ſed ſolum quo ad conſignificationem, ergo, ſi prædicatur eſſe in aliqua propoſitione ſicut in iſta, hō eſt, ſequitur quod illud uerbum eſt, non reſtringit hoiem ad non exiſtentes, ſed ſolum ad præſentes, & ſimiliter, ſi non eſſet prædicetur ſicut in iſta, uel conſimili propoſitione, homo non eſt, ex quo manet idē tps, ſequitur ꝙ iſte terminus B homo, uel conſimilis, reſtringitur ad pręſentes, & cum præſens reperiatur tam in exiſtentib. q̄ in non exiſtentib. ſ. in aliquib. terminis, ut in iſtis, enūciabile eſt, enunciabile non eſt, ſequitur ꝙ termini ſp reſtringantur quo ad præſentes, ſiue exiſtant, ſiue non. Vnde aliqua ſunt enūciabilia, q̄ ſp exiſtunt, quę ſunt præſentia, ſicut Deus eſt, & alia ſunt enūncibilia pſentia, quæ nunq̄ exiſtunt, ut illud enunciabile, homo eſt aſinus, eſt n. pſens, & nō exiſtens, quia nullum falſum exiſtit. Ex quo ſequitur, ꝙ verbum pſentis tpis reſtringit terminum cōem ſibi ſupponētem, vel apponentem ad præſens, ſiue C exiſtat, ſiue non, unde in iſta, hō currit, homo non reſtringitur ad currētes, ſed ſolū ad præſentes ſiue currant, ſiue non.

Verbi pſentis tēporis pprietas. Abuſiuę reſtrictionis regula.

Tertio ſciendum, quod Auctor ponit in textu quādā reſtrictionem abūſiuum, quę quidem reſtrictio ſortita eſt nomen ab uſu communi loquendi unde ſecundum communem vſum loquendi dicimus quod quando non eſt aliquod corpus ſolidū, vel firmum in amphora, qđ nihil eſt in illa, ſicut dicimus, quod nihil eſt in arca, quando non eſt niſi aër, qui non eſt corpus ſolidum, & firmum, vnde in iſta, nihil eſt in arca, nihil, ſumitur ab uſu pro rebus ſolidis, & firmis, & in iſta propoſitione, magiſter legit, ma D giſter ſumitur pro magiſtro proprio.

Reſtrictio trāſitiua quid.

Quarto ſciendum, ꝙ Auctor ponit finaliter quandam reſtrictionem, quam vocat tranſitiuam. Et non dicitur tranſitiua eo quod tranſeat, ſed quia fit virtute alicuius uerbi tranſitiui, verbum. n. tranſitiuum importat actum egredientem ab agente in patiens, & quia agens & patiens ſunt diuerſa, ideo oportet ꝙ terminus poſitus poſt uerbum trāſitiuū ſtet pro alijs ſuppoſitis a ſuppoſitis ſubiecti talis uerbi, ut cum dr. Soc. paſcit hoiem, ibi homo ſupponit pro alijs ſuppoſitis, ſiue pro aliis hominib. a Soc. eo quod idem non eſt agens & patiens, ſaltem, ſcdm idem. vnde licet illæ duæ reſtrictiones vltimæ nō ſint reſtrictiones ſimpliciter, tamen ſunt utiles ad obuiandum cautelis & cauillationibus ſophiſtarum, ratione cuius Auctor hic determinat de ipſis. E

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Si termini eodem modo reſtringerētur in affirmatiua, & negatiua, ſequeretur, quod omnis negatiua includeret cōtradictionem, ſed hoc eſt falſum, conſequentia patet quia in iſta, roſa eſt, roſa reſtringitur ad exiſtentes, ergo, ſi ſimiliter reſtringatur in iſta, roſa non eſt, ſequitur quod iſta, roſa non eſt, includat contradictionem, quia ęquipollet huic roſa q̄ eſt, non eſt. Secundo ſic. Negato aliquo negantur omnia conſequētia ad ipſum, ergo negato uerbo, negantur oīa quæ conſequuntur ad ipsū uerbum, ſed F conſignificatio, quę eſt tps, conſequitur ipſum uerbū, ergo, ſi in propoſitione negatiua uerbum non reſtringeretur ad non exiſtentes, tunc ſequitur quod neq. etiam ad præſentes, quare magis uidetur quod ratione principalis ſignificationis debeat reſtringere nomen, quam quo ad cōſignificationē, ſed non reſtringit quo ad conſignificationem, ergo nec quo conſignificationem.

Tertio ſic. In iſta homo eſt, homo reſtringitur ad exiſtens tantum, ſed oēs præſentes ſunt exiſtentes, ergo, ſi reſtringitur ad præſentes, reſtringitur ad

exi-

A existentes, ergo contra textum. Quarto ſic. In restrictione abuſiua non eſt reſtringens, nec coarctans. ergo nulla eſt restrictio. Antecedens patet quia in ipſa ponitur ſignum vniuerſale ſicut hic, nihil eſt in burſa, ſed ſignum vniuerſale magis habet ampliare, quam reſtringere, ergo videtur quòd in talibus nulla eſt reſtrictio. Quinto ſic. Omne tranſitiuũ, aptum natum eſt tranſire, ſed nulla reſtrictio apta nata eſt tranſire, ergo nulla eſt tranſitiua reſtrictio.

Argum. Ad argumenta. Ad primam iſtorum dicitur, quòd terminus poſitus ante verbum præſentis temporis reſtringitur ad B præſentes tantum, & non ad exiſtentes, ideo ſenſus huius propoſitionis roſa nõ eſt, non eſt iſte, roſa, quæ eſt non eſt, ſed eſt iſte, roſa præſentialiter ſumpta non eſt. Ad ſecundum iſtorum dicitur, quòd licet ſignificatio verbi ſit magis intrinſeca verbo quam conſignificatio, tamen conſignificatio potior eſt ad reſtringendum quam ſignificatio, cuius ratio eſt, quia verbum reſtringit quo ad conſignificationem, quæ eſt tempus, quod habet rationem menſuræ, & quia menſura reſtringit menſuratum, & quantitas menſurati accipitur ſecundum quantitatem C menſuræ, ideo ſequitur quòd verbum habet magis reſtringere ex parte temporis, quam ex parte rei ſignificatæ.

Ad tertium dicitur, quòd licet omnes homines præſentes exiſtant, tamen non minus ille terminus homo de ſe ſupponit pro non exiſtentibus, quia cum dicitur, quòd verbum præſentis temporis reſtringit ad præſentes, intelligitur ſiue exiſtant, ſiue non. Vnde, ſi aliqui homines eſſent præſentes, & non exiſtentes, in iſta propoſitione, homo eſt homo, teneretur tam pro exiſtentibus, quàm pro D non exiſtentibus. vnde per accidens eſt quòd in propoſitione iſta, homo eſt homo, ſupponat pro exiſtentibus. Ad quartum iſtorum dicitur, ꝙ in talibus propoſitionibus vſus cum intellectu noſtro eſt reſtringẽs, & ideo dicitur reſtrictio abuſiua, quia fit ab vſu. Ad quintum iſtorũ dicitur, quòd reſtrictio non dicitur tranſitiua, eo quòd tranſeat in alterum, ſed dicitur tranſitiua, quia fit ratione verbi tranſitiui, vt dictum eſt. Et hæc de reſtrictionibus dicta ſufficiant.

PARVO-

PARVORVM LOGICALIVM

TRACTATVS SEXTVS.

SVMMA TRACTATVS.

Diſtributionis, ac diſtributiuorum ſignorum natura, & multiplicitas, tam in ſubſtantia, quam qualitate, ac quantitate. De negationum item vi, atque vſu.

Diſtributio quid ſit.

A De diſtributione ſicut de alijs vide i Paruis Logicalib. Per teſt. ſingulæ, & aliorum & vide Ioan. de mun. q. multa pulchra dicit.

Diſtributio eſt multiplicatio termini communis per ſignum vniuerſale facta, vt cum dicitur, omnis homo, iſte terminus homo, diſtribuitur, ſiue confunditur pro quolibet ſuo inferiori per hoc ſignum omnis, & ſic ibi eſt multiplicatio, dico autem termini communis, quia terminus ſingularis non poteſt diſtribui. vnde iſte ſunt incongrue, & omnis Soc. omnis Plato, & ſic de alijs, & ſic ibi eſt ſolecíſmus ꝑ partes orationis.

Iſte eſt tractatus ſextus Paruorũ Logicalium Petri Hiſpani, in quo poſtquam in præcedenti tractatu determinauit de quadam proprietate termini, quæ dicitur reſtrictio, hic conſequenter determinat de alia, quæ dicitur diſtributio. Cu- B ius ordinis ratio eſt, quia reſtrictio magis intrinſece conuenit termino, quàm diſtributio, nam reſtrictio fit per terminum reſtringentem, qui poteſt eſſe pars propoſitionis, ſicut terminus reſtrictus, ſed diſtributio fit per ſignum vniuerſale, quod non eſt pars propoſitionis, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti. Præcedit tamen iſte tractatus tractatum de ſincathegorematibus, quia cognitio diſtributionis & ſignorum diſtributiuorum multũ valet, ad cognoſcendum ea de quibus in ſincathegorematibus determinatur.

C Diſtributio ſumitur dupliciter proprie & metaphorice.

Primo ſciendum, quòd diſtributio accipitur dupliciter. Vno modo proprie, prout eſt alicuius rei in plures diuiſio, & illarum partium in diuerſa ſubiecta communicatio, & iſto modo non capitur hic, ſed a tali diſtributione ſic accepta ſumitur iuſtitia diſtributiua, quæ eſt habitus reſtrictionis diſtributionem talem facientis regulatiuus. Alio modo capitur metaphorice, vt eſt nomen ſecũdæ intentionis, & hoc dupliciter. Vno modo actiue, & ſic conuenit ſignis diſtributiuis, alio modo paſſiue, & ſic conuenit termino diſtribuibili.

E Terminũ eundẽ, quo diſtribui ampliari reſtringi, ac ſuppoſitionem habere dicatur.

Secundo ſciendum, quòd licet idem terminus materialiter. ſ. terminus communis habens ſuppoſitionem perſonalem ſit reſtringibilis, ampliabilis, & diſtribuibilis, tamen hoc eſt ſecundum diuerſas rationes, quia dicitur reſtringibilis, inquantum poteſt coarctari ad ſtandum pro paucioribus ſuppoſitis, quam prius ſtabat, & dicitur ampliabilis, inquantum põt extendi, & accipi pro pluribus, quã prius, ſed dicitur diſtribuibilis, inquantũ per ſignum vniuerſale põt actualiter multiplicari per plura ſuppoſita, & ideo terminus diſtribuibilis, inquantũ diſtribuibilis, eſt ſubiectũ attributionis

A butionis huius tractatus, unde Auctor incipit ſuũ tractatum a paſſione ipſius termini diſtribuibilis, quæ eſt diſtributio, ipſam ſic definiens. Diſtributio eſt multiplicatio termini cõis per ſignũ uniuerſale facta. unde ponitur multiplicatio loco generis, deinde ponitur termini cõis, ad drĩam termini diſcreti, qui nõ poteſt diſtribui. nam ut habetur in textu, iſte ſunt incongruæ, omnis Socr. omnis Pla. & ratio eſt, nam ad hoc, q̃ terminus poſſit diſtribui requiritur, quod ſignificet naturam multis communicabilem, quod non conuenit ſingularibus. Deinde ponitur per ſignum uſe, ad denotandum cauſam efficientem inſtrumentalem diſtributionis, B intellectus enim eſt, qui principaliter facit diſtributionem, & ſignum uniuerſale inſtrumentum.

In qualibet distributione quatuor ſunt. Tertio ſciendum, quod in qualibet diſtributione ſunt quatuor, ſcilicet diſtribuens, diſtributum, id pro quo fit diſtributio, & id reſpectu cuius fit diſtributio. Diſtribuens eſt duplex, ſicut nuper dictum eſt in fine ſecundi notabilis, diſtributum autem eſt terminus cõmunis habens perſonalem ſuppoſitionem, illa uero pro quibus fit diſtributio ſunt inferiora illius termini cõis, illud aũt reſpectu cuius fit diſtributio, eſt ipſum prædicatum. Vnde quatuor poſſunt aſſignari cauſæ, quare ſigna uniuerſalia ſunt inuẽta, primo ad habendam drĩam inter terminũ ſupponẽtẽ determinatè, & confusè, C ſcdo ad remouendũ drĩam terminorum cõium. Qñ.n. terminus cõis ſumitũ ſine ſigno uſi differẽter ſtat pro uno, uel pro pluribus ſed, qñ ibi additur ſignum uſe, de neceſſitate ſtat pro oib. ſuis ſuppoſitis. tertia cauſa eſt ad habendũ contradictionem. quarta cã eſt pp ſyllogiſmũ, in omni n. ſyllogiſmo oportet alteram præmiſſarum eſſe uſem. Ex quo patet neceſſitas ſignorum uniuerſalium. Et uocantur ſigna uniuerſalia, non, q̃ ſignificent rem uniuerſalem, ſed quia ſignificant, q̃m uniuerſaliter. i. faciunt terminum communem & cui adiunguntur, ſtare uniuerſaliter pro oibus ſuppoſitis.

Vniuerſalia quare inuenta fuerunt.

Quarto ſciendũ, quod multiplex eſt effectus ſignorum diſtributiuorũ. Ideo ad cognitionem ſignorum diſtributiuorum definitur diſtributio, & poſita definitione diſtributionis Auctor diuidit ſigna vĩa, ſiue diſtributiua in ſigna diſtributiua ſubſtantiæ, vt omnis, nullus, & ſic de alijs, & in ſigna diſtributiua accidentiũ, vt quantuſcunq; qualiſcunque. Et dñr ſigna diſtributiua ſubſtantiæ nõ, quod ſolum diſtribuat rẽ, de prædicamẽto ſubſtantiæ, ſed quia ſolum diſtribuat rẽ ſe habentem per modum ſubſtantiæ, ſiue per modũ eius, quod eſt quid, in ſignificata per modũ per ſe ſtantis, & per nomẽ ſubſtantiuũ. Siſr dñr diſtributiua accidentia, quia diſtribuunt rẽ ſignificatã per modũ alteri adiacentis. Deinde diuidit ſigna diſtributiua ſubæ, nam quædam ſunt diſtributiua partium integralium, vt totus, alia ſunt diſtributiua partium ſubiectiuarũ vt oĩs, nullus, vterq; & ſic de alijs. Itẽ diuidit ſigna diſtributiua ſubſtantiæ partium ſubiectiuarum, nam quędam ſunt diſtributiua duorum, vt vter, neuter, alia ſunt diſtributiua plurium, vt omnis, nullus, & ſic de alijs.

D Signorũ diſtributiuorum defectus multiplex ac diuiſio.

E

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Hic eſt diſtributio, vt omnis Sol lucet, & tamen nõ eſt multiplicatio, quia ſubiectum accipitur pro vno ſolo ſimiliter hic vterq; homo currit, ſubiectum accipitur ſolum pro duobus, ergo malè dr, quod diſtributio eſt multiplicatio. Secũdo ſic. Iſte terminus Soc. diſtribuitur dicendo, totus Socr. & tamen nõ eſt terminus cõis ergo malè dicitur, quod diſtributio eſt multiplicatio termini cõis. Tertio ſic. Cũ dicitur roſa eſt pulcherrimus florum, iſte genitiuus florum, diſtribuitur, & tamen nõ ponitur ſignum vniuerſale, ergo contra definitionem.

Argum.

F

Quarto ſic. dicendo, oĩs canis currit, ibi eſt terminus cõis cũ ſigno vniuerſali, & tñ nõ eſt diſtributio, quia ſi ſic, uel iſte terminus canis diſtribueretur pro omnibus ſuis ſuppoſitis, & ſignificatis, & tunc iſta propoſitio, omnis canis currit, ſimpliciter eſſe falſa, & non diſtinguenda

A vel acciperetur pro ſuppoſitis vnius ſignificati ſolũ, ſed hoc non videtur, quia non eſt maior ratio, quare magis acciperetur pro ſuppoſitis unius ſignificati, & non alterius. Quinto ſic. Non ponũtur, alqua ſigna partium in modo diſtributiua, nec partium in quantitate, & ſic de alijs, ergo Auctor eſt inſufficiens.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, quòd cũ dicitur omnis Sol lucet, ibi eſt multiplicatio aptitudinis, licet nõ actualis. Similiter cum dicitur, uterque homo currit, ibi eſt multiplicatio, & non accipitur multiplicatio, ut deſcendat a multo prout multum opponitur pauco, ſed deſcendit a multo prout multum opponitur uni, & ſic patet, quod terminus B acceptus pro duobus accipitur pro multis. Ad ſecundum dicitur, quod licet ille terminus Socr. non ſit communis communitate continentiæ partium integraliũ, ideo prædicatur de ſuis partibus in obliquo. Vel poteſt dici, quod ibi non definitur diſtributio in communi, ſed pro perfectione membro analogiæ, ſcilicet pro diſtributione partium ſubiectiuarũ. Ad tertium dicitur, ꝙ nomina ſuperlatiui gradus includunt negationem, & ratione illius habent uirtutem diſtribuendi. unde, cum dicitur, roſa eſt pulcherrimus florũ, ſenſus eſt, roſa eſt pulcher flos, & non eſt alius pulchrior ea. Ad quartum C dicitur, ꝙ cũ dicitur, omnis canis currit, iſte terminus canis, unica diſtributione nõ poteſt diſtribui pro omnibus ſuppoſitis omnium ſuorum ſignificatorũ, ſed diſtribuit tot diſtributionibus quot ſunt ſignificata eius. & ratio eſt, quia diſtributio eſt acceptio plurium contentorum immediate ſub aliquo communi, ſed terminus æquiuocus non ſignificat immediate unã naturam cõmunem omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo non poteſt unica diſtributioni diſtribui ꝓ omnibus ſuis ſuppoſitis. Ad quintum dicitur, quod per ſigna diſtributiua partium ſubiectiuarũ, & partium integralium ſufficienter fit omnis diſtributio, quia omnes alij modi diſtributius reducuntur ad totum uniuerſale, quod diſtribuitur per ſignum diſtribu D tiuum partium ſubiectiuarum. Vel reducuntur ad totum integrale, quod diſtribuitur per ſignũ diſtributiuum partium integralium.

Signorum vniuerſalium diuiſionibus nõnullis propoſitis, de hoc ſigno omnis natura, & varijs eius acceptionibus.

Signorum uniuerſalium, alia ſunt diſtributiua ſubſtantiæ, ut omnis, nullus, alia ſunt diſtributiua accidentiũ; ut qualis, quantus. Signum autem diſtributiuũ ſubſtantiæ diſtribuit res ſe habentes per E modum eius, quod eſt quid, ut omnis, nullus, ut cum dicitur, omnis nigredo, omnis albedo. Subſtantia autem cõmuniter ſumitur ab res cuiuslibet generis, ut cum dicitur, ſignum diſtributiuum ſubiectæ. Signum diſtributiuum accidentis eſt, quod diſtribuit res ſe habẽtes per modum accidentis, uel per modum qualis, uel quanti, ut qualiſcunque, quantuſcunque. Item ſignorum diſtributiuorũ ſubſtantiæ, alia ſunt diſtributiua partiũ integralium, ut totus, alia ſunt diſtributiua partium ſubiectiuorum, ut omnis, nullus. Notabile. Item ſignorum diſtributiuorum partium ſubiectiuarum, alia ſuut diſtributiua duorum, ut uter, neuter, alia ſunt F diſtributiua plurium, ut omnis, nullus, & ſimilia. Horum aũt ſignorum primo dicendum eſt, de ſignis diſtributiuis ſubſtantiæ. & inter hęc, primo de hoc ſigno omnis. Sciendũ, quod oĩs, in plurali numero dupliciter ſumitur, uno modo collectiuæ, ut oẽs Apoſtoli Dei, ſunt duodecim, nõ ſequitur, ergo iſti Apoſtoli Dei, ſunt duodecim, demonſtratis aliquibus de ipſis, alio mõ ſumitur diſtributiuã; ut hic. & oẽs hoĩes naturaliter ſcire deſiderant, & tũc q̃rit quid ſignificet hoc ſignũ oĩs, & vr quod nihil ſignificet, quia oĩs res aut eſt uniuerſalis, aut particularis, ſed hoc ſignũ oĩs nõ ſignificat rem uniuerſalem, uel particularẽ, ergo nullam

rem

A rem ſignificat. Item ad idem omnes neque eſt prædicabile de vno, neq; de pluribus, ergo nec eſt vniuerſale, nec particulare, & ſic nihil ſignificat. Sed contra. Ab eo quòd res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa, ergo, ſi omnis nihil ſignificet, propter appoſitionem, vel remotionem eius non cauſaretur veritas, vel falſitas in oratione, ſed hæc eſt vera, animal eſt homo, ergo & hæc, omne animal eſt homo, quòd eſt falſum, ergo & prima ſcilicet, quòd omnis nihil ſignificat. Solutio. Ad dubium dicitur, quòd omnis non ſignificat vniuerſalem, ſed uniuerſaliter, quia facit terminum communem ſtare pro omnibus ſuis inferioribus, vt omnis homo currit. Et ſic
B omnis ſignificat aliquam rem, ſed duplex eſt res, quia quædam eſt res ſubijcibilis vel prædicabilis, vt homo animal currit, diſponat, & ſi verum eſt, quòd omnis nihil ſignificat, quia quælibet talis res, aut eſt vniuerſalis, aut particularis. Alio eſt quæ diſpoſitio rei ſubijcibilis, vel prædicabilis, & talem rem ſignificant hoc ſignum omnis, & tam ab ipſa re quam ab alia cauſatur veritas, vel falſitas in oratione. Obijcitur autem quòd omnis non ſignificent diſpoſitionem rei ſubijcibilis, quia in ſyllogiſmo medium debet reiterari cum ſuis diſpoſitionibus in minori propoſitione, ergo
C debemus ſyllogizare ſic, omnis homo eſt animal, Socrates eſt omnis homo, ergo Socrates eſt animal, quia omnis eſt diſpoſitio in maiori propoſitione, ergo debet reiterari in minori, quòd eſt falſum, ergo omnis non eſt diſpoſitio ſubiecti Solutio, ſicut pater duo dicit, ſcilicet illud quòd eſt pater, & pater inquantum pater, ſimiliter ſubiectum duo dicit, ſcilicet illud quòd eſt ſubiectum, & ſubiectum inquantum ſubiectum, & ſecundum hoc eſt duplex diſpoſitio ſubiecti, quia quædam eſt diſpoſitio illius rei quæ eſt ſubiectum, vt albus niger, & ſic de alijs diſpoſitionibus accidentalibus, & iſte debet reiterari in minori propoſitione cum medio, alio eſt diſpoſitio

D ſubiecti, ſcilicet ſubiecti inquantum ſubiectum, uidelicet in ordine ad prædicatum, vt omnis, nullus, & omnia ſignata uniuerſalia quam particularia, & talis diſpoſitio non debet reiterari cum medio, ſcilicet minori propoſitione quia eſt reſpectiua, diſponit enim ſubiectum in comparatione ad prædicatum, vt cũ dicitur, omnis homo albus currit, iſta diſpoſitio albus debet reiterari in minori propoſitione cum medio, cum ſit diſpoſitio eius quòd eſt ſubiectum, quia eſt abſoluta, iſta autem diſpoſitio, omnis, non debet reiterari quia eſt reſpectiua ſubiecti ad prædicatum, & ita ſubiecti inquantum ſubiectum eſt. Vnde debemus dicere ſic, omnis homo albus currit. E Socrates eſt homo albus ergo Socrates currit, & non Socrates eſt omnis homo albus.

Poſtquam auctor determinauit de diſtributione in communi ponẽdo definitionem eis, & diuiſionem ſignorum diſtributiuorum, ad quorum diuiſionem ſequitur diuiſio diſtributionis hic conſequenter determinat de diſtributione & ſignis diſtributiuis in ſpeciali, & in primo de ſignis diſtributiuis ſubiectæ, inter quæ primo determinat de hoc ſigno omnis, eo quòd eſt ſignum diſtributiuum affirmatiuum ratione cuius præcedit ſigna diſtributiua negatiua. Et F quia eſt diſtributiuum pluriũ, ideo præcedit ſigna diſtributiua duorum, & quia eſt diſtributiuum partium ſubiectiuarũ, ideo prius determinat de ipſo quam de diſtributiuis partium integralium.

Primo ſciendum, quòd antequam in ſpeciali Auctor determinet quomodo hoc ſignum omnis habeat diſtribuere, primo notat, quod ipſum in plurali numero accipit dupliciter. uno modo collectiue, ut omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, & dicit ibi capi collectiue, eo quod prædicant non attribuit ſuppoſitis ſubiecti diuiſim, & ſigillatim acceptis, ſed attribuitur iſtis ſimul & collectiue acceptis, & ideo non poterit fieri deſcenſus ad

Quid ſo plurima.

Ois in p'urali qñq. collectiue, qñq. vero diſtributiue ſumi cõtingit. Ad hoc ſignum ois ſignificatiuũ ſit.

A ſuppoſita ſubiecti, n õn.n.ſ.ſequitur, oẽs Apoſtoli Dei ſunt duodecim, ergo Petrus eſt duodecim. Alio modo capitur diſtributiue.ſ. qñ prædicatum attribuitur ſuppoſitis ſubiecti diuiſim, & ſigillatim acceptis, & tunc bñ fit deſcenſus ad ſuppoſita ſubiecti, vt bñ ſequitur, omnes homines natura ſcire deſiderãt, igitur Soc. & Plato, & ſic de alijs.

Scđo ſciendum, quod circa hoc ſignũ omnis, Auctor q̃rit quod ſignificet hoc ſignum omnis, diſtributiue acceptum, eo quod queſtio ſi eſt, prima inter omnes, & arguit, quod nihil ſignificet quia omnis res autem res vniuerſalis, aut particularis, ſed omnis non ſignificat rem vniuerſalem, nec particularem, ergo

B nihil ſignificat, minor patet quia nõ põt prædicari nec ſubijci, in propoſitione. In oppoſitum arguitur quia illud ſignificat aliquid, per cuius appoſitionem, uel remotionem orõ redditur uera uel falſa ſed ſic eſt de hoc ſigno omnis, hæc enim eſt uera, animal eſt homo, hęc autem falſa, omne animal eſt homo, ergo hoc ſignum omnis, ſignificat aliquam rem.

Pro ſolutione huius ſciendum eſt tertio quod ut dicit Auctor in textu duplex eſt res, quædam enim non eſt res ſubijcibilis, & prædicabilis, & ideo, qñ prædicatur de tali re hoc ſignum omnis nihil ſignificat, & iſto modo capitur res ut dicitur a ratus, ta, tum Alia eſt res, quę eſt diſpoſitio rei ſubijcibilis, & iſto modo

C omnis, bene ſignificat aliquam rem, & hoc capiendo communiter ſignificare, ut ſe extendit ad ſignificare proprie acceptum, & ad conſignificare. vnde hoc ſignum omnis ſignificat diſpoſitionem ſubiecti inquantum ſubiectum, & hoc capiẽdo diſpoſitionem cõiter pro omni illo, quod determinat aliud, ſiue habeat modũ qualitatis, ſiue quãtitatis, & ita patet ꝙ hoc ſignum oĩs, ſignificat aliquam rẽ.ſ.rẽ quę eſt diſpoſitio ſubiecti, & tam ab iſta q̃ illa cauſatur ueritas uel falſitas in oratione.

De duplici diſpoſitione ſubiecti. Quarto ſciẽdum, ꝙ duplex eſt diſpoſitio rei ſubijcibili ſiue ſubiecti quædã eñ eſt diſpoſitio ſubiecti q̃ ſibi cõuenit ſm ſe, & non inquantũ hẽt determinatũ ſitũ in ꝓpoſitione, ſicut albũ & nigrum. Alia eſt diſpoſitio ſubiecti reſpectiue q̃ ſ. diſtribuit ſubiectũ in ordine ad p̄dicatum. unde licet ſigna vniuerſalia diſponãt ſubiectum primo, & per ſe in ordine ad ſua inferiora, hoc tñ eſt in ordine ad prædicatũ, & ſic ſunt diſpoſitio ſubiecti in ordine ad prædicatũ, licet autem non ponatur aliqua diſpoſitio prædicari inquantum prædicatum, quin tñ ſubiectum habet rationem materię quæ debet diſponi ad formã, ideo ponitur diſpoſitio ſubiecti inquantum ſubiectum, hoc eſt in ordine ad prædicatum.

D

Argumẽ. Contra p̄dicta arguitur primo ſic. Numerus ſingularis eſt magis collectiuus

E quam pluralis, quã habet maiorem unitatem, ergo hoc ſignum omnis, magis dẽt eſſe collectiuum in ſingulari numero quam in plurali. Secundo ſic. Hoc ſignum omnis, ſemper habet multiplicare terminum cui adiungitur tam in ſingulari q̃ in plurali, ergo ſemper eſt diſtributiuum. Tertio ſic. Modus ſignificãdi nõ uariat ſignificatum, ergo ſiue hoc ſignũ omnis ſit ſingularis omnis, ſiue pluralis, ſemper accipitur diſtributiue. Quarto ſic. Arguendo in Fapeſmo omnis homo eſt totum in quantitate. nullus aſinus eſt omnis homo, ergo quoddam totum in quantitate non eſt aliquis aſinus, hoc ſignum omnis retenetur in minore propoſitione cum medio, quod

F tamẽ eſt contra id quod dicitur in textu. Quinto ſic. Sicut hoc ſignum nullus habet virtutem reſtringendi ſubiectum cui additur, ut dicendo, nullus homo eſt mulier, & ſic hoc ſignum omnis, ergo eſt diſpoſitio abſolute ipſius ſubiecti.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ collectio in iſto ſigno omnis. habet duo, primũ, ſ. ꝙ incipit a multis, & rõne illius numerus pluralis magis poteſt dici collectiuus quã ſingularis, ſcđm eſt ꝙ terminatur ad vnum, & ratione illius numerus ſingularis eſt magis collectiuũ quam pluraris. & quia diſtributio incidit

A pit ab vno, & terminatur ad multa, ideo diſtributio magis propriè conuenit termino in ſingulari numero: & ideo hoc ſignum omnis in ſingulari numero: ſolum accipitur diſtributiue. Ad ſecundũ dicitur, quòd in diſtributione ſunt duo, vnum ſcilicet materiale, quòd eſt multiplicatio, & ratione illius hoc ſignum omnis, ſemper poteſt dici diſtributiuũ, aliud eſt, quòd ſe habet tãquam formale, & vt id a quo nomen imponitur, ſcilicet quòd diſtributio eſt in diuerſis diuiſim acceptis facta multiplicatio, & quãdoque eſt collectiuum, & non diſtributiuum, eo quòd eſt diſtributio facta diuerſis, coniunctim, & non diuiſim acce-
B ptis. Ad tertium dicitur, quod licet modus ſignificandi non variet ſignificatum in dictionibus categoreumaticis, tamen bene in dictionibus ſincategoreumaticis. Vel poteſt dici, quod hoc ſignũ omnis, ſemper eſt diſtributiuorum quantũ ad materiale diſtributionis, ſed nõ quantum ad formale.

Ad quartum dicitur, quòd in illo ſyllogiſmo hoc ſignum omnis, non accipitur diſtributione ſed accipitur, vt pars huius totius, omnis homo, quòd ibi ponitur loco vnius ſimplicis naturæ ibi poſitę. Ad quintum dicitur quod hoc ſignũ nullus, bene habet virtutem reſtringendi quantum ad aliquos modo ſignifican-
C di, & ſecundum hoc eſt diſpoſitio abſoluta, & bene iungitur cum ſubiecto abſolute, ſicut dicẽdo, nullus eſt mulier, ſed quando habet virtutem diſtribuendi, ſic concernit ſubiectum inquantum ſubiectum hoc eſt in ordine ad prædicatum.

Quem nã terminum hoc ſignũ omnis, congrue oporteat appellare.

Tex. cõ. 2. & infra, & ibi omnes doc.

Habito quid ſignificet hoc ſignum omnis, & cuius diſpoſitionem ſignificet conſequenter quæritur, vtrũ omnis exigit tria appellati. Et videtur, quod ſic, quia omnis perfectio eſt in tribus, vt habetur primo Cæli, & Mundi, & ſic omne perfectum eſt in tribus, ſed omne, & perfectum idem ſunt, vt habetur, ibidẽ, ergo omne eſt in tribus ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idẽ dicit Ariſt. in eodem loco, quòd de duobus viris nõ dicimus omnes, ſed de tribus viris dicimus omnes, ergo omnis vult habere tria appellata. Sed contra. in qualibet demõſtratione ſunt ꝓpoſitiones vniuerſales, ſed demonſtratione fiunt ex Sole, & ex Luna. ergo oportet dicere omnis Sol omnis Luna, ſed Sol non habet niſi vnicum ſuppoſitum, & ſimiliter Luna, ergo omnis non vult habere tria appellata. Ad idem omne priuatum a lumine E terræ obiectu deficit, hæc propoſitio eſt conceſſa, vt habetur ab authoribus, ſed omne priuatum lumine a terræ obiectu non habet niſi vniuocum ſuppoſitum, ſcilicet hanc Lunam ſingularem, ergo omnis non habet tria appellata. Ad idem hoc ſignum omnis ſignificat quoniam vniuerſaliter, ſed hoc quod dico, quoniam vniuerſaliter, eſt modus proprius vniuerſalis, proprium autẽ diuerſificatur ſecundum diuerſitatem ſui ſubiecti, vt ſi homo eſt diminutus, & riſibile eſt diminutum, & ſi homo eſt mortuus riſibile eſt mortuum, ſed vniuerſale quandoque ſaluatur in pluribus vt homo, equus, aliquando in vnum tantum, vt Sol, Luna, ergo omnis quandoque vult habere tria appellata, & quando- F que non, immo vnum ſolum.

De hoc uide 2. de anima, tex. com. 6. deinde.

Ad idem duplex eſt forma, quia quædam eſt forma materiæ, vt anima eſt forma corporis, & iſta forma eſt pars, & non prædicatur de eo cuius eſt pars, alia eſt forma, quæ eſt forma prædicabilis, & ſic omnia ſuperiora, vt genera, & ſpecies, & differentiæ dicuntur formæ inferiorum, vt homo, equus & ſic de alijs, & indiuidua huius formæ prædicabilis, ſunt materia eius, ergo forma eum neutro prædictorum modorum ſuam excedit materiam, nec exceditur ab ea, nullum vniuerſale excedit ſua indiuidua, nec exceduntur ab eo, ergo, cum

A omnis dicat adæquationem vniuerſalium cum ſuis indiuiduis, vt omnis homo, tunc oportet quòd Sol habeat niſi vnicum ſuppoſitum, vt vere dicatur, omnis Sol quòd concedimus dicendo prædictas propoſitiones eſſe veras, ꝙ omnis non ſemper exigit tria appellata, ſed quando adiungitur termino communi habenti plura ſuppoſita, tunc exigit plura appellata, quãdo vero adiungitur termino habenti ſolum vnum ſuppoſitum, tunc exigit ſolum vnum appellatum.

Ad illud quòd primo obijciebatur, ꝙ omnis perfectio eſt in tribus, dicitur ꝙ verum eſt, & hæc tria ſunt, ſcilicet ſubiecta rei, virtus eius, & operatio eius.

B Et hæc tria tangit Ariſtot. ſub breuibus verbis cum dicit, nam apta nata ſic facit, per hoc enim quòd dicit, natura tangit ſubiectam rei, & per hoc, quòd dicit apta nata, tangit virtutem eius, & per hoc quòd dicit, ſic facit, tangit operationem debitam ei.

Primo .ſ. Cœli & mun. text. cõ. 21. & infra.

Similiter hoc ſignum omnis, habet ſubſtantiam ſigni vniuerſali, & virtutem quæ eſt diſtribuere, & operationem eius quando diſtribuit, & in his tribus eſt perfectio eius.

Ad ſecundum eſt, quòd homo, & homines differũt, quia homo dicit iſta ſpeciem ſecundum ſe, quæ eſt de pluribus prædicabilis, ſed hominis in plurali numero nõ dicit ſpeciem ſecundum ſe, ſed

C multiplicatam actu ſecundum materiã indiuiduorum numero diuerſam, vnde omnis in plurali ratione multitudinis facta facit diſtributionem per diuerſas materias, & vult habere tria appellata.

Sed omnis i ſingulari numero ex quo recipit ſpeciem ſecundum ſe, & non materiam indiuiduorum, exigit eſſentiam aptam natam prædicari de pluribus, ſiue actu participetur de pluribus ſiue de vno, & ideo exigit tria appellata, aut vnum ſolum ſecundum naturam vniuerſalem cui adiungitur.

Quidam tamen dicunt quòd omnis vult habere tria appellata ad minus, & dant talem rationem. Quotieſcunque ſignum vniuerſale additur termino cõmuni non habenti ſufficientiam appellatorum recurrit ad non ens, vt cum dicitur, omnis fœnix eſt, quia ſi fœnix, nõ habet niſi vnicum ſuppoſitum, ideò recurrit ad non exiſtentes fœnices.

Et ideo cum dicitur, omnis fœnix eſt, ſenſus eſt, vnus fœnix qui eſt, eſt, & duo fœnices qui non ſunt.

Et ideo dicunt has propoſitiones eſſe falſas quidam fœnix non eſt, & omnis fœnix eſt, & non eſſe contradictorias; quia in negatiua ſupponitur fœnix qui eſt, & in affirmatiua ſupponuntur duo fœnices qui non ſunt, & ſic non idem eſt ſubiectum in vtraque.

Hoc autem poteſt multipliciter improbari, quia hæc inconuenientia ſequuntur ex falſo quo ſupponunt, quia ſupponunt, quòd omnis ſemper vult habere tria appellata. E

O ſuperius oſtenſum eſt eſſe falſum. Propterea vult Ariſtot. quòd propoſitio, in qua ſubijcitur vniuerſale vniuerſaliter ſumptum alicui prædicato, contradicat illi propoſitioni negatiue, in qua ſubijcitur vniuerſale, & non vniuerſaliter ſumptum eidem prædicato, ſed iſte ſunt tales, omnis fœnix eſt, quidam fœnix non eſt, ergo ſunt contradictoriæ, quod tamen ipſi negant, ergo regula eorum eſt falſa.

1. Prio. com 29. & infra & 1. eiuſdem in multis locis.

Item ad idem alia regula eſt talis. Terminus communis ſupponens uel apponens verbo præſentis temporis, ſimpliciter ſumpto non habenti vim ampliandi, nec ex ſe, nec ab alio reſtringitur ad ſupponendum pro his quæ ſub forma termini ſupponentis, ergo cum dicitur, omnis fœnix, li fœnix reſtringitur ad ſupponendum pro fœnice tantum qui eſt, cum ipſius non ſit, niſi unicum ſuppoſitum, ergo per illam regulã prius datam, ſi ſignum vniuerſale aduenniat, & non diſtribuit ipſum niſi pro vnico ſuppoſito, ergo regula eorum eſt falſa, & ſupra falſum fundatur, quod concedimus. F

Poſt-

Quid nam ſit, hoc ſignū ois tria habere appellata. Suppoſitum appellatū inferius qđ hoc ſignum omnis in plurali accept. quot appellare habeat. Huius ſigni ois à cæteris differentia.

A Poſtquā Auctor determinauit de ſigno diſtributiuo ois ſecundum ſe oſtendendo, quid ſignificet, hic conſequenter determinat de ipſo per comparationem ad terminum communem diſtribuibilem mouendo talem dubitationem, vtrum hoc ſignum omnis ſemper exigat tria appellata, hoc eſt quærere vtrum ad hoc, quòd ſignum omnis, congrue adiungatur alicui termino communi requiratur, quòd ille terminus communis habeat tria ſuppoſita actu exiſtentia. Primo ſciendum, quòd ſuppoſitum appellatum, & inferius inter ſe differunt, nam aliquid dicitur eſſe inferius reſpectu ſuperioris, & aliquid dicitur ſuppoſitum, B quando non eſt aptum natum exiſtere in alio, ſed appellatum eſt inferius ſiue ſuppoſitum alicuius termini communis actualiter exiſtens. Secundo ſciendum, quòd hoc ſignum ois in plurali numero ſemper exigit plura appellata, quia additur termino cōi accepto per modū pluraium, ſed qñ ſumitur in ſingulari numero, ſi addatur termino cōi habenti plura appellata, quia bene exigit plura appellata, diſtribuit terminum cōem cui additur pro omnibus ſuis appoſitis exiſtentibus, ſed dubium eſt, qñ hoc ſignum ois additur termino cōi habenti vnicum appellatum, vtrum talis oratio ſit cōgrua, C vt dicendo, omni Sol lucet. Et dicūt Antiquo, ꝙ non, quorum rationes cum ſolutionibus ſatis clare patet in textu, ſed Pet. Hiſp. dicit, ꝙ hoc ſignū ois congruè pōt addi termino cōi habenti vnicū appellatum, & ꝙ nō exigit tria appellata. Tertio ſciēdum, ꝙ ſignum omnis ſignificat quū vniuerſaliter, & hic eſt proprius modus ipſius ſigni vniuerſalis, differt autē ab alijs ſignis vniuerſalibus, quia hoc ſignū omnis adæquate diſtribuit terminum cōem pro omnibus ſuis oppoſitis, ſic aūt nō eſt de alijs ſignis, ſicut vterq; & neuter, cum enim dr omnis hō accipitur pro omnibus illis in quibus reperitē humanitas. Ex quo patet, quòd quia vniuerſalitas aliquorum terminorum communiū ſaluatur in vnico ſuppoſito adæquate hoc, ſignū omnis poteſt addi tali D termino cōi &c. ſ. quando hoc ſignū omni additur termino cōmuni habenti tria appellata, vel plura exigat tria appellata, tamen, quando additur termino communi habenti vnicum appellatum non exigit terminum cōem ſignificatem naturam multis communicabilem. Et per hoc patet reſponſio ad dubitationé prædictam. Quarto ſciédum, quòd antiqui E poſuerunt quandam regulam de hoc ſigno omnis, quæ talis eſt. Quotieſcunq; ſignum vniuerſale affirmatiuū additur termino communi nō habenti ſufficientiam appellatorum recurrit ad non exiſtentis, i. ad ſuppoſita nō exiſtētia, ideo, cum dicitur omnis fœnix eſt, ex quo iſte terminus fœnix, non habet niſi vnicum ſuppoſitum exiſtens, hoc ſignū ois recurrit ad fœnices non exiſtentes, ideo iſtius propoſitionis, omnis fęnix eſt, ſenſus eſt iſte, quidam fœnix exiſtens eſt, & duo fęnices non exiſtentes ſunt, & ideo ſecundum ipſos iſta, eſt falſa, omnis fœnix eſt, nec eſt, contradictoria iſtius, quidam fęnix non eſt, ſed iſta regula eſt falſa. ſicut, & ſuum fundamentum. ſ. quòd omnis exibat tria appellata, eſt enim ſimile de hoc ſigno omnis, & de hoc ſigno nullus, ſed nullus non exigit tria appellata, quia iſta eſt vera, nullus fęnix eſt aſinus cum conuertens eius ſit vera. ſ. nullus aſinus eſt fęnix, & ſic patet ꝙ hoc ſignum nullus, non exigat tria appellata, F nec ſimiliter hoc ſignum omnis.

Falſa & apparēs regula de omni appellatione.

Argum.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Plus requiritur ad verificandum propoſitionem vniuerſalem quā particularem, ſed ad verificandum particularem requiritur exiſtētia vnius ſuppoſitis ſeu appellati, ergo ad verificandum propoſitionem vniuerſalem requiruntur ſuppoſita, & ſic ad minus hoc ſignum omnis, exigit tria appellata. Secundo ſic. Hoc ſignum omnis, non poteſt addi termino ſingulari, ergo videtur, quòd exigat plura appellata. Tertio ſic. Hoc ſignum omnis denotat terminum communem cui additur tenetur pro pluribus, ſed quando

A do additur termino communi, habenti vnicum appellatum, talis additio eſt falſa, igitur non debite ſibi adiungit. Quarto ſic. Terminus communis quandoque ſupponit pro non exiſtentibus ergo pōt fieri recurſus ad ſuppoſita non exiſtētia. Quinto ſic. Hæc eſt vera, aliquis fęnix non eſt, quia aliquis fęnix eſt corruptus, ergo hæc eſt falſa, omnis fęnix eſt.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod quantum ad modū enunciandi plus requiritur ad verificandum propoſitionem vniuerſalem quam particularem quia in propoſitione vniuerſali denotatur prædicatum ineſſe ſubiecto acceptio pro pluribus non autem ſic eſt in particulari, & tamen quantum ad B rem non plus requiritur ad verificādū propoſitionem vniuerſali aliquando q̄ particularem ad ſecūdum dicitur, quòd negatur cōſequentia, quia terminus ſingularis ſignificat naturam incommunicabilem: nam ex impoſitione ſibi repugnat additio ſigni vniuerſalis, ſed terminus communis licet nō habeat niſi vnū appellatum ſignificat tamen naturā multis communicabilē, ideo ſibi poteſt addi ſignum vniuerſale. Ad tertium dicitur, quòd hoc ſignum ois, bene denotat terminum cōem cui additur accipi pro pluribus nō ſimpliciter, ſed ſub cōditione. ſ. ſi habeat plura ſuppoſita. Ad quartum dr, quòd licet terminus cōis, cuius natura poteſt ſaluari tam in exiſtentibus, q̄ C in non exiſtētibus poſſit ſupponere pro non exiſtentibus. tamen terminus communis, cuius natura ſaluatur tm̄ in exiſtentibus ſuppoſitis, non poteſt ſupponere pro non exiſtētibus qn̄ ponitur cū iſto verbo eſt Ad quintum dr, quòd negatur antecedens. & ad probationem dicitur, quòd non ſequitur, quidam fęnix eſt corruptus, ergo quidā fęnix non eſt, quia in iſta, quidam fœnix eſt corruptus, fęnix ſupponit tam pro præſentibus, quam pro præteritis, ſed in iſta, quidam fęnix non eſt, ſupponit pro præſentibus tantum, ideo iſta eſt vera omnis fęnix eſt.

Quorundam ſophiſmatum pro hac materia, dignior explicatio. D

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate omnis homo eſt, & quodlibet differens ab illo, eſt non homo. probatio hæc eſt vna copulatiua cuius vtraque pars eſt uero, ergo ipſa eſt uero.

Improbatio, omnis homo eſt, & quodlibet differens ab eo eſt non homo, Socrates eſt homo, ergo quodlibet differentia Socrates eſt non homo, quòd eſt falſum, quia hæc eſt vna copulatiua cuius altera pars eſt falſa, ergo ipſa eſt tota falſa. E

Solutio, prima ſimpliciter eſt uera, & improbatio peccat penes fallaciam conſequens, quia differens ab omni homine in minus eſt quam differens a Socrates, quia differens ab omni homine, ſupponit ſolum pro alijs rebus ab homine, ſed differens a Socra. ſupponit pro eiſdem, & etiam pro alijs hominibus a Socra unde bene ſequitur differens ab homine, ergo differens à Socr. & eſt locus a parte ſubiectiua ad ſuum totum, ſed ſi huic propoſitioni differens ab omni homine apponatur ſignum erit proceſſus ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione, & ſic incidit fallaciam conſequens in improbatione, & ſecundum unum proceſſu, quia duplex eſt proceſſus ab improbatione, quia bene ſequitur, omnis homo eſt, ergo Socr. eſt, & eſt locus a tota in quantitate, ſed non ſequitur, hoc eſt differens ab omni homine, ergo differens a Soc. ſed eſt fallacia cōſequentis, ſicut hic, omnis homo eſt, ergo omne animal eſt. F

Item quæritur de hoc ſophiſmate omnis homo, & alius homo ſunt.

Probatio Socra. & alius homo ſunt, Plato, & alius homo ſunt, & ſic de alijs, ergo omnis homo, & alius homo ſunt.

Improbatio alius eſt relatiuum diuerſitatis ſubſtantiæ, ergo ſupponit pro diuerſo ab homine, ſed non eſt alius homo

mo

A mo ab omni homini, ergo prima eſt falſa. Solutio prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatiuis ſuppoſitionibus ad unam determinatam, quia iſte terminus alius habet determinatam, ſuppoſitionem in præmiſſis, & in concluſionem. Item probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia licet Socrate & Plato, & ſic de alijs inferant omnem hominem ſecundum ſe non tamen ſub hac copulatione, quæ eſt, es, & alius homo ſunt, vt cum dicitur omnis homo, & alius homo ſunt, ſicut cognoſco Choriſcum ſe-

B cundum ſe, non tamen ſub hoc accidente, quòd eſt venire. vnde talis datur regula. Quotieſcunque aliquid ſequitur ſiue conuerſim ſiue non, ſi aliquid conuenit uni quòd non conuenit alteri, & per illud cui conuenit inferatur de eo cui non conuenit, ſemper eſt fallacia accidentis. verbi gratia homo eſt, ergo ſubſtantia eſt, & ſpecies conuenit & homini, & non ſubſtantiæ ideo, ſi per hominem inferatur ſpecies de ſubſtantia, eſt fallacia accidentis, ut homo eſt ſpecies, ergo ſubſtantia eſt ſpecies. Similiter hic, riſibile eſt proprium, ergo homo eſt pro-

Regula pro fallacia accidentis cognoſcendo.

C prium Horum autem, quæ conſequuntur, quædam conſequuntur, conuerſim, ut homo, & viſibile, alia non vt homo, & ſubſtantia. Dicto de hoc ſophiſmate, reſtat dicere de tertio, omnis homo, Probatio Socra. eſt Socra. Plato eſt Plato, & ſic de alijs, ergo omnis homo eſt omnis homo. Et vult Boet. nulla propoſitio eſt uerior illa in qua idem prædicatur de ſeipſo, ſed ſic eſt h c, quia omnis homo prædicatur de omni homine, ergo nulla eſt uerior ipſa et per conſequens eſt uera. Improbatio, ſua contradictoria eſt uera, ſcilicet illa, quidam homo non eſt omnis homo, ergo ipſa eſt falſa.

Nō dictū Boe. quia græcis autē nam optime dicit, & colligit ex dicti Phil. in 2. Prior. in multis locis

Item ad idem, omnis homo, eſt omnis homo ſed Socr. eſt homo, eſt ergo Socra. eſt omnis homo. ſyllogiſmus eſt in Darij, concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum, non minor, ergo maior. ſed maior eſt ſophiſma. ergo eſt falſum.

D Solutio. Prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat ſecundum conſequens ab inſufficienti enumeratione ſingularium quia cum illis, quas aſſumit, debet aſſumere has a parte ſubiectis, Socra eſt omnis homo, Plato eſt omnis homo. Et etiam iſtas a parte prædicati, omnis homo eſt Socra. omnis homo non eſt Plato, & ſic de alijs, quas dimittit, & ſic peccat ſecundum conſequens, ab inſufficienti enumeratione ſingularium, Ad aliud dicitur, quod ibi idem non prædicatur omnis homo de homine ſumpto pro qualibet parte.

E Poſtquam Auctor determinauit de hoc ſigno omnis, oſtendendo qualiter diſtribuat, ſic conſequenter ad maiorē notitiam eorum, quæ dicta ſunt mouet tria ſophiſmata, quorum primum eſt, omnis homo eſt, & quodlibet differens ad eo non homo, quod quidem ſophiſma probat, & improbat, quod clare patet in textu cum ſolutione eiuſdem.

Secūdi ſophiſmatis ſolutio.

Pro ſecundo ſophiſmate, ſciendum, quod ſecundum ſophiſma eſt, omnis homo, & alius homo ſunt, quod quidem ſophiſma probatur ſic, Soc. & alius homo ſunt, Pla. & alius hō ſunt, & ſic de alijs,

F ergo omnis homo, & alius homo ſunt. Improbatur autē ſic, alius ſupponit pro diuerſo ab omni homine, ſed non eſt aliquis homo diuerſus ab omni homine, ergo ſophiſma eſt falſum, quod concedimus. Et ad probationem reſpondet Auctor in textu, quod peccat ſecūdum fallaciā figuræ dictionis arguendo a pluribus determinatis ad unam determinata reſpectu huius termini alius, vnde, ſi iſte terminus alius pro eodem in numero acciperetur in ſingulis partibus antecedentis, tunc una pars antecedentis eſſet falſa, ut ſi acciperetur pro Socr. tunc qn inductio ueniret ad Socr. dicendo Soc. & alius hō ſunt, illa pars eſſet falſa, quia denotaret, ꝙ So. eſſet alius a ſeipſo. Aliter ſoluit Auctor dicens, qđ ibi eſt fallacia accidentis quia licet Soc. & Plato, & ſic

de

A de alijs pſit inferre hoc totum in quantitate, omnis homo ſecundum ſe, non tñ vt ſtat ſub hoc adiuncto, & alius homo ſunt, imo omnis homo hic accidit Socr. & Platoni, & ſic de alijs ſecũdum quod accipiuntur cum hoc adiuncto, & alius homo ſunt. Ratione cuius Auctor ponit vnam regulam in textu de fallacia accidentis, quæ ſatis clara eſt.

Tertiũ ſophiſ. Secundo ſciendum, ꝙ conſequenter Auctor mouet tertium ſophiſma, & eſt illud, omnis homo eſt omnis, quod probat inductiue primo, & ſecundo improbat. Probatur ſic, quia ibi prædicatur idẽ de ſeipſo, ergo ſophiſma eſt verum. Improbatur ſic ſua contradictoria eſt uera,
B ſ. hæc, quidem homo non eſt omnis homo igitur ipſum eſt falſum. Item bene ſequitur, omnis homo eſt omnis homo, Socr. eſt homo, ergo Socr. eſt omnis homo concluſio eſt falſa, ergo aliqua præmiſſarum non minor, ergo maior, quæ eſt ſophiſma. Solutio ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, vt oſtendunt rationes improbantes. Ad primam probatione dicitur, quod peccat ſecundum fallaciã conſequenti ab inſufficientia inductione, quia debet fieri inductio a parte prædicati dicendo. Socr. eſt omnis homo. Plat. eſt omnis homo, & ſic de alijs. Ad aliam negatur antecedens, quia ibi non prædicatur idem de ſeipſo, ſed prædicatur, omnis homo, de homine ſumpto pro quolibet ſuorum ſuppoſitorum.

C Quomodo ſe habeat hoc ſignum omnis a parte prædicati. Tertio ſciendum, quod hoc ſignum omnis, adiunctum prædicato propoſitionis, qñque reddit propoſitionem falſam, & qñque non: ſi n prædicatum ſit terminus communis habens actu plura ſuppoſita, quorum numerus ſit indeterminatus, ſiue ſit numeri ſingularis ſiue pluralis, ſemper propoſitio eſt falſa, ſed, ſi prædicatũ habeat plura ſuppoſita quorum numerus eſt determinatus, propoſitio poteſt eſſe uera, ſi ſumatur in plurali numero, & demõſtratis duodecim Apoſtolis uere dicitur, iſti ſunt omnes Apoſtoli. Sed, ſi prædicatum habeat vnicum ſuppoſitum actu, & ſumatur in ſingulari numero, propoſitio eſt uera, ut iſte D Sol eſt omnis Sol, ſi autem ſumatur in plurali numero eſt falſa, vt iſte Sol eſt omnes Soles.

Quarto ſciendum, quod hoc ſignum omnis, diuerſimode ſe habet, qñ additur prædicato, & ſubiecto, quia qñ additur prædicato eſt pars ipſius prædicati, ſed, quando additur ſubiecto, nõ eſt pars ſubiecti, ſed eſt diſpoſitio eius, vt cum dicitur, omnis homo currit, homo per ſe eſt ibi ſubiectum, ſed cum dicitur, omnis homo eſt omnis homo, hoc totum, hominis homo eſt prædicatum. Ex quo patet, quòd prædicatum propoſitionis affirmatiuæ, quo ad ſe totum nunquam diſtribuitur, ſed bene pars eius, ſed prædicatum propoſitionis negatiuæ bene diſtribuitur, & hoc fit per negationem, quæ habet virtutem diſtribuendi illud, quòd ſequitur ipſam, ſiue mediate, ſiue immediate. E

Contra prædicta arguitur primo ſic. Adam differt ab omni homine qui eſt, tamen non eſt non homo, vt patet per Porphirium in Prædicabilib. dicentem ſiue Socr. ſit, ſiue non ſit, ſp eſt homo, & animal, ergo ſophiſma eſt falſum. Secundo ſic. Socr. non eſt omnis homo, ergo differt ab omni homine, quod falſum eſt quia ipſe eſt homo Tertio ſic. Omnis homo, & homo pictus, ſunt. ſed homo pictus eſt alius ab omni homine, ergo ſophiſma eſt uerũ. Quarto ſic. Omnis homo non eſt ſolus, ergo omnis homo, & alius homo ſunt. Quinto ſic. Omnis homo, & omnis homo, idem ſunt, igitur vnum poteſt prædicari, & ſic iſta erit vera, omnis homo eſt omnis homo. Argum.

Ad argumenta. Ad primum dicitur, ꝙ Adam non eſt homo exiſtens, ſiue præſens, pro quo tenetur hõ in ſecunda parte ſophiſmatis. Ad ſecundũ, negatur conſequentia, quia negatio incluſa in hoc verbo differt poſita in conſequente plus negat, quam negatio poſita in antecedente, & ideo debet ſic inferri. Socrates non eſt omnis homo, ergo differt ab aliquo homine, & ad hoc quod poſſet inferri Solutio

A ſerri Soc. differt ab omni homine debe-ret; ſic aſſumi Soc. eſt nullus homo, qđ eſt falſum. Ad tertium negatur conſe-quentia, quia hoc relatiuum alius debet inferre ſuum antecedens uniuoce pro homine uiuo, & homine picto. Ad quartum dr, q ſolus poteſt excludere ab ho-mine ſimpliciter, & ſic conſequens eſt falſum, uel poteſt excludere ab oī homi-ne determinate ſigillatim ſumpto, & ſic eſt uerum, & hoc modo non ualet con-ſequētia. Ad quintū dr, q ſi oīs homo, & oīs homo capiantur materialiter, ſic ſunt eadem, & hoc modo ſophiſma eſ-ſet uerum, ſed ſi capiantur ſignificatiue non ſunt eadem ut patuit in quarto no-B tabili.

De hoc ſigno nullus.

Nota regulam. Sequitur ad hoc ſigno nullus, quod ſignificat quoniam vniuerſaliter negati-ue, unde ſignificat, idem, ſicut hoc ſi-gnum omnis, cum negatione poteſt po-ſita, & ideo omnis non, & nullus æqui pollent. De hoc ſigno nullus datur talis regula. Quotieſcunque hoc ſignum nul lus immediate adiungitur termino communi confundit ipſum mobiliter, quod diſtribuitiue, & ſimiliter terminū communem ſibi adiunctum mediate, ut nullus homo eſt aſinus, unde poteſt fieri deſcenſus ſubiecto, ſic ergo Socr non eſt aſinus, nec Plato, & ſic de alijs, & etiam ſub prædicato. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate nullus ho-mo eſt omnis homo. Probatur ſic. Socr. C non eſt omnis homo. Plato non eſt om-nis homo, & ſic de alijs, ergo prima eſt uera, uel ſic, ſua contradictoria eſt falſa. ſ. iſta quidam homo eſt omnis homo, er go eſt uera. Contra ibi prædicatur op-poſitum de oppoſito, ergo eſt falſa Solu tio prima eſt uera, & ad improbationem reſpondetur per interemptionem, quia ibi non prædicatur oppoſitum de oppo ſito, ſed remouetur omnis homo, ab ho mine, ſumpto pro quolibet ſuppoſito, & hoc eſt uerum.

Poſtq̃ Auctor determinauit de hoc D ſigno oīs, qđ ſignificat qm̄ vniuerſaliter affirmatiue, ſic conſequenter determi-nat de hoc ſigno nullus, quod ſignificat qm̄ vniuerſaliter negatiue, vñ ſignificat idem cū hoc ſigno oīs cum negatione poſtpoſita ideo oīs non, & nullus æquipol lent. vnde nullus componitur ex non, & nullus, ideo ſicut non & nullus æquipol lent oīs, eo, q eſt ſignum diſtributiuum plurimum partium ſubiectiuarum.

Virtus huiuſter mini nullus. Primo ſciendū, q quamuis hoc ſignū nullus, in ſe ſit unum, & unicam in ſe ha bet virtutem diſtribuendi, tñ reſpectu eorum quæ ſuſceptiua ſunt ſuæ diſtribu tionis, virtus eius eſt duplex ut patet in regula quā de ipſo ponit Auctor in tex-B tū. ſ. quotieſcunque hoc ſignum nullus immediate adiungitur termino cōi, ip-ſum mobiliter confundit, & diſtributi-ue, & ſimiliter terminum cui mediate adiungitur, & ideo tam ſubiectū quā p̄-dicatū ſuppoſitionis vniuerſalis negati-uæ diſtribuitur, dumtamen fuerit ter-mi-nus cōis, ut patet dicendo, nullus homo eſt aſinus ibi tam tā homo quā aſinus diſtribuitur, quia ſub utroque pt fieri de ſcēſus, & cā huius regulę eſt, quia hoc ſi-gnū nullus ſignificat quoniā vłiter, ideo diſtribuitur terminū cui immediate adiū gitur, qa ſignificat ēt negatiuę, ideo pōt diſtribuere terminū cui immediate ad-iūgit. Ex iſto patet, quare uniuerſaliter F negatiua poteſt conuerti ſimpliciter.

Sophiſma. Scđo ſciendum, q eſt circa hoc ſignū nullus Auctor mouet tale ſophiſma. ſ. nullus homo eſt omnis homo, q proba-tur ſic. Socr. nō eſt oīs homo, Plato non eſt oīs homo, & ſic de alijs, ergo nullus homo eſt omnis homo. Item ſua contra dictoria eſt falſa. ſ. hæc, aliquis homo eſt omnis homo, ergo ſophiſma eſt verum. improbatur autem ſic ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito, ergo ſophiſma eſt falſum. Solutio, ſophiſma eſt verum, & improbatio aſſumit falſum, quia ibi non prædicatur oppoſitum de oppoſi-to ſed remouetur, eſſe omnē hominem a quolibet ſuppoſitio hominis.

Ter-

A Tertio ſciendũ, ꝙ ſicut hæc eſt vera nullus hõ eſt oĩs hõ. ita & hæc nullus hõ eſt nullus homo, ibi.n. remouetur eſt nullũ hominem, ab homine ꝓ quolibet ſuppoſito ſuo, un̄ iſta nullus hõ eſt nullus hõ æquipollet huic oĩs homo eſt aliquis homo per quartam regulã æquipollentiarũ, nec debet ſumitur aliquis ꝓ aliquo determinato ſuppoſitio hominis, cũ dr̃, omnis homo eſt aliquis homo, ſed debet ſumi uage, & indeterminate, iſta autẽ, nullus hõ eſt oĩs hõ, æquipollet iſtis: oĩs hõ eſt non oĩs homo, i. oĩs homo eſt aliquis homo, non quęſtat in ueritate cũ iſta, omnis homo eſt aliquis homo.

B Quarto ſciendũ eſt, ꝙ hoc ſignũ nullus, qñq. eſt ſimul diſtributiuum, & reſtrictiuum vt cum dr̃, nullus hõ eſt, mulier, ſed hoc eſt ratione diuerſorum eſt enĩ diſtributiuum ratione ſui ſignificati, q̃a ſignificat, quoniam uniuerſaliter, ſed eſt reſtrictiuum ratione ſui modi ſignificandi, qui eſt genus, unde hoc ſignũ nullus, non poteſt ſumi collectiue, ſicut hoc ſignum oĩs, & hoc eſt ratione negationis, q̃ includit, rõne cuius ſp habet diſtribuere, & diuidere, & nunq̃ colligere.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo ſic. Cum dr̃. hõ eſt nullus aſinus, ibi hõ, non diſtribuitur, & tamen ſibi adiũgitur mediante hoc ſignum nullus, ergo contra primã regulam textu. Scd̃o ſic. Bene ſequitur, nullus homo eſt oĩs homo, ergo nullus hõ eſt Soc. ſed conſequens eſt falſum ergo antecedens.

C Tertio ſic, illa propoſitio eſt falſa, cuius prædicatum de nullo uerificatur de quo ſubiectum uerificatur. ſed ſic eſt de iſta. nullus homo eſt oĩs hõ, quia nullus uerificatur de aſino, & equo, & ſic de alijs, & tñ de nullo illorũ uerificatur oĩs hõ, ergo ſophiſma eſt falſum. Quarto ſic. Nullus homo, & oĩ hõ contrariatur, ſed nullus homo uerificatur de nullo homine, ergo omnis homo nõ uerificatur de nullo homine alia contraria, uerificarentur de eodem ergo ſophiſma eſt falſum. Quinto ſic. Bene ſequitur, nullus homo eſt nullus homo, ergo nullus, hõ eſt non Soc. ſed conſequens eſt falſum, D q̃a Plato eſt non Soc. ergo eſt falſa iſta, nullus homo eſt nullus homo.

Solutio. Ad argũ. Ad primum illorum dr̃, ꝙ in illa ꝓpoſitione illud ſignũ nullus non adiungitur illi termino hõ, nec mediate, nec immediate, quia ſignum ſolũ dr̃ adiungi illi, ꝙ ſequitur ipſum, & ſolum illud poteſt agere. Ad ſcd̃m negatur aſſũptũ. ibi.n. non bene arguitur, quia non bene ſequitur, nullus hõ eſt oĩs hõ, ergo nullus hõ eſt Soc. quia non debet ſic ſubſumi ſub illo p̃dicato oĩs hõ deſcendendo, nullus hõ eſt oĩs hõ, ergo nullus hõ eſt Soc. nullus hõ eſt Plato, & ſic de alijs. ſed debet ſic ſubſumi, nullus hõ eſt oĩs hõ, ergo nullus hõ eſt res, quæ ſit oĩs hõ. Ad tertium dicitur, quia ſi nullus hõ accipitur materialiter ſiue pro toto E in quantitate nullus homo ſiue accipiatur poſitiue, ita quod uirtute intellectus accipitur pro aliqua re quo eſt nullus homo, ut pro aſino, uel pro lapide, ſic ſophiſma bene eſſet falſum, ſed ſi accipiatur ſignificatiue, ita quod homo ſit ſubiectum, & non hoc totum, nullus hõ, ſic eſt uerũ. Ad quartum dicitur, quod cõtraria bene uerificantur de eodem negatiue, ut de eodem puta de rubeo uera dicitur, quod nec eſt album, nec nigrum, & ita cum dicitur, nullus homo eſt oĩs, hõ ibi remouetur eſſe nullum hominem ab omni homine, & cum dicitur, nullus homo eſt nullus homo, ibi remouetur eſſe nullum hominem ab omni homine, F & ita omnis homo, & nullus homo negantur de eodem homine.

Ad quintum negatur aſſumptum, ꝙ ibi arguitur ad diſtributione inferius ad diſtributionem ſuperius, quia arguitur ac ſi ſic diceret, oĩs hõ eſt non nullus hõ, ergo oĩs hõ nõ Soc. non Soc. in plus ſe habet quã nullus hõ. Vnde datur talis regula. Quotieſcunq. in aliqua ꝓpoſitione ponit uniuerſaliter ſũptũ negatiue, non debet fieri, ſumptio ſub illo p̃dicato ratione diſtributionis ſibi conuenientis ꝑ ſignũ vl̃e, ſed ratione diſtributionis ſibi conuenientis ratione negationis, & ideo

Aduertẽ pulcherrima regula.

A ideo debet ſic argui, nullus homo eſt nullus homo, ergo nullus homo eſt res quæ ſit nullus homo, puta lapis. & non ſic, ergo nullus homo eſt non Socr. vel Plat. ſimiliter hic nullus homo eſt omnis homo, ergo nullus homo eſt res quæ ſit omnis homo. Et notandum eſt, quòd iſta, nullus homo, & omni homo debet ſic conuerti, ergo nihil exiſtens omnis homo, eſt aliquis homo. Et iſta nullus homo eſt aliquis homo.

De hoc ſigno Nihil.

De hoc uide per B Paulum Venetũ in Logica magna.

Sequitur de hoc ſigno nihil, quòd ſignificat idem quòd nullus, ſed includit in ſe terminum recipientem ſuam diſtributionem, quia nihil eſt ſignum vniuerſale cum negatione, & res terminis recipiens eius diſtributionem. Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Nihil videns eſt aliquid videns, Probauit ſic, Non rem hanc videns aliquid videns, quia non videns Socrat. eſt videns Plat. non illam rem videns eſt, eſt aliquid videns, & ſic de alijs, ergo nihil videns eſt aliquid videns, ergo prima eſt vera. Contra ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito, ergo locutio eſt falſa. Quidam diſtinguunt nihil videns eſt aliquid videns, eo, quòd hæc dictio nihil poteſt eſſe accuſatiui caſus, & eſt ſenſus, C nullam rem videns eſt aliquid videns, uel poteſt eſſe nominatiui caſus, & eſt ſenſus, nulla res uidens eſt aliquid uidens, & ſecundum hoc ponunt amphibologiam ex parte caſus, ſed hoc nõ ſoluit quia in utroque ſenſu eſt falſa. Sed alij diſtinguunt hanc iterum nihil uidens, eo quòd negatio in hoc termino nihil poteſt negare participium primo poſitum, & eſt ſenſus, nullam rem uidens eſt aliquid uidens, & ſic eſt diuiſa, uel poteſt negare hoc uerbum eſt tunc eſt ſenſus, quamlibet rem uidens non eſt aliquid uidens, & ſic eſt compoſita, ſed hoc non ſoluit, quia in utroque ſenſus eſt falſa cum oppoſita ponantur circa idem. D

Solutio dicendum eſt, quòd prima eſt ſimpliciter falſa, & probatio peccat penes fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ad unam determinatam huius termini uidens, quia in præmiſſis habet ſuppoſitionem determinatam, & in concluſione ſimiliter. Vel peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia quamuis uidere cõmunicatur omnibus ſecundum ſe, non tamen ſecundum quòd uniuntur in hoc toto, nihil uidens, unde totum accidit parti, & eſſe utroque. Sciendum eſt, quòd omnes præmiſſæ ſunt duplices, quia negatio poteſt determinare uerbum, uel participium, ut dictum eſt prius. Vnde antiqui poſuerunt præmiſſas eſſe duplices, E propter talem regulam quam dabant. Quotieſcunque negatio, & diſtributio includuntur in uno termino ad quodcunque refertur unum, & reliquum, unde cum diſtributio poſita in obliquo non poſſit in prædicta oratione attingere uerbum, ita neque negatio. Item, idem eſt iudicium de iſtis ſophiſmatis, nullum caput habens eſt aliquod caput habens, a nullo homine differens eſt ab aliquo homine differens, &c.

Poſtquam Auctor determinauit de hoc ſigno, nullus, hic conſequenter determinat de hoc ſigno, nihil. Cuius ordinis ratio eſt, quia hoc ſignum, nihil, ultra hoc ſignum, nullus, includit terminũ F recipientem eius diſtributionem. Ideo hoc ſignum nullus, implicitius eſt, quam hoc ſignum nihil, ratione cuius prius eſt determinatum de ipſo.

Vnius ſigni nihil natura, & eius ab alijs, diſcrimẽ.

Primo ſciendum eſt, quod hoc ſignũ nihil, eſt ſignum diſtributiuum ſubiecti, & in hoc conuenit cum iſtis ſignis omnis & nullus. Sed differt primo ab hoc ſigno omnis, quia omnis ſignificat quoniam uniuerſaliter affirmatiue, nihil autem ſignificat quoniam uniuerſaliter negatiue, differt ẽt ab hoc ſigno nullus quia includit terminum receptiuum ſuæ diſtributio-

A ſtributionis, unde nihil.i. nulla res, & ibi res eſt terminus recipiens diſtributio nem importatam per hoc ſignum nihil. Ex iſtis patet, quod ſicut hoc ſignum nullus diſtribuit terminum ſequentem ipſum tam mediate, quam immediate, ita ſimiliter hoc ſignum, nihil, diſtribuit enim terminum in ipſo incluſum, qui ſe habet vt terminus immediate ſequens, diſtribuit ēt terminum poſitum a parte prædicati qui ſe habet, ut terminus mediate ſequens ipſum.

Vide ad hoc Pa. Pergul. in ſummulis.

Secundo ſciendum eſt, quod ad maio rem notificationem huius ſigni nihil, au ctor mouet unum ſophiſma in textu. Et eſt illud nihil uidens eſt aliquid videns, cuius probatio, & improbatio ſatis pa tent in textu, & ſubiungit conſequen ter, quandam ſolutionem antiquorum, qui dicebant ibi eſſe amphibologiam B ex diuerſitate caſus, ſecundum quod ni hil poteſt eſſe nominatiui caſus, uel ac cuſatiui caſus Sed Pet. Hiſp. improbat dictam ſolutionē, quid in utroq. ſenſu ſophima eſt falſum. Ideo ad ſoluendum ipſum debet ſimpliciter negari poteſt ta men diſtingui. ne aliquis uideatur ſuam multiplicitatem ignorare, & etiam ut melius videatur qualiter in utroque ſen ſu ſit falſum.

Modus ſoluēdi ſophiſma, ueras, et ap parens.

Tertio ſciendum eſt, quod antiqui ali ter diſtinguunt dictum ſophiſma, & di cunt quod ibi pt eſſe compoſitio, ſm qđ negatio incluſa in hoc ſigno nihil, pt fie ri ad copulā, & ſic eſt cōpoſita, uel ad il C lud participium uidens, & ſic diuiſa vn de ſi iſtud ſignum nihil, ſic accuſatiui caſus, dicta ſolutio eſt ſimpliciter re pro banda, quia ut patet per regulam poſitā in textu, negatio incluſam hoc ſigno ni hil dum eſt accuſatiui caſus, non pōt fie ri ad copulam cum diſtributio in ipſo incluſa non diſtribuat prædicatum, ſed qñ nihil eſt nominatiui caſus, tunc ex quo diſtributum pōt ferri ad præiudi catū, ita ēt negatio incluſa in hoc ſigno nihil pōt ferri ad copulā, & ita ſm hoc, vt q ipſum ſophiſma poſſet diſtingui, ſed tñ, ut dictū eſt de ſolutione pceden ti, iſta diſtinctio non ſoluit ſophiſma, qa in utroque ſenſu ipſum eſt falſum.

Alius ex antiquis ſophiſ ma ſol uēdi mo dus.

D Quarto ſciendum eſt, q cōſequenter Auctor ſoluit dictum ſophiſma ſcđum eius propriam opin. dicens quod prædi ctum ſophiſma eſt ſimpliciter falſum. Et ad probationē reſpon. quod peccat, ſm fallacē figuræ dictionis, arguendo a plu rib. determinatis ad unam determinatā reſpectu huius termini uidens. Tñ pro iſta ſolutione oportet ſupponere, quod iſtud ſignū nihil, poſitū in conſequēte, ſit accuſatiui caſus, & quod nō poſſit di ſtribuere iſtū terminū uidens, ſi.n nihil eſſet nominatiui caſus, & diſtribueret iſtum terminum uidens in conſequēte, tunc non argueretur a plurib. determi natis ad unā determinatam, ſed eſſet bo na, inductio, & ſicut conſequēs eſſet fal E ſum, ita antecedens, dēt.n. ſic inferri, iſta res non uidens eſt aliquid uidens, & ſic de alijs, ergo nihil uidens eſt aliquid vi dens modo oēs iſtæ præmiſſæ ſunt fal ſæ, ſicut & conſequens. Aliter aūt ſoluit auctor in textu dicens, quod ibi eſt fal laci accidentis, quia in præmiſſis uide re atribuitur omnibus ſuppoſitis, quod eſt nihil uidens ſecundum ſe acceptis, & non ſecundum quod uniuntur in hoc toto, nihil uidens.

De ſo phima ppoſiti Aucto ris ſentē tia.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Oē ſignum diſtributiuum debet aliquid ſignificare, ſ. diſpoſitionē ſubiecti inquā tū ſubiectum, ſed hoc ſignū nihil, nullā rem ſignificat, imò dicit negationem cu F iuſlibet rei, ergo non eſt ſignum diſtri butiuū. Secundo ſic. Nihil ſignificat qñ vniuerſaliter, & ēt ſignificat terminum ſuſceptiuum diſtributionis eius, ergo eſt æquiuocū, & per conſequens ſophiſ ma dēt diſtingui. Tertio ſic. Nihil ut iam dictum eſt ſignificat terminum recipien tem diſtributionem eius, ergo cum hic ſolum determinetur de ſignis diſtributi uis, hic non eſt determinandum de ipſo. Quarto contra regulam poſitam ī tex tu, quia diſtributio importata p ſignum negatiuū bene ferē in ſubiectum ppōnis, non aūt negatio, ergo contra regulam.

Argum.

Quinto

A Quinto diſtributio importata ꝑ hoc ſignum nihil,fertur in prædicatum materiale, negatio autem fertur ſolum ſupra copulam, & non ſupra prædicatũ, ergo contra regulam.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod licet hoc ſignum nihil, nõ ſignificat aliquam rem poſitiuam,tamẽ ſignificat aliquid priuatiuè,& negatiuè,& hoc fundamentum eſt in affirmatione. ideo hoc ſufficit ad hoc,quòd ſignum ſit diſtributiuum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet hoc ſignum nihil ſignificet illa duo, tamen ſignificat illa ꝑ modum vnius, ideo non eſt æquiuocũ.
B Ad tertium dicitur, quòd hic principaliter determinatur de hoc ſigno nihil, prout diſtributiuum eſt, & incidentaliter ſolum oſtenditur,quod importat terminum recipientem eius diſtributionẽ. Ad quartum dicitur,quòd in ſigno vniuerſali negatiuo duplex eſt virtus diſtribuendi quædam eſt, quæ conuenit ipſi ſigno per ſe,& inquantum ſignificat quoniam vniuerſaliter, & iſta bene fertur in ſubiectum, alia eſt virtus diſtribuendi,quæ conuenit ipſi ſigno ex conſequenti ratione negationis quam includit, & de illa virtute intelligitur regula. Ad quintum dicitur,quòd licet negatio prius, & per ſe ſolum feratur in
C copulam, tamen ex conſequenti bene fertur in prędicatum male ipſum diſtribuendo.

De ſignis diſtributiuis duorum, vt vter, & neuter.

Sequitur de ſignis diſtributiuis duorum;& talia ſunt neuter, & vterque,& differunt a prędictis, quia omnis, nullus, & ſimilia diſtribuunt pro omnibus indiuiduis termini communis,ſed vterque, & neuter diſtribuunt ſolum ꝑ duobus per demonſtrationem, vt vterque iſtorum,neuter iſtorum. Circa prędicta quęritur de hoc ſophiſma. Ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum poſito, ꝙ Soc. dicat Deum eſſe, Plato vero dicat hominem eſſe animal, & ambo dicant ſimul hominem eſſe aſinum, & illi duo demonſtrentur per hoc nomẽ iſtorum. D Probatio a Soc. enunciatum eſt verum,a Plato enunciatum eſt verum, ergo ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verum. Contra,ab vtroq; enunciatũ eſt verũ ,ſed nihil enunciatum eſt ab vtroque iſtorum niſi hominem eſſe aſinũ, ergo hominem eſſe aſinum eſt uerum, quòd eſt falſum. Solutio prima eſt vera, & probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, ſicut breuiter ab Ariſt. hęc propoſitio ponitur eſſe vera. Omnium contrariorum eadem eſt diſciplina, & tamen nulla particularis diſciplina communiter ſumpta, vnde hic eſt E fallacia accidentis omnium contrariorum,eadem eſt diſciplina, ſed nulla eſt diſciplina, niſi hęc, vel illa, & ſic de alijs, ergo omnium contrariorum hæc eadem eſt diſciplina, vel iſta, quòd eſt falſum. Similiter hic, homo eſt ſpecies, ſed nullus eſt homo niſi Socr. vel Plato, & ſic de alijs, ergo Socr. eſt ſpecies, vel Plato, & ſic de alijs, & ſic eſt fallacia accidentis in propoſito, quia hæc dictio enunciatum, & hæc dictio verum tenentur pro ipſo in communi,& ſic ab vtroque iſtorum enunciatum eſt verũ. vnde enunciatum non tenetur pro particulare enunciatum ab vtroque accidit enunciatio in communi, ſicut particulare inferius accidit ſuo ſuperiori, F & verum aſſignatur vtrique ineſſe, & appellatur ſuperius hic, omne quòd eſt maius, ſiue ſit eſſentiale,ſiue accidentale. Quidam tamen dicunt,quòd prima eſt ſimpliciter falſa,& dicunt quòd enũciatum accipitur pro particulari enunciato ab vtroque & ſimiliter verum ꝑ particulari. Et probatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis a pluribus determinatis ad vnam determinatam huius termini enunciatum, & huius termini verum, ſed prima ſolutio melior & ſubtilior.

Sequitur de hoc ſigno neuter quòd ſignificat idem quòd vterque cum negatio-

A gatione ſibi propoſita. vnde ſicut nullus de ſe habet diſtributionem, & negationem, ſimiliter & neuter, ſed neuter eſt diſtributiuum duorum tantum.

Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate neutrum oculum habendo tu potes videre probatio. dextrum oculum non habendo tu potes videre, ſiniſtrum oculum non habendo tu potes videre, ergo. prima eſt vera. Contra. neutrum oculum habendo tu potes videre, ergo ſi neutrũ oculum habes, tu potes videre, quòd falſum eſt. Conſequentia patet, quia gerundia terminata in do, habent reſolui per dũ, vel per ſi, vel per quia, ſed utroque modo eſt falſa, ergo prima eſt falſa. Solutio Prima eſt falſa, & probatio B peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia poſſe uidere, conuenit partibus ſecundum ſe, ſcilicet prout ſunt diuiſæ, ſed non conuenit eis prout ſunt unitæ in ſuo toto, unde hoc patet per primam regulam, cum ad partes ſequatur totum, ut poteſtas uidendi conuenit partibus & non toti, ideo, ſi partes inferantur de toto, ibi eſt fallacia accidentis.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis, plurium, hic conſequenter determinat de ſignis diſtributiuis duorum.

Cuius ordinis ratio eſt, quia diſtributio dicitur quaſi unus in plura diuiſim facta partitio, & ſic quanto aliquid C ad plura diſtribuit tãto, perfectiori modo ſibi conuenit natura diſtributionis, & ideo prius determinatur de ſignis diſtributiuis plurium, quam de ſignis diſtributiuis duorum.

Primo ſciendum eſt, quòd ſicut ſe habent omnis, & nullus, illa eadem modo ſe habent uter & neuter, ſicut enim nullus includit omnis cum negatione poſtpoſita, & valet tantum ſicut omnis nõ, ita neuter valet tantum ſicut vter non, & negatione poſtpoſita, vnde neuter eſt idem, quod vterque, nõ differunt autem ab eis, quia omnis, & nullus ſunt diſtributiua plurium, vterq; autẽ, & neuter ſolum diſtribuunt pro duob. per demonſtrationem oſtenſis, vnde neuter, etiam conuenit cum hoc ſigno nihil, quia ſic nihil diſtribuit terminũ ipſum ſequentem tam mediate, quam immediate, ſimiliter, & neuter. D

Secundo ſciendum, quòd circa hoc ſignum vterque, Auctor mouet tale ſophiſma, uidelicet ſuppoſito, quòd Socr. dicat Deum eſſe, & Plato dicant hominem eſſe animal, & ambo ſimul dicant hominem eſſe aſinum, quæritur de virtute huius ſophiſmatis ab vtroque illorum enunciatum eſt verum cuius probatio & improbatio ſatis patet in textu. Conſequenter Auctor ſoluit dictum ſophiſma dicens, quod ipſum eſt uerũ, E & improbatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, ſicut hic homo eſt ſpecies, ſed non eſt aliquis homo, niſi Socrates, aut Plato & ſic de alijs, ergo Socra. vel Plato eſt ſpecies, ibi eſſe ſpecies uere conuenit homini, & per hoc infert de Socr. cui non conuenit. Similiter cũ dicitur in improbationem huius ſophiſmatis, ab utroque iſtorum enunciatum eſt uerum, ſed nihil enũciatum ab utroque iſtorum niſi hominem eſſe aſinum. ergo hominem eſſe aſinum eſt verum, ibi eſt fallacia accidentis, quia eſſe verum in ſophiſmatem attribuitur enunciatio in communi, cui vere conuenit, & per hoc infertur de hoc particulari enunciatio hominem eſſe aſinum, cui non conuenit.

Sophiſma ad materiã auris de termina tio.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ conſequenter F Auctor ponit vnam aliam ſolutionem antiquorum dicentium, ꝙ ſophiſma eſt ſimpliciter falſum, & quòd probatio peccat ſcdm fallaciam figuræ dictionis, arguendo a pluribus determinatis ad unam determinatam rõnem huius termini uerum, & ratione huius termini enunciatum. Sed ut dicit Auctor in textu prima ſolutio eſt melior, & ſubtilior, ideo dicendum eſt, ꝙ enunciatum in præmiſſis habet ſuppoſitionẽ determinatam, ſed in concluſione ſupponit ſimpliciter, non tamen ſic quod nullo modo

De antiquorum ſolutione nõ vera, & illius ad ueram cõparationem.

A modo ſtet pro inferioribus, ſed quando non ſtat pro inferiori determinato ratio ne cuius poſſet redi locutio uera.

Alterius ſophiſ. explicatio.

Quarto ſciendū, ꝙ circa hoc ſignum neuter Auctor mouet tale ſophiſma ſ. neutrum oculum habendo tu potes videre. Cuius probatio, & improbatio, ſatis patent in textu. Deinde ſoluit ipſum dicens, ꝙ ſimpliciter eſt falſum, & ad probationem, dicit quod peccat ſecundum accidens uidere. n. conuenit partibus. ſ. oculo dextro, & ſiniſtro per ſe acceptis, iō non hēndo ſiniſtrum adhuc potes uidere ꝑ dextrū oculum, & econtra, & ꝑꝑ hoc infertur de ipſis ſm qđ ſtāt ſub hoc B toto, neutrū oculum hēndo, & tñ de ipſis ut ſic non conuenit iō ibi eſt fallacia accidentis, dēret, n. argui ſic, nec dextrum oculum habendo, nec ſiniſtrum oculum habendo, tu potes uidere, ergo neutrum oculum habendo ut potes videre, & ſic antecedens eſſet falſum ſicut conſequēs.

Argum.

Contra prędicta arguitur primo ſic. Non ponuntur aliqua ſigna diſtributiua trium aut quatuor, ergo non dēnt poni ſigna diſtributiua quorum: ſecundo ſic. Signum vſe variatur ſcđm variationē termini, cui adiungitur vt dictum eſt prius de hoc ſigno, oīs, ergo, qñ vter, & & neuter ponuntur cum termini habentib. ſuppoſita ꝗ duo, diſtribuent pro plurib. Tertio ſic Neuter eſſe ſignum vſe; iſtæ eſſent contradictorię, neuter homo currit, & alter hō currit, & tñ poſſunt ſimul eſſe uerę, ergo contradictoriæ eſſent ſimul vera, qđ eſt falſum, ergo neuter non eſt ſignū vſe diſtributiuū Quarto ſic. Si iſte terminus enunciatum in ꝑ C miſſis probationibus primi ſophiſmatis ſupponere determinate, & in concluſione ſimpliciter, ſicut dictum eſt, ſequeretꝰ qđ probatio peccaret ſm fallaciam figuræ dictionis, arguendo à perſonali ſuppoſitione ad ſimplicem, & ſic probatio eſſet nulla Quinto ſic. Contra ſcđm ſophiſma, qa ī probatione eius arguitur à partib. in quātitate ad ſuū totum, ergo eſt bonus locus dialecticus, & ſic probatio non peccat ſcđm fallaciam accidentis.

D Solutiones.

Ad arg. Ad primū iſtorū dr, ꝙ negatur conſequētia, qa iſta ſigna, oīs, & nullus, ſufficienter diſtribuūt pro trib. & quatuor, ſed non proprie pro duob. quia de duob. non dicimus oīs, iō conuenienter ponuntur aliqua ſigna diſtributiua duorū. Ad ſcđm dr, ꝙ non eſt ſimile de iſtis duob. ſignis, & alius, qa alia ſigna diſtributiua ſūt īpoſita ſic, quod poſſēt diſtribuere terminum adæquate pro oīb. ſuis ſuppoſitis, ſed iſta duo ſigna vter, & neuter ſunt impoſita, ut diſtribuerent ſolummodo pro duob. per demonſtrationem oſtenſis. Ad tertiū dr ꝙ ſi capiatur alter indefinite ſic quod poſſit ſupponere pro alijs ab his, quę diſtribuuntur per neuter ſic, dictę propoſitiones non eſſent contradictoriæ, ſed ſi capiatur alter, ut dicit participationem ſeu partem huius, quod diſtribuitur per neuter, ſic dictæ propoſitiones ſunt contradictoriæ, nec ut etiā poſſunt ſimul eſſe ueræ. Ad quartum dr, ꝙ duplex eſt ſuppoſitio ſimplex, quædā eſt termini cui repugnat ſtare pro ſuppoſitis, & ſic arguendo a ſuppoſitione ꝑſonali ad ſuppoſitionem ſimplicem, hoc mō accepta non bene arguitur, alia eſt ſuppoſitio ſimplex, quę conuenit termino cui non repugnat ſtare pro ſuppoſitis ſed ſtat pro ſuppoſitis indefinitis, & arguendo à ſuppoſitione perſonali ad ſimplicem hoc mō accepta non eſt fallacia figuræ dictionis. Ad 5. dr, quod in dicta probatione arguitur a partib. in quātitate ad ſuū totū reſpectu prędicatorū ponētiū drīā inter totū, & partes, & iō nō bñ arguitur, ſed probatio peccat ſm accidēs.

Nota de alter quō dupliciter capi poſſit.

E

F

De ea, quam in diſtribuēdo uim negatione ſortiantur obijcitur, ac ſolutione.

Cap. 5. & ibi Bu. An. Andr. & alij.

Habito de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum, conſequenter quæritur utrū negatio habeat uim diſtributionis ſiue confundendi; & uidetur, quod ſic, quia Ariſtot. in primo Perih. dicit quod iſtæ contradicunt, homo eſt iuſtus non homo eſt iuſtus, ergo altera eſt uniuer-

A ſalis, cum ſubijciatur terminus communis, ſed non niſi hæc, non homo eſt iuſtus, ergo illa terminus homo diſtribuitur, ſed non eſt ibi aliquid a quod diſtribuatur niſi negatio, ergo diſtribuitur a negatione.

Contra, ſi negatio habet vim confundendi, ergo ſicut iſte eſt incongrua, omnis Socr. currit, ſimiliter hæc, non Socr. currit, quod eſt falſum, quia quamuis ſignum diſtributiuum non poſſit addi termino ſingulari, tamen negatio bene poteſt addi. Item vbicunque diſtributio, ibi eſt terminus cõmunis ſumptus vniuerſaliter, ergo oportet, quòd ibi ſit dictio ſignificans, quoniam vniuerſaliter, ſed ſignum vniuerſale ſignificat quoniã vni- B uerſaliter tantúmodo, negatio vero nõ, ergo negatio non habet vim diſtribuendi, quod concedimus, dicentes, ꝙ negatio nõ cõfundi, ſed negat hoc quod poſt ſe inuenit. Vnde cum adiungitur termino communi negat ipſum, ſed ad negationem ſuperioris ſequitur negatio cuiuslibet inferioris, eo quòd deſtructo ſuperiori, deſtruitur quodlibet eius inferius. ergo negatio non confundit, ſed negat, quod poſt ſe inuenit, ſiue ſit vniuerſale, ſiue particulare. Solutio. autem patet ad hoc quod obijcitur, quia quòd hæc eſt vniuerſalis, non homo eſt iuſtus, hoc non eſt propter naturã diſtributionis exiſtentis in negatione, ſed hoc eſt, C quia negatur homo in communi, quo remoto remouetur quodlibet eius inferius. Item ſolet poni quædam diſtributio aptitudinis, vt omnis non homo timet in mari, ideſt aptus natus eſt timere in mari. Item ſolet poni diſtributio accommoda, vt cælum tegit omnia pręter ſeipſum. & Deus creauit omnia alia ſe, ſed iſta duo genera diſtributionis non ſunt ita propria ſicut alia.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarũ, hic conſequenter determinauit de negatione quærendo vtrum negatio habeat vim diſtribuendi. Cuius ordinis ratio eſt, quia iſto tractatu Auctor principaliter D intendit determinare de ſignis diſtributiuis, & quia negatio proprie non diſtribuit, ideo prius determinatum eſt de ſignis diſtributiuis partium ſubiectiuarum, quàm de negatione, quia tamen negatio per accidens diſtribuit pro partibus ſubiectiuis, ideo immediate poſt ſigna diſtributiua partium ſubiectiuarum determinat de ipſa negatione antequã determinet de ſignis diſtributiuis partium integralium.

Duplex negationis genus.

Primo ſciendum eſt, quòd negatio poteſt capi dupliciter. Vno modo pro oratione negatiua, & in iſto modo non ſumitur hic. Alio autẽ modo capitur pro inſtrumento negandi, ſiue pro ſigno negatiuo, eiuſmodi eſt hoc aduerbium nõ, E & hoc modo poteſt capi dupliciter. vno modo negatiuè ſiue neganter, & hoc eſt quando additur termino per oppoſitionem ſic, quòd nõ facit vnam dictionem cum illo cui additur, alio modo capitur infinitanter, & per compoſitionem ſic, quòd facit compoſitionem cum termino communi additur, & de negatione negante ſolum eſt hic ad propoſitum.

Virtutẽ diſtribuendi habẽt duobus accidit modus.

Secundum ſciendum, quòd auctor in textu arguit ad vtranque partem dictæ quæſtionis, quia quærebant in principio continuationis, vtrum negatio habeat virtutem confundendi, ſiue diſtribuendi, vt ſatis patet in textu Sed pro ſolutione quæſtionis eſt notandum, quòd aliquid poteſt habere virtutem diſtribuendi F dupliciter, vno modo primo, & per ſe, alio modo per accidens, ſiue ex conſequenti, tunc reſpondetur, quòd negatio non habet virtutem diſtribuendi primo, & per ſe, vt patet per duas rationes in textu, quia ſic non poſſet addi termino ſingulari etiam, quia non ſignificat quandam vniuerſaliter, tamen negatio bene habet virtutem diſtribuẽdi per accidens, quia primo, & per ſe negat formam impoſitatam per terminum, qui ſi ſit cõmunis, ad eius negationem ſequitur negatur cuiuslibet inferioris eius, & ſub tali termino poteſt fieri ſubſumptio

& di-

A & diſtribuit per accidens, ſi vero addatur termino ſingulari quia ille ſignificat formam indiuiduatam, ad cuius negationem nō ſequitur negatio alicuius inferioris, ideo non diſtribuit talem terminum, & ita ſibi congrue poteſt addi.

De aptitudinali diſtributione.

Tertio ſciendum, quòd auctor in textu conſequenter ponit quãdam aliã diſtributionẽ, quæ dicitur diſtributio aptitudinis, vt cum dicitur omnis homo timet in mari, non eſt ſenſus, ꝙ omnis homo actu timet in mari, ſeu quia omnis homo aptus natus eſt timere in mari Et ſic diſtributio aptitudinis dicitur non ſolum quia prædicatum capitudinaliter conuenit ſubiecto, ſed quia aptum natũ B eſt conuenire ſuppoſitis ſubiecti ſecundum ſuam naturam. vnde ſi homo eſſet in mari, ſecundum ſuam naturam natus eſt timere, & ſic non timere eſſe contra naturam eius.

Quænã accõmoda diſtributio.

Quartò ſciendũ, ꝙ auctor ponit in textu quandã aliam diſtributionem, q̃ vocatur diſtributio accommoda. Et vocatur talis diſtributio accõmoda, quia terminus non diſtribuit pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſeu ſimpliciter, & adæquare, ſed accõmodatur, ſeu excipitur vnum, ſ. ipſum ſubiectum, & diſtribuit pro omnibus alijs, vt cum dicitur, cælum tegit oĩa C corpora, ibi non eſt diſtributio pro oĩb. rebus ſimpliciter corporalibus, ſed oĩb. rebus corporalibus alijs a cælo, & cælũ accommodatur, ſeu excipitur ab illa diſtributione, & ſimiliter ſolet dici, quod ibi eſt diſtributio accommoda, dum dicitur, quod dialectica habet viã ad principia omnium methodorum.

Argum.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Prius dictũ eſt in textu, quod hoc ſignũ nullus ratione negationis, quam includit, habet virtutem diſtribuendi prædicatum, ergo negatio habet virtutem diſtribuendi. Secundo ſic. Cum dr̃, homo non eſt aſinus, ſub illo termino aſinus, poteſt fieri deſcenſus, ergo diſtribuitur, & non niſi per negationem, ergo negatio habet virtutem diſtribuendi. Tertio ſic. Diſtributio eſt multiplicatio termini cõmunis facta per ſignum vniuerſale, ergo negatio non diſtribuit. D Quarto ſic. Vnius rei eſt vnicus actus, ſed negationis actus eſt negare: ergo non poteſt diſtribuere. Quinto ſic. Dictum eſt in textu, ꝙ hoc ſignum omnis, adæquare diſtribuit terminum pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ergo cum dicitur, cælum tegit omnia, ibi nihil accommodatur ſeu excluditur, & ſic non eſt ponenda diſtributio accommoda.

Solutio.

Ad prima tria ſimul dicitur, quòd negatio non habet virtutem diſtribuendi primo, & per ſe, & hoc probat tertia ratio. Sed bene habet virtutem diſtribuẽdi per accidens, vt probant duæ primæ rationes. Ad quartum dicitur, ꝙ vnus rei eſt vnicus actus proprius primo, & p ſe E ſibi cõueniẽs, ſed vnius rei bene ſunt plures actus quorum vnus eſt proprius, & alius communis, vel quorũ vnus per ſe ſibi conuenit & alius per accidens, & hoc modo eſt de negatione. Negatio.n. habet vnicum actũ primo, & per ſe proprium ſibi conuenientem, qui eſt negare, ſed bene habet vnum alium actum per accidens ſibi conuenientem, qui eſt diſtribuere.

Nota rñſione, q̃ ad multa tibi deſeruiet.

Ad quintum dicitur, quod hoc ſignum omnis, de ſua natura diſtribuit terminum communem adæquare pro omnibus ſuis ſuppoſitis, ſed tamen in aliquibus orationibus determinatis ſecundum communem hominum vſum F excluditur unum ſuppoſitũ a ſua diſtributione, vt patet in exemplo textu; & quia iſto genere diſtributionum nõ ſunt ita propria ſicut præcedentia, ideo poſterius de ipſis determinauit.

De ſignis diſtributiuis partium integralium.

Proprietas termini totus quæ.

Sequitur de hoc ſigno totus, quod de diſtributiuum partium integralium, vt hic, totus Socr. eſt albus, eſt enim ſenſus. Socra. ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus, vnde ad iſtam totus Socra. eſt albus, immediate ſequitur iſta, Socr. ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus,

A ad quām ſequitur quælibet Socra. eſt albus. Probatio, quia in hac totus, Socr. eſt albus, Socra. ſubijcitur albedini ſecundum ſe, & partes eius non ſecundum ſe, ſed prout ſunt in ſuo toto, ſiue ſub forma totius, ergo non ſubijciuntur albedini niſi per totum, & ſic per prius ſequitur hæc, Socrate ſecundum quamlibet partem ſui eſt albus, & poſtea illa, quælibet pars Socra. eſt alba rem in hac totus Socra. eſt albus totus ſubijcitur albedini in rectitudine, partes autem in obliquitate, quia in eo quòd eſt totum partes intelligentur in obliquis, & in eo quòd eſt, pars totum ſumitur oblique, quod patet per diuiſionem eius, quod B eſt totū, vt domus eſt ex pariete, tecto, & fundamento, & Socr. eſt ex partibus, ergo illud, quod eſt totum, dat intelligere partes obliquas, ergo ad hanc totus Socr. eſt albus, immediate ſequitur hæc, Socra. ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus, & immediate ſequitur iſta, quælibet pars Socr. eſt alba.

Item ad idem illud, quòd eſt pars nō habet eſſe niſi ab eo, quod eſt totum, quod nō habet perfectionem niſi ab eo, ergo non ſubijcitur alicui niſi per totū, ergo totū prius ſubijcitur, ergo ad hanc, totus Socr. eſt albus, immediate ſequitur, Socra. ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus, & immediate, quamlibet pars Socr. eſt alba.

C Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſma totus Socr. eſt minor Socr.

Probatio quælibet pars Socra. eſt minor Socrate, & Socr. ſecundum quamlibet ſui partem eſt minor Socrate, ergo totus Socr. eſt minor Socra.

Contra, totus Socr. eſt minor Soc. ergo Socr. eſt minor Socra.

Solutio. prima eſt vera, ſcilicet hæc, totus Socr. eſt minor Socra. & probatio peccat ſecundum fallaciam accidentis, quia in iſta, totus Socr. eſt minor Socra. prædicatum attribuitur quibus partibus vero conuenit, Socr. autem non vere cōuenit, Socr. autem non vere conuenit. & ideo hæc ſimpliciter eſt falſa: Socra. eſt minor Socr. & ideo hæc ſimpliciter eſt D falſa, Socr. eſt minor Socr. & ideo ſi partes inferant, eſſe minorem Socr. de toto, ſiue de Socrate, erit fallacia accidentis per vnam regulam ſupradictam.

Vnde totus Socra. eſt res ſubiecta, & Socra. accidit ei, & eſſe minor Socra. aſſignatur vtrique ineſſe.

Etiam probatio peccat, ſecundū quid ad ſimpliciter, quia iſta. totus Socra. eſt minor Socra. non ponit Socratem ſecundum ſe, ſed ſecundū ſuas partes, & ideo ponit Socra. ſecundum quid eſſe minorem Socrate, & ita cum ſimpliciter inferatur, ergo Socrates eſt minor Socrate peccat ſecundum, quid ad ſimpliciter, ſicut Socra. ſecundum pedem eſt minor E Socr. ergo Socr. eſt minor Socr.

Item in quibuſdam ſequitur, totus Socrates, eſt minor Socrates.

Item in quibuſdam ſequitur totus Socra. vt totus Socrates, totus Socra eſt albus, ergo Socrat. eſt albus, & in quibuſdam non.

Quæritur in quibus eſt, & in quibus non. Dicendum eſt, quòd ſunt quædam accidentia, quæ indifferenter conueniūt parti, & toti, vt ſunt albus, & niger, calidum, frigidum, augeri minui, & in talibus bene ſequitur, totus Socr. ergo Soc. alia ſunt accidentia, quæ conueniunt partibus, & non toti, & econuerſo, toti, & non partibus, vt totalitas, minoritas, paruitas, & in talibus non ſequitur, totus Socr. eſt ergo Socr. F

Poſtq̃. Auctor in p̃cedenti determinauit de negatione, hic conſequenter determinat de hoc ſigno totus, quod eſt ſignū diſtributiuum partiū integralium. Cuius ordinis rō eſt, q̃a ordo inter ſigna diſtributiua ſumitur ex ordine illorū, q̃ diſtribuuntur ſeu pro quib. diſtribuunt, mō partes ſubiectiuæ, p quib. diſtribuūt ſigna, de quibus determinatū eſt prius, præcedunt partes integralis ratione perfectionis, ſicut forma præcedit materiā, ideo conueniēter determinatū eſt prius de ſignis diſtributiuis partium ſubiecti- Cur prius de ſignis diſtributiuis ſubiectiuarum partium agendū q̃ integraliū.

ua-

A uarum, quam de hoc ſigno totus.

Totus ſumitur dupliciter. Primo ſciendum eſt, ꝙ hæc dictio totus poteſt capi dupliciter. Vno modo categoreumatice & ſignificatiue, & ſic eſt dictio per ſe aliquid ſignificans & eſt idē quod perfectus. Alio modo poteſt capi ſincategoreumatice, i. conſignificatione, prout, ſ. per ſe non ſignificat aliquē rem ſubijcibilem, uel prædicabilem, ſed ſolū ſignificat diſpoſitionē termini diſtribuibilis per partes integrales, & hoc modo de ipſo eſt hic ad propoſitum, & non primo modo, cum non ſit catagoreuma.

Quæ nā ſequtur ad hanc totus Socrate eſt albus. Secundo ſciendum eſt, ꝙ vt dicit Auctor in textu ad iſtam propoſitionem, totus Socr. eſt alb immediate non ſequitur

B iſta, quælibet pars Socr. eſt alba. ſed prius ſequitur hæc, Socr. ſecundum quamlibet partem eſt alb. Cuius Auctor in textu aſſignat tres cauſas, vel rationes, prima, qa cum dicitur totus Socr. eſt alb ibi Socr. ſecundum ſe totum ſubijcitur albedini, & partes ſecundum ſe non ſubijciuntur albedini, ſed ut fiant ſub forma totius, ergo illud ſub forma totius, prius quàm debeat inferri de ipſis ſecundum quod continentur ſub forma totius, prius quam debeat inferri de ipſis ſecundum ſe acceptis, ergo ad iſtam, totus Socr. eſt albus prius ſequitur iſta, Socr. ſecundū quamlibet eius partem eſt albus, & ex conſequenti ſequitur, ergo quælibet pars Socr.

C eſt alba, vbi albedo attribuitur partibus Socr. per ſe acceptus.

Tertio ſciēdum eſt, quod auctor illud idem probat alia ratione, quæ talis eſt, quia, cum dicitur, totus Socr. eſt alb. totū ſubijcitur albedini in recto, partes autem in obliquo, quia cum partes habeant modum materiæ reſpectum ſui totius, & ipſum componant integraliter & materialiter, non prædicantur de toto in recto, nec includuntur in ipſo, niſi ſolum in obliquo, ideo ad iſtam, totus Socr. eſt alb. immediate ſequitur iſta, Socr. ſecundum quamlibet ſui partem eſt albus, in qua partes ſubjciuntur in obliquo ſicut continentiui in toto, & ex conſequenti ſequitur, iſta quælibet partes Socr. eſt alba, in qua partes ſubijciuntur in recto. Deinde D ponit tertiam rationem quæ ſatis patet in textu Ratio autem quare illud probat eſt, vt melius intelligatur probatio ſophiſmatis, quod ponit in textu, etiam ad maiorem notitiam habendam de natura huius ſigni totus.

Sophiſma pro huius ſigni ampliori notitia. Quartò ſciendum eſt, quod Auctor in textu mouet tale ſophiſma, ſcilicet totus Socr. eſt minor Socr. Cuius probatio, & improbatio ſatis patent in textu, deinde ipſum ſoluit dicens, quòd eſt verum, & ad improbationem cur arguitur ſic, totus Socr. eſt minor Socr. ergo Socrat. eſt minor Socrat. dicitur quòd improbatio peccat ſecundum accidens, quia eſſe minorem in antecedente attribuitur partibus Socrat. diuiſim acceptis, quibus vere E conuenit, ſed in conſequenti attribuitur Socr. non diſtributo, cui non conuenit. Deinde ponit aliam ſolutionem dicens, quòd improbatio peccat ſecundum fallaciam, ſecundum quid ad ſimpliciter, ſicut ſi ſic argueretur, Socr. ſecundum pedem eſt minor Socrate, ergo Sacrates, eſt minor Socrat. vnde quælibet pars Socrat. diuiſim ſumpta addita Socra. diminuti de ratione, Socratis, in ordine ad hoc attributum eſſe minor Socrat. Finaliter circa hoc ſignum totus Auctor mouet unam quæſtionem, cuius ſolutio clara eſt in textu.

Argum. Sed contra prædicta arguitur primo F ſic. Non ponuntur aliqua ſigna particularia partium integralium, ergo non debent poni vniuerſalia. Secundo ſic. Totum integrale actualiter includit omnes ſuas partes principales, ergo ad ipſum diſtribuendum non requiritur ſignum vniuerſale. Tertio ſic. Bene dicitur tota albedo, & tamen tota albedo non habet partes materiales, ſeu integrales, ergo hoc ſignum totus non ſolum diſtribuit pro partibus integralib Quarto ſic. Iſta poteſt eſſe vera, totus Socrat. eſt alb. ſuppoſito quòd digitus eius non ſit albus, ergo totus non diſtribuit pro omnibus partibus integralibus. Quinto ſic. Partes ſunt priores ſuo toto, ergo albedo prius

A ineſt partibus quam toti immo non ineſt toti niſi per partes, ergo male dicitur in textu, quod albedo prius attribuatur toti ſecundum ſe, & ſecundo partibus ſecundum quod contingentur in toto, & tertio ipſis ſecundum ſe acceptis.

Solutio. Ad argumentum. Ad primum iſtorũ dicitur, quod ad hoc quod aliquid vere prædicetur de toto integrali ſemper requiritur quod vere conueniat alicui eius parti principali, & ideo non requiritur ſigna particularia partium integralium. ſic autem non eſt de terminis diſtribuibilibus pro partibus ſubiectiuis, quia aliquid poteſt conuenit ipſis quod non cõuenit alicui ſuorum ſuppoſitorum, ideo ad denotandum quod ſtant pro ſuppoſitis requiruntur ſigna particularia. B Ad ſecundum dicitur, quòd licet totum integrale actualiter includat omnes eius partes integrales principaliter, ratione cuius ad poſitionẽ totius integralis requiritur poſitio cuiuſlibet ſuæ partis, tamen ad hoc quod aliquid dicatur in eſſe toti integrali non requiritur quòd inſit cuilibet parti, immò ſufficit quòd inſit vni parti principali, & ex conſequenti dicitẽ in eſſe toti; ideo ad hoc quod aliquid ſimpliciter denotetur ineſſe toti requiritur ſignum ipſum diſtribuens pro omnibus ſuis partibus. Ad tertiũ dicitur quòd licet albedo per ſe non habeat partes integrales, tamen accidens, ſcilicet ratione ſui ſubiecti, bene habet partes integrales, C & ratione illius ſibi additur iſtud ſignum totus. Ad quartum dicitur, quod duplices ſunt partes integrales, quæ, ſcilicet de neceſſitate requiruntur ad eſſe totius, & pro omnibus talibus diſtribuit hoc ſignũ totus, aliæ ſunt partes minus principales, quæ ſcilicet ſolum requiruntur ad bene eſſe totius, & pro talibus nõ diſtribuit hoc ſignum totus. Ad quintũ dicitur, quòd licet albedo ſecundum naturam rei non inſit toti, niſi per ſuas partes, tamen ſuppoſito, quod inſit toti, per hoc prius poteſt inferri quod inſit partibus ſecundum quod continetur in toto, quã quod inſit partibus per ſe acceptis.

De ſignis diſtributiuis accidentium, & de his, quæ ad genus qualitatis ſpectant.

D Sequitur de ſignis diſtributiuis accidentium Inter quę primo dicendum eſt de ſignis diſtributiuis qualitatis. Dicitur autem ſignum diſtributiuum qualitatis, quod diſtribuit res ſe habentes per modum qualitatis, vt qualelibet, cuius particulare eſt aliqualibet: ſed tunc obijcitur quod, ſi accidẽs multiplicetur multiplicatio ſubiecto, ergo cum ſigna diſtributiua ſubſtantia diſtribuãt ſiue multiplicent ſubiectum, oportet, quòd multiplicent ſiue diſtribuant ipſum accidẽs: E ergo ſigna diſtributiua accidentium ſuperfluunt.

Ad hoc dicendum eſt, quod duplex eſt multiplicatio accidentis, quia quædam eſt multiplicatio accidentis ſecundum numerum, & hæc fit per ſignum diſtributiuum ſubſtantiæ, vt omnis homo albus currit, alia eſt multiplicatio ſecundum ſpeciem, & hæc fit per ſigna diſtributiua accidentis, vt qualelibet currit, id eſt res habens qualemcunque qualitatem currit.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale ipſum eſt, poſito quod Socra. ſciat Grammaticam, Logicam, & Rethoricam, & Plato & Cicero ſimiliter, & ſciant ſe habere, & ſint alij tres homines, quorum vnus ſciat Logicam, alter Grammaticam, & alius Rethoricam, & iſti neſciant ſe habere eas, & de alijs nihil ſciant, & alij ſciant de ſe, & de iſtis, & non ſit plures homines, neque plures qualitates. (Soluit per Pa. Ve. in ſophiſma ſuis, & per Pa. Perg. in paruis logicalibus.) F

Probatio. hoc qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt, & ſic de ſecundo & tertio, & non ſunt plura qualelibet, ergo quodlibet qualelibet de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt. Contra quolibet, qualelibet &c. ergo quodlibet Grammaticum de

A de quolibet tali ſcit ipſum eſſe tale quale ipſum eſt. Solutio. prima eſt vera, & improbatio peccat ſecundum fallaciam conſequentis ab inferiori ad ſuperius cũ diſtributione ſuperioris, quia qualelibet ſupponit tantum pro tribus, ſcilicet pro tribus primis, ſed Grammaticus ſupponit pro eiſdem, & etiam pro aliquo qui habet Grammaticam tantum. Et, ſic Grammaticum, eſt in plus quàm qualelibet. Vnde ſi apponatur ſignum vniuerſale diſtributiuum, ſic, quodlibet qualelibet, &c. ergo quodlibet Grammaticũ ſit conſequens, vt hic omnis homo, ergo omne animal, & ſimiliter in vltimo vt
B de quolibet qualibet, ergo de quolibet Grammatico cum dicit quolibet tali.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis ſubiectæ, & etiam de negatione, hic cõſequenter determinat de ſignis diſtributiuis accidentium. Cuius ordinis ratio eſt, quia ſicut ſe habet ſubiecta ad accidens, ita ſe habet ſignũ diſtributiuum ſubſtantiæ ad ſignum diſtributiuum accidentis, ſubſtantia præcedit accidens, ergo ſignum diſtributiuũ ſubſtantiæ præcedit ſignum diſtributiuum accidentis.

Quid ſignũ diſtributiuum accidẽtis.

Primo ſciendum eſt, ꝙ ſignũ diſtributiuum accidẽtis eſt illud, quod diſtribuit
C rem ſe habentem per modum accidẽtis ſiue per modũ alteri adiacentis, vt cum dr̃ qualiſcunq; ſit hõ ipſe currit. i. ſiue homo ſit albus ſiue niger ipſe currit. Et dr̃ notanter, ꝙ ſignum diſtributiuum accidentis eſt illud quod diſtribuit rem ſe habentem per modũ accidentis, & non qđ diſtribuit accidens, quia ſignum diſtributiuum accidentis indifferenter, diſtribuit rem omnem adiectiue deſignatum, ſiue fuerit ſubſtantia, ſiue accidens.

Quale ſm q̃ rõnem ſumatur.

Secundo ſciendum eſt, ꝙ cum dicitur ſignum diſtributiuum qualitatis diſtribuit rem ſe habentem per modum qualis, quale non debet proprie, vt eſt de nominatiuum qualitatis propriè dictæ, ſed debet capi generaliter, vt eſt determinatiuum cuiuslibet rei ſe habentis per mo-

D dum qualis, ſiue per modum determinantis, & contrahentis, ſiue talis res ſm veritatem fuerit ſubſtantia ſiue accidens, vnde ſubiecta bene ſignificat per modum qualis cum dicitur rationale, corporeũ, & ſic de alijs. Sed quia qualitas, & quantitas inter prædicamẽta accidentiũ ſunt principaliora, & habent modos prædicandi magis diſtinctos, ideo in ipſis reperiuntur ſigna diſtributiua magis abinuicem diſtincta quam in alijs.

Tertiò ſciendum eſt, ꝙ licet eadem ſigna diſtributiua diſtribuant ſubſtantiã ſm numerum, & ſm ſpeciem, vt omnis homo, omne animal, tñ non ſunt eadẽ ſigna diſtributiua diſtribuentia acciden-
E tia ſm numerum, & ſm ſpẽm. Cuius ratio eſt, quia accidentia reperiunt vnitatem numeralem, & etiam multiplicationem per ſua ſubiecta, ſed accidentia habet vnitatem ſpecificam in proprio genere, & per aliquid ſui generis, ideo ad hoc quod ſm ſpeciem diſtribuantur requiruntur ſigna diſtributiua diſtincta a ſignis diſtributiuis ſubſtantia, ideo ſecũdum numerum per eadem ſigna diſtribuuntur ſicut ſigna ſubiecta.

Nõ ſunt eadẽ ſigna accidẽtiũ diſtributiua ſm numerum, & ſpeciem ſicut ſubſtantiæ.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ iſtud ſignum quaslibet includit terminũ recipientem eius diſtributionem, tñ.n. valet quaslibet, ſicut res habens quamlibet qualitatem, ibi aũt qualitas eſt illud quod diſtribuitur. Et adhuc vltra hoc includit ſubiectum ipſius qualitatis, quæ diſtribuitur, quod eſt res Et quia illud ſubiectum
F præcedit virtutẽ ſigni diſtributiui, vt patet in eius expoſitione, ideo per ipſum non diſtribuit, & ideo ratione illius ſubiecti non diſtributi huic ſigno qualislibet poteſt addi aliud ſignũ diſtributiuũ, cuius diſtributio cadit ſupra ſubiectum, vt patet dicẽdo quodlibet qualelibet, i. qualibet res habens quamlibet qualitatem, vnde circa iſtud ſignũ qualislibet, Auctor mouet vnius ſophiſma in textu. Cuius probatio, & improbatio cũ eiuſdem ſolutione ſatis patent in textu.

Hoc ſignum qualislibet quid in ſua rõne includit.

Contra prædicta arguitur primo ſic, Quantitas præcedit qualitatem, ergo

A prius debuit determinari de ſignis diſtributiuis quantitatis quàm qualitatis. Secundo ſic. Qualislibet diſtribuit rem ſignificatam ſubſtantiæ, vt patet in eius expoſitione, qualelibet enim idem eſt res quod habens quamlibet quantitatē, ergo non eſt ſignum diſtributiuum accidentis. Tertio ſic. Cum dicitur, omnis homo eſt albus, iſte terminus albus non diſtribuitur numeraliter per hoc ſignum omnis, ergo male dicitur in textu, quòd accidentia numeraliter diſtribuuntur ad diſtributionem ſubiecti. Quarto ſic. Accidens adiectiue ſignificatum bene diſtribuitur, ſecundum ſpeciem per ſignum diſtributiuū ſubiectæ, vt dicendo, omne coloratum, vel quolibet B coloratum: ergo non requiruntur ſigna diſtributiua accidentium. Quinto ſic. Omne ſignum diſtributiuum cum termino communi debet reddere propoſitionem vniuerſalem, ſic autem non eſt de hoc ſigno qualislibet, quia vt patet in eius expoſitione, facit propoſitionem indefinitam, ergo non eſt ſignum vniuerſale.

Solutiones.

Ad argumentum. Ad primum dicendum eſt, quòd quantitas ſecundum ordinem generationis bene præcedit qualitatem, ſed tamen qualitas præcedit quātitatem ſecundum viam perfectionis, & ſimiliter dicendum eſt de ſignis diſtributiuis earundem. Ad ſecundum dicitur, ꝙ qualitas importata per hoc ſignum qua-C lelibet, inquantum ſignificatur per hoc ſignū, ſignificatur adductiui, & per modum adiacentis, & licet in exponendo ipſum ſignum ſignificetur ſubſtantiuè, hoc eſt, quia diſtribuitur per ſignum diſtributiuum ſubiectæ. Ad tertium dicit, quòd licet ille terminus albus non diſtribuatur numeraliter propriè, hoc eſt, qa non ponitur a parte ſubiecti. Si autem poneretur a parte ſubiecti, tunc diſtribueretur ex conſequenti, vt patet dicendo, omnis homo albus currit. Ad quartum dicitur, quòd licet accidentia adiectiuè deſignata aliquando ſecundū ſpeciem diſtribuatur per ſigna diſtributiua ſubiectę, hoc tamen eſt inquantum ſubſtantiuantur in neutro genere, & nō inquantum adiectiuè ſumuntur. Ad quintum dicitur, quòd exponens iſtius ſigni qualelibet, habet duplex ſubiectū, quoddam eſt enim ſubiectum enūciationis, ſcilicet res, & ratione illius eſt indefinita, quia non diſtribuitur, aliud eſt ſubiectum diſtributionis, ſcilicet illę accuſatiuus qualitatē, & ex parte illius eſt vniuerſalis, quia illud diſtribuitur. D

De ſignis diſtributiuis, quæ ad genus quantitatis pertinet.

Sequitur de ſignis diſtributiuis Quātitatis, & ſunt illa, quæ diſtribuunt res ſe habentes per modum quantitatis, vt Quotieſcunque, quantumſcunque. Et E ſecundum hæc quæritur de hoc ſophiſmate quotieſcunque fuiſti Pariſius toties fuiſti homo. Probatio. vna vice fuiſti Pariſius, & ila vice fuiſti homo, alia vice fuiſti Pariſius, & illa vice fuiſti homo, & ſic de alijs, ergo quotieſcunq; fuiſti Pariſius, toties fuiſti homo.

Improbatio. quotieſcunque fuiſti Pariſius, toties fuiſti homo, ſed bis fuiſti Pariſius ergo bis fuiſti homo, quod falſum eſt, quia hęc dictio bis, importat interruptionem eius cui adiungitur, ſed actus eſſendi homine non fuit interruptus in te. Solutio prima eſt falſa. Ad F probationem aūt rn̄dendum eſt per interemptionē quia ſecunda pars copulatiuæ eſt falſa. ſ. illa vice fuiſti hō, quia ad hoc nulla vice fuiſti hō, eo, ꝙ nondū vita fuit determinata, vt iterū incipere viuere, & poſtea determinaretur, quod tamen requiritur ad hoc vobis fuiſſes homo ſicut bis incipitur curſus, & bis terminatur, ad hoc ꝙ aliquis currat. Et nota, ꝙ bis non importat interruptionē tēporis, ſed tm̄ actus illius cui adiungitur, ad terminū aūt ſequitur interruptio. Si autem formaretur, ſic paralogiſmus, quandocunque fuiſti Pariſius, fuiſti homo,

A mo,ſed bis fuiſti Pariſ.]ergo bis fuiſti homo,prima eſt uera, & improbatio peccat ſecundum fallaciam figuræ dictionis, ex mutatione prædicamenti, quia quandocunque eſt in prędicamento quando,& bis in prædicamento quantitatis,quia eſt de genere quantitatis diſcretæ.

De iſto termino bis, quid impor.

Signorũ ad quantitatem ſpectantiũ ſpeculatio præcedit eam, quę de infinito

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis qualitatis, hic conſequenter determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis,& poſt modum determinat de infinito. Cuius ratio eſt quia quãtitatis ſe habet ad infinitum. Sicut ſubiectum ad propriam paſſionem ſuam, & quia ſubiectum eſt prius ſua paſſione, ideo prius determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis, quam de infinito.

B

Quæ nõ ſint ſigna ad genus q̃ genus ꝑtinentia

Primo ſciendum eſt, ꝙ ſigna diſtributiua quantitas dñr illa, quæ diſtribuunt rem ſe habentem per modum quantitatis, ſiue menſuræ, ut quotieſcũq. q̃tuncũq. & ſic de alijs. vñ iſta ſigna includũt terminum recipientem diſtributionem eorum ſicut dictum eſt de hoc ſigno qualelibet. Cum.n. dr̃ quantumlibet currit, ſenſus eſt.i.res habens quamlibet quãtitatem currit. Et quia oĩs res adiectiue ſignificata cuiuſcũq. prædicamenti fuerit, hẽt modum qualitatis uel q̃titatis, ideo Auctor ſolum determinat de ſignis diſtributiuis quantitatis,& qualitatis.

C

De hoc ſigno quotieſcunque.

Scđo ſciendũ eſt, ꝙ hoc ſignum quotieſcunq. eſt diſtributiuũ numeri,qui eſt quantitas diſcreta,unde quotieſcũq. idẽ eſt qđ in quacunq vice. Et quia in quantitate diſcreta partes nõ ſunt adinuicem continuæ,nec copulãtur terminũ cõem, ſed ſunt abinuicẽ ſeparatæ, iõ res diſtributa ꝑ hoc ſignũ quotieſcunq. debet habere partes diſcretas, & diſtinctas adinuicẽ.ſilr iſta dictio totiens,cum ſit relatiuum numeri,ut dictum eſt prius,debet referre rem habentem partes adinuicem diſcretas,& diſtinctas,nec ĩ eo poteſt eſſe interruptio ſic, ꝙ poſt interruptionem reiteretur iterum in eodem ſubiecto. Ideo illud relatiuum totiens,non poteſt congrue addi tunc, quod eſt eſſe homine, & ideo iſta eſt falſa quotieſcunque fuiſti Pariſius,toties fuiſti homo.

D

Quæ nõ diſtribuat hoc ſignum quotieſcunque

Tertio ſciendum eſt, quod licet iſtud ſignum quotieſcunq. ſit diſtributiuũ numeri, qui eſt quantitas diſcreta, & tp̃s de ſe & ſcđm ſuam ſubſtantiã ſic continuum,tñ hoc ſignum quotieſcunque ex conſequenti diſtribuit ipſum, non qđ ẽ ĩ quantum continuum eſt, cum non denotet interruptionem illius cui additur,ſed diſtribuit ipſum tp̃s inquantum habent modum quantitatis diſcretæ, inquãtũ.ſ. in tp̃e per intellectũ accipiuntur diuerſæ partes. Et qa oĩs motus,& actus mẽſuratur tp̃e,ideo ex conſequenti iſtud ſignum quotieſcunq. diſtribuit actum,& motum, qui ſit in tempore, ut dicendo quotieſcunq. uidiſti Pariſius toties fuiſti albus.

E

Quarto ſciendũ eſt, ꝙ Auctor in tex. mouet tale ſophiſma Quotieſcunq. fuiſti Pariſius,toties fuiſti homo. Cuius probatio, & improbatio patent in text. Deinde ipſum ſoluit dicẽs, ꝙ eſt ſimpliciter falſum. Et ad ꝓbationem rñdet dicens, ꝙ eſt falſa, qa eſt una copulatiua cuius altera pars eſt falſa.ſ.hæc, & illa vice fuiſti hõ,qa adhuc vlla videt fuiſti hõ,ex quo actus eſſendi hoĩem in te nõ fuit interruptus, quod tñ oporteret ad hoc, quod iſta eſſe uera, & illa uice fuiſti,hõ,licet.n.hoc qđ fuiſti illa uice primo, & per ſe non impedit interruptionẽ,tñ denotat terminũ actus cui adiungitur,ad terminũ aũt ſequitur interruptio. Deinde Auctor adducit aliam probationem ſophiſmatis,quæ cum eius ſolutione ſatis clare patet in textu.

F

Argum.

Contra ꝓdicta argui primo ſic. Quia oẽ accidens diſtribuit ad diſtributionem ſubæ cuius eſt accidens, ergo non requirent ſigna diſtributiua quantitatis alia a ſignis diſtributiuis ſubæ. Secundo ſic. Oẽ qđ ſignificat adiectiue hẽt modum qualis,& ꝓdicat in quale,ut patet in tractatu ꝓdicabiliũ.quantitatis ſignificatur adiectiue,ergo hẽt modum qualis, ergo ñ ſunt aliqua ſigna diſtributiua q̃titatis. Tertio ſic. In omni actu, qui ſubijcitur

tur

A tur tempori poteſt eſſe interruptio, ſed iſte actus, qui eſt eſſe hominem, ſubijcitur tempori, ergo in eo poteſt eſſe interruptio, & per conſequens poteſt diſtribui per hoc ſignum quotieſcunque, ſicut iſte actus, qui eſt ſignum diſtributiuum numeri, qui eſt quantitas diſcreta, ergo nõ eſt diſtributiuum temporis, quod eſt continuum. Quia vna vice fuiſti Pari. ergo illa vice fuiſti homo, vel non homo non eſt dicendum, quod non homo ergo illa vice fuiſti homo.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod quantitas dupliciter poteſt. Vno modo ſecundum numerum, & hoc modo diſtribuitur per ſigna diſtributiua ſubſtantiæ. B Alio modo ſecundum ſpecies, & hoc modo diſtribuitur per ſigna diſtributiua quantitatis. Ad ſecundum dicitur, quod quale poteſt capi dupliciter, vno modo generaliter pro omni illo, quod ſignificat per modum alteri adiacentis, vel inhærentis, & illo modo quantitatis bene ſignificat per modo qualis. Alio modo capitur quale magis ſpeciali e ſcilicet pro illo quod ſignificat per modum diſtinguentis, & determinantis, & iſto modo quantitas, non ſignificat per modum qualis, ſed p modum menſuræ. Ad tertium dicitur, quod dupliciter poteſt eſſe interruptio in aliquo actu, vno modo ſic. quod ille actus terminetur, & quod non poſſit reiterari in eodem ſubiecto in numero, in C quo prius erat, & hoc modo ille actus qui eſt, eſſe hominem bene interrumpitur. Alio modo aliquo actu poteſt eſſe interruptio ſic, quod ille actus poſſit terminari, & reiterari in eodem ſubiecto in numero, licet non ſit idem actus in numero, & hoc modo in actu, qui eſt eſſe Pariſ. poteſt eſſe interruptio, & talib. actib. poteſt addi iſtud ſignum quotieſcunq. & iſtud relatiuum toties. Ad quartum dicitur, quod licet hoc ſignum quotieſcunq. primo, & per ſe ſit diſtributiuum numeri, tamẽ ex conſequenti eſt diſtributiuum temporis inquantum tẽporis habet modum numeri, ſecũdum quod in ipſo mediante motum reperiũtur partes diſtinctæ. D Ad quintum dicitur, qđ quamdiu fuiſti Pariſius fuiſti vnus homo, & continuus, ſed tantum ſub hoc, quod eſt vna vice non eſt concedendum, quod tu fuiſti homo, cum actus eſſendi hominem, non fuerit in te terminatus.

Infiniti quinque acceptiones, & ſophiſmatis ſolutio.

Sequitur de infinito, quod quinque modis dicitur. Primo modo dicitur infinitum, quod non poteſt pertranſiri, vt uox dicitur indiuiſibilis quantum ad viſum, quia eſt inuiſibilis eo, quod non eſt apta nata videri. E Alio modo dicitur infinitum, quod habet tranſitum imperfectum, eo quod modum eſt terminatum, tamẽ aptum natum eſt terminari, vt dũ aliquis tranſit ſpatium, & nondum peruenit ad ſuum finem.

Tertio modo dicitur infinitum ſecundum appoſitionem, vt numerus augmẽtabilis eſt infinitũ, appoſitione unitatis vel alterius numeri, Quarto modo dicitur infinitum ſecundum diuiſionem, vt continuum omne autem continuum diuiſibile eſt infinitum. Vnde ſic definitur ab Ariſtotele in 4 Phiſ. Continuum eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. F

Alio modo dicitur infinitum vtroque modo, ſemper propoſitionem, & diuiſionem, ut tempus. Cum enim tempus ſit continuum, eſt diuiſibile in infinitum in diuiſione, & cum poſt unum tempus ueniat aliud tempus ſic per appoſitionem unius temporis ad aliud eſt infinitum, quo ad has tres ultimas ſignificationes definitur ſic infinitum. Infinitum eſt cuius quantitatem accipientibus ſemper eſt aliquid extra ſume re, ut ſi poſt ultimam partem lineę accipiatur alia, & poſt alteram tertiã, & nunquam poſſit attingi terminus eius, ideo linea dicitur infinita. Solet autem poni, ꝙ infinitum quandoque ſumitur

Colligitur in 4. teſt. cõ. 121. & i 5. Phiſ. 1 c. 26 & in 6. Phil. in pleriſq. locis. De infinito autẽ uide 3. Phyſ. t. c. 42. & vſque ad fi. Ji. & 1. Cę li & Mu di i mul tis locis, & ibi Doct.

pro

A pro termino communi, & tunc iſta propoſitio infinita, ſunt infinita, æquiualet huic, aliqua infinita ſunt finita.

Quandoque ſumitur pro ſigno diſtributiuo, & tunc illa æquipollet huic, quo ad diſtributionem quodlibet plura ſunt infinita.

Et probatur ſic. Vno plura ſunt finita, duobus plura ſunt finita, tribus plura ſunt finita, & ſic de alijs, ergo quolibet plura ſunt finita, & ſic dicitur facere interſcalarem diſtributionem, vel interruptam, vel diſcontinuam, quia hæc dictio plura, in prima propoſitione ſupponit pro duobus & deinceps, & in ſecun-
B da pro tribus & ſic gradatim, & ſcalariter aſcendendo. & ſic, iſta oratio, quolibet plura, facit diſtributionem interſcalarem, quia pro alijs ſupponit hoc quod dico quolibet, & pro alijs hoc, quod dico plura, ſecundum numerum aſcendendo, vt dictum eſt.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate, infinita ſunt finita.

Probatio duo ſunt finita, tria ſunt finita, & ſic in infinitum, ergo infinita ſunt finita. Improbatio ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito ergo locutio eſt impoſſibilis poteſt etiam ſic probari, quælibet plura ſunt finita, ergo infinita
C ſunt finita.

Solutio. Quidam diſtinguunt, eo ꝙ infinitum eſt æquiuocum ad infinitum quo ad nos, & ad infinitum ſimpliciter.

Vnde, ſi ſumatur infinitum quo ad nos, prima poteſt eſſe vera, & non prædicatur oppoſitum de oppoſito, quia infinitæ quo ad nos ſunt ſtellæ, & arenæ maris, quæ non ſunt infinitæ ſimpliciter. ſi autem ſumatur infinitum ſimpliciter, eſt ſimpliciter falſa, & prædicatur oppoſitum de oppoſito.

Alij autem diſtinguunt, eo quòd infinitum poteſt eſſe terminus communis, & ſic prima eſt falſa, vel poteſt eſſe dictio ſincategoreumaticas importans in ſe diſtributionem, ſicut dictum eſt, & ſic ponunt eam eſſe veram.

Sed neutra iſtarum ſolutionem valet, quia ſi remoueatur vtraque diſtributio, D & ſumatur infinitum ſimpliciter, & ſecundum quòd eſt terminus communis, adhuc remanet probatio, & improbatio huius ſophiſmatis.

Vnde dicendum eſt, quòd prima ſimpliciter eſt falſa, & probatio peccat ſecundum quid ad ſimpliciter, quia infinitum appoſitione eſt infinitum quodammodo, & non ſimpliciter.

Vnde cum accipit partes numeri ſecundum appoſitionem, vt duo, & tria, non accipit infinitum ſimpliciter, ſed quodammodo ſiue ſecundum quid, & ideo non poteſt ex his inferre infinitum ſimpliciter.

E

Auctoris intentum.

Poſtquam Auctor determinauit de ſignis diſtributiuis quantitatis, hic conſequenter ex quo infinitum conſequitur quantitatem determinat de infinito, circa ipſum mouẽdo vnum ſophiſma. Sed quia omne multiplex indiſtinctum parit confuſionem, & cum hæc dictio infinitum, ſit multiplex, ideo primo aperit multiplicitatem eius ponendo quinque modos ipſius.

Quinq; ſumitur modis infinitũ.

Primo ſciendum eſt, quòd infinitum primo modo dicitur, quod non eſt aptũ natum tranſiri, ſicut punctus, vel vnitas, & hoc modo vox dicitur infinita quo ad viſum, quia non eſt apta nata videri. Secundò modo dicitur infinitum, quod habet tranſitum impermixtum, eo ꝙ nondum eſt terminatum, eſt tamen de ſe aptum natum tranſiri, ſicut profunditas maris. Tertio modo dicitur infinitum ſecundum appoſitionem ſicut numerus, vnde quantumcunq; alicui numero aliquid addatur, ſemper poteſt fieri maior per appoſitionem alterius numeris, vel vnitatis. Quarto modo dicitur infinitũ ſecundum diuiſionem, vt linea eſt diuiſibilis in infinitũ, & ſic reperitur in magnitudinibus. Quinto modo dicitur infinitum vtroque modo, ſcilicet ſecundũ diuiſionem, & appoſitionem ſimul, & ſic reperitur in tempore.

F

Secũdò ſciendũ eſt, ꝙ dictorũ quinq;

modo-

Modorum infiniti ſufficiētia.

A modorum ſic poteſt haberi ſufficientia, quia omnem infinitum eſt impertranſibile, vel igitur & impertranſibile negatiue, ſic ꝙ negatur, tam actus quam potentia pertranſibilitatis, & ſic eſt primus modus vel eſt infinitum, ſed impertranſibile priuatiue, ſicꝙ negatur actus oīno pertranſibilitatis, & finitatis, & relinquitur potentia ad vlteriorem finitationem & duplr̃, vel de ſe eſt aptum natum ſimplr̃, pertanſiri, & finitari, & ſic eſt ſecundus modus, vel eſt ſolum natum pertranſiri, & finitari in parte, & hoc eſt duplr̃, quia vel ſit per appoſitionem, & ſic eſt tertius modus, vel per diuiſionem, & ſic B eſt quartus modus, vel vtroque modo, & ſic eſt quintus modus.

Sophiſ. pro ſeq.

Sed pro ſophiſmate, quod mouet̃ in textu, tertio ſciendũ, & infinitũ pōt capi duplr̃. Vno mō, vt ſignificat qualitatem rei ſubiectæ, vel ꝑdicatæ, vt dicēdo, mōdus eſt infinitus, & ſic iſta ꝓpoſitio, infinita ſunt finita, æquipollet huic, aliqua infinita ſunt finita. Et hoc mō pōt ſic ꝓbari ſophiſma duo sūt finita, tria sūt finita, & ſic i infinitũ, ergo infinita ſunt finita. Alio mō capit̃ īfinitũ ſincategoreumaticę, vt dicēdo, infiniti hoīes currũt, & hoc mō ſignificat diſpoſitionē ſubiecti inquantũ ſubiectũ, & ſic iſta infinita ſunt finita æqualet huic quātũ ad diſtributionem, q̄libet plura ſunt infinita. Et C hoc mō ꝓbat̃ ſophiſma ſic. duob. plura ſunt finita trib. plura ſunt finita, & ſic de alijs, igi q̄libet plura sū finita, & per conſequens infinita sūt finita. Et vt dicit textus, ibi eſt diſtributio interſcalaris, q̄a ſit ſcala termini aſcēdendũ sūmus numerus, q̄a in prima ꝓpoſitione ſupponit pro duob & in ſcd̃a, pro trib. & ſic deinceps ſp gradatim, ſiue ſcalatim aſcendendo Imꝓbatur aũt ſic ſophiſma. ibi prædicatur oppoſitum de oppoſito, ergo ſophiſma eſt falſum.

Solutio dicti ſophiſmatis.

Pro ſolutione huius quarti secũdũ eſt ꝙ quidā ſoluũt dictũ ſophiſma ꝑ diſtinctionem. Nā infinitũ dr̃ duplr̃, vno mō quo ad nos, ſicut arena, & maris, & ſtellæ cęli dicuntur infinita. Alio mō, dr̃ infinitũ ſimplr̃, & ſecũdũ naturā, & tūc dicunt, ꝙ ſi capitur infinitum primo mō pro infinito quo ad nos ſic ſophiſma eſt verum, & ſic non ꝑdicatur oppoſitum de oppoſito, quia illud quod eſt. Infinitũ quo ad nos a parte rei eſt finitum, ſi aũt capit̃ infinitum pro infinito ſimplr̃ ſic ſophiſma eſt falſum. Alij aliter ſoluũt dicentes, ꝙ ſi infinitum capitur pro termino cōi, ꝙ categoreumatice ſic ſophiſma eſt falſum, ſi vero capiatur ſincategoreumatice tunc eſt verum. Sed, vt dicit Petr. Hiſpan. neutra iſtarum ſolutionum eſt ſufficiens, quia ſi capit̃ infinitum ſimplr̃, vel pro termino cōi, manet probatio, & improbatio. Ideo aliter ſoluit ſophiſma dicens, quòd ipſum eſt E ſimplr̃ falſum. Et ad probationem reſpōdet, quòd peccat ſcd̃m fallaciā ſcd̃m quid ad ſimpliciter, q̄a procedit ab infinito ſcd̃m aptitudinē, quod eſt infinitum ſecundum quid, ad infinitum ſimpliciter, & in actu.

Argu.

Sed contra prædicta arguitur primo ſic. De infinito determinatur a Philoſophia naturali, ergo de ipſo nō debet hic determinari. Secundo ſic. De non ente non pōt eſſe ſcientia, ſed infinitum eſt nō ens, ergo de ipſo nō poteſt eſſe ſcientia. Tertio ſic. Omne corp' eſt finitum actu, ergo male exemplificatur in ſcd̃o modo de profunditate maris. Quarto F ſic. Contra tres ultimos modos. Quia vel in iſtis trib. modis infinitum ſumitur negatiue, quod non eſt dicēdum, vel ſumit̃ priuatiue, vt negat ſolum actum quod etiam non eſt dicendum, quia numerus, magnitudo, & tempus ſunt actu finita, ergo illi tres modi sūt inſufficienter poſiti. Quinto ſic, Linea, & corpus ſunt infinita, cum omne continuum, ſit diuiſibile infinitum, & tamen actu ſunt finita, quia non eſt dandum actu infinitum, ergo infinita ſunt finita, & ſic ſophiſma eſt verum.

Solutio

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ in philoſophia naturali determinatur de infinito, inquantum eſt quædam proprietas rerum naturalium, hic autem

A autem determinatur de ipſo inquantum habet conuenientiam cum ſignis diſtributiuis. Ad ſecũdum dicitur, quod licet infinitum non ſit ens actu, tñ eſt ens in potentia. Licet ẽt de non ente non poſſit haberi ſcientię poſitiue, tñ de ipſo poteſt haberi ſcientia priuatiue. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet profunditas maris, & qđlibet aliud corpus ſint de ſe actu finita, & determinata tamen quo ad nos eſt infinita, & impertranſibilis. Ad quartum dicitur quod infinitum trib. ultimis modis dicitur priuatiue ſic, quod negat, & priuat actum completum finitatis, & pertranſibilitatis, & ſemper manet potentia ad ulteriorem terminationem, ſeu finitationem, & ſic infinitum illis tribus modis eſt infinitum ſecundum potentiam. Ad quintum dicitur, quod conſequentia non ualet. Sed argumentum peccat penes fallaciam ſecundum quid ad ſimpliciter, procedit enim ab infinito ſecundum potentiam diuiſionis, quod eſt infinitum ſecundum quid, ad infinitum ſimpliciter. Et hæc de diſtributionibus dicta ſufficiant. D

B

PARVORVM LOGICALIVM

E

TRACTATVS SEPTIMVS.

SVMMA TRACTATVS.

C Quid propoſitio, & ponibilis, & de his quæ exponibilem ipſam reddant, de ſignis ac dictionibus, & propoſitionibus excluſiuis exceptiuis, & reduplicatiuis, deque Incipit, & deſinit, & propoſitionibns de illis formatis, & Infinito. De comparatiuis, & ſuperlatiuis. Deque dictionum diuerſitatem importantium natura, & vſu. F

Quid propoſitio exponibilis, & quæ nam ſigna exponibilem ipſam faciant.

vide Io. Bri. in cõſeq. Paulum Venetũ Pergul. & aliis in ſummulis.

Propoſitio exponibilis eſt propoſitio habens ſenſum obſcurum expoſitione indigentem propter aliquod ſincategoreuma in eã poſitum, uel implicite in aliqua dictione, ut in hac tñ homo eſt animal. Soc. incipit eſſe alb. infinita eſt linea, & ſic de alijs. Pro quo ſciendum, qđ ea quæ faciunt propoſitionem exponibilem ſunt in multiplici differentia, quia quædam ſunt ſigna excluſiua, ut tñ ſolum, & ſic de alijs, quædam exceptiua, ut niſi, præter quædam reduplicatiua, ut inquantum, ſecundum quod quædam important priuationem finis, ut infinitum, quædam important exceſſum, ut comparatiui, & ſuperlatiui gradus, quædam uero important diſt. ut differt, aliud, ab, & ſic de aliis, quædam importãt ſpecialem me-

A modum diſtributionis ut totius, qualelibet, & ſic de alijs. Vnde propter illa propoſitio redditur obſcura, ſic quod indiget expoſitione, & ideo dicuntur facere propoſitionem exponibilem, quare, de ipſis ordinem uidendum eſt, & primo de ſignis excluſiuis.

Subiectum p̄ſentis tractatur.

Iſte eſt Tract. ſeptimus Paruorum Logicaliũ magiſter Petri Hiſp. In quo, poſt quã determinauit de termino diſtribuibili, cuius proprietas eſt diſtributio, conſequenter de propoſitionib. exponibilibus determinat Cuius ordinis rõ eſt, q̃a diſtributio eſt proprietas conſequens ſignificationem actualem diſtribuibilium

B expoſitio uero magis cõcernit ſignificatiõnẽ uirtualẽ, ut clare patebit in ꝓceſſu.

Primo ſciendũ, eſt ꝙ ſicut terminus diſtribuibilis eſt ſubiectum principale ſeu attributionis præcedentis Tract. ſic ꝓpõ exponibilis eſt ſubiectum attributionis iſtius Tract. hẽt. n. oẽs conditiones ſubiecti attributionis, q̃a eſt quoddam vle nõ quidem reale, ſed intentionale, hẽt etiã partes, & proprietates, quia propoſitio categorica, & hypotetica vniuerſale particulare, indefinitũ, & ſingulare, affirmatiuum, & negatiuum ſunt partes eius, ex

C poſitio eſt proprietas eius.

Expoſitio duplicite ſumitur & quæ propoſito deſeruiat.

Secundo ſciendum, quod expoſitio pt capi duob. modis, uno modo pro quadã manifeſtatione ſenſuali, qua ſumitur ſyllogiſmus expoſitorius, & ſic ſolet definiri Expoſitio eſt manifeſtatio quędam ad ſenſum accipiens aliqua duo uni, & idem numero conuenire, aut altero diſconuenire, ex hoc inferens illa inter ſe conuenire uel diſconuenire, & iſto modo nõ capitur in propoſito, ut ſic eſt una ſpecies argu. eductiue contenta ſub ſyllogiſmo, licet non ſit uerus ſyllogiſmus; quia non fit in aliquo modo ſyllogiſtico alicuius figuræ, alio modo capitur expoſitio, ut eſt manifeſtatio quædam magis complete, & clare explicans ſignificationem alicuius propoſitionis habentis ſenſum obſcurum. quam per illã propoſitionem exprimeretur ſeu ſignificaretur & iſto modo capitur in propoſito.

D

Propoſitio expo nibilis quid ſit.

Tertio ſciendum eſt, ꝙ Auctor in textu ſic definit propoſitionem exponibilẽ. Propoſitio exponibilis eſt propoſitio habens obſcurum ſenſum expoſitione indigentem ꝑ aliquod ſincategoreuma explicite uel implicite in ea poſitum, ut tm̃ homo currit in qua definitione ponitur propoſitio loco generis, non quidem, quod ſit uerum genus, quia intentiones non ſunt in aliquo prædicamento, & iõ non ipſis non reperiuntur, nec uera genera, neque ſpecies, & totum reſiduum ponitur loco differentię, quia per hoc differt ab alijs ſex proprietatib. terminorũ, & à propoſitione non exponibili, quia habet ſenſum lucidum, & clarum. Vnde

E quia ſuppoſitio, relatio, ampliatio, & appellatio, reſtrictio, & diſtributio, ſunt proprietates terminorum incomplexorum, expoſitio uero eſt proprietas termini complexi, quæ tamen ſibi inſurgit, & euenit ab aliquo incõplexo, puta ex aliquo ſincategoreumate in ea incluſo, iõ Pet. Hiſp. conuenienter poſt alios ſex tractat. determinat de exponibilibus, quia ſicut incomplexum ſecundum naturam præcedit complexum, ſic paſſio incomplexi præcedit paſſione complexi.

F

Quę nã exponibile red dãt propoſitione.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ ea q̃ faciunt propoſitionem exponibile, ſunt in multiplici differentia, q̃a quędam ſunt ſigna excluſiua, ut tm̃, ſolum, quadam exceptiua ut præter, niſi, quędam reduplicatiua, ut inquantũ, ſecundum ꝙ quędam uero importãt inceptionem uel deſitionẽ, ut incipit, uel deſinit, quædam priuationem finis, ut infinitũ, q̃tum exceſſum, ut cõparatiui, & ſuperlatiui gradus, q̃dam diſt. ut differt, aliud, ab, quędam uero importãt ſpecialem modum diſtributionis, ut totus, qualelibet, & ſic de alijs Et illa ſufficiunt reddere propoſitionem exponibilem, ut patet ꝑ ſufficientiam. Quia oẽ illud, quod facit propoſitionem exponibile, aut de ſuo ſignificato importat diuerſitatem ſeu dr̃iam, aut non, ſi primo modo ſic ſunt ea quę important diſtinctionem, ut differt, aliud, ab, ſi ſecundo mo-

A modo,hoc eſt dupliciter, vel important ſpalem modum diſtribuendi,aut non, ſi ſic,hoc eſt dupliciter,vel important ſpalem modum diſtributionis ex ſignificatione propria, vel virtute negationis in ipſis incluſæ,ſi primũ ſic ſunt ea,quę important ſpecialem modum diſtributionis, vt totus quilibet,ſi ſecundum, ſic ſunt ſuperlatiui,& comparatiui gradus, qui ſcum exceſſu quandam diſtributionē important.ſi non important ſpecialem modum diſtribuendi,hoc eſt dupliciter, aut dicũt rem in fieri,aut in facto eſſe, ſi in fieri,ſic ſunt ea, quę important inceptionem, & quia vnum oppoſitorum B dat intelligere reliquum,per iſta intelligimus illa quę definitionem important, ſi in facto eſſe,hoc eſt dupliciter, aut carent fine,aut non,ſi ſic ſunt ea quam priuationem finis important,vt infinitum, ſi non carent fine,hoc eſt dupliciter aut deſignatur aliquid adiungi alteri , aut non ſi ſic ſunt reduplicatiua, vt inquantum ſecundum,quod ſi non,hoc eſt dupliciter , aut ſe cludunt ad aliquo actu vno,aut plura contenta ſub aliqua diſtributione,aut aliqua contenta ſub plurib. diſtributionib.ſi primũ,ſic ſunt exceptiua,ſi ſecundum,ſic ſunt excluſiua.

Argum. Colligit hoc dictum 3. de ani. C 1. Meta. & alibi in multis locis.

Contra prædicta arguit primo ſic. De propōne exponibili non eſt ſcientia, ergo de ipſa non debet fieri ſpālis tractatus. Antecedens patet,quia,cũ ois ſcia ſit realis,eius obiectum debet eſſe reale, qa vt vult Ariſt.ſecantur ſciæ quemadmodum,& res de quib.ſunt,modo propoſitio exponibilis non ens reale.Scd̄o ſic.Expoſitio eſt quædā ſpēs argumentationis,ſed de ſpecieb.argumentationis determinatur in noua Logica , ergo hic male determinat. Tertio ſic. Nulla propō eſt exponibilis,ergo hic male definitur.Antecedens patet,quia eſſe exponibile eſt proprietas termini, terminus.n. in primo prioꝝ dictum eſt , eſt in quem reſoluitur propō,ut in ſubiectũ, & p̄dicatũ appoſito eſſe,vel non eſſe. Quarto ſic Aliquæ ſunt propōnes exponibiles, in quib.non ponitur ſincategoreuma,ergo male dr̄ in definitione,ꝑ ſincategoreuma i ea poſitum. Quinto ſic. Ois diuiſio debet eſſe bimembris, ſed diuiſio eorũ quæ faciunt propoſitionē exponibilem eſt bimembris,ergo ipſa non eſt bona. D

Solutio.

Ad arg Ad primum iſtoꝝ dr̄, ꝙ licet ois ſcia ſit realis, eo ꝙ eſt habitus qualificatiuus aīæ,nõ non oportet , ꝙ obiectũ illius ſciæ ſit reale,ſed ſufficit , quod hēat aliquo modo fundamentum in re . Ad ſcd̄m dr̄,qd̄ expoſitio a qua ſumitur ſyllogiſmus expoſitorius , bene ſpēs argumentationis, ſed de illa non eſt hic ad propoſitũ,ut patuit in ſecundo notabili. Ad tertium dr̄,qd̄ hic accipitur ex poſitio prout attribuitur propoſitionib. & non terminis quia propoſitio eſt, illud qd̄ exponitur. Nec capitur ibi ex poſitio pro ſolutione,quę bene conuenit termino tanq̄ illi,in quam ſit reſolutio Ad quartũ dicitur, quod nullæ ſunt propōnes exponibiles ut quib. non ſit ſincategoreuma,uel formaliter,uel æquiualenter.Ad quintũ dr̄,ꝙ licet diuiſio generis debeat eſſe bimembris , tamen diuiſio multiplicis æquiuoci non debet eſſe bimēbris,cuiuſmodi eſt pręſens diuiſio. E

Quid ſigna excluſa, & regulæ quattuor,quib.excluſiue ſumitur expoſitio.

Vide Pa. per gu. in I dub. & omnes ſummiſtas.

Signa excluſiua ſunt illa,quę ex ſignificatione ſua excluſionem important, & a quibus propoſitioni redditur excluſiua,vt ſunt iſte dictiones, tantum , ſolum,duntaxat,& ſimilia.Hæc autem ſigna quandoque exponitur gratia alietatis, quandoque vero gratia pluralitatis,quandoque ponuntur in oratione ſine negatio pręcedente , vel conſequente,quandoque vero cum negatione. De iſtis autem tales dantur regulæ.

Prima eſt propoſitio excluſiua ſine negatione exponitur per copulatiuam affirmatiuã cuius prima pars eſt pręiaceus excluſiuę,& ſecunda pars eſt negatiua importans negationem pręcicati

de

A de omnibus alijs à ſubiecto.ut tantum homo eſt riſibilis,i homo eſt riſibilis,& nihil aliud ab homine eſt riſibile, uel totum Apoſtoli Dei ſunt duodecim,i. Apoſtoli Dei ſunt duodecim , & non ſunt plures quam duodecim, ſecunda regula , quod propoſitio excluſiua huius generis infert copulatiuam compoſitam ex duabus exponentibus, & quamlibet earum ſeorſum,& non econuerſo,ut tantum homo currit, ergo homo currit , & nihil aliud ab homine currit.

Tertia regula eſt , quod ab excluſiua affirmatiua ad uniuerſalem determinis tranſpoſitis eſt bona conſequentia , ſi
B fiat excluſio gratia alietatis , & non econtra , ut bene ſequitur tantum animal eſt homo,ergo omnis homo eſt animal,& econtra.

Quarta regula eſt,quod excluſiua contradictorias prior exponit per diſiunctiuam affirmatiuam de partibus contradicentibus prioris excluſiue, ut iſta, non tantum homo currit , nullus homo currit, uel aliud ab hominem currit.patet ex uirtute contradictionis,quia utrobique ſeruatur oppoſitio contradictionis & ſic patet qualiter in eis ualet conſequentia.

Quinta regula . Excluſiua in qua
C ponitur ſola negatio conſequens excluſionem , exponi ut per unam copulatiuam affirmatiuam , cum prima pars eſt negatiua præiacens , ſecunda eſt affirmatiua in quia prædicatum affirmatiuæ nunciatur de quolibet alio a ſubiecto,vitandum accidens non e ſt ſu bſtantia,i.accidens non eſt ſubſtantia , & oē aliud ab accidente eſt ſubſtantia,Et hoc patet qualiter eius contradictoria ſit exponenda,& qualiter ualeat conſequentia in excluſiuis.

Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de propoſitione exponibili in communi,& de his quæ reddunt propoſitionem exponibilem ponendo definitionem eius, & enumerando octuplicia ſincategoreumata , aut ſaltem ſincategoreum tibi æquiualentia, faciendam propoſitionem exponibilem, hic conſequenter determinat de ſignis excluſiuis,de quibus promiſit ſe determinaturum. Primo ſic definiens ſiue excluſiua dicens excluſiua ſunt , quæ ex ſignificatione excluſionem important,& a quibus propoſitio redditur excluſiua , ut ſunt iſtę dictionis,tantum , ſolum modo,dū taxat.Et dicitur notanter, quæ ex ſignificatione excluſionem, important, & non quę ſignificant excluſionem, quia ſigna excluſiua non dicunt , ex eo quod ſignificēt excluſiue , ſed quia exercent eam ut tantum ſolum . Dictiones E excluſiuę dicuntur ab excluſione exercita,& non ab excluſione ſignificata,ſicut ſecuris dicitur in ſciſſura,ab inſciſſione exercita,& non ab inſciſſione ſignificat,quia ſecuris non ſignificat inſciſſionem licet exercet ipſum ſcindere,ſed ſignificat ſecurim.

D Quid ſigna excluſiua ſint.

Primo ſciendum, quod excluſio dupliciter intelligit enim ut concepta, & ut exercita. Excluſio concepta deſignatur per illud nomen excluſio , & excluſio exercita exercitio generali deſignat per hoc uerbum excluſio, & per has dictiones tantum,& ſolum intelligitur excluſio,ut exercita exercitio ſpeciali, ſicut æquitatio ſignificatur,ut concepta per hoc nomen ęquitatio, & per hoc uerbū æquito ſignificatur ut exercita , ut cum aliquis exercet æquitationem æquitando.

Excluſio dupliciter, ut concepta,et ut exercita ſumitur. F

Secundo ſciendū eſt , quod hęc ſigna excluſiua quādoq.excludunt gratia alietatis , ut tantum homo eſt riſibilis, quādoque uera gratia pluralitatis, ut tantū ſunt decem prędicamenta quandoque etiam ponuntur negatiuę ut tantum animal rationale eſt homo quandoque uero cum negatione præcedente excluſionem , ut non tantum animal currit, quandoque uero cum negatione ſequēte ſignum excluſiuum , ut tantū animal non eſt ſubſtantia, & quandoque cū negatione

Signorum excluſiorum excluſionis uis.

Propoſitionis exclusiuæ exponē di modus q̄ itē ad exclusionē requiratur. ad exclusionē, q̄ requirātur.

A gatione ꝓpoſita, & poſtpoſita ad ſignū excluſiuū, vt non tm̄ homo non eſt ſubſtan ia, q̄ contradicit illi, in qua ſolū poſt ponitur negatio. Vnde aliter exponitur illa ꝑpoſitio, q̄ eſt ſine negatione, & aliter illa, in qua ponitur negatio p̄cedens excluſionem, & aliter illam qua ponitur negatio ſequens excluſionem, & aliter ſua contradictoria, ſicut patebit iuſ regulis hic ſtatim declarandi. Tertio ſciendū eſt, quod propoſitio excluſiua ſine negatione ſumpta exponitur p copulatiuam affirmatiuā, cuius prima pars eſt præiacens excluſiuæ, & ſecunda pars eſt negatiua importans negationē p̄dicati ab oībus alijs a ſubiecto, ut tm̄ hō currit, i.

B homo currit, & nihil aliud ab hoīe currit. Vel ſic ſecūdm alios, homo currit, & nullus non hō currit, vnde præiacens propoſitionis excluſiue, eſt propoſitio ſumpta ſine dictione excluſiue, cuī tm̄ ꝑt addi ſignum excluſium, ut illa propoſitio homo currit, eſt præiacens illius, tm̄ homo currit. Et ad excluſionem quatuor requiruntur, ſ. illud ꝙ excluditur, illud à quo excluditur illud reſpectu cuius excluditur, & ipſe actus excludendi vt cum dr̄, ſolum homo currit aīalia ab hoīe ſunt, id q̄d excluditur, & homo eſt id a quo excluditur, & curſus eſt id, reſpectu cuius excluditur, & illa dictio ſolus importat actum excludendi. Vnde ꝓ

C poſitio affirmatiua excluſiua infert copulatiuā compoſitā ex duab. exponentibus & q̄libet eorū ſenſum, & non econtra, vt bene ſequitur, tm̄ aīal currit, ergo aīal currit, & nihil aliud ab aīal currit bene etiā ſequitur, tm̄ aīal currit, ergo aīal currit, & ſimiliter bene ſequitur tm̄ aīal currit, ergo nihil aliud ab aīali currit. Infert igit per propoſitio excluſiua affirmatiua ſuam vniuerſalem de terminis tranſpoſitis, uel bene ſequitur, tantum animal eſt homo, ergo omnis homo eſt animal.

Excluſiua contradictoria i qua negatio

Quarto ſciēdum eſt, quòd propoſitio excluſiua contradictoria prioris, i. in qua ponitur in negatio præcedens excluſionem, exponitur per diſiunctionem affirmatiuam de partibus contradicentibus partib. prioris copulatiuę, vt iſte, non tm̄

D excluſione p. ꝗcedens ponitur.

homo currit, ſi exponitur, nullus hō currit, uel aliud ab hoīe currit. Vnde partes affirmatiuæ copulatiuæ dn̄r contra dicere partib. negatiuis diſiunctiuę ſibi contradictorię, ut iſta duo contradicūt, homo currit, & nihil aliud ab homine currit, & nullus homo currit, uel aliquid aliud ab hoīe currit, quia ſunt de partib. contradicentib. Sed propoſitio excluſiua, in qua ponitur ſolum negatio ſequēs excluſionem exponitur per unam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua præiacens, & alia eſt affirmatiua, in qua prędicatum affirmatiuæ enunciatur de quolibet alio a ſubiecto, ut tm̄ accidens non eſt ſubīæ, ſic exponitur. accidens nō

E eſt ſubſtantia, & omne aliud ab accidente eſt ſubſtantia, & ſua contradictoria, ſ. illa, in qua præponitur, & poſtponitur negatio ſigno excluſiuo, exponitur per diſiunctiuam de partibus contradicentib partib. prioris copulatiuæ, ut iſta nō tantum accidēns non eſt ſubīa ſic exponitur, accidens eſt ſubſtantia, uel omne aliud ab accidente non eſt ſubſtantia.

Argum.

Sed contra p̄dicta arguitur primo ſic. Per ſigna excluſiua non intelligitur excluſio exercita, ergo contra ea, quę dicta ſunt in primo notabili. Antecedens patet, q̄a exercita excluſio nō ſignificatur per illa ſigna, immo nihil intelligitur p aliquē terminum niſi p̄ ipſum ſignifica-

F re ſignificetur, cum ſit intellectum de re conſtituere. Secundo ſic. Oē illud quod exponit̄ gratia alietatis ꝑt exponi gratia pluralitatis, ergo male dicitur, ꝙ ſigna excluſiua q̄nq. excludunt gratia alietatis, & q̄nq. gratia pluralitatis. Tertio ſic. Iſta eſt propoſitio excluſiua ſine negatione, tm̄ pater in diuinis eſt eſſentia diuina, tm̄ non exponitur per copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars ſit p̄iacens excluſiuæ, & ſecunda pars ſit negatiua importans negationem prædicati de omnib. alijs a ſubiecto, quia non ſequitur tantum pater in diuinis eſt eſſentia diuina, ergo pater in diuinis eſt eſſentia diuina, & nihil aliud a patre

A eſt eſſentia diuina, quia exponẽtes ſunt veræ, & expoſita eſt falſa, ergo. Quarto ſic. Non ſequitur, tantum animal, eſt homo, ergo animal eſt hõ, & nihil aliud ab aĩali eſt hõ, & tñ hic arguitur ab expoſita ad ſnas exponentes vt notũ eſt, ergo antecedens eſt uerũ, quia bñ ſequitur, oĩs hõ eſt aĩal, ergo tm̃ aĩal eſt hõ, ab vniuerſali affirmatiua ad ſuam excluſiuam de terminis tranſpoſitis, & conſequens eſt falſum, nã bene ſequitur nihil aliud ab animali eſt homo, ergo nihil non idẽ animali eſt homo; quia nihil aliud, & nihil non idem æquiualent, & vltra, nihil non idem aĩali eſt hõ, ergo quodlibet B idẽ aĩal eſt homo, quia quolibet, & nihil non, æquipollent per primã regulam ęquipollentiarũ. Et vltra qđlibet idẽ aĩali eſt hõ, ergo quodlibet aĩal eſt hõ, qđ eſt manifeſte falſum, & per cõſequens iſta, ad quã ſequebatur, nihil aliud ab aĩali eſt hõ, eſt falſa. Quinto ſic. Nõ ſequitur, tm̃ aĩalia ſunt ſenſibilia, ergo oĩa ſenſibilia ſunt aĩalia, quia antecedẽs eſt uerum, & conſequens falſum, patet quia lapides ſunt ſenſibiles, & tñ nõ ſunt aĩalia, ergo arguẽdo ab excluſiua affirmatiua ad vniuerſalem in terminus tranſpoſitus non eſt bona conſequentia.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dr̃, ꝙ ad hoc, ꝙ aliqua dictio dẽt intelligere, aliquid, non oportet, ꝙ aliquid C ſignificet, ſed ſufficit, qđ ipſum conſignificet. Et quia ſigna excluſiua conſignificãt excluſionẽ exercitã, iõ eam dant intelligere. Ad ſm̃ dr̃, ꝙ licet aliqñ illud quod exponitur gratia alietatis poſſit exponi gratia pluralitatis, ut iſta excluſiua, tm̃ animalia rõnalia ſunt riſibilia, põt exponi gratia alietatis, & gratia pluralitatis, tũ propoſitio, quæ eſt exponibilis gratia alietatis, nõ ſp põt exponi gratia pluralitatis, iõ nõ ſumit ſimpľr falſum. Ad tertium dr̃, qđ iſta de ui ſermonis, & ſm̃ proprium ſenſum eſt falſa, quia hæc dictio tantum magis reſpicit ſubiectum q̃ formam ſubiecti, & excludit aliũ in maſculino a conſortio prædicati, iõ dẽt ſic exponi, tm̃ patet in diuinis eſt eſſentia diuina, i. pr̃ in diuinis eſt eſſentia diuina D & tunc conſequens eſt falſum, ſicut antecedens. Si uero excludit a forma ſubiecti, ſic bñ exponitur mõ dicto ante oppoſitum, quia tunc antecedens eſt verum, ſicut & conſequens, ſenſus n. huius eſt, tm̃ pater in diuinis eſt eſſentia diuina, i. ille, cum quo nullus alius pr̃ eſt eſſentia diuina in diuinis, cũ. n. dicimus, tm̃ pr̃ in diuinis eſt eſſentia diuina, nõ negamus Filium, & Spiritum ſanctum eſſe eſſentiam diuinã, ſed hoc dicentes ſignificamus, qđ illi ſimul cum eo non ſunt pr̃. Ad quartum dr̃, ꝙ negatur antecedens, & aſſumptũ inde conſequens, videlicet, quod antecedens ſit uerum, & conſequens falſum. Et ad conſequentias improbantes concedunt omnes, dempta E iſta, nihil non idem aĩali eſt hõ, ergo qđlibet idem aĩali eſt hõ, q̃a licet nihil nõ, & quodlibet æquipolleant tñ nihil non, idem aĩali, & quolibet idem aĩali non æquipollent propter duas caſus, prima eſt, quia, cum dr̃, nihil non idem aĩali eſt hõ, ambæ negationes non feruntur ad eundem copulã, quia prima fertur ad eſt alia vero ad hoc, quod dr̃, exiſtens, mõ regulæ conſequentiarum dẽnt intelligi, qñ negatio incluſa in ſigno, & alia poſtpoſita, feruntur ad eandem copulã, & ꝓpter hoc, ꝙ illæ negationes ambæ non feruntur ad idẽ prouenit Secunda cã eſt, uidelicet, quod illæ duæ non ſunt eiuſdem ſubiecti, immo ſubiectum vnius eſt F ens idem aĩal, ſ. ſecundæ, ſubiectum vero alterius. ſ. prima eſt eos non idem aĩali, modo ad æquipollenter requiritur, ꝙ ſiat eiuſdem ſubiecti, unde æquipollens iſtius, nihil non idem aĩali eſt homo, eſt iſta, quodlibet non idem animali nõ eſt homo, & illæ ſunt eiuſdem ſubiecti, & ꝓdicati, & ſunt ambæ ueræ, quod negatiuæ ambæ, ſi. n. daretur, iſta quodlibet idẽ aĩali eſt hõ, ut arguebatur, tanq̃ ei æquipollens, tunc æquipolleret affirmatiuæ, nam prima eſt ſimpliciter negatiua, & ſecunda eſt ſimpliciter affirmatiua. Ad quintũ dr̃, ꝙ ſi ſenſibile teneatur vniuoce in ambabus, tunc conſequẽtia

Immo oẽs tres ſunt una eſſentia, vt in 1. ſen. & in 12. Ne. ꝓ mod. ſcrib & in c. firmiter đ ſutri. ut ibi per Doct. la te patet.

tia eſt bona & ſicut antecedens eſt verũ ita, & conſequens. Sed, ſi ſenſibile, & teneat æquiuoce in illis, ſ. in excluſiua pro ſenſibili actiuo, & in vniuerſali de terminis tranſpoſitis pro ſenſibili paſſiuo, ſicut non valeret conſequentia. Modo regula eſt intelligenda, ꝙ ab excluſiua affirmatiua ad vniuerſalem de terminis tranſpoſitis eſt bona conſequentia, ſi fiat excluſio gratia alietatis, & termini teneatur vniuoce in ambabus.

De ſignorum exceptiuorum natura ac diuerſitate, de Regulis idem quibuſdam ad exceptiuarum propoſitionum expoſitionum neceſſarijs dictionem.

Nota ſẽſum regulæ ꝑ excluſiuis vide Strabus in conſeq. Pa. Pergul. i dub. & alios ferè Sũmiſtas oẽs.

Sequitur de ſignis exceptiuis. Dicuntur aut exceptiua, quę ſignificat exceptionem alicuius contenti ſub aliquo diſtributo, vt præter, præterquam, & ſic de alijs. De quibus tales dantur regulę: Prima eſt, quod omnis exceptio fit à toto in quantitate, ſeu à termino ſumpto ſub ſigno vniuerſali. Eſt aũt in quantitate ſeu à terminis communis ſumptus cum ſigno vniuerſali, vt omnis homo præter Soc. currit. Secunda reg. eſt quod dictio exceptiua non impedita facit terminum communem, ſupra quẽ cadit, immediate ſupponere ſimpliciter, vt omne animal preter homine eſt irrationale, ibi hominem ſupponit ſimpliciter. Tertia reg. eſt quid vniuerſalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres exponentes categoricas, quarum prima affirmat vniuerſale prędicatum de ſubiecto, ſumptum cum aliud ab, & in ſecunda affirmat terminum à quo fit exceptio. Tertia eſt negatiua in qua predicatum negatur de termino excepto, vt hic omne animal præter hominem eſt irrationale, iſta exponitur ſicut ideſt omne animal aliud ab homine eſt irrationale, homo eſt animal, & homo non eſt irrationalis. Quarta regula eſt, quòd vniuerſalis negatiua exceptiua, exponitur copulatiue per tres exponentes, in quarum prima prædicatum negatur de ſubiecto ſumpto cum aliud ab, in ſecunda affirmatur ſubiectum de termino, qui excipitur in tertia affirmatur vniuerſale prędicatum de termino excepto. vt hic, nullo animal præter hominem eſt riſibile, exponitur, ſic nullum animal aliud ab homine eſt riſibile, homo eſt animal, & omnis homo eſt riſibilis. Ex iſtis patet qualiter in iſtis exceptiuis valeant conſequentiæ ab exponentibus ad expoſitum, vel econtra. Quare eodem modo dicendum eſt de ipſius, ſicut de copulatiuis, quibus exponuntur, &c.

Poſtquam ſuperius Auctor determinauit de dictionibus excluſiuis, hic conſequenter determinat de dictionibus exceptiuis. Cuius ordinis ratio eſt. quia dictiones excluſiue excludunt ab aliquo actu plura tota diſtincta, actu plures earum partes, dictione autem exceptiue ſolum excludunt reſpectu alicuius actus aliquod contentum ſub aliquo diſtributo, & ideo patet ordo.

Dictionis exceptiuæ quid.

Primo ſciendum eſt, quod Auctor in textu ſic definit dictiones exceptiuas, dicens, Dictiones exceptiuæ ſunt, quæ ſignificant exceptionem alicuius contenti ſub aliquo diſtributo, vt præter, præterquam, & ſic de alijs, & ponitur ibi li, quæ loco generis, eſt neque relatiuum dans intelligere ſuum antecedens, quod eſt ſincategoreuma, quod etiam modum generis reſpectu dictionis exceptiuæ, & totum reſiduum ponitur ad differentiam omnium aliorum ſincategoreumatum reddentium propoſitionem exponibilem, quorum nullum ſignificat exceptionem alicuius.

Omniũ exceptionẽ circa totũ quantitate fieri neceſſe eſt.

Secundo ſciẽdũ, quod vt dicit Auctor in texto, oĩs exceptio fit a toto in quantitate, cuius ratio eſt, quia oportet illud quod vere excipitur quod ſit pars ſecundum actum contenta in eo quo excipitur, & quia ſole partes totius in quantitate ſunt actualiter contentæ in ſuo to-

A to,& non partes aliorum totorum, niſi habeant reductionem ad totum in quantitate, ideo exceptio fic in quantitate. Ex iſto vere poſſumus colligere, quod ad hoc, quid aliquid excipiatur ab aliquo toto, duo requiruntur, per quod illud ſit pars illius, a quo accipitur ſecundum actum, & quia partes ſubiectiue, & in modo non ſunt ſecundum actum in ſuo toto, ideo non poſſunt excipi a ſuis totis.

B Tertio ſciendum eſt, quod exceptiua affirmatiua, exponitur copulatiue per tres exponentes, ſicut ſatis ad longum dicitur in textu, & ſi in ea ponatur præter, ſi præter deſcendendo ſub termino a quo fit, exceptio dēt mutari in illud ab. Vnde in exceptione quatuor requiruntur, ſ. excipiens, quod eſt duplex, ſ. principale, vt eſt intellectus, & inſtrumentale, vt dictio exceptiua terminus exceptiuus id a quo excipitur, & actus, reſpū cuius ſit exceptio. Et terminus exceptus virtute dictionis exceptiuæ non impeditę ſupponit ſimpliciter, & omnes alij termini propoſitionis exceptiuæ eodem modo ſupponunt ſicut in præiacente, exceptiua negatiua contradictoria præcedentis exponitur diſiunctiuę per propoſitione contradicentis partibus exponentibus, ipſa affirmatiuam, vt patet per naturam contradictionis: v.g. iſta exceptiua, non animal præter hominem eſt irrationale, ſic exponitur omne animal aliud ab homine non eſt irrationale, vel homo non eſt animal vel homo eſt irrationalis.

De mō exponē di exceptiuam deq. quatuor ei° cōditionibus.

C Vniuerſalis negatiua exceptiua quō exponitur.

Quarto ſciendū eſt, quod uniuerſalis negatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres propoſitiones, ſicut clare deducitur in tex. ſed ſua contradictoria exponitur diſiunctiue per tres propoſitiones contradicentes partibus copulatiuę talis diſiunctiuę contradictorię, vt iſta non nullum animal præter hominem currit ſic exponitur aliquid animal aliud ab homine currit, vel aliquis homo non eſt animal, uel aliquis homo currit.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Præter eſt dictio exceptiua, & tamen nō ſuper ſignificat exceptionem, ergo, &c. Minor probat, q. in iſta ꝓpoſitione tu debes decem francas præter 20. ſcutis, li pter nō ſignat exceptionē, nā ſēſus iſti° ꝓpoſitiones eſt, tu debes decem francos cum 20. ſcutis. Secundo ſic. Exceptio fit a toto integrali, ut patet dicendo, totus Soc. eſt in arca pter pedem, ergo male dr̄ in textu, quod oīs exceptio fit a toto in quantitate. Tertio ſic. Exceptio fit a toto uniuerſali, ergo, &c Aīs patet dicendo hō ꝛócinaẽ pter Soc. q eſt uelanus. Quarto ſic. Terminus exceptus non ſp excipitur ſimplr̄, ergo male dr̄ in textu quod dictio exceptiua facit terminum cōem, ſupra quem cadit, ſupponere ſimpliciter. Aīs patet, quia terminus exceptus excipitur reſpectu alicuius actus, mō actiones ſunt ſingulariū, & ſuppoſitorū, Proœmio Metaphyſicæ, & ſic terminus exceptus ſupponit perſonaliter, & nō ſimplr̄. Quinto ſic. Iſta eſt vna propoſitio exceptiua, nullus homo præter aſinū currit, & tn̄ illud q excipitur non cōtinetur ſcd̄m actū in toto in quantitate a quo excipitur, ergo illæ conditiones aſſignare ad hoc, quod aliquid excipiatur non ſunt bonæ. E

Ad arg. Ad primū dr̄, quod qñcunque pter accipitur exceptiue, ſemper ſiñat exceptionem, ſed ſp non tenetur exceptiue, imo aliquando tenetur negatiuè, vt ergo ſtabo præter te, i. ſine te, aliquando abſtractiuę vt decē præter duo ſunt octo, i. remotis duob a decem remanent octo, & aliqñ aſſociatiue, vt tu debes decem ſrancos pter viginti ſcuta, i. cū viginti ſcutis Ad ſcd̄m dicēdum eſt, quod verum eſt, ſed per totum in quantitate Pet. Hiſpan. intelligit totum integrale, ſicut ſatis patet in ſuis ſincategorematibus vbi expreſſe dr̄, quod exceptio fit a toto in quātitate, & a toto integrali. Ad tertium dr̄, quod ibi nō eſt vera exceptio ſed potius abuſiua. Ad quartum dicitur, quòd licet terminus ſupponens ſimpliciter ſupponat pro vniuerſali, tamen hoc eſt, ſecundum habitudinem quam habet ad ſuppoſita, & ideo vbicunque

Solutio Not. huius dictionis pter varias in oratione acceptiones

que

A quę ſupponit pro ſuppoſitis, licet inde- terminatis. Ad quintū dr, ꝙ ad hoc, quod aliqua propoſitio ſit verè exceptiua tam ex parte rei quam ex parte modi enun- ciãdi requiritur, quod excipiatur aliquid ab aliquo, quod fert inſtantiā eius à quo ſit exceptio, ſic, quod ſit pars ſecundum actum contēptā in illo à quo excipitur, ſicut patuit in ſecūdo notabili, & ꝑ am- plius patebit in ſincategoreumatibus.

De reduplicatiuis dictionib. quomodoque per regulas ſunt B exponenda propoſitionum va- ria genera, diſſeritur.

Sequitur de reduplicatiuis dictionib. Dicuntur aūt reduplicatiuæ dictiones, quæ important rōnē, ſcd̄m quā aliquid alteri attribuitur, vt inquantum, ſcd̄m ꝙ ea, rōne qua, & ſimili. De quib tales dā- tur regulæ. Prima eſt, ꝙ dictio reduplica- tiua pſupponit aliquid pdicatū ineſſe ali- cui ſubiecto, & denotat illud ſuprā, ꝙ ca- dit immediate eſſe cām illius inhęrētiæ. Scd̄a regula eſt. Quod dictio reduplicati- uā ſp fertur ad predicatum, & nunquam reduplicat ipsū. Tertia regula eſt. Quod C propoſitio reduplicatiua affirmatiuā ex- ponitur per quatuor exponentes affirma- tiuas, quarum prima affirmat predicatū principale de ſubiecto, ſecunda aūt affir- mat reduplicatiuū de ſubiecto, tertia ve- ro affirmat predicatū principale de redu- plicato vniuērſali, quarta eſt vna cālis, in cuius antecedentes ponitur dictio ſu- pra quam cadit reduplicatio de aliquo tranſcendenti, & in conſequente prædi- catum principale affirmatur de relatiuo illius tranſcendentis, vt hic homo inquā- tum rōnalis eſt flebilis, i. homo eſt flebi- lis, & homo eſt rationalis, &c. omne ra- tionale eſt flebile; & quia aliquid eſt ra- tionale ipſum eſt flebile. Quarta regula eſt, quod propoſitio reduplicatiua, in qua ponitur negatio poſt dictionem redupli-

Prima regula.

Secūda regula.

Tertia regula.

Quarta regula.

catiuam, exponitur copulatiua per qua- D tuor exponentes, quarum prima negat prædicatum de ſubiecto principalis ſe- cunda affirmat de reduplicatum de eodē tertia negat vniuerſaliter prædicatū prin cipale de reduplicato, quarta eſt vna cau ſalis, in cuius antecedente prædicatum reduplicatum de ſuo tranſcendenti affir matur, & in conſequente negatur prædi catum de relatiuo illius tranſcendenti, vt hic nullus homo inquantum ratiōna- lis non eſt rudibilis, i. nullus homo eſt ru- dibilis, & omnis homo eſt rationalis, & nullum rationale eſt rudibile, & quia a'i quod eſt rationale, ipſum non eſt rudibi- le. Ex iſto patet per legem contradicto- E riarum qualiter ſunt exponendæ contra- dictoriæ iſtarum, & qualis valeat conſe- quētia in ipſis. Patet etiam, quod in iſtis valet conformiter conſequentia ſicut in prioribus.

Poſtquam Auctor determinauit de dictionibus exceptiuis, hic conſequen- ter determinat de dictionibus redupli- catiuis. Et ratio ordinis eſt, quia dictio- nes reduplicatiuę denotant attributio- nem, ſicut apparebit per diffinitionem earum inferius ponendam. Dictiones vero exceptiuæ quodam modo impor- tant ſeparationem, & remotionem mo- F do attributio, & remotio quodammo- do opponuntur, & quia oppoſita iuxta ſe poſita magis elucēſcunt, ideo patet ordo.

Primo ſciendum eſt, quod Auctor in textu dictiones reduplicatiuas defi- nit dicens. Dictiones reduplicatiuę di- cuntur, quæ importent rationem ſecun- dum quam aliqui alteri attribuitur, & ſubintelligitur ſincategoreumata, ita vt ſit ſenſus dictiones reduplicatiuæ ſunt ſincategoreumata, quæ important ratio nem, &c. totum reſiduum ponitur ad differentiam aliorum ſincategoreumatum, quo- rum nulli competit ratio aliquid alteri attribuendi vnde dictiones reduplica- tiuæ ſunt aduerbium vel propoſitio-

Quæ nā dicatur dictio- nes re- duplica- tiuæ.

A nes cum ſuo caſuali, vt ſunt iſte, inquantum, ſecundum, quod ea ratione, & iſtis dictionibus dicitur propoſitio reduplicatiua &c.

Propoſitionis reduplicatiuæ naturæ ſecũdum quatuor exactiſſima conſideratio. Nota dictũ Alb. pulcherrimum de reduplicationis & diſtributioni natura ac diſcrimine.

Secundo ſciendum eſt, quod vt dicit Auctor in textu, dictio reduplicatiua preſupponit aliquod prédicatum in eſſe alicui ſubiecto, & denotat illud, ſupra ſupra quod cadit, eſſe cauſam illius inhę rentiæ, vnde reduplicatio ſic definitur Reduplicatio eſt enunciatio reiterata ſu B pra extremum propõnis, denotans cauſam inhęrentiæ prædicati cum ſubiecto, vnde in propoſitione reduplicatiua quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet ſubiectũ principale, & prædicatum principale, reduplicatum, & dictio reduplicatiua, vt in iſta propoſitione, omne animal eſt ſubſtantia in quantum animal, li primũ animal eſt ſubiectum principale, li ſubſtantia, eſt predicatum principale, materiale li inquantum, eſt dictio reduplicatiua, & li animal, ſecundum ſupra quod cadit iſta reduplicatiua, eſt reduplicatũ

Tertio ſciendum eſt, quod vt dicit Alber. reduplicatio, & diſtributio ex oppoſito ſe habent, quia diſtributio incipit a C ſubiecto diuidendo partes eius, & terminando eas in receptione predicati, ſed reduplicatio eſt proprietas inchoans a predicato, & terminata in ſubo. dictio namque reduplicatiua, vt dicit textus, ſuper fertur ad predicatum, ſed nunquã reduplicat ipſum, vnde reduplicatiua affirmatiua exponitur per vnam copulatiuam habentem quatuor proponens categoricas affirmatiuas partes ſui, & reduplicatiua in qua ponitur negatio poſt dictionem reduplicatiuam ſimiliter exponitur copulatiue per quatuor eſponentes, ſicut ad longum deducitur in textu.

Reduplicatiua quõ ſe ponẽda ſit diſiũctiue

Quarto ſciendum eſt, quod copulatiua, & diſiunctiua de partibus contradicentibus contradicunt, ideo ſicut reduplicatiua affirmatiua exponitur copulatiue per quatuor affirmatiuas propoſitiones, ſic reduplicatiua ei contradictoria exponitur diſiunctiue, per quatuor propoſitiones negatiuas contradicentes exponentibus reduplicatiuam, affirmatiuam D vt non omnis homo eſt animal, inquantum ſenſitiuus, quæ contradicit iſti, omnis homo eſt animal inquantum ſenſitiuus, exponitur ſic, non omnis homo eſt animal, vel non omne ſenſitiuum eſt animal, vel homo non eſt ſenſitiuus, vel quia aliquid non eſt ſenſitiuum, illud non eſt animal, vel ſic, & idem reddit, aliquis homo non eſt animal, vel aliquod ſenſitiuum non eſt animal, vel homo non eſt ſenſitiuus, uel quia aliquid non eſt ſenſitiuum, illud non eſt animal, vel conformiter poſſet dici de contradictoria reduplicatiuæ, in qua negatio ponitur poſt dictionem reduplicatiuã, videlicet, quod E exponitur diſiunctiue per propoſitiones contradicentes propoſitionibus exponentibus ſuam contradictoriam. Exemplo facilia ſunt intuenti.

Contra prædicta arguitur primo ſic. *Argum.* Nulla ppõ eſt reduplicatiua, ergo hic male definitur. Antecedens patet, quia reduplicatio ſp reduplicat ſubiectum, & ſic debet dici de reduplicatio eſtremo, & nõ propõ reduplicatiua. Secundo ſic. In iſta propõne, cognoſco Soc. inquantum hõ ponitur dictio reduplicatiua, & tñ nõ eſt reduplicatiua propõ, ergo non oĩs illa propõ in qua ponitur dictio reduplicatiua eſt reduplicatiua. Tertio ſic. Hęc eſt reduplicatiua, hõ eſt animal, in quantũ hõ, & tñ homo, ſupra quẽ cadit F reduplicatio, non eſt cã prędicati quia hõ non eſt cã animalis, ſed ecõtra, ergo reduplicatio non denotat cauſam inhærentiæ prædicati cum ſubiecto. Quarto ſic Dicendo, Socrate ſcribit inquantum põt ibi hæc reduplicatio, inquantum nõ eſt nota inhærentiæ prædicati cum ſubiecto, ergo male dr̃ in ſecundo notabili, quòd reduplicatio denotat cauſã inhærentiæ prædicati cum ſubiecto. Quinto ſic. Reduplicatiua affirmatiua exponit copulatiuæ per quatuor propoſitiones affirmatiuas, ergo eius contradictoria ſimiliter debet exponi copulatiue per quatuor propoſitiones negatiuas, quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, ergo, male

A male dicitur in quarto notabili quòd exponitur diſiunctiue.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet omnis reduplicatiua videatur eſſe de reduplicato eſtremo, ſcilicet de reduplicato ſubiecto nihilominus tamen, quia talis reduplicatio fertur ſupra prædicatum, tota propoſitio dicitur reduplicatiua ratione ſuæ partis, ſcilicet ratione ſui ſubiecti reduplicatiui ſupra prædicatum. Ad ſecundum dicitur, quòd li in quantum non tenetur ibi reduplicatiue, ſed ſpecificatiue, ita quòd eſt ſenſus, cognoſco Soc. inquantum homo ſcilicet ea ratione qua eſt homo. Ad tertium dicitur, quòd in ſecundo notabili B non dicitur, quòd illud ſupra quod cadit reduplicatio ſit cauſa prædicati, ſed duntaxat quòd eſt cauſa inhærentiæ prædicari cum ſubiecto modo, licet homo nõ eſt cauſa animalis quãtum ad eſſe, ſed econtra, eſt tamen cauſa inhærentiæ animalis ad ipſum. Ad quartum dicitur, quòd duplex eſt reduplicatio quędam eſt reduplicatio rei, ſecundum inhærẽtiam alterius ad ipſam, & talis eſt nota cauſæ inhærentiæ, vt homo eſt animal inquantum homo, alia eſt reduplicatio modi inhærendi, vt Socrates ſcribit inquantum poteſt, & de prima principaliter intelligitur deſinitio. Ad quintum dicitur, quòd quia copulatiua & diſiunctiua de partib contradicentibus contradicunt, ideo ſicut reduplicatiua affirmatiua exponitur per C copulatiuam affirmatiuam ita reduplicatiua contradictoria eius exponitur per diſiunctiuum de partibus conhypotheticis, poteſt dari ferendo negationem ad copulam principalem totius tradicentibus, & quia etiam contradictio in copulatiuis, ſicut, & in omnibus alijs hypotetice, uel præponendo negationem toti propoſitioni, ideo reduplicatiua contradictoria reduplicatiue affirmatiue bene poſſet exponi per copulatiuam contradicentem copulatiue exponenti reduplicatiuam affirmatiuam. ſed, quia, magis eſt vſitatus primus modus dandi contradictionem in copulatiuis, ideo dicit melius Auctor, quod exponitur per diſiunctiuã, D quam per copulatiuam.

De Verborum Incipit, & Deſinit natura, & propoſitionum de ipſis formatarum reſoluta expoſitio.

Sequitur de incipit, & deſinit. Pro quo rum expoſitione notandum eſt, quòd rerum quędam ſunt, quarum acquiritur totum eſſe ſimul, & in inſtanti, vt homo, vel binarius; ſiue hoc ſit, mediante aliqua mutatione ſucceſſiua præcedente, vt in productione naturali, ſiue hoc ſit ſiue aliqua mutatione præcedente, vt in creatione angeli, quædam autem ſunt quorum eſſe acquiritur ſucceſſiuæ, & pars poſt partem, vt ſunt res naturæ permanentes, quarum denominatio dependet a domino contrarij ſupra contrarium, ſicut album & nigrum, frigidum, & calidum, & etiam res naturæ ſucceſſiuæ, vt motus, & tempus, & ſimiliter aliquarum rerum quarum eſſe deperditur totum ſimul, & in inſtanti deperditur ſucceſſiuę, & ſecundũ has differentias quatuor dantur regulæ. Prima regula eſt, aliarum autem quarum totum eſſe, propoſitiones de incipit, in rebus quarum eſſe totum ſimul acquiritur, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt affirmatiua de præſenti, ſecunda negatiua de præterito, vt nunc homo incipit, ideſt homo nunc eſt immediate ante hoc non fuit. Secunda regula. Propoſitiones de incipit, in rebus quarum eſſe acquiritur ſucceſſiue, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua de præſenti, ſecunda eſt affirmatiua de futuro, vt hæ, Socr. incipit eſſe albus, nunc Socr. idem non eſt albus, & immediate, poſt hoc erit albus, vel ſic. motus incipit eſſe, ideſt motus autem non eſt, & immediate poſt erit. Tertia regula eſt, quod propoſitiones de deſinit, rerum quarum eſſe totum ſimul deperditur, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima

De iſtis tract. 5. Phyſ. & in 2. ſen. ab omnibus Doctor.

E

Prima regula.

F

Secũda regula.

Tertia regula.

A pars eſt affirmatiua de præſenti, & ſecunda eſt negatiua de futuro, vt Socr. deſinit eſſe homo, ideſt Socr. nunc eſt homo, & immediate poſt quòd non erit homo.

Quarta regula. Quarta regula eſt Propoſitiones de deſinit, rerum quarum eſſe deperditur ſucceſſiue, exponuntur copulatiue per vnã negatiuam de præſenti, & alteram affirmatiuam de præterito, vt hic Socr. deſinit eſſe albus, ideſt Socrat. nunc non eſt albus, & immediate ante hoc fuit albus. Ex iſtis patet quomodo contradictoriæ iſtarum ſunt exponendæ, & quomodo in ipſis valet conſequentia.

Poſtquam Auctor determinauit de dictionibus reduplicatiuis, hic conſequenter determinat de iſtis duobus verbis incipit, & deſinit. Et ratio ordinis eſt, quia exponibilitas propoſitis reduplicatiuæ fundatur ſupra principium materiale ipſius propoſitionis reduplicatiuæ, ſcilicet ſupra ſubiectum, eſt enim reduplicatio forma ſubiecti reduplicata ſupra prædicatum, ſed exponibilitas propoſitionum de incipit, & deſinit magis ſe tenet ex parte prædicati formalis, ſcilicet ex parte verbi. Et ita patet ordo.

B

Rerũ in ſucceſſiuas, & permanen C tes diuiſio, earũ que ab inuicẽ differentia Cuiuſnã rei ſucceſſiue, ſeu permanentis ſit primũ, uel ultimũ inſtãs aſſignare. Primo ſciendum eſt, quòd vt dicit Auctor in textu, quædam ſunt res, quantum eſſe totum acquiritur ſimul, & iſtæ ſunt permanentes, aliæ ſunt, quarum eſſe acquiritur ſucceſſiue, & pars poſt partem, vt ſunt res naturæ permanentes, quarum denominatio dependet ad modum per contrarium, ſicut album, & calidum, & etiam res naturæ ſucceſſiue, ut motus vnde res permanentes, & ſucceſſiue differunt quatuor modis, primo, quia eſſe rerum permanentium eſt totum ſimul, eſſe autem rerum ſucceſſiuarum, capiendo entia ſucceſſiua duobus prædictis modis, non eſt ſimul, ſed in ſucceſſione differunt ſecundo, quia partes rerum permanentium ſunt omnes ſimul, partes vero rerum ſucceſſiuarum non ſunt ſimul, ſed vna poſt aliam, differunt tertio ſit cauſa, & effectus permanentiam enim ſunt cauſa ſucceſſiuorum, & priora ſecundum naturam, ſucceſſiua vere poſteriora, differtur quarto, quia res permanentes ſunt in ſe terminatæ, ſed res ſucceſſiue non habent in ſe terminos, vt motus ſecũdum proprium eſſe ſucceſſiuum non habent terminum, ſed terminat ad res permanentes, vt alteratio ad qualitatem, & augumentatio ad quantitatem, &c. D

Iſtorũ verborum, incipit, & deſinit natura, ac reſolutio. Secundo ſciendum eſt, quòd rei naturæ permanentis quæ in eſſe, fieri & conſeruari non pendet a re ſucceſſiua, & rei permanentis quantumcunq; dependet ab alia datur primum inſtans eſſe quo ad inceptionem, ſic, quòd verum eſt dicere, tam eſt iſta res, & immediate ante hoc non fuit. Et rei naturæ ſucceſſiue datur vltimum inſtans non eſſe quo ad inceptionem, vt iſta res non eſt, & immediate poſt erit.

E

Propoſitiones de incipit & deſinit, aliter in rebus permanẽtibus, & i ſucceſſiuis exponendæ ſunt. Tertio ſciendum eſt, quòd iſta duo verba incipit & deſinit dicunt inceptionem & deſinitionem, ſed deſinitio, & inceptio non ſunt niſi in termini initialibus, & finalibus rerum, & tamen vltra terminum finalem nihil eſt de re, neque ante terminum initialem aliquid eſt de re, eo quòd tota res intra totos ſuos terminos clauditur, & ideo hoc verbum deſinit, quòd dicit terminum finalẽ rei, per prius dat intelligere præſens, & conſequenter priuationem futuri, & hoc in permanentibus, ſed in ſucceſſiuis præteritum terminatum ad præſens, & conſequenter priuationem præſentis, & incipit, quod dicit terminum initialem rei, dat intelligere præſens, & priuationem præteriti, & hoc in rebus permanentibus, & in ſucceſſiuis per prius ponit futurum terminatum ad præſens, & per poſterius priuationem præſentis, quia res ſucceſſiue non ſunt in principio ſui, ſed poſt ipſum principium, ſicut ſunt res permanentis. F

Quarto ſciendum eſt, quòd iſta duo verba incipit, & deſinit quandoque adiunguntur permanentibus, & ſucceſſiui, quæ differunt ſpecie, habent rationes differentes ſpecie eo, quòd dicunt

A motum, qui capit ſpeciem a ſuis terminis, & potiſſime a termino ad quem, & quia alia eſt ratio horum verborum incipit, & deſinit cum permanentibus, & alia cum ſucceſſiuis, ſicut ſuperius patuit, ideo aliter exponuntur propoſitione de incipit, & deſinit in rebus permanentibus quam ſucceſſiuis, quia in permanentibus affirmatiuæ de incipit exponuntur per vnam copulatiuã, cuius prima pars eſt affirmatiua de præſenti, & alia eſt negatiua de præterito, vt iſta. Homo incipit eſſe, ſic exponitur homo, nunc eſt, & immediate ante hoc non fuit. Sed in rebus ſucceſſiuis exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt negatiua B de præſenti, & ſecunda affirmatiua de futuro, vt homo incipit eſſe albus ſic exponitur, homo non tunc albus, & immediate poſt erit albus, ſimili modo dicendum eſt de propoſitionibus de deſinit, ſicut apparet ſatis in textu negatiuæ verò de incipit, & deſinit exponuntur per copulatiuam expoſitiuam de partibus oppoſitis partibus copulatiuę per quam exponitur affirmatiua de ipſis.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Motus cœli eſt cauſa iſtorum inferiorũ, quæ vt in pluribus ſunt permanentia, nõ ergo permanentia ſunt cauſa ſucceſſiuorum, tenet conſequentia, quia idem non eſt cauſa, & effectus reſpectum eiuſdem. Secundo ſic. Cuiuslibet rei eſt terminus C intrinſecus, ergo male dicitur, quòd res ſucceſſiue non habent in ſe terminos ad quos terminantur. Tertio ſic. Incipit, & deſinit ſunt eiuſdem rationis permanentibus, & ſucceſſiuis, ergo ſemper eodem modo debent exponi propoſitionibus de incipit, & deſinit in permanentibus, & ſucceſſiuis. Antecedens patet; quia incipit ſemper denotat inceptionem, quia eſt ratio eius, & deſinit deſinitionem. Quarto ſic. Permanentia non differunt a ſucceſſiuis de incipit, & deſinit in ipſis. Antecedens patet, quia album, & nigrum ſunt entia permanentia in eſſe, & ſunt ſucceſſiua, quia eſſe eorum acquiritur ſucceſſiue. Quinto ſic. Poſito caſu, quòd Socrat. ſit in principio ſui fieri iſta D eſt vera, Socrat. incipit eſſe, & tamen iſta eſt falſa, Socrates eſt nunc, & immediate ante non fuit, quia vna pars iſtius copulatiuæ eſt falſa, ſcilicet iſta, immediate ante non fuit, poſito quòd alia pars copulatiuæ ſit vera, ſcilicet Socra. nunc eſt, quia propoſitio de præſenti ponit affirmationem de pręterito, & futuro veram ex eo, quòd præſens eſt finis præteriti, & initium futuri.

Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quòd licet aliqua ſucceſsiua ſint cauſa permanentium, ſicut motus cœleſtis eſt cauſa permanentium, hic inferius exiſtentium, tamen ſimpliciter loquendo, & a toto genere, permanentia ſunt cauſa ſucceſſiuorum. Ad ſecundum dicitur, quòd licet cuiuslibet rei ſit terminus intrinſecus ſecundum eſſentiam, tamen in pluribus non eſt terminis intrinſecus ſecundum eſſe, ſicut motus rei ſecundum ſuum eſſe ſucceſſiuum, non habet terminum qui habet eſſe ſucceſſiuũ, ſed bene habet terminum, qui habet eſſe permanens, & ſicut iſte motus, qui eſt alteratio determinatur ad qualitatem, & hic capitur ſucceſſiuum prout diſtinguitur contra quodcunque permanens, videlicet ſpecialiter, & nõ generaliter. Ad tertium dicitur, quod licet incipit, & deſinit ſint eiuſdem rationis generalis in permanentibus, & ſucceſſiuis, quia ſemper importat inceptionem aut deſinitionẽ, non tñ ſunt eiuſdem rationis ſpeciali, ſicut tactum eſt in principio primi notabilis. Quare aliter exponuntur propoſitiones de incipit, & deſinit in permanentibus, & ſucceſſiuis. Ad quartum dicitur, quod capiendum ſucceſſiuum pro eo, qđ quando ſit eſt, & quando factum eſt, nõ ſit, nihil idem eſt ſucceſsiuum, & permanens; ſed ſi capiatur ſucceſsiuum, pro eo, cuius eſſe acquiritur ſucceſsiue, ſic aliquid poſſet eſſe ſucceſsiuum, & permanens, ut tactum eſt in principio primi notabilis, non tamen de tali permanentia, de qua eſt hic ad propoſitum, quia ibi res capitur res permanens ſolum pro illa, cuius

Solutio E

F

A cuius eſſe in inſtanti acquiritur. Ad quintum dicitur, quod licet idem inſtans materialiter ſit inſtans præteriti, non tamen eſt idem formaliter inſtans, & ideo non oportet, quod vna propoſitio affirmatiua de præſenti ſemper ponat affirmatiuam ueram de præterito.

De infiniti quinque acceptionibus, & propoſitionibus ex ipſo formatis.

Sequitur de nomine infinito. Cuius quædam ſolent aſſignari diſtinctione.

Prima eſt quòd infinitum quinq; modis ſumitur. B Vno modo negatiue, & eſt illud, quòd non eſt finitum nec aptum natum finiri, vt punctus vel Deus, alio modo priuatiue, & eſt illud, quòd non eſt finitum, ſed aptum natum eſt finiri, vt motus nondum perfectus eſt infinitiuis, & illud eſt triplex, ſcilicet infinitum per appoſitionem, vt numerus, infinitū per diuiſionem, vt continuum, & infinitum per appoſitionem, & diuiſionem ſimul, ſicut eſt tempus.

Secunda diſtinctio eſt de infinito, qua diſtinguuntur omnes modi præcedentes, quòd aliud dicitur infinitum in actu, quod eſt quantum non determinatum, aliud eſt infinitum in potentia, vt ſunt C continua, aliud eſt infinitum, quò ad nos tantum, & non ſecundum rem.

Tertia diſtinctio eſt, quòd infinitum capitur vno modo categoreumatice prout eſt terminus communis, & ſic ſignificat quantitatem rei ſubiectæ, uel prædicatæ, ut cum dicitur mundus eſt infinitus. alio modo ſumitur ſincategoreumaticæ non prout dicit quantitem rei ſubiectæ, vel prædicatæ, ſed qualiter ſe habet ſubiectum in ordine ad prædicatum, & ſic non eſt terminus communis, ſed eſt diſpoſitio ſubiecti, & ſignum diſtributiuum, & de his dantur tres regulæ.

Prima regula. Prima regula eſt, quòd infinitum ſincategoreumatice captum poſitum in ſubiecto facit terminum communē ſequentem pro ſe ſtare confuſe tantum, ut hic, D infiniti homines currunt, ibi homines ſupponit confuſe, non tamen mobiliter.

Secūda regula. Secunda regula eſt, quòd propoſitio de infinito ſincategoreumatice capto ex ponitur per unam copulatiuam, cuius prima pars affirmat prædicatum quantitate continua, uel diſcreta, & alia negat prædicatum ineſſe tali ſubiecto ſecundum determinatam quantitatem, vt iſta, infiniti homines currunt, quæ ſic exponitur, aliqui homines currunt, & non tot quin plures duobus, uel tribus, vel ſic, aliqui homines currunt, & quotlibet plures.

Tertia regula. Tertia regula categoreumatice eſt, quòd E propoſitio de infinito capto ſignificatiue exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars affirmat quantitatem de ſubiecto, & ſecunda pars negat terminum illius quantitatis, vt hic, linea eſt infinita, id eſt linea eſt quanta, & non habet terminum ſuæ quantitatis, & hoc eſt, ſi infinitum ſit in prædicato, ſed ſi ſit in ſubiecto prima affirmat prædicatum de ſubiecto quanto, & ſecunda negat terminum illius quantitatis, vt hic, aliquod corpus infinitum eſt album, id eſt aliquod corpus quantum eſt album, idem corpus non habet terminum ſuæ quantitatis.

Et nota, quòd oportet negare terminum illius quantitatis ſecundum quem F dicitur infinitum, ita quòd ſi ſit infinitum actu negandus eſt terminis illius quantitatis actualis, ſed ſi ſit in potentia, ita, quòd ſit infinitum ſecundum quantitatem potentialem tantum, & non ſecundum actualem, negandus eſt terminus quantitatis potentialis, & non actualis, ſiue ſit infinitum ſecundnm appoſitionem, uel ſecundum diuiſionem.

Poſtq̄ Auctor ſuperius determinauit de incipit, & definit, hic conſequenter determinat de infinito. Rō ordinis eſt, quia definit oſtendit poſitiue finem rei eo, quòd ſigſt definitionem eius, infinitum vero

deſignat

A deſignat finẽ rei priuatiuæ, quia ſignificát partẽ in, finis, ſicut ſatis apparet per vim nõis. Infinitũ.n.dr̃ ab in, quod eſt non, & finitum, quaſi non finitũ.i.ſine fine, & quia habitum præcedit priuationem, iõ patet ordo. Primo ſciendum eſt, ꝙ ut dicit Ariſ.3.Phyſ.ĩfinitũ dr̃ quinq. modis. Primo mõ negatiue.ſ.qđ non eſt aptum natũ tranſiri, & hoc mõ dr̃ vox inuiſibilis, ſicut infinitũ intranſibile, ſcđo mõ dr̃ infinitũ ꝙ quantum eſt de ſe p̃t tanſiri, nõ tñ a nobis ꝓp impedimentũ, vt profunditas maris dr̃ infinita. Tertio mõ dr̃ infinitũ ꝙ p̃t tranſiri ẽt a nobis, ſed, hoc eſt uim, & cum magna difficultate, & ſic iter vſq. ad Indiam dr̃ infinitum. B Quarto mõ dr̃ infinitum quod hẽt tranſitũ inconſummabilem ꝓpter eius extenſionem infinitam, ut ſi eſſet aliqua magnitudo non hñs terminos, illa eſſet ĩfinita. Quinto modo dr̃ ĩfinitũ, ſcđm diuiſionẽ, ut in magnitudinib aut ſcđm appoſitionem, ut in numeris, aut utroque mõ, ut in tp̃e. Secundo ſciendum eſt, ꝙ Pet. Hiſ. in tex. reducit iſtos quinque modos ad ſuas diuiſiones, quarũ prima eſt ꝙ infinitum qñq. ſumitur negatiua & eſt illud, quod eſt finitũ, nec aptũ natum finiri, ut punctus, uel Deus. Alio mõ ſumitur priuatiue, & eſt illud, quod non eſt finitũ, eſt tñ aptũ natum finiri, ut motus nõdũ ꝑfectus, & eſt iſtud triplex, ſ. infinitum per appoſitionẽ tm̃, vt in numeris, C quia dato quocunq numero adhuc p̃t dari maior, infinitum per diuiſionẽ tm̃, ut in continuis. qa dato quocunq. continuo, ut puta bicubito, illud eſt diuiſibile in infinitum, diuidendo in partes eiuſdẽ ꝓportionis, & infinitũ per appoſitionẽ, & diuiſionẽ ſimul, ſicut eſt tp̃s, eſt.n. tp̃s infinitum quo ad diuiſionẽ, qa eſt continuũ, & infinitũ per appoſitionem, quia eſt numerus motus. Secunda diuiſio eſt de infinito, qa oẽs diſtinguñt modi p̃cedens, quia aliquid dr̃ infinita in actu, quod eſt quantum non terminatum, ut eſt magnitudo carens terminus, aliud eſt infinitum in potentia, ut ſunt continua, aliud eſt infinitũ, quo ad nos,

Quinq. modis ſumitur in infinitũ.

Ari. tex c 24 inf. hr̃ infiniti materia, uide ibi & doctores.

Diuiſiones duæ penes quas ſumuntur oẽs modi Infiniti.

Infinitũ ſubſtãtiuum qñque, & qñque adiectiuum nomen eſt.

vt profunditas maris. Tertio ſciendũ eſt D cũ textu, ꝙ infinitum ſcđm ꝙ ſub ſeruit propoſitio adhuc p̃t capi duobus modis. Vno mõ ſignificatiue categoreumatice & ſic eſt terminus cõis ſignificãs quantitatẽ rei ſubiectæ, uel p̃dicatæ, vt cum dr̃ mũdus eſt infinitus, infinitũ eſt album, &c. & tunc eſt nomen ſubſtantiuũ. Alio mõ capitur ſincategoreumatice, nõ prout dicit quantitatem rei, ſed prout dicit qualiter ſe hẽt ſubiectũ in ordine ad p̃dicatũ, & ſic non adiectiuũ, nec eſt terminus cõis ſignificans rem ſubijcibilem, aut p̃dicabilem, ſed eſt diſpõ ſubiecti, & ſignum & ipſum poſitum ĩ ſubiecto facit terminum ſequentem ſtare confuſe tm̃, non tñ mobiliter, quia licet ſupponat E ꝓ quolibet ſuo ſuppoſitio, nõ tñ ſub eo p̃t fieri deſcenſus. Quarto ſciendum eſt, ꝙ propoſitio de infinito ſincategoreumatice capto, exponit pro unam copulatiuã, cuius primas pars affirmat prædicatũ de ſubiecto, ſumpto ſub aliqua quantitate continua, uel diſcreta, & ſecunda negat p̃dicatũ ineſſe tali ſubiecto ſcđm determinatã quãtitatem, vt iſta, infiniti hoĩes currunt ſic exponit, aliquot hoĩes currunt, & non tot quin plures duobus vel trib. vel ſic, aliquot hoĩes currunt, & quotlibet plures. Sed illæ infinito ſincategoreumatice, ſeu ſignificatiue capto, exponunt per unã copulatiuã cuius prima pars affirmat quantitatẽ de ſubiecto, & ſecunda negat terminum illius F quantitatis ut hæc propoſitio, linea eſt infinita, ſic, exponitur linea eſt quanta, & nõ hẽt terminũ ſuæ q̃titatis, & hoc eſt intelligendum, ſi li infinitum ſit p̃dicato, qa, ſi ſit in ſubiecto exponũtur per vnã copulatiuam, cuius prima pars affirmat prędicatum de ſubiecto quãto, & ſecunda negat terminũ illius quantitatis, vt hęc, aliqđ corpus infinitũ eſt albũ ſic exponitur aliqđ corpus albũ, & illud corpus nõ hãbet terminum ſuę quantitatis. Et oportet negare terminũ illius quantitatis, ſcđm quẽ dr̃ ĩfinitum, ita quod ſi ſit ĩfinitũ ĩ actu, negendus eſt terminus quantitatis actualis, & ſi ſit ĩfinitum in po-

Propoſitiones de infinĩ quõ exponẽ.

A potentia, negandus eſt terminus quantitatis potentialis. Ex quib. poſſimus colligere ſiue in infinitum capiatur categoreumatice, ſeu ſignificatiue, ſiue ſincategoreumatice, ſemper reddit propoſitionē exponibilem; licet hoc potius faciat quando tenetur ſincategoreumatice.

Contra prædicta arguitur primo ſic. Quod habet poſitionem in continuo eſt finitum, igitur punctus eſt finitus, & ſic male explificatur de puncto, dum dicitur, quod punctus eſt finitus, & ſic male exemplificatur de puncto, dum dr̃, quod punctus eſt infinitus negatiue, quia non eſt finitus, nec aptus natus finiri. Añs patet, quia quod habet poſitionem in
B continuo eſt terminatum. Secundo ſic. Sola ſigna uniuerſalis, & negationes cōfundunt, ſed infinitū nō eſt ſignū uniuerſale, nec negatio, ergo non facit terminum ſequentem ſe ſtare confuſe. Tertio ſic. Propoſitio exponibilis eſt intelligibilis, & apprehenſibilis ab intellectu exponere, ſed propoſitio de infinito non eſt apprehenſibilis ab intellectu, q̃a intellectus, & natura abhorent infinitum, ergo propoſitio de infinito non eſt exponibilis. Quarto ſic. Iſta de infinito quantitatis eſt res naturalis, & tñ non eſt exponibilis, ergo non oīs propoſitio de infinito eſt exponibilis. Antecedens patet, quia infinitū eſt paſſio quantitatis,
C modo poſito ſubiecto ponit proprietas eius, eo quod ſe conſequitur conuertibiliter, & ſic poſita quantitate ponit infinitū, quod eſt paſſio eius. Quinto arguitur ſic. Hæc non exponibilis, linea eſt infinita, ergo male xeponitur in textu. Antecedens patet, q̃a in ea non eſt aliqd̃ ſincategoruma, quod requiritur ad propoſitionē exponibilem, ſuam hoc p̄dicatum infinita, tenetur categoreumatice.

Ad arg. Ad primum iſtorum dr̃, ꝙ oē illud ꝙ habet poſitionem in continuo tanq̃ pars quantitatiua eius, eſt finitum actu, & infinitum in potentia, quia nullum eſt continuū, quin habeat extrema ipſum determinantia. Sed non oportet de oī illo, ꝙ habet poſitionem in continuo tanq̃ pars eſſentialis eius cujuſmo-
D di eſt punctus. Ad 2m dr̃ ꝙ infinitum includit negationē, rōne cuius pt̃ confundere, & iō ab Auctore in textu uocatur ſignū diſtributiū. Ad tertium dr̃, quod licet natura, & intellectus abhorrent infinitū in actu, nō tñ infinitū in potentia, & ſic licet intellectus non apprehendat infinitū in actu tanq̃ ens poſitiuum, tñ apprehendit infinitum tanquam ens priuatiuum per apprehenſionem finiti, & hoc ſufficit ad hoc, quod exponat propoſitionem de infinito tanquam ab eo cognitam. Ad quartum dicitur quod licet poſito ſubiecto ponatur paſſio ſubiecti, tamen non dat intelligere ſuam paſſio-
E nem. Et ideo quantitatis non dat intelligere infinitum, quia prius non dat intelligere poſterius; quare illa propoſitio non eſt de infinito. Ad quītū dr̃, quod licet infinita teneatur categoreumatice, tñ æquipollet uni ſincategoreumatice, & iō reddit propoſitionem exponibilē.

De comparatiuorum, & ſuperlatiuorū natura, & modo exponēdi propoſitiones ex illis formatas.

Sequitur de comparatiuis, & ſuperlatiuis, de quib. tale dantur regulæ. Prima eſt propoſitio habens comparatiuū proprię captum, & non abuſiue, epoxnitur affirmatiue per tres eponentes. Quarū prima affirmat poſitiuum re excedente, ſecunda affirmat eundem de re xeceſſa, & tertia affirmat exceſſum de re excedente reſpectu rei exceſſæ, vt hic Socrates eſt albior aſino. i. Socra. eſt alb. & aſinus eſt alb. & Soc. eſt magis alb. q̃ aſinus, vel negādo æqualitatē formæ ieſſe expreſſæ reſpectu rei excedētis, vt Soc. eſt alb. & aſinus eſt alb. & aſinus non eſt æque albus ſicut Soc. Secunda reg. eſt ꝙ ſuperlatiuus diſtribuit cōem terminū ſequentem, qui ſignificat rem exceſſam vt leo fortiſſimus animalium, ibi animal,

Prima regula. (F)

Secunda regula.

A mal diſtribuit. Tertia regula eſt, quòd ſuperlatiuus propriè tantùs denotat rem exceſſam conuenire rei excedenti, patet, quia hæc eſt impropria, leo eſt fortiſſimus lincum, quia fortitudo de lince omnino non verificatur. Quarta regula eſt, quòd propoſitio de ſuperlatiuo propriè capto exponitur copulatiue per tres exponentes, quarum prima affirmat poſitiuum de re excedente, ſecunda affirmat idem de re exceſſa, tertia negat vniuer exceſſum de re exceſſa per reſpectũ ad rem excedentem, vt hic, roſa eſt pulcherrima florum, i. roſa eſt pulchra, & omnis flos eſt pulcher, & nullus flos eſt pulchior roſa, ſi vero ſuperlatiuus teneatur affirmatiue, tertia exponens debet eſſe affirmatiua affirmans de re excedente exceſſum per reſpectum ad rem exceſſam acceptũ vniter, vt dicendo, roſa eſt pulchrior omnium florum. Et omnes propoſitiones de maximo, & minimo, & alijs ſuperlatiuis his duobus modis poſſunt exponi dummodo ibi opponatur genitiuus importans rem exceſſam, ſed non ponatur ibi genitiuus debet omitti ſecunda exponens, vt hic Socr. eſt fortimus. i. Socra. eſt fortis, & nullus homo eſt fortior ipſo. Et contradictoriæ iſtarum ſemper habent exponi per diſiunctiuas de partibus contradicentibus.

Tertia regula. *Quarta regula.*

B

C Poſtquam Auctor ſuperius determinauit de infinito, hic conſequenter determinat de comparatiuis, & ſuperlatiuis. Et ratio ordinis eſt, quia infinitum importat quædam exceſſum finis per comparationem ad finitum, ſed exceſſus importatur per comparatiuum, & ſuperlatiuum, ergo patet ordo.

Superlatiuus & cõparatiuus aliquando propriè aliquando impropriè ſũpta, ꝙ fiunt.

Primo ſciendum eſt, ꝙ comparatiuus & ſuperlatiuus poſſunt teneri dupliciter. Vno modo propriè, alio modo abuſiue. Vnde comparatiuus, & ſuperlatiuus tenetur propriè, quando id quòd comparatur, & illud cui comparatur participat proprietatem in qua cõparantur, vt Plat. eſt fortior Ioanne, vel Plato eſt fortiſſimus hominum, ibi Plato, & Ioãnes participant fortitudinem. Sed tenetur impropriè, quando illud cui comparantur non participat proprietatem ſm quam fit comparatio, & hoc fit tribus modis. D Primo modo, qñ ponitur comparatiuus aut ſuperlatiuus loco poſitiui, vt dicendo iſte eſt ſenior, non addendo reſpectũ cuius fit ſenior, ſi ſenior ponitur ibi pro ſenex, ita quòd eſt ſenſus, iſte eſt ſenior, i. ſenex. Secundo modo, qñ ponitur id, ꝙ comparatur cum forma importante exceſſum ſine eo, cui comparatur, vt dicendo, Nicolaus eſt ſanctiſſimus, & aut ſaltem ſi ponatur id, cui cõparatur, & illud non participat formam cõparationis, vt Deus melior eſt diabolo, ibi ſi melior tenetur abuſiue. Tertio modo, qñ comparatiuus, & ſuperlatiuus includunt cum hoc aduerbio minus poſitiuum oppoſitum ſuo proprio poſitiuo, vt ibi fornicatio eſt melior adulterio, ſenſus enim eſt fornicatio eſt minus malum quam adulterium. E

Exceſſus per comparatiuũ, & ſuperlatiuum importat quatuor cõſideranda.

Secundo ſciendum eſt, ꝙ in exceſſu comparationis importato per comparatiuum, & ſuperlatiuum quatuor requiruntur. Primum eſt excedes, ſeu id, quod comparatur. Secũdum eſt exceſſum, ſeu id cui comparatur. Tertium eſt id, in quo comparantur ſiue in quo fit comparatio. Et quartum eſt exceſſu in eo, in quo fit comparatio, v.g. vt hic, Socra. eſt fortiſſimus hominum, Soc. eſt excedens, ſeu id, quod comparatur, ſi hominum, eſt exceſſum ſeu id, cui comparatur Soc. F Et iſte ſuperlatiuus fortiſſimus, qui dicit fortitudinem, & exceſſus illius fortitudinis eſt id, in quo fit comparatio, quia Socrat. habet fortitudinem, & etiam habet eam in exceſſu reſpectu aliorum hominum.

Propoſitionis de comparatiuo propriè ſũpto formalę triplex exponẽdi modus.

Tertio ſciendum eſt, quòd propoſitio de comparatiuo propriè capto, & non abuſiue ponitur copulatiue per tres exponentes. Quarum primo affirmat poſitiuum de re excedẽte, ſecunda affirmat eundem de re exceſſa, & tertia affirmat exceſſum, in formam ſecundum quã fit comparatio cum exceſſu importatam, ſeu deſignatam de re excedente reſpectu rei exceſſæ, vt iſta Socrat. eſt albior

aſino

A aſino,ſic exponitur,Socr.eſt albus aſinus eſt alb.& Socr.eſt magis alb.q̃ aſinus.Et hoc intelligendũ,ſi ille comparatiuus albior teneatur affirmatiuè, qa ſi teneatur negatiue, debet exponi negando qualitatem formæ in exceſſu reſpũ excedentis, vt Socr. eſt alb.aſinus eſt alb ſed non eſt æquè alb.ſicut Soc. Poteſt ẽt exponi propoſitio de comparatiuo affirmatiue ſumpto.Grammaticaliter ſic,Socr.eſt albior Platone,i.Soc.eſt magis alb. quam Plat. Vnde valde obſeruandum eſt in exponendo,ꝙ terminus non diſtributus in expoſita,non diſtribuatur in exponentibus.

Quarto ſciendum eſt, ꝙ terminus ſignificans rem exceſſam, ſequens ſuperlatiuũ B ſupponit diſtributiue, ut leo eſt fortiſſimus animalium li,animalium diſtribuitur. Vnde propoſitio de ſuperlatiuo põt exponi affirmatiue, & negatiue ſecundum, ꝙ ſuperlatiuus põt teneri negatiue,& affirmatiue, & qñ tenetur negatiue, exponitur copulatiue per tres exponentes,quarũ prima affirmat poſitiuum de re excedente, & ſecunda eundem de re exceſſa, & tertia negat vſer exceſſum de re exceſſa per reſpectum ad re excedentem,ut iſta,roſa eſt pulcherrimus florum,ſic exponitur negatiue,roſa eſt pulchra,omnis flos eſt pulcher & nullus flos eſt pulchrior roſa. Et dr̃ iſte ſuperlatiuus pulcherrimus hic teneri negatiue, non C quod ſupra ipſum feratur negatio, ſicut ſi diceretur,non eſt pulcherrimus,ſed dr̃ teneri negatiue,eo ꝙ exceſſus:ſeu forma cõparationis negatur de re exceſſa reſpũ rei excedentis. Sed propoſitio de ſuperlatiuo affirmatiue tanto, dẽt exponi copulatiue per tres exponentes, quarum prima affirmat,poſitiuum de re excedente, & ſecunda eundem de re exceſſa, & tertia affirmat exceſſum de re excedẽte per reſpectum ad rem exceſſam v ſiter acceptam,ut iſta,roſa eſt pulcherrimus florũ, ſic exponitur affirmatiue, roſa eſt pulchra,& omnis flos eſt pulcher,& roſa eſt pulchrior omni flore. Et dicitur ſuperlatiuus hic teneri affirmatiue, quia forma, ſecundum quam ſit comparatio, affirmatur de re excedente per reſpectum ad rem exceſſam. D Et iſta quæ dicta ſunt deberit intelligi de propoſitionib de ſuperlatiuo, in quib. ponitur genitiuus pluralis, quia ſi non ponatur genitiuus pluralis, tunc ſolum dẽt exponi per duas exponentes,& debet omitti ſecunda exponẽs vt iſta,Socr.eſt fortiſſimus homo, ſic exponitur, Socr.eſt fortis homo, & nullus eſt fortior ipſe. Et contradictoriæ tam propoſitionum de comparatiuo, quam de ſuperlatiuo debet exponi per diſiunctiuas de partibus contradicentibus.

Propoſitiones de ſuperlatiuo quomodo affirmatiue, ſeu negatiue exponendæ ſint.

Argum. Contra prædicta arguitur primo ſic. Comparatiuus, & ſuperlatiuus nõ ſunt dictiones categoreumatice,ergo nõ redditur propoſitionem exponibilem,tenet E conſequentia per definitionem propoſitionis exponibilis in principio huius tractatus poſitam. Secundo ſic. Iſta eſt de comparatiuo, fornicato eſt melior adulterio, & tñ nõ exponitur copulatiue per tres exponentes,quarum prima affirmet poſitiuum de re excedente, & ſecunda eũdem de re exceſſa,& tertia affirmet exceſſum, de re excedente reſpectu rei exceſſæ,quia tunc,ſic exponeretur fornicatio eſt bona adulteriũ eſt bonum, & fornicatio eſt magis bona adulterio. quod non poteſt fieri,quia exponens eſt bona, & exponens ſunt falſæ.Tertiò ſic.Iſta de ſuperlatiuo, leo eſt fortiſſimus lincum, & non exponitur ſecundum modum F dictum in quarta regula, ergo ipſa non eſt bene poſita. Quarto ſic. Iſta eſt de ſuperlatiuo affirmatiue ſumpto, roſa eſt pulcherrimus florum, ergo male exponitur tanquam ad ſuperlatiuo negatiue ſumpto. Quinto ſic.Iſta eſt de ſuperlatiuo. B. Nicolaus eſt ſanctiſſimus & tñ non poteſt exponi aliquo modorum poſitorum in textu, ergo quarta regula eſt inſufficiens. Minor probatur primo, quia non poteſt exponi per tres exponentes, ſicut in textu ſatis põt perpendi,nec poteſt exponi affirmatiue per duas, quia non ſequitur,Nicolaus eſt ſanctus & ſanctior, oĩ alio, qa plures fuerunt eo ſanctiores; nec ẽt negatiue,quia non ſequitur. Nicolaus

laus

A laus eſt ſanctus, & nullus eſt eo ſanctior.

Solutio. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, quod comparatiuus, & ſuperlatiuus æquiualent ſicantergo. eumatib. ratione alienus proprietas in eis incluſæ. Ad ſecundum dr quòd ille comparatiuus non tenetur ibi propriè, ſed magis abuſiuè, vt dictum eſt in ſecundo notabili modo de eo ſic accepto nô eſt hic ad propoſitum, vnde illa pôt ſic exponi, fornicatio eſt mala, adulterium eſt malum, & fornicatio eſt minus mala q̃ adulterium. Ad tertium dr, quod illa eſt de ſuperlatiuo abuſiuè capto, de quo hic nô intenditur, quia comparatiue, & ſuperlatiue de hoc modo non conceduntur nec a Grammatico, nec a Logico, quia nô ſunt côgruæ.

B Ad quartum dr, ꝙ ipſa pôt eſſe de ſuperlatiuo affirmatiue ſumpto, & negatiue, quia ſi forma ſecundum q̃ ſit comparatio, affirmetur de re excedente reſpectu rei exceſſæ tenetur affirmatiua, ſed ſi negetur de re exceſſa reſpectu rei excedentis, tunc tenetur negatiue. Ad quintum dr, ꝙ ille ſuperlatiuus nô tenetur ibi proprie, ſed magis abuſiue iuxta ſm modum dictum in primo notabili, pôt tñ iſta, & ſibi ſimiles ſic exponi Nicolaus eſt ſanctiſsimus. i. Nicolaus eſt valde ſanctus; ſed quia non requiritur plures exponentes ad ſui expoſitionem, ideo de illa Pet. Hiſp. non facit mentionem.

C

Harum dictionum Differt, Aliud, Ab, diuerſitatem importantium, natura, & in propoſitionibus vſus.

Prima re. r. cô. 11. & 12 & inf. & ibi p do cto. a ſecûda regula. Sequitur de differt, aliud, ab, de quib. tales dantur regulæ. Prima eſt, quòd differt, diuerſum, aliud, ab, conueniunt tantum enti, quia vt dicitur Decimo Meta nec non ens enti, nec ens non enti. idem vel diuerſum eſt, a ſecunda regula eſt, ꝙ ablatiuus rectus ab iſtis dictionibus mediante; vel ab diſtribuitur, ſi ſit diſtribuibilis licet non primo, & ſimpliciter, & non habeat aliud impedimentum. Tertia regula eſt quòd propoſitio affirma. de differt, exponitur copulatiue per tres exponentes affirmatiuas, in quarum prima affirmatur hoc verbum eſt de eo qđ differt, in ſecûda affirmatur idem de eodem a quo differt. Tertia negat vnum illorum de alio, ut homo differt ab aſino. ideſt homo eſt, & aſinus eſt, & homo nô eſt aſinus. Quarta regula eſt, quòd propoſitio negatiua de differt., debet exponi per vnam diſiunctiuam de partibus contradicentibus, vt Socrat. non differt ab aſino, ideſt Socrat. non eſt, uel aſinus non eſt, uel Socrat. eſt aſinus, & valent conſequentia in illis, ſicut in præcedenti. Sequitur de hoc ſigno totus. Pro quo

E ſciendum eſt, quòd hoc ſignum totus poteſt capi tribus modis, uno modo communi pro omni eo, quòd habet partes vnde componitur. Secundo modo capitur magis proprie illo, quod ex omnibus ſuis partibus eſt perfectum, ſicut domus dicitur roſa, quando eſt perfecta, & iſtis duobus modis totus tenetur categoreumatice. Tertio modo capitur ſincategoreumatice prout includit ſignum diſtributiuum, vt hic, totus Socrat. eſt albus, & ſic non dicit quale ſubiectum ſit, ſed qualiter ſe habeat in ordine ad prædicatum. Et hoc modo reddit propoſitionem exponibilem, de quo dantur tales regulæ. Prima eſt, quòd totus diſtribuit terminum cui adiungitur pro qualelibet F parte integrali eius, ut Socrat. eſt albus, ideſt quælibet pars Socrates eſt alba. Secunda eſt quòd propoſitio affirmatiua de toto exponitur per unam categoricam tranſmutando li totus in hoc quòd eſt, ſecundum qualibet ſui partem, ut totus Socrates eſt minor Socrat. ideſt Socr. ſecundum quamlibet ſui partem eſt minor Socrates. Præterea notandum, quòd hæc ſigna quantumlibet, qualelibet non faciunt proprie propoſitionem exponibilem, ſed faciunt diſtributionem, non abſolutam, ut omnis quilibet, ſed contrahunt ſpeciem ad prædicamentale genus determinatum ut quantumlibet diſtribuit pro quantitate continua, & tantum valet

A valet ſicut habens omnem qualitate continuam ; & qualelibet pro qualitate, & tantum valet ſicut habens omnem qualitatem, & ſic dicuntur mentaliter complexa, quorum propoſitiones fiunt per compoſitionem.

Poſtquam ſuperius Auctor determinauit de exponibilibus de comparatiuo & ſuperlatiuo, hic conſequen er determinauit de exponibilibus de differt, aliud, ab, & diuerſum, & finaliter de hoc

B ſigno totus, quod primo de exponibilibus de differt, aliud, ab diuerſum quam de totus, quia iſta, differt, aliud, ab, & diuerſum, ſolum conueniunt entibus quia vt dicitur x Met. nec ens non entibus nec non ens enti eſt idem, uel diuerſum totus uero poteſt attributam entibus quã non entibus, & iõ patet ordo. Primo ſciẽdum eſt, quod ad omnes propoſitiones de differt, ſiue ſint affirmatiuæ, ſiue negatiuæ, tria requiruntur, ſcilicet id quod differt, id a quo differt, & uerbum denotans dicitur iam inter iſta, ut in iſta, homo differt ab aſino, homo eſt quod differt, aſinus eſt id a quo differt, & hoc uerbum

Negatiuæ, quõ exponẽdæ.

C differt, de ſigna drĩam inter ille. uñ propoſitio affirmatiua de differt exponitur copulatiue per tres exponentes, in quarum prima affirmatur hoc uerbum eſt, de eo quod differt, in ſecunda affirmatur idem de eo a quo differt, & in tertia negatur id à quo differt ab eo quod differt, ut iſta homo differt ab aſino, ſic exponitur, homo eſt, & aſinus eſt, & homo non eſt aſinus. Sed negatiua exponitur diſiũctiua de partibus contradicentibus ut iſta. Soc. non differt ab aſino, exponitur ſic. Soc. non eſt, uel aſinus non eſt, uel Soc. eſt aſinus.

Totum diuerſimode ſumptũ quomodo propoſitionem exponibilem reddat.

Scd͡o ſciendum eſt, quod hoc ſignũ totus poteſt capi dupl͡r. Vno modo categoreumatice, & hoc dupl͡r uno modo uniuerſaliter, pro omni illo quod habet partes, alio modo magis ſtricto, & proprie, pro omni illud, quod ex omnibus ſuis partibus eſt perfectum, ita quòd totum, hoc modo categoreumatice ſumptum idem eſt quod perfectum. Alio modo

D capitur ſincategoreumatice, prout, ſ. includit ſignum diſtributiuum, ut hic totus Socra. eſt albus, & totum, hoc modo ſumptum non dicit quale ſit ſubiectum, ſed qualiter ſe habet ſubiectum ad prædicatum, & hoc modo reddit propoſitionem exponibilem.

Tertiò ſciendum, q; hęc ſignum totus ſincategoreumatica tm̃ diſtribuit terminum cui adiungitur, & non diſtribuit p partibus ſubiectiuis, ſed ſolum pro partibus integralibus, & ſic illa propoſitio, in qua ponitur hoc ſignũ totus, eſt æquiualenter uniuerſalis. Nam includit uirtualiter unam uniuerſalẽ, ut iſta, totus Soc. eſt alb. tm̃ ualet ſunt iſta, quælibet pars Socra. eſt alba.

Propoſ. de ſigno tot' formata vniuerſa lis eſt.

E Quarto ſciendũ eſt, quod ppoſitio affirmatiua de hoc ſigno totus, exponitur p unã cathegoricã tranſmutãdo totum in hoc, quod dr̃ ſcd͡m quamlibet ſui partem ut iſta, totus Soc. eſt minus Soc. ſic exponitur, Socrate ſcd͡m quamlibet ſui partem eſt minor Socra. uel ſic, quemlibet pars Socratis eſt minor Socrate. Et hoc eſt intelligendum hocſignum totus tenetur pure ſincategoreumatice, quia, ſi tenetur partim ſincategoreumatice, & partim categoreumatice, ut équiualet uni hypoteticæ copulatiuæ iſta, tota anima intellectiua eſt, in qualibet parte ſuæ materiæ, ſic exponitur, anima intellectiua eſt in qualibet parte ſuæ materię, &

Propoſitio affirmatiua de hoc ſigno totus quo modo exponit.

F nihil ipſius eſt quod non ſit in ea.

Contra predicta arguitur primo ſic. Differt, aliud, ab, & diuerſũ, conueniunt non entib. ergo textus ſupponit falſum. Antecedens patet, quia chimera eſt aliud ab aureo monte, cum chimera habeat aliud eſſe in imaginatione quã mõs aureus, modo chimera, & mons aureus ſunt non entia. Secundo ſic. Fruſtra fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora, ſed propoſitiones affirmatiuæ de differt poſſunt exponi per categoricam affirmatiuam de materia remota, ut iſta, hõ differt ab asino, ſufficienter ſic exponit, hõ non eſt asinus, ergo, &c. Ter

A tio ſic. Nullæ ſunt negatiuæ de differt, ergo fruſtra datur hic modus exponendi eas. Antecedens patet, quia maxime eſſent iſtæ homo non differt à rationali, Soc. non differt ab homine, ſed hoc non, quia illæ ſunt de eodem, quia bene ſequitur Socrates non differt ab homine, ergo Socr. eſt idem cum homine, Quarto ſic. Materia Soc. non eſt minor Socr. ergo iſta totus Soc. eſt minor Socrate, male exponitur per iſtam quælibet pars, Socratis eſt minor Socr quia ſuppoſito, ꝙ exponibilis ſit uera, ſicut ab omnib. conceditur ueram per falſam exponeretur.

Quinto ſic. Qualelibet, & quantumlibet reddunt propoſitionem exponibilē, & tamē de illis Auctor non facit mentionem, ergo eſt diminutus. Antecedens patet, quia iſta eſt exponibilis, quodlibet qualelibet currit, exponitur. n. ſic, quodlibet habens omnem qualitatem currit.

Solutiones. Ad argumenta. Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ licet in non entibus adinuicē cōparatis reperiatur idem, & diuerſum ſecundum imaginationē, eo modo quo non entia imaginari poſſunt, tñ in non entibus nō reperitur idem, & diuerſum in comparatione ad entia, quia non ens non dicitur idem, uel diuerſum enti, nec C econtra. Ad ſecundum dr, quod non omnes affirmatiuæ de differt arguunt affirmationem de materia remota, & ideo non ſufficienter poſſunt exponi per ipſam. Ad tertium dicitur, ꝙ licet omnes D negatiuæ de differt ſint uirtualiter de eodem, non tamen formaliter, ſed ſunt formaliter de differt, & ideo non debent dici de eodem, ſed de differt. Ad quartū dicitur, quod li totus diſtribuit pro partib. integralib & nō pro partib. eſſentialib. cuiuſmodi eſt materia Soc. reſpectu Soc. Ad quintum dicitur, quod hæc ſigna, qualelibet, & quantumlibet, nō proprie faciunt propoſitionem exponibilē, ſed faciunt diſtributionem abſolutam, ſicut iſta ſigna omnis, & quælibet, ſed contrahunt diſtributionem ad aliquod genus determinatum, ut quantumlibet diſtribuit pro quantitate continua, & tantum ualet, ſicut habens omnem quātitatem continuam, & qualelibet diſtri E buit pro qualitate, & tantum ualet, ſicut habens omnem qualitatem. Dicitur ultra quod Auctor ſolum determinet de illis exponibilibus, in quibus eminebat maior difficultas in exponendo. Et ideo licet multa alia ſint reddentia propoſitionem exponibilem à prius enumeratis, quia tamen illa, de quibus determinauit, ſunt magis difficilia ad exponendum, ideo de ipſis ſolum determinauit, relinquendo alia ſincategoreumata propoſitionem exponibilem F reddentia peritiæ legentis. Hæc de expoſitione dicta ſufficiant.

PETRO HISPANO ASCRIPTVM OPVS PARVORVM LOGICALIVM INCIPIT.

De compoſitione communi.

Eſt, & non, quid ſignificent, & quomodo ſe habeant in compoſitione. Cap. I.

A

Res quę eſt diſpoſitio ſubiecti.

ABeo quod res eſt, vel non eſt, oratio uera vel falſa dicitur, ſed a dictionibus ſincategoreumaticis, ut tantum, ſolus, niſi, præter, & conſimilibus cauſantur ueritas vel falſitas in oratione, ergo dictione ſincategoreumatice ſignificant res aliquas, ſed non ſignificant res ſubijcibiles, vel prædicabiles, ergo ſignificant res, quę ſunt diſpoſitiones ſubijcibilium, uel prædicabilium, quia nihil eſt in oratione pręter uerum, uel ſalſum, niſi ſubiectum, & prædicatum, & eorum diſpoſitiones. res. n. dupliciter dicitur, quia eſt quædam res ſubijcibilis, uel prædicabilis, ut homo, uel equus ambulat, uel currit, & alio modo eſt res, quæ eſt diſpoſitio rei ſubijcibilibus uel prædicabilis. Sed diſpoſitio rerum, ſiue res, quę eſt diſpoſitio, eſt duplex, quia eſt quędam diſpoſitio eius, quod eſt ſubiectum, uel eius, quod eſt prædicatum, ut albus, niger, bene, male, & conſimilia, & talis diſpoſitio ſubijcitur cum ſubiecto, & prædicatur cum prędicato, ut homo albus currit bene. Subiectum enim, & id quod eſt ſubiectum differunt, ſicut pater, & id quod eſt pater, quia ſicut pater dicitur ad filium, & econuerſo, ita ſubiectum dicitur ad prædicatum, & econuerſo, ſunt enim ad aliquid ſiue relationes ſicut pater, & filius. Alia autem eſt diſpoſitio ſubiecti in quantum eſt ſubiectum, vel prædicati, inquantum eſt prædicatum, ut tantum, ſolus, neceſſario, contingenter, & ſic de aliis, & ille non ſubijciuntur neque prædicantur, quia ſunt diſpoſitiones ipſius ſubiecti i comparatione ad prædicatum, uel econuerſo. Et tales diſpoſitiones ſignificantur per dictiones ſincategoreumaticas dicunt in comparationes ſiue habitudines ſubijcibilis inquantum ſubijcibilem, uel prædicabilis inquantum prædicabile. Et dicitur ſincategoreuma, a ſyn', quod eſt con, & categoreuma. quod eſt prędicatiuum, uel ſignificatiuum, quaſi conſignificatiuum. B

Eſt,

De Eſt, & non quid ſignificent, & quomodo ſe habeant in compoſitione. Cap. II.

HAbito, quòd dictiones ſincategoreumaticæ ſignificant diſpoſitiones in ſubiecti inquãtum ſubiectum, & prædicati inquantum prædicatum, ſic cognita ſignificatione earum in genere, nunc dicendum eſt de ſignificatione uniuſcuiuſque earum in ſpecie, & prius de prioribus quia vt vult Ariſt. de prioribus prior eſt ſpeculatio. Cum ergo in dictionibus ſyncategoreumaticis p ſe, intelligantur eſt de non, & non ecõuerſo, ideo eſt, & non, ſunt priora illis, & ideo de his prius eſt dicendum. Sed videndum eſt, quomodo eſt, & non, per ſe
B
intelligitur in iſtis, Sciendum autem, q per ſe dicitur quatuor modis.

Nõ omnia quæ ſunt in definitione p̄dicitur de definitio.

Primo modo per ſe inſunt, quæcunque cadunt in definitione rei, ſiue prædicentur, ſiue non de definito, quædam.n. definientia prædicantur de definito, vt animal rationale, mortale, de homine quædam vero non prædicentur de definito, vt punctum non prædicatur de linea, & cadit in definitione ei⁹. Linea.n. eſt longitudo, ſiue latitudine, cuius extremitates ſunt duo puncta, nec linea p̄dicatur de triangulo, & cadit in definitione eius, eſt enim triãgulus figura plana tribus rectis lineis contenta, habens
C
angulum extrinſecum æquipollentem tribus rectis ſibi oppoſitis.

Secundo modo per ſe inſunt, quæcunque recipiunt ſua ſubiecta in ſuis definitionibus & hoc eſt, quando propria paſſio, ſiue per ſe accidens prædicatur de ſua definitione, vt omne priuatum lumine a terræ obiectu deficit, ſiue eclipſatur. Hic.n. deficere ſiue eclipſari eſt per ſe accidens, ſiue propria paſſio, & non prædicatur de ſua definitione. Similiter, ſi propria paſſio prædicatur de parte ſuæ definitionis, vt numerus eſt par, vel impar, linea eſt recta, vel curua, quia par definitur per numerũ, & rectũ per lineã, eſt.n. par numerus diuiſibilis in duo æqualia, rectum vero eſt linea, cuius mediũ non exit ab extremis.

D
Tertius modus eſt, quando propria paſſio prædicatur de proprio ſubiecto, vt rectum, vel curuum de linea, par vel impar de numero, & habere tres angulos æquales duobus rectis de triangulo, ſubiectum.n. & propria paſſio dupliciter comparant, quia vno modo ſm, q ſubiectum eſt cauſa paſſionis, & definiens paſſionẽ, & ſic pertinet ad ſm modum, alio modo ſumitur ſubiectum, & inquãtum eſt ſubiectum, & propria paſſio, inquantum eſt accidens eius, & ſe pertinet ad tertium modum.

Quartus modus eſt, quãdo effectus, qui eſt propria paſſio, concluditur de ſubiecto per ſuam cauſam, & iſte quartus modus ſemper eſt in habitudine præmiſſarum ad concluſionem demonſtratam, vt omne priuatum lumine a terræ obiectu deficit. Luna eſt priuata lumine a terræ obiectu, ergo Luna deficit.
E
Sciendum ergo quod eſt, & non, intelliguntur in dictionibus ſincategoreumaticis, ſm primum modũ eius, quod eſt per ſe, quia intelliguntur in definitionibus, ſiue deſcriptionibus eorũ. Solum n. ſiue tantũ, eſt idem quod non cũ alio, & deſinit, eſt quod de cætero non erit, vel nunc vltimo eſt, & ſic de alijs; & ideo eſt & non, ſunt priora ſincategoreumaticis dictionibus. Et eſt prius eſt, quam non, quia affirmatio prior eſt negatione, ſicut habitus prior eſt priuatione, &
F
etiam negatio non habet eſſe, niſi affirmationem, vnde affirmatio dat eſſe ei, ergo prior eſt. Et etiã, quia negatio non cognoſcitur, niſi per affirmationem, & non econuerſo, ergo prius eſt dicendum de affirmatione, quàm de negatione; ergo prius eſt dicendum de eſt quàm de non. Nota ergo quòd hoc verbum eſt, conſignificat cõpoſitionẽ, & et alia verba. Sed hoc verbũ eſt, p prius conſignificat, cum natura ſit prius alijs verbis, & in eis intelligitur. Sed compoſitio non ſolum reperitur in verbo, ſed etiam in rebus alijs. Et ideo prius dicendum eſt de compoſitione in communi, & poſtea de ſpecialibus compoſitionibus.

Cur affirmatio prior ſit negatione.

A *Compoſitionibus natura, & eius multiplex modus, deq; natura nominis in communi.* Cap. III.

SCiendum ergo, q̄ compoſitio ad aliquid eſt, quia compoſitio eſt compoſitorum, & compoſitio, & cōpoſita ſunt compoſitione compoſita, quare compoſitio in prædicamento relationis erit. Diuiditur igitur compoſitio in duas partes, quia cōpoſitionis alia eſt rerum, alia modorum ſignificandi. Cōpoſitio vero modorum ſignificandi pertinet ad Grammaticum, ſm q̄ in nomine eſt compoſitio qualitatis cum ſubſtantia, & in principio actus eſt vnitus cū ſubſtantia. Cōpoſitio autem rerum fit quinq; modis, quia quędam eſt formę cum materia, vt B animæ cum corpore, alia eſt accidentis cum ſubiecto, vt coloris cum corpore, alia eſt potentiarum cum eſſentia, ſicut virtutum animæ cum anima, alia eſt partium integralium adinuicē in ſuo toto, vt partium lineæ in linea ad punctum, & ſuperficiæ ad lineam, alia dr̄ia cum genere ad conſtitutionem ſpecierum. Harum autem cōpoſitionum, quæ ſunt rerum quædam pertinent ad naturalē, quędam ad Mathematicū, aliæ verò ad Logicum. Item compoſitionis, quæ eſt modorum ſignificandi, alia eſt compoſitio qualitatis cū ſubſtantia, & hæc ſignificatur per nomen, ſicut in hoc nomen homo, & in quolibet alio nomine, alia eſt actus cū ſubſtantia, de qua poſtea dice- C tur. Sed prius dicatur de qualitate nominis. Omne ergo nomē ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, v. g. homo, vt ita dicam, eſt res habens humanitatem, & res eſt ſubſtantia eius humanitas aūt ſecundum, q̄ ſignificatur per hoc nomē homo, eſt qualitas eius, & non ſecundū, quòd ſignificatur per hoc nomen humanitas, quia hoc nomen humanitas eſt nomen aliud, & diuerſum ab hoc nomine homo, & vnum nō eſt qualitas alterius, neque econuerſo, ſed qualitas vniuſcuiuſq; per ipſum nomē ſignificat. Homo.n. ſignificat ſuam ſubſtātiam, & ſuā qualitatē, & hæc duo ſunt vnita, nō vnum in eo, ita quòd vnum ſignificatur D in altero, ſiue per alterum.

Sed obijcitur circa qualitatem nominis, quia cum qualitas, & ſubſtantia ſint diuerſa, & oē nomen ſignificat ſubām cū qualitate, ergo omne nomen ſignificat diuerſa, & eſt ſyllogiſmus in primo primæ, ſed oīs dictio ſignificans diuerſa eſt æquiuoca, ergo omne nomē eſt æquiuocum, quod eſt inconueniens, non ergo in noīe eſt cōpoſitio qualitatis cum ſubſtantia. Solutio. Quatuor modis contingit ſignificari diuerſa per dictionem eādē. Primo qn̄ diuerſa æqualiter ſignificantur per eandem dictionem, vt in hoc nomine canis. Scd̄o qn̄ diuerſa ſignifi- E cant ſecūdū prius, & poſterius, vt in hoc noīe ſanum, & proprie nō ſignificat diuerſa ſm rē vnā, & modos diuerſos, & ſimiliter ens. Tertio modo ſignificātur plura per dictionem, vnam qn̄ vnum ex impoſitione eſt, & reliquum trāſumptiue, vt in hoc verbo ridere, quod ex impoſitione ſignificat ridere, & florere ſignificat trāſumptiue, & iſti tres modi faciūt æquiuocationem. Quarto autē modo ſignificantur diuerſa per dictionem unā, qn̄ vnum eſt ratio intelligendi alterum, ſiue qn̄ vnum eſt principium intelligendi alterum, quod idem eſt, vt forma eſt rō, ſiue principium illius, cuius eſt, & cognoſcendi illud, vt figura triangularis oblōga, & ſic diſpoſitio eſt rō, ſiue principium intelligendi cultellum, & cognoſcendi ipſum. Et hoc mō nomen ſignifi- F cat ſubām cum qualitate, qualitas.n nominis eſt rō ſiue principiū intelligendi ipſum nomē, & ſuā ſubſtantiā, & qualitas ſignificatur per nomen, vt principiū intelligēdi ipſum, ſubſtātia vero ſignificatur p ipſum nomen, vt quod intelligit per ipſam qualitatem. Et quia vnum intelligitur per alterum. ideo non ſunt ibi diuerſæ ſignificationes, ſed vna. Et pp hoc ille modus ſignādi plura, non facit æquocationē, ſicut cū video coloratum, & ſuā magnitudinē non ſunt duæ viſiones, ſed vna, quia color eſt ratio, ſiue principium intelligēdi, ſiue videndi magnitu-

An omne nomen ſit æquiuocum.

A tudinem hõ ſunt duæ viſiones, ſed vna, quia color eſt ratio, ſiue principiũ intelligẽdi ſiue videndi magnitudinẽ in qua eſt, & propter hoc dictum eſt, vbi vnum eſt propter alterum, tantum vnum eſt.

An cõpoſitio qualitatis cũ ſubſta aliquid ſit.

Item q̃ritur vtrum compoſitio qualitatis cum ſuba ſit aliquid, aut non? ſi nõ eſt aliquid, ergo in nõie non eſt compoſitio qualitatis cum ſuba, ſi eſt aliquid, & non eſt ſuba, neq. qualitas, ergo tertium eſt ab iſtis, ergo per nomen ſignificatur tria ergo oportet dici, ꝙ non ſignificat ſubam cũ qualitate, & compoſitione earum, quod nõ eſt verũ Solutio. Cõpoſitio qualitatis cum ſuba eſt aliquid in nõie, & non ſunt duo niſi ſm rem ſ. B ſubſtantia, & qualitas, tria vero ſcd̃m rõnẽ. ſ. ſubſtãtia, & qualitas, & compoſitio earũ, quia qualitas ſeipſa cõponitur cum ſubſtantia per inclinatione q̃ hẽt ad ſubſtãtiã. Oĩs. n. forma, & oĩs qualitas, & ẽt oẽs accidens naturalem habet inclinationẽ ad illud, in quo eſt, quia non hẽnt eẽ actuale, ſiue eſſe i actu, niſi in eo in quo eſt. Vnde de accidentib. dicit Boethus, quia accidentis eſſe eſt in eſſe, hoc eſt, accidẽtis eſſe eſt eſſe in alio. Silr eſſe actuale ipſius formæ eſt eſſe in materia, vnde qualitas nominis per inclinationẽ, quã hẽt ad ſubſtantiam nominis, ſtat in rõne cõpoſitionis. Ipſa qualitas nõis ſcd̃m ſe eſt vnũ compoſitorũ. Et iõ dicendũ eſt, C quod qualitas ſcd̃m ſe, & qualitas inclinata ad ſubſtantiã ſunt idem ſecundum rem, & ſubſtantia nominis fit alterũ extremum, pp hoc in nõie non ſunt niſi duo ſecundũ rẽ, tria vero ſecundum rõnem, quia alterius rationis eſt qualitas ſcd̃m ſe, & qualitas inclinata, & ſuſtãtia eſt tertiũ, & ideo dixi, quia in nõie erant duo ſcd̃m rẽ, tria vero ſcd̃m rationẽ. Vnde quia Grammaticus loquitur de reb. ſignificatiuis per partes orationis, iõ debet dicere, quod nomen ſignificat ſubſtãtiam cum qualitate, & non dẽt dicere, quia nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate, & compoſitionem.

Vide 1. Phyſi. te. con. 26.

Si aliquis quid ſit compoſitio quærat. Dicendũ eſt, quod iã patet ex prædictis, quia inclinatio qualitatis ad ſubſtantiã, D quia inclinatio vnius ad alterum nihil eſt, niſi per illud, ergo eſt, & per illud ad quod eſt, & ideo iſta compoſitio, quãuis ſit aliquid, tñ non eſt niſi per ſua extrema. Non. n. pt eſſe res aliqua media inter qualitatẽm, & ſubſtantiam, quę componat vnum cum altero, quia ſic contingeret abire in infinitum, oporteret ẽt quod iſta res media eſſet ſubſtantia, vel qualitas, & ſic eſſet ſuba, oporteret ponere cõpoſitione ipſius cũ qualitate. Et ſilr eſſet vlterius quærendũ de iſta cõpoſitione vtrum res eſſet aliqua, & ſilr ſi eſſet qualitas. Itẽ quæritur de cõpoſitione qualitatis cũ ſuba in nõie, quare non eſt duplex. ſ. unita, & ut diſtans, ſicut eſt quæ- E dã compoſitio actus uniti, ut in participio. & alia ut diſtantis, ſicut in uerbo, & ut quod aliqũ, eſt qualitas ſubſtãtiæ unita, ut hõ albus, aliqñ uero diſtans, ut hõ eſt albus, quia hõ ponitur ĩ ſubiecto, & albus prædicatur, ergo dẽt eſſe duplex compoſitio qualitatis cũ ſubſtantia. Dicendũ quod compoſitio actus cum ſubſtantia eſt duplex, & non cõpoſitio qualitatis cum ſubſtãtia, quia actus ſumitur duob. modis. Vno. n. mõ ſumitur actus, ſcd̃m quod habet inclinationẽ ad ſubſtãtiam, ſecundum quam inclinationem dicitur de altero, uerbum enim, ut uult Ariſtoteles, eſt nota eorum quæ de altero prædicantur. F Alio autem modo ſumitur actus priuatus iſta iclinatione, & ſic eſt in participio. Et quia actus his duobus modis ſumitur, ideo eſt dupliciter actus cum ſubſtantia, & una eſt in participio, alia autem eſt in uerbo, quæ de cõpoſitio actus, ut diſtantis, eo quod uerbum per eam dicitur de altero, ut prædicatum de ſubiecto. Sed quia prædicta inclinato non poteſt eſſe in qualitate, ſed tantum in actu, eo quod anima non poteſt inclinari ad res ut enũciet unum de altero, niſi mediante actu, & non mediante qualitate, ideo qualitas non põt ſignificari, ut diſtans, ſed ſemper ſignificantur ut unita, & ideo non poteſt eſſe duplex compoſitio qualitatis cum ſub-

Primo Perihe. c. 3.

A ſtantia, ſed tantum vna, quæ eſt in quolibet nomine. Ad illud quod obijcitur de hac oratione imperfecta, homo albus, & de hac perfecta, homo eſt albus, quod in vna eſt qualitas vnita, & in alia diſtās Dicendum, quòd obiectio nulla eſt, quia loquimur de qualitate vnita, quæ eſt eſſentialis, & quæ eſt ratio intelligendi illud cuius eſt, ſ. ſubſtantiam, & ſic homo habet in ſe ſuam ſubam, & ſuam qualitatem, & ſimiliter alb. habet ſuam ſubſtantiam, & ſuam qualitatem, & non loquimur de qualitate accidentali de qua ipſe obijcit, albus .n. non dicit qualitatem eſſentialem homini, neq. eſt principium intelligendi hominem ſimpliciter, ſed B hominem talem, & ideò de qualitate accidentali vnito ſuo ſubiecto nihil eſt ad propoſitum. In alia vero oratione perfecta, quæ eſt homo eſt albus, quamuis ſit qualitas diſtans, quia hæc non eſt per inclinationem verbi ibi poſiti, ſimiliter de illa, nihil eſt ad propoſitum.

De duplici compoſitione actus cum ſubſtantia, vniti videlicet, & diſtantis, prima participij, alia verbi eſt, & de verborum modis, & illorũ origine ac natura. Cap. IIII.

Dicto de compoſitione in cōi, cuius alia erat compoſitio rerum, & alia compoſitio modorum, & iterum compoſitio modorum ſubdiuidebatur, quia C alia erat compoſitio qualitatis cum ſubſtantia alia actus cum ſubſtātia, cum habitum ſit de cōpoſitione qualitatis cum ſubſtantia, conſequenter dicendum de compoſitione actus cum ſuba, Compoſitioni, ergo actus cum ſuba, alia eſt actus vniti, vt in participio, alia vero eſt actu diſtantis, vt in verbo, quod autem in participio ſit compoſitio actus uniti, paret primo per ſignificationem participij, quia participium ſignificat actionē, vel paſſionem in ſuba, vel ſubſtantiam ſub actione, vel paſſione, & nō ſignificat tantum ſubſtantiam, nec tantum actionē, vel paſſionem, quare actum unitum ſubſtantiæ ſignificat, ergo in participio eſt compoſitio actus uniti cum ſuba. Patet etiam inductione, quia hoc participium legens ſignificat actione cum ſubſtantia infinita, legens .n. eſt quam legit, ſed qui dicit ſubſtatiam infinitam, quia in eo intelligitur ſubſtantia infinita, & actus determinatus, & hæc duo ſunt uni ta, ergo legens habens in ſe compoſitionem actus uniti cum ſubſtātia, & ſic de alijs participijs ſpecialibus, ergo participium habent in ſe compoſitionem prędictam. Quod autem in uerbo ſit compoſitio actus, ut diſtantis, patet per hoc, quod actus ſignificatus per uerbum ſemper ſignificatur ut de altero cum. n. dico currit, oportet intelligere ſubſtantiam determinatam, de qua dicatur currit, ut prædicatum de ſubiecto. E

Sed quæritur cum ſit inclinatio qualitatis ad ſubſtāā, & ſit inclinatio actus ad ſubſtantiam tam uniti, quam diſtantis, qualiter differunt ad ſe inuicem illæ tres iclinationes. Et dicēdum quod iclinatio qualitatis nominis ad ſubſtantiam eſt inclinatio perfecti ſiue perfectionis ad perfectibile, quia per ipſam perfectionem perficitur, quia ſubſtantia, uel qualitas nominis complet, & perficit ſubſtantiā nominis. Vnde inclinatio qualitatis ad ſubſtantiam eſt inclinatio, per quam perfectio unitur perfectibili, ut unum ex eis, quod eſt nomen, inclinatio uero ipſius actus participij ad ſubam eſt inclinatio, p q̃ actus unit ſubæ infinitę, ut ſit F in illa ſicut in ſubiecto infinito. Inclinatio actus diſtantis ſiue uerbi, eſt inclinatio per quam actus uerbi eſt de altero, ut pdicatum de ſubiecto, & ſic ille inclinationes ſunt tres ſpecies differentes. Si quis quærat qualiter differat compoſitio uerbi a compoſitione nominis, & a compoſitione, quę eſt ī participio. Dicēdum, quòd differunt illæ tres compoſitiones, ſicut differunt inclinationes ſupradictę, & per ſe loquendo non differunt illæ tres compoſitiones per hoc, quod compoſitio uerbi eſt ſubiectum ueritatis, uel falſitatis, alię uero non, quia iſta differētia eſt ſumpta a poſterior. Prętérea compoſitio uerbi non eſt ſubiectum ueritatis.

A ritatis, & falſitatis ſimpliciter, ſed quodammodo, quia hæc eſt tantum in indicatiuo modo, & non in alijs modis, in quibus eſt compoſitio.

Itē quęritur de compoſitione verbi, cum habeat compoſitionem ſubiecti cū prędicatio quantum ad indicatiuū modum, & ſuppoſitum cū appoſito quantū ad alios tres mōs, quare potius importatur cōpoſitio per alterū extremorū quā per vtrunq. quia cōpoſitio æqualiter ſe habet ad extrema, ergo cōpoſitio debet ſignificari cum vtroque extremorum.

Item à ſimili vř, quia cōpoſitio qualitatis cum ſubſtantia ſignificatur cū vtroque extremorū in nomine, & in participio. B Cōpoſitio actus vniti cum ſubſtantia ſitr ſignificatur cum vtrunque extremorū, ergo ī verbo debet eſſe ſimiliter.

Cur potius per uerbum quā per nomen, ſignificetur cō poſitio.

Item habito, quod iſta compoſitio ſignificetur cum altero extremorū. Quæratur qua potius per verbum ſignificatur ſiue cum verbo, quam per nomē, cū ęqualiter ſe habent ad vtrunque extremorum. Et dicendum ad primum, ꝙ cōpoſitio duplicem habēt comparationē, unā.n. habet ad ſubiectū, & alia ad obiectum, ſicut uiſio cōparatur ad ſubiectū i quo eſt, ſ. ad ipſum uidens, & comparatī ad obiectū ſuum, qđ eſt res uiſa ſiue coloratum. Similiter compoſitio comparatur ad ſubiectum ſuum, quod eſt compo C nens, & comparatur ad obiectum ſuum ſiue ad obiecta quod eſt ipſum compoſitum, quia recipiunt ſupra ſe compoſitionem, ſicut uiſibilia, uiſionem. Dico ergo ꝙ compoſitio ſcđm cōparationem, quā habet ad obiectum ſiue ad obiecta, æqualiter ſe habet ad utrumq. extremorū ſed ſcđm cōparationem quā habet ad ſubiectum, quod eſt componens magis ſe habet ad unum quam ad alterum, quia cū ipſum componēs ſit anima, & anima nō poſſit componere niſi mediante actu, iō magis ſe habet compoſitio ad actū quā ad reliquum extremorum, & cum actus ſignificetur per uerbum, & non per nomen, ideo magis debet compoſitio ſigni ficari per uerbum, quā per nomē. Et ſic patet ſolutio primæ, & tertiæ quæſtio- D nis. Ad ſcđm dicendum, ꝙ nō eſt ſimile de nomine, & de participio ad uerbum, quia in uerbo eſt compoſitio diſtātium, ut prius eſt dictum, & ideo compoſitio uerbi non potuit ſignificari cum utroq. extremorum, ſed in participio, & in nomine eſt compoſitio unicorum, & ideo in illis ſignificatur cōpoſitio cum utroque extremorum, in uerbo autem non potuit compoſitio ſignificari cum utroque extremorum, quia compoſitio diſtantis eſt compoſitio, per quam actus eſt de altero, ut prędicatū de ſubiecto.

Quid prius in uerbo, an compoſitio, an incinatio in cōpoſitionem.

Item quæritur, cum in uerbo ſit compoſitio, & inclinatio ipſius ad ſubſtātiā utrum compoſitio natura præcedat in- E clinationē, uel ecōuerſo, inclinatio compoſitionem, quia cum actus non habet eſſe niſi ſubiecto, & in ſubiecto, eo ꝙ accidens eſt propriū ſubæ, ergo actus naturalem hēt inclinationem ad ſubam, & ſi non uniatur ei, nō habet naturalem inclinationem ad ſubam. ſed cōpoſitio actus cum ſuba non eſt, niſi cum unitur actus ſubæ, ergo inclinatio actus ad ſubſtantiā natura præcedit compoſitionem actus cum ſubiecto. Et dicendum, quod actus duplicem habet inclinationem ad ſubſtātiam, una.n. earum prior eſt compoſitionem, & alia natura poſterior, quia cum omnis actus ſic accidens, & non ecōuerſo, ipſi actui debetur quædā inclinatio, F inquantum eſt accidens, cum omne accidens naturaliter inclinetur ad ſubiectū ſuum & hæc inclinatio natura præcedit oppoſitionem Alia autē eſt inclinatio, quæ debetur actui inquantum actus eſt, non ut ſubiecto, ſed de ſubiecto, prout anima inclinat ſe ad enunciandum unū de altero, & hęc inclinatio poſterior eſt compoſitione. Et ſic patet, quod inclinatio una antecedit cōpoſitionem, & alia ſequitur eam per naturam. Hoc etiam patet per operationes aīæ, quia cum aīa apprehendit rerum ſimilitudines prius, cognoſcit res ſibinuicē conuenire. & poſtea cōſentit, deinde cōponit apud ſe. & poſtea enūciat unū de altero. Cuius ergo

A aīal prius cōſentiat q̄ componat,&c. & prius videat conuenientiā,in q̄ conſentiat, & cōuenientia vnius rei ad alteram cauſet ꝑ naturalē inclinationē vnius ad alterū,iō oportet, ꝙ naturalis inclinatio actus,inquātū eſt accidens,præcedat cōpoſitionē actus cū ſuƀa, & iterum cum aīa apud ſe prius natura cōponat, q̄ iclinet ſe ad enunciandum vnum de altero mediāte actu, iō compoſitio actus cum ſuƀa nātura ꝓcedit inclinationē actus, per quam aīa inclinatur, vt actus ſit de ſuo ſubiecto, & per iſtam ſecundum inclinationem,reperitur modus in verbo.

Et vt hoc planius pateat, nota ꝙ cum verbum deat imponi ad ſignãdum, tūc B aīa prius apprehēdit actū de ſuƀa, & poſtea afficitur ad enunciandum actū eundem de ſƀa,& per iſtum affectum inclinatur ad enunciandum actum ipſum,& per hāc inclinationē enunciabit iā actū de ſuƀa, vnde poſt apprehenſionem actus de ſuƀa, prius eſt natura affectus animæ reſpū ipſius actus ſit de ſuƀa, q̄ inclinatio ipſius aīæ ad enunciādum, & ꝑ iſtam inclinationem indicat aīal, vel imperat,& ſic de alijs, ipſa autē indicatio, vel impetratio,vel optatio, ſunt modus vnde quamuis iſta tria,ſ. affectus,iclinatio, & indicatio cauſaliter ordinētur, tñ poſteriora ſunt,& accidunt ipſi actui, q eſt vel eſſe debet de ſuƀa, & cauſa huius C eſt,quia tam inclinatio affectus, q̄ inclinatio, non poſſunt eſſe niſi in reſpectu ad actum, & ipſe actus bene poteſt eſſe ſine ipſis, ideo ſignum, ꝙ imponebatur ad ſignificādum ipſum actum,principaliter dat intelligere ipſum actum, & noſtra tria dat intelligere quaſi accidentis ipſi actu Et ideo dicimus, ꝙ verbum ſignificat agere,vel pati, & con ſignificat affectus,& inclinationes,vel modos, & ſic patet, ꝙ modus cauſatur ab inclinatione,ſicut a cauſa proxima afficiente,& inclinatio ab affectu, & omnia iſta tria cauſantur a compoſitione actus cū ſubſtantia,ſicut à cauſa remota,& finali,cauſantur eadem ab anima ſicut ſub efficiēte remota,vel vniuerſali.

De mō in uerbo

Nota,ꝙ hæc definitio modorū.ſ. Modi ſunt iclinationes animi varios eius affectus demonſtrantes,eſt cālis, ſicut patet ex prædictis. Vnde inclinatio animi nō ꝑdicatur de modis,ſicut agendis, ſed cāliter, vnde inclinatio ſignãt affectum, ſicut effectus ſuam cām. Nota ēt, ꝙ generalis compoſitio in verbo debetur ipſi agere,vel pati generaliter ſumpto,ſpecialis autem compoſitio ipſi agere, vel pati ſpecialiter ſumpto, & contracto. D

Si quis obijciat, ꝙ cum aīa afficiatur, & inclinetur ſignificato cuiuslibet partis, vt ipſum ſignificet, & repreſentet ꝑ ſuum ſignum,ergo quælibet pars orationis erit alicuꝰ modi, cū ꝑꝑ hoc modus accidat verbo. Dicendum, ꝙ iſta obiectio ſit per prædicta mala intellecta, ſiue quod non intelligat ea, quæ prædicta ſunt,quod non dixi, ꝙ ꝑdictus affectus, & inclinatio,& modus in aīa reſpectu illus actus tm̄,ſed reſpectu illius actus, ut eſt de ſuƀa,ſiue reſpectu ipſius actus, in quantum componitur cum ſuƀa, nulla autem eſt pars ipſius orationis, quæ eſt de ſuƀa niſi verbum, quia in nulla intelligitur compoſitio ipſius cum ſubſtantia exteriori niſi in verbo,& ideo modus ſolum accidit verbo, & nulli alij parti orationis,& per iſtam ſecundum inclinationem reperitur modus in verbo. Dubiū neceſſarium. E

Itē quæritur, qualiter intelligatur illa compoſitio, quam dicit Ariſt.ꝙ iſta cōpoſitio ſine compoſitis non eſt intelligere.Et d̄d̄m, ꝙ cōpoſitio cum ſuƀa intelligitur per extrema, quia actus ſeipſo inhæret ſuo ſubiecto, ſicut qd̄libet aliud accidens ſe ipſo inhæret ſuo ſubiecto in quo eſt,& per quod eſt, & non alio mediante,quia ſic contingeret abire in infinitū, vt dictū eſt de qualitate nominis, unde cōpoſitio actus cum ſuƀa ſit ꝑ inclinationem ipſiꝰ actus ad ſuƀam, ut ad ſubiectum ſuū,& quia inclinatio ad alterum non pt̄ intelligi, niſi per illud quod inclinatur, & ad illud per quod inclinatur,ideo compoſitio actus ad ſubiectum ſuum,quod ſignificatur per uerbum, nō poteſt intelligi ſine extremis, & ideo dicit F

A dicit Ariſtot. ꝙ, qđ eſt, cõſignificat quandam cõpoſitionē, q̃ ſine compoſitis non cõtigit intelligere, cũ ſolũ hēt intelligi ꝑ illius quod inclinat, & cui inclinat, q᷒ inclinatio illa, q̃ eſt ipſius ad ſubſtãtiam, remotis, quod inclinatur, & cui inclinatur, nihil eſt, & ideo ſine extremis nihil eſt cõpoſitio, quia unum quodque intelligitur per id, quod dat ei eſſe, & eſt extrema, ut dictum eſt. Nota quod illa cõpoſitio ſm ſuam ueritatem eſt in re, & eſt quoddam indiuiſibile: In uerbo autē eſt compoſitio, ut in ſigno, ſicut ſanitas ſcđm ſuam ueritatem eſt in animali ut in ſubiecto, in urina autem eſt ut in ſigno. Notat ēt, ꝙ compoſitio illa per in- B clinationem actus ad ſubſtantiã, inquantũ actus eſt, & præcedit alteram per q̃ eſt de alio, ut prius dictum eſt.

Item quæritur utrum compoſitio ſit ſimplex ens uel non; Et uidetur, qđ non, quia reperitur in rebus exiſtentibus, ut hõ eſt aĩal, & in rebus non exiſtentib. ut chymera eſt non ens, ergo reperitur in eis per aliquod cõe repertum in ipſis, quia ut uult Ariſt. in fine Secũdi Priorũ, quod ſi aliqua paſſio ſequitur aliqua diuerſa, oportet quod ſequatur ea per aliquod cõe repertum ipſis, ſed nihil eſt cõe enti, & non enti, niſi ens quodammodo, ergo compoſitio primo ſequitur ens quodammodo, ergo, & ipſa eſt ens C quodãmodo, & non eſt ens ſimpliciter.

Et dicēdũ, quod compoſitio importat per uerbũ comuniter ſe hēt ad compoſitionē non entiũ, ut chymera eſt non ens uñ primo ſequitur ens quodãmodo, ut obiectũ eſt, & ipſa in communi eſt ens quodammodo, & non ſimpliciter.

Itē quæritur utrum compoſitio uerbi in cõi æqualiter ſe habet ad compoſitionem entium, ut homo eſt aĩal. & ad compoſitionem non entium, ut chymera eſt non ens, uel ipſa per prius dicatur de una, & per poſterius de alia. Et dicendum, quod compoſitio in cõi per prius conuenit compoſitioni entium, & per poſterius compoſitioni non entium, in

Itē uidetur, ꝙ cõpoſitio in cõi ſit ens ſimpl̃r, & non quodãmodo, & ſic con- D uenit compoſitioni nõ entium, quia uid. ꝙ extremo ponatur ſcđm exigētiã cõpoſitionis, ut ſi cõpoſitio eſt ens ſimpl̃r, & extrema, uñ uidetur ſequi hõ eſt aĩal, ergo homo, & aĩal eſt. Et ſi compoſitio eſt ens quodãmodo, & extrema. uñ nõ ſequitur, chymera eſt nõ ens, ergo chymera eſt, uel non eſt, ergo ſi compoſitio in cõi eſt ens quodãmodo, & non ſimpliciter, ergo hæc eſt uera. Antichriſtus eſt homo, cum ibi ponatur homo quodammodo, & hæc ſit uera, Antichriſtus eſt homo quodammodo, & iſtæ duæ conuertuntur: Antichriſtus eſt homo, & Antich. iſtus eſt homo quodãmodo, quod falſum eſt, ergo primum ex quo ſequitur, E ſ. quod cõpoſitio in cõmuni ſit ens quodãmodo, quod non ſimpliciter. Et dicendum, quod compoſitio in communi eſt, ens quodammodo, ut prius dictum eſt, & extrema eius ſimpliciter communi ſunt entia, ſed compoſitio contracta ad illam partem eius, quod eſt compoſitio entium eſt ens ſimpliciter, unde in hac, Antichriſtus eſt homo, contracta eſt ad compoſitionem entium, unde ponitur ibi homo quodãmodo, ſed ſimpliciter, & ideo hæc, Antichriſt⁹ eſt homo, non æquipollet huic. Antich iſtus, eſt homo quodãmodo. Ad illud, quod obijcitur, quod extrema ponuntur ſcđm exigētiã cõpoſitionis, dicēdũ, qđ falſũ eſt, quia cũ F extrema ſint, nõ ꝓpter hoc ſequit̃, qđ compoſitio ſit cũ dico, homo eſt Antichriſtus, extrema ſunt, non tñ eſt compoſitio, & ſi cõpoſitio eſt, nõ ꝓpter hoc ſequitur, quòd extrema ſunt, ſicut ſibi inuicē conuenientia, ut chimera eſt non ens. iſta compoſitio eſt, non tñ extrema ſunt, ſed hic ſequitur, extrema ſunt ſibi inuicem cõuenientia, ergo compoſitio eorum eſt, & eſt locus a cauſa, & econuerſo, ſequitur compoſitio eſt, ergo extrema ſunt ſibi inuicem conuenientia, & eſt locus ab effectu, quia conuenientia extremorum eſt cauſa compoſitionis, & compoſitio eſt effectus conuenientia extremorum.

Item

An cõpoſitio æqualiter de conueniente, ac non ente prædicetur.

A Item videtur, quòd compoſitio in cõmuni æqualiter prædicetur de compoſitione entium, & de compoſitione non entium, quia illæ duæ ſunt ſimpliciter conueniens, homo eſt animal, & chimera non eſt ens, ergo veritas eorum ſimiliter eſt ens, ergo ſubiectum veritatis in vtraque eſt ens ſimpliciter, ſed ſubiectum veritatis eſt compoſitio, ergo compoſitio vtriuſque ſimpliciter eſt ens, ſed in vna eſt compoſitio entium, in altera non entium, ergo compoſitio non entium ſimpliciter eſt ens, ergo compoſitio in communi non magis ſe habet ad vnam partem quam ad alteram. Et dicendum, quòd compoſitio in communi dicitur ſecundum prius, & poſterius de B vtraque illarum compoſitionũ, vt prius dictum eſt, quia per prius dicitur de compoſitione entium, & per poſterius de cõpoſitione non entium. Ad aliud autem, quod obijcitur, quod vtraque illarum compoſitionum ſimpliciter eſt ens, dicendum quòd non ſequitur, quia ueritas entium eſt ens ſimpliciter, ueritas autẽ non entium non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammodo, quod patet quia veritas entium eſt ſecundum conuenientiam extremorum, quæ eſt cauſa compoſitionis in affirmatiua, vt homo eſt animal, uel repugnantiam extremorum, & eſt cauſa diuiſionis in negatiua vera, vt homo non eſt aſinus. vnde veritas entium eſt C per conuenientiam ad compoſitionem, vel diuiſionem, & etiam per hoc, quòd extrema ſunt ſimpliciter tertia, ſed ueritas non entium non habet niſi alteram cauſarum iſtarum, ſcilicet conuenientiam extremorum ad compoſitionem, vel diuiſionem, & non habet entitatem earundum. quia extrema non ſunt entia, immo ſunt non entia, & ideo veritas non entium eſt ens quodammodo, veritas, entium eſt ens ſimpliciter. compoſitio autem non entium eſt ens quodammodo.

Cõpoſitio in cõmuni quid.

De negatione, & affirmatione. D

De negationis natura, & numerum ſpecierum ipſius. Cap. I.

CVm ſecundum diuerſitatem compoſitionem diuerſificetur negatio, ideo poſt compoſitionem dicendum eſt de negatione. Primo autem ſciendum eſt, quod negatio dicitur æquiuocè, quia vno modo dicitur negatio oratio negatiua, & eſt ſpecies enunciationis. Enunciationis enim alia eſt oratio affirmatiua, & alia negatiua, ut homo currit, homo non currit, & ſic definitur. Negatio eſt oratio negatiua alicuius ab aliquo. Alio autem modo dicitur negatio ſignum, & inſtrumentum negandi, & hoc modo dicitur tripliciter, quia negatio, vt eſt inſtrumentũ negandi, ſumitur uno modo ſub- E iecta, vt in hoc nomine negatio, alio aũt modo, vt actus, in uerbo, & in participio, ut nego, as uel negans, uel negatus, & his duobus modis ſumitur, negatio ut concepta, ſiue per modum conceptus. Alio autem modo ſumitur negatio, quæ eſt inſtrumentum negandi, vt exercita, & ſic ſignificatur per hanc particulam, non. Et no ꝙ conceptus, & effectus differunt in hoc, quia conceptus dicitur eſt illud, ꝙ eſt in anima per ſimilitudinem aliquam, vt cognitio de coloribus, & de omnibus eſt, in quantum ſimilitudines earum recipio in anima, & non res ipſas, effectus autem ut exercitus dicitur eſſe, id, quod ſecundum ueritatem eſt in anima uel in corpore, ut cum laboro in ægritudine, dolor eſt in anima mea ſecundũ F veritatem afficiens eam, & qñ curro, curſus eſt in corpore ſecundum ueritatem exercitus, & afficiens ipſum corpus. Itẽ negatio vltimo modo ſumpta eſt duplex quia eſt quædam negatio, quæ eſt termini, vt in homine infinito, uel in uerbo infinito, alia eſt orationis. & hæc remouet actum a ſubiecta, de qua ipſe actus prędicatur, & prima additur termino per compoſitionem, ſecunda uero per appoſitionem. Item negatio, quæ eſt termini, eſt duplex, quia quædam eſt, quæ facit nomen infinitum, ſiue priuatum, ut

Negationis triplex acceptio.

non

A non homo, lapis. Et alia eſt, quæ facit nomen infinitum, ſiue priuatum, vt non currit, non laborat.

Sed uidetur, ꝙ nec qualitas accidentalis, neq. actus poſſit prędicari de ſuba, quia ſunt diuerſa, & diuerſa, inquantum diuerſa ſunt, ſibi repugnantia, ergo unũ vere non prædicatur de altero, ergo, ſicut hæc eſt falſa, Soc. eſt albedo, & ſimiliter hæc Soc. eſt alb. & ſimiliter, Socr. currit, ſicut, & hæc, Soc. eſt curſus. Et dicẽdum, quod dupliciter contingit ſignificare diuerſa, quia inquantum unum oppo nitur, alteri, vel diuerſum ab eo, ut Socr. albo curſus, & ſic unum uere prædicatur

B de altero, alio aũt modo contingit ſignificare diuerſa, prout vnum eſt de altero, vt albus, niger, currit, legit, & vlter quæcunq. ſignificatur in concretione ad ſubiectum, ſiue dicatur denominatiue, uel alb. currit, ſiue non, denominatiue, ut ſtudioſus, curſor, pugillator, & cõſimilia, prout d cuntur a naturalib. potentijs curſor, & pugillato, & hoc modo vnum diuerſum prædicatur de altero.

Item, cum triplex ſit cõpoſitio. ſ. qualitatis ab ſubſtantiam, & actum diſtantis a ſubam, cum ſubam, & actus uniti ſubſtantiæ, & cuilibet harum compoſitionum ſua opponatur negatio, ergo erit

C triplex negatio, ergo male ponuntur ſuæ tantum. Et dicendum ſicut dictum eſt prius, quod negatio, ut exercita, ſiue afficiens, eſt duplex in gñe, ſicut compoſitio eſt duplex in genere, quia eſt qdam termini, & alia operationis, ut dictnm eſt. Sed negatio illa ſpecie dr, quad uplicirer, eo ꝙ negatio termini, ſubdiuiditur, quia eſt quædam negatio termini, quæ remouet qualitatẽ ſubſtantiã, faciens nomen infinitũ, ut non hõ. nõ equus, & eſt alia, quæ actum unitum remouet a ſubſtantia, faciens, participium, ut non currens, non legens, tertio uero actum diſtantẽ a ſubſtãtia exteriori remouet, ſiue priuata ſuba unita, faciens uerbum infinitum, ut non currit, non laborat, quarta uero ut dictum eſt, faciens orationem negatiuam, & ſic negatio termini ſubdi uiditur per tres partes. Aliud autem, ꝙ **D**

obijcit, quod triplex eſt cõpoſitio actus cum ſubſtantia, ergo ex oppoſito erit triplex negatio. Dicendum, ꝙ ſufficienter diuidit, quia relinquit compoſitionẽm actus diſtantis ſuba exteriorum, cũ ſuba intra, & ſic ſũt quatuor compoſitiones, unde ex oppoſitio erunt quatuor negationes. Quod autem quatuor ſint compoſitiones, patet, quia eſt quædam qualitatis com ſubſtãtia, vt in quolibet noĩe, & negatio ei oppoſita facit nomen infinitum, vt non homo, & alia actus uniti ſubſtantia, cũ ſubſtãtia, ut i participio, & negatio ei oppoſita facit participium Infinitum, ut non currens, tertia uero compoſito actus diſtantis a ſuba exteriori vt **E**

Socra. currit, & negatio ei oppoſita facit orationem negatiuam, vt Soc non currit, quarta uero eſt actus diſtantis a ſuba exteriori cũ ſubſtantia intra, & negatio ei oppoſita facit verbum infinitum, vt non currit, non laborat, & ſic inſufficienter diuidebat compoſitiones iſtas in ſpecie, & etiam negationes ei oppoſitas. Nota quod verbum duplici ſubſtantiæ comparatur, ſcillcet ſubſtantiæ exteriori quæ reddit ei, ſuppoſitum, ut Socr. currit, & ſubſtantiæ interiori, quæ infinite intelligitur in ipſo, quia eſt idem, quod res currens, & currens eſt ille actus, res uero eſt ſubſtantia interius intellecta.

Difficultatis ſolutio, de nominis infiniti natura, & intellectu. Cap. II. **F**

An nomen infinitum ſit prędicetur de quolibet quod eſt & quod non eſt.

DIcto de negatione in gñe, conſequenter dicendum eſt de una quaque prædictarum negationem in ſpecie, & primo de negatione noĩs infiniti cum ſic prior alij. Circa quam primo quæritur utrũ, nomem infinitũ de quolibet, quod eſt, & quod non eſt prędicetur. Et vr, ꝙ non quia vt eſt in 2. Periherm. ad affirmationem in qua prædicatur nomen infinitum, ſequitur negatio, in qua prædicatur, nomen finitum, & non ecõuerſo, ut omnis homo eſt non iuſtus, ergo nullus hõ eſt iuſtus, & non econuerſo, ergo affirmatio, in qua ponitur nomẽ infinitum, ponet aliqd, qa ſi nihil po neret

A neret, tunc cōuertentur cum negatione, ergo nomē infinitum ſolum prædicatur de ente, ergo non de quolibet, quod eſt, & quod non eſt. Ad idem cum dicitur homo non eſt iuſtus, hic ponitur eius, qđ affirmatur eſſe, nec cōpoſitio negatur per negationē ipſius termini infiniti ſequentem, ergo nomen infinitum p̄dicatur ſolum de ente ergo non de quolibet, &c. Sed cōtra, Nomini opponit aliqđ ſcđm priuationē, & aliquid ſcđm negationē, ut mortuū opponitur hōi priuatiue, & non homo negatiue, ſed priuatio plus participat de ente q̃ negatio, ergo mortuum, plus participat de ente, q̃ non homo, ſed mortuum prædicatur de non en-

B te, ergo multo fortius non homo, ergo terminus infinitus non ſolum prædicatur de ente, ſed etiam de non ente.

Vide late hoc Philoſo. i Primo c.2.

Ad idem Boethus docet conuertere vniuerſalē affirmatiua infinitando terminos, vt oīs hō eſt ens, ergo oē non ens eſt non homo, ergo non homo p̄dicatur de non ente, ergo non ſolū de ente ſed ēt de non ente. Item, ut eſt in 2. Topic. Quod, ſi ad hoīem ſequitur aīal, ergo per conſequentiā econuerſo ad nō aīal, ſequitur non homo, ſed bene ſequitur, ſi eſt hō, eſt ens, ergo ſequitur per conſequentia ecōtrario ſi non eſt ens, eſt non homo, ergo nomen infinitū non ſolū p̄dicatur de ente, ſed ēt de non ente.

C Item, in homine eſt duplex compoſitio, eſt n. quędam compoſitio formæ cum materia, homo.n.& unumquodque aliud a primo, conſtat ex materia, & forma, uel uere, uel proportionabiliter, & eſt alia compoſitio in homine, quæ eſt driarum cum ſuo gñe, vel ſuo ſuperiori, ſiue ſint differentiæ ſpecificę, ut in ſpeciebus omnibus, & generibus ſubalternis, ſiue ſint drīæ non ſpecificæ, ſicut ſunt differentiæ, quæ ſcđm rōnē finis, uel cauſa alicuius alius adijciuntur ent per quas generaliſſima differunt a ſe. Cum enim generaliſſima cōicent in ente, licet ſcđm prius & poſterius, & poſterius oportet, qđ per aliqđ differant, ut patet, qa ſubſtantias eſt ens per ſe, quantitas uero eſt

D ens menſuratiuū ſubæ, qualitas uero eſt informatiuū uel qualificatiuū ſubæ, relatio uero eſt ens comparatiuum ſubæ, actio uero eſt ens mediū, per quod, ſiue ſcđm, qđ vnū agit in aliud, & ſic de alijs. Unde hæc dria per ſe eſt dria ſubſtantiæ, & mēſuratiuū ſubæ eſt dria quantitatis, & ſic de alijs & ſic per iſtas drias q̃ non ſunt ſpecificæ, generaliſſima differunt inter ſe. Formatur argumentum ſic. In hoīe eſt duplex compoſitio formę cum materia, differētia cum primo prędicabili, ut cū ente, ſed cuilibet compoſitione ſua opponitur negatio, ergo duplici compoſitioni exiſtenti in hoīe duplex opponitur negatio, ergo negatio in hoc termi-

E no non hō, eſt duplex, quia uel remouebit cōpoſitionē, q̃ eſt drīam cum ente, & ſic relinquitur ens, quia cum dicitur ens per ſe corporeum animatum ſenſibile rationabilem mortale, ſed aggregatio iſtarum differentiarum remouetur pro vna uel pro pluribus non dico, q̄ unaquæque earum remouetur, ſed earum aggregatio, q̃ poteſt rémoueri pro una uel pro pluribus, ſiue pro omnibus, ſic relinquitur ens, quia ſi una ſola remoueatur, iā non ſunt ibi oēs, uel ſi plures, uel ſi oēs ſemper earū aggregatio remouetur, & ita non homo ponit ens, & prædicatur ſolū de ente, & ſic non hō dr̄ terminus priuatiuus. Si aūt negatio iſta negat com-

F poſitionem formæ cum materia, tunc nihil ponit in actu, ſed tm̄ ponit ens in potentia, uel in oppoſitione, & ſic nōn homo eſt terminus negatiuus, & nō hō prędicatur de ente, & de non ente, & ſic nomē infinitū eſt duplex, qđ concedimus.

Nomen infinitū duplex.

Dicendum ergo q̄ nomen dupliciter poteſt infinitari, ut oſtēſum eſt, uno modo ſcđm priuationē, & ſic nō homo ponit ens remouendo aggregationem differentiorum a primo prædicabili, & ſic homo, & non homo opponuntur vt priuatio, & habitus. & prædicantur ſolum de ente, alio autem modo poteſt infinitari nomen ſecundum negationem, & ſic non hō nihil ponit, & eſt terminus negatiuus, & ſic non homo de quolibet

ante

A ente aliud ab hoīe prædicatur & de non ente, & ſic homo & nō homo opponun tur vt affirmatio vel negatio, & prædicā tur de quolibet, quod eſt, & qđ non eſt. ita, qđ hoc vel illud, ſicut q̄libet contra dictio Et nota, quod ille modus duplex infinitā ſi terminum eſt ſolū in terminis ſpecialibus, quia termini gn̄ales, vt ens, & aliqd vno ſolo mō infinitantur. ſ. ſm negationē, qa in eis nō eſt duplex cōpoſitio ſicut in ſpālibus, vnde nō ens & nō aliquid ſolum p̄dicant de eo, quod non eſt. nullus. n terminus iſinitus pō p̄dicari de eo, cuius forma remouet per ipſum. vnde non homo non pōt prædicari de hoīe, nec ens de non ente, & nullū oppo
B ſitorum pōt de ſibi oppoſito prædicari.

Ad illud autem, ꝙ obijcitur, quod ad affirmationē, in qua prædicatur nomen infinitū ſequitur negatio, in qua prędicatur nomen infinitum & non econuerſo, & ſic nomē infinitū ponit ens. Eſt dicendum, ſicut dictū eſt prius, quia nomē infinitū duplex eſt pp hoc, ꝙ vel infinitū eſt ſm negationē, & ſic nihil ponit, vel eſt infinitum ſm priuationē, & ſic ponit ens ſiue ſit ſubſtātiale, vt homo, animal, ſiue accidētale, vt album, iuſtum, rectū, par, vel impar; vnde ſimplex terminus accidentalis ſecundum priuationē, ſicut relinquit ſubiectum accidentis ineſſe, & ſic iſta homo eſt non iuſtus, & conſimi
C les ponunt ens, ſicut ad ipſas ſequitur negatio, de prædicato finito, & nō ecōuerſo, vt homo eſt non iuſtus, ergo hō non eſt iuſtus, & non econuerſo. Et hoc de
Cap. 43. & ibi Auer. terminat Ariſt. in Primo & Scđo Perihermenias dicēdo, quod ſic cōſequūtur ſeſe inuicem, ſicut dictū eſt in Prioribus. Hoc ēt dicit Ariſto. in fiñē primi Priorū ꝙ ad priuatiuā orationem affirmatiuā, ſequitur negatiua finita, & non econuerſo, vt hoc eſt inæquale, ergo non æquale, & non econuerſo, & hoc eſt albū, ergo non eſt album, & non econuerſo. Si aūt p̄dicat terminus accidentalis infinitus ſecundū negationē, ſic nihil ponit, vt dictū eſt, & ſic conuertitur cum negatiua finita, vt oīs homo eſt non iuſtus, ergo nullus homo eſt iuſtus, & econuer D ſo. Et ſimiliter dicit in principio ſecundi Perihermenias paulo poſt, quod ad negationem finitā, ſequitur affirmatiua infinita, vt nullus hō eſt iuſtus, ergo omnis homo eſt non iuſtus, quia nō poſſet eſſe niſi conuerteretur illo ſecūdo mō. ſ. ſecundū ꝙ eſt nomen infinitū ſecundū negationē. Et ſilr intellige de termino infinito ſubſtantiali, vt non homo, ſicut de accidentali, vt non iuſtum. Ad illud autem, quod poſtea obijcit, quod iſta homo eſt non iuſtus ponit ens, cum affirmatur eſſe, & nō remoueatur compoſitio affirmatiua, & non negatur per negationem ſequentem. Dicendū, quod argu E mentum peccat tripliciter. Primo modo ſecundū æquiuocationem huius nominis, non iuſtum, quod vno modo ponit ens, & alio mō non, vt dictū eſt prius. Et alio modo peccat ſecundū conſequens, ſiue ſecundū quid, & ſimpl̄r, quia vt ſequit, affirmat eſſe aut ipſa compoſitio, ergo eſt, quia affirmatio eſt etiam tam de ente, quam de non ente, ergo in plus eſt affirmatio quam eſſe ſecundū negationem, ergo eſt cōſequens, vñ quod nō iuſtus eſt nomen infinitū ſecundum negationem non ſequitur, homo eſt nō iuſtus, ergo homo eſt. Præterea eſt ibi fallacia ſecundū quid, & ſimpliciter, quia licet ſit ibi compoſitio affirmatiua, non F tamen ponitur ens ſimpliciter, ſed diminutum per determinationem ſequentē. vnde, ſicut non ſequitur eſt opinabile, ergo eſt, quando ſic ibi compoſitio affirmatiua, ita non ſequitur, eſt non iuſtus, ergo eſt, cū diminuat eſſe per determinationem nihil ponentem, ſecundū quòd nō iuſtus, eſt terminus negatiuus. Sciendum aūt ꝙ nullus terminus poteſt infinitari, niſi ſit ſubijcibile vel prędicabile. Et ideo, ſigna vniuerſalia vel particularia nō poſſunt infinitari, quia ſunt diſpoſitiones ſubiecti inquā ū ſubiectū, & ita recipiunt p̄dicatū. Et ideo dicit Ariſt. ꝙ hæc negatio, nō, nō eſt niſi addēda huic ſigno omnis, quia non ſignificatur vniuerſale, ſed quoniam vniuerſaliter.

Non oīs termin⁹ īfinitari cōtingit Colligit ex ſecū. Prior.

De

A *De uerborum infinitate.* Cap. III.

An uerbũ infinitũ de quolibet prędicetur.

DIcto de negatione ſpãlis nominis, ſufficiente nomen infinitari conſeruitũ de qua uere dicendũ eſt de ſpeciali negatione verbi, infinitate verbũ, quia nomen eſt natura prius verbo infinito. Primum quod quæritur de verbo infinito, vtrũ prædicatur de quolibet quod eſt, & quòd nõ eſt. Et vr quod ſic, quia vt vult Ariſt. verbum infinitum ſimpliciter eſt, in quodlibet, quod eſt, & qđ non eſt, ergo de omni, quod eſt prædicatur, & quod non eſt.

Sed contra, negatio q̃ eſt in verbo infinito, relinquit compoſitionẽ affirmatiuã, remouẽdo actum a ſubã, de qua prædicatur actus, unde ſenſus huius, Cæſar non currit, ſcđm ꝙ non currit eſt uerbũ, B infinitum eſt iſte, Cæſar nõ eſt currens, ſed cõpoſitio affirmatiua ponit ens, qa ponit ſubiectum in eſſe, ergo, verbũ infinitum ponit ens ergo ſolum prædicatur de ente. Et ſcđm dictũ quorundam eſt, ꝙ verbũ infinitũ extra orationẽ manet infinitũ, ſed fit ſpõſio, qñ ponitur in oratione qm negatio eſt vna pars, & uerbũ alia, Sed hoc nihil eſt quia mouetur eo, ꝙ non ſciunt diſtinguere in hac oratione, Cęſar non currit, & in conſimilibus ſcđm ꝙ ſunt propoſitiones negatiuę, & ſecundũ qđ ſunt de verbo infinito, Vnde dicendum, ꝙ uerbum infinitum prædicat de quolibet quod eſt, & quod non eſt, & manet infinitum extra orationẽ, C & in oratione, & hæc propoſitio Cæſar non currit, & conſimiles, ſecundũ quod ſunt orationes negatiuę, nihil ponũt, & cõpoſitio negatur in eis nihil relinquendo per eas, ſcđm aũt, quod in eis ponit verbũ infinitũ, cõpoſitio remanent affirmatiua, unde illo modo, ſ. ſecundũ, qđ eſt in eis uerbum infinitũ, adhuc duplices ſunt, quia uerbum infinitum, põt infinitari ſecundum negationẽ, & ſic nihil ponit, uel põt infinitari ſcđm priuationẽ, & ſic nihil ponit niſi ſubiectũ ineſſe, & ſic ponit ens. Ad illud aũt, quod obijcitur, quod cõpoſitio affirmatiua ponit ens, quia ponit ſubiectum in eſſe, dicendum, ꝙ vtrumq; eſt falſum, qđ compoſitio æqualiter ſe hẽt ad compoſitionem D entium, & ad compoſitionem non. n. ut penitens ipſa cõpoſitio, neq; ponit ſubiectum ſuum in eſſe, & ita uirtute compoſitionis affirmatiuæ, inquantũ eſt affirmatiua, nihil ponũt, ſed uirtute prædicati aliqñ ponitur ſubiectum in eſſe, ut qñ prædicatum eſt ens ſimpliciter, & aliqñ non ponitur ſubiectũ in eſſe, ut qñ prædicatum eſt ens diminutũ, uel quodãmodo, & ideo ſequitur, lapis eſt homo, ergo lapis eſt, & non ſequitur, lapis eſt opinabile, ergo lapis eſt, unde ſenſus huius, Cæſar non currit, ſecundũ quod non currit eſt uerbum infinitum, eſt ille. Cæſar non currens, & ſimiliter intelligi de participio ſicut de uerbo. Vnde illæ duæ, Cæſar non currit, & Cæſar eſt non currẽs, nihil ponunt, ſm ꝙ uerbũ & participiũ ſunt termini negatiui, ſed ſm ꝙ E ſunt termini priuatiui ſic ponunt, qa ponunt ſubiectum in eſſe, & hoc uirtute prædicati, & nõ uirtute cõpoſitionis, ut dictũ eſt. De negatione iſinitate participiũ ſatis patet ex p̃dictis, & iõ relinquitur.

De multiplici negationum vſu, ac natura in orationibus tam negatiuis, quam affirmatiuis. Cap. IIII.

DEterminationis negationibus termino ũ, dicendum eſt de negatione orationis: ſimplex. n. natura præcedit cõpoſitum. Vnde nomen, & uerbũ natura ſunt priora oratione, unde negatio noĩs, uel uerbi, natura præcedit negationem F orationis. Primo quæritur utrũ negatio orationis faciat cõtradictionẽ. Et ur qđ non, quia ad hoc quod negatio contradicat, opoſtet, quod remoueat compoſitionem, ſed non põt remouere compoſitionem, quia compoſitio eſt ſubiectum negationis, & nullum accidens remouet ſuum ſubiectum, ergo non poteſt facere contradictionẽ, ergo nõ contingit cõtradicere. Item ad idem. Quæ huic eſt creatum, aut eſt ſubſtantia, aut accidens, ergo negatio, cum ſit creata, aut eſt ſubſtantia, aut accidens. ſed non eſt ſubſtantia, ergo eſt accidens, ergo eſt in ſubiecto aliquo, ſed nõ eſt niſi in cõpoſitione

ergo

A ergo non remouet eã, ergo non cõtingit cõtradicere. Itẽ, cũ cõtingit cõtradicere quia hoc eſt principiũ principiorũ in ſciẽtijs, ergo remouet cõpoſitionẽ, ſed compoſitio eſt cauſę negationis, ergo remouet modum, ergo nulla negatio eſt alicuius modi, ergo nec indicatiui p locum à gñe, ergo nulla eſt vera, vel falſa. Sola n. indicatiua eſt i qua eſt verũ, vel falsũ. Solutio. Sicut hoc nomẽ hõ duplicẽ habet ſignificationẽ. ſ. gñalẽ, vt ſignificat ſubſtãtiã cũ qualitate, & ſpeciale, ut ſignificet hac ſubſtãtia, quæ eſt homo. ſic & i verbo eſt duplex ſignificatio. ſ. generalis, & ſpãlis. Generalis eſt ſignificare agere, vel pati. Specialis eſt, ut ſignificare iſtũ actũ, vel iſtã paſſionẽ, vel legere,
B vel legi vel percutere, vel pcuti. Generalis aũt cõpoſitio communiter ſe habet in quãtũ eſt de ſe ad oĩa cõponibilia. cũ n. dicimus, qđ uerbũ cõſignat compoſitionẽ, vt diximus, hãc cõpoſitionẽ, vel illã nõ ſignificat, ſed cõpoſitionẽ in gñe, & hæc eſt compoſitio gñalis. Specialis aũt compoſitio, eſt cum extrema cõpoſitionis talem actum denotat, & negatio remouet ſpecialem compoſitionẽ, & hoc ſufficit ad cõtradictionem, & relinquit generalẽ rationem, cui accidit modus. vnde contingit ad hoc contradicere. Itẽ ſolet dici, quod duæ negationes æquipollẽt vni affirmationi. Et q̃ritur, econuerſo, cur duæ affirmationes non æquipolleant modo, quod vr, quia ſicut negatio remouet affirmationem, ſic econuerſo, affirmatio negationem. Et dicẽdum,

Curduę negationes uni ęquipollẽt affirmationi & nõ ẽcõtra.

C ꝙ negatio apta nata eſt remouere quicquid reperit. quia negatio eſt actus deſtruens ſuum obiectum. vnde obiectũ negationis, quodcunque fuerit, remouetur per negationem, & quoniã negatio aliquando eſt obiectum negationis, aliquando negatio negatur, vt non Soc. nõ currit, & ideo negatio non remouetur per negationem, & ideo ex conſequenti ponit̃ affirmatio, quia remota negatione ponitur affirmatio, eo quod neceſſe eſt ſemper eſt affirmationẽ, vel negationẽ. Et ideo duæ negationes æquipollent vni affirmationi. Affirmatio aũt nõ eſt apta nata deſtruere ſuũ obiectũ, ſed ponit ipsũ potiꝰ, & cõſeruat, & ideo eſt res, cũ res affirmatiua, quę eſt obiectũ affirmationis, non remouet p affirmatione, & ob hoc duæ affirmationes non poſſunt æquipollere negationi. Ad illud aũt qđ obijcit̃, quia affirmatio remouet negationem, ſic econuerſo. Dicendũ, ꝙ duę cõparationes ſunt in affirmatione & duæ in negatione diuerſimode comparatę; vna enim eſt comparatio affirmationis ad illud, qđ affirmat̃, alio uero habet ad illud cui opponit̃, & ille duæ comparationes affirmationis nõ ſunt reſpectu eiuſdẽ, ſed reſpectu diuerſorũ, v. g. hęc affir-
D
E matio Socr. currit, affirmat Soc. currere, & apponit ei, qđ eſt non Soc. currere, & iõ ratione oppoſitionis nõ deſtruit ſuum obiectũ. Sed duæ cõparationes in negatione ſunt reſpectu eiuſdem, quia negatio ſp negat aliquid ſicut affirmatio affirmat, & ſp negatio opponitur alicui, ſed non niſi ei, quod negat, & ideo negatio ratione ſuæ oppoſitionis ſemper deſtruit ſuum obiectum, qđ negabat, ſed affirmatio non opponitur ei, quod affirmat, ut dictũ eſt, & ideo affirmatio non deſtruit, quod affirmat, & ſic nõ eſt ſimile de affirmatione ad negationem, & de negatione ad affirmationẽ, ut patet iam
F per hoc, ꝙ negatio opponitur affirmationi, & negat eã, affirmatio opponitur negationi, & affirmat eam, ſed aliud, ut dictum eſt. Item dicit Ariſt. in 2. Topico. quod ſi aliquid non eſt ſuſceptibile contrariorum, nec alterius, ergo quod non poteſt negari, non poteſt affirmari, ſed iſta Socra. non currit, non poteſt affirmari, cum ſit negatiua, ergo non poteſt addi ei altera negatio, ut per eam negetur, ergo duæ negationes non ęquipollent affirmationi. Ad hoc dicunt quidam, quod negatio quodammodo eſt affirmatio, quoniam, negatio habet in ſe de ente, ſiue de affirmatione. vñ participat naturã affirmationis. & ideo poteſt negari per negationẽ, & ita hõ ꝑponit. Socrat. non currit, poteſt addi altera nega-

tio

A tio ſit, nō Socr. non currit, & ita duæ negationes æquipollent affirmatione. Sed ergo credo, ꝙ melius dr̄, ꝙ quamuis accidentiū negatiua nō poſſunt reflecti ſupra ſe agendo in ſe, ſed in ſuū obiectum cū accidentia cauſata a ratione poſſūt reflecti ſupra ſe agendo ſicut ratio ſupra ſe cognoſcendo in ſe, & indicãdo de ſe, vñ negatio, q̃ eſt actus ſiue accidēs creatū a ratione, pōt reflecti ſimplr ſup. negationē ſiue ſupra negatã agendo in ipſū, & ideo negatio pōt negari, quamuis non pōt affirmari. Et conſideratio Ariſt. debet intelligi de accidentib. naturæ, ſiue de cõtrarijs negãdo, ut albū, nigrum, calidū, frigidū, & conſimilia. Itē illæ duæ, So

B cra. currit. & non Socra. non currit æquipollent ſibijnuicē, & contradicunt huic Soc. non currit. Sed contra dicit Ariſt. ꝙ vnum vni opponitur, ergo duæ oppoſitiones non contradicunt vni. Dicendū; ꝙ dupliciter ſit contradictio, ſ. primo, & ex conſequenti, unde in his eſt prima contradictio, Socrates currit. Socra. non currit contradicit ex conſequenti huic, Socrates non currit, quia inquantū æquipollent conuertitur cum iſta, ſcilicet Socrates currit. vnde intellige quod in contradictione prima, ſemper altera eſt negatio, & alia affirmatio. unde dicit Ariſt. quod contradictio eſt affirmatio, & negatio oppoſita, ſed in contradictio-

C ne quæ ex conſequenti, negatio poteſt contradicere negationi. Item nota quod negatio præpoſita, uel poſtpoſita termino ſingulari idem ſignificat, vt Socrat. non currit. & non Socrates currit, ſed non eſt ſimiliter in terminus communibus, namque hæc de indefinita, homo currit, hæc autem uniuerſalis negatiua, non homo currit. Neq. eſt contrarium quod dicit Ariſtot. quod tranſpoſita nomina, & verba idem ſignificant, quia intelligi de alijs dictionibus, quoniam intelligit de dictione, quæ eſt ſubijcibilis, vel prædicabilis, ut homo, animal. vel quæ eſt diſpoſitio ipſius ſubijcibilis, uel prædicabilis abſolute, & non intelligit de

Negatio ꝑpoſita, uel poſt poſita termino ſingulari idē ſignificat, ſecus in communibus.

dictione, quæ eſt diſpoſitio vnius ad alterum, vt ſunt negationes, & ſigna vniuerſalia, negatio enim negat vnum ab altero, & ſignum vniuerſale diſponit ſubiectum in reſpectu ad prædicatum. Item quæritur de hoc ſophiſmate, nullo homine currente tu es aſinus, probatio quia hæc eſt falſa aliquo homine currente tu es aſinus, ergo eius contradictoria eſt vera, hæc ſ. non aliquo homine currente tu es aſinus, ſed non aliquo, & nullo æquipollent, ſicut non aliquis, & nullus, ergo eſt vera. nullo homine currente tu es aſinus. Sed contra, nullo homine currente tu es aſinus ergo dum nullus homo, uel ſi nullus homo, uel quia nullus hō currit, tu es aſinus. quod falſum eſt. Solutio.

B prima eſt falſa, ſ. hæc. nullo homine currente tu es aſinus, quia iſta per quã probat eam, peccat ſecundum diuiſionem, & compoſitionem, hæc ſ. non aliquo homine currente tu es aſinus, eo quod negatio poteſt negare tm̄ participium, & ſic eſt diuiſa, & falſa, vel poteſt negare participium in cõparatione ad verbū ſequens, & ſic eſt compoſita, & vera, & iſto modo æquipollet primæ. ſ. huic nullo homine currente tu es aſinus, ſed hæc eſt falſa nullo homine, &c. quia negatio quæ eſt in cõparatione huius ſigni, nullo modo poteſt fieri vltra participiū per hanc regulam. Quotieſcunque negatio, & diſtributio includūtur in termino v-

F no ad nihil pōt vnum fieri ſine reliquo, ſed diſtributio non fertur vltra participium, ergo neque negatio, & ita hæc eſt falſa nullo homine currente, &c. quare, & ſua æquipollens illo modo quæ ei æquipollet, & vtraq; affirmatiua eſt hæc, ſ. non aliquo homine currente, &c. & nullo homine currēte, &c. ſecundum, ꝙ æquipollent. Et per hoc ēt patet quòd neutra igitur contradicit affirmatiue.

Regula neceſſaria.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Nihil eſt nihil. Probatio eius contradictoria eſt falſa, hæc. ſ. aliquid eſt nihil, ergo prima vera. Contra nihil eſt nihil, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt, & eſt locus a gn̄e ſiue a toto in quantitate, ut nihil

A eſt,ergo nihil nulla ſubſtantia eſt, ſed cõcluſiones falſa hæc,ſ. nihil nulla ſubſtantia eſt, quia æquipollet huic quolibet eſt aliqua ſubſtantia, quod falſum eſt, ergo prima ex qua ſequitur eſt falſa. Solutio. Prima eſt vera, ſ. nihil eſt nihil, quia æquipollet huic, quodlibet eſt aliquid per illam regulam. Quotieſcunq. duo ſigna vniuerſalis naturæ ponuntur in eadem oratione, ita quod vnum in ſubiecto eſt, reliquum in prædicato primum æquipollet ſuo contra, ſm ſuo contradictorio. Ita improbatio peccat, ſed cõiter loquendo, quia ſicut hic eſt conſequens communiter loquendo, quodlibet eſt aliquid, ergo quolibet eſt aliqua ſubſtantia. B ſimiliter hic eſt conſequens, nihil, nihil, eſt, ergo nihil, nulla ſubſtantia eſt.

Ad illud quod obijcitur, quod videtur locus a genere, ſiue a toto in quantitate. Dicendum, quod nõ eſt uerum, vnde eſt ibi locus ſcd̃m conſequens, ſicut hic, nullus homo eſt nullũ animal, ergo nullus homo eſt nullum riſibile, q̃a in iſta, oĩs homo, eſt nullum animal, animal remouetur a ſubiecto &c. apponatur alia negatiua per hoc ſignum nullus remouetur prædicatum negatum a ſubiecto ſic, nullus homo eſt nullum animal, ſed remouet prædicatum negatum eſt ponere exconſequenti affirmatum in eodem, ergo iſta, nullus homo eſt nullum C animal æquipollet huic, oĩs homo eſt aliqui animal, & ſimiliter iſta, nullus homo eſt nullum riſibile æquipollet huic omnis homo eſt aliquod riſibile, hic autem ponunt conſequens animal eſt, ergo riſibile eſt, ſicut hic animal currit, ergo homo currit, ergo hic, oĩs homo eſt aĩal, ergo oĩs hõ eſt riſibile, & ſimiliter in ſuis æquipollentib. nullus hõ eſt nullum aĩal, ergo nullus homo eſt nullum riſibile, & ſimiliter eſt in propoſito, nihil, nihil eſt, ergo nihil nulla ſubſtantia eſt.

Item uidetur, ꝙ nulla concluſio improbationis ſit uera, qm̃ hæc eſt uera, nulla ſubſtantia eſt nihil, quod patet per prædictam regulã, quia æquipollet huic, omnis ſubſtantia eſt aliquid, & ẽt, quia ſua conuerſa eſt falſa, hæc. ſ. aliqua, ſub̃a D eſt nihil, ergo hæc eſt uera, nulla ſubſtantia eſt nihil, ergo ſua conuerſa eſt vera, hæc, ſ. nihil eſt nulla ſubſtantia. Et dicendum, ꝙ non recte conuertit illam, nulla ſub̃a eſt nihil, q̃a debet ponere ſignũ ſubiecti ſupra totum prædicatum, & reducere ad ſubiectum ſic, nulla ſub̃a eſt nihil, ergo nullum ens nihil eſt ſubſtantia, ſed vtraque eſt uera, & ſic nõ probat, concluſionem improbationis.

Item, ꝙ concluſio improbationis ſit falſa probatur dupliciter, quia uno modo per prædictam regulam, & alio modo, quia eius contradictoria eſt uera, hæc ſ. aliquid nulla ſubſtantia, ut albedo, & quodlibet aliud accidens, &c. E

DE DICTIONIBVS Excluſiuis.

Quid ſignificent dictiones excluſiuæ. Cap. I.

Dicto de negatione, & affirmatione, conſequenter dicendum eſt de dictionibus excluſiuis, ut tãtum, ſolus. Circa quas primo quæritur propter quid dicatur dictio excluſiua Et quod ſignificet dictio excluſiua. Secundo, quod & quæ ſũt cauſæ excluſionis, & quę exigũtur ad eſſe excluſionis Tertio quæ ſunt partes, ſiue ſpecies excluſionis. Quarto quęrit̃ F deſcendendo ad quandam cauſam excluſionis, ſ. ad id, qđ excluditur. & quæ ſunt ea, quæ debent excludi. Quintum, & ultimum eſt de differentia dictionum, tantum ſolus, in ſuis excluſionibus. Primũ, ergo quæritur propter quod dictio dicatur excluſiua. Et dicunt quidam, quod Propter dictio dicitur excluſiua, quia ſignificat quid diexcluſionem. Sed contra, nulla dictio ſignificat actum, quem exercet, ut illum qua ex- terminis homo non ſignificat ſuppoſitionem, quam exercet ſupponendo pro hoc, uel pro illo, & ſic de alijs, ſed ſignificet hominem & exercet ſuppoſitionẽ, & ſic de alijs, ergo nulla dictio ſignifica ti actum quem exercet, & eſt iductio, &

Propter quid dictio dicatur excluſiua.

A eſt locus a patribus ſufficienter enumeratis,ſed tantum,& ſolus,exercet excluſionem,ergo non ſignificat eam. Item excluſio intelligitur dupliciter, ſ. vt concepta, & exercita, ſicut curſu ſignificatur, vt conceptus per hoc nomen curſus, & per hoc verbum curro, ris, aliter autem ſignificatur curſus,vt exercitus, ut cũ aliquis exercet ipſum currendo. Similiter excluſio intelligitur,vt cõcepta, ſicut per hoc nomen excluſionis, & per hoc verbum excludo, dis, aliter autẽ intelligitur vt exercita, vt per ipſas dictiones, ſolus, & tantum,ergo, ſi ſolus,& tm̃ ſignificat excluſionem,aut ſignificant hoc modo,aut illo,ſed ſi ſignificent eam, vt conceptam

B ergo illæ dictiones,exceptio,nis,& excluſionis, & excludo,dis,erunt dictiones excluſiuæ,quod falſum eſt,ergo non ſignificant eam, vt conceptam, neque ſignificant eam, vt exercitam, quia ſicut ſe hẽt dictio in cõmuni actum ſuum cõem,quẽ exercet, q̃ eſt ſignificare, ſimiliter dictio ſpecialis ad actum ſuum ſpecialem, ſed dictio communi non ſignificat actum ſuum communem, dictio enim, non ſignificat actum ſuum ſignificare,ſed exercet ipſum,ergo dictio ſpecialis non ſignificat actum ſuum proprium, ſed exercet ipſum, ergo dictio ſolus nõ ſignificat excluſionem,ſed exercet eam, ergo dictiones excluſiuæ non ſignificãt excluſionẽ,

C vt exercitam,neque vt concepta, vt probatum eſt,ergo nullo modo ſignificat excluſionem. Quod concedimus dicentes, ꝙ dictiones excluſiuæ dicuntur, nõ quia ſignificant excluſionem, ſed quia exercent eam ut tantum,& ſolus dñr dictiones excluſiuæ ab excluſione exercita, & non ab excluſiones ſignificata,ſicut ſecuris dr̃ inclusiua ab inciſione exercita, & nõ ab inciſione ſignificata, ſecuris enim nullo modo ſignificata inciſionem, ſed ſignificat ſecurim, ſicut homo hominẽ, & exercet inciſione ſiue ipſum ſcindere.

Not. illud pulchrum.

Ad illud autem quod quæritur, quid ſignificet dictio excluſiua dicendum, ꝙ ſignificat idem,quod hæc oratio, non cũ alio, ſiue priuationem aſſociationis totius ad partem, vt ſolus Soc.currit, ideſt

Quid ſi gnificet dictio excluſiua.

D Socr.currit,& nihil aliud,vel Socrat.currit, & nullus alio homo currit,& ſic pars ponitur,& totum remouetur,quia ponitur Socr. & remouetur quilibet alius homo,uel quolibet aliud a Socrat.& totum non aſſorciatur parti ſuæ. Et ſic dictio excluſiua priuat aſſorciationẽ totius ad partem per ſuam ſignificationẽ, & ideo dicitur ſignificare priuationem aſſociationis totius ad partẽ.Sed ad iſtã priuationẽ ſequitur excluſio oĩum aliarum, ſicut proprius actus ſequitur ad id, per quod exercetur,& ideo excluſio importatur per dictionem excluſiuam non vt ſignificata, ſed vt exercita,& ſic patet primum.

Quænam, & quot cauſæ ad excluſionem exigantur. Cap. II. E

Circa ſecundum quæritur in hunc modum, Aſſociatio, & priuatio aſociationis opponuntur, vt priuatio, & & habitus,ſed priuatio definetur per habitum, quia cæcitas eſt priuatio viſus in oculo, & per hoc habet eſſe, ergo priuatio aſſociationis erit per ea,per q̃ eſt aſſociatio,& per illa hẽbit eſſe, ſed aſſociationem exigitur,ꝙ aſſociatur, & cui aſſocietur, & in quo aſſocietur, ergo ad priuationem aſſociationis exiguntur eadem tria,quod concedimus.Vnde dicendum, ꝙ ad excluſionem,quæ ſequitur ad priuationem prædictam, quatuor exiguntur hic, ſ. ꝙ excluditur, & a quo excluditur, F & reſpectu cuius excluditur,& quartum eſt ipſe actus excludendi,vt cum dr̃ ſolus Socr.currit, alij a Socrat. excludunt, ut a ſubiecto reſpectu curſus, & actus excludendi importatur per hanc dictionem ſolus, & hæc quatuor cauſæ exiguntur ad excluſionem ſimpliciter. Et prædictis patet quædam regula,quæ talis.Vbicunque vere ſit excluſio ſemper id, reſpectu cuius ſit excluſio, ponitur in eo,a quo omnia excluduntur, vt tantum homo eſt riſibile,hic.n. riſibile reſpectu cuius ſit exceptio ponitur in homine, a quo omnia alia excluduntur, vnde ſequitur, tantum homo eſt riſibile, ergo homo eſt riſibile, & tantum homo currit, ergo homo currit,

Regula ad excluſiuas.

A rit ex ṗdicta ſeq̃tur alia regula, quæ talis eſt: Omni dictio exceptiua vera relinquit ſuã præiacentẽ vera, vt patet ex ṗdictis exemplis, vt ſolus Soc. currit, ergo Socr. currit. Propoſitio dr̃ excluſiua, in qua ponitur dictio excluſiua, vt tm̃, ſolus, vt ſolum Socr. currit, tantum. Socr. currit. Præiacens autem dicitur ipſa ꝑpoſitio, remota dictione exceptiua, vt homo currit, uel Socr. currit.

Scd̃m ṗdicta q̃ritur de hoc ſophiſmate, tm̃ vnum eſt. Probatio, Vnũ eſt, & nihil eſt aliud, quod nõ ſit vnum, ergo tm̃ vnum eſt. Contra. multi ſunt, ergo ſophiſma, non tantum vnum eſt.

Itẽ ꝓbatio primæ. quia ut vult Ariſt.
B & Boethus, vnum quodque ſingulariter eſt, quia vnum eſt, ergo vnum tm̃ eſt.

Item in eod. Boetho, vnumquodq. eſt ideo, quia vnum numero eſt, ſed vnũ numero eſt vnum, ergo vnumquodq. vnũ eſt, ergo tantum vnum eſt.

Item ad idem patet per quãdam regulam, quæ talis eſt. Quotieſcunq. vnum de altero conuertibiliter prædicatur, ſi dictio exceptiua vere adiungitur vni, & reliquo, vt tãtum homo currit, ergo tantum riſibile, & conuerſe, ſed vnum conuertitur cum ente, ergo ſi dictio exceptiua vera adiungitur enti, ergo, & vni, ſed hæc eſt vera, tãtum ens eſt, ergo hæc eſt vera tantum vnum eſt. Solutio. Prima
C eſt duplex quia hoc nomen vnum eſt æquiuocum, eo quod eſt quædam unitas, quæ eſt eſſentialis, ut illam per quam rex exiſtit eſſe ſpecialis ſiue ineſſe ſpecifico, & hæc eſt unitas per formã completiuã dantem eſſe rei ſeparando, & diſtinguẽdo ipſam rem ab omnib. alijs in ſua ſpecie, ut Socr. non ſolũ eſt in ſpecie hominis per ſuã formã completiuam, ſed etiã ipſe per ipſam perficitur in ſuo eſſe proprio, & ſpecificatur cũ diſtinguitur ab omnibus alijs hominib. & hæc eſt unitas eſſentialis. Alia eſt unitas accidẽtalis, quæ eſt principium numeri. unde ſicut numerus accidit reb. q̃ numerantur, ſimiliter & unitas, per q̃ enumerantur, & quæ eſt principiũ numeri, accidit eis, quicq̃d. n.

Vnitas duplex.

numerat̃ ꝑ hãc unitatẽ numerat̃, q̃a nihil aliud eſt numer⁹ niſi aggregatio unitatũ. Numerus. n. eſt multitudo ex unitatib. aggregata utraq. iſtarũ unitatũ conuertitur cũ ente, ſed differunt in hoc, quia prima eſt eſſentialis, & in hoc quod prima eſt, ſcd̃a eſt ut accidens in ſubiecto, uñ ſcd̃a accipit primę, & ſic unitas dr̃ ęq̃ uoce, & ſimĩr unũ. Dico ergo quod ſi accipiatur unitas eſſentialis, ſiue unũ eſſẽtiale, ſic prima eſt uera, ſi autẽ accipiatur accidentalis, ſiue unũ accidentale, ſic prima eſt falſa, q̃a dictio excluſiua adiũcta parti numerali deſtruit totũ, ut duo tm̃ currunt, ergo non tria, ſic, & tm̃ unum, non ergo duo, uel non ergo multa. Alij D
dicuntur quod prima eſt duplex, hæc ſcilicet tãtum unum eſt, eo, quod poteſt fieri exceptio ratione ſuppoſiti, & ſic eſt uera, uel poteſt fieri exceptio rõne accidentis ſiue formæ, & ſic eſt falſa, & tũc ſequitur, tantũ unũ eſt, non ergo multa ſunt, ſed primam ſolutionẽ credo eſſe ueriorem. Ad improbationem uero dicẽdum quod procedit ſecundum, ꝙ unum dicit unitatem eſſentialem, quia quicq̃d eſt, per ſuũ completiuũ eſt ꝙ eſt ei eſſe, ut Socr. eſt per ſuam formam completiuã, quę eſt anima ipſius, & qua ſpecificatur, & differt, & dat ei eſſentiale eſſe. Et ſic eſt de oĩbus alius Ad improbationem dicendum ꝙ accipit unitatem accidentalẽ E
quæ per ſui aggregationem eſt principiũ unum, & hoc modo tenet improbatio. F
Ad duo argumenta ſequentia dicendum quod accipitur unum eſſentiale ſicut improbatio accidentale. Ad ultimum argumentum dicendum quod bene ſequitur tantum ens eſt, ergo tm̃ unum eſt, accipiẽdo ens ſecundum unitatem eſſentialem, ſed non ſequitur, tm̃ ens eſt, ergo tm̃ unum eſt, quia accipit ſecũdum unitatem accidẽtalẽ, quamuis unitas accidẽtalis conuertatur cum ente, q̃a unũ accidẽtale dicit diſcretionẽ, ſiue rẽ diſcretã, & cum ſit principium numeri unum ẽs, uero formæ, nõ dicit rẽ ſuam per modũ ſubſtantiæ, & ſic peccat ſecũdum figurã dictionis, ſicut hic, tm̃ homo currit, ergo

A tantum vnus homo currit, poſito ꝙ omnes homines currant, & nihil aliud currat hæc eſt vera, tãtum homo currit, hæc autem eſt falſa, tm̃ vnus homo currit, & eſt fallacia figuræ dictionis ſicut dictum eſt, quia homo dicit rem ſuam per modum ſubſtæ, ſed vnus addit diſcretionem uni ſuper ipſum. Præterea ibi eſt accidens, quia cum eſſe cõueniat vni & multis quamuis dictio exceptiua vere adiungatur enti reſpectu eſſe, ut tantum ens eſt, non tamen poteſt adiungi enti dicenti diſcretionem numeralem. Vnde de hoc uno non poſſum dicere, tantum vnũ eſt, quia tunc excluderentur, duo, tria, & ſic de alijs accendendo, ut tantum vnũ,
B non ergo duo, neque tria, & ſic de alijs, unde eſſe ibi res ſubiecto, & vnum eſt accidens ei, & excluſio reſpectu eſſe aſſignatur conuenire utriq. ſiue rei ab vtroque. Ad illud quod obijcitur per regulã conuertibilium dicendum, ꝙ regula debet intelligi remoto accidente, ſicut aliç omnes regulæ quamuis enim regula ſit ſiue maxime. Quicquid prædicatur de definitione, & de definitio, non ſequitur animal rationale, mortale, eſt definitio, ergo homo eſt definitio propter accidẽs quod impedit.

Partes, ſeu ſpecies excluſionis duæ ſunt generalis, ac ſpecialis, & quid vtraque ſit.

C Cap. III.

CIrca tertium quęritur quot partes ſunt excluſionis, & ſolent eſſe duę quia ponitur duplex excluſio. Vna eſt generalis, & altera ſpecialis. Gñalis excluſio ponitur cõīter, qñ excluditur diuerſum genere, Specialis uero, quando excluditur diuerſum ſpecie. Sed contra diuerſum tripliciter dicitur diuerſum genere, diuerſum ſpecie, diuerſum numero, ergo ſic exluſio dr̃ generalis, qa diuerſa genere excluduntur, & ſpãlis, quia excluditur diuerſum ſpecie, ergo dēt eſſe alia excluſio numeralis ex eo, ꝙ excluduntur diuerſa numero, ergo non ſolum erant duæ partes, ſiue duæ ſpecies excluſionis, ſed erunt tres. Et dicendum, quod non

D ſunt niſi duæ partes excluſionis, ſcilicet generalis, & ſpecialis, ſed non dicitur excluſio generalis, eo quod diuerſa genere excluduntur ſed quia ab aliquo ſubiecto excludantur omnia, quæ communicant cum eo in aliquo genere, ſiue in aliquo generali, vt ad omnia, quæ ſunt ſicut in ente. Vnde hoc modo ſenſus huius propoſitionis, ſolus. Socr. currit, eſt talis, Soc. currit, & nihil, vel nullũ aliud ens. Item ſpecialis excluſio non dicitur eo, quod diuerſum ſpecie excludatur, ſed dicitur excluſio ſpecialis, quoniam ab aliquo ſubiecto excluduntur quęcunq. communicant cum eo in aliquo ſpeciali, & hoc modo ſenſus huius, ſolꝰ Soc currit,
E eſt talis, Soc. currit, & nullus alius homo currit, unde excluduntur alij particulares homines quicunq. communicant cum Socra. in homine. Et ſimiliter ſolus homo currit, id eſt homo, & nullum aliud animal, quia animalia omnia communicant cum hoc in animali, & hęc eſt ſpecialis excluſio, & ſimiliter ſenſus huius, ſolus homo currit ſit tali, homo currit, & nihil aliud currit, tunc eſt excluſio generalis. Ex prædictis patet, quod idem numero non poteſt excludi, vel ea, quæ communicãt in numero eodem, qa cum dicitur, ſolus homo currit iſta ponit, ꝙ homo currit per regulam datam, quę talis eſt, omnis excluſiua vera relinquit ſuã
F præiacentem ueram, & ſic excluditur idẽ numero, tunc excluderetur riſibile, uel animal rationale mortale, & ſic eſſet ſenſus, ſolus homo currit, & nullũ riſibile, vel nullũ animal rationale, mortale currit, & ſic ponitur hæc contradictio, & ob hoc nõ poterit fieri excluſio numeralis. Ex prædictis patet quod cum quæcunque ſunt diuerſa genere, uel diuerſa numero, uel diuerſa ſpecie, communicẽt in aliquo generali ad omnia, vt in ente, aut in aliquo ſpeciali ſub ente communiter, non poſſunt eſſe niſi duæ partes excluſionis, ſcilicet generalis, & ſpecialis. De ſpeciali ſolet dari talis regula. Quotieſcunque ſit ſpecialis excluſio non tenet argumentum ab inferiori ad ſuperius cum di-

Regula excluſionis ſpecialis.

A dictione excluſiua, neque a ſuperiori ad inferius, neque a patre prædicati, neque a patre ſubiecti, vt ſolus Soc. currit, ergo ſolus homo currit, & ſimiliter a parte prædicati fit proceſſus, vt Socr. currit ergo ſolus mouetur, quia ſemper eſt ibi fallacia conſequentis, & patet q; non tenet huiuſmodi argumentatio, quia poſito quod ſolus Socrates currat, & quidem equus, tunc eſt hæc vera, ſolus Socr currit, faciẽdo ſpecialem excluſionem, quia ſenſus eſt, Socr. currit, & nullus alius homo, hæc autem falſa ſolus homo currit, faciendo ſpecialem excluſionem, quia ſenſus eſt homo currit, & nullum aliud animal, quod falſum eſt, cum equis currat, & ſimiliter a patre prædicati, quia po B ſito quod ſolus Socr. currit, & Plato moueatur, ſed non currat, tunc hæc eſt vera, ſolus Socr. currit, hæc falſa eſt, ſolus Soc. mouetur, & ſic patet quòd nullum eſt argum. Quòd verò ibi ſit fallacia conſequentis, patet quod præmiſſa claudit in ſe vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam, vt ſolus Socr. currit, ideſt Socr. currit, & nullus alius homo, & ſolus homo currit, ideſt homo, & nullum aliud animal, & propter negatiuas, non tenet argumentum ab inferiori negato ad ſuperius, & propter affirmatiua, non tenet a ſuperiori ad inferius. De generali excluſione talis ſolet dari regula. Quotieſcun C que fit generalis excluſio bene tenet argumentum ab inferiori ad ſuperius cum dictione excluſiua a patre ſubiecti, & nõ a parte prædicati, vt ſolus Socr. currit, ergo ſolus homo currit, quia prima excludit ſe iſtas duas, ſolus Soc. currit, & nihil aliud a Socrat. currit, & propoſitio illata claudit intra ſe iſtas, homo currit, & nihil aliud ab homine currit. Sed ratione affirmationis bene ſequitur Socrat. ergo homo currit, ratione negationis bene ſequitur, nihil aliud a Socr. currit, ergo nihil aliud ab homine currit, ergo bene ſequitur a parte ſubiecti faciendo generalem excluſionem, vt ſolus Socr. currit, ergo ſolus homo currit.

Regula ad generalẽ excluſionẽ

Quid nam ſit id quod excluditur & qua excludi debeant. Cap. II. D

CIrca quartum de quo quærebatur circa dictiones excluſiuas erat deſcendendo ad vnã de quatuor cauſis excluſionis, ſ. ad id quod excluditur, & iſta continet ſub ſe ſeptem alias. Prima eſt, vtrum dictio excluſiua adiuncta enti poſſit excludere aliud, vt tm̃ ens & nihil aliud. Similiter ſi adiungatur illis terminis, q conuertuntur cum ente, vt ſunt illi vnũ, aliquid res. Secunda qõ eſt magis deſcendendo, ſ. vtrũ dictio excluſiua adiuncta vni generaliſsimo excludit aliud, vt tantũ ſubſtantias, nõ ergo quantitas, vel econuerſo. Tertia qõ eſt ſpecialior omnibus alijs ſupradictis, ſ. vtrum dictio excluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamenti poſsit excludere ſpeciem alterius prædicamẽti, ut tantum hõ, non ergo color vel albedo. Quarta quæſtio eſt, vtrũ E dictio excluſiua adiuncta alicui ſpeciei unius prædicamenti poſsit excludere cæteras ſpecies eiuſdem prædicamenti, ut tantũ hõ, nõ ergo equus uel tantũ color, non ergo ſcientia, & ſic in vnoquoque prædicamento, & hæc eſt ſpecialior omnib. prædictis, & iſtas quatuor queſtiones intellige in terminis ſubſtantialibus dicentibus quid ſiue prædicantibus in quid, ſicut ſpecies, & genera vniuſcuiuſque prædicamenti. Quinta quæſtio eſt, vtrum dictio excluſiua adiuncta termino occidentali excludat alios terminos F occidentales, ut tantum coloratum, ergo non donorum. Sexta qõ eſt verũ dictio excluſiua addita uni oppoſitorum excludat alterum in quolibet genere oppoſitionis, vt tãtum albũ, non ergo nigrũ, & tãtũ videns non ergo cæcum, & ſic de alijs. Septima qõ eſt, utrum dictio excluſiua addita partem, vel excludat partem, vel econuerſo, & vtrum addita minori numero excludat maiorem, vel econuerſo, ut tantum paries, non ergo domus, & tantum duo, non ergo tria.

Septem quæſita.

Circa primũ obijcitur, q; dictio exceptiua adiuncta enti, uel ſuis conuertibilibus, nihil poteſt excludere, quia quod

An excluſiua adiungatur enti.

A excluditur debet conuenire cũ eo, a quo fit excluſio in generali, vel ſpeciali, ſed nihil pôt conuenire cum ente in aliquo gñali vel ſpâli ſupra ens duplici de cauſa, ſcilicet vel qa nihil aliud eſt ab ente, vel quia nihil aliud eſt ſupra ens, ergo nihil p̃t excludi ab ente, ergo dictio excluſiua adiuncta enti nihil poteſt excludere.

Item ad idem dictio excluſiua non poteſt excludere niſi quod eſt extra terminũ cui adiungitur, vt tm̃ homo, non ergo aſinus, quia aſinus extra hominem eſt, ſed nihil eſt extra ens, ergo dictio excluſiua adiuncti enti nihil poteſt excludere.

Itẽ ad idem nihil excluditur niſi idem vel diuerſum quo ad naturalem ſuppoſi B tionem, vt tm̃ homo, nõ ergo aſinus vel quo ad quandã accidentalem, vt quo ad eam quæ fit ꝑ aliquod reſtringens tm̃ ea eadem parte, vt tm̃ hõ alb. non ergo niger, xe hac patet, quod aliquo termino non reſtricto per ali quod exadem parte, ſed ſimpliciter ſumpto, non pôt excludi niſi quo ad naturalem ſuppoſitionẽ, ſed ab ente ſimp*l*r nihil eſt diuerſũ quo ad naturalẽ ſuppoſitionem, ergo ab ente ſimpliciter ſumpto prędicta reſtrictione nõ reſtricta ſiue coarctata non pôt excludi, ergo dictio excluſiua adiuncta enti nihil pôt excluderex itẽ ad idẽ. Quicq̃d eſt ens, ergo quicquid eſt ens, ergo conuertibilia ſunt ens, & eſſe, ſed nihil eſt dictũ,

C tm̃ eſt, nec aliq̃d excludit, ergo nihil eſt dictũ, tm̃ ens eſt, nec aliquid excluditur.

Solutio. Solutio excluſiua dictio adiuncta enti excludit aliquid ꝙ excludit oĩa quo ad naturalẽ ſuppoſitionẽ eorũ, quæ ſunt diuerſe ab ente, & in naturali ſuppoſitione eorũ, quæ conuertuntur cum ente, quia naturalis ſuppoſitio non ſolum eſt de ente, ſed etiam de non ente. Naturaliter.n. ſupponuntur per terminum tam entia q̃ nõ entia, vnde excluſio non ſolum eſt de ente, ſed ẽt de ente nõ ente, vnde ſequit̃ tm̃ ens eſt, ergo nihil aliud ab ente eſt. Ad aliud, quod obijcitur, dicendũ, quod conuertitur conſequentia, vnde peccat ſm conſequens, & quicquid communicat in aliquo gñali, vel in aliquo ſpeciali cum eo, a quo fit excluſio, debet excludi D per dictionem excluſiuam, & non econuerſo, non n. oportet quod illud quo ad excluditur ſiue quicquid excluditur cõicet cũ eo a quo fit excluſio in aliquo generali, vel in aliquo ſpâli, quia cõuertit conſequentiam, ſicut hic. Quicquid eſt homo, eſt animal, & non econuerſo, quod quicquid ſit animal quòd ſit homo.

Sicut.n. animal in plurib. eſt q̃ homo, ſic excludit in plurib. eſt quam in cõmunicantib. ſpeciali, vel in generali cum eo a quo fit excluſio, quia eſt in iſtis, & non in cõmunicantib. vnde non oportet q̃d ſi aliquid excludatur ab ente quod cõicet cum aliquo, in aliquo generali, vel ſpeciali, quæ conuertit conſequentiam. E

Ad ſm dicendum, ꝙ hęc eſt duplex, dictio excluſiua non poteſt excludere, niſi quod eſt extra terminum, quia eſſe extra terminum dupliciter eſt quia, vel quod ad eſſentiam, ſicut alia eſt eſſentia hoĩs, & aliã equi, uel quo ad naturalẽ ſuppoſitionẽ, ſicut equus nõ continetur in naturali ſuppoſitione hoĩs, nec econuerſo, vnde dr̃, ꝙ qñ ſit excluſio generalis, excluduntur ea quæ ſunt extra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem tam entiũ quam non entium, ſed quando fit ſpecialis excluduntur ea, aquæ ſunt extra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem entium communicãtium cum illo a quo fit excluſio in aliquo ſpeciali. F

Vnde licet aliqua ndo excludantur, ea quæ ſunt extra terminum quo ad eſſentiam, ut tm̃ homo, non ergo aſinus, non tamen excluduntur in quantum ſunt ex terminum quo ad naturalis eſſentias. ſed inquãtum ſunt extra terminum quo ad naturalem ſuppoſitionem, unde dico, quod licet quo ad eſſentias nihil ſic extra ens, quia entia ſimul ſunt entium, vnde quo ad naturalẽ ſuppoſitionem aliquid eſt extra ens, & ſic dictio excluſiua addita enti aliq̃d pôt excludere. Ad tertiũ ſoluendũ per interemptionẽ quia aliquid eſt extra naturalem ſuppoſitionem entis, ut dictũ eſt, quia non ſuppoñutur entia ꝑ terminũ. Ad vltimũ aũt dicẽdũ, quod

Aduerte ad iſtam limitationem.

A quod non poteſt fieri excluſio ab hoc actu eſſe, quia ille actus comprehendit ſub ſe eſſe alium actum, ſicut conſequẽs comprehendit ſub ſe quolibet aliud antecedens ſuum, & ideo nullus alius act⁹ poteſt excludi ab hoc actu eſſe. Sed ens non comprehendit ſub ſe nomine aliud ſuppoſitum, ſed ſolum ſuppoſita ſua, & ſuarum partium, quia ſuppoſita non entium impoſſibilium eſſe non cõprehendit ſub ſe vacui, & infiniti, & aliorũ non entium, & iõ poteſt excludi ad ente, cũ excluſio fiat ab eo, quo ad naturalẽ ſuppoſitionem. Quod aũt ille actus eſſe, cõprehendat eſſe alium actum ſub ſe, non B quo ad ſubiectionem, vel prædicationẽ, ſed ut dicam quo ad ſucceſſionem patet, q̃a omnes alij actus antecedunt ad iſtũ, vt ſi eſt, eſt & ſi cogitat eſt, & ſic de aliis.

An excluſio generaliſſimis addatur.

Cap. III.

Quęſtio prima. Circa ſecundã quęſtionem ſic obiicitur, cum dictio excluſiua excludat diuerſum quo ad naturalem ſuppoſitionem, & unum generaliſſimũ non ſit de ſuppoſitione alterius, neque econuerſo, ſed ſunt diuerſe quo a naturalem ſuppoſitionẽ, ergo dictio excluſiua addita vni generaliſſimo excludit alterum, & econuerſo.

Itẽ ad idem. Dictio excluſiua excludit C ea, quæ ſunt diuerſa a ſubiecto, ſiue excludit diuerſa ſubiecta, vt tantum Grammatica, non ergo Muſica, ſed diuerſa generaliſſima non poſſunt eſſe ſubiectum vnũ, immo ſunt diuerſa ſubiecta, ergo dictio excluſiua adiũcta uni generaliſſimo excludit alterum, & econuerſo. Sed cõtradictio excluſiua nõ põt excludere, ꝙ intelligitur in ſubiecto cui adiungitur vt tm̃ album currit, nõ ergo corpus currit, vel tantum. Grammaticus diſputat, non ergo homo diſputat, quia album dat intelligere corpus, & Grammaticus dat intelligere hominem, ſed quantitas dat intelligere ſubſtantiam, ergo dictio excluſiua adiuncta quantitati non poteſt excludere ſubſtantiam, ergo dictio excluſiua adiuncta vni genraliſſimo nõ excludit alterũ. Itẽ ad idẽ. Omnis excluſiua ponit ſuam præiacẽtẽ veram, & ideo ſeq̃tur ſi tm̃ quãtitas eſt, quãtitas eſt, & D ſi quantitas eſt, ſuƀa eſt, quare alia a ſubiecto nõ ſũt niſi in ſubſtãtia, ergo poſita quantitate, vel quolibet alio generaliſſimo, neceſſe eſt ponere ſubſtantiã, ergo a primo, ſi tm̃ quãtitae eſt, ſubſtãtia eſt, & ſic de alijs generaliſſimis, ergo dictio excluſiua adiuncta uni excludit alterum.

Solutio. Et dicẽdũ, ꝙ dictio excluſiua adiuncta vni generaliſſimo excludit alterum vno mõ, & alio mõ non, ex eo, ꝙ generaliſſima alia a ſuƀa hñt duas comparationes. Vnam ſcd̃am abſtractionem ꝓut vnum quodq. ordinatẽ ſcd̃m p̃dicamẽtalem li- E neã in ſua ordinatione ad oẽs ſpecies, ſiue ad oĩa indiuidua ſub ipſo exiſtẽtia, & hoc mõ põt in quolibet p̃dicamento fieri talis figura, ſicut illa q̃ eſt in ſubſtãtia, q̃ dr̃ arbores Porphyrii. Aliã aũt hñt cõparationẽ ſcd̃m concretionẽ ab ſubſtãtiã in qua ſunt, & ſic ſumũtur oĩa per modum accidentia, ſed ſcd̃m comparationẽ prima ſumuntur per modum eſſentiæ, ſiue per modum eius, qui eſt quid, unde ſecundum primam cõparationẽ dictio excluſiua adiuncta uni generaliſſimo excludit alia generaliſſima, & ſic concedo, niſi q̃n faciunt ſubiectũ vnum, quod in paucis accidit, ut tm̃ ſuƀa eſt colorata, hic. n. excluditur ſuperficies, quia ſuperficies, & ſubſtantia faciunt unum ſubiectũ F coloris, vnde niſi diuerſa p̃dicata faciant ſubiectũ vnum ſemper dictio excluſiua adiuncta uni generaliſſimo excludit alterum ſcd̃m hanc cõparationẽ, ſed ſecũdũ comparationem, quam habet ſecundum concretionem, ſic dictio excluſiua adiũcta uni mõ excludit alterum, vñ cum dr̃ tm̃ ãgens, currit, nõ ſeq̃tur Grãmaticus non currit, vel Muſicus, vel tricubitũ, vel bicubitum, vel homo, q̃a Socr. homo eſt & bicubitus, vel tricubitus, vel Grammaticus, Muſicus, & agẽs, vnde dicendũ breuiter, ſic gneraliſſima ſumantur in cõcretione. & dictio excluſiua adiũcta uni generaliſſimo non excludit alterum. Sed, ſi

A ſumant in abſtractione, tūc dictio excluſiua adiuncta vni excludit alterū niſi faciant ſubiectū vnū. Ad alia duo arg. primo dicendū eſt, ꝙ bñ tenet, ſi ſumantur in abſtractione, & non faciant ſubiectū vnū. Ad tertiū argumētū dicēdū, ꝙ vnū intelligit in altero dupľr. qa uno modo intelligitur unū eſſentialiter, ut animal in homine, & tale nō excluditur, vnde ſequitur, tm̄ homo currit, non ergo animal currit. Alio autē modo intelligitur vnū in altero per dependentiā accidentis ad ſubiectū, vnde in oī accidente includitur ſubiectū, & hoc dr, quia accidēs cōcretū dat intelligere ſubiectū, ut albū dat intelligere corpus, & ēt accidēs in abſtractio-
B ne dat intelligere ſubiectū. Colorn. non pōt eſſe niſi in corpore. Vnde ſiue accipiant colerem in concretione, ſic propiie dicitur coloratū, ſiue in abſtractione ſp intelligitur corpns, & ſic de alijs nouē pdicamētis, qa intelligūtur abſtracta, ut q̄titas, qualitas & ſic de alijs, ſiue concreta, ut quantum, tale ſp dat intelligere ſubſtantiam. dico ergo, quod id, qđ intelligitur in accidente concreto non excluditur. vnde non ſequitur, tm̄ album currit, non ergo corpus, vel tm̄ homo currit, non, ergo animal. Sed illud, quod intelligitur in accidente abſtracto bene excluditur per dictionē excluſiuam, vt tm̄ quantitas, non, ergo ſubſtantia, & hoc di-
C co, niſi illo duo faciant unum ſubiectum alicuius accidētis, ſicut dictum eſt prius. ſicut ſuƀa, & ſuperficies eius faciūt vnū ſubiectū albedinis, uel coloris. Ad quartum dicendum, quod reuera oīs propoſitio excluſiua ponit ſuam præiacentem veram, ſed in hac propoſitione, tantum quantitas eſt duo ſunt, ſcilicet hęc dictio tantum, quæ eſt dictio excluſiua, & illud cui adiungitur, ſ. quantitas. Dico ergo, ꝙ dictio excluſiua excludit ſubſtātiam, ſed quantitas ponit eam, & ideo propoſitio, tantum quantitas eſt ponit contradictionem quia ponit ſubiectum eſſe, & non eſſe. Ponit ēt ſubſtantiam rōne quantitatis, & remouet eam ratione excluſionis, quæ additur quantitati.

D

An dictio excluſiua adiuncta ſpeciei vnius prædicamentis excludat ſpeciem alterius prædicamenti. Cap. IIII.

CIrca tertium obijcitur ſic, cū dr tamen homo eſt albus, ex hoc nō ſequitur, ergo ſuperficies hominis nō eſt alba ergo dictio excluſiua, addita uni ratione ſpeciei vnius prædicamenti, non excludit ſpeciem alterius prædicamēti, ſed cōtra magis differunt ea, quæ ſūt i diuerſis generibus quam ea quę ſunt in eodem genere, ſiue ea, quæ ſunt ſub eadem ſpē, quia plurib. differentis differunt, ſed dictio excluſiua addita uni indiuiduo, excludit aliud indiuiduum, qđ eſt ſub eadē ſpecie, vt tantum Socr. non ergo Plato, ergo magis excludit ea, q̄ ſunt diuerſorū generū, quia magis differunt, ergo dictio excluſiua addita ſpeciei pdicamenti vnius excludit ſpecies alterius pdicamenti. 8. Q6. E

Et dicendū quod in genere quinque ſunt, ea, quæ debent excludi. Vnum eſt diuerſum ſubiectum, ut tātum Socrates currit, excluditur Plato, & alij particulares homines, quia non poſſunt facere ſubiectum unum, ſed diuerſum. Secundū eſt diuerſum loco, ut tantū hic non ergo ibi. Tertium eſt diuerſum tēpore, ut tantū in hoc tēpore, ergo non illo. Quartum eſt oppoſitum ex parte prædicati, ut tātum Socrat. eſt albus, ergo non eſt niger, nec medio colore coloratus. Quintum eſt accidens, ſiue diuerſum accidens a parte prædicati ſimiliter poſitum, dum ita ſit, quod unum non inſit per alterum, & ideo non ſequitur, tantum Socrates eſt Grammaticus, non ergo Muſicus, tantum legis, non ergo diſputat, non ergo currit, & non ſequitur, tantum Socra. eſt coloratus, non ergo quantus, quia coloratus ineſt Socrati per hoc qđ eſt quantus, non ſequitur tantū currit, non ergo remouetur eo, quod unum ineſt in altero ſiue intelligitur per alterum ſecundū concretionem. Et in omnib. his quinque modis excluditur diuerſum per dictionem excluſiuam. Et in hic patet ſolutio pri- (Quinq; excludi in genere.) F

pri-

A primi argumẽti, q̃a hõ, & ſupficies eius ſubiectũ unũ eſt coloris, & non diuerſũ vñ non excluditur ſuperficies per hanc dictionẽ tñ, cũ dr̃ tñ Socr. eſt albus. ita dictio excluſiua adiũcta ſpeciei vni' p̃dicamenti excludit alias, dum non faciunt ſubiectũ. vnde unũ nõ inſit per alterum, vt dictum eſt. Patet etiã ſolutio alterius argumenti, quia dictio excluſiua excludit diuerſum ſiue differens. aliquo prædictorum modorum tantum.

4. quęſt. Ex prædictis patet ſolutio quartæ q̃ſtionis, q̃ erat. vtrũ dictio excluſiua adiũcta ſpeciei unius prædicamenti excludit ſpecies alias eiuſdẽ, q̃a oẽs aliæ ſpecies eiuſdẽ gñis excludunt, niſi i una cõparẽtur ad aliã, nõ ſolũ ut ſpecies deſperata, B ſed ẽt ut terminus eiuſdẽ, & iõ non ſequitur, tñ ſuperficies eſt, ergo linea nõ eſt, quia linea eſt terminus ſuperficiei, & ſuperficies corporis vñ bene ſequitur, tñ hõ nõ, ergo aſinus, quia iſtæ ſpecies ſolũ mõ cõparantur ſibijnuicẽ, vt deſperatæ.

5. quęſt. Ex prędictis patet quinta q̃ſtio quæ erat utrum dictio excluſiua adiũcta termino accidẽtali excludat terminos accidẽtales alios, quia dictio excluſiua, vt dictũ eſt prius, habet excludere omne accidens diuerſum, ſiue deſperatũ, dũ ita ſit ꝙ vnum non inſit per alterũ vel faciant ſubiectum unum, unde ſequitur, tantũ Socratem eſſe Grammaticum, nõ ergo eſſe Muſicum, ſed non ſequitur, tantum C Socratem eſſe coloratum, non ergo eſſe quantum, quia coloratum ineſt Socrati, eo quod eum neque ſequitur, tantum album eſſe, non ergo corpus, quia ita faciunt ſubiectum unum.

6. quęſt. Circa ſextam quæſtionem obijcitur, quia dicto excluſiua adiũcta, uni oppoſitorum excludit alterũ in quolibet genere oppoſitionis, quia duo oppoſita non poſſunt facere ſubiectum vnũ. ſed diuerſa, ſed quotieſcunque alia non faciunt vnum, ſed diuerſa. oportet ꝙ unum excludatur ab altero per dictionẽ excluſiuam, ergo dictio excluſiua adiuncta uni oppoſitorũ, hẽt excludere reliquum. Qđ concedimus ſicut in cõtrarijs, ut tãtum albus currit, non ergo niger. Scđm prędicta quæritur de hoc ſophiſmate, tñ verum, opponitur falſo. Probatio. Verũ opponitur falſo, & nihil aliud quã uerum opponitur falſo, ergo tãtum uerũ opponitur falſo. Contra, tñ verũ opponitur falſo, ergo tantũ uerum, & falſum opponuntur, quod falſum eſt, qui albũ, & nigrũ opponuntur, & calidum, & frigidũ. D Sophiſma.

Solut. Dicendũ eſt, ꝙ prima eſt ſimpliciter vera, & improbatio peccat ſm cõſequens ab inferiori ad ſuperius affirmato cõditione excluſiua, quia opponi verũ falſo i minus eſt, q̃ opponi, ſicut oppoſitio veri, & falſi in minus eſt quã oppoſitio, cũ hæc ſint ſpecies illa uero genu, & ſic, cũ dicit tñ uerũ opponũtur falſo, ergo tñ E verũ opponitur falſo, ergo tãtũ uerũ, & falſũ opponit peccat ſecũdũ cõſequens. Itẽ dubitatur de relatiuè oppoſitis, quia ex hac tñ pr̃ eſt, ſequitur ergo filius eſt. uñ ſi tantum pr̃ eſt, pater eſt, quia oĩs excluſiua ponit ſuã p̃iacentem, ut ſi pr̃ eſt, filius eſt, a relatiuè oppoſitis, ergo à primo, ſi tantũ pater eſt, filius eſt, ergo dictio excluſiua adiũcta uni relatiuè oppoſitorũ ſiue correlatiuorũ nõ excludit reliquũ. Et dicendũ, ꝙ dictio excluſiua adiuncta uni correlatiuorum excludit reliquum, ſed in iſta, tantum pr̃ eſt, ponit cõditionem, quia dictio excluſiua excludit quicquid non facit ſubiectũ unũ ſecũdũ diuerſa, cũ pr̃, & filius ſubiecta diuerſa, & unũ, ꝙ nihil eſt dictum, pater fili' eſt, F ſed quia pater, & filius referũtur ad ſeinuicem, & ideo dictio excluſiua adiuncta patri excludit filium, & econuerſo. vnde in iſta, tantum pater eſt excluditur filius ratione dictionis excluſiuę, ſed pater ponitur ratione præiacentis, ſed pater eſt per hoc, quod eſt ad filiũ, & ita rõne præiacentis, & ratione excluſionis non ſolum remouetur filius, ſed ẽt pater, quia filius eſt per hoc, quod eſt pater, & ſic tantum pater eſt, ponit duplicem conditionem, quia ponit filium eſſe, & non eſſe, & patrem eſſe, & non eſſe.

Aliud ſophiſma. Circa prædicta q̃ritur de hoc ſophiſmate. Si tantum pater eſt, non tantum Solut. pater

A pater eſt. Probatio. Si tm̄ pater eſt, pater eſt, & ſi pater eſt, filius eſt, & ſi filius, aliud a patre eſt, non tm̄ pater eſt. Cōtra ibi ſignificatur oppoſitum ſequi ad ſuū oppoſitum, ergo locutio eſt falſa, & impoſsibilis. Ad hoc ſoluūt quidā, ꝙ pater tripliciter ſignificat, ſicut albū, vno mō noīat id, quod erit albū, & hoc mō albū pōt eſſe nigrum, ſcdm ꝙ hæc eſt vera, ſubiectum albedinis pōt eſſe album. Alio modo albū dicit compoſitionē ex ſubiecto, & accidente, vt albū currit, i. res hn̄s albedinem currit. Alio modo albū negat ipſum accidēs. vn̄ cum dr̄, albus contingit eidem vni, & eidem ineſſe, & nō ineſſe. Silr̄ pr̄ dr̄ vno mō ſubiectum paternis, vt pr̄ gn̄at filium, i. id quod eſt pater B alio mō dicit cōpoſitum ex ſubiecto, & accidēte, vt pater currit, i. hō, vel aīal habens paternitatē currit. Et his duob. modis excluditur unū correlatiuorū per dictionem excluſiuam adiunctam alteri. Alio mō, pater nominat ipſam relationem, quæ eſt paternitas, vt cū dicit, pater eſt in gn̄e relationis, & hoc modo nō excluditur vnum correlatiuorū ab alio, quia ſic vnum ponit aliū, & econuerſo, ſed hoc nihil eſt, quia cū dictio excluſiua excludit quæcunq. non faciunt ſubiectū vnum, ſed diuerſa, & pater, & filius non poſſunt facere unum, ſed diuerſa ſecundum quod ſunt in genere relationis, neque C ad aliquod, neque alio mō, oportet quod dictio excluſiua adiuncta patri excludat filium, & econuerſo: Quod cōcedimus. Et eſt dicendum, quod. Et hęc, tantum pater eſt, non tm̄ pater eſt, ſimpliciter eſt uera, ſed ſecundum ſubantecedens eſt impoſsibilis, hæc. ſ. tantū pater eſt, hæc dictio tantū remouet eſſe ad ſubiectum, uel accidens à parte, & ita remouet filium, & eſt ibi hoc relatiuū pater, quod ponit filium, & ita ex vna parte remouet filium, ſcilicet à parte cōcluſionis, ex alia parte ponit ipſum, ſcilicet à parte ſui correlatiui. Ad improbationem autem ſoluendum per interēptionem, quod non ſequitur in oppoſiti ad oppoſitum, ſed ſequitur vna pars contra dictionis ad antecedens, quod concludit inter ſe vtranque partem contradictionis, & ſic ſequitur pars ad totum sicut hic. Soc. currit, & non currit, ergo Socr. currit. Locus etiam à toto intelligitur. Contradictio n. intelligāt ex ſuis partib ſicut domus, ex ſuis partib. vnde poſita contradictione neceſſe eſt xe ea ſequi tam de affirmatione qnam de negatione, per locum a toto integrali. D

Solutio a & melior.

Itē quæritur de hoc ſophiſmate. Poſſibile eſt Socr. videre tm̄ omnem hominem, non uidentem ſe. Probatio. Poſſibile eſt Soc. videre tm̄ omnē hoīem cæcum, ſed oīs homo cęcus eſt. ſ. homo nō videns ſe, ergo poſſibile eſt Socr. videre tm̄ omnem hominem non uidentem ſe contra, ſi poſſibiie eſt, ponatur ꝙ ſit in actu, Soc. videt tm̄ hoīem non uidētem, tunc Soc. aut uidet ſe, aut non videt ſe, ſi non uidet ſe, ergo eſt homo nō uidēs ſe, & videbat quamlibet talem, ergo videt ſe, ſi videt ſe, ergo eſt hō videns ſe, ſed nullum talem videbat, ergo non uidet ſe, quia tantum uidebat non videntem ſe, ergo videt ſe, & non uidet ſe. E

Aliud ſophiſ. Vide Paulum Ve. in logica magna, & alios.

Solutio prima eſt impoſſibilis, hæc. ſ. Poſſibile eſt Soc. uidere tantum omnes homines non uidentē ſe, & illa ſilr. Soc. videt tm̄ omnem hominem non uidentem ſe, quia utraq habet in ſe contradictionem, ut iam patebit. Probatio peccat ſcdm conſequens procedendo ab īferiori ad ſuperius cum diſtributione, & F etiam cum dictionex ecluſiua, ut oīs hō, ergo omne aīal, & tm̄ omnis homo, ergo tm̄ omne animal, quia homo non uidens ſe, in pluribus eſt quam homo cæcus, unde ſequitur ut conuerſim, ut ſi homo eſt cæcus, eſt homo non videns ſe, & non econuerſo, quia homo dormiēs, eſt homo non uidens ſe, nec tamen eſt cæcus, & etiam uigilans habens oculos clauſos, eſt homo non uidens ſe. Quod iſta Socrates uidet tantum omnē hominem non nidentem ſe, habet contradictionem patet, quia æquipollet illis duabus ſcilicet. Socrates uidet omnem hominem non uidentem ſe, & non uidet

Solutio.

aliquem

A aliquē non videntem ſe, & iſtæ duæ ſunt exponētes illius. Sed ex illa, Socr. non videt aliquem hoīem vidētem ſe, ſequitur, ergo Socra. non videt ſe videntem ſe, & eſt locus a genere, ſiue a toto in modo, ſicut hæc, Socr. non videt aliquem hoīem album, ergo nō videt ſe albū, ſed ſi Socr. non videt ſe, uidentem ſe, ergo Socr. non videt ſe, quia conuertuntur, cum earum affirmationes conuertantur, vnde ſi Soc. videt videntē ſe, ergo videt ſe, & ecōuerſo. Sed quotieſcunque affirmationes ſibi inuicē conuertuntur, neceſſe eſt negationes ſibi inuicem conuerti, vt ſi homo, & riſibile conuertuntur, & non homo, & riſibile conuertuntur, & ideo ſequitur ne-
B ceſſario, ſi Socr. non videt ſe, vidētem ſe, ſequitur ergo Socr. non videt ſe per locū a conuertibili, ergo a primo, ſi Socr non videt aliquem hoīem videntem ſe, ergo non videt ſe, & hæc eſt altera pars cōtradictionis, & hoc modo. Socr. videt oēm hoīem non videntem ſe, & ipſe non videt ſe ergo videt ſe, & ſic videt ſe, & non videt ſe, hæc aūt cōtradictio, & ſequitur ex duab. exponētib. primæ duæ exponentes primæ intelliguntur in prima, & contradictio intelligitur in prima, & ſic prima claudi; intra ſe contradictionem.

Si affirmatione conueniunt & negationes.

Item illud vniuerſale oſtenditur alia ratione, quia ſequitur, ſi Socra. non videt aliquem videntē ſe, ergo Socr. videt nullum videntem in ſe, quia nō aliquem, &
C nullum æquipollent, ſicut non aliquis & nullus, ergo nullus homo videns ſe vr̃ a Socr. conuertendo actiuam in paſſiuam, ergo Soc. non videt ſe, quia ſi Soc. videt ſe iam aliquis homo vident ſe videretur a Socra. & dicebant quod nullus homo, ergo a primo, ſi Socr. non uidet ſe, & ſic hr̃ altera pars cōtradictionis, ex qua eſt altera expoſita, ſequitur reliqua pars contradictionis ſicut prius, quare prima habet in ſe contradictionem, quod concedimus. Item probatio qđ prima eſt vera hæc, ſ. Socr. videt tm̄ oēm hoīem non videntem ſe. Ponatur, ꝙ Virgilius, Socra. & Plato ſint hoīes non videntes ſe tantū & homines alij vident ſe, & ponatur cū hoc, quod Socr. videat tantum illos tres, D tunc hæc, omnis homo non videt ſe, conuertitur, cum his tribus ſingularibus Virgilius non videt ſe, Socrat. non uidet ſe, Plato non videt ſe, & iſtæ tres in ſimul ſumptæ conuertuntur cum illa, quia ſequitur, omnis homo non vident ſe legit, ergo hic, & iſte legit econuerſo, ſed Socrates uidet tantum illos tres, ergo Socr videt tantum oēm hoīem non videntem ſe per locum a conuertibili, quia ab vno conuertibili ad alterum ſequitur cum dictione excluſiua, vt tm̄ riſibili, ergo tantum homo, ergo hæc eſt vera, Socr. videt tm̄ omnem hominem non videntem ſe.

Item ad idem poſito quod ſint tres homines cæci, & alij videant ſe, tunc illæ E duæ conuertuntur, omnis homo cæcus, & omnis homo non videns ſe, ſed poſſibile eſt Socratem videre tātum omnem hominem cæcum, ergo poſſibile eſt Socratem videre tantum omnem hominē non videntem ſe, ergo prima eſt poſſibilis. Solutio. Dico quod prima eſt falſa, & impoſſibilis, ſicut prius dictum eſt, quia ponit contradictioni, vt prius patuit duplici ratione. Ad primam autem poſitionem dicendum, quòd ponit duo impoſſibilia, & concedo quod vtrumq; eorum ſit poſſibile ſm ſe, ambo in ſimul ſunt impoſſibilia, quia hoc eſt poſſibile, quod ſiunt tātum iſti tres homines non videntes, ſed & aliquid ſimiliter ſm ſe eſt poſſibile, ſ. quod Socr. videat tantum iſti tres, F ſed ambo in ſimul ſunt impoſſibilia, qđ ſic patet, quia cum ponit, quod iſti tantum tres ſint non uidentes ſe, & hic ponit quod Socr. videat ſe, cum non ſit numero illorū & quando ponit, quod Soc. uideat tantum illos tres in hoc poterit, quod Socr. non videat ſe, quod non ſit de illis, ita ponit quod Socr. videat ſe, & nō videat, & iſta illa duo ſimul ſumpta ponunt contradictionem, & ideo ſunt incompoſſibilia. Ad aliud autē dicendum, quod hæc eſt uera ſecundum ſe poſſibile eſt Socra. videre tantum omnem hominem cæcum, ſed non eſt poſſibile, poſito, quòd homo cæcus conuertatur cum homine

A mine non vidente ſe, quia ſi Soc. videt, omnem hominem cæcũ tunc non videt, ſi homo cæcus conuerteretur cum hoïe, non vidente ſe, tunc Socr videt ſe, quod non ſic cæcus, & quocunque remouetur vnum conuertibilium, & reliquum, & ſic ponit contrarium in hac ſecunda ratione, quod Soc. videat ſe, & quod non videat ſe, & ſic non eſt verum, ſed præmiſſa eſt impoſſibilis, cum ipſam ſequatur exponibile impoſſibile.

Vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali totum excludat, & contra Cap V.

SEptima qō eſt vtrum dictio excluſiua adiuncta parti integrali excludat totum econuerſo, & adiuncta minori nu-
B mero excludat maiorē, vel econuerſo, & vr̄ quod adiuncta toti integrali poſſint excludere partem, quia ſequitur domus valet tãtum centum libras, non ergo paries, ergo adiũcta toti excludit partem, quod econuerſo, vt ſi tantum paries eſt albus, nō ergo domus. Sed cõtra propoſitio excluſiua ſemper ponit ſuam præiacentem eſſe veram, vt tãtũ domus eſt colorata, ergo domus eſt colorata, ſed ſi domus eſt colorata, ergo Paries eſt coloratus, quia poſito toto integrali ponitur quælibet eius partis, ergo a primo, ſi tantũ domus eſt colorata, paries eſt coloratus, ergo dictio excluſiua adiuncta toti
C non excludit partem. Et dicendũ eſt, qđ tria genera accidentium reperiuntur in toto integrali, & in ſua parte, q̄a quædã accidentia ſunt, quæ tantum conueniũt toti integrali, vt eſſe compoſitũ ex partibus integralib. & habere partes omnes ſecundum quantitatem, & propter hoc anima non eſt pars integralis hominis, ſed eſſentialis. & ualere centũ libras cõuenit toti, & nō parti. Alia ſunt accidentia, quæ conueniunt tantũ parti, & non toti, ut eſſe minus, uel ſequi ex toto integrali, uel partibus ut contingi alij quanto ad faciendum maius ſecundum quantitatem. Tertio autē modo ſunt accidentia, quæ indifferenter conueniunt toti, & parti, ut album, & nigrum, calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, & conſimilia, & in primo genere accidentium
D dictio excluſiua adiuncta toti integrali excludit partem, ut domus ualet cẽtum libras, non ergo paries, & in alijs duob. generibus accidentium dictio excluſiua parti adiuncta ſemper excludit totum, & non econuerſo.

No. decimum pro ſol.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. A ſolo Socrate differt quicquid non eſt Socrates, uel pars Socratis. Probatio. Socrate differt quicquid non eſt Socrates, uel pars Socratis, ergo a ſolo Socra. differt, &c. Contra. A ſolo Socrates differt quicquid non eſt Socrates, uel pars Soc. ſed Plato non eſt Socra. uel pars eius, ergo Plato differt a ſo lo Socra. quod eſt falſum. Solutio. Prima eſt falſa, & altera
E probantium eſt falſa, hæc. ſ. non ab alio quam a Socrate differt quicquid non eſt Socrates, uel pars Socratis, quia ſua contradictoria eſt uera, hæc ſcilicet ab alio a Socrate differt quicquid non eſt Socrates, uel pars Socratis. Et ſi quærat aliquis a quo alio, dicendum eſt, quod nulla quæſtio, quia eſt terminus alius, non tenetur determinate pro uno, ſed communiter pro pluribus ſicut hic, poſito quòd omnis homo uideat proprium equum, tunc hæc eſt uera, omnis homo uidet equum, nec tamen eſt quærere quem equum uideat, quia ille accuſatiuus, equum non tenetur pro uno determinate, ſed communiter pro pluribus.
F

Sophiſ.

Solutio.

Item, uidetur quod dictio excluſiua adiuncta toti uniuerſali poſſit excludere partem eius, ſiue addita maiori numero, poſſit excludere minorem, quia oēs numeri ſunt ſpecie differentes, ut binarius, trinarius, quaternarius, & ſic de alijs, quia ſunt diuerſæ ſpecies ex oppoſito cõdiuidentes numerum, qui eſt genus omnium ſpecialium numerorum, ergo dictio excluſiua adiuncta uni ſpeciei numeri excludit omnes alias, ergo ſi dictio excluſiua addatur maiori numero, excludit quemlibet minorem, quia addita quinario excludit quemlibet aliam ſpeciem ergo quamlibet minorem ſpeciem.

Colligitur hoc ſec. Elē. c. 5.

Sed contra. Quilibet numerus maior

ponit

A ponit ſemper ſuá partem, & ideo dixit Ariſt. quod ſi duo ſunt, unū eſt, ergo minor numerus intelligitur ſēper in maiore, ſed dictio excluſiua non remouet q̄d intelligitur in ſua præiacente, ergo dictio excluſiua addita maiori numero nō excludit minorem. Solutio. Numerus ſumitur duob. modis, ſicut, & quodlibet aliud totum, quia uno modo ſumitur numerus rōne ſuæ totalitatis, ſiue ratione ſuæ aggregationis, & ſic dictio excluſiua addita maiori numero excludit quemlibet minorem, ut tm̄ decem ſunt paria, non ergo octo ſunt paria, nec quinq. nec quatuor, & excludit omnes ſuperiores, ut ſi tm̄ decem ſunt paria, non ergo duo

B decim ſunt paria, & ſimili mō de alijs aſcendendo. Alio autem modo ſumitur non ratione ſuæ totalitatis, ſiue totius ſuæ aggregationis, ſed ratione eorum, ex quib. cōſtat, ſiue ex quib. fit, & ſic dictio excluſiua adiuncta maiori numero non excludit minorem. immo potius ponit unde ſequitur, tm̄ currunt, nō ergo octo currunt, uel ſex, immo potius oppoſitū ſequitur, qui. ſi tamē decem currunt, ſequitur quòd octo currant, & etiam ſex currant, & ſic patet quod dictio excluſiua addita maiori numero uno modo excludit minorem, & alio modo non. Sed addita minori numero ſemper excludit maiorem, unde de parte integrali, & de

C parte in quantitate, & de parte in loco, & de parte in tēpore, & de parte numerali talis datur regula. Quotieſcunq; dictio excluſiua additur parti, ſemper excludit ſuum totum, excepto toto uniuerſali, & toto in modo. Ad argumenta prædicta facilis eſt ſolutio, qa primū argm̄, accipit ſpecies ratione ſuæ totalitatis, ſiue ratione ſuæ aggregationis, & ſic dictio excluſiua addita uni ſpeciei numeri excludit omnes alias. Secundum autem argumentum decipit ſpecies numeri ratione eorum ex quibus eſt numerus.

Regula

Sophiſma aliud.

Circa prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Solis trib. ſola duo sūt pauciora. Probatio. Tribus ſola duo ſunt pauciora, & non alijs quam tribus ſola duo ſunt pauciora, ergo prima uera. Contra

D ſolis tribus ſola duo ſunt pauciora, ergo ſolis trib. duo ſunt pauciora, & nō alijs, ſ. quatuor, uel quinque, quod eſt falſum. Solutio. Prima eſt duplex, quia pōt exponi per excluſionem exiſtentem in obliquo, & ſic eſt uera, uel poteſt exponi p̄ excluſionem exiſtentē in rectitudine, & improbatur, & tunc altera de exponentib. eſt falſa, hæc, ſ. ſolis trib. duo ſunt pauciora, cū duo ſint pauciora omnib. alijs numeris aſcendendo, & ita non ſolum duo ſunt pauciora tribus. Vnde ſolet dari talis regula. Quotieſcunque duo ſincategorematica ponuntur in eadem locutione ſeipſa attingentia, duplex eſt locutio, eo quòd unum poteſt eſſe determi-

E natio alterius, uel econuerſo, & hoc eſt, quod ſolebant dicere antiqui, quod unū poteſt includere alterum, uel includit ab eo, uel excludere alterum, uel excludi ab eo. Et nota quòd in numeris eſt duplex aſcēſus, quia unus eſt cauſarum, & alius eſt quantitatis, ſiue augmēti quātitatis in quantitate, unde loquendo de aſcenſu cauſarum, omnes minores numeri ſunt ſuperiores maioribus, quia omnes minores ſunt cauſę maiorum numerorum, unde quanto minor eſt numerus, tanto eſt ſuperior, quia inquantum eſt prior, eſt cauſa, & omnis cā eſt ſuperior, & ideo ſupremum principium innumeris eſt unitas, & ſic de ma-

F ioribus numeris, loquendo de aſcenſu cauſæ ſemper eſt aſcendere à maioribus numeris ad minorem quolibet, & ultimum ad ad unitatem, econuerſo autem eſt deſcendere. Sed loquendo de aſcenſu quantitatis, ſiue de aſcenſu augmenti quantitatis, tunc maiores numeri ſunt ſuperioris, & minores inferiores, cum ſit maior quantitas innumeris maioribus quam in minoribus, hoc modo eſt aſcenſu a minori numero ad maiorem, econuerſo autem deſcenſus eſt, & ſic aſcenſus, & deſcenſus fiunt dupliciter in ordine numerorum.

Regula

Aſcēſus ī numeris dup.

De

A *De dictione ſolus, & tantum diſcrimen.* Cap. VI.

HIs habitis habentur ſex qõnes, quę fiebant circa quartam quæſtionem quæ erat deſcendendo ad vnã excluſionis, ſ. quæ erat in ea quæ habent excludi. Conſequenter quæritur de 5. qõne, quæ fiebat in principio huius tractatus de differentia harum dictionum, ſolus, & tantum, qualiter differunt in ſuis excluſionib. Et dđm ꝙ hæc dictio ſolus excludit ſemper ab aliquo caſuali, ſiue ponatur in ſubiecto, ſiue in ꝑdicato, ut ſolus Soccurrit, i. So. currit, & nullus alius. In prædicato autem, ut ego do ſolum tibi denarium, i. do tibi denarium, & nul-
B lam aliam rem, ſed hæc dictio tãtum album currit ab aliquo caſuali, ut tantum Soc. currit, uel tantum album currit, uel tantum legens currit, i. Socrat. currit, & nullus alius currit, & sic de alijs. Aliquã do autem excludit ab aliquo actu reliquos actus, ut cum dicitur Socr. tantum legit, & nihil aliud facit.

Sed contra. hæc dictio tm̄m eſt aduerbium, ergo ſemper excludit ab actu, quia aduerbium ſp natum eſt determinare uerbum, & ſp ferri ad ipſum. Et dicẽdũ, quod ſicut duplex ẽ diſpõ ſubꝫ, quia vna ẽ diſpõ ſubę ſcđm ſe, & abſolute, ut alb. niger, & cõſimilia, eſt aũt, alia diſpoſitio ſubſtantiæ mediãte actu, ut cum dicitur,
C ille incedit ſuperb. hæc dictio ſuperb. in hac oratione dicit ſuperbiã, quæ ſub eſt per actũ. Sil'r duplex diſpoſitio eſt actus, quia quædã ẽ diſpoſitio actus ſecũdũ ſe, & abſolute, ut bene, & male, & uelociter, & talis diſpoſitio act⁹ ſẽper determinat actum abſolute, & mediante ſubſtantia, ut bene legit, & uelociter currit. Alia eſt diſpoſitio actus mediante ſubſtãtia, ut tm̄, tantummodo, ſolus, ſolummodo, & tales diſpoſitiones actus, aliquãdo determinant actũ abſolute, aliqñ mediãte ſubſtantiã, & ideo, qñ hæc dictio tm̄ determinat actum abſolute, tũc excludi ab aliquo, ipſo actu, alios actus, quando uero determinat actus mediante ſubſtantia, tunc excludit ab aliquo, ipſo caſuali, vt patuit in exemplis ſupradictis. D

Item quęritur de hoc ſophiſmate, ſolus Soc. excludit poſito, quòd ſolus excludatur ab aliquo ſubiecto reſpectu alicuius prædicati, & nullus alius excludatur Probatio primæ, Socr. excluditur, & nullus alius a Soc. excluditur, ergo Socr. excluditur. Contra hæc eſt propoſitio excluſiua, in qua excluduntur omnes alij à Socrate, non ergo ſolus Socr. excluditur. Solutio. prima eſt ſimpliciter uera, & propoſitio peccat ſecundum quid, & ſimpliciter, quia quãuis prima ſit excluſiua ſimpliciter, tamen ſua excluſio ſit reſpectus huius act⁹ excludi. ſed quod excluditur ab excluſione non excluditur, ſicut quod priuatur à priuatio sic nõ E
priuatur, quia priuare priuationem, hoc non eſt priuari, ſed potius dare habitum ut priuare cæcitatem, non eſt priuare, ſed dare uiſum, & sic priuari a priuatione non eſt priuari, & excludi ab excluſione, non eſt excludi.

Idẽ uidetur, quòd ſolus debet reſtringere terminum cui adiungitur, probatio per quidã regulam prius datam. Omne adiectiuum, non diminuens, nec habens naturam ampliandi adiunctum ex eadẽ parte termino cõi reſtringit terminum cui adiungitur, ſed hæc dictio ſolus eſt talis: ergo terminum reſtringit cui adiũgitur. Et dicẽdũ, quod regula debet intelligi de adiectiuis ſpecialibus, ut ſunt alb. F
niger, & cõſimilia, & non de adiectiuis, generalib. quia adiectiua generalia non reſtringunt, eo, quod reſtringens debet eſſe minus commune, ſed ſolus eſt adiũgibile reb. omnium generum, & ideo nõ poteſt reſtringere. Vel dicendũ eſt, quod quædam ſunt adiectiua, quæ imponunt ab aliqua qualitate ſpeciali, ut alb. ab albedine, niger a nigredine, & talia reſtringunt, quia qualitates a quibus ſumuntur ſunt ſpeciales. Alia autẽ ſunt adiectiua, quæ imponuntur a ſubſtantia oblique ſumpta, ſolus enim eſt non cum alio, unde in eo intelligitur ille ablatiuus alio ſignificans ſubſtãtiam diuerſam in obliquitate, & talia non reſtringunt.

Item

A Item poſito, quod ſolus Socr. ſciat hoc enunciabile, equum eſſe animal, & ipſe etiam cum Platone, & cum alijs multis ſciat alia multa enunciabilia, quæritur de hoc ſophiſmate. Solus Socra. ſciat aliquod nũciubile, qđ non oĩs alius a Platone ignorat, Probatio. Soc. ſcit aliquod enuuciabile, quod alius a Plat. ignorat, ergo uel oĩs alius, ſi omnis alius ergo ſolus Socra. ſcit aliquod enunciabiie quod omnis alius a Platone ignorat, quia ſcit equum eſt animal, & hoc enunciabile, alius a Platone ignorat, ergo Socra. ſcit aliquod enunciabile quod ipſe ignorat, quod eſt falſum, ſi non omnis alius, ergo Socr. ſcit aliquod enunciabile, quod non oĩs alius a Platone ignorat, & hæc eſt prima. Contra alius a Socra ſcit aliquod enunciabile, quod non oĩs alius a Platone ignorat ſicut unum dici cõiter ſcitis, non ergo ſolus Socr. ſcit &c.

Sophiſma.

B

Solutio prima eſt uera ſimpliciter, & iſtæ duæ Alius a Soc. ſcit aliquod enunciabile, quod niſi omnis alius a Platone ignorat, & non filius a Socrate ſcit aliquod enũciabile, quod nõ oĩs alius a Platone ignorat, contradicunt uno modo, & alio modo non, qm̃ hoc quod dico, aliquod enunciabile ſupponit indeſinite per implicationem ſequentem, quæ poteſt reſtringere pro diuerſis, componatur in eo hoc relatiuum diuerſitatis, ſcilicet alius indefinite ſumptus. Vnde

C in prima, hoc quod dico, aliquod enunciabile, ſupponit ſolum per hoc enunciabili, ſcilicet equum eſſe animal, & hoc relatiuum alius pro Socra ſolo, unde concedo, quod ſolus Socrate, ſcit aliquod enunciabile, & nullus alius a Socr. cum autem dixit in probatione. Alius a Socrate &c. tunc hoc quod dico, aliquo enunciabile, non ſupponit pro eodem enunciabili, ſed pro alio, unde non contradicunt, ſi pro eodem ſupponerent tũc contradicerent.

De exceptiuis Dictionibus.

D

Dico excluſiuis, ſequitur de exceptiuis, ut præterquam, & niſi. Et primo quid ſignificet dictio exceptiua. Secundo propter quid dicatur dictio exceptiua. Tertio quę, & ſunt cauſæ, quæ exiguntur ad exceptionem. Quarto quam habitudinem, ſiue quam operationem denotet dictio exceptiua. Quinto cum excipiat ſemper partem multitudinis, a quã multitudine debeat excipere. Sexto utrum propoſitio exceptiua ſit uniuerſalis, uel ſingularis. Septimo quo modo ſub ea, ſiue quomodo ſit ſub ſyllogiſmo. Octauo, & ultimo quæritur de conſtructione ipſius.

B

De ſignificatione exceptiuis dictionis. Cap. 1.

Circa primũ nota, quod hæc dictio pręter, nõ ſignificat exceptionem, ſicut quidam dicunt, neq. ut cõceptam, neq. ut exercitam. Quod probatur eiuſdem rationibus oſtẽdebatur prius quod hæc dictio ſolus non ſignificat, neque ut conceptam, neque ut exercitam.

Item oſtenditur per hoc quod neutro modo ſignificat exceptionem hęc dictio præter, quia nulla propoſito ſignificat affectum vel exercitum, ſed tantum ſignificat habitudinẽ caſualem ad actum, ergo dictio præter, nõ ſignificat exceptionẽ, ut affectũ uel ut exercitum. Et quod

F nõ ſignificat eã ut cõceptam, patet ſicut prius de dictionibus excluſiuis, & ſic hæc dictio præter nullo modo ſignificat exceptionem. Quod concepimus, dicentes, quod hęc dictio pter, ſignificat inſtãtiam in parte, ſiue, totum eſt hoc, & ideo dicitur dictio inſtantiua. Sed nunc obijcitur, ꝙ cum inſtantem, ſit propoſitio propoſitioni contraria, ut eſt in fine ſecundi. Priorum, hæc aũt eſt vniuerſalis aut particularis, ergo contingit inſtantiam fieri non ſolum in parte, ſed ẽt in toto, ergo, ſicut habemus dictione inſtantiuam in parte, ſicut præter, ita debemus habere

Ca. 20. & 27. & ibi Docto.

re

A re dictionem inſtantiam in toto. Quod cōcedimus dicentes, ꝙ dictiones exceptiuæ, ut præter, & conſimiles, ferūt in parte, dictiones uero exceptiæ, ut tm̄ ſolus, & conſimiles ferunt inſtantiam in toto, & quod iſte remouent partem a toto, vt omnis homo præter Socra. currit, illæ
Cap. 2. uero econtrario remouent totum a parte, vt tātum Socrates, & nullus aliud homo, & ſic patet primum. Secundi uero patet ſolutio propter dicta, quia hæc dictio præter, & conſimiles dicuntur exceptiuæ, non ab acceptione ſignificata, ut obiectū eſt, ſed ab exceptione exercita, ſicut ſolus & tm̄ dr̄ excluſiue ab excluſione non ſignificata, ſed exercita.

Quæ, & quot nam ſint cauſa ad exceptionem requiſita. Cap. II.

B CIrca tertium quęritur, quę, & quot ſunt cauſæ, quæ exiguntur ad exceptionem. Videtur quod ſint tria, quia nō poteſt fieri exceptio niſi aliquid excipiatur ab aliquo, & reſpectu alicuius, ut cū omnis homo præter Socratem currit, Socrates eſt exceptus & hæc diſtributio omnis homo eſt illud a quo excipitur, & iſte actus, qui eſt currere, eſt illud reſpectu cuius excipitur, ergo iſta tria neceſſaria ſunt ad exceptionem. Et dicendum quod quinque exiguntur ad exceptionem. Vnum eſt excipiens, & hæc eſt anima, & alterum eſt inſtrumentum excipiendi, & hęc eſt dictio exceptiua, ut
C præter, & conſimiles, & etiam exiguntur illa tria, de quibus obijciebatur ſcilicet quod excipitur, & a quo excipitur, & reſpectu cuius accipitur. Vnde prædicta tria, & de quibus obijciebatur exigūtur ſed non ſufficiunt ad exceptionem, quare prædicta quinq. concurrent ad hoc, quod fiat exceptio. Sed obijcitur, quod
Quinq. ad exceptionē exiguntur. hæc dictio præter, non ſemper tenetur diminutiue, ſicut, quidam dicunt, quia hęc eſt uera. Decem præter unum ſunt nouem, ſed ex denario non poteſt fieri nouenarius, niſi per diminutionē denarij numeri, ergo oportet, quod hęc dictio præter teneatur ibi diminutiue, & ſic hæc dictio ęquiuocatur ad exceptionem & ad diminutionem. Sed contra Omnis D pars eſt ſemper in ſuo toto ſecūdum habitudinem, per q̄ eſt pars, ut in actu eſt pars, & ſecundum actum eſt in ſuo toto, & ſi in habitu eſt pars & ſecundum habitu eſt in toto, ergo pars, ſecundum ꝙ eſt pars, non poteſt eſſe extra ſuum totum ergo, ſi ponatur extra totum, tunc non erit extra ſe ſcd̄m ſe, ſed reſpectu alicuius tertij, ſed ſicut unitas eſt pars denarij, ita eſt pars decem, ergo unum non poteſt excipi a decem, ut reſpectu alicuius tertij, ergo cū dicitur decem præter vnū ſunt nouem, ibi eſt, quod excipitur, quia vnū, & à quo excipitur, quia decem, & reſpectu cuius, quia reſpectu huius, ſ. eſſe nouem, & etiam exicipiens, quod exci E pit, quia intellectus, & inſtrumentum ꝑ quod excipit, quia dictio exceptiua, ergo ibi ſunt prędictę quinque cauſæ quæ ſufficiunt ad exceptionem, ergo tenetur ibi exceptiuæ, ergo ſemper tenetur exceptiuæ, quod concepimus.

Quam habitudinem dicat dictio exceptiua. Cap. III.

CIrca quartum quęritur in hunc modum. Cum ubicunque eſt exceptio excipiatur aliquid ab aliquod quod fert, inſtantia ſecundum partem ei a quo excipitur, neceſſe eſt, ergo quod illud, quod excipitur ſit pars eius a quo excipitur, & F etiam non ſit ſcd̄m actum eo a quo excipitur. Sed, cum pars ſubiectiua, & pars in mō non ferant inſtantia contra ſuum totum, quia non ſunt actualiter in ſuo toto, ideo natura harū partium poteſt excipi a ſuo toto, ergo oportet, qđ dictio exceptiua dicat habitudinem partis actualis exiſtentis in ſuo toto ad ſuum totū, & ideo oēs iſtæ orationes ſunt incongruæ, homo, præter Socratē currit, Plato præter Socrat. currit, quia exceptiua non eſt actualiter pars eius a quo fit exceptio, & ita dictio exceptiua nō reperit habitudinem ad quam actualiter ordinatur.

Item nulla pars eſt inſtātia contra ſuū totum, niſi per ſui negationem contradicat

A dicat ei, ſed pars ſubiectiua per ſui negationem non contradicit toti, quia Socr. non exiſtente ad huc homo eſt, & ſimiliter de parte in mō, ergo relinquitur, ꝙ partes aliorum generum oīum contradicunt ſuo toti per negationē, ſed iſtę ſunt in ſuo toto actualiter, vt patet in toto integrali, & in toto in quātitate, ergo hæc dictio ꝑter, dicit habitudinē partis actualiter exiſtentis in ſuo toto ad ſuū totum.

Item, nulla pars fert inſtātiam ſuo toti, niſi ſequatur ad ipſum: ſed nulla pars ſequitur ſuū totum niſi actualiter ſit in ipſo, ergo hæc dictio præter, dicit cōparationem partis actualiter exiſtentis in toto ad ſuum totum, quod concedimus.

B Ex his patent plures regulæ Prima talis eſt. Oportet exceptū ſcđm naturā actualiter contineri in eo, a quo fit exceptio, & remoueri ab ipſo reſpectu ꝑdicat vel alicuius tertij, vt hic oīs hō præter Soc currit. Secūda regula talis eſt, quotieſcūque tot excipiuntur, quod ſupponuntur, locutio eſt impropria, & falſa, vt omnis hō ꝑter oēm hominē currit cum.n. exceptio non ſtet in rōne partis non reperit dictio exceptiua comparationē quā exigit, & ſic ibi eſt improprietas, & cū prædicatum ponatur quolibet, & remoueatur a quolibet, oportet ipſam eſſe falsā.

Regulę ad exceptionē neceſſarię.

C Tertia regula talis eſt. Contra poſitionē totam falſam non eſt dare inſtatiam, vt omnis hō præter oēm hoiem eſt lapis, propoſitio aūt tota falſa eſt, quæ eſt contraria veræ, vt vult Ariſ. in 2. Prio. vt oīs hō eſt aſinus, hæc eſt contraria veræ, i. hēt falſitatem pro qualibet ſui parte, vnde a tali non pōt exceptio quia oporteret accipere quālibet partem, & ſic omnia acciperentur, quæcunq. ſuppoſita eſſent, quæ eſt contra ſecundam regulam.

Ca. 26.

Sophiſ. Secundum prędicta quæritur de hoc ſophiſmate. Omne animal, præter hominem, eſt irrationale, propoſitio hæc eſt falſa, omne aīal eſt irrationale, & nō eſt inſtantia, niſi in hominē, ergo facta exceptione pro illo erit uera, ergo hæc eſt uera, omnę animal præter hominem eſt irrationale. Contra. Oē animal pręter hominē eſt irrationale, ergo omne animal D præter hunc hominem eſt irrationale ꝙ falſum eſt. Solutio. prima eſt uer, & probatio bene tenet, ſed improbatio peccat ſcđm figurā dictionis a ſimplici ad perſonalem, quia iſte accuſatiuus, hominem poſitus poſt dictionem exceptiuam, habet ſimplicem ſuppoſitionem, cum ſit terminus cōis, cum dicit, omne animal præter hominem eſt irrationale, ſed cū dicit, ergo animal pręter hunc hominē eſt irrationale, ſed cū dicit, ergo oē animal præter hunc hominem, iſte accuſatiuus, pręter hunc hominem, habet perſonalem ſuppoſitionem, & ſic eſt in figura dictionis. Item eſt conſequēs ab in B feriori ad ſuperius cum diſtributione, ſicut hic oīs hō, ergo oē aīal, qa in hac ꝓpoſitione oē aīal pręter hominem eſt irrationale, iſta diſtributio, oē aīal comprehendit in ſe omne aliud animal ab hoīe. Sed cū dr̄, omne aīal pręter hunc hoīē, iſta diſtributio, oē aīal comprehendit in ſe omne aliud animal ab uno homine, & ita cōprehendit oīa animalia, ꝙ prius cōprehendebat, & ēt oēs homines alios ab iſto homine, & ſic argumentatur, ſicut hic, omne animal aliud ab homine, ergo omne aīal aliud ab illo homine.

Idem autem iudicium eſt, & de hoc ſophiſmate, omne animal præter ſanum F eſt ęgrum, omnis quantitas præter continuam eſt diſcreta, omne corpus præter animatum, eſt inanimatum, omne pręter uerum eſt falſum.

A qua multitudine dictio exceptiua excipiat. Cap. IIII.

Circa quintum quæritur a qua mu I titudine debet excipere dictio exceptiua, quia non excipit indifferenter a quocunque multitudine. Nihil.n. eſt dictum homines præter Socrat. currunt, ergo nō excipit a multitudine, quę eſt in nomine pluralis numeri, & ēt nihil eſt dictum, turba præter Socra. currit, ergo non excipit a multitudine collectiui. Et dicendum eſt, quod duplex eſt multitudo, quia quædam eſt multitudo, quę eſt modus intelligendi, & hęc eſt in no-

Duplex eſt multitudo a qua excipit dictio exceptiua.

A mine pluralis numeri. Omnia.n.accidẽtia partium orationis ſunt modi intelligẽdi, & ab hac multitudine, q̃ eſt modis intelligendi, nõ excipit dictio exceptiua. Alia aũt eſt multitudo, q̃ non eſt modus intelligendi, ſed eſt multitudo rei, & iterum hæc eſt duplex, quia q̃dã eſt potentialis, & hæc eſt in quolibet, vl'i, q̃a quodlibet uſe in potentia hẽt in ſe ſua indiuidua, & iterum ab iſta quæ eſt multitudo potẽtialis, non excipit dictio exceptiua, & iõ nihil eſt dictũ hõ p̃ter Socr currit. Alia eſt moltitudo rei, quæ eſt multitudo actualis, & hæc eſt in toto in quantitate, qñ vl'e q̧ ſumitur, vl'iter continet ſub ſe plura indiuidua, vt oĩs hõ, vel oẽ aĩal. Talis aũt multitudo eſt in toto integrali, & in alijs totis habentib. naturãm horum. Et ab hac moltitudines excipit dictio exceptiua, q̃ eſt moltitudo actualis, quia hãc exigit. Quod ſic probat̃ per tres rõnes. Dictũ eſt.n.quod p̃dictis, q̧ dictio exceptiua ſuper excipit partem a-

B ctualiter exiſtentem in ſuo toto, ergo cum oporteat partem aliquam, uel aliã quas relinquit in ipſo toto, quia non poſſunt tot excipi quot ſupponũtur, oportet tunc quod illa alia pars, uel illæ aliæ partes actualiter ſint in ſuo toto, ergo dictio exceptiua ſemper excipit multitudine partium actualiter exiſtẽtium in ſuo toto, uel partes, in quas diuiditur totum.

Item omnes partes in quas diuiditur totum ita ſe habent ad totum, quod ſi una eſt actualiter, & omnes aliæ, & ſi una eſt potentialiter, & oẽs aliæ, ut patet inductione in toto uniuerſali, & in toto integrali, & quolibet alio toto, ſed dictio exceptiua nata eſt excipere partes in

C quas diuiditur totum, ſed excipit partẽ actualiter exiſtentem in toto, ergo oportet ibi aliam partem, uel alias partes actualiter exiſtere, ergo dictio exceptiua excipit multitudinem partium actualiter exiſtentium in ſuo toto.

Itẽ dictio exceptiua in actu excipit, ergo in actu inuenit, qđ excipit a toto, ſed non inueniret, in actu niſi in toto eſſet actualiter, ergo dictio exceptiua, qđ excipiat actualiter eſt in toto, ſed nihil D actualiter eſt in toto, niſi pars actualis, ergo dictio exceptiua ſp excipit partem actualiter exiſtẽtẽ toto, & idẽ eſt q̧ pri.

Quo aũt dictio exceptiua excipiat a quolibet toto hẽnt in ſe multitudinẽ actualem, patet inductione in quolibet toto, & primo patet in toto in quantitate, ut oĩs hõ p̃ter Soc. currit, hoc eſt toto in quantitate excipitur pars eius. Et ẽt in hoc ſophiſmate. Oĩs hõ p̃ter Soc. excipitur, poſito qđ oẽs alij a Soc. excipiantur reſpectu alicuius p̃dicati, & Soc. nõ. Probatio primæ, hæc eſt falſa, oĩs hõ excipit, & non eſt inſtãtia niſi in Soc. ergo facta exceptione pro illo erit uera, ergo hæc eſt uera, oĩs hõ præter Soc excipit. Con- E tra. In hac ꝓpoſitione dictio exceptiua adiungitur Soc. ergo excipit ipſum reſpectu prædicati, ergo Soc. excipitur, ergo prima eſt falſa. Solutio. prima eſt uera ſimpliciter, & improbatio peccat ſecũdũ q.d, & ſimpliciter, quia excipere ab exceptione, nõ eſt excipere ſimpliciter, ſed ſecũdũ q.d, ſicut priuati a priuatione non eſt priuari ſimpliciter, ſed ſecũdũ quid, immo potius eſt dare habitũ, ut priuare a cæcitate eſt dare uiſum, ergo excipi ab exceptione nõ eſt excipi ſimpliciter, ſed ſecũdũ q.d. Et iõ licet Soc excipiatur ab hoc prædicato excipi, ſicut eſt in prima, non tñ excipitur, & iõ eſt ibi quid, et ſimpliciter, & ſic patet, q̧ exceptio fit a F toto in quantitate. Patet etiã quod fit a toto integrali, ut tota domus præter parietẽ eſt alba, & totus Soc. præter pedem põt contineri ab arca, poſito quod Socr. poſſit intrare arcam, ita quod arca non poſſit recipere pedem, cum eo. Probatio primæ hęc eſt falſa, totus Soc. poteſt contineri ab arca & non eſt inſtantia niſi de pede Socr. ergo facta exceptione pro illo erit uera: ergo hæc eſt uera, totum Socra præter pedẽ contineri ab arca. Contra, per Socratis poteſt ab arca contineri non ergo totus Socra. propter pedem poteſt contineri ab arca, ergo prima falſa. Solutio. Prima eſt uera ſimpliciter, & improbatio peccat ſecundum accidens,

quia

A quia duplici de cauſa pars accipitur a toto reſpectu pđicati. An quando excipitur pars a toto reſpectu prædicati, eo ꝙ pars ſm ſe non uere ſubiicitur ſuo prædicato ut hic, oē animal præter hoīem eſt irrationale, hō excipitur a ſuo toto, qđ non uere ſubiicitur irrationali, hæc. n. eſt falſa, homo eſt irrationale. aliqñ autē pars excipitur a ſuo toto, eo qđ quamuis recipiat pđicatū ſm ſe, non tñ recipit prout eſt in ſuo toto, & ſic per bene pt locari ſcđm ſe in arca, ſed prout eſt unita ſuo toto, ſiue cū ſuo toto non pt locari in arca. Vnde, cum dicit improbando, pes Socr. pt cōtineri ab arca, non ergo totus Socr. præter pedē poteſt cōtineri ab arca, peccat ſcđm accidens, q̄uis pes poſſit cōtineri ab arca ſcđm ſe, nō tñ prout eſt ī toto. B Sicut hic cognoſco Choriſcum, nō ergo ingnoro veniētē, licet. n. Cognoſco Choriſ. eum ſcđm ſe, ignoro tamen ipſum, ut eſt ueniens, & ſic eſt ibi accidens. Item ꝙ a toto in loco partis pt fieri exceptio at pluit ubique præterquam hic. Et etiam a toto in tempore ut curri ſemper præterquam ſieri, ſic patet, ꝙ dictio exceptiua excepit ſemper a toto habente in ſe multitudinem actualem Patet ēt hic in toto numerali, pars ut decē præter unum currunt, & etiam in hoc ſophiſmate. Decē præter quinque ſunt quinque, quod ſic probatur, hæc eſt falſa. decem ſunt quinque & non eſt inſtantia niſi pro quinq. C ergo facta exceptione pro quinque erit vera, ergo hæc eſt vera decem p̄ter quinque ſunt quinque. Contra, decem præter quinque, ſunt quinque. ergo quinq. non ſunt quinque quia pręedicatum ſp remouetur ab exceptio. Solut. prima eſt ſimpliciter uera, & probatio ſcđm accidens, quia ſicut pars duobus modis cauſat falſitatem in oratione. Vno enim modo, ꝗa prædicatum non conuenit parti ſecundū ſe, & ſic, hæc eſt falſa, oīs homo currit Soc. non currente. Alio modo cauſat falſitatem pars in orationis, quia licet pđicatūm conueniat parti ſecundūm ſe, homo tum conuenit ei prout eſt in toto, & ſic hęc eſt falſa, totus Socr. poteſt locari in arca, cum pars Soc. non poſſit eſſe in ea cum Socr. & ſic falſitas cauſatur per partem, & differentem ſiue hoc modo ſiue ille. Quare indifferenter contingit excipere partem a toto aliquando hoc modo, aliqñ alio modo, & ſic cauſatur falſitas in oratione per partem, ita per eundē modū fit exceptio ei ea partē. D Dicendum eſt ergo breuiter, ꝙ prima ſimpliciter eſt uera, & im, pbatio peccat ſcđm accidēs, ꝙ eſſe quinq. prædicatur de quinque ſcđm ſe, ut quinque ſunt quinq. ſed nō prædicatur de quinq. ſcđm ꝙ quinq. ſunt ſub forma totius, & ita peccat ſecundum accidens, ſicut patuit primo de hoc ſophiſmate. Totus Socr. præter pedem poteſt contineri ab arca. B

Ad illud autem quod obijcitur, ꝙ prædicatum ſemper remouetur ab excepto. Dicendū, quod non eſt verum, quia quādo falſitas in oratione cauſatur per partem, eo quod prædicatum non conuenit parti, tunc prædicatum remouetur ab excepto, ſed qñ cauſantur falſitas in oratione, eo quod licet prædicatum conueniat parti ſcđm ſe, non tamen cōuenit ei ut eſt in ſuo toto, tunc non contingit prędicatum remoueri ab excepto, & ſic eſt in propoſito, vnde non ſequitur. Decem præter quinque ſunt quinque, ergo quinque non ſunt quinque.

An propoſitio exceptiua ſit vniuerſalis an ſingularis. Cap. V. E

Circa ſextum ſic obijcitur. Propoſitio vniuerſalis eſt quæ omni, aut nulli, ineſſe ſignificat, ut eſt in primo priorum, ſed propoſitio exceptiua non ſignificat ineſſe, omni aut nulli, ꝗa pōt in aliquo uel in aliquibus, ergo propoſitio exceptiua nō eſt vniuerſalis. Item ad idem ſolet dari talis regula. Dictio exceptiua vult inuenire diſtributionē mobilem, & reddere eam immobilem, ergo cum dicitur omnis homo præter Socrates currit, hæc diſtributio, oīs homo præter Socr. currit eſt immobilis, ergo non circunſtat in ratione uniuerſalis cum contingat fieri motum ſub qualibet uniuerſali, & patet quod non eſt indefini-

A ta, neq; particularis, ergo eſt ſingularis. Et dicendum, quod propoſitio uniuerſalis eſt duplex, quia quædã eſt cõpleta, & alia incõpleta. Cõpleta eſt illa in qua ſubiectũ pro qualibet ſui partẽ recipit prædicatũ, ut oĩs homo albus currit. hic.n. homo albus, ſubijcitur curſus pro qualibet homine albo incõpleta eſt illa ĩ qua ſubiectum non pro qualibet ſui parte ꝑ quibus iam ſubijcitur prædicato, & ſic omnis exceptiua eſt uniuerſalis, vt omnis homo præter Socrat. currit primo aũt modo nulla exceptiua eſt uniuerſalis. Ad primum autem argumentum dicendũ, quod obijcitur de propoſitione uniuerſali completa, & perfecta. Secundi autẽ argumẽti ſolutio patebit. in.7.q.

Propoſitio uniuerſalis duplex.

B

Quomodo ſyllogiſmum recipiat exceptiua dictio. Cap VI.

CIrca ſeptimum ſic obijcitur cũ ſic dicitur, omnis homo præter Socr. currit, ſed plato eſt homo, ergo Plato ꝑter Socratẽ currit, nulla eſt talis illatio, neq; ſic poteſt fieri ſyllogiſmus, ergo nõ eſt ſyllogiſmus propoſitio exceptiua. Item ad idem, Cum omnis propoſitio exceptiua ſit immobilis per regulã præcedẽtẽ, ergo nõ dẽt fieri ſumptio ſub ea, ergo non eſt ſyllogiſmus. Et dicendũ qđ ꝓpoſitio exceptiua non eſt ſyllogiſmus ſic, omnis homo præter Socratẽ currit. Plato eſt homo, ergo non Plato currit quia iſta determinatio præter Socratem non debet ſumi ad medium, neq. in concluſione, eo quod eſt determinatio ſubiecti in comparatione ad prædicatum, & nulla talis determinatio ſumitur ad medium, neque in concluſione, ſed ſolũ debet ſumi determinatio eius, quo eſt ſubiectum, quia hæc eſt abſoluta, alia autem eſt receptiua. Diſpoſitio reſpectiua attingit totum, i. prædicatum eſt ſubiectum & non debet fieri ſumptio ſub toto, i. ſub utroque termino, ſed ſubiecto. Ad aliud aũt dicendũ quod ꝓpoſitio exceptiua eſt mobilis, q̃a eſt ſyllogiſmus ſicut dictũ eſt aſſumẽdo, oẽs partes alias ab exceptio unde prædictã regulã dicimus eſſe falsã, uel ſolum eſſe intelligẽdã quantum ad exceptionẽ, hoc eſt quõ nulla pars poteſt aſſumi cũ excepto, unde non ſequitur, oĩs homo præter Socratem currit, ergo Plato præter Socratem currit, ergo Virgilius præter Socratẽ currit, & ſic de alijs. Secũdum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Socrate bis uidit oẽm hominem præter Platonem, poſito ꝙ Socra uideri una uice omnem hominem, & alia uice omnem hominem præter Platonem. Probatio primę, hęc eſt falſa. Socrates bis uidit omnem hominem, & non eſt inſtantia niſi in Plxtone ergo facta exceptione pro, eſt uera, ergo hęc eſt libera, Sacrates bis uidit omne hominem, pręter Platonem, ergo bis nõ uidit Platonem, ergo una uice. & alia uice non uidit Platonem, quod falſum eſt. Solutio. Prima eſt duplex, eo quod hæc dictio bis poteſt determinare hoc uerbum uidere, prout tranſit ſupra ſequentem accuſatiuum, cum ſua determinatione facta per exceptionem, & tunc eſt ſenſus. Socr a. uidit omne hominem præter Platonem, & hoc bis, & tunc ſequitur quod nulla uice uidit Platonem, & ſic eſt falſa, & ſic hęc dictio præter, excipit ab hoc quod eſt uidere omnem hominem, & ſic prius aduenit hęc dictio pręter in oratione. Alio autem modo hęc dictio bis, poteſt determinare tantum hoc quod eſt uidere omnẽ hominem, tunc hęc dictio pręter, excipit ab eo quod eſt bis uidere omne hominem, & ſic eſt uera, quia non bis uidet Platonem, & ſic hęc dictio bis; primo intellgiitur aduenire in oratione quam hęc dictio pręter. Ex prędictis patet plurss regulę quantum prima talis eſt. Cuilibet exceptiuę uerę ſua pręiacent eſt falſa. Pręiacens autem exceptiue eſt illa a qua remouetur falſitas per dictionem exceptiuã, unde hęc, omnes animal eſt irrationale, eſt pręiacens falſa, huius exceptiuę uerę, oẽ animal pręter hominem eſt irrationale. Alia autem eſt regula talis. Si aliqua propoſitio eſt uera ſine exceptione, erit falſa cum exceptione appoſita.

D

B

F

Item quęritur de hoc ſophiſmate.

Qui-

A Quilibet viginti pręter decē ſunt decē, Probatio, iſta viginti præter decem ſunt decem, illa uiginti præter decē ſunt decem, & sic de alijs, ergo prima uera. Cō tra. prima eſt tota falſa, ergo non poteſt uerificari per exceptionem. Per hanc regulam. Contra totā falſam non eſt dare inſtantiā. Solutio prima eſt simplex falſa. Probatio autem peccat ſecundū accidens sicut in hoc ſophiſma. Omne coloratum præter vnum currit. Probatio oē album ꝑter vnum currit omne, nigrum præter vnum currit, omne medio colore coloratū ꝑter vnum currit, poſito, ꝙ iſtæ tres ſunt ueræ, ergo oē coloratū pręter unum currit. Contra. Prima tota eſt B falſa, ergo non pōt uerificari per dictionem exceptiuā. Patet autem antecedēs probationis, cum quęlibet pręmiſſarum non habeat inſtantiam nisi in uno, & concluſio habeat inſtantiam in tribus, ſcilicet in uno albo, & in uno nigro, & tertio quod eſt medio colore coloratū.

De conſtructione dictionis exceptiuæ.
Cap. VII.

Circa octauum obijcitur, ꝙ hæc dictio præter, nō conſtruatur cum accuſatiuo caſu, quia cōparatio importata per hanc dictionem ꝑter, eſt ipſius actus, uel reſpectus actus, ergo determinat actū, ſed actio hēt significari per uer C bum, ergo hæc dictio pręter, determinat uerbū. Sed ſolū aduerbium determinat verbū, ex oppoſito diuiſę, ergo eſt aduerbium, ergo nō eſt præpoſitio, neq. verbū cum sint partes orationis diuerſę ab aduerbio, ergo non conſtruitur cū accuſatiuo. Et dicēdum ꝙ ꝑter, nō eſt aduerbiū, ſed eſt ꝑpoſitio, qa aduerbia determināt uerbum rōne actus in ſe, vel rōne alicuius cōparationis debite ipsi actui, cum aduerbium sit ui uerbi adiectiui, ſed præpoſitiones nō dicunt cōparationem actus, imò dn̄t cōparationē ſubſtātiæ obliquæ significatæ ad actum, uel reſpectu act⁹, & sic differunt ꝑpoſitiones & aduerbia, vnde non ſequitur qđ si dicat cōparationē aliquā reſpectu actus, ꝙ ideo sit aduerbium, imo potius ſequitur, quod non ſit aduerbium. D

Item cū dr̄, iſte currit ibi, hoc aduerbiū ibi, dicit determinationē, ſeu eadem determinatio significatur in hāc oratione, iſte currit in illo loco, ergo iſta præpoſitio in, dici eādē comparationē cum hoc aduerbio, ibi ergo eſt aduerbiū, cū dicat eandem cōparationē, & similiter de alijs præpoſitionib. vt tranſiuit illac, .i. per illā partem, & mouetur ſurſū, i. ad locum ſuperiorē, currit ueлociter, i. cum velocitate, & factum eſt cęlitus, i. a cęlo, & diuinitus, i. a Deo, ergo idē significāt iſtæ propoſitiones cū aduerbijs, & similiter de alijs præpoſitionibus ergo præpoſitiones differunt ab aduerbijs, ergo hæc dictio ꝑter aduerbiū, ſed nullū ad- E uerbium conſtruitur cum accuſatiuo caſu, ergo non cōſtruitur cum accuſatiuo. Et dicendum, quod hoc aduerbiū uelociter dicit velocitatem, vt determinationē actus, cum dico, currit uelociter, dicit uelocitatem, vt determinationē actus, cū dico, currit velociter, ſed si dicam currit cū velocitate, hæc præpoſitio cū, non dicit uelocitatē in determinationē actus, ſed dicit cōparationē unius ad alterum, vt velocitatis ad actum. Sīr hoc aduerbium ibi, dicit locum, vt determinationē actus, ſed hæc ꝑpoſitio in, nō dicit locum, vt determinationē actus, ſed dicit cōparationē ipſius loci ad actū, qui fit ī eo, & sic de alijs, vn̄ propoſitiones nō si F gnificāt idem cū aduerbijs, vnde hæc ꝑpoſitio ꝑter, nō eſt aduerbiū, ſed ꝑpoſitio. Itē hęc dictio ꝑter, remouet uerbum perſonale ad excepto, ſed uerbum alicuius perſonæ nō remouetur niſi a nominatiuo, ergo hæc dictio præter, conſtruitur cum nōiatiuo. Et dicendum, ꝙ dupl̄r remouetur verbum perſonale ab aliquo caſuali, quia vno modo remouetur, eo quod negatur cōpoſitio unius ad alterū, & sic remouetur per uerbum perſonale a nominatiuo, vt ego non curro, tu non curris, ille non diſputat, ſimiliter in imperſonali. Alio autem nō remouetur verbū ꝑſonale ab aliquo caſuali ꝑꝑ hoc, ꝙ illud caſuale extrahitur ab aliquo

A recipiente in ſe actum illum, & ſic ſemper remouetur actus ab excepto ꝑ hanc dictionem præter, ſed hoc eſt valde ex cõſequenter, quia primo hæc dictio præter, extrahit partem a toto, vt omnis homo præter Socratem currit, ſecundo, actus ponit in toto a quo fit exceptio, vt omnis homo præter Socr. currit. tertio autem modo quia actus ponitur a toto, non reperiebat partem quæ prius erat remota a toto, reſpectu ipſius actus, iõ conſequebatur remotio actus a parte excepta, ſicut prius vidiſti pluuiam venientem, primo remouiſti librum a feneſtra, ſecundo cecidit pluuia ſuper feneſtram, tertio ſequitur quod non ſit recepta in

B libro, vel quod non cecidit, ſuper librũ. Sciendum autem, quod quæcunque dicta ſunt de hac dictione præter, omnia debent intelligi de hac dictione præterquam, & de hac dictione niſi, ſcilicet ꝙ eſt dictio exceptiua, excepto hoc quod hæc dictio præter excipit in accuſatiuo caſu ſemper, vt dictum eſt, ſed præterquam, & niſi, excipiunt in eodem caſu in quo eſt totum a quo fit exceptio, vt nullus homo currit præterquam Socrat. vel niſi Socr. nullus hominis miſereor præterquam Soc. vel niſi Soc. nulli homini loquor præterquam Socr. uel niſi Socra. nullum hominem video præterquam Soc. vel niſi Socr. De dictionibus exceptiuis hæc dicta ſufficiant.

C

De Dictionibus conſecutiuis. Et primo de coniunctione Si.

Dicto de dictionib. exceptiuis. Dicendum eſt de dictionibus conſecutiuis. Et primo de hac dictione ſi De qua primo quæritur quid ſignificet. Secundo quot ſunt ſpecies conſecutionis ſiue conſecutiuæ. Tertio utrum in conditionali contingit fieri deſcenſum ſub antecedente, vel ſub conſequente. Quarto qualiter ſumatur contradictio conditionalis propoſitionis. Quinto utrum impoſſibile antecedat ad quodlibet, ſiue ex impoſſibili ſequatur quodlibet.

Quidnam & dictio Si, ſignificet. Cap. I. D

Circa primũ ſic obijcit ꝙ hęc dictio ſi, non ſignificat ſubſtantiã, quia ſubã dr quatuor modis. Vno.n. mõ ſubſtantia dr materia, vt materia Socra. uel ignis, uel aliorum elemẽtorũ. Alio autẽ mõ ſubſtantia dr forma, ut forma So. & aliarũ rerum naturaliũ. Tertio mõ ſubſtantia dicitur compoſitum ex his, ſ. ex materia & forma, vt Soc. & alia indiuidua. Quarto autem modo ſubſtãtia dicitur eſſentia dicens quid, ſiue prædicabilis de plurib. in quid, vt homo eſt aĩal, & conſimilia. Sed hæc dictio ſi, nullo prædictorum modorum ſignificat ſubſtantiam, ergo hæc dictio ſi, non ſignificat ſubſtantiam, quod concedimus. E

Subſtãtia quatuor modis dr.

Item quidam dicunt ꝙ hæc dictio ſi, ſignificat cauſalitatem. Alij vero dicunt anteceſſionẽ. Alij dicunt cõſecutionem. Et videtur quod ſignificat cauſalitatem, quia dicitur coniunctio cauſalis, & non niſi a cõſignificatione cauſæ, vel cauſalitatis, ergo hæc dictio ſi, ſignificat cauſalitatẽ. Itẽ vr ꝙ magis ſignificat anteceſſionem q̃ cõſecutionẽ, quia magis ſe tenet cum antecedente, q̃ cũ conſeq̃nte a parte rei, cuius ſignũ eſt, quia ſi, ſꝑ adiungitur antecedenti, & nõ cõſequẽti, vt aĩal eſt ſi hõ, ſed ſꝑ anteceſſio eſt forma antecedenti, & conſecutio cõſequentis, ergo magis ſe tenet cum antecedente quã cum conſequente, ergo ſi hæc dictio ſi ſignificat alterum illorum magis ſignificat anteceſſionẽ quod conſecutionẽ. F Itẽ ad idem, Cã dr dupliciter, quia quædam eſt cã, quæ eſt cã rei quoad eſſe, & hæc ẽ cauſa eſſendi, vt corpus & aĩa ſunt cã hominis quoad eſſe, & lucens ſuper terrã eſt cauſa dici quo ad eſſe. Alia aũt cã eſt quæ eſt cã conſequendi, & ſic in quolibet conditionali antecedens eſt cã conſequentis, & non eſſendi, ſed conſequendi, & in quolibet argumento præmiſſæ ſũt cauſa cõcluſionis, & ſic cauſa eſt duplex, ſ. cauſa eſſendi, & cauſa conſequendi, ſed utraq; iſtorum modorum cã in q̃tum eſt cauſa eſt antecedens, & cauſatũ in q̃d eſt cauſatũ ad cõſequens. Sed hæc

dictio

A dictio ſi, ſignat cām, vel cauſalitatē, ergo ſignat antecedentē, & nō conſecutionē. Item videtur ꝙ ſignat conſecutionē per definitionē datā a Pari. de coniunctione. Coniunctio eſt pars orōnis indeclinabilis coniunctiua aliarum partium orōnis vim, vel ordinem demōſtrans. Et Pariſ. exponit ſic. Vim ſignat illæ coniunctiones, quæ ſignant res aliquas ſimul eſſe, vt pius, & fortis fuit Aeneas. Ordinē ſignat coniunctio qñ ſignat conſecutionem aliquem rerum, vt ſi ambulat mouetur, ſed hæc coniunctio ſi, & conſimiles ſignificāt ordinem, ergo ſignificant conſequentias rerum, ſiue conſecutiones, ergo non anteceſsionem. Et dicendum eſt, quod

B hæc dictio ſi, ſignificat cauſalitatem, ſiue anteceſsionem, & hoc nō eſt ſignificare plura, ſed vnū, quia vnum in altero, ſiue per alterum, quia per hoc ꝙ ſignificant cauſalitatem ſignificant anteceſsionem, quia ſicut in omni cauſa intelligitur antecedens natura, cum oīs cauſa prior ſit natura ſuo effectu, & ita in omni cauſalitate intelligitur anteceſsio. Vñ hæc dictio ſi, ſignificat cauſalitatem ſm ꝙ in ea intelligitur anteceſsio. Et ſic ſignificat cauſalitatem in anteceſsione, ſiue per anteceſsionem. Vnde non ſignificat duo, ſed vnum, quod concedimus. Argumēta aūt quibus oſtenditur, ꝙ ſignificant cauſalitatem ſiue anteceſsionem, concedimus

C ſicut dictum eſt, quod ſignificat vnum in alterum, ſiue per alterum. Ad argumentum autem probans quod hæc dictio ſi, ſignificat conſecutionē. Dicēdum quod non ſignificat cōſecutiue vt diximus, ſed ad anteceſsionem ſequitur cōſecutio. Et nota, ꝙ vnum ſequi ad alterum dicitur multipliciter, quia quædam ſequūtur eo qđ ſunt eſſentialiter prædicabilia. vt definitio genus, & differentia ad ſpecie. Alia aūt ſequuntur ſm, quòd ſunt partes integrales, vt partes ad domum, & certæ partes eius. Aliæ ſequuntur quæ ſunt partes eſſentiales rei, quāuis non ſint partes integrales, vt corpus humanum & aīa intellectiua ad hominem. Et dicuntur partes integrales, quarum quælibet habent quantitatem. Et ideo corpus, & aīa non

D ſunt partes integrales, quia licet corpus habeant quantitatem, tñ anima non habent quantitatem, ſed ſunt partes eſſentiales animalis viuētis, quia anima reperitur in omnib. vt intellectiua, in brutis animalibus, vt ſenſitiua tm̄, & terræ naſcentibus vt vegetatiuum tm̄. Alia conſequuntur, quia ſunt ſubiecto propria accidentium, vel ecōuerſo, quia ſunt propria accidentia ſubiectorum, & ſic ſequitur linea ad rectum, vel curuū, & ſic numerus ad par, uel impar. & corpus elemētorum ad colorem tanq̃ ad accidentia propria, vel econuerſo rectum, & curuū ad lineā, & par vel impar ad numerum, & color ad corpus elementorum ſicut a accidentia propria ſubiecta, ſed nullo prædictorum modorum cōſequentia ſequitur ad anteceſsionem. alia aūt ſequuntur ad ſe inuicem relatiue vt pater, & filius, dñs, & ſeruus, & hoc modo conſecutio ſequitur ad anteceſsione. ſicut. n. antecedens, & conſequens ſunt ad aliquid, ſimiliter anteceſsio, ꝙ cōſecutio ad ſe inuicē dñr. vnde hæc dictio ſi, ſignat ſolum anteceſsionē, quia oīs anteceſsio conſecutionis eſt anteceſsio, ideo ad ſignificationē huius dictionis ſi, ſeqtur cōſecutio relatiue. Cōſecutio ov. modis.

E

Quot ſint conſecutionis ſpecies. Cap. II.

CIrca ſm queritur quot ſunt ſpecies conſecutionis qa cum vnū relatiuum exigat ad cognitionē alterius, oportet cognoſcere conſecutionē, & modos ſiue ſpēs conſecutionis, ad hoc quòd anteceſsio cognoſcatur. Et dicendū qđ conſecutionis duæ ſunt diuiſiones, ſ. excedētes, & exceſſæ. Vna quidē diuiſio eſt iſta. Conſecutionis alia eſt rerū ſimul exiſtentiū, vt ſi hō eſt, aīal eſt, alia rerum exiſtentium ſecundum prius, & poſterius. Nam aliqñ ſequitur, quòd eſt prius, aliqñ qđ eſt poſterius, & quod prius dicitur, aliqñ, vel temporis vt ſi addiſcet ignorat, prius enim eſt ignorare, & poſt ſequitur addiſcere, & ſequitur quod eſt poſterius, & in eodem tempore, quia quando addiſci ignorat, non enim addiſcimus niſi, quod ignoramus. Aliquando

F

A autem ſeq̃tur prius in diuerſitate tp̃is,& hoc dupl̃r. Vno enim mõ ſequitur prius in p̃terito,ut ſi fumus eſt ignis fuit, & ſi panis eſt, farina & aqua fuerunt, & hoc accidit maximè in caſius non p̃manẽtib. & in cauſis, tp̃e & natura antecedẽtibus ſuum effectum. Alio aũt modo prius ſeq̃tur in tp̃e futuro, & purgatio, & farina, quæ finaliter ordinãt ad ſanitatẽ priora ſunt ergo ſanitas finaliter erit. Sanitas.n. cã finalis eſt prædictorum. Cauſa.n finalis ſemper natura prior eſt ſuo effectu, aliqñ autem tp̃e poſterior eſt prædictio, ergo patet, quòd prius aliqñ ſequitur in præſenti, aliquãdo in præterito, aliquando in futuro. Hæc autem diuerſitas conſecutionis accidit ex eo, quòd cauſa tripliciter comparatur ad ſuum effectum. B Aliquando enim cauſa eſt ſimul tempore cum ſuo effectu, quamuis non natura, vt ſol lucens ſuper terram cum die. Aliquando autem cauſam præcedit tempore,& natura ſuum effectum, vt ignis fumum,& racemi vinum. Aliqñ autẽ cauſa antecedit natura ſuum effectum & eſt poſteriori tempore,& hoc maxime ſolet accidere in cauſa finali. Et ſic patet diuiſio primæ conſecutionis. Alia eſt ſimul exiſtentium, alia non ſimul exiſtentium.

Secunda vero diuiſio cõſecutionis eſt iſta. Conſecutionis alia eſt ſimplex, alia compoſita, ſiue ſm̃ oppoſitionis, vt dictũ eſt ĩ tractatu de fallacia cõſequẽtis. Hæc C aũt diuiſionis comparatur ad ſe inuicem vt excedentia,& exceſſa, quia vtrũq; mẽbrum primæ diuiſionis reperitur in ſimplici cõſequentia,& in cõpoſita,& vtrũque membrum ſcd̃ę diuiſionis reperitur in eis, quæ ſe ſimul conſequuntur, & in eis quæ cõſequuntur ſm̃ prius, & poſterius, vt ſi panis eſt, farina fuit,& ſi vinũ ẽſt racemi fuerunt,& cõſequuntur ſecundũ prius,& poſterius, & eſt ibi ſimpliciter conſequentia,& in eodẽ. Etiam põt formari conſequentia compoſita, vt ſi vinum eſt, racemi fuerunt, ergo ſi racemi non fuerunt, non eſt vinũ. Similiter autem,& in his terminis qui ſe ſimul cõſequũtur. Et ideo dñr illæ diuiſiones excedentes,& exceſſæ, quia ſecundum quòd D vtrumque membrum primæ diuiſionis reperitur in vtroq; ſecundæ, & ſic excedens diuiſio prima, ſecunda eſt exceſſa. Secundũ aũt, quòd vnum membrũ ſcd̃æ diuiſionis reperit̃ in vtroq; primæ. Similiter ſecunda eſt excedẽs, & prima eſt exceſſa. Et quod dico de uno membro diuiſionis, ſimiliter intelligatur de reliquo. Sophiſ.

Secundũ prædicta quæritur de hoc ſophiſmate Si nullum tempus eſt, aliquod tempus eſt. Probatio. Si nullus tempus eſt, dies non eſt,& ſi dies nõ eſt, nox eſt, & ſi nox eſt, aliquod tempus eſt, ergo à primo, ſi nullũ tempus eſt, aliquod tempus eſt. Contra ibi ſignificatur oppoſitũ, ergo locutio eſt impoſsibilis. Solutio prima, ſimplex oppoſitis ſequi ad falſa. Et E dicunt quidã quod in prima conditionali, probationis locus eſt a toto in quantitate, in ſecunda vero cõditionalis eſt locus a cõtrarijs immediatis. In tertia vero eſt locus a parte, uel ſpecie ſubiectiua,& & ſic variatur habitudo inferendi, & ita impeditur locus a primo ad vltimum. Et ponunt ibi ſophiſma accidentis propter variationem medij. Sed hoc deſtruitur propter has maximas. Quicquid ſequit̃ ad conſequens ſequitur ad antecedens, ergo ſi vltimũ conſequens quod eſt, aliquod tẽpus eſſe, ſequitur ad antecedẽtia inter mediã, & antecedẽtia inter media ſequuntur ad primum antecedens, quod eſt, nullũ tempus eſſe, tũnc oportet quod vltimum conſequens, quod eſt, aliquod F tempus eſſe, ſequatur ad nullum tempus eſſe, quod eſt primum antecedens, & ſic neceſſe eſt primam eſſe ueram, ſi habitudines probationis ſunt neceſſariæ, ergo a deſtructione conſequentis, ſi prima non eſt neceſſaria, habitudines probationis non erunt neceſſariæ. Alia autẽ maxima eſt iſta. Quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad conſequens, ergo ſi primũ antecedẽs antecedit ad antecedentia intermedia, & antecedẽtia inter media antecedunt ad vltimũ conſequẽs, ergo primũ antecedẽs antecedit ad ultimum conſequens, ergo primum antecedens

Solut.

A dens ancedit ad ultimũ cõſequens, ergo ſi habitudines probationis ſint neceſſariæ, prima eſt uera. Neq. impeditur loc' a primo ultimum pp diuerſas habitudines, ergo ſi prima no ẽ uera habitudines ꝓbationis itermediæ nõ ſunt neceſſariç.

Item ad idem. Si Socr. eſt animal rõnale mortale, Soc eſt homo a definitione, & ſi Soc. eſt homo, Socra. aĩal, Socra. non eſt lapis, ab oppoſito, ergo a primo ſi Soc. eſt aĩal rõnale mortale, Soc. nõ eſt lapis, ſed hoc bene ſeqtur, & ſunt ibi diuerſæ habitudines locales, ergo propter diuerſitatem habitudinem localiũ non impeditur proceſſus a primo ad ultimũ.

Item ad idẽ in ſyllogiſmo categorico B nõ exigitur, quod eadẽ ſit habitudo medij ad maiorem extremitatem, & minorẽ, ut nulla uirtus eſt uitium, oĩs iuſtitia eſt uirtus, ergo nulla iuſtitia eſt utiũ. In hoc ſyllogiſmo comparatio medij ad maiorem extremitatem eſt habitudo contrarium minoris uero extremitatis ad mediũ eſt habitudo ſpẽi ad genus. Harũ ãt localium habitudinem una facit locũ intrinſecũ, ergo ſi inter omnes locos maxime differũt intrinſeci, & intrinſeci, & iſtæ non impediunt ſyllogiſmũ categoricũ, ergo iſta eadem multo minus impediunt hypotheticum, & ſi illæ non impediur, nec aliæ habitudines, quæ magis conueniunt, & primo ad ultimũ non impeditur proceſſus propter diuerſas habitudines locales, quod concedimus. Solut. 2. C

Vnde dicẽdũ eſt, quod prima ſimpliciter eſt falſa, & prima conſequentia tenet uno modo, & alio mõ nõ, qa hæc ꝓpoſitio, dies non eſt, q̃ eſt primũ cõſequẽs, eſt duplex, eo ꝙ põt eſſe negatio in genere ſiue circa gen', qđ idẽ eſt uel põt eſſe negatio ſimpliciter ſiue extra genus. Si.n. ſit negatio in genere, ſic ponit ſubiectũ ſuum in eſſe, qđ eſt tempus cõiter loquẽdo, extenſo noĩe ſubiecti, & eſt ſenſus iſtius, dies nõ eſt, i. tp̃s eſt, ſed illud non eſt dies, & ita nõ ſequitur ex primo antecedẽte, qa immediate cõtradicit ei, & ſi nõ ſequitur, nullũ tempus eſt, ergo dies non eſt, nec eſt ibi locus a toto in quantitate, ſed eſt arg. ponitur diſperatũ, ſicut D his nullus homo currit, ergo aliquis homo currit. Similiter eſt in ꝓpoſito, nullũ tp̃s eſt, ergo aliquod tẽpus eſt, ſed illud nõ eſt dies. Sed ſi ſit negatio ſimpliciter, tũc nihil ponit iſta, dies non eſt, & ſic ſequit, nullũ tp̃s eſt, ergo dies nõ eſt, & ſic eſt locus a toto in quantitate. Similẽ aũt dictionem innuit Ariſt. in primo Poſteriorũ, huius quod dico non par, quia ſi non par, negatio eſt in genere, ſed ponit ſubiectum ſuum quod eſt numerus. Tex. 22.

Vnde non par ponit numerũ, ſed ille nõ par eſt par, ſi uero non par ſi negatio ſimpliciter, ſic nihil ponit. Et ſic patet ꝙ hæc eſt duplex, dies nõ eſt, & ſcđm ꝙ eſt negatio in gñe, non ſequitur ex eo. Econ E uerſo aũt dicendũ eſt de ſecunda conditionali, ſ. de hac, ſi dies non eſt, nox non eſt, qa ſcđm quod hæc, dies non eſt, eſt negatio in gñe, ita ſeqtur ex ea noctẽ eſſe. Quare deſtructo vno contrariorũ immediatorum nõ ſequitur alterum, niſi cum cõſtãtia ſubiecti. Vnde oportet ſic inferre, dies nõ eſt, & eſt tp̃s, ergo eſt nox. Si vero hæc, dies nõ eſt, ſit negatio ſimpliciter ita non ſeqtur ex ea noctẽ eſſe, neque hoc modo eſt ibi locus a contrariis. Item quæritur in quo ſit tp̃s, ut in ſubiecto, quia cum omnia noue genera prędicamentorum alia ſubſtantię ſint accidentalia, nõ poſſunt eſſe niſi in ſubiecto, qa nullum accidens poteſt eſſe niſi in ſubiecto. Vt enim vult Boethus. Accidentis eſſe eſt ineſſe, ſed tẽpus eſt accidens, quia eſt quantitas, ergo eſt in ſubiecto. Et iõ quærtur in quo ſubiecto ſit. Et dicendũ quod tempus eſt in motu primi mobilis ſiue in motu cæli, ut in ſubiecto uel in primo mobili inquãtũ eſt mobile, ut in ſubiecto, quia idem eſt dicere, qđ ſit in primo mobili inquantũ eſt mobile, ſiue in motu primi mobilis, eo qđ ipſius mobilis inquantum eſt mobile ꝑfectio eſt motus, ut eſt in tertio Phyſicorũ. Item quæritur cum nox, & dies ſint contraria immediate, & omnes contrarietas nata ſit fieri circa aliquo ſubiectũ, ergo nox, & dies erunt viciſſim in ſubiecto aliquo F

A quod,& ideo quæro, eſt illud. Et dicendum eſt, ꝙ nox,& dies ſumitur dupliciter, quia vno modo dies dr̃ illuminatio aeris a latione ſiue ex latione ſolis in noſtro hemiſpherio, & nox dr̃ priuatio illius illuminationis aeris in noſtro hemiſpherio,& hoc modo nox,& dies ſunt cõtraria immediata, & hñt fieri viciſſim circa aerem,ut circa ſubiectum propriũ, & circa lationem ſolis ſupra terrã,ut circa cãm efficientem,unde ſunt in aere, vt in ſubiecto,& eſt ibi,quintus modus eſſendi in, & ſunt in latione ſupra terra, ut in cauſa efficiente,& eſt ibi,ſextus modus eſſendi in. Alio aũt modo ſumitur nox, & dies ſcd̃m quẽ modum dies dr̃
B ſpacium t̃pis menſurãtis lationem ſolis noſtro hemiſpherio uſq. ad receſsũ ſolis noſtro hemiſpherio. Et nox dr̃ totũ tp̃s neceſſariũ lationis ſolis in alio hemiſpherio,& ſic nox,& dies ſunt partes t̃pis,ſed magis proprie ſumuntur nox,& dies primo modo, q̃ ſecundo modo. Hemiſpheriũ aũt eſt medietas illa cœli, q̃ apparet ſupra terrã vndiq. in circuitu. Et dr̃ ab emi,quod eſt medium, & ſpera ſpheræ, quaſi dimidia ſphera. Item quęrit̃ vtrum tp̃s p̃dicet̃ de die, & de nocte ſcd̃m quo nox,& dies ſumuntur primo modo. Et dicendum, ꝙ prædicatio eſt multis modis. Quædam.n. eſt ſuperioris de inferiori,& hæc eſt eſſentialis prædicatio,ut ho
C mo eſt animal, uel homo eſt rationale. Alia autem eſt prædicatio cauſalis, ut quãdo prædicatur cauſa de effectu,ut ſanitas eſt adæquatio humorũ, & dies eſt ſol lucens ſuper terram. Alia eſt accidentis de ſubiecto,ut paries eſt albus, uel linea eſt recta, uel curua. Alia eſt ſubiecti de propria paſſione,ut par eſt numerus, & eſt recta linea, & nullo illorum quatuor modorum tẽpus prædicatur de nocte,& de die, primo modo ſumptis, vnde ſecundum has prædicationes oẽs hæc eſt falſa, dies eſt tempus, & hęc ſimiliter, nox eſt tempus. Alia aũt prædicatio eſt, q̃ eſt men ſurantis, ſiue menſuræ de menſurato,ut hoc vinum eſt quarta, hic p̃dicatur menſura de menſurato,& linea eſt quanta, & numerus eſt quantus, & ſuperficies eſt quanta, ſic de omnibus ſpeciebus quantitatis,& prædicatur hoc modo quãtitas,& menſura,& nõ ut genus, q̃a genus non poteſt prædicari denominatiue de ſpecie,& hoc modo prædicatur tẽpus de nocte, & die primo modo ſumptis. unde hoc modo hæc eſt uera, dies ẽ tempus,& prædicatur menſura de mẽſurato remoto, q̃a tp̃s primo menſurat motũ primi mobilis,& motus primi mobilis menſurat motũ ſolis, vnde tp̃s ex conſequenti mẽſurat motũ ſolis, & p̃ motũ ſolis, alterius mẽſurat noctem.& diem. D

Item quæritur quid ſit tempus, cum omne tempus conſtet ex priori, & poſteriori,ſed prius,& poſterius debẽtur motui, ergo tempus eſt motus,& eſt ſyllogiſmus in primo primæ cum præmiſſæ intelligantur uniuerſaliter & tranſponitur. Et dicendum, ꝙ tempus ita definitur ab Ariſ. Tp̃s eſt numerus motus ſcd̃o prius,& poſterius, nec tñ ſequitur, ergo tp̃s eſt numerus, nec ẽt ſequitur, ergo tp̃s eſt diſcreta quantitas, quia ratio numeri diminuitur per ſibi adiunctum, quia numerare motũ ſcd̃m prius,& poſterius, ſi continuare hoc eſt menſurare ipsũ Sed mẽſurare ſcd̃m prius,& poſterius ponit cõtinuitatẽ,& nõ diſcretionem, propter hoc ꝙ prius, & poſterius copulantur ad ipſum nũc. De tempore.n. nõ habemus niſi nũc, quia quod præterijt non eſt de pręterito nõ eſt niſi memoria, de futuro prouidentis. Ratio numeri &c. uidere tenebras, hoc non eſt videre ſimpliciter, ſed eſt nihil uidere, & ſcire te non ſcire, non eſt ſcire ſimpliciter, unde impediũt illæ duæ illationes per quid, & ſimpliciter. Ad argumentum autem dicendũ eſt ꝙ non eſt ſyllogiſmus in primo primæ, ſed potius ſyllogiſmus contra ipſum primum primæ eo, quod mediũ æquiuocatur, q̃a prius,& poſterius,& dicuntur dupliciter, nã vno modo prius,& poſterius ſunt partes ipſius motus & alio modo ſunt partes tẽporis, & ſi motus primus eſt cauſa temporis, ita ut prius, & poſterius in motu ſunt cã prioris, & poſterioris

B De hoc 4. Phyſi. t.com. 1. 10 & iſ.
Mẽſurare dicit cõtinuitatem.

F

A ris in tempore, & ſic motus eſt ſubiectū temporis, ita prius, & poſterius in motu ſunt ſubiectū prioris, & ſuperioris in tēpore. Et nota, ꝙ tria ſūt, quæ ſibijnuicem proportionatur. ſ. ſpacium motus, & tps. Motus. n. adæquatur ſpatio, ſupra, ꝙ eſt, & tps adæquat motui, vt ſubiecto ſuo, vt ſi imagineris tres lineas æqualiter extenſas, ita quod ſecunda ſupponatur primæ & tertia, ſecundæ, ſicut imagineris extenſionē ſpacij, & motum ſupra ſpaciū, & tps ſupra motum. Sed in hoc eſt differentia, quia, extenſio ſpacij eſt permanēs extenſio vero motus, & oſtēſio temporis ſunt ſucceſſiue, nec partes aliquas habēt B ſimul, vt ſi imagināris ciphū plenū aqua, & ſi cum puncto acus protrahatur linea in ſuperficie aquæ ab vna extremitate ciphi, vſq. ad aliam, tunc de illa linea non eſt pars præterita, quia iam delata eſt, neque pars futura eſt, quia neq. fit, neq. facta eſt, ſed fiet, & ſic illa linea nihil eſt niſi illud in quo eſt pūctio acus. Sicut de mo- 2. cō. 11. & 1:.& inde. tu, & tpe, q. a quod preteriit de vtroq. iam non eſt quod autem futurum eſt nō dum eſt, ſed erit, vnde de vtroque nulla pars eſt, nec aliquid eſt de ipſis, niſi indiuiſibile, vnde de tempore nihil eſt niſi nunc, quod non eſt tps, ſed eſt indiuiſibile in tēpore, & per hoc tps eſt, & de motu nihil eſt niſi mobile, quod infertur, ꝙ nec eſt motus, nec pars motus. & per hoc motus C eſt. Item nota, quod in quantum motus per ſuam ſubſtantiam eſt cā temporis & per ſuam q̄titatem dat tpi quantitatem, ita motus per prius eſt q̄titas, & per motum tps eſt quantitas, vt eſt in 5. Ph. 1. & in capitulo de quantitate, ſed ſm, quod in tpe primo reperitur natura mēſurandi, & per tempus reperitur in motu, ſic tempus per ſe eſt quantitas, & motus eſt quantitas tps, & hoc modo motus eſt q̄titas per accidens. Et nota, quod cum dico tres homines, vel quinq. duo dico, q. a per hoc, quòd dico homines, dico ſubſtātias hominum, & per hoc autem, ꝙ dico tres, vel quinque, dico menſurā eorum, & ſic de omnib. alijs numeralib. & ſic intellige, quod ōis numerus, & ōis quantitas eſt vno modo menſura, ſm quod de- D notat aliquod ſubiectū, vt homines tres, & equi quatuor, homo bicubitus, columna bicubita, & eſt res ſm, quod eſt genus aut res aliqua ſpecialis dicta de ſuis inferiorib. Similiter cum dico homo mouetur a mane vſque ad veſprum, duo dico, quia per hoc, quod dico mouetur, dico motum, ſed per hoc, ꝙ dico mane vſque veſprum, dico menſuram motus, quæ tēpus eſt, vnde quanta eſt extenſio temporis a mane vſq. ad veſprum tantum intellige motum, & extenſionem eius, & per extenſionem temporis intellige quanta eſt extenſio motus, & ſic tempus eſt menſura motus. Et per hoc dicebat prius in recta ſolutione ſophiſmatis, quod nega- E tio, dies non eſt, prout eſt negatio in genere ponebat ſubiectum ſuum, quod eſt tempus extenſo nomine ſubiecti, quia non ſolum appellatur ibi ſubiectum illud, quod ſubijcitur accidenti, ſed etiam illud, quod eſt menſura alicuius accidentis, vt diei, & ita nomen ſubiecti extenditur ad ſubiectum, & ad menſuram, & ob hoc dicebatur extenſo nomine ſubiecti.

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Si nulla propoſitio eſt vera aliqua propoſitio eſt vera. Probatio. Si nulla propō eſt vera, iſta propoſitio, hō eſt, nō eſt vera, a toto in quātitate, & ſi iſta propoſitio, hō eſt, non eſt vera, ſua cōtradictoria eſt vera, a contradictione oppoſitis, & ſi ſua cōtradictoria, eſt vera aliqua propō eſt vera, a parte ſubiectiua, ergo a primo, ſi nulla propō eſt vera, aliqua propoſitio eſt vera. Contra, ibi ſequitur oppoſitū ad oppoſitum, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio. prima, ſ. hæc, ſi nulla propō eſt vera, aliqua propoſitio modo vera, eſt vno mō vera, & alio modo falſa, & eſt etiā prima conſequentia, tenet vno modo, & alio modo nō, eo, quod primum antecedens, ſcilicet ſi nulla propoſitio eſt vera eſt duplex quia vno mō eſt vere ſimplex, & ſic non ſequitur ſi nulla propoſitio, eſt vera, iſta propō, homo eſt, non vera, neque eſt locus ibi a toto in quantitate, quia hoc modo primum antecedens Sophiſ. aliud. F Solutio.

ſcilicet

A ſcilicet ſi nulla propoſitio eſt uera, neq; ponit hic antecedens, qđ eſt uerum, neque ſubiectū eius, quod eſt propoſitio, ſed conſequens eiuſdē conſequentiæ ponit proportionem particularem uirtute demonſtrationis cum dr iſta propoſitio, nō eſt, non eſt uera, tunc.n.antecedens, remouet tā propoſitionē, quā auctoritatē eius, & conſequens ponit propoſitionē uirtute demonſtrationis, ſicut dictum eſt, & ſic conſequens contradicit antecedenti, ſicut ſi diceretur, ſi nulla propoſitio eſt, neq. ueritas eius eſt, iſta propoſitio eſt, homo eſt, & ueritas eius nō eſt. Alio aūt mō antecedens, id eſt, ſi nulla propō eſt uera, pōt eſſe negatio in genere, & ſic
B ponit oēm propōnem, & remouet ueritatē ab oī propoſitione, & hoc mō ponit oēs contradictorias falſas eſſe ſimul, & ex conſequēti ponit oēs contradictorias eſſe ueras ſimul, quia qñ una contradictoria eſt falſa, reliqua eſt uera, unde ſi hoc mō hæc eſt falſa, illa modo eſt uera, & ſi illa modo eſt falſa, iſta mō eſt uera, unde ſi utraq. eſt modo falſa, utraque eſt modo uera, & ſic primū antecedens ponit, & remouet quamlibet contradictionē, & iō ſm, ꝙ primū antecedens eſt negatio in genere, ſic tenet bene prima cōtradictoriæ, & omnes aliæ a prima ad ultimum, & ſic prima propoſitio eſt uera, ſ. hæc, ſi nulla propoſitio eſt uera, aliqua
C propoſitio eſt uera. Ad probationem autem ſoluendum hoc modo. ſ. ſecundum primum antecedens eſt negatio in genere. Dicēdum ꝙ non ſequitur oppoſitum ad oppoſitum, ſequitur, una pars contradictionis ad antecedens, quod excludit intra ſe quemlibet contradictionem.

Sophiſma aliud. Item quæritur de hoc ſophiſmate Si tu es ubique tu non es ubique. Probatio. Si tu es ubique, tu es hic, a toto in loco. Si tu es his, tu non es ibi, ab oppoſitis, & ſi tu non es ibi, tu non es ubique a parte in loco deſtructiue, ergo a primo ſi tu es ubique, tu non es ubiq. Contra ibi ſequitur oppoſitum ad oppoſitum ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio dicunt quidā quod prima eſt duplex eo, quod locus dicitur dupl'r, ſ. proprius, & cōis. Proprius D aūt locus eſt, qui adæquatur rei locatę, & circuit, & continet rem undiq. & talis dr circumſcriptiuis, & hoc modo ſumendo locum, impoſſibile eſt plura corpora eſſe in eodem loco; Cōis autem locus in quo ſunt plures res, dr, ut plures hoīs in eadē domo, uel elementa, & elementata oīa intra cœlum. Unde dñt, quod ſi in antecedente locos communiter ſumatur, & in conſequente locus ſumatur reſpectiue. Sic prima eſt uera. Si aūt utrobiq. ſumatur circumſcriptiuè, uel utrobiq. cōiter, ſic eſt falſa. Sed hæc ſolutio nulla eſt, quia ſumpto loco ſp circumſcriptiuè, ſic prima eſt uera, ſed adhuc remanet ſophiſ E ma, & ꝓcedit probatio, & improbatio, ſicut prius. Et pp hoc dicendum eſt, qđ prima ſimpliciter non eſt uera, quia primum antecedens, ſ. ſi tu es ubiq. ex duplici parte, ponit contradictionem, propter hoc quod ſubiectum contradicit prędicato, & hoc eſt una contradictio, & etiam ipſum prædicatum ponit in ſe tot contradictiones quot ſunt loco circūſcriptiue. Quod autem ſubiectum contradicat ꝑdicato, patet, quia hoc pronomen tu, poſitum in ſubiecto demonſtrat rem ſingularem aptā natā eſſe in uno loco tm̄, & ita non ubiq. & ꝑdicatū ponit, ꝙ ubique & ſic eſt ubique, & non ubique inter ſubiectum, & prædicatum, & hoc modo ſu F biectum contradicit prædicato: Quod prædicatum in ſe plures contradictiones habeat patet, quia ſicut impoſſibile eſt plura corpora ſimul eſſe in eodem loco circumſcriptiuè, ita impoſſibile eſt idem corpus ſimul eſſe in diuerſis locis circūſcriptiuè, unde quod eſt hic circūſcriptiuè, non eſt ibi circumſcriptiuè, & quod non eſt hic circūſcriptiua eſt, ibi circumſcriptiuè, & de quolibet alio loco, unde eſſe hic circumſcriptiuè, & econuerſo, et ſic de oībus alijs circumſcriptis, & ſic eſſe ubiq. ponit tot contradictiones, quot ſunt loca partitiua circūſcriptiua. Patet, ergo quod primum antecedens ex duplici parte ponit contradictionem, & iō per naturales conuenientias ex eo ſequitur

A quitur contradictio, propter hoc dicendum eſt, quòd prima non eſt vera.

Ad probationem eſt dicendum, quòd non ſequitur oppoſitũ ad oppoſitum, ſed ſequitur una pars contradictionis ad antecedens, quòd excludit intra ſe vtranq; partem contradictionis, & plures alias.

A qua nam parte conſecutionis fieri ſenſum contingat, an ab antecedente, an a conſequente. Cap. III.

Circa tertium quæritur in hunc modum. Syllogiſmorum alius eſt categoricus, alius conditionalis. Categoricus eſt, qui eſt ex propoſitionibus categoricis. Conditionalis eſt res conditionalib. propoſitionibus, ergo propoſitio conditionalis eſt ſyllogiſmalis, ergo neceſſe B eſt deſcendere ſub antecedente, vel ſub conſequente.

Sex regulæ deſcenſus. Et dicendum, quòd in condõnali aliquando licet fieri deſcenſum ſub antecedente, aliqñ ſub conſequente. Vnde dantur plures regulæ. Quarum prima talis eſt. Si termini communes ponantur in antecedente, & conſequente conditionalis alicuius ſine diſtributione, ſua antecedente contingit fieri deſcenſum, conſequente immobili permanente, vt ſi homo currit, animal currit, & ſic Plato currit, animal currit, & ſic de alijs. Secunda regula talis eſt. Si termini cões ponãtur cum diſtributione ſub antecedente, & conſequẽte, antecedens manet immobi- C le, & ſub conſequente oportet deſcenſu fieri, ut ſi omne animal currit, omnis homo currit, ergo ſi omne animal currit. Socrates currit Plato, Cicero, & ſic de alijs. Tertia regula talis eſt. Si aliquid ſequitur ad aliud, deſtructo conſequente, deſtruitur & antecedens, & ob hoc tenet argumentum a conſequenti deſtructione, vt ſi eſt homo, eſt animal, ergo ſi non eſt animal, nõ eſt homo. Quarta regula talis eſt. Si aliquid ad aliud ſequitur, poſito antecedente, ponitur cõſequens, ut ſi homo eſt, animal eſt, ergo animal eſt, & ob hoc tenet argumentum a poſitione antecedentis. Quinta regula talis eſt. Quicquid antecedit ad antecedens ad conſequens, vt ſi animal eſt ſubſtantia eſt, ſed D ſi homo eſt animal eſt, ergo ſi homo eſt, ſubſtantia eſt. Sexta regula talis eſt. Quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur antecedens, vt ſi homo eſt, animal eſt, ſed ſi animal eſt ſubſtãtia eſt, ergo ſi homo eſt ſubſtantia eſt.

Quomodo in conditionali ſumatur contradictio. Cap. IIII.

Circa quartum quæritur hoc modo, ad quid feratur negatio, vt ſi ſumatur contradictoria alicuius conditionalis, & uidetur quod aduerbium conſequentis, & quia vt vult Boethus, antecedens cedit in determinatione conſequẽtia, & ita uerbum conſequentis ponitur & antecedens determinat ipſum, ſed qđ E ponitur in affirmatiua, debet negari in negatiua, ergo negatio debet fieri ad verbum conſequentis, vt ſumatur contradictoria ipſius conditionalis.

Sed obijcitur in contrarium, quia conſequens duo dicit. Conſequens inquantum eſt conſequens, & id quod eſt conſequens, ſicut patet, vno modo dicitur pater inquantum eſt pater, & alio modo id quod eſt pater, ſed conſequens inquantum conſequens ad aliud eſt, quia conſequens, & econuerſo, & ſic poſito uno, ponitur alterum, & deſtructo uno, deſtruitur reliquum, cum ſit regula, ergo non eſt maior ratio quare negatio magis feratur ad conſequens, quam ad antecedens. Similiter non habet ferri ne- F gatio ad illud quod eſt conſequens, quia ſicut hæc eſt falſa, ſi Socrates legit, Plato legit, ſimiliter hæc eſt falſa, ſi Socr. legit, Plato non legit, ergo nullo modo negatio debet ferri ad conſequens, ergo non contingit contradicere in conditionali. Et dicendum quod conſequens trib. modis dicitur. Vno enim modo ſumitur cõſequens inquantum eſt conſequens, & ſic eſt ad aliud, & ſic conuertitur cum antecedente, & ſic ſimul ſunt vera conſequẽs, & antecedens, ſicut pater, & filius, & hoc modo negatiua non refertur ad conſequens, vt contradicant conditionali. Alio aũt modo dicitur id quod conſequens Conſequẽs tribus modis dr.

quens

A quens ſm ſe,& abſolute ſumptum,& neque hoc modo negatio fertur ad conſequens,vt contradicat conditionali. vnde ſicut hæc eſt falſa, ſi homo currit aſinus currit,ſimiliter hæc eſt falſa, ſi hō currit, aſinus non currit; quare negatio non fertur ad conſequens ſecundū ſe ſumptum. Tertio aūt modo ſumitur id quod eſt cōſequens ſm quod determinatur per accidens, quia in omni conditionalis conſequens ponitur ſub conditione, vt homo mouetur, ſi currit, & animal eſt ſi homo eſt,& hoc modo antecedens eſt determinatio conſequentis, & iſto tertio modo debet negatio ferri ad conſequens,vt cōtradicat ipſi conditionali, & iſto tertio
B modo procedit primum argumentum.

Duob. aūt modis alijs procedit argu. factum cōtrarium. Vnde contradictoria huius aīal eſt,ſi homo eſt,eſt iſta, nō aīal eſt ſi homo eſt,& eſt falſa, cum ſua cōtradictoria ſit vera. Et contradictoria huius,ſi homo currit aſinus currit, eſt iſta, non ſi homo currit aſinus currit,& eſt vera, cum ſua contradictoria ſit falſa, hæc, ſ.ſi homo currit,aſinus currit. Semper enim negatio debet præponi toti conditionali,vt contradicat ei. Vnde ſolet dari talis regula. Quotieſcunq; negatio præponitur alicui propoſitioni, tam categorice, quā conditionali, ſemper contradicit ei.

An ex impoſsibili ſequatur quodlibet.

Cap. V.

C Circa quintum quæritur vtrum ex impoſsibili ſequatur quodlibet ſiue impoſsibile antecedat ad quodlibet. Et videtur quod ſic, quia verū & falſum ſunt oppoſita cum ſint contraria immediata, & vnum contrariorum deſtruit alterum, & ecōuerſo,ergo falſum deſtruit verum,& econuerſo,& cum impoſsibile ſit falſum, tunc impoſsibile deſtruit verum,& econuerſo,ſed ad impoſsibile ſequitur verū,ergo multo magis ad ipſum ſequitur tam falſum, quam impoſsibile, quia ſi quod minus videtur, ſequitur ad ipſum, ſcilicet verum quod deſtruit ipſum,ergo multo fortius quodlibet aliud, ergo ex impoſsibili ſequitur quodlibet.

Item omne verum æqualiter diſtat a D quolibet impoſsibili, quia ſunt æqualiter ſibi repugnantia,ergo qua ratione ſequitur vnum verū ex impoſsibili, quodlibet aliud verum ſequitur ex impoſsibili,ſed vnum verum ſequitur ex impoſsibili,vt ſi homo eſt aſinus, homo eſt animal, ergo quodlibet aliud verum ſequitur ex impoſsibili.

Item probatio,quod ex hoc impoſsibili,Socrates eſt homo,& non eſt homo,ſequitur quodlibet aliud impoſsibile, quia ſi Socrates eſt homo,& non homo, ergo Socra. eſt homo, & eſt locus a toto integrali,quia contradictio toti eſt ad vtranque ſui partem, ſed ſi Socrat. eſt homo, Socrates eſt homo,vel aſinus,& eſt argu E mentum a parte ſubiectiua, quia totum diſiunctum commune eſt ad vtranq. ſui partem,ergo a primo, ſi Socrates eſt homo,& non eſt homo,ergo Socrat. eſt homo, aſinus, ſed non eſt homo, quia Socra. eſt homo,& non homo, & ſi Socrat. non eſt homo,a toto integrali, ergo Socrat. eſt aſinus, & hoc impoſsibili Socrates eſt homo & non eſt homo, ſequitur Socratem eſſe aſinum. Et eodem modo poteſt probari, quod ſequitur inde quodlibet aliud impoſsibile, & ita ex impoſsibili ſequitur quodlibet,ergo impoſſibile antecedit ad quodlibet. Si obijcitur in contrarium quia cum concluſio ſit argumento, vel argumentatione approbata propoſitio, & omne argumentum F eſt ratio inferendi ſecundum aliqua, vel aliquas habitudines, quia argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem,ſed credulitas & fides non poteſt fieri de re dubia,niſi p habitudinem, uel habitudines aliquas. Neceſſe eſt ergo,quòd vbicunque concluditur aliquid ex altero,vel ſequitur aliquid ex altero, quòd ibi ſit habitudo aliqua,vel habitudines aliquę pp quam, vel propter quas ſequatur vnum ex altero, ſed iſtius impoſsibilis hominē eſſe aſinum non ſunt habitudines aliquę neque mediate, neq; immediate ad hoc impoſsibile, albedinem eſſe nigredinē, vel iuſtitiā eſſe iniuſtitiā, ergo ad hoc impoſsi-

A poſsibili, hoīē eſſe aſinū nō ſequūtur illa impoſsibilia, nō ergo ex impoſsibilia nō ergo ex impoſsibile ſeq̃tur qd libet.

Itē in cōi loco à primo ad ultimum ſp cōfirmatur conſecutiones intermediç p aliquos loco intrinſecos, vel extriſecos, uel medios, ſed multa sūt uera, & multa sūt impoſsibilia, quæ nō poſſunt confirmari per aliquas habitudines locales ad hoc impoſsibile hoīem eſſe aſinum, ergo ad hoc impoſsibili nō ſequitur quod libet, per locū a primo ad ultimū, neque per aliquē aliū locum, ergo nō pōt eſſe, quod ex impoſsibili ſequitur quodlibet.

Decisio qōnis. Quod cōcedimus, dicentes, ꝙ impoſsibile, tria dat intelligere, unum eſt ipſum B impoſsibile inquantum eſt impoſsibile, alterum eſt compoſitio rerum, quæ non poſſunt ſibi inuicē conuenire, ut hō eſt aſinus, uel diuiſio rerum sibi neceſſario conuenientium ut hō non eſt aīal, quia ipſum impoſsibile inquātū eſt impoſsibile, aliud, eſt q̃ prædicta cōpoſitio, uel diuiſio impoſsibilis, pp hoc ꝙ ſicut ueritas, & falſitas ſunt circa cōpoſitionē, & diuiſionē, ſicut circa ſubiectū, extenſio nomine ſubiecti ad ſubiectū, & ad ſignū rei. Simlr̃ neceſsitas, & impoſsibilitas sūt circa cōpoſitionē uel diuiſionē. Patet ergo, qđ aliud eſt impoſsibile inquātū eſt impoſsibile, siue ipſa impoſsibilitas, & aliud cōpoſitio, & diuiſio, circa quā eſt impoſsibile. Tertium autem, C quod impoſsibile dat intelligere, eſt res ipſa quæ componitur, uel diuiditur, siue res ipſæ quæ cōponuntur, uel diuiduntur, ut hō ſecundum ſe, uel aſinus ſecūdum ſe, cum dicatur hō eſt aſinus, iō, ergo dicendum, ꝙ ex impoſsibili quo ad duos primos modos, nihil ſequitur. uñ ex impoſsibili, inquantum eſt impoſsibile nihil ſequitur, nec ex cōpoſitione, uel diuiſione circa quā impoſsibilitas aliquid ſequitur, & ita nihil significāt, quia ipſum impoſsibile, inquātum eſt impoſsibile nihil eſt; & ipſa cōpoſitio, & diuiſio circa quā eſt impoſsibilitas nihil eſt & ita nihil ponunt. Sed ex reb. quç ſubiacent pđictæ cōpoſitioni, uel diuiſioni D ſequitur aliud, ut dum dr̃ homo eſt aſinus, quia illa res quæ eſt aſinus eſt ſpecies aīalis, & ſpecies ſp ponit genus, iō ſequitur aīal eſt aſino. Vnde qñ cōcludit sic, si hō eſt aſinus, hō eſt aīal, iſtud nō eſt pp impoſsibile inquantū eſt impoſsibile, neq; propter cōpoſitionē circa quā eſt impoſsibilitas, ſed propter habitudinē ſpeciei ad genus quæ eſt aſini ad aīal, qui ſcilicet aſinus erat res ſubiacens illi cōpoſitioni. Dicendum, eſt ergo breuiter, quod ex impoſsibili quo ad duos primos modos nihil ſequitur, ſed ex impoſsibili quod ad iſtum tertiū modum, ſequuntur tantum modo illa uera, & illa impoſsibilia cum habent aliquā habitudinem, ut si homo eſt aſinus, homo eſt animal, ſequitur uerum illo tertio modo, & eſt locus a ſpecie, & si hō E eſt aſinus, homo eſt animal rudibile, ſequitur impoſsibile prædictio tertio modo, & eſt locus a deſcripto, similiter intelligendum eſt de quolibet alio impoſsibili, & ita patet, quod ex impoſsibili non ſequitur quodlibet.

Ad prima duo argumenta dicendum quod nō ſequitur uerum impoſsibili inquantum eſt impoſsibile, sint dictū fuit primo, ſed, ſequitur ex reb. quarū cōpoſitio, uel diuiſio eſt impoſsibilis, sicut dictum fuit prius. Et hoc mō q̃uis impoſsibile perimat uerum, & econuerſo tñ res quç ſubiacet cōpoſitioni, uel diuiſioni impoſsibili nō perimit uerum nec F econuerſo, ſed potius ponit illum, & ēt hoc modo, ut omnis uera çqualiter diſtans ab impoſsibilis, quia magis diſtāt illa uera, quæ nullam habent multitudinem ad ipſum impoſsibile, & minus diſtant illa uera, quæ habent aliquam habitudinem, uel aliquas habitudines cum rebus ſubiacentibus compoſitioni, uel diuiſioni impoſsibili.

Ad tertium dicendum, ꝙ bene tenet argumentum uſque ad illationem, quæ fit à primo ab ultimum dicēdo sic, ergo a primo si Socrates eſt homo, & non eſt homo, Socrates eſt homo, uel aſinus, ſed ſequens illatio non tenet, quia non inte-

A interimit hāc, Socr. eſt hō, quam oportet interimere, ad hoc, vt ſequeretͅ Soc. eſſe aſinum, cū hoc ſit uerū Socr. eſt hō, uel aſinus, quia pdicta cōtradictio, i. Soc. eſt hō, & nō homo, æqualiter interimit, & poni hāc, ſ. Socr. eſt hō, & ita non magis interimit quā ponit eā, & ꝓpter hoc nō interimit alterā partē diſiūctiuæ, & ob hoc non eſt locus a diuiſione, & iō non ſequitur argumentum. Argumenta uera probātia quod ex impoſſibili non ſequitur quodlibet concedimus, & procedunt bene. Scd̄m prædicta quæritur de hoc ſophiſ. ſi nihil eſt, aliquid eſt. Probatio. Si nihil eſt verū, & eſt locus a cā, quia res eſt cauſa ueritatis orōnis, ut eſt

B in prædicamētis, ſed ſi nihil eſſe eſt uerum, hoc enunciabile, nihil eſt, uerū eſt a conuertibilia priori. Et ſi hoc enunciabile eſt verum, aliquid eſt uerum a parte ſubiectiua, & ſi aliqd eſt uerum, aliquid eſt a conuertibili ſiue pari, quia eſſe, & eſſe verū conuertuntur in eis quæ ſunt cōplexa, ergo a primo, ſi nihil eſt, aliquid eſt Contra, ibi ſignificatur ſequi oppoſitū ad oppoſitum. ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio. Quidam dicūt, ꝙ prima ſimpliciter eſt falſa, & dicunt, ꝙ prima conſequentia non tenet propter hoc, quòd prima ꝓpoſitio, nihil eſt, oīa remoueat, & ſic non relinquit artes ali-

Vide entis uerū Pau. ue. & alios.

C quas, neq; ſcientias, neq; principalis aliqua, neq; maximas, neq; locos, neq; cauſas aliquis, neque effectus aliquos, & iō non eſt ibi locus a causa, neque alius, & iō non tenet iſta conſequentia, ſi nihil eſt, nihil eſſe verū eſt, ſed hoc nihil eſt, quia poſito, quod nihil ſit de reb. creatis, ſicut erat ante rerum creationem, & iſta diſtributio, nihil eſt, non comprehēdit ſub ſe, niſi res creatas, tunc eſt uera, nihil eſt, loquendo de rebus creatis, & hæc nihil eſſe eſt uerum, & una non pōt intelligi ſine altera, nec econuerſo, ergo neceſſario una ſequitur ad alterā & ecōuerſo. Alij autē dicunt, quod prima ponit impoſſibile, & ex impoſſibili ſeqtur quodlibet, & ita ex prima quod ſequitͅ aliquod eſſe, ſed hoc nihil eſt quia oſtē-

ſum eſt prius, quod ex impoſſibili non ſequitur quodlibet. Alij autem dicunt, quòd prima interimit ſeipſam, & ideo ponit ſuum oppoſitum, ſ. aliquid eſſe, quia primū antecedens remouet oēs res naturæ, & moris, & rōnis, & ſi remouet omnem ſyllogiſmū, & omnē propoſitionem cum ſint res rōnis, & ſic remouet & perimit omnem propoſitionē, ergo, & ſeipſū, & ita interimit ſeipſam, & ita ſequitur ex ea nihil eſſe. & aliquid eſſe. Sed hoc nihil eſt, quia ſumpta diſtributione pro reb. creatis, ſicut dictum fuit prius tunc hæc eſt uera, nihil eſt loquendo de ſtatu qui erat ante rerum creationem, ergo neque interimit ſe, neq opponit ſuū oppoſitum. Adhuc autē obijciunt, ꝙ aās primæ conditionalis remo- E uet res naturæ, & moris, & rōnis, unde remouet omnē ſyllogiſmū, & omnē propoſitionē, ergo remouet ſeipsā. Dicēdū, quod nō ſequitur immo eſt ibi, quid, & ſimpliciter, quia remouet omnē ſyllogiſmum, & omnem propoſitionem, ut ſunt res, ſed iſta propoſitio, nihil eſt, nō ſumitur ut res, ſed ſumitur ut ſignū rei, uel ſicut uia in re, & ſic, nihil negat de ſe, ſed de rebus intellectis per ipsā. Simile autem eſt hic poſito, quod oēs propoſitiones deſtinantur, & nulla remaneat tunc ſi aliquis dicat, nulla ꝓpoſitio eſt uera. uerum dicit, & tn̄ ipſo ꝓfert ꝓpoſitionem hāc, ſ. nulla ꝓpoſitio eſt uera, F neque ex hoc ſeqtur, quod aliqua ꝓpoſito ſit, quia hæc propoſitio quā ipſe ꝓfert, ſ. ſi nulla ꝓpoſitio eſt, nō ſumitͅ ut res, ſed ſumitur ut ſignum, & ut uia ad oēs alias propoſitiones. unde eſſe iſtius non eſt niſi per eſſe illarum, & iō non facit numerum in eſſe cum illis, & non ſequitur, quòd aliqua propoſitio ſit. Et propter hoc dicendum eſt, quod prima eſt falſa. hęc, ſcilicet ſi nihil eſt, aliquid eſt, & prima conſequentia bene tenet, ſcilicet nihil eſt, nihil eſſe eſt uerum, quia ex impoſſibili aliquo, bene ſequitur aliquid aliud impoſſibile, dum habuerit habitudinem aliquam ad ipſum, & eſt ibi locus ab effectu; quia ueritas

pro

A propoſitionis ponit veritatem dicti, ſicut effectus ponit cām, & ēt ſecunda conſequentia bene tenet, hæc, ſ. ſi nihil eſſe, eſt verū hoc enunciabile nihil eſſe eſt verū, ſed tertia conſequentia peccat ſm quid, & ſimpliciter hæc, ſ. hoc enunciabile eſt verū, ergo aliquid eſt verum, quia enunciabile non ponit aliquid eſſe ſimpliciter, ſed iſte terminus aliquid ponit ens ſimpliciter. & ideo incidit in ſm quid, & ſimpliciter. Patet hoc etiam aliter, quia cum dicit, ſi hoc enunciabile eſt verum, aliquid eſt verum, per hoc pronomen hoc, demonſtratur hoc enūciabile, nihil eſſet, quia nihil ponit ineſſe; ſed omnia remouet, & per hoc conſequens aliquid
B eſt verum, ponit rem ſimpliciter eſſe, & ſic ponit ſimpliciter eſſe, & nō ponit ens ſimpliciter, vnde ſi aliquis rectè inſpexerit rectā conditionalem, videbit, ꝙ conſequens eius cōtradicit antecedenti ipſius, & ideo aut nulla eſt apparentia, aut ſi eſt incidit ſecundum quid, & ſimpliciter.

Itē quæritur de hoc ſophiſmate. Soc. dicit verum, ſi ſolus Plato loquitur poſito, quod Soc. dicit ſolū Platonem loqui. Probatio primæ, Socr. dicit ſolum Plat. loqui, ſed ſolum Platonem loqui eſt verum, ſi ſolus Plato loquitur. Contra. Si ſolus Plato loquitur, non alius a Platone loquitur, a definitio, vel a deſcriptio, & ſi
C nullus alius a Platone loquitur, Soc. non loquitur, a toto in quantitate, & ſi Socr. non loquitur, Soc. non dicit verum, a genere, quia loqui ſuperius eſt ad dicere verum, & ad dicere falſum, & ad oēs locutiones ſpeciales, non ergo dicit, Soc. verum, ſi ſolus Plato loquitur. Solutio prima ſimpliciter eſt falſa, & probatio peccat ſm accidens, quia quamuis Soc. dicat ſolum Platonū loqui, & illud ſit verum ſi ſolus Plato loquitur, non tamen dicit verum ſi ſolus Plato loquitur. Sicut quāuis cognoſcat eum, qui eſt coopertus, vt choriſcus, non tñ cognoſcit coopertum, ſed eſt ibi ſophiſma accidentis, & ſimiliter eſt in propoſito, quia ſicut coopertum accidit cooperto, ſimiliter verum accidit ei, quod eſt, ſolum Platonem loqui, vnde prima ſimpliciter eſt falſa, & ponit D
contradictionem, quia ponit ſolum Platonem loqui, & non ſolum Platonem loqui, & Socrates dicere eſt verum, & non dicere eſt verum, cum alij a Platone, eſcludantur reſpectu huius actus loqui, vnde probatio non probat eam, quidem tamen dicunt, quod ſicut prima ponit contradictionem ſimiliter poſito, quod ratio ponat contradictionem vnde non eſt mirum ſi ex vna contradictione naturæ ſequitur altera. Sed iſti decepti ſunt per quid, & ſimpliciter, quia cum taceo, & nihil dico interrogati, quid dico verā reſpondeo, nihil dico, & ex hoc non ſequitur, ergo dico aliquid imo eſt, quid & ſimpliciter, quia dictio mea non ſumitur E
vt res, quæ ſignificetur, quod dicatur per ſeipſam, ſed ſumitur, vt ſignum aliarum rerum, vñ cum profero hoc, ſ. nihil dico, non profero, illud, vt rem de qua loquor ſed vt rem per quam loquor, ſicut per ſignum, ſed ſignum ſemper aliud eſt a ſignato, & diuerſum, ideo iſta prolatio nō continetur in ſuppoſitione huius, quod dico aliquid & non eſt ibi reſtrictio ſicut ſolet dici in inſolubilib. ſimiliter eſt, quod ſolo Platone loquente Socr. poteſt hoc Sophiſma 3.
bene ſignificare, & dicere, ſolus Plato loquitur, neque ponit iſto poſito contradictionem, quia dictio Soc. ſumitur, vt ſignum aliarum dictionum, vnde facit numerum cum alijs dictionibus, & non ſequitur, ergo alius a Platone loquitur. F

Item quæritur de hoc ſophiſmate. Si tu ſcis te eſſe lapidem, tu non ſcis te eſſe lapidem. Probatio Si tu ſcis te eſſe lapidem, te eſſe lapidē eſt verum, quia nihil ſcitur, niſi verum, ſed ſi te eſſe lapidē, eſt verū, tu es lapis per locū a conuertibili, quia dictū conuertitur cū ſua propoſitione, & ſi tu es lapis, tu nihil ſcis; ab oppoſitis, & ſi nihil ſcis, tu nō ſcis te eſſe lapidē, a toto in q̄titate, ergo a primo, ſi tu ſcis te eſſe lapidē, tu non ſcis te eſſe lapidem.

Contra. ibi ſequitur oppoſitum ab oppoſitum, ergo locutio eſt impoſſibilis, Solutio. prima eſt ſimpliciter vera, quia conſequens neceſſario ſequitur ex ante-

A tecedente per locales habitudines ſicut probatio manifeſtat. Ad probationem autem ſoluendum per interpretationem quia non ſequitur ibi oppoſitum ad oppoſitum, ſed ſequitur una pars contradictionis ad antecedēs, quod claudit intra ſe vtranq. quia hoc antecedens tu ſcis te eſſe lapidem ratione rei huius verbi ſcire ponit ſcientiam in ſubiecto, ſed ratione obiecti eiuſdem verbi, quod, ſ. obiectum eſt, te eſſe lapidem priuat ſciam a ſubiecto, & ita ponit ſubiectum ſcire, & non ſcire, & eſſe lapidem, & omnes iſtas contradictiones hn̄t in ſe integrantes antecedens ipſum, ſicut totum integrale habet in ſe ſuas partes integrales, unde ex
B primo antecedēte ſequitur quælibet iſtarum contradictionum per locales habitudines, & non propter hoc, quod ex impoſſibili ſequitur quodlibet, ſed ſicut ex toto integrali ſequitur quęlibet eius pars ſecundum conſequentiam naturalem, vel locales habitudines.

De coniunctione An.

ITem coniunctionum ſunt plures, quia quædam ſunt dubitatiuæ, & interrogatiuæ ſcd̄m prius, vt ne an, & vtrum, & hoc genus coniunctionū cōprehēdit. Donatus ſub diſiunctiuis. Sed miſſis oībus alijs interrogatiuis, & dubitatiuis cōiunctionibus de hac dictione an, ſ de præſens
C intendimus. Circa quā primo quæritur an ſit differentia inter interrogationem factam per nomen, interrogationem factam per aduerbium, & inter rogationē factam per coniunctionem. Secūdo quæritur quid ſignificet hæc dictio an. Tertia quæſtio eſt qualiter differat hæc coniunctio an, ab alijs coniunctionibus interrogatiuis, vt ab his coniunctionibus ne, & vtrum. Quarta quæſtio eſt, cum habeat in ſe naturam diſiunctionis, inter quas habeat diſiungere. Quinta quæſtio eſt, cum exerceat tres actus, quia importat diſputationem, & interrogationem, & dubitationem, utrum ęqualiter ſe habeat ad omnes iſtos acutus, uel non.

De multiplici interrogationū tā nominis, quā verbi natura ac differētia q̄ritur. Cap. I. D

CIrca primum obijcitur, quia quicquid eſt, aut eſt ſub̄a, aut accidens ſed dubitatio eſt de re aliqua, ergo eſt de ſub̄a, uel de accidente, ſed oīs interrogatio eſt de re dubitatiua, ergo oīs interrogatio eſt de ſub̄a, uel de accidēte, ſed oīs interrogatio de ſub̄a fit ꝑ hæc interrogatiua quis, qui, ꝑ uel q̄d, quæ ſunt interrogatiua noīa Sed interrogatio de accidente fit, cum accidens ſignificetur, uel ꝑ nomina quędam, uel per aduerſia, & tunc fiet, uel per nomina, ut qualis, quantus, quotus, quotenus, uel per aduerbia, ut cur, quare q̄n, ubi, & conſimilia, ergo oīs interrogatio fit per nomen, uel per ad- E
uerbium, ergo oportet, quod dictio interrogatiua ſit nomen uel aduerbium, ergo nulla coniunctio eſt dictio interrogatiua. Et dc̄m quod quandoque contingit dubitare de re ſignificatiua per nomen, ſiue ſignificetur per modum ſubſtantiæ, ſiue per modum accidentis, & de huiuſmodi re quæritur per nomina interrogatiua, ut quis, quę, uel quod, uel quid, qualis, quantus, quotus, quotennis, ſecūdum diuerſitatem ſubſtantiæ, & eorum, quæ accidunt ſubſtantiæ. Quinque autem dubitatur de actu ſpeciali, & tunc quæritur de ipſo ꝑ hoc interrogatiuum, q̄d addito actu gn̄ali, ut q̄d agit ſedet, uel dormit, uel diſputat, uel legit, & ſic de alijs, & de his duob. modus quæritur per nomen de F
re dubitata Q̄n̄q. aūt dubitamus de his, quæ debentur actui, ut de cauſa actus, ut cur legit, quare legit, uel de tēpore in quo fuit actus, ut q̄n currit, uel curreret, uel de loco comparando ad actū, ſcd̄m ꝙ actus, ſumitur in loco, uel de loco, uel ad locū, uel per locū, ut ubi eſt, ubi fecit hęc, vnde uenit quo uadit, qua uadit, qua tranſiuit & de his, quæritur per aduerbia localia. Et ſic patet, quòd de oīb. prædictis, quæ debentur actui, quæritur per aduerbia.

Quandoque autem dubitamus de inhærentia, uel compoſitione actus cū ſubſtantia, & tunc quæritur de ipſa inhærentia, uel cōpoſitione per cōiūctiones interroga-

A rogatiuas, ut p has coniunctiones ne an, vtrum, & ideo interrogatiua rerū dubitatiuarum ſunt tribus modis, quia quædā ſunt nomina, & quędam aduerbia, aliæ uero coniunctiones, & hæc de differentia ſumpta eſt a parte ipſarum rerū dubitatiuarum, quæ ſunt obiecta dubitationis. Ad argumentum dicendū quod omnis dubitatio eſt de ſubſtātia uel de accidente, extendendo acccidēs ad ipſū accidens, & ad inhærentiam huius accidentis cum ſubſtantia, uel ipſius actus cum ſubſtantia, & tunc interrogatio de accidente aliquando fit per quædam nomina interrogatiua, ut qualis, quantus, &
B conſimilia, aliquando per aduerbiū, aliquando per coniunctiones, & ita inſufficienter diuidit interrogationem accidentis in oppoſito.

Quiндam hac dictio an, ſignificet. Cap. II.

Circa ſcdm quęrit qđ ſignificet dictio an. Et dicunt quidam, φ ſignāt diſiunctionem cū electione. Sed, φ hæc dictio an, non ſignificet diſiunctionem cum electione, ſciendum, qđ hæc dictio an, nō ſignificat electionem. probo, quia dictio interrogatiua importat interrogationē, ſed omnis īterrogatio cauſatur ex dubitatione, ergo dictio an, imporat dubitationem, ſed dubitatio eſt contra ele
C ctionem, quia qui dubitat, neſcit eligere inter ea de quibus dubitat, ergo hæc dictio an, non importat electionem.

Item ad idē, ſi hæc dictio an, ſignificat electionem, aut ſignificat eam, ut conceptam, aut ut affectam, ſed non ſignificat ipſam ut conceptam, qa cum electio ſit actus animæ, & nullus actus aīæ poſſit ſignificari, ut conceptus niſi per nomen, uel per uerbum, vel p participium, ergo ſi hæc dictio an, ſignificat electionem ut conceptam, oportet, φ ſit nomē, uel verbum, uel participiū, quod falſum eſt. Si autem ſignificat eam p modum affectus contra affectus animæ non ſignificātur per modum effectus, niſi per aduerbia quędam, per interiectiones & per modos uerborum, ergo ſi hęc dictio ſignificat electionem per modū affectus, oportet quòd ſit aduerbium, uel interiectio, uel accidat uerbo tanquam modus, qđ eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt qđ hęc dictio an, ſignificet electionem per modum affectus, uel per modum cōceptus. Quod concedimus dicentes, quod hęc dictio an, ſignificat diſiunctionem cum dubitatione ſub modo interrogandi, & quia quicunque interrogat petit certificari inquantum interrogat, ideo ad interrogationem ſequitur petitio certitudinis, & de re dubitata. Et iō quia hęc dictio an interrogat diſiungendo inter aliqua, propter hoc per ipſam impor
E tatur petitio alterius partis diſtinctionis. Quod autem hæc dictio an, ſignificet diſiunctionem, patet per hoc quod eſt diſiunctiua coniunctio. Quod autē importet dubitationem, patet per hoc quòd eſt dictio interrogatiua, & ulterius ad interrogationem ſequitur petitio alterius diſiuncti, vt dictum eſt.

De huius dictionis an, à cæteris diſcrimine. Cap. III.

Circa tertium quęritur, quę ſit differentia huius dictionis an, ad alias coniunctionis interrogatiuas, quę ſunt, an, ne, & vtrum, quia ſi nulla eſt differentia, ergo vna earum ſufficit, ergo alię ſuperfluunt. Et dicendum quod illæ tres coniunctiones, utrum, ne, an conueniunt in hoc quod interrogant de compoſitione actus cum ſubſtantia, ut dictum eſt. Sed differunt in hoc quòd hęc dictio ne, magis ſe tenet cum actu. Iſtę vero coniunctiones utrum & ac magis ſe tenent a parte ſuppoſiti. Et differunt illę duę, ſcilicet, utrum, & an, hoc modo, quia hęc coniunctio utrum, nunquā geminatur ſine diſiunctiua coniunctione, ſed exigit ſecum cōiunctionem aliam diſiunctiuam, vt vtrum Socrates currit vel Plato. Sed coniunctio an, & quandoque geminatur ſine altera cōiunctione, vt ſcis an Socrates currat an Plato, & cętera. Ex hoc patet alia differen-

An, dubitationem cū interrogatione ſignificat. F

D

A ferentia ſcilicet quod coniunctio, non poteſt recipere ſupra ſe tranſitionem alterius actus propter hoc qđ ſe tenet cum actu. Actus autē non tranſit ſupra alium actum, ſed ſupra aliquod cauſale, unde nihil eſt dictum, ut uides currit ne Socr. ſed tu uides Soc. currere. Aliæ uero duæ recipiunt ſupra ſe tranſitionem actus, ꝓpter hoc ꝙ magis ſe tenent cum ſubſtantiua ſiue cū ſuppoſito, ut tu ſcis an Socra. currat, & tu uides utrum Pla. legat. Tertia differentia eſt, ꝙ hæc coniunctione, ſꝑ eſt interrogatiua, alię uero duo aliquādo tenerentur diſiunctiue tantum, unde ergo bene ſcio utrū Soc. legat uel non, &
B bene ſcio an legat, an non legat.

Quænam hæc dictio an nata ſit diſiungere.
Cap. IIII.

Circa 4. quæritur com hæc coniunctio an, ſit coniunctio diſiunctiua, inter quę habet diſiungere. Et de hac talis datur regula. Quotieſcunque hæc coniunctio an, ſemel ponitur diſiungit interdicta cōtradictione oppoſita. Quādo vero bis ponitur diſiungit inter dicta inuenta. Quod aūt prima pars regulæ ſit uera. Probatio quia in omni interrogatione ſupponitur aliquod commune ad illud qđ q̄ritur, vt cum quæritur quis diſputat, ſupponit hominem in communi
C diſputare, & vult certificari de particulari hoīe qui diſputat, & ſimiliter in qualibet interrogatione alia, ergo in oī interrogatione ſupponitur aliqđ commune, uel vniuerſale ad illud quod quæritur, ergo in hac interrogatione, ut ſcis an Socra. currat, ſupponit cōe ad illā, ſed nihil eſt commune ad partem cōtradictionis niſi diſiūctio, ergo ſupponitur ibi diſiunctio inter partes contradictionis ſed non eſt ibi aliquid per quod ſupponatur iſta diſiūctiua niſi, ꝑ hanc coniūctionem an, ergo hæc dictio en, diſiūgit inter partes cōtradictionis, ſed hoc modo ſemel ponitur, ergo an, ſemel ponitur inter dicta cōtradictiorie oppoſita, qđ concedimus. Sed contra, oīs diſiuncto ē ad minus inter duo. vñ nihil eſt dictum Socr. currit, uel quia deficit alterū extremorum, ergo D nihil eſt dictū, ut ſcis an Soc. currat cum deficiat aliorū extremorū. Sol. non eſt ſimile de hac coniūctione an, qa hæc dictio an, eſt īterrogatiua, & diſiūctiua, & iō rōne interrogationis adiūctiuę diſiunctioni qñ adiungitur uni parti contradictionis, dat intelligere alterā, qa qui dubitat de uno oppoſitorū, dubitat, & de reliquo. Sed hæc dictio uel, tm̄ eſt diſiunctiua & non interrogatiua, & iō non dat intelligere alterū extremorū. Itē obijcitur cōtra ſm partē regulæ, quia multorū non eſt dubitatio una ſed plures, niſi illa multa opponantur aliquo genere oppoſitionis, ſed cū dr̄ ut ſcis an Soc. currat, an Plato diſputēt, iſtę, ſ. Soc. currere, & Pla E
to diſputare non opponunt aliquo gñe oppoſitionis, ergo eorū nō eſt dubitatio vna, ergo hæc dictio an, non diſiungit inter ea, ergo non diſiungit inter dicta inuēta qñ his ponitur. Sed contra, oē illud q̄ritur ꝑ interrogationē & ſolū illud quo in reſpōſione data q̄ſtio terminatus, ſed dato vtrolibet ꝓdictorū enunciabilium qō terminat, ergo indifferenter q̄ritur hoc, uel illud, ergo hæc dictio diſiungit inter ea, qa ſolū diſiungit inter ea de quib q̄ritur, ſed hæc ſunt dicta inuenta, ergo qñ bis ponit diſiungit inter dicta inuēta, qđ concedimus. Ad hoc quod obijcitur in cōtrariū dicendū qđ dubitatio una, ꝙ interrogatio una, & reſpōſio una, neceſſa F
rio ſunt dupliciter. quia uno mō eſt reſponſio una ſimpliciter, ut quando quæritur unū de uno ſecundū ſe & abſolute, ut cum q̄ritur, currit ne Socr. & reſpondetur ſic, uel non. Alio aūt mō eſt rñſio una non ſimpliciter, ſed per ſuppoſitionem, ut cum quęritur, currit ne Socr. uel Pla hic n. oportet ſupponere quod alter illorū currat, ad hoc ꝙ det rñſio una, & ſimiliter dubitatio una, & interrogatio una, ſunt dupliciter, ſ. ſimpliciter, & per ſuppoſitionē, cū quæritur, tu ſcis an Soc. an Plato diſputat, non eſt interrogatio una, neque dubitatio ſecundum ſuppoſitionem uter illorum, ſicuti ſimpliciter reſpondens ſciat de altero illorum.

Quo-

A *Quomodo ad actus interrogationis, diſtinctionis, & dubitationis ſe habeat. Cap V.*

Circa quintum obijcitur, quod hæc dictio an, non debet exercere iſtos tres actus, qui ſunt diſtinguere, dubitare, & interrogare, quia vnius actus vnũ eſt inſtr̃m proprium, & econuerſo, ergo ſi hæc dictio an, eſt inſtr̃m interrogandi non erit inſtrumẽtum dubitandi vel disiungẽdi, Et dicendum, quod inſtrumẽtum idem ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum rõnem non poteſt eſſe inſtrumentum diuerſorum actuum ſeſe non conſequentium, ſed inſtrumentum idẽ ſecundum ſubſtantiã & diuerſam acce-
B ptionem ſecundum rõnem, bene poteſt eſſe actuum ſimpliciter diuerſorum, vnde ſicut pulmo eſt inſtrumẽtum temperandi calorẽ cordis per reſpirationem, & hoc ſm̃ ꝙ eſt attractiuus aeris, & eſt inſtrumentum loquendi repercutiendo aerem ad vocalem arteriam, & hoc eſt inquantum eſt expulſiuus & repercuſſiuus aeris, & ita ſm̃ aliud eſt inſtrumentum t̃pãdi calorem cordis, & ſecundũ aliud inſtr̃m loquendi ſic hoc quod dico an, ſcd̃m ꝙ disiungit, continetur ſub ſpecie disiunctiuarum coniunctionum, ſecundum autem quod per ipſam interrogamus, cõtinetur ſub ſpẽ interrogatiuarũ cõiunctionum, ſm̃ vero quod per
C ipſum dubitamus ſub ſpẽ dubitatiuarũ, & ſic ſuper eſt eadem coniunctio ſcd̃m ſubſtantia, differt aũt ſecundum rationem, & ſecundum ſpẽm, cum ſit diuerſa tum ſpecierum ſecundum quod per ipſam exercemus iſtos tres actus p̃dictos. Et nota, ꝙ per prius eſt disiunctiua, & per poſterius interrogatiua, & dubitatiua, quia ſp disiungit, ſed non ſemper interrogat, vel dubitat. Et nota quod hæc dictio an, petit alteram partem determinate. Quod probatur ſic, reſpondens.n. magis debet eſſe certus de quæſtione q̃ interrogans, qa reſpondens debet certificare interrogantem de qõne, ſed interrogans ſcit alteram partem in genere, ſiue in communi, ergo oportet, quod tamen debes ſciat alteram partẽ in ſpeciali & determinate, quod concedimus. D

Notabile pulcræ.

Sed contra. Sicut contingit ſcire vl'e ignorãdo particulare, vt ſcio hominem in vl'i eſſe in Hiſpania, tamen nullũ particulare ſcio ibi eſſe, ſimiliter contingit ſcire disiũctionẽ, ignorãdo quãlibet partem disiũctionis determinat. Probatio.

Scio eſſe aſtra paria, vel imparia, tñ neſcio partem hãc vel illa, ergo cum dico, tu ſcis an Soc. currat, an Plato diſputet, oportet, quòd reſpondens ſciat alteram partẽ determinate. Et dicendum, ꝙ hoc vltimum arg̃m non tenet. Si enim hæc dictio an eſſet tantum disiunctiua bene oporteret. Sed quia non ſolum eſt disiunctiua, ſed etiam interrogatiua, iõ E non tenet, quia quicũque interrogat petit certificari eo ipſo, quod interrogat, & ideo, cum hæc dictio an, ſit interrogatiua alterius disiunctorum, oportet, qđ importet petitionem alterius disiunctorum, & propter huius petitionem oportet, quod reſpondens ſciat alteram partem determinate, & ideo argumentum prædictum impeditur propter interrogationem huius dictionis an.

Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate, Tu ſcit an omnis homo ſit Socrat. an differat ab illo. Probatio, Tu ſcis an Socrat. ſit Socrat. an differant ab illo, tu ſcis an Plato ſit Socrates, an differat ab illo, & ſic de alijs, ergo prima vera. Contra. Tu ſcis an omnis homo ſit Socr. an differat ab illo, ergo tu ſcis omnem hominem eſſe Socratem, vel omnem hominem differre a Soc. quorum vtrunque eſt falſum hæc eſt quædam disiunctiua, cuius vera quæ pars eſt falſa. ergo tota eſt falſa. Solutio. Prima ſimpliciter eſt falſa, & probatio peccat ſecundum conſequens ab inſufficienti, quia in hac propoſitione, Tu ſcis an omnis homo ſit Socra an differat ab illo, eſt duplex vniuerſalitas, qm̃ in vna parte disiunctiones eſt vna diſtributio, & altera in alia, vnde ſenſus eſt, Tu ſcis, an omnis homo ſit Socrates an oĩs hõ differat a Socr. ſed non ſumũtur omnes ſingulares harum duarũ di- Soſphi. F

A ſtributionum in ipſa probatione, quia præter omnes iſtas quas ſumit debet ſumere iſtas, vt ſcis an Socr ſi Socr. an oĩs hõ differat à Soc. tu ſcis an Plato ſit So. an oĩs hõ differat a Soc. & hęc diſiunctiua eſt falſa, quia vtraq. pars eſt falſa, & ſimiliter omnes aliç quæ relinquuntur, & hoc modo debẽt ſumere oẽs partes primę diſtributionis ſecũda diſtributione integra permanente, & ẽt debent econuerſo ſumere oẽs partes ſecundæ diſtributionis, ita quod prima diſtributio integra permaneat, tu ſcis an oĩs hõ ſit So. an differat à Socrate, & hæc eſt falſa, & tu ſcis an omnis hõ ſit Soc an Plato differat à So. & ſic de alijs, Alio autẽ modo B habent ſumere partes, ſ accipiendo ſingulares vnius cum oĩb. ſingularib. alterius, tu ſcis an Plato ſit Soc. an differat à Soc & ſic de alijs, ſed oĩum harum nulla accidit, & ita procedit ab inſufficienti, vnde peccat ſecundum conſequens.

Item poſito, quod Socrates vel Plato mentiatur, ſed tu neſcis qui eorum mẽtiatur, quæritur de hoc ſophiſmate. Tu ſcis an de ment one ſit falſum, ocratẽ eſſe illum Probatio hæc negatiua eſt vera, non de mentiente eſt falſum. Socratem eſſe illum, vtroq. caſu contingente, ſcilicet, ſiue Socrates mẽtiatur, ſiue Plato, quia Socrates mentiente hæc eſt vera, non de mentiente eſt falſum. Socra. C eſſe illum, ideſt Socratem eſſe mentientem, immo eſt verum de Socrate.

Itẽ mentiente Platone hæc eſt vera, non de mentiente eſt falſum Socratem eſſe illum, i. Socra eſt Platonem mentiẽte, quia licet ſit falſum, Socratẽ eſſe Platonẽ, nõ tñ eſt falſum de Platone, qa nõ eſt enũciabile de eo vnde nec verum, neque falſum eſt de eo, ꝑ hoc, qđ enunciabile dr eſſe ſemper de re, ſubiectu ſiue de eo, quòd ſubijcitur, & non de eo, qđ prædicatur, vt hom nem eſſe lapidem, ſed lapidem eſſe hominem eſt enunciabile de lapide, & non de homine, & ſic patet, quod vtroque caſu contingente hæc eſt vera, non de mentiente eſt falsũ. Socra. eſſe illum, & hic ſcis ẽt ex hypoteſi quia plures caſus non pñt contingere, D ergo tu ſcis hãc, ſ. non de mentiẽte &c. & hæc eſt altera pars primæ diſiunctiuę qui hæc dictio an, ſemel poſita diſiũgit, inter contradictorie oppoſita, ergo hæc eſt vera, tu ſcis an de mentiente ſit falſum Soc. eſſe illum, an nõ de mentiẽte ſit falſum So. eſſe illum quia huius diſiũctiuæ altera pars eſt vera. Cõtra. Tu ſcis an de mentiente ſit falſum Soc. eſſe illũ, ergo tu ſcis an de mentiente ſit falsũ illũ eſſe Soc. & eſt locus a conuertibile, vt Soc. eſt, ille eſt Soc. ſicut hic ſi hõ eſt animal, aĩal eſt hõ, ſed concluſio eſt dubia, & non certa, quia Soc mentiẽte hæc negatiua eſt vera, non de mentiente eſt falſum illum Soc. eſſe, i. mẽtiente eſſe Socr. E ſed Platone mentiente falſa eſt, quia ſenſus eſt, non de mentiente eſt falſum illũ eſſe Soc. i. Platonem eſſe Socr. quia hoc eſt falſum de mentiẽte, eo, qđ Platonẽ eſſe Soc. falſum eſt de Platone, ergo prædicta negatiua eſt dubia, cũ ſit vera vno caſu contingente, & alia falſa, & tu ſcis quis caſus dẽat accidere ſiue cõtingere, ergo, & ſua appoſita eſt dubia, quia q dubitat de vno oppoſitorum, neceſſe eſt ipſum de reliquo dubitare, ergo hæc eſt falſa, tu ſcis an de mentiente ſit falſum illum eſſe Socr. ergo, & prima eſt falſa ex qua ſequitur. Solutio. Prima eſt ſimpliciter vera, hæc, ſ. Tu ſcis an de mentiente ſit Socr. eſſe illum, & probatio bene tenet, ſed primum argumẽtum improbationis peccat ſecundum ſophiſma acci- F dentis, vt hic, Tu ſcis, qđ de homine eſt enunciabile hominem eſſe ſubſtantiam ergo tu ſcis, quòd de homine eſt enũciabile ſubſtantiam eſſe hominem, quod falſum eſt, quia verum eſt mentientem eſſe Socratem. Si autẽ Plato mentiatur de non Socrat. tunc hæc eſt falſa, ſcilicet de mentiente eſt falſum ipſum eſſe Socra. quia quamuis hominem eſſe ſubſtãtiam, & ſubſtantiam hominem conuertuntur, non tamen, quod ſubijcitur in vno, ſubijcitur in reliquo. Vnde vnũ eſt enunciabile de homine, & non de ſubſtantia, quia homo ſubijcitur in eo, alterum

A rum eſt enunciabile de ſubſtantia, & nō de homine, quia ſubſtātia ſubiicit in ſeo, & ſicut dictum eſt enunciabile ſemper eſt de re ſubiecta, ſiue, quod ſubijcitur in eo.

De coniunctione Vel.

HAbito de hac coniunctione diſiunctiua an, cōſequenter dicendū eſt de hac coniunctione vel. Circa quā primo quæritur, quid ſignificet hæc dictio vel. Secundo quæritur vtrū ſuum ſignificatum ſit eius ſimpliciter, ſiue non. Tertio vtrū res huius dictionis, vel ſit in genere relationis, vel non. Quarto qualiter differt ab alijs coniunctionis diſiūctiuis. B Quinto, vtrum diſiunctio faciat tertiū diſiunctum eſſe prædicabile de plurib.

Quid ſignificet hæc dictio Vel. Cap. I.

CIrca primū obijcitur, quia vt patet per definitionem coniunctionis hęc coniunctio vel, ſignificat comparationem, quæ eſt sm̄ prius, & poſterius, aut sm̄ ſimul, ſed non ſignificat comparationem, quæ eſt sm̄ prius, & poſterius, quia ſic eſt dictio conſecutiua, ergo ſignificat comparationem, quę eſt ſecundā ſimul, C ergo ſignificat res ſimul eſſe. Sed contra dicit Boethus, qđ hęc ſapit diſiunctiua coniunctio, ꝙ ea inter quæ diſiungit ſimul eſſe non permittit, ergo hæc coniūctio vel, non poteſt ſimul eſſe res ſignificare, ergo non ſignificat comparationē quæ eſt sm̄ ſimul. Item ad idem Priſcianus defint deſiunctiuam coniunctionē dicens, diſiunctiuæ coniunctiones ſunt, quæ quamuis dictiones coniungant, ſenſus tn̄ diſiungunt, alteram quidem rem eſſe ſignificant, & alteram non eſſe, ſed definitio ſuperioris conuenit cuilibet inferiori, ergo oportet, ꝙ hæc definitio intelligatur de hac dictione vel, ergo hæc coniūctio nō poterit res ſimul eſſe ſignāre, ergo non ſignificat comparationem, quæ eſt sm̄ ſimul. Et dicendum, quod hæc coniunctio, vel ſignificat comparationem rerum ſimul exiſtentium diſiūgēdo, & hæc comparatio eſt diſiūctio ipſorum diſiunctiuorū, ſe habens ad vtrūque æqualiter, quia hæc coniunctio vel, D non magis ſe habet ad vnum diſiunctiuorum, q̄ ad alterum, quantum de ſe eſt vt cum dicitur, Socr vel Plato Ad illud quod obijcitur per Boethum dicēdum, ꝙ vbi eſt diſiunctio, duo exiguntur, ſ. ea, quæ diſiunguntur, ꝙ illud reſpectu cuius eſt diſiunctio, vnde cum dr̄ Socr vel Plato currit Socr. vel Plato, ſunt diſiuncta, & diſiungunť reſpectu huius actus currit vnde hęc coniunctio, vel ponit ipſa diſiuncta, & diſiunguntur reſpectu huius actus currit. vnde hæc coniunctio, vel ponit ipſa diſiūcta ſimul eſſe, & illud reſpectu cuius eſt diſiunctio non ponit E ſimul eſſe in eis vnde So. & Pla. ſimul ponuntur sm̄ ſe, non tamen ſimul ponuntur ſub cauſa, & ideo quod dicit Boeth. intelligendum eſt, quo ad illud reſpectu cuius ſit diſiunctio.

Ad illud autem, ꝙ obiicitur de definitione coniunctionis diſiunctiuę dicēdum, ꝙ ſimul eſt duob. modis. Qm̄ uno modo eſt ſimul sm̄ prius, & poſterius, conſequendo, & ſic omnes coniunctiones diſiunctiuæ dicunt res ſimul eſſe, eo ꝙ non ponunt vnum tanquam antecedens, & reliquum tanquam conſequēs. Alio autem modo dicitur ſimul ſecundum participationē unius rei, vt ſi Soc. F & Plato participent albedinem; dicuntur eſſe ſimul in participatione albedinis, & hoc dixit Priſcianus, quod coniunctiones diſiunctiuæ diſiungunt ſenſum, & alteram quidam rem eſſe alterā vere non eſſe oſtendunt.

Cap. eodē, quē recētiores ſequūtur

An uel, ſignificet ens ſimpliciter. Cap. II.

CIrca sm̄ obijcitur, quia quod importatur per hanc condictionem, uel reperitur in ente, vt homo, vel aſinus, & ēt non in ente, vt chimera eſt, uel hircoceruus, ergo non eſt ens ſimpliciter, Itē ad idem. Quicquid eſt ſimpliciter, autē ſubā, aut quantitas, & ſic de aliis. Sed

A hæc coniunctio vel, non ſignificat ſubſtantiam, nec quãtitatem, & ſic de alijs, ergo ſignificatum eius, non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammodo. Quod concedimur dicentes, quòd ſignificet reſpectu quendam repertum, tam in ente, quam in non ente.

An res huius dictionis vel, ſit in genere relationis. Cap. III.

CIrca tertium obijcitur, ꝙ oẽs relationes ſunt in ad aliquid, ſiue prædicamento relationis. Sed hæc dictio vel, nõ dicit rem abſolutam, ſed reſpectiuã, quia nihil eſt dictum Soc. currit, vel ꝓ hoc, ꝙ deficit alterum extremorum, ergo dicit relationem, ergo eſt in ad aliquid ſiue in prædicamento relationis. Itẽ hæc dictio vel æqualiter ſe habet quantum eſt de ſe ad vtrumque extremorum, ſm̃ comparationem vnius ad alterum, ergo B dicit relationem ẜm ęquiparantiam ergo eſt in genere relationis. Sed obijcitur in contrarium, quia nulla comparatio, quæ eſt ẜm ſimul, aut ẜm prius, & poſterius eſt in aliquo prædicamento ſed omnes res cuiuslibet coniunctioni, eſt comparatio, quæ ſecundum ſimul, vel ſecundum prius, & poſterius, ergo nulla res alicuius coniunctionis eſt in aliquo prędicamento, & eſt ſyllogiſmus in ſecundo primę, ergo ſignificatum huius dictionis vel, non eſt in aliquo genere. C Quod concedimus. Ad primum autem, quod obijcitur dicendum, quòd cõparatio ſiue reſpectus eſt duplex, quia quædam ſunt comparationis, quæ ſunt res ſimpliciter exiſtens, vt pater, & filius duplum, & dimidiũ, & tales comparationes ſunt in prædicamento relationis, eo ꝙ ſunt relationis. Alia ſunt comparationes, quæ non ſunt ſimpliciter exiſtens, eo ꝙ ſunt tam exiſtentiam, quam nõ exiſtentium, & homini comparationes nõ ſunt in genere relationis, & tales ſunt, ſignificationes coniunctionum diſiunctiuarum. vnde ſequitur, ꝙ quãuis hæc dictio uel, dicat rem reſpectiuam, ꝙ propter hoc ſit in aliquid. ſiue in genere relationis. D Ad aliud ante dicendum, ꝙ cõparatio ẜm ęqualitatem eſt duplex, quia quædam eſt, quæ eſt ab anima dum anima apprehendit, ſignificat partium orationis, & talis comparatio ẜm æqualitatem non eſt in ad aliquid, quod non eſt ens ſimpliciter, ſed quodammo cum ipſorum ſignificatorum, & contingit ſignificare, tam ens, quam non ens, ergo comparationes ſignificatorum ipſorum non poſſunt eſſe ſimpliciter entia, ergo non ſunt in genere relationis, & huius comparationes ſignificantur per coniũctionem diſiunctiuam. Alia eſt comparatio ẜm ęqualitatem, quæ ſolum ſequitur rem completam, & perfectum in eſſe, vt amicus, vicinus, ſimilis æqualis, & E huius comparatio ſecundum æqualitatẽ eſt per æquiparantiam, & eſt ſpecies relationis, vnde eſt in genere relationis quia ſpecies eſt in genere.

De dictione Vel, ab alijs diſtinctione Cap. IV.

CIrca quartum obijcitur, quia, ſi iſtæ coniunctiones vel, ve, aut, ne, an, vtrum non ſuperfluũt, oportet eas differre à ſeinuicem, aut ſi non differunt, oportet quòd aliquæ earum ſuperfluant. ꝙ propter hoc quæritur, qualiter iſtę cõiunctiones ue, uel, aut differant ab alijs F coniunctionis diſiunctiuis. Et dicendũ, quòd illę coniunctiones ue, uel, aut differunt ab alijs trib. ſ. an, ne, utrum, per hoc, ꝙ ille tres poſſunt eſſe mediũ ꝓ ꝙ vnus actus tranſit ſuper alium actum, vt ſcis an Soc. curriat, & ſcis, vtrũ Socr. currat. Sed ue, uel, & aut, non poſſunt eſſe medium quo vnus actus tranſeat ſuper alium actum, nihil. n. eſt dictum, ſcis, vel Socr. currat, & ſcis, aut Soc. currit, & ſcis ue Socr. currit, ut actus ſciendi intelligatur tranſire ſupra hoc, qđ dico Socr. currere, ſicut ex alia parte bene dicebať, vt ſcis Socr. curriat. i. tu ſcis Socrat. currere. vel non currere. Alia autem eſt differentia, quia illæ tres ſunt interrogatiuę, ſed ue, uel, & aut, nõ ſunt interrogatiuæ, im-

mo

A mo tantum diſiunctiuæ. Item hæc coniunctio vel.diſiungit res, quæ debēt mouere intellectum ſpeculatiuum, vel quaslibet aliam virtutem cognoſcitiuam, nō motam ab effectu, uel appetitu, ſed ꝓut eſt cognoſcitiuam tantum, ſed hæc coniunctio aut, diſiungit res motiuas practici intellectus, vel ipſius effectus, vel etiā motiuas ipſius appetitus ſenſibilis.

Item hæc dictioue, differt ab his duobus, ſ. uel, & aut quia hac coniunctio ve, eſt diſiunctiua enclitica, illæ uero non, ſed tm̄ diſiunctiuæ ſunt Enclisis aūt eſt inclinatio. vnde encliticum eſt inclinatiuum, & ſic iſtæ tres differunt inter ſe: & ab alijs tribus interrogatiuis.

B Itē hęc ditio ne, differet ab alijs duabus an, & utrum, ſ. qui ne, eſt interrogatiua enclitica, an vero, & vtrum, nō ſunt encliticæ. Enclisis autem in ſolis tribus coniunctionibus reperitur, quæ dicūtur encliticæ, ut, quæ, ne, ut quia attrahunt accētum præcedentis ſyllabæ, vel dictionis ad ultimam ſyllabam, ut puta ſi, ne, dixitne, amatque, ideo ſequitur ſemper primam dictionē illius clauſulæ in qua ponuntur, & ideo ponuntur à Grammaticis ſubiectiue.

An tertium diſiun[illegible] n per hanc diſiunctionem vel ſit de pluribus prædicabile. Cap. V.

C CIrca quintum quæritur, quia terminus diſiunctiuus prædicatur de utraq. ſui parte, vt Soc. eſt Soc. vel Plato, ut Plato eſt Soc. uel Pla. ergo terminus diunctiuus eſt terminus cōis ad utrūq. diſiunctiuorū, ergo prædicabilis de pluribus. Sed dr̄ in contrarium, quia quicquid prædicatur de plurib, eſt genus, vel ſpecies, uel proprium, vel dr̄ia, vel accidens, uel definitio, ſed terminus diſiunctiuus nullum iſtorum eſt, quia oīa iſta ſunt cōiter entia, terminus uero diſiunctiuus reperitur tam in ente, quā in non ente, ergo terminus diſiunctiuus nō eſt prædicabilis de plurib, Solu. Cōitas prædicationis eſt duob. modis, qa uno modo eſt qn̄ res una participata à pluribus prædicatur de plurib. uel ſubſtātualiter, vel accidentaliter, & tunc oportet, ꝙ ſit unum de quinq. prædicabilib. uel definitio. Alio aūt modo cōitas prędicationis eſt, quādo non prędicatur res una, ſed prædicatur complexo plurium rerū differentiæ ponendo unam, & remouendo reliquam, & hoc modo terminus diſiunctiuus eſt, prædicabilis de pluribus, ut Soc. vel Plato, & ſic de alijs, quia hæc dictio uel, de natura ſua indeterminatione ponit numerum diſiunctiuorum, & remouet reliquum reſpectu alicuius tertij, & ſic eſt diſiunctiua, ideo propriè ſumitur cum diſiunctiuè tenetur minus uero propriè quando tenetur ſub diſiūctiuè, & dicitur ſub diſiunctiuè teneri, quia utraq. pars diſiunctionis eſt uera. D

E Item uidetur, quod terminus diſiunctiuus debeat eſſe aliquod de quinq. p̄dicabilibus, quia quicquid recipit ſupra ſe diſtributionem, eſt unū de quinq prędicabilibus. Sed terminus diſiunctiuus recipit ſupra ſe diſtributionē, ergo terminus disiunctiuus eſt unū de quinq prædicabilibus, maior patet, quia omnis, & nullus, & conſimilia significant qm̄ uniuerſaliter, ſed nihil ſumitur uniuerſaliter, niſi uniuerſale, ergo tm̄ ſunt diſpoſitiones uniuerſalis, ſed ule diuiditur per quinq. prædicabilia, ergo quicquid recipit ſupra ſe diſtributionem, & cæt. & hæc ſunt maior. minor uero patet, quia aliter non eſſet hęc uera, oē rōnale, vel irrationale eſt animal, & e cōuerſo. Sol.

F In termino diſiūctiuo duo ſunt, unū eſt ipſa disiunctio, & aliud eſt ipſi termini, ꝙ disiungūtur. vnde terminus disiūctus rōne disiunctionis nunquam p̄t recipere diſtributionum, ſed rōne terminorū disiunguntur aliquando pōt, aliquando non qa, quādo termini disiūcti ſunt singulares, non pn̄t diſtributionem, nihil .n. eſt dictū, oīs Soc. uel oīs Plato. Quando aūt termini, qui disiungūtur ſūt uniuerſales, tunc terminus disiunctus pōt recipere diſtributionem, ut omnis hō, uel asinus, eſt homo. Sed tūc oratio eſt duplex, qd̄ pōt recipere diſtributionem ſupra ſe pro altera parte tantum,

A & ſic eſt vera, omnis hõ, vel aſinus eſt homo, & eſt ſẽſus, omnis homo eſt homo, vel aſinus eſt homo, & ſic eſt propoſitio diſiũctiua. Alio autem modo poteſt recipere ſupra ſe diſtributionẽ pro utraque parte ſimul, & ſic eſt falſa hæc, omnis homo, vel aſinus eſt homo, & eſt cã, & eſt ſenſus tam homo, quam aſinus vniuerſaliter eſt homo. Tertio autem modo totum diſiũctum poteſt recipere ſupra ſe diſtributionem, ſcilicet pro natura cõi vtriuſq. diſiunctionis, & ſic hæc eſt vera omne rationale, vel irrationale, & ſic patet qualiter terminus diſiunctiuus, ſiue totum diſiunctum poteſt recipere ſupra ſe diſtributionem, & qualiter non patet

B etiam, quod in ſyllogiſmo quem facit, maior eſt duplex, & minor.

Scđm prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quicquid eſt vel non eſt, eſt. Probatio. Hæc eſt vera, quicquid eſt, eſt. ſed verum p̃t diſtingui à quolibet alio vero, ergo. Contra. Quicquid eſt, vel nõ eſt, eſt, ſed Cæſar eſt, vel non eſt, eſt, ſed Cæſar eſt, vel non eſt, ergo Cæſar eſt. Solutio, Prima eſt duplex, eo quod poteſt eſſe diuerſa, & eſt ſẽſus, quicquid eſt, eſt vel quicquid non eſt, eſt, & ſic eſt vera, q̃a pro altera parte, & ſic eſt diſiũctiua, vel poteſt eſſe cõpoſita, & eſt ſenſus q̃cquid eſt, non eſt, eſt. i. tam omne illud

C quod eſt, quam omne illud, quod non eſt, eſt. & ſic eſt falſa. & hoc homo eſt cathegorica. vnde eſt ibi ſophiſma compoſitionis, quia compoſita eſt falſa.

Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate. Omnis propoſitio, vel eius cõtradictoria eſt vera. Probatio. Hæc propoſitio Soc. currit, vel eius contradictoria eſt vera, iſta propoſitio, Soc. diſputat, vel eius contradictoria eſt vera, & ſic de alijs, ergo omnis propoſitio, vel eius contradictoria eſt vera. Contra.

Not de diſtributione, de qua ſupra latius, & p̃ Omnis propoſitio, vel eius contradictoria eſt vera, ſed nõ omnis propoſitio eſt vera, ergo omnis eius contradictoria eſt vera, quod falſum eſt. Solutio. Prima duplex, eo quod diſtributio põt cadere ſupra propoſitionem ſumptã abſolutè, & ſic diſtribuit ipſum, pro qualibet propoſitione particulari, & ſic eſt diuiſa, &

D falſa, quia hæc eſt diſiũctiua, cuius utraque pars eſt falſa, vel diſtributio poteſt cadere ſupra propoſitionem, & non abſolutè ſumptam, ſed comparatũ ad ſuam cõtradictoriam, & hoc modo adhuc eſt duplex, quia vno modo iſte terminus diſiunctiuus, omnis propoſitio vel eius cõtradictoria, poteſt ſubijci prædicato pro vtraque parte ſimul ſicut in his. Omne rationale, vel irrationale eſt animal, & econuerſo Omne par, vel impar eſt numerus, vel econuerſo. Omne rectum, vel curuum eſt linea, vel ecõuerſo, & prima adhuc eſt falſa, quia hoc mõ ſenſus eſt, omnis propoſitio, vel eius cõtradictoria eſt uera, ſi. omnes propoſitiones, & earũ

E contradictoriæ ſimul ſunt veræ, qđ eſt impoſſibile. Alio aũt mõ iſte terminus diſiunctiuus, omnis propoſitio, uel eius contradictoria ſubijcitur huic prædicato, ſcilicet eſſe uerum, non pro utraque parte diſiunctionis in ſimul, & uniuerſaliter, ſed pro utraq. parte indeterminate, ita quod aliqñ ſit ueritas pro aliquib. ſingularib. vnius partis diſiunctionis, aliqñ pro aliquib. partib alterius diſiũctionis, & ſic eſt vera, ſi ſinit ſex propoſitiones, ſ. Deus eſt, hõ eſt lapis, Socr. eſt aſinus, & cum iſtis earum contradictoriæ, tunc dicatur Hęc propoſitio, Deus eſt,

F uel eius contradictoria eſt vera, & ſic de alijs tam affirmatius, quam negatiuis, ut quælibet illarum ſex accipiatur tam affirmatiua, quã negatiua in diſtinctione ad ſuam oppoſitam.

Aliquando eſt veritas ex vna parte diſiunctionis, aliquando ex altera, & ſic probat, & ſic diſtribuitur propoſitio p̃ omni affirmatiua in diſiunctione ad ſuã negatiuam, & pro omni negatiua in diſiunctione ad ſuam affirmatiuam. unde tres ſunt ſenſus in prædicta propoſitione, & ſecundum primam eſt ibi ſophiſma diuiſionis, & tunc eſt diuiſa, & falſa, & tunc eſt propoſitio diſiunctiua, alijs duobus modis categorica, & prima earum eſt falſa, ſecunda eſt uera.

Pa. Pergulenſẽ in ſũmula, & alios Sũmiſtas.

De

A De coniunctione &.

IN præcedentibus dictum eſt de coniunctionibus diſiũctiuis, & interrogatiuis. Nunc autem dicendum eſt de hac cõiunctione. Et circa quam primo quæritur quid ſignificet. Secundo vtrum res eius ſit ens ſimpliciter vel non. Tertio vtrũ res eius ſit in genere, vel nõ. Quarto quęritur cuiuſmodi vnitas feratur per hanc coniunctionem copulatiuam, & Quinto cum habet copulare diuerſa quæritur, quę ſint iſta diuerſa. Sexto quęritur propter quid, quando præponitur geminatur.

Quid ſignificet coniunctio &. Cap. I.

B CIrca primum quæritur quid ſignificet cõiunctio hæc. Et, quia hæc coniunctio, & dr̃ copulatiua ab actu copulãdi, quẽ exercet, & nulla dictio ſignificat actum quem exercet, ſicut nullũ inſtrumentum ſignificat actum ſuũ, ergo cum hæc coniũctio, & exerceat copulationẽ vel actũ copulandi, tunc hæc coniunctio &, non poteſt ſignificare copulationem.

Item ad idẽ hæc cõiunctio &, eſt pars orationis reperta ad cõpulãdũ cæteras partes orationis, quia dico quod eſt pars orationis reperta ad copulandum alias partes. In hoc attribuo ei duo vnum quod eſt pars orationis, aliud eſt quod ex natura ſua dẽtq copulare cæteras par-
C tes, ſed ſua ſignificatio debetur ei ꝑ hoc, ꝙ eſt pars orationis, copulatio vero debetur ei ratione finis prędicti ad quem eſt, & propter quem inuenta eſt, qui. ſ. finis eſt copulata partes alias, ergo ſignãtio huius dictio, & nõ eſt copulatio, ergo ſignificat comparationẽ ꝙ concedimus. Ad aliud aũt quod quæritur dicendum qđ hæc dictio & ſignificat comparationẽ quæ eſt ſm ſimul, ſiue ſimultatem, ad iſtam ſimultatem ſequitur copulatio, ſicut ad hoc quod dico, nõ cũ alio ſequitur excluſio, vnde cum dico Socrates, & Plato ſunt albi, hæc cõiunctio &, dicit ſimultatem, eorũ in vnitatem in albedine, & ideo copulat iſtos reſpectu albedinis. Et nota quod hæc coniũctio, & D non dicit ſimul, in tẽpore, quia ſi ſic hæc eſſet falſa. Adam, & Noe fuerunt homines, qui non fuerunt in eodem tempore, quia nec in tempore Adæ fuit Noe, nec in tempore Noe fuit Adam, ergo non dicit ſimul in tempore.

Item ad idẽ bene dicitur, currit, heri, & currit hodie, nunc vel modo, curret cras, ſed curſus heſternus, & hodiernis, & craſtinus nõ ſunt in eodem tempore, ergo hęc coniunctio &, non dicit ſimul in tempore. Quod cõcedimus dicentes, qđ hęc coniunctio &, primo, & per ſe dicit ſimultatem pluriũ ſubiectiuorũ in vno accidente de pari, quantum eſt de ſe, vel E plurium accidẽtium in vno ſubiecto. vt Socrates. & Plato ſunt albi, & Socrates ſedet, & diſputat.

Circa ſecundum circa tertium quæritur, & ſoluatur ſicut prius de hac coniunctione vel. Cap. 2. Cap. 3.

Quam vnitatem inferat hæc dictio &. Cap. IIII.

CIrca quartum vero obijcitur, quod omne totũ hẽt in ſe aliq̃ vnitatem, ſed omnis terminis copulatiuis, vt Soc & Plato eſt, quodã totum, ergo habet in ſe aliquã vnitatẽ in primo primę. Sed dr̃ contrarium, ꝙ non eſt vnũ genere, neq; vnum ſpẽ, neq; vnũ numero, vel definitione, neque vnum proprio, neque vnũ accidente, ergo nõ habet in ſe aliquam vnitatem. Omne autem pręmiſſæ per ſe manifeſtę ſunt, & ideo ſupponuntur. Et dicendum, quod vnum dicitur multipliciter, quia eſt quoddã vnum qđ eſt ex materia & forma, vt homo ex corpore humano, qđ eſt eius materia, & ex anima intellectiua, quæ eius forma. Alio aũt modo eſt vnũ cõtinuatione, vt linea ſuperficies, tẽpus, & quolibet continuũ. Tertio modo eſt vnum in ſitu, vel inſertione, vt in arbore, ex ramo unius arboris, & ex trunco alerius arboris fit unũ ꝑ inſertionem. Alio autem modo eſt unũ con-

Vide multa. 1. Phy. 1. com. 6. F

con-

A contiguatione ſicut ſunt duo corpora,q̃ coniunguntur inter quæ non eſt mediũ alterius naturæ,ſicut cõnectitur digitus digito,quãdo nihil eſt in medio. Aliter autẽ eſt vnũ aggregatione, vt aceruus lapido. Alio autem modo eſt vnũ colla, vel colligatione,ſicut ex carne,& oſſa fit vnum per quoddam medium,quod nõ eſt omnino caro,nequeomnino os,ſicut nerui & cartilagines.

Dico autem,ꝙ hæc cõiunctio.& facit vnitatem aggregationis,& nõ aliam ex prædictis. vnde terminus copulatiuus eſt vnum aggregatione. Ad iſtud aũt ꝙ obijcit in contrarium diuidendo vnum B per vnum genere,per vnum ſpecie dicẽdum,quod vnum ibi non dicitur vnum quo ad omnes ſuas ſignificationes, ſed tantum quo ad illas ſecundum quas ſumũtur quatuor prædicata in Topicis,& annexa eorum. Quatuor aũt prædicata de quib. agitur in Topicis ſunt hæc,definitio,accidens,genus, propriũ. Annexa aũt eorũ ſunt alia prædicata reductiua ad hæc,vt idem ſpecie reducitur ad genus, & ẽt differẽtia reducũtur ad genus Comparationes vero ad accident,ut melio,utilior,fælicior, utilior, & ſic de alijs reducuntur ad prædicata de accidente.

Idem autẽ ſimpliciter, & diuerſum reducuntur ad prædicata in definitionẽ.

Item nota,ꝙ licet hæc coniunctio, & C debeat copulare diuerſa, nõ tamẽ copulat quælibet diuerſa, quia non poteſt copulare adiectiuum ſubſtãtiuo,nec econuerſo,ut homo, & albus currit, propter hec, ꝙ de ſe dicit aſſociationẽ aliquorũ de pari. unde æqualiter reſpicit utrũq; extremorũ, & ideo per ſe primo, uel copulat duas ſubſtantias uni actui,uel duo accidentia uni ſubſtantiæ,ut Soc.& Plato ſunt albi,homo legit,& diſputat.

Quæ diuerſa copulet dictio copulatiua, &c. Cap. V.

CIrca quintum quæritur, quia uidetur iam ex prædictis, ꝙ hæc coniunctio &,non poſſit copulare q̃libet diuerſa, quia non poteſt copulare adiectiuũ ſubſtantiuo,ut prius patuit,ergo nõ copulat diuerſa quælibet,propter hoc quęritur quam diuerſitatem exigit hæc cõiunctio &c. Et dicendum, quod ſicut iã patet ex prædictis, quòd exigit diuerſitatem ſubiectiuorum de pari ſe habẽtium uel etiam actum,uel habitudinem,& uniuerſaliter debet copulare diuerſa de pari ſe habenti, ut Socrates, & Plato albus,& niger, ab illo, & in illo, & ſic de alijs habitudinis,& accidentibus,& ſubſtantijs. Sed tunc quæritur utrum ſufficiat ei diuerſitas ſuppoſitorum cum unitate ſignificationis, ut homo, & homo currit,& uidetur quod ſic,quia oẽ plurale geminãt ſuum ſingulare in terminis E communibus,ut remoueãtur ſigna uniuerſalia,& affirmatiua,nã omnis non geminat ſuum ſingulare, ſed bene dicitur homines ſunt,ergo bene dicitur homo, & homo ſunt ſimiliter, bene dicitur homines currũt, ergo bene dicitur homo, & homo currunt,& ſic de alijs.

Itẽ ad idem dicit Boethus in lib. ſuo de Trinitate,ꝙ talia ſunt prædicata qualia ſubiecta,qđ probat, quia tũ dicitur, homo eſt iuſtus, Deus eſt iuſtus, hoc nomen iuſtus prædicat de homine iuſtitiã accidentalẽ,de Deo aũt prædicat diuinã eſſentiam. Econuerſo tamen poteſt dici ꝙ talia ſunt ſubiecta qualia permiſerũt prędicata,ſed cũ dicitur homo,& homo currunt,prædicatam exigit quod ille terminus infinite ſumptus teneatur pro diuerſis,ſed ſi pro diuerſis teneatur, bene F dicitur,ergo recte dicĩ homo,& homo currunt, quod concedimus. Sciendum quod cõuenientius copulat diuerſa ſuppoſita,& diuerſa ſignificata de pari ſe habẽtia,ut homo,& equus currunt, quam diuerſa ſuppoſita cum unitate ſignificationis,ut homo,& homo currunt.

Cur dictio copulatiua,& præponitur, & cur geminetur. Cap. VI.

CIrca ſextum quæritur, quod omnis copulatiua coniunctio, niſi ſit encliti ca æqualiter ſe habet ad utrunque extremorum, ergo hæc coniunctio, & æqua-

A æqualiter ſe habet ad vtrumque extremorum,ſed quando præponitur,vni magis ſe habet ad illud cui præponitur, quam ad aliud cui non præponitur, ergo nunquam debet præponi, ſed ſi non præponitur,nõ geminatur, ergo vnũ dẽt geminari. Et dicendum,ꝙ hæc coniunctio, & æqualiter reſpicit vtrunq. extremorum, & ideo qñ pręponitur uni extremorum, quia magis ſe habet ad illud cui præponitur, propter hoc oportet, ꝙ præponatur alteri, vt æqualiter ſe habeat ad vtrũque extremorũ, & hæc eſt cauſa propter quam,quando præponitur geminatur.

Sophiſ. Secundum prædicta, quæritur de hoc ſophiſmate oẽ non aĩal quod & Soc.ſunt duo non eſt Socr. Probatio. Hoc non eſt B aĩal,quod dẽt Socr.ſunt non eſt Socr.demonſtrato ligno,illud non animal,quod & Socrat.ſunt duo non eſt Socrates, demonſtrato lapide, & ſic de alijs, ergo nõ eſt animal, quod & Socr. ſunt duo, non eſt Socrat. Contra. Omne non animal, quod & Socr.ſunt duo non eſt Soc.ordo omne aliud quam animal, quod & Soc. ſunt duo non eſt Socr. & eſt locus a conuertibili,quia nõ animal, & aliud quam animal æquipollent, ſed Socr.aliud, quã animal quod,& Socr.ſunt duo ergo Socrates non eſt Socr.in quarto primæ. Solutio. Prima ſimpliciter eſt vera,& probatio non valet, neque eſt ſyllogiſmus quẽ facit,ſed eſt paralogiſmus, quia maior,& minor ſunt duplices, quia hęc pro C poſitio,quæ erat maior, ſcilicet omne aliud, quam animal, quod & Socrat.ſunt duo,non eſt Socr.eſt duplex eo quod hoc relatiuum, quod poteſt referre hunc terminum aliud, vel hunc terminum animal. Si autem referatur ad hunc terminum aliud,ſit maiore,eſt vera,& eſt ſenſus omne aliud ab animali quod,ſcilicet aliud ab animali, Socr.ſunt duo,non eſt Socra. & hoc eſt verum, quia nihil aliud ab animali,ut lapis, & lignum,& cætera inanimata omnia, quorum nullum eſt Socrates. Si autem referatur ad iſtum terminum animal,ſic maior eſt falſa, & eſt ſenſus. Omne aliud,quam animal,quod ſcilicet animal,& Socra.ſint duo,non eſt D Socra. hæc autem falſa eſt quia Socr.non facit numerum cum Socra.& alia animalia,& iſta, Socr. eſt aliud a quolibet animali facienti numerum cum Socra.& ſic Socra. comprehendit in hac diſtributione, omne aliud, quam animal, quod, ſcilicet animal,&c. ſecundum quòd hoc relatiuum, quod refert hunc terminum animal, unde hoc modo maiori dicit, quod Socrat.non eſt Socr.econuerſo, dicendum enim eſt de minori. Et ut magis patet falſitas minoris in ſenſu ſecundo, ponatur,quòd Socr. ſit, & nullum aliud animal ſit,niſi Plato,& vnius equus, tũc nullum aliud animal eſt,quod faciat numerum cum Soc.niſi Plato,& ille equus Socr. alid eſt ab illis duobus, & ſic hæc E eſt falſa, omne quam illa duo animalia, quæ,ſcilicet animalia faciunt numerum cum Socra.non eſt Socr.

Sophiſ. Item quæritur de hoc ſophiſmate, oẽ enunciabile differt ab aliquo, & ſuum oppoſitum eſt componibile illi. Probatio. Hoc enunciabile Socr.eſſe differt ab aliquo, & ſuum oppoſitum eſt componibile illi, quia differt ab hoc enunciabili equum currere,ſuum oppoſitum,ſcilicet Socr. non eſſe, eſt componibile illi,quia poteſt ſtare cum eo ſimul enim poſſunt eſſe vera hæc duo enunciabili,ſ Soc.non eſſe, & equum currere, illud enunciabile, ſ. homine legere differt ab aliquo, & ſuum oppoſitum eſt componibile,illi,& F ſic de aliis. ergo prima eſt vera. Contra hæc eſt quædam compoſi a. cuius utraq. pars eſt falſa, ergo ipſa eſt. Solut. prima eſt falſa ſimpliciter, & probatio peccat ſecundum figuram dictionis a plurib. determinatis ad unã huius termini aliquo. Et ẽt eſt ibi accidens per quandam regulam diſtributionibus habitam,quia quãuis hęc diſtributio, omne enunciabile ſm ſe conuertibiliter ſequatur ad ſuas partes ſingulares omnes, tamen ſecundum,quod partes ſtant ſub hoc prædicato, quod eſt differre ab aliquo. Sic non ſequitur ad illas,ſed eſt ibi accidens.

De

A De coniunctione Niſi.

LOquẽs communiter ponunt, quòd hæc dictio niſi, per ſe, & proprie tenetur conſecutiue, & non exceptiue ſit, ideo circa hanc dictionẽ niſi primo quæratur vtrum poſsit teneri exceptiue, vel non, ſecũdo quæratur, vtrum hæc dictio niſi, & hęc oratio ſi non æquipollent adinuicem, cũ hæc dictio cõponatur ex ſi, & non, tertio quæritur quot ſunt genera dictionum inſtantiuarum, & qualiter differũt in genere. Quarto quæritur quare potius ex hoc aduerbio negandi non per compoſitionem fit dictio inſtantiua, quæ eſt exceptiua, quam alia dictio in-
B ſtantiua alterius generis. Quinto quæritur, quare hæc dictio niſi ſecũdum, quòd hæc dictio conſecutiua vult ſemper adiungi verbo ſubiunctiui modi.

An dictio niſi, exceptiue teneatur necne. Cap. I.

CIrca primum obijcitur, quòd aliqñ tenetur exceptiuæ, quia inſtantiua aliquando fit in toto, vt Socr. currit, nullus homo currit. Hæc. n. eſt inſtantia in toto contra partem. Aliqñ fit inſtantia in tempore, vt cum dr̃, omnis homo currit, Socrat. non currit, vel quidam homo nõ currit, hic enim fitur inſtantia in parte contra totum. Sed poſito, ꝙ Socr. cur-
C rat, & nihil aliud, tunc hæc eſt vera, nullus homo currit, niſi Socr. ſed non eſt ibi inſtantia extrahendo, vel remouendo partem a toto, niſi per dictionem exceptiuam, ergo hæc dictio niſi, in prædicta oratione tenetur exceptiue. Item ad idẽ cum dicitur. Nullus homo currit niſi iſte aſinus, hæc oratio eſt impropria, ſed ſi hæc dictio niſi, teneretur conſecutiue, eſſet propria, ſed eſſet falſa; ergo hæc dictio niſi, non tenetur ibi conſecutiue. ſed tenetur conſecutiue, uel exceptiue, ergo tenetur exceptiue.

Item ad idem conſequentia eſt duplex, quia quædam eſt conſecutiua ſimpliciter, vt ſi homo currit, animal currit. Alio autem eſt conſequentia, vt nunc, vt ſi veneris mecum ibo ad eccleſiã, ſed ex D
nulla earum licet inferre cõſequens, nec antecedens, quia ex prima conſequentia non ſequitur, ergo homo currit, quod eſt antecedẽs, nec ſequitur, ergo animal currit, quod eſt conſequens & ex ſecunda cõſequentia, quæ eſt conſequentia, vt nunc non ſequitur, ergo veniẽs mecum, quod eſt antecedens, nec ſequitur ibi, ad eccleſiam, quod eſt conſequens, ergo ex nulla earum ſequitur ad conſequens, nec antecedẽs. Sed cum dicitur, nullus homo currit niſi Socrat. ex hac bene ſequitur, ergo Socr. currit, ergo hæc dictio niſi, nõ tenetur ibi conſecutiue, & tenetur conſecutiue, vel exceptiue, ergo tenetur exceptiue, quod concedimus dicentes, quòd aliqñ E
tenetur exceptiue, vt in prædictis orationibus, & conſimilibus, & non ſemper tenetur conſecutiue. Sed cõtra. Hæc dictio niſi, componitur, & ſi non, ſed nec, ſi nec non ſunt dictiones exceptiuæ, neque habent naturam exceptionis ergo hæc dictio niſi, non habet naturã exceptionis, cum compoſitum non habeat naturam aliquam niſi a ſuis componentibus ergo hæc dictio niſi, non tenetur exceptiue, ſed tenetur exceptiue, uel conſecutiue, ſed tenetur conſecutiue.

Itẽ ad idẽ. Omnis dictio exceptiuam dicit habitudinem partis ad totum, ſed nulla coniunctio dicit habitudinem partis ad totum, ergo nulla coiunctio eſt di- F
ctio exceptiua in ſecunda ſecundæ, ergo hæc dictio niſi, non eſt dictio exceptiua, ſed eſt exceptiua, vel executiua, ergo eſt conſecutiua. Et dicendum ſicut prædictũ eſt, quòd hæc dictio niſi aliquando tenetur cõſecutiue, aliquando exceptiue. Ad illud autẽ, quod obijcitur in contrarium dicendum, quod ſicut obijcit, hæc dictio niſi, componitur ex ſi, & non, ſed hoc aduerbium non ſemper fert exceptionẽ ei cui adiungitur, cum ſemper contradicat ei, & ſic eſt dictio inſtãtiua, & fert inſtantiam, aliquãdo in parte, aliquando in toto, vt diximus prius, ſed per compoſitionem contrahitur ad inſtantia, quę eſt in parte, extrahendo partem a toto, & hoc

Niſi nõ qñq; exceptionẽ qñq. conſecutionem dicit.

A ſufficit ad dictionem exceptiuã, vt nullus homo niſi Soc. currit, & ideo hæc dictio niſi, aliquando tenetur exceptiue, aliquando cõſecutiue, & ſic patet, quod quamuis hoc aduerbium non ſit dictio exceptiua, habet tñ naturã inſtantiam, quæ. ſ. natura inſtantiua propter cõpoſitionem extrahitur ad inſtantiam dictionum exceptiuarum uere in hac dictione niſi. Ad illud quod obijcitur in contrarium dicendum, quod non ſyllogizat in ſecundo ſecundæ, ſed potius paralogizat, quia minor ꝑdicti paralogiſmi eſt duplex, hæc, ſ. nulla coniunctio dicit habitudinẽ partis, ad totum, quia quædam ſunt coniunctiones quæ habent in ſe na-
B turã duplicem, ſicut illæ dictiones quæ ſunt cõpoſitæ ex coniunctione, & alijs partibus orationis, ut hæc coniunctio qua ꝑp, quç eſt cõpoſita ex hoc nomine qua, & ex hac præpoſitione propter, & ſic intellectus eius inſtruitur ex intellectus illarum dictionum, hæc autem coniunctio niſi, compoſita eſt ut dictũ eſt, ex non, & ſi, vnde habet in ſe naturam inſtantiã, quæ eſt ſecundum partem, ut dictum fuit prius, & ꝑpter hoc dicit habitudinem vel cõpoſitionem partis ad totum, & ſic habet in ſe naturam duplicem, ſ. naturam inſtantiuam ratione aduerbij ex quo componitur, & naturam aduerſatiuam ratione coniunctionis, vn-
C de dicitur coniunctio aduerſatiua.

De differentia niſi, a ſi non. Cap. II.

Circa ſecundum uero, ſicut patet ex prædictis, hæc dictio niſi, aliqñ tenet exceptiue, aliquãdo conſecutiue, & ſecundum, quod tenetur cõſecutiue hæc dictio niſi, & hæc oratio ſi, non çquipollent, vt nõ currit niſi moueat. i. non currit ſi non mouetur. Secundum autem, quòd hçc dictio niſi, tenetur exceptiue, tunc ſignificat aliud quam hçc oratio, ſi nõ, & ſignificat idẽ, cum tunc ſignificet habitudinem partis ad totum ut non eſt, hic eſt ſicut eſt dictio excluſiua, ſignificat hoc, non cum alio. Sic ecõuerſo dictio exceptiua ſignificat totum non eſt hic. D

Quot nam ſint inſtantiuarum dictionum genera. Cap. III.

Circa tertium nota, quod tria ſunt genera dictionum inſtantiuarũ, quia quædã ſunt excluſiuç, & iſtç inſtãt excludendo, aliç ſunt exceptiuç, & iſtç inſtant excipiendo, aliæ ſunt cõtradictoriç, & ſunt cõtradicentes, & per iſtas ſit inſtantia contradicẽdo. Et nota quod in genere ſic differunt, quia excluſiuç inſtant ſemper in toto remouendo ipſum a parte, vt ſolus Soc. exceptiuæ non inſtãt ſemper in parte extrahendo partem E a toto, vt nullus homo niſi Socr. Contradictoriç vero uel contradicentes inſtant differenter, aliquando in parte, aliquando in toto remouendo aliquid a parte uel a toto, vt quidam homo currit, nullus homo currit, vel omnis homo currit, quidam homo non currit.

Cur potius ex aduerbio negandi, non fiat dictio inſtantiua quàm aliqua alia dictio. Cap. IV.

Circa quartum obijcit, quod cum hçc dictio niſi, intelligat in qualibet dictione inſtantiua, vt in excluſiuis, F & exceptiuis dictionibus, & in cõtradicentibus, & ita ſit principium omnium earum, ergo ſicut ꝑ compoſitionẽ ex ea fit dictio exceptiua, tunc ſic ex eadẽ habet fieri dictio inſtantiua alterius generis vt exceptiua. Et dicendum, quòd nõ eſt, idem modus intelligendi hãc dictionem non, in qualibet dictione inſtantiua, unde non eſt uno modo principium omnium dictionum inſtantiuarũ, quia dicitur, una dictio eſt principium alterius, quia vno modo ꝑ impoſitionem, alio autem modo per compoſitionem vnde dico quòd in dictionibus excluſiuis per impoſitionem earum intelligitur negatio, quia tantum, & ſolus ex ſua impoſitione ſignificant non cũ alio, &

illç

A illæ dictiones exceptiuæ præter, præter quam, ſimiliter habent ex impoſitione negationem de intellectu ſuo, ſed illę dictiones contradicẽtes, nullus, nihil, neuter, & etiam hęc exceptiua, niſi per compoſitionem habent negationem de intellectu ſuo, & ſic patet, quod non eſt idem modus intelligendi negationem in omnibus dictionibus inſtantiuis. vnde non oportet, quod ſi in quibuſdam eſt per compoſitionem, quod in alijs ſit ſimiliter per compoſitionem.

Item quęritur, quare ex hoc aduerbio non, & ex hac coniunctione ſi, potius fit dictio exceptiua per compoſitionẽ quã excluſiua, cum hoc aduerbium non ſit B inſtantiuum, & inſtãtia reperiatur tam in excluſiuis quam in exceptiuis, quamuis differenter. Et dicendum, quod hoc aduerbium non negatiuum eſt, quia negat, & per ordinem ipſius ad hanc coniunctionem ſi, intelligitur adiectiuatio. Vnde in hac dictione, niſi, intelligitur negatio, & etiam aduerſatio, & per hoc eſt dictio exceptiua, quia aduerſatur pręcedenti in aliqua parte ipſius. Item cum hæc dictio niſi ſit ſemper compoſita ex non, & ſi, & aliquando ſit exceptiuam vero aliquando vero conſecutiua, oportet, ergo, quod diuerſimode fiat compoſitio huius dictionis niſi, ex ſuis componentibus. Quod concedimus, dicentes, C quod quando hæc dictio niſi, eſt conſecutiua conſecutio cadit ſupra negationem, & conſecutio eſt completiua huius dictionis nisi, & tunc hæc dictio niſi, ſecundum Priſcianum cõtinetur ſub coniunctione continuatiua, & ſecundũ Donatum ſub cauſali, nõ currit niſi moueatur, ideſt ſi non mouetur, non currit.

No. pulchrũ dictum.

Quando autem eſt exceptiua, tunc negatio cadit ſupra conſecutionem, & ſic negatio tranſmutat compoſitionem in alteram ſpeciem, quia dictione exceptiua, & ſic ſecundum diuerſos modos compoſitionis hæc dictio niſi, eſt alterius ſpeciei Si quæratur vtrum inſtãtia, æqualiter reponatur in tribus prædictis generibus dictionum inſtantiuarum. Dicendum quod non, quia prius eſt inſtans in dictionibus inſtantiuis contradicentibus, quia ibi eſt maxime oppoſitio cum ibi ſit contradictio, & per poſterius reperitur inſtantia in dictionib. exceptiuis; & tamen plus eſt de inſtantia in his quam in excluſiuis quamuis exceptiuæ non immediate contradicat ſuo toti, tamen ſequitur, cõtradictio, vt omnis homo præter Socr. currit, ex hoc ſequitur, quod Socrat. non currat & vlterius ſequitur, quòd aliquis homo non currat, quia Socrat. nõ currit, aliquis homo non currit Et eſt locus a parte ſubiectiua, ſed in dictionibus excluſiuis illud quod excluditur non cõtradicit ei a quo E fit excluſio, vt ſolus Socr. currit, ideſt Socrat. & nullus alius a Socrat currit. Iſtæ enim duæ, Socrates currit, & nullꝰ alius a Socrat. currit, & non contradicunt neque ex primo, neque ex conſequenti, & ideo minus deeſt de inſtantia in dictionibus excluſiuis, & plus in dictionibus exceptiuis, & maxime in cõtradictionib. D

Cur verbo ſubiunctiui modi ſemper adiungantur. Cap. V.

CIrca quintum obijcitur ſic. Coniunctio nata eſt coniungere cæteras partes orationis, ergo, tam nomina quam verba, & ſic de alijs partibus, & F conſimilibus, & quodlibet terminos, & quoſlibet numeros, & partes quaſcunq; & quęlibet tẽpora, & quoſlibet modos, & ſic de alijs partibus ſub his accidentibus, & ſub alijs, ergo hæc coniunctio niſi, ſecundum, quod eſt coniunctio conſecutiua determinatur tantum ad modũ ſubiecti. Et dicendũ, quod hæc negatio quæ eſt in hac dictione niſi, non eſt negatio abſoluta, ſed reſpectiua, ſecundum quòd hæc dictio niſi eſt dictio conſecutiua, & huiꝰ cauſa eſt, quia negatio, & conſecutio vnita includitur in intellectu huius dictionis niſi, & quia intellectus eſt in conſecutione, ideo in conſecutione eſt negatio, quæ eſt vnita intellectu vno conſecutione ipſa vt diximus,

Negatio verbum determinare habet Sophiſ.

A mus,& ideo,negatio nõ eſt ibi abſoluta, ſed reſpectiua. Vnde cũ negatio debeat determinare verbũ,ideo negatio abſoluta determinauit verbũ abſolutũ,& negatio reſpectiua determinauit verbũ reſpectiuũ, & ideo quia inter omnes modos verborum ſolus modus ſubiunctiuus dicit rem ſuam in reſpectu,ſiue in comparatione ad aliud,ideo hæc dictio niſi, ſecundum quod eſt conſecutiua debet adiungi verbo ſubiunctiui modi.Secundũ prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Nihil eſt verum niſi inſtanti &c.

Probatio. Quicquid eſt uerũ,eſt uerũ in hoc inſtãti,ergo nihil eſt uerũ,niſi in hoc inſtanti. Contra. Nihil eſt verũ niſi in hoc inſtanti, ergo te eſſe aſinũ nõ eſt B verum,niſi in hoc inſtãti,ergo te eſſe verum,eſt verum,in hoc inſtãti,ergo tu es aſinus. Vel ſic põt probari,hæc eſt falſa. Nihil verum, & nõ eſt iſtans,niſi prouero in hoc inſtanti,ergo facta exceptione pro illo eſt uera, ergo hæc eſt uera, nihil eſt verum niſi in hoc inſtanti. Solut. Prima eſt duplex, eo ꝙ hæc dictio niſi, poteſt tenere exceptiue,vel cõſecutiue, & vtroq; modo eſt uera.ſuppoſito inſtãti cõmuniter ad ipſum inſtãs, ſiue ad ipſum nunc,& ad tempus præſens.Sed tamen diſtinguẽda eſt prima, quia aliter, & aliter eſt reſpondendum ad argumẽta probationis. Prius ẽt videndum eſt vtrunq; ſenſum primæ,antequam reſpõ- C deamus ad improbationem, vnde sẽſus primę,ſecundum,quod eſt exceptiua eſt talis,nihil eſt verum, niſi in hoc inſtãti, id eſt,nihil eſt verum præter verum, qđ eſt in hoc inſtanti,& hæc hoc modo vera eſt,ſumpto uero cõiter ad verum,qđ eſt in hoc inſtanti, & ad verum,quod in tpe ſicut inſtans ſumebatur cõiter ad inſtans,& ad tempus.Si aute teneatur conſecutiue, prima,tunc eſt ſenſus, nihil eſt verum ſi non eſt verum, niſi in hoc inſtanti, id eſt, nihil eſt verum in hoc inſtanti,& iterum hoc modo prima eſt vera. Habita ergo diſtinctio,reſpondeo ad probationem, dicendum quod ſi prima eſt exceptiua,ſic primum argumentum

probationis nõ tenet,hæc ſ.nihil eſt, verũ,niſi in hoc inſtãti,ergo te eſſe aſinum nõ eſt verũ,niſi in hoc inſtãti,quia eſt ibi ſophiſma accidentis ſicut hic, nullus hõ pter Soc.currit,ergo Plato, præter Soc. nõ currit,quia hoc mõ prima eſt categorica,& hęc diſtributio nihil cõprehendit ſub ſe tam vera,ꝙ̃ falſa,tam complexa ꝙ̃ incomplexa,vñ verum in hoc inſtãti excipitur ab illa diſtributione ſic ſumpta. Vñ verum in hoc inſtanti eſt,pars illius diſtributionis,ſed nõ eſt pars huius, qđ dico,te eſſe aſinum,qa Soc.erat pars huius diſtributionis. Nullus homo,ſed nõ eras pars Platonis. Si ãt prima teneatur conſecutiuè,tunc primum argm̃ probationis bene tenet,hæc,ſ.nihil eſt verum, niſi ſit verum in hoc inſtanti,ergo te eſſe aſinum non eſt uerum, niſi in hoc inſtanti,quia ſenſus eſt,nihil eſt ,verum ſi non eſt verum in hoc inſtanti,ergo te eſſe aſinum non eſt verum, ſi non eſt uerum in hoc inſtanti.Sed illud argm̃,qđ ſequitur non tenet, hæc,ſ.te eſſe aſinum eſt verum niſi in hoc inſtanti,ergo te eſſe aſinum eſt verum,quia ſenſus eſt,te eſſe aſinum non eſt uerum, ſi non eſt uerum in hoc inſtanti,ergo te eſſe aſinum eſt uerum in hoc inſtanti, quia ſic nulla eſt ibi apparentia,& argumẽtum eſt penitus deſperatum,uel eſt quod,& ſimpliciter, propter hoc quòd ex nulla conditionali,licet inferre antecedens, uel conſequens, vt ſi homo currit, animal currit,ex hoc non ſequitur,ergo homo currit,uel animal currit. Similiter non ſequitur, te eſſe aſinum non eſt uerum, ſi non eſt uerum in hoc inſtanti,ergo te eſſe aſinum eſt uerum in hoc inſtanti, qa ponit ibi antecedens,& ſic eſt ibi q.d,& ſimpliciter. Poteſt tamen dici,quod nulla eſt ibi apparẽtia, quia ex negato antecedente, & ex negato cõſequente infert antecedẽs affirmatiuũ,ut ſi non eſt aĩal, non eſt homo, ergo eſt animal in argumento autem nulla eſt apparẽtia,at dicimus, aut ſi eſt aliqua apparentia eſt ſẽcundum quid,ꝙ ſimpliciter. Item q̃ritur de hoc ſophiſmate,nullus hõ legit Pariſijs

D

E

Ex cõditionali, nec ãns conſequẽs ĩfertur.

F

 ſijs

A ſijs niſi ipſe ſit aſinus. Probatio hæc eſt falſa, aliquis homo legit Pariſijs, niſi ipſe ſit aſinus, ergo ſua contradictoria eſt vera, hæc. ſ. non aliquis homo legit Pariſijs niſi ipſe ſit aſinus, ſed non aliquis, & nullus æquipollent, ergo prima eſt vera. Contra, nullus homo legit Pariſijs, niſi ipſe ſit aſinus, ergo deſtructione conſequentis, ſi aliquis homo legit Pariſ. ipſe eſt aſinus, quod falſum eſt, ergo prima eſt falſa, Solut. prima eſt, falſa ſimpliciter, & hoc eſt duplex, non aliquis homo legit Pariſiis, niſi ipſe ſit aſinus, eo quòd negatio poteſt determinare uerbũ conſequentis ſecundum ſe, & abſolutè, quod eſt legis, & ſic eſt falſa, & ſic æquipollet

B primæ quia hoc modo non aliquis, & nullus æquipollent, & ſecundum hunc ſenſum iſta propoſito, non aliquis homo legit Pariſijs &c. nõ contradicit huic aliquis homo legit Pariſijs &c. utraque enim eſt falſa, uel negatio poteſt determinare uerbum conſequentis, quod eſt legit, non ſecundum ſe, & abſolutè in comparatione antecedens, & ſic eſt uera, & contradicit huic, aliquis homo, &c. ſed hoc modo non æquipollet primæ.

ſophiſ. Itẽ quæritur de hoc ſophiſmate, nullus homo moritur, niſi unus ſolus homo moriatur. Probatio, hęc eſt falſa, aliquis homo moritur, niſi unus ſolus hõ moritur, ergo ſua contradictoria eſt uera, ſcilicet non aliquis homo moritur &cæt.

C Sed non aliquis, & nullus æquipollent, ergo prima vera. Contra antecedens eſt poſſibile, & conſequens impoſſibile, ergo conditionalis eſt falſa. Quod aũt antecedens ſit poſſibile patet per hoc, quod habet duas cauſas ueritatis, uel plures: quia vnum ſolum hominem mori eſt verum ſi duo moriantur, & ſi plures moriãtur quam duo, uel etiam, ſi omnes moriantur, ſed ſemper conſequens eſt falſum ſcilicet nullus homo moritur. Solutio eſt eadem, quæ hic in præcedenti ſophiſmate.

D

De coniunctione Quin.

NVmerus coniunctiuorũ in ſpecies ſecundum Donatũ eſt quinarius, ſecundum Priſcianum vero multo plures ſunt ſpecies coniunctionum, inter quas numerantur omnes cauſalium tãà Priſciano quam à Donato, & ſpecies rationalium quas Priſcianus appellat collectiuas ſiue rationales. Sed ſcd'm Donatum hæc coniunctio quin. continetur ſub cauſalibus, ſecũdum Priſcianum uero continetur ſub collectiuis, uel rationalibus hãc autem diuerſitatem omittimus ad præſens, cum pertineat ad Grãmaticũ. Vnde primo intendimus quęrere circa hanc coniunctionem, quin, vtrũ E ſignificet cõſecutiuam. Secundo autem habito quòd ſignificet conſecutiuam, quæritur vtrum ſignificet cõſecutiuam aliquam, ad conſecutiuam communiter ad omnes conſecutiua'. Tertio, autem quæritur vtrum hæc dictio quin, & ſit compoſita ex his dictionibus quod, & non. Quarto autem quæritur utrum æquipolleat eis ſine conuertatur cum eis. Quinto autem quæritur quare hæc dictio quin, coniungitur ſemper uerbo ſubiunctiui modi.

An dictio quin conſecutiuam ſignificet. Cap. I.

F

CIrca primum obijcitur, quia ut dicit Priſcianus. Omnis coniunctio ſignificat uim, uel ordinem, & coniũctiones ſignificant vim qñ res aliquas ſignificant ſimul eſſe, vt prius, & fortis fuit æneas. Ordinem autem ſignificant coniunctiones qñ conſequentiam aliquarũ rerum demonſtrant, vt ſi ambulat, mouetur. Sed hæc dictio quin, non ſignificat res aliquas ſimul eſſe, ergo ſignificat conſecutiuam aliquam rerum, ergo hęc coniunctio quin, ſignificat conſecutiuam. Item ad idem, hæc eſt uera. Non eſt homo quin ſit animal; & in hac oratione ſignificatur, quod non poteſt eſſe

A eſſe homo,ita quod nō ſit animat, ergo ſignificatur quod homo non poteſt eſſe ſine animali,ſed ſi homo nō poteſt eſſe ſine animali,tunc animal de neceſſitate ſequitur ad hominem,ergo ſignificatur ibi quòd animal de neceſſitate ſequitur ad hominem. Sed hęc coniunctio nō poteſt ſignificare niſi ſic dicta cōſecutiua & ſignificat conſecutiuam,ergo hæc dictio quin,ſignificat conſecutiuam. Item ad idem dicit Priſ.ꝙ collectiuæ coniūctiones ſiue rationales ſunt quæ per illationem colligunt ſupradicta,& exemplificat de iſtis,ſicut in quin,& ergo,igitur de plurib.alijs,ergo hæc cōiunctio quin eſt coniunctio illatiua, ſed in omni illa-
B tione intelligitur conſecutiua, ergo in hac coniūctione,quin intelligitur conſecutiua. Sed obijcitur incontrarium, cōiter recipiuntur iſtæ propoſitiones, iſtæ non audit lectiones quin dormiat, ille non comedit quin bibat, & conſimiles, ſed ex eis vnum de neceſſitate nō ſequitur ad alterum,ergo hęc dictio quin nō ſignificat conſecutionem illationis.

Et dicendum,quod hæc dictio quin, dicit cōſecutionem illationis, vnde hęc dictio eſt conſecutiua ſiue illatiua, & cōcedimus oēs argumentationes ad hæc. Ad illud aūt quod obijcit in contrariū quod cōiter dr̄ eſſe vera hęc,ille non au-
C dit lectiones quin dormiat, & conſimilis,dicendum,quod duplex eſt cōſecutiua. Vna eſt conſecutiua ſimplex,vt ſi homo eſt,animal eſt. Alia aūt eſt conſecutiua vt nunc, ſi veneris ad me ibo tecū, & hoc ſecūdo modo non oportet quod unū de neceſſitate ſequatur ad alterū.

Item uidetur ꝙ non ſignificet conſęcutionem,quia eſt collectiua ſiue rationalis ſm̄ Priſcia.ergo ſignificat illationem,ergo non ſignificat conſecutionē. Et dicendum,ꝙ omne illatum inquantum illatum ſequitur; & omne inferens antecedit. Vnde in oī illatione intelligitur cōſecutio,& anteceſſio, & ideo hæc dictio quin,ſignificat conſecutionē per illationem ſiue in illationem & ita ſignificat unum per alterum, ſiue in altero, iō hoc nō eſt ſignificare plura, ſed unū. D

Itē cum hæc dictio quin,ſit illatiua,& in omni illatione per prius intelligatur anteceſſio,quam cō ſecutio,quia inferēs cauſat ex ſe illationem, & non econuerſo,ergo hæc dictio quin,per prius ſignificat anteceſſionem quā conſecutionē. Eſt dicēdum,quod hæc dictio quin,per prius ſignificat cōſecutionē,anteceſſionem āt non ſignificat niſi ex conſequēti p̄p hoc,quod conſecutio non pōt eſſe ſine anteceſſionem. Ad illud āt quod obijcit, quod in illatione per prius eſt anteceſſio, & per poſterius conſecutio, dicendum quod uerum eſt tn̄ dictiones illatiuę magis ſe habent ad conſecutionem quam ad anteceſſionem,eo ꝙ illatio reſpicit conſecutionem, vt obiecto, E ſiue ut terminum ad quem, & reſpicit præmiſſas,ut ex quibus eſt,ſiue ut terminum à quo, & quia motus magis habet rationem,& ſpeciem à termino ad quē eſt,quàm à termino à quo eſt, ideo illatio eſſentialius comparatur ad illud qđ infertur ſiue ad ipſam concluſionem quam eſt illud quod infert ſiue ad ipſas præmiſſas propter hoc quod concluſio eſt, ut complementum ſiue perfectiuū illationis,& propter hoc dictio quin,cū ſit illatiua magis ſe habet ad conſecutionem,quam ad anteceſſionem.

Pręmiſſę ſunt cauſa efficiens materialis concluſ.

Et nota,quod pręmiſſæ quo ad cognitionem ſuam ſunt cauſa efficines cognitionis ipſius concluſionis, ſed ipſæ præmiſſę quo ad ſuam ſubſtantiā,ſunt uno mō materialis,cauſa ſubſtantiæ concluſionis, & alio modo quo ad ſubſtantiā ſuam cā efficiens ſub̄ę concluſionis, qa eadem præmiſſæ quo ad extremitates. ſuas ſūt materia ſubſtantiæ cōcluſionis.

Deciditur enim maior extremitas à præmiſſis,& etiam minor.ut ex eis fiat concluſio,tanquam ex materia ſua, ſed præmiſſe quo ad medium ordinatū inter vtranque extremitatem ſecundum ſuam ſubſtantiā,ſunt cauſa efficiens ſubſtantię cōcluſionis,& propter hoc quod medium eſt tota uirtus præmiſſarū,propter quā uirtutem educitur ſubſtantia

A conclusionis à nõ eſſe in eſſe & ſic patet quod præmiſſæ ſunt uno modo materia concluſionis, & duobus modis ſunt cauſa afficiens. Nota etiam quod in ſyllogiſmis diſperatis, vt omnis homo eſt lapis, & omnis capra eſt homo. ergo omnis capra eſt lapis, & vniuerſaliter in quolibet ſyllogiſmo ex falſis, præmiſſæ non ſunt cauſa efficiens quo ad cognitionem, ſed ſuni cauſa quo ad ſubſtantiam, & etiam cauſa materiali, vt dictum eſt.

De iſtis uide in 2. El. n. & Th. i fallacijs

Quam conſecutiuam Quin, ſignificat. Cap. II.

CIrca ſecundum obijcitur, quod cũ B hæc dictio quin, dicat comparationem vnius ad alteram, ſed in comparatione vnius ad alteram eſt conſecutio ſimplex tantum, & non compoſita, ergo hæc dictio quin, ſolum dicit conſecutiuam ſimplicem, ſiue conſecutiuam ſimpliciter, & non compoſitam. Quod concedimus dicentes, quod conſecutio ex conſecutiuis, alia eſt ſimplex, vt ſi homo eſt, animal eſt, ſicut dictum fuit in fallacia conſequentis, alia vero eſt compoſita ſiue plures, vt illa quæ ſunt ſecundum oppoſitiones, ſicut illa quæ eſt in illo sũt e contrario. Vnde dicimus quod hæc dictio quin, non ſignificat communiter conſecutiuam ad conſecutiuam ſimplicem, & ad compoſitam, ſe tantum ſignificat illa quæ eſt ſimplex. C

Huius autem quę eſt ſimplex, alia eſt conſecutiua, ſiue conſecutio ſimplex, vt dictum fuit prius, alia uera vt nunc. vnde hæc dictio quin, non ſignificat conſecutiuam communiter ad omnes conſecutiua: ſed tantum ſignificat conſecutiuã ſimplicem, & ideo aliquando, vt nunc.

An hæc dictio Quin, ex quod & non, cõpoſita ſit. Cap. III. D

CIrca tertium obijcitur, quod ſi hæc dictio quin, eſt compoſita ex hac dictione quod, & ex hoc aduerbio non, ergo eſt compoſita ex nomine, & aduerbio, ergo debet eſſe nomen, vel aduerbium, cum omnis dictio retineat ſignificationem ex ſuis componẽtib Et dicẽdum quòd hæc dictio quin eſt ſimplex, ſicut ego credo, habens de intellectu ſuo conſecutionem cum negatione, ex natura ſuæ impoſitionis, ſed quia dicitur cõmuniter quòd eſt compoſita ex hac dictione quod, & ex aduerbio non, ideo ſuſtinendo poſitionem illorum reſpondendum eſt aliter. Vnde dicendũ quod E hæc dictio quin, eſt coniunctio, & eſt cõpoſita ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non, quia coniunctiones compoſitæ diuerſas habent compoſitiones. Quædam enim componuntur ex alij coniunctionibus, vt, atque, ſi quidem, & conſimiles. Aliæ vero componuntur ex pro nominibus, vt ideo, aliæ vero ex nomine, & prępoſitione, ut quapropter, aliæ vero ex pluribus nominibus cum vna præpoſitione, vt quamobrem, aliæ vero ex uerbis, ut uidelicet, ſi, licet, aliæ autem ex aduerbio electiuo, vt quanquam, aliæ uero ex aduerbio, & uerbo, ut quamuis. Hoc etiam uidetur per Priſcianum, qui in maiori F uolumine in tractatu de coniunctione, determinando de ſpecie coniunctionis ſiue poteſtate dicit. Inueniuntur nomina, vel pronomina, uel prepoſitiones, uel aduerbia, quę loca caſualium accipiuntur coniunctionem. Ad illud autẽ quod obijcitur quòd dictio compoſita trahit ſignificationem à ſuis componẽtibus, ergo quin, eſt nomen, uel aduerbium. Dicendum, quòd non ſequitur, quod propter hoc ſit nomen, uel aduerbium, quod dictio compoſita multipliciter trahit ſignificationem a ſuis componentibus, quia aliquando ex partialibus intellectibus componẽtium fit unus

Coniũctionũ uaria cõpoſitio.

Cõpoſita unũ ſignificatione ſortiãtur.

A Vnus intellectus impoſitus in eodem genere, vt magnanimus, omnipotens. Aliquãdo autem componentia ſunt diuerſorum generum, compoſitũ autem manet in genere alterius eorum, vt quiſq; Hic eſt enim vnum compoſitum eſt nomine, & coniunctione. Aliquando autẽ dictio compoſita eſt alterius generis quam vtrunq; compoſitorum, vt quare eſt aduerbium compoſitum ex duobus nominib. & hoc eſt ꝓꝑ hoc, quod aliqñ alterum compoſitum eſt completiuum ſignificationis dictionis compoſitæ, & tunc compoſitum manet in eodẽ genere cũ ſuo completiuo, vt magnanimus, centimanus. Aliquãdo vero intellectus
B dictionis compoſitæ nõ fit ex intellectibus partialib componentium, ſed fit ex habitudinibus ex comparationib. componentium vnde, quia iſti duo ablatiui qua, & re dant habitudinem cauſalitatis, propterea iſte ablatiuus qua, eſt interrogatiuum, iõ ex his duabus cõparationibus ſ. ex interrogatione, & caſualitate conſtituit vnus intellectus aduerbialis per cõparationes illorũ duorum oblatiuorum adinuicem, & ſic fit aduerbiũ interrogatiuũ cauſæ, ꝙ eſt quare, & ſic dictio cõpoſita trahit multipliciter ſignificationem a ſuis componẽtibus, & ideo nõ ſequitur ꝙ dictio compoſita ſemper
C ſit eiuſdem generis cum ſuis componẽtibus. Similiter dico ꝙ huic nomini, qđ, aliqñ accidit relatio, aliqñ interrogatio, aliquãdo infinitatio. vnde ex hoc quod eſt nomen infinitum, & ex negatione cõſtituitur vnus intellectus ordinatiuus vel coniunctiuus plurium dictionum, vel orationum, & ſic fit coniunctio.

Item ad idem Nomen ſignificat ſubſtãtiam, coniunctio autem dicit aſſociationẽ, q̃ eſt ſ̃m, ſimul, vel q̃ eſt ſ̃m prius, & poſterius. Hæc ãt aſſociatio tam in ſubiectiuorum, q̃ accidentiũ, qm̃ oĩs eius quod ſignificatur, ſiue ſit ens, ſiue non ens, ſed ex ſubſtantia non põt fieri reſpectu. ſine aſſociatio prædicta, ergo hæc dictio, quin, eſt compoſita ex hoc nomine infinito quod & ex hoc aduerbio non.

Solutio autem patet ex prædictis, qa compoſitio huius dictionis quin, q̃ eſt ex hoc nomine infinito quod, & ex hoc aduerbio non, non eſt ratione ſubſtãtiæ ſignificatæ per hoc nomen quod, ſed eſt ratione comparationis, vel ratione infinitationis, quæ accidit iſti ſubſtantiæ, ſecundum quod dictum fuit prius de hoc aduerbio quare, & de conſimilibus, vt quamobrem, pridie, quotidie. impotentialiter, impræſentialiter, & conſimilia, & ſic aliquando fit compoſitio ex ſignificationibus componentium. D

Aliquando autem non fit ex ſignificationibus compoſitionum, ſed ex habitudinibus eorundem.

An quod non, & quin æquipoleant. E
Cap. IIII.

CIrca quartum obijcitur, qđ hoc nomen quod ſignificat ſubãm infinitam cum articulo ſubſtantiuo ſm̃ Priſcia. quia quod apud nos idem eſt quod ò ti apud Græcos. Sed ò eſt articulus ſubiunctiuus, & ti eſt nomẽ infinitum, ſed oĩs articulus ſignificat relationem nulla aũt coniunctio ſignificat relationem, ergo nulla coniunctio habet naturam articuli in ſecundo ſecundæ, ergo ad hanc coniunctionem quin, nõ ſequitur, quod non, ergo non conuertitur, quia antecedens ſemper ponit cõſequens, & illa ſupponit ſemper naturam in conſequẽtis. F
Et dicendum ꝙ quin, & quod non, conuertuntur, quia antecedens ſemper ponit conſequens, quod hic eſt dictum, & non econuerſo. Cuius cã eſt, quia quin, dicit conſequentiam inter negationes, ſiue vnius negatiua adulterã, negatiuã, vt non currit quin moueatur, ſed quod non, aliqñ adiũgitur affirmatiuis, vt iſte dicit tibi quod non venias quod nõ poteſt facere quin Nihil. n eſt dictum, iſte dicit tibi quin venias. Aliqñ adiungitur negatiuis, vt iſte non currit, quod non moueatur, & non eſt homo quod non ſit animal, & hoc ſecundo modo, quod non, & quia, æquipollẽt, & conuertũtur,

vt hæc, non eſt homo quod non ſit animal, ergo nõ eſt homo quin ſit animal. & econuerſo. Ad aliud autẽ quod obijcit, dicendum, ꝙ relatio ſignifica per articulum alia eſt, & diuerſa a relatione ſignificata per noĩe, vel per pronomina relatiuã quia relatio nominis, vel pronominis, vult quod aliquid antecedens præcedat, cuius fiat recordatio per relationẽ, vt Soc. currit, & ille diſputat, & ſic relatiuũ nominis vel pronominis nũquã ſimul ordinantur cum ſuo antecedente, ſed ſemper poſterius naturaliter ordinatur. Relatio autem articuli eſt alterius generis, quia articulus vult adiungi ſuppoſitis ponendo quandam diſcretionem circa ſuppoſitum, ſicut ſyllagice adiectionis æque ponitur quandam diſcretionem circa pronomina ut tu met, temet. Sed in hac differunt, quid articulus nõ poſtponitur ſicut ſuppoſito ſicut ſyllabica adiectio pronomini, immo articulus præponitur ſuppoſitis, & ex articulo & ſuppoſito nõ fit dictio vna ſicut ex illa parte. vnde articulus ſimul ſumitur cũ ſuppoſio. Dico ergo quod articulus nihil dicit de relatione, niſi in hoc, ꝙ ſimul ſumitur cum ſuppoſito, & ſignificat diſcretionem quandam fieri circa ipſum, & quia diſcr. tio non eſt ne intelligitur ſine eo cuius eſt diſcretio, ideo diſcretio ſuppoſiti nõ pt eſſe, nec intelligi, niſi per ſuppoſitũ. & ideo articulus dicit relationẽ ad ipſum ſuppoſitũ, & ſic patet, quia alia eſt relatio articuli, & alia nominis vel pronoĩs. Quod autẽ articulus ſimul ſumaẽ cũ ſuppoſi o, patet in lingua materna in qua habemus articulos, quãuis nõ habemus eos in latino, quia in ea ſẽper articuli ſuppoſitis coniunguntur, & iõ relatio reportata per articulũ nõ impedit compoſitionem huius coniunctionis quin, neque conuertibilitatẽ eius cũ hac oratione, quod non ſicut diximus. Item probatio, ꝙ relatiua articuli, alia eſt a relatione huius nominis qui prout ſumitur relatiue, quin hoc nomen qui, ſecundum quod tenetur infinite, vt qui tyrannum interficiẽs præmiũ accipiet, non tenetur relatiue, neque dicit relationem ad aliquod antecedens, ſed ad hunc habet de intellecto ſuo articulũ, ſed articulus dicebat relationẽ ſuppoſiti, ergo relatio articuli ſeparatur a relactione q eſt recordatio rei prædictæ, ergo relatio articuli alia eſt, & diuerſa relatione nominis, vt pronominis, quod cõcedimus.

A — B — Relatio articuli qualis. — C

Cur verbo ſubiunctiui modi ipſum Quin adiungatur. Cap. V.

Circa quintum obijcitur, & ſoluatur ſicut prius de hac dictione niſi, propter qui ſemper adiungatur verbo ſubiunctiui modi quando erat dictio conſecutiua. Item noĩa q̃ hæc coniunctio quin, ſiue hæc oratio, ꝙ non prout conuertuntur, dicunt conſecutionem vnius negatiuæ ad alterã negatiuam pp hoc ꝙ de intentione earum eſt quod ponũt vnum vniuerſaliter in altero affirmatiue, & affirmatio unius ſequitur ad affirmationẽ alterius, vt non eſt homo quin ſit animal, ergo quilibet homo eſt homo eſt aĩal, uel ſi eſt homo eſt aĩal, vel non eſt, domus quin ſit paries, ergo ſi domus eſt paries eſt, ſecundum affirmatio ſequitur ad affirmationem per cõſequẽtiam, econtrario, negatio ſequitur ad negationẽ, vnde ſi homo eſt animal, ergo non eſt homo ſi non eſt animal, vel nõ homo non ſit animal. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Tu nõ potes negare te non eſſe aſinum. Probatio, te non eſſe aſinum eſt neceſſarium, ſed tu non potes uere negare neceſſariũ ergo tu nõ potes vere negare te nõ eſſe aſinum Contra. Tu nõ potes vere negare te non eſſe aſinum, ergo tu nõ potes vere negare ꝙ nõ ſis aſinus, ergo tu nõ potes vere negare quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus Solutio Prima eſt duplex ſecundum communiter loquentes. Dicũt enim quod negare æquiuoce eſt in hac oratione vnde verus ſenſus eſt, tu non poteſt negare hoc, id eſt tu non potes uere negationem proferre, ſiue negationem hanc dicere, quod idem eſt, te non eſſe aſinum, & ſic eſt falſa, quia vere tu non

D — E — F — Sophiſ.

A non poteſt dicere hanc negationem, te non eſſe aſinum.

Alius ſenſus eſt. Tu non potes vere negare te non eſſe aſinū, i. tu non potes vere negationis huius negationē ꝓferre, quia negatio huius, te nō eſſe aſinum eſt hæc, te vt es aſinus, q̄ eqpollet huic. Tu es aſinus, hoc nō poteſt vere dicere, & ſic ē vera. Sed ſolutio nulla eſt, qa negare, eſt actus egrediens ab hac potētia actiua, quæ eſt negatiuū, ſed ſicut potentia actiua duplicē hē cōparationē vna. ſ. ad illud à quo eſt, vt ab anima, ſiue ad illud per qd', vt ad ipsū agens. Aliā vero ad illud, qd' eſt, vt ad ipsū obiectū in qd' trāſit, & ſimiliter actus illius potētia habet duas cōparationes eaſdē, & nō alias, B ergo ad idē obiectū cōparaī actus ad ꝙ potētia actiua, ergo cuius obiecti eſt hęc potētia q̄ eſt negatiuū eiuſdē obiecti eſt iſte actus, quid eſt negare, ſed iſta potentia, q̄ eſt negatiuū, ſꝑ eſt negatiuū alicuius, & ab aliquo, ergo, & iſte actus, q eſt negare, ſꝑ erit ipſius p̄dicati, & à ſubiecto, ergo ſꝑ eſt eiuſdem rationis, ergo eſt æquiuocum, ergo nihil dicunt.

Item ad idem ſicut ille actus, qui eſt videre non æquiuocatur ad viſionem albedinis, & ad viſionem nigredinis, quāuis oppoſita. Similiter negare, non ęquiuocatur ad negandum quodlibet prędicatum, ſiue fuerit prius affirmatū, ſiue C negatū, quia ſiue fuerit tale, ſemper remouetur à ſubiecto, ergo negare nō æquiuocatur ad differentiæ negationem hanc. Tu non es aſinus, in qua negatur prædicatum affirmatū, & ad differentiæ negationem huius. Tu non es aſinus, in qua remouetur prædicatum negatum, ergo non tu non es aſinus, ergo nihil dicūt. Item ad idem Ariſt. docet reperire multiplicitatem in caſib. vt ſi ſanatiuū dr̄ multipliciter de effectiuo, & conſeruatiuo, præparatiuo, ergo, & ſanare dicetur multipliciter de effectiuo, cōſeruatiuo, & præparatiuo, & ſic de alijs, & econuerſo, ſed ſi ſanare dicitur multipliciter, & ſanatiuum eodē modo multipliciter dicitur de eiſdē, ergo ſi vnum caſuū non

De hoc vide in Topicis in multis locis

dr̄ multipl'r, neq. reliquū à deſtructione D conſequētis, ſed negatio non dr̄ multipliciter, ergo neque negare à caſibus.

Item ad idē ſi ſumaī ōro in ſcd'o ſenſu, ſic adhuc remanet ꝓbatio, & improbatio, ergo nō ſoluunt. Quod concedimus, dicētes p̄dictā ſolutionē nullā eſſe. Vnde dicimus, ꝙ prima ſimpliciter eſt vera, ſed cōcluſio immediate ſequens eſt duplex ſcd'm amphibologiā, hęc. ſ. vt nō potes vere negare, qd' nō ſis aſinus, eo, ꝙ hoc verbum negare habet cōſtructionē ſm̄ diuerſas habitudines cum hoc, quod ſequitur, ꝙ non ſis aſinus, quod dico, quod non ſit aſinus, poteſt ſe obiectū ſupra, quod trāſit hoc verbum negare, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, E quod non ſit aſinus, ideſt tu non potes vere negare iſtud neceſſarium, quòd nō ſit asinus, & ſic eſt vera.

Alio autē modo cōſtruitur cum hoc verbo negare, nō ratione obiecti, ſed in ratione finis, & eſt ſenſus, tu non potes vere negare, qd' non ſis asinus, & ſic eſt falſa, quia ſiue neges te eſſe irrationale, ſiue neges te eſſe brutum, ex hoc non ſequitur, ꝙ non ſis asinus, & ſic eſt ibi amphibologia ex diuerſitate rationis conſtituendi vnum cum alero.

Sed ad illud argumētum, ꝙ ſequitur, ſcilicet. Tu non potes vere negare, quod non ſis asinus, ergo tu nō potes vere negare, quin ſis asinus, poteſt dici, quod non ſequitur, quia, quod non, & quin, F nō conuertuntur vniuerſaliter, vt dictū eſt prius, niſi ſecundum quòd dicunt cōſecutionem.

Sed ego dico hanc concluſionem, ſcilicet, tu nō potes vere negare, quin ſis aſinus, eſſe duplicē, ſicut primam prædictam, & eodem duplicitate, vnde ſecundum, quòd quin, & quod non, dicūt cōſequentiam, & conuertūtur in ratione finis, & ſic bene ſequitur, tu nō potes vere negare, quod nō ſis aſinus, ergo quin ſis asinus, ergo tu es aſinus, ſed illæ ſunt falſæ, ſicut dictum eſt, & ex falsis ſequitur falſum, & non ſequitur ad primam illum ſicut dictum eſt.

A Si autẽ fiat cõſtructio in ratione obiecti, tunc veræ ſunt illæ duæ ſequẽtes concluſiones, ſicut dictũ eſt, ſicut, & prima.

Sed vltimũ argumẽtũ non valet hoc, ſi tu non potes vere negare quin ſis aſinus, ergo tu es aſinus, & hoc mõ nulla ẽ habitudo, ſicut neq; hic, tu nõ potes vere negare hominẽ eſſe aſinum, ergo hõ eſt aſinus, immo potius ſequiť oppoſitũ, ergo hõ non eſt aſinus, & ſimiliter in ꝓpoſito, quia hominẽ eſſe aſinũ eſt obiectũ actus ipſius negare, ſimiliter quin ſic aſinus, eſt obiectũ ipſius negare illo ſenſu. vñ debet inferre oppoſitũ eius, quod infert ſolutio, ergo tu non es aſinus.

Item probatio, quod prima eſt falſa, B quia hæc eſt vera, tu nõ potes vere enũciare te eſſe aſinũ, ergo tu non potes vere negare te eſſe aſinum, à genere, quia vere enũciare commune eſt ad vere negare, & ad vere affirmare. Sed ſi tu non potes verẽ negare te eſſe aſinũ, ergo vere potes negare eius oppoſitum, ſcilicet te eſſe aſinũ, ergo hæc eſt vera, tu potes vere negare te nõ eſſe aſinum, ergo eius contradictoria eſt falſa, hæc ſcilicet, tu non potes vere negare te nõ eſſe aſinũ, ſed hæc eſt prima, ergo hæc falſa. Solutio prima eſt vera ſimpliciter, & rõ ſua peccat in prima illatione, neq; eſt ibi locus à genere, quia quamuis vere enunciare cõe ſit ad vere negare, & ad vere C affirmare, tamen vere enunciare te eſſe aſinum non eſt cõe, quia te eſſe aſinũ eſt affirmatiua, eo quod enunciare contrahitur per obiectum. vnde ſicut nullum eſt argumentum, tu nõ potes vere affirmare te eſſe aſinum, ergo tu non potes vere negare illud idem, neque eſt ibi aliqua apparentia, quia oppoſitum deberes inferre. Similiter in propoſito nullum eſt argumentum, neque aliqua apparentia, inferendo ſic, tu nõ potes vere enunciare te eſſe aſinum, ergo tu nõ potes vere negare te eſſe aſinũ. Quod autem enunciare contrahatur per obiectũ ad affirmare, patet quia actus dupliciter contrahitur. Vno enim modo per differẽtias ſumptas a parte agentis. Alio autẽ mõ ꝑ differẽtias ſumpta a parte obiecti, vt ſentire viſu, idẽ eſt qđ videre, ſentire auditu, idẽ eſt, qđ audire, & ore ſentire idẽ eſt, quod guſtare, & ſic de alijs, ergo cõtrahiť actus per differẽtias ſumptas à parte, agẽtis. A parte vero obiecti cõtrahitur ſic. Sentire coloratũ idem eſt qđ videre, ſentire vero ſonũ idẽ eſt, qđ audire, & ſic de alijs, ergo cõtrahiť a parte obiecti, ergo oĩs actus habens obiectũ dupliciter cõtrahitur, vt dictũ eſt, ergo enunciare dupliciter contrahitur, quia enunciare affirmationem, idem eſt qđ affirmare, & enunciare negationem, idẽ eſt, quod negare, & ſic illæ duæ differentiæ ſunt ſumptæ à parte agentis. D Act⁹ duplíciter cõtrahitur.

E Itẽ enũciare hoĩem eſſe animal, idẽ eſt, qđ affirmare ipſum, & enunciare hominẽ non eſſe lapidẽ, idẽ eſt, quod negare ipſũ eſſe lapidẽ & eſt illa contradictio facta à parte obiecti. Itẽ quæriť de hoc ſophiſmate, in illo tempore, aliquid eſt verum, quin ipſum ſit neceſſarium.

Probatio In illo tempore Deum eſſe verum, & ipſum eſt neceſſarium, ergo in quolibet tempore aliquid eſt verum, & ipſum eſt neceſſarium, ergo in quolibet tempore te ſedere, eſt verum, & ipſum eſt neceſſarium, quod falſum eſt.

Solutio. Prima ſimpliciter eſt falſa, quia ſenſus eſt. In illo tempore aliquid eſt verum, ſi non neceſſarium, hæc autẽ F falſa, quia ad antecedens nõ ſequitur cõſequẽs, eo quod ad negationem ſpeciei non ſequitur negato generis, neceſſitas autem eſt ſpecies veritatis.

Probatio autem peccat ſecũdum conſequens, quia bene ſequitur in illo tempore, Deum eſſe verũ, quin ipſum ſit neceſſarium, & econuerſo, ſi Deum eſſe, non eſt neceſſarium in illo tempore verum eſt. vnde vera eſt iſta probatio, quã primo ſumit, ſcilicet hæc, in illo tempore Deum eſſe verum, quin ipſum ſit neceſſarium, quia in Deo veritas conuertitur cum ſua neceſſitate, ſed in alijs veritas, & neceſſitas non conuertuntur, ſed veritas eſt in pluribus, quam neceſſitas. vnde eſt inconueniens ab inferiori ad ſuperius

perius

A petius negãdo, ſicut hic in nullo tpe eſt homo quin ſit riſibile, ergo in nullo tẽpore eſt animal quin ſit riſibile.

De multiplicitate dictionis Quanto

Notabile pulchrũ de quo magiſt. Th. Bricor. multa. OMiſſis dubitationib. quæ incidunt circa hãc dictionẽ quãto, vidẽda eſt multiplicitas eius. Sciẽdum ergo, qđ hæc dictio quãto, aliqñ tenetur interrogatiue, vt quãto pfeciſti hodie, cui rñdetur multũ, & paruũ, sm̃ cognitionẽ iſtarũ rerũ. Aliqñ aũt tenetur relatiue, vt tãto profeci hodie in hac lectione, quantò tu in eadẽ. Aliqñ aũt tenetur, infinitè, vt quanto voluerũt tanto perficiam, & nullo iſtorum modorum tendimus hic de

B hac dictione quanto. Alio aũt mõ: hæc dictio quãto, dicit cãm, vt quanto calor intenſior eſt, tãto fortius calefacit. Nota ergo, qđ hæc dictio quanto, aliqñ dicit cãm efficientẽ, vt in pdicto exemplo, calor. n. eſt cã efficiens calefaciendi, vt calor intẽſior intenſius calefacit. Aliquãdo aũt dicit cãm materialem, vt quanto corpus citius fit organicum, tanto citius recipit animam. Aliquando dicit cauſã formalem, vt quanto anima citius eſt infuſa, tanto corpus organicum eſt perfectũ. Anima n. intellectiua infuſione fit, & in creando infunditur, & infundẽdo creatur. Aliquando autem dicit cauſam finalem, vt quanto præmium maius eſt,

C tanto labor facilius toleratur.

Sophiſ. Secundum prædicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quãto magis addiſcis, tãto minus ſcis poſito, quod tu addiſcas duo enunciabilia, vt hominem eſſe animal, & aliquid eſſe & ſcias vnũ, vt hominem eſſe Grammaticũ inde, ſic quanto illud qđ addiſcis eſt maius eo, qđ tu ſcis, tanto illud, qđ tu ſcis eſt minus eo, quod addiſcis, ergo quanto magis addiſcis, tãto minus ſcis. Contra. Quanto magis addiſcis, tanto magis augumentatur ſcientia tua in te, p locũ a cauſa efficientis. Sed quãtũ magis augumentatur ſcientia in te, tãto magis ſcis, iterum, à cã efficiente, ergo quanto magis addiſcis, tanto magis ſcis, non ergo minus. Solutio. Prima

D ſimplex eſt falſa, qa hæc dictio quanto ſignificat in prima, qđ magis addiſcere eſt cã efficiẽs ſciẽdi minus, qđ eſt impoſſibile, cũ ſit cã pxima efficiẽs ſui oppoſiti. ſ. ſciẽdi magis, qa eadẽ cã proxima nõ põt eſſe oppoſitorũ, q̃uis remota poſſit eſſe, vt eſt in 2. Phyſi ſicut eſt natura cã efficiẽs ſalutis nauis, & euerſionis eius, ſed qa nauta per ſui pſentiam eſt cauſa proxima ſalutis nauis, & per ſui abſẽtiã eſt cã pxima euerſionis, & improbatio bene tenet, ſed pbatio peccat sm̃ figurã dictionis procedendo ab vna ſpẽ huius prædicamenti, quod eſt relatio, ad alteram ſpeciem eiuſdẽ, quia maius, & minus dicunt relationes cauſatas à quanti

E tatibus, magis vero, & minus dicunt relationes cauſatas à qualitatibus. vnde ſicut figura dictionis fit mutando modũ qualitatis in modũ quantitatis, vt quantũ, vel quod in quale, vel ecõuerſo, ſimiliter fit figura dictionis procedendo à relatione cauſata à quantitate ad relationẽ cauſatam à qualitate, vel econuerſo. Item quæritur de hoc ſophiſmate. Quanto aliquid maius eſt, tanto maius videtur. Probatio. Quanto aliquid maius eſt, tanto à remotiori vr̃, ſed quanto à remotiori vr̃, tanto minus videtur, ergo à primo, quanto aliquid maius eſt tanto minus videtur. Contra ibi ſignificatur eſſe cauſa prædicati, quod non eſt cauſa, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio. Prima ſimpliciter eſt falſa, quia eſ- F
ſe maius non eſt cauſa eius, quod eſt minus videri, neq; ẽt eſt cã eius, qđ eſt magis videri, quia ad ipſum videre, & ad ipſum videre exigitur viſus tanquã virtus, & exigitur coloratũ tanquam obiectũ, & exigitur modus a parte ſubiecti, & exigitẽ mediũ quod eſt aer, vel aqua, videmus. n. mediante aere, & mediante aqua, & cum his exigitur ẽt diſtantia debita, quod ſi minima fuerit diſtantia nõ videbitur viſibile, vt ſi ponatur viſibile ſupra viſum, ſiue ſupra oculum. Aut ſi ẽt fuerit diſtantia maxima, non poterit res videri, & ideo neceſſario exigitur diſtãtia debita, & hæc qnq; aggregata ſũt cauſa

A cauſa efficiens eius, quod eſt videre, & videri, quia per virtutem viſiuā ſupponimus organum ſiue inſtrumentum videndi vnde maius non eſt cā eius, quòd eſt videre, neq eius, quod eſt videri. Ad probationem aūt ſoluendū per interēptionem, quia hæc eſt falſa. Quanto aliquid maius eſt, tanto a remotiori, videtur, quia vt eſt in libro de viſu, vnūquodque viſorum habet ſpatium, quo facto nō amplius videbitur, i. vnumquodq. viſibile eſt elongabile in tanta diſtantia vltra debitum, in qua diſtantia ſi ponatur non amplius videbitur. vnde hæc eſt falſa. Quanto aliquid maius eſt, tanto à remotiori videtur.

B

De dictione Quam.

PLures autem dubitationes incidūt circa hāc dictionem Quam, quarum prima eſt, de diſtinctione ipſius. Secunda, qualiter importat comparationem. Tertia, quæ ſit comparatio ipſius ad nomen comparatiui gradus. Quarta, quæ ſit comparatio eius ad nominatiuum ſequentem, vt Soc. eſt fortior quam Plato Quinta propter quid ſequitur nominatiuus quando hæc dictio quam, adiungitur comparatiuo. Sexta, propter quid cōparatiuus aliquando conſtruitur cum ablatiuo, aliquando cum nominatiuo, interpoſita quam.

C

De multiplicitate huius dictionis Quam. Cap. I.

CIrca primum ergo nota, quòd hæc dictio quam, aliquando eſt aduerbium ſimilitudinis, vt iſte fecit hoc tanquam prudens, & tam iſtæ quā ille currit. Aliqñ eſt aduerbiū comparandi, vt Soc. eſt fortior quam Plato. Aliquando eſt aduerbium admirandi, vt q̄ fælix, q̄ præclara, & quā bonus Deus Iſrael, & aliquando etiam indignandi, vt quam turpe factum, & quam abhominabile ſcelus. Præter hæc etiam eſt coniunctio electiua, quæ ſic definitur à Priſciano. Coniūctio electiua eſt, quando diuerſis appoſitis aliquid ex eis nos eligere oſtendimus, vt diues eſſe mallem quam pauper, diuite & paupere poſitis, eligit ſe eſſe diuitem, relinquēdo alterum. Et hic D ſimiliter bonum eſt confidere in dño, quam confidere in homine, hæc dictio quam eſt cōiunctio electiua, & ſic patet multiplicitas huius dictionis quam.

Quomodo hec dictio Quam, comparationem importat. Cap. II.

CIrca sm̄ nota, quòd ad comparationem quinq. exiguntur. Vnum eſt, quòd comparatur. Aliud in quo eſt id, quod comparatur, ſiue in quo eſt comparatio. Tertiū eſt exceſſus, in eo quo E eſt comparatio. Quantum eſt illud cui cōparatur. Quantum eſt reſpectus medius inter comparatiuum, & illud cui comparatur, v. g. cum dico, Soc. eſt fortior quam Plat. Soc. eſt illud, quod comparatur, & fortior dicit fortitudinem in qua eſt comparatio, & ēt exceſſum illius fortitudinis, quia Soc. habet fortitudinem, & etiam habet eā in exceſſu reſpectu Platonis. Plato. n. eſt illud cui comparatur. vnde hoc aduerbium quam, nihil habet de comparatione niſi prædictum reſpectum Nota ēt, quod aliquando in comparatione ſextum ponitur, quod eſt menſura ipſius exceſſus, & tūc comparatiuus gradus conſtruitur cum duplici ablatiuo, vt Soc. eſt maior Plato F ne vno pede, vel conſtruitur cum vno ablatiuo, & cum nominatiuo, interpoſito quam, vt Soc. eſt maior quam Plato vno pede, & ſic diximus, quod Socra. eſt excedens, ſiue, quod cōparatur, & iſtud cōparatiuū maior dicit illud in quo excedit, ſiue in quo eſt cōparatio, & ēt exceſſū ipſius maioritatis & Plato dicit, quod exceditur ſiue cui cōparatur, & hoc aduerbium qua dicit reſpectu medium, vt diximus, inter excedens, & illud, quod exceditur, ſiue illud cui comparatur, & ille ablatiuus vno pede, dicit quantus eſt exceſſus maioritatis in Socrat. reſpectu Platonis, & illis dicit menſuram ipſius

Præter quādo queſextum ēt incomparatione qſt que an notat.

ſius

ſius exceſſus. Quotieſcunque volumus
A ſignificare comparationem ſiue menſurā exceſſus prędicta quinque ſufficiūt, patet ergo, quod hæc aduerbium quā, importat comparationem in hoc, quod dicit reſpectum mediū inter exceſſum ſiue comparatum, & illud, quod exceditur à comparatiuo, vt diximus.

argum.

Quam comparationem dictio quam, habeat ad comparatiui dictionem Cap. III.

CIrca tertiū vero nota, ꝙ hoc aduerbium quam, habet rationē cū nominatiuo ſequente in reſpectu ad comparatiuum, quia omne comparatiuum dicit exceſſum reſpū alicuius termini, ſiue reſpū eius, qđ exceditur, & nominatiuis non pōt eſſe terminus illius exceſſus, niſi mediante hoc aduerbio quam.

B *Quomodo comparetur ad nominatiuum ſequentem. Ca.* IIII.

CIrca quartum nota, quod hoc aduerbium quam, eſt ratio per quā rationem nominatiuus terminat reſpectum comparatiui, quòd nominatiuus ſm̄ ſe non potuit terminare reſpectum comparatiui. vnde nominatiuus habet rationem termini per hoc aduerbium quam. vnde hoc aduerbium quam, eſt ratio inquātum nominatiuus eſt terminus comparatiui ad ipſum nominatiuū, vt ratio eius, i. inquantum terminat reſpectum comparatiui.

C *Cur dictionem quam, nominatiuus ſequatur. Cap. V.*

Nominatiuo ſūt agētis obliqui patētium

CIrca quintum nota, quòd ſi ſubſtātia ſumitur ut agens, ſumitur in nominatiuo in obliquis autem ſumit, ut patens, quia nominatiuus dicit modum agentis, obliqui vero dicunt modum patiētis, quod quia hæc dictio quam, facit illud obliqui exceditur retorqueri ad alium actum, & alius actus ſemper eſt
D in aliquo agēte, ſiue ab aliquo, quod habet modū agentis, modus autē agentis eſt in nominatiuo vt diximus, & iō quādo hoc aduerbium quam adiungitur cōparatiuo, oportet quod ſequatur nominatiuus qui comparatur ad actum aliū, vt Socr. eſt fortior quam Plato.

Cur quandoque comparatiuum per ipſam interpoſitam ex ponamus. Cap. VI.

CIrca ſextum nota, ꝙ illud quod exceditur per comparatiuum, duob.
E modis poteſt ſignificari. Quia vno modo, inquantum exceditur ſolum. Alio autem modo inquantū exceditur, & ordinatur ad alium actum. Si aūt modo inquātū exceditur, & ordinatur ad aliū actum. Si autem ſumatur ſolum inquantum eſt res exceſſa ab ipſo, cōparatiuo, ſiue per ipſum cōparatiuū ſic ſtat in tōne eius a quo remouetur exceſſus qui ſignificatur per comparationem.

Exceſſus. n. eſt in ipſo comparatiuo reſpectu rei exceſſæ, & non eſt in re exceſſa, ſed aufertur ab ea, & ſic res exceſſa ſtat in ratione eius, ut a quo aliquid aufertur, ſed comparatio iſte eſt reperta ſolum in ablatiuo, & ideo quando ſignificatur res exceſſa inquantum exceſſa
F ſolum, tūc oportet quod ponatur in ablatiuo, & ideo comparatiuus iſto modo ſemper conſtituitur cum ablatiuo.

Quando autem res exceſſa ſignificatē inquantum eſt exceſſa, & etiam inquātū cōparatur ad alium actum, quia comparatio ad alium actum aduenit ſupra cōparationē primam, ſcilicet inquantum eſt exceſſa, ideo comparatio ad aliū actū eſt quaſi completiua primę comparationis. & ideo ordinat rem exceſſam ad alium actum, & quia actus, vt diximus, eſt ab aliquo quod ſtat ſub modo agentis, ideo ſequitur nominatiuus, & hoc modo comparatiuus ſemper conſtruitur cum nominatiuo interpoſito quam, & ſic.

A & ſic patet propter quid comparatiuus aliqñ conſtruitur cum ablatiuo, aliqñ uero cum nominatiuo, interpoſito q̃ & patet etiam quãdo debet comparatiuũ conſtrui cum uno, & qñ cum altero, patet etiam quod comparatiuus debet cõſtrui cũ duplici ablatiuo, uel cum uno, & cum nominatiuo interpoſito quam.

Secũdum prædicta quæritur de hoc Sophiſ. ſophiſmate. Impoſſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Probatio, hęc eſt impoſſibilis, tu ſcis plura q̃ ſcis, ergo eius dcm̃ eſt impoſſibile, ergo hæc eſt uera, impoſſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Contra, tu potes addiſcere plura quã ſcis, ergo tu potes ſcire plura q̃ ſcis, ergo hæc eſt falſa, ĩpoſ-B ſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Solutio.

Prima eſt duplex. Quia ſicut poſſibile 2. de a-ni. & 1 cœli & mundi. dicit relationem, quia oĩs potentia eſt eorum quæ ſunt ad aliquid ſm Ariſ. Similiter impoſſibile dicit relationem, q͞a impotentia priuat̃ potẽtiam ab aliquo, & reſpectu alicuius actus, ſicut poſſibile ponit potentiã in aliquo reſpũ alicuius, q͞a reſpectu ipſius actus eſſẽtialis, uel reſpectu formæ completiuæ, uel reſpectu actus accidentalis, ut reſpetu comparationis egredientis ab ipſa forma q͞a agere eſt formæ. Dico ergo, ꝙ prima eſt duplex, eo, quòd hęc dictio impoſſibile poteſt ponere relationẽ ſuã in re accuſatiui caſus, & ſic prima eſt falſa, & eſt ſẽſus, tu nõ potes ſcire plura q̃ ſcis, vel pt̃ ponere relationem ſuam ſupra totum dictũ, & ſic prima eſt vera, & eſt ſenſus, te C ſcire plura quam ſcis eſt impoſſibile, q͞a in nullo tempore ſcies plura quã in eodem ſcis. Item quæritur de hoc ſophiſ. impoſſibile eſt aliud quã aſinum genuiſſe te. Probatio, hominem eſſe aſinũ eſt impoſſibile, & aliud quam aſinũ genuiſſe te eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te. Contra, impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te, ergo aſinus genuit te.

Solu. Prima duplex eſt doqđ hoc relatiuũ diuerſi atis, l aliud poteſt referri ad terminum aſinum, & ſic hoc relatiuũ aliud eſt accuſatiui caſus, & eſt ſẽſus impoſſibile eſt alium ab aſino genuiſſe te, D & ſic eſt falſa, vel hoc relatiuũ aliud põt referre totum dictum, ſ. aliũ genuiſſe te, & tunc hoc relatiuum aliud eſt nominatiui caſus, & eſt ſẽ ſus, ĩpoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te, i. aliud eſt impoſſibile quã hoc impoſſibile, quod eſt aſinum genuiſſe te, vt hoĩem eſſe lapidẽ eſt impoſſibile, aliud ab illo impoſſibili, .ſ. aſinum genuiſſe te, & ſic eſt vera.

De dictione, quicquid.

QVia hæc dictio quicquid, vno modo importat diſtributionem quo ad hoc de ipſa eſt determinatum in diſtributionib. ſed quo ad hoc quod importat in ſe cõſecutionem cum diſtributione dẽt determinati de ipſa in ſyncategorematib. Circa hanc, ergo dictionẽ quicquid primo q̃ritur quid ſignificet. E

Scđo vtrũ ſit dictio æquiuoca, uel nõ.

Tertio utrũ ĩportet relationẽ, uel non.

Quid ſignificet dictio quicquid. *Cap.* I.

CIrca primum nota, quod quatuor ſunt de intellectu huius dictionis quicquid, ſiue de ſua ſignificatione, vnũ ẽſt diſtributio, alterũ eſt materia diſtributionis ſuæ, quia ſicut hæc dictio quilibet habet in ſe diſtributionẽ, & rẽ diſtributã per ſuã ſignificationem, ſimiliter q̃c quid, tertium aũt conſecutio, quartum F vero eſt diſiunctio, quia cum dr̃ q̃cquid currit mouetur, ſenſus eſt, ſiue hic currat mouetur, ſiue illud, & ſic eſt ibi conſecutio, & diſtributio, & ita quatuor ſunt deſignatione huius dictione q̃cq̃d.

An Quicquid, ſit dictio æquiuoca. *Cap.* II.

CIrca ſm nota, quod quãuis intelligãtur diuerſa in ſignificatione huius dictionis quicquid, non tñ eſt æquiuoca, quia ſignificat ſub ſubiecto, ſiue iure diſtributa, & mediante conſecutione diſiunctionem, & propter hoc ſemper redditur ei verbum quod eſt ante ce-

A cedens, & aliud quod eſt conſequens, vt quicquid currit, mouetur.

An quicquid importet relationem.
Cap. III.

CIrca tertium obijcitur, quia ſenſus iſtius, quicquid currit mouetur, eſt ille, oē ꝙ currit mouetur, ſed hæc eſt relatio, ergo in prima eſt relatio, ergo hæc dictio quicqd, importat relationem. Et đđm, quod hæc dictio quicquid, nō importat relationem, nec eſt dictio relatiua, ſed eſt nomen diſtributiuū infinitum ſignificans illud, quod diximus, & cōponitur ſuper generationem huius dictionis, quid ſm, quod hoc nomen quid, ſimpliciter cum infinitū, & nō ſm, quod eſt interrog tiuum, vel relatiuum. Argm autem peccat ſm accidens, quia nō oportet, quod ſi in vno conuertibilium intelligitur relatio, ꝙ in altero intelligatur, v.g illæ duæ conuertuntur, homo aſinus currit, & homo, qui eſt alb. currit, & tamen in vno intelligitur relatio. in altero vno non. Secundum vero prędictā quæritur de hoc ſophiſmate. Quicquid ſciuit. Deus ſcit. Probatio. Deus ſciuit omnia, & nihil oblitus eſt, ergo quicquid Deus ſciuit, ſcit.

Sophiſ. Contra. Quicquid Deus ſciuit, ſed ſciuit te naſciturū, ergo ſcit te eſſe naſciturū, ergo te es naſciturus. Solutio. prima ſimplex, eſt vera, quia ſcīa cauſæ primæ ſemper eſt eadem, neq. recipit in ſe trāſmutationem. vnde de reb. omnib ſcientiā hēt immutabilem, & iō de reb. corruptibilibus ſcīam habet impermutabilē. Cuius cauſa eſt. omnes cognoſcens cognoſit ſecundum modum ſuis; & ſecundum virtutem ſuæ cognitionis. & nō ſecundum modum cogniti, vnde, quia virtus cognoſcitiua cauſæ primæ non depēdet a reb ſed dependet ab ipſa tanquam a ſua cā, cognitio autem noſtra depēdet a reb. cognitis, & perficitur ab eis, iō eſt, ꝙ noſtra cognitio, & ſcīa eſt permutabilis ſm rerum permutationem. Scientia vero cauſa primæ non eſt permutabilis ſm permutationem rerum. Improbatio autem peccat ſm figuram dictionis, ex commutationē prædicamenti, quia mutatur, quid in quando. Hęc autem diſtributio, quicquid dicit, quid naſciturus autem dicit quando, & ſic mutatur in quādo in aſſumendo naſciturum ſub eo, qđ eſt quicquid. Eſt etiam ſophiſma accidētis, quia quid, & quando poſſunt accipi vno modo inquantum ſignificatur, per dictionem, i. per ſermonem, & ſic peccatum eſt in eis ſm figuram dictionis, propter principium motiuū, quod eſt in dictione alio aūt modo pūt ſumi quid, & quando, ſ. a parte rei, ſiue modi ſignificā di rem circūſpectiuo ſermone, & ſic error in eis facit ſophiſma accidentis propter principium motiuum in re, uniuerſaliter. v. dico, quod vbicunq. eſt figura dictionis, ſemper eſt ibi ſophiſma accidentis, & non econuerſo, ſed hoc per cāſ diuerſas, ſicut tetigimus, quia modi rerū prædicabilium ſunt diuerſi, & ſic accipiantur inquantum per dictionem ſignificantur, ſic fit figura dictionis. Si autem illi modi accipiantur a parte rei, ſiue ut ſunt modi rerum circūſcriptiuo ſermone, ſic fit accidens in eis, quia primo modo eſt principium motiuum in dictione, Secundo vero modo in re.

Vbi eſt fallacia figuę dictiōis, ibi eſt fallacia accidētis, ſed nō ecōtrario.

De incipit, & deſinit.

Vide Pau. pergulē. & Paul. venetum.

AQuibus dependet cognitio rei ꝓpria ſunt re, ſed cognitio horum verborum incipit, & deſinit, dependet a reb. permanentib. & ſucceſſiuis, quia ſi hic verba adiungantur reb permanentibus & ſucceſſiuis, hn̄t ſm hæc diuerſas rationes, & ideo dicturi de his uerbis incipit, & deſinit. Primo quærimus, quæ differentia eſt ſucceſſiuorū, & permanētium. Secundo quæ ſunt res horum uerborum incipit, & diſinit cū reb. permanentib. & ſucceſſiuis. Tertio vtrū motus incipiat, vel deſinat, & qualiter, & quid motus Quarto vtrū tempus, & incipiat, vel deſinat, & quod ſit tempus, & cuius menſura, & in quo ſit, ut in ſubiecto.

Quin-

A Quinto vtrum potentia incipiat, vel deſinat, & quot modis dicitur potētia. Sexto autem vtrum termini habeant differentem ſuppoſitionem cum his verbis a parte poſt, & cum alijs verbis.

De ſucceſſiuorum à permanentibus diſcrimine. Cap. I

Circa primum ſic obijcitur cum ſucceſſiua non habeant eſſe niſi a permanentibus, ergo non habebunt rationem ſiue definitionem niſi ab eis, quia a quo eſt eſſe, & ratio. ergo ratio ſucceſſiuorũ non differt a ratione permanentium, ſed quorum rationes non ſunt differen-
B tes, nec ipſa ſunt differentia, ergo ſucceſſiua, & permanentia non differunt.

Et dicendum, vt actum eſt, quod rerũ aliæ ſunt permanentes, aliæ ſucceſſiuæ, & differunt a ſeinuicem multipliciter. Prima differentia eſt, ꝙ res permanentes dñr, quarum eſſe eſt totum ſimul, vt ſunt homo, lapis, lignem, aer, terra. Res autem ſucceſſiuę dicuntur, quarum eſſe non eſt totum ſimul, ſed eſt in ſucceſſione, vt ſunt tempus, & motus. Secunda differentia eſt, quod partes permanentium ſimul ſunt omnes, vt partes hominis lapidis, & aeris, & non eſt vna poſt alteram, ſed partes ſucceſſiuorum non
C ſunt ſimul omnes, ſed eſt vna poſt alterã ſucceſſiue, vt partes motus, & partes temporis, quia poſt vnam partem motus ſequitur altera, & non ſunt duæ partes eiuſdem motus ſimul, neq. duæ partes temporis ſunt ſimul, ſed vna eſt poſt alteram ſucceſſiue, impoſſibile.n.eſt plura tempora ſimul eſſe. Tertia differētia eſt, ꝙ permanentia priora natura ſunt ſucceſſiuis, & ſucceſſiua natura ſunt poſteriora, cum ſint cauſa ſucceſſiuorum. Quarta differentia eſt, quia res permanentes ſunt in ſe terminatæ quæcunq. habent terminos, ſed res ſucceſſiuæ non habent terminos in ſe, vt motus, qui terminatur ad res permanentes, vt alteratio ad qualitatem. Augmentum, & diminutio ad quantitatẽ, & ſic de alijs. Quinta differentia eſt, ꝙ res permanẽtes ſunt D
in ſui principio, & in ſui fine, vt patet in ſubſtantia, & in accidentib. permanentibus vt in lapide, & in albedine, & nigredine, res vero ſucceſſiuæ dũ fiunt, ſũt motus.n.ſit in tpe, & in ſucceſſione, mutatio vero ſubito, & in inſtāti, res uero ſucceſſiuæ, neq. ſunt in ſui principio, neq. in ſui fine, vt poſtea patebit de motu.

Quæ nam res ſucceſſiuorum ac permanentium in verbo incipit, & deſinit attendatur. Cap. II.

Circa ſm obijcitur, quià cum motus habeat rationem a ſuis terminis E
quamuis magis termino ad quem quã a termino a quo, quia motus ferè omnes definiuntur per terminum ad quẽ natura tendit, vt dealbedo, quia motus ad albedinem, denigratio eſt motus ad nigredinem, augmentum vero eſt motus ad maiorem quãtitatem, generatio vero eſt motus ad ſubſtantiam, & ſic omnes motus terminum a quo quia corruptio eſt mutatio a ſubſtãtia, ergo omnis motus habet rationem a ſuis terminis, quamuis magis a termino ad quem quã a termino a quo, ergo tunc incipit, & deſinit dicunt motum, vel modum motus reſpectu termini a quo, vel reſpectu termini ad quem, tunc oportet, ꝙ ſic termini ſunt ſpecie differentes, quòd rationes
horum verborum, incipit, & deſinit, ſint F
ſpẽ differentes, ſi talibus terminis adiungãtur, ſed ſucceſſiua, & permanẽtia ſunt ſpecie differentia, ergo hoc verbum deſinit, ſi adiũgitur permanentib. & ſucceſſiuis, habebit ſecũ has rationes ſpecie differẽtes, & ſimiliter hoc verbum incipit. Quòd concedimus dicentes, quod ratio huius verbi incipit cum reb. permanentibus eſt iſta, ſ. eſt, & ante nõ fuit vt incipit eſſe albus, eſt albus, & ante hoc non fuit albus. Vnde hoc modo, hoc verbum incipit dicit poſitionem præſentis cum priuatione præteriti, vel etiam ſic, incipit, id eſt, nunc primo eſt. Cum rebus autem ſucceſſiuis exponitur ſic, nunc pri-

Incipit quodeſinit quo pactodefiniant.

mo

A mo eſt, uel ſic, nõ eſt, ſed poſt hoc erit, ut incipit moueri, non mouetur, ſed poſt hoc mouebitur, tunc priuat præſens, & ponit futurum. Sed hoc uerbum deſinit in reb. permanentib. exponitur ſic. Nũc vltimo eſt, uel ſic, eſt & de cætero non erit, vt deſinit eſſe albus nunc ultimo eſt albus, vel ſic eſt albus, & de cętero non erit albus, & ſic ponit præſens, & priuat futurum. Cum reb. aũt ſucceſſiuis exponitur ſic. Nunc vltimo fuit, uel ſic nõ eſt, ſed ante hoc fuit, ut deſinit currere, non currit, ſed ante hoc cucurrit, & ſic priuat præſens, & ponit præteritum.

B Item quæritur, cum diuerſa tempora intelliguntur per iſta verba incipit, & deſinit, utrũ intelligãtur ibi æqualiter, vel vnũ per prius, & alterum per poſterius.

Et dicens, ꝙ iſta verba incipit, & deſinit dicunt inceptiones, & deſinitiones rerum, ſed inceptiones non ſunt niſi in terminis rerũ initialib. & finalib. ſed vltra terminum finalem nihil eſt de re, neque ante terminum initialẽ eſt aliquid de re, eo ꝙ tota res infra ſuos terminos continetur, ideo eſt, ꝙ cum hoc uerbum C deſinit dicat terminum finalem rei, per prius dat intelligere præſens, & cõſequitur priuatio futuri, eo quod ultra terminum finalẽ rei nihil eſt de re, & loquor in permanentib. vnde hoc modo iſta expoſitio nunc vltimo eſt rectior q̃ iſta eſt, & de cætero non erit. Cum ſucceſſiuis autem hęc rectior, nunc vltimo fuit, quam iſta, non eſt, ſed ante fuit, unde per prius ponitur ibi præteritum terminatum ad præſens, & conſequitur priuatio preſentis. Sed per hoc uerbum incipit adiũctũ permanentibus, per prius datur intelligi præſens, & conſequitur priuatio preteriti, quia res permanentes ſunt in ſui principio, & ante ipſum nihil eſt de his, unde hoc modo rectius exponitur ſic eſt, quã ſic, eſt & ante hoc non fuit. Sed cum ſucceſſiuis per prius intelligitur poſitio futuri terminati ad præſens, & per poſterius priuatio præſẽtis, propter hoc quod res ſucceſſiue non ſunt in ſui principio, ſed poſt principium.

Et nota, quod hoc uerbum incipit, D nõ ꝓ ꝑ hoc eſt diuerſorum temporum. Quia tempus dicitur dupliciter. Vno. n. modo, tempus eſt mẽſura primi motus, vel motus, primi mobilis, & eſt ſpecies quantitatis continuæ, & ſic eſt tempus ſecundũ ueritatem temporis, & tempus iſto modo non accidit uerbo, & ſic dãtur intelligi diuerſa tempora, per iſta uerba incipit, & deſinit, ſed non a parte conſignificationis eorum, ſed a parte terminorum ſuorum, & ſignificationum principalium, quiquidam ſunt cauſę, quare eſt inceptio uel deſinitio. Tẽpus duob. modis dicit.

Alio autem modo tempus dicitur nõ E menſura primi motus, neque tempus ſecũdum ueritatem temporis, ſed dicitur motus temporis, & hoc modo tp̃s accidit uerbo, & ſic incipit & deſinit ſunt pręſentis temporis, & ſic intelliguntur inter diuerſa tempora a parte ſignificationis principalis, & intelligitur in eis vnũ ſolum tempus a parte conſignificationis. Et prædicta diſtinctio tp̃is eſt ſimilis diſtinctioni generis, quod ſimiliter genus dicĩ dupliciter. vno. n. modo genus dr̃ ſecundum ueritatem generis, & hoc F modo non ſunt duo genere reperta in natura rerum, ſcilicet maſculinum, & fæminium, & hoc modo genus eſt tantum in animalibus, ut in viris, & fæminis.

Alio autem mõ genus dicitur modus generis, & ſic reperitur genus in rebus inſenſibilibus, & dicitur lapis maſculini generis, & petra fœminini, unde ſicut genus dicitur uno modo ueritas generis, & alio modo modus generis. Similiter tempus dicitur uno modo ueritas temporis, & ſic non accidit uerbo.

An motus incipit uel deſinit, & quid motus. Cap. III.

CIrca tertium obijcitur, quia vult Ariſt. quòd ſi aliquis mouetur, mouebitur, & mouebaĩ, ſed ſi mouebitur ſumus in illo futuro, tunc uerum eſt dicere, quoniam mouetur, ergo iterum mouebitur, & mouebatur, illud iterum futuri accipiatur, ergo iterum mouebitur colligitur 1. & 2. elen. ĩ pleriſque locis.

tur

A ꝉtur in alio futuro, & iterum erit dcere qm̄ mouetur, & ſic contingit moueri in infinitus, ergo motus non pōt deſinere. Eodem autē modo probatur, quod non p̄t incipere, quia ſi mouetur mouebitur, & mouebatur, ſed ſi mouebatur, ſumus in illo præterito, & iterum erit dicere in illo præteri o qđ mouetur, ergo mouebat̄ prius in alio præterito, & ſi iterum illud præteritū accipiat̄, verum eſt in illo dicere, qm̄ mouet̄ in alio priori præterito, & ſic contingit abire in infinitū a parte ante, ſicut a parte poſt, ſiue a parte p̄teriti, ſicut a parte futuri, ſed impoſſibile eſt abire in infinitum, quia infinita non poſſunt pertrāſiri, ergo impoſſibile eſt, ꝙ motus incipiat, & ſic motus nō poteſt incipere nec deſinere. Et ſicut obijcitur

B de motu, ſic obijci poteſt de curſu, quod non poſſit incipere, neque deſinere, quia ſicut currit, & curret, & inde vt prius. Eodem autē modo pōt obijci de quolibet alia ſucceſſiuo, ꝙ non poſſit incipere neque deſinere, Et dicendum, ꝙ motui rerum inferiorum, & cuilibet ſucceſſiuo debetur principium, & finis, ut patet in motū alterationis, qui eſt ab vno termino in alterum, vt ab una qualitate contraria, in alterā, vel in mediū, & augmentum ab vna quantitate ad alterū, & motus ſ̄m locum ab uno loco in alterum, & ſic oēs motus inferiores incipiunt, &

Infinitum ꝓprie tribusmodis dicitur.

C deſinunt, Ad illud aūt, ꝙ obijcit in definitioue motus dicendum, ꝙ infinitum proprie dicitur tripliciter, ſ. diuiſione, vt linea dicitur infinita diuiſione, & quodlibet continuum, omne enim continuū diuiſibile eſt in infinitum.

Alio autem modo dicitur infinitum appoſitione, vt numerus, omnis enim numerus augmētabilis eſt in infinitum.

Tertio ante modo dicitur infinitum utroque modo, vt motus, & tēpus, vtrunque enim eſt infinitum, diuiſione, cum ſit cōtinuum, & eſt infinitum appoſitione cum poſt vnum tp̄s ſit aliud tēpus, & poſt vnum motum, ſit alius motus in infinitum, & ſic eſt infinitas, vtroque modo, ſcilicet, appoſitione, & diuiſione. Dicendū breuiter, quod infinitū iſto tripliciter modo eſt tm̄ in potētia, & non in actu D & bene poteſt pertranſiri eo quo infinitum in potentia, bene pōt pertrāſiri, infinitum autem in actu non poteſt, vnde quia obiectiones volebant reducere potētiā in infinitū ad actū dicēdo motum, ideo ſequebatur infinita. Quod autē intentetur reducere infinitū diuiſione in actū, patet, quia cū dr̄, ſi mouetur mouebitur iam diuidit motū per partes ſuas, & cū iterū ſumit præteritū, & futurū dicens, ꝙ ſi mouetur in illo, ergo mouebitur, & mouebatur, patet quo adhuc diuidit partes motus, & ſic potentiā diuiſionis infinitę nititur reducere jn actū diuiſionis, vnde licet motus ſit infinitus reducendo aptitudinem infinitæ diuiſionis E in actus, non ꝓp hoc ſequitur, ꝙ motus ſit infinitus ſimpliciter, ſed eſt ibi fallacia ſ̄m quid, & ſimpliciter. Si quęratur vbi debeat quis reſiſteee obiectionibus. Dicendum quod vltimæ illationi debet reſiſtere, quia bene probat, ꝙ contingit abire infinitum a parte ante, & à parte poſt diuidēdo motum à parte principij, ſiue a parte finis, ſed ex hoc non ſequit̄, ergo motus non pōt recipere, neque deſinere quia motu ſ̄m ſe infinitus eſt, diuiſione autem infinitus eſt vnde omnis motus inferior incipit, & deſinit.

F

Motus cœli nec incepit, necde fine.

Item obijcitur, quod motus primi mobilis, ſiue cęli eſt infinitus, quia vna reuolutio naturaliter cœli eſt poſt aliam ſicut vnus homo ex alio homine naturaliter, generatus, ergo non fuit prima reuolutio cœli, quia ſi fuiſſet prima, tunc illa non fuiſſet poſt aliam, ergo motus cœli non incipit, ergo fvit ab æterno, ergo, & cælum ab æterno, ergo planta eſt ab æterno, quod eſt credentibus impius error. Similiter autem videtur quod motus primi mobilis à parte poſt ſit infinitus, quia poſt vnum renolutionem cœli naturaliter ſequitur altera, ergo non eſt ſumere vltimam reuolutionem cœli, ergo motus cœli eſt infinitus a parte poſt. Item ſi obijcitur quod generato hominum ſit infinita a parte ante,

& a

A & a parte poſt, & plãtarũ, & aliorũ generabiliũ & corruptibiliũ, q̃a hoc eſt principium in natura hõ ex hoĩe generatur, & equus ex equo, leo ex leone, planta ex plãta, ergo non eſt ſumere primũ hominem, quia ſi ſumat aliquẽ, ille erit ex alio ſm via naturæ, & illæ alius ex alio priori, & ſic in infinitũ in hoĩbus, & cæteris animalibus, & in plantis. Et dicẽdũ ꝙ motus primus, & generatio oĩum inferiorum vt animalium, & plãtarum, põt ſumi dupl̃r, quia vno mõ ſm viam naturæ, & ſm naturalia, & alio mõ ſm cõparationem ad primũ, quod eſt ſupra naturã, vt à cãm prima, & ſm principia naturæ non eſt reperire primam reuolu-

B tionem cæli, neque vltimam, neque primũ hominem, vel primum animal, vel primã plantã, quia natura nõ potuit facere primum hoiem, neq; primum leonẽ, neq; primã plantam, neque primã reuolutionẽ. Sed modo ſecũdo fuit reperire primũ hominẽ, & primam generationẽ in oĩbus gñabilibus, quia primũ, qđ eſt ſupra naturam, vt cauſa prima ex ſua ſumma potẽtia potuit facere quodlibet ex nihilo, quod natura non potuit.

Itẽ eodem modo obijcitur, quod motus nõ ſit in ſui principio, neque in ſui fine, ſicut obijciebatur, quod non potuit incipere neq; deſinere, quia ſi aliquis in principio motus mouet̃, ergo mouebat̃

C prius, non, ergo erat in principio, ſi aliquis mouetur in fine, ergo mouebitur poſterius, non, ergo motus erat in fine, ergo motus nõ erat in principio. Quod cõcedimus. Habito, quod oĩs motus nec in principio incipiat, & nec in fine deſinat, & qualiter incipiat, & deſinat, quia motus inferioris vere incipiunt, & deſinunt p principio naturæ, motus aũt inferiorũ, & ẽt tota generatio cõtinua inferiorum incipit & deſinit per primum ſupra naturam. Sciendũ, quo motus definitur ſic, Motus eſt perfectio exiſtentis in potẽtia ſecundũ ꝙ hm̃oi; Quod patet ſic quia mobile & ſolum mobile eſt in potẽtia paſſiua ad motũ, ſed oĩs potẽtia perficitur per ſuum actiuum, vt potẽtia

Motus quid.

ad calefaciendũ per calefieri, & potẽtia ad dealbãdũ per albedinẽ, & ſic de alijs, D
ergo cũ mobile dicat potentiã ad motũ; ideo mobilis inquantũ mobile perfectio eſt motus, & ideo perficitur mobile inquantũ eſt mobile cum mouetur. viſibile inquantũ eſt viſibile cũ vr̃, & augmentabile inquantũ eſt augmentabile, tum argumentatum, & alterabile inquantũ eſt alterabile cum alteratur, ergo ſimpl̃r mobile in quantũ eſt mobile cũ mouet̃, ſed cum mobile inquantum eſt mobile exiſtat in potentia, vt dictum eſt. ergo motus eſt perfectio exiſtentis in potentia, ſecundum, & huiuſmodi, quod eſt perfectio mobilis, ſecundũ quod exiſtit in potentia, inquantum eſt mobile. E

Ad tempus incipiat vel deſinat, & quid ſit tempus. Cap. IIII.

Circa quartũ obijcit, quia vt innuit Ariſt. in 4. Phy. Sicut punctus continuat duas partes lineæ, & eſt indiuiſibile in linea, ſil̃r nunc eſt indiuiſibile in tẽpore, & continuat duas partes tp̃is, vt tẽporis prius, tẽpori poſterior. Et ideo dixit Ariſt. quod nũc eſt ſemper finis temporis p̃cedentis & principiũ ſubſequentis, ergo impoſſibile eſt reperire primũ nũc in tp̃e quia quodcunq; nũc accipiatur, ſemper eſt finis vnius tp̃is, & principiũ alterius, ergo ante illud nũc, erit accipere aliud tp̃s prius, & ante tẽpus, erit accipere aliud nunc, quod erit principiũ illius, & finis, iterum alterius tp̃is præcedentis, ergo non eſt ſumere primũ tp̃s, ergo tempus nõ incipit, ergo tp̃s eſt ab æterno. Et dicendum eſt ſicut dictum eſt de motu circulari cæli, & de motu generationis quod tp̃s põt ſumi ſecundũ duas comparationes. ſ. ſecundũ cõparationẽ ad naturã, & ſecundũ cõparationem ad cauſam primã. Si aũt ſumatur ſecundũ cõparationẽ ad naturam, ſic tempus nõ poteſt incipere, quia natura non potuit facere primum tempus, vnde tempus ſecundum viam naturæ procedit in infinitum a parte ante, & a parte poſt. Si autẽ ſumatur tempus per cõparationem ad cauſam primam ſic incipit tempus, quia

Tex. ca. 2. 1.

F

Tẽpus eſt æternum.

A incipit cum motu, & cũ mobili primo. Quid autem ſit tempus, & cuius menſuræ ſit, quia eſt mẽſura, ſcilicet primi motus, ſi motus primi mobilis, & in quo ſit vt in ſubiecto, quia eſt in motu circulari cœli; primo dictum eſt in tractatu huius dictionis ſi.

An potentia incipiat vel deſinat.

Cap. V.

Tex. cõ. 69. & de in pleriſque locis.

CIrca quintũ quæritur vtrũ potẽtia incipit, vel nõ. Et videtur quod incipit, quia ſi potentia incipit, ergo poſſibile incipit, ergo non erat poſſibile anteq̃ inciperet, ſicut nõ erat res ante q̃ inciperet eſſe, ergo modo ex non poſſibili factũ eſt poſſibile, ſed non poſſibile, & impoſſibile æquipollẽt cum conuertant, ergo ex impoſſibili factum eſt poſſibile q̇d
B vr̃ inconueniens, ergo poſſibile non incipit, ergo nec potẽtia ipſius poſſibilis incipit. Sed contra hoc ſic obijcitur, quia ſi poſſibile nõ incipit, ergo fuit ab æterno, & ſic ſequit̃ hæreſis, dicendo non ſolus Deus fuit ab æterno, ſed etiam materia prima fuit ab æterno cũ Deo, q̇d error, nõ ſolũ in fide catholica, ſed ẽt in ſciẽtia Naturali, q̃a ponit̃ eſſe materia ſiue forma, & ſeparata a paſſionibus, i. accidentibus, ergo neceſſe eſt poſſibile incepiſſe & potẽtiã ipſius. Et dicendum eſt q̇ duplex eſt potẽtia, q̃a eſt quædã potẽtia rerũ creatarũ, q̃ diuidit̃ p potentiã actiuã creatã, per potentiã paſſiuã creatã, & ita
C icepit eẽ, & vtraq; pars eius. Alia aũt eſt potentia increata, & hæc eſt potẽtia cauſæ primæ ſiue primi agẽtis, & iſta nõ incipit eſſe, ſed eſt ab æterno, & ſic potẽtia paſſiue incepit, & poſſibile icepit, & potentia actiua rerũ creatarum nõ incepit.

Ad illud autem quod obijcitur, q̇ ſi poſſibile incepit, ergo ex non poſſibili factũ eſt poſſibile, ergo impoſſibile eſt poſſibile, cum non poſſibile & impoſſibile æquipolleant. Dicendum eſt, q̇ hoc non eſt inconueniẽs vno mõ, & alio mõ ſic, quia inconueniens eſt, quod agens aliud naturale ex impoſſibili faciat poſſibile in natura. Sed de agente quod eſt ſupra naturã, vt cã prima, nõ eſt inconueniẽs, q̇ ex impoſſibili faciat poſſibile in natura, quia natura nõ potuit facere aliquid ex nihilo, ſed cauſa primæ potuit, & ideo ex impoſſibile in natura potuit facere poſſibile prima cauſa. D

Itẽ nota quod ſicut dictum eſt, quod q̃dã eſt potẽtia icreata, & hæc eſt actiua ſimpl'r a ſe, & nullo alio, & hæc eſt cãæ primæ, vt diximus, q̃a nullo mõ eſt mota neq; per ſe, neq; p accidens, ſed mouet oĩa creata. Alia eſt autem potentia creata, q̃ incepit eſſe, vt diximus, cum rebus creatis. Huius autem potentiæ alia eſt actiua, q̃ mota mouet, & hæc eſt cuiuslibet agẽtis naturalis, alia aũt dr̃ potẽtia paſſiua, & hæc potẽtia paſſiua eſt materia prima, & eorũ q̃ conſequunt̃ materiã primã. Item potẽtia paſſiua ſumitur E tripliciter, q̃a q̃dã eſt potentia finalis q̃ eſt ſimpl'r, & põt habere actum ſimul, vt potentia q̃ eſt in materia aeris ad hoc, vt ex aere fiat ignis, ſimpl'r eſt perfecta q̃n ignis generatus eſt ex aere, & materiæ potentia, q̃ eſt in ligno, ad hoc vt ex eo fiat arca ſimpl'r eſt perfecta q̃n ex eo facta eſt arca. Alia aũt eſt potentia paſſiua q̃ eſt perfectibilis ſm partem ſemper, & nunquã ſm totum, vt potentia diuidentiũ infinitũ in cõtinuas particulares diuiſiones perficiunt partes illius potẽtiæ, quia quod ad hoc diuiſum eſt cõtinuum in aliquam, vel in aliquas partes, & ſm hoc tm̃ finita eſt illa potentia, ſed quia F impoſſibile eſt omnes diuiſiones continui ſimul eſt, ideo impoſſibile eſt illa perfici ſm totum. Tertia aũt potentia paſſiua eſt, quæ põt fieri neq; ſecundum partem, neque ſecundum totum, & hoc in oculo cæco, & in animali mortuo, q̃a in oculo cæco manet materia ĩ qua fuit viſus, & in hoĩe mortuo manet materia in qua fuit vita, ergo, cum materia nõ poſſit eſſe ſine potentia, neceſſe eſt q̇ ibi remaneat potẽtia, ſed aliter quam prius, quia prius poterat finiri, modo autem non poteſt, eo quod a priuatione nõ eſt redire in habitum per naturam, & hæc potentia paſſiua dicitur infinita.

Priſ. paſſiua triplex.

Item poſito, quòd Socra. ſit albiſſimus

Sophiſ.

A mus hominum qui modo ſunt, & poſt hoc inſtans naſcatur quidam albus, eo quæritur de hoc ſophiſmate, Socr. deſinit eſſe albiſſimus hominum.

Probatio. Socr. eſt albiſſimus hoium, & de cætero non erit albiſſimus hoium, ergo deſinit eſſe albiſſimus hoium. Contra. Socr. deſinit eſſe albiſſimus hoium, ergo hoium qui ſunt, & hoium qui non ſunt, quorum utrunq. falſum. Et dicendum, ꝙ prima eſt vera, & probatio bene tenet, ſed im probatio nõ tenet, ut dicũt quidã, eo ꝙ eſt ibi figura dictionis, a ſimplici, ad perſonalem, quia dũt quidã, ꝙ tenet, illa genitiuus hoium ſimpliciter ĩ prima, ſed cum infert, ergo hoium qui B ſunt, vel hoium qui non ſunt, perſonalẽ hẽt ſuppoſitionem. Alij aũt dicunt, ꝙ eſt ibi figura dictionis ab ampliata ſuppoſitione ad reſtrictam, quia ille genitiuus hoium in prima tenet pro quo libet alio hoie a Soc. ſed cum dicit, ergo hoium, qui ſunt, uel hoium, qui non ſunt, ille genitiuus hoium reſtringitur ad exiſtentes ex una parte, & ad nõ exiſtẽs ex alia parte per implicationes circa ipſum factas. Vel dicẽdum, ꝙ im ꝓbatio peccat ſcd̃m accidens, quia ſic definitio ſignificat reſpectu hoium ſimpliciter nõ tamẽ reſpectu hoium, qui ſunt uel reſpectu hoium qui non ſunt, quia non eſt neceſſe qđ ſi C aliquod accidat antecedenti, qđ ꝓpter hoc accidat cõſequenti. Itẽ poſito quod Soc. ſciat tm̃ tria enunciabilia neceſſario, & nũq̃ definat ipſa ſcire, & nominẽtur a, b, c, & d, ſit quartum nõ enunciabile quod ſciat modo Soc. & de cætero non ſciat ipſum. Quæritur de hoc ſophiſmate Soc. deſinit ſcire quicq̃d ipſe ſcit. Probatio Soc ſcit quicquid ipſe ſcit, & de cętero non ſciet quicquid ipſe ſcit, ergo deſinit ſcire quicq̃d ipſe ſcit Contra, Socr deſinit ſcire quicquid ipſe ſcit, ſed ipſe ſciat, ergo deſinit ſcire a Solutio prima eſt falſa & ꝓbatio non valet, quia altera probantium eſt duplex, quia minor eſt duplex, eo ꝙ negatio poteſt præcedere diſtributionẽ, & ſic eſt vera hęc, ſ. de cætero nõ quicquid ipſe ſciet, & ita facit diſtributionem teneri particulariter, & ſic eſt uera, ſed ſic non ſequitur concluſio, uel negatio poteſt ſequi diſtributionem ſic, de cætero quicquid ſcit non ſciet, & ſic eſt falſa, quia ſenſus eſt de cætero non eorum, quæ ſcit ſciet, qđ falſum eſt. & ſic ſequitur concluſio. D

Et nota, ꝙ cũ incipit & deſinit cõiunguntur multitudini, uel noĩ pluralis numeri, dẽt exponi remouẽdo totam multitudinẽ, uel utrumquodq. de multitudine, vt Socr. ſcit quicq̃d ipſe ſciat, de cętero nullũ eorũ ſciet. Similiter, & hoc, Socr. videt oẽm hoiem, poſito qđ Socr. videat ſp oẽm hoiem aliũ a Platone, & modo videat Platonẽ, & de cętoro non uidebit eũ, & ꝓbatio, & im ꝓbatio ſint omnino, ſimiliter ſicut in pręcedenti ſophiſmate. Notabile valde pulchrũ E

Item poſito, quod Socr. ſciat tria enũciabilia neceſſario, & ſp ſciat ea, ſ. a, b, c, & cum illis ſciat hoc enunciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire, & poſt hoc inſtãs non ſciat illud. Quæ it de hoc ſophiſ Soc. deſinit ſcire ſe nihil deſinere ſcire. Probatio. Soc. ſcit ſe nihil deſinere ſcire, & de cætero, niſi ſciet ſe nihil deſinere ſcire, ergo Soc. deſinit ſcire, ſe nihil deſinit ſcire. Contra. Socr deſinit ſe nihil deſinere ſcire, ergo. So ſcit ſe nihil deſinere ſcire, ſed q cq̃d ſcit eſt verũ, ergo Soc. nihil deſinere ſcire eſt verũ, ergo nihil deſinere ſcire locus, ſiue a cõuertibili, ergo nõ deſinit ſcire hoc enũciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire. Solutio. Prima eſt vera, & probatio tenet. Sed im ꝓbatio peccat ſcd̃m qd. & ſimpliciter ĩ hoc argumẽto, nihil deſinit ſcire, ergo non deſinit ſcire, hoc enunciabile, ſe nihil deſinere ſcire, quia ſciẽdo hoc enunciabile nõ ꝑ hoc argũmentat ſcientia ſua, eo qđ ſcire hoc enũciabile, nihil aliud eſt, niſi ꝙ ipſe ſciat ſe ſcire alia tria enunciabilia, & de cætero non ſciet ſe ſcire ea. ſicut accidit qñ dormit, unde ſicut hõ non plura ſcit in habitu cũ vigilat q̃ dormit, ſimiliter nõ plura ſcit ſciẽndo hoc enunciabile, q̃ nõ ſciẽdo ipſum. Cuius cã eſt, ꝙ hoc enũciabile ponit reflexionem actus ſciẽdi ſupra ſe, cum ſciat illa tria, & ſciat ſe ſcire ea, & ita

Sophiſ. F

A ita ſciat quod nullus eorũ obliuiſcať, & ꝑter hoc ſcit ſe nihil deſinere ſcire, ſed ſiue ſciã reflectať ſupra ſe, & habeat actu ipſam ſiue nõ reflectat, non propter hoc augmẽtatur, vel diminuitur, ſed modus eſt alius ſicut cum uidet colorarũ, & videt ſe uidere coloretum, non ꝑter hoc plura videt, q̃ videat colorotum tm̃, ita ꝙ nõ aduertat ſe videre. Vnde ſicut hoc eſt q̃d, & ſimpliciter nihil videt, ergo nõ videt tenebras, eo ꝙ licet tenebræ ſint aliq̃d, cũ nihil ſunt in uidendo. Similiter in propoſitio; vt nihil deſinit ſcire, ergo non deſinit ſcire, hoc enunciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire. Item poſito q̃d Socr. ſit in ultimo inſtanti uitæ ſuæ. Quæritur de hoc ſophiſ. Soc. deſinit eſſe nõ deſinẽdo eſſe. Probatio, Soc. non eſt deſinendo eſſe, & de cætero nõ erit nõ deſinẽdo eſſe, ergo Soc. deſinit, ergo prima eſt uera. Socr. deſinit eſſe non deſinendo eſſe Contra. Soc. deſinit eſſe non deſinẽdo eſſe, ergo Soc. deſinit eſſe, dum nõ deſinit eſſe, vel ſi, non deſinit eſſe, vel quia non deſinit eſſe, quorũ utrũq; eſt impoſſibile. Gerũdium. n. in do, reſoluiť p dũ, vel ſi, vel per q̃a. Solutio. Prima eſt duplex, eo quod hæc determinato, non deſinendo eſſe, põt determinare hoc uerbũ deſinit, uel hoc uerbum eſſe quia immediate ſequitur Si vero determinet hoc verbum deſinit ſi hæc falſa eſt. & oppoſita ponũt circa idẽ, unde ſenſus eſt. deſinit q̃a non deſinit, vel dum non deſinit, vel ſi nõ deſinit, & ſcd̃m hoc ꝓbat. Si aũt determinat hoc verbũ eſſe, ſic eſt uera, & eſſe ſẽſus Soc. deſinit eſſe, niſi deſinendo eſſe, i. Soc. deſinit eſſe i ndeſinẽs, vel eſſe ſine deſinitione. vñ ñ deſinit eſſe ſimpliciter, ſed eſt tale, ſ. eſſe indeſinẽs, uel ſiue deſinitione q̃a vſq; modo habuit eſſe indeſinens, uel eſſe ſine definitione. & de cætero non hẽbit tale eſſe, imo habebit eſſe deſinens, & cum definitione. Et primo mõ eſt compoſita, & falſa, q̃a in ſẽſu nõ poſitionis falli. Secundo vero diuiſa, & vera. vñ eſt ibi ſophiſma compoſitionis

Sophiſ. (margin)

B (margin)

C (margin)

Quam ſuppoſitionem termini ſubſtantiales in his terminis habeant. Cap V I.

D Circa ultimũ q̃riť vtrũ termini ſubſtantiales, & accidẽtales habeãt eã dem ſuppoſitionẽ cũ his uerbis incipit, & deſinit cũ alijs verbis parte poſt, uel diuerſam. Et vř ꝙ diuerſam, q̃a bene ſequitur, Soc. eſt hõ, & de cætero non erit homo, qui eſt, ergo deſinit eſſe homo. Sed poſito, ꝙ nullus ſit color, niſi albedo, & corrupta albedine ſtatim erit nigredo, & non eſt niſi in Socr. & tunc nõ ſequitur, Soc. eſt coloratus, & de cætero non erit coloratus colore, q̃ eſt, ergo deſinit eſſe coloratus, non ergo ſimilẽ ſuppoſitionẽ termini ſubſtãtiales, & termini accidentales cũ iſtis incipit, & deſinit. Item bene ſequitur Socr. incipit eſſe hõ, ergo incipit eſſe aĩal, ſed non ſequiť, incipit eſſe albus, ergo incipit eſſe coloratus, q̃d cõcedimus dicentes, quia aliã hñt ſuppoſitione termini ſubſtantiales, & alia accidentales cũ verbis, cuius cauſa eſt, ꝙ forma accidentales ſũt tranſmutabiles, circa idem formæ vero eſſentiales non quia in accidentibus poteſt fieri tranſũpto ab vno in aliud, in eſſentialib. vero nõ. Item bene ſequiť. Soc. eſt alb. ergo eſt coloratus, ſed nõ ſequitur, incipit eſſe alb. ergo incipit eſſe coloratus, ergo termini accidentales nõ hñt eadẽ ſuppoſitionem cum his uerbis incipit, & deſinit, & cũ aliis, quod concedimus. Cuius cauſa eſt, quia in accidentalib. manent gñe ſpẽs tranſmutatur, circa idem, vt Socr. manente color põt tranſmutari ab albedine in aĩal ſpẽm coloris, ſed in ſubſtantialib. impoſſibile eſt. Item ex p̃dictis patet, ꝙ cũ dř. Soc. incipit eſſe coloratus, ille terminus coloratus, non ſolum copulat pro colore, qui eſt, ſed ẽt ꝓ colore, qui fuit. Et cum dř, Soc. deſinit eſſe coloratus, iſte terminus coloratus non ſolum copulat, ꝓ colore, qui eſt, ſed ẽt pro colore, qui erit, hoc eſt ex natura horũ uerborum incipit & deſinit, quia non ſolum ponunt albedinẽ in pñti, ſed ẽt unum eorum priuat albedinem in p̃terito, & alterum in futuro, ſicut in prædictis orationibus, & in conſimilibus. Sed contra, forma minus communis re-

c. de ſpẽ (margin)

Termini ſubſtantiales, & accidentales nõ pñt ſimiliter ſupponit cũ incipit & deſinit. (margin)

E (margin)

F (margin)

ſtria-

A ſtringit ad pauciora quàm forma magis communis, vt albus ad pauciora quã coloratum, ſed deſinit eſt minus commune quam eſt, quia eſſe ſequitur deſinit, & non econuerſo, ergo deſinit reſtringit ad pauciora, quã hoc uerbũ eſt, ſed hoc verbũ eſt, reſtringit ad ea, quę ſunt, ergo hoc verbũ deſinit reſtrĩgit ad pauciora, ergo nõ faciet terminũ copulare ꝓ colore, q̃ eſt, & q̃ nõ eſt. Et dicẽdũ, ꝙ termini accidẽtales ſignificãt res ꝑmanẽtes cũ adiũgãt iſtis verbis ĩcipit, & deſinit, & dñt copulationẽ rei in ꝑſenti, & ideo copulant pro ꝑſentib. Sed quia illa uerba dicũt inceptiones eorũ, ideo dicũt terminũ initialẽ, vel finalẽ, & ante terminum

B initialem nihil eſt de re, & ſimiliter poſt terminũ nihil eſt de re, ideo conſequit̃ ad hoc uerbum deſinit priuatio rei permanentis in futuro rõne termini finalis. Ad hoc uerbum incipit conſequitur priuatio rei permanentis in præterito rõne termini initialis. Dicendum, ergo breuiter, ꝙ hæc uerba per ſuã ſignificationem faciũt prædictos terminos copulare pro præſentibus, & copulatio pro p̃teritis, uel futuris cõſequitur ad hæc uerba ratione terminorum quos dicũt. Ex prædictis autẽ patet ſi quis quærat, ꝓp quid alia verba non ampliant terminos ſicut iſta. Cauſa n. eſt, quia iſta dicunt terminos rerum vt dictum eſt alia autẽ

C verba non. Et hæc eadẽ eſt cauſa quare iſta verba ponuntur ſyncategorematica eſſe, & non alia. Ad argumentum aũt dicendum, quod forma minus cõmunis duplex eſt. Quia vno modo fit minus cõe per differentiam aduenientem magis communi, vt albũ per diſgregatiuũ viſus adueniens coloratos.

Alio aũt modo forma minus cõmunis fit per priuationem aduenientẽ rei, & illa ſunt illa verba incipit, & deſinit. Et primo modo forma minus cõis reſtringit ad pauciora, ſecũdo autem modo non, vnde hoc adiectium albus reſtringit ad pauciora quam hoc adiectiuum coloratus, & hæc uerba incipit, & deſinit non reſtringunt ad pauciora.

De neceſſario, & Contingẽter. D

FInito tractatu horum verborũ incipit, & deſinit cõſequẽter dicẽdũ eſt de his dictionibus neceſſario, & contingenter. Circa quas primo q̃rit̃ q̃d ſit neceſſariũ, & q̃d cõtingens. Sc̃do autẽ q̃d modis dicãt, ſiue q̃ sũt dictiones eorum.

Tertiò vtrum determinẽt compoſitionem, uel non, & qui modi faciunt propoſitionem modalem.

Quartò utrum dictiones uim habeãt ampliandi.

Quintò autem quæritur, quando propoſitiones de contingenti, & de neceſſario conuertantur. E

Quid neceſſarium. Cap. I.

CIrca primum, ergo ſciẽdum eſt, ꝙ neceſſarium definitur ſic. Neceſſariũ eſt ens nõ potens aliter ſe habere. Et ꝓpter hoc patet q̃d malè dicunt definientes ſic. Neceſſariũ eſt, ꝙ non põt, neq; potuit, neque poterit aliter ſe habere, q̃a ſic nihil eſſet neceſſarium per ſe, niſi prima cauſa, q̃a cauſę aliæ cæperũt eſſe, & ita exierũt a nõ eſſe in eſſe. Sciẽdũ autem quod contingens ſimpliciter, æquiuoce d̃r, & ideo non poteſt definiri, q̃a nullum æquiuocum definitur.

Neceſſarij, ac cõtingentis natura Cap. II. F

CIrca ſm̃ ſciendum, q̃d neceſſarium dicitur duobus modis ſicut, & neceſſitas, quia eſt quædam neceſſitas modi, & alia rerum. Neceſſitas autem modi, & non rerum ſignificatur ꝑ hanc dictionem neceſſario, ſed & ponatur ſine neceſſitate rerum, uñ hęc propoſitio Soc. neceſſario currit, eſt de neceſſario, ſed nõ ẽ neceſſaria, imo cõtingẽs, neceſſitas, aũt, rerũ ſignificantẽ per ipſas res, nõ appoſito mõ neceſſitatis, vnde hæc propoſitio eſt neceſſaria. hõ eſt aĩal, ſed non eſt de neceſſario cũ ſit de ĩ eſſe, & non ſit modalis. Item neceſſitas rerum eſt duobus modis. Quia una eſt neceſſitas intẽtionum cõium Logicaliũ, ut de quocũque

A ita ſciat quod nullus eorũ obliuiſcat, & ꝑter hoc ſcit ſe nihil deſinere ſcire, ſed ſiue ſciã reflectat ſupra ſe, & habeat actu ipſam ſiue nõ reflectat, non propter hoc augmẽtatur, vel diminuitur, ſed modus eſt alius ſicut cum uidet colorarũ, & videt ſe uidere coloretum, non ꝑter hoc plura videt, q̃ videat colorotum tm̃, ita ꝙ nõ aduertat ſe videre. Vnde ſicut hoc eſt q d, & ſimpliciter nihil videt, ergo nõ videt tenebras, eo ꝙ licet tenebræ ſint aliqd, cũ nihil ſunt in uidendo. Similiter in propoſitio, vt nihil deſinit ſcire, ergo non deſinit ſcire, hoc enunciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire. Item poſito qđ Socr. ſit in ultimo inſtanti uitæ ſuæ. Quæritur

B de hoc ſophiſ. Soc. deſinit eſſe nõ deſinẽdo eſſe. Probatio, Soc. non eſt deſinendo eſſe, & de cætero nõ erit nõ deſinẽdo eſſe, ergo Soc. deſinit, ergo prima eſt uera. Socr. deſinit eſſe non deſinendo eſſe Contra. Soc. deſinit eſſe non deſinẽdo eſſe, ergo Soc. deſinit eſſe, dum nõ deſinit eſſe, vel ſi, non deſinit eſſe, vel quia non deſinit eſſe, quorũ utrũq. eſt impoſſibile. Gerũdium. n. in do, reſoluit̃ ꝑ dũ, vel ſi, vel per q̃a. Solutio. Prima eſt duplex, eo quod hæc determinato, non deſinendo eſſe, põt determinare hoc uerbũ deſinit, uel hoc uerbum eſſe quia immediate ſequitur. Si vero determinet hoc verbum deſinit ſi hæc falſa eſt. & oppoſita ponũt circa idẽ, unde ſenſus eſt, deſinit q̃a non deſinit, vel dum non deſinit, vel ſi nõ deſinit, & ſcđm hoc ꝓbat. Si aũt determi-

Sophiſ.

C nat hoc verbũ eſſe, ſic eſt uera, & eſſe ſẽſus Soc. deſinit eſſe, niſi deſinendo eſſe, i. Soc. deſinit eſſe indeſinẽs, vel eſſe ſine definitione. vñ ñ deſinit eſſe ſimpliciter, ſed eſt tale, ſ. eſſe indeſinẽs, uel ſiue definitione q̃a vſq modo habuit eſſe indeſinens, uel eſſe ſine definitione. & de cætero non hẽbit tale eſſe, imo habebit eſſe deſinens, & cum definitione. Et primo mõ eſt compoſita, & falſa, q̃a in ſẽſu nõ poſitionis fallit. Secundo vero diuiſa, & vera, vñ eſt ibi ſophiſma compoſitionis.

¶ *Quam ſuppoſitionem termini ſubſtantiales in his termini habeant. Cap VI.*

D Circa ultimũ q̃rit̃ vtrũ termini ſubſtantiales, & accidẽtales habeãt eãdem ſuppoſitionẽ cũ his uerbis incipit, & deſinit cũ alijs verbis parte poſt, uel diuerſam. Et vr̃ ꝙ diuerſam, q̃a bene ſequitur, Soc. eſt hõ, & de cætero non erit homo, qui eſt, ergo deſinit eſſe homo. Sed poſito, ꝙ nullus ſit color, niſi albedo, & corrupta albedine ſtatim erit nigredo, & non eſt niſi in Socr. & tunc nõ ſequtur, Soc. eſt coloratus, & de cætero non erit coloratus colore, q eſt, ergo deſinit eſſe coloratus, non ergo ſimilẽ hñt ſuppoſitionẽ termini ſubſtãtiales, & termini accidentales cũ iſtis incipit, & deſinit. Item bene ſequitur Socr. incipit eſſe hõ, ergo incipit eſſe aĩal, ſed non ſequit̃, incipit eſſe albus, ergo incipit eſſe coloratus. qđ cõcedimus dicentes, quia aliã E hñt ſuppoſitione termini ſubſtantiales, & alij accidentales cũ verbis, cuius cauſa eſt, ꝙ forma accidentales ſũt tranſmutabiles, circa idem formæ vero eſſentiales non quia in accidentibus poteſt fieri tranſũpto ab vno in aliud, in eſſentialib. vero nõ. Item bene ſequit̃. Soc. eſt alb. ergo eſt coloratus, ſed nõ ſequitur, incipit eſſe alb. ergo incipit eſſe coloratus, ergo termini accidentales nõ hñt eadẽ ſuppoſitionem cum his uerbis incipit, & deſinit, & cũ aliis, quod concedimus. Cuius cauſa eſt, quia in accidentalib. manent gñe ſpẽs tranſmutatur, circa idem, vt Socr. manente color põt tranſmutari ab albedine in aĩal ſpẽm coloris, ſed in ſubſtantialib. impoſſibile eſt. Item ex ꝑdictis patet, ꝙ cũ dr̃. Soc. incipit eſſe coloratus, ille terminus coloratus, non ſo- F lum copulat pro colore, qui eſt, ſed ẽt ꝓ colore, qui fuit. Et cum dr̃, Soc. deſinit eſſe coloratus, iſte terminus coloratus non ſolum copulat, ꝓ colore, qui eſt, ſed ẽt pro colore, qui erit, hoc eſt ex natura horũ uerborum incipit & deſinit, quia non ſolum ponunt albedinẽ in pñti, ſed ẽt unum eorum priuat albedinem in ꝑterito, & alterum in futuro, ſicut in prædictis orationibus, & in conſimilibus. Sed contra, forma minus communis re-

c. de ſpẽ

Termini ſubſtantiales, & accidentales nõ ſimiliter ſupponunt cũ incipit & deſinit.

ſtrin-

A ſtringit ad pauciora quam forma magis
communis, vt albus ad pauciora quā co
loratum, ſed deſinit eſt minus commu-
ne quam eſt, quia eſſe ſequitur deſinit,
& non econuerſo, ergo deſinit reſtringit
ad pauciora, quā hoc uerbū eſt, ſed hoc
verbū eſt, reſtringit ad ea, quę ſunt, ergo
hoc verbū deſinit reſtrīgit ad pauciora,
ergo nō faciet terminū copulare ꝑ colo
re, q̄ eſt, & q̄ nō eſt. Et dicēdū, ꝙ termi-
ni accidētales ſignificāt res ꝑmanētes cū
adiūgāt iſtis verbis īcipit, & d ſinit, & dāt
copulationē rei in p̄ſenti, & ideo copu-
lant pro p̄ſentib. Sed quia illa uerba di-
cūt inceptiones eorū, ideo dicūt termi-
nū initialē, vel finalē, & ante terminum
B initialem nihil eſt de re, & ſimiliter poſt
terminū nihil eſt de re, ideo conſequit̄
ad hoc uerbum deſinit priuatio rei per-
manentis in futuro rōne termini fina
lis. Ad hoc uerbum incipit conſequitur
priuatio rei permanentis in præterito
rōne termini initialis. Dicendum, ergo
breuiter, ꝙ hæc uerba per ſuā ſignifica
tionem faciūt prædictos terminos copu
lare pro præſentibus, & copulatio pro p̄
teritis, uel futuris cōſequitur ad hæc uer
ba ratione terminorum quos, dicūt. Ex
prædictis autē patet ſi quis quærat, ꝓp
quid alia verba non ampliant terminos
ſicut iſta. Cauſa n. eſt, quia iſta dicunt
terminos rerum vt dictum eſt alia autē
C verba non. Et hæc eadē eſt cauſa quare
iſta verba ponuntur ſyncategorema ti-
ca eſſe, & non alia. Ad argumentum aūt
dicendum, quod forma minus cōmunis
duplex eſt. Quia vno modo fit minus
cōe per differentiam aduenientem ma-
gis communi, vt albū per diſgregatiuū
viſus aduenies coloratos.

Alio aūt modo forma minus cōmu-
nis fit per priuationem aduenientē rei,
& illa ſunt illa verba incipit, & deſinit.
Et primo modo forma minus cōis re-
ſtringit ad pauciora, ſecūdo autem mo-
do non, vnde hoc adiectium albus re-
ſtringit ad pauciora quam hoc adiecti
uum coloratus, & hæc uerba incipit, &
deſinit non reſtringunt ad pauciora.

De neceſſario, & Contingēter. D

Finito tractatu horum verborū inci-
pit, & deſinit cōſequēter dicēdū eſt
de his dictionibus neceſſario, & contin-
genter. Circa quas primo q̄rit̄ q̄d ſit ne-
ceſſariū, & q̄d cōtingens. Scd'o autē q̄t
modis dicāt̄, ſiue q̄ ſūt dictiones eorum.

Tertiò vtrum determinēt compoſitio
nem', uel non, & qui modi faciunt pro-
poſitionem modalem.

Quartò utrum dictiones uim habeāt
ampliandi.

Quintò autem quæritur, quando pro
poſitiones de contingenti, & de neceſſa E
rio conuertantur.

Quid neceſſarium. Cap. I.

Circa primum, ergo ſciēdum eſt, ꝙ
neceſſarium definitur ſic. Neceſſa-
riū eſt ens nō potens aliter ſe habere. Et
ꝓpter hoc patet q̄d malè dicunt defini-
entes ſic. Neceſſariū eſt, ꝙ non pōt, neq;
potuit, neque poterit aliter ſe habere,
q̄a ſic nihil eſſet neceſſarium per ſe, niſi
prima cauſa, q̄a cauſę aliæ cæperūt eſſe,
& ita exierūt a nō eſſe in eſſe. Sciēdū au-
tem quod continens ſimpliciter, æqui-
uoce dr̄, & ideo non poteſt definiri, q̄a
nullum æquiuocum definitur.

Neceſſarij, ac cōtingentis natura Cap. II. F

Circa ſm̄ ſciendum, q̄d neceſſarium
dicitur duobus modis ſicut, & ne-
ceſſitas, quia eſt quædam neceſſitas
modi, & alia rerum. Neceſſitas autem
modi, & non rerum ſignificatur ꝑ hanc
dictionem neceſſario, ſed & ponatur ſi
ne neceſſitate rerum, uñ hęc propoſitio
Soc. neceſſario currit, eſt de neceſſario,
ſed nō ē neceſſaria, imo cōtingēs, neceſ-
ſitas, aūt, rerū ſignificant̄ per ipſas res, nō
appoſito mō neceſſitatis, vnde hæc pro-
poſitio eſt neceſſaria. hō eſt aīal, ſed non
eſt de neceſſario cū ſit de ī eſſe, & non ſit
modalis. Item neceſſitas rerum eſt duo-
bus modis'. Quia una eſt neceſſitas intē-
tionum cōium Logicaliū, ut de quocū-

A &ſic patet propter quid comparatiuus aliqñ conſtruitur cum ablatiuo, aliqñ uero cum nominatiuo, interpoſito q̃ & patet etiam quãdo debet cõparatiuũ conſtrui cum uno, & qñ cum altero, patet etiam quod comparatiuus debet cõ ſtrui cũ duplici ablatiuo, uel cum uno, & cum nominatiuo interpoſito quam.

Secũdum prædicta quæritur de hoc
Sophiſ. ſophiſmate. Impoſſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Probatio, hęc eſt impoſſibilis, tu ſcis plura q̃ ſcis, ergo eius dcm̃ eſt impoſſibile, ergo hæc eſt uera, impoſſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Contra, tu potes addiſcere plura quã ſcis, ergo tu potes ſcire plura q̃ ſcis, ergo hæc eſt falſa, ĩpoſ-
B ſibile eſt te ſcire plura q̃ ſcis. Solutio.

Prima eſt duplex. Quia ſicut poſſibile
2. de a- dicit relationem, quia oĩs potentia eſt
ni. & 1. eorum quæ ſunt ad aliquid ſm Ariſ. Si-
cœli & militer impoſſibile dicit relationem, q̃a
mundi. impotentia priuat potẽtiam ab aliquo, & reſpectu alicuius actus, ſicut poſſibile ponit potentiã in aliquo reſpũ alicuius, q̃a reſpectu ipſius actus eſſẽtialis, uel reſpectu formæ completiuæ, uel reſpectu actus accidentalis, ut reſpetu comparationis egredientis ab ipſa forma q̃a agere eſt formæ. Dico ergo, ꝙ prima eſt duplex, eo, quòd hęc dictio impoſſibile poteſt ponere relationẽ ſuã in re accuſatiui caſus, & ſic prima eſt falſa, & eſt ſẽſus, tu nõ potes ſcire plura q̃ ſcis, vel pt̃ ponere relationem ſuam ſupra totum dictũ, & ſic prima eſt vera, & eſt ſenſus, te
C ſcire plura quam ſcis eſt impoſſibile, q̃a in nullo tempore ſcies plura quã in eodem ſcis. Item quæritur de hoc ſophiſ. impoſſibile eſt aliud quã aſinum genuiſſe te. Probatio, hominem eſſe aſinũ eſt impoſſibile, & aliud quam aſinũ genuiſſe te eſt impoſſibile, ergo impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te. Contra, impoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te, ergo aſinus genuit te.

Solu. Prima duplex eſt do qd̃ hoc relatiuũ diuerſi atis, ſ. aliud poteſt referri ad terminum aſinum, & ſic hoc relatiuũ aliud eſt accuſatiui caſus, & eſt ſẽſus impoſſibile eſt alium ab aſino genuiſſe te, D
& ſic eſt falſa, vel hoc relatiuũ aliud põt referre totum dictum, ſ. aliũ genuiſſe te, & tunc hoc relatiuum aliud eſt nominatiui caſus, & eſt ſẽſus, ĩpoſſibile eſt aliud quam aſinum genuiſſe te, i. aliud eſt impoſſibile quã hoc impoſſibile, quod eſt aſinum genuiſſe te, vt hoĩem eſſe lapidẽ eſt impoſſibile, aliud ab illo impoſſibili, ſ. aſinum genuiſſe te, & ſic eſt vera.

De dictione, quicquid.

QVia hæc dictio quicquid, vno modo importat diſtributionem quo
ad hoc de ipſa eſt determinatum in di- E
ſtributionib. ſed quo ad hoc quod importat in ſe cõſecutionem cum diſtributione dẽt determinati de ipſa in ſyncategorematib. Circa hanc, ergo dictionẽ quicquid primo q̃ritur quid ſignificet. Scd̃o vtrũ ſit dictio æquiuoca, uel nõ. Tertio utrũ ĩportet relationẽ, uel non.

Quid ſignificet dictio quicquid. *Cap. I.*

CIrca primum nota, quod quatuor ſunt de intellectu huius dictionis quicquid, ſiue de ſua ſignificatione, vnũ eſt diſtributio, alterũ eſt materia diſtributionis ſuæ, quia ſicut hæc dictio quilibet habet in ſe diſtributionẽ, & rẽ diſtri-
butã per ſuã ſignificationem, ſimiliter q̃c- F
quid, tertium aũt conſecutio, quartum vero eſt diſiunctio, quia cum dr̃ q̃cquid currit mouetur, ſenſus eſt, ſiue hic currat mouetur, ſiue illud, & ſic eſt ibi conſecutio, & diſtributio, & ita quatuor ſunt deſignatione huius dictione q̃cq̃d.

An Quicquid, ſit dictio æquiuoca. *Cap. II.*

CIrca ſm nota, quod quãuis intelligãtur diuerſa in ſignificatione huius dictionis quicquid, non tñ eſt æquiuoca, quia ſignificat ſub ſubiecto, ſiue iure diſtributa, & mediante conſecutione diſiunctionem, & propter hoc ſemper redditur ei verbum quod eſt ante ce-

A cedens, & aliud quod eſt conſequens, vt quicquid currit, mouetur.

An quicquid importet relationem.
Cap. III.

Circa tertium obijcitur, quia ſenſus iſtius, quicquid currit mouetur, eſt ille, oẽ ꝙ currit mouetur, ſed hæc eſt relatio, ergo in prima eſt relatio, ergo hæc dictio quicqd, importat relationem. Et dĩm, quod hæc dictio quicquid, nõ importat relationem, nec eſt dictio relatiua, ſed eſt nomen diſtributiuũ infinitum ſignificans illud, quod diximus, & cõponitur ſuper generationem huius dictionis, quid ſm, quod hoc nomen quid, ſimpliciter cum infinitũ, & nõ ſm, quod eſt
B interrogatiuum, vel relatiuum. Argm autem peccat ſm accidens, quia nõ oportet, quod ſi in vno conuertibilium intelligitur relatio, ꝙ in altero intelligatur, v.g. illæ duæ conuertuntur, homo aſinus currit, & homo, qui eſt alb. currit, & tamen in vno intelligitur relatio. in altero vno non. Secundum vero prędicta quæritur de hoc ſophiſmate. Quicquid ſciuit. Deus ſcit. Probatio. Deus ſciuit omnia, & nihil oblitus eſt, ergo quicquid Deus ſciuit, ſcit.

Sophiſ. Contra. Quicquid Deus ſciuit, ſed ſciuit te naſciturũ, ergo ſcit te eſſe naſciturũ, ergo te es naſciturus. Solutio. prima ſimplex, eſt vera, quia ſcĩa cauſæ primæ ſemper eſt eadem, neq. recipit in ſe trãſmutationem. vnde de reb. omnib ſcientiã hẽt immutabilem, & iõ de reb. corru
C ptibilibus ſciãm habet impermutabilẽ. Cuius cauſa eſt. omnes cognoſcens cognoſit ſecundum modum ſuis; & ſecundum virtutem ſuæ cognitionis. & nõ ſecundum modum cogniti, vnde, quia virtus cognoſcitiua cauſæ primæ non depẽdet a reb ſed dependet ab ipſa tanquam a ſua cã, cognitio autem noſtra depẽdet a reb. cognitis, & perficitur ab eis, iõ eſt, ꝙ noſtra cognitio, & ſcĩa eſt permutabilis ſm rerum permutationem. Scientia vero cauſa primæ non eſt permutabilis ſm permutationem rerum. Improbatio D autem peccat ſm figuram dictionis, ex commutatione prædicamenti, quia mutatur, quid in quando. Hęc autem diſtributio, quicquid dicit, quid naſciturus autem dicit quando, & ſic mutatur in quãdo in aſſumendo naſciturum ſub eo, qđ eſt quicquid. Eſt etiam ſophiſma accidẽtis, quia quid, & quando poſſunt accipi vno modo inquantum ſignificatur, per dictionem, i. per ſermonem, & ſic peccatum eſt in eis ſm figuram dictionis, propter principium motiuũ, quod eſt in dictione alio aũt modo põt ſumi quid, & quando, ſ. a parte rei, ſiue modi ſignificãdi rem circũſpectiuo ſermone, & ſic error in eis facit ſophiſma accidentis propter principium motiuum in re, vniuerſaliter. v. dico, quod vbicunq. eſt figura E dictionis, ſemper eſt ibi ſophiſma accidentis, & non econuerſo, ſed hoc per cãs diuerſas, ſicut tetigimus, quia modi rerũ prædicabilium ſunt diuerſi, & ſic accipiantur inquantum per dictionem ſignificantur, ſic fit figura dictionis. Si autem illi modi accipiantur a parte rei, ſiue ut ſunt modi rerum circũſcriptiuo ſermone, ſic fit accidens in eis, quia primo modo eſt principium motiuum in dictione, Secundo vero modo in re.

Vbi eſt fallacia figurę dictionis, ibi eſt fallacia accidẽtis, ſed nõ ecõtrario.

F

De incipit, & deſinit.

Vide Pau. pergulẽ. & Paul. venetum.

A Quibus de pendet cognitio rei ꝓpria ſunt re, ſed cognitio horum verborum incipit, & deſinit, dependet a reb. permanentib. & ſucceſſiuis, quia ſi hic verba adiungantur reb permanentibus & ſucceſſiuis, hñt ſm hæc diuerſas rationes, & ideo dicturi de his uerbis incipit, & deſinit. Primo quærimus, quæ differentia eſt ſucceſſiuorũ, & permanẽtium. Secundo quæ ſunt res horum uerborum incipit, & diſinit cũ reb. permanentib. & ſucceſſiuis. Tertio vtrũ motus incipiat, vel deſinat, & qualiter, & quid motus Quarto vtrũ tempus, & incipiat, vel deſinat, & quod ſit tempus, & cuius menſura, & in quo ſit, ut in ſubiecto.

Quin-

A Quinto vtrum potentia incipiat, vel deſinat, & quot modis dicitur potētia. Sexto autem vtrum termini habeant differentem ſuppoſitionem cum his verbis a parte poſt, & cum alijs verbis.

De ſucceſſiuorum à permanentibus diſcrimine. *Cap.* I

Circa primum ſic obijciiur cum ſucceſſiua non habeant eſſe niſi a permanentibus, ergo non habebunt rationem ſiue definitionem niſi ab eis, quia a quo eſt eſſe, & ratio. ergo ratio ſucceſſiuorũ non differt a ratione permanentium, ſed quorum rationes non ſunt differen-
B tes, nec ipſa ſunt differentia, ergo ſucceſſiua, & permanentia non differunt.

Et dicendum, vt actum eſt, quod rerũ aliæ ſunt permanentes, aliæ ſucceſſiuæ, & differunt a ſeinuicem multipliciter. Prima differentia eſt, ꝙ res permanentes dñr, quarum eſſe, eſt totum ſimul, vt ſunt homo, lapis, lignem, aer, terra. Res autem ſucceſſiuę dicuntur, quarum eſſe non eſt totum ſimul, ſed eſt in ſucceſſione, vt ſunt tempus, & motus. Secunda differentia eſt, quod partes permanentium ſimul ſunt omnes, vt partes hominis lapidis, & aeris, & non eſt vna poſt alteram, ſed partes ſucceſſiuorum non
C ſunt ſimul omnes, ſed eſt vna poſt alterã ſucceſſiue, vt partes motus, & partes temporis, quia poſt vnam partem motus ſequitur altera, & non ſunt duæ partes eiuſdem motus ſimul, neq. duæ partes temporis ſunt ſimul, ſed vna eſt poſt alteram ſucceſſiue, impoſſibile.n. eſt plura tempora ſimul eſſe. Tertia differētia eſt, ꝙ permanentia priora natura ſunt ſucceſſiuis, & ſucceſſiua natura ſunt poſteriora, cum ſint cauſa ſucceſſiuorum. Quarta differentia eſt, quia res permanentes ſunt in ſe terminatæ quæcunq. habent terminos, ſed res ſucceſſiuæ non habent terminos in ſe, vt motus, qui terminatur ad res permanentes, vt alteratio ad qualitatem. Augmentum, & diminutio ad quantitatē, & ſic de alijs. Quinta differentia eſt, ꝙ res permanētes ſunt D in ſui principio, & in ſui fine, vt patet in ſubſtantia, & in accidentib. permanentibus vt in lapide, & in albedine, & nigredine, res vero ſucceſſiuę, dũ fiunt, ſicut motus.n. fit in tpe, & in ſucceſſione, mutatio vero ſubito, & in inſtãti, res vero ſucceſſiuæ, neq. ſunt in ſui principio, neq. in ſui fine, vt poſtea patebit de motu

Quæ nam res ſucceſſiuorum ac permanentium in verbo, incipit, & deſinit attendatur. *Cap.* II.

Circa ſm obijcitur, quia cum motus habeat rationem a ſuis terminis E quamuis magis termino ad quem quã a termino a quo, quia motus ferè omnes definiuntur per terminum ad quē natura tendit, vt dealbedo, quia motus ad albedinem, denigratio eſt motus ad nigredinem, augmentum vero eſt motus ad maiorem quãtitatem, generatio vero eſt motus ad ſubſtantiam, & ſit omnes motus terminum a quo quia corruptio eſt mutatio a ſubſtãtia, ergo omnis motus habet rationem a ſuis terminis, quamuis magis a termino ad quem quã a termino a quo, ergo tunc incipit, & deſinit dicunt motum, vel modum motus reſpectu termini a quo, vel reſpectu termini ad quem, tunc oportet, ꝙ ſic termini ſunt ſpecie differentes, quòd rationes horum verborum, incipit, & deſinis, ſint F ſpē differentes, ſi talibus terminis adiungãtur, ſed ſucceſſiua, & permanētia ſunt ſpecie differentia, ergo hoc verbum deſinit, ſi adiũgitur permanentib. & ſucceſſiuis, habebit ſecũ has rationes ſpecie differētes, & ſimiliter hoc verbum incipit. Quòd concedimus dicentes, quod ratio huius verbi incipit cum reb. permanentibus eſt iſta, ſ. eſt, & ante nõ fuit vt incipit eſſe albus, eſt albus, & ante hoc non fuit albus. Vnde hoc modo, hoc verbum incipit dicit poſitionem præſentis cum priuatione præteriti, vel etiam ſic, incipit, id eſt, nunc primo eſt. Cum rebus autem ſucceſſiuis exponitur ſic, nunc primo

Incipit quodeſinit quo pactode finiant.

mo

A mo eſt,uel ſic,nō eſt,ſed poſt hoc erit, ut incipit moueri, non mouetur, ſed poſt hoc mouebitur,tunc priuat præſens, & ponit futurum. Sed hoc uerbum deſinit in reb.permanentib. exponitur ſic.Nūc vltimo eſt, uel ſic, eſt & de cætero non erit, vt deſinit eſſe albus nunc ultimo eſt albus, vel ſic eſt albus, & de cetero non erit albus,& ſic ponit præſens, & priuat futurum. Cum reb.aūt ſucceſſiuis exponitur ſic. Nunc vltimo fuit,uel ſic nō eſt, ſed ante hoc fuit,ut deſinit currere, non currit,ſed ante hoc cucurrit, & ſic priuat præſens,& ponit præteritum.

B Item quæritur, cum diuerſa tempora intelligantur per iſta verba incipit,& deſinit,utrū intelligātur ibi æqualiter, vel vnū per prius, & alterum per poſterius. Et dicens,ꝙ iſta verba incipit, & deſinit dicunt inceptiones, & deſinitiones rerum,ſed inceptiones non ſunt niſi in terminis rerū initialib. & finalib. ſed vltra terminum finalem nihil eſt de re,neque ante terminum initialē eſt aliquid de re, eo ꝙ tota res infra ſuos terminos continetur,ideo eſt,ꝙ cum hoc uerbum C deſinit dicat terminum finalem rei, per prius dat intelligere præſens, & cōſequitur priuatio futuri,eo quod ultra terminum finalē rei nihil eſt de re, & loquor in permanentib.vnde hoc modo iſta expoſitio nunc vltimo eſt rector q̄ iſta eſt, & de cætero non erit.Cum ſucceſſiuis autem hęc rectior,nunc vltimo fuit,quam iſta,non eſt,ſed ante fuit,unde per prius ponitur ibi præteritum terminatum ad præſens,& conſequitur priuatio pręſentis.Sed per hoc uerbum incipit adiūctū permanentibus,per prius datur intelligi præſens,& conſequitur priuatio preteriti,quia res permanentes ſunt in ſui principio,& ante ipſum nihil eſt de his,unde hoc modo rectius exponitur ſic eſt, quā ſic,eſt & ante hoc non fuit.Sed cum ſucceſſiuis per prius intelligitur poſitio futuri terminati ad præſens, & per poſterius priuatio præſētis,propter hoc quod res ſucceſſiue non ſunt in ſui principio, ſed poſt principium.

D Et nota, quod hoc uerbum incipit, nō ꝓ ꝑ hoc eſt diuerſorum temporum. Quia tempus dicitur dupliciter. Vno.n. modo,tempus eſt menſura primi motus, vel motus, primi mobilis, & eſt ſpecies quantitatis continuæ, & ſic eſt tempus ſecundū ueritatem temporis, & tempus iſto modo non accidit uerbo,& ſic dantur intelligi diuerſa tempora, per iſta uerba incipit,& deſinit, ſed non a parte conſignificationis eorum,ſed à parte terminorum ſuorum, & ſignificationum principalium, qui quidam ſunt cauſę, quare eſt inceptio uel deſinitio. Tēpus duob. modis dicit̄.

E Alio autem modo tempus dicitur nō menſura primi motus,neque tempus ſecūdum veritatem temporis, ſed dicitur motus temporis, & hoc modo tp̄s accidit uerbo,& ſic incipit & deſinit ſunt pręſentis temporis, & ſic intelliguntur inter diuerſa tempora a parte ſignificationis principalis,& intelligitur in eis vnū ſolum tempus a parte conſignificationis. Et prædicta diſtinctio tp̄is eſt ſimilis diſtinctioni generis, quod ſimiliter genus dicit̄ dupliciter.vno.n. modo genus dr̄ ſecundum ueritatem generis, & hoc F modo non ſunt duo genere reperta in natura rerum,ſcilicet maſculinum,& fœminium,& hoc modo genus eſt tantum in animalibus,ut in viris,& fœminis.

Alio autem mō genus dicitur modus generis, & ſic reperitur genus in rebus inſenſibilibus, & dicitur lapis maſculini generis,& petra fœminini,unde ſicut genus dicitur uno modo ueritas generis,& alio modo modus generis. Similiter tempus dicitur uno modo ueritas temporis,& ſic non accidit uerbo.

An motus incipit uel deſinit,& quid motus. Cap. III.

CIrca tertium obijcitur, quia vult Ariſt.quòd ſi aliquis mouetur, mouebitur,& mouebat̄,ſed ſi mouebitur ſumus in illo futuro, tunc uerum eſt dicere,quoniam mouetur,ergo iterum mouebitur, & mouebatur, illud iterum futuri accipiatur, ergo iterum mouebitur colligitur 1.& 2.elen. ī pleriſque locis.

tur

A tur in alio futuro, & iterum erit dcere qm̃ mouetur, & ſic contingit moueri in infinitus, ergo motus non pōt deſinere. Eodem autē modo probatur, quod non p̄t incipere, quia ſi mouetur mouebitur, & mouebatur, ſed ſi mouebatur, ſumus in illo præterito, & iterum erit dicere in illo præteri o qđ mouetur, ergo mouebat̄ prius in alio præterito, & ſi iterum il lud præteritū accipiat̄, verum eſt in illo dicere, qm̃ mouet̄ in alio priori præterito, & ſic contingit abire in infinitū a parte ante, ſicut a parte poſt, ſiue a parte p̄teriti, ſicut a parte futuri, ſed impoſſibile eſt abire in infinitum, quia infinita non poſſunt pertrāſiri, ergo impoſſibile eſt, ꝙ motus incipiat, & ſic motus nō poteſt incipere nec deſinere.

B Et ſicut obijcitur de motu, ſic obijci poteſt de curſu, quod non poſſit incipere, neque deſinere, quia ſicut currit, & curret, & inde vt prius. Eodem autē modo pōt obijci de quolibet alia ſucceſſiuo, ꝙ non poſſit incipere neque deſinere, Et dicendum, ꝙ motui rerum inferiorum, & cuilibet ſucceſſiuo debetur principium, & finis, ut patet in motu alterationis, qui eſt ab vno termino in alterum, vt ab una qualitate contraria, in alterā, vel in mediū, & augmentum ab vna quantitate ad alterū, & motus ſm̄ locum ab uno loco in alterum, & ſic oēs motus inferiores incipiunt, & deſinunt,

Infinitum ꝓprie tribus modis dicitur.

C Ad illud aūt, ꝙ obijcit in definitioue motus dicendum, ꝙ infinitum proprie dicitur tripliciter, ſ. diuiſione, vt linea dicitur infinita diuiſione, & quodlibet continuum, omne enim continuū diuiſibile eſt in infinitum.

Alio autem modo dicitur infinitum appoſitione, vt numerus, omnis enim numerus augmētabilis eſt in infinitum.

Tertio ante modo dicitur infinitum utroque modo, vt motus, & tēpus, vtrunque enim eſt infinitum, diuiſione, cum ſit cōtinuum, & eſt infinitum appoſitione cum poſt vnum tp̄s ſit aliud tēpus, & poſt vnum motum, ſit alius motus in infinitum, & ſic eſt infinitas, vtroque modo, ſcilicet, appoſitione, & diuiſione. Dicendū breuiter, quod infinitū iſto tripli- D ci modo eſt tm̄ in potētia, & non in actu & bene poteſt pertranſiri eo quo infinitum in potentia, bene pōt pertrāſiri, infinitum autem in actu non poteſt, vnde quia obiectiones volebant reducere potētiā in infinitū ad actū dicēdo motum, ideo ſequebatur infinita. Quod autē intenteтur reducere infinitū diuiſione in actū, patet, quia cū dr̄, ſi mouetur mouebitur iam diuidit motū per partes ſuas, & cū iterū ſumit præteritū, & futurū dicens, ꝙ ſi mouetur in illo, ergo mouebitur, & mouebatur, patet quo adhuc diuidit partes motus, & ſic potentiā diuiſionis infinitę nititur reducere jn actū diuiſionis, vnde licet motus ſit infinitus reducendo aptitudinem infinitæ diuiſio- E nis in actus, non ꝓp hoc ſequitur, ꝙ motus ſit infinitus ſimpliciter, ſed eſt ibi fallacia ſm̄ quid, & ſimpliciter. Si quęratur vbi debeat quis reſiſtere obiectionibus. Dicendum quod vltimæ illationi debet reſiſtere, quia bene probat, ꝙ contingit abire infinitum a parte ante, & à parte poſt diuidēdo motum à parte principij, ſiue a parte finis, ſed ex hoc non ſequit̄, ergo motus non pōt recipere, neque deſinere quia motu ſm̄ ſe infinirus eſt, diuiſione autem infinitus eſt vnde omnis motus inferior incipit, & deſinit.

F Item obijcitur, quod motus primi mobilis, ſiue cęli eſt infinitus, quia vna reuolutio naturaliter cœli eſt poſt aliam ſicut vnus homo ex alio homine naturaliter, generatus, ergo non fuit prima reuolutio cœli, quia ſi fuiſſet prima, tunc illa non fuiſſet poſt aliam, ergo motus cœli non incipit, ergo fuit ab æterno, ergo, & cælum ab æterno, ergo planta eſt ab æterno, quod eſt credentibus impius error. Similiter autem videtur quod motus primi mobilis à parte poſt ſit infinitus, quia poſt vnum reuolutionem cœli naturaliter ſequitur altera, ergo non eſt ſumere vltimam reuolutionem cœli, ergo motus cœli eſt infinitus a parte poſt. Item ſi obijcitur quod generato hominum ſit infinita a parte ante,

Motus cœli nec incepit, nec deſinet.

& a

A & a parte poſt, & plãtarũ, & aliorũ generabiliũ & corruptibiliũ, q̃a hoc eſt principium in natura hõ ex hoĩe generatur, & equus ex equo, leo ex leone, planta ex plãta, ergo non eſt ſumere primũ hominem, quia ſi ſumat aliquẽ, ille erit ex alio ſm viã naturæ, & ille alius ex alio priori, & ſic in infinitũ in hoibus, & cæteris animalibus, & in plantis. Et dicẽdũ ꝙ motus primus, & generatio oĩum inferiorum vt animalium, & plãtarum, pñt ſumi dupľr, quia vno mõ ſm viam naturæ, & ſm naturalia, & alio mõ ſm cõparationem ad primũ, quod eſt ſupra naturã, vt à cãm prima, & ſm principia naturæ non eſt reperire primam reuolu B tionem cæli, neque vltimam, neque primũ hominem, vel primum animal, vel primã plantã, quia natura nõ potuit facere primum hoiem, neq; primum leonẽ, neq; primã plantam, neque primã reuolutionẽ. Sed modo ſecũdo fuit reperire primũ hominẽ, & primam generationẽ in oĩbus gñabilibus, quia primũ, qđ eſt ſupra naturam, vt cauſa prima ex ſua ſumma potẽtia potuit facere quodlibet ex nihilo, quod natura non potuit.

Itẽ eodem modo obijcitur, quod motus nõ ſit in ſui principio, neque in ſui fine, ſicut obijciebatur, quod non potuit incipere neq; deſinere, quia ſi aliquis in principio motus mouet, ergo mouebat C prius, non, ergo erat in principio, ſi aliquis mouetur in fine, ergo mouebitur poſterius, non, ergo motus erat in fine, ergo motus nõ erat in principio. Quod cõcedimus Habito, quod oĩs motus nec in principio incipiat, & nec in fine deſinat, & qualiter incipiat, & deſinat, quia motus inferioris vere incipiunt, & deſinunt p principio naturæ, motus aũt inferiorũ, & ẽt tota generatio cõtinua inferiorum incipit & deſinit per primum ſupra naturam. Sciendũ, quo motus definitur ſic, Motus eſt perfectio exiſtentis in potẽtia ſecundũ, ꝙ hm̃ői; Quod patet ſic quia mobile & ſolum mobile eſt in potẽtia paſſiua ad motũ, ſed oĩs potẽtia perficitur per ſuum actiuum, vt potẽtia

Motus quid.

ad calefaciendũ per calefieri, & potẽtia D ad dealbãdũ per albedinẽ, & ſic de alijs, ergo cũ mobile dicat potentiã ad motũ; ideo mobilis inquantũ mobile perfectio eſt motus, & ideo perficitur mobile inquantũ eſt mobile cum mouetur. viſibile inquantũ eſt viſibile cũ vr̃, & augmentabile inquantũ eſt augmentabile, tum argumentatum, & alterabile inquantũ eſt alterabile cum alteratur, ergo ſimpľr mobile in quantũ eſt mobile cũ mouet, ſed cum mobile inquantum eſt mobile exiſtat in potentia, vt dictum eſt. ergo motus eſt perfectio exiſtentis in potentia, ſecundum, & huiuſmodi, quod eſt perfectio mobilis, ſecundũ quod exiſtit in potentia, inquantum eſt mobile. E

An tempus incipiat vel deſinat, & quid ſit tempus. Cap IIII.

Circa quartũ obijcit, quia vt innuit Ariſt. in 4. Phy. Sicut punctus continuat duas partes lineæ, & eſt indiuiſibile in linea, ſiľr nunc eſt indiuiſibile in tẽpore, & continuat duas partes tp̃is, vt tẽporis prius, tẽpori poſterior. Et ideo dixit Ariſt. quod nũc eſt ſemper finis temporis p̃cedentis & principiũ ſubſequentis, ergo impoſſibile eſt reperire primũ nũc in tp̃e quia quodcunq; nũc accipiatur, ſemper eſt finis vnius tp̃is, & principiũ alterius, ergo ante illud nũc, erit accipere aliud tp̃s prius, & antẽ tẽpus, erit F accipere aliud nunc, quod erit principiũ illius, & finis, iterum alterius tp̃is præcedentis, ergo non eſt ſumere primũ tp̃s, ergo tempus nõ incipit, ergo tp̃s eſt ab æterno. Et dicendum eſt ſicut dictum eſt de motu circulari cæli, & de motu generationis quod tp̃s põt ſum ſecundũ duas comparationes. ſ. ſecundũ cõparationẽ ad naturã, & ſecundũ cõparationem ad cauſam primã. Si aũt ſumatur ſecundũ cõparationẽ ad naturam, ſic tempus nõ poteſt incipere, quia natura non potuit facere primum tempus, vnde tempus ſecundum viam naturæ procedit in infinitum a parte ante, & a parte poſt. Si autẽ ſumatur tempus per cõparationem ad cauſam primam ſic incipit tempus, quia

Tex. ca. 2. 1.

Tẽpus eſt æternum.

A incipit cum motu, & cũ mobili primo. Quid autem ſit tempus, & cuius menſuræ ſit, quia eſt menſura, ſcilicet primi motus, ſi motus primi mobilis, & in quo ſit vt in ſubiecto, quia eſt in motu circulari cæli; primo dictum eſt in tractatu huius dictionis ſi.

An potentia incipiat vel deſinat. Cap. V.

Tex. cõ. 69. & de in pleriſque locis.

CIrca quintũ quæritur vtrũ potẽtia incipit, vel nõ. Et videtur quod incipit, quia ſi potentia incipit, ergo poſſibile incipit, ergo non erat poſſibile anteq̃ inciperet, ſicut nõ erãt res anteq̃ inciperet eſſe, ergo modo ex non poſſibili factũ eſt poſſibile, ſed non poſſibile, & impoſſibile æquipollẽt cum conuertant̃, er-

B go ex impoſſibili factum eſt poſſibile qđ vr̃ inconueniens, ergo poſſibile non incipit; ergo nec potẽtia ipſius poſſibilis incipit. Sed contra hoc ſic obijcitur, quia ſi poſſibile nõ incipit, ergo fuit ab æterno, & ſic ſequit̃ hæreſis, dicendo non ſolus Deus fuit ab æterno, ſed etiam materia prima fuit ab æterno cũ Deo, qđ error, nõ ſolũ in fide catholica, ſed et in ſciẽtia Naturali, q̃a ponit̃ eſſe materia ſiue forma, & ſeparata a paſſionibus, i. accidentibus, ergo neceſſe eſt poſſibile incepiſſe & potẽtiã ipſius. Et dicendum eſt q̃ duplex eſt potẽtia, q̃a eſt quædã potẽtia rerũ creatarũ, q̃ diuidit̃ p potentiã actiuã creatã, per potentiã paſſiuã creatã, & ita

C icepit eẽ, & vtraq; pars eius. Alia aũt eſt potentia increata, & hæc eſt potẽtia cauſæ primæ ſiue primi agẽtis, & iſta nõ incipit eſſe, ſed eſt ab æterno, & ſic potẽtia paſſiue incepit, & poſſibile icepit, & potentia actiua rerũ creatarum nõ incepit.

Ad illud autem quod obijcitur, q̃ ſi poſſibile incepit, ergo ex non poſſibili factũ eſt poſſibile, ergo impoſſibile eſt poſſibile, cum non poſſibile & impoſſibile æquipolleant. Dicendum eſt, q̃ hoc non eſt inconueniẽs vno mõ, & alio mõ ſic, quia inconueniens eſt, quod agens aliud naturale ex impoſſibili faciat poſſibile in natura. Sed de agente quod eſt ſupra naturã, vt cã prima, nõ eſt inconueniẽs, q̃ ex impoſſibili faciat poſſibile in natu- D ra, quia natura nõ potuit facere aliquid ex nihilo, ſed cauſa primæ potuit, & ideo ex impoſſibile in natura potuit facere poſſibile prima cauſa.

Itẽ nota quod ſicut dictum eſt, quod q̃dã eſt potẽtia icreata, & hæc eſt actiua ſimpl̃r a ſe, & nullo alio, & hæc eſt cãæ primæ, vt diximus, q̃a nullo mõ eſt mota neq; per ſe, neq; p accidens, ſed mouet oĩa creata. Alia eſt autem potentia creata, q̃ incepit eſſe, vt diximus, cum rebus creatis. Huius autem potentiæ alia eſt actiua, q̃ mota mouet, & hæc eſt cuiuslibet agẽtis naturalis, alia aũt dr̃ potẽtia paſſiua, & hæc potẽtia paſſiua eſt materia prima, & eorũ q̃ conſequunt̃ mate- Pri.ſ. paſſiua triplex.

E riã primã. Item potẽtia paſſiua ſumitur tripliciter, q̃a q̃dã eſt potentia finalis q̃ eſt ſimpl̃r, & põt habere actum ſimul, vt potentia q̃ eſt in materia aeris ad hoc, vt ex aere fiat ignis, ſimpl̃r eſt perfecta qñ ignis generatus eſt ex aere, & materiæ potentia, q̃ eſt in ligno, ad hoc vt ex eo fiat arca ſimpl̃r eſt perfecta qñ ex eo facta eſt arca. Alia aũt eſt potentia paſſiua q̃ eſt perfectibilis ſm̃ partem ſemper; & nunquã ſm̃ totum; vt potentia diuidentiũ infinitũ in cõtinuas particulares diuiſiones perficiunt partes illius potentiæ, quia quod ad hoc diuiſum eſt cõtinuum in aliquam, vel in aliquas partes, & ſm̃

F hoc tm̃ finita eſt illa potentia, ſed quia impoſſibile eſt omnes diuiſiones continui ſimul eſt, ideo impoſſibile eſt illa pfici ſm̃ totum. Tertia aũt potentia paſſiua eſt, quæ põt fieri neq; ſecundum partem, neque ſecundum totum, & hoc in oculo cæco, & in animali mortuo, q̃a in oculo cæco manet materia ĩ qua fuit viſus, & in hoĩe mortuo manet materia in qua fuit vita, ergo, cum materia nõ poſſit eſſe ſine potentia, neceſſe eſt q̃ ibi remaneat potẽtia, ſed aliter quam prius, quia prius poterat finiri, modo autem non poteſt, eo quod a priuatione nõ eſt redire in habitum per naturam, & hæc potentia paſſiua dicitur infinita.

Item poſito, quòd Socra. ſit albiſſi- Sophiſ

nius

A mus hominum qui modo ſunt, & poſt hoc inſtans naſcatur quidam albus, eo quæritur de hoc ſophiſmate, Socr. deſinit eſſe albiſſimus hominum.

Probatio. Socr. eſt albiſſimus hoium, & de cætero non erit albiſſimus hoium, ergo deſinit eſſe albiſſimus hoium. Contra. Socr. deſinit eſſe albiſſimus hoium, ergo hoium qui ſunt, & hoium qui non ſunt quorum utrunq. falſum. Et dicendum, ꝙ prima eſt vera, & probatio bene tenet, ſed im probatio nõ tenet, ut dicũt quidã, eo ꝙ eſt ibi figura dictionis, a ſimplici, ad perſonalem, quia dñt quidã, ꝙ tenet, illa genitiuus hoium ſimpliciter ĩ prima, ſed cum infert, ergo hoium qui

B ſunt, vel hoium qui non ſunt, perſonalẽ hẽt ſuppoſitionem. Alij aũt dicunt, ꝙ eſt ibi figura dictionis ab ampliata ſuppoſitione ad reſtrictam, quia ille genitiuus hoium in prima tenet pro quo libet alio hoie a Soc. ſed cum dicit, ergo hoium, qui ſunt, uel hoium, qui non ſunt, ille genitiuus hoium reſtringitur ad exiſtentes ex una parte, & ad nõ exiſtẽs ex alia parte per implicationes circa ipſum factis. Vel dicẽdum, ꝙ im ꝓbatio peccat ſcđm accidens, quia ſic definitio ſignificat reſpectu hoium ſimpliciter nõ tamẽ reſpectu hoium, qui ſunt uel reſpectu hoium qui non ſunt, quia non eſt neceſſe qđ ſi

C aliquod accidat antecedenti, qđ ꝓpter hoc accidat cõſequenti. Itẽ poſito quod Soc. ſciat tm̃ tria enunciabilia neceſſario, & nũq̃ definat ipſa ſcire, & nominẽtur a, b, c, & d, ſit quartum nõ enunciabile quod ſciat modo Soc. & de cætero non ſciat ipſum. Quęritur de hoc ſophiſmate Soc. deſinit ſcire quicqđ ipſe ſcit. Probatio Soc ſcit quicquid ipſe ſcit, & de cętero non ſciet quicquid ipſe ſcit, ergo deſinit ſcire quicqđ ipſe ſcit Contra, Socr deſinit ſcire quicquid ipſe ſcit, ſed ipſe ſciat, ergo deſinit ſcire a Solutio prima eſt falſa & ꝓbatio non valet, quia altera probantium eſt duplex, quia minor eſt duplex, eo ꝙ negatio poteſt præcedere diſtributionẽ, & ſic eſt vera hęc, ſ. de cætero nõ quicquid ipſe ſciet, &

D ita facit diſtributionem teneri particulariter, & ſic erit uera, ſed ſic non ſequitur concluſio, uel negatio poteſt ſequi diſtributionem ſic, de cætero quicquid ſcit non ſciet, & ſic eſt falſa, quia ſenſus eſt de cætero non eorum, quæ ſcit ſciet, qđ falſum eſt. & sic ſequitur concluſio.

Et nota, ꝙ cũ incipit & deſinit cõiungunt multitudini, uel noĩ pluralis numeri, dẽt exponi remouẽdo totam multitudinẽ, uel utrumquodq. de multitudine, vt Socr, ſcit quicqđ ipſe ſciat, de cętero nullũ eorũ ſciet. Similiter, & hoc, Socr. videt oẽm hoiem, poſito qđ Socr. videat ſp oẽm hoiem aliũ a Platone, & modo videat Platonẽ, & de cętero non uidebit eũ, & ꝓbatio, & im ꝓbatio ſint omnino, ſimiliter ſicut in pręcedenti ſophiſmate. — *Notabile valde pulchrũ*

E Item poſito, quod Socr. ſciat tria enũciabilia neceſſario, & ſp ſciat ea, ſ. a, b, c, & cum illis ſciat hoc enunciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire, & poſt hoc inſtãs non ſciat illud. Quæritur de hoc ſophiſ. Soc. deſinit ſcire ſe nihil deſinere ſcire. Probatio. Soc. ſcit ſe nihil deſinere ſcire, & de cætero, niſi ſciet ſe nihil deſinere ſcire, ergo Soc. deſinit ſcire, ſe nihil deſinit ſcire. Contra. Socr deſinit ſe nihil deſinere ſcire, ergo. So ſcit ſe nihil deſinere ſcire, ſed q̃cqđ ſcit eſt verũ, ergo Soc. nihil deſinere ſcire eſt verũ, ergo nihil deſinere ſcire locus, ſiue a cõuertibili, ergo nõ de-

F ſinit ſcire hoc enũciabile, ſ. ſe nihil deſinere ſcire. Solutio. Prima eſt vera, & probatio tenet. Sed im ꝓbatio peccat ſcđm qđ, & ſimpliciter ĩ hoc argumẽto, nihil deſinit ſcire, ergo non deſinit ſcire, hoc enunciabile, ſe nihil deſinere ſcire, quia ſciẽdo hoc enunciabile nõ ꝑ hoc argũmentat ſcientia ſua, eo qđ ſcire hoc enũciabile, nihil aliud eſt, niſi ꝙ ipſe ſciat ſe ſcire alia tria enunciabilia, & de cætero non ſciet ſe ſcire ea. ſicut accidit qñ dormit. unde ſicut hõ non plura ſcit in habitũ cũ vigilat q̃ dormit, ſimiliter nõ plura ſcit ſciẽndo hoc enunciabile, q̃ nõ ſciẽdo ipſum. Cuius cã eſt, ꝙ hoc enũciabile ponit reflexionem actus ſciẽdi ſupra ſe, cum ſciat illa tria, & ſciat ſe ſcire ea, &

Sophiſ. — Sophiſ.

A ſtringit ad pauciora quam forma magis communis, vt albus ad pauciora quã coloratum, ſed deſinit eſt minus commune quam eſt, quia eſſe ſequitur deſinit, & non econuerſo, ergo deſinit reſtringit ad pauciora, quã hoc uerbũ eſt, ſed hoc verbũ eſt, reſtringit ad ea, quę ſunt, ergo hoc verbũ deſinit reſtrĩgit ad pauciora, ergo nõ faciet terminũ copulare ꝓ colore, q̃ eſt, & q̃ nõ eſt. Et dicẽdũ, ꝙ termini accidẽtales ſignificãt res pmanẽtes eũ adiũgãt iſtis verbis ĩcipit, & d ſinit, & dñt copulationẽ rei in pſenti, & ideo copulant pro pſentib. Sed quia illa uerba dicũt inceptiones eorũ, ideo dicũt terminũ initialẽ, vel finalẽ, & ante terminum
B initialem nihil eſt de re, & ſimiliter poſt terminũ nihil eſt de re, ideo conſequĩt ad hoc uerbum deſinit priuatio rei permanentis in futuro rõne termini finalis. Ad hoc uerbum incipit conſequitur priuatio rei permanentis in præterito rõne termini initialis. Dicendum, ergo breuiter, ꝙ hæc uerba per ſuã ſignificationem faciũt prædictos terminos copulare pro præſentibus, & copulatio pro p̃teritis, uel futuris cõſequitur ad hæc uerba ratione terminorum quos, dicũt. Ex prædictis autẽ patet ſi quis quærat, ꝓpꝫ quid alia verba non ampliant terminos ſicut iſta. Cauſa n. eſt, quia iſta dicunt terminos rerum vt dictum eſt alia autẽ
C verba non. Et hæc eadẽ eſt cauſa quare iſta verba ponuntur ſyncategorematica eſſe, & non alia. Ad argumentum aũt dicendum, quod forma minus cõmunis duplex eſt. Quia vno modo fit minus cõe per differentiam aduenientem magis communi, vt albũ per diſgregatiuũ viſus adueniens coloratos.

Alio aũt modo forma minus cõmunis fit per priuationem aduenientẽ rei, & illa ſunt illa verba incipit, & deſinit. Et primo modo forma minus cõis reſtringit ad pauciora, ſecũdo autem modo non, vnde hoc adiectium albus reſtringit ad pauciora quam hoc adiectiuum coloratus, & hæc uerba incipit, & deſinit non reſtringunt ad pauciora.

De neceſſario, & Contingẽter. D

FInito tractatu horum verborũ incipit, & deſinit cõſequẽter dicẽdũ eſt de his dictionibus neceſſario, & contingenter. Circa quas primo q̃rit̃ q̃d ſit neceſſariũ, & q̃d cõtingens. Scd'o autẽ q̃t modis dicãt, ſiue q̃ ſũt dictiones eorum.

Tertiò vtrum determinẽt compoſitionem, uel non, & qui modi faciunt propoſitionem modalem.

Quartò utrum dictiones uim habeãt ampliandi.

Quintò autem quæritur, quando propoſitiones de contingenti, & de neceſſario conuertantur. E

Quid neceſſarium. Cap. I.

CIrca primum, ergo ſciẽdum eſt, ꝙ neceſſarium deffinitur ſic. Neceſſariũ eſt ens nõ potens aliter ſe habere. Et ꝓpter hoc patet q̃t malè dicunt deffinientes ſic. Neceſſariũ eſt, ꝙ non põt, neq; potuit, neque poterit aliter ſe habere, q̃a ſic nihil eſſet neceſſarium per ſe, niſi prima cauſa, q̃a cauſę aliæ cæperũt eſſe, & ita exierũt a nõ eſſe in eſſe. Siẽdũ autem quod continens ſimpliciter, æquiuoce dr̃, & ideo non poteſt definiri, q̃a nullum æquiuocum definitur.

Neceſſarij, ac cõtingentis natura Cap. II. F

CIrca sm̃ ſciendum, q̃t neceſſarium dicitur duobus modis ſicut, & neceſſitas, quia eſt quædam neceſſitas modi, & alia rerum. Neceſſitas autem modi, & non rerum ſignificatur ꝓ hanc dictionem neceſſario, ſed & ponatur ſine neceſſitate rerum, vñ hęc propoſitio Soc. neceſſario currit, eſt de neceſſario, ſed nõ ẽ neceſſaria, imo cõtingẽs, neceſſitas, aũt, rerũ ſignificanẽ per ipſas res, nõ appoſito mõ neceſſitatis, vnde hæc propoſitio eſt neceſſaria. hõ eſt aĩal, ſed non eſt de neceſſario cũ ſit de ĩ eſſe, & non ſit modalis. Item neceſſitas rerum eſt duobus modis. Quia una eſt neceſſitas intẽtionum cõium Logicaliũ, ut de quocũque

que ꝓdicatur definitio, & definitũ. De
A quocunq; ꝓdicant̄ ſpẽs,& genus, qa ſpẽs genus definitio, definitũ totũ pars,& cõ ſimilia ſunt intentiones cões dialecticæ. Alia autem eſt neceſſitas rerũ, nõ rerũ, q̄ ſunt intentiones, ſed rerũ ſpecialiũ, quarum ſunt intẽtiones, q.ſ. res ſpeciales cõſiderãtur in aliqua ſciẽtia ſpeciali, & talis neceſſitas eſt h c oĩs numer⁹, eſt par, uel impar, & hoc pertinet ſpecialiter ad Arithmeticã, & ſiľr hic, oĩs triãgulus habent tres angulos, æquales duob. rectis, & hæc neceſſitas non ꝑtinet niſi ad Geometriã ſpãliter Et quot modis dr̄ neceſſitas, tot modis, & eildẽ dr̄ neceſſarium. Contingens aũt primo duob modis, dr̄,
B qa eſt quoddã cõtingens, q̄ opponit̄ neceſſario. Et iſtud cõtingens definim⁹ ſic. Cõtingens eſt qđ põt eſſe, uel non eſſe. Alio aũt mõ dr̄ cõtingens, quod ꝓdicat̄ de neceſſario,& de cõtingenti, quod opponit̄ neceſſario, unde eſt quaſi cõe ambobus.ſ. neceſſario, & cõtingẽti, q̄ opponit̄ neceſſario v. g. hominẽ eſſe animal eſt neceſſariũ, & hominem currere, uel augeri, uel caneſcere eſt contingens, qđ opponitur neceſſario, & poſſum dicere, q̄ hoĩem eſſe animal eſt contingẽs. Contingit.n. hominẽ eſſe animal, quod eſt, & hominem currere eſt contingens, qa poteſt eſſe, ſic contingens prædicatur de neceſſario, & de contingenti, quod neceſſario opponitur.

C Item cõtingens, quod opponitur neceſſario, tribus modis, dr̄. Quia eſt quoddam contingens, quod dicitur contingens ad utrumlibet, & illud æqualiter ſe habent ad partem affirmatiuam,& negatiuam. Et definitur ſic. Contingens ad vtrum libet eſt, quod equaliter põt eſſe, & non eſſe, ſicut accidit in moribus, & in operationibus uoluntarijs, unde de ſe tale contingens, non determinatur magis ad eſſe, ſed q̄ ad non eſſe, ſed per cãm ſuã qñque determinatur magis ad vnũ quã ad alterum Item cõtingentis appoſiti neceſſario, alia pars eſt, quæ dr̄ cõtingens naturæ. Et definitur ſic Contingẽs naturæ eſt, quod magis ſe habet ad eſſe q̄ ad non eſſe ut hominẽ caneſcere in ſenectute Et illud ẽt cõtingẽs, dr̄ contin-
D gens in pluribus, uel frequenter. Tertia uero pars eius eſt cõtingẽs ĩ paucioribus uel raro. Et definitur ſic. Contingens in paucioribus, uel raro, eſt quod minus ſe habet ad eſſe q̄ ad non eſſe, exẽplũ autẽ Ariſtot. eſt hoc, ut bonũ, in paucioribus, 1.& 2. vel raro, maluũ, aũt, ut ĩ plurib.& frequẽ Periherter, & ideo mali homines sũt in plurib. men. poni vero, vt inpaucioribus. Sciendum aũt qđ ꝓdictæ diuiſiones neceſſarij, contingẽtis sũt diuiſiones uoces ĩ ſignationes, non ſm, quod dictio æquiuoca plura ſignificat equaliter, ſed ſm, quod dictio æquiuoca plura ſignificat ſm prius, & poſterius, vt ens aut bonum, aut medicabile; aut ſanum, aut expediens.
E

An neceſſariũ ac contingens compoſitionẽ determinet nec ne. Cap. III.

HAbito autem quot modis dicitur neceſſarium, & contingẽs conſequenter obijcitur contra tertiam quæſtionem, quia habitudines rerũ cauſantur a rebus, vt habitudo gñis à gñe, & ſpeciei a ſpecie,& ſic de alijs, ergo habitudines rerum non ſunt niſi a rebus, ergo neq; neceſſitatem hñt niſi a rebus, ergo neceſſitas per prius eſt in rebus, q̄ habitudinib. rerũ, ergo cum nulla compoſitio propoſitionis ſit neceſſaria, niſi ꝑ ꝑ neceſſarium habitudinem prædicati ad ſubiectum l, ergo per prius erit ne- F ceſſitas in re, quæ ſubiicitur, & in re quæ prædicatur, & per poſterius in prædicatione, ergo dictio neceſſario per prius dẽt determinare ſubiectum, uel prædicatum, & per poſterius compoſitionẽ, & ita ꝓprie, & primo non debet determinare compoſitionem, ſed ſubiectum, vel prædicatum. Et dicendum, q̄ neceſſitas eſt duplex, quia eſt quædam ſubſtantiarum, alia actuum.

Quamuis, enim neceſſitas accidenti non cauſet̄ niſi a neceſſitate ſubſtãtiæ, vt neceſſitas primi motus non cauſatur, niſi a neceſſitate motoris, & mobilis, & tamẽ neceſſitas ipſius actus, ſiue mot⁹, alia eſt a neceſſitate ſubſtantiæ, & ſicut

eſt

A eſt duplex neceſſitas, ita eſt duplex ſignũ neceſſitatis.

Quoddã.n.ſignũ neceſſitatis eſt, quod ſignificat neceſſitatem, vt diſpoſitionem ſubæ, vt hoc nomen neceſſarius, ria, riũ. Alio aũt modo eſt ſignum neceſſitatis, quod ſignificat neceſſitatẽ, vt diſpoſitionem actus, vt hoc aduerbio neceſſario. Et pp hoc iſtud ſignum debet determinare cõpoſitionẽ, & non rem ſubiectãt, vel prædicatam. Ad aliud autem quod obijcit, ꝙ non eſt neceſſitas in compoſitione, neq; in habitudine prædicati ad ſubiectũ, niſi per ipſum p̄dicatum, & ipſum ſubiectum, dicendum, ꝙ verum eſt.

Sed tñ alia neceſſitas compoſitionis,
B quia hæc neceſſitas eſt inhærentia ipſius actus ad ſubiectum, & alia eſt neceſſitas rei, quæ ſubijcitur, vel prædicatur. Et ideo ſicut diuerſæ ſunt neceſſitates, ita sũt diuerſa ſigna dicentia diſpoſitiones vnius; & alterius, vt dictũ eſt, & ſic ideo hæc dictio neceſſariũ determinat cõpoſitionẽ, & ſic facit propoſitionem modalem. Item cum ſubum, & p̄dicatum ſint partes principales propoſitiones, ergo qua rõne dr̃ propõ modalis a diſpoſitionib. p̄dicati, eadẽ ratione debet dici propoſitio modalis a diſpoſitionib. ſubiecti. Et ſic modi facientes propõnes modales erunt plures quã illi ſex quos determinat Ariſ. in 2. Perihermenias, & quos
C habent pueri in modalib. ſuis. Et dicendum, quod ſicut ſubiectum, & prædicatum ſumuntur dupliciter. Vno.n. modo, ſumitur ſubiectum, inquãtum eſt ſubiectum, & p̄dicatum, inquantũ eſt prædicatum. Et alio modo ſubiectum dicit illud ꝙ eſt ſubiectum, & prædicatum illud ꝙ eſt prædicatum. Similiter duplex eſt diſpoſitio ſubiecti, & prædicati. Quia quædam ſunt diſpoſitiones eius, quod ſubijcitur, & eius, ꝙ prædicatur. Aliæ autem ſunt diſpoſitiones, quæ ſunt prædicati inquantum eſt prædicatum, & ſubiecti inquantum eſt ſubiectum. Et diſpõnes quæ ſunt ſubiecti inquantum eſt ſubiectum, & prædicati inquãtũ eſt p̄dicatũ denominãt propoſitionẽ, aliæ autem nõ, v.g. Oĩs homo albus neceſſario currit velociter, illa determinatio albus eſt eius, quod eſt ſubiectũ, vt hominis ſm ſe, hæc autem determinatio velociter eſt eſt eius, quod eſt prædicatum, vt ipſius curſus ſm ſe, & neutra harum denominat ꝓpoſitionẽ. Vnde nihil eſt dcm̃, hæc propõ velox vel alua, hæc aũt diſpoſitio oĩs eſt ſubiecti inquantum eſt ſubum, & denominat propoſitionẽ, quia ab hac diſpoſitione dr̃ propoſitio vniuerſalis: Hæc aũt diſpoſitio neceſſario eſt prædicati inquantũ eſt prædicatum; vnde denominat propõnẽ, cũ ab ea dicatur propoſitio modalis. Et nota ꝙ diſpoſitiones ſubiecti inquantum eſt ſubiectum denominant propõnem a parte quantitatis E cum ab eis dicatur vniuerſalis, vel particularis, vel indefinita, vel ſingularis. Diſpoſitiones aũt p̄dicati inquantũ eſt prędicatum denominat ipſum a parte qualitatis, cum ab eis dicatur affirmatiua, vel negatiua modalis, vel de ineſſe. Sic .n dr̃ negatiua, quia prædicatũ negatur de ſubiecto, & hoc prædicatum inquãtũ eſt prædicatum. Similiter dicitur affirmatiua, quia affirmatur prædicatum de ſubo, affirmatio.n. ipſius prædicati eſt ſicut denegatio, & ſicut a mõ determinãte cõpõnẽ, & per compoſitionẽ determinantẽ prædicatũ dr̃ propoſitio modalis. Similiter à ſola inhærentia prædicati cum ſubiecto dicitur propõ de ineſſe. F

Item ſicut bene dicitur, Socratẽ currere eſt contingens, vel Socratem currere eſt neceſſe. Similiter bene dicitur. Socratem currere eſt bonum, Socr. currere eſt malum, ergo ſicut iſtæ pręmiſſæ ſunt modales, ita, & duę ſequentes, & ſic erũt plures modi modificantes propoſitionẽ. Et dicendum, ꝙ contingens, & neceſſarium, & conſimilia quamuis ſint in prædicato denominant compoſitionem cũ dicant comparationem vnius ad alterum, ſed bonum & malum non prædicantur de eo quod eſt Socratem currere, niſi effectiue, vel cauſaliter, & non propter hoc, qd̃ diſponant compoſitionem, quia cum Soc. currit creatur in eo

A ſanitas,vel ęgritudo, vel commodum,
vel incommodum aliquod. Et ideo dici
tur bonum vel malum de eo quòd eſt
Socr currere effectiue,uel cauſaliter.

An neceſſario ac cōtingenter naturam ha beant ampliandi. Cap IIII.

Circa quartum quæritur, vtrum illæ
dictiones neceſſario,contingēter na
turam habeant ampliandi. Et videtur,
ꝙ ſic,quia cum dr̄ hō neceſſario eſt ani
mal, vel homo poteſt eſſe antichriſtus,
vtrobiq. amplantur termini nō ſolū ad
preſentia,ſed etiam ad futura, ergo tam
neceſſario, quam contingenter habent
naturam ampliandi, quia cōtingēter &
poſſibiliter æquipollent, quod concedi-
B mus. Vtrunq. enim ampliat ad ea quæ
ſunt,& ad ea quę erunt. Item quæritur
vtrum natura ampliandi ſit in eis eadē,
vel diuerſa. Et ꝙ eadem ſit vr̄ per hoc ꝙ
dictum eſt,ꝙ vtrunq; ampliat ad futura,
ergo eſt eadem Et dicendum, ꝙ non eſt
natura ampliandi eadem in vtroq. quia
illæ dictiones contingens & contingen-
ter non hn̄t naturā ampliandi, niſi ꝓp
potentiam quæ in eis intelligitur,quę.ſ.
potentia ordinabilis eſt ad actum per
quod perficitur, vt homo pōt legere, hō
poteſt currere, hō pōt eſſe antichriſtus,
quia potentia ad curendum perficitur
per ipſum currere,& potentiā ad ſeden-
C dum per ſedere,& ſic de alijs. Et illæ di-
ctiones neceſſarium,neceſſario,neceſſe.
non dicunt potentiam vel poſſibilitatē,
ſed perpetuitatem ipſius eſſe,quia perpe
tuitas ipſius eſſe ſe extendit ad omne tē
pus,ideo illæ dictiones ampliant non ſo
lum ad pręſentia,ſed ēt ad futura. Et ſic
patet ꝙ cōtingens, & contingenter am-
pliant propter potentiam vel poſſibilita
tem ordinatam ad aliquem actum, ſed
illæ dictiones neceſſarium, neceſſario,
ampliant propter perpetuitatem ipſius
eſſe cōpleti,& perfecti, quia & neceſſa-
riū non eſt pars, vel poſſibilitas reſpectu
ipſius eſſe perfecti, & completi ſm̄ ſpe-
Ca.2.& ciem autem poſſibilitas ſi eſt, ſimul eſt
ibi do- cum ipſo eſſe. Et ideo Ariſto.in 2.Phyſi.
cto. quia imperpetuis nō differt eſſe,& poſſe

Quo nā mō propoſitiones de neceſſario ac contingenti conuertantur. Cap. V. D

Circa quintū q̄ritur, qualiter conuer-
tantur propoſitiones de neceſſario,
& de contingenti. Et dicēdum eſt, quod
ꝓpoſitiones de neceſſario cōuertuntur
ſicut,& illæ de ineſſe,quia vniuerſalis ne
gatiua,& particularis affirmatiua cōuer
tuntur ſimpliciter in vtriuſque,vt nullus
hō eſt lapis,nullus lapis eſt hō, quidam
hō eſt animal,quoddā animal eſt hō. Si-
militer in iſtis de neceſſaria, nullus hō
neceſſario eſt lapis,nullus lapis neceſſa-
rio eſt hō,quidā homo neceſſario eſt a-
nimal, quoddam animal neceſſario eſt
hō, vniuerſalis affirmatiua conuertitur
ſm̄ partē, i. conuertitur in particularē E
in utriuſque. Particularis uero negatiua
nō conuerniť in his de neceſſario, ſicut
nec in illis de īeſſe,hęc.n.eſt vera, quod
dā aīal non eſt hō,hæc āt eſt falſa quidā
hō non eſt aīal,& ideo non conuertitur,
& eadem eſt cauſa in illis de neceſſario.

Item nota quod non omnes propoſi
tiones & de cōtingenti ſimiliter conuer
tuntur cum prędictis. Oēs.n.propōnes
affirmatiuę de contingēti tā vniuerſales
q̄ particulares ſimiliter conuertuntur,
ſed negatiuę non ſimiliter conuertunť.
Vnde nota quod negatiuæ de contingē
ti quod dr̄ de neceſſario,& negatiuæ de
illo contingenti quod opponitur neceſ-
ſario ſimpliciter conuertuntur,vt nullū
hoīem contingit eſſe equū, nullū equū F
cōtingit eſſe hominē, iſtæ n.propoſitio
nes ſunt de contingenti dicto de neceſ-
ſario,vñ dñr contingere,quia ſunt neceſ
ſarię. Itē,nullam tunicam contingit eſſe
albā,& nullū album contingit eſſe tuni
cā,& iſtę ſunt de contingēti quod oppo
nitur neceſſario,vnde dicuntur contin-
gere in eo ꝙ non ex neceſſitate inſunt.
Item propoſitiones de contingenti ad
vtrūlibet & de contingenti nato,ſiue vt
in pluribus.conuertuntur ſm̄ oppoſitas
qualitates,ſed differenter, quia propo-
ſitiones de contingenti ad vtrumlibet
ſunt de contingenti infinito, quod idē
eſt,conuertunť ęqualiter ab affirmatio-
ne,

A ne,& negatione,& econuerſo,vt ſi nullū hominem contingit currere,oēm hominem contingit currere,& econuerſo,qđ eſt,quia iſtud contingēs æqualiter ſe habet ad eſſe,& ad non eſſe ergo ſicut contingit eſſe,ita cōtingit non eſſe. Propoſitiones uero de cōtingēti nato, vt in pluribus conuertuntur,i.æquipollent ei quod non eſt neceſſe eſſe, ut contingit hoīem caneſcere. Et nota quod oēs propoſitiones de contingenti ad utromlibet, & de contingenti,nato,ſunt affirmatiuæ, qđ patet per hoc qđ conuertuntur sm̄ oppoſitas qualitates, & hæc eſt cā quare ex eis nō licet ſyllogizare in ſa figura,quia ex affirmatiuis in ſa figura nihil ſequit.

His aūt habitis q̄riiur de hoc Sophiſ. B Oīs hō neceſſario eſt animal. Probatio, hæc propoſitio eſt neceſſaria, omnis hō eſt aīal, ergo modificata mō neceſſario erit neceſſaria uel uera, ergo hæc eſt uera,oīs hō neceſſario eſt aīal. Contra oīs hō neceſſario eſt aīal,Socra.eſt homo,ergo Socra.neceſſario eſt animal in tertio primæ,ſed cōcluſio eſt falſa,ergo aliqua præmiſſarum eſt falſa, non minor,ergo maior,ſed hæc eſt prima, ſ.omnes hō neceſſario eſt animal,ergo prima eſt falſa.

sophiſma primum.

Solutio. Prima eſt ſimpliciter uera, & improbatio peccat,ſm accidens,q̄a ſub terminis ſumptis ſimpliciter,nō ſunt ſumendi termini vt nunc cū diſpoſitione repugnāte, & dicuntur termini ſimpliciter qui habent eſſe neceſſariū. C Termini uero,vt nunc dicuntur qui aliqñ ſūt, & aliqñ non. Itē quęritur de hoc Sophi. Anima antichriſti neceſſario erit. Probatio,anima antichriſti neceſſario erit.

sophiſ. ſecūdū

Contra, anima antichriſti neceſſario erit,ergo animā antichriſti neceſſarium eſt fore,ergo ī quolibet futuro, ergo erit hodie,& etiā cras,quod falſum eſt. Et dicēdum quòd prima eſt duplex, eo quod hęc dictio neceſſario poteſt determinare compoſitionem,vel pręd icatum,ſi determinet compoſitionem, ſic modificat eam,& ampliat ipſam ad quodlibet futurum , & ſic ponitur anima antichriſti hodie eſſe,& cras,& in quodlibet alio futuro. D Si aūt determinet pręd icatum, tūc ſenſus eſt, aīa antichriſti neceſſario erit .i.erit ens neceſſario, & ſic nō determinat cōpoſitionē,nec prima eſt modalis, & ſic prima uera, quia quælibet aīa humana eſt ens neceſſario. Ad probationē aūt dicendum eſt,qđ peccat ſm quid, & ſimpl'r,ſicut.n.non ſequitur Socr.qñ currit neceſſario currit,ergo Socra. neceſſario currit,ſed ibi eſt quid & ſimpl'r, ſimiliter in propō,aīa antichriſti, qū erit neceſſario erit, ergo anima antichriſti neceſſario erit unde ibi eſt quid, & ſimpl'r, ſecundum quod propoſitio eſt modalis.

Item quæritur de hoc Sophiſ. ſi Socr. neceſſario eſt mortalis,Socr.eſt immortalis. Probatio.ſi Socr.neceſſario eſt mortalis.Socr.neceſſario eſt aliqualis,ſi Socr. E neceſſario eſt aliqualis, Socr. neceſſario eſt,& ſi Socra.neceſſario eſt,Socr.eſt immortalis,ergo a primo,ſi Soc. neceſſario eſt mortalis,Socra.eſt immortalis. Contra ſignificatur ibi ſequi oppoſitum, ergo locutio eſt impoſſibilis. Solutio prima conſequentia eſt duplex, ex eo quod antecedens eius eſt duplex, & illud,ſ.Socra. neceſſario eſt mortalis, quia hęc dictio neceſſario poteſt determinare compoſitionē, uel pręd icatū ſi uero determinat compoſitionē ſenſus eſt, hæc propō eſt neceſſaria, Socra. eſt mortalis, & hoc pręd icatum mortale ponitur ſp de neceſſitate inhęrere Socrati,uel eſſe in Socrate,& ſimiliter ponitur ſemper de neceſſitate, & ſic ponitur immortalis, & mortalis,& ſic ponuntur oppoſita in eodem. F Si autem hęc dictio neceſſario determinet hoc præd icatum mortale; adhuc eſt duplex,eo quod hec dr̄ia mortale, duplicem hēt comparationem,vnam ad illud cuius eſt,uel in quo ponitur, ut ad Socratē,& alia ad actum ad quem ordinat̄, ſiue reſpectu cuius dicit aptitudinē, ut ad iſtū actum qui eſt mori, unde hęc dictio neceſſario poteſt determinare dr̄iam in comparatione ad ſubſtātiam,in qua eſt & eſt ſenſus,Soc.neceſſario eſt mortalis, id eſt mortale de neceſſitate eſt in Socr. & ponūtur oppoſita in codē ſicut prius,

sophiſ. tertiū.

ſci-

A ſcilicet quod Socra. ſit mortalis, & immortalis, vnde his duobus modis propoſitio, quæ eſt antecedens eſt falſa, & impoſſibilis, ſed conſequens eſt verum, nec ſequitur oppoſitū ad oppoſitū, vt prius dictum eſt in propoſitione, ſed ſequitur vna pars contradictionis ad antecedens ꝙ concludit intra ſe vtranq. Et prædicti duo ſenſus ſequenti ad inuicē cōuerſim cum diuiſi ſunt, quia aliud eſt, ꝙ hæc dictio neceſſario determinet cōpoſitionē, & aliud quod determinet prædicatum.

Si aūt hæc dictio neceſſario determinet hanc dr̃iam mortale in cōparatione ad actum ſuum qui eſt mori, tūc eſt ſen-
B ſus, Socra. neceſſario eſt mortalis. i. Socr. morietur de neceſſitate, & ſic tunc propoſitio quæ eſt antecedēs eſt vera, & prima conſequentia eſt falſa Ad probationem autem, dicendum eſt hoc modo, ꝙ peccati ſm quid, & ſimpliciter hic, Si Socr. neceſſario eſt mortalis, Soc. neceſſario eſt aliqualis, quia ſequitur, Socr. morietur de neceſſitate, ergo neceſſario eſt aliqualis, immo ſequitur potius oppoſitum, quia ſi Socra. morietur de neceſſitate, ergo non neceſſario eſt aliqualis, ſicut nec ſequitur, hic eſt homo mortuus, ergo eſt homo, imò potius ſequitur oppoſitum, ergo non eſt homo. Item poſito, ꝙ ſint tres aīæ, & ſint neceſſario iuſtæ, & cras creatur vna iniuſta, quęritur de hoc

Quartū Sophiſ.

C Sophiſ. Omnis oīa neceſſario eſt iuſta. Probatio. Hęc aīa neceſſario eſt iuſto prima, ſecunda, tertia, & non ſunt plures, quia illa quæ erit nōdum eſt, ergo quòd omnis eſt iuſta.

Contra hæc propō cras erit falſa, ſ. oīs aīa eſt iuſta, ergo nūc modificata mō neceſſitatis eſt falſa. Solutio prima duplex eſt, eo hæc dictio neceſſario pōt determinare cōpoſitionē uel prædicatū. Si vero determinat cōpoſitionē ſic ponit eſt falſa, qa tunc ampliat cōpoſitionē, & mediāte cōpoſitione ſubiecti, & pdicati ad oē tps; & ſic pro futuro tpe anima comprehendit ſub ſe animā quæ continet iuſtā.

Si autem determinet prædicatum, ita ponitur eſſe vera, & tūc non eſt mobilis,
D ſed eſt de ineſſe, quia cōpoſitio nō determinatur per modū aliquē, & eſt ſenſus.

Omnis aīa neceſſario eſt iuſta, id eſt oīs anima eſt ens iuſta neceſſario, ita, ꝙ iſta dictio neceſſario ponatur ſuper hoc, ꝙ dr̃ eſt ens iuſta, & nō ſupra hoc verbū eſt, ſm quod ſtat in ratione cōpoſitionis

Item tales ſolent dari regulæ harum dictionū neceſſario conting. Quotieſcunque duæ determinationes compoſitionis ponuntur in eadem oratione, duplex eſt oratio, & quod una pōt eſſe materialis reſpectu alterius, uel e conuerſo, vt Socr. non currit neceſſario, vt Socra. non currit contingenter, iſtæ.n propoſitiones ſunt duplices, eo, quod negatio poteſt negare neceſſitatem, vel contingentiū, aut econuerſo neceſſitas, vel contingentia poteſt cadere ſuper negationē.

Regulę quatuor

E Item alia regula eſt talis. Quotieſcunque hæc dictio neceſſario ponitur in cōſequente alicuius condōnalis duplex eſt oratio, vt ſi Soc. currit, neceſſario mouetur, eo quod pōt dicere neceſſitatē cōſequēdi, & eſt ſenſus, ſi Socr currit, neceſſario ſequitur, qđ mouetur, vel pōt dicere neceſſitatē propoſitionis quæ eſt cōtingens, & eſt ſenſus. Si Soc. currit, hæc propoſitio Socr. mouetur, eſt neceſſaria, qđ falſum eſt. Alia regula talis eſt. Quotieſcunque hæc dictio neceſſaria ponitur in propoſitione duarum contrarium, vel contradictoriæ oppoſitarum eſt oratio,
F eo, ꝙ pōt eſſe neceſſitas diſtinctionis vel partiū diſiunctiuarū, vt oīs numerus neceſſario eſt par vel impar, & Socr. neceſſario ſedere eſt verum, uel falſum, & Socra. neceſſario erit vel non erit, illa regula eſt talis. Quotieſcunque hoc verbum contingit adiungitur terminis accidentalib duplex eſt, eo, quod poteſt dicere contingentiam prædicati, & non ſubiecti. Vel poteſt dicere contingentiam vtriuſque, vt omne album contingit currere, ſi dicat contingentiam prædicati tantum, talis eſt ſenſus. Omne, quod eſt album contingit currere. Si vero dicat cōtingētiam vtriuſq; talis eſt ſenſus Oē, ꝙ contingit eſſe albū contingit currere, & ſic

A ſic reduplicatur modus ad ſubiectum.

Et ideo diſtinguit Ariſt. primo Priorum iſtam Omne b, contingit eſſe a, q̃a vno mõ ſignificat hãc, omne, qđ eſt b, contingit eſſe a. Alio mõ A, eſt ſenſus, omne, qđ cõtingit eſſe b, cõtingit eſſe a,

De reduplicatione.

Cap. 3 MOdus reduplicationis diuerſificatĩ ſecundum diuerſitatem cauſarũ, rõ cõiter dř, q̃ hic reduplicatio eſt ſcđm eo, q̃ habet diuerſas diſtributiones ſm diuerſitatẽ cauſarũ, & p.p hoc circa eam primo quæritur de diſtinctione ipſius B ſecundum diuerſa genera cauſarum.

Secundo quæritur, vtrum reduplicatio debeat poni ad ſubiectũ, vel ad prædicatum in propoſitione.

Tertio aũt q̃ritur ad qđ ponatur ad ſyllogiſmo, videlicet, vtrũ ad maiorẽ extremitatẽ, vel ad minorẽ, vel ad mediũ.

Huius reduplicationis, in eo quod conſideratio. Cap. 1.

CIrca primum ſciendum, ſicut cõiter ſolet dici q̃ hæc reduplicatio, in eo q̃ aliq̃ñ dicit cauſam efficientem vt So- C cr. & Plat. in eo q̃ ſunt albi, ſunt ſimiles quia albedo in diuerſis ſubiectis eſt cã efficiens ſimilitudinis eorum, & in eo q̃ ſol lucet ſuper terram eſt dies, & in eo q̃ terra eſt obiecta inter ſolem, & lunã, eſt eclipſis. Aliq̃ñ dicit cãm materialem, vt corpora rerum aĩatarũ in eo q̃ eſt corpus organicũ, eſt perfectibile per aĩam. Aliq̃ñ ãt dicit cãm formalem, vt aĩa in eo q̃ aĩa eſt preſectio corporis organici Phyſici potentia vitam habentis, & Socra. in eo quòd albedo eſt in ipſo, eſt albus. Anima enim forma eſt corporis inſtrumentalis potentia vitam habẽtis, & albedo, forma eſt albi. Aliquãdo autem dicit cauſam finalem, vt ſanitas in eo q̃ eſt ſanitas, finis eſt medicinæ, & omniũ quæ ordinantur ad ipſam, & virtus in eo quòd ponit neceſſitatem operationibus præcedentibus finis eſt earum.

Secundum prędicta quæritur de hoc Sophiſ. Sophiſ. Aliqua in eo qđ conueniunt differunt. Probatio. Aliqua in eo q̃ conueniũt sũt, N in eo quod ſunt, sũt multa, & D in eo q̃ ſunt multa differũt, ergo a primo, aliqua in eo q̃ cõueniunt, differunt cõuenire, & differre ſunt oppoſita, ergo vnũ nõ eſt cauſa alterius, ergo prima eſt falſa, q̃a hæc reduplicatio in eo q̃, dicit q̃ cõuenire eſt cauſa eius q̃ eſt differre.

Solutio prima falſa eſt, & dicendum eſt ad probationem per interceptionem huius, in eo q̃ ſunt, ſunt multa, quod falſum eſt. Quod patet, quia ſicut omnes homines particulares, in eo quod ſunt homines participant naturam vnam, & reducuntur ad vnitatem ſpeciei, vnde d. Porphirius, quod participatione ſpe- E ciei, plures homines ſunt vnus homo. Similiter aliqua ſunt omnia, in eo quod ſunt, & participant naturam entis, & reducuntur ad vnitatem entis, & ita in eo quod ſunt, non ſequitur quod ſunt multa, ſed potius ſequitur, quod ſint unũ eo quod ſunt. Si quis obijciat quod impoſſibile eſt conuenire niſi ea quæ differũt, quia conuenientia eſt ſecundum q̃ multa, & inter ſe dĩa participant naturam vnam eis communem, ergo neceſſe eſt, quòd conueniunt quod differant, ergo F aliqua in eo quod conueniunt differũt. Capit. de ſpecie. Dicendum, q̃ ſicut obijcit, hæc eſt vera, ſi aliqua conueniunt differũt, nec tamẽ eſt prima vera, quod conueniunt, nõ dicit cauſam, ſed hæc determinatio, in eo quod dicit cauſam, & conuenientia, nõ eſt cauſa differentiæ vt dictũ eſt, vnde ſicut hæc eſt vera, ſi Socra. eſt, riſibile eſt, tamen hæc eſt falſa, Socr. in eo quod So cra. eſt riſibile, immo in eo quod eſt homo. Similiter hæc eſt uera, ſi aliqua conueniunt differunt, tamen hæc eſt falſa, aliqua in eo quod cõueniunt differunt.

Item quæritur de Sophiſ. Aequiuoca in eo quòd æquiuoca, ſunt uniuoca. Probatio æquiuoca in eo quod æquiuoca participant nomen æquiuoci, & rationem eius, ſed quæcunq; participant nomen, & rationẽ alicuius, vniuocantur in eo, erga æquiuoca in eo q̃ æquiuoca, vniuocãtur in æquiuoco, ſed quæcunque vniuocantur, in aliquo ſunt uniuoca, ergo

A go æquiuoca in eo quod æquiuoca ſunt vniuoca. Contra æquiuoca, & vniuoca ſunt oppoſita, ſed nullum oppoſitorū eſt cauſa alterius, ergo hæc eſt falſa, æquiuoca, in eo qđ ęquiuoca, ſunt vniuoca, quia determinatio, in eo, quod, ſignificat ꝙ ſubiectum eſt cauſa prædicati, quod falſum eſt. Sol. prima eſt falſa ſimpliciter, & concedendo, quod ęquiuoca in eo, quod ęquiuoca vniuocantur in ęquiuoco, non tñ ex hoc ſequitur quod ſint vniuoca, nec quod uniuocentur iu aliquo, quia uniuocari in ęquiuoco, non eſt vniuocari ſimpl'r, ſed ſecundū quid, & ideo peccat probatio, sm̄ quid, & ſimpliciter.

B Quod aūt uniuocari in æquiuoco nō ſit vniuocari ſimpl'r, ſed sm̄ quid, patet, q̲a quæcunq; vniuocantur participant nomen vnum, & rationem vnam, & hoc eſt vniuocari ſimpliciter, ſed quæcunq; vniuocantur in æquiuoco participant nomen vnum, ſed, & orationes diuerſas, & ideo uniuocari in æquiuoco, non eſt vniuocari ſimplicitet, ſed potius ęquiuocari ſecundum quid.

In quo attendatut reduplicatio. Cap II.

CIrca ſecundum nota quòd reduplicatio eſt in propoſitione ſcđm ſe, & vt magis proprie dicā in enūciatione debet poni ad ſubiectum, cum ſubiectū ſit cā pradicati uel habent ſe in cauſam prædicati ut Socr. in eo quod eſt hō, eſt C riſibile, & triangulus in eo quod triangulus, habet tres angulos ęquales duobus rectis, & animal in eo quod habet pulmonē, reſpirat, & animal in eo quo habet cor, habet ſanguinem.

In ſyllogiſmo ubi nam reduplicatio ponatur. Cap. III.

CIrca tertium nota ꝙ reduplicatio in ſyllogiſmo dēt poni ad maiorē extremitatem, & non ad minorem, neq; ad medium, vt oīs hō eſt reſibile in eo, ꝙ eſt hō, ſed Socr. eſt hō ergo Socr. eſt riſibile in eo ꝙ eſt hō. Exemplum autem Ariſto. eſt hoc, Cuiuslibet boni eſt diſciplina in eo quod eſt bonum, ſed oīs iuſtitia eſt bonū, ergo cuiuslibet iuſtitię eſt diſciplina in eo quod eſt bonum in primo primæ, & ſic redupli catio ſolum ponitur ad majorem extremitatem, & nō ad medium. Et ſubiungit cām Ariſt. dicens. D 1. Prior. & 2. Nam bonum in eo quod bonum p̄dicare de iuſtitia eſt falſum, & eſt intellectus quod p̄ p̄ hoc quod ponitur idem eſt cā ſui eſt falſum, quia intellectus non pōt apprehendere idem eſt diuerſum in eſſentia, & prius, & poſterius ſeipſo, ideo non eſt intelligibile, & oīa hęc inconuenientia ſequuntur ex hac propoſitione. iuſtitia eſt bonum, in eo quod bonum, vt reduplicetur prædicatum ad ſeipſum quis termini cōes prędicantur rōne eſſētiæ, & ſubijciuntur ratione ſubſtantię, ut hō eſt hō, hō.n. in prædicato poſitus dicit eſſentiam, vt vult Ariſt & in iſto dicit E ſubſtantia, eadem aūt ſubſtantiæ poteſt non eſſe cauſa ſui ipſius, quia ſic eſſet in ſeipſa eadem & diuerſa, & prior & poſterior natura, quia eſſet cā & effectus. Qđ aūt terminus dicens, quid vt hō aīal, & ſimiles prædicent rōnem eſſentiæ, & ſubijciatur rōne ſubſtantiæ, patet per ordioationem prædicabilem sm̄ rectam lineē, quia sm̄ quod homo ordinatur in linea prædicamentali ſupra Socr. & Pla. & ſupra alia indiuidua, ſicut nominat eſſentiā, & rōnem illius prędicatur, ſed ſecundum quod hō inclinatur ad indiuidua in quibus eſt, ſic nominat ſubſtantiam, ſicut hoc indiuidunm vagum, quod eſt aliquis homo, & ideo quando homo ſubijcitur ratione alicuius inferioris, tunc F dicitur ſubijci ratione ſubſtantiæ.

De interrogatione. ac reſponſione.

REſpōſio requiritur interrogationē quia interrogatio eſt petitio rñſionis, & eſt ab interrogāte, ut cā efficiētem cognoſcitur, ſicut per ſuā cām. Sciēdum quod bene interrogans quinq; debet facere. Primū eſt inuenire locū à quo, ſiue per quē dēt arguere. Secūdū eſt, formare interrogationes ſicut propoſitiones ſecūdum locum prius repertum. Tertium eſt ordinare eas ad ſeinuicem. Quartum eſt opponere eas ad alterum, vt rñdentem. Quintum eſt ut rogat ipſnm reſpondentem dicere impoſſibilia, unde ſi bene Quinque ob ſeruanda in īterrogando

A bene uis proponere oportet te facere p̄dicta quinque, vel ſaltem priora quatuor ex eis. Hæc autem quinq; determinat Ariſt. in 8. Top. quatuor quidem in principio octaui, quintum autem in c. de reſponſione.

Sequitur aūt videre modos ſolutionis in genere. Solutionem ergo alia eſt recta, alia vero apparens Sed apparens, q. dem ſolutio fit multis modis, q̄a quædā ad interrogationem, ut qn̄q; opponens impeditur ne procedat ſuam concluſionem quāuis etiam ueram habet rōnem.

Alio autem eſt ſolutio ad tp̄s ut qn̄ ſolutio quę datur ad propoſitū indiget maiori inquiſitione, & maiori tempori q̄ B ipſum propoſitum. Hæc autem q̄ eget plus temporis quā propoſitum eſt peſſima oīum ſolutionum, & vtraq. iſtarum dr̄ ad hoiem. Recta vero ſolutio eſt ad orationem, & definit̄ ſic in 2. Elench. Recta q̄dem ſolutio eſt manifeſtatio falſi ſyllogiſmi, & pp quod eſt falſus. Species autem ſiue partes, rectæ ſolutionis ſunt duę, q̄ alia eſt per interemptionem, alia per diſtinct. Si quidem per interemptione, eſt qn̄ interimitur aliqua præmiſſarum propter ſui falſitatem. Si autem per diſtinctionem, eſt quando manifeſtatur quod concluſio non ſequitur ex præmiſſis propter fallaciam aliquam in dictione, vel extra dictionem, vnde ſolutio per interemptionem debetur orationi, quæ C procedit ex falſis. Solutio aūt per diſtinctionem debetur orationi peccanti, ſm̄ aliquam fallaciam in dictione, uel extra dictionem. Quotieſcunque ergo uis orationem aliquam ſoluere ſicut in ſophiſmatibus, ſiue in alijs. Primo conſidera vtrum concluſio ſit vera, uel falſa, q̄m ſi eſt falſa non pōt probari niſi ſophiſticę, & ad probationem ſoluendū eſt per diſt. quæ probatur per fallaciam, & tunc ad ipſam probationem ſoluendum eſt p interemptionem improbatio aūt uera debet eſſe. Si aūt concluſio eſt uera, tunc recta debet eſſe probatio ſed improbato peccabit ſecundū aliquam fallaciam, & tunc ſoluendum eſt per diſtinctionem,

Modū ſoluēdi oēs rōnes.

aut accipit aliud falſum, tūc ſoluendum D eſt per interemptionem.

Syllogiſmorum multiplicitas.

DEterminatis ſyncategoreumatibus & habitis eis q̄ exiguntur ad oppoſitionem in genere, & uiſis modis ſolutionum in cōmuni, conſequenter ſciendi eſt de diſt. ſyllogiſmorum à parte concluſionis Sciendum āt quod ſyllogiſmorum alij ſunt uniuerſales, alij uero particulares. Vniuerſales āt dicūtur q̄ habent concluſionem uniuerſalē ſicut patet 1. ſecundo, & 6. primæ figuræ. Particulares aūt dicuntur q̄ hn̄t concluſionem particularē ſicut patet in reliq̄s ſyllogiſmis oīum figurarum. Nota ēt q̄ ſyllogiſmi vniuerſales ſp ſyllogizant plures cōcluſiones, quia habent cōcluſionem ſuā propria, & ēt cōcludunt conuerſam ſuę cōcluſionis, & ēt cōcludūt particularē propriæ concluſionis. Præter autem has tres concluſiones ſyllogiſmi uniuerſales negatiui cōcludunt quartā concluſionem, & hęc eſt particularis propoſitio conuerſæ ſuę propriæ concluſionis, v. g. Secundus primę infert ſuā propriam cōcluſionem, vt nullū animal eſt lapis, concluſit cōuerſam ſuæ concluſionis ſic, ergo nullus lapis eſt homo, & concludit particularem ſuæ concluſionis ſic, ergo quidam homo non eſt lapis & concludit particularem ſuæ conuerſæ propriæ concluſionis ſic, ergo quidam lapis non eſt homo & illæ quatuor concluſionis ſequuntur ex duabus præmiſſis in prędicto ſyllogiſmo poſitis, & ſic omnes uniuerſale negatiui quatuor habent concluſiones, ſed uniuerſales affirmatiui habent tres, ſcilicet propriam concluſionem uniuerſalem, & ſuam particularem, & ſuam conuerſam. Vnde nota quod quintus primæ continetur ſub primo, quia nihil aliud concludit niſi conuerſam concluſionis primi, & ſextus primæ continetur ſub ſcd̄o, quia nihil aliud concludit niſi conuerſā concluſionis ſecundi modi. Eodē modo ſeptimus primę cōtinetur ſub tertio unde intellige quod Ariſtot. non ſeparat quintum a primo, neque ſextum a ſecun-

E

Concluſionum multiplicitas. F

Cap. 6. & inde.

A à ſecundo, neque ſeptimum à tertio ſicut Boethius, unde Ariſto. in 1. Prio. ubi determinat generationem ſyllogiſmorum, nullam facit mentionem de illis tribus. ſ. de quinto, ſexto & ſeptimo, ſed ſolum dicit in principio ſecundi Priorum quod uniuerſales ſyllogiſmi ſemper plura ſyllogizant, id eſt plures habent concluſiones, & ut diximus, ab illo loco traxit eos Boethius.

Item particularium ſyllogiſmorũ affirmatiui plures habent cõcluſiones, quia habent ſuam propriam concluſionem, & conuerſam eius, & ideo ſicut diximus ſeptimus modus, ſ. primę continetur ſub tertio, ſed particulares negatiui unã habent ſolam concluſionem, eo quod B particulares negatiui non conuertuntur.

Syllogiſmorum probationes.

Viſa diuiſione ſyllogiſmorum a parte concluſionis quod ad qualitatem, & quantitatem in præcedenti locutione, non quo ad principia ſyllogiſmorum qui ſunt modus, & figura, quia diuiſio ſyllogiſmorum a parte figurarum, & modorum habita fuit prius in tractatu ſyllogiſmorum aſſignando figuras, & modos proprios eorundem, conſequenter ſciendum quod omnis ſyllogiſmus oſtenditur duobus modis.

Quia oſtenditur conuertendo, & ducendo ad impoſſibile, ſiue per ſyllogiſmum conuerſiuum, & per ſyllogiſmum ducentem ad impoſſibile.

Notandum autem quod eodem modo C ordinantur termini, & propoſitiones in ſyllogiſmo ducẽti ad impoſſibile. Sed differunt duobus modis.

Prima differẽtia eſt in hoc, quod ſyllogiſmus conuerſiuus fit alio ſyllogiſmo prius facto ſumẽdo oppoſitũ cõcluſionis cum altera præmiſſarum ad interimẽdũ reliquam, ſed aliquando maiorẽ, aliquãdo minorem, v.g. ſi accipiatur oppoſitũ cõcluſionis cum minori interimit maiorem, ut omne animal eſt ſubſtantia, omnis homo eſt ſubſtantia, oppoſitum concluſionis eſt hic: D Quidam homo non eſt ſubſtãtia, ex hoc, ergo cum minori potes interimere maiorẽ ſyllogizãdo in quinto, tertiæ ſic. Quidam homo non eſt ſubſtantia, oĩs homo eſt animal, ergo quoddam animal nõ eſt ſubſtantia, & hæc cõcluſio cõtradicit maiori alterius ſyllogiſmi. Si uero accipiatur idem oppoſitũ cõcluſionis cum maiori interimit minorẽ ſyllogizando in quarto, ſecundæ ſic, omne animal eſt ſubſtãtia, quidam hõ non eſt ſubſtantia, ergo quidam hõ non eſt animal, hæc concluſio interimit minorẽ primi ſyllogiſmi, & ſic ſyllogiſmus conuerſiuus fit alius à ſyllogiſmo prius facto. Sed ſyllogizando ad impoſſibile nõ E eſt neceſſariũ aliũ primo facere ſyllogiſmũ, ſed loco eius ſumpta aliqua propoſitione falſa, ſi ex ea ducatur ad maius inconueniens ꝙ ſit cognitum eſſe falſum. Vñ ſi ſuum oppoſitum erit manifeſte verũ, & propter hoc interimit propoſitionem falſam quam prius ſumebat, tunc erit ſyllogiſmus ad impoſſibile, ut ſi de propoſitione hac, ſcilicet quod arbores non habent animam, & ex hoc concludẽs impoſſibile magis manifeſtum ſic, quę non habent animam, non nutriuntur, arbores habent animam, ergo arbores nõ nutriuntur, neque augmentantur, ſed hoc eſt impoſſibile in arbores nõ cadere animam, ſic eſt factus ſyllogiſmus, ad impoſſibile. F Secunda differentia eſt quod ſyllogiſmus conuerſiuus eſt ad oſtendendum illationem eſſe neceſſariã, ſyllogiſmus autem ad impoſſibilem eſt ad oſtendendum propoſitum eſſe uerum. Sciendum autem quod quilibet ſyllogiſmus cuiuslibet figuræ poteſt oſtendi quo ad ſuã illationem per ſyllogiſmum conuerſiuum, ut diximus, & etiã quælibet concluſio cuiuslibet ſyllogiſmi poteſt oſtendi quo ad ſuam ueritatem, per ſyllogiſmum ad impoſſibile, ut dictum eſt. Si autem aliquis in iſtis noluerit eſſe peritus oportet cum frequẽte in huiuſmodi ad ſyllogiſmi exercitari.

FINIS.

[redacted]. [redacted]

Carmel Diſcal. Romę.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE